BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 Q
13

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-7.I.29

49.I.16

IOANNIS PICI MIRANDVLAE OMNIA OPERA.

Ioannis Pici Mirandulæ uita per Ioannem Franciſcum Illuſtris prin/cipis Galeotti Pici Filium elegantiſſime conſcripta.

Heptaplus de opere Sex dierum geneſeos.

Deprecatoria ad Deum elegiaco carmine.

Apologia tredecim quæſtionum.

Tractatus de ente & uno cum obiectionibus qbuſdam & reſponſionibus.

Oratio quædam elegantiſſima.

Epiſtolæ plures Ioannis Pici Mirandulæ.

Teſtimonia eius uitæ & doctrinæ.

Diſputationum aduerſus Aſtrologos libri duodecim.

Cæcilii Cypriani epiſcopi Carthaginenſes de ligno crucis carmen.

Hoc in uolumine ſcribunt Epiſtolas hi uiri clariſſimi.

Ioannes Picus Mirandula
Io.Fran.Miran.Gal.comitis filius
Hermolaus barbarus.
Angelus politianus
Frater Baptiſta carmelita.
Matheus boſſus ueronenſis.
Hieronymus donatus.
Robertus ſaluiatus.

Philippus Beroaldus
Baptiſta guarinus
Chriſtophorus landinus.
Alexander correſius.
Bartholomeus fontius.
Marſilius Ficinus.
Baccius ugolinus.
Iulianus maius parthenopeus

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula Ludouico Mariæ Sfortiæ Viceco
miti Anglo Mediolanenſium duci. S. P. D.

Qui uiroꝝ illuſtrium uitas illuſtriſſime princeps lectionibus poſteroꝝ exaratas tradide
runt alii id egere:ut eoꝝ nōia ꝗbus aut ſanguinis neceſſitudine deuincti aut parta diſcipli
na obnoxii reddebant edaci uetuſtate non exoleſcerent:ſed ab obliuiōis iniuria prorſus
uindicarent/qđ pietatis genus Plynio auūculo Plynius & Plotino præceptori porphy
rius exhibuerūt. Alii uero id ipſum & qdem auſpicacius effecere.ſ.nō tam æternę defun
ctoꝝ memoriæ q̄ ſupſtitum cōparādæ uitæ cōſulerēt:ideoq; Ilariōis:Hiero.Atha.Anto.
Martini:Seueꝝ:Paulinū:Ambro.ſtudia idefeſſa:mores exactiſſimos:opa præclariſſima
chartis mādaſſe cōperimus:unde & dei gloria ſe ꝑ orbē diffudit & hoīes ad bene bteq; ui
uendū:& doctrina & moribus etiānū concitant:quoꝝ illectus exēplis opæpreciū me fa
cturum putaui ſi uitā Ioānis pici ſtilo ꝓſequerer:tum ut patruo eidēq; præceptori cuius
ſpiritalibus bn̄ficiis auctus & cumulatus ſum q̄ſi debitū munus exoluerē tū ut hoīem &
nr̄o & futuris ſęculis ꝓponerē admirādum:eius.n.exemplo mortales & ad frugalitatem
inſtituti & impēdentis obitus poſſunt admoneri:ſed & doctrina abūde locupletari cū in
ter oīfariam lr̄atos nr̄i tpis (ne citem antiq̄tatē)extra oēm aleā principē locū obtinuerit:
inuidioſum fortaſſe uerbū ſed ꝓculdubio ueꝝ:ſed his cōpertū q eū intus & in cute(ut di
ci ſolet)explorauere nec illis futurū abſonum:q q̄nq; illū nouiſſe linguas humanā & di
uinam pħiam calluiſſe:cunctaſq; hauſiſſe diſciplinas quę in uſu ſunt mortaliū:ſed quaſdā
eruiſſe de tenebris:quaſdam etiā excogitaſſe nec dū undena trieteride ꝑfunctū:aliq̄n no
uerint. Fidem ampliſſimā facient cōmentatiōes illæ nūq̄ ſatis ꝓ meritis celebratę quę in
præſentia ꝓdeunt in publicū heptaplus apologiaq; & tractatus de ente & uno aliaq; cō
pluſcula:omnia adeo illuſtria ſuapte natura totq; ſapiētum uiroꝝ cōmendata iudiciis:ut
q eadē/uel dānet/uel minus ꝓbet,aut non ſummis efferat laudibus ꝓtinus idē cōtra ſe fer
re ſn̄iam/uel ignoratæ lr̄aturæ maliuoli animi ſuſpitiōi ſit:inuidere ei tam multi poſſunt q̄
uel oēs admirati uel pauciſſimi imitari:uel nemo reꝑhendere: Reliquę illius ſcriptiōes ſe
quenti ordine in uulgabunt:potiſſimū aſtrologicæ peſtis cōfutationes:multis laboribus
elucubratæ:multis ſuſpiriis ab hoībus bene iſtitutæ mētis & expectatæ & flagitatę: mul
taq; opa a nobis in unū ex liturato & multas in ptes diſcerpto exēplari redactæ quæ ꝓxi
me foras exibūt:ut quæ citiſſime fieri poſſit uiuifico ſuo ſplēdore caligātes oculos & tabi
fico ſupſtitionum uapore īfectos illuſtrēt hos libros ſi a tractādis regni negotiis feriatus
interdū deguſtaueris:Fies extra oēm cōtrouerſiā certior:Aſtrologoꝝ dogmata meraciſſi
mas eſſe nugas & ueluti ſomnia delirantiū eorūq; præſtigias his monumētis pa tefieri:q
bus lectis atq; ītellectis uanitatis iſtius ꝓfeſſores q nr̄ates imitati ranas diu coaxauerunt:
niſi in aptā īciderint inſaniā macedonicaꝝ more cōticeſcent id qđ forte inter diſceptādū
ſup hoc negotio me tibi aliqua ex pte teſtificatū memini: Hæc interim libēti ſuſcipies aīo
quæ nulli magis q̄ tibi dicanda cēſui/ut meā in te fidē & obſeruātiā quā dum tuis mererē
ſtipendiis ꝑſpectā & exploratā habuiſti nō modo nō traditā obliuioni/ſed & ꝑſeuerare &
augeſcere indies agnoſceres:nō ingratam ēt me tibi rem factuꝝ ſum ratus q̄n ea librorum
dignitas ſit ut īſcribi eos ſibi maximi reges honeſtū ſemp & glorioſum ſint arbitrati: Reli
quum eſt ut quo te amore ꝓſequor ad bipartitæ iuſticiæ obeūda mūera exhorter/atq; ad
iugiter cōminiſcendum inuitem(qđ prudentiſſimi principis ſemp eſt offm̄)non tam ho
norem q̄ onus eſſe qꝺ regnes:ut ſpectatis circūquaq; quæ & hominem & principē hoīem
obſideant impedimētis eadē moderatiſſimis affectibus ſupare poſſis æternāq; tibi fœlici
tatem ꝓmereri: Vale princeps clariſſime:Mirandulæ Kalen.Martii.M.cccc.xcvi.

OA NNIS PICI MIRANDVLAE VIRI OMNI DISCIPLINARVM GENERE CONSVMATISSIMI VITA PER IOANNEM FRANCISCVM ILLVSTRIS PRINCIPIS GALEOTTI PICI FILIVM EDITA.

IOãnis Pici patrui mei uitã ſcribere orſus:pręfandũ
lectoribus in primis duco(ne aut ꝙ frĩs filius:aut
ꝙ diſcipulus fuerim me aliqd in grãm:blandientiũ
more:dictuꝝ ſuſpicarent̃)Nihil hic amicitiæ da-
tũ:Nihil familiæ nihilq; beneficiis:quæ maxima ꝑ
fecto in me extiterũt fictitia laude repẽſum:Tantũ
qppe ab adulatione ſeiũcta eſt narratio mea:q̃tum
abfuit adulandi neceſſitas:tantũq; caui ne me/uel
mentitũ/uel uehementẽ in laudibus legentes arbi-
trarent̃:Si qcqd de ipo conceperã lrĩs tradidiſſem:
ut illud fuerit fortaſſe ꝑiculum ne parcũ potuerit:
uel ipſemet uirtutes excelſæ/uel eaꝝ aſſertores/co
arguere:Q uod uel hoc argumento uidere licet:cũ plurimæ doctoꝝ nrĩæ ætatis
hoĩum/& ex primoribus qdem elucubratiſſimæ ſcriptiões non modo his quæ ſu
mus dicturi locupletiſſimũ reddiderint teſtimoniũ:Sed dum uteret̃ hac luce/&
poſtquã eam cũ potiore cõmutauit in eius me & moꝝ/& doctrinæ præconiis pręcelluerint:quaꝝ nonnullas in huius libri calce poſt cõmentationes ipſius adſcri-
bi iuſſi:ut firmior teſtibus non gentilitiis fides adhiberet̃. Paternũ genus(licet a Prĩnum
Conſtantino cæſare ꝑ Picũ ꝓnepotẽ/a quo totius familiæ eſt cognomẽtũ/memo genus
riæ ꝓditũ ſit traxiſſe primordia)miſſum faciẽtes ab ipſo tp̃e natiuitatis ſumemus
initiũ:Tum ꝙ familiæ forſan non minus honoris ille cõtulerit q̃ accepit:Tum ꝙ
ꝓprias animi dotes/reliquaq; totius uitæ & obitus ſeriẽ præ ſe ferentia:quæ uel
propriis/aut oculis/aut auribus hauſi:uel a grauiſſimis excepi teſtibus aperien-
da duxerim:Poſthabitiſq; & ſtẽmate/& præclaris auorum facinoribus recenſen-
da. Anno a ꝑtu uirginis tertio & ſexageſimo ſupra milleſimũ & quadringẽteſimũ
Pio ſecundo pontifice maximo eccleſiæ præſide,& Federico tertio habenas impe
rii Romani moderante:Mater Iulia ex nobili boiardoꝝ familia:Ioãni frãciſco pa Mater Iu
tri ultimo eũ partu peꝑit:Iam.n.Galeottũ maiorem natu:ex quo ſum genitus:& lia Ioan.
Antoniũ Mariã:Sororeſq; duas enixa fuerat:Q uaꝝ altera Leonello iam coniu- frã. pater.
gi Albertum pium ex carpi principibus unũ edidit:nũc Rodulphi principis Gõ Galeottus
zagæ conſors. Altera Pino ordelapho Foroliuenſi principe:cui iãpridẽ nupſerat Antonius
uita functo:montis agãi comiti ſecũdas nuptias cõceſſit. Prodigiũ haud paruum maria frẽs
ante ipſius ortũ apparuit. Viſa.n.circularis flãma eſt ſupra parientis matris aſta- Albertus
re cubiculũ:moxq; euaneſcere/fortaſſe nobis inſinuans orbiculari figuræ intelle pius
ctus ꝑfectione ſimillimũ eum futurũ:q inter mortales eadẽ hora ꝓderet̃/uniuer- Prodigiũ
ſoq; terræ globo excellentia noĩs circũquaq; celebrandũ:cuius mens ſemꝑ cœle-
ſtia/ignis inſtar/petitura eſſet cuiuſq; ignita eloqa flãmatæ menti conſona deum
nrĩm q ignis cõburens eſt:totis uiribus qñq; celebratura:ſed ſtatim obtutibus ho-
minũ ut illa euanuit:occullenda. legimus qppe doctiſſimoꝝ ſanctiſſimorũq; ho-
minum ortus:īſolita qñq; ſigna/aut pręceſſiſſe/aut ſubſecuta fuiſſe:ueluti coꝝ icu

nabula inſantiũ ab alioꝝ cœtu diuino nutu ſegregantia:ſummiſq; rebus gerendis
Ambro. natos īdicantia:Sic ut omittã reliquos/examẽ apium Ambroſii magni ora luſtra
uit:in eaq; introgreſſum eſt:dein exiens/altiſſimũq; uolans/ſeq; inter nubila con/
Paulinus dens/paternos aſpectus/aliorumq; qui aderant uiſus eluſit:Quod præſagiũ Pau
linus plurifaciens ſcriptoꝝ eius:fauos nobis indicaſſe diſſeruit:qui cœleſtia dona
Forma & enunciarent:& mentes hominum de terris ad cælum erigerent.Forma aũt inſigni
corpis ha fuit & liberali:procera & celſa ſtatura:molli carne:Venuſta facie in uniuerſum:al
bitudo benti colore decentiq; rubore interſperſa:cęſiis & uigilibus oculis:flauo & inaffe
ctato capillitio:Dẽtibus quoq; cãdidis & æqualibus.Sub matris imperio ad ma
giſtros diſciplinaſq; delatus:ita ardenti animo ſtudia humanitatis excoluit:ut bre
ui inter poetas & oratores tẽpeſtatis illius præcipuos/nec iniuria/collocandus eſ
Ingenium ſet.In diſcendo qdem celerrimus erat:prompto adeo ingenio præditus:ut audita
uelox ſemel a recitante carmina & directo:& retrogrado ordine mira oĩum admiratio/
ne recenſeret:tenaciſſimaq; retineret memoria:quod cæteris cõtra euenire ſolet:
Nam q celeri ſunt ingenio natura fieri ſæpe ſolet/ut non multũ memoria ualeant:
q̃ uero cũ labore pcipiunt tenaciores pceptorum euadant.Dum uero quartũ &
decimũ ætatis annũ ageret/matris iuſſu/quæ ſacris eum initiari uehemẽter opta/
Ius põtifi bat/diſcendi iuris pontificii gratia/Bononiã ſe tranſtulit:quod cum bienniũ degu
cium pu/ ſtaſſet/meris id inniti traditiõibus cõſpicatus/alio deflexit:non tñ abſq; bonæ fru
er calluit gis fœtura:qñ iam puer/& qdẽ tenellus ex epiſtolis ſummoꝝ pontificũ/quas de/
cretales uocãt epitomen quãdã ſeu breuiariũ cõpilauerit:quo oẽs cõciſius/q̃ fieri
potuit/ſanctionũ illaꝝ ſñias concluſit:cõſumatis pfeſſoribus opus non tenue:ſed
Secretarũ naturæ rerũ cupidus explorator tritas has ſemitas derelinquẽs/intelle
ctus ſpeculationi phiæq; cũ humanæ tum diuinæ/ſe penitus dedidit:cuius enãci
ſcẽdę gr̃a nõ tñ Italię:ſed & galliaꝝ lr̃aria gymnaſia pluſtrans celebres doctores
tẽpeſtatis illius more Platonis & Apollonii ſcrupuloſiſſime pquirebat.Operam
adeo indefeſſam ſtudiis illis impendẽs:ut cõſumatus ſimul & theologus ſimul &
phus imberbis adhuc & eſſet/& hẽret.Iãq; ſeptenniũ apud illos uerſatus erat qñ
humanæ laudis & gl̃iæ cupidus(Nõdum.n.diuino amore caluerat ut palã fiet)
Romã migrauit:inibiq; oſtẽtare cupiens quanta eũ a ſumuſſoribus impoſterum
Nongẽtæ maneret inuidia:nongentas de dialecticis/& mathematicis de naturalibus/diui/
diſputãdę niſq; rebus quæſtiones pponſuit:nõ modo ex latinorũ petitas arculis:græcorumq;
cõcluſiõeſ excerptas ſcriniis.Sed ex hebræorũ etiam myſteriis erutas:chaldeorũq; arcanis
romę pro atq; arabũ ueſtigatas.Multa item de Pythagoræ:trimegiſtiq;:& Orphei:priſca &
poſitæ ſubobſcura phia:multa de Cabala:hoc eſt ſecreta hebræorũ dogmatũ receptiõe
Origenes cuius & Origenes:& Hilarius ex noſtris potiſſimũ cõminiſcunt:quæſtionibus il
Hilarius lis intexuit:multa ẽt de naturali magia/quã non paruo interſtitio ab impia & ſce/
leſta ſeparari edocuit:Idq; multorum teſtimõio elegantiſſime comprobauit:Nec
duo & ſeptuaginta noua dogmata phyſica & metaphyſica propria inuenta & me
ditata ad qualcũq; philoſophiæ quæſtiones elucidandas accõmodata defuerunt:
His nouam per numeros philoſophandi inſtitutionem annexuit:Cunctaq; ſimul
publicis locis:quo facilius uulgarentur affixit:pollicitus ſe ſoluturum eis impen
ſas:qui ex remotis oris diſceptandi gratia Romã ſe cõtuliſſent:Verum obtrecta/
torum ſimultate(quæ ſemper/uelut ignis/alta petit)nunquam efficere potuit:ut
dies altercationis præſtitueretur:Ob hanc cauſam Romæ annũ manſit:quo tem
pore

pore uitilitigatores illi palam eum:& libero examine non audebant aggredi:Sed
ſtrophis potius & cuniculis ſugillare/clãculariiſq; telis ſuffodere/peſtifera corru
pti inuidia(Ita.n.arbitrati ſunt plurimi)conabant̃ liuorem hunc uel hac ratione
ſibi maxime eum mouiſſe:exiſtimatũ eſt,quod multi q uel ambitione fortaſſis uel
auaritia litterario negocio diu incubuerant notam ſibi fore autumarent:Si iuue-
nis ille aggeſtis atauorũ opibus/multaq; doctrina/quaſi fertilis ager luxurians in
prima orbis urbe de naturalibus diuiniſq; rebus deq; multis per plura ſæcula nr̃is
hoĩbus nõ acceſſis:periclitari doctrinã & ingeniũ non uereret̃:Et cũ nihil aduer
ſus doctrinã ueris machinis moliri poſſe aĩaduerterent attuliſſe eoſdem in mediũ
tormẽta calũniæ:tredecimq; ex nongentis quæſtiones rectæ fidei ſuſpectas accla
mauiſſe qbus forte ſe iũxiſſe nõnullos q qõnes illas utpote inſuetas eorũ auribus:
ut pie ita fortaſſe parũ erudite & zelo fidei & prætextu religiõis inceſſerent/quas
tñ quæſtiones nõ pauci & qdẽ celebrati theologiæ doctores ceu pias & mundas
prius approbauerant eiſdẽq; ſubſcripſerant:Quorũ cœtu Bonfranciſcus Regien Bonfran.
ſis epiſcopus annumeratus eſt:Vir omnigena doctrina:acerrimoq; iudicio:& mo Regienſis
rum grauitate præclarus:q Romæ ad pontificẽ maximũ ea tempeſtate pro Fer- epiſcopus
rarienſiũ duce agebat legatus.Aduerſus tñ eũ Blaterones illi nihil attentarunt cũ
forte ab eis labefactari eius famã non poſſe uererent̃ qñ quicqd tractaſſet corre-
ctioni matris eccleſiæ & pontificis ſubmiſiſſet.At is famæ iſtæc diſpendia nõ per
peſſus:Apologiã edidit/Variũ certe opus & elegans multaq; rerũ ſcitu dignarum Apologia
cognitione refertũ/Vigintiq; tm̃ noctibus elucubratũ.Qua editiõe luce clarius
cõſpici datũ eſt:non tã cõcluſiones catholicos potuiſſe ſenſus recipe q̃ illos q pri-
us adlatrauerant inſolentiæ & ruditatis coarguendos eſſe librũq; ipm & quæ ſcri
pturus erat impoſterũ matris eccleſię eiuſq; præſidi ſanctiſſimo iudicio chriſtianiſ
ſimi hoĩs more cõmiſit:Id.n.uel expreſſe uel tacite fieri oportere perſuaſiſſimũ ẽ:
quaſi illud Auguſtini pferret:Errare poſſum hæreticus eſſe nõ poſſum qñ alterũ
ſit hominis proprium:Alterum peruerſæ & obſtinatæ uoluntatis.Sed ubi Inno- Innocen.
centius octauus pontifex maximus accepit per editionẽ Apologiæ interpretatas octauus
cõcluſiones illas quæ prius calumniis infeſtatæ fuerant in catholicum ſenſum & pontifex
a nota criminis releuatas:Referentibuſq; nonnullis quibus cõcluſionum examẽ
demandatũ fuerat decipulas opponi poſſe fidelibus ſi nonnullæ quæſtionum il-
larum(crude quidem & inexplicite diſceptandarũ more iacebant)paſſim uaga-
rentur libelli lectione quo continebant̃ interdixit quæ omnia per Alexandri ſex Alexãder
ti pontificis maximi ſub quo nunc uiuimus Diploma quod breue nominãt liqui ſextus
do uiſuntur:quod cum apologia ipſa impreſſoribus tradere exarandũ duximus.
Verum in ipſo apologiæ calce quod poſtea põtifex auctoritate præſtitit quibus
ille poterat rationibus antea factitauerat.Obſecrauerat quippe amicos & inimi-
cos doctos & indoctos/Vt apologiam legerẽt:libellum uero ipſum concluſionũ Nota
inexplicitarum præterirent illectum:quãdo in eo plurima continerent̃ quæ non
paſſim uulganda triuiis:ſed ſecreto congreſſu inter doctos & paucos diſputanda
ſuſceperat.Scholaſticamq; exercitatiõem more academiarum meditatus/multa
ueterum philoſophorum Alexandri,ſcilicet & Auerrois aliorũq; q̃ plurium im- Alexãder
pia dogmata propoſuiſſet quæ ſemper publice & priuatim aſſeruerat:profeſſus Auerrois
fuerat prædicauerat non minus a ueræ rectæq; philoſophię q̃ a fidei ſemitis decli
nare:Atq; in hunc modum de libello illo nongentarum concluſionum uerba faci

ens/Apologeticum opus concluſit. Q ui ergo me oderunt ideo illa nõ legant/ q̃a noſtra ſunt: qui me amant ideo non legant, q̃a ex illis quæ mea ſunt cogitare plurima poſſent quæ non ſunt noſtra. Cæteꝝ immenſa dei bonitate: quæ ex malis etiam bona elicit: effectum eſſe (queadmodum mihi rettulit) iudicabat: Vt calumnia illa falſo a maliuolis irrogara, ueros errores corrigeret: Eiꝗ in tenebris aberranti (ut q̃tum exorbitaſſet a tramite ueritatis contueri poſſet) ceu ſplendiſſimum iubar illuceſceret: prius enim & gloriæ cupidus & amore uano ſuccenſus muliebribuſꝗ illecebris commotus fuerat: fœminarum quippe plurimę ob uenuſtatẽ corporis oriſꝗ gratiã. cui doctrina amplæꝗ diuitię/ & generis nobilitas accedebant/ in eius amorem exarſerunt a quarum ſtudio non abhorrens parumper uia uitæ

Dei bonitas

Cõuerſio aĩ ad deũ

poſthabita in delitias defluxerat. Verum ſimultate illa experrectus diffluentem luxu animum/ retudit & conuertit ad Chriſtũ/ Atꝗ fœminea blandimenta/ in ſupernæ patriæ gaudia cõmutauit/ neglectaꝗ aura gloriolæ: quã affectauerat dei gloriam & eccleſiæ utilitatem tota cepit mente perquirere: adeoꝗ mores componere/ ut poſthac uel inimico iudice comprobari poſſet. Cũꝗ de ipſo glorioſa ſtatim fama/ & per uicinas/ & per remotas oras uolitare occœpiſſet, plures ex philoſophis, qui eruditiſſimi habebantur/ ad eum/ tanquam ad mercaturam bonarum

Cicero

artium (ut inquit Cicero) confluebant/ uel ob cõmouenda litteraria certamina/ uel q̃bus inerat rectior mentis ſentẽtia: ad audienda tenendaꝗ recte uiuendi ſalubria dogmata: quæ tanro magis expetebantur: quãro ab homine doctiſſimo & pariter nobiliſſimo profluebant: qui quandoꝗ deuios mollitudinis uoluptuariæ anfractus ſectatus fuerat. Videntur enim ad diſciplinã morũ auditorum mentibus inferendã ea plurimum habere momenti, quæ & ſuapte natura ſint bona/ & a prę ceptore conuerſo ad iuſtitiæ ſemitas/ ex diſtorto/ & obliquo libidinum calle/ pro-

Exuſta amatoria carmina

ficiſcantur. Elegiaco carmine amores luſerat, quos quinꝗ exaratos libris/ religionis cauſa/ ignibus tradidit. Multa itidem Rhithmis luſit Hetruſcis quæ pari cãpar ignis abſumpſit. Sacras deinde litteras ardentiſſimo ſtudio complexus: ſta-

Studium litterarũ ſacrarum.

tim in templo dei/ ceu frugum primitias/ octauum tunc & uigeſimũ annũ agens/ de operibus ſex dierum Geneſeos/ & die quietis heptaplum obtulit: Opus quippe & perfectum ingenio: & elaboratum induſtria, cum ſublimibus philoſophorum dogmatis/ tum profundiſſimis noſtræ chriſtianæ theologiæ myſteriis refertiſſimum: Semptemplicíꝗ uaria enarratione connexum/ ſeptennario capitum numero cuilibet ſeptẽnæ expoſitioni conſerto libri nomini maxime quadrans.

Q uod tamen ob erutas e naturæ gremio res/ & difficiles diuinarum quæſtionũ euolutiones/ Atꝗ ob prophetæ reconditiſſima ſenſa/ ſermoniſꝗ elegantiam/ non ſe paſſim philoſophiæ, & eloquentiæ/ rudibus offert: Sed precioſæ illius/ & raræ ſupellectilis uſus paucis paratur: quod & ipſe animaduertens/ in eiuſdem procœ-

Q uid de ſacris lr̃is ꝓnunciãt pauli epl̃ę

mii calce mentionem/ de hac re/ non illepidam fecit. Cum primum ſacras deguſtauit litteras non tantum ueram ſapientiam: ſed & ueram eloquentiam/ inueniſſe lætabundus exultabat. Multaꝗ ut omittam ab eo teſtamenti noui allata præconia/ Pauli epiſtolas oratorum omnium ſcriptionibus eloquentia præſtare dicebat/ Tullii etiam ipſius/ Demoſtheniſꝗ primarii (ut inquit ille) dicendi artificis lucubrationes nominatim citans/ non quod eſſent/ ut illæ calamiſtris inuſtæ/ &

Eloq̃a legis ueteriſ

corraſis undiꝗ fucis/ & cincinnis conſtipatæ: Sed ut ueram/ ſolidã: & redolerent/ & ſaperent/ eloquentiam/ ueris ſententiis/ uera arte ſuffultam: Eſſentꝗ/ ut dicam

breuius/ægiptiorum opibus non conſulto ſuffarcinatæ. Omnia porro ueteris le-
gis eloquia conſumatiſſimæ ſcientiæ & ſapiētiæ plena prædicabat: quod etſi cum
alii, tum Auguſtinus/in libro de doctrina chriſtiana luculenter oſtendit. Septimi
uſq; Tertulianus: Euſebius Pāphili & Caſſiodorus affirmant: grāmaticos rheto-
ras: Oratores: philoſophoſq; omnes priſcos eloquentiæ & doctrinæ ſuæ fluenta
ex diuinarum ſcripturarum fontibus epotaſſe: ipſe tamen aliis id muneris rationi
bus proſequebatur: quarum partem in heptapli celebratiſſimę exordiis inq; ipſo
ſecundæ expoſitiōis proemio uidere operæprecium eſt. Inter tot iuges diuinæ le
gis euolutiones ſecundo anno ab heptapli editiōe opuſculum etiā de ente & uno
decem capitibus diſtinctum abſoluit Breue quidem corpore: ſed amplū uiribus.
Sed altiſſimis & philoſophorum dogmatis & theologicis ſenſibus undequaq; re
ſperſum quo ſuperius ente non eſſe unum: ſed ſibi inuicem reſpōdere: æqualiq; eſ
ſe ambitu oſtendit: Controuerſiamq; ſuper ea re a Platonis Ariſtoteliſq; ſectatori
bus habitam recenſuit aſſeuerans academicos illos qui contrarium contenderūt
uerum Platonis dogma nō aſſecutos: ſenſuumq; prorſus cōmunionem inter Ari-
ſtotelem & Platonem de uno & ente: ſicut & de reliqs in uniuerſum etſi uerba diſ
ſiderent demonſtraturus erat non defuiſſe: Vltimo quoq; operis capite: totam di-
ſputationem ad inſtitutionem uitæ & morum emendationem non minus ingenio
ſe q̄ religioſe conuertit. Aduerſum quod opus Antonius fauētinus/egregius alio-
quin philoſophus nonnulla quatuor epiſtolis obiectamēta protulit: quarum tri
bus ipſe reſpōdit quartæ uero uel quia fideliter delata non fuit: uel q̄a ex præſcri
ptis reſponderi poſſe putauit uel alia quapiam de cauſa quæ iuſta tn̄ credenda eſt
mentionem ꝙ ſciuerim non habuit: Cui nos poſtq̄ deceſſit e uita ne falſa uel latrā
di maliuolis: uel ſiniſtri aliquid credendi rudibus præberetur occaſio reſponden
di munus obiuimus: Illudq; potiſſimū curauimus ut ex præcedentibus ipſius ſen
tentiis fuiſſe magna ex parte reſponſum monſtraremus. Vidimus etiam nonnul-
la platonica uernaculo ſermone ab eo digeſta: quibus multa ad priſcoꝝ theologi
am enodandam facientia: multa in enigmatibus & ſcirpis abſtruſa ſapientū ſenſa
reſerantia deprehenduntur quæ forſan maius ocium nacti latina reddere tentabi
musne tanti hominis ſupeminens doctrina hiſce de rebus maxime peruia q̇buſq;
uulgi ante ora feratur. Hactenus de perfectis lucubratiōibus/quas ante mortem
emiſerat. Veluti nuntios & ante ambulones præclarorum operum quæ concepe
rat: & procudebat. Vetus enim teſtamentum interpretamenti iam facibus illumi
narat: id ipſum muneris, ut nouo præſtaret accinctus: nec eos tantum/quos litte-
ræ ſeries ferre poterat ſenſus protulerat: Sed in his locis quę tris alios diuinorum
eloquiorum proprios latura fuerant ſuperædificabat. Græciſq; & hebræis exem
plaribus noſtrorum codicum diſcordes ſententias conferebat: Sed hoc potiſſimū
in eius mente conſitum fuit: hoc de uniuerſis propoſitis/quæ in commentandi ge
nere conceperat altius inſedit: ut aliorū dogmata non adduceret utpote quæ iam
haberentur/legerentur noſcerentur: Sed ſua prorſus inuenta & meditata diſſere-
ret/ut propriis non alienis facultatibus famelicas ueritatis animas pro uirili ſatu
raret. Poſt hæc hebraico idiomate pollens: de ueritate tranſlationis Hieronymi
aduerſus hebræorum calumnias libellum edidit: Necnon defenſionem pro ſexa-
ginta interpretibus quantum ad pſalmos attinet aduerſus eoſdem: libellum item
de uera temporum ſupputatione conſcripſit. Poſtremo ad debellādos ſeptem ho

Eloqa le-gis ueteriſ

Auguſt.

Septimi.

Euſebius

Caſſiodo-rus

Tertulia-nus

Libellus de ente & uno

Nota

Antonius fauētinus

Nōnulla platonica

Vetus te-ſtamentū interpre-tatum

Libellus de uerita-te tranſla-tiōis Hie-ronymi.

Libellus de uera tē poꝝ ſup-putatione

ſtes eccleſiæ animum appulerat. Qui enim nec Chriſto, nec illius paret eccleſiæ: & quod eſt ſequens eius eſt hoſtis, aut impius exiſtens nullum recipit credẽdum dogma ſiue falſis inſeruit idolis/ſubq; hiſce ſimulacris dæmones adorat/Seu Moſaycam perdiriſſimorum iudæorum ritu legem colit/Neſandumue maomethem ſequitur deteſtandis illius placitis mancipatus: Aut chriſtianam auditu tãtum nõ operibus & mente ſincera uitam uiuens: euangelica documenta peruertit Catholicæq; eccleſiæ non conſentiens: obſtinato corde recalcitrat: uel nõ caſta fide: ſed uariis adulterata/prophanataq; ſupſtitionibus euãgelica ſuſcipit: Aut licet ſolida niridaq;, ac conſtanti fide receperit operibus aduerſatur. Hos itaq; ſeptem quaſi duces ſub quibus reliqui uelut gregarii continentur propriis eorum armis conflicturus: ad cõgreſſum citauerat. Aduerſus impios philoſophos qui nullæ religionis iugo colla depreſſi/nulliq; addicti numini naturales tantum rationes adorant eiſdem rationibus dimicabat: ueteris teſtamenti ſentẽtiis/propriiſq; iudaicæ ſcholæ auctoramentis ualidiſſime contra hebręos pręliabatur cum maumethanis Alcorano nixus pedem contulerat. Idolorũ cultores & multis uulneribus & ui non multa proſtrauerat ſuperſtitionibus uanis irretitos eos præſertim qui diuinatricem colunt aſtrologiam & ueræ philoſophiæ & peculiaribus rationibus aſtrologorum acriter taxauerat: Duodecimq; iam libris & quidem abſolutiſſimis ex tredecim ad hoc deſtinatis eorum deliria inſectatus fuerat. Demum hydromantiã: geomantiam: pyromantiam: haruſpicinã: & cætera id genus inania ſigillatim exploſerat. Sed in prophetantes aſtrologos cuneũ ex profeſſo direxerat/totiſq; uiribus arietem temperauerat quando eorum dogmatis futilibus quidem & nullius momenti ſuperſtitiones cæteræ ſuis erroribus fulcimenta aucupentur uel inſpectæ geneſeos momenta trutinantes: uel in eligendis horis: aut hexagonos/aut trigonos aſpectus quos benignos uocant conciliantes: & eiuſmodi reliqua: quibus nec inſanus Oreſtes accederet: Nec cõtentus aſtrologiam omnem funditus euertiſſe/ut oſtenderet noſtri temporis aſtrologis græcæ potiſſimum linguæ ignaris: Vaniſſimam omnium profeſſionum aſtrologiam peruerſis tranſlatioibus uaniorem ſi dici poteſt effectam. Ptolemæi fructus quos centiloqum uulgo nuncupãt inter ſcribendũ aduerſus eoſdem quaſi aliud agens e græco in latinũ ſermonẽ uertit & elegantiſſima expoſitione honeſtauit quo in libro plura/ut ita dixerim errata q̃ uerba uulgata illa trãſlatione contineri demonſtrat quam tamen ſemper in arcanis ueluti precioſum theſauꝝ cuſtodierunt eiuſdem cultores ignaui: De chriſti fide perperam ſentientes: nec matris eccleſiæ parentes imperio: quos uſitatiori uocabulo nominamus hęreticos & nouo inſtrumento & rationibus egregia obiurgatione inceſſiuerat: nonaginta fere hæreſes in propatulo habentur: Verũ ille cuncta rimatus ducentas inuenit quas ſigillatim nonmodo eliminare/& profligare propoſuerat: Sed & pariter docere qua ex parte philoſophiæ nõ rite percepta ſuos errores traxiſſent, aut furcill aſſent. In chriſtianos poſtremo quorum fides ſine operibus uiſitur uehemẽter inuectus fuerat: necnon diligenter explorauerat/q fieri poſſet: ut ignem in meditullio terræ conſtiturũ homines credant: quo ppetuo datura ſunt pœnas damnatoꝝ corpora cæteraq; id genus tam aĩæ q̃ corporis inexcogitata ſupplicia. immenſa quoq; deitatis uiſæ gaudia qbus animę corpibus iunctæ beant: atq; dictis eccleſię quæ ad credẽdũ cõpellunt obaudientes nõ ſint/ & nihilominus paſſim debacchent in uitia diuitiiſq; incũbant cumulãdis: nihilq;

Ptolemæi cẽtiloquium e græco in latinum uerſum

Nota

minus

minus formidetur:ab eis q̄ pœnæ aut affectetur q̄ regnum dei:pro morborum itē
qualitate idoneam opem admouere tentabat tetros ſcilicet morbos:& ſuapte na-
tura impuros:acribus acerbiſq; medicaminibus inurere:ea uero uulnera quæ mi
nori infecta malitia deprauataq; forent cicatricemq; obducere deſiderarent: leni
bus placabilibuſq; fouere:adeptis uero ualitudinem & recidiua metuentibus:ſa-
luberrimas potiones:celebrataq; antidota præparare.Multa alia opera fuerat ex
orſus quibus ſperari poterat futurum:ut philoſophiæ ſtudia in uniuerſum:elimi-
natis erroribus:exploſaq; barbarie reflorerent.Inter hæc potiſſimum Platonis & Cōcordia
Ariſtotelis numerabatur concordia:quam iam cœptam breui perfecturus erat:ſi Platonis
uita comes paucis adhuc annis ſuperfuiſſet.Ita enim philoſophiam ab incunabu ac Ariſto.
lis lactando nutriuerat:& ad uſq; noſtra tempora perduxerat adultam.Vt noſtræ
tēpeſtatis philoſopho nil amplius aut in græcis:aut in latinis:aut in barbaris co-
dicibus deſiderādum eſſet: citaſſet udum Thaletem:ignitum Heraclitum : circū
fuſumq; atomis Democritum:Orpheus itē:& Pythagoras : priſciq; alii eius ope
& gratia in academiam conueniſſent.Poſtremo philoſophię principes Plato ſcili
cet fabula℞ uelamentis:mathematiciſq; inuolucris cōſtipatus:& Ariſtoteles ual
latus motibus dextera data fidē futurę amicitiæ ſanxiſſet.Inter Auerroim quoq;
& Auicennam:Inter Thomam & Scotum:qui iam diu conflictauerant:ſi non pa
cem in uniuerſum:in multis tamen impetraſſet inducias:quando in eorum pluri-
bus controuerſiis:ſi quiſpiam diſſidentia uerba rimetur attentius & exactius li-
bret:ſcrupuloſiuſq; ueſtigans cutem deſerens introrſum ad imas latebras profun
daq; penetralia mente peruadat:unionem ſenſuum indiſſeparatis pugnantibuſq;
uerbis citra ambiguitatē comperiet.Neotericorū turba partim pro meritis: par-
tim pro culpis:& honorata fuiſſet & taxata.Totus igitur deo dicatus eccl̃iam q-
bus poterat armis defendebat:Atq; latitantem(ut aiūt)e democriti puteo uerita
tem educebat:& ignorantiæ gramen inexpugnabile quo multorū mentes præfo
cantur:ſubnaſcentēſq; pernitioſas herbas abrumpebat pœnitus & detruncabat.
Sed mors adueniens tot tantarumq; uigilia℞ laborem:& excultæ lucubrationis
partum inanem fere reddidit:hocq; potiſſimum fuit in cauſa:ut plurimas q̄q̄ ma-
gna ex parte exaſſeatas:& dedolatas:imperfectas commentationes dereliquerit:
q; ſcilicet ſibi ipſi tantum:non autem nobis ſcribebat.Nam ſicut celeri in commen
tando ingenio:ita ueloci in ſcribendo manu fuit:Et cum antea pulcherrimos litte
rarum characteres deliniaret:factum erat:ut ex uſu nimiæ in commentando uelo
citatis:uix eorum quæ exarabat capax exiſteret:Huc etiam & illuc ſcribere ſoli-
tus erat.uetuſta interdum ſuperuenientibus nouis oblitterās:ea propter exoleta
quædam & diſpuncta repperi:quædā ſaltim & uellicatim exarata: omnia deniq;
adeo confuſa & inordinata ut ſyluę aut farragines putarentur:ex libro ſeptempli
ci:quem aduerſus hoſtes eccleſiæ prætitulauerat:pars illa quæ diuinaculos aſtro
logos genethliacoſq; potiſſimum iſectatur:Ab incude ut dici ſolet ad limam per-
ducta fuit quam non paruo tamen labore nec mediocri cura ab exemplari litura-
to:& pene diſcerpto deprōſimus quo in opere ſummū philoſophū ſummū theo-
logum:ſummum oratorem:acerrimum Chriſti eccleſiæ ꝓpugnatorem : incom
parabili præditū ingenio:quod in cūctis ipſius cōmentationibus cernitur:ſe de-
monſtrat.Quædam item minutula non tornata adhuc apud me comperi.Inter-
pretationē duntaxat dn̄icæ or̄onis:Regulaſq; beneuiuendi circiter.l.breues ꝓſe

ɾto nimis & inexplicitas quas in multa capita ſi uixiſſet diducturus oĩno fuerat.
Duas quoq; ad deũ deprecatorias:quaꝝ unam rithmis hetruſcis elegiaco metro
alterã qua grauioribus defatigatum:qñq; ſtudiis aĩum cantando ad lyrã mulcere
Muſica poſlet:cõpoſuerat:primis.n.adoleſcẽtiæ annis genus omne muſicę artis adeo ex-
exculta coluerat ut excogitata ꝑ ipſum modulamina:notatęq; debitis cõcentibus harmo
niæ celebres haberent:plurima quoq; in eius ſcriniis quãq̃ inordinata ꝑuidimus:
ex qbus tñ utile aliqd præſertim pſalmoꝝ enarrationẽ cõpilari poſſe putauerim.
Epiſtolæ Sed & epiſtolę circiter.l.diuerſis editę tpibus:tum familiares:tum doctrinales:tũ
multifor- adhortatoriæ emerſere una cum oĩone:quã Romæ ſi diſputare cõtigiſſet habitu
mes rus fuerat:quæ non tam iuuenis quartũ &.xx.annum nondum nati perſpicaciſſi-
mum ingeniũ & doctrinã uberrimam redolet(quod & cunctæ ipſius ſcriptiones
faciunt)q̃ fertiliſſimæ ipſius eloquentiæ locupletiſſimũ nobis teſtimonium præ
Probatus bet.Stilo qdem ualde probando uſus eſt ſemꝑ non aſcito:ſed ingenio multiformi
dicendi etiam pro rerũ uarietate:qui & ſi totũ(ut aiunt)Iſocratis myrothecion conſum-
character pſerit munditiæ tamen & decora maieſtatis ornamenta ſeruauit.Nam & celebra
Dicendi ta illa dicendi genera:quorũ tria Gellius Macrobius quattuor enarrat ex cõmen
genera tationibus ipius:nec impendio colligunt ibi copioſum in quo Cic.dominari fert
Copioſũ breue qnod Saluſtio aſcribit.Siccum Frõtoni datũ pingue & floridũ in quo Ply
Breue nium & Symachũ laſciuiſſe ꝑdiderunt.At forte copiã hanc brutus non uocaſſet
Siccũ flo elumbẽ:nec Saluſtius imoderatã Siccitatẽ quoq; frontonis humectatã Saluſtii
ridum & breuitatem elongatã floridã pinguedinẽ Plynii latiori in cãpo deportatã non dif
pingue ficile recto iudicio orator deprehendet.Adde his Liuii lacteũ fontẽ forte ſine pa
Vt inquit tauinitate(ut ille inqt)adiectis floſculis plurimis Apulei.Verũ nõ hic in mutua
Hierony ta a græcis philoſophia ſe exercuit non in atticis noctibus non in fictis ſaturnali-
mus bus ad laudandã prope Virg:ęneidem fabricatis non in Romana hiſtoria:non in
mera hiſtoria naturę altiſſimis difficilibuſq; ſpeculatibus uacua:ſed in admittẽda
illa mũdi fabrica in incẽdis ſacroſanctę catholicæ eccleſiæ hoſtibus deſudauit
in eliminandis aſtrologis fatigatus eſt.In theologicis quæſtionibus excutiendis
in Ariſt.& Platonis concordia laborauit in enarranda ſacra eloqa incubuit:In cõ
monendis & adhortandis amicis nauauit operã.Verũ hanc de qua agimus elo-
quentiã tantũ aberat:ut affectaret:ut eos potius dãnaret:q pigmentata lenocinia
ſcrupuloſius exquirentes oẽs ingenii uires in ueſtigandis uocabulorũ originibus
accõmodabant:Quæ omnia plurimos eo propenſius in eius admirationẽ con-
uertere q inter eorũ litteras diu & propenſiſſime uerſatus eſſet:q latinas litteras
eloquentiæ floribus refertas non ſunt profeſſi:patiant hæc ęquo animo nimii an
tiqtatis amatores:nam hęc etſi conciſius cõpendioſiuſq; tamẽ eo forte uerius quo
Velocitas me doctiores:& Hermolans Barbarus & Baptiſta carmelita:& Marſilius ficinus:
legendi. & Matheus boſſus:& pleriq; alii doctiſſimi & eloquentiſſimi uiri ꝑdidere.Biblio
thecas amplas tam latinoꝝ quã græcoꝝ incredibili celeritate & perlegit & excer
pſit.Nullaq;(ſi modo facultas data)commentationes illectas præteriit.De pri-
ſcis eccleſiæ doctoribus tantum cognitionis adeptus fuerat quantum credere dif
ficile eſt etiam in eo qũ in ipſis ſolum euoluendis totum uitæ tempus conſum-
pſiſſet.De neothericis uero theologis qui eo ſtilo ſunt uſi quem Pariſienſem uul
go nuncupant tantum iudicii apud eum reſidebat:ut ſiquis ex improuiſo abſtru
ſam illorum cuiuſpiam;maleq; explicatam quæſtionem enucleandam petiiſſet;

tanta ingenii fertilitate adaperiebat tanta ſollertia teſerabat:ut diceres docto-
ris illius uniuerſa dicta præ oculis & innumerato habuiſſe cunctaſq; parimo-
do familias agnouerat: cunctas ſectas excuſſerat: nec uni illarum ſic addi-
ctum credas(qui noſtris hominibus mos eſt)ut cæteras aſpernaretur.Ipſe enim
a teneris ſic inſtitutus fuit:ſic animatus:ut in illis ueritatē quęreret pariq; honore
quouſq; illa eluceſceret:inuenta quoſcunq; ueneraretur priuata affectione nuda
tus quid tamen de ſingulis ſentiret:qui in uniuerſum famoſiores habētur: in Apo
logiæ proœmio:cum de barbaris: græcis: latiniſq; philoſophis: proprietates:pe-
culiareſq; laudes rettulerit:uidere daē:Thomā uero aquinatem quando inter lo- Thomas
quendum de his philoſophis theologiſue:qui gallico more diſceptādo ſcripſere: aquinas
mentio fieret præ omnibus laudare conſueuerat:utpote ſolidiori ptæ aliis uerita
tis baſi nitentem:Eum quoq; in heptaplo noſtræ theologiæ ſplēdorem nominat:
De hoc percunctatus creberrime:& a me ipſo:idem reſpondit.Nec oppoſitū ſua
dete cuiquam debent nonnulla quæ in eius apologetico cōtinentur diſputanda:
alioquin Thomæ opiniōibus ex profeſſo aduerſantia cum iuuenis admodū eſſet:
gloriæq; tūc cupidus:in urbe celebratiſſima:Gorgię leōtini more quaſcūq; tutan Gorgias
do partis famam aucuparetur.Adde quod ex decē millibus propoſitiōnm tribus leontinus
tantum aut quattuor nō conſentit:ſed & aduerſari id nō conuincūt.Diſceptandi
porro peritiſſimus:fuit frequentemq; & impenſiſſimam operam litterariis agoni
bus:dum ferueret animus impendit.Eo obiectāte facile:Scoti acumen:& uigilan- Scoti acu
tiam:Franciſci acrimoniā:copiā & multitudinem aureoli deprehēdere potuiſſes men
nec deeſſe nodos illos multiplicibus flexionibus cōplicitos:nec tam titillantibus Aureolus
argutiis:quam grauitate ſubnixos:Eo reſpondente Thomę fortitudinē & robur:
Alberti amplitudinē cōſpexiſſes.Verum his conflictibus nuncium pridem remi
ſerat:& magis atq; magis id muneris in dies peroſus fuerat:adeoq; detractabat:ut
Herculi eſtenſi Ferrarienſiū duci:& internunciis:& ſibi ipſi enixiſſime poſtulanti. Hercules
Vt dū generalis prædicatoꝝ fratrum Synodus Ferrariæ celebraretur:diſceptare eſtenſis
nō ægre ferret.diu obſequi reluctatus fuerit:multis tamen rogatibus annuēs prin
cipi illi cuius amor in ipſum nō mediocris extiterat morem geſſit. Vnde datū eſt
ambigi ſolertior ne an eloquentior:Doctior an humanior appareret.Ex ore qui-
dē diſceptātis talis ſemper animi patebat alacritas:ut de re comi & placida potius
q̄ ſubacida & difficili altercari uideret:quapp̄ ab ore pēdebāt audiētes:in mirū
eius amorē excitabant:Sed frequēs ei adagium inerat:munus id eē dialectici:nō Adagium
phi:Aiebat itē eas diſputatiōes prodeſſe:quæ placido aio ad ueſtigādā perquirē
dāq; ueritatē priuatis in locis:ſemotiſq; arbitratis:exercebant:At illas obeſſe plu
rimū quę in propatulo fiebant:ad oſtētandā doctrinā uel ad captādā uulgi aurā:
atq; imperitorū applauſum: Vixq; poſſe fieri oīno cēſebat:ut honoris cupidini:
qua frōtiuagi illi diſputatores exagitant: inſeparabili uinculo annexus nō ſit illi- Captiun
us cum quo diſputat deſiderium infamiæ confuſioniſq;:lætale uulnus aīæ uene culæ ſo
numq; charitatis mortiferum:latuit eum nihil oīno:quod pertineret ad captiun- phiſtarū.
culas:cauillaq; ſophiſtarum:& ſuiſſeticas quiſquilias: quæ calculationes uocan- Suiſſeti-
tur:hæ mathematicæ cōmentationes ſunt: ſubtilioribus:ne dixerim an moroſiori cæq;
bus excogitationibus naturalibus applicatæ. Verum etſi in eis eſſet eruditus: ac quiſquilię
eiuſmodi ſcriptiones legiſſet:quas forte ad plenum nō nouit Italia(Nulla.n.tam ei nō igno
inuia & inacceſſa litterarū reperiri poterāt:quæ illius ueſtigio luſtrata abundeq; tæ

exploratã nõ eſſent) odiſſe tamẽ & deteſtari uidebatur: Valere meo iudicio earũ communem uſum animaduertens: ad ſociorum parandam infamiam labefactandamqꝫ in replicando memoriam: ueritati uero inueniendæ: cui indefeſſam operã nauandam arbitrabatur: aut nihil: aut parum conducere: Sed ne plura confecter: lectoremqꝫ detineam: comprehendam breui. Enituit aliquis eloquentia: ſed inſcitia rerum naturæ ſecretarum dehoneſtatus eſt. Alius peregrinas linguas. Sed uniuerſa philoſophorum decreta nõ calluit: priſcorum alius inuenta perlegit: nõ noua dogmata cõcinnauit: ſcientiæ ab altero hominũ tantum & humanæ gloriæ cã non chriſtianæ rei pub. emolumento: & diuinæ: & humanæ quæſitæ ſunt: Ille uero cũcta hæc pari ſtudio ita complexus fuerat: ut turmatim & coaceruatim in eũ confluxiſſe uiderẽtur: nec ut multi qui aliquo uno excellentes: non omnium participes ſunt. Sed in oĩbus uſqꝫ adeo ꝓfecerat ſcientiis: ut quãlibet ex his in ipſo cõſideraſſes: eam ſibi propriã & peculiarẽ elegiſſe iudicauiſſes: hæc quoqꝫ eo admirabiliora erant. Cum a ſe ipſo ui ingenii: & ueritatis amore: quaſi abſqꝫ præceptore aſſecutus eſſet: ut quaſi de ipſo: illud quod de ſe dicebat epicurus: poſſimus proferre. Se ſibi ipſum. ſ. fuiſſe magiſtrũ. Ad quos mirabiles effectus tam paruo tpis

Quinqꝫ cauſæ tam mirabilium effectuum.

ſpatio producendos: quinqꝫ ego cauſas cõueniſſe repperi: incredibile ingeniũ: tenaciſſimã memoriã: facultates amplas: quibus ad coemendos tum noſtræ: tum græcæ: tum barbaræ linguæ libros adiutus eſt. Septẽ quippe aureorũ nummũ milia

Septẽ aureorũ nũmũ milia in cõparãdis libris erogata

rettuliſſe mihi memoria repeto: in aſciſcẽdis ſibi uſqꝫ ad diem illam: omnifariæ literaturæ uoluminibus: erogaſſe: iuge & infatigabile ſtudiũ contẽptiõem poſtremo terrenarũ rerum. Hũc igitur ſi priſca illa ætas laconum tempore protuliſſet. Si Ariſtoteli credimus diuinũ illum uirũ appellauiſſet: Sed uirtutes intellectus iam ut arbitror relinquẽdæ uidentur: & nunc præclaræ eius animæ partes: quæ actiones ſpectant proſequendæ: exactiſſimiqꝫ mores in publicũ educendi ſunt: ut flãmatus ipſius in deum animus innoteſcat: ut erogatæ in egenos diuitiæ collaudẽtur: ut his qui tandẽ diuinæ legi ſunt addicti. referendi gratias in bonorũ oĩum auctorem q̃ cumulatiſſimæ paretur occaſio. Triennio igit̃ priuſq̃ diem obiret: ut poſthabitis dominandi curis in alta pace degere poſſet ſecurus quo ſcæptra caderent. Cuncta patrimonia quæ Mirandulæ Concordiæqꝫ poſſidebat: hoc eſt tertiã partem earũ mihi neſcio an dono: an uenditione tradidit. quod factũ poſtea Maximilianus Auguſtus: qui nobis ẽ rex & dominus: ut ita dixerim imediatus (neqꝫ enim alium tot ſæculis: quot eſt exædificata Mirandula atqꝫ Concordia niſi qui ſucceſſiue in regali imperialiue Romanorum throno cõſideret recognouimus)

Erogatio in paupe res

cæſarea liberalitate firmauit: Quicquid aũt ex hoc negocio pecuniarum acceperat partim pauperibus elargitus eſt: partim in emendis agris: Vnde & ipſe & eius familiares alerentur expoſuit: nominatimqꝫ corbulas in agro Ferrariẽſi multis aureorum milibus nũmum ſibi comparauit. Multa itidem uaſa argentea precioſaſqꝫ

Mediocris menſa

ſupellectilis partes in pauperũ uſus diſtribuit. Menſa mediocri contentus fuit retinente tamen nõnihil lautitiæ prioris: quantum ad fercula: & ad uaſa argẽtea ptineret. Diebus ſingulis preces ad deum ſuis horis effundebat. Pauperibus ſemper ſi qui occurrerãt pecunias tribuebat: nec eo cõtentus Hieronymo beniuenio ciui Florẽtino litterato homini quẽ pro magna in ipſum charitate: proqꝫ moꝝ integritate dilexit plurimum demãdauerat: ut ꝓpriis pecuniis ſemꝑ ſubueniret egenis. Nuptum quoque uirgines traderet: eiqꝫ ſtatim: ut erogatos nummos q̃ primum

reſtituere poſſet renunciaret. Id enim muneris ei delegauerat: quo facilius uelu-
ti fido internuncio pauperũ ciuium calamitates & miſerias: quæ ipſum latuiſſent
releuare quiret. Dedit & ſæpius (quod ſcilentio prætereundum non puto) de cor
pore proprio elemoſynas. Scimus pleroſq; (ut uerbis utar Hieronymi) porrexiſ Hierony.
ſe egẽtibus manũ: Sed carnis uoluptate: & illecebri ſupatos. At ipſe propriam car
nem diebus illis potiſſimum: qui chriſti cruciatus & mortem noſtræ ſalutis grã re
pñtant in ſummi illius beneficii memoriã: delictorũq; expiatiõem cędebat: meiſq; Proprium
oculis ſæpius (cuncta in dei gloriã redeant) flagellum uidi. Vultu hilari ſemper corpus cę
erat/ & placido: adeoq; miri natura: ut nũquam ſe fuiſſe turbatũ multis etiam au- ſũ flagris
dietibus teſtatus ſit. Recolo mihi interloquendum dixiſſe in nullũ euentũ (ut res Vultus hi
peſſime cederẽt) ira cõmoueri poſſe credere: niſi ſcrinia quædã deperirẽt: quibus laris
elucubrationes eius & uigiliæ reconditæ ſtipabantur. Sed cum animaduerteret Mitis na
pro deo optimo maximo eiuſq; eccleſia laborare. eiſdemque omnia opera ſtudia: tura
actioneſq; dedicauiſſe. & id fieri minime poſſe: niſi aut eo iubente: aut permitten- Cõſtantia
te. Confidebat ſe non contriſtatum iri: o fœlicem mentem: quæ iam nullis poſſet animi
aduerſis de primi nullis quoq; cõmodis (ut palã fiet) extolli. Non illũ certe uni- Q uinq;
uerſæ philoſophiæ peritia: non hebrææ non chaldæę: Arabicæq; linguę Vltra la linguarũ
tinam & græcam: cognitio tumidum reddiderant. Non amplæ diuitiæ: non gene notitia
ris nobilitas inflauerant: non corporis pulchritudo: & elegantia: non magna pec
candi licentia in mollem illam: & ſpatioſam multorum uiam: reuocare poterant.
Q uid igitur poterat eſſe tam admirabile? quod illius quiret mentem peruerte-
re? quid inquam ſupra illum eſſe poterat? qui (ut uerbis Senecæ utar) Supra for Seneca
tunam erat. Cum illam ſiue ſecundis flatibus tumidam ſiue aduerſis reflatibus hu
milem: aliquando contempſerit: ut eius mens chriſto & ſupernę patriæ ciuibus
ſpiritali glutino copularet: quod uel hoc argumento liquido percipitur. Q uod
dum eccleſiæ officia & dignitates a pleriſq; noſtri tẽporis (proh dolor) licitatas
auctionataſq;: nõ paucos uideret expeterẽ: flagitare: ſuſpirare: enixiſſime mercari:
Ipſe a duobus regibus per internũtios oblatas: teſtes ad ſunt grauiſſimi: teſtis ego A duobus
ſe ſacris initiari nolle reſpondens: repudiauit: alter uero quidam cum ſęculi digni- regibus
tates: & amplos reditus/ ſe daturum ſpopondiſſet: ſi regem eius adiret: conſpica- oblatæ di
tus angelum non relinqui in quem ſe conderet: ademptaq; eſſe cuncta ſuffugia: ta gnitates
le illi dedit reſponſum: Vt intelligeret ſe nõ dignitates: aut diuitias expetere. Sed & reiectæ
potius: ut deo & ſtudiis uacare poſſet: illas neglexiſſe. Ferrarię quoq; cum ex ami Diuitiæ
cis quidam Pandulpho collenutio piſaurenſi iuriſcõſulto: perſpicacis ingenii ui- pp deum
ro: & multifariæ lectionis quo amico familiariſſime utebatur: ſuaſiſſent: ut eũ ad & pp ſtu
duceret quibuſcunq; rationibus poſſet ad cardinalatus dignitatem petẽdam: uel dia negle
certe ſi eam pontifex offerret (quod multis futurum uidebatur) amplectendam: ctæ
Idq; Pandulphus ſubhæſitãs pertẽtaſſet: quippe qui nõ ignarus eſſet: Omnia illũ
malle: q̃ huiuſmodi honoribus cõmiſceri: ipſe qua erat animi magnitudine reſpõ
deri ꝓtinus propheticũ illud: per epiſtolam iuſſit: Nõ ſunt cogitationes meæ: co
gitationes ueſtræ cõtẽplans forte de bonis eccleſiæ: quorũ pars maxima pauperi
bus hæreditario iure debẽt: magnificos ducere apparatus nõ oportere. Sanctiſſi
morũ itẽ hoĩum exẽpla ante oculos poſita. Ambro. ſ. Auguſtini: Martini cætero Ambro.
rũq; q epiſcopatus dignitatẽ oblatam effugerũt. Diuq; id muneris ante q̃ obirent Auguſti.
detractauerunt. Q uid quod & non modo a cardinalatu ipſo: Sed & ab ſupre- Martinus

Celeſtin° ma ſummi pōtificii poteſtate ſanctiſſimū celeſtinum ſe abdicaſſe legerat ipſumq; totius chriſtianæ rei publicæ humeris onus excuſiſſe: onus uere cum ſubeūtibus maximum paretur præmium inuitis ſcilicet & parendi tantum iuuandiq; gratia illud amplectentibus perſuaſiſſimum erat: uiro philoſopho non eſſe laudis cumulaſſe diuitias, non quæſiſſe honores ſed renuiſſe. Et umbratilem renuēdo gloriam ueram adipiſci quæ ſemper uirtutes ceu comes idiuidua & aſſecla comitatur. hu

Contemptor hūanæ gloriæ manam gloriam uel pro nihilo habebat. Aiebatq; ſæpius famam uiuis non nihil mortuis minime profuturam: tantumq; propriam eſtimaſſe doctrinam agnouimus: quantum utilitati ecceleſiæ: & eliminandis: explodendiſq; aduerſis erroribus conduceret: quinetiam ad eam perfectionis metam perueniſſe percepimus: ut ſcilicet parum curaret: ſi eius cōmentationes nō ſub proprio nomine publicitus ederentur: dum tamen id ipſum quod ſub pici nomine facturæ fuerant: afferrēt hominibus emolumenti: minimūq; aliis amplius affici libris præterquā ueteri nouoq; teſtamento ætatiſq; reſiduum in eis ſemper uoluēdis: conſumere ſtatuiſſe: niſi publica eum ſtimularet utilitas: cum uideret tot & tanta quæ conceperat: & parturierat: paſſim ab oībus nō efflagitari modo: ſed & immatura exigi. Minutulumq; quantulūcunq; deuoti: uel ſeniculi: uel aniculæ affectum in deum/ pluris q̄ oēm eius humanarum diuinarumq; rerum noticiam faciebat. Admonebatq; ſępiſſime familiares interloquendū: Vt animaduerterent quātum laborāt nutentq; mortalia: quāq; caducum & fluxum quod uiuimus: q̄ firmū & ſtabile quod ſumus futuri. Siue ſcilicet detrudamur ad inferos. Siue ſubleuemur ad cælos: hortabaturq; ut ad deum amandū conuerterent & incitarent mentes: quod opus præponderaret cuicūq; quā in hac uita habere poſſemus: cognitiōi: hoc etiam in libello ipſo de ente & uno luculentiſſime eſt executus: quando ad Angelum politianum: cui librum nuncupauit in ipſa diſputatione: conuerſus hæc uerba effatus fuerit. Sed uide mi Angele: quę nos inſania teneat: amare deum dum ſumus in corpore plus poſſumus q̄ uel eloqui: uel cognoſcere amando plus nobis proficimus: minus laboramus: illi magis obſequimur: malumus tamen ſemper per cognitionē nūquā inuenire quod quærimus: q̄ amando poſſidere id quod non amādo fruſtra etiam inueniretur.

Nota

Vera chriſtianæ mentis inſtitutio

Q uid de amādo & cognoſcēdo deo in hac uita iudicarit

Eulogiū qd' in ore habebat frequens

Illud quoq; diui Franciſci: tantum ſcit homo quantū operatur: illius in ore frequens fuerat. Cæterum liberalitas ſola in eo modū exceſſit: tantūq; aberat: ut aliquid curæ terrēis rebus apponeret: ut etiā incurioſitatis neuo macularetur. Ab amicis quoq; ſæpius admonitum comperimus: ut in totum diuitias nō cōtēneret: Aſſeuerantibus id ſibi probro dari: cum uulgatum foret: ſiue id uerum ſiue falſum: furti diſpenſatoribus præbuiſſe occaſionem nihilominus mēſilla. quæ ſemper contēplandis: perſerutādiſq; totius naturæ cōſiliis inhærrebat: demittere ſe facile nō poterat: ad hæc infima abiectaq; penſiculanda. Memini dum Ferrariæ cū eo obuerſarer: obſonatorem pagella quadā oblata expenſaꝝ approbationē expetere: quo uiſo mirabūdus extiti: percunctatuſq; illū mentē ne ad id/quod retro actis rpibus neglexerat: appoſuiſſet: reſpondit familiaris: non modo ab eo efflagitaſſe: ſed exegiſſe: ut id ſubiret officii: quibus ut morē gereret factitauerat: tātum uero curæ: quantū prius habuiſſe. Q uinetiā dū eius diſpenſator primarius: eū interpellaſſet: ut eius pecuniaꝝ quas per multos annos cōtractauerat diſpūctionē fieri iuberet: quo ſecurius menti ſuæ conſuleret. Atq; eiuſmodi hbros coram attuliſſet talia eidē uerba reſpondiſſe percepimus. Scio me q̄ ſæpiſſime abs te & po

Liberalitas nimia

tuiſſe & poſſe fraudari:Quia propter librationẽ expenſarum harum opus nõ eſt.
Si tibi debeo q̃ primum nũmos exoluã. Si mihi debes uel in pñtia ſi potes:uel in
poſterũ:ſi nõ adeſt facultas debita relue. Amicos uero ſemp multa indulgentia tra
In amicos beniuolentia
ctauit:qbus cũ hortatoriis ad beneuiuẽdũ locutionibus uti ſolebat. hominẽ noui
qui dũ eius doctrina fretus & fama ſecum loqueretur:& hẽret ſermo de moribus
duobus tñ ipſius uerbis cõmotũ:ut uia uitiorũ deſerta mores reformauerit. Ver
Duo aduerſus uitia ſaluberrima remedia
ba fuerũt eiuſmodi. Si chriſti mortẽ noſtri amore perpeſſam prę oculis hęremus:
propriã quoq; identidẽ cogitãdo caueremus a uitiis. Modeſtiã & cõmitatẽ in eos
admirabilẽ exhibuit:quos nõ a uiribus:aut fortuna pbatos: ſibi deuinciẽdos duxerat ſed & amoribus & doctrina:eos tamen qui quãtulũcunq; pollerẽt litteris:uel
ſaltem bonarũ artiũ ſtudiis:nauos aptoſq; inſpiceret:diligere conſueuerat. Simili-
Similitudo amoris cauſa
tudo nãq; amoris eſt cã:& erga ſapientẽ uirũ (ut teſte philoſtrato: Apollonius in
qt.) Affinitas:quædã:ſciẽtiam quoq; pficere hoiem:qua hõ eſt pfectã uero boni
tatẽ conſequi:inſup aliosq; pbos eſſe diligendos nõ ambigit. Cæterũ nihil ei intol
lerabilius q̃ (ut uerbis Horatii utar) ſupba ciuiũ potẽtior: limina: Militiã quoq;
Horatius
ſæculi & cõiugale uinculum peroſus fuerat: interrogatuſq; interiocandũ qd ei ad
alterũ ſubeũdum onus:ferendumq; & neceſſitate cogente:& optione data:leuius
uideretur:hæſitabũdus aliquantulũ:nutabũduſq;:necnõ pauxillum ſubridẽs:cõ-
iugiũ rñdit:qui nõ tñ eſſet & ſeruitutis annexio:& periculi q̃tũ militiæ ſubeundũ
onus:Libertatẽ.n.ſupra modũ dilexerat:q̃ & natura ſic affecta:& phiæ ſtudia ſug
Libertas animi
geſſerant: Vagũq; ob id plurimũ extitiſſe illũ autumo:nec ppriã ſibi unq̃ ſedẽ de-
legiſſe:licet Florẽtiæ ſæpius:& Ferrariæ qñq; cõmoraretur:quarũ alterã ciuitatẽ
ſibi quaſi domiciliũ præſtituiſſe putauerim:quod.ſ.in ea poſt Bononiam primum
litterarũ ſtudia colueratıllıuſq; princeps eũ mirifice diligeret.quadãq; ueluti affi
nitate coniunctus: Vtpote ex cuius ego ſorore.ſ. Blancha Maria Eſtẽſi natus ſim:
Blancha Maria eſtenſis
nec etiam longe nimis eſſet a patria/ quando triginta tãtum paſſuũ millibus a Mi
randula orientem ſolem uerſus Ferraria diſtet: Alteram ſiue aeris amœnitate:ſiue
plurimum amicorum ſuauitate:ſiue ingeniorum ſubtilitate dilexit plurimum:&
incoluit.quos inter litterario amore duos ſibi potiſſimũ deuinxit Angelũ.ſ.Poli-
Angelus politanus
tianum uirum græce:latineq; doctiſſimum:necnõ uariarum litterarũ florũ refer-
tum:ac prope uindicem Romanæ linguæ: Alterum Marſilium ficinum Florenti
Marſilius ficinus
num hominem omuifaria litteratura redolentem. Sed maximum ex his qui nunc
uiuunt. Platonicum.cuius opera in academicis ſibi uendicandis:uſus fuerat. Exte
rioris latriæ cultus nõ multum diligẽs fuerat:non de eo loquimur quem obſeruã
dum præcipit eccleſia (geſtaſſe hunc quippe præ oculis eum uidimus) ſed de his
cerimoniis mentionẽ facimus:quas nonnulli poſthabito uero cultu dei:qui in ſpi
ritu & ueritate colendus eſt proſequũtur:& prouehũt. At internis affectibus fer-
uentiſſimo deum amore proſequebatur. Interdum etiam alacritas illa animi pro-
pemodum elangueſcebat: & decidebat: Maiori quandoq; nixu uires aſſumens:a
deoq; in deũ exarſiſſe illũ memini: Vt cum Ferrariæ in pomario quodã de Chriſti
Feruor amoris in deum
amore colloquẽtes lõgis ſpatiaremur ambulachris:i eiuſmodi uerba proruperit.
Tibi hæc dixerim/in arcanis recõdito. Opes quæ mihi reliquæ ſunt abſolutis con
ſũmatiſq; elucubratiõibus qbuſdã egenis elargiar:& crucifixo mũitus:exertis nu
diſq; pedibus:orbẽ pagrans:p caſtella p urbes:xp̃m prædicabo.accepi poſtea illũ
mutuauiſſe ppoſitũ:& prædicatorũ ordini ſe addicere ſtatuiſſe iterim eorũ q̃ cõce

Quo anno uitæ ſit mortuus

perat operum quæq; inchoauerat maturabat editioné. Sed. M.cccclxxxxiiii. an-
no redéptionis noſtræ. Dũ ipſe ſcdm & trigeſimũ ætatis annũ ípleret: Florétiæq;
moraret: inſidioſiſſima correptus eſt febræ: quæ adeo in hũores & uiſcera graſſa-
ta eſt: ut nullũ non medicamentorum genus adhibitũ contépſerit eũq; oíno natu
ræ ſatiſſacere intra tertiũ decimum dié coegerit. Sed quéadmodũ in íſirmitate ſe
geſſerit: licet eo tpe ab eo ꝓcul eém: narrare tamen nõ deſiná: quæ a grauiſſimis te

qualiter in infirmitate ſe geſſerit

ſtibus: q adeſant acceperi. Quale illud cũ poſt ſumptũ euchariſtię ſacrm. Sigillũ
ei crucifixi Chriſti offerret: ut inde plenos amoris hauſtus ob ineffabilis illius paſ
ſions noſtræ ſalutis gra memoriá: priuſq exhalaret animam: ſumere poſſet fortiſſi
mum dũtaxat aduerſus quæcũq; aduerſa: munimé ualidiſſimumq; cõtra iniquos

Chriſtiani hoís finis laudãdus narratur

Dei imago

dæmones: ꝓpugnaculũ. Interrogãtiq; mox ſeniori. An firmiter crederet/ uerá eſſe
illam dei ueri: ueriq; hoís imaginé: qui qua deus eſt ante tépus: & æuũ ab ipſo pa-
tre deo: cui æqualis in oíbus genitus eſſet: deq; ſpũ ſancto: qui & deus é/ ab ipſoq;
& patre: quæ tria unũ ſunt coæterne manéte in utero Mariæ/ ſemp urginis: cõce-
ptus eét in tempore: q famé q ſitim: q labores: ęſtus: uigilias ꝑpeſſus eét: q demũ ꝓ
cõtractis ab adę ſemine ſordibus noſtris abluédis: proq; reſeranda ianua cœli ma
xima: qua genus humanũ charitate cõplectebat: precioſiſſimum ſanguiné: & ſpõ-
te & libentiſſime in ara crucis effudiſſet: cęteraq; id genus recenſeri quãdoq; ſoli-

Albertus pius

ta. Nõ modo ſe credere: ſed & certũ eé rñderit: & ité illud cũ Alberto pio ſororis fi

Alexãder ex aphrodiſiade

Themi.

Auerrois

lio: qué nominauimus iter huius uitæ initia: iuueni: & ingenio & bonaꝝ artiũ ſtu-
diis & moribus conſpicuo eadé rõne qua Alex. ex aphrodiſiade: & Themiſtius in
auſcultatorioꝝ libroꝝ prooemio fortitudiné e phyſicis cõtéplationibus ſumi cõ-
tra mortis metũ declarauit quam mox ſententiam uſurpauit Auerrois conãti inq
Alberto mortis confinia reddere placabiliora: in hunc modum uerba reddiderit:
Nõ illa dũtaxat ratione pacari aíum: non finé mortis cruciatibus poni: ſed hac po
tiſſimum q dei ſui offenſis: terminus iam poneret: quando breuiuſculũ uitæ eius
tempus: crebriores in deũ offenſas: non contentuꝝ arbitraretur. & illud præterea
quãdo pluribus ex prędicatorum collegio probatiſſimis teſtibus: & Alberto ipſo

Cæli reginam ad ægrotãté nocte acceſſiſſe

paulo ante citato reuelauerit. Cæli reginá ad ſe nocte aduentaſſe miro fragrãtem
odore: mébraq; oía febre illa cõtuſa: cõtractaq; refouiſſe: ſeq; morti omnino non
conceſſurum ꝓmiſiſſe. Hilari placidoq; ore í ſtrato: dũ ęgrotaret: iacuiſſe comper
tum eſt. Atq; iter mortis aculeos. quos ſuſtinebat: quaſi cœlos ſibi patefactos cer
neret loqui ſolitũ: ſalutanteſq; oés & operá ſuam: ut moris eſt: pollicentes blãdiſſi
mo ab eo ſermõe & receptos & exoſculatos. A ſeruis ité omnibus: ſi cui moleſtus
forte fuiſſet: ignoſci ſibi poſtulaſſe certiores facti ſumus: quibus ante acto anno
teſtaméto cauerat. Victũ aliis: & tegumentum: dũ uiueret aliis pecunias pro me-
ritis erogari. Hæredes Florétini xenodochei paupes inſtituit: eorũ duntaxat: quę
moueri non poterãt: Mobiliũ uero Antoniũ mariá fratré. Quanta uero moleſtia

Obitum eius oés gradus hominũ moleſtia affeciſſe

eius obitus íſimos: & ſũmos oium gradus affecerit. teſtes ſunt Italiæ principes ur
bes & populi. Teſtes hi reges: quos ſupra citauimus. Teſtis iteꝝ Caroli galiaꝝ re
gis benignitas & gra: ſilétio nõ prætereũda: Cui cũ Florentiam aduétanti: ut inde
Romá peteret: Neapolitanũ regnũ expugnaturus: graui eũ laborare ægritudine
nunciatũ fuiſſet. Duos ſtatim medicos ad eũ/ legatoꝝ etiãnũ fungétes officio: ui-
ſitatũ & opitulatũ: ipſe traſmiſerit/ lraſq; quas & uidimus & legimus propria ſub
ſcriptas manu dedit/ plenas & humanitatis & earum pollicitationum: quas & ma

gnamini regis beniuolentiſſimus animus/& præclare uirtutes ægrotantis exige⸗
bant:Ei quippe tum fama notiſſimus erat/tū quadā familiaritate coniunctus/Nā
ab eo in gallis/dū pariſios inuiſceret/ honorifice exceptus fuerat enimuero qui eū
dum uixit toti orbi/& multis ſæculis admirandū prǣſtitit/ita eius obitū nō minus
celebrē & inauditū celebrari decteuit/quocirca ea in pñtiaꝝ referēda puto/quæ
meis auribus hauſi/dū Florentię quo illius infirmitate pcepta/licet non tēpeſtiue
me cōtuleram in æde ſacra.quæ ſanctæ reperatæ dr̄ Hieronymum ſauonarolam
Ferrariēſem ex prædicatorum ordine/uitū & theologiæ conſultiſſimū/& præcla
riſſimū/famatiſſimūq; ſanctimonia/ſacras hēntē ad florētinū populū cōciōes/au⸗
ditē.Sed prius ſacrarū litterarū ignaros/ Apulei uerbis/ admonere cōſiliū eſt.Ne Apuleius
craſſis auribus:& obſtinato corde/ea putent mendacia:quæ auditu noua:uel uiſu Verba fra
rudia:uel certe ſupra captū cogitatiōis ardua uideātur:quæ ſi paulo altius explo tris Hie.
rauerint nō mō cōpertu euidētia:Verū etiā factu facillima ſentient.Is igitur e pul
pito declamitans:quæ ſum dicturus cūctis qui aderāt inſinuauit.Arcanum tibi o
Florētia pandendū eſt: qđ equidē ita uerū eſt/ q̄ prouerbiū illud apud te frequēs
Ioānis euangeliū:Subticuiſſem ꝑfecto.Sed ad dicendū cōpellor:& q mihi præ⸗
cipere pōtu:ut hæc palā facerē/imperauit. Neminem porro ueſtrū puto fuiſſe:qui
Ioannē Picū Mirandulā nō nouerit/ magnis ille a deo beneficiis:magniſq; gratiis
cumulatus multifatiaq; præditus diſciplina fuerat:nulli forte mortaliū tam cele⸗
bre obtigit ingenium:Magnam in eo iacturā fecit eccleſia.Arbitrarer/ſi diutius ei
uitæ ſpatiū prorogatum fuiſſet:cūctos qui octingētis ab hinc annis deceſſere/ob
ſcriptionū monumēta:quæ reliqſſet excelluiſſe/hic mecum obuerſari ſolitus erat
ſecreta palam facere: ex qbus nouerā internis eū locutionibus a deo ad religionē
citari/unde afflatibus hiſce obſeq cupiēs:nō ſemel obtēperare propoſuerat.Verū
diuinis beneficiis male gratus uel a ſenſibus uocatus detractabat labores (delica
tæ quippe tēperaturæ fuerat) uel arbitratus eius opera religionē indigere/diffe⸗
rebat ad tēpus hoc tamen nō ut uerum: ſed ut a me cōiectatū:& præſumptū dixe
rim.Ob id duobus ei annis flagellū īterminatus ſum/ſi opus: quod ei deus patran
dum propoſuerat:negligēter exequeretᷣ.Rogabam fateor deū identidē: ut cæſus
aliquantulū uiā:quæ ex alto eidē oſtenſa fuerat tādē capeſſeret.Nō hoc quæſiui:
quo pculſus eſt nō hoc putauerā ad id deo decretū fuit.Vt uitā hanc relinqueret:
præclaræq; coronæ ī cælis præparatę partē amitteret famāq;:& nōis celebritatē:
quæ ad ſummum cumulum : ſi uixiſſet/fuerat habiturus: ad plenū nō aſſequeretᷣ.
Verū benigniſſimus iudex/ clemētiſſime erga ipſū ſe habuit.Atq; ob elemoſynas Elemoſy
larga & effuſiſſima manu pauperibus elargitas:& orationes quæ ad deū inſtātiſſi næ
me effuſæ ſunt:effectū eſt:ut nec eius anima in ſinu pr̄is adhuc ſuper cælos exul⸗ Status ani
tet:nec ad īferos deputata ppetuis tormētis crucietᷣ.Sed purgatorio igni ad tem mæ
pus mācipata tēporarias pœnas luat:quod in hac pte libētiſſime dixerim:ut qui
eū nouerūt:& hi potiſſimum: q eius beneficiis cumulati fuere ſuffragiis adiuuēt.
Hæc & plura alia uir dei clara uoce aſſeuerauit.Se addēs nō latuiſſe:ob mēdacia
eiuſmōi:ſi q̄ miſcerentᷣ/uerbi dei præcōes dignos effici: de quibus ęternū ſumeretᷣ
ſuppliciū:nec nō adiiciēs dieb⁹ aliquot:hęc ſibi iuniuerſū fuiſſe cōpta.Sed pp uer
ba q̄ uirginē dixiſſe ſi ęgrotus affirmauerat:nutabundus ſtetiſſe formidaſſeq; diu:
ne ille dęmonū opa fuiſſet illuſus:qñ ob eius mortē uirgis pollicitatio fruſtraretᷣ. Duplex
Verūtñ inotuiſſe ſibi defunctū:equocatiōe mortis deceptū.Cū illa de ſecunda & mors

æterna locuta fuiſſet: Hic de prima & tẽporaria crediſſet: quod ſi quis dixerit
hominẽ hunc uel hypocriſi fuiſſe mẽtitum/uel fantaſmatis ludificatũ/uel dæmo-
num præſtigiis circũuentũ. Is niſi aut male de fide ſentiens/aut mentis emotæ ſit/
fateatᷓ neceſſe eſt/deũ multifarie fœlicitatẽ eoꝝ miſeriãq;/qui aĩam effudiſſent ui
uentibus & reuelaſſe iam/& reuelare poſſe. Eodemq; tpis ſpacio/eos quibus hæc
palã fiunt certiores reddere/ſe a nõ uiſis/aut ſpectris illudi/ſed uera eſſe / quæ aut
Laus do- mẽte/aut oculis cernãt & uideant. Tantæ uero & doctrinæ & auctoritatis uirum
ctrinæ & tantæ ꝓbitatis & prudẽtiæ/quoꝝ in Ariſto. phiam/cõpendiaria theoremata/mo-
probitatis nitiones publicæ/præclariſſima interpretamenta/ in ſacra eloq̃a futuroꝝ cõtingẽ
fratris hie tiũ/prædictiões/ quæ eueniſſe ad lineã/oĩs fere nouit Italia/ſanctiſſimaq; uitæ cõ
ronymi uerſatio teſtatiſſimã pridẽ fecere fidẽ. in principe tẽplo tam celebratæ urbis/ hæc
ut uera/ut inconcuſſa tenẽda/tot millibus hoĩum ueritate nõ cõperta ꝓnunciaſſe/
nemo niſi maleuolus inficiabitᷓ. Adde ꝙ dũ non nihil ſup id negocii ſciſcitarer ni
tũ qui ſermoni interfuerat/adiiſſe cõcionatorẽ audiui/ac eidẽ/ut ea plus hñt ro-
boris/quę uulgauerat rettuliſſe defunctũ uallatũ igne ſibi apparuiſſe/& ꝓfeſſum
ingratitudinis adhuc pœnas dare. Q uinetiam monacha quædã multis præclara
uaticiniis/quæq; ipſi dũ uiueret multa futura prædixit/quæ adamuſſim euenere/
inter reliqua/Hoc unũ protulit biẽnio anteq̃ e uita migraſſet: cũ lilioꝝ tpe opa &
hortatu fratris Hieronymi(de quo mẽtionẽ fecimus(prędicatoꝝ fratrum colle
gio ſe dicatuꝝ. Eodẽq; tẽpore Florentinã quãdã familiã(quã pactiã nuncupant)
tunc exulantẽ/ad patriã redituram cõplures ad quos hæc fama ꝑuenerat/ ſup hac
lilioꝝ nomẽclatura demirabantᷓ/loqui eã arbitrãtes de uerno tpe quo lilia flore-
ſcunt/Sed liliũ hoc galliarũ regẽ extitiſſe cõpertũ eſt talibus utentem inſignibus
qui pridie q̃ ille religionem uoueret: ita. n. uouerat anteq̃ moreretur/& quatriduo
poſtq̃ extorris illa familia ſe cõtulit in urbẽ patriã/magno comitatu Florentiã in-
greſſus eſt/ iter p hetruriã faciẽs neapolitanũ regnũ ui & armis in ditionẽ uindica
turus. Verum anteq̃ finẽ faciã: pręfari iterũ paucula in calce opis nõ inutile puto.
Videor. n. mihi uidere ad reuelationes has/ueluti ad lunæ umbram baubãtes mo
loſſos/quibus adhuc offula prioribus fortaſſe non cõtentis(obiiciẽda eſt: ne fru-
ſtra latratibus aera uerberẽt: Video itẽ demẽtibus excuti riſum: Video his q̃ ſcio-
los ſe arbitrentur/ſummoueri ludum: qui forte ob nõ poſthabitũ religionis ingre
diẽdæ ſalubrẽ afflatũ igne torqueri animas nõ debere cõtendẽt/ nec diuino affla-
tos ſpiritu tẽpeſtate nr̃a reperiri homines/qui Chriſti colloquiis ꝑfruantur? At ſi
peccata nõ morte: ſed uenia digna purgatorio igni eſſe plectẽda arbitrarentur/iu
ſtos etiã pœnas dare non mirarentᷓ: Itẽ ſi ſeruũ qui uoluntatẽ domini ſciẽs nõ adi-
pleuit/teſte ueritate/multis uapulatuꝝ nõ ignorauerit/hũc qui dei uolũtatẽ noue
rat & implere diſtulit/& ſi a noxis q̃buſq; aliis fuiſſet ĩmunis ſupplicia luere nõ ex
taſim paterefᷓ: Alia ex pte rudẽ & inſulſam eoꝝ aſtutiã mirari ſatis nõ poſſum/qui
cũ chriſtũ pro hominibus mortuũ credãt/ eoſdẽ homines alloqui eũdẽ facile poſ
ſe nõ credãt. Vehemẽtioriq; argumẽto uirginis matris/ angelorũq; beatorũue ho
minũ ſpirituũ affatibus ꝑcipes/eoſdẽ mortales hoĩes nõ poſſe fieri/aĩaduertẽdũ
Dioÿſius eis ꝑfecto foret ĩferiora oĩa p ſupiora gubernari Dionyſio ẽt areopagita teſte ĩ li.
areopagi- de Hierarchia cęleſti/ſepatiſq; mẽtibus ĩferioris gradus & naturę/q̃bus hoĩum cu
tã ra demãdata eſt/per ſupiores mẽtes/quæ iterum: uel a ſupremis uel ab ipſo deo di
uina myſteria hauriũt/illumiari hoĩeſq; diuino afflatos ſpũ eaſdẽ reuelatiões ac-

cipere/hominum multitudini cum expedit, patefaciendas/ ſacroſancta hæc diuinitatis lex:quod ab eodem Dionyſio libro cæleſtis Hierarchiæ edocemur ut per prima ſequentia ad auguſtiſſimam lucem ſubuehãtur/ignari proculdubio ſunt diuinarum litterarum/ inſolentis quoq; & peruicacis ingenii nam in illis cõſpici datur diuina futura myſteria non tñ per bonos ſed p ſceleſtos hoies/& pſeudo prophetas quandoq; patefacta/quid prohibet huic fidẽ habere qui & doctrina & tot uirtutibus pollet/ multaq; iam futura/quæ nunc euenere prædixit.& hoc nõ ſom niculoſe reſtatus ſed aſſeuerãter affirmãs. Adde q; Ariſtotelis phia/his non reclamet/& platonica ſuffragent̃ licet pro graui teſtimonio niſi ſcripturæ diuinæ auctoritatẽ nõ acceperim/ſed extraria hæc qñq; citare non abſurdũ eſt: Vt maliuolorum telam in auctores maiore ui/ quã uenerint/reuertantur. Verũ ad noſmetipſos iam redeundũ eſt:quibus nõ tam mœrẽdũ eſt.q; talem amiſimus/ quã quod habuimus & habemus gratias agendũ regi/cui uiuũt omnia: Quippe qui mortalis uitæ munere perfunctus/ diuq; cum habitantibus cedat/ quos luce non pauca perfuderat/conuerſatus inacceſſibile/& infinitum ſupernæ patriæ lumen iamiam ingrediẽs ineffabili diuinitate nobis etiam in dies laturus opem ſine fine fruetur.

A pſeudo prophetis uera quandoq; prædicuntur

FINIS

Epitaphium Mirandulæ.

Ioannes iacet hic mirandula. Cætera norunt
Et tagus & ganges/forſan & Antipodes.

Cæcilii Cypriani epiſcopi Carthaginenſis de ligno crucis carmen:

Eſt locus ex omni medium quem credimus orbe
Golgota iudæi patrio cognomine dicunt:
Hic ego de ſterili ſucciſum robore lignum
Plantatum memini fructus genuiſſe ſalubres:
Non tamen hic illis qui ſe poſuere colonos
Præbuit externi fructus habuere beatos
Arboris:hæc ſpecies uno de ſtipite ſurgit:
Et mox in geminos extendit brachia ramos
Sicut plena grauis antennæ carbaſa tendunt.
Vel cum diſiunctis iuga ſunt ab aratro iuuencis
Quem tulit hoc primo maturo ſemine lapſum
Concepit tellus mox hinc mirabile dictu
Tertia lux iterum terræ ſuperiſq; tremendum
Extulerat ramum uitali fruge beatum:
Sed bis uicenis firmatur & ille diebus
Creuit in immenſum cælumq; cacumine ſummo
Contigit:& tandem ſanctum caput addidit alto:
Dum tamen ingentis biſſeno pondere ramos
Edidit:& totum ſpargens porrexit in orbem.
Gentibus ut cunctis uictum uitamq; perennem

Præberent mortemq; mori qui poſſe docerent.
Explicitis & mox quinquaginta diebus
Vertice de ſummo diuini nectaris hauſtum
Detulit in ramos cæleſtis ſpiritus aura.
Dulci rore graues manabant undiq; frondes:
Ecce ſub ingenti ramorum tegminis umbra
Fons erat: hic nullo caſu turbante ſerenus
Perſpicuis in limis aquis: & gramina circum
Fundebant lætos uario de rore colores
Hunc circum innumeræ gentes populiq; coibant.
Quam uarii generis ſexus ætatis honoris
Innuptæ nuptæq; ſimul uiduæq; nuruſq;
Infantes pueriq; uiri: iuueneſq; ſeneſq;
Hic ubi multigenis flexos incumbere pomis.
Certabant ramos auidis attingere dextris:
Gaudebant madidos cæleſti nectare fructus.
Nec prius hos poterant cupidis decerpere palmis
Quam lutulenta uitæ ueſtigia fœda prioris
Deterrent: corpuſq; pio de fonte lauarent.
Ergo diu circum ſpatiantes gramine molli
Suſpiciunt alta pendentes arbore fructus.
Tunc ſigna ex illis delapſa putamina ramis
Et dulces multo roranti nectare frondes
Veſcuntur ueros optantes ſumere fructus.
Ergo ubi cæleſtem cœperunt ora ſaporem
Permutant animos & mentes perdere auaras:
Sæpe quidem multi renouati mentibus ægros
Reſtituere animos: & qua ſe poſſe negabant
Pertulerant: fructumq; ſui cœpere laboris.
Multi etiam ſanctas auſi contingere mentes
Diſceſſere iterum ſubito retroq; relapſi
Sordibus & cœno mixti uoluuntur eodem.
Multi uero bono portantes pectore: totis
Accipiunt animis: penituſq; in uiſcera condunt:
Ergo qui ſacros poſſunt accedere fontes
Septima lux illos optatas ſiſtit ad undas
Tingunt in liquidis ieiunos fontibus artus.
Sic demum illuuiem mentis uitæq; prioris
Deponunt labem puraſq; a morte reducunt
Illuſtres animas cæliq; ad limen ituras:
Hinc iter ad ramos & dulcia poma ſalutis
Inde iter ad cælum per ramos arboris altæ
Hoc lignum uitæ cunctis credentibus: Amen.

Τέλος.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HEPTAPLVS IOANNIS PICI MIRANDVLAE DE SEPTIFORMI SEX DIERVM GENESEOS ENARRATIONE AD LAVRENTIVM MEDICEM. PROOEMIVM.

MOuit æmulatio me ſtudiorum tuorum Lautenti Medices ut arcana Moſeos uolumina recenſerem: Cum ſupetiore hyeme quantum ocii dabatut a rep. nō alibi te magis aut libentius operam ſumere q̄ in ea lectione animaduertetē. Tum eodem quoq; priuata ratio ſubinuitauit: Q uoniam operi alteri meo tuo quidem auſpicio iā ptidem: ſed & in tuum nomen creſcenti: quo Dauidicos hymnos a. LXX. uerſos interpretibus: & in eccleſia iugiter perſonantes nō modo a ſuſpitiōe omni calumniaq; aſſerere: ſed interpteta menti quoq; facibus illuminare tentaui: nulla ꝑſus utilior tractatio: nulla fructuoſiot q̄ eoꝝ librorum: nulla rurſum conſentanea magis (autut uetius dixetim) neceſſaria repetit̄. Accidit aūt pet hos dies/ut iu mundi fabrica celebtatis illis operibus ſex dieꝝ fuetim aſſiduus. Q uibus totius naturæ ſecreta cōtineri/ut credamus magnæ ſe rationes offerūt. Nam ut illud omittā qd' hæc oīa ꝓpheta noſter deo plenus/ac cæleſti dictāte ſpiritu totius magiſtro ueritatis excepit: nō ne eūdem nobis cum noſtroꝝ/tum ſuoꝝ/tum gentiū deniq; teſtimonia ꝑſus humanæ ſapientiæ, doctrinarūq; oīum & litteraꝝ conſultiſſimū ꝓdiderunt? Extat apud Hebtæos Salomonis illius cognomento ſapientiſſimi liber cui ſapientia eſt titulus nō qui nunc in manibus eſt Philonis opus: ſed alter hieroſolyma/quā uocāt ſecretiore lingua cōpoſitus in quo uir naturæ reꝝ ſicuti putat̄ îtetpres oēm ſe illiuſmodi diſciplinam fatetut de Moſaicæ legis penetralibus accepiſſe. Sunt item quātum attinet ad noſtros/& Lucas & Philon auctores grauiſſimi illum in uniuerſa Aegyptioꝝ doctrina fuiſſe eruditiſſimū. Aegyptiis autem uſi ſunt præceptoribus græci omnes qui habiti fuere diuiniores Pythagoras Plato Empedocles/& Democritus. Notum illud Numenii philoſophi non aliud eſſe Platonem q̄ atticum Moſem. Sed & Hermippus Pythagoricus atteſtatur Pythagoram de Moſaica lege plurima in ſuam philoſophiam tranſtuliſſe. Q uod ſi rudis in ſuis libris/& populatis interim Moſes potius q̄ aut philoſophus/aut theologus/aut magnæ alicuius ſapientiæ artifex apparet: Reuocemus eo mētem fuiſſe ueteꝝ ſapientū celebre inſtitutū res diuinas/ut aut plane nō ſcriberent/aut ſcriberent diſſimulāter. Hinc appellata myſteria/nec myſteria quæ nō occulta: hoc ab Indis: hoc ab Aethiopibus q̄bus de nuditate cognomen: hoc ab Aegyptiis obſeruatum. Q uod & Sphinges illæ pro templis inſinuabant. Ab eis edoctus Pythagoras ſilentii factus eſt magiſter: nec ipſe q̄cquam litteris mandauit præter omnino paucula quæ Damæ filiæ moriens cōmendauit. Non enim quæ circunferunt̄ aurea carmina Pythagoræ ſunt: ut uulgo etiam doctioribus perſuaſum eſt/ſed philolai. Legem deinceps eam Pythagorici religioſiſſime tutati ſunt. Eam Lyſis ab Hippatcho uiolatam quætit̄. In eam deniq; iuratos Ammonii diſcipulos Origenem Plotinum/& Herennium Porphyrius eſt auctor. Plato noſter ita in uolucris enigmatum fabularum uelamine mathematicis imaginibus/& ſubobſcuris

Moſeos deprehēſa doctrina

Salomōis liber

Lucas

Philon

Pythagoras

Plato

Empedocles

Democritus

Numeni*

Hermippus

Vnde myſteria unde pythagoræ ſilentium

paucula neq; aurea carmīa pytha. edidit

Lyſis

porphyrius

recedentiũ ſenſuũ indiciis ſua dogmata occultauit:ut & ipſe dixerit in epiſtolis ne
minem ex his quæ ſcripſerit ſuã ſniam de diuinis apte intellectuꝝ:& re minus cre
dentibus comprobauerit. Quare ſi ob id Moſeos lectionẽ uelut exculcatã puta-
mus ꝙ nihil habeat in primori fronte nõ uulgare non rude damnemus eodẽ exẽ-
plo antiquos oẽs philoſophos ruditatis & ignorãtiæ quos totius ſapiẽtiæ magi-
Ieſus chriſtus
ſtros ueneramus. Quin idẽ obſeruatũ in eccleſia cernimus. Ieſus xp̃s imago ſub-
ſtantiæ dei euangelium nõ ſcripſit:ſed prædicauit. prædicauit aũt turbis qdem in
parabolis ſeorſum aũt paucis diſcipulis:qbus datũ erat noſſe myſteria regni cælo
rum:palam citraq; figuras: Neq; oĩa paucis illis:qa non oĩum capaces:& multa
erant quæ portare nõ poterant:donec adueniens ſpũs docuit oẽm ueritatẽ. Diſci
puli dñi tam pauci electi de tot millibus multa ferre nõ poterant. Turba oĩs iſrae
litica fartores coci macellarii opiliones ſerui ancillæ:quibus oĩbus legenda lex
tradebaꝰ totius Moſaicæ uel diuinæ potius ſapientiæ ferre onus potuiſſent? Ille
qdẽ in montis ſublimitate mõtis utiq; illius in quo & dñs ſæpe diſcipulos alloque
baꝰ diuini ſolis lumine colluſtratus tota facie mirũ in modũ ſplendeſcebat:ſed qa
Cur uelata facie Moſes.
lucẽ ferre non poterat populus oculis cecutientibus & noctuinis uellata facie il
lis uerba faciebat. Redeamus ad noſtros. Scripſit Mattheus primus euangeliũ:
& ut inquit ꝓpheta abſcondens in corde ſuo dei eloquia ne peccaret:ita ſolũ quæ
a matheo primũ ſcriptum eſt euangeliũ
ad chriſti humanitatẽ attinebant hiſtoria proſecutus eſt ne intercideret obliuio-
ne memoria reꝝ geſtaꝝ:ut ꝓpterea in myſtico Ezechielis ſpectaculo per hoĩem
figuratũ illum intelligamus. Ioãnes qui præ oĩbus maxime diuinitatis ſecreta re-
uelauit tribus qdem uulgatis euangeliis/& a dñi cruce multis exactis annis coa-
Ebionitæ
ctus loqui quæ diu tacuerat ad abolendã hæreſim ebionitaꝝ quæ chriſtũ hoĩem
non etiã deum aſſeuerabat de æterna filii gñatione/ſed paucis:ſed obſcuræ ꝓnun
Paulus
ciauit. Inde exorſus. In principio erat uerbũ. Paulus corynthiis negat ſolidũ cibũ
ꝓpterea ꝙ adhuc carnis legibus uiuant nõ aũt ſpũ:& ſapiẽtiam loqtur inter perfe
Diõyſius
ctos. Diſcipulus Pauli Dionyſius areopagita ſanctũ & ratũ inſtitutũ fuiſſe ſcribit
eccleſiis ne dogmata ſecretiora per lr̃as:ſed uoce tm̃ his qui rite eẽnt initiati cõica
renꝰ. Hæc plutibus ſum ꝓſecutus quod ſunt multi/qui Moſeos librũ ducto argu
mento de rudi cortice uerboꝝ tanq̃ aliqd de medio & triuiale cõtemnant & aſper
nenꝰ:nihilq; apud eos minus credibile q̃ hẽre illum in receſſu diuinius aliqd q̃ qđ
fronte ꝓmittat. Quod ſi ſatis eſt confutatũ iam illud creditu facile ſicubi de natu
ra de totius opificio mũdi tractatũ ab eo.i.ſi qua in parte opis ſui uelut agri cuiuſ
piam ſint ab eo theſauri defoſſi oĩs ueræ phĩæ:Factum in primis hoc in hac parte
ubi uel ex profeſſo de reꝝ oĩum emanatiõe a deo de gradu:de numero:de ordine
partiũ mundanarũ altiſſime philoſophaꝰ. Propterea fuit decretũ ueterũ hebreo
Hieronymus
rum cuius etiam meminit Hieronymus ne hanc mũdi creationẽ quiſq̃ niſi matu-
ra iam ætate attingeret. Videbor igitur fortaſſe feciſſe opæpreciũ ſi imoratus diu
tius exactiore cura & operoſiore (ut licuit p noſtrã imbecillitatẽ) ſtudio rimatus
ſum intellectum Moſaicæ lectionis. In cuius enarratione cũ per multos elaboraſ
Quid cõmentandi poſt tot interpetres cãæ fuerit
ſe latinos græcoſq; uiderem. Præterea chaldæos & hebræos interpretes ueteres/
nouoſq; ꝑpe inumerabiles ne cogitare qdem audebam nouũ aliqd ſup hac re uel
ſcribere uel cõmentari. Cæterũ meminerã cautũ Moſaica lege ne qs agrum ſuum
penitus totũq; demeteret:Sed intactã ex eo portionẽ pauperibus & egenis relin-
queret qui mergites inde & manipulos ad famẽ tolleradam ſibi acciperent. Hoc

cum

cum ueniſſet in mentem ſagacibus oculis luſtrare cœpi latiſſimos prophetæ cā-
pos indagaturus an cū doctiſſimi interpretes non minus cultores legis fuerint q̄
interpretes iuxta legis edictū intactam partem aliquā reliquiſſent:nobis utpote
infirmioribus demerendam. Vnde mihi ego quoq; uel pauculas ſpicas decerpe-
rem imponēdas aris eccleſiæ q̄ſi primitias frugum ne a priuilegiis templi ceu nō
uerus iſraelita ceu penitus aſymbolus eliminarer. Succeſſit ex uoto res nō ꝙ poſ
ſim eq̄dem q̄cq̄ quod illi nō potuerit:ſed qđ & illi de legis præcepto noluerūt in
duſtriæ poſterioꝝ uiam præſtruere:& ea iſup eſt agri uaſtitas/ea fœcunditas ut
par illi frumentoꝝ numerus nullus eſſe poſſit:ut q̄q̄ & infinitæ fere & ualentiſſi-
mæ operæ in eo ſe totis uiribus exercuerint:dicere tñ euāgelicū illud adhuc poſ-
ſumus:Meſſis multa oparii pauci. Quæ igitur ſup hoc libro uiri ſanctiſſimi Am-
broſius:& Auguſtinus:Strabus item & Beda:& Remigius:& ex iunioribus Egi- Latini inter
dius:& Albertus:Quæ itē apud græcos Philon/Origenes/Baſilius/Theodori- preres.
tus/Apollinarius/Didymus/Diodorus/Seuerus/Euſebius/Ioſephus/Gēnadius/ Græci
Chryſoſtomus ſcripſerunt intacta penitus a nobis relinquent:Cū & temerariū/
& ſupfluum ſit in ea ſe agri pte infirmū hoīem exercere ubi ſe pridē robuſtiſſimæ
mētes exercuerint. De his itē quę uel Ionetes uel Anchelos uel Simeō antiquus Chaldæi
Chaldaice tradiderūt uel ex hebræis/aut ueteres Eleazarus Aba Ioānes Neōias
Iſaac Ioſeph:aut Iuniores Gerſonides Sardias Abraam uterq; Moſes Salomō & Hebræi
Manaem cōſcripſerūt nullā nos in præſentia mētionē habebimus. Afferemus aūt Septē no
præter hæc oīa ſeptē alias expoſitiones noſtra inuēta & meditata:i q̄bus illud pri uæ expoſi
mū curabimus:euincere ſi poterimus tres difficultates cū q̄bus uidet̄ his oībus q̄ tiones
enarrandum librum hunc ſuſceperunt magna & difficilis fuiſſe colluctatio. Pri- Prima dif
ma eſt ne quid aut minus ſufficiēter aut paꝝ docte & ſapienter a Moſe dictum ui ficultas
deat̄. A qua ſe quidā hoc pacto exoluerūt:quod idcirco neq; dixit de oībus/neq;
attulit grādia & ſublimia,q̄a rudi populo loqueret̄/q non erat intelligentiæ omni
um ſatis idoneus. Nos credere poſſumus ſatisfactū rudibus auditoribus ſi lumen
ſcientiæ quod introſpicerent ſapiētes craſſioribus uerbis quaſi cornea teſta circū
datum obduxerit ne hebetiores inde oculi perſtringerent̄. Attulerit ergo lumen
ut ſanis oculis profore:inclusum tamen & uelatum attulerit ne lippientibus offi
ceret. Neq; enim minus ille aut debuit/aut potuit/aut uoluit iuuare doctos q̄ ido
ctos. Secunda eſt difficultas ut tenor idem ſit interpretamenti ſibi conſentiens ex Secunda
ſe aptus/& uno quaſi ductu tota ſeries a quo primitus ſenſu proficiſcit̄ in eundem
illum quaſi memor ꝑpoſiti referatur. Nec ſi fortaſſe hic de ideis loquentē introdu
camus proxima clauſula de elementis agere/uel de homine illum uelimus. Arbi-
trarium hoc & uiolentum genus expoſitionis. Quod euitare tamē in huius libri
enarratiōe impoſſibile multis ne dicā difficile operoſum ꝑfecto oībus uiſum eſt.
Tanta eſt perplexitas:tanta ambiguitas:tanta uarietas uniuerſæ lectionis. Vide
quanti laboris q̄ non factu ſit facile id qđ animo nos concepimus (utinam conſe- uide labo
quamur) ut non uno duntaxat/ſed ſeptēplici ſenſu a capite ſemper nouum opus riſimmen
exorſi perpetuæ & impromiſcuæ expoſitionis ordine totam hanc mundi creatio ſitatem
nem:nihil uſi priorum opibus interpretemur. Tertia difficultas in hoc uerſatur Tertia
ne extraneum aliq̄d uel prodigioſum/uel alienum a rerum natura quæ nunc con
ſpicit̄/& a ueritate quam a philoſophis melioribus compertā noſtri etiā recepe-
runt afferētem prophetam, Immo per prophetam diuinū ſpiritum faciamus. Cur

autem ſeptem a nobis allatæ expoſitiones qua tōne ſuſceptę:quod noſtrum conſilium:& quę neceſſitas nos ad eas impulerit:Q uid omnino ſit nouum hoc quod afferre molimur ſequēti capite palā faciemus.In quo illius qui de hac materia.i. de mundi creatiōe abſolutiſſime:ad naturæ ipſius æmulatiōem ſit ſcripturus ideā pingens conabitur tum in ſequentibus re cōprobare:ꝓphetam nr̄m ab illa nihil quaſi archetypo decidiſſe:Sed aſſecutū oībus numeris/ita ut nihil aliud pro tali idea q̄ ipſemet ꝓponendū ſit oībus & magnitudinem eius admirari oēs facilius q̄ æſtimare pro dignitate poſſimus.Debent᷑ aūt tibi hæc nr̄a qualiacūq; ſint adhuc rudiméta nr̄æ iuuentutis Laurenti uir clariſſime uel q̄a ſunt mea q̄ tibi me ipſum iāpridem dedi & uoui:uel quia hoc ipſum tu nobis in quo ſunt nata feſulani ſeceſſus ociū paraſti.Q uod interuētu ēt crebro uel aſſiduitate potius Angeli politiāi familiaris tui cōditur:cuius amœnum & fertile ingenium q̄ antea flores lr̄aꝝ uarios extulerat tam nunc ut arbitror ſolidam philoſophiæ matutāq; adeo frugem pollicet᷑.Accedit ꝙ cōſuetum eſt cum his quos amamus uel colimus feſtū aliqd aut lætū euenit nō ſolū uerbis cōgratulari:ſed aliquo etiā munere fauere ut ſic dixerim illoꝝ fœlicitati & teſtatā apud eos facere lætitiā animi nr̄i.Opportūe igit᷑ nr̄a hæc lucubratio ad te uēit quo tp̄e Ioānes filius ea ætate qua nemo antea ſummo chriſtianoꝝ ordinum collegio a pontifice ſummo Innocētio.viii.deſtinatus eſt:& indole ipſius quæ de ſe bona oīa promittit & tuis meritis tuaq; auctoritate id ſibi iure & merito poſtulantibus.Reliquū ut optemus dignum ſe ille exhibeat hac dignitate.Q uod fecerit ſi quem & patrem & dignitatis auctorem habuit eūdem uitæ exemplar:ideſt prudentiæ totiuſq; uirtutis habuerit. Vale.

Moſē ideam eſſe recte ſcribēdi de natura

Angelus politiāus

Innocentius.viii.

ALIVD PROHEMIVM TOTIVS OPERIS.

Triū mūdorum cōſtitutio

Plato

TRes mundos figurauit antiq̄tas.Supremum oīum ultramundanū quem theologi angelicum/philoſophi autem intellectualem uocant: quē a nemīe ſatis ꝓ dignitate decantatū Plato inq̄t in Phœdro.Proximū huic cæleſtē:poſtremū oīum ſublunarē hunc quē nos incolimus. Hic tenebraꝝ mundus:ille aūt lucis:cœlū ex luce & tenebris tēperat᷑.Hic per aquas notat᷑ fluxa inſtabiliq; ſubſtātia:ille per ignē lucis candore & loci ſublimitate:cælum natura media idcirco ab hebræis aſciamaim quaſi ex es & maim.i.ex igne & aqua(quā diximus)cōpoſitū nuncupat᷑. Hic uitæ & mortis uiciſſitudo:illic uita ꝑpetua & ſtabilis opatio:in cælo uitæ ſtabilitas opationū/locorūq; uiciſſitudo.Hic ex caduca corpoꝝ ſubſtātia:ille ex diuinæ mentis natura:cælū ex corpe:ſed incorrupto ex mente/ſed mācipata corpori cōſtituit᷑.Mouet᷑ tertius a ſecūdo:ſecūdus a primo regit᷑:& ſunt præterea inter eos dr̄iæ plurimæ:quas hic enarrare nō eſt cōſiliū ubi hæc pręter fluimus potius q̄ inūdamus.Hoc nō prætermiſerim figuratos hos mundos tres a Moſe euidentiſſime in admirabilis illius tabernaculi ſui cōſtructione.Partitus eſt.n.tabernaculū in ꝑtes tres:quaꝝ ſingulæ ſingulos quos diximus mūdos repſentate expſſus nullo mō poſſent.&.n.prima pars nullo defenſa tecto uel umbraculo imbribus niui ſolibus calori/frigoriq; obuia erat & opportuna:& ꝙ eſt nr̄i.i.ſublūaris mūdi ęui

Mundus angelicus

Cæleſtis

Sublunaris

Motus ſeries

moſeos tabernaculi admundorū ſiſitudinē ꝑtitio

dentius

dentius ſimulachꝝ inhabitabãt eã nõ mõ hoïes mũdi & ĩmũdi ſacri & ꝓphani:ſed & oïſarii gñis aïalia:eratq́ in ea uel ob ſacrificia iugeſq́ ĩmo lariones uitæ & mortis ꝑpetua uiciſſitudo/. Reliquæ duæ ꝑtes ambæ obtectæ/& undiq́ ab oï ꝑegrina iniuria liberę quéadmodũ & uterq́ mundus tã cælestis q̃ ſupcæleſtis:nec iniuriæ capax nec cõtumeliæ. Ambæ itẽ ſctitatis noïe honeſtatæ/ita tñ ut quæ erat ſecretior ſcti ſcõꝝ:reliq̃ ſcti tm̃ titulo decoraret ſicuti q̃uis & cæleſtis & angelicus mũdus uterq́ ſcũs:qm̃ ſupra lunã poſt luciferi caſum nec macula/nec pcm̃ aut ẽ/aut eſſe põt:angelicus tñ cæleſti longe ſanctior & diuinior habet/. Sed qd remotiores has ſiĩitudies ꝓſeqmur? Nã ſi poſtrema ꝑs tabernaculi erat hoïbus & brutis cõis. fam:quæ tota auri ſplẽdore fulgebat:cãdelabrũ illuminabat ſeptẽ lucernis diſtinctũ:quę ut dicũt oẽs interꝑtes latini græci & hebræi ſeptẽ planetas ſignificãt. In tertia ꝑte oïum ſacratiſſima:alata cherubĩ erãt nõ ne nr̃is tres mũdos oculis ſubiiciunt? & hũc quẽ & bruta/& hoïes ĩcolũt/& cæleſtẽ in quo planetæ corruſcãt/& ſupcæleſtẽ habitaculũ angeloꝝ. Admonemur aũt hinc ẽt altioris euãgelici ſacri. Nã qm̃ nobis ad mũdũ ſupcæleſtẽ ad angelorũ cõſortiũ reſerata eſt uia ꝑ xp̃i crucẽ & ſanguinẽ:idcirco illo occũbẽte ſciſſum eſt uelũ tẽpli quo ſctã ſcõꝝ ꝑ quæ angelicũ diximus mũdũ ſignificari ab aliis ꝑtibus diſcludebant. Q̃d fuit indicio patere iã aditũ hoï ad dei regnũ ad deũ ip̃m q uolat ſup cherubĩ aditum ab initio ob pctm̃ primi parẽtis iuſtitiæ legibus occluſum. Hæc ſatis de tribus mũdis in q̃bus illud in primis magnoꝑe obſeruãdum/uñ & nr̃a fere tota pendet ĩtẽtio eſſe hos tres mũdos mundũ unũ/nõ ſolũ ꝓpterea q̃d ab uno principio/& ad eundẽ finem oẽs referant/aut qm̃ debitis numeris tẽperati & armonica q̃dã naturæ cognatiõe atq́ ordinaria graduũ ſerie colligent:Sed qm̃ q̃cq̃d in oïbus ſimul eſt mũdis id & in ſingulis cõtinet:neq́ eſt aliq̃s unus ex eis in quo non oïa ſint quæ ſunt in ſingulis:quã Anaxagoræ credo fuiſſe opinionẽ ſi recte eũ ſenſiſſe putamus explicatam deĩde a pythagoricis & Platonicis. Verũ quæ in mundo ſunt inferiori in ſuꝑioribus ſunt:ſed meliore nota:quæ itidẽ ſunt in ſuꝑioribus:in poſtremis ẽt uiſunt:ſed degeneri cõditione & adulterata/ut ſic dixerim natura. Eſt apud nos calor q̃litas elemẽtaris:eſt in cæleſtibus uirtus excalfactoria:ẽ in angelicis mẽtibus idea caloris. Dicã aliq̃d expreſſius. Eſt apud nos ignis quod ẽ elemẽtum. Sol ignis in cælo eſt:eſt in regiõe ultramundana ignis ſeraphicus ĩtellectus. Sed uide q̃d differant. Elementaris urit:cæleſtis uiuificat:ſupcæleſtis amat. Eſt aqua apud nos:eſt aq̃ in cælis huius motrix & dñ̃a ueſtibulũ.ſ.cæloꝝ luna:Sunt aquæ & ſup cælũ mentes cherubicæ. Sed uide quæ in eadẽ natura diſparilitas cõditiõis humor elemẽtalis uitæ calorẽ obruit:cæleſtis eundẽ paſcit ſupcæleſtis ĩtelligit. In primo mundo deus unitas prima nouẽ angeloꝝ ordinibus q̃ſi ſphęris totidẽ præeſt ĩmobiliſq́ ipſe oẽs mouet ad ſe. In mundo medio.i.cæleſti cęlum empireũ nouẽ itidẽ ſphæris cæleſtibus q̃ſi dux exercitui præeſt/quæ cũ ſingulæ motu inceſſabili uoluant illud tñ deum imaginans ĩmotũ eſt. Sunt & in mundo elemẽtari poſt materiã primam ipſius fundamentũ nouẽ ſphęræ formaꝝ corruptibiliũ/Tres.ſ.corpoꝝ uitæ expertium quæ ſunt elemẽta & mixta/tum inter hæc media:quæ mixta q̃dẽ ſed imperfecta quales in ſublimi quæ fiunt impreſſiones. Tres uegetabilis naturę:quę in tria primũ genera diuidit:herbarũ fruticũ & arborũ: Tres aïæ ſenſualis quæ aut imꝑfecta eſt qualis quæ in Zoophitis aut ꝑfecta quidem:ſed intra terminos irrõnalis phãtaſię/aut q̃d ſummum in brutis eſt humanę ẽt capax eruditiõis:q̃d quaſi me-

Mundoꝝ ĩterpretatio

Q uid ueli ſciſſio ꝑ Chriſti mortem ſignificet

Tres cãæ mundorũ in unũ ꝑ

Anaxagoram cõuenientiæ a Platõicis Pythagoriciſq́ explicitæ

Exẽplar ꝓpoſitæ ueritatis

Decem ſphæræ mũdi ĩtellectualis

decẽ ſphę ræ mundi cæleſtis

decẽ ſphę ræ mundi elemẽtaris

Corpus

Natura

Anima

dium eſt inter hominem & brutum ſicut Zoophitum medium eſt inter brutum/ & plantam. Sed de his plura q̃ opus ſit. hoc tantum addiderimus mundorum mutuam continentiam ſacris etiam litteris indicari: Cum & ſcriptum in pſalmis ſit q̄ creat cælos in itellectu/ & angelos dei legimus ſpiritus eſſe & miniſtros eius flammam ignis urentis: hinc ſæpe diuinis cæleſtia cognomenta ſæpe etiã terrena: dum nunc per ſtellas nunc per rotas & animalia: nũc per elementa figurantur: hinc & terrenis ſæpe cæleſtia nomina. Q uoniam. ſ. aſtricti uinculis concordiæ uti naturas ita etiam appellationes hi omnes mundi mutua ſibi liberalitate condonant.

Apud ſacras lr̃as mundorũ quoq; idiciũ

Ab hoc principio (ſiquis fortaſſe hoc non dum aduertit) totius ſenſus allegorici diſciplina manauit. Nec potuerũt antiqui patres aliis alia figuris decenter repreſentare niſi occultas (ut ita dixerim) totius naturæ & amicitias/ & affinitates edocti. Alioquin nulla eſſet ratio cur hoc potius hac imagine aliud alia q̃ contra repreſentaſſent. Sed gnari omnium rerum & acti ſpiritu illo qui hæc omnia non ſolum nouit: ſed fecit naturas unius mundi per ea quæ illis in reliquis mundis nouerant reſpondere aptiſſime figurabant. Q uare eadem opus cognitione (niſi idem adſit & ſpiritus) his qui illorum figuras & allegoricos ſenſus iterpretari recte uoluerint. Eſt autem præter tres quos narrauimus quartus alius mundus in quo & ea omnia inueniantur quæ ſunt in reliquis. hic ipſe eſt homo qui & propterea ut catholici dicunt doctores in euangelio omnis creaturæ appellatione cenſetur: cũ prædicandum hominibus euangelium: non autem brutis & angelis: prædicandũ tamen omni creaturæ a Chriſto demãdatur. Tritum in ſcholis uerbum eſt eſſe hominem minorem mundum: in quo mixtum ex elementis corpus & cæleſtis ſpiritus & plantarum anima uegetalis/ & brutorum ſenſus/ & ratio/ & angelica mens/ & dei ſimilitudo conſpicitur.

Q uartus ſupiorib⁹ Mundus ideſt homo addit

Q uattuor igitur hos mundos ſi ſtatuamus credibile eſt Moſem dicturum de mundo ſufficienter: de his omnibus diſſeruiſſe: & cum naturam ſcriptor effigiet ſi ſit naturæ conſultus qualem huc noſtrum ſi quem alium credimus: credibile eſt doctrinam de illis non aliter diſpoſitam q̃ in ſe ipſis illos omnipotens deus opifex diſpoſuit: ut ſit uera ſcriptura hæc Moſeos imago mundi expreſſa: quemadmodum legimus etiam ei præceptum in monte ubi hæc didicit ut omnia faceret ſecũdum exẽplar quod in monte uiderat. Primum igitur quod eſt omnium maximum ſicut oſtendimus quæ ſunt in omnibus mundis contineri in ſingulis: debuit Moſes æmulator naturæ de nullo uſquam ex illis mundis agere: quin ſub eiſdem uerbis eodemq; cõtextu de omnibus ſimul pariter ageret.

De his oĩbus mundis tractaſſe Moſem ſcripturã hãc imaginẽ eſſe naturæ

Vnde quadruplex ſtatim totius moſaicæ lectiõis expoſitio naſcitur/ ut primo loco quicquid ibi eſt ſcriptum: de angelico mũdo & inuiſibili nullam omnino de aliis mentionem habentes enarremus. Secundo loco itidem omnia de cęleſti mũdo: Tum de ſublunari hoc & corruptibili: Q uarto de natura hominis. Nam ſi nuſquam de itelligibili puta tractabitur: quin ſicut ille in ſe poſtremas omnes naturas continet: ita & eadem de reliquis mũdis nos ſcriptura admoneat: poſſumus certe immo debemus omnes particulas de omnibus interpretari. Rurſus ſicut naturæ quanq̃ in ſe ipſis promiſcuæ inuicem contineantur diſcretas tamen proprias ſedes: & peculiaria quædam iura ſortitæ ſunt: ita & ſi ſingulis in partibus præſentis operis de quadruplici natura eadem ſerie litteræ diſſeratur: credendum tamen prima iri parte de prima agi natura peculiarius/ atq; eodem ordine deinceps in reliquis: Vnde & quintæ exoritur expoſitionis neceſſitas. Accedit quod qua ratiõe

Radix q̃druplicis expoſitionis

radix quintæ expoſitionis.

hęc ſunt

hæc ſunt diſtincta: quia tamen nulla eſt multitudo quæ non ſit una diſcordi quadam concordia ligantur & multiformibus nexuum quaſi cathenis deuinciuntur. Quod cum toto etiam opere agere Moſem ſit ueriſimile: ad ſextam iam nos interpretationem uel inuitos uocat. In qua oſtendemus quindecim eſſe modos. Quibus rem aliam alii cognatam uel coniunctam intelligere poſſumus: & cum neq; plures ſint nec pauciores/ita eos omnes & ſufficiēter/& dilucide a pphetā expreſſos: ut nihil expreſſius unquā de rerū natura ſcripſerit Ariſtoteles. Poſtremo quēadmodū ſex diebus geneſeos ſabbatū ſuccedit: id eſt qes: Congruū ut & nos poſt p̄cedentium a deo rerū ordines diſtributos: & explicatam eorū unionē & differentiā fœderaq; & habitudines ſeptima iam & ſabbataria (ut ſic dixerim) enarratiōe de creaturarū fœlicitate: deq; reditu ad deū q per Moſaicam: & Chriſtianam legē elōgato inde ob peccatum primi parentis homini contigit aliqua perſtringamus: referantes quæ de his in præſenti ſcriptura Moſes apertiſſime occultauit: ut fiat palam de Chriſti aduētu de eccleſiæ pfectu de gentium uocatione expreſſiſſimū hic uaticiniū legi. Vt ſit uere hic liber: ſi quis alius talis: liber ſeptē ſignaculis obſignatus: plenus omni doctrina: oībus myſteriis. Non aūt imitabimur eos qui aggreſſi aliquādo hāc mūdi creationē exponere. Quicqd uſq̄ apud philoſophos & apud theologos de deo de angelis de materia de cælo deq; tota natura diſputatū ē huc congeſſerūt. Quod apud hebreos maxime Iſaac Perſa/& Samuel ophinides peccauerunt: Sed ſolū qd ſibi Moſaica littera uelit: Quid uerborū contextus uel indicet uel ſignificet declarare pro uiribus annitemur/Nec ſi oſtendemus per firmamentum puta octauam ſphæram ſignificari ſtatim de illa exordiemur diſputatiōnem quo pacto rapiat cæteras ſphæras: quot ſignis diſtīcta: quot imaginibus: ſimplici ne motu: an potius duobus an uerius tribus i diuerſa rotet. Aut ſicubi dictione aliqua indicari hominis animū dixerimus digrediemur ad oīa quæ ſcribuntur de aīa enucleanda: ſed ea tm̄ de unaquaq; re ſtrictim etiā & curſim annotabimus: de qbus mentionem auctor expreſſam facere uideatur. Dixi ſtrictim etiam & curſim: quia nō illud hoc opere eſt conſilium/ut qui hæc alibi non didicerunt hic primum diſcant: ſed ut quæ ſciunt iam eſſe uera in prophetæ uerbis agnoſcāt: & quæ immenſis uoluminibus digeſta a theologis & philoſophis legerūt: quo pacto hic paucis & comprehenderit/& occultauerit intelligentes: reuelata facie legiſlatorem loquentem audiant. Quod ſi quis etiam forte actus ſpiritu ſanctæ ruſticitatis non tam petita hæc altius myſteria non probauerit q̄ ſimpliciorem potius: & ſibi accommodatiorem optauerit ſacri contextus enarrationem: Iubebo eum prius meminiſſe Pauli præcipientis/ne aut qui manducat non manducantem ſpernat: aut qui non manducat manducantem iudicet: Tum ipſum non meis/ſed Auguſtini in ipſa etiam ſua in geneſim expoſitione alloquar uerbis in hunc modum. hæc tu ſi potes appræhendas: ſi non dum potes relinquas ualentioribus. Tu uero cum ſcriptura non deſerente infirmitatem tuam/& materno inceſſu tecum tardius ambulante proficias: Illa enim ſic loquitur ut altitudine ſuperbos irrideat: profunditate attentos terreat: ueritate magnos paſcat: affabilitate paruos nutriat. Sed redeamus ad nos: & ab ipſo corruptibili mundo quem habitamus exordientes præſtemus quantum ſcilicet poſſumus quod polliciti ſumus. Alioquin & in magnis eſt ſatis uoluiſſe: & ut inquit Pomerius magnarum rerum magnus conatus profectus eſt.

Radix ſextæ expoſitionis

Radix ſeptimæ expoſitionis

Iſaac pſa. Samuel ophinideſ

Scripta hæc eruditis non rudib' phiæ demandantur

Paulus

Auguſti.

Virtus ſcripturę.

Pomerius

Moſaica uerba exponenda.

Verba ipſa prophetæ quæ exponenda ſuſcepimus hæc ſunt.

Dies primus

IN principio creauit deus cælũ & terrã: terra autẽ erat inanis & uacua: & tenebræ erant ſup faciẽ abyſſi: & ſpũs dñi ferebať ſup aquas: & dixit deus fiat lux & facta eſt lux: & uidit deus lucẽ ꝙ eſſet bona: & diuiſit lucẽ a tenebris appellauitq; lucẽ diem & tenebras noctẽ: factumq; eſt ueſpe & mane dies unus. Dixit quoq; deus fiat firmamentũ in medio aquarũ: & diuidat aquas ab aquis: & fecit deus firmamẽtũ diuiſitq; aquas quæ erant ſub firmamẽto ab his quæ erant ſup firmamentũ: & factũ eſt ita. Vocauitq; deus firmamentũ cælum:

Dies ſecũdus

& factum eſt ueſpere & mane dies ſecũdus. Dixit uero deus cõgregenť aquæ quæ ſub cęlo ſunt in locum unum & appareat arida: & factũ eſt ita & uocauit deus aridam terram: congregationeſq; aquaꝝ appellauit Maria: & uidit deus qđ eſſet bonũ: & ait germinet terra herbã uirentẽ: & facientẽ ſemen & lignũ pomiferũ facientẽ fructũ iuxta genus ſuum: cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſup terrã: & factum eſt/ita & ꝑtulit terra herbã uirentẽ & facientem ſemen iuxta genus ſuum lignũq; faciens fructũ: & habens unũquodq; ſementẽ ſm ſpẽm ſuã & uidit deus qđ eſſet bonũ:

Dies tertius

& factũ eſt ueſpere & mane dies tertius. Dixit aũt deus: Fiant luminaria in firmamento cæli & diuidãt diẽ ac noctẽ & ſint in ſigna & tpa & dies & annos ut luceant in firmamento cæli: & illuminent terrã: & factũ ita fecitq; deus duo luminaria magna luminare maius/ut præeſſet diei: & lumiare minus ut præeſſet nocti & ſtellas & poſuit eas in firmamẽto cæli ut lucerent ſup terrã: & præeſſent diei ac nocti & diuiderẽt lucẽ ac tenebras: & uidit deus qđ eſſet bonũ:

Dies q̃rtus

& factum eſt ueſpere & mane dies quartus. Dixit etiã deus ꝑducant aquæ reptile animæ uiuẽtis & uolatile ſup terrã ſub firmamẽto cæli: Creauitq; deus cete grãdia & oẽm aiam uiuentem atq; motabilem quas ꝑduxerant aquæ in ſpẽs ſuas: & omne uolatile ſecundum genus ſuum: & uidit deus qđ eſſet bonũ: benedixitq; eis dicens. Creſcite & multiplicamini & replete aquas maris: aueſq; multiplicenť ſuper terram:

Dies q̃ntus

& factum eſt ueſpe & mane dies q̃ntus. Dixit quoq; deus ꝑducat terra aiam uiuentem in genere ſuo: iumenta & reptilia & beſtias terræ ſecũdum ſpecies ſuas: factumq; eſt ita: & fecit deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas: iumenta & omne reptile terræ in genere ſuo: & uidit deus quod eſſet bonũ & ait.

Dies ſextus

Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram & præſit piſcibus Maris & uolatilibus cæli & beſtiis uniuerſæ terræ omniq; reptili quod mouetur in terra: & creauit deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ad imaginem dei creauit illum.

Hactenus exponendũ Moſem ſuſcepimus. Totam autem expoſitiõem in ſeptem libros ſiue tractatus partitus ſum: potius ut imitarer Baſilium & Auguſtinũ quã propterea quod hac crebra diſtinctione quaſi interiungens legentis intentio recreatur. Accedit quod cum ſeptem ſint expoſitiones ſeptem libris digeſtæ ſinguliq; libri ſeptem capitibus diuidantur ſeptem creationis diebus omnia reſpondẽt. Factum item a nobis ratione congruentiſſima: ut quemadmodum ſeptima dies apud Moſem ſabbatum eſt: & dies quietis: Ita expoſitio quælibet noſtra ſeptimo ſemper capite in Chriſtum deriuetur: qui & finis eſt legis: & noſtrum eſt ſabbatum noſtra quies noſtra fœlicitas.

EXPOSITIO PRIMA DE MVNDO ELEMENTARI.

Libri Primi Caput Primum.

NAturales Philoſophi qui de natura reꝝ corruptibiliū diſſerunt de pricipiis earū ſic ſtatuūt in uniuerſum: eſſe materiā rudē formaꝝ expertē idoneā quidē oībus formis ſuſcipiēdis ſua tamē natura oībus priuatā: Quare præter materiā priuationem etiam faciūt principiū reꝝ naturaliū. Adiecit Auerrois eſſe materiam trino dimenſu in longitudinē latitudinē altitudinemq; ꝓtenſam: ne. ſ. res corporeæ de incorporeo ſubiecto fieri dicerent. Tū afferūt traſmutatē cām quā uocant efficiētē. Cuius ui tractata materia: quod eſt potentia actu fiat aliqđ quēadmodū mollis cera & indefinita ductu manus atq; tractatu in diuerſas figuras pro tractātis arbitrio traſſormat. Qm̄ aūt nihil natura temere agit ſed boni alicuius cōſequēdi gratia finalis cā ſe ſtatim infert: & ꝓximus quidē finis agentis cāæ forma eſt quā de materiæ gremio eruit. Hoc. n. illā cōſilio agit & uerſat ut ad ꝑfectū habitū formæ illā ꝑducat: unde & forma tertiū pricipiū ab Ariſtotele ſtatutū. Hæc aūt de materiæ ſinu educi nō pōt niſi affectæ prius & ꝓparatæ cōgruis qualitatibus: Circa quas totus opificis labor tota actionis mora cōſumitur ipſa. ſ. ſpē indiuiduo momēto q̄ſi ꝓmio laboris ſtatim effulgēte. Opificē ipſum cām potius q̄ principiū uocāt Peripathetici. Diuinoꝝ aūt memores ſemp diuini Platonici admonitos nos uolūt naturales agētes cauſas: & ſi ſolæ appareāt nobis quæ corpora agāt forment & traſmutēt haud tñ primarias eſſe cauſas eoꝝ quæ fiūt: ſed iſtrumēta potius diuinæ artis cui obediūt & famulant. Quēadmodū fabri manus & ſi ipſæ totā domus materiā ligna lapides cemēta cōponāt ordinēt & traſmutēt: nihilq; uideat prçter eas in domus fabrica uerſari nouimus tñ organū illas eſſe obediens arti & ſeruiēs quç cōſtituta in aīo architecti domū q̄ ſimul concepit particulatim digerit explicatq; inſenſibili materia: hic factū ut ipſi duas cauſas adiiciāt orgāicā & exēplarē. Q̄d neq; negāt peripathetici: Immo cōfirmāt apud quos tritū illud: Omne opus naturæ opus eſſe intelligentiæ. hæc ſunt quç cōmune dicunt de rebus corruptibilib⁹: quæ oīa ita in ope primi diei cōplexus eſt Moſes ut neq; certius neq; aptius de his quicquam dixerint philoſophi probatiſſmi.

principiū reꝝ naturaliū materiā ꝑ trinā dimenſionem: & priuatione ponit.

Efficiens cauſa

Finis

Forma

Materiæ diſpōnes

Naturales cās agētes organa eſſe diuinorum.

Cauſa Organica & exēplaris

Caput ſecundum

Principio igit duas ſtatuit cauſas agentem & materiā eā. ſ. quæ actu & eā quæ eſt potētia illā cælū hāc terrā uocat cui noſtræ expoſitiōi atteſtat primū auctoritas ſtoicoꝝ qui agentē cām cælū materialē terrā uocauerūt: ut ſcribit Varro ne Græcos cōmemorē. Atteſtat & ratio. Nā & materia deſpicatiſſima oīum naturaꝝ uti eſt terra oīum elemētorū: & ſimili oīno ꝓportione rñdent: ut ꝓbant Peripathetici agēs materiæ & terræ cælū. Terra aūt hæc ideſt materia inanis & uacua ut traſtulit Hieronymus uel ut ſeptuaginta inuiſibilis & incōpoſita: & hæc quidē oīa rudi materiæ informiq; cōueniūt quæ & expers formaꝝ oīum merito inanis & uacua dicitur & oīno incōpoſita & inuiſibilis eſt. Verū Hebraicæ dictiones tou & bou quæ hoc loco legunt a pluribus Hebræis aliter exponunt. Tou quidē rem brutā interpretant ſtupentē attonitā. Quod ad materiæ etiā tenebricoſam deformēq; faciē ab illis refertur: ob eā cauſam ꝙ intendentes nos in illius cognitionē attonitos reddit: ꝓpter quod & Ariſtoteles ꝓportione: & Plato notha ratione cognoſci

materialis cauſa terra: agens autē cælū a ſtoicis

Dicebat Varro

Tou bouq; interpretatio

Ariſtote.

Plato

Albertus Antiquus Simeon Abyſſus Tenebræ Priuatio quid ſit Ex mate rię diſpoſi tiōe origo formæ in ſpicitur

a nobis illam dixerunt. Bou aūt ex ui dictionis incohationē & rudimentū formæ multi exponunt. Idem enim ſi uerbū uerbo reddamus eſt bou ac ſi dicamus in eo eſt ſiue eo aliquid eſt. Quod ſi ſequamur præter ſubiecti potentiā inchoatā in eo formā intelligemus. Quod nō ſolū Albertus & plures Peripathetici ſed ueteres etiā Hæbrei crediderunt ut ex monumētis antiquiſſimi. Simeonis aperte colligimus. Verū quo pacto hæc ſit inchoatio accipienda declarat adiiciens: & tenebræ erāt ſup faciē abyſſi. Abyſſum uocat terrā ideſt materiā trino dimēſu in altiſſimas pfunditates extēſam. Sup hāc tenebræ ideſt priuatio eſt: principiū apud Peripatheticos in primis celebre cui nulla magis appellatio q̄ tenebrarꝫ congruerit. Eſt aūt priuatio qua differt a negatione ut magnus Albertus cōſtantiſſime uult ipſa hæc de qua dicimus inchoatio formæ de qua re idē phs copioſe & ſubtiliter diſſeruit. Præterea ſi ſubeſt terra aquis & irrigata inde parturit quæ poſtremo & pariat: nōne aquæ hoc loco accidētes materiæ qualitates & affectiones ſignificabūt: quæ uel ſuo fluxu tractabiliqꝫ natura aquarꝫ ſpeciem gerunt: Quibus ut ita dixerim humectata materia parturit formā quā extremo tēporis momento edit in lucē.

Lux a formæ ſpecie habet ortum Veſpere maneqꝫ adiūctis dies unus effectus Quid ſit natura formæ

Sup has aquas ſpiritus domini ideſt uis cauſæ efficientis dñi organū & inſtrumentū merito ferri dicit̄. neqꝫ dicit̄ ferri ſup terrā quia nō attingit agens ſubiectū aut permeat niſi mediis illis intercedētibus qualitatibus: quas dum uerſat & agit oritur lux ideſt formæ ſpecies & decor tenebrarꝫ quas diximus ideſt priuationis expultrix & fugatrix. fitqꝫ dei uoce ſic impantis: qa nihil agūt cauſæ naturales: qđ nō diuinæ artis ordo pceperit. Tum fit ex ueſpere & mane dies unus: Cum ex potentiæ actuſqꝫ natura ſubſtātia tertia qđ cōpoſitū dicimus diſſultauit: eſtqꝫ ratio iam manifeſta iuxta hūc ſenſum cur dies unus dixerit nō primus & merito lucem uidit quoniam bona. Cum nihil ſit aliud natura formæ quā primi boni imago tenuis & umbratilis ſimilitudo.

Epilogus Contra Ariſtotelem propoſitio Spiritus dñi expoſitio

Hactenus in uniuerſum de corruptibili ſubſtantia qualis omnis quæ infra lunā eſt: ubi & cælū & terrā ideſt trāſmutātē naturā & eā quæ trāſmutat̄ & terrā eādē ideſt materiā uidimus inanē omni ſpecie ſubſtantiæ uacuam item omni forma accidentali: Superqꝫ eā in trini dimenſus abyſſos extenſam priuarionis tenebras inſidentes: non quidem illi intimas (Neqꝫ enim priuatio materiæ eſſentia eſt ut probat Ariſtoteles) ſed extremā eius faciem occupantes. Vidimus item ſuper aquas ideſt fluxas diſpoſitiōes materiæ quaſi terræ præſentes ferri ſpiritum domini ideſt uim cauſæ agētis non uti cauſam principalem: ſed uti ſpiritum domini ideſt organum diuinæ artis quomodo ſpiritus noſter uitalis organum animi eſt. & ſtatim tractante ſpiritu aquas illas & peruadēte ſubiectum iuſſu dei artificis exorta eſt lux ideſt formæ decus & ſplendor.

Caput tertium.

Ariſtote. Quid per aq̄s ſecunda die intelligam^o Salomon Platonici hebræorū imitatorꝭ.

Quoniā aūt a cōmunibus generalibuſqꝫ ad ſpecialia recte ordine deſcēdimus ut pbat Ariſtoteles: facturus hoc idem Moſes: poſtq̄ dixit de his quæ cōmunia ſunt rebus omnibus elemētaribus: elemētalem totā ſubſtātiam ſecunda die triſariam diuidit. Primo aūt intelligendū materiales omnes formas: aquarū appellatiōe ab illo hic deſignari quæ cōgruere magis ne poſſit quidē. Eſt enim in ſphæra hac rerꝫ generabiliū & corruptibiliū ſtante materia quaſi alueo mari uti fluxus refluxuſqꝫ undarum perpetuus indeſinens abeuntiū & aduētantiū formarꝫ cōmeatio. Generatio ſcilicet præterit ut inquit Salomon: & generatio aducnit. terra autem ſtat in æternum: Vocant̄ enim & formę iſtæ apud Platonicos imitatores ſemp hebraicę

diſciplinæ

diſciplinæ generationes potiuſq̃ formę quod fieri quã eſſe dici uerius poſſint. Ob quã etiã cauſam factum ut quo ſupra nomine: aquarũ ſcilicet: materiæ qualitates & accidẽtales formas uocauit: eodem hic uocauerit etiã ipſas materiales ſubſtantias: ſcilicet ut admoneret nõ id quidẽ quod credidit Alexander eſſe qualitates ipſas elementis formas ſubſtãtiales: ſed quod Platonici magno opere cõfirmãt eſſe ſpeciem omnẽ quæ in materia eſt ad accidentis fere potius q̃ ad ueræ ſubſtantiæ conditionẽ referẽdã. Q uem titulum ſibi illa legittime uendicant quæ per ſe ſtãt ſibi ipſis innixa & id quod ſunt uera ſunt ratione: in mixta rebus peregrinis & minime adulterata Heraclitus ſenſibiliũ rerũ ſubſtãtiã uocauit mare & apud poetas in uolucris fabulaꝝ uelantes philoſophiã: Cum poſt Saturniã unitatẽ ideſt mũdi intelligibilis unionẽ intra ſe oĩa implicãtis in tres ptes ſenſibilẽ mundũ partirenť: cæleſteq̃ adſcriberẽt regionẽ Ioui: ſubterraneã Plutoni: Neptũno aũt mediã hãc .ſ. quæ a Luna ad terrã ꝓtẽdiť: de q̃ nũc agimus: Neptũnũ maris dñm dixerũt: qui idẽ apud Platonicos pro ea uirtute accipiť: quæ generatiõibus præeſt. Sed redeamus ad Moſem diuidẽtẽ aq̃s ab aq̃s medio firmamẽto. Triplex.n. partitio corporũ ſublunariũ. Alia ſupra mediã regionẽ aeris ſunt ſuprema.ſ. pars eiuſdẽ elemẽti & puriſſimus ignis qd' totũ ætheris nõie deſignať: Ibi pura in mixta & legittima elemẽta: Alia infra ipſum aeris meditulliũ quæ apud nos ſunt ubi elementũ purũ nullũ (Neq̃.n. purũ elemẽtũ ſenſibile) ſed mixta oĩa ex fœculenta craſſioreq̃ pre mũdani corporis cõſtãt. Intercedẽs regio æris quæ hic diciť firmamẽtũ: unde & aues ſub firmamẽto cœli ab eo uolãtes introducunť: ea eſt regio in qua ſublimes ille impreſſiones apparent: pluuiæ: niues: fulgura: tonitrua: cometæ: & cætera id genus. Vide aũt quã recte nõ ſolũ ſitu: ſed & naturæ ꝓprietatæ hoc firmamẽtũ ſuperiora elemẽta ab inferioribus q̃ſi aq̃s ab aq̃s diſcriminat & diſtinguit. Supra eã pura ſunt elemẽta: infra eã ꝑfecta mixtione ab elementali ſimplicitate diſcedunt: inibi mixta fiunt ſed imperfecta mediaq̃ ut dicatur ueriſſime inter mixtorum elementorumq̃ naturam.

Alexãder

Heraclitus Poeta

Tribus diis adſcripta regna

Prima partitio

Secunda

Tertia

Colligę triplex elementum

Caput quartum.

Sed uideamus qd ultra? Moſes philoſopheť cõgregentur inquit aquæ quæ ſunt ſub cælo ĩ locũ unũ: & appareat arida. Aridã materia eſt uti iã cõſtituimus nec apparet materia aut conſpiciť niſi formatum ſpeciẽ induta: ſed neq̃ apparet induta ſpeciem elementi: qa ut diximus & probãt philoſophi elementũ ſimplex nec uideri nec tãgi nec ſub ullũ oĩno ſenſum cadere põt. Si igitur quæ inuiſibilis olim fuerat terra futurũ eſt ut ſub conſpectũ ueniat neceſſe eſt aquas quæ ſub cælo ſunt.i. ſub media aeris regiõe cõgregari ad locum unũ.i. ad cõem mixtionis colluuiẽ cõfluentes certis legibus tamẽ quaſi littoribus præſcriptam in unam mixtionis formam coaleſcere. Q uod aquis inferioribus ut oñdimus non item ſupioribus accidit: ubi aut nulla protſus aut imperfecta mixtio. Q uod ſi anima uegetalis mixtionis formam ſtatim conſequiť: Q uid aliud a noſtro philoſopho expectabamus. q̃ ut poſt illam aquarum congregationem induceret ſtatim terram herbarum fruticum arborumq̃ fœcundam.

Q uomodo terra ſeu arida ab aquarũ multitudine fit diſiuncta

Q uid cauſæ terram ſtatim plãtas germinaſſe

Caput quintum.

Q uãq̃ hinc uidebať ordine cõſequẽti ad aĩalia trãſeũdum quoꝝ aĩa uegetali ꝓxime iũcta eſt: tñ qm̃ ab aĩalibus ad hoĩem itur: in quẽ deſinit de mũdo corruptibili oĩs tractatio: idcirco interiecit Moſes aliq̃ de his quæ fiunt in firmamẽto: & q̃bus ipſum ornať uti terra ornať his q̃ in ea fiũt metallis plãtis & aĩantibus. Sunt aũt hæc impreſſiões illæ quæ ĩ ſublimi.i. in media regiõe aeris fiũt, hãc ſupra & cælũ

quod ē firmamentū

Ennius

Duæ primæ cauſæ

& firmamētū uocauit:hic aūt firmamētū cæli: ut ſciamus nō illud eē qđ uere eſt cælū:ſed qđ cælo ſubeſt. Quare & Ennius in achille hanc partē ſubiices dixit: ꝓpterea qđ cælo ꝓxime ſit ſubiecta. has āt impreſſiões ſcđarias ſtellas & ſydera & aſtra a phīs nūcupari notius ē q̄ ut pluribus comprobet̄ aut duriuſculū uideri alicui poſſit nos de illis exponere quæ de ſyderibus hic dicunt̄. Qum aūt hoꝝ oīs diuerſitas ad duas prias cās referat̄ caliditatē & frigiditatē referem⁹ cōuenientꝰ quę a cā ſunt calida ad ſolē quæ uero a frigida ad lunā. Neq; ob id ſolū & ſolis & lunæ, & reliquorū ſyderū hæc ſibi appellationem uindicāt qđ idē ſint ipſa iferiori cælo qđ illa ſunt ſuꝑ q̄q̄ diuiniori:uel qͥ item ſimili facie ſe oſtendāt hoibus lucētia pariter & corruſcātia:quā qđ alia ex illis aliud in cælo ſydus tāq̄ principē & ducē ſequant̄. Vnde & ſigna caꝝ ſunt reꝝ:quæ ſydera a qbus fuerint excitata portēdere inferioribus ſoleant. huic rei argumento eſt illud quod motum ſyderum ſequuntur quorum ui & influxu de terreſtri confecta materia ideſt uaporoſo halatu conſiſtunt

Caput ſextum.

Manifeſta iam quæ ſequuntur de animaliū deq; hoīs productione. Poſt plantas enim ea ſunt mixta quæ ſentiūt & mouent̄:q̄q̄ & plātis ſtupidū ſenſum adſcribāt.

Pythagoricoꝝ opinio

Timeus

Pythagorici:qđ ĭ ea quā parturimus cōcordia lōgioris ſubſellii ope diſcutiemus. Hæc autē animātia quæ citra oēm controuerſiā motu ſenſuq; participant:& hic a Moſe/& in Timeo/ĭnuolatilia/& in aqs degētia/& terreſtria diſtinguuntur. Supremus omnium & princeps homo: quo mundi corruptibilis natura progreſſa ſiſtit pedem & receptui canit.

Caput ſeptimum

Chriſtus nr̄a fœlicitas

Queadmodū aūt inferioꝝ omniū abſoluta cōſumatio eſt homo:Ita oīum hominum abſoluta eſt cōſumatio Chriſtus. Quod ut dicunt philoſophi ab eo qđ uno quoq; in genere eſt ꝑfectiſſimū ad cęteros eiuſdē ordinis quaſi a fonte oīs ꝑfectio deriuat̄:Dubiū nemini eſt a Chriſto homine in oēs homines totius bonitatis perfectionem deriuari. Illi ſcilicet uni datus ſpiritus nō ad mēſurā ut de plenitudine eius omnes acciperemus. Vide quā haud dubiæ hæc ei perogatiua debeatur deo & homini:quæ etiam qua homo eſt peculiari ei & legittimo priuilegio conuenit.

EXPOSITIO SECVNDA DE MVNDO CAELESTI.

PROOEMIVM.

SVrgamus ab elementis ad cælum: a corruptibilibus ad incorrupta corpora:ut palam omnibus ſit eiſdē uerbis quibus de elementali nobis tot natura monſtrata ſunt:de cæleſtibus item altiſſima dogmata a propheta comprehenſa. Quod cum nobiſcū aīo reuoluemus:erit præterea quę diximus in procemiis alia nobis in ꝓmptu ratio. Cur

Tres cauſas q̄re Moſes figurate ſcripſerit

gratia exempli dicturus Moſes de agente cauſa & de materia non illam agentem expreſſis uerbis hāc materiā uocauit:ſed cælū & terrā:& materiæ diſpōnes:nō q̄litates ut dicunt phi ſed aqs:& formā lucē potius q̄ formā appellauit:Cometas itē & fulmina & cætera id genus nō ꝓpriis cognoib⁹: ſed aſtra & ſtellas noīauit: atq; ita de reliqs. In exordiis qdē allata fuit a nobis/cū ueterum cōſuetudo ſcribēdi res grādes phyſicas & diuinas occulte & figurate/tū ruditas auditoꝝ q cū ſplendorē diſciplinæ Moſaicę ferre non poſſent:oportuit uelata facie uerba facere illis:ne q illuminādi ſuſcipiebant̄:nimio lumine obcæcarent̄. Nūc tertiæ rōnis hēmus occaſionē:qa. ſ. ſi materiā & formā & q̄litates & cām agētem noīaſſet, poterāt illa qdē corruptibilis mūdi tractatibus deſeruire:nō aūt & reliqs. Quare illud eſt icogitatum &

tũ & mirũ Moſeos artificiũ diuinaq; uere nõ humana induſtria eis uti dictióibus itaq; oróne diſponere: ut eadẽ uerba idẽ cõtextus eadẽ ſeries totius ſcripturæ figurandis mũdoꝝ oium & totius naturæ ſecretis apte cõueniat. Hoc illud eſt in quo Moſeos liber oẽm gẽtiũ & doctrinã & eloquẽtiã & ingeniũ ſupat. hoc nouũ illud & itactũ adhuc qđ nos afferre tẽtauimus: ut. ſ. factũ a Moſe id nr̃is hoibus re ipſa cõprobaremus. Hęc eſt idea hoc eſt exẽplar abſolutiſſimi ſcriptoris: nõ ob id ſolũ ꝙ huiuſcemodi ſcribẽdi gen⁹ (ut ſupra demõſtrauim⁹) naturã effigiat & ęmulat̃: q̃ ꝙ ſicut inter mẽtes angelicas auctore Dionyſio & diuo Thomã ſplendore nr̃æ theologiæ illa eſt ſuprema: quæ pauciſſimis ea notióibus & formis ꝑ intelligẽtiã cõprehẽdit: q̃ inferiores uariis & multiplicibus ita inter ſcripturas illa ẽ ſũma illa apicẽ tenet oís ꝑfectióis: quę pauciſſimis uerbis oia ueluti ſingula & cõgrue & ꝓfunde cõplectit̃. Sed qđ ꝓphã ꝓdeuntẽ reuelata facie moramur ultra: ut de cæleſtibus nos myſteriis alloquat̃: prius tñ q̃ loquẽtem ipſum audiamus: ut ſimus uerborum illius capaciores præfari paucula quędã de cælo decimo utile fuerit.

Mirum Moſeos artificium Abſolutiſſimum ſcribendi genus

Dionyſi⁹ diuus thomas latinę Thelogiæ nitor non iniuria

Caput primum.

Supra nouẽ cœlorũ orbes. i. ſeptem planetas & ſphærã octauã quã uocãt inerrãtem nonũq; orbẽ qui rõne non ſenſu deprehẽſus eſt: primuſq; eſt inter corpa quæ mouentur: creditum eſſe decimũ cælum fixũ manẽs & quietũ: quod motu nullo participet. Neq; hoc tm̃ creditũ a noſtris maxime iunioribus Strabo & Beda ſed a pluribus ẽt hebræoꝝ: ꝑtereaq; pħis & mathematicis quibuſdam. E quibus ſatis duos ſit attuliſſe Abraam Hiſpanũ aſtrologũ maximũ & Iſaac pħm: quoꝝ uterq; hoc atteſtat̃. Quin & hic Iſaac decimũ orbẽ ab Ezechiele deſignatũ itelligit per Zaphirũ in ſimilitudinẽ throni: ut color Zaphiri lucis nitorẽ: throni ſimilitudo immobilitatẽ eius ſignificet. Figuratas itẽ intelligit decẽ ſphæras a Zacharia per cãdelabrũ aureũ diſtinctũ ſeptẽ lucernis: & lãpadẽ ſup caput eius: tum ſup lãpadem oliuas duas. Cum enim ſeptẽ lucernæ ſeptẽ planetas indicent: & lãpas circulũ octauũ tot luminib⁹ fulgẽtem: uult ꝑ duas oliuas idicari nonã & decimã ſphęrã: ppea ꝙ ex oliuis oleum defluit ad lãpadẽ & lucernas: ad luminis nutrimẽtum. Quare ꝑ rõnis ſimilitudinẽ cũ cæloꝝ quos nos uidemus lux a ſupremis illis emanet & cõſeruet̃ (qui enim dat lucẽ idẽ cõſeruat) Merito illi quidẽ oliuis: hi autem lucernis & lãpadi cõparant̃. Veꝝ ſi non pñt eiuſdẽ aquæ duo primi fontes cõſtitui: neceſſe eſt ex illis duabus ſupremis ſphęris alteram eſſe: quæ ſit principiũ totius lucis. Quod ſi ad alterã ad primã utiq;. i. ad decimã referendũ eſt: ut ſit ipſa q̃ſi unitas luminũ: tũ ꝓxime lumen tota eſſentia ſuæ ſubſtãtię nona recipiat. Inde tertio ad ſolẽ plena ꝑticipatióe ꝓueniat: a ſole aũt q̃rto iã ideoq; poſtremo gradu in oẽs ſtellas partibiliter diuidatur. Supra igr̃ nouẽ cælos decimũ ſtatuamus: quem theologi uocãt empyreũ. Dubitatũ aũt a qbuſdã natura ne eẽt corporea an incorporea potius. Nã & unitatẽ forte decet ut nũero coelemẽtali rñdeat analogia naturæ: ita nõ eẽ genere eodem. Sed qcqđ de hac qõne ſtatuat̃ remaneat inconcuſſum / inibi eſſe theſauros lucis: & inde qcqđ hr̃ luminis uiſiturq; in cerporibus quaſi a prio fonte in cætera deriuari. Neq; enim obſtat ſiqs credere ꝑtinacius q̃ uerius uelit nõ eſſe illũ natura uere corporea: qñ in phenicũ thelogia eſt: ut ſcribit Iulianus Cæſar in orõne de ſole: emanare lucem corpoream ab icorporea natura. Præeſt hæc igit̃ nouem ſibi ſerie conſequenti ſuccedentibus cælis quaſi dux exercitui quaſi forma materiæ & Monados typum gerens denarium implet.

Decimam eſſe ſphæram ſeu globũ cæleſtẽ / quẽ Theologi uocãt empyreum / cum Strabus ac beda tũ abraam & Iſaac

per Zaphirũ Elechielis conſtituerunt

Nota

Quo pacto a decima ad ultima ſphæram lux deſcendat

Quorundam dubitatio

Iulianus Cæſar

Caput ſecundum.

Veniamus ad Moſem q dicturus de oibus hũc tãq̃ primũ & principalẽ cęli pecu
liariter appellatiõe dignatus eſt: queãdmodũ licet nouẽ choros ãgelicos: qa ptici
pãt diuinitate uocare deos poſſumus. Vnde illud deus deoꝝ. Abſolute tñ cũ deũ
dicimus nõ aliqnẽ ex eis: ſed indiuiduã trinitatẽ accipimus p̃ſidẽtẽ illis queãdmo
dũ & empyreũ cælũ nouẽ ſibi ſubiectis orbib⁹ præſidet. Terrã autẽ uocauit octo
ſphæras poſtremas: neq́ꝫ id ſine cauſa: ſed obid factũ q̃m huius numeri extrema
ſibi terræ appellationẽ uẽdicãt. Ea ſunt luna & cælum ſtellatũ quorũ utrũq́ꝫ terrã
uocare & ueterũ auctoritate & rõe prӕterea cogimur. De ſphęra enim octaua fre
quentiſſimũ fuit in cademia dare illi terræ appellationẽ. Lunã item Ariſto. terræ
ſimilẽ dixit imitatus. ſ. Pythagoricos: qui eã & terrã cęleſtẽ & terreſtre cęlũ appel
lãt. Sed uide quæ rõ ad utrũq́ꝫ nos ducat: Si. n. in cælo quærimus elemẽta lunã ter
rã ſtatuimus infimã ignobiliſſimãq́ꝫ oium ſyderꝫ: uti eſt terra oium elemẽtoꝝ opa
citate itidẽ ſubſtãtię & maculis illi p̃ſimilẽ: Tũ aquã Mercuriũ uerſipelle ſydus &
trãſformabile: iõq́ꝫ apud Lucanũ undæ arbitꝝ appellatũ Venerẽ aerẽ temperato
calore uiuificã ſolẽ ignẽ rõne manifeſtiſſima: Tũ ordine in uerſo martẽ ignẽ: Iouẽ
aerẽ cognatũ Veneri natura: Saturnũ aquã ſenẽ. ſ. dãnaræ frigiditatis: reliquũ ut
ſphærã octauã: & nõ erraticã terrã uocem⁹: uel ipſo ſic cõputatiõis ordine poſtu-
lãte. Recte igit̃ hoc totũ qđ binis utrinq́ꝫ terris cõcludit̃: ſupra quod nihil uiſibi-
le nobis terrã uocauit. Tũ ſubdit & terra erat inanis & uacua inanitate. ſ. lucis nõ
dũ a p̃io cælo ꝓpagatæ ad eã: & reliquarũ uirtutũ: quarũ uehiculũ eſt lux. Neq́ꝫ
hoc dicimus ex nobis: ſed ipſe auctor declarat: cuius rei dicat inanitatẽ adiiciẽs &
tenebrę erãt ſup faciẽ abyſſi: altitudinẽ tãtã tot nũero orbiũ & mirã ꝓfunditatẽ iu
re abyſſum uocãs. Verꝫ ne crederemus inter octauã ſphærã & ſedes empyreas ni
hil mediũ eſſe: ut crediderũt multi ſecuti inditia tãtũmodo ſenſuũ: admonuit nos
orbis intercedẽtis: quẽ p aquas ipſe cũ figurauerit cõſone a iuniorib⁹ chryſtallinũ
cælũ ẽ nũcupatũ. Sup hũc ferebatur: aut ut ueritas hẽt hebraica: & Syrus Effren
trãſtulit incubabat huic ſpũs dñi. i. ꝓxĩe adhærens ſpiritalis olympus ſedes ſpiri-
tuũ dñi fouebat eũ ſua luce uiuifica. & recte ẽ factũ ut q attinẽs eſt pricipio lucis
toto corpe & tota ſui mole lucẽ cõbiberet: ꝓpterea nobis inuiſibilẽ qa corpulẽtia
ſolidiore nõ terminat̃. Illi igit̃ primũ icubãs ſuã lucẽ largiebatur empyreus: quæ
mox & in reliq̃s ſphæras quas p terrã & p abyſſum dicimus deſignatas excuſſis tẽ
nebris deo ſic iubẽte eſt deriuata & factũ eſt ueſpere & mane dies unus: qa p lucis
& ſuperni influxus receptionẽ fœderant̃ primis cæli inferiores. Sũmatim igitur
prima die & primi cæli eminẽtia i reliquos & deriuatio ĩde lucis ad eos: & p aquę
ac terrę cognomina de noni orbis & alioꝝ multa ꝓprietatibus indicant̃. Cap. iii.
Iam uero de motis orbibus particularius ꝓnuntiãs docet nõ erraticã ſphęrã quã
dicimus firmamẽtũ mediã eſſe ĩter duas aquas: cuius dicti rõ mãifeſta ex his quæ
diximus. nã & nonus orbis & ſaturni planetes ut declarauimus aquaꝝ ſibi appel-
lationẽ uẽdicant. Poſitũ ergo a deo eſt firmamẽtũ in medio aquarũ. & aquæ quæ
ſunt ſub cælo congregatæ ſunt ad locũ unũ: & factũ ut appareret arida. i. terra to
tũq́ꝫ hoc ꝓcuratũ ad ſalutẽ uiuẽtium. Videamus qd hæc ſibi uelit. Moſeos dicta.
Aquæ quæ ſub cælo ſunt ſeptẽ ſydera ſunt quæ ſũt ſub firmamẽto qđ uocauit cæ
lũ: quoꝝ primus Saturnus. hæ aquæ cõgregatæ in locũ unũ iõ ſunt: qa ois plane
taꝝ uirtus i uno ſole collecta ẽ: qđ oẽs p̃hi oẽs mathematici uno ore cõfirmãt: &
ſi hæc

Enarratõ uerborum prophetæ
Cælum & Terra
De octaua ſphæra pythago. academicoꝝ ariſtotelisq́ꝫ ſententia
Lucanus
Stellarũ comentatio
Multarũ Virtutum lux receptaculum
Quid Abyſſus
Syrus effren
Per chryſtallinũ: locum inter octauã decimãq́ꝫ intelligit ſuper quem ſpiritus domini &c.
Dies unus
Epilogus firmamentum inter aquas
Ex quo aquarum congregatio

ſi hæc cõgregatio aquaꝝ dicta ē mare nõ abſurde hic ille erit oceanus q pr̃ deorũ
& hoĩum ab illis dr̃ qui planetas deoꝝ noĩe dignati ſunt. Terra aũt qd aliud dice-
mus q̄ lunã ſic ab Ariſtotele & Pythagoricis nũcupatã: quæ cũ tota prædicti ma
ris undis obruit̃: nec utilis nobis nec uiſibilis itẽ eſt: ſed tũc & aĩaliũ & nr̃is uſibus
idonea: Cũ ab eo ſecedẽs mari magis magiſq; ſub aſpectũ uenit. Tunc fertilis tunc
fœcũda eoꝝ præſertim quę a uegetali natura ſunt: Cuius munera auctio nutritio
& generatio. In hæc.n. præcipua uis lunæ ut dixerunt chaldæi. Q d' & hic a Mo-
ſe apertiſſime demonſtrat̃. Cũ eã ſimul atq; apparet & herbaꝝ & fruticũ & arbo-
rũ parẽtẽ facit: Vide ut nobis naturam lunæ & ſolis pauciſſimis figurateq; ſub idi
cauit. Sed cur tacet de reliq̃s quẽ tractatuꝝ de oĩbus ſufficienter & docte in ꝓhœ
miis nr̃is ꝓmittamus. Cur inq̄ cũ de decima nona octauaq; ſphęra de Saturno itẽ
ſole & luna fecerit mẽtionẽ de quatuor q ſupſunt Venere & Mercurio Ioue itẽ &
Marte ne uerbũ quidẽ. Dixeris forſan iõ factũ q a rudis populus Solẽ tm̃ nouit &
lunã. Sed hoc ꝑfugiũ ipſe mihimet ademi: nec poſſum nõ erubeſcẽs iſthuc diuer-
tere qui ſupra ſum atteſtatus nihil ꝑpea omiſſum a Moſe quod ad ꝑfectam mũdo
rũ oĩum intelligẽtiã faceret. Dicat alius quod ſole ac luna egit egiſſe de reliq̃s: qd
hi regnũ obtinẽt cęli & cũ particularis aliorũ ſit uirtus: uniuerſali hęc duo ſydera
influxu pollẽt. Sed neq; hoc nobis ſatisfacit: & debuit eadem rõne omiſiſſe Satur
num de quo tñ nos factã mẽtionẽ oñdimus. Altius credo latere myſteriũ ueteris
hebræorũ diſciplinæ: inter cuius dæ cælo dogmata hoc ē p̄cipuũ concludi a ſole
Iouẽ & Martẽ: a luna uero Venerẽ & Mercuriũ. Nec ſi hoꝝ naturas ſydeꝝ penſi
temus obſcura eſt rõ opinionis: q̄q̄ ipſi rõnẽ nullã ſui dogmatis afferãt. Calat Iup
piter calat Mars: calat & Sol: ſed martis calor acer & uiolẽtus Iouis bñficus: i ſole
eſt acre illud ac uiolẽtum Martis & Iouis beneficã ꝓprietatẽ uidemus. i. mixtam
ex his tẽperatãq; mediã quandã ut ita dixerim naturã Iuppiter fœlix Mars infau-
ſtus ſol ꝑtim quidẽ bonus ꝑtim eſt malus radiatiõe bonus pocula malus. Eſt aries
Martis domus cancer dignitas Iouis: ſol in cãcro ſublimitatẽ in ariete dignitatem
adeptus manifeſtã cũ utroq; ſydere cognationẽ oñdit. Veniamus ad lunã quæ &
aq̃s Mercurii mãifeſte ꝑticipat: & quantã hẽat cũ Venere affinitatẽ præſerti hinc
indicat ꝗ ita in tauro Veneris domicilio ſublimat̃: ut nuſq̄ fœlicior aut magis bñ
fica iudicet̃. De cęlo igit̃ empyreo de nono orbe de firmamẽto de ſydere ſaturni:
deq; ſole ac luna q reliqua cõplectunt̃ ipſo ſilentio huius cõplexus nos admonẽs
ſufficienter hactenus dixit.

Oceanus — Terra apparet — Cur de quatuor planetis nulla mentio. — Solutio prima — Confutatio — Solutio ſecunda — Cõfutatõ — Solutio tertia — Affinitas ſolis cum Ioue & Matte — Affinitas lunæ cum Venere & mercurio — Epilogus

Caput quartum.

Reſtabat ut poſtq̄ de natura ſydeꝝ dixerat de opibus deq; eoꝝ officio diſſereret
declarãſin quẽ uſum fundata & cui mũeri delegata a deo fuerint. Scito aũt agi ad
huc de cęlo ut de lucido corpe. nihil de itellectu nihil de motrice ui eius adhuc di
ctũ a ꝓphã quẽ ordinẽ etiã timæus ſeq̃tur. Primo corpus fabricãs tũ corpori abſo
luto aĩum apponẽs: cæleſtiũ corpoꝝ duæ in uniuerſum manifeſtæ ꝍationes mo
tus & illumiatio. Motus duplex ſtatuitur: alter mundi totius quo cælũ & æther.
xxiiii. horis ꝑ totũ ſpatiũ uniuerſi ꝑfecto ambitu circũuoluũt̃: alteꝝ ſydeꝝ ꝓpri-
us multiplex & uarius iter quos pricipalis ē motus ſolis q ſpatio. xii. menſiũ Zo-
diaci ſigna oĩa circuit. Ille diẽ facit unde & diurnus dr̃: hic aũt annũ reliq̃ ſyderũ
motus uariis tẽpoꝝ iteruallis pagũtur. Recte igit̃ & breuiter nos oĩum admonu
it Moſes: cũ dixit poſita ſydera in firmamẽto i dies annos & tpa. Addidit in ſigna
qd' quia ſatis ab aliis iterpretibus exponit̃ ego p̄tereo. Indicauit præterea expreſ

Timæus. — Motus — Illuminatio

quid cœleſtia influant iſerioribus — ſe reliquã opatiõẽ ſyderũ quæ eſt illuminatio cũ dixit ſtatuta illa ut luceret in cælo & terrã illuminaret. Quãq̃ aũt diuerſæ ſint ſniæ uetetũ qd cœleſtia influãt inferioribus in quãlibet tñ apte cadũt Moſeos uerba. Nã ſi nihil aliud iſluũt q̃ lucem

Ariſtoteles — qd̄ uidet Ariſtoteles uoluiſſe ſi religioſo & nõ ꝑ nr̃o arbitrio illius uerba iterpretemur: nihil poterit cogitari moſaicis dictis cõueniẽtius: ſi præter lucẽ calorẽ etiã influunt nihilq̃ præterea aliud ut Auerrois arabs & Abraam iudęus uolunt ſatis

Auerrois, Abraam, Auicenna, Babylonii — fuit dixiſſe de luce a qua idẽ auctores ꝑuenire calorẽ fatent. Si itẽ plures aliæ uirtutes atq̃ multiplices iſthuc cælitus demittũtur ut Auicẽnę ut Babyloniis uiſum non temere de ſola luce mentio facta: qñ ut ipſe ſcribit Auicenna ſola eſt lux quæ reliquas omnes uirtutes de cælo uehit ad nos. In hæc igitur miniſteria & lunæ & ſolis & ſtellarum ſunt corpora diſtributa.

Caput quintum

Signa octauæ & nonæ ſphæræ — Reliquũ erat ut & ſignorũ que ſpectabilia ſunt in Zodiaco: & eorũ quæ q̃q̃ inuiſa nobis longe tñ efficaciora in cælo ſunt chryſtallino mentionẽ faceret. De his. n. nihil hactenus dictũ: hoc igit ſibi uolũt aĩalia quæ & aquæ ꝑducũt & terra ꝑducit: utiq̃ illæ aquæ quæ ſunt ſup cælos & terra quę ipſum eſt firmamentũ ut ſupra eſt cõprobatum. Signa. n. quæ in illis ſolis duobus orbibus uiſunt in ſpeciem animaliũ qualia quæ apud nos ab ægyptiis & indis notata ſunt quæ potuerunt illi & fa

Signa cæleſtia ægiptii Indiq̃ notauere — cilius & rectius q̃ noſtri deꝑhendere adiuti ab ipſa ſoliſplanitie & cæli ſerenitate. Alioquin aĩalium quæ hic ſunt caduca ꝑductio nõ magis attinet ad hæc duo elemẽta terram & aquam quam ad reliqua uidelicet ignẽ & aerem: & quoniã aquæ dedit appellationem orbi chryſtallino congruenter quæ ibi animalia piſces: rurſus quæ in firmamento quod terram dicit iumenta & beſtias uocauit.

Caput ſextum.

Plotinus, Timæus — Hactenus de corporea cęlorũ natura. Nũc pręditã ea aĩo rõnali declaraturus allegorice hoĩs meminit nõ utiq̃ illius q eſt caducus & terreus & quẽ uidemus: ſed a quo ut inqt Plotinus is regit hõ qui uidet. Ille ipſe aĩus eſt rõnalis: quẽ ex eiſdem elemẽtis: & in eadẽ patera ex quibus & cæli animã cum Timæus cõſtituat nõ incongrue quæ dicuntur de hoĩs animo ad cæli etiã animũ transferuntur. Aſtipulãtur noſtræ expoſitioni litteræ ſacrę: in quibus ſæpe angelica oĩs natura & rationalis per hoĩem deſignat. Frequẽtiſſimum hoc in prophetis de bonis angelis: Et de malo etiã dęmone: qui nihil natura differt ab illis ſcriptũ eſt in euãgelio inimicus homo hæc fecit. Adiecit igit deus cæleſti machinæ uiuã ſubſtantiã & rationalẽ participẽ: Intellectus: Ideoq̃ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuam hanc uoluit pręeſſe

Cæleſtia cũcta motori ſuo parere obedireq̃ opus eſt — his de quibus pauloãte diximus aĩantibus. i. ſydereis oĩbus ſignis & planetis: quę illius ita nutu uerſant: ita dicto obediunt ut nulla mora nulla ſit cõtumacia: Qd brutis elemẽtorũ corporibus nõ pariter accidit. Neq̃ temere aliud inuenies ĩ quo magis deſudẽt peripathetici q̃ ut ꝓbent nihil reluctari cęleſte corpus ſuo motori queãdmodũ noſtra nobis corpa reluctant. Quare neq̃ illis ut nobis ex ꝑpetuo motu aut tediũ aut difficultas aut fatigatio: hoc ẽ imperiũ quod tetigit Moſes cæleſtis hoĩs in animalia. Non item uacat myſterio q̃ illũ hominẽ marẽ & fœminã

Epilogus — creauit. Eſt. n. hæc prærogatiua aĩorum cæleſtium ut ſimul utrunq̃ obeãt munus & cõtemplandi & regẽdi corpora: neq̃ aut hoc illi aut huic illud obſtrepat impedimẽto ue eſſe poſſit. Vſurpatũ aũt maxime a ueteribus: q̃ in orphicis etiã hymnis obſeruamus duas has uires in eadẽ ſubſtantia: quarũ altera contẽplatur altera præeſt corpori cognominibus maris & fœmię deſignare: hęc de cæleſti mũdo de

diuio.ſ.corpe de numero orbiũ de natura & ꝓprietatibus de officio. Poſtremo de motrice ui eius rõnali ſubſtãtia deq; eius ingenio a ꝓpheta tradunt. Caput.vii. Nobilis hæc creatura & a nobis ſuſpicienda & celebrãda. Sed ſi uel platonicę ſententiæ ut theologos taceam cuius modo meminimus non ſumus obliti tempatos animos noſtros ab opifice deo in eodem cratere ex eiſdẽq; elemẽtis cũ cæleſtibus animis: uideamus ne nos illoꝝ ſeruos uelimus: quoꝝ nos fratres eſſe natura uoluit. Neq; nr̃am conditionẽ de hoc infirmo corpore metiamur. Neq;.n. homo ut ſcriptum in alcibiade hoc qđ uidemus fragile & terrenum: ſed aius eſt: ſed itellectus q oẽm ambitum cæli oẽm decurſum tpis excedit. Cauendum igitur ne quod multi faciunt plus cælo dantes plus tribuentes q̃ ſit neceſſe & uoluntati opificis & ordini uniuerſi repugnemus/ſimulq; ipſi cælo cui dei conſilia & mũdi ordo maxime cordi ſunt: dum ſtudemus placere diſpliceamus. Hoc admonent Chaldæi dicentes. Ne augeas fatum. hoc p̄dicat Hieremias. Ne timeatis inqt ſigna cæli quæ gentes timent. hoc præcipit alibi ꝓpheta noſter admonens cauendũ homini ne ſuſpiciens ſolem lunam & ſtellas colat ea quæ deus creauit in miniſteriũ cunctis gentibus. Quod ſi in eũ ſenſum qs non recipiat quaſi illa ſeruiant nobis uti ignobiliora & mortua corpora: ſignificari tamen intelligamus auctorem aut dominã naturæ noſtræ eã ſubſtantiã eſſe non poſſe: cuius uel altera pars etiã uilior aliqua parte quæ ſit in nobis ignobilior ĩueniat. Neq;.n. in opere ꝑfectius alıq̇d eſſe aut poteſt/aut debet his quę ſũt in opifice. Illũ igitur timeamus amemus & ueneremur. In quo ut inqt Paulus creata ſunt oĩa ſiue inuiſibilia/ſiue ĩuiſibilia. Quod eſt prĩcipiũ in quo fecit deus cælum & terrã: hoc autẽ eſt chriſtus. Ipſe.n. percunctatus qs eſſet optime ſui gnarus rñdit. Ego prĩcipium q loquor uobis. Quare neq; ſtellaꝝ imagines in metallis: ſed illius.i. uerbi dei imaginẽ in noſtris animis reformemus: Neq; a cælis aut corporis/aut fortunæ/quæ nec dabunt: ſed a domino cæli dño bonoꝝ oĩum cui data omnis poteſtas in cælo & in terra/& p̄ſentia bona quatenus bona ſunt/& ueram æternæ uitæ fœlicitatem queramus.

Quatenꝰ a nob̄ honorãdum cælum Plato

Q ñ Macrobiꝰ eũ diuiniorẽ aĩa maxime q; ſpiritalẽ ponit Chaldæi Hierẽias moſes xp̄s unus colẽdus a quo oẽ bonũ

Paulus

EXPOSITIO TERTIA DE MVNDO ANGELICO ET INVISIBILI. PROHEMIVM TERTII LIBRI.

HActenus quũ de cęleſti mũdo ꝓ uiribus noſtri ĩgenii myſteria Moſeos reuelantes diſputauerimus. Nunc aũt qs dabit mihi pẽnas/ſicut colũbæ pẽnas de argẽtatas & rutilas pallore auri: & uolabo ſup cæleſtem regionẽ ubi uera eſt qes uera pax uera tranqllitas: pax utiq; quã hic uiſibilis & corpeus mũdus dare nõ põt. Reuelate uos oculos meos ultramũdani ſpũs & cõtẽplabor miracula ur̃æ ciuitatis: ubi repoſuit deus timẽtes ſe: quæ nec uidit oculus nec auris audiuit/neq; cor cogitauit. Cũ ãt de hac natura angelica & inuiſibili ab hebræis ueteribus multa: multa item a Dionyſio tradant erat cõſiliũ Moſeos uerba exponere iuxta doctrinã utriuſq; familiæ. Sed qm̃ quæ ab hæbreis dicunt cũ ſint inuſitata apud latinos intelligi a noſtris hoibus facile non poſſent niſi a gemino qđ aiunt ouo exorſi plurima/& fere oĩa ueteris diſciplinæ hebraicæ gentis dogmata enarraremus: Cogitaui differendũ donec de his alibi latius ſcripſerimus: & noſtratibus notas feceri-

Pẽnas eo quo ſupiꝰ modo deſiderat

Diõyſius Antiq̃ dogmata hebrçoꝝ ſũt differẽda.

mus illoꝝ opinióẽs:ubi q̃tum ægyptiis moniméẽtis:q̃tum platonicæ p̄hiæ:q̃tum
catholicæ ueritati cõſonent examinantes:ſicubi q̃dem cõcordabunt nobiſcũ iube
bimus hebræos ſtare in antiq̃s patrũ ſuoꝝ traditióĩbus:ſicubi diſſonabunt inſtru
cti catholicis legióĩbus impꝫſſionẽ faciemus in eos. Deniq̃ q̃cq̃d alienũ ab euãge-
lica ueritate dep̄hendemus cõfutabimus ꝓ uirili:q̃cq̃d ſctm̃ & ue꜃:a ſynagoga ut
Dióȳſius ab in iuſto poſſeſſore ad nos lẽios iſraelitas trãſferemus. Interea Dióȳſii uegiſtiis
Paulus inſiſtentes aut Pauli potius & hierothei quos ille eſt ſecutus conabimur tenebris
Hierothe legis quas auctor legis ſpiritus Dei poſuit ſuum latibulum pro noſtra imbecil-
us litate lucem inuehere.

Caput primum.

Quicq̃d eſt poſt unitatem numerus unitate pfectus & conſumatus eſt. Sola uni
Vnitas tas oĩno ſimplex a ſe pfecta non egredit̃ ſe:ſed ĩdiuidua ſimplicitate:& ſolitaria ſi-
bi cohæret:q̃a ſupeſt ſibi nullius ĩdiga plena ſuis diuitiis. Numerus ſua natura cũ
Numerus ſit multitudo unitatis bñficio ſit ſimplex q̃tum ipſe ſimplicitatis capax q̃q̃ aũt nu
merus q̃ſq; quo magis ab unitate ſit ꝓcul ĩ maiorẽ ſemp ĩcidat multitudinẽ pluſq̃
ĩ eo diſſimilitudinis plus ptium plus cõpoſituræ ſit nullus ẽ tñ ita unitati ꝓximus
q̃ multitudo non ſit aduẽtitiã hñs unitatẽ u[illegible] nõ natura:ſed cõpoſitiõe. trãſfe-
Anathéa- ramus hæc ad diuina more Pythagorico. Solus deus q̃ a nullo a quo ſunt oĩa ſim
ticis aſcen pliciſſima eſſentia & ĩdiuidua eſt. q̃cq̃d habet a ſe habet:eadẽ re qua eſt eadẽ ſapit
ſus ad di- eadem uult eadem bonus eadem iuſtus. Neq; rem aliquã intelligere poſſumus q̃
na. ipſe ſit præterq̃ ip̃m eſſe q̃d ipſe eſt. Cætera non illud.i.ip̃m eſſe:ſed illo ſunt. Igit̃
angelus nõ eſt ipſa unitas:alioq̃n deus eſſet:aut plures eẽnt dei q̃d concipi ne põt
quidẽ. Quid.n.erit unũ ſi ne ip̃a quidẽ unitas una? Reliquũ ut angelus numerus
ſit. Q̃d ũ eſt numerus alia ſui parte multitudo una. Eſt autẽ oĩs numerus eatenus
impfectus quatenus multitudo:pfectus aũt quatenus unus. Quare q̃cq̃d in an-
gelo impfectum eſt angelicæ multitudini:quã ĩde habet unde eſt numerus.i.crea
tura:& q̃cquid pfectũ eſt accedẽti unitati quã inde hẽt unde deo cõiungit̃ adſcri
Angelum bamus. Impfectionẽ in angelo duplicẽ ĩuenimus:Alterã q̃a nõ eſt ip̃m eſſe:ſed eſ-
duplex ci ſentia tñ cui pticipatu eſſe accidit ut ſit:Alteram q̃a nõ eſt ipſa ĩtellectio ſed adue
tat imper nit ei ut ĩtelligat:Cũ ipſe ſua natura intellectus ſit intelligẽtiæ capax. Pẽdet aũt ſe
fectio cũda ex prima q̃m q̃ ex ſe nõ eſt utiq; neq; ĩtelligit ex ſe:cũ ibi eſſe nihil poſſit ubi
nõ eſt ip̃m eſſe. Vtrũq; igit̃ hoꝝ euenit angelo qua multitudo eſt. Reliquũ ut ab-
ſolutio illi & cõſumatio ab accedẽte deſup fiat unitate. Deus aũt unitas:uñ ad an
gelum & eſſe/& uita/& oĩs pfectio deriuat̃. Queadmodũ autẽ duplex eſt impfe-
ctio q̃ſi duplex multitudo:ita duplicẽ ĩtelligamus unitatis acceſſum ut utraq; pfi
Terra ina ciat̃. Prima ea eſt qua eſt eẽntia rudis ac ĩformis exps uitæ & eſſe hæc eſt terra ina
nis nis & uacua quã & deus creauit. Nec forte crederes ut q̃dam crediderũt formatio
nẽ tm̃ eſſentiæ ptinere ad opificẽ nõ aũt & creationẽ. Simul cũ terra creauit & cę
lũ.i.actum illius eſſentiæ participatãq; unitatẽ in multitudĩe hoc eſt ip̃m eſſe: Vt
ſit q̃ſi eadem creatio cæli & terræ utpote cõparis complexus & duaꝝ ad idẽ ſimili
Zéopha- nexu cõuenientiũ naturaꝝ. Nec diſſone a ueteribus ip̃m eſſe pticipationẽ diuini-
nes tatis uocamus cælũ:q̃ñ & mundũ archetypum Zenophanes ſphærã appellauit/
Saraceni & Saraceni quiimmo & nr̃i deũ circulũ uocant.

Caput ſecundum.

Eſt angelus per ea quæ diximus iam ſuam naturam perfecte adeptus intellectua
lemq; ꝓprietatem. Verumtamẽ non dum habet unde ſua munera impleat intelli
gendi.ſ.& contemplandi:niſi a deo prius formis intelligibilibus ueſtiat̃. Propte-

rea adhuc

rea adhuc ſunt tenebræ ſuper faciem abyſſi. Abyſſus intellectualis proprietas eſt
profunda quęq; penetrãs & pſcrutans. Super hanc tenebræ ſunt: donec ſpiritaliũ
notionũ qbus omnia uidet & intuetur radiis nõ illuſtratur. Scriptũ eſt autẽ ſuper
faciẽ abyſſi nõ ſup abyſſum. quia idẽ locus tenebræ & lucis. Lux autẽ. i. ſpecies in
telligibiles faciẽ tenẽt. i. extrema angelici intellectus quia accidẽtes ei ſunt q̃lita-
tes nõ ad ipſius eſſentiã ſpectãt. Q uid autem mediũ intercedat priuſq̃ tenebra de
pulſa oboriat̃ lux ſtatim annectit dicẽs. & ſpũs dñi ferebat̃ ſup aquas. Domini ſpi
ritus qd erit potiuſq̃ ſpiritus amoris? Neq; n. ſpiritũ ſciẽtiæ ita proprie dñi ſpiritũ
dicemus. Q uoniã & ſcia qñq; abducit a deo. Amor aũt ad deũ ſemp adducit. Hic
niſi ſup abyſſum illã ferat̃ nõ fiet lux. Q uoniã queadmodũ nõ implebit̃ luce ocu
lus niſi ad ſolẽ cõuerſus: ita neq; angelus ſpiritali luce implet̃ niſi conuertatur ad
deũ. Motus aũt hic cõuerſionis neq; eſt neq; eſſe aliud põt in natura angelica quã
motus amoris. Erat igit̃ ſpũs domini amatorius ſpũs ſup abyſſum. i. ſuper angeli
cũ intellectũ (intelligentiã. n. amor cõſequit̃) quo dũ acta & excitata angeli mẽs
ad deũ cõuertit̃: Dixit deus fiat lux & facta eſt lux in angelo lux. ſ. formaꝝ intelli-
gibiliũ & fuit ueſpere & mane dies unus: qa ut ꝓbat Auerrois ex intellectu &
intelligibili fit magis unũ q̃ ex materia. & forma qd ut idẽ affirmat: & ſcribit etiã
Moſes Aegyptius lõge magis in angelis q̃ in hoie ueꝝ deprehenditur. Cuius ut il
los omittamus hæc nobis ſatis ſit ratio ꝙ ſpecies angelicæ menti indiuidua copu
la nõ ut humano intellectui accidit uaga & trãſlatitia perpetuis nexibus uniunt̃.

Abyſſi deſcriptio cum illa lactantii chaos coit — *Spiritus domini* — *Fiat lux* — *Dies unus* — *Auerrois* — *Moſes Ægyptius*

Caput tertium.

Vidimus creatã a deo naturã angeli: eandẽ ad deũ cõuerſam ſpiritu amoris: tũ ab
eo illuſtratã & abſolutã luce intelligibiliũ rõnũ. Videam' nũc quo iter ſe ordine
angelici exercitus diſtinguant̃. Legimus aũt poſitũ firmamentũ in medio aquaꝝ
ubi tres nobis angelicæ hierarchiæ (ſic. n. eas ſemper uſitato uocabulo appellabi
mus) indicant̃. haꝝ prima & ultima p aquas deſignat̃: illa p ſupcæleſtes: hæc per
eas quæ ſunt ſub cælo: media illas diuidens dicit̃ firmamentũ. Q uæ oĩa ſi naturã
triũ hierarchiarũ & officia pẽſitem' cõſonare Dionyſii doctrinæ magis nequeãt:
Suprema hierarchia cũ ut ſcribit ille ſoli uacet cõtẽplatiõi merito p aquas figura
ta eſt: quæ ſuper cælos ideſt ſuper omnẽ citra mundana ſiue cæleſtia ſiue terrena
actionẽ ſunt cõſtitutæ & deum perenni ſono indeſinenter laudãt. Medius aũt or-
do cũ ſit cæleſtibus officiis delegatus ꝑfecto non poterat cõgruẽtius q̃ per firma
mẽtũ. i. p cælũ ſignificari. Poſtrema hierarchia & ſi natura ſupra omne ſit corpus
ſupraq; cælũ: curat tamen ea quæ ſunt ſub cælo: & cum diuidat̃ in principatus at
chãgelos & angelos oĩum hoꝝ operatio omnis circa ea eſt tñ quæ ſunt ſub luna:
principatuũ circa res publicas & reges ac principes ut ex Daniele cognoſcimus
archangelorũ circa myſteria & ſacras cerimonias. Angeli priuatis ſtudent rebus
& ſinguli ſingulis hominibus adhibent̃. Recte igit̃ hic ſubcæleſtis exercitus per
ſubcæleſtes aquas eſt figuratus. Q ui & rebus præeſt fluxis atq; caducis & illi or
dini ſubeſt qui uerſatur circa cæleſtia.

Firmamẽtũ in medio aqrũ — *Aquæ ſupercæleſtes* — *Firmamẽtum* — *Aquæ ſubcæleſtes*

Caput quartum.

Q uid aũt ſit aquas quæ ſunt ſub cælo colligi ad locũ unũ dubiũ eſſet fortaſſe ni-
ſi hoc nobis Paulus declararet apud quẽ de his angelis qui ad mũdi huius obeũ-
da munera mittũtur legimus eſſe oẽs adminiſtratorios ſpiritus in miniſteriũ miſ-
ſos ꝑpter eos qui hæreditatẽ capiũt ſalutis. Vnde poſſumus intelligere ſubcæle-
ſtes has aquas ideſt angelicos exercitus ad unũ locũ ad unius ſcilicet hominis bo

Paulus

nũ ſalutẽq; ꝓcurandã cõgregatos pro qua & mittunt̃ ad nos & nunc ſm̃ quietẽ
nũc etiã uigilantibus nobis:aliis atq; aliis & formis & locis & tẽporibus apparẽt.
Q uæ ſnĩa quo pacto ſit accipienda tũc demum cognoſcemus cum & quo pacto
id ſit uerũ quod dicit Moſes:aquas.ſ.ad locũ unũ fuiſſe congregatas: animum ad⸗
quæ affer ri poſſet obiectio — uerterimus. Neq; enim illud ita eſt uerum ut nuſquã diſtinctis diſcluſiſq; in locis
aquæ ìueniant̃:cum Indicũ mare ab hircano hircanũ ab adriatico adriaticum ab
euxino:innumera prætetea fluuioꝝ fontiũ lacuũq; fluẽta longiſſima locoꝝ inuicẽ
intercapedine diſpeſcant̃.Sed ideo ad locũ unũ cõgregatæ aquæ dicunt̃:qa par⸗
ticulares hæ atq; diuiſæ aquaꝝ collectiones uel marinę uel fluuiatiles oẽs ut inqt
Salomon — Salomon ad primariũ mare tendentes in unũ oceaui locũ uniunt̃ & coeũt. haud
aliter eſt nobis de his angelis intelligẽdũ:qui ſublunaria curãt.Diuerſis.n.diuerſi
Platonici — corporalibus rebus aliiſq; ab hoĩe pręſunt.Q uoniã queadmodũ Platonici:ita &
nr̃i crediderũt uariis mũdi huius corruptibilis rebus uarias ſpiritales ſubſtãtias a
Auguſti. — deo præfectas.Q uo circa & Auguſtinus nullã eſſe uiſibilem rẽ apud nos cui non
præſit angelica ptãs:& corpora oĩa ꝑ rõnalẽ ſpiritũ uitæ regi cõſtanter aſſeruit:id
Grego. — qđ & Gregorius poſtea cõfirmauit.Origenes ſimiliter in cõmentariis in librũ nu
Origenes — merorũ opus eſſe inqt mundo angelis:q̃ beſtiis præſint & aĩaliũ natalibus uirgul
Damaſce⸗nus — torũq; etiã & plãtationũ & cæterarũ reꝝ incremẽtis.In q̃ ſnĩa cum eſſet & Dama
ſcenus credidit angelũ q̃ peccauit ex his fuiſſe q̃ deſpicatiſſimæ notæ ſint & terre
ſtri ordini præſint.Veꝝ queadmodũ hæc oĩa itra hominẽ ad hominẽ referuntur.
ita & oĩs circa hæc angelorũ cura illi potiſſimũ ſub ancillat̃ & ſeruit operæ & ſtu
dio ut curẽt humana & noſtrę auxiliãtes imbecillitati efficiãt:q̃tũ quidẽ patimur
ipſi ut pię atq; fœliciter uitã uiuamus.Q uare & qđ ſibi uelit illa aquaꝝ collectio
Terra de qua in euã gelio — ſtatim Moſes intulit ut terra det fructũ herbas & plantas arbores.Q uæ aũt hæc
terra eſt pręter eã de qua ſcriptum in euãgelio ꝙ alia quidẽ affert fructũ cẽteſimũ
alia ſexageſimum alia trigeſimũ:Terra utiq; animi nr̃i:de qua Paulus hæc uerba.
Paulus — Terra excipiẽs frequẽter uenientẽ ſup ſe imbrẽ ſi generet herbã opportunã his q̃
bus colit̃ ꝑcipiet benedictionem a deo:quæ uero ſpinas & tribulos ꝓfert reproba
eſt & maledicto ꝓxima:Cuius finis in aduſtionẽ.Curemus igitur & nos det terra
nr̃a fructũ in tp̃e ſuo:det q̃ſi herbas purgatorias uirtutes:det ſcientiã & ſapientiã
quaſi maiores frutices:det abſolutam pfectãq; uirtutẽ q̃ſi libani cedros:ut ſit finis
eius benedictio non ſit aduſtio: Et audiamus dicentẽ patrem. Ecce odor filii mei
ſicut odor agri pleni quem benedixit deus.Nec miretur quiſpiã aliud cælum no⸗
bis & terram primo die ſignificare:aliud nũc firmamẽtum & aridã id quod etiã in
Origenes Baſilius — ſuperioribus libris obſeruauimus:quãdo & Origenes & Baſilius & pleriq; alii uo
lunt aliud eſſe apud Moſem cælum & terram primo die: aliud aridam & firmamẽ
tum die ſecundo.

Caput quintum.

Fauẽt aũt terræ huic noſtræ cæleſtes etiã uirtutes.Poſita.n.in firmamẽto & ſol &
Dionyſia ca myſte⸗ria — luna & ſtellæ ut terrã noſtrã illuminẽt.Vide q̃ hæc Dionyſiacis myſteriis apte cõ
ueniãt.Diximus de ultima hierarchia delegata curãdis rebus quę ſunt ſub luna.i.
humanis.Nũc de media agit̃:cui cæleſtiũ adminiſtratio demandata. Neq; erit de
tertia ſimiliter expectãdũ ut dicat:de qua dicẽdũ nihil præter ea quæ dicta ſunt:
eſſe.ſ.eam ſuper cælos ideſt ſupra omnẽ actionis motum ſupraq; reꝝ omniũ mun
danaꝝ adminiſtrationẽ cõtẽplationi tantũ addicta. hoc autẽ loco nec uiolentum
nec alienum a ſacris litteris exiſtimemus ꝙ lunã & ſolem uocet non quę uidemus
ſydera

ſydera ſed rectores lunę & ſolis angelicas uirtutes. Nã & ſcriptura cũ dicit hoiem
dei filiũ fieri per gratiã: hunc nõ intelligit quẽ uidemus caducũ & fragilem: ſed q
regit hunc ipſum quẽ nos uidemus. & in regũ hiſtoria legimus iuxta Hebraicam — Cum ad
litteraturã Salomonẽ his uerbis orantẽ. Exaudi o cælũ: ubi nõ cælum tamen: ſed — inanimatũ
cæli ac terrę rectorẽ & dominũ deũ appellat. Ita & nos hoc in loco cũ ſolem audi — fit conuer
mus & ſtellas nõ ſydera: ſed ſydeꝝ præſides angelos intelligamus: qui cũ ipſi ſint — ſio tũc ſer-
inuiſibiles: inuiſibilẽ etiã terrã illuminãt ſubſtãtiã. ſ. animi noſtri. Nec aut temere — mo dici-
aut uulgariter dictũ ſtatuta illa ut illuminẽt. Sed tã ꝓprie tã cõſone his quæ attu — tur figu-
limus: ut ſi non aliũde: hinc certe expoſitio nr̃a maxime cõprobet̃. Cum. n. (ut tra — ratus
dit Dionyſius tres ſint actiones angelice: purgatio: illuminatio: & ꝑfectio: ſic ſunt — Nota
diſtributæ: ut purget ultimus ordo ſupremus ꝑficiat. medius aũt hic: de quo nũc
agimus illuminet. Purgãt igit̃ terrã nr̃am aquæ inferiores: unde & nitida ſub aſpe
ctũ uenit: Purgatam cæleſtes illuminãt. Sup cæleſtes igneo quodã rore atq; uiui
fico ꝑficiũt & fœcũdãt: ad tãtam ſæpe fœlicitatem: ut nõ ſalutares iam herbas ſed
ipſum germinet ſaluatorem: & nõ una uirtus ſed Chriſtus plenitudo omnium uir
tutum formetur in nobis.

Caput ſextum.

Sequit̃ dari ab elemẽtis habitatoꝝ multitudinem piſces aues & bruta: ubi me ma
gnæ ꝑfecto anguſtiæ tenuiſſent quales nuſq̃ alibi in toto hoc nr̃o ope: niſi præſto
mihi eſſet & Eſaias apud quẽ alatã legimus Saraphin: & Ezechiel apud quem ſi — Eſaias
Hæbreis credimus & aues & bruta ſpiritales etiam nobis ſubſtãtias indicant: niſi — Ezechiel
accurrerẽt ſuppetiatũ ueteres Hæbrei: qui oẽs hoc loco angelicã multitudinẽ iſi — Veteres
nuari uolunt a Moſe. Dicamus igit̃ ſectantes hoꝝ ueſtigia redargui hic a ꝓpheta — Hebræi
errorẽ philoſophoꝝ: qui crediderũt pricipales quidẽ aliquas eſſe ſubſtãtias intel — Vnitates
lectuales: ſed negauerũt ſingulas ex illis (qđ dicũt theologi) numeroſæ deiceps — angelica
multitudini ut legionibus duces præeſſe. Cũ ergo nouẽ ordines angelicos cogita — rũ legionũ
mus: ſitq; unuſq; ordo ſuũ ducẽ ſortitus: fingamus animo ducẽ illum & principẽ
quaſi maximam ſphæram tũ ſequacẽ exercitũ quaſi ſphæræ illius habitatores &
ornamentum ſicut in aqua piſces in aere aues in terra beſtias in ſphæra octaua ſy
dera cogitamus. & uerum erit illud Danielis decies milia aſſiſtebãt ei. & mille mil — Daniel
lia miniſtrabant ei.

Caput ſeptimum.

Poſtremo hoïs meminit nõ qa homo ſit angelus: ſed qa angelici mũdi finis & ter-
minus quẽadmodũ & de natura corruptibili agẽs hominẽ etiã attulit illius natu-
ræ: nõ partẽ ſed principiũ & caput: Quo fit ut ad tres mundos tractatus hoïs ꝑti
neat ad eũ qui ſibi eſt ꝓprius & ad utrunq; extremũ incorporeũ. ſ. & elemẽtarem:
quoꝝ ita eſt medius ut alterius finis: alterius principiũ ſtatuat̃. Sed uideo paratũ
laqueũ noſtræ expoſitioni: cũ ſubiiciat̃ præeſſe hominẽ piſcibus maris auibus &
brutis. Nã ſi illa nobis naturã angelicã ſignificãt quo pacto ueꝝ erit qđ ſcribitur
præeſſe hominẽ illis quẽ deminutũ ab angelis & ſciunt philoſophi & ꝓpheta te-
ſtatur. Adſit ille nobis & laqueũ cõterat qui & cõtriuit Sathanã ſub nr̃is pedibus
Ieſus chriſtus primogenitus oïs creaturæ. hic laqueũ ꝑfecto cõterit & nodũ oẽm — Ieſus chri
ſoluit & abrũpit: qm̃ non ſolum in eo in quo tota diuinitas corporaliter habitauit — ſtus prio
adeo ſublimata eſt natura hũana ut homo Chriſtus q̃ homo eſt ſi credim⁹ Diony- — genit⁹ oïs
ſio angelos doceat illuminet & ꝑficiat: tãto ut inqt Paulus melior angelis effect⁹ — creaturæ
q̃to differẽtius ꝑ illis nomẽ hæreditauit: Sed & nos oẽs qbus data ptãs filios dei — Dionyſius
fieri: ꝑ gratiã cuius dator eſt Chriſtus: ſupra angelicã dignitatẽ euehi poſſumus. — Paulus

EXPOSITIO QVARTA DE MVNDO IDEST HVMANO DE HOMINIS NATVRA.

PROHEMIVM LIBRI QVARTI.

POſtq̄ de oībus mundi partibus deq; omni natura cæleſti angelica & corruptibili tractatū ſatis a ꝓpheta oñdim⁹: reliquū(ſi ꝓmiſſi memores ſumus)totā iteꝝ lectionē de hoīe interpretari:hoc re ipſa cōprobaturi:nullā eſſe i uni
Lr̄a delphica iferius libelli de ente ī margine notata. uerſo hoc ope orōnē:quæ uti de tribus mundis de qbus actū ſupius ita de hoīs ēt natura recōditos ſenſus & ueritates altiſſimas nō cōplectat᷑.Nec minus fecerimus opæ preciū ſi in hac q̄rta explicāda enarratiōe diligētes fuerimus q̄ factū in ſupioribus.Q uā utilis.n.hoī q̄ neceſſaria ſit ſui cognitio(ut p̄tereā lr̄am delphicā)ita ē a Platone ī
Plato prīo Alcibiade demonſtratū/ut nihil fecerit reliquū poſterioribus qđ ſup hac re q̄ſi nouū afferre tēptarēt.& ꝑfecto improbū ac temerariū illius ſtudium:q adhuc ſui ignarus adhuc neſcius an ſcire aliqd poſſit:reꝝ tñ:quæ tam ꝓcul ab ipſo ſunt: cognitionē ſic audacter affectat.Redeamus igit᷑ in nos:& uideamus(ut ait ꝓpheta)quāta bona fecit deus aīæ nr̄æ.Ne ſi forſitan inſemet agnoſēda minus diligens fuerit audiat p̄rem dicentē in canticis:ſi te ignoras o pulcherrima mulieꝝ egredere & abi poſt ueſtigia gregum tuorū.Videtis quæ nos maneat pœna nr̄æ ignorationis.

Triplex pœna ignorationis ſui: Abeundū eſt.n.a patre.ſ.quā abitionē & exhæredatio ſeqtur:qua qd infœlicius? Egrediēdum item eſt:uriq; ex nobis.Neq;.n.apud ſe eſt aīus:q ſe ipſum nō uidet.Q ui aūt ſe exit a ſe diuellit᷑:quo qd acerbius? Eūdū tertio poſt ueſtigia gregum nr̄orum.i.poſt brutorū ueſtigia:quæ ſunt in nobis:de qbus in expoſitione ſatis dicem⁹:quo qd miſerius? qd deſpicatius & cōtemptibilius? fieri.ſ.pediſſequos beſtiarū quarū nos duces natura ſtatuerat.

Supra ſe — A ſe — Poſt ſe

Igit᷑ nō poſt brutorū ſed poſt Moſeos ueſtigia incedētes ingrediamur nos ipſos:ingrediamur animi penetralia ipſo nobis ꝓpheta aditū reſerante:ut & in nobis cū mundos oēs tum & patrem/& patriā fœliciter agnoſcamus.

Caput primum.

Priuſq̄ iuxta uerba ordinēq; ꝓphetæ expōnē accuratius digeramus:oportet præfari aliq̄ de hoīs natura obiterq; dictiōes aliquas exponere:ut totius deīde ſenſus
Animus rationalis aptior ſit intellectus.Cōſtat homo ex corpore & aīa rōnali.Rōnalis aīus cælum dicit᷑.Nā & cælū aīal a ſe ipſo motū uocat Ariſtoteles:& aīus noſter(ut ꝓbāt Platonici)ſubſtātia eſt ſe ipſam mouēs:Cęlū circulus eſt:& aīus itidē eſt circulus:qn īmo ut ſcribit Plotinus:ideo cælū circulus:q a aīus eius circulus eſt.Cælū in orbē mouet᷑.aīus rōnalis a cauſis ad effectus ſe trāſferens: rurſuſq; ab effectibus recurrens in cauſas rōcinationis orbe circūuoluit᷑.Atq; hæc qdem ſi ſingula eſſent enarranda his:qui alibi ea nō legerūt:non Moſeos iam:ſed Ariſtotelis Platoniſq; eſſemus interpretes.

Ariſtote. — Platonici — Plotinus

Corpus: Corpus dr̄ terra:qm̄ terroſa & graui ſubſtantia eſt.Q uare & de humo factū(ut ſcribit Moſes)homini dedit appellationē.

Spūs: Veꝝ inter terrenū corpus & cæleſtē animi ſubſtantiā opus fuit medio uinculo:qđ tam diſtātes naturas inuicē copularet.huic muneri delegatū tenue illud & ſpiritale corpuſculū: qđ & medici & philoſophi ſpūm uocant.Q uem & diuiniore eſſe natura q̄ elementa & cælo ꝓportione rñdere:Ariſtoteles ſcribit:hic lux nuncupat᷑:quæ cognominatio conuenire magis nō poſſet philoſophoꝝ ſniæ & medicorū:quorum oīum cōmu-

Ariſtote.

nis eſt cõſenſus:eſſe illum ſubſtãtia maxime lucida:& nulla re magis q̄ luce gaude
re foueri & recreari.Acceditq; quẽadmodum oĩs cæloꝝ uirtus(ut ſcribit Auicẽ- Auicenna
na)uehiculo lucis ad terrã trãſfert̃:ita oĩs animi uirtus:quẽ cælum uocauimus:
oĩs poteſtas uita.ſ.motus & ſenſus lucido ſpiritu intercedente ad hoc corpus ter-
renũ:qđ terrã uocauimus cõmeat & trãſfundit̃:Deſcẽdamus iam ad uerba ꝓphe
tæ:apud quem primo uidemus creari cælũ & terram extrema.ſ.noſtræ ſubſtãtiæ
uim rõnalem:& corpus terrenum quæ poſtremo cũ fit lux.i.lucidus accedit ſpũs: Intercedẽ
ſic uniuntur:ut ex ueſpere & mane.i.ex corporis nocturna & matutina animi na- te ſpũ ho-
tura unus ſit homo.& qm̃(ut oſtendimus)per hãc lucẽ oĩs uitalis/ſenſualiſq; uir- mo cõdit̃.
tus ad terrã nr̃am deſcẽdit:merito ante lucis natale terra fuit inanis & uacua.Cui
uitæ motuſq; beneficia niſi ꝑ internũtiũ lumen participare ſuũ cælũ non poterat.
Quare & ſtatim cãm adiunxit inanitatis:qa.ſ.ſup eam adhuc tenebræ erant luce
non dum exorta.

Caput ſecundum.

Sed reſtat adhuc quærendum quid illud ſibi uelit:& ſpũs dñi ferebat̃ ſup aquas:
Tradit̃ hic de aq̃s indiſcreta & uniuerſalis doctrina:quæ die ſequẽti magis diſtin
guit̃:cum alias docet eſſe quæ ſunt ſup cælum:alias quæ ſunt ſub cælo.Quorum
oĩum ſi uerũ ſenſum deſideramus cõſulamus ipſam naturã quã noſter ꝓpheta(ut
ſæpe diximus)adamuſſim effigiat & repñtat.Factã uidimus mentionẽ de triplici
parte humanę ſubſtãtiæ uidelicet de rõnali de mortali hoc corpore & medio ſpũ.
Duæ reliquæ ſunt.Nã inter ꝑtem rõnalem qua hoĩes ſumus & oẽ illud qđ corpo
reũ eſt in nobis ſiue ſit craſſum ſiue ſit tenue & ſpiritale media eſt ꝑs ſenſualis qua Aĩa ſen-
brutis cõicamus.& qm̃ nõ minor nobis cũ angelis q̄ cũ brutis cõicatio quẽadmo ſualis
dum ĩfra rõnẽ eſt ſenſus:unde cõmertiũ cũ aĩalibus ita ſupra rõnẽ ĩtelligẽtia eſt ꝑ
quã dicere illud Ioãnis poſſumus.Societas nr̃a cum angelis eſt.Vides qđ ĩfra qđ
ſupra nr̃am ſit rõnem.Qđ ſi rõ cælũ dr̃(ut cõprobauimus)manifeſtũ iam quæ in
nobis aquæ ſupcæleſtes:quæ ĩtidẽ ſubcæleſtes.Diuerſa aũt rõne utriq; parti intel Ratio
lectuali.ſ.& ſenſuali aquaꝝ cõgruit appellatio:illi qa diuinaꝝ illuminationũ radi Intelligen
is maxime ꝑuia:huic qa caducis rebus & fluxis inhiat & delectat̃.Cuius diuerſita tia
tis ſatis nos admonet:cũ hanc ſtatuit ſub cælo ubi fluxa oĩa atq; caduca:illã ſupra Ioannes
cælũ ubi ſinceræ & ꝑpetuæ intelligẽtiæ adminiſtratio.Cũ igit̃ primo die ſpm̃ dñi
incubantẽ legimus aq̃s ſintq; aquæ bifariã diſcretæ utiq; de his aq̃s quæ ſunt ſub
cælo dictũ non accipiemus:qm̃ ſup has non ſpũs dñi:ſed cælum potius defertur.
Reliquum ut de his dictũ ſit quæ ſunt ſup cęlum.Vnde nobis maximũ dogma de
aĩa reſerat̃.Intellectum.n.qui eſt in nobis illuſtrat maior atq; adeo diuinus intel- Intellect⁹
lectus ſiue ſit deus(ut qdam uolunt)ſiue ꝓxima hoĩ & cognata mens ut fere oẽs diuinus in
Græci/ut Arabes ut Hebræorũ plurimi uolũt.Quã ſubſtãtiam & Iudæi philoſo ꝑticipatu
phi & Albunaſar Alpharabius in libro quẽ ſcribit de prĩcipiis expꝛ̃ſſis uerbis ſpm̃ Albũaſar
dñi appellauit.Nec factũ ſine cauſa ut priuſq̄ hoĩem ex aĩo & corpore uinculo lu Alphara-
cis cõſtituiſſet huius rei meminerit:ideſt delationis ſpũs ſup aquas:ſed ob id factũ bius
ne forte crederemus non adeſſe ſpũm hunc noſtro ĩtellectui niſi cum eſſet corpo Moſes
ri copulatus.Quod & Moſes Aegyptius & Abubacher Arabs:& qdam alii fal- Aegypti⁹
ſo crediderunt. abubacħr

Caput tertium.

Reſtat ut exponamus qđ ſit quod ait aquas quæ ſunt ſub cælo/ideſt ſenſuales ui-
res quæ ſub parte ſunt rõnali cõgregari ad locũ unũ.Manifeſtiſſimũ aũt hoc non
oĩno rudibus philoſophiæ.Nã ſenſitiuæ/omnes uirtutes ad ſenſum quẽ ex re ipſa

De quib⁹ ſenſibus Ariſtote. in.iii.de anima diffuſe Plato

uocamus cõmunẽ: hic aũt ſi ariſtotelẽ ſequimur eſt in corde: uti flumina ad mare confluũt. Nec abſurde dixerimus ab eo mari qnq; corporis ſenſus: quos uidemus auditũ uiſum guſtũ tactũ olfatũ quaſi quinq; maria mediterranea diffuſos intrare corporis cõtinentẽ: quæ aperta in tehetheto Platonis ſnia fuit. & qm̃ ex perfectione ſenſitiuarum uiriũ quã ex hac ad ſuũ fontem collectione intelligimus corpori quod uocamus terrã & uita & ſalus & nutrimẽtũ ꝓuenit: recte: poſt illã aquarum cõgregationem terram inducit ſtatim uiridem & floreſcentem. Præſtiti enim a natura ſenſus omnibus mortalibus ad uitã corpori ſalutemq; ꝓcurandam: ut ꝑ eos cognoſcant quæ ſibi noxia quæ ſalutaria tum cognita per appetentiã ſenſibus annexã illa reſpuãt: hæc deſiderẽt: poſtremo per coniugẽ poteſtatẽ motricẽ fugiant mala utilia ꝓſequantur. Videt oculus cibum: olfaciũt nares: accedũt pedes: capiunt manus palatũ: experit̃. Quæ omnia ideo dicimus ut cognoſcamus apte coniunctã ſtabilimento aquarum.i. ſenſitiuarum uirium: terræ quę iamdiu nobis corpus ſignificat uberem fœlicitatem.

Caput quartum.

Neotheri corum philoſophantiũ ſnia.

At uero cũ multis rõnalis natura & uiribus & potẽtiis diſtiguat̃ de nuda eius ſubſtãtia ſupra eſt dictũ. Nũc de ornatu atq; ut ita dixerim regia eius ſupellectile dicẽdũ. Hoc eſt ꝙ ſcribit poſita in firmamẽto lunã ſolẽ & ſtellas. & qdẽ phi iuniores ſolẽ ĩtellectũ q actu eſt lunã eũ q ẽ potẽtia forte ĩterpretarent̃: Sed qm̃ nobis magna de hac re cũ illis controuerſia: nos iterim ſic exponamus ut q̃ pte ad aq̃s ſupiores ad dñi ſpũm aĩus uergit ꝓpterea ꝙ totus lucet ſol nũcupet̃: q̃ uero aq̃s inferiores.i. ſenſuales potẽtias reſpicit: unde infectiõis aliquã cõtrahit maculã lunæ hẽat

Platonici Διανοίαν και Δόξαν dixerunt

appellationẽ. Solẽ hoc mõ acceptũ Græci Platonici Διανοιαν lunam uero Δοξαν pro ſuæ doctrinæ dogmatis appellarunt. Qm̃ aũt dum a pr̃ia pegrinamur: & in hac uitæ pñtis nocte & tenebris uiuimus ea pte plurimũ utimur quæ ad ſenſus deflectit̃: un̄ & plura opinamur q̃ ſcimus: Cũ uero dies futuræ uitæ illuxerit alienia ſenſibus ad diuina conuerſi ſupiori alia pte ĩtelligemus: recte eſt dictũ hũc noſtrũ ſolẽ præeſſe diei: Lunã aũt præeſſe nocti. Itidẽ qa exuti nos moribũdam hãc ueſtẽ unico ſolis lumine id cõtuebimur. qđ in hac corporis miſerrima nocte plurimis uiribus atq; potẽtiis uidere potius conamur q̃ uideamus iccirco unico ſole dies luceſcit: nox contra plurimas ſtellas componendi.ſ. uim & diuidendi rõcinãdi item definiendi & quæ ſunt reliquæ: lunæ quaſi minus potenti auxiliares corrogat & counit.

Caput quintum.

Chaldæi Plato Et theocritus & Mato meminerunt Senſus interior phãtaſia uocatur.

Hactenus de uiribus aĩ cognoſcẽtibus: Nũc ad ea ſe trãsfert quorũ opus appetere iræ uidelicet & libidinis.i. cõcupiſcẽtiæ ſedes. has ꝑ beſtias deſignat & irrõnale genus uiuẽtiũ: qa ſunt nobis cũ beſtiis cões: & qđ eſt ĩfœlicius ad brutalẽ ſępe nos uitã impellũt. hinc illud Chaldæorũ: Vas tuũ inhabitãt beſtiæ terræ. & apud Platonẽ in rep. diſcimus hr̃e nos domi diuerſa gñã brutorũ: ut nõ ſit creditu difficile paradoxõ Pythagoricũ (ſi recte ĩtelligat̃) ĩprobos hoĩes migrare in bruta. Intus.n. atq; in nr̃is adeo uiſcerib⁹ bruta ſũt ut nõ ꝓcul pegrinãdũ ſit ut migrem⁹ ad illa. hic fabulæ Circę: & Theocriti illud quos deę aſpexerit uirtus.ſ. & ſapĩa Circeis poculis labefactari nõ poſſe. Sed uideam⁹ q̃ horũ brutorũ dñiã Moſaica lectio nobis inſinuet. Alia ab aq̃s q̃ ſũt ſub cęlo: alia a terra ꝓducunt̃. Aquę ut dixim⁹ ſignificãt ſenſualẽ ptẽ q̃ ẽ ſub cęlo: qa ſubeſt rõni: & illi ꝓxĩe famulat̃. Terra eſt hoc ipm̃ corp⁹ terrenũ & fragile quo circũdamur. Cõſideremus igit̃ an ex affectib⁹ qb⁹ mouẽtur alii ad corpus: alii ad ſenſũ interiorẽ quẽ phãtaſiã uocãt phi: magis attineant. Ad

corpus

corpus ſpectare mihi uident̃ q uel ad cibum uel ad uenerem impellũt. Nã hi no-
bis dati a deo tum ad tutelã corporis qđ nutrimus/tum ad liberoꝝ ꝓcreationem:
in qbus ſimus ſupſtites cũ in nobis ipſis occũbimus. hiſdem nos abutimur allecti
pluſq̃ decet uoluptatis illecebra: per gulã & p libidinẽ curã carnis/ut inqt Paulus Paulus
facientes in deſideriis. In cuius uerbis id annotandũ nõ eſſe dictũ ne carnis curam
feceritis. ſed ne feceritis in deſideriis: qa. ſ. utendũ illis ad neceſſitatẽ: nõ ẽt ad uolu
ptatem: multo minus nr̃a fœlicitas in eis cõſtituenda. hos ergo affectus p iumẽta
& feras intelligamus: q terræ potiuſq̃ aquaꝝ fœtus dicunt̃: qa p craſſioris huius
corpis mẽbra & explent̃ & excitant̃ & nobis ad eius salutẽ ꝓcurati a deo fuerũt:
q̃q̃ illis fiant exitio: q & crapulis marceſcunt & uenere diſſoluuntur. Ad aq̃s aũt. i.
ſenſum imaginatiõis affectiões illas referamus: quæ ſpiritales magis & nr̃ę potius
cogitationis q̃ carnis ſoboles dici pñt. Quod genus ſunt quæ ad honores ad iram
ad ultionẽ & cognatas his reliquas affectiões nos uocãt. Neceſſaria hæc & utilia
modice utẽtibus. Iraſcẽdũ. n. ſed ĩtra modũ. & ultio ſæpe opus iuſtitiæ: & ſua uni-
cuiq; tuẽda dignitas: nec recuſandi honores: q honeſtis artibus cõparant̃. Qđ iõ
dico: ne cũ hæc bruta quæ ſenſuales appetentias indicãt deus creauerit creatiſq;
benedixerit: ſi ſint mala ex ſua natura credamus cũ manicheis a malo principio & Manichei
nõ a bono potius deo cõdita fuiſſe. Bona igit̃ illa oĩa & hoĩ neceſſaria: ſed nos ide
ad ambitionem furorẽ excãdeſcentiã ſupbiamq; excedentes: mala facimus noſtra
culpa: quæ ille optimus optima inſtituerat. Caput ſextum.

Videte aũt q̃ his quæ diximus adamuſſim cõueniat ꝙ ſubiicit̃ factũ a deo hoĩem
ad ſuã imaginẽ ut præeſſet piſcibus auibus & beſtiis quæ tũ aquæ tũ terra ꝓduxe
rãt: & qdem de hoĩe iã ſupra diſputabamus: ſed nũc primũ ĩ eo dei imaginẽ ĩtelligi
mus: Vñ illi in bruta dictio & impiũ. Sic &. n. a natura inſtitutus hõ ut rõ ſenſibus
dñaret̃ frenareturq; illius lege oĩs tum iræ tũ libidinis furor & appetentia: ſed ob
lr̃ata imagine dei p maculã pc̃ti cœpimus miſeri & infœlices ſeruire beſtiis nr̃is:
& cũ rege chaldæo diuerſari inter illas humi ꝓcumbere cupidi terrenoꝝ obliti pa Rex chal
triæ obliti patris obliti regni: & date in nobis in priuilegium priſtinæ dignitatis. dæus
Scilicet homo cum in honore eſſet non ĩtellexit: ſed comparatus eſt iumentis inſi
pientibus & ſimilis factus eſt illis. Caput ſeptimum.

Verũ ſicut oẽs in prĩo Adã q obediuit Sathanæ magis q̃ deo: Cuius filii ſm carnẽ
deformati ab hoĩe degeneramus ad brutũ: ita in Adã nouiſſimo Ieſu chriſto q uo Ieſus xp̃s
luntatẽ p̃ris impleuit & ſuo ſanguĩe debellauit neqtias ſpiritales: Cuius filii oẽm Adam no
ſm ſpũm: reformati p gr̃am regeneramur ab hoĩe in adoptionẽ filiorum dei: ſi mõ uiſſimus
uti in illo ita in nobis princeps tenebrarum & mundi huius nihil inuenerit.

EXPOSITIO QVINTA DE OMNIBVS MVNDIS DIVISIM ORDINE CONSEQVENTI.

PROHEMIVM LIBRI QVINTI.

QVemadmodum Moſes uti oſtendimus ſingulis in parti-
bus ſui contextus de omnibus ſimul mundis intellectua
li. cæleſti: elementari: humanoq; diſſeruit: imitatus natu
ram: imo naturæ artificẽ deũ: q in ſingulis mũdis oẽs cõ-
plexus ẽ: ita ad eiuſdẽ naturæ exẽplũ quæ ꝓprias ſedes ꝓ
pria iura & peculiares unicuiq; leges diſtribuit: ꝓpheta
ẽt nr̃ mirabili & ꝑfecto diuinę artis magiſterio ſcripturã

ſuam ita diſpoſuit:ut q̄q̄ ubiq; de oĩbus eadē facie eodēq; uerbo℞ uelamine diſpu
tatet:peculiariter tñ ſingulis mūdis ſingulas ſui opis ptes cõſequēti ordine adiudi

Homeri-
ca catena
Platonici
annulli

caret.Quod nõſuri incipiemus primā particulā de primo mundo.i.angelico īter
pretari:tum deinceps reliquas de reliq̄s aureā illā homericam catenā & Platoni-
cos annullos a uina opificis uirtute quaſi a uero lapide indomiti Herculis appen
ſos in Moſeos uerbis ſagaciter ſpeculantes. Caput primum.

Dicturi aũt de natura angelica: quæ purus ē intellectus: id primū aĩo cõcipiam'
mētes eſſe quaſi oculos quoſdā.Quod.n.eſt oculus in rebus corporeis:idipſum ē

Mens &
oculus idē
ſecūdū ra-
tionē ſunt
ſed realitet
differunt

mēs in genete ſpiritali. Oculus & ſi mixtura ſuæ ſubſtātiæ intimæ aliq̄d lucis poſ
ſideat:ut uiſionis tñ munere fungaᵗ̃ externa indiget luce.ĩ qua re℞ colores:& diſ-
ferentias ſpeculaᵗ̃.Nec eſt ppea ꝙ ſua natura nõ ſit uiſus.& ſi non uideat niſi bene
ficio lucis.Nā & aures:ne dicā in aĩata:& reliquę oẽs corpis partes colluſtranᵗ̃ lu
ce:nec tñ uidēt.Id igiᵗ̃ uidendi naturā ſortitū eſt & per eſſentiæ ſuæ rõnē eſt uiſus:
qđ recepta luce uidere poteſt.Cõſideremus hæc eadē in itellectibus:Intellectus
oculi ſūt intelligibilis ueritas lumen eſt:& intellectus ipſe intelligibilis cū ſit inti-
mæ aliq̄d lucis hēt:Qua ſe ipſum pōt uidere:ſed nõ pōt & reliq̄.Verū indiget for
mis ideiſq; re℞ q̄bus uti radiis q̄buſdā inuiſibilis lucis itelligibilis ueritas indubie
cerniᵗ̃.Nec ppea dicendū eſt ut p exēplū oculi declarauimus nõ eſſe illos natura
intelligētes:atq; ex accidēti pari cū nr̃is aĩ cõditione intellectualē ꝓprietatē ſorti
tos.hic illorū manat ſnĩa q intellectus appellationē deo indiguā exiſtimāt.Quia
ſi intellectū quaſi oculū capimus q nõ ex ſe:ſed lucis participatiõe uidet:cū deus
ſit lux(lux.n.eſt ueritas)& uiſio actio ſit q̄ oculus lucē attingit nõ eget deus hac
opatione qui eſt ipſa lux:tanto a re℞ oĩum ignoratione q̄ angeli remotior quanto
abeſt magis a tenebris lucis natura q̄ oculi.Sed redeamus ad angelos.Oculus.i.
ſubſtātia intellectualis nõ oĩno eſt ſimplex:alioq̄n aduētātis lucis cõpoſitionē nõ

Angeli
conſtant
actu & po
tentia
Auerrois
arabs

patereᵗ̃.hinc cõe proloquiū conſtare angelos ex actu & potentia:q̄q̄ anxia eſt di
ſputatio quid ille actus quid illa potētia:& quæ rõ cõpoſitiõis:quid itē Auerrois
Arabs uoluerit:cū utrunq; intellectum & eū qui actu & eū q potētia eſt in oĩbus
citra deū intellectibus eſſe dixerit:ſed ſufficit nobis quantū attinet ad hūc locum
cõis ſententia utcūq; accipiaᵗ̃.Hæc quæ diximus omnia aperit nobis Moſes ĩ pri
mo die.Partitur.n.ſubſtantiā angeli in cælum & terram naturā.ſ.actus & naturā
potētiæ.Eadem aũt res uti diuerſas proprietates:Ita & diuerſa habet cognomia.
Quare hic idem actus dum uti uirtus uiſum oculo largiens:utq; potentiæ conſu
matio accipiᵗ̃ dicitur cælum ꝙ ea ſit habitudine ad potentiam: qua eſt cælum ad
terrā.Rurſus qua lucis indigus eſt nec obire per ſe proprium munus intelligētiæ
poteſt per aquas figuratur:Corpus luminis quidē capax ſua tamē natura minime
lucens.Eſt & alia ratio ſimilitudinis ꝙ iſte actus potētiæ: quam terram uocat:uti
aqua terræ proxime adeſt:Sed iam uerbis ꝓphetæ congrediamur.Creauit deus
cælum & terrā:naturam actus & naturam potentiæ:ex quibus angelum conflat.
& terra quidem ideſt potētia inanis eſt & uacua: inanis actu & uacua luce:quam
non niſi aquis intercedentibus excipit: & quoniā circa idē fiunt cõtraria ad idēq;

Abyſſus
quid ſit
Iacobus
apoſtolus

pertinet hoſpitari lucem & tenebras:adiunxit & tenebræ erant ſuper faciē abyſſi.
Neq; dixit ſuper terrā Abyſſus enim nihil eſt aliud(niſi uocabulo abutamur)q̄
aquarum profunditas.Super has aquas ferebaᵗ̃ ſpiritus dñi:ſpiritus utiq; qui ab
apoſtolo Iacobo pater luminum diciᵗ̃:a quo mox ſuper eas ideſt ſuper angelicas
mentes

mentes lux intelligibilium formarum exoritur. Quod intellexerunt forte & ſaraceni dicentes eductos angelos a deo de tenebris ad lucē adimpletoſq́ æterna lætitia. Intelligentiam.n.uoluptas cōſequitur:qua nulla maior qua nulla uerior nulla eſt permanentior.

Saraceni

Caput ſecundum.

Huic mūdo ꝓximus eſt cæleſtis. Cuius illa pria ꝓprietas ꝙ ĩterſtitiū ē utriuſq́ mundi intelligibilis.ſ. de quo nūc diximus: & ſenſibilis huius quē nos incolimus. Nec poſſumus mediæ alicuius naturę eēntiā euidētius indicare ꝙ̄ ſi exprimamus qbus cōcludat̄ extremis:qñquidē de extremis natura media tēperat̄. Maximā igitur de cæli cōditione nobis ſcientiā aperit.cū inter aquas & aquas.i.angelicas & corruptibiles ſubſtātias mediū cælū nō tam ſitus ꝙ̄ eſſentiæ rōne poſitū dicit. Per aquas aūt iam diximus intelligi formas: quæ potentię quaſi terrę ꝓximæ adſunt: eēntiāq́ perficiūt. Quēadmodū autē alia angeloꝝ alia elementoꝝ terra:quia diuerſa in utriſq́ potentia: Ita alia atq́ alia aquarum utrobiq́ ratio idest formarum eſt:Inter has uere medium cælum inde diuinam uitam hinc corporationē:inde incorruptibilē:hinc uiſibilē ſubſtantiā:inde eſſentiæ ſimmitatē:hinc loci mutationē: inde qcqd idem eſt ſimplex & uniforme:hinc quicqd uariū mixtū & diſſimile habet:ſic opificis prouidentia diſponente ſortitum eſt.

Nota

Nā ſuperius quomodo aqua ſit cā formalis patet.

Caput tertium.

Poſt hæc de elementoꝝ integritate & poſitura & ordine nos breuiter admonet ꝑ collectionem aquaꝝ ad locum unū & præſcriptas mari leges ne terrā obruat. Nihil eſt.n.quod magis indicet eſſe in elemētis ꝑter corporeæ brutæq́ naturæ inclinationem inditas leges ab intelligente cā:a qua & reguntur & ſuis inſedibus detinent̄:ꝗ hæc aquarū repagula:qbus cohercitus oceanus:cuius ad totū ſe terrę ambitū impetus ferret:quēadmodū ignis totus toti aeri icubat quaſi tñ uirga admonitus pædagogi pedē refert: nec ſe ulteri⁹ ꝓfertꝙ̄ noſtra ſalus & uita oīum animātium poſtulat. hoc neq́ ad materiæ neceſſitatē quæ ad globi figurā oīa potius elementa pariter inclinat:nec ad fortuitū atomoꝝ concurſum:qualē ſomniat epicurus:nec ad uim ſeminariam naturę mutæ:ut ait Straton:ignare totius finis referri poteſt:ſed ad ſolā finalē cām:ad quam dirigere ſolus eſt mentis & prouidentiæ intellectualis. Propterea factū ut & hic Moſes tractaturus de ordine elemētorū huius tantū rei meminerit:& a prophetis totiens huc quaſi potiſſimū argumentū diuinæ potētiæ & ſapiæ afferat̄ in mediū. Hinc in prouerbiis cū certa lege & gyro uallabat abyſſos.hinc illud qui circūdedit mari terminū ſuū: & apud Hieremiā. Me ergo nō timebitis ait dñs:qui poſui harenā terminū mari. Et illū terminū poſuiſti quē nō trāſgredient̄:nec operient aquæ. Quoniā aūt tota elemētoꝝ conſtitutio ordinatur admixta ea præſertim quæ ſunt uiua:iccirco poſt terræ aquarūq́ ordinem & firmamentum ſubiecit ſtatim præceptum terræ ut germinaret plantas.cuius alioquin operis tractatus ad quintum potius diem ſpectabat.

Senis oceani ſuturis reptesſio

Epicurus mundum atōis corporibuſ in diuiſibilib⁹ cōſtare credidit.

Straton

Prouerbium

Hieremias

Caput quartum.

Poſtꝙ̄ egit de ſphæra cæleſti & elemētari:ꝓpteaq́ de tota integritate corporeę uniuerſitatis.reſtabat dicēdū de icolis & ciuibus(ut ita dixerim)ciuitatis huius mūdanæ cū cæleſtibus:de qbus agendū primo quaſi de ſenatu præfectiſq́ urbis:tum etiā terreſtribus quaſi de plæbe & populo. Cæleſtiū igit̄ primo meminit:quæ poſuit deus in firmamēto ut eſſent in ſigna & tpa ut lucerent in cælo: & terrā illuminarent.ſolē dico lunam & ſtellas. Altiſſimæ hic pertractandę eſſent qōnes:& quæ ſibi ſingulæ iuſtū uolumen expoſcerēt: quo pacto hæc ſint ſydera in firmamēto.

Comparatio

an uti ꝑtes eius nobiliores:quod ſentiũt ꝑipathetici:an ut aĩalia in ſuis ſphæris:in
Euſebius aqua piſces iumẽta in terra:qđ Euſebius Medus & Dyodorus uolũt.Cõgreſſum
medus hic itẽ locus cũ genethliacis ſibi expoſceret diuinãdi ꝑ aſtra & prænoſcendi futu
Diodoruſ tos euẽtus ſciam hinc cõfirmantibus ꝙ Moſes ſydera in ſigna poſita a deo dixerit:
Baſilius ſciam non mõ a nr̃is/ut a Baſilio:q recte eã occupatiſſimã uanitatẽ uocauit : & ab
Apollina Apollinario/& a Cyrillo/& Dyodoro acriter taxatã:ſed quã & boni ꝑipathetici
rius reſpuũt:& Ariſto.contẽpſit:& ꝙ eſt maius/& a Pythagora/& a Platone/& ab oĩ-
Cyrillus bus ſtoicis repudiatã fuiſſe auctor eſt Theodoritus.Q uærẽdũ hic etiã de natura
Ariſtote. ſyderꝝ:de motu:de principatu:de lunæ maculis deꝗ oĩ ſyderali ſcĩa aliqbus forte
Theodori uideret̃.Verũ ad hæc ſi deſcendamus q̃q̃ ſint pulchra & digna cognitu:audiemus
tus fortaſſis horatianũ illud:Sed nũc nõ erat his locus.Q uare ad opus hæc deſtiatũ
differimus:quo Ariſto.Platoni cõciliantes uniuerſam phĩam ꝓ uiribus tractãdã
examinandamꝗ ſuſcepimus.

Caput quintum.

Veniamus igit̃ ad Moſem:q poſtq̃ de cœleſtibus dixit:terreſtriũ aĩaliũ meminit
Q uæ nõ ordine cõgruenti:quæ uel aquas uel terrã uel aerẽ inhabitant:ſi tñ ĩhabitate aerẽ
ſit tracta- uolucres dici poſſũt.Nemo hic expectet aut exigat a nobis diſputationẽ quo pa-
turus cto corpa aĩaliũ ex elemẽtis/aut qđ ſint inditæ a deo naturis rerũ ſeminariꝫ rõnes:
ſit ne itẽ uita brutorũ de ſinu educta materiæ:an a diuino potius pricipio oĩs uita
Plotinus ꝓueniat:ut cõſtantiſſime aſſerit Plotinus:quẽ mox latine legendũ dabit in publi
cã utilitatẽ Marſilius Ficinus nr̃ lõgioribus ẽt argumẽtis illuminatũ.Cui ſñiæ ſuf
fragari fortaſſe uidebit̃ hoc loco ꝓpheta:cũ poſtq̃ dixit:ꝓducãt aquæ reptilꝫ aĩꝫ
uiuẽtis:adiecit poſtea creauit deus oẽm aĩam uiuentẽ:ubi nõ id duntaxat qſpiam
obſeruaret:ꝙ & aquæ ꝓducãt deo iubente:& deinde ẽt deus producat.Verum &
illud quod ubi de dei opere agitur ſcriptũ eſt creauit deus aĩam uiuentẽ:ubi autẽ
de aquis nõ aĩam:ſed reptile aĩæ uiuẽtis:quaſi aquis uehiculũ potius animi.i.cor
poris mixtio accepta referatur:deo aũt.i.diuino principio aĩæ ſubſtantia:quꝫ ui-
tæ datrix motus & ſenſus tẽperato iã corpori extrĩſecꝰ illuceſcat.Sed de his alias.
tres gña- Inter aĩalia terræ tria memorat Moſes iumẽta reptilia & beſtias:in qbus tres dif-
les drĩæ ferentias brutorum irrationalium:quibus nec plures ſunt:in cõmune nobis inſi-
brutorum nuat.Sunt enim beſtiæ quæ perfecta ſunt phantaſia mediũ inter irrõnalia locum
ſortitæ erudiri autem ab homine/aut manſueſcere neſciunt.Sunt reptilia quæ im
perfectam habent phantaſiam media quaſi inter bruta & plantas.Sunt iumenta.
Q uæ & ſi carent ratione diſciplinæ tamen humanæ quoquo modo capaces cum
ſint : rationis aliquid participare uidentur mediam quaſi ſortita conditionem in-
ter bruta & homines.

Caput ſextum.

Hactenus de tribus mundis ſupcæleſti cęleſti & ſublunari.Nunc agendũ de hoĩe
de quo eſt ſcriptũ.Faciamus hoĩem ad imaginẽ nr̃am:q non tam quartus eſt mun
dus quaſi noua aliqua creatura q̃ trium quos diximus cõplexus & colligatio.Eſt
Siĩitudo autẽ plerũꝗ conſuetudo a regibus uſurpata & pricipibus terræ:ut ſi forte magni
regibus ficam & nobilem ciuitatem cõdiderint Iam urbe abſoluta imaginem ſuam in me
uſitata dio illius uiſendam oĩbus ſpectandamꝗ conſtituant.Haud aliter Principẽ oĩum
deum feciſſe uidemus:qui tota mundi machina cõſtructa poſtremũ oĩum hoĩem
in medio illius ſtatuit ad imaginẽ ſuã & ſimilitudinẽ formatũ.Sed ardua eſt quę-
Melitonis ſtio cur hoc priuilegiũ ſit hoĩs imaginẽ hr̃e dei.Nã ſi Melitonis exploſa inſania:q
error humana effigie deũ figurauit:ad rõnis mentiſꝗ naturã recurramus:quæ uti deus
intelligens

intelligens eſt inuiſibilis itē & incorporea īde utiq̧ cōptobabimus eſſe hoīem ſi-
milē deo præſertim qua parte in aīo trinitatis imago repræſentatꝰ. Veꝝ agnoſce- Q uaĩ pte
mus hæc eadē q̄ro in angelis ſunt q̄ in nobis & potiora/& cōtrariæ minus naturæ homo di-
admixta tanto cū diuina natura plus ſimilitudinis & cognatiōis hērtia. Nos autē cit ſimilis
peculiare aliq̄d in hoīe quærimus: Vnde & dignitas ei ꝓpria & imago diuinæ ſub deo.
ſtantiæ cū nulla ſibi creatura cōis cōperiatꝰ. Id q̄d eſſe aliud pōtꝰ q̄ q̄ hoīs ſubſtan
ſtantia (ut Græci ēt aliq̄ interpretes innuunt) oium in ſe naturaꝝ ſubſtātias & to Græci in-
tius uniuerſitatis plenitudinē re ipſa complectiꝰ: Dico aūt re ipſa q̄a & angeli/& terpretes.
quæcūq̧ creatura intelligens in ſe quodāmodo cōtinet oīa: dum plena formis/&
rōnibus oium reꝝ oīa cognoſcit. At uero queādmodū deus non ſolū ob id q̄dꝰ oīa
intelligit: ſed q̄a in ſe ipſo ueræ reꝝ ſubſtātiæ pfectiōnem totā unit & colligit: Ita
& homo (q̄ q̄ aliter ut oñdemus alioq̄n nō dei imago: ſed deus eſſet) ad integrita-
tem ſuæ ſubſtātiæ oēs totius mundi naturas corrogat & counit. Q dꝰ de nulla alia
creatura ſiue angelica ſiue cæleſti ſiue ſenſibili dicere poſſumus. Eſt aūt hęc diuet Diuerſitaſ
ſitas intet deū & hoīem: q̧ deus in ſe oīa continet: uti oium principiū: homo aūt in iter deū &
ſe oīa continet uti oium mediū: quo ſit ut in deo ſint oīa meliore nota: q̄ in ſe ipſis: hominē.
in hoīe inferiora nobiliori ſint cōditione: ſupiora aūt degenerent. Sunt ignis aqua
aer & terra p uetiſſimam ꝓprietatē naturæ ſuæ in craſſo hoc & terreno hoīs corpo
re: q̄dꝰ nos uidemus. Eſt præter hęc ſpiritale aliud corpus diuinius (ut inq̄t Ariſto Ariſtote.
teles) q̄ elemēta: q̄dꝰ cælo ꝓportione rñdet. Eſt præterea in hoīe uita plantaꝝ oī-
bus his apud eū q̄bus: & apud illas muneribus fungēs nutriēdi augēdi & gñandi.
Eſt ſenſus brutoꝝ tam intimus q̄ externus. Eſt cæleſti animus rōne pollēs. Eſt an-
gelicæ mētis participatio. Eſt haꝝ oium ſimul in unū cōfluentiū naturaꝝ uere di
uina poſſeſſio: ut libeat exclamare illud Mercurii: Magnū o Aſclepi miraculū eſt Hermes
homo. hoc præcipue noīe gloriari humana cōditio pōt: quo etiā factum: ut ſerui Trimegi-
re illi nulla creata ſubſtātia dedignetꝰ. Huic terra: & elemēta: huic bruta ſunt præ- ſtꝰ nō mer
ſto & famulantur: huic militat cælum: huic ſalutē bonumq̧ ꝓcurant angelicæ mē curius ibi
tes: ſi quidem neꝝ eſt: quod ſcribit Paulus: eſſe oēs adminiſtratorios ſpiritus in mi ĩ Aſclepiū
niſterium miſſos propter eos qui hęreditati ſalutis ſunt deſtinati: Nec miꝝ alicui inducitur.
uideri debet amari illum ab omnibus: in quo omnia ſuum aliquid immo ſe tota & Paulus
ſua omnia agnoſcunt.

Caput ſeptimūm.

Homini mancipanꝰ tetreſtria: homini fauēt cęleſtia: q̄a & cæleſtiū & terreſtrium Hō tetre-
uinculū & nodus eſt: nec poſſunt utraq̧ hæc non hēre cum eo pacem: ſi modo ipſe ſtriū & cæ
ſecū pacē habuerit: q̄ illoꝝ in ſe ipſo pacem & fœdera ſancit. At caueamus quæſo: leſtiū uin
ne in tanta dignitate conſtituti nō intelligamus: Veꝝ illud ante oculos ſemp ani- culū & no
mi habeamus uti & certam exploratā & indubiā ueritatem: ſicuti fauēt oīa nobis dus eſt: ut
eam legē ſeruantibus quę nobis eſt data: ita ſi p pcm̄ plegis præuaricatiōnē de or ſupra cō-
bita defecerimus: oīa aduerſa infeſta/inimicaq̧ habituros. Rōnabile.n. ut queād- plexus ac
modū non modo nobis: ſed uniuerſo: q̄dꝰ in nobis cōplectimur: ſed auctori ipſius colligatio
mundi omnipotenti deo iniuriā facimus: expiamur etiā oīa: quæ in mundo ſunt:
& deum in primis potētiſſimos uindices & acceptæ iniuriæ grauiſſimos ultores.
Hinc extimemus: quæ pœnæ quæ ſupplicia maneāt trāſgreſſores diuiæ legis. Hi
ſunt: qui (ut dixit oraculum) Δαιμονὲς οι φοιτωσι πέρι χθονα και πέρι πον Oraculū
τον ακαματοι δαμνανται υπαι μαστιγι θεοῖο: ideſt qui pergunt circa
terram & circa pontum & infeſſi domantur ſub uetbere dei. hos cælum: hos ter-

Hinc & apud poetas cũ naturæ limina protenduntur.

ra:hos tota mũdanæ Reip.inconcuſſa iuſtitia fulminat & pſequit̃.Rei ſunt enim uiolatæ uniuerſitatis:& læſę maieſtatis diuinæ:Cuius imaginem fœdiſſima iniquitatis macula deturparũt.Hinc factum fortaſſe:ut apud pphetas cum quid a deo aut præceptum/aut uetitũ pmulgat̃ citent̃ cælum & terra teſtes.ſ.qa & præcepti tranſgreſſio illa etiam uiolet:& de cõmuni accepta contumelia ipſa quoq; de improbis dum deo miniſtrant pœnas ſunt acceptura.& oĩno oẽm ĩſaniã ſupat adduci ut credamus cuipiam in ciuitate aliqua poſito decorato ſummis honoribus licere in principẽ:in uniuerſam rẽp.de ſe optime meritã impune delinquere : ac nõ potius dari illũ torquẽdũ ſtatim & cruciãdũ lictoribus & carnifici:aut totius populi cõſenſu lapidibus obruendũ.Sunt aũt carnifices:Sũt lictores in hac dei rep.

Improbi dæmones
Paulus
Orpheus

improbi dæmones uiliſſimo miniſterio addicti in pœnã antiq ſceleris . hinc illud Pauli Tradidi illũ Sathanæ in interitũ carnis.hinc dæmonis ultoris ẽt apud Orpheũ cognominatio:ſi forte nr̃is minus credamus.Q uẽadmodum aũt ſcelera hominum oĩs creatura odit & execrat̃:ita recta illius uita & inſtitutio oĩbus grata ẽ: oĩbus placet.Neq;.n.(ut ita dixerim)nõ admitti in participatũ & boni eius & mali oĩa poſſunt:quę tam arcto nexu illi implicita & coniũcta ſunt.hinc illud euãgelicum:Si penituit peccator exultare lætitia oẽs angelos:hinc myſterii illius aperta:ratio:qđ abſconditũ fuit a ſeculis:ut corrupta in primo Adam/& deturbata de ſuo ſtatu natura nr̃a per Chriſti crucẽ inſtauraret̃ . Scilicet noſtra cã filius dei & homo fit & cruci affigit̃.Nam & cõgruũ fuit ut q eſt imago dei inuiſibilis primogenitus oĩs creaturæ in quo condita ſunt uniuerſa:illi copularet̃ unione ineffabili:q ad imaginem factus eſt dei:q uinculũ eſt oĩs creaturæ:in quo concluſa ſũt uniuerſa.Nec erat ſi cũ hoĩe tota natura periclitabat̃ eius iactura aut negligẽda/aut reparanda per alium q̃ p quem tota fuerat inſtituta natura.

EXPOSITIO SEXTA DE MVNDORVM INTER SE ET RERVM OMNIVM COGNATIONE.

PROHEMIVM LIBRI SEXTI.

In creaturis(q; mirũ eſt)trinitatis ueſtigium.

DEus unitas ẽ ita ternario diſticta:ut ab unitatis ſimplicitate nõ diſcedat.Eſt trinitatis diuinę ĩ creatura multiplex ueſtigiũ.Nos hoc unũ dũtaxat hic attulerimus adhuc q; ſciã a nẽine allatũ:q; q̃ in creaturis unitatẽ uidẽus:diſptitã triplici rõne dephẽdim⁹.ẽ.n.primũ ea ĩ reb⁹unitas:q̃ unũquodq; ſibi ẽ unũ ſibiq; cõſtat atq; cohęret.Eſt ea ƀo:p q̃ altera alteri cratura unit̃:& p quã demũ oẽs mũdi ptes un⁹ſũt mũdus.Tertia atq; oĩum prĩcipaliſſima eſt:q̃ totũ uniuerſum cũ ſuo opifice q̃ſi exercitus cũ ſuo duce ẽ unũ.Adeſt trifaria hæc unio unicuiq; rei p ſuã unã ſimplicẽ unitatẽ

Pater
Filius
Spiritus
Radix totius ordinatæ caritatis

deriuatã ab illo uno qđ & primũ unũ & trinũ ſimul atq; unũ eſt:a pr̃e inq̃ filio & ſpiritu ſcõ.Nã & pr̃is ptãs oĩa pducẽs ſuã oĩbus largit̃ unitatẽ:& ſapiẽtia filii rite oĩa diſponens oĩa inuicẽ unit & copulat:& ſpũs amor ad deũ oĩa conuertens totũ opus opificis nexu charitatis adiũgit.Q uẽadmodũ aũt ut magis intimus:Ita magis unus eſt nobis deus q̃ ipſi nobis:rurſus unaquæq; res arctius ſibi q̃ aliis mũdi partibus iũgit̃:ita uniuerſæ charitatis ordinẽ edocti ſi legem diuinã naturæ tabulis ĩſcriptam ſeq uoluerimus primo deũ ipſum ſupra nos/ſupraq; oĩa:ſecũdo loco nos ipſos:Tertio pximũ diligemus.Propheta aũt noſter de ea unitate:qua unũquodq;

quodq; ſibi eſt unũ:tunc ſatis dixit:cũ rerum omnium ſigillatim naturã examinauit. De illa aũt:qua deo unimur: tractatu ꝓximo agetᷣ: Vbi de fœlicitatis ſumma diſputabimus. Reliqua ea eſt:qua diuerſæ partes mutuo fœdere inuicem copulantur:de qua in præſentia a nobis agendum eſt. Caput primum.

Poſtquã igiᷣ diſtinctas rerꝫ naturas uidimus:& ſeparatis(ut ita dixerim ſtationibus diſpoſitas:ne crederemus iccirco tãtum ex his omnibus unũ fieri uniuerſum quia ſingula a ſingulis(ut ſupra oſtendimus)pro ſuæ naturæ cõditione contineãtur:indicare in ſuo etiam contextu propheta uoluit:qui & quot modi eſſent:qbus naturæ rerũ inter ſe inuicẽ copularentur non ſolũ ad curioſam hãc intelligẽtiam nos uocãs:ſed ꝑ hoc inſtruẽs & demonſtrãs qua nos uia & ratione his:quæ nobis ſunt meliora: copulari poſſumus. Cogitanti autẽ mihi priuſq̃ accederẽ ad uerborum enarrationẽm quot modi aut eſſent aut cogitari poſſent: quibus res aliquæ inuicem uel affinitatem uel copulã nãciſcerentur: & diſcurrenti ꝑ omnia dogmata philoſophorũ:qbus a puero inſudaui:haud ultra q̃ qndecim genera occurrerũt. Quæ deinde accidẽs ad Moſem ita dilucide ita appoſite ſub indicata ab eo uidi: ut nuſquam melius erudiri de illis quemq̃ poſſe crediderim. Caput ſecundum.

Statim igitur in prima die neſcio breuius an dilucidius quinq; modos complectitur:qbus coniungi aliqnid alicui poteſt. Quod.n.alteri cõiũctum eſt:aut eius eſſentia eſt aut eſt eſſentię proprietas:aut ineſt ei uti forma ſubiecto:aut eũ attingit uel ſicut tranſmutans id qdᷣ tranſmutatur:uel ſicut ars ſubiectã ſibi materiã. Similiter quinq; a Moſe legimus inuicẽ q̃ſi comparata & cõnexa cælum & terram: terram & inanitatem:abyſſum & tenebras:ſpiritum dei & aq̃s:lucem & corpora. Primum igitur cõiunctionis modũ deſignat nobis terra inanis & uacua quoniam terra.i.materia ſua natura inanis eſt:niſi aliunde formis adimpleatur. Secundum indicãt tenebre ſup faciẽ abyſſi. Nã abyſſus ſua quidem natura nec lucidus nec tenebroſus:ſed illius tamen naturã tenebræ conſequuntur niſi accedẽs lumen illas fugauerit: quẽadmodũ & materiæ informitatẽ inanitatemq; priuatiõis tenebræ cõſequunẽ:donec aduenìens eas ſpẽs expulerit. Tertiũ oſtendit lux oborta corporibus. Eſt enim in eis lux uti forma in ſubiecto. Quartũ cælũ & terra:qm̃ non inhęret terræ cælũ uti forma uel accidens ineſt rei quã ꝑficit:ſed coniungiᷣ ei uti efficiens patienti & trãſmutãs cã corpori qdᷣ trãſmutatur. Poſtremũ exemplũ eſt ſpiritus dñi:qui ferᷣ ſup aquas. Artifex enim dñi ſapientia & ſpiritalis natura omnino abiuncta a cõmertio corporis haud aliter iungi corporibus intelligitur:quam ars:quæ in mente eſt architecti:cemento lignis & lapidibus iungatur. Rurſus autem & hanc cõſidera conſequẽtiæ rationem:eſſe terram ex ſe inanem domeſticas habere tenebras:tum ꝓxime luci iungi per lucẽ cælo:per cælũ ſubſtãtiæ ſpiritali. Sed uideamus qualiter hæc ſe habeãt in nobis. Terra terrenũ eſt corpus inane uita uacuum ſenſu:ſupq; ipſum ſũt tenebræ mors torpor inefficacia immobilitas inſenſatio:lux uita eſt quæ illud negetat excitat agit mouet & ſenſu præditum reddit:cælum eſt animus fons illius lucis & ſpiritus dei eſt intellectus lumen diuini uultus. & de his hoc loco plura etiam quam opus ſit. Caput tertium.

Examinemus qd ſibi Moſes inſequentibus uelit: & uidebimus decẽ alios modos ab eo inſinuari:in quibus mutuã inter aliqua fœderationem intelligamus. Præter enim eos quos diximus ſunt rurſus & hi: quos nũerabimus: qm̃ aut pars aliquid eſt alterius aut effectus: itẽ ſi eſt pars aut pars indiuidua eſt a ſuo toto quo pacto

diuerſa terũ natura inuicẽ coarctatur

Quot modis aliqd alteri copulari dicatur

Quinq; Moſeos connexiones.

Cælum ut terræ adnectitur.

& ſol & luna & ſtellæ in firmamento ſunt aut ſeparabilis quéadmo dum aquæ par
tes ab integritate ſui eleméti:ad quod cõfluxerunt. Si eſt effect us aut a ſeminaria
ratione intrinſeca pululat ſicuti plantæ e terra pululant:ipſi tñ ſuæ paréti affixæ:
& naturalibus uniculis ligamétiſq; connexæ: aut ex ſuis principiis cõſtat & cõfla
tur:ut mixtum ex elementis: Quo pacto ex aquis & terra animalium corpora ſi
unt:aut cauſam habet extrinſecam:quæ trifariã diuidi poteſt in efficientem exem
plar & finem. Quorum trium exempla habemus a Moſe:dum & hominem deus
creat & efficit:& creat ad ſuam imaginem tãquam ad exemplar:& beſtiæ homini
ſubſunt:fiuntq; propter hominem ut propter finem.

Caput quartum.

Diximus de parte & effectu:eademq; ratione de toto & cauſa. Reſpondent.n.hæ
inuicem rationes. Sed neq; impleuimus omnia genera cognatiõis. Nã & de cauſa

Cã primaria magis influit q̃ ſecunda.

ea eſt reliqua ſpecies affinitatis:qua cauſa ſecundaria primariæ obedit & adiũgi-
tur:ſicut cum deus producit aquæ producũt: & hæ quidem primo:quia proxima
ſunt cauſa:ſed nõ aliter quã deo præcipiéte quia cauſa primaria magis influit quã
ſecunda. Similiter eſt finis ſecundarius principali appédés & ãnexus:quod ſapié
ter ſignificat dicés poſita ſydera ut lucerét in cælo: & illuminarent terrã. Neq;.n.
bonũ inferiorũ primarius finis eſt cæleſtium. Sed id primũ intẽdũt:ut ſibi luceát:

Homerus

Tum poſtremo ut nos illuminét. Quapropter & apud Homerũ cum aurorã tũ
ſolem immortalibus primum tũ & mortalibus exoriri ac lucem ferre legimus. Eſt
item præter hæc omnia & homo homini & leo leoni cognatus. & tamen leo neq;
pars neq; effectus leonis eſt:ſi ab illo genitus non ſit:hoc propheta ſignificat:cũ ſi
mul piſces:ſimul aues:ſimul beſtias terrę colligit & adunat. Eſt ultima ratio affini

Hominis conueniẽtia

tatis:quæ eſt mediæ naturæ ad extrema. Nã cõuenit homo homini animal anima
li:quia eandem participãt eſſentiæ rationem uel ſpecialem uel generalem. At me
dium non eadem eſt eſſentia qua & extrema:ſed temperatum quoquo modo ex
illis:ita ab utroq; diſſentit:ut cum utroq; communicet. Quod indicatum nobis a
Moſe: cum ponit firmamentum aquarum mediũ diuidens ſuper cæleſtes aquas
ab aquis:quæ ſunt ſub cælo: ubi quæ ſit medii natura ſufficienter aperit:quemad
modũ nos in procemio primi libri & ſecundo capite quinti abũde declarauimus.

Caput quintum.

Iacobus Iãblicus

Vñ ueteruſti quoq; oratores: ut.M.Cato gracchi & alii:a dorũ p̃cibus dicẽdi exordiũ ſumpſere quẽ morẽ poetę etiã inſectantur.

Admonemur autem & hinc quid facto opus ſit nobis:ut naturis melioribus unia
mur:in quo uis tota & ſumma poſita eſt noſtrę fœlicitatis. Nam & docet nos pri-
ma dies tũc primum aquis depulſa nocte obortã lucẽ cum ſpiritus domini eis in-
cubuit. Vnde illud Iacobi ſignificat. Omne optimum donũ deſuper eſſe a patre
luminum. Quod ne noſtros cõmemorẽ. Ita confirmat Iamblicus: ut nihil quaſi
uel mediocre promittere ſibi poſſe de ſe humanã naturam uelit:niſi maiori.i.diui
no numine ſit adiuta. Quod ſi eſt uerum & non modo a noſtris:ſed a philoſophis
etiã cõprobatum profecto omne ſtudiũ noſtrum in eo eſſe debet:ut cõuerſi ad ſu
pera:quod fit per ſacram religionẽ per myſteria per uota per hymnos preces &
ſupplicatiões:inde noſtræ infirmitati uires quæramus. Hinc Platonicæ & Pytha
goricæ diſputationes a ſacris precibus exorſæ deſinunt in eaſdem:quibus & Por-
phyrius & Theodorus & omnes academici nihil utile magis:immo neceſſarium
homini eſſe uno ore cõfirmant. Indorũ brachmanæ & magi Perſarũ nihil aggreſ
ſi unq̃ legunt niſi oratione præmiſſa. Quæ ideo gentiũ teſtimonia affero:ut qui-
bus a malo dæmone perſuaſum:ut gentibus potius credant q̃ eccleſiæ:uel ab his
diſcant

diſcant quibus adhibent fidem neq; ridendam neq; inutilem neq; indignam rem
eſſe philoſopho operam ſumere & quidem magnam atq; aſſiduam in ſacris præca
tionibus in myſteriis in uotis in hymnis deo iugiter decantandis. Quæ res ſi qđ
hominum genus & iuuat maxime & decet: illis præſertim utilis & decora: qui ſtu
diis litterarum & contemplandi ocioſe dederunt. Quibus nihil neceſſarium ma-
gis quã ut quos in dinina identidem mentis oculos intendunt: & uitæ integritate
depurent: & petita per ferulam orationis deſuper luce largius illuminẽt admoni
tiq; propriæ ſemp̃ imbecillitatis cũ apoſtolo dicant ſufficientia noſtra ex deo eſt. Apl'us

Caput ſextum.

Rurſum examinemus quid nos aquæ: quid terræ diſpoſitio doceat. Diſcamus a
terra non edituros nos frugem: quam parturimus: niſi inuadentis nos fluxæ ma-
teriæ: atque caducæ impetum repreſſerimus: depulerimuſq;/& e ſedibus noſtris
exturbauerimus irruentium in nos quaſi aquarum uoluptatum gurgites & tor-
rentes. Diſcamus ab aquis non prius illas exiſtimatas idoneas piſcibus procre-
andis quam in unam totius ſui elementi integritatem collectæ fuerint. Nam neq;
nos ſi diuulſi/diſtractiq; ad diuerſa fuerimus: ſi non toti collectis omnibus uiri-
bus ad unam feremur intentionem: ſobolem dare aliquam dignam noſtra diuini altius my
tate in lucem poterimus. Continetur autem & hic altius myſterium: quemadmo ſterium
dum ſcilicet guttis aquæ ea eſt fœlicitas: ut ad oceanum: ubi aquarum plenitu-
do: accedant: ita eſſe noſtram fœlicitatem: ut quæ in nobis intellectualis luminis
portio eſt ipſi primo omnium intellectui primæq; menti ubi plenitudo: ubi uni-
uerſitas omnis intelligentiæ aliquando coniungatur.

Caput ſeptimum.

At maximum illud omnium quod firmamenti nobis doctrina ſignificat: ubi ui-
demus non poſſe aquas inferiores ſuperiorum aquarum beneficio aliquo locu-
pletari: niſi cælo intercedente: quod inter eas medium eſt collocatum. Ita nos ani
mo proponamus extremorum copulam non niſi per eam naturam fieri poſſe:
quæ media extremorum cum ſit utrunque in ſe complexa. Ideo illa ideſt extre-
ma inter ſe commode unit: quia in ſe ipſa illa per proprietatem ſuæ naturæ prius Nõ poſſe
uniuit. Admonemur hinc magni illius ſacramenti: quod gentibus ſtultitia hebrę hoĩes deo
is ſcandalum nobis dei uirtus & ſapientia eſt: non poſſe hominem deo coniun- cõiũgi ni-
gi: niſi per eum: qui cum in ſe ipſo hominem deo coniunxerit uerus mediator ef- ſi p̃ Xp̄m
fectus poteſt ita homines deo annectere: ut ſicut in eo filius dei hominem induit deũ & ho
ita per eum homines dei filii fiant. Quod ſi uerum eſt quod dicimus: non copu minem
lari extrema inuicem niſi per medium: id autem uere medium dici quod in ſe ipſo Ioannes
iam extrema uniuit: profecto ſi diſpenſatio illa ineffabilis in ſolo contingit Chri- Paulus
ſto: ut uerbum fieret caro ſolus etiam eſt Chriſtus per quem ad uerbum caro po Chriſtus
teſt aſcendere: nec eſt (ut recte ſcripſit Ioannes) aliud ſub cælo nomen in quo
oporteat ſaluos homines fieri. Quod diligenter aduertant qui cum Chriſto
ſe dicunt credere: communem tamen religionem aut ſuam unicuique: in qua
eſt natus: credunt ſufficere ad conſequendam fœlicitatem. Non mihi non ipſis
rationibus credant/ſed Ioanni/ſed Paulo/ſed Chriſto ipſi: qui dixit. Ego ſum
uia. Ego ſum hoſtium: & qui per me non intrat fur eſt & latro.

EXPOSITIO SEPTIMA DE FOELICITATE QVAE EST VITA AETERNA.

PROHEMIVM LIBRI SEPTIMI.

I totius mundi gradus ordinem & naturam ſexta abſolu
ta expoſitione quaſi ſex diebus exagimus: Reliquum: ut
ſeptimo hoc tractatu quaſi ſabbato noſtræ cõmentatiõis
de ſabbato mundi & quiete creaturarũ. quarũ in ſuperio
Duplex fœlicitas ribus inſtituimus ideſt de earum fœlicitate tractemus:
aut (ut dicam rectius) tractãtẽ Moſem ut uetũ uatẽ fu/
turorũ oĩum audiamus. Eſt aũt fœlicitas (ut theologi p̃/
dicãt) alia: quã per naturã alia: q̃ p grãm cõſequi poſſu
mus. Illam naturalem: hanc ſupernaturalem appellant.
De prima ideſt de naturali ſatis dictum a Moſe: quoniam rerum cognita natura:
naturalem quoq; earũ fœlicitatem cognoſcimus. Reliquum igitur ut doceat de
Quorun dã illuſio ſecunda ꝓphetam ſe potius exhibens q̃ doctorem: qm̃ cum ſcripſit Moſes nondũ
erat gratia: ſed futurum erat ut eẽt: Verũ quoniã mihi uideor uidere ſciolos quoſ/
Fœlicitatis diffinirio. dam dixerim an uappas potius & nebulones: qui ſe uocant philoſophos cum ni/
hil ſint minus: ridentes ſtatim & gratiam & fœlicitatem ſup naturalem: quaſi ua/
na hæc noĩa & aniles fabulæ ſint: uolui breuiuſculã hac de re cũ illis diſputationẽ
Bonũ appetibile qd ſit per Alexãdrũ ſicuti proœmiũ facere ſeptimi libri: rẽ & ſeorſum oĩbꝰ utilẽ & neceſſariã ualde ope
ri: qd' ſuſcepimus: ubi altiſſimis philoſophiæ radicibꝰ nixã & ſtabilitã ſtare ſnĩam
theologorũ dilucide cõprobemꝰ. Fœlicitatẽ ego ſic definio reditũ uniuſcuiuſq; rei
ad ſuum principiũ. Fœlicitas.n. eſt ſummũ bonũ: ſummũ bonũ.i. quod oĩa appe/
tunt: qd' aũt oĩa appetunt: id ipſum eſt: qd' oĩum eſt principiũ: ut Alexãder aphro
diſienſis in cõmentariis primæ phĩæ & græci iterpretes in Ariſtoteles ethicẽ atte
Pythagoricos de deo appellatio ſtanť. Idẽ igiť finis oĩum quod oĩum principiũ deus unus oĩpotẽs & benedictus
optimũ oĩum quæ aut eẽ aut cogitari p̃nt. hic duæ illi p̃cipue appellatiões apud
Pythagoricos unũ.ſ.& bonũ. Vnũ.n. cognominať: qua oĩum eſt principiũ: quem
admodũ unitas principiũ eſt totius numeri: bonũ aũt: qua oĩum finis oĩum quies
Vnũ dicitur deꝰ eẽ α.κατ.ω. ut iferiꝰ dicetur & abſoluta fœlicitas eſt. Videre iam poſſumus: ſi ſimus paulo ſolertiores: rationẽ
duplicis fœlicitatis. Fœlicitas.n. poſſeſſio atq; adeptio eſt huius primi boni. Bonũ
hoc adipiſci duplr̃ p̃nt res creatæ: aut in ſe ipſis: aut in ipſo. Nã & in ſe ipſo hoc bo
nũ eſt ſup oĩa exaltatũ ſuæ inhabitãs diuinitatis abyſſos: & p oĩa diffuſum in oĩbꝰ
inueniť: hic quidem pfectius: illic impfectius pro rerũ cõditione a quibus partici
Poetæ patur. Vnde (ut ſcribũt poetæ) Iuppiter ẽ quodcũq; uides: & Iouis oĩa plena ſũt:
Quæ ſit naturalis fœlicitas Vna quæq; igiť natura cũ in ſe deũ habeat aliquo mõ: qa tm̃ dei habet quantũ ha
bet & bonitatis (bona aũt oĩa quæ deus fecit) reliquũ: ut cũ perfectã oĩbus nume
ris ſuã habet naturã. ſe adepta deũ quoq; in ſe adipiſcať: & ſi dei adeptio: ut cõpro
Quo pacto ignis deũ participat. bauimus: eſt fœlicitas: in ſe ipſa aliquo mõ ſit fœlix. hæc ẽ naturalis fœlicitas: quã
& maiorẽ & minorẽ diuerſæ res pro naturarũ diuerſitate ſortiræ ſunt. Ignis res eſt
aĩa carens: participat aũt deũ multis rõnibus. Nam primo eſt: & unũ quodq; q̃ ẽ
participatu dei eſt: qui eſt ipſum eſſe: item qua ignis ſpecies certa & actus eſt: deo
eſt ſimilis: qui prima ſpecies primus eſt actus: & dũ ignis ignẽ producit diuinam
fœcunditatẽ: dum ſe intra terminos ſuæ cõtinet ſphæræ iuſtitiã: dũ nobis deſeruit
beneficentiã pro ſuæ naturæ modulo imitať. Hæc ignis dum agit ſuã adeptus p/
fectionem

fectionẽ fœlix ẽ quãtũ capax ipſe fœlicitatis.Fœliciores plãtæ:quæ præterea ui/
tã fœliciora aïantia:q̃ etiã cognitionẽ ſortita ut plus pfectiõis ita plus ẽt in ſe ipſis
diuinitatis ĩueniũt.Optima oĩum mortaliũ conditione hõ:qui ſicut natura:Ita na Optima
turali fœlicitate aliis præſtat:præditus intelligentia & libertate arbitrii pcipuis oĩum mor
dotibus & ad fœlicitatẽ maxime conducentibus.Suprema inter creaturas angeli taliũ cõdi
ca mens & ſubſtãtiæ nobilitate & finis conſecutione:cuius maxime particeps:q a tiõe ẽ hõ.
illi & iuncta & proxima eſt.At uero ut ſupra diximus per hanc fœlicitatẽ nec plã
tæ nec bruta nec homo nec angelus deũ:qui eſt ſummũ bonũ:ĩ ipſo deo : ſed in ſe
ipſis attingunt.Q uapp & pro naturaꝝ capacitate gradatim fœlicitatis rõ uariať Impfectio
Q uare & de hac ſolum loquuti phĩ fœlicitatem uniuſcuiuſq; rei ĩ optima opatio/ naturalis
ne ſuæ naturæ collocauerũt.& de angelis quidem quos uocant mentes & intelle/ fœlicitatiſ
ctus:ẽt ſi ſummã illoꝝ pfectionem hanc faterenť qđ deum intelligerẽt: cognitio
nem tamen dei:quam habent:haud aliã ſtatuere præter eam:qua ſe ipſos cogno/
ſcunt:ut de deo tantum intelligãt:quantũ de dei natura in eoꝝ ſubſtãtia repræſen
tať.De hoĩe aũt & ſi diuerſi diuerſa ſenſerint:oẽs tamen intra humanæ facultatis
anguſtias ſe tenuerunt:uel in ipſa tantum ueri ueſtigatione quod academici: uel ĩ
adeptione potius per ſtudia phiæ:quod Alpharabius dixit:fœlicitatẽ hoĩs deter Alphara/
minãtes.Dare aliqd plus uiſi Auerrois Auicẽna Abubacher Alexãder & Platõi bius
ci noſtrã rõnem ĩn intellectu:qui actu eſt:aut aliquo ſuperiore:nobis tamen co/ Auerrois
gnato quaſi in ſuo fine firmãtes:ſed neq; hi hoĩem ad ſuũ pricipiũ neq; ad ſummũ Auicẽna
bonũ adducũt.Q uas ego eoꝝ diſputationes atq; ſnias nec reprobo nec aſpernor Abuba/
ſi de naturali ſe tm̃ fœlicitate dicere pfiteanť.Certũ.n.per eã non poſſe hoĩem aut cher
angelos altius euehi q̃ ipſi dicant.Q uod uel hac rõne maxime cõprobatur:qm̃ ſi Alexãder
nix um propria fortitudine nihil ſupra ſe ipſum põt aſſurgere(alioquin ſe ipſo eẽt
ual idius)utiq; nihil nitẽs per ſe ipſum ad fœlicitatẽ maius aliqd uel pfectius ſua
natura aſſequi poterit.Sed dicant mihi phĩ ſi hæc in rebus ſola fœlicitas : cur uel Nõ poſſe
ipſi fatenť inter aĩalia ſolum hoĩem natũ ad fœlicitatẽ.Cur.n.alia prter hominẽ hoĩem ui/
ad ſuoſ quoq; fines pueniant:poſſumus dicere eẽ alioꝝ q̃ hoĩs minorẽ fœlicitatẽ: ribus pro/
at nullã eẽ quo pacto defendemus?Q uinimo cũ a fine a natura ſtatuto reliqua ĩ priis deo
fra hoĩem nunq̃:hõ fere ſemper exorbitet:uidebiť niſi alio ſe priuilegio iactet ĩfœ coniungi
liciſſima oĩum humana cõditio.Audiamus igiť ſacros theologos dignitatis nr̃æ Theologi
nos admonẽtes:& quæ ultro nobis a pr̃e liberaliſſimo diuina bona præſtanť : ne
quæſo ipſi crudeles in nr̃os aĩos & male grati erga deũ opificem reiiciamus.Dixi Q uid dif
mus ſupra ſummã fœlicitatis in dei eſſe adeptione:quod eſt ſummũ bonũ & prin/ ferat ſup/
cipium oĩum.Dupliciter aũt illam poſſe cõtingere:qm̃ uel in creaturis:quibus ſe naturalis
deus participat:uel in ipſo deo deũ aſſequimur.Oſtendimus itẽ: quod & oſtende fœlicitas
mus:res creatas nõ poſſe uiribus ſuis ad hãc poſtremã:ſed ad illã dũtaxat accede/ a naturalĩ
re.Eſt ãt illa:ſi aïaduertim':umbra potius fœlicitatis q̃ uera fœlicitas:quemadmo
dum creatura:in qua deũ attingis:nõ ſũma bonitas:ſed ſũmæ bonitatis.i. diuinæ
tenuis umbra eſt.Adde q; res per illam ſe ipſis potius q̃ deo reſtituunť:nõ id aſſe/ Supnatu/
quutæ:ut ad ſuũ principiũ redeãt:ſed hoc tantummõ ne a ſe ipſis diſcedant . Vera ralis fœli/
aũt & cõſumata fœlicitas ad dei faciẽ contuendã quæ eſt oẽ bonũ:ut ipſe dixit: & citatis quĩ
ad pfectã cũ eo principio:a quo emanauimus:unionẽ nos reuehit & abducit.Ad ſint capa/
hãc angeli attoli qdẽ poſſunt:ſed nõ pñt aſcẽdere:Q uare peccauit Lucifer dicẽs. ces & quo
Aſcendã in cælũ.Ad hãc ire homo nõ põt:trahi põt unde Chriſtus de ſe:q eſt ipa modo

Supnaturalis fœlicitatis qui ſint capaces & quo modo

Exẽplum utriuſq; fœlicitatis in corpibus.

fœlicitas dixit. Nemo uenit ad me niſi pr̃ meus traxerit illũ. Bruta aũt & quæ īfra
hoīem nec ire nec trahi ad illã poſſunt. Ideoq; ſolus hõ & angelus ad eã ſunt facti
fœlicitatẽ: quæ eſt uera felicitas. Poteſt uapor cõſcendere in altum: ſed non niſi at
tractus radio ſolis: lapis & corpulenta oīs ſubſtãtia/neq; radium uſq;quaq; admit
tere: neq; p illũ tolli in ſublime põt. Hunc radiũ hanc uim diuinã hunc influxum
gr̃am appellamus: quia deo & hoīem & angelum gratos efficiat. Habent aũt phi
loſophi huius doctrinæ manifectum exẽplum in corporibus. Corporũ.n. aliqua
in rectũ: aliqua in orbem ferunť. Motus rectus: quo elementa ad ꝑprias ſedes ue
hunť: figurat fœlicitatẽ: ꝑ quã in ꝑpriæ naturæ pfectiõe res ſtabiliunť. Motio cir
cularis: per quã corpus ad eundẽ unde abſcedit terminũ circũuoluiť: expreſſiſſi
ma imago eſt ueræ fœlicitatis: per quã creatura ad idẽ principiũ redit: a quo pro
ceſſerat. Sed uide q̃ oĩa utrinq; conueniunt. In orbem non mouenť niſi immorta
lia & incorrupta corpora. Ad deũ non redit niſi īmortalis & æterna ſubſtãtia. Ele
menta ut ſuos motus pficiãt non alia īdigent ui q̃ īdito ſibi a genitura uel grauita
tis impetu uel leuitatis: queadmodũ ẽt ad naturalẽ fœlicitatẽ ſingula ꝑprio impe
tu ꝑpria ui ferunť. At uero cæleſtia etſi idonea ſint motui circulari non ipſa tamẽ
ſibi ſufficiunt ad hunc motũ explendũ: ſed diuino opus motore: qui illa uerſet &
circumuoluat. Deniq; ſic perpetuæ apta circuitiõi illa corpora ſunt: ut nõ facere
eã: ſed ſuſcipe poſſint. Haud aliter nobis atq; angelis accidit. Tales.n. ſumus natu
ra: ut non circumagere nos & reflectere: ſed circũagi motrice ui gratiæ & reflecti
in deũ poſſumus. Hinc illud: q agunť ſpũ dei hi filii dei ſunt. Qui agunť dixit: nõ
aũt qui agunt. hoc diſtamus a cælo q; illud naturæ neceſſitate: nos ꝑ noſtra liber
tate mouemur. Pulſat.n. aſſidue aīum tuum ſpũs motor. Si obaudias tibi relique
ris tuo torpori tuæ infirmitati miſer & īfœlix. Si admittas ſtatim deo plenus ꝑ or
bem religionis ad pr̃em ad dñm reportaris: in eo uitã ſemp poſſeſſurus: in quo &

Sũma ueræ fœlicitatis

ſemp etiã anteq̃ fieres uita fuiſti. Hęc eſt uera fœlicitas ut unus cũ deo ſpũs ſimus:
ut apud deũ non apud nos deũ poſſideamus cognoſcẽtes/ſicut & cogniti ſumus.
Ille.n. nos nõ per nos: ſed per ſe ipm̃ cognouit. Ita & nos cognoſcemus illũ ꝑ ipm̃/
& non per nos. Hæc eſt tota merces: hæc eſt uita æterna: hæc eſt ſapia: quã ſapien
tes ſæculi non cognouerũt: ut ab oī multitudinis impfectione redigamur in unita

Chriſtus

Paulus

Caſus dæmonis

tem ꝑ copulã idiſſolubilẽ cũ eo qui eſt ipſum unum. Pro hac fœlicitate Chriſtus
orabat ad pr̃em hoc modo. Pater fac queadmodũ ego & tu unum ſumus: ita & hi
nobiſcũ unũ ſint. Hãc Paulus ſperabat dicens cognoſcã nõ ex parte: ſed ſicuti eſt:
& ſi ſperabat nõ ne iure dicebat. Quis me ſeparabit a caritate chriſti? & cupiebat
diſſolui/ut cũ chriſto fieret unũ. Ab hac cecidit dæmon: qm̃ ad illã aſcendere non
rapi uoluit: Ideoq; illud amiſit: quod habuiſſet ſi ꝑmanſiſſet. Ex hac radice notum

Sors īfantiũ q deceſſerũt nõ dũ initiati.

quæ ſors infantiũ: q deceſſere non dũ initiati: Scilicet apud ſe manẽt: nec ſuis bo
nis exuti: nec diuinis locupletati. Nobis in alterutrã partẽ cadendũ: aut ſummã
miſeriã: aut ſummã fœlicitatẽ. Quoniã q in cauſa eſt ne motorẽ recipiat: nõ ſolũ
īmunẽ ſe facit gratiæ: ſed & naturã uitiat: ad cuius integritatẽ hoc attinet: ut agni
tum ſpũm quærat nõ recuſet: & ꝑculdubio recta eſſe natura non põt: quę maioris
boni ꝑpoſiti ſpẽ aut reiicit/aut contẽnit. Quare poſtq̃ Chriſtus eſt agnitus ſiqui
Chriſtũ non induunť: nõ ſolum prima fœlicitate: ſed & ſæcula.i. naturali iure pri
uanť: qa gr̃am nolle nõ niſi corruptæ eſt & labefactæ naturæ. Queadmodũ autẽ
nos uiuẽtes ſub euangelio: Ideo Chriſtũ dei uirtutẽ & ſapiam in nobis recipimus:

quia uti

quia uti iam datum humano generi amamus/& retinemus:Ita & patres ſub legē uetere illum recipiebant:cū futuꝝ aduentum & credebant indubie/& ſperabant alacriter & ardenter deſiderabant.Sed ſicut non ut præſentē iam:ſed ut futuꝝ recipiebant:ita neqꝫ præſentem quaſi iam ſpūs inhabitātis niſi poſtq̄ aduenit fructū experti ſunt.Cū poſt pactum in ara crucis ineffabile ſacrificiū deſcendente ad eos Chriſto ab eo uti motore circūacti momento turbinis ad libertatem:& euecti ad ſummæ fœlicitatis gradum fuerūt.Ad hāc fœlicitatē religio nos ꝓmouet dirigit/& impellit:quēadmodū ad naturalē duce utimur pħia.Quod ſi natura rudimentum eſt grāæ:utiqꝫ & pħia inchoatio eſt religionis:neqꝫ eſt pħia quę a religione hominē ſe mouet.Recte igitur & nos cū a Moſe:poſtq̄ ſex dies de natura ſumus philoſophati:ſeptimo die diuinis uacantes de ſupernaturali fœlicitate dicemus.

Cōtra eos q a pħiæ fontib⁹ hæreſin oriri putant.

Caput primum.

Duplex(uti oſtēdimus)ſupremæ huius fœlicitatis natura eſt capax:angelica & humana.Illa cælum:hæc terra dicit̄:quia angeli cælū:nos terram inhabitamus.Et de cælo nō eſt ꝙ dicat amplius:quia non angeloꝝ:ſed hoīum legem ſcripturus eſt.Ad hoīes igitur deſcendens inqt.Terra erat inanis & uacua:& tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.Non creat deus inanitatē:nō creat tenebras:Sed terra(inqt)inanis & tenebræ erāt.Non dicit hæc fuiſſe creata:ſed fuiſſe.Quod cur ſit dictū patebit ſimul cū cognouerimus quæ hæc inanitas:quæ hæ tenebræ ſint.Natura humana:quæ terra dr̄ angelis cōparata:ſtatim ab initio:quia ſtatim peccauit:inanis erat & uacua originali iuſtitia:& pc̄ti tenebris facies eius/ideſt ratio obducebat̄.Neqꝫ hæc fecit deus:ſed hoīs malitia:q uolens ſe his bonis priuauit:ꝗbus illum deus ditauerat.Sic naturæ corruptæ ſtatus a ꝓpheta deſcribit̄:quæ quo pacto deinde adeo per Abraā per Moſem per ꝓphetas nouiſſime uero per unigenitum filiū ſuū & priſtinæ dignitati reſtituta:& ad ſummā fœlicitatem parata fuerit in ſequentibus demonſtrabit.Verū & quo tempore aquæ obductæ tenebris erāt infectæ ſcilicet primæuis ſordibus notæ originalis:ſpiritus tamen domini fouebat eas.Quod eſt dupliciter intelligēdum:& ꝙ lumine diuini uultus quod ſignatum eſt ſuper nos:ideſt lumine naturalis intelligentiæ homines regebantur:& ꝙ diuinæ tum prouidentię cura humanū genus deſtitutū non erat:ſed ſpūs domini fouebat aquas ſpūs ille:qui(ut ait apoſtolus)intercedit pro nobis gemitibus inenarrabilibus/& tunc aſſidue cogitabat quo pacto illas a uenenis purgaret:ꝗbus antiquus ſerpens eas infecerat:& ecce ſtatim iubet oriri lucē:& orta eſt lux.Abraam ſcilicet ille ſapientiſſimus fundator primus ueræ religionis:Primus:q & naturæ legē abſolueret:& de diuina lege meditaret̄:Primus qui cultum unius dei aduerſus idola & gentes hominibus perſuaderet.Primus qui & tenebras erroris depellere:& malis dæmonibus qui principes tenebrarū dicunt̄ bellum indicere eſt aggreſſus:unde merito lux cognominatus.Quod qa & diſcipuli domini oēs fecerunt oēs a dn̄o lux mundi ſunt appellati. Hæc eſt lux prima quæ mundo affulſit:& inter dæmonū ueriqꝫ dei religionem quaſi inter lucem tenebraſqꝫ diſtinxit.

natura angelica & hūana capax eſt ſupernæ fœlicitatis.

Apoſto.

Abraæ emerita.

Caput ſecundum.

Hunc ſecuta eſt lex:quæ merito cognomento dicitur firmamentum ſtatim in ſui exordio hoc ipſo ſcilicet ꝙ nunc tractamus annūtians nobis opera manuum dei(ut cecinit Dauid:& opera manuū eius annunciat firmamentū).Data igitur lex per angelum Moſi firmata uerbo dei:quæ adhuc magis q̄ ſuperior lux gentes ab

Lex Moſaica

Dauidis cantus

Nā iudæi ꝑmi aſtromicas rōneſ derexere ut Dio-dor⁹ inqt. Hieremi.

Iſtaelitis/ideſt in pietatem a pietate quaſi aquas ſupercæleſtes ab aquis quæ ſunt
ſub cælo diſcriminauit. Dicuntur autem Iudæi aquæ ſupercæleſtes: quia ſoli (ut
inquit Hieremias) ſigna cæli non timent: quæ gentes timent ſoli non aut ſtellas
aut cælum: ſed ſtellarum & cæli auctorem ac dominum & agnoſcunt & agnitum
colunt ac uenerantur. Gentes aurem conrraria ratione aquæ ſub cælo ſunt quan-
do & dæmones caliginoſi aeris incolas: quæ regio ſupra aquas eſt: adorant & co-
lunt: & uiſibile cælum ſydera/& planetas ſibi deos/ac dominos faciunt.

Caput tertium.

Erat aūt futurum: ut niſi maior aliqua uis & miſericordia dei obſtatet aquæ quæ
ſunt ſub cælo.i.idolis ſetuientes totā terrā inuaderent & occuparent: Sic infectio
totius mundi de prima macula: Sic Sathanæ ultoris imperium/& ius in nos reos
antiquæ noxæ & huiuſmodi ſeruitutis pene obnoxios poſtulabat. Sed benefica
ſemper & ſalutaris ptouidentia dei unā ex terræ partibus & ſi exiguam quantum
iuſtitiæ leges patiebātur ab aquaꝝ iniuria liberā eſſe uoluit. hæc eſt iudæa uoca-
ra terra promiſſionis: quia & abraæ & poſteritati a deo ꝓmiſſa fuit. Cui noſtræ ex
poſitioni prophetæ omnes aſtipulanť: apud quos totiēs gentiū impetus in Iſrae-
litas aquarū & maris incurſionibus comparatut. hinc illud eleuauerunt flumina
uocem ſuā: & mirabiles elationes maris: & illud ſonuerunt & turbatæ ſunt aquæ
corū: & non timebimus dum turbabitur terra/& transferrentur montes in cor ma
ris: & profecto non aliter Iudæam intra haud magnæ regionis terminos conclu-
ſam circūuallabant gentes: q̄ nunc terræ hanc portionem utiq; modicā quā habi

Abtaæ & reliqs pollicita ē iudęæ cōſeruatio.

tamus undiq; circūuallet oceanus. Sed & pluribus in locis euidentiſſime in litte-
ris chriſtianis per aquas gentes deſignantur. Nam & ſcriptū eſt aquæ quas uidi-
ſti gentes ſunt: & cum dominus Ieſus uinū fecit ex aqua: quod in pharifei domo
defecetat: figurate ut noſtri ſetibunt ſignificauit aquas/ideſt gentes ad eam fidem
eſſe uocandas: Quæ apud iudæos apud quos fuerat antea imposterū deficeret.
Itidem in myſteriis tradunt iccirco aquā uino miſceri ꝙ aquæ.i. gentes ſanguinē
Chriſti per fidē crucis hauriāt & combibant. Illa igitur pats aſſerta a iugo aquaꝝ
dei prouidentia fuit: ut ſi reliqua tetra obruta undis ſpiritalis nequitiæ inutilis &
deſerta erat futura nec idonea fructibus ueræ religionis: hæc ſaltem eſſet: quæ lu
ce ſuſcepta quam protulit prima dies/& tore cæli quod ſecūda ſtatutum eſt ideſt
doctrina legis ad ubertarem adiuta getminaret interea quaſi herbas plantas & ar
botes iudicia cerimonias/& bonos mores: donec cum temporis plenitudo ueniſ-
ſet ipſum etiam quod Eſaias optabat ſaluatotem fœliciſſima germinaret.

In lrīs xp̄ianis ꝑ aq̄s gētes deſignantur.

Dn̄s Ieſus

Quare in myſteriis aqua uīo miſceať.

Eſaias

Caput quartum.

Meſſias

Et ecce iam tēporis plenitudo. Si enim numerus quaternarius plenitudo eſt nu-
meroꝝ nō ne erit & dies quartus plenitudo dieꝝ? Videte igiť quid nobis afferat
quartus dies. Cælū ſecūdo die firmatū/ideſt lex ſine ſole ac luna/ac ſtellis erat: ca-
pax qdem futuræ lucis: ſed obſcurū adhuc nec inſigni aliquo lumine illuſtratum.
Aduenit dies quartus: quo ſol dn̄s firmamenti/ideſt Chriſtus dn̄s legis & lunaris
eccleſia Chriſti compar & ſpōſa: & qui multos ad iuſtitiā erudirent apoſtolici do
ctores in firmamēto uti ſtellæ in perpetuas æternitates eluceſcetent ad æternam
ſcilicet uitā mundū uocantes. Sol firmamentū non diſſoluit: ſed perficit: & Chri-
ſtus legē non uenit/ut diſſolueret: ſed ut perficeret. Lux primi diei Abraā pientiſ-
ſimus uidit diem quartā: quæ eſt dies Chriſti & gauiſus eſt. Vidit radiū ſuæ lucis

Abraā piētiſſimus

ideſt uerę

ideſt ueræ religionis:quẽ mundo intulerat per ſolem iuſtitiæ per lucem uerã illu Ieſus xp̃s
minantem omnes homines in uniuerſum orbẽ lætiſſime diffundẽdũ.Vidit Ieſum ſplẽdor p̃r
Chriſtum ſplendorẽ paternæ ſubſtantiæ illuceſcentẽ his qui in tenebris & in um næ ſubſtã
bra mortis ſedebant:& principem tenebrarũ principẽ mundi huius eiici foras:& tiæ.
de mentibus hominũ exterminari.Hæc uidit & exultauit:uidit diem quartã & lę
tatus eſt.Hæc dies quã fecit dñs:qua dñs homo fit qua deus habitauit in nobis
exultemus/& nos & lætemur in ea.Quam autem uerã q̃ ſolida ſit noſtræ ratio ex
poſitionis attendatis quæſo paulo diligẽtius chriſtiani fratres.Vnde & uobis po
tentiſſima tela contra lapideum cor Hebræorũ de armamentariis eorũ petita ſub
miniſtrabunt.Probabimus autẽ illud primo ex teſtimoniis Iudæorũ per opa di/
ei quarti aduentũ Chriſti nobis ſignificari.ſecũdo oſtẽdemus nobis Meſſiã repræ
ſentari per nullã rem congruentius q̃ per ſolẽ:colligemuſq; euidentiſſime ex tem
porũ rõne non uenturũ in poſterum Chriſtũ:ſed Ieſum ex Nazareth filium uirgi
nis promiſſum Hebræis Meſſiã fuiſſe.Eſt inter decreta ueteris Hebraicæ diſcipli Dogma
næ p ſex dies geneſeos ſex mille annos mundi ſic deſignari:ut ſint quæ hic dicunt hebræorũ
opera primi diei uaticiniũ eorũ:quæ primo mundi millenario futura erant ut con
tingerent:opera item ſecũdi eorũ quæ in ſecũdo:& ſic deinceps eodẽ ſemper utro
biq; ſucceſſionis ordine ſeruato:cui ſententiæ etiã atteſtatur inter Iuniores Moſes Moſes ge
Gerundinenſis theologus primæ celebritatis apud Hebræos.Meminit & Diuus rũdinẽſis
Hieronymus in expoſitiõe pſalmi illius:qui Moſi inſcribitur:uideturq; opinio hæc diu' Hie/
fundamento præcipue illi inniti q; mille anni(ut inqt propheta)unus dies ſunt ronymus
apud deum.Quartus igitur dies:ſi uera eſt hæc doctrina:uaticiniũ eſt eorũ:quæ Dies dei
quarto millenario mundi euentura ſunt.Age nunc oſtẽdamus iuxta annales He mille ãni.
bræorũ & quã approbant ipſi annorũ ſupputationẽ quarto mundi millenario Ie/ Quo tpe
ſum apparuiſſe.cõputant illi ab Adam ad diluuium annos mille qngentos quin/ ieſus appa
quaginta ſex:a diluuio ad Abraam annos ducentos & nonaginta duos:atq; ita ab ruit iuxta
Adam ad Abraã colligunt anni Mille octingenti.xlviii. A genitura autem Iſaac ãnales he
ad ruinam ſecundi templi:quæ fuit poſt Chriſti mortem numerant annos circiter bręorum.
(neq;.n.reſeco ad uiuũ)mille ſexcẽtos ſexaginta.Supputant.n.ab Iſaac ad exitũ
ex Aegypto annos quadringentos & triginta:ab exitu ad templũ quod Salomõ
ædificauit totidem fere.a Salomone ad templi deſolationẽ per Babylonios ãnos
quadringentos & decem:a templi inſtauratione ſub Eſdra ad hanc ſub Tito capti
uitatẽ annos quadringentos.xx.Itaq; ſi omnes ſimul collegeris:cõputabis a mun
di exordio ad Chriſtũ iuxta ipſorũ Hebræorũ mentẽ annorũ tria millia qngẽtos
& octo:ut & in ipſo quarti millenarii medio Chriſtus aduenerit & intra eiuſdem
millenarii quaſi intra terminos quarti diei & lunæ.i.eccleſiæ lux toti mundo afful
xerit:& innumerabilis martyrũ apoſtolorũ/doctorũq; multitudo q intra qngẽtos
annos poſt Chriſti mortem oẽs claruere:& firmamenti.i.legis obſcuritatẽ & no/
ſtræ noctis tenebras illuminauerint.At dicent Hebræi Eſto per hæc tempora Ie
ſus aduenerit.Non dũ habes Ieſum Chriſtũ fuiſſe niſi oſtenderis creditum a no/
ſtris futurũ/ut per ea tẽpora Chriſtus ueniret.Bene res habet & æquũ poſtulãt.
& nos præſtare facile poſſumus qd' iure poſtulant.Manifeſta.n.uulgata publica Helię ora
apud eos ferunt Heliæ oracula citra omnẽ figurã citra uelamen ex pfeſſo dicen/ cula
tia quarto mũdi millenario uenturũ Meſſiam:quæ ne uel ficta uideant a me uel p Thalmu/
arbitrio interpretata afferã teſtimonia ipſorũ Thalmutiſtarũ:cum qbus nobis eſt tiſtæ

controuerſia:qui & illorum faciūt mentionē,& ipſa ueritate cogēte fatentur præteriiſſe tēpus ab Helia prædictū de aduentu Meſſiæ.Verba hæc ſunt in particula

In Anodazara quomodo dicatur Meſſiæ futurus euētus

q̄ inſcribit̃ Anodazara capite libne edcē Tana dbe elibau ſeſeth alaphim ſana haue haolā.Sene alaphim tohu:uſnæ alaphim thora: uſnæ alaphim Iemoth hamas ſihi uba hauonothema ſerabu iaſhu meon maſeias.hæc ſic latine interp̄temur uer bū uerbo reddentes.Dixerūt filii ſiue diſcipuli Heliæ.Sex mille annoꝝ mundus. Duo mille inane:Duo mille lex:Duo mille dies Meſſiæ: & ꝓpter peccata noſtra quæ ſunt multa prærerierunt de eis quæ prærerierūt.Hæc illi.Age nūc ipſis uerbis añ omnium oculos propoſitis poſtq̄ nec commentitiū/nec arbitrarium ego quicq̄ afferre poſſum diſcutiamus examinemuſq; uerba oraculi/ & ſtatim propoſiti compotes erimus.Sex mille annorum inqr eſt mundus:quod uel ſic interpretemur Poſt ſex mille annorum curricula: quot etiam ex noſtris multi crediderūt: conſumationem mundi quaſi ſabbatum futuram:uel ſi(quod eſt uerius)illam diem nemo nouit:in hunc ſenſum accipiamus: de ulteriori.ſ.tempore nullum in lege uaticiniū hri:ſed hoc ad propoſitam non attinet quęſtionem.Videamus quod

Hebręi interpretes

ſequitur.Duo mille inane Duo mille lex tum Meſſias.inane uocat̃(ut hebręi omnes interpretes dicūr)tempus ante traditam a deo hominibus ullam legem.Sed uideo inſultantem.Iudæum dicentemq; ſi duo mille anni ſunt ante legem & duo mille legis uenturus ergo Meſſias non quarta die.i.dum quartus agitur millenarius:ſed die potius quinta qa poſt quartum.ſ.millenarium: Sed.n.ſolutio facilis:ut quam ueritas animoſa ſuppeditat.Q uod enim dicitur ab Hęlia duo mille inane. Duo mille lex.haud ſic accipiēdum q̄ſi integrum tempus duo mille annorum futurus ſit mundus abſq; lege: ſimiliterq; duo mille annos pmanſura ſit lex:ſed ꝙ & tēpus legis naturæ ad ſecundū pueniet millenariū & tempus legis ad quartū uſq; pueniet.Sed & anteq̄ ſecūdus exactus ſit lex:& antequā q̄rtus elabatur:erit Meſ-

Helias Thalmutiſtæ

ſias.Q uā ego expoſitionē mihi ipſe nec fingo nec ſomnio:ſed eam me ipſe Helias docet:ipſimet docēt & Thalmutiſtæ.Q uod tibi etiam Iudæa aſpis(niſi aures occludas)mox erit manifeſtū.Inquit Helias duo mille inane.& duo mille lex.Videamus in quem ſenſum fuerit uerū quod dicitur de inani: indeq; diſcamus rōnē

Principiū legis quō accipi debeat.

exponēdi id:qđ dicit̃ de lege.Pricipiū legis aut a Moſe accipimus aut ab Abraā. A moſe accipi nō poteſt quoniam fuiſſet inanitas ſupra quā per duo mille & tercētos annos aut circiter.Totidem.n.fere ab Adam ad Moſem.Accipiendum igit̃ legis principiū ab Abraā.cui datum fœdus circūciſionis totius antiquæ legis radix & firmamētūa:ab Adā aūt ad Abraā ſi ſuas cōſulāt hiſtorias haud integrū ſpatium duo mille annorum:ſed mille dūtaxat octīngētos quadragintaocto effluxiſſe inueniūt.Q uo fit ut non poſt ſecundum millenarium:ſed intra eius terminos inanitati:legis plenitudo ſuccederet.Q uare eadē ratione nō poſt q̄rtum millenarium:ſed dum quartus agerēt inanitati legis:plenitudo euangelica ſuccedere de-

Thalmutiſtæ

buit.quod ſi impudenter etiam & ptinaciter negare pertendant audiāt ſuos Thalmutiſtas noſtram ſententiam maxime roborātes.Fatent̃.n.ipſi iam tunc cū ſcribebant præteriiſſe tēpus ab Helia prædictū de aduentu Meſſiæ:idq; ſuis imputant peccatis.Q uod ſi uerba Heliæ ſic acciperētur: ut poſt q̄rtū millenariū Chriſtus eſſet uēturus nō intra fines ipius q̄rti: nec dixiſſent nec dicere potuiſſent Thalmutiſtæ præteriiſſe tēpus ꝓmiſſi a ꝓphetis Meſſiæ: qm̄ quo tpe ſcripta eſt doctrina Thalmutica:quā nos attulimus:nō dū a mūdi exordio fluxerāt anni quattuor milia.Apparuit

lia.Apparuit.n.ut ſupra oſtendimus Ieſus poſt annos a mundi exordio iuxta He‑
bræos tria millia qngentos & octo.Scriptū autem(ut ipſi tradūt)Thalmut Hie Thalmut
roſolymitanum trecenteſimo anno poſt Chriſti mortem Babylonium aūt cente‑ Hieroſo‑
ſimo anno poſt Hieroſolymū.Quare utrūq; intra fines quarti millenarii conſcri lymitanū
ptum eſt:& tamen præteriiſſe tēpus dictū ab Helia de Chriſto uenturo & fatent/ Thalmut
& conqueruntᷓ.Quo hic ſe condent/aut quas latebras quærent:ut hūc noſtrū ſo Babyloni
lem ipſis inuitis p uniuerſum illuceſcerem oino fugiant oino non uideātᷓ Fatentᷓ um.
Thalmutiſtæ(ſi non credunt ueteribus)prædicta a prophetis de aduentu Chri‑
ſti tpa præteriiſſe.Fatentᷓ creditū a pphetis uenturū illum p ea tempora:p quæ Ie
ſum ipſi aduenisſe uolunt.Nec ſui doctores oino non ueri ſunt cū dicunt ob eorū
peccata nō ueniſſe Meſſiam.Neq;.n.illis uenit:qui eum non agnouerūt.Neq; eſt
meſſias.i.redemptor uindex peſſimæ captiuitatis beneficus rex retributor terræ
promiſſionis/ideſt ſupernæ Hieruſalē niſi his:qui Meſſiā eū confeſſi ſunt.quod ſi
in ppria uenientē ſui non receperūt non ſunt iam ſui:q erant ſui:ſed ab ortu ueni‑
unt/& ab occaſu q ī ſinu Abrææ recūbant:filii aūt dilectionis eiiciuntᷓ in tenebras
exteriores.Vnde & importuna eorū ſoluitᷓ qſtio ſaluti futurū Meſſiam hebræis:
Chriſtum aūt exitio fuiſſe & perditioni.Neq;.n.ſunt hebræi:qui pmiſſum hebræ
is ex ſtirpe Dauid regem & dñm non modo non ſequuntur/aut colūt:ſed quaſi la
tronem quaſi ſacrilegum quaſi pphanū per oēm iniuriam & contumeliam Cruci
affigunt.Si filii Abrææ eſſent:perſtarent in inſtitutis Abrææ:& cuius diē hunc.ſ.
quartū ille præuidens gauiſus eſt ipſi quoq; gaudēres aduentantē exciperent.At
tulit pacē Meſſias hoībus/ſed non oībus.Neq; enim dictū ab angelis ſimpliciter:
& in terra pax hoībus/ſed adiectū hoībus bonæ uoluntatis.Vtiq; idē ſol:q puros Chriſti ad
oculos illuminat ægros/& debiles cæcat & obſcurat.& recta ſit rōne:ut qui bōis uentus qd
eſt ſalutaris:idē malis ſit noxius:& qui amicos beat utpote potēs/& nō ingratus: attulerit
Idem etiā hoſtes fulminet & diſperdat.Si male eueniſſet iudæis ſuſcepro Chriſto humanæ
nō fuiſſet Chriſtuſ.Sed ſi male euenit crucifixo:utiq; fuit Chriſtus:Qui de ſuis ui gñationi.
ctoribus ēt cruci affixus tunc cū maxime uictus apparuit tanta eorū cū ſtrage/&
calamitate triūphauit.Quid igitᷓ cęci ſolē expectatisᷓ Adeſt ſol & lucet/ſed lucet
in tenebris & tenebrę ueſtræ illū nō cōprehēdunt.Præteriit dies quartus:quo or
tus eſt ſol.Qui nō diſſoluit legē/ſed perfecit:ſicut neq; ſol firmamentum deſtruit:
ſed exornat:ſed pficit:ſed illuſtrat.Probauimus ex ordine diei quarti & tpe aduen
tus Chriſti intelligenda de eo quæ hic dicuntur.Probemus idē ex figuræ ſimilitu Sol Chri
dine:qa per nullā aliam rem imaginari Chriſtū congruentius poſſumus:q̄ p ſolē. ſti imago.
Nam & in ſole poſuit tabernaculū ſuū:& exiit de tribu iuda:cuius ſignū eſt leo ſo
lare aīal:& cū ſolem in Rep.Plato uiſibilem filiū dei appelletᷓ cur nō itelligamus Plato in
nos imaginem eſſe inuiſibilis filii.Qui ſi lux uera eſt illumināſ oēm mentem ex‑ repu.
preſſiſſimū habet ſimulachrū hūc ſolē:q eſt lux imaginaria illuminans oē corpus.
Sed quid alia quærimusᷓ ipſum ſolem interrogemus:q patiente Chriſto aduerſa
luna deficiens conſenſum nobis ſuę naturæ euidenter oſtendit. Vt iure optimo
nos:ne tangam altiorem cauſam diem quam uocāt mathematici ſolis & diem do Dies ſolis
mini uocauerimus:& illius cultui totam mancipauerimus.Vel hinc oſtendentes dies dñi.
non eſſe cur amplius corporeum ſolem(ut olim gentes)colamus quaſi regē cæ‑
li & dominum:poſtq̄ ſol inuiſibilis coæternus patri & coæqualis:per quem & cæ
lum & terra condita ſunt ſedentes in umbra mortis homines illuminauit.

Caput quintum.

Sed iam examinemus an quæ ſequũtur opera diẽ quartũ reſpõdeãt his quæ poſt aduentũ Chriſti eueniſſe cõpertũ eſt:ut tunc demum hãc noſtram expoſitionem ut ueram ut ſtabilem recipiamus:cũ illi uudiq; atteſtari:& cõſonare oĩa cognouerimus. Videamus qd fiat poſt diem quartum. Producunt aquæ piſces & aues: ꝓducit terra pecora & iumenta. Renocemus ad mentẽ quid ſuperius ꝑ aquas diximus ſignificari:quæ ſub cælo locatæ collectæ ſunt ad locũ unũ:qd itẽ ꝑ terrã:quę ab illarũ diluuio facta eſt imũis. Diximus ꝑ aq̃s gẽtes ꝑ terrã iſraelitas figurari:qd & multis cũ teſtimoniis ꝓphetarũ tum ſimilitudinis rõnibus cõprobauimus: Vidimus autem ante ſolis exortum ſteriles aquas nihil ꝓducere:quod eſſet bonum: Terram aũt feracẽ quidẽ:ſed exigui fructus olerum ſcilicet atq; herbarũ. Poſt ſolem & aquæ maiori etiã q̃ terra fœcũditate duo genera proferũt animãtium aues & piſces. Terra uon iam cõtenta arboribus & fruticibus & magna pecora & iumẽta producit. Nõne uidetis me etiã tacente impletũ uerbum boni Simeonis:ut eẽt hic noſter ſol lumẽ ad reuelationẽ gentium & gloriã plebis tuæ iſrael. Nõne habemus ſub oculis expreſſam:ſi nihil aliter interꝑtemur & gentiũ uocationẽ & tranſformationẽ terreſtris Hieruſalẽ umbratiliſq; ſynagogæ in uerã eccleſiam: & perpetuam dei cæleſtẽq; ciuitatem. Ante ſolis exortum aquæ nihil producunt. Terra producit aliqd:ſed tenue:ſed exiguum. Quoniã ante Chriſti aduentũ apud gẽtes nullũ ſpecimẽ uitæ nullus fuit fructus ueræ religionis. Apud Iſraelitas fuit quidem uitæ ſpes aliqua & uiã lucis ex parte cognouerũt & ueram coluerũt religionem:ſed ĩchoatam: ſed imperfectam donec ille ueuiret:qui eſt uia ueritas & uita. Et niſi ad hoc myſterium recurramus:afferat mihi quiſpiã rationem:cur terræ ornatum & ſobolẽ ita partitus eſt:ut alia quidem ante ſolẽ protulerit:alia autẽ poſt ſolem. Cur item ante ſolem uihil producunt aquæ:terra aliquid ꝓducit. Cur duo genera animantium ab aquis:unum duntaxat genus a terra producitur. Cur auis aereum animal aquis aſcribitur. Nam (ut agamus de primo) nõ ſatiſfacit ſi dicamus quod quidam dixerunt herbas & plantas de terra educi ante facturam ſolis ne uirtute eius creatę uiderent. Nam multo magis eadem ratiõe & piſces & aues & omnis elementorum ornatus debuit fieri ante ſolem, ne uirtute eius factus crederetur. Reliquiſſet igitur ſuſpitionem Moſes:& ſi ad plãtas utpote imperfectiores producendas ſolis lumine opus nõ fuiſſet: fuiſſe tamẽ ad auimalia producẽda quæ ſunt perfectiora. Conſequens enim ut ſi illo uon adiuuante perfectiora in lucem ueniſſent: poſſent & ſine illo fieri quæ ſuut minus perfecta: Non reciprocat autem ratio ut ſi abſq; eo fuerint facta quæ ſunt ignobiliora utpote plantæ deſpicatiſſimum geuus uiuentium:potuerit etiam eius opera non intercedente produci omnigena auimalium natura. Verius igitur unde nos diximus auctoris conſilium inueſtigatur. Similiter ſi dicat aliquis relata ad aquas animãtia:quæ in aquis degunt:uidebit unum potius genus ad eas duo autem ad terram fuiſſe referenda: quia auium terra potius quã aqua domicilium eſt. & citra omnem cõtrouerſiam ſi animalis naturam conſideremus aut terreſtre aut aereum animal auis eſt:aquatile nullo modo eſt. Sed audite altiſſimas omnium ratioues ad Chriſti ad eccleſiæ nos myſteria uel innitos trahentes. Et profecto ſi omnia (ut inquit Ariſtoteles) uero couſonant cõſonare omnia maxime Chriſto debẽt:qui eſt ipſa ueritas. Qui nou ab re uou de uihilo hebræis totiens dicebat Scrutamini ſcripturas:ipſæ ſunt q̃ teſtimouium

Per aquas gentes per terrã iſraelitæ figurantur

Simeon

Quippe ſole intercedente

Vegetalia ſenſualia ac rationalia generãtur ut inqt Ariſtote.

Moſes omnia callide recuſuit

Altiſſimæ rationes Ariſtoteles

quæ teſtimoniũ perhibent de me:& prædicta de ſe tam multa. Immo oĩa in lege ĩ
pſalmis in prophetis aſſeuerabat:Sed cæcutimus nos ſæpe ad tantam lucẽ:nec ni
ſi reuelãte eo oculos nr̃os cõſiderare poſſumus mirabilia de lege eius. Veniamus
eo nobis opẽ ferẽte ad myſteriorũ figurarũq; reuelationem. Duo ex aquis anima
lia:unũ ex terra producit:quia maior fuit plenitudo credentiũ ex gẽtibus q̃ ex iu
dæis. Terra aũt & ſi minus multa perfectiora tamen producit animantia his quæ
aquæ producunt iumenta ſcilicet & quadrupedia oĩa. Quia & ſi plures ex ethni-
cis crediderũt q̃ ex hebræis perfectiores tamen qui ex hæbreis:ex quibus apoſto
li fundatores totius religionis. Duo item genera diuerſa duplicẽq; naturam aqua
educit auium & piſcium unam tantũmodo terra:quoniam ex gentibus alii quidẽ
de ſeruitio dæmonum: alii de lege naturæ ad Chriſtum transferũtur. hebræus oĩs
hebræus tantum quia non permiſſum illi uiuere intra terminos naturæ: cui data
lex dei eſt peculiaris ei neq; reliq̃s gẽtibus cõmunis. Neq; enim fecit taliter omni
nationi & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Significant igitur nobis piſces:qui a dæ
monum cultu ad nos uenerunt nõ ſolum quoniam aquæ(ut ſupra oſtẽdimus(fi
gurant gentium impietatem:ſed quoniam per hęc quæ in aquis degunt animalia
improbos dæmones ſignificari ſæpe in ſacris litteris atteſtatur Ionethes caldęus: Ionethes
Significant aues:qui de naturæ inſtitutis ad gratiam ſunt tranſlati. Cuius manife caldæus
ſta ratio ex his: quæ in procœmio huius libri abunde ſcripſimus de naturali ſuper
naturaliq; fœlicitate. Oſtẽdimus enim & cælum expreſſimum eſſe ſimulachrum
ſupernaturalis fœlicitatis:& naturalem fœlicitatem ſecundariam quãdam & ima
ginariam potius q̃ ueram eſſe fœlicitatem. Quare qui hanc cõſequuntur naturæ
legibus utentes per aues congruentiſſime denotantur incolas nõ primi & ueri cę
li:ſed aeris:quod ſecundaria & imaginaria quadam ratione cæli etiam ſibi uendi-
cat nomen. Vnde & uolucres cæli & aues celi tam crebro in diuinis litteris appel
lantur. Videte autem q̃ & profundo factum cõſilio: ut nõ ad aerem:ſed ad aquam
aues referantur. Quoniam qui ſecundum naturam uiuebant:genitum tamen &
ipſi populus cenſebantur. Quippe qui & ſe gentes uocabant.& inter gentes uiue
bant quales fortaſſe & Socrates & pleriq; philoſophorum. Propterea in commu
ne utrunq; genus ad aquas eſt relatum. Sed quantum euangelicæ quantum apo-
ſtolicæ doctrinę hæc expoſitio cõueniat impromptu eſt obſtendere. Quãdoqui
dem & conuerſi ex hebræis apoſtoli a Paulo per boues terreſtria animalia & a no Paulo
ſtris doctoribus ſuper euangelium:in quo uendentes de templo eiiciuntur:ſunt fi Euãgeliũ
gurati:& Chriſtus iſraelitas oues appellat. Apoſtoli autem:quibus mandata con Chriſtus
uerſio gentium:piſcatores a domino ſunt appellati:quorum princeps Petrus:qui
Romæ dominæ gentium: quaſi oceani quaſiq; cæterarum piſcator erat futurus.
Chriſtus autem:qui ſe dixit non miſſum niſi ad oues quę perierũt de domo iſrael:
ſibi non piſcatoris/ſed paſtoris potius nomen uendicauit.

Caput ſextum.

Manifeſta etiam hinc diſſolutio quæſtionis:quę diu torſit interpretes huius libri:
Cur ſecundo die non fuerit dictum:& uidit deus quoniam bonum. Si enim dica- Cur ſecun
mus quod dici ſolet ideo factum quia opus aquarum eo die abſolutum non fuit. do die nõ
ſed tertio in quo aquæ quæ ſunt ſub cælo confluxerunt ad locum unum haud ple eſt dictum
ne uidebitur ſatisfactum. Neq; enim opus ſecundi diei propriũ eſt diſpoſitio aqua quoniam
rum:ſed diſpoſitio firmamenti:quo inter aquas medio loco firmatum eſt. Fuit au- bonum

tem eo die & firmamenti factura:Cū dixit deus fiat firmamētū:& diſtinctio aqua
rum:cum dixit & diuidat aquas ab aquis ſatis abſoluta. Aquarum autē collectio
quæ dicta eſt mare: & terræ reuelatio: & plātarum ꝓductio ſicut alterius operis
omnino rationem habent: Ita & alio ideſt tertio die ad quem ſpectabant cōſuma
tæ ſunt. Q uærenda igitur ratio de altiori myſterio. Firmamentum(ut ſupra oſtē
dimus(legem figurat. Et erat firmamentū uti informe ita neqꝫ perfectum ſimpli/
citer donec ſole luna ac ſtellis fuit inſtructum: Q uemadmodum neqꝫ lex non qui

Māicheus dem mala(ut dicunt manichei)ſed neqꝫ bona erat ſimpliciter ideſt pfecta: donec
Chriſtus Chriſtus uenit: qui legem impleuit. Si malum fuiſſet firmamentum: ſolem non re
legem im/ cepiſſet: Si fuiſſet bonum: ſole non eguiſſet. Sed firmamentum eatenus bonum
pleuit quatenus ſolis cæterorumqꝫ ſyderum erat capax: ſicut eatenus bona erat lex qua/
tenus pedagogus nobis erat in Chriſto & multa permiſit Moſes ob duritiam po/
puli: quæ euangelium poſtea nō permiſit. Q uod autem legem non poſſimus ap/
Manes pellare malam ut credidit Manes poſſimus tamen appellare non bonam apertiſ/
ſime docet propheta: apud quem deus de hebræis loquens inquit dedi eis præce/
pta nō bona. Non dixit præcepta mala ſed præcepta non bona ideſt non perfecta
Veteres non abſoluta non conſumata. quod confirmāt ueteres hebræi doctores: qui illud
hebræi interpretātes eccleſiaſticis. Vanitas uanitatū & oīa uanitas. Vana inqunt etiā lex
donec uenerit Meſſias. & de his quidē hactenus. Caput ſeptimum.

Q uid o/ Q uoniam autem ſupremum beneficium corporati uerbi id fuit ut per baptiſmi
peret uir ſacramettum: per quod uirtus Chriſti in nos transfunditur regeneremur in filios
tus bapti/ dei non ex ſanguinibus: ſed ex deo nati. poſtremo hoc nobis indicat Moſes cum
ſmi poſt exortum ſolem & mundo demonſtratum: poſt aquarum terræqꝫ fertilitatem
hominem facit ad dei imaginem non terrenum hominem: ſed cæleſtem. Conuer/
ſis enim ad Chriſtum gētibus & iudæis hoc erat reliquum: ut per ſanctiſſimum la
uacrum dominicæ cruci ſe cōformantes reformarentur ad imaginem dei. Nam ſi
baptiſmus dei filios facit: filius autem imago patris: nō ne totius trinitatis uirtus
operans in baptiſmo illa eſt quæ dicit. Faciamus hominem ad imaginem noſtrā?
Si igitur ſumus ad imaginem dei ſumus & filii. Si filii & heredes ſumus hæredes
Paulus dei coheredes Chriſti. Sed qui ſunt filii? Scriptum a Paulo eſt clamare nos abba
pater in ſpiritu ſancto. Q ui igitur ſpiritu uiuunt hii ſunt filii dei: hii Chriſti fra/
tres: hii deſtinati æterne hæreditati quā mercedem & fidei & bene actæ uitæ in cę
leſti hieruſalem fœliciter poſſidebunt.

EXPOSITIO PRIMAE DICTIONIS IDEST IN PRINCIPIO.

IAm ad calcem uentum eſt operis ſeptiformi uniuerſi con/
textus expoſitiōe decurſa. Sed ſupereſſe aliqnid adhuc co
gnoſco itactum a nobis & indiſcuſſum: quod etiam primo
loco exponendum uidebatur ideſt quid ſibi uelit prima di
ctio legis quæ eſt in principio. Non temere autem aut ſine
cauſa de hoc principio in fine totius operis dicere uolui.
Nec aut de dei filio hic ſum diſputaturus quod eſt princi/
pium per quod facta ſūt omnia(Eſt enim ſapiētia patris)
Nec ꝓbaturus idē ſentire cū nr̄is hoc loco ueteres hebræ/
os: quod alibi faciemus. Sed cogitamus per aliam interpretandi rationē guſtū da
te lectoribus

re lectoribus moſaicæ profunditatis. Quod nõ antea faciemus q̃ cum de dogmate quodam: quod uere paradoxon eſt antiquioris iudaicæ diſciplinæ: paucula delibauerimus. Firma eſt ſententia omnium ueterum: quam ut indubiam uno ore confirmant: omnium artium omnis ſapientiæ & diuinæ & humanæ integrã cognitionem in quinque libris Moſaicæ legis includi: diſſimulatam artem & occultatam in litteris ipſis quibus dictiones legis contextæ ſunt quo modo nunc declarabimus. Sũmamus gratia exempli primam particulam libri geneſeos uidelicet ab exordio uſq; ad locum ubi eſt ſcriptum & uidit deus lucem quod eſſet bonum. Eſt tota illa ſcriptura tribus & centum elementis coagmentata: quæ eo modo diſpoſita: quo ibi ſunt dictiones conſtituunt quas legimus nihil niſi cõmune & triuiale præ ſe ferentes. Corticem ſcilicet cõflat hic litterarum ordo hoc textum medullæ interius abditæ latentium myſteriorũ. At uocabulis reſolutis elemẽta eadẽ diuulſa ſi capiamus & iuxta regulas quas ipſi tradunt quæ de eis conflari dictiones poſſunt rite coagmentemus futurum dicunt ut eluceſcant nobis ſi ſimus capaces occluſæ ſapientiæ mira de rebus multis ſecretiſſima dogmata & ſi in tota hoc fiat lege tum demum ex elementorũ hac quæ rite ſtatuatur & poſitione & nexu erui in lucem omnẽ doctrinam ſecretaq; omnium liberalium diſciplinaꝝ. Dixi autem ſi ſimus capaces occluſæ ſapientiæ. Nam fieri poteſt ut tractantibus nobis diſſoluentibuſq; & cõponentibus aliquas dictiones pariant inde multa uocabula multiplex item ſeries orationis: quæ magna doceat: magna ſignificet: ſed niſi aliquis de ea re doctrinam alibi ſit conſecutus quid illa ſignificent non intelligens quaſi inutilia atq; fortuita non contemnere nõ poteſt. Neq; enim dogmata & doctrinas ibi diſcere poſſumus: ſed ſolum poſſumus agnoſcere. Hæc ego ut nõ probo aſſerens uel atteſtor: quia de eis nec feci periculũ: nec me facere poſſe cõfido: Ita neq; nego neq; cõtemno: tum quia magnos hæc opinio habet auctores: Tum quia de Moſe: qui in tota domo dei fuit fidelis: Maiora etiã facile credi poſſunt. Quæ autem mihi non illas quidem abyſſos intranti: ſed huius maris littus radẽti gemmarum diuitiæ occurrerit quas neq; hermus neq; pactolus apud poetas ferre dicuntur: Non ingratum fore putaui noſtris hominibus ſi publicarem. Libuit periclitari in prima operis dictione quæ apud Hebræos Breſit apud nos in principio legiẽ an ego quoq; uſus regulis antiquorum eruere in lucem inde cognitu dignum aliquid poſſem? Igitur præter ſpem meã præter opinionem inueni quod neq; inueniens ipſe credebam neq; credere alii facile potuerunt uniuerſam de mũdi rerumq; omniũ creatione rationem in una ea dictione apertam & explicatam: Rem dico mirabilem inauditam & incredibilem. Sed mox credetis ſi attenderitis & res ipſa uerum me demonſtrabit. Dictio illa apud Hebræos hoc modo ſcribiẽ

Se auctor tale dogma platurũ pollicetur ut ſit iuxta paradoxon ueteris iudæorũ diſciplinæ

Moſes in tota domo dei fidelis

Ex hac igitur ſi tertiam litteram primæ coniungamus fit dictio .i. ab Si geminatæ primæ ſecundam addamus fit .i. bebar. Si præter primã omnes legamus fit .i. reſit. Si quartam primæ & ultimæ cõnectamus: fit .i. ſciabat. Si tres primas quo iacent ordine ſtatuamus: fit .i. bara. Si prima omiſſa tres ſequentes: fit .i. roſe. Si omiſſis prima & ſecunda duas ſequentes: fit .i. es. Si tribus primis omiſſis quartam ultimæ copulemus: fit .i. ſeth. Rurſus ſi ſecundã primæ: fit .i. rab. Si poſt tertiã quintã tum Quartam ſtatuamus: fit .i. hiſc. Si primas duas duabus ultimis coagmentemus: fit .i. berith. Si ultimam primæ: fit ultima dictio &

In prima dictione operis uniuerſam totius mundi rõnem contineri

Fida interpretatio

duodecima quæ eſt ... i. thob uerſo: qđ frequentiſſime apud Hebræos thau inthet elementū. Videamus autem quid primo hæc latine ſignificentitum quæ per ea non ignaris philoſophiæ de tota natura myſteria reuelentur. Ab patrē ſignificat. Bbat in filio & per filiū (utrūq; enim ſignificat beth præpoſitio) Reſit principium. Sabath quietē & finem. Bara creauit. Ros caput. es ignem. Seth fundamētum. Rab magni. hiſc hominis. Berit fœdere. Tob bono. & totam ſi ordine conſequenti orationem texamus erit huiuſmodi. Pater in filio & per filium principium & finem ſiue quietem creauit caput ignem & fundamentum magni hominis fœdere bono: hæc tota oratio ex primæ illius dictionis reſolutione & compoſitione diſſultat. Cuius q̄ altus q̄ plenus omni doctrina ſit ſenſus haud palam eſſe omnibus poteſt. Sed ut aliqua ſtatim non tamen omnia omnibus aperta quæ per has uoces nobis ſignificantur. Notum omnibus chriſtianis quid ſit patrem in filio & per filium creaſſe. Quid item ſit filium principium eſſe & finem omniū: Eſt enim

Ioannes

α & ω (ut ſcribit Ioannes) & ipſe pricipium ſe appellauit: & nos demōſtrauimus finem rerum omnium eſſe: ut principio ſuo reſtituantᷣ. Cætera paulo obſcuriora quid illa ſcilicet ſibi uelint caput ignis & fundamentū magni hominis: quid illud ſit fœdus & qua ratione bonum dicatur. Neq; enim ſtatim in ꝓmptu omnibus uidere hic explicatam mundorū quattuor de quibus ægimus omnē rationē: cognationem item & fœlicitatem: de quibus poſtremo nos diſputauimus. Primū igitur illud aduertendū uocari a Moſe mūdū hominē magnū. Nam ſi homo eſt paruus

Mundus magnus/ q ſuperius q̄rtus dicitur/ eſt homo

mundus: utiq; mundus eſt magnus homo. hinc ſumpta occaſione tres mundos intellectualem cæleſtem & corruptibilē per tres hominis partes aptiſſime figurati ſimul indicans hac figura non ſolū contineri in homine mūdos omnes: ſed & quę hominis pars cui mūdo reſpōdeat breuiter declarans. Cogitemus igitᷣ in homine tres partes ſupremā caput: tum quæ a collo ad umbilicum ꝓtēditur. Tertiā: quæ ab umbilico extēditᷣ ad pedes. Sunt enim & hæ in hominis figura uarietate quadam diſcluſæ & ſeparatæ. Sed mirū q̄ pulchre q̄ examuſſim per exactiſſimā ratio

Quæ ps in homine cui mundo reſpondeat

nem tribus mundi partibus ꝓportione reſpondeant. Eſt in capite cerebrum fons cognitionis. Eſt in pectore cor fons motus uitę & caloris. Sunt in parte poſtrema genitalia membra principium generationis. Itidem aūt & in mūdo ſuprema pars quæ eſt mundus angelicus ſiue intellectualis eſt fons cognitionis: q̄a facta illa na

Cognitio

tura ad intelligendum eſt. Pars media: quæ eſt cælum principium uitæ motus &

Motus

caloris in qua ſol uti cor in pectore dominatᷣ. Eſt infra lunā quod omnibus notū

Gñatio

generationis principiū & corruptionis. Videtis quam apte omnes hę mundi par

Vide myſticam auctoris indaginem.

tes & hominis inuicem cōgruant. Deſignauit autem Moſes primam quidem nomine proprio capitis. ſ. Secundam autem ignem appllauit: & quia hoc nomine a multis cælum cenſetur: & quia in nobis hæc portio principium eſt caloris: Tertiam uocauit fundamentum quia per eam (ut notum omnibus) totum hominis corpus fundatur & ſubſtinetur. Adiecit autem ꝙ hæc creauit fœdere bono: quia inter eas fœdus pacis & amicitiæ ex naturarum cognatione & mutuo conſenſu per ſapientiæ dei legem ſancitum eſt. Quod fœdus ideo eſt bonum: quia ad deum: qui eſt ipſum bonum: ita dirigitur & ordinatur: ut quemadmodum inter ſe totus mundus unus: Ita & cum ſuo auctore poſtremo ſit unum. Imitemur & nos ſanctiſſimum fœdus mundi: ut & mutua caritate inuicem ſimus unum & ſimul omnes per ueram dei dilectionem cum illo unum fœliciter euadamus.

Ioannes Pici Mirandulæ elegiaco carmine ad Deum deprecatoria.

Alme deus/ſumma qui maieſtate uerendus
Vere unum in triplici numine numen habes
Cui ſuper excelſi flammantia mœnia mundi
Angelici ſeruit turba beata chori:
Cuius & immenſum hoc/oculis ſpectabile noſtris
Omnipotens quondam dextra creauit opus:
Aethera qui torques qui nutu dirigis orbem/
Cuius ab imperio fulmina miſſa cadunt:
Parce precor miſeris noſtras precor ablue ſordes/
Ne nos iuſta tui pœna furoris agat.
Q uod ſi noſtra pari penſentur debita lance
Et ſit iudicii norma ſeuera tui/
Q uis queat horrendum uiuentis ferre flagellum
Vindicis:& plagas ſuſtinuiſſe graues:
Non ipſa iratæ reſtabit Machina dextræ
Machina ſupremo non peritura die.
Q uæ mens non primæ damnata ob origine culpæ?
Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
Aut certe ille ipſe es proprium cui parcere ſemper
Iuſtitiamq; pari qui pietate tenes:
Præmia qui ut meritis longe maiora rependis/
Supplicia admiſſis:ſic leuiora malis.
Nāq; tua eſt noſtris maior clementia culpis/
Et dare non dignis res mage digna deo eſt.
Q uanquam ſat digni:ſi quos dignatur amare
Q ui quos non dignos inuenit/ipſe facit.
Ergo tuos/placido miſerans precor aſpice uultu
Seu ſeruos mauis/ſeu magis eſſe reos:
Nempe reos/noſtræ ſi ſpectes crimina uitæ
Ingratæ nimium crimina mentis opus:
At tua ſi potius in nobis munera cernas/
Munera præcipuis nobilitata bonis
Nos ſumus ipſa olim tibi quos natura miniſtros
Mox fecit natos gratia ſancta tuos.
Sed præmit(heu)miſeros tantæ indulgentia ſortis:
Q uos fecit natos gratia/culpa reos.
Culpa reos fecit/ſed uincat gratia culpam/
Vt tuus in noſtro crimine creſcat honor:
Nam tua ſiue aliter ſapientia/ſiue poteſtas
Nota ſuas mundo prodere poſſit opes/
Maior in erratis bonitatis gloria noſtris
Illeq; præ cunctis fulget amandus amor:

Qui potuit cælo dominum deducere ab alto.
Inqꝫ crucem ſummi tollere membra dei:
Vt male contractas patrio de ſemine ſordes
Ablueret lateris ſanguis & unda tui
Sic amor & pietas tua rex mitiſſime/tantis
Dat mala materiam ſuppeditare bonis.
O amor o pietas noſtris bene prouida rebus
O bonitas ſerui facta miniſtra tui
O amor o pietas noſtris male cognita ſæclis
O bonitas noſtris nunc prope uicta malis:
Da precor huic tanto/qui ſemper feruet/amori
Ardorem in noſtris cordibus eſſe parem:
Da ſathanæ imperium/cui tot ſeruiſſe per annos
Pœnitet/excuſſo depoſuiſſe iugo.
Da precor/extingui ueſanæ incendia mentis/
Et tuus in noſtro pectore uiuat amor:
Vt cum mortalis perfunctus munere uitæ
Ductus erit dominum ſpiritus ante ſuum./
Promiſſi regni fœlici ſorte potitus
Non dominum/Sed te ſentiat eſſe patrem.

FINIS.

Robertus Saluiatus Laurentio Medici Salutem.

Cum eo natus ingenio Laurenti Clariſſime eaqꝫ natura ſim inſtitutus:ut nihil mi
hi ſit prius q̃ illos amare colere & uenerari:qui uel ingenio excellentes uel do
ctrina ſint ſingulares: Non potui Picum tuum Mirandulã non amare præ
omnibus & admirari uirum profecto omni admiratione digniſſimum.
Is cum nuper tibi librũ de ſeptiformi ſex dierũ Geneſeos enarratione
primitias ſtudiorum ſuorum dicauerit opus non meo tantum/ſed
omnium iudicio excellentiſſimum:dare operam uolui ut mea
impenſa emẽdata impreſſione publicaretur: Nihil dubitans
ſimul me & meo in illum amori & publicæ ſtudioſorum
utilitati ſatisfacturum.Acceſſit ꝙ non ingratam me
tibi rem facturum ſperaui ſi quæ tibi ille phy
ſica & diuina myſteria communicauit
per me deniqꝫ omibus fierent
communia. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA LAVRENTIO MEDICIS.

APologiam nr̄am dicaui tibi Laurenti medices/ut rē non utiq;(deū
teſtor)uiſam mihi dignā tāto uiro:Sed tibi eo iure debitā quo mea
oīa iam pridē tibi me debere intelligo.Hoc.n.habeas pſuaſiſſimum
qcqd ego aut ſum,aut ſum futurus id tuū eē Laurēti & futuꝝ ſemp
in poſteꝝ:Minus dico q̄ uellē/& uerba oīno frigidiora hæc q̄ ut ſa-
tis exprimāt qđ cōcipio.i.quo amore:q̄ fide:q̄ obſeruantia & ꝓſequar:& a multis
iam annis fuerim te ꝓſecutus.Moueor cū pluribus in me collatis officiis amantiſ
ſimū aīum tuū plane teſtantibus/tum tuis non tam fortunæ q̄ animi:iiſdēq; raris
ſimo tibi peculiaribus bonis/quæ narrare in præſentia pudor me nō ſinit tuus.Re
deo ad Apologiā:quā hilari quæſo ſuſcipias fronte:exiguū ſane munus/ſed fidei
meæ/ſed obſeruantiæ profecto in oē tp̄s erga te maximæ non leue teſtimonium.
Quā ſi forte eueniat ut a magnis:qbus es ſemp occupatiſſimus tractandis rebus
attingas:memineris nō tam hoc ip̄m & ꝓperatū.ſ.opus potiusq̄ elaboratū & opis
argumentū ex alieno mihi nō meo ſumendū fuiſſe iudicio:q̄ nō iccirco illā nuncu
patā tibi/ut quæ in me non eſt in me agnoſcas ingenii/aut doctrinæ præſtantiam:
ſed ut ſcias:nā dicam iteꝝ:me qcquid ſum tuæ amplitudini eſſe deditiſſimum.

APOLOGIA IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS.

CVM nuper Romā ueniſſem pedes ſummi pōtificis Inno- Inno. viii.
centii.viii.cui ab innocētia uitæ nomē meritiſſimū de mo ſummus
re deoſculaturus:ut ſimul & ab inſtituto nō diſcederē meo pont.
cōmentandi/tractādiq; ſemp aliqd de re lr̄aria,& rē facerē
ꝓ uiribus dignā urbe Roma:gratā principi xp̄iano:utilē
mihi & ſtudioſis:nōgentas de diuinis & naturalibus rebus
quæſtiōes ꝓpoſui.Ad quas in publico doctiſſimoꝝ homi
nū cōſeſſu eſſem rn̄ſurus:Vix in publicū uenerāt cū inter
aliquos qui ſi non ingeniū uel doctrinā ſtudiū ſaltem bo-
narū artium in me probarent obtrectatoꝝ turba multiplex aſſurrexit.Et q̄q̄ & fa
ſtidia/& naſos/& cēſuras/& oīno iudicia uniuſcuiuſq; uaria eſſe uiderē utiq; ut ſem
per accidit cū nouū aliqd & non triuiale molimur.Quinq; fere tn̄ erāt præcipua Obtrecta
quæ ſummuſtores iſti in me dānarent.Aliq.n.ph̄iam & lr̄as oīno carpere:illud ēt toꝝ nugæ
ut uiderenť scioli.Quādoq; addentes eiectū Adam de paradiſo q; per ſciam boni
& mali æqualē ſe diis facere uoluit.Exterminādos pari exēplo de Chriſti curia q
uolunt ſapere plusq̄ oportet.Alii nō tam ph̄iam q̄ hoc ipſum diſputādi genus &
hanc de lr̄is publice diſceptādi inſtitutionē non approbare ad pōpā potius inge-
nii & doctrinæ oſtētationē q̄ ad cōparandā eruditionē eſſe illā oblatrātes.Nōnul
li me audacē dicere & temerariū.Qui hac ætate quartū.ſ.&.xx.nōdū natus annū Quo æta
de altiſſimis ph̄iæ locis:de ſublimibus chriſtianæ theologię myſteriis:de incogni tis āno diſ
tis diſciplinis in celebratiſſima urbe in ampliſſimo doctiſſimoꝝ hoīum cōſeſſu di ſerere iſti-
ſputationē ꝓponere nō dubitarem.Multi non tam q; Romæ q; iuuenis q̄ q; de tot tuerat.
numero.i.de nōgentis diſputaturus eſſem qōnibus accuſare/& ſupflue/& ambitio
ſe/& ſupra uires id factū calūniantes.Ex his aūt qui ſapiam.i.theologiæ ſtudium
ꝓfitebanť:qdā fuere qui conuiciis forte leuioribus non cōtenti non iam audacē

me non temerarium non glorioſum:ſed magum:ſed impium:ſed nouũ in Chriſti
eccleſia hæreſiarcham prædicarent.Fui ego(deũ teſtor)dubio diu cõſilio diluen
da hæc mihi obiectamenta an ſilentio potius prætereunda eſſent.Mouebant me
Duæ ad ut tacerem duo præcipue:Primũ ꝙ ego & contentionis & iurgioꝝ abhorrens ani
ſcribendũ mi pacẽ/& quã mihi mea præſtiterunt ſtudia placidiſſimæ uitæ tranqllitatẽ ama
cãæ impe ui ſemp:nec odi ullum magis ſcribẽdi munus/q̃ ꝙ in diſceptatione & amarulenta
dimenta quoquomodo altercatione ſit conſtitutum:quippe q non minus referre q̃ inferre
iniuriã uel contumeliã/nec boni uiri duxerim eſſe unq̃ nec p̄hi.Alteꝝ hoc ipſum
erat/ꝙ & ſummi põtificis:cuius mihi merito celebranda ſemp memoria/& ex ſan-
ctiſſimo apoſtolico ſenatu cõpluriũ iudicio contentus:quoꝝ & benignitatẽ/& be
niuolẽtiſſimũ in me aĩum obliuiſci nunq̃ aut poſſum/aut debeo.uidebar facile &
odium poſſe negligere & cõuitia hoĩum improborũ:& profecto quod attinet ad
cætera in hac eram ſn̄ia/ut indignos illos exiſtimarẽ:qbus aliqñ reſponderẽ.Sed
in uno mihi obiecto hæreſeos crimine hoc ſi facerẽ uerebar/ne quod nõ diluerẽ:
Ruffinus uiderer crimen agnoſcere.Scribit aũt & ſapientiſſime Ruffinus eſſe quidẽ glorio
ſum Chriſti exemplo patienter iniurias tolerare.At unã notã hæreſeos qui ferat/
Hierony- uel diſſimulet nõ eſſe chriſtianũ/& Hieronymus noſter q̃ta maxima põt animi cõ
mus tentione clariſſima exclamat uoce.Nolo in ſuſpitione hæreſeos quẽq̃ eſſe patien
tem.Tacere ergo me non uult Hieronymus & inuitũ, ocioſumq; hoĩem pro ſua
qua põt auctoritate ad ſcribendũ trahit/& impellit.Quare ſi qui ſunt q forte me
tacere uellent:ſciant ſibi nõ mecũ/ſed cũ Hieronymo eſſe cõtrouerſiã qui me tace
re non uult.Hieronymo non audire qs põt ſine flagitio?ipſo ergo ſuadẽte imo co
gẽte ẽt breuẽ aggreſſus ſum aſcribere apologiã:nõ ut quẽq̃ lacerem uel accuſem:
ſed ut a maximo qđ mihi iniuria obicit impietatis crimine iure me excuſem.hoc
quæſo patiant obtrectatores mei eo aĩo quo ego iniquã illorum offenſam paſſus
ſum ſemper.Patiant inq̃ ut qui chriſtianus de chriſtianis ſum parentibus natus:
q uexillum Chriſti Ieſu in fronte gero:q pro Chriſti fide ẽt obeã lubens quaſi cũ
Paulus Paulo hoc ipſis æquo aĩo audientibus exclamẽ uoce.Nõ magus nõ iudęus ſum:
non Iſmaelita nõ hæreticus.ſed Ieſum colo,& Ieſu crucẽ in corpore meo porto:ꝑ
quẽ mihi mũdus crucifixus eſt/& ego mundo.Deniq; cũ & ſanctitatis & ſapiæ,&
id genus egregios titulos/nec mihi arrogẽ/nec illis derogẽ hunc unũ mihi ipſi ꝓ
quo tuendo ẽt ſanguinẽ ultro effundam:quæſo nõ demant/ut.ſ.me poſſim dicere
chriſtianũ.Quod ſi cõcedunt hæc eis nõ ſcribo a qbus iam impetraui quod tota
Vt hære- noſtra contendit apologia.Aliis ſcribo qui eſſe me aut fuiſſe aliqñ hæreticũ cre-
ſis nomen dunt uel ſuſpicant.Quãq̃ aũt principale ꝓpoſitũ eſt hoc ut oñdamus ab ortho-
aboleret doxo & catholico tramite non me/ſed illos deuiare/qui me hæreticũ calũniant:
ſumptũ ẽ tamen poſtq̃ ſcribendũ eſt:dicemus & aliqđ de his quę primo nobis obiecta ſunt:
apologiæ ne meo ſilentio quaſi culpa conſciẽtia abuti poſſint nr̄i obtrectatores.Erat aũt qđ
onus. uitio in primis dabant multi hoc meũ philoſophari.Quibus hoc loco nihil ſum
reſpõſurus:qa & cãm p̄hiæ ſeorſum agere opere peculiari eſt conſilium:& oĩno ſi
turpe eſt dare ſe lr̄is colere bonas artes & diſciplinas malo hanc culpã agnoſcere
quã deprecari.His etiã qui genus hoc diſputandi/& hanc de deo de natura de mo
ribus publice diſceptandi inſtitutionẽ deteſtant.Multa non ſum dicturus qñ hoc
crimen ſi crimen eſt cõeſt mihi cũ magnis uiris imo cũ probatiſſimis non ſolum
noſtræ/ſed fere oĩum ętatũ philoſophis.Quibus fuit certiſſimũ nihil ad cõſequẽ
dam quã

dam quā quærebant ueritatis cognitionē ſibi eſſe potius q̄ ut eſſent in diſputandi
exercitatione frequentiſſimi. Sicut.n.per gymnaſticam corporis uires firmiores
fiūt/ita in hac quaſi lr̄aria paleſtra aīi uires & fortiores lōge & uegetiores euadūt.
Nec crediderim ego aut poetas aliud p̄ decātata Palladis arma: aut Hebræos cū
ferrū ſapientū ſymbolū eſſe dicūt: ſignificaſſe nobis q̄ honeſtiſſima hoc genus cer
tamina adipiſcēdæ ſapīæ oppido q̄ neceſſaria. Quo forte fit ut & chaldæi in eius
Geneſi q̄ p̄hus ſit futurus illud deſiderēt: ut Mars Mercuriū triquetro aſpectu cō
ſpiciat: q̄ſi ſi hos cōgreſſus: hæc bella ſubſtuleris ſomniculoſa & dormitans futura
ſit oīs p̄hia. Sed q̄ attinet ad hæc ut dixi malo auctoritatibus & p̄iudiciis magno-
rū uiroꝝ q̄ rōnibus me defendere. Illud uī opæ maioris ſatisfacere his q̄ ætate in-

Diſceptādi utilitatē gymnaſticæ comparando proponit.

genio doctrina imparē dicūt me tā magnæ p̄uinciæ: nec iuxta Horatiū cōſuluiſ-
ſe hūeros q̄d ferre ualeāt q̄d recuſent. Profecto hic mihi difficilis rō defenſiōis dū
ſi parē me dico imodeſti/& de ſe nimia ſentiētis: ſi imparē fateor temerari/& icon-
ſulti uideor notā ſubiturus. Graues icidi anguſtias dū nō poſſum ſine culpa de me

Horatius

p̄mittere q̄d nō poſſum/& ſine culpa nō pręſtare. Et q̄dē illud Iob afferre poſſem
ſpūm eſſe in oībus/& forſan audire cū Timotheo. Nemo cōtēnat adoleſcētiā tuā/
ſed ex mea uerius hoc cōſcīa dixero nihil in nobis eē magnū uel ſingulare. ſtudio-
ſum me forte/& cupidū bonaꝝ artiū nō iſiciatus. docti tñ nomē mihi nec uēdico/

Iob

Thimoteus

nec arrogo. Nā ut ſcripſit aliq̄ñ Hermolaus meus deliciæ Romanæ līguæ ætatis
nr̄æ ſplēdor & gl̄ia nō pōt non idoctus eſſe q̄ ſe doctū credit. Quare & q̄d tā gran
de hūeris onus impoſuerim nō fuit p̄pea q̄ mihi cōſcius nr̄æ iſirmitatis nō eſſem.

Hermolai dictū

ſed q̄ ſciebā hoc genus pugnis.i.lr̄ariis eſſe peculiare q̄d in eis lucꝝ eſt uici. Quo
fit ut imbecilliſſimus q̄ſq; non detrectare mō,ſed appetere ultro eas iure poſſit &
debeat. Q̄ ñq̄dē q̄ ſuccūbit bñficiū a uictore accipit: non iniuriā. q̄ppe qui p̄ eū &
locupletior domū.i.doctior & ad futuras pugnas redit inſtructior. hac ſpe aīatus
ego iſirmus miles cū fortiſſimis oſum/ſtrenuiſſimiſq; tā grauē pugnam decernere
nihil ſum ueritus. Q̄d tñ temere ſit factū/nec ne rectius utiq; de euentu pugnæ q̄
de nr̄a ætate poterat q̄s iudicare. Reſtat ut his r̄ndeā q̄ nūeroſa p̄poſitaꝝ reꝝ mul
titudīe offendunt: q̄ſi hoc eorū hūeris iſideret onus. & nō poti⁹ hic mihi ſoli quā-
tuſcūq; eſt labor eēt exanclādus. Indecēs p̄fecto hoc & moroſum nimis uelle alie
næ iduſtrię modū ponere: & ut inq̄t Cic. i ea re q̄ eo melior quo maior mediocrita
tē deſiderare: oīno tā grādibus auſis erat neceſſe me/uel ſuccūbere, uel ſatisfacere.

Cicero

Si ſatisfacerē nō uideo cur q̄d in decē p̄ſtare q̄onibus eſt laudabile in nōgentis ēt
præſtitiſſe culpabile eēt exiſtimandū. Si ſuccūberē erāt habituri uñ accuſarent ſi
me oderūt: ſi amāt uñ excuſarēt. Q̄ ñ in re tā graui tā magna tēui igenio exiguaq;
doctrīa adoleſcētē hoīem defeciſſe uenia potius dignū erat q̄ accuſatiōe: qn & iu
xta poetā. ſi deficiāt uires audacia certe laus erit/& in magnis uoluiſſe ſat eſt. q̄d ſi
& nr̄a ætate multi Gorgiā Leontinū imitati nō mō de nongentis/ſed de oībus etiā
oīum artiū q̄onibus ſoliti ſunt nō ſine laude p̄ponere diſputationē. Cur mihi nō li

Gorgiæ Leontios

ceat uel ſine culpa de multis q̄dē ſed tñ certis & determiatis diſputare. At ſupfluū
inqunt hoc & ambitioſum. Ego uero nō ſupfluo mō: ſed neceſſario factū hoc a me
contendo q̄d & ipſi ſi meā philoſophandi rōnē cōſiderarint iuiti ēt fateanē plane
neceſſe eſt. Qui.n.ſe cuipiā ex p̄hoꝝ familiis addixerūt Thōæ uidelicet/aut Sco
to q̄ nunc plurimū in manibus fauētes poſſunt illi q̄dem uel in paucaꝝ q̄onum di
ſcuſſione ſuæ doctrinæ p̄iculū facere. At ego ita me iſtitui ut in nullius uerba iu-

Vt Pythagoricorū epicureorumq; ita Thōiſtaꝝ Scotiſtarūq; familia dr̄.

ratusme per oēs pħiæ magiſtros funderem oēs ſchædas excuterem:oēs familias agnoſcerē.Q uare cū mihi de illis oībus eſſet dicēdū ne ſi priuati dogmatis defenſor reliqua poſt habuiſſem illi uideret obſtrictus.Nō potuerūt ēt ſi pauca de ſingulis ꝓponerent nō eſſe pluria quæ ſimul de oībus afferebant.Nec id in me qſq̄ dānet ꝙ me quocūq; ferat tēpeſtas deferar hoſpes.Fuit.n.cū ab antiq̄s oībus hoc obſeruatū ut oē ſcriptoꝝ genus euoluētes nullas quas poſſent cōmētationes illectas p̄terirēt.Tum maxīe ab Ariſto.q eā ob cām αναγνωστης. i.lector Platone nūcupabat:& ꝓfecto anguſtæ eſt mētis intra unā ſe porticū:aut Academiā cōtinuiſſe.Nec pōt ex oībus ſibi recte ꝓpriam ſe legiſſe:q oēs prius familiariter non agnouerit.Adde ꝙ in unaquaq; familia eſt aliq̄d iſigne qđ nō ſit ei cōe cū cæteris: atq; ut a nr̄is ad quos poſtremo pħia ꝑuenit nūc exordiar.Eſt in Ioāne Scoto uegetū q̄ddā atq; diſcuſſum.In Thoma ſolidū & æquabile.In Egidio terſum & exactum:in Frāciſco acre:& acutū.In Alberto priſcū amplū & grāde.In Henrico ut mihi uiſum eſt ſemꝑ ſublime & uenerandū.Eſt apud Arabes in Auēroe firmū/& iconcuſſum.In auēpace ī Alpharabio graue,& meditatū.In Auicēna diuinū atq; Platonicū.Eſt apud græcos in uniuerſum q̄dē nitida ī primis/& caſta pħia.Apud Simpliciū locuples & copioſa.Apud Themiſtiū elegās & cōpendiaria.apud Alexādrū cōſtans & docta.Apud Theophraſtū grauiter elaborata.apud Ammoniū Enodis & gratioſa.Et ſi ad platōīcos te cōuerteris ut paucos ꝑcēſeam:In Porphyrio reꝝ copia & multiiuga religione delectaberis.In Iāblico ſecretiorē pħiam:& barbaroꝝ myſteria ueneraberis.In Plotino priuum q̄cq̄ nō eſt qđ admireris:q ſe undiq; præbet admirandū quē de dīnis dīne:de humanis lōge ſupra hoiem docta ſermonis obliq̄tate loquētē ſudātes platonici uix ītelligūt.Prætereo magis nouicios Proclū Aſiatica fertilitate luxuriantē:& q ab eo fluxerūt Hermiā Damaſtū Olympiodoꝝ & cōplures alios in q̄bus oībus illud τοθειον. i.dīnum peculiare Platonicoꝝ ſymbolū elucet ſemꝑ.Accedit ꝙ ſi qua eſt ſecta quæ ueriora inceſſat dogmata/& bonas cās īgenii calūnia ludificet:ea ueritatē firmat:nō īfirmat:& uelut motu quaſſatā flāmā excitat.nō extīguit.hac ego rōne motus nō unius mō ut q̄buſdā placebat:Sed oīgenæ doctrīæ placita in mediū afferre uolui:ut hac cō pluriū ſectaꝝ collatiōe hac multifariæ diſcuſſiōe pħiæ ille ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epl̄is aīs nr̄is quaſi ſol oriens ex alto clarius illuceſceret.Q uid erat ſi latinorū tm̄ Alberti.ſ.Thomæ:Scoti:Egidii:Franciſci:Hērici q; pħia omiſſis gręcorū/arabūq; phis tractabat:qn̄ oīs ſapīa a barbaris ad græcos a græcis ad nos manauit.Ita nr̄ates ſemꝑ in philoſophandi rōne ꝑegrinis īuentis ſtare & aliena excoluiſſe ſibi duxerunt ſatis.Q uid erat cū ꝑipatheticis egiſſe de naturalibus niſi & platonicoꝝ accerſebat academia:quoꝝ doctrina/& de diuinis ſemper iter oēs pħias teſte Auguſtino habita eſt ſanctiſſima:& a me nūc primū qđ ſciā:uerbo abſit īuidia:Poſt multa ſæcula ſub diſputādi examen eſt in publicū allata.Q uid erat & aliorū quotquot erant tractaſſe opīones ſi quaſi ad ſapientū ſympoſium aſymboli accedētes:nihil nos quod eſſet noſtrū nr̄o partum & elaboratū īgenio afferebamus.ꝓfecto ingeneroſum eſt:ut ait Seneca ſapere ſolū ex cōmētario & q̄ſi maioꝝ inuēta nr̄æ īduſtriæ uiā præcluſerint quaſi in nobis effœta ſit uis naturæ: nihil ex ſe parere quod ueritatē ſi nō demonſtret ſaltē īnuat/uel de lōginquo.Q đ ſi in agro colonus in uxore maritus odit ſterilitatē certe tanto magis īfœcundam animam oderit illi cōplicita & aſſociata diuina mens:quanto inde nobilior longe

proles

Latini philoſophantes

Scotus

Thomas

Egidius

Albertus

Henricus

Arabes

Auērois

Auēpace

Alpharabius

Auicēna

gręci ꝑipathetici

Simplici⁹

Thēiſtius

Alexāder

theophraſtus

Acadēici

Porphiri⁹

Iāblicus

Plotinus

Proclus

Hermias

Damaſtuſ

Plato

Auguſtinus

Seneca

proles deſideratur.Propterea non contentus ego præter cões doctrinas multa de Mercurii triſmegiſti priſca theologia:Multa de Chaldeorum de Pythagoræ diſciplinis:multa de ſecretioribus hebræoꝝ addidiſſe myſteriis:plurima quoqꝫ ꝑ nos ſuenta & meditata de naturalibus & diuinis rebus diſputāda ꝓpoſuimus.Propoſuimus primo Platonis Ariſtoteliſqꝫ cōcordiā a multis ante hac creditam a nemine ſatis probatā.Boetius apud latinos id ſe facturū pollicitus non inuenit̄ feciſſe unq̄ quod ſemp facere uoluit.Simplicius apud grȩcos idem ꝓfeſſus:utinā id tam præſtaret q̄ pollicet̄.Scribit & Auguſtinus in academicis non defuiſſe plures q ſubtiliſſimis ſuis diſputationibus idem probare conati ſint.Platonis.ſ.& Ariſtotelis eādem eſſe pħiam.Ioānes item grāmaticus cū dicat apud eos tm̄ diſſidere Platonem ab Ariſtotele:qui Platonis dicta non ītelligunt probandū tn̄ poſteris hoc reliq̄t.Addidimus autē & plures locos in q̄bus Scoti & Thomæ plures in q̄bus Auerrois/& Auicenæ ſnīas:quæ diſcordes exiſtimantur cōcordes eſſe nos aſſeueramus.Secūdo loco quæ in pħia cū Ariſtotelica/tum Platonica excogitauimus nos:tum duo &.lxx.noua dogmata phyſica & methaphyſica collocauimus:quæ ſi q̄s teneat:poterit niſi fallor quācūqꝫ de rebus naturalibus diuiniſqꝫ ꝓpoſitā quæſtionem longe alia diſſoluere rōne q̄ per eam edoceamur:quæ & legit̄ in ſcholis:& ab huius æui doctoribus colit̄ pħiam.Nec tam admirari q̄s debet me ī primis annis in tenera ætate ꝑ quā uix licuit ut iactant q̄dā alioꝝ legere cōmentationes;nouā afferre uelle pħiam q̄ uel laudare illā ſi defendit̄:uel dānare ſi reprobatur.Deniqꝫ cum nr̄a iuenta hæc nr̄aſqꝫ ſunt lr̄as iudicaturi nō auctoris annos:ſed illorum merita potius uel demerita numerare.Eſt aūt & præter illā alia quā nos attulimus noua ꝑ numeros philoſophandi inſtitutio:antiqua illa q̄dem & a priſcis theologis a Pythagora præſertim ab Aglaophemo:a Philolao:a Platone prioribuſqꝫ Platonicis obſeruata.Sed quæ hac tēpeſtate/ut præclara alia poſterioꝝ īcuria ſic exoleuit ut uix ueſtigia ipſius ulla reperiantur.Scribit Plato in Epimenide īter oēs liberales artes/& ſcīas cōtemplatrices præcipuā maximeqꝫ diuinā eſſe ſcientiam numerandi.Quærens itē cur hō aīal ſapientiſſimū.Rn̄det q̄a numerare nouit.cuius ſnīæ & Ariſtoteles meminit in problematis.Scribit Albumaſar uerbum fuiſſe Auēzoar Babylonii eum oīa noſſe qui nouerat numerare.Quæ uera eſſe nullo modo pn̄t ſi per numerandi artē eam artē intellexerunt:cuius nūc mercatores in primis ſunt peritiſſimi.Quod & Plato teſtat̄ exerta nos admonēs uoce:ne dinam hanc arithmeticā mercatoriā eſſe arithmeticā ītelligamus.hanc ego arithmeticā quæ ita extollit̄ cū mihi uidear poſt multas lucubratiōes exploratā hr̄e huiuſce rei ꝑiculum facturus ad quatuor & ſeptuaginta q̄ōnes quæ īter phyſicas & dīnas principales exiſtimant̄ rn̄ſuꝝ per numeros publice me ſum pollicitus.Propoſuimus & magica theoremata in q̄bus duplicē eſſe magiā ſignificam⁹:quarū altera dæmonū tota ope & auctoritate conſtat res mediuſfidius execranda & portentoſa.altera nihil eſt aliud cū bene exploraṫ q̄ naturalis pħiæ abſoluta cōſumatio.Vtriuſqꝫ cū meminerint græci illā magiæ nullo modo nōie dignantes γοητειαν nūcupant:hāc propria peculiariqꝫ appellatiōe μαγειαν q̄ſi ꝑfectam ſummāqꝫ ſciam uocant.Idem.n.ut ait Porphyrius perſarū lingua magus ſonat:quod apud nos diuinorū interpres & cultor. Magna aūt īmo maxima inter has artes diſparilitas & diſſimilitudo.Illa non mō chriſtiana religio:ſed oēs leges oīs bene inſtituta Reſp.damnat & execrat̄.Hanc oēs ſapiētes oēs cæleſtiū & di/

Nota quę ſtudia excitauerit

Auguſtinus

Ioannes grāmatic⁹

Nota noua dogmata excogitata

Nota

Noua inſtitutio philoſophādi ꝑ nūeros

Plato

Ariſtoteles

Albūaſar

Plato

Duplex magia

Mag⁹ ſm porphyrium quid

uinaꝝ rerũ ſtudioſę nationes approbãt & amplectunť. Illa artiũ fraudulẽtiſſima: hæc altior ſanctiorq̃ phia. Illa irrita & uana: hęc firma fidelis & ſolida illã quiſquis coluit ſemp̃ diſſimulauit: q̃ in auctoris eſſet ignominiã & cõtumeliã. Ex hac ſũma litterarũ claritas gloriaq̃ antiq̃tus & pene ſemp̃ petita. illius nemo unq̃ ſtudioſus fuit uir phũs & cupidus diſcẽdi bonas artes: ad hanc Pythagoras: Empedocles: Democritus: Plato diſcẽdã nauigauere: hanc prædicauerunt reuerſi: & in arcanis præcipuã habuerũt. Illa ut nullis rõnibus ita nec certis ꝓbatur auctoribus. Hæc clariſſimis q̃ſi parẽtibus honeſtata duos p̃cipue hẽt auctores Xamolſidẽ: quẽ imitatus eſt Abbaris hyperboreus: & Zoroaſtrẽ nõ qui forte crediť ſed illũ Oromaſi filiũ. utriuſq̃ magiæ quid ſit: Platonẽ ſi percoñtemur reſpõdebit in Alcibiade Zoroaſtris magiã nõ eẽ aliud q̃ diuinorũ ſciam qua filios Perſarũ reges erudiebãt: ut ad exẽplar mũdanæ reip. ſuã ipſi regere rempublicã edocerenť. R̃ndebit in Carmide magiã Xamolſidis eſſe animi medicinam: per quam .ſ. animo temperãtia ut per illam corpori ſanitas comparatur horum ueſtigiis poſtea perſtiterunt Carondas: Damygeron: Apollonius: Hoſtanes: & Dardanus: perſtitit Homerus quẽ ut omnes alias ſapiẽtias: ita hãc quoq̃ ſub ſui Vlyxis erroribus diſſimulaſſe: In poetica noſtra theologia aliquãdo probabimus. perſtiterũt Eudoxus & Hermippus perſtiterũt fere oẽs qui pythagorica Platonicaq̃ myſteria ſũt p̃ſcrutati. Ex iunioribus aũt qui eam olfecerint tres reperio: Alchindum arabẽ: Rogeriũ bachonẽ & Gulielmũ pariſienſem. & tẽpeſtate nr̃a uidi Antoniũ cronicũ q̃q̃ in maximis agendis tractandiſq̃ rebus occupatiſſimũ: quæ illius tamẽ eſt ingenii ſublimitas & elegãtia ut oẽs alias liberales artes: ita hanc quoq̃ pulcherrime attigiſſe. Meminit & Plotinus ubi naturæ miniſtrũ & non artificẽ magũ demonſtrat. hanc magiã ꝓbat aſſeueratq̃ uir ſapiẽtiſſimus alterã ita abhorrẽs ut cũ ad maloꝝ dęmonũ ſacra uocareť: rectius eẽ dixerit ad ſe illos q̃ ſe ad illos accedere: & merito quidẽ. Vt .n. illa obnoxiũ mãcipatũq̃ ĩprobis p̃tãtibus hoĩem reddit: ita hæc illarũ principẽ & dominũ: illa deniq̃ nec artis nec ſciẽtiæ ſibi põt nomen uẽdicare. Hæc altiſſimis plena myſteriis profundiſſimã reꝝ ſecretiſſimarũ contemplationem: & demũ totius naturæ cognitionẽ cõplectiť. hæc inter ſparſas dei bñficio & inter ſeminatas mũdo uirtutes quaſi de latebris euocans in lucẽ nõ tam facit miranda q̃ facienti naturæ ſedula famulať: hæc uniuerſi conſenſum quem ſignificantius græci σύμπαθειαν dicũt introrſum perſcrutatius rimata: & mutuã naturaꝝ cognitionẽ habens perſpectam natiuas addimẽs unicuiq̃ rei & ſuas illecebras quæ magoꝝ ιυγγες nominãtur in mũdi receſſibus in naturæ gremio in promptuariis arcaniſq̃ dei latitantia miracula quaſi ipſa ſit artifex promit in publicum: & ſicut agricola ulmos uitibus ita magus terram cælo. i. inferiora ſuperioꝝ dotibus uirtutibuſq̃ maritat: quo fit ut q̃ illa prodigioſa & noxia tam hæc diuina & ſalutaris appareat. ob hoc p̃cipue q̃ illa hoĩem dei hoſtibus mãcipãs auocat a deo: hæc ĩ eã operũ dei admirationẽ excitat: quã ꝓpenſa caritas fides ac ſpes certiſſime cõſequũtur. Neq̃ .n. ad religionẽ ad dei cultũ quicq̃ ꝓmouet magis q̃ aſſidua contẽplatio mirabiliũ dei: quæ ut per hanc de qua agimus naturalẽ magiã bene explorauerimus in opificis cultũ amorẽq̃ ardentius animati illud canere cõpellemur. Pleni ſunt cæli plena ẽ omnis terra maieſtate gloriæ tuæ. & hæc ſatis de magia: de qua hæc diximus q̃ ſunt plures qui ſicut canes ignotos ſemper adlatrant: ita & ipſi ſæpe damnant oderũtq̃ quæ nõ intelligũt. Venio nũc ad ea quæ ex antiquis hebręoꝝ myſteriis eruta ad

Platonis ĩ Alcibiade ac carmid̄ de magia auctoritas

Qui fuerint magi

Pythagoras
Empedocles
Democritus
Plato
Xamolſides
Abbaris hypbore⁹
Zoroaſtes
Carondas
Damigeron
Appollonius
Hoſtanes
Dardanuſ
Homerus
Eudoxus
Hermippus
Alechindus
Rogeriuſ
Guilielm⁹
Antonius

Quid in dei contẽplationẽ ducat

ta ad

ta ad ſacroſanctã & catholicam:fidẽ cõfirmandã attuli.Quæ ne forte ab his qui
bus ſunt ignota cõmenticiæ nugæ:aut fabulæ circulatorũ exiſtimentur. Volo in
telligant oẽs quæ & qualia ſint unde petita:quibus & q̃ claris auctoribus confir-
mata:q̃ repoſita q̃ diuina q̃ noſtris hominibus ad ꝓpugnandã religionẽ cõtra he-
bræorũ importunas calũnias ſint neceſſaria.Scribunt nõ mõ celebres hebræorũ
doctores:ſed ex noſtris quoq; Eſdras:Hilarius:& Origenes : Moſem non legem
modo quã quinq; exaratã libris poſteris reliquit:ſed ſecretiorẽ quoq; & ueram le
gis enarrationẽ in monte diuinitus accepiſſe.Præceptũ autẽ ei a deo ut legẽ qui-
dem populo publicaret:legis interprætationẽ nec traderet litteris nec inuulga-
ret:ſed ipſe ieſunaue tantũ tum ille aliis deinceps ſuccedentibus ſacerdotũ primo
ribus magna ſilẽtii religiõe reuelaret.& merito qdẽ.Satis enim erat uulgarib⁹ &
per ſimplicẽ hiſtoriã nũc dei potentiã:nũc in ĩprobos irã:in bonos clementiã : in
oẽs iuſticiã agnoſcere.& per diuina ſalutariaq; p̃cepta ad bene beateq; uiuẽdũ &
cultũ ueræ religiõis inſtitui.At myſteria ſecretiora & ſub cortice legis rudiq; uer
borũ prætextu latitãtia altiſſimæ diuinitatis arcana plebi palã facere. Quid erat
aliud q̃ dare ſanctũ canibus:& inter porcos ſpargere margaritas? Ergo hæc clam
uulgo habere perfectis cõmunicanda:inter quos tantũ ſapientiã loqui ſe ait Pau
lus nõ humani conſilii ſed diuini p̃cepti fuit.Quẽ morem antiqui quoq; p̃hi ſan-
ctiſſime obſeruarunt.Pythagoras nihil ſcripſit niſi paucula q̃dam:quæ Damæ fi
liæ moriens cõmendauit.Aegyptiorũ templis inſculptæ ſphynges hoc admone-
bant:ut myſtica dogmata per enigmatũ nodos a ꝓphana multitudine inuiolata
cuſtodirent.Plato Dioni quædam de ſupremis ſcribens ſubſtãtiis per enigmata
inquit dicendũ eſt:ne ſi epiſtola forte ad aliorum peruenerit manus quæ tibi ſcri-
bimus ab aliis intelligantur.Ariſtoteles libros primæ p̃hiæ in quibus agit de di-
uinis editos eſſe & non editos dicebat.Quid plura Ieſum Chriſtum uitæ magi-
ſtrum aſſerit.Origines multa reuelaſſe diſcipulis:quæ illi ne uulgo fierent cõmu
nia ſcribere noluerunt.Quod maxime confirmat Dionyſius areopagita qui ſe-
cretiora myſteria a noſtræ religionis auctoribus

ideſt ex animo
in aĩum ſine litteris medio intercedẽte uerbo ait fuiſſe trãſfuſa.Hoc eodẽ penitus
mõ cũ ex dei precepto uera illa legis interp̃tatio Moſi deitũs tradita reuelaretur:
dicta eſt Cabala:quod idẽ eſt apud hebræos quod apud nos receptio. ob id ſcili-
cet ꝙ illam doctrinã non per litterarũ monumẽta ſed ordinariis reuelationũ ſuc
ceſſionibus alter ab altero q̃ſi hæreditario iure reciperet.Verum poſtq̃ hebræi a
Babylonica captiuitate reſtitui p̱ Cyrũ & ſub Zorababel inſtaurato tẽplo ad re-
parandã legẽ animũ appulerũt.Eſdras tũc eccleſiæ præfectus poſt emẽdatũ Mo
ſeos librũ:cũ plane cognoſceret p̱ exilia cædes:fugas:captiuitatẽ gentis Iſraeliti-
cæ inſtitutũ a maioribus morẽ tradẽdæ p̱ manus doctrinæ ſeruari nõ poſſe:futu-
rũq; ut ſibi diuinitus indulta cæleſtis doctrinæ arcana perirẽt:quorũ cõmentariis
nõ intercedẽtibus durare diu memoria nõ poterat.Cõſtituit ut cõuocatis qui tũc
ſupererãt ſapiẽtibus afferret unuſquiſq; in mediũ q̃ de myſteriis legis memoriter
tenebat:adhibitiſq; notariis in ſeptuaginta uolumina:tot enim fere in ſinedrio ſa-
pientes redigerent.Qua de re q mihi nõ credũt audiãt Eſdrã ipm ſic loquẽtem.
Exactis quadraginta diebus locutus ẽ altiſſimus dicens.Priora q̃ ſcripſiſti in palã
pone legãt digni & indigni.Nouiſſimos ãt.lxx.libros cõſeruabis ut tradas eos ſa-

Eſdras
Hilarius
Origenes

Hoc idẽ de pytha-gora in Hepta-plo

Plato

Ariſtote-les

Origines

Dionyſi⁹

Cabala quid ſit

Eſdras ſa-cerdos qd egerit

Eſdræ uer ba

piẽtibus de populo tuo. In his enim eſt uena intellectus & ſapiẽtiæ fons & ſciẽtiæ
flumẽ atq; ita feci: Hæc Eſdras ad uerbũ. Hi ſũt libri ſciẽtiæ Cabalæ in qbus meri
to Eſdras uenã intellectus. i. ineffabilem deſup ſubſtãtiali deitate theologiã ſapiẽ
tiæ fontẽ. i. de intelligibilibus angelicisq; formis exactã metaphyſicã & ſciẽtię flu
mẽ. i. de rebus naturalibus firmiſſimã philoſophiã eẽ clara in primis uoce ꝓnũci

A ſixto co actus mirandula quaſdam quæſtiones propa rare

uit. Hi Libri Sixtus q̃rtꝰ põtifex maximus: q hũc ſub quo uiuimus fœliciter Inno
cẽtiũ octauũ ꝓxime añceſſit maxima cura ſtudioq; curauit ut in publicã fidei no
ſtræ utilitatẽ latinis litteris mãdarent. Iamq; cũ ille deceſſit: tres ex illis ꝑuenerãt
ad latinos. Hi libri apud hebræos hac tẽpeſtate tãta religione colunt: ut neminẽ
liceat niſi annos. xl. natũ illos attingere. hos ego libros non mediocri impẽſa mihi
cũ cõparaſſem: ſumma diligentia in defeſſis laboribus cũ perlegiſſem: uidi in illis
(teſtis ẽ deus) religionẽ nõ tã Moſaicã q̃ chriſtianã ibi trinitatis myſteriũ. ibi uer
bi incarnatiõem: ibi meſſiæ diuinitatẽ: ibi de peccato originali. de illius ꝑ chriſtũ
expiatiõe: de cæleſti Hieruſalẽ: de caſu dęmonum: de ordinibus angelorũ: de pur
gatoriis: de inferorũ pœnis. Eadẽ legi quæ apud Paulũ & Dionyſiũ: apud Hiero-
nymũ & Auguſtinũ quotidie legimus. In his uero quæ ſpectant ad philoſophiã
Pythagorã ꝓrſus audias & Platonẽ quoꝝ decreta ita ſunt fidei chriſtiãæ affinia:

Auguſtinus.

ut Auguſtinus noſter imenſas deo grãs agat: q ad eius manus ꝑuenerint libri Pla
tonicorũ. In plenũ nulla ẽ ferme de re nobis cũ hebręis cõtrouerſia: de q̃ ex libris
cabaliſtarũ ita redargui cõuinciq; nõ poſſint: ut ne angulus qdem reliquus ſit in
quẽ ſe cõdant. Cuius rei teſtẽ grauiſſimũ habeo Antoniũ cronicum uirũ eruditiſſi
mum: q ſuis auribus cũ apud eum eſſem in cõuiuio audiuit Dattilum Hebræum
pitum huius ſciæ in chriſtianorũ ꝓrſus de trinitate ſniam pedibus manibusq; de-
ſcẽdere. Et ut reliq̃ meæ diſputatiõis capita ꝑcenſeã: Attulimus & noſtrã de inter

Zoroaſter Orpheus que antiquitus ſapiẽtiſſimi habebãt Iãblicus Nota

pretãdis Orphei Zoroaſtrisq; carminibus ſniam. Orpheus apud græcos ferme i
teger: zoroaſter apud eos mancus: apud chaldęos abſolutior legit. Ambo priſcæ
ſapiẽtiæ crediti patres & auctores. Nã ut taceã de zoroaſtre: cuius frequẽs apud
platõicos nõ ſine ſũma ſemꝑ ueneratõe ẽ mẽtio. Scribit Iãblicus calcideus habuiſ
ſe Pythagorã orphicã theologiã tanq̃ exẽplar ad q̃ ipſe ſuã effingeret formaretq;
pħiam. Q uiniccirco tñ dicta Pythagoræ ſacra nũcupari dicũt. q ab Orphei flu
xerit inſtitutis. Inde ſecreta de nũeris doctrina: & qcqd magnũ ſublimeq; habuit
græca pħia ut a primo fõte manauit. Sed q erat ueterum mos theologorũ: ita Or
pheus ſuorũ dogmatũ myſteria fabulaꝝ intexit inuolucris: & pœtico uelamento
diſſimulauit: ut ſi quis legat illius hymnos nihil ſubeſſe credat præter fabellas nu
gaſq; meraciſſimas. quod uolui dixiſſe ut cognoſcatur qs mihi labor q̃ fuerit diffi
cultas ex affectatis enygmatũ ſcyrpis ex fabulaꝝ latebris latitãtes eruere ſecretæ
pħiæ ſenſus: nulla præſertim in re tã graui tã abſcondita lexplorataq; adiuto alio-
rũ iterpretũ opa & diligẽtia. Et tñ oblatrabãt cães mei minutula quædã & leuia ad
nũeri oſtẽtationẽ me accumulaſſe: q̃ſi ñ oẽs quæ ãbiguæ maxie cõtrouerſæq; ſunt
quæſtiões i qbus pricipales digladiant acadẽiæ q̃ſi nõ multa attuleri his ipſis q &
mea carpunt: & ſe credunt pħorum principes & incognita prorſus & in tentata.
Q uin ego tantũ abſum ab ea culpa ut curauerim in qnã pauciſſima potui capita
cogere diſputationẽ: quã ſi ut cõſueuerũt alii partiri ipſe in ſua mẽbra & lãcinare
uoluiſſem innumerum ꝑfecto numerũ excreuiſſet. Et ut taceã de cæteris: quis eſt
qui neſciat unũ dogma ex nongentis q. ſ. de cõcilianda eſt Platonis Ariſtotelisq;
philoſophia

phia potuiſſe me citra oēm affectatæ numeroſitatis ſuſpitionē in ſexcenta ne dicā plura capita deduxiſſe locos.ſ.oēs in qbus diſſidere alii cōuenire ego illos exiſtimo pticulatim enumerātē. Sed qd ego his diutius īmoror:& nō potius ad id deuenio cuius gr̄a totū hoc opus ſuſceptū ē:ut liqdo ut luce clarius: ut extra oēm controuerſiā nō me ſolū nō ipiū:ſed impios & hæreticos eē illos cōprobē:q me hæreticū eē aut fuiſſe aliqñ dicere nō erubeſcunt. Agā aūt hoc ego non cōuiciis & contumeliis:ſed ipſis rebus & rōnibus afferēdo in mediū quæ dixi:q ſcripſi:quę ſenſi. Q uid itē illi dixerint & ſenſerint. Examinabūt hæc deīde alii uiri docti & īſignes & apud nr̄as & apud exteras Academias iudicabit ſancta ſedes & ſedēs in ea Innocētius octauus. Cuius iudiciū negligere aut uiolare nephas & flagitiū. Ipſe iudex ſupremus in terris q eū refert:q iudex eſt uiuoꝝ & mortuoꝝ. Ipſe prōptuariū arcanūq; ueritatis q eius agit uices q ē ipſa ueritas & caro factus habitauit in nobis ut ueritatē nobis annūciaret. Sed iā ad ipſas examinādas qōnes deſcēdamus: quas magr̄i iſti q̄ſi hæreticas dānarūt. Q đ facturo mutāda ē loquēdi rō. Eſt.n. mihi cū barbaris ſermo:& ut lepide ē in ꝓuerbio balbi nō niſi balbos intelligunt. Sancta ſedes. Innocentius. Lepidū ꝓuerbium

QVAESTIO PRIMA DE DESCENSV CHRISTI AD INFEROS.

PRIMA cōcluſio ex ꝓpoſitis a me in diſputatiōe mea quā iſti dānauerūt fuit hæc. Chriſtus nō ueraciter & q̄tū ad realē pſentiā deſcēdit ad inferos:ut ponit Thomas & cōis uia: ſed ſolū quo ad effectū. Circa iſtā cōcluſionē prio uolo declarare ſenſum meū & q̄ ſit mēs & opinio mea de mō deſcēſus Chriſti quā fuit mē æ intētiōis explicare in ꝓpoſita cōcluſiōe & oſtēdere illā nō ſolū eē catholicā:& a multis catholicis doctoribus creditā & approbatā. Sed ēt ſua oppoſita lōge ꝓbabiliorē. Secūdo declarabo q̄uō ēt ipſa ꝓpoſitio de uirtute ſermonis & ſcdm uim uerborū a doctis uiris nullo mō eſt hæretica uel hæreſim ſapiens ſimplr̄ iudicāda. Tertio declarabo q; ipſi errāt in fide ſi perſiſtunt in hac ſn̄ia q; ego nō poſſim cōcluſionē meā ēt in ſenſu quē pmittit uis uerborū ab hæreſi defendere. Q uarto & ultīo ex ſupabūdāti oſtēdā q; nullo mō pn̄t ſe excuſare q; in cōſulte non fuerit facta dānatio eoꝝ. Prius āt q̄ exponā modū ſcdm quē ego teneo Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos uolo hæc pmittere q; licet teneamur explicite & in pticulari credere Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos tanq̄ articulū fidei a Philippo nobis traditū & ꝓmulgatū ſic q; ēt ꝓteſtatio mea aut ei ſimilis nō ſaluaret illū q poneret oppoſitum iſtius articuli. Nō uidet̄ tn̄ q; determinatū modum illius deſcēſus teneat̄ qlibet fidelis explicite & in pticulari credere. Sed ſufficere uī homini chriſtiano q; credat Chriſtū deſcēdiſſe ad inferos non ſcdm corpus nec ſcdm corpus & aīam ſed ſecundū aīam tm̄ & hūc deſcēſum ſcdm aīam credat fuiſſe mō poſſibili decēti expediēti & oportuno & hoc qa determinatus modus illius deſcēſus nō habet̄ expreſſe:nec uī cōuinci ex ſcriptura ſacra nec ex aliqua determinatione uniuerſalis eccleſiæ aut ſpeciali dei reuelatiōe uel apoſtoloꝝ fideli relatione. Imo q; plus eſt Scotus in ſacris litteris nō parū exercitatus dicit q; ex ſcriptura ſacra nō habet̄ q; Chriſtus deſcēderit ad inferos:ut refert Frāciſcus de mayronis in quarto ſn̄iarū. Q uāto minus dicere poſſumus q; ex ſcriptura habeat̄ certus & determinatus modus deſcenſus Chriſti. Vnde & non defuit aliquis doctor

Q uomō in declarā da concluſione ꝓceſſurus ſit.

Chriſti deſcenſus a Philippo nobis datus eſt

Scotus Frāciſcus de mayronis.

Hinc uidetur illa haud uera eſſe theologica ꝓpoſitio de eum ubiq; eſſe ꝑ præſentiã potentiam & eſſentiam Thomas

cuius ego ēt in hoc articulo dãtionẽ nunq̄ legi cui uiſum eſt ꝓbabile:& cũ ueri-
tate articuli defenſabile ꝙ aĩa Chriſti nõ fuerit p̄ſentialiter ĩ inferno.& auctorita-
tes oẽs quas & Frãciſcus ĩ quarto & theologi alii adducũt ĩ tertio:uideri p̄t alicui
ꝙ ita poſſint expõi de deſcẽſu per effectũ ſicut per realẽ præſentiam. etiam ſequẽ-
do modũ exponẽdi ſcripturã quẽ ſequũtur ipſimet doctoresq̄ tenẽt oppoſitũ.Le-
git enim eccleſiaſte.xxiiii..Penetrabo omnes inferiores p̄tes terræ.Quod expo-
nẽs Thomas ĩ tertia p̄te ſummæ dicit intelligẽdũ eẽ ꝑ effectum. ergo a ſimili dice-
ret forte aliquis poſſe exponi auctoritates dicẽtes ipſum penetraſſe ad limbũ uel
ad ſinum Abraæ. Idẽ enim eſt penetrare ꝙ penitus & intra intrare. quod ēt plus ē
q̄ deſcẽdere.Quare ſi nõ ſolũ ĩtraſſe ſed ēt penitus & intro intraſſe dicetur inferio-
res partes terræ nõ quia ibi fuit realiter præſens:ſed quia ibi fuit ſolũ per effectũ
Ita poterit etiã dici fuiſſe in ſinu Abraæ: & intraſſe ſinnm Abraæ ꝑ effectũ tãtum

Quid penetrare

& nõ per realẽ præſentiã.Hæc aũt nõ ideo dico:quia ego crediderim unq̄ ꝙ Chri-
ſtus alibi exiſtẽs præſentialiter ideo ſolum dicat̃ fuiſſe in inferno:quia ibi aliq̄d ſit
operatus ſicut rex exiſtẽs ĩ palatio dicit̃ eẽ ĩ alio loco ꝓuinciæ ubi auctoritate po-
teſtatis ſuæ & imperio ſuo aliq̄d efficacitur operatur. Neq; enim iſta fuit opinio
mea unq̄ ut mox patebit ĩ declarationẽ opiniõis meę.Immo ego firmiter & teneo
& tenui & publice ſemp̄ & priuate dixi ꝙ ſicubi fuit aĩa chriſti ĩ triduo ipſa fuit in
inferno & ꝙ ipã uere ibi fuit præſens. Sed uolui hæc dixiſſe ad pleniorẽ huius ma-

Auguſti.

teriæ examinationẽ ut & illud Auguſtini dictũ ĩ libro de hæreſibus uerificari ui-
deamus nihil eẽ difficilius q̄ definire hoc ē hæreticũ aut nõ hæreticũ.Vnde & ꝓ-
pter hoc dicit ipſe cõtigiſſe ꝙ cũ duo ſcriptores ambo celeberrimi Epiphanius &
Philiſtrius de hæreſibus ſcripſiſſent in numerãdis illis multũ diſcordãt nõ ab aliã
cauſam q̄ propter ea ꝙ illud ꝙ uni uidebat̃ hæreticũ alteri nõ uidebat̃.Sed iã ue-
nio ad manifeſtãdam opinionẽ meã de modo deſcenſus Chriſti & ad perfecte de-
clarandũ concluſionẽ meam.Primo ſummatim ponẽs intellectum eius.Secũdo il-
lum latius explicãs & probãs. Summarius ſenſus cõcluſionis meæ eſt iſte. Quia

Nota

Chriſtus ſecũdũ animã tantũ deſcendit ad inferos & animæ ſicut cuicũq; ſubſtan-

Subſtãtiarum ſeparatarũ duplex opinio

tiæ ſaparatæ uidetur nõ cõpetere locari uel moueri localiter niſi ratione operatio-
nis.Ideo dico ꝙ deſcendiſſe ad infernũ:uel fuiſſe in inferno localiter uidet̃ nõ con-
petiſſe chriſto niſi rõne operatiõis ita ꝙ licet uere p̄ſentialiter fuerit aĩa Chriſti in
inferno ſub̄a tamen ſua nõ fuit ei ratio pręſentialitatis ſed ſolũ ſua operatio.Quę
uerba ut plenius intelligãtur: eſt aduertendũ ꝙ eorũq; q̄ ponũt ſb̄ãs ſeparatas nõ
eẽ in loco niſi per operationẽ trãſeuntẽ eſt duplex opinio.Quidam enim dicũt ꝙ
ſb̄æ incorporeæ rõne ſuæ ſb̄æ nullo mõ debetur locus:ſicut & ipſa uere nunq̄ eſt
alba uel nigra.& ita ꝙ de ipſa ſecũdũ eos nõ irrationabiliter poteſt dici ꝙ nõ eſt in
loco & ꝙ nuſq̄ eſt.ſicut etiã uere dicit̃ ꝙ nec eſt calida nec frigida.Auctoritates ãt
ſcripturæ quæ uidẽtur angelis dare locũ dũ dicũt ipſos eẽ ĩ cælo uel mitti ad hũc
locũ uel ad illũ eſſe intelligendas ſic.nõ ꝙ ipſi hic uel ibi ſint cũ ipſi ꝓprie nõ ſint
in loco:ſed ꝙ hic operent̃ uel ibi:uel incipiãt operari ubi prius nõ operabãtur.&

Prima Gregori' niſenus

iſti multũ innitunt̃ uerbis Gregorii niſeni:qui dicit ꝙ cum nos deberemus dicere
ſpũm operari hic:abuſiue dicimus ipſum eẽ hic. & ita uult iſta opinio.ꝙ ſubſtãtia
angeli uł aĩæ ſepatæ nũq̄ põt dici p̄ns potius huic loco uel illi niſi p̄ns negatiue.i.
indiſtans.Sed ſi qñ dicitur alicubi eſſe uel fuiſſe:idẽ eſt ac ſi diceretur alicubi ope-
rari uel operatã fuiſſe:Adduntq; ꝙ iſte modus loquẽdi trãſſumptus ē a rebus cor-

poralibus

poralibus:quas quia nos uidemus non poſſe agere niſi ubi ſunt præſentes ſaltē ſecundū cōem opinionē:ideo ēt idem credentes de incorporeis cōcludimus ꝙ ubi operantur & ubi inueniť eſſe operatio eorū ibi etiā ſit eoꝝ ſubſtantia localiter p̄ſens. Concludūt finaliter ꝙ ruditas eſt ingenii & defectus imaginatiōis non poſſe intelligere ꝙ aliquid ſit ens & non ſit in loco:& ꝙ friuolū eſt argumētū illoꝝ qui dicunt ꝙ eſſe præſupponit operari:quia uera eſt illa ꝓpoſitio ad hunc ſenſum ꝙ non ens nō pōt operari. Oportet enim agēs eſſe in actu iuxta illud ſemp exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens.ſed nō eſt uera ad hūc ſenſum ꝙ operari in loco præſupponit eē in loco cū ſtet operantē eſſe talis naturæ ꝙ ei non plus debeť p̄ſentia aut diſtantia localis q̄ debeať albedo aut nigredo. Dicent ergo ſic opinātes ꝙ aīa Chriſti ſeparata a corpore ſecundū ſuam ſubſtātiam:nec fuit in inferno nec extra infernū:ſed uere nullibi fuit. Diciť aūt fuiſſe in inferno q̄a operata eſt in inferno.& in illa parte inferni principalius diciť fuiſſe ubi principalius ē operata. Iſtā aūt opinionē de mō eſſendi præſentialiter in loco:licet ēt multi doctores teneāt:ego tn̄ nō teneo nec ſecutus ſum eā in cōcluſione mea:ſed eam tenui quam immediate ſubiungā.

Vide falſam opinionem

Eſt ergo alia opinio quæ dicit ꝙ ſubſtantia ſeparata ſicut eſt angelus & aīa non unita corpori eſt q̄dē uere in loco.& ita uere definitiue eſt præſens localiter ſicut res corporea eſt cōmenſuratiue præſens localiter.& in hoc conuenit iſta uia cū cōi quæ eſt uia Scoti & oīum Scotiſtarū. Sed in hoc diſcrepant ꝙ ſcotiſtæ dicūt ꝙ finitio & limitatio eſſentiæ & finaliter intrinſeca determinatio ſuæ ſubſtātiæ eſt ratio ſubſtantiæ ſeparatæ eſſendi in loco. Iſta aūt opinio quā ego ſum ſecutus in cōcluſione dicit ꝙ ſicut licet ſubſtantia corporea ſit cōmenſuratiue in loco tamē ratio ei eſſendi taliter in loco non eſt ſua ſubſtantialitas ſed quātitas quæ eſt extrinſeca & extranea a ratione ſuæ ſubſtantiæ:ita ēt licet ſubſtantia incorporea uere ſit definitiue in loco & præſens localiter:tn̄ ratio ei eſſendi in loco nō eſt ſua ſubſtantia:ſed operatio eius ab ea tranſiens ad extra.

Secunda opinio quam auctor tēuit

Quam opinionē ego iudico ſic intelligendam & ſic intellectā iudico non ſolum non hæreticam:ſed etiam probabiliorem ſua oppoſita.& eſt ꝙ etiam ſi finitas uel limitatio naturæ ſeparatæ ſit ei ratio non eſſendi ubiq;.aut ratioq; ſi ſit in uno loco non ſit ſimul in alio totaliter:& in utroq; per naturam.non tamen eſt ratio eſſendi ſimpliciter in loco ipſo ſubſtantiæ ſeparatæ. Sed eius effectus uel operatio capiendo operationē pro omni habitudine ad corpus uel locum habēte ſe per modū operationis actiuæ uel paſſiuæ.alia ab habitudine præſentialitatis loci & hoc intelligendo de facto non negādo aliū modū poſſibilē deſcenſus uel locationis aīæ ſeparatæ ut dico in ſequēti concluſione:qui tn̄ modus eſt nobis ignotus.hanc ego opinionē ſecutus in cōcluſiōe mea dico Chriſtrū fuiſſe in inferno ſolum per effectum:qui ex quo nō fuit ibi niſi ſecundū aīam.

Declaratio opinionis

Dicēdū eſt ſecundū opinionē iſtā ꝙ ſicut ſubſtantiæ corporeæ nō cōpetit fuiſſe alicubi cōmenſuratiue niſi per quantitatē ita illi aīæ non cōpetebat eſſe in inferno:ubi crediť fuiſſe niſi per effectū & operationē.ſed ſicut rō p̄ſentialitatis aīabus ſanctoꝝ patrū fuit habitudo ad illū locum habēs ſe per modū operationis trāſeūtis ſicut erat detētio & alligatio ad illū locū donec apta ianua a redēptore extraherenť. Ita rō p̄ſentialitatis aīæ Chriſti fuit operatio q̄ ibi ē opatus.& ꝙ illa fuerit mēs mea & ꝙ hoc prætēdant uerba cōcluſiōis meæ infra manifeſtabo ubi declarabiť cōcluſio in ſe ēē de uirtute ſermonis & ſcd̄m uim uerboꝝ nō eē heretica iudicāda. Vtra aūt opinio ſit uerior de mō eſſendi in loco ſubſtantiarum

Oſtendiť neceſſitatē ſuæ opinionis

Nota.

ſeparatarum Scotiſtarũ.f.an eorũ quos ſum ſecutus ego nõ determino hoc tantũ dico a tot tantiſq; magiſtris doctoribuſq; catholicis & doctrina & ſanctitate cele bratiſſimis creditã eſſe opinionem meã & habitam pro ueriſſima:ut longe magis temerarii iudicãdi ſint:ſi qui ſunt q opinionẽ doctorum tam probatorũ ꝓ hæreti ca aut hæreſim ſapiente audẽt iudicare:q̃ ego q auctoritatẽ neterũ illorum theo logorũ iuniorũ determinationibus anteponã.hanc.n.opinionẽ quã ego ſequor li cet aſſertiue teneat nõ ſolũ durãdus ſed & Bernardus de gãnaco in impugnationi bus Hẽrici quolibeto ſecũdo. Tenet Thomas anglicus in quolibetis ſuis. Tenet Herueus brito in ſuo ſecundo ſententiarum. Tenuit & beatus Thomas in primo ſententiarum:licet alibi deinde uideri poteſt ſequi aliam opinionem. Tenet archi epiſcopus malphitenſis in ſuo ſecundo. Tenet Ioannes pariſienſis in correctorio corruptorii.& quid plures enumero: tenuerunt credo iſtam opinionẽ pluſq̃ cen tum doctores catholici & probatiſſimi: quorum libri non ſolum nõ reprobati ab eccleſia:ſed celebres in oĩbus chriſtianorũ gymnaſiis publice legunt̃.quos ſiquis uoluerit adire:uidere poterit fundamenta opinionis & cognoſcere probabilitatẽ eius:qd ego nõ intẽdo hic facere.q ſolũ hoc ago ut ſic ꝓpoſitas a me cõcluſiones declarẽ:ut inde nec ſimplices habere poſſint unde ſcandalizent̃. nec detractores ſi q ſunt qd calumnient̃. Exercitii tamen grã adducã quædã argumẽta quæ audi ui cõtra iſtã opinionẽ. Primo arguit̃ p articulũ Pariſien. cciiii.q dicit dicere ſbam angeli nõ eſſe in loco ſine opatione.error. Secũdo arguit̃ quia poſſibile eſt ſubſtã tiã ſeparatã nihil operari ad extra.quo poſito q̃rit̃ an ſit alicubi an nuſq̃:an ubiq: nõ nuſq̃:quia adhuc illo poſito erit pars uniuerſi.& ita etit uerũ dicere q; eſt in mũ do nõ ubiq;:quia hoc eſt ꝓpriũ dei ergo alicubi. Tertio qa angeli dicunt̃ eẽ in cæ lo empyreo:& tñ nullã operationẽ trãſeũtẽ hñt erga illud cælũ. Itẽ inſtabat qdã magiſter generalis potiſſimũ duabus rõnibus:quarũ prima eſt hæc q; ſeclnſa qua cũq; operatione ad extra adhuc eſſentia angeli eſt finita:ergo adhuc ut ſic defini tur ad locũ. Secũda ẽ hæc quia ſi qd uidet̃ eẽ q̃re neget̃ locus ab angelo hoc ẽ qa nõ habet extenſionẽ hoc autẽ nihil impedit:quia etiã ſi pũctus daret̃ ſeparatus a linea adhuc haberet ſitũ:& tamen punctus non habet extenſionẽ. Ad primũ mul tiplex patet reſponſio ſecundũ ꝓnominatos doctores. Sunt enim quidã q uolen tes ſaluare articulũ ſimul cũ poſitiõe dicũt q; mẽs articuli ẽ q; opinio ponẽs ſbãm ſeparatã nõ eẽ in loco niſi p opatione quæ eſt exterior motio localis uel alteratio realis ẽ error:& q; illa ſit mẽs articuli patet qa articulus.lxxvii:ſic dicit q̃ſi dclarã do iſtũ dicere q; ſi eſſet aliqua ſbã ſeparata q̃ non moueret aliquod corpus in hoc mũdo illa nõ claudaret̃ in uniuerſo error. Ecce q; ſicut in articulo quẽ ponit argu ens dicit errorẽ eẽ angelũ eẽ ſolũ in loco p opationẽ:ita in iſto dicit errorẽ eẽ dice re q; ſbã ſepata nõ claudit̃ i hoc uniuerſo niſi p motũ corporis. Vnde uidet̃ idẽ in telligere p opationẽ i articulo.cciiii.q; p motũ i articulo.lxxvii. Nõ põt ãt iſta po ſitio ſolũ p opationẽ iſto mõ ſumptã angelũ eſſe in loco: ut patebit in reſpõſiõe ad tertiũ. Itẽ dicit ſolẽnis doctor Gotfredus de fontibus q; iſti articuli idigẽt magna correctiõe:qa nõnulli ſunt falſi nõnulli:adinuicẽ ſibi cõtradicũt.& ꝓfecto in iſta materia neceſſe eſt aut q; articulus exponat̃ mõ immediate ꝓpoſito: aut q; in ipſis articulis ſit cõtradictio manifeſta.quod ſic probo. Eſt enim articulus.ccxviii.qui dicit q; ſi intelligat̃ q; ſubſtãtia angeli non eſt ei ratio eſſendi in loco uerũ eſt dice re q; nuſq̃ eſt ſecundũ ſubſtantiã. Et teſtatur Henricus i quolibeto ſecũdo.q.ix.q; omnes

Bernat dus de gã naco

Thomas anglicus

Herueus brito

.S.Tho mas

Malphitẽ ſis

Ioães pi ſienſis

Nota.

Argumẽ ta contra iſtam opi nionem

Primum

Secundũ

Tertium

Q uartũ

Solutio primi mltiplex & dclara tio articu li pariſiẽ.

Secunda Gotfred' de fontib'

Nota

Henricus

omnes magiſtri theologiæ cõgregati in hoc unanimiter cõuenerũt: ꝙ ſubſtantia angeli nõ eſt ratio angelũ eẽ in loco:& dicit ſe fuiſſe inter illos magr̃os q̃ hoc determinarũt.& ſubdit ipſe Henricus ibidẽ ꝙ cõſimili ratione uerũ eſt indubitáter ꝙ ſi angelus per potẽtiã ſuã.ſ.p intellectũ & uolũtatẽ uirtutẽ ſuam nõ applicat ad locum operãdo circa ipſum ꝙ ſimpliciter potẽtia eius intellectus.ſ.& uolũtas non eſt ratio eſſendi ipſum in loco:qui potentia eius nõ eſt minoris abſtractionis q̃ ſit eius ſubſtãtia ergo ſeqtur ꝙ uel erit concedere ꝙ ratio eſſendi eũ in loco erit aliqd habẽs ſe per modum actus ſecũdi in corpus trãſeuntis: quicquid ſit illud. & eſt id quod ponit poſitio q̃ ego ſequor uel in articulis erit manifeſta cõtradictio. Vnde & Henricus in eodem loco fatet̃ ſe non poſſe intelligere quomõ ſubſtãtia ſeparata ſit in loco niſi agat aliquid aut patiat̃ a loco uel a re exiſtẽte in loco. Egidius aũt & multi alii dicũt ꝙ de illis articulis nihil eſt curandũ.quia fuerũt facti nõ cõuocatis oĩbus doctoribus Pariſienſibus.ſed ad requiſitionẽ quorundam capiroſorũ. Et quicqd ſit de hoc hæc duo uolo dicere. Primo ꝙ nõ minus facit pro poſitione noſtra articulus.ccxviii.q̃ faciat cõtra eũ articulus.cciiii. Secũdo ꝙ certum eſt & ipſi etiam Pariſienſes hoc fatentur ꝙ illi articuli nõ obligant oẽs fideles: nec tenemur illis credere niſi inquantũ ſcripturæ ſacræ innitunt̃:aut determinationibus uniuerſalis eccleſiæ. Vnde ſolent dicere anglici ꝙ illi articuli non trãſeunt mare: quare & nos ſi in re tam graui licet iocari:poſſumus dicere ꝙ nõ tranſeunt alpes. Quare & ſi cõcluſio mea eſſet cõtra articulũ meminerint qui me dãnabãt ꝙ oĩo in me dãnando errabãt:quia dicebãt ꝙ cõcluſio mea erat cõtra ſymbolũ apoſtolicũ:cũ debuiſſent dicere ꝙ erat cõtra ſymbolũ Pariſinũ:q̃q̃ & hoc eſt falſum ut prius oſtẽdimus. Videt̃ autem mihi uerus intellectus illorũ articulorum hic eſſe ꝙ in articulo.cciiii.ſi in eo ſit ſermo de operatione cõiter accepta modo prædicto hoc intendatur ꝙ etiam ſecluſa quacunqꝫ operatione adhuc finitas uel limitatio naturæ ſeparatæ erit ei ratio nõ eſſendi ubiqꝫ:aut ratio ꝙ ſi ſit in uno loco non eſt ſimul in alio totali.& in utroqꝫ p naturã. In articulo autẽ. ccxviii.credo ꝙ intendatur ꝙ ſubſtãtia uel finitas ſubſtantiæ nõ eſt rõ angelo eẽndi ſimplr̃ in loco.iſto mõ exponendo in articulis nulla ẽ cõtradictio & articuli ſic intellecti non ſolum ſunt cõtra poſitionem meã:ſed ipſã totaliter ex utraqꝫ parte confirmant.ut patet ex declaratione poſitionis ſupra poſita. Ad ſecundũ dicitur a multis concedendo ꝙ eſt poſſibile eſſe ſubſtantiam incorpoream ſine operatione tranſeunte ad extra. hoc autẽ poſito in argumẽto uidetur adduci ꝙ unum ſequatur ex tribus incõuenientibus. Primũ eſt ꝙ cũ ſit pars uniuerſi incõueniẽs eſt ꝙ nõ ſit in uniuerſo. Ad quod illi dicerent ꝙ arguens æquocat de parte. Si enim per ptem uniuerſi intelligit id quod habet ſitũ determinatũ in uniuerſo:ſic dicẽt ꝙ angelus nec cum operat̃ nec cũ nõ operatur poteſt dici eſſe ps uniuerſi. Si aũt intelligit eſſe partẽ entiũ.i.unũ ex entibus & naturis uniuerſi:ſic cõcedẽt ꝙ tunc eſt una ps uniuerſi immo una ex nobilioribus. Sed ex hoc nõ uidet̃ cõcludi ꝙ habeat ſitũ uel de finitionẽ ad locũ. Secũdũ incõueniens eſt ꝙ non poteſt dici ꝙ ſit ubiqꝫ:quia hoc eſt proprium dei. ad hoc dicit̃ ꝙ eſſe ubiqꝫ eo modo quo deus dicitur a theologis eſſe ubiqꝫ p eſſentiã.ſ.p potẽtiam & præſentiã dei propriũ eſt & nulli naturæ creatæ põt cõpetere. Eſſe aũt ubiqꝫ.i.hic uel ibi p idifferẽtiã aut ubiqꝫ p idiſtãtiã.i.uere eẽ ſecũdũ ſbãm indiſtãtẽ a quocũqꝫ loco:utrũ repugnet creaturæ audiatis Hẽricũ quolibeto.vii. q.ix.ſic dicẽtẽ. In creatura põt intelligi duplex limitatio. Vna ĩ natura & eſſentia

Tertia Egidius

Nota

Anglicorum dictũ

Declaratio articulorum

Solutio ſecũdi argumenti ſecundum multos

Pars dupliciter capitur

Eſſe ubiqꝫ dupliciter capitur

Henricus

Duplex limitatio

q̃ finita eſt & certis terminis cõtenta:& ſic ſolus deus illimitatus & infinitus in na
tura. Alia poteſt intelligi limitatio naturæ:quæ eſt limitatio ad ſitũ qua ita finita
eſt & certis limitibus cõtenta:ut neceſſe ſit eã eẽ alicubi non nuſq̃ nec ubiq;.ſed ita
hic ꝙ nõ ibi uel ꝙ etiã ſi nõ determinate hic uel ibi tñ ſub determinatione uel hic
uel ibi uel alicubi & ꝑtinet iſta limitatio ad prædicamentũ ubi ꝙ oĩs creatura dif
ferat a deo ꝑ priam limitatiõem ſuã clare uideo. Q ũo aũt neceſſe ſit omnem crea
turam differre: & diſtare ab eo ꝑ ſecundã limitationẽ quia.ſ. ipſe eſt ubiq;.Omnis
autem creatura neceſſario eſt alicubi:ſed non ubiq;. Dico ꝙ penitus ignoro hæc
Henricus ad litterã ex q̇bus uerbis ſatis clare habemus nõ poſſe intelligere Hen
ricũ qũo illud ſit incõueniẽs: quod illi adducunt ꝓ inconueniẽti. Tertiũ incõueni
ens eſt ꝙ niſi cõcedatur ꝙ ſit alicubi ſit cõcedẽdũ ꝙ nuſq̃ ſit. Ad quod audiatis bea
S.Tho. tum Thomam in primo ſñiarum di.xxxvii.ſic reſpõdentẽ dicẽdũ inqt ꝙ hoc non
reputo inconueniens ꝙ angelus ſine loco poſſit eẽ & nõ in loco quãdo nullã opa
tionẽ circa locũ habet:nec eſt inconueniẽs ut tũc nuſq̃ uel in nullo loco eſſe dicat̃.
Sed tñ hoc nõ eſt imaginabile:qa imaginatio cõtinuum nõ tranſcendit:hæc Tho
mas ad litterã. Ad tertiũ dico ꝙ argumẽtatio illa ꝓcedit ex nõ pleno itellectu no
Operatio ſtræ põnis. Nõ enim poſitio per operationẽ per quã dicit locari rem incorporeã
nẽ dupli- intelligit ſolũ opationem quæ eſt exterior motio localis uel alteratio realis ut ali-
citer capi qualiter etiã tetigimus in reſpõſione ad primũ in expoſitiõe articuli Pariſien.Sed
capit operationẽ large pro omni motu uel influxu uel habitudine ſignificata per
modũ opationis trãſeũtis in corpus & exeũtis ab angelo uel ecõtra.& ꝙ ille ſit in
S.Tho. tellectus poſitiõis patet ex uerbis Thomæ in primo ſententiarũ di.xxxvii.q.i.ar-
ticulo primo:ubi uidet̃ ſequi iſtã opinionẽ q ſic dicit.Relinquit̃ igitur ꝙ angelus
nõ põt diffiniri: & determinari ad locũ niſi ꝑ actionem uel operationẽ. Dico autẽ
operationẽ cõmuniter ſecundũ ꝙ angelus ſe habet ad corpus contentum in loco
per modũ præſidentis aut miniſtrantis.aut aliquo mõ agentis aut patientis.Hæc
Thomas ad uerbũ.Ex quibus uerbis patet rñſio ad argumentũ:qa licet angeli nõ
habeant opatiõem erga cælũ empyreũ quæ ſit motio localis uel realis alteratio:
habẽt tamẽ aliquid ſe habẽs ꝑ modũ opationis trãſeuntis quale eſt pręſidẽtia uel
aliqd ſimile.Ad q̃rtũ.Cui adeo initebat̃ ille magiſter generalis.& ſi quid ſit dicen
dum ſatis patere/poſſet ex uerbis Henrici ſupra allegatis in ſolutione ſecũdi tamẽ
S.Tho. audiamus & qd ſanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicũt quidã ꝙ angelus nõ
eſt in loco circunſcriptiue ſed definitiue:quia determinat̃ ad locũ aliquẽ ſic quod
eſt in hoc loco ita ꝙ non eſt in alio cũ eſſentia eius finita eſt. Eo enim ꝙ creata eſt.
dicũt ꝙ oportet intelligere ꝙ ſit determinata ad locũ aliquẽ. Sed iſta eſt ualde ru
Finem du dis ꝓbõ:qa ꝓcedit ex æquiuocatiõe finis.Cũ enim dicit̃ eſſentia angeli finita ac-
pliciter cipitur finis ꝓ fine eſſentiæ & uirtutis ſecũdũ quod definitio terminus dicit̃ & nõ
capi pro fine dimẽſionis.locus autẽ dicit̃ finitus ſecũdũ tres quãtitatis dimẽſiones.Fi
nis aũt ſecũdũ utrãq; acceptionẽ nullã cõmẽſurationẽ ſeu ꝓportionẽ habet. Vn-
de nõ oportet ut quod finitũ eſt in eſſentiã ad terminos loci finiat̃. hæc Thomas
ad litterã.Ex qbus ſeqtur ꝙ ſi nõ mentit̃ Thomas rudis eſt iſte magiſter:q rudem
probationẽ ſuã uocabat demõſtrationẽ. Ad aliã rõnẽ de pũcto dico ꝙ adhuc ẽ ru
Quid pũ dior prima rõne. Pũctus.n.ẽ res de genere quãtitatis hñs ſitũ de ſua natura.res ãt
ctus icorporea oĩo abſtrahit a ſitu:& ꝑfecto magna ẽ ruditas imaginari.Similiter eſſe
de indiuiſibilitate rei icorporeæ & de indiuiſibilitate pũcti quod ut ẽt fiat clarius

iſti magiſtro

Arguitur contra op ponẽtem

Punctus Vnitas

iſti magiſtro. Dicat mihi ipſe quæſo: ſi eſſet unitas ſepata utrũ haberet determinatum ſitum. Certe patet ꝙ nõ quãdoquidem ꝑ hoc diſtinguit̃ unitas a pũcto ꝙ pũctus eſt poſitionem habẽs. unitas autẽ nõ. ſed manifeſtum eſt ꝙ angelus & q̃liber ſbã incorporea adhuc eſt abſtractior q̃ ſit quæcũq; quãtitatis ſiue cõtinua ſiue diſcreta. Methaphyſica enim ut patet ſ̃m oẽs eſt de abſtractioribus q̃ ſit arithmetica q̃ eſt una ex mathematicis: ergo multo minus poterit dici de angelo ꝙ habeat ſitum: ꝙ ſi iſte magiſter nõ poteſt imaginari abſtractionẽ angeli: ſaltem q̃lis eſt abſtractio unitatis. Audiat quid de ipſo ſit dicendũ ſecũdum Henricũ. Is enim in loco ubi ſupra de iſta loquẽs materia inqr. Qui ergo nõ poſſunt angelũ intelligere ſecũdum rationẽ ſubſtantiæ ſuæ ut unitatẽ abſq; rõne pũcti ſunt illi de q̃bus dicit cõmentator ſuper ſecũdo methaphyſicæ in q̃bus uirtus imaginatiua dominat̃ ſuper uirtutẽ cogitatiuã. & iõ ut dicit uidemus iſtos nõ credere demonſtrationibus niſi imaginatio eos comitetur. & q̃cquid cogitãt quãtũ eſt autẽ ſitũ habẽs in quãto ut punctus: unde tales melancolici ſunt & optimi fiũt mathematici. ſed ſunt naturales inepti. Hæc Henricus ad uerbũ. Ex q̃bus ſequitur ꝙ ſ̃m Henricũ iſte magiſter ſit male diſpoſitus ad ſtudiũ pħiæ naturalis. peius ad ſtudiũ methaphyſicæ peſſime ad ſtudiũ theologiæ quæ ẽt eſt de abſtractioribus. Relinquit̃ ergo ei ſolũ aptitudo ad mathematica: in q̃bus cũ ſe nõ exercuerit qđ iudiciũ de eo faciendũ ſit relinquat̃ ipſemet iudicet. Poſtq̃ ſolutæ ſunt rõnes q̃ cõiter ſolẽt adduci contra fundamẽta poſitiõis: quam ego ſum ſecutus in cõcluſiõe mea de mõ deſcenſus Chriſti. Volo & afferre uerba Alberti nr̃i nõ minus ꝓfecto doctrina q̃ cognomẽto magni: quæ memini me legiſſe apud eũ de iſta materia in libro phyſicoꝝ. Tractatu enĩ primo. iiii. libri capitulo primo poſtq̃ illud expoſuit Ariſto. ꝙ antiq decipiebant̃: credẽtes ꝙ ſicut qđ nõ eſt in loco: ita nihil ſit ens niſi ſit in loco digrediens. Deinde ſup iſto paſſu ſic inqr. Sũt aũt ẽt multi modernoꝝ qui cõcedũt cõſequens huius cõſequẽtiæ: licet ſciant nõ ualere cõſequẽtiã. Ex logicis enim ſcimus nõ ualere cõſequẽtiã in qua ꝓcedit̃ a deſtructione antecedẽtis ad deſtructionem cõſequẽtis. Et ideo licet uerũ ſit ꝙ illud quod nõ eſt nuſquã eſt tñ nõ ꝓpter hoc ſequit̃ id qđ eſt alicubi eſt. & licet hoc nõ ſequat̃ ex dictis. tñ ſunt multi qui dicunt ꝙ omne qđ eſt in aliquo loco eſt utentes tali ratione: quia omne quod eſt unũ aliquod pticulare eſt. Particulare autem eſt hic & nũc & quod eſt hic & nũc alicubi eſt. ergo omne quod eſt alicubi eſt. Amplius omne quod eſt definitæ eſſentiæ eſt. quia intra terminos ſui coartatur: & quod definitæ eſſentiæ eſt in loco definitur. & quod in loco definit̃ in loco eſt aliquo. Diſtinguũt aũt iſti p Ioannem Damaſcenum dicẽtem aliquid in loco eſſe dici dupliciter. Eſt enim aliq̃d circumſcriptiue: cui principiũ & mediũ & ultimũ aſſignatur in loco. & hoc mõ dicũt corpora eſſe in loco. Eſt itẽ aliquid in loco definitiue cuius eſſentia ſic finite claudit̃ in uno loco ꝙ extra ipſum nihil ſui inuenit̃. & hoc mõ indiuiſibilia dicũt eſſe in loco & ſimiliter intelligẽtias & animas &c. Sed nos iſta nõ credimus nam & ultimũ cælũ non definitur nec circũſcribitur loco eo ꝙ omne quod ẽ in loco claudit̃ & cõtinetur a loco in quo eſt & intelligẽtia ꝑ naturã ſuã nõ eſt in loco nec in aliqua loci differẽtia. Hæc Albertus ad litterã. Viſitatam illã diſtinctiõem de eſſe in loco definitiue & nõ circũſcriptiue nõ approbãs. quã tamen diſtinctiõnẽ aliquo modo negari ꝙdã magiſtri omnino nephas exiſtimabãt. Nũc ultimo reſtat ut oñdã q̃liter ſunt intelligẽda uerba cõcluſiõis meæ: & declarẽ ẽt de uirtute ſermonis ipſam eſſe catho

Henricus

Magnus Albertus

Ioan. Damaſcenus

Eſſe in loco dupliciter

Declaratio uerborũ cõcluſionis de uirtute ſermonis

licã.Dicit ergo cõcluſio.Chriſtus nõ ueraciter & quãtum ad realẽ præſentiam ut põit Thomas & cõis uia deſcendit ad inferos:ſed ſolũ quo ad effectũ.Vbi eſt notandum ꝙ ly & ubi dr̃ & quãtũ ad realẽ præſentiã tenetur copulatiuæ. & ly ut cũ dicit̃ ut ponit Thomas tenetur ſpecificatiue & determinatiue ut mox declarabo. Ex qbus patet ꝙ prædicta concluſio eſt una ꝓpoſitio copulatiua negatiua uel de copulato extremo negatiõe præpoſita coniũctioni copulatiuæ. Cuius ſenſus eſt. Nõ eſt ita ꝙ chriſtus ueraciter & quantũ ad realem præſentiã eo modo quo põit Thomas deſcenderit ad inferos &c.& illa copulatiua æquiualet uni diſiunctiuæ affirmatiue de ꝑtibus cõtradicẽtibus.ſ.iſti.Chriſtus nõ deſcẽdit ueraciter ad inferos uel non deſcẽdit ad inferos ſecundũ realem præſentiã &c.Ex quo ſequit̃ ꝙ ex dicta cõcluſione inferẽdo ꝙ chriſtus nõ ueraciter deſcendit ad inferos eſt arguere a tota diſiunctiua affirmatiua ad alterã eius ꝑtẽ determinate.Talis aũt argumentatio peccat ſecũdũ cõſequẽs.Diſiunctiua enim affirmatiua eſt conſequẽs ad alterã eius partem.Sequit̃ ulterius ꝙ rõne falſitatis prædictæ partis non debet falſificari tota diſiunctiua prædicta.Vnde in ſimili iſta ꝓpoſitio eſt uera. Socrates eſt homo.& illa eſt falſa Socrates eſt homo:& deus nõ eſt deus.Ex qua arguere ergo Socrates non eſt homo:profecto puerile eſt. A ſimili ex iſta copulatiua negatiua chriſtus nõ ueraciter & quantũ ad realẽ præſentiam ut põit Thomaſ deſcẽdit &c. Arguere ergo chriſtus nõ ueraciter deſcẽdit puerile eſt:& hõis penitus neſciẽtis logicam nec philoſophiã nedũ theologiam.Nõ ſolũ aũt non intendo in cõcluſione mea iſtã ꝓpoſitionẽ eſſe uerã.Chriſtus nõ ueraciter deſcẽdit ad iferos:ſed neq̧ iſtã. Chriſtus uel aĩa chriſti non fuit præſentialiter in inferno: & ꝑ realem ac uerã præſentiam ſuæ ſubſtantiæ:ſed ſolum intendo ꝙ nõ fuit ibi ꝑ realẽ præſentiam eo modo quo ponit Thomas & cõis uia.Ideo dixi ꝙ ly ut tenetur ſpecificatiue & determinatiue de ly realis præſentia.ideo nõ ualet nõ fuit ibi realiter præſens eo mõ quo talis doctor dicit:ergo non fuit ibi realiter præſens. Tenet autẽ cõis uia .i.uia

Scotus · .S.Bonauentura · Noĩales · .S.Tho. · cõis uia · Vniuerſitas pariſienſis

Scoti Bõauẽturæ & omniũ Scotiſtaꝝ & q̃ſi olum nominaliũ: ꝙ ita fuerit ibi præſens ꝙ ſua ſubſtãtia fuerit ei ratio præſentialitatis & locabilitatis:quã opinionem qa ẽt Thomas mihi uidet̃ ſe q̃ i iſta materia.Ideo dixi ut põit Thomas & cõis uia. Cõmunẽ uiã theologorũ appellans quæ cõiter nunc tenet̃ Pariſius ubi pręcipue uiget ſtudiũ theologiæ:ibi aũt fere oẽs incedunt in iſta materia de præſentialitate aĩæ ad locũ cũ Scotiſtis & noĩalibus:& ego propter hoc ſolum.i.ꝓpter reuerentiam uniuerſitatis Pariſiẽ.nolui ponere hanc meã concluſionem niſi tanq̃ probabilem:etiam ꝙ uiderem ipſam ſecundum uiam multorũ probatiſſimorũ doctorum poſſe etiam aſſertiue poni ꝙ aũt ly ut poſſit teneri in cõmuni modo loquendi determinatiue patet. Nam ſi quis dicat attributa nõ diſtinguuntur: ut dicit Scotus apud omnes ꝓpoſitio haberet duplicem ſenſum propriũ. Vnus eſſet capiendo ly ut relatiuæ & ęquipolleret huic dictioni ꝙ ac ſi diceret̃ attributa non diſtinguũtur:quod.ſ.attributa non diſtingui dicit Scotus.& propoſitio eſſet falſa etiam ſecũdũ Thoĩſtas quia etiam ipſi conceduntattributa aliquo modo diſtingui. Alius ſenſus eſſet capiẽdo ly ut determinatiue & ſpecificatiue & æquipolleret huic dictioni eo mõ quo ac ſi diceretur attributa non diſtinguuntur eo modo diſtinctionis quo dicit ea diſtingui Scotus.& tũc apud Thomiſtas propoſitio eſſet uera & ita eſt in q̃libet ꝓpõne ubi poſt recitatã opinionẽ põit̃ auctoritas alicui⁹ cõiũcta per hãc dictionẽ ut. Si ergo iſte modus loquendi & ꝓprius & uſitatiſſimus apud

Scotus · Thomiſtæ.

omnes

omnes theologos concedaꝫ:oportet ꝙ ēt cōcedant ꝙ in ꝓpoſitione nr̃a in qua di
ciꝫ Chriſtus nō deſcendit ut dicit Thomas ly ut ſicut pōt teneri relatiue ut ſit ſen
ſus Chriſtus nō deſcendit qđ.ſ.Chriſtū deſcendiſſe dicit Thomas.ita ēt & tā bene
& tā ꝓprie teneri ſpecificatiue æꝗpollendo huic.licet Chriſtus deſcēderit pn̄tia-
liter non tñ eo mō pn̄tialiter quo dicit cōis uia & ē ſenſus quē ego intēdo.Sed di- Obiectio
ceret forte qſpiam adhuc non effugis qa deinde addis.ſed ſolū quo ad effectū er-
go nō ſolū excludis realē pn̄tiā eo mō quo ponit eā cōis uia.Sed ſimpl'r oēm rea-
lē pn̄tiā ex quo dicis ꝙ ſolū quo ad effectum ita ꝙ dicent iſti ꝓpoſitio nō tñ eſt ne
gatiua copulatiua ut dicis negando.ſ.pn̄tialitatē ad modū Thomæ &c.Sed ēt af-
firmatiua dicens.ſ.affirmatiue ꝙ Chriſtus ſolum quo ad effectum fuit in inferno. Solutio
Sed rudis eſt hæc obiectio nā hæc dictio ſed eſt dictio aduerſatiua & uigore eius
importaꝫ ꝯſequētia ad ipſam ueritas affirmatiua oppoſita dicto ꝙ negat pars ſu
perior cōcluſiōis.Cui iſta aduerſaꝫ.ſi ergo ut ꝓbatū ē in ſupiori pte negaꝫ ſolū p̄-
ſentialitas aīæ ꝑ ſbam nō q̄tū ad qđ ſed q̄tū ad quo.i.ꝙ nō negaꝫ ſbam fuiſſe pn̄tē
ſed ſbam fuiſſe rōnē pn̄tialitatis.Ita ēt in iſta ultīa pte q̄ ponit affirmatiuam ꝑciſe
aduerſantē illi fuiſſe in inferno ꝑ effectū eſt accipiēdum nō q̄tum ad rē locatā ſed
q̄tum ad rōnē locādi ut breuiter ſit ſenſus q ēt rudibus patere pōt ꝙ ex quo ſubſtā
tiæ finitas nō fuit ei rō localis pn̄tiæ ſolus effectus fuit ei talis rō.Recolligēdo er
go breuiter dico ꝙ Chriſtus ueraciter deſcendit ad inferos:& ꝙ ꝑ realē pn̄tiā fuit Epilogus
in inferno.ſed dico ꝙ non eo mō ueraciter & pn̄tialiter fuit ibi quo dicit Thomas Cōcluſio-
& cōis uia qa.ſ.ſua ſubſtantia non fuit ſibi rō eſſendi in loco ut ponunt illi.ſed ſua nis
operatio.Et hæc opinio q̄ ſit ꝓbabilis & a q̄ multis catholicis & excellentiſſimis
doctoribus credita.Iā ſatis patuit ſupra ꝙ ēt de uirtute ſermonis ſit uera & nō hæ
retica iudicāda ſatis explicauimus.Scimus.n.ꝙ illa eſt uera.Chriſtus nō ut deus
& homo ut ponit Arrius fatiſfecit pro nobis quia licet uerū ſit ꝙ ut deus & homo Arrius
falſum eſt tñ ꝙ eo mō exiſtēs homo & deus quo ponit Arrius.Ita licet ſit uerū ꝙ
ueraciter & pn̄tialiter fuerit Chriſtus in inferno tñ ꝓbabile eſt & a multis cred i-
tum ꝙ non eo mō ueraciter & pn̄tialiter quo Thomas dicit & cōis uia mō ſupra
expoſito.Sed unus uideꝫ reſtare ſcrupulus ꝙ hæc nō fuerit mea intētio: cū poſui
concluſionē.Quia ſi Thomas in primo ſn̄iarū tenet iſtā uiā ēt ipſe ꝙ operatio ſit Obiectio
ratio angelū eſſe in loco uideꝫ ꝙ cōcluſio ēt ſit uera ſecundū Thomā.Quare cū
ego dicā non ut ponit Thomas uideꝫ ꝙ aliud ego ſim opinatus de illo deſcenſu q̄
id quod dixi.Hūc aūt ſcrupulū non haberēt ſi bene meas cōcluſiones cōſideraſ- Solutio
ſent.Ego.n.huius ſum opinionis ꝙ Thomas in hac materia de mō eſſendi in loco
rerū ſeparatarū diuerſa ſenſerit:& non ubiq; eandē ſecutus ſit opinionē.Quare li Diuerſa
cet in primo ſn̄iarū uideaꝫ tenere iſtā uiam quā ego ſequor in cōcluſione tñ & ali circa hāc
bi:ut in quarto ſn̄iarū & maxime in tertia parte ſummæ;ubi tractat de hoc deſcen qōnē opi-
ſu & ex qua potius q̄ ex ſcripto iudicanda eſt opinio eius uideꝫ eſſe cū opinione natū Tho
Scotiſtarū.ꝙ ita fuit ibi per eſſentiā ꝙ ſua eſſentia fuerit ſibi rō locabilitatis & nō mā eſſe
effectus ſolū uel operatio.Dicit.n.Thomas ibi ꝙ aīa Chriſti fuit per effectum in Scotiſtæ
aliis partibus inferni.per eſſentiam autem in limbo &c.Ex hoc dicto ego arguto
ſic.Vbicūq; eſt aliquid per id quod eſt ſibi ratio locabilitatis ibi eſt per ſuam ſub-
ſtantiam & realē præſentiā.ergo ſi effectus fuit aīæ Chriſti ratio locabilitatis ubi
cunq; fuit per effectū ibi fuit per realē præſentiam ſuæ ſubſtantiæ.ſed ſecundum
Thomā alicubi fuit per effectū ubi non fuit per realē ſui præſentiā.ergo ſecundū

Thomā effectus non fuit ei ratio locabilitatis.hoc me mouit ad ꝓbabiliter credē dum Thomā in hoc articulo ambulare cū Scotiſtis.Sed quicquid ſit de opiniōe Thomæ nihil ad ꝓpoſitū:quia errare in opinione Thomæ nō eſt errare in fide.& ſæpe eſt multiplex opinio inter Thomiſtas de opinione eius.ſufficit hoc qd' euidenter apparet:ꝙ cū ego poſui concluſionē credidi hanc eſſe opinionē Thomæ. & ꝙ ego nūc non extorqueo propoſitionē ad ſenſum alienū ab eo quē tunc habebā.Quod enim ego hoc a principio crediderim.& hæc fuerit ſnīa mea de opinione Thomæ cū poſui cōcluſiones.ex hoc patet euidentiſſime:qa ego iſtā poſui cōcluſionē ꝙ de mō eſſendi in loco angeloꝝ non differunt Thomas & Scotus.Scit autē ꝙ expreſſe Scotus dicit ꝙ ſecluſa omni operatiōe adhuc ſubſtantiæ incorporeæ debet locus.Quare oportuit ꝙ ego crederē Thomā eſſe in hac ſnīa. & ideo licet ego firmiter tenerē ꝙ Chriſtus ueraciter & præſentialiter fuerit in inferno: & in hoc conuenirē cum Thoma & cum oībus catholicis:tamē quia ego putabā Thomā credere ſuam ſubſtantiā fuiſſe ſibi rationē locabilitatis & nō operationē: Ideo dixi in concluſione mea non eo mō quo ponit Thomas & cōis uia. Nec debet alicui uideri mirabile ꝙ Thomas in uno loco ſequat' unam opinionem & in alio aliam.Nam & in primo ſnīarum ſequit' opinionē cōmentatoris de genitis ex putrefactione:quā deinde in ſeptimo methaphyſicæ & alibi reprobat.Item in ſecundo ſnīarum ſequit' opinionem cōmentatoris de materia cæli:quā deinde & in ſecūdo cæli reprobat & in ſumma.Itē in quarto & in quæſtionibus ſuper Boetiū de trinitate tenet uiam cōmentatoris de dimenſionibus interminatis.& in libello deinde ꝓprio ut credit' & in multis aliis locis illam nō tenet.Item in primo ſnīaꝝ dicit ꝙ eadē actione intelligit' ipſum intelligibile & ipſum intelligere . In prima uero parte ſummæ & in tertio ſnīarum tenet actionē reflexā differre a directa.Itē in ſcripto tenet ꝙ aīa Chriſti ſecundū ꝙ corpori cōiungibilis fuerit ſicut aīa uiatoris.ſecundū uero ꝙ uerbo cōiungibilis ut aīa cōprehenſoris.In ſumma autē tenet ꝙ aīa Chriſti totaliter & quantū ad oīa fuit ſicut aīa cōprehenſoris & ꝙ ipſa claritatis impaſſibilitatiſq; dotē in corpus nō traſfuderit fuiſſe ex diſpenſatione diuina.Item & de ſcia Chriſti aliter ſentit in ſcripto & aliter in ſumma & ita de multis aliis.q.eſt uidere in qbus ipſe diuerſas diuerſis in locis ſequutus eſt opiniones.ꝙ ſi iſti oīno cōtendūt opinionē illam de mō eſſendi in loco ſecundū operationem eſſe etiam Thomæ nihil plus habebunt contra me niſi ꝙ opinio mea de modo deſcenſus Chriſti tanto eſt ꝓbabilior & minus eſt hæretica iudicanda quanto etiam ſecūdū opinionē ſancti Thomæ eſt uera.Ob id autē magis miror a magiſtris iſtis dānatam cōcluſionē meam ꝙ anteq̄ iſtā cōcluſionē hæreticā iudicarent ſuper ea ipſiſmet meā intentionē his uerbis non mō declarauerā ſed etiā ſcribendam anno tandamq; dictaueram ſic dicēs.Nemo intelligat me ex hac cōcluſione dicere animam Chriſti non deſcendiſſe ad inferos & animā Chriſti in triduo non fuiſſe in inferno immo utrūq; cōfiteor.ſed dico ꝙ neq; motus localis neq; alicubi locari cōpetit alicui ſubſtantiæ ſeparatæ ſicut erat aīa Chriſti niſi rōne operationis hæc ꝓciſe & non alia de uerbo ad uerbū eis notanda pronūciaui pro breui declaratione huius concluſionis quā cū adhuc poſtea hæreticam iudicauerint quam iam pro catholica habere poſſint ego non uideo.Et ut breuiter per modū argumētationis recapitulando oſtendā errare illos in fide qui credunt propoſitionē meam ab hæreſi non poſſe defendi.Arguo ſic ponens cōcluſionem in ſe hæreticam pōt accuſari de

Marginal notes: Diſſenſio inter Thomiſtas — Nota. — Q d Sanctus Thomas qñq; de eadē re diuerſa ſenſerit. — Nota. — Verba cō cluſionis impreſſæ — Arguit cōtra opponentes

ſari de hæreſi pro quanto hæreſis eſt in intellectu. Sed ponens prædictam meam
concluſioné non põt ex eius poſitione accuſari de hæreſi ergo concluſio ſupradi-
cta uon eſt in ſe hæretica. maioré ipſi babent pro cõceſſa minoré ſic probo. Quo
tienſcunq́ ponendo totum illud ad quod ſequit́ de neceſſitate. a. propoſitio non
põt quis accuſari de hæreſi ẽt ponens a ꝓpoſitioné accuſari non põt: ſed ponẽs to
tum illud ad quod ſequit́ poſitio concluſionis meæ eo modo quo a me eſt poſita
non põt accuſari de hæreſi ergo & ponẽs ipſam propoſitioné (ut eã poſui) accu-
ſari nõ põt. Probo minoré ſic cõtradictoriũ huius dicti rõ eſſendi in loco. i. hic uel
ibi mõ ſupra declarato ſeparatis ſubſtãtiis eſt operatio nõ finitatio naturæ nõ eſt
de fide & contradictoriũ huius dicti nõ licet arguere a tota copulatiua ad alterã
eius parté nõ eſt de fide & cõtradictoriũ huius dicti. Si quis poſita aliqua aſſertio
ne negatiua uel affirmatiua addat auctoritaté alicuius doc. cũ ꝓpoſitione ut ly ut
põt teneri ita bene determinatiue ſicut relatiue. Quia ita bñ poteſt æquiualere
huic dictioni eo mõ quo ſicut huic dictioni ꝙ ſimiliter non eſt de fide. & cõtradi-
ctoriũ huius dicti per cõmuné uiam in rebus theologicis cógruenter poſſumus
intelligere uiam quæ cõiter tenetur in ea uniuerſitate in qua tépore ſic dicẽtis ma
gis uiget ſtudium theologiæ nõ eſt de fide. & cõtradictorium huius dicti hoc tpe
in uniuerſitate Pariſienſi magis uidet ſtudium theologiæ q̃ alibi uon eſt de fide. &
contradictoriũ huius dicti in uniuerſitate Pariſienſi nunc cõiter tenet́ ꝙ finitatio
naturæ ſit ratio locabilitatis ſubſtantiæ ſeparatæ. non eſt de fide. & cõtradictoriũ
huius dicti Scotus & maior pars nominaliũ tenet ſupradictã opinionem. & Tho
mas eam uidet́ tenere in tertia parte ſummæ ubi agit de deſcenſu Chriſti non eſt
de fide. Tunc ſic. Si contradictoria horum dictoꝝ nõ ſunt de fide ſeqtur ꝙ iſta di
cta ponere credere & diſputare nõ eſt in ſe hæreticũ aut contra fidé nec ipſa diſiũ
ctiue uel copulatiue ponẽs tenens & diſputãs põt accuſari de hæreſi. Sed ad hæc
dicta ſimul & copulatiue poſita ſeqtur poſitio cõcluſiõis meæ ut iacet præciſe er
go ponens concluſioné meã præciſe ut iacet de hæreſi accuſari nõ põt. Probatio
nes aũt oĩum ſupradictorũ habent́ ex ſupraſcriptis. nã de primo dicto patet ꝙ nõ
ſolũ eſt hæreticũ ſed ẽt rationabilius ſuo oppoſito & a multis catholicis doc. cre-
ditum & approbatũ & in ſecundo cõſentiunt oẽs dialectici & oẽs theologi q unq̃
dialecticam nouerũt. ita de aliis oĩbus de quibus ẽtſi qs põt dubitare uera ſint an
falſa nemo tñ tam rudis eſt. tã expers oĩs doctrinæ. tã ignatus fidei & eorũ quæ
ad fidé attinẽt qui diceret illa credi non poſſe abſq́ hæreſi & ſic eorũ contradicto
ria eſſe de fide. Tunc aũt ulterius arguatur ſic. Qui credit concluſioné iſtã Chri-
ſtus &c. Ex ui uerborũ & ſecundũ propriũ & nõ exortum uſum loquẽdi non poſ-
ſe habere ſenſum catholicũ credit cõtradictorium alicuius uel aliquorũ ex ſupra
dictis. vii. dictis eſſe de fide. Sed qui aliquid tenent eſſe de fide ꝙ nõ ſit de fide ma
le ſentiũt de fide. quia cõtra dictum domini deuteronomii. iiii. nõ addetis ad uer-
bum quod ego loquor uobis neq́ minuetis ab eo ergo de cõcluſione mea male ut
ſupra ſentientes de fide male ſentiunt. Vide o ſumme pontifex. uidete o apoſtoli-
ci ordiuis auguſtiſſimi ſenatores uide o uniuerſa Roma immo Italia immo chri-
ſtianorũ eccleſia ut cõuincãtur in hac prima propoſitioue in qua me maxime ful
minabant & in qua multis non tam accuſandi me q̃ excuſandi ſe de ſua damnatio
ne anſam aliquam habere uidebantur & de cæteris quidem concluſionibus pate
bit luce clarius nullam uel minimam quidem potuiſſe eos habere occaſioné dã-

Argutiæ: quibus cõcluſio nõ eẽ hæretica defenditur

Exclamatio

nandi eas de hæreſi & iam de iſta prima in qua erant fortiores uiſum eſt qualis ſit & recte ne an non recte per eos fuerit damnata præſertim iam explicato eis per me ſenſu quem per eam intēdebam & uerbis cōcluſionis ſine aliquo uel terminorum uel orationis abuſu uel extorſione applicato. Et q̄uis hoc ſufficiat ad defenſionē cōclnſionis meæ tñ ad plenioŕe huius materiæ diſcuſſionē.

Defendit poſtremo cōclnſionē auctoritate durandi ex ſupabundanti.

Dico ꝙ etiā interpretando cōcluſionem eo mō quo ipſi interpretabantur ꝙ.ſ. Chriſtus effectualiter tantū nō pñtialiter fuerit in inferno adhuc aliq̄bus forte poſſit uideri præſumptuoſe per eos fuiſſe determinatū ꝙ cōcluſio ſimpliciter eſſet hæretica. cum ſit ꝙ Durandus ordinis prædicatorū theologus maximus qui forte non minus doctrina magiſtros iſtos excedit q̄ ego excedar ab eis tenuit illam opinionē eſſe probabilē & cum ueritate articuli bene defenſabilē. Sic enim ſcribit in tertio ſuiarū.

Durandi uerba

Ad tertiū ſic procedit̄ & uidet̄ ꝙ Chriſtus ſecundū aīam nō deſcenderit ad infernum quia idē finitū non pōt ſimul eſſe in diuerſis locis ſed aīa Chriſti cum eſſet creatura finita & ſtatim poſt mortē fuit in paradiſo cum aīa latronis. Cui dictū eſt Lucæ xxiii. Hodie mecū eris paradiſo ergo tunc ſaltē non potuit eſſe in inferno. Item ea quæ Chriſtus fecit & paſſus eſt in natura aſſumpta ordinata fuerūt ad ſalutē humanā. Sed ad hanc nō profuiſſet ꝙ Chriſtus ad inferos deſcendiſſet qnia per paſſionem quā in hoc mundo ſuſtinuit liberauit nos ab omni culpa & pœna ergo uidetur ꝙ Chriſtus ad inferos nō deſcendit. In cōtrarium eſt quod dr̄ in ſimbolo. deſcendit ad inferos. Et apoſtolus dicit ad epheſios. iiii. ꝙ aūt aſcēdit quid eſt niſi q̄a deſcendit ad inferiores partes terræ. glo. i. ad inferos reſpondeo ꝙ cū articulus ſit Chriſtū ad inferos deſcendiſſe & nō pōt intelligi ratiōe diuinitatis ſecundū quam eſt ubiqꝫ: nec rōne corporis ſecundū quam fuit in ſepulchro. reſtat ꝙ intelligatur ratione humanæ naturæ animæ ſuppoſito quo uidenda ſunt duo primum eſt per quē modū aīa Chriſti deſcendit ad infernū. Secundū eſt ad quē infernū deſcēdit.

Quomō angeli moueātur ad locum

Quantū ad primū ſciendum eſt ꝙ cum anima ſeparata non ſit corpus nec uirtus in corpore nō poteſt dici ꝙ aīa Chriſti deſcēdit ad inferos eo genere motus uel deſcenſus quo corpora mouētur eo genere motus quo angeli mouentur non clare patet. Angeli enim dicunt̄ moueri de loco ad locū inqnantū ſucceſſiue operātur in diuerſis locis. anima ſeparata non dicitur habere aliquam operationē circa locum uel circa corpus exiſtens in loco quia cū ex natura ſua ſit determinata ad certum corpus nō poteſt mouere nec agere in aliud niſi mediante corpore proprio. ſed illo caret dum eſt ſeparata. ergo nō poteſt anima moueri de loco ad locum ratione operationis quam habet circa locum uel circa corpus exiſtens in loco.

Animæ ſeparatæ ad infernum dupliciter intelligit̄ deſcenſus

Nihilominus hoc nō obſtante pōt dici anima ſeparata deſcēdiſſe ad infernū dupliciter. Vno modo ſecundū deputationem. & ſic dicūtur deſcendere ad infernum animæ dānatorum ſimpliciter. quia ſimpliciter deputatæ ſunt ut reſumpto corpore ſint in inferno ꝓpter quod dicūtur ibi eſſe bi ſunt ſimpliciter deputatæ. animæ autē ſanctoꝝ patrū dicūtur in limbo eſſe uel ad limbum deſcēdiſſe propter deputationem nō ſimplicem ſed cōditionatam. q̄a reſumpto corpore niſi liberarētur a redemptore.

Deputatio duplex

hoc autē mō nō dicitur anima Chriſti deſcendiſſe ad infernum. ſ. propter deputationē quia oīs talis deputatio eſt propter culpam cōtractam uel commiſſam quæ in Chriſto nō fuit.

Nota duplicitatē effectus

Alio modo pōt dici aīa ſeparata deſcendere ad infernum ſecūdum effectum & hoc modo pōt dici anima Chriſti deſcēdere ad infernum propter duplicem effectum quem habuit in illis qui erāt in inferno. Vnus

effectus

effectus fuit exhibitio uiſionis diuinæ qua carebant.ad quã ſe habuit paſſio Chri
ſti per modum meriti & quia totum meritum dependet priucipaliter ab actu ani
mæ:Ideo hic effectus attribuitur ſibi ſicut principali principio merẽdi.Itẽ per ap
priopriationem ſicut Chriſtus ſecundũ animam fuit beatus ſic ſecundũ eam attri
buitur ei fuiſſe cauſam beatitudinis in aliis.Congruum enim eſt ut ens in poten-
tia reducatᷣ ad actũ per id quod in actu eſt. Alius effectus fuit ſecũdum quoſdam
ad quem ſe habuit anima Chriſti directe per modũ agẽtis.ſ.illuminare animas pa
trum quæ erant in limbo & de myſteriis quæ cadunt ſub reuelatione:Secundum
enim Dionyſium ſeptimo cæleſtis gerarchiæ:Chriſtus ſecundum animam habet
docere angelos & rõne huius duplicis effectus põt dici anima Chriſti deſcendiſſe
ad infernum.Confirmatur autẽ hoc trplici ratione. Prima eſt quia moueri uel de
ſcendere competit animæ ſeparatæ nõ per modum motus corporum ſed per mo-
dum quo moueri competit ſubſtantię ſpiritali ſed reliquis ſubſtantiis ſpiritalibus
puta deo & angelo nõ cõpetit ſibi moueri de loco ad locum per motũ qui ſit ſub-
iectiue in ipſis ſed per effectum quem habent in aliis rebus ergo ſimili modo com
petit animæ ſepatæ & cõpetebat animæ chriſti. Secũda rõ talis eſt. Chriſtus dici
tur deſcẽdiſſe ad infernũ:ut animas ſanctoꝝ patrum illuminaret ad uidẽdum deũ
in eodẽ aũt inſtanti quo Chriſtus mortuus eſt ſancti patres uiderunt deũ.in eodẽ
aũt iſtanti nõ potuit anima Chriſti eẽ in inferno per motũ ergo nec deſcẽdit illuc
per motũ qui eſſet in ipſa ſed per effectum quem hauerit in aliis. Item ſicut in illo
triduo dr̃ anima chriſti fuiſſe ĩ inferno cum animabns ſanctorum patrũ ſic in illo
triduo uel parte tridui dicitᷣ fuiſſe in paradiſo cum anima latronis.Cui dictum eſt
Lucæ.xxiii.hodie mecum eris in paradiſo.ſed id nõ poteſt intelligi quo ad locum
acqſitum per motum: cum ſecundum ponentes ſpiritus in loco diſinitiue moueri
de loco ad locum.Idem ſpiritus non poteſt eẽ in pluribus locis nec moueri ſimul
pluribus motibus ad plura loca tendentibus. quare oportet ut intelligatur ſecuu
dum effectũ.ꝙ ſi quis dicat ꝙ paradiſus dicitᷣ dupliciter. Vno modo locus corpo
reus.ſ.cælũ empyreum:& ſic nõ fuit anima chriſti in paradiſo niſi poſt aſſumptio
nem.Alio modo dr̃ paradiſus uiſio diuinæ eſſentiæ & ſic anima chriſti fuit in para
diſo ab inſtãti cõceptionis & anima latronis in ipſo die paſſionis ꝑ quẽ modũ non
repugnat animę Chriſti ꝙ ſimul fuerit ĩ paradiſo ſic dicto.i.ꝙ uiderit deũ & ꝙ fue
rit localiter in inferno ſi ſic inq̃ dicatur non ualet quia ſicut paradiſus dicitᷣ dupli
citer ſit & infernus. Vno enim modo dicitᷣ infernus locus correſpondẽs infra ter-
ram.Alio modo carentia uiſionis diuinæ ſicut ergo anima latronis nõ dicitᷣ fuiſſe
cũ anima Chriſti in paradiſo niſi quia merito paſſiõis Chriſti anima latronis uidit
deũ ſic anima Chriſti nõ dr̃ fuiſſe cũ aĩabus electorũ patrũ in ĩferno niſi qa aĩæ eo
rum quæ carebãt uiſione diuina & ſic dicebãtᷣ eẽ in inferno merito huius paſſiõis
purgatæ ſunt ab hac carẽtia utrũqꝫ ergo de pari debet intelligi quo ad effectũ nõ
quo ad locũ uel motũ localẽ q fuerit ſubiectiue in ipſa aĩa q̃uis aũt iſtud ꝓbabili
ter ſit dictũ ẽt ſatis uideatᷣ ſaluare articulũ & dictnm ſcripturę:quia tñ uirtus diui
na nõ cõprehenditᷣ a rõne hũana.Ideo nõ eſt pertinaciter aſſerẽdũ ꝙ aĩa xp̄i p aliũ
modũ nobis ignotũ nõ potuerit deſcẽdere ad iſernũ.Ad primũ argumentũ dicen
dũ ꝙ idẽ finitũ nõ põt eẽ ſimul in pluribus locis diffinitiue uel circũſcriptiue nec
iſto mõ ponitᷣ animam Chriſti fuiſſe ſimul in paradiſo & iu inferno.ſed ſecundum
effectũ nihil ꝓhibet ꝙ idẽ finitũ dicatᷣ eſſe ĩ pluriqus locis qñ effectus ſũt cõpoſ-

Vnde di-citᷣ de po tẽtia aliqd reduci ad actum ꝑ actum me dium Dionyſi⁹

Prima rõ

Secunda

Tertia

Paradiſũ dupliciter dici

Infernum dupliciter dici

ſibiles & ſimul ſubſunt uirtuti eiuſdem agentis & ſic anima Chriſti dr̃ fuiſſe in pa-
radiſo ſimul & in inferno qa merito anima latronis uidit deum quod eſt eſſe in pa
radiſo & animæ patrũ quæ carebant uiſione diuina & ob hoc dicebãtur eſſe in in
ferno liberate ſunt ab hac carẽtia & per cõſequẽs ab inferno.immo ſecundũ unũ
& eũdem effectũ.ſ.ſecundũ liberationẽ patrum potuit aĩa Chriſti dici.ſimul eẽ in
paradiſo & in inferno cõſiderãdo terminum a quo & ad quẽ illius effectus ratiõe
enim carẽtiæ uiſionis diuinæ a qua fuerunt per paſſionẽ Chriſti liberati potuit di
ci aĩa Chriſti fuiſſe in inferno rõne uero uiſiõis diuinæ ad quã ſunt admiſſi potuit
dici eſſe in paradiſo.Ad ſecundũ dicẽdũ ꝙ eo ipſo ꝙ per paſſionẽ Chriſti liberati
ſumus a culpa & a pœna dr̃ Chriſtus deſcẽdiſſe in infernũ qa merito eius paſſiõis
aliq̃ adẽpti ſunt a pœnis inferni.Deſcẽſus.n.ille nõ attẽdit̃ ſcd̃m motũ localẽ exi-
ſtentẽ in aĩa ſed ſecũdum effectũ quẽ habuit in ſaluãdis hæc Durãdus ad uerbũ.
Q ui cũ talẽ opinionẽ nunq̃ inueniat̃ retractaſſe ſi ipſa ſit ſimpliciter hæretica &
cõſequenter cõtra iam determinata ab eccleſia.Sequitur ꝙ Durãdus mortuus ſit
Exclama- hæreticus.O inſignis ordo prædicaroꝝ & nr̃æ religionis maximus ſplẽdor potes
tio hæc pati doctorẽ tuũ primũ fortaſſe poſt Thomã aut ſine dubio inter primos.cu
ius libri quotidie in tuis ſcholis.in tuis clauſtris.in tuis bibliothecis habentur.le-
guntur colũtur nunc eſſe ꝓnũciatũ hæreticũ.Agas tu cãm doctoris tui.ego meã
egi.imo tu o eccleſia tuam agas cãm quæ ꝑmiſiſti per tot annos & nũc permittis.
Durãdum publice legi & tam nephandã iuxta hos magiſtros illius hæreſim aut
per ignorantiã nunq̃ agnouiſti.aut per negligẽtiã & rei diuinæ cõtẽptũ agnitam
nõ dãnaſti.Q uod ſi dicãt nõ opus fuiſſe noua dãnatiõe.cũ hæc opinio ſit de iam
dãnatis.Primo ex hoc ſeqtur ꝙ dixi ſupra.Durãdũ.ſ.mortuũ eſſe hæreticum.Se-
cundo & Capreolũ & Durandellũ & multos alios doc.qui opinionẽ Durãdi reci
tant & eã tñ de hæreſi nõ arguũt ignaros fuiſſe & rudes in fide.nec ſcientes diſcer-
nere hæreticũ a nõ hæretico. Tertio dicãt mihi iſti patres ubi ipſi iſtius opiniõis
legerunt dãnationẽ.Ego qdem ut de me fateor me eam uſq̃ legiſſe nõ memini.Cõ
ciliorũ ꝑfecto determinationẽ nullã contra Durãdum afferre poſſunt.Cum nõ
ſolum dãnata hæc unq̃ fuerit opinio in conciliis:ſed nec in aliquo eoꝝ de ipſa ha
bita mẽtio eſt.Dicta itidẽ ſcripturę ſacræ allegare cõtra eum neſcio quo mõ pote
Frãciſcus runt ſi non mẽtit̃ Scotus qui dicit teſte Franciſco ꝙ ẽt de ipſo deſcenſu Chriſti ne
dum de mõ deſcenſus non habet̃ expreſſa mẽtio in doctrina euãgelica & per præ
miſſa a nobis in principio.Q .pater de mõ quo uteret̃ forte Durãdus ad exponẽ
dum auctoritates ſcripturæ quæ uiderent̃ eẽ cõtra eũ. De auctoritatibus ſancto
rum forte multas poſſent adducere dicentiũ fuiſſe aĩam Chriſti triduo in inferno
ſicut corpus fuit in ſepulchro & ſimilia.& qcqd ſit de fantaſia Durandi quo.ſ.mõ
ipſo ſupradictas auctoritates exponeret forte dicẽdo de aĩa hoc dici & non de to
Nota to cõpoſito.qa per animã principalr illa ſit operatus quicqd inquã ipſe dicat cu-
Durandi ius ego opinionẽ nec teneo nec unq̃ tenui.Ego hoc dico & firmiter aſſero non ua
opinionẽ lere iſtã cõſequẽtiã.hæc opinio eſt cõtra dicta Auguſtini uel Hieronymi uel Gre
eẽ contra gorii & ſic de cæteris docto.eccleſiæ ergo eſt hæretica & huius dicti ueritas ſicut
Auguſti. eſt a bonis omnibus & ſubtilibus theologis credita ita a me ẽt euidenter probabi
Hierony tur.Q uãuis.n.ſanctoꝝ doc.ſcriptura extra canonẽ bibliæ poſita ſit tradẽda & le
mũ & Gre ganda & cum debita reuerentia ſuſcipiẽda non tamen ſunt eorum dicta ita firme
gorium auctoritatis & imobilitatis ut eis contradicere non liceat & circa ea dubitare niſi

uel per

uel per ſcripturam ſacrã aliter probeť euidenter & expreſſe uel firmiter per ec-
cleſiã ipſa auctoriſante determinatũ fuerit illa firmã ueritatẽ & indubiã cõtinere.
Ideo per dicta ſanctoꝝ extra canonẽ bibliæ præciſe nõ põt conuinci opinio hæ-
retica manifeſte.nã ubi nõ eſt infallibilis ueritas ibi nec fides certa & indubia.Cũ
fides certa ueritati infallibili innitať.Imo circa talia nõ eſt aſſenſus infallibilis nec Ratio
adhæſio firma.Ex quo.n.ibi certa ueritas & indubia fides nõ eſt ei ſemper aſſenti
tur cum dubio & cũ formidine falſi:quia ut dicit Auguſtinus in epiſtola ad Hie- Auguſti-
ronymũ &.xi.cõtra Fauſtum.c.viii.&.xvi.cõtra eundẽ Fauſtũ ſi ſcriptura non cõ nus
tinet infallibilẽ ueritatẽ & in aliqua pte ſui falſa inueniť non remanet in ea certa
fides qua ei firmiter credať & pp falſitatẽ reptã in una ſui parte tota ſuſpecta ha-
betur & ſic fides titubaret.Quia ut dicit Augu.de fide chriſtiana.c.vii.titubat fi-
des ſi ſacrarũ ſcripturarum uacillat auctoritas.Quod aũt in dictis ſanctoꝝ extra
canonẽ bibliæ nõ ſit ueritas infallibilis quantũ ad pñs attinet tres mihi ſuccurrũt
probatiões.Prima eſt quia ipſimet doc.de dictis ſuis dubitãrũt in eis errauerint Prima ꝓ-
an nõ.Unde Aug.primo de trinitate.c.i.inqt.Nec pigebit me ſicubi heſito quære batio ꝙ in
re.nec pudebit me ſicubi erro me corrigere.Et.c.ii.perinde quiſqs hoc legit ubi dictis ſan-
pariter heſitat.quærat ubi errorẽ ſuũ cognoſcit redeat ad me:ubi meum.reuocet ctoꝝ ex-
me.hinc liber retractationũ Auguſtini i quo multa ex dictis ab eo antea dãnat & tra bibliæ
retractat.Unde & ſecũdo de trinitate magis optabo a quolibet reprehendi q̃ ſiue canonem
ab errãte ſiue ab adulãte laudari.Laudator.n.& errans confirmat errorem.adula nõ ſit ueri
tor uero allicit in errorẽ.Emendabit autẽ me iuſtus in miſericordia & arguet me: tas infalli
oleũ aũt peccatoris non impinguet caput meũ.Et ſicut dicit Guido carmelita in bilis
libro de hæreſibus:licet Auguſtinus in his dictis loquať humiliter nihilominus
loquitur ueraciter.Unde ipſe ad Vincẽtiũ dicit negare nõ poſſum nec debeo.ſicut Guido
in ipſis maioribus ita in meis tã multis opuſculis multa eſſe quæ poſſunt iuſto iu carmelita
dicio & nulla temeritate reprehẽdi.& in libro de uera religione inqt quicquid in
libris meis erroris inueniet:hoc ſolum mihi eſt attribuẽdũ quicqd aũt uerum aut
bene expoſitũ illud uni oĩum remuneratori & largitori deo tribuať.Pñt ergo di-
cta Auguſtini egregii & diuini doctoris nõ ſemper in oĩbus continere indubiã ue
ritatem.Cum ipſe circa ea dubitet errauerit necne & quod dictũ eſt de Auguſti-
no dictũ intelligať ſimiliter de aliis doctoribus.Secunda ꝓbatio ſumitur a diſcor Secunda
dia quæ eſt inter ipſos auctores.Diſcordia enim in ſcriptoribus teſtimoniũ eſt fal
ſitatis.Cum ſit neceſſe ꝙ ſaltem unus diſcordantium falſum dicať:quia neceſſario
altera pars contradictionis eſt falſa.Ideo Auguſtinus.xvi.de ciuitate dei probat
ſcripturæ ſacræ ueritatẽ ex mutua concordia ſcriptorum eius in qua omnes con
cordant:& nullus ab alio diſcordat quod atteſtatur ſcripturæ ſacræ indubiæ &
infallibili ueritati.Vero enim & ueritati ut dicit philoſophus primo ethicorum Ariſtote-
omnia cõſonant quod non accidit in aliis ſcripturis.Quanta.n.ſit diſcordia in di les
ctis ſanctorũ extra canonicas ſcripturas nemo non nouit niſi q illorũ libros non
legit.Diſcordat Augu.a cæteris ſanctis doc.circa intelligentiã operũ ſex dierum.
Quia alii ponunt ꝙ deus fecit illa ſex dierũ opera ſecundũ ſucceſſionem tpis die
rum:a qbus diſcordat Augu.qui ponit oĩa ſimul facta iuxta illud q uiuit in æter-
num creauit oĩa ſimul.Unde motus Aug.numerat illos ſex dies non ſecundũ ſuc
ceſſionẽ tẽporũ ſed ſecundũ diſtinctionẽ cognitionis angelicæ rerum in proprio
genere & uerbo & tamen non dicuntur illi uel iſti hæretici & conſtat ꝙ una opi-

nionum eſt falſa & per conſequens dicta eorum non innituntur infallibili ueritati.

Inter Hierony. & Auguſti. diſſenſioēs

Similiter diſcordant Hieronymus & Auguſtinus. quia Auguſtinus omninm pſalmorũ auctorem facit Dauid. quod negat Hieronymus. Diſcordant ſimiliter ſuper reprẹhenſione Petri a Paulo an fuerit de peccato mortali aut ueniali ipſius Petri. Itẽ etiam diſcordant in ceſſatione legaliũ ſic ꝙ ſibi cõtradicẽdo unus neceſſario falſum dicit & tamẽ ex hoc neuter eorũ hæreticus reputaẽ. Similiter Beda

Cũ beda I hac qſtiõe ſentit Hieronymus

ſuper primo regũ dicit ꝙ Samnel fuit uerus ſacerdos quod expreſſe negat Augu. in libro de qõnibus noui & nete. teſta. dicẽs Samuel nõ fuiſſe ſacerdotẽ cum non fuerit de filiis Aron. & Hieronymns primo cõtra Iouinianũ dicit ſimulq; cognoſcendum eſt ꝙ Samnel leuita non ſacerdos nec pontifex fuit. Ideoq; non nominatur inter ſacerdotes ſed inter eos qui inuocant nomen dñi. Dicta ergo iſtorum nõ innituntur infallibili neritati cũ ſibi cõtradicãt quorũ una pars neceſſario eſt falſa ut patet per phum. iiii. methaphiſice.

Ariſtoteles

Quin ipſe Ang. in hac ſnia ſibimet uideẽ aduerſari. nã in libro de qõnibus noui & uete. te. q. xlyi. dicit ut diximus Samuel non fuiſſe ſacerdotem. & tamen. xii. cõtra Fauſtum. c. xxxy. ſic dicit cõmntatũ ſacerdotinm in Samuelẽ reprobato Hely. & cõmutatũ eſt regnũ in Danid Saule reprobato. ubi clare Angu. dicit tranſlatũ ſacerdotium in Samuelẽ. ſic ꝙ Samuel uere fuerit ſacerdos ſicut Dauid uere fuit rex. De eodẽ etiã Samnele an fuerit reſuſcitatus uidetur a ſeipſo diſſentire Augu. Nã in quæſtionibus noui & uete. teſt. q. xxyii. tenet ꝙ Samuel non fuit per Phitoniſſam uere reſuſcitatus ſed dæmon in ſimilitudine Samuelis apparuit Sauli. & in libro de cura pro mor. agen. ponit ꝙ aĩa Samuelis a dæmone uere excitata per artẽ magicã locuta fuerit Sauli. Hieronymus etiã in illa. q. an Salẽ fuerit Hieruſalem uideẽ in quadã ſua epiſtola de cuius titulo nõ memini ſibi cõtrarius. qui etiã de. lxx. interpretibus contrariũ ſentit Auguſti.

Gregorii Dyoniſiique areopa. diſcordia

Item Greg. & Dyo. diſcordant circa ordines angelorũ & ſolns Hieronymus cæteris circa ꝓmotionem bigami aduerſatur. ipſe. n. tenet & ſcribit in epiſtola ad Occeanũ ꝙ Bigamus ante baptiſmũ poſt baptiſmũ põt promoueri ſi modo poſt baptiſmũ plures non cognouerit uxores. Cui cõtradicunt cæteri dicentes ꝙ Bigamus ſiue ante baptiſmnm ſiue poſt baptiſmum non põt promoueri & in hoc exiſtimatur iſtos melins dixiſſe ut ſcribit Aug. de bouo cõingali & Ambroſius de officiis. Itẽ Hiero. ad marcellã de quinq; qõnibus ſcribẽs dicit ſanctos qui in fine mundi inueniẽtur non morituros ſed uiuos aſſumendos Aug. aũt in li. de ciui. dei. Omnes tũc morituros affirmat. Itẽ Hiero. ſuper Mattheũ dicit hoc dictũ pſalmi in oẽm terram exiuit ſonus eorũ &c. & illud Chriſti prædicabiẽ euangeliũ hoc in uniuerſo mundo eſſe cõpletum per apoſtolos Aug. autẽ in epiſtola ad Exitiũ cui conſentit Origines ſup Mattheum tenet hoc nondum eſſe cõpletũ. Itẽ Hiero. ſup epiſtola ad Titum. tenet angelos per multa ſæcula ante mundũ uixibilẽ extitiſſe & deo ſeruiſſe quod & Ambro. tenet in Examerõ. Augu. aũt ſuper geneſim tenet ꝙ ſimul cum cœlo empyreo ſint creati. Itẽ Hiero. in prologo libri ſapientiæ tenet ꝙ ille liber ſit philonis & non ſit cõputandus inter ſacras ſcripturas. Ang. autẽ in tertio retractationũ oſtẽdit ſe qñq; tenuiſſe ꝙ fuerit editus a Ieſu ſirach quod ibi retractat: & licet nõ exprimat a quo ſit editus tñ in libro de doctrina chriſtiana ipſum ennmerat inter libros ſacros. Itẽ Hiero. in libro hebraicarum qõnum dicit ꝙ deus anteq̃ cœlũ & terrã faceret paradiſum ante cõdiderat pp illud quod dr̃ plantauerat deus paradiſum a principio. Aug. aũt ſuper Geneſim ad litteram exponit

a principio

a principio.i.tertia die Item Aug.in libro de cõcordia euãgeliſtarũ aſſerit totã ne
gationẽ Petri factã fuiſſe in atrio annæ & quæ dicta ſunt inde poſt miſſum Ieſum
ad Caiphã recapitulãdo dicta eſſe Hiero.aũt ſup Mattheũ uidet̃ uelle ꝙ Petrus
in atrio Caiphæ negauerit.Cui Beda in Lucã cõſentire uidet̃. Item.Hieronymus
ſup illud abacuch.mũdi ſunt oculi tui negat ſingulos angelos prępoſitos ſingulis
corporalibus creaturis.& Aug.i.lxxxiii.quæſtionibus tenet ꝙ ſic.Cui cõſentiunt
Origenes & Dam̃.Hieronymus ſup illud Ionæ. Tollite me & mittite in mare.di Hierony
cit ꝙ licet ꝓpria pire manu:ubi caſtitas pĩclitat̃.Aug.uero in libro de ciuitate dei mus &
cõtrariũ affirmat. Multa deniꝗ repiunt̃ talia qbus ſci doc.inter ſe ſalua fide cõtra Augu.cũ
ria cõſcripſerũt. Sed nec oĩa ſuccurrũt ꝓperanti maxime.neꝗ.n.elaborari hoc a Dama. &
me opus potuit exactiore diligẽtia qđ uolui uenĩẽti ſtatim iniuſtæ iſamiæ morbo Origene.
occurrere.ſcripturus alias ſup hac re ut maiore ocio & cura ita & plura & fortaſſe Verba
meliora addã tñ & illud qđ nũc occurrit Hieronymi ĩ epiſtola ad Aug.ſic dicẽtis. Hierony
Nec mireris ſi in tuis libris & maxime ĩ ſcripturaꝝ expoſitione quæ uel obſcuriſſi mi
mæ ſunt:q̃dã a recta linea diſcrepare uideant̃.& hoc dico non ꝙ in operibus tuis
quædam repræhendenda iam cẽſeam.neꝗ enim lectioni horum unꝗ̃ operam de-
di:nec horum exemplariorũ apud nos copia eſt præter ſoliloquiorũ tuoꝝ libros
& quoſdã cõmentarios in pſalmis quos ſi uellẽ diſcutere nõ dicam a me qui nihil
ſum:ſed a ueterum græcorũ docerẽ interpretationibus diſcrepare hæc ille. Sicut
ergo ipſi ad ſe inuicem ita & nos ab eis in multis ſalua fide & ueritate ſcripturæ:&
ſanctæ eccleſiæ determinatione diſſentire poſſumus. Tertia ꝓbatio ſumit̃ ex ſpe Tertia ꝓ
ciali prærogatiua ſacræ ſcripturę & ſanctionum uniuerſalis eccleſiæ quibus ſolis batio
cõcedimus infallibilis ueritatis excellẽtiã.unde Aug. contra Hier.in epiſtola ad Auguſti.
eũ ſic dicit.Ego.n.fateor caritati tuæ ſolis ſcripturæ libris quę iam canones appel
lant̃ didici hũc timorẽ honorẽꝗ deferre ut nullum horũ auctorũ ſcribẽdo erraſ-
ſe firmiſſime credã: aut ſi aliquid in eis offendo litteris quod uideat̃ cõtrariũ ueri
tati nihil aliud q̃ mẽdoſũ eẽ codicẽ uel interpretẽ nõ aſſecutũ eſſe uel me minime
intellexiſſe nõ ambigã. Aliorũ autẽ ſcripturas ita lego ut quãtalibet ſanctitate &
doctrina polleãt:nõ ideo uerũ putem qa ipſi ſenſerint:ſed quia uel per alios locos
ſacræ ſcripturæ uel ꝓbabili.i. euidẽti ratione quod a uero nõ abhorreat pſuadere
potuerunt.nec te frater mi arbitror ſic libros tuos lege uelle tanꝗ̃ ꝓpħarũ & apo
ſtolorum de quorum ſcriptis ꝙ omni errore careãt dubitare nephãdum eſt. abſit
hoc a pia humilitate & ueraci de temet ipſo cogitatione. Et ipſe Augu.iii.de trini Auguſti.
tate ſane cum in omnibus litteris meis nõ ſolũ piũ lectorẽ ſed etiam liberũ correc
torem deſiderẽ. Verũtamen uelut lectorem meum uolo mihi eẽ deditũ:ita correc
torẽ nolo:ſibi & ſicut illis dico nullis meis litteris q̃ſi ſcripturis canonicis inſerui-
re.Sed in illis & quod non credebas cũ inueneris incũctãter crede in iſtis autẽ lit
teris quod certum nõ habebas niſi certũ intellexeris noli firmiter tenere.Ita illi di
co noli meas litteras ex tua opinione uel contentione ſed ex diuina lectione: uel Auguſti.
incõcuſſa ratione corrigere: Et Aug.in epiſtola ſiue libro ad Vincentiũ. Noli er-
go frater cõtra diuina tam multa tam clara tam indubitata teſtimonia colligere:
uel calumniari epiſcoporũ ſcripta minorum:ſicut Hylarii Cypriani uel Agrippi
ni.Nam hoc genus litterarum ab auctoritate canonũ diſtinguendum eſt.Non.n.
ſic leguntur tanquam ex eis ita teſtimonium proferatur ut contra ſentire non li-
ceat. Et in epiſtola ad Fortunatum idem Auguſtinus nec quorũlibet diſputatio- Auguſti.

nes quãuis catholicorũ laudatorũ hominum uelut ſcripturas canonicas habere
debemus: ut nobis nõ liceat ſalua honorificentia quæ illis debetur hominibus ali
quid in eorũ ſcriptis improbare atq; reſpuere. Et in libro de unico baptiſmo qs ne
ſcit canonicã ſanctã ſcripturã ueteris & noui teſtamẽti certis ſuis terminis cõtine
ri eãq; poſterioribus omnibus epiſcoporũ literis ita præponi(ut de illa omnino
dubitari nõ poſſit) utrũ uerũ aut ratũ ſit qcquid in ea ſcriptũ conſtitit eſſe. epiſco
porũ aũt literas quæ poſt cõfirmatũ canonẽ ſcriptæ ſunt uel ſcribunt̃ & p ſermo
nem forte ſapientioris cuiuſlibet & per aliorũ epiſcoporũ grauiorẽ auctoritatem
doctiorẽq; prudentiã. & p cõcilia licere reprachẽdi: ſi qd in eis forte eſt a ueritate
deuiatũ. Poſſent infinita huiuſmodi adduci. Ex qbus pateret dicta ſanctorũ infal
libili ueritati ut præciſe ſanctorũ ſunt nõ inniti. Vnde & ſæpe inuenies modernos
Robertuſ Olchot doctores diſcedere a dictis ſanctorũ. Dicit enim Robertus Olchot q̄ ſanctus uir
Anſelmus in multis deceptus ꝓpter ignorãtiã logicæ & Ochan de actibus ghie
Ochan rarchicis nõ ſentit cũ Dionyſio. Et Scotus in .iii. ſen. quaſi deſtruit totum proceſ
Scotus ſum Anſelmi in libro Cur deus homo. & ita ſæpe alibi inuenies de aliis doctori
Durandũ erraſſe bus. Volui aũt hæc hic adducere nõ tam ob Durandi opinionem quã ego nec te
neo nec unq̃ tenui q̃ ꝓp id quod mox in principio ſecũdæ. q. tractabit̃. Ex his om
concludit nibus concludo q̄ ſi nõ inuenitur expreſſa determinatio uel ſcripturæ ſanctæ uel
uniuerſalis eccleſiæ contra opinionẽ durãdi præſumptuoſũ eſt ipſã dicere ſimpli
Obiectio citer hæreticã. Si aũt inueniatur ferat oportet Durãdus patiẽter hãc notã. Sed di
cet aliqs eſto q̄ ſenſus tuus quẽ declaraſti te prętẽdere p illã ꝓpõnẽ ſit catholicus
Eſto q̄ illũ ẽt pmittat uis uerborũ nõne & ꝓpõ tua poteſt facere illũ ſenſum Du
rãdi quẽ tu ẽt deteſtaris: & ꝓpea tu erraſti ponẽs cõcluſionẽ q̃ ſcandalũ poſſet face
Rñſio prima re in mẽtibus fideliũ. Ad hoc ego dico primo q̄ alia eſt ratio eorũ quæ ꝓponunt̃
diſputanda: Alia eorũ quæ ad doctrinã in ſcriptis tradunt̃ legẽda. Cũ. n. qd diſpu
tandũ ꝓponitur breuis & cõciſa & inexplicita ꝓponit̃ ꝓpõ in ſe & uerborũ & ſen
ſuũ multiplices implicãs difficultates in ipſo diſputãdi cõgreſſu diſſoluẽdas. Alio
qn ſi omnia ibi explicarẽtur diſputationi locus nõ relinqueret̃ ꝓpea ambiguã ob
ſcurã uel æquiuocã ꝓpoſitionẽ ponẽs diſputandã iõ excuſatur qa futurũ eſt ut in
ter diſputãdũ ipſã diſtinguat & declaret. q uero doctrinaliter aliqd litteris mãdãt
id faciũt ſcribẽdo quod hic fit diſputando. Quare ibi omnia clara dilucida & ex
Secunda pedita eſſe dẽebt. Secũdo cõſiderẽt ſeueriſſimi iſti cẽſores nõ ſolũ difficile ſed pe
ne impoſſibile eẽ ita librare & examinare uerba omnium ꝓpõnum quas quis ꝓ
ponuit: ut nulla poſſit eſſe in ſenſu ambiguitas & erronea inde opinio nulla elici
poſſit: nec ego ꝑfecto meis propoſitionibus arrogare uolo q̄ euangelicæ & apo
Nota hæreticorũ hæreſes ac unde pullularint ſtolicæ multæ ꝓpoſitiones nõ habent. Multas. n. & inter illas eſt reperire quæ &
multiplices habent intelligentias & ad erroneũ ſenſum transferri pñt immo: quæ
& prima facie ſonare hæreſim uidentur. hinc omnes hæreſes pullularũt: dũ. ſ. aliq
nõ tam ꝓfunditatẽ ſenſus ĩtroſpiciebãt q̃ qd cortex uerborũ euangelicoꝝ ſonat at
tẽdebãt. hinc Arrius audiẽs pr̃ maior me eſt p̃rem credidit eẽ maiorẽ filio & filiũ
dixit eẽ creaturã. hinc Eluidius audiẽs q̄ Ioſeph nõ cognouit Mariã donec pepe
rit primogenitũ ſuũ attẽdẽs potius uim grãmaticalẽ illius dictiõis donec q̃ ueri
tatẽ ſenſus euãgelici de ꝑpetua uirginitate Mariæ dubitauit: hinc Marcion illud
Pauli legẽs. Lex aũt ſubintrauit ut abũdaret. delictũ credidit legẽ Moyſi eſſe ma
lã & a malo principio iuxta Manicheũ & Baſilides illud legẽs. ego aliqñ ſine lege
uiuebam

uiuebã credidit animam Pauli in alio corpore aliquãdo uixiſſe. Hinc Eunomius
audiẽs chriſtum rñdentem iudæis accuſantibus eũ ꝙ ſe diceret filiũ dei ſcriptum
eſſe & illud ego dixi dii eſtis & filii excelſi omnes rẽ potius dictã. & id quod ſm̃ ſe
reſponſum eſt attendens q̃ intentionẽ & propoſitũ reſpondẽtis credidit eo modo
Chriſtũ filiũ dei dici quo & q̃libet ſanctus dicitur dei filius. Similiter & hęc ꝓpõ
illam diẽ neq; filius nouit multis fuit occaſio credendi plura intelligere patrem q̃
credat filius q̃ ſi ſecundũ ſenſum quẽ cõmuniter faciunt uerba etiã interpretemur
id uidetur præſeferre cum tamen alia ſit latentis ſenſus ueritas: Poſſem infinitas ſi
miles propoſitiones adducere ex canone ſcripturarũ: & ideo bene dixit Hilarius Hilarius
intelligentia dictorum ex cãis eſt aſſumenda dicendi quia non ſermoni res ſed rei
eſt ſermo ſubiectus. Et gloſa ſuper iſtud textum. Inq̃t non ſemper debemus intelli Gloſa
gere ut uerba prima facie ſonare uidenẗ maxime ubi ambigua ſunt ſed debemus
recurrere ad intentionem loquentis. Et Gregorius inq̃t plerunq; dũ ꝓprietas uer Grego.
borũ attenditur ſenſus ueritatis amittitur. Et Gregorius. xxvi. libro moraliũ. Nõ
debet aliquis uerba cõſiderare: ſed uoluntatẽ & intentionẽ: quia nõ debet intẽtio
uerbis deſeruire: ſed uerba intentioni: & Hiero. ſuper epiſtolã ad Galathas teſtatẗ Hierony
nõ in uerbis ſcripturarũ eſſe euangeliũ ſed in ſenſu: non in ſupficie ſed in medulla: mus
non in ſermonũ foliis ſed in radice rationis. Propterea Ochã in dialogo falſificat Ocham
hãc cõmunem propoſitionem. uerba non ex opinionibus ſingulorũ ſed ex cõmu
ni uſu accipienda ſunt maxime: in ſecunda parte. Dicit. n. ꝙ in uerbis ambiguis &
multiplicibus nõ eſt recurrendũ ad cõmunem intelligentiã: ſed potius ad intẽtio
nem loquentiũ. & ita dũ eſt ambiguitas in doctrina alicuius dicentis uel ſcriben-
tis. Similiter recurrendũ eſt ad intentionẽ dicentis ut ipſe ſe exponat & exprimat
uerũ ſenſũ quẽ ꝑmittat uis uerborũ. nec eſt reprobãdus niſi poſſet conuinci ꝙ ta-
lis ſenſus uerus aliis dictis ſuis eſſet cõtrarius uel eſſet imptinẽs ꝓpoſito ſuo. & ita
etiã in ſimplici loquela ad intentiõem loquẽtis recurrẽdũ eſſe dicit idem doctor.
& ſtandũ eſſe interp̃tationi eius niſi cõſtat aut probabiliter uel uiolẽter præſuma
tur ꝙ tali modo loquẽdi ambiguo uſus eſt ad decipiẽdum uel ad aliũ malum finẽ.
Ex quibus omnibus concludo ꝙ non ego erraui qui cũ proteſtatione ꝓbabiliter Epilogus
multiplicem ꝓpoſuerim ꝓpõnem inter diſputandũ declarandam. quæ tamen ẽt
nullum poteſt facere ſenſum quẽ etiã aliquis doctor non reprobatus aut pro tali
nondũ per eccleſiã declaratus tenuerit. ſed errauerũt potius qui ꝓpoſitionem ha
bentẽ ſenſum catholicũ quẽ ꝑmittit uis uerborũ: & ꝙ eſt magis in eo ſenſu catho
lico iam eis a proponẽte declaratã ſimpliciter hæreticam eſſe iudicarunt. Quod
etiã ſi ante declaratũ ſenſum meũ feciſſent: licet forſitan excuſabilius erraſſent: ta
men quia ſi uere docti ſunt p ſe ẽt poterant cognoſcere habere ꝓpõnem duplicem
ſenſum: quod attendẽtes nõ ſolum ſimpliciter eã dãnare ſed in bonum etiã potius
eã ſenſum interpretari debuiſſent. Nã aug. in libro de cõcordia euãgeliſtarũ illud Auguſti.
Mathei exponẽs: nolite iudicare & nõ iudicabimini inquit hoc loco nihil aliud p̃
cipi exiſtimo niſi ut ea facta quæ dubiũ eſt quo animo fiant in meliorem partem
interpretemur. De factis. n. mediis quæ poſſunt bono & malo animo fieri temera
riũ eſt iudicare maxime ut condẽnemus. Quod ergo de his quæ fiunt dicit Augu
ſtinus dictum pariter intelligamus de his quæ dicuntur & ita ſpeculatiuis appli-
cantes ſententiam Auguſtini. Cõcludamus ꝙ in hiis dictis quæ poſſunnt habere
bonum & malum ſenſum temerarium eſt iudicare maxime ut condemnemus.

QVAESTIO SECVNDA DE POENA PECCATI MORTALIS.

ESt aũt ſecũda cõcluſio quã iſti dãnauerunt hæc.peccato mortali finiti tẽpis nõ debet̃ pœna infinita ſecundũ tẽps ſed finita tantum. Et quia dũ pono cõcluſionẽ in libello meo hæc p̃mittuntur uerba: Niſi eſſent dicta ſanctoꝝ quæ in manifeſto ſui ſermonis uident̃ dicere oppoſitũ firmiter aſſererẽ infraſcriptas cõcluſiones. Aſſero tñ ipſas eſſe ꝓbabiles & rationabiliter poſſe defendi.Quarũ prima eſt hæc.Peccatũ mortale eſt in ſe malũ finitũ.Secũda eſt hæc.peccato mortali finiti tẽpis &c. Quidam magiſter de hac mecũ cõcluſione habẽs diſputationẽ:quid inqt ipſe aliud q̃rimus teſtimoniũ ꝙ tua cõclnſio ſit hæretica:cũ tu ipſemet manifeſte dicas eã eẽ cõtra dicta ſanctoꝝ.Valet.n.cõſequẽtia eſt cõtra dicta ſanctoꝝ ergo eſt hęretica: oſtendi ego tunc ei ut ẽt inferins oſtẽdã qũo mea cõcluſio ſentẽtiis ſanctorũ uihil repugnabat.& qũo erãt intelligẽda uerba.ſed qñ ita fuiſſet ꝙ cõcluſio eſſet cõtra dicta ſanctorũ quãtũ ualeret ſua cõſeqnẽtia & q̃ docto ut ſe ipſe iactat theologo eẽt indigna patere põt unicuiq; ex ſupradictis in prima cõcluſione.Scio qd dicerẽ hic de iſto magiſtro.Eſt.n.is q toties in patriã lr̃as miſit de me q̃ſi trophæũ triũphũq; pollicẽtes.Sed uolo ut p̃miſi a principio rõnibus nõ cõuiciis agere cauſam meã.Venio ad cõcluſionẽ.& qa iſti magiſtri iudicauerũt & cõcluſionem ipſam & rñſiones ẽt quas eis ſup hac cõcluſione me interrogãtibus dedi eẽ falſas erroneas & hæreticas uolo prius declarare ipſam cõcluſionẽ eẽ catholicã & cõſonã dictis fere oĩum doctoꝝ.dico aũt meã qa ſi eã in alio ſenſu capias q̃ in eo quẽ ego per ipſam intẽdo:iã nõ ẽ iſta mea cõclnſio quã ego ꝓpoſui.Propoſitio.n. multiplex eſt multæ ꝓpõnes deinde uolo declarare ipſas ẽt rñſiões meas eſſe tales.tã de ipa cõcluſione q̃ de ipſis rñſionibus declarãdo ſemp ꝙ ſenſus meos.i.quos p illas intẽdo permittit uis uerborũ.Pro declaratiõe ergo cõcluſionis quq; ſunt notãda.

Primũ notãdũ i peccato.ſ.conuerſio & auerſio

Primo notandũ ꝙ in pcõ duo poſſunt cõſiderari.Cõuerſio ad bonũ creatum & auerſio a bono incõmutabili & increato.Primo mõ peccatũ eſt malũ finitũ ẽt ſcđm oẽs doctores.Secũdo peccatũ eſt malũ infinitũ ſecundũ cõem niã.& qa cõuerſio ad bonũ creatũ quo peccãdo abutit̃ peccator eſt de intrinſec. rõne ipſius peccati.Ideo dr̃ ꝙ peccatũ eſt intrinſece malũ finitũ.auerſio aũt a bono increato facit ipm eſſe extrinſece infinitũ qa ſolũ pro tãto dr̃ infinitũ malũ qa eſt auerſio ab infinito bono & ideo ſolũ relinquitur ꝙ extrinſece & obiectiue infinitũ malũ.

Secundũ p tẽps q notetur

Secũdo nota ꝙ per tẽpus poſſumus intelligere ſolũ tẽps uiæ: & hoc mõ certũ ẽ ꝙ neq; peccatũ nec qcq̃ aliud ad hoĩem ptinẽs poſſit eẽ infinitũ ſecundũ tẽps cũ tẽps uiæ cuiuſlibet uiatoris ſit nõ ſolũ duratiõe & finitũ ſed ẽt breue.Alio mõ poſſumus intelligere p tẽpus:tempus uiæ & termini & hoc mõ accipitur in concluſione.& ſic aliqd poteſt in homine durare per tẽpus infinitũ nt patet.

Tertium peccatum.ſ.duplr̃ ſumi

Tertio nota ꝙ peccatũ mortale poteſt capi dupliciter.uno modo pro actu prohibito uel omiſſione actus præcepti a deo.Alio modo pro reatu derelicto ex prædicto actu prohibito uel dicta omiſſione actus.qui quidẽ reatus in multis locis ſacræ ſcripturæ dr̃ peccatũ.& p tale peccatũ denoĩatur aliquis peccator ceſſante uel trãſeũte actu peccati prio mõ dicti.Ex quo tertio notando patet ꝙ rõnabiliter eſt dicendũ ꝙ licet in iſto qui dãnatur pro peccato mortali aliquãdo finiat̃ ipm peccatũ pro quo dãnatur quantũ ad entitatem intrinſecam ipſius actus qui primo modo denominatur peccatum. non finit̃ tamen quantũ ad reatũ;immo ſi ſic finiret̃ nõ deberetur ei pœna æterna.&

na.& ita peccatū cui debetur pœna infinita eſt infinitū ſecundum tēpus quātum
ad reatum. Q uarto eſt notandū ꝗ deberi capit̃ dupliciter:uel dupliciter pōt in- Q uartū
telligi ꝗ alicui peccato debeat̃ aliqua pœna. Vno mō dr̄ id alicui deberi quod ei Deberi ca
aliquando reddet̃ & ſic dicit̃ rationabilirer & catholice ꝗ peccato finiti tp̄is quā pit̃ dupli
tum ad entitatē intrinſecā & reatū non debet̃ pœna infinita ſecundū tēpus.& iſto citer
mō intelligitur cōcluſio præſens ꝗ peccato finiti temporis nō debetur &c.Omne
enim peccatū cui debet̃ iſto modo.i.pro quo aliquando reddet̃ pœna infinita eſt
dicto modo infinitū: nec unquā aliquis damnat̃ niſi peccatū pro quo damnatur
ſit illo modo infinitū ſecundum tempus. Habet aūt cōcluſio & alio ſenſum catho
licum hunc.ſ.ꝗ nunq̄ debetur ita.ſ.ꝗ reddatur alicui pœna infinita ſecundū tem-
pus niſi ipſe ſit finaliter impœnitens & ſine fine omittat pœnitere de illo peccato
quod omiſit uel cōmiſit in uita ita ꝗ pro tēporali pc̄tō prædicto mō debetur pœ-
na infinita ſi nō redeat peccator ad iuſticiā. Sicut.n.pœnitentia finit peccatū quā
tū ad deacceptationē.ſ.iuxta illud quacūq; hora ingemuerit peccator &c.Ita im-
pœnitentia de aliquo peccato ꝑpetuat ipſum in reatu & deacceptatiōe ad pœnā
infinitā.& ſic nūquā alicui pœna infinita debet̃ illo primo modo niſi habeat pec
catum infinirū ſecundū tēpus. Vindicta.n. quā de peccatore petit deus eſt quod Nota de
redeat peccator ſpōte ad debitū obedientiæ:dolēdo de contēptu. alias torquebit̃ uindicta
quo uſq; ſic uelit.Alio modo pōt intelligi aliqd alicui deberi quo meritorie uel de
meritorie dignus eſt: & quod ei etiā reddetur ſi in illo decedat: & ſic pro peccato
mortali finiti tēporis debet̃ pœna īfinita quia qui mortaliter peccat in tp̄e unius
horę eſt dignus pœna infinita.ipſaq; ei reddet̃ ſi in iſto finaliter decedat etiā poſi
to ꝗ non habeat aliud peccatū infinitū ſecundū tempus:hæc diſtinctio huius di-
ſtinctionis deberi eſt in frequenti uſu apud theologos. Vnde iuxta iſtā diſtinctio
nem dicunt doc.ꝗ præſcito ꝓ actu meritorio quem dum eſt ī gratia elicit non de
tur uita æterna.capiēdo deberi primo mō quia nūq̄ ei reddet̃. & ſimiliter dicetur
ꝗ prædeſtinato dū eſt in pc̄ō mortali non debet̃ pœna æterna.qa nunq̄ ei reddet̃
eo ꝗ peccatū illud finiet̃.& in eo nō moriet̃ ſed in gratia.Ex prædictis patet ꝗ ip
ſa cōcluſio mea hr̄ ſenſum catholicū ēt ſecūdū uſitatū modū loquēdi catholicoꝝ: Epilogus
doc.nec fuit dānāda ꝓ hæretica falſa & errōea cū oppoſitū eius potius falſum ſit
& erroneū.Ruditatis aūt maxime erat credere ꝗ ex prædicta cōcluſiōe ego inten Nota
debā negare pœnā æternā dānatorū.Q uinimmo ex cōcluſiōe mea hr̄ ꝑſcrutatio
cauſæ qua dānati in æternum puniunt̃:q̄ cām ego dixi eſſe ꝑpetuationē reatus in
anima peccatoris ꝑ finalē eius impœnitētiā & perpetuā omiſſionē īgemiſcēdi de
ſuo peccato:quæ opīo nō ſolū uidet̃ non eſſe hæretica: ſed ita catholica:ut nemo
eā ſi ſit catholicus & in ſacris lr̄is exercitatus recte & rōabiliter negar̄ poſſit. Q d̃
aūt & ꝓpō ex ui terminorū hunc ſenſum prætendat patet. Sic.n.dicit propoſitio. Declarat
Peccato mortali finiti tp̄is nō debet̃ pœna infinita ſecūdū tēpus.In qua ꝓpoſitio concluſio
ne ego accipio deberi pro eo qd̃ aliqñ ꝑſoluet̃. ꝗ uſitatiſſimum eē apud doc.iam nem ex ui
patuit ſupra.& accipio pc̄tm̄ pro offenſa & reatu:quæ accipio nō ſolū impropria terminoꝝ
eſt uel abuſiua:ſed frequēs in ſacris lr̄is.poſtq̄.n.megr̄ ſententiaꝝ in ſcd̄o inquirit: non eſſe
an trāſeūte actu peccati peccatū ſit in eo q peccauit donec ipſe pœniteat ſic reſpō hæreticā
det.Nō eſt ignorādū pc̄tā duobus modis eſſe ī aliquo & trāſire actu.ſ.& reatu.Di Magiſter
cit etiā Durādus ibidē ꝗ dupliciter intelligit̃ finiri peccatū.Vno mō ꝑ ſolā actus ſentētiarū
ceſſationē.Alio mō per peccati dimiſſionē.Q uod aūt etiā reatus dicat̃ aliquādo Durādus

Thomas peccatũ expreſſe dicit Thomas ibidẽ ſic dicẽdo.Reatus medians inter culpam & pœnã ſortit̃ nomẽ utriuſq; extremi.Sed nõne etiã accipit̃ peccatũ pro reatu ibi. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio ꝓ defunctis exorare ut a peccatis ſoluantur. illi.n.defuncti pro qbus eſt orandum ut a peccatis ſoluãtur nõ ſunt in peccato capiẽdo peccatũ pro culpa mortali.neq; a tali peccato ſoluũtur poſt mortẽ ſed ſolũ a peccato capto pro pœna uel reatu pœnæ iſto mõ etiã accipit̃ peccatũ ibi peccata tua elemeſynis redime:& ita in multis aliis paſſibus ſcripturæ.Si ergo & ſenſus ꝓpoſitiõis catholicus & acceptio terminoꝝ in propõne catholica & ꝓbariſſima:

Rñſiones quas auctor dederat quid erat cur hãc cõcluſionẽ meam pro hæretica dãnarent?Nũc uenio ad rñſiões meas & primo dixi q; ſi aliqs pſeuerabit tantũ per tẽpus finitũ in peccato mortali iſte nõ punietur niſi per tẽpus finitũ:quod dictũ tripliciter uerificat̃.Primo cum pctm̃ mortale ꝓ reatu accipimus & nõ pro actu cõmiſſiõis uel omiſſionis ut dictũ eſt in declaratione cõcluſionis.Secũdo aduertendũ q; ly pctõ mortali de rigore logicæ accipitur cõfuſe & nõ determinate.Tertio qa uerũ ſit q; ſi iſte qui peccauit pſeuerauerit tm̃ per tempus finitũ in determinato pcõ puta in omiſſiõe pœnitẽdi de ſuo pctõ.ita q; aliqñ pœnituerit de ipſo iſte non puniet̃ de ipſo niſi per tẽpus finitũ.& q; hos catholicos ſenſus & nullũ a fide diſſonũ intẽdere paret p id qđ ſubiũxi in rñſione cũ dixi ſtare cum ueritate cõcluſiõis q; quilibet decedẽs in pctõ mortali puniet̃ in æternũ.Cum aũt ulterius quæreret̃ a me an aliqs q peccat tm̃ p tempus finitũ uno peccato mortali:& moriatur impœnitens puniat̃ in æternũ. Reſpõdi q; ſic:ſed dixi q; talis nõ puniet̃ pro illo actu ſolum qđ uere reſpõſum eſt ad quæſtionẽ factã q̃q; ẽt uerũ ſit qđ ſi ſolũ peccaſſet iſto actu puniret̃ æternaliter:

Quæſtio Reſpõſio ſed ex quo quæſtio ponit iſtũ mori impœnitentẽ ipſe puniret̃ etiã pro ipſa impœnitentia.immo pro infinitis omiſſionibus pœnitendi & pro infinitis actibus aliis malis totalibus uel partialibus in qbus pſiſtit dãnatus.Sicut.n.cõtinue male uult dãnatus:& ita cõtinue peccat & demeret̃ nõ qdẽ aliã & aliã pœnã eſſentialẽ ſal-

Nota tẽ & quæ nõ eſt ipſa culpa ſed eãdẽ multiplicius ita puniet̃ pro illis actibus malis in qbus cõtinuat:quia uero id uidet̃ eẽ cõtra cõem modũ dicẽdi ſanctorum.licet nõ cõtra rẽ dictã & ſenſũ ſuũ.Ideo tã ſcripto q̃ uerbo dixi me nõ aſſerere iſtã opinionẽ.ſ.in tali mõ dicẽdi pp reuerẽtiã ſanctorũ.ſed dixi eã poſſe ꝓbabiliter defendi.Finaliter etiã ultra prædicta addidi:q; qlibet decedens in pcõ mortali ex reatu iſtius peccati:ideo puniet̃ in æternũ:qa ex hoc q; decedit in iſto reatu ponit̃ in tali ſtatu q; neceſſitat̃ ad peccandũ in æternũ peccato ſaltẽ perpetuæ omiſſionis pœnitẽdi & diſponẽdi ad grãm.Prædictas aũt reſpõſiones meas dixerũt iſti magiſtri nõ eſſe ſatisfactorias argumẽtis & inqſitionibus ſuis:imo q; errorẽ errori ſupaddidi per talẽ rñſionẽ:pp quod & reſpõſiones & declarationes dixerũt eſſe falſas erroneas & hæreticas.Quod autẽ in hac tam reprobãda damnatione ſua errorem errori ipſi ſuperaddant & nõ ego quis non uideat niſi qui catholicas ueritates ſimul

Recapitulatio cum eis oderit uel non intelligat.Breuiter autem recapitulando id quod intendo in hac cõcluſione eſt hoc q; uerum eſt quidem q; mortale peccatum finiti temporis eſt dignum pœna æterna:& ei debetur & etiã aliquãdo perſoluetur pœna æterna ſi non fuerit dimiſſum ante mortem.Tamen ſi peccatum mortale eſt finitum ſecundũ tempus non ſolũ quãtum ad entitatẽ intrinſecã poſitiuã actus prohibiti a deo uel priuatiuã omiſſionis actus a deo p̃cepti.Sed etiam quantũ ad imputationem uel deacceptionem.reatum quoq; & maculam quæ in multis locis ſcripturæ & in

ræ & in cõi modo loquẽdi doctorũ ſæpe dicit peccatũ & quę ſic eſt de rõne pecca ti æternaliter puniẽdi. ꝙ ſi nõ maneat dicta ĩputatio uł macula nunq̃ peccato de- bebit & aliqñ pſoluet pœna æterna. De tali inq̃ peccato quantũ ad oĩa pdicta fi- nito quę quidẽ finitio fit p pœnitẽtiũ ſaltẽ de mortali actuali. Dico ꝙ ei nõ debet pœna ęterna ĩtelligẽdo deberi alicui ꝙ ei aliqñ reddet uel pſoluet imo qbuſcũq; reddet pœna æterna p peccato mortali illi ſine fine fuerunt in iſto peccato mõ ſu perius dicto. & hoc eſt ꝙ intẽdit Gregorius dicẽ peccatorẽ puniri pœna æterna quia peccauit in ſuo æterno. i. ſine fine. & ſic nos dicimus omnẽ hominẽ q damna tur mori in pecaato p quo damnat. Cõſentit & Thomas in quarto ſñiarum. dicẽs ideo durare pœnã damnatorũ in æternũ: qa culpa durat in ęternũ. Dico ppterea ꝙ in oĩ iſto qui damnat eſt unũ peccatũ infiniti tẽporis tã loquẽdo de tẽpore uiæ q̃ termini. ſ. omiſſio pœnitẽdi quæ in dãnato nunq̃ habet finẽ & ita patet ꝙ infini- tas durationis peccati iſtius qui damnat infinitas dico quãtũ ad imputationis re atũ uel maculam & impœnitentiã uel omiſſionẽ pœnitendi de iſto eſt cauſa quod ei debebit & aliquãdo perſoluetur pœna æterna & hæc ſatis de iſta concluſione.

Grego.

Thomas

QVAESTIO TERTIA DE ADORATIONE CRVCIS ET IMAGINVM.

TErtia concluſio quam damnauerunt fuit hæc. Nec crux chriſti nec ulla imago adorãda eſt adoratione latriæ etiam eo modo quo ponit Thomas.

Hanc concluſionẽ per iſtos damnata ego non ſolũ credo eſſe catholicã ſed etiã ueriorẽ ſua oppoſita quæ eſt hæc. Crux chriſti & imagines ſunt adorandæ latria eo modo quo põit Thomas. Minus enim mihi uidet rationabilis in hoc opinio Thomæ q̃ ſit opinio Durandi. & Henrici de Gandauo. Ioãnis de guarra. Roberti olchot. Petri de Aquila & aliorum compluriũ quos ego ſequor in cõclu- ſiõe. quod ut manifeſtũ fiat ponã primo opinionẽ Thomæ quã ego nõ teneo. De inde opinionẽ doc. quos ſequor. Ex qb⁹ patebit determinationẽ iſtoꝝ magiſtroꝝ de mea cõcluſionẽ pter id quod nec recta ſit nec iuſta. totũ ẽt oppoſitũ pſuppone re eius quod intẽdo ĩ cõcluſiõe. Dicit ergo Thomas ꝙ qa ſicut dicit pħus in libro de memoria & reminiſcẽtia duplex eſt motus aĩæ in imaginẽ unus in ipſam imagi nẽ ſecũdũ qđ eſt res quędã. alio mõ in imaginẽ ut eſt imago alterius. inter hos du õs motus eſt differẽtia qa primus motus quo aliqd mouet in imaginẽ prout eſt res quædẽ eſt alius a motu qui eſt in rẽ cuius illa eſt imago. Secũdus aũt motus q eſt in imaginẽ. inq̃tũ eſt imago eſt unus & idẽ cũ illo q eſt in rem. & ideo cõcludit ꝙ licet imagini Chriſti ut eſt res quædã in ſe nõ debeat adoratio ei tamẽ ut ẽ ima- go debet eadẽ reuerẽtia quæ debet ipſi criſto quæ eſt adoratio latriæ. iſte eſt mo dus Thomæ qui aliis doc. merito uidet extraneus & piculoſus. nã ipſa imago etiã ut imago ut ſic eſt diſtincta ab imaginato ut ſic enim refert ad imaginatũ tanq̃ ad aliqd a ſe diſtinctũ. quare etiã ſi ut ſic terminabit adorationẽ latriæ. uidetur ſequi ꝙ aliquid aliud a deo adorabit latria quod eſt abſurdũ. nec poteſt dici ut dicit Ca preolus uolens ſaluare dictũ Thomæ ꝙ ipſa imago nõ adoretur ſeorſum: ſed ima go & imaginatum ſint unũ totale obiectum adorationis. Quia aut huius totalis obiecti altera pars eſt ipſa imago quæ eſt ens creatũ reſpectiuum aut nõ, Si non

Auctorũ diſcõuenientia

Thomas

Contra reſponſionẽ capreoli.

ergo non debet dici ꝙ ex illis duobus fiat unũ obiectum totale quia ex tali dicto
ſequitur ꝙ utrũque illorũ ſit obiectũ partiale licet alterũ illorũ principalius ſi ſic
ſequit̃ ꝙ aliqua res creata de genere relationis ſaltẽ partialiter terminabit adora-
tionem latriæ. quod certe dicere uidet̃ male catholicũ eo magis ꝙ nõ ſolum hoc
nõ põt dici de re creata. ſed etiã ipſæ pſonæ in diuinis ratione ꝓprietatis relatiuæ
Cõtra fun nõ ſunt formalis terminus adorationis. Fundamẽtum aũt Thomæ parũ efficax ui
damentũ det̃. Nam cũ dicit phũs ꝙ idẽ eſt motus animæ in imaginẽ & imaginatum: nõ ſic
opionis. intelligit ꝙ aĩa dicat imaginẽ ut imago eſt eſſe idẽ cum exẽplari & ita qcqd uni de
betur etiã alteri deberi. ſed ſolũ intendit hoc phus ꝙ motus recordatiuus quo aĩa
recordatiue mouet̃ in imaginẽ ut ẽt imago etiã terminat̃ ad imaginatũ. Habet &
aliũ ſenſum uerũ & eſt. qa ſi ego habeo cõceptũ definitiuũ unius relatiui intelligo
etiã aliũ ſed ꝙ oĩs motus aĩæ & maxime uolũtatis ſit idẽ in imaginẽ & imaginatũ
hoc nullo mõ intendit phus patet a ſimili etiã ſecũdũ modũ loquẽdi quo utit̃ ipſe
Thomas. Sæpe. n. ipſe dicit ꝙ idẽ eſt motus uoluntatis quo uoluntas fert̃ in finẽ.
& in ea quæ ſunt ad finẽ cũ uult ea ꝓpter finẽ. & tamẽ certũ eſt etiã ſecundũ eũ ꝙ
Opio alio ille motus ut attingit finẽ eſt fruitio ut aũt attingit ea quæ ſunt ad finẽ eſt uſus &
rum doc. nõ fruitio. Videtur ergo aliis doctoribus nullo modo dicendũ ꝙ imaginẽ Chriſti
Opio Du etiã ut eſt imago adoremus adoratione latriæ qa ut ſic eſt res creata diuinitati nõ
randi. unita & ꝙ magis eſt ut ſic eſt entitas reſpectiua. ꝓpterea dicit Durãdus ꝙ iſta pro
poſitio crux chriſti adorat̃ latria. in ſenſu ꝓprio eſt falſa habet aũt ſenſum impro-
priũ uerũ. & eſt iſte. Chriſtus ut rememoratus per crucẽ uel ut præſens in cruce ſi
cut imaginatũ eſt præſens in ſua imagine adoratur eadẽ adoratione ac ſi eſſet præ
Opio Ro ſens in ſe. & ſecundũ hũc ſenſum cõcedo ego etiã iſtam ꝓpoſitionẽ. Crux adorat̃
berti ol- adoratione latriæ. hoc eſt ergo qd' dicit Durãdus ꝙ adorat̃ rememoratiue & ean
chot & dem ſniam intẽdit Robertus olchot cũ dicit ꝙ magis ꝓprius modus eſt loquẽdi.
Hẽrici & dicere adoramus ante crucẽ. ꝗ dicere adoramus crucẽ. Eandẽ deniq; ſniam inten
Ioan. de dunt Henricus & Ioãnes de guarra. Cum dicũt ꝙ adorat̃ per accidẽs & idẽ dicit
guarra & Petrus de Aqla. Verũ id qd' plus addũt Henricus & Ioãnes de guarra qui in hac
Petri de materia completius loquuntur eſt hoc. Dicũt. n. iſti ꝙ imagini per accidẽs ſiue re
aquila. memoratiue debet̃ ille honor q per ſe debet̃ imaginato & rememorato: certũ eſt
Quæ ad- autẽ ꝙ nihil eſt cui per ſe debeat̃ latria niſi deus trinus & unus & Chriſtus ꝓpter
dãt Hẽri- unitatẽ ſuppoſiti dei aũt imago eſſe nõ põt. Reſtat ut ſi qua eſt imago cui per acci
cus & Io. dens & rememoratiue debeat̃ latria ſit imago chriſti. Verũ qa talis imago princi
de guarra. paliter nobis repræſentat humanitatẽ Chriſti. Secũdario aũt diuinitatẽ. uidet̃ ꝙ
Franciſci primario per accidẽs ei talis honor debeat̃ qualis debet̃ p ſe humanitati chriſti.
cũ Henri humanitas autẽ chriſti p ſe ſumpta ſolũ adoratur yꝑdulia. ergo & tali imagini pri
co & ſcoti mario p accidẽs ſolũ debebit̃ adoratio yꝑduliæ. Secũdario aũt p accidẽs debebit̃
ſtis conſo adoratio etiã latriæ eo. ſ. modo quo dictũ eſt. qa & ipſa imago ſecũdario nobis re
nantia. præſentat & rememorat̃ diuinitatẽ etiã ipſam chriſti & in hoc habẽt cõuenire cũ
& a franci Hẽrico Fraciſcus de mayronis. & oẽs Scotiſtæ qui dicũt ꝙ humanitati chriſti nõ
ſco Tho- debet̃ latria. Thomas aũt quia uidet̃ tenere oppoſitũ de adoratiõe humanitatis
mas dãna chriſti forte etiã in iſto caſu ab Hẽrico diſſentiret: & uere opinio Thomæ ut dicit
tur & a Ca Fran. in tertio eſt aliqñter piculoſa & in iſta materia de adoratione nõ uidet̃ mihi
preolo nõ eſſe eius uia bene tuta. eo. n. uſq; pceſſit ut ẽt in tertio ſniaꝵ diceret ꝙ cruci chriſti
põt defẽdi in qua pependit ẽt ut rei inanimatæ deberet̃ aliqua adoratio & tñ ſcimus ſecundũ

omnem

oẽm theologiã ꝙ id pđ nõ poteſt eſſe ſubiectũ ſuſceptiuũ ſanctitatis uel uirtutis
nõ põt eẽ terminus alicuius adoratiõis & ille Io. capreolus defenſor Thomæ ipſe
ẽt fatet̃ id dictũ Thomæ nõ poſſe defendi. nec hẽt aliã uiã ſaluãdi Thomã niſi ꝙ
dicit ꝙ ipſemet Thomas uidet̃ deinde aliter ſenſiſſe in ſumma. Ex his ergo patere
põt q̃ ſit catholica cõcluſio mea & rõnabilior ſua oppoſita & cõi uiæ theologorũ — Recapitulatio ſenſus cõcluſionis
magis cõſona cuius ſenſũ breuiter recapitulãdo dico ꝙ hęc ꝓpoſitio crux chriſti
adorat̃ põt hr̃e duos ſenſus. unus eſt ꝓprius. ſ. ꝙ crux chriſti ſiue ut res ſiue ut ima
go ſiue ut partiale ſiue ut totale obiectũ adorat̃ tãq̃ terminus adoratiõis. & iſte ẽ
ſenſus quẽ intẽdit Thomas & quẽ ego nego. Alius ẽ ſenſus iproprius dictæ ꝓpõ
nis. & eſt crux Chriſti adorat̃. i. Chriſtus i ea ut in ſuo rememoratiuo adorat̃ ac ſi
eſſet pñs in ſe & iſtũ ſenſum ego cõcedo & cũ eccleſia oro dicens. O crux aue ſpes
unica. Et crucẽ tuã adoramus dñe. Ex dictis iã patere multa pñt. Primo patet qđ — Deducuntur multa
ego intelligerẽ cũ dixi alias ꝙ ſequẽdo opinionẽ Hẽrici. & Io. de guarra imagini
crucifixi debeat̃ yꝑdulia qđ erat intelligẽdũ rõne eius qđ primario nobis reme — Primum
morat̃. & eſt humanitas chriſti & trũcate hoc dixi qa ad auctores illos me refere
bã quos iſtis magiſtris utpote ueteranis & lectos iam decies & plectos exiſtima
bã. Secũdo patet ꝙ falſe ipſi dixerũt me negare oẽm modũ adorationis latriæ: cũ — Secundũ
expreſſe ego dicã in cõcluſiõe me negare modũ Thomæ qđ ẽt ſi non dixiſſem ſed
ſimpliciter ſic ſtaret ꝓpõ nec crux nec ulla imago adorãda eſt latria adhuc de uir
tute ſermonis iſta ꝓpõ nõ negaret oẽm modũ adorationis latriæ. nã patet ſecũdũ
bonã logicã ꝙ negatio uel diſtributio termini multiplicis nõ negat aut diſtribuit
ipm ꝓ oĩ ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati. alias iſta ꝓpõ oĩs cãis eſt ſtella eẽt ſimpli
citer cõcedẽda uel ſimpliciter negãda. Sicut ergo nõ dicit copulatiue ꝙ oĩs canis
cæleſtis & oĩs canis marinus & oĩs canis latrabilis ſit ſtella licet de oĩbus ꝑdictis
incõiunctim id dicat̃ ita in iſta negatiua crux nõ adorat̃ adoratione latriæ. ubi ly
adorat̃ eſt æquocũ ad adorationẽ ꝑ modũ termini & ad adorationem ꝑ modũ re
memoratiui no negat̃ copulatiue oĩs modus adoratiõis incõiũctim tñ. Tertio pa — Tertium
tet ꝙ iſta ꝓpõ ẽt ſic abſolute & indiſtincte potuit poni. Crux nõ eſt adorãda ado
ratione latriæ qa in ſenſu ꝓprio eſt uera aut ſaltẽ ꝓbabilior ſua oppoſita q ſenſus
magis eſt attẽdendus de rigore ſermõis q̃ ſenſus improprius in quo eſt falſa. ſicut
enim terminus analogicus per ſe poſitus ſtat pro famoſiori ſignificato. ita oro ha
bẽs ſenſum propriũ & impropriũ ſi ſine ſpecificatiõe dicit̃ magis eſt accipiẽda ſe
cũdũ ſenſum ꝓpriũ q̃ impropriũ & ideo eam ut dixi ẽt indiſtincte potui poſuiſſe — Nota
ſenſum in quo eã intelligo declaraturus inter diſputadũ. Ex quo infero ꝙ licet in
ꝓpõne multiplici forte melius ſit facere ſicut ego feci in iſta determiare. i. ſenſum
in quo ponitur q̃ ipſam indiſtincte ponere maior tñ eſt defectus in damnãdo indi
ſtincte & ſimpliciter ꝓpõnẽ uerã in ſenſu ꝓprio ꝓpter falſitatẽ ſenſus improprii
q̃ ponendo indiſtincte illam ꝓpoſitionẽ ꝓpter ueritatem ſui ſenſus proprii: quod
nõ ſolũ uolui hic annotaſſe pro iſta cõcluſione tãtũ in qua ego determinate nego
modũ Thomæ q̃ ꝓpter multas alias quæ licet habeant ſenſum catholicũ quem
ſemper ꝓmiſſi me declaraturũ ut modo etiã declaro. damnatæ tamen fuerũt ſim
pliciter & indiſtincte. Verũ ꝙ qualitercũqꝫ ſit de mea concluſione damnationem
ſuam ab errore excuſare nõ poſſunt. ſic euidenter declaro hæc formaliter fuit ſua
determinatio quia ipſe negat omnẽ modũ adorationis latriæ ad crucem. ſecundũ
uiam catholicoꝝ doctoꝝ & orationẽ quã facit uniuerſalis eccleſia ad crucẽ. ideo

dicimus præfatã concluſionẽ eſſe ſcandaloſam piarum aurium offenſiuã.& cõtra
conſuetudinem uniuerſalis eccleſiæ hæc præciſe fuit illoꝝ ſententia. Primo dicãt
mihi ubi uideť eis ꝙ ego negẽ oẽm modũ adorationis latriæ ad crucẽ ſecũdũ uiã
catholicorũ doctorũ nõ utiq̃ habẽt hoc ex cõcluſiõe in qua expreſſe & ſpecifica
te dico me negare modũ Thomæ niſi forte qđ credere nõ poſſum ꝓpterea ꝙ nul
lũ aliũ doctorẽ uiderint exiſtimarẽt modũ Thomæ eſſe oẽm modũ.ex rñſione itẽ
mea hoc hr̃e nõ poterãt me negare oẽm modũ adorationis latriæ ſecundũ uiã ca
tholicoꝝ doctoꝝ.Cũ expreſſe dicã in rñſione me eũ modũ cõcedere/quẽ cõcedit
Scoti præceptor — Ioãnes de Guarra q̃ fuit præceptor Scoti:& ſolẽnis doctor Hẽricus de Gandauo
niſi forte & Hẽricũ & Ioãnẽ uelint dicere nõ eſſe catholicos qđ neceſſario ſeqniť
ex dictis ſuis nã cũ ego eis dixerim me ſeq̃ Henricũ & Ioãnẽ: & ipſi deinde dicant
me nõ ſeq̃ catholicos doctores q̃s ex hoc nõ inferat nõ eẽ illos quos dixi me ſequi
doctores catholicos. Quis aũt hoc ferat q̃s æquo aĩo patiať. Hẽricũ & Ioãnẽ tã
præclaros tã excellentes doctores eccleſiæ lumina fidei ꝓpugnacula pro non ca
tholicis & cõſequenter Hæreticis & infidelibus reprobari.nõ poſſum non ſtoma
chari aliquãdo.ſed tñ me reprimã. Attendamus aũt ad ſecundũ errorẽ.Dicunt ꝙ
cõcluſio eſt ſcandaloſa & piarum auriũ offenſiua & cõtra cõſuetudinẽ uniuerſalis
eccleſiæ:o dãnatiſſimũ iudiciũ uideãt ut laqueos effugere nõ poſſint.Aut.n.con-
cluſio mea nõ negat niſi modũ Thomæ modo ſupra expoſito.& tũc patet conclu
ſionẽ meã nõ eſſe cõtra cõſuetudinẽ eccleſiæ ut diffuſiſſime fuit declaratũ.Aut ut
ipſi uolunt negat oẽm modũ adorationis: & negat adorãdas eſſe imagines forma
eccleſiæ cõſueta.& tũc cõcluſio nõ eſt ſcãdaloſa uel piaꝝ auriũ offenſiua ſed ſim-
Damaſcenus — pliciter hæretica.Cũ.n.iuxta Damaſcenũ honor ſecundũ ritũ eccleſię imagini ex
hibitus ꝑueniat ad ꝓtothipon q̃ modũ eccľiæ ĩ adorãdis imaginibus nõ obſeruat
ip̃m imaginatũ & rep̃ñtatũ qđ eſt deus latria non adorat:q̃re q̃ cõcluſionẽ hoc ne
gantẽ iudicat ſcãdaloſam & nõ ſimpľr hæreticã ipſe eſt ſimpľr dicẽdus hæreticus.

QVAESTIO QVARTA AN SVPPOSITARIA DEO POSSIT NATVRA IRRATIONALIS.

QVarta cõcluſio dãnata per iſtos eſt hæc. Non aſſentior
communi ſententiæ theologorum dicentium poſſe deũ
quãlibet naturam ſuppoſitare ſed de rationabili tantum
hoc concedo.

Per hãc concluſionem ego nõ intẽdo negare deum poſſe
quãlibet naturã ſuppoſitare. Sed ſolũ intendo negare aſ
ſenſum particularẽ & explicitũ huius aſſertionis: Deus
poteſt quãlibet naturã ſuppoſitare & inter has duas in-
tentiones magna eſt differentia/quia etiã ſi hoc eſſet de poſſibilibus ſecũdum po-
tentiã abſolutã dei ꝓpoſitio tamen de uirtute ſermonis ſolũ negãs aſſenſum poſi
tiuum explicitũ in particulari illius dicti nõ derogat omnipotentiæ dei de uirtu-
te ſermonis nec de uirtute ſermonis hæreſim aliq̃ ſapit. & ratio eſt quia nõ omnis
fidelis teneť aſſentiri explicite & in particulari oĩbus poſſibilibus ſecũdũ oĩpotẽ
tiã dei abſolutã aut iſta explicite & in particulari ꝓfiteri. ſed quædã talia ſufficit
credere in generali & implicite & nulla ꝑtinaciter diſcredere.ideo ego nõ ſine my
ſterio nõ poſui cõcluſionẽ in iſtis terminis deus nõ põt q̃libet naturã ſuppoſitare:
ſed in iſtis nõ aſſentior ſñiæ dicenti ꝙ deus põt q̃libet naturã ſuppoſitare. Ex qua
conclusione

cõcluſione de uirtute ſermonis nõ põt inferri ꝙ deus hoc nõ põt.nec põt dici hæc a me aſſeri in cõcluſiõe.nõ.n.in prima ꝑte quæ eſt negatiua:nec in ſc͞da ex q̄ ſolũ ſequit̃ ꝙ tñ hẽat̃ actus conceſſiuus de natura rõnabili diſtincte.ſ.& in particulari: Nego igit̃ aſſenſum particularẽ & explicitũ huius aſſertionis in me.deus põt q̄libet naturã ſuppoſitare & negare poſſum rõnabiliter. tũ qa oppoſitũ ẽt ſi ſit uerũ: qa tñ nobis ignotũ eẽ põt in particulari: & explicite uidet̃ ꝙ nõ obligor explicite credere. tũ maxĩe qa nõ eſt facile falſificare aut cõuincere aſſertionẽ illã. deus nõ pot &c.oĩpotẽtię dei derogãte qđ maxime cõfirmat̃ auctoritate ſolẽnis doctoris Henrici de Gandauo:q poſt q̄ oppoſitæ fuit opinionis. ꝙ.ſ.quęlibet natura poſſit aſſumi.ad iſtã deinde declinauit ꝙ ſolũ rõnabilis põt aſſumi: ſic.n.ſcribit Hẽricus qa de naturæ aſſumẽdæ poſſibilitate nõ eſt dubitatio an deus poſſit ſibi aſſumere q̄cũq; naturã aſſumptibilẽ:ideo tota difficultas huius q̃onis uertit̃ circa poſſibilitatẽ naturæ aſſumẽdæ.& ſunt circa hoc duæ põnes ſolẽnes.Dicit.n.poſitio communior & ſolẽnior.Cui qñq; aliq̄tulũ aſſentire conſueui ꝙ quælibet natura ſubſiſtens in creaturis põt aſſumi:& iſti tenent ꝙ aliqua natura ſit eleuabilis.cui correſpõdens potẽtia nõ ſit eleuabilis qđ mihi nõ uidet̃ poſſe rõnabiliter poni.Ad cuius intellectũ eſt aduertẽdũ ꝙ deus dupliciter habet eſſe in creaturis Vno mõ naturaliter & mõ cõgruenti naturæ:alio mõ uoluntariæ & mõ ſupgredienti limites naturæ.Primo mõ habet eſſe ꝑ illapſum in oĩ natura & creatura. Secundo modo habet eſſe ſolũmõ in natura aſſumpta ꝑ circũ inceſſionem.& licet ꝑ illapſum deus ſit intimus oĩ creaturæ & intimior q̄ ipſa ſibi aut forma materiæ ꝑ circũinceſſionẽ tñ ſit intimiſſimus oĩ naturæ aſſumptæ.& intimior q̄ inſit alicui naturæ ꝑ ſolũ illapſum.Per intimationẽ.n.circũinceſſiõis naturæ aſſumptæ aſſumẽs unit̃ ineffabiliter & incõpræhẽſibiliter naturæ aſſumptæ:qđ neceſſe eſt naturã aſſumptã amittere ꝓprium eſſe ſubſiſtẽtiæ.ſi qđ ante aſſumptionẽ in ea fuit. uel ſi nũq̄ ipſum habuit ſubintrare eſſe ſubſiſtẽtiæ naturæ:ad quam aſſumit̃ ut ſit idẽ ſuppoſitũ ſubſiſtẽs in duplici natura. Vtraq;.n.illaꝝ naturaꝝ in unione earũ retinet ſuũ ꝓpriũ eẽ eſſentiæ.ꝑ illapſum aũt deus intimatur oĩ creaturæ naturaliter & mõ cõgruẽti naturæ ad duo.ſ.ad actũ naturæ primũ: qđ eſt eſſe ſtabiliẽdũ ut ꝑſiſtat:& ad actum naturæ ſecũdũ qđ eſt opari ꝓducẽdũ ut exiſtat.Sine illo enim illapſu nõ põt creatura in eẽ ꝑſiſtere.neq; ꝓpriã operationẽ elicere. Quia ꝑ illapſum deus creaturã in eſſe conſeruat & coopando oẽm ſuã actionẽ ſiue opationẽ illi miniſtrat dicente Gregorio.lib.xvi.moraliũ.Sup id Iob .xxiii.ipſe ſolus eſt nũqd nõ ſunt angeli .& hoĩes cælũ & terra utiq;.Sed aliud eſt eẽ.ſ.abſolute & aliud principaliter eẽ.Sunt enĩ hęc ſed prĩcipalr̃ nõ ſunt qa in ſemetipſis nõ ſubſiſtũt: ex quo creata ſũt.cũcta quippe ex nihilo facta ſũt eorũq; eſſentia rurſũ ad nichilũ tẽderet/niſi eã auctor regiminis manu teneret. Ecce primũ dictoꝝ. & ſeq̃t de ſecũdo & ſimul ꝑ ſe nec ſubſiſtere ualerẽt nec moueri.in tñ ſubſiſtũt inq̄tũ ut eẽ debeãt accæperũt in tñ mouent̃ inq̄tũ occulto inſtinctu diſponunt̃.areſcit terra concutit̃ mare.igneſcit aer. obtenebreſcit cælũ.inardeſcũt hoĩes mouent̃ angelicæ uirtutes.nũ hæc ſuis inſtĩctiõibus & nõ magis diuinis ĩpulſionibus agitant̃. Per circũinceſſionẽ uero deus intimat̃ ſoli naturæ quã uolũtarie aſſumit ſed mõ ſupnaturali.& hoc ſimiliter ad duo.ſ.ad ſublimãdũ naturã ad actũ primũ q eſt eſſe ſubſiſtẽtiæ diuini ſuppoſiti.& potentiã ad actũ.ſ. qui eſt opari actũ beneficũ intelligendi & uolendi.Sine dicta enim circũinceſſionẽ non poſſet natura in eſſe diuinæ ſubſiſtentiæ ſublimari.neq;

Henricus de Gandauo

Verba hẽrici.

Prima poſitio quã recitat Henricus

Contra hanc poſitionẽ ar.

Deum dupliciter hr̃e eſſe in creaturis

Intima r ꝑ illapſũ

Gregori'.

Eſſe Abſolute principaliter

Per circũinceſſione cui nã deus intimetur

differentiã opationũ pcipere uidẽdo.ſ.& amãdo diuinã eſſentiã modo congrueti cteaturæ.Sed pet circũinceſſionẽ deus naturã aſſumptã ad diuinum eſſe ſubſiſtẽ

Damaſcenus tiæ ſubleuat & ad opatiõem diuinam ꝓmouet dicẽte Damaſceno.li.xiii.c.xvi.caro dñi deificata dicit̃ eſſe.& ideo cõi diuiduali nõ ſcḋm trãſmutationẽ naturæ.ſed ſcḋm diſpẽſationẽ unionis ſcḋm quã indiuiſibilitet deo uerbo unita eſt caro p eã quẽ inuicẽ naturatũ circũinceſſionẽ & ita diuina caro diuinis actionibus ditata ẽ

Argumẽtũ henrici pp ſinceriſſimã ad uerbũ unionẽ. ſumit ibi carnẽ pro tota humana natura.Ex his arguo.ſic.ſicut ſe habet deus in oĩ creatura p illapſum naturalẽ ad duas actiones ꝑdictas ſupgrediẽtes limites naturæ:utiã patet ex dictis Damaſceni:nec ṗt negari ſimile quo ad aliqd:qa ſicut illapſus inqtũ natus eſt opari in eo cui deus illabit̃ dicta duo.ſic circũinceſſio nata eſt q̃tũ ẽ ex ſe ſemp opari illa duo.Sed nulla creatura naturæ eſt ſuſceptibilis. neq̃ põt eẽ ſuſceptibilis illapſus dei ad ſuſcipiẽdũ in ſe mõ cõgruẽti naturæ primã dei opationẽ pdictã quinetiã ſit ſuſceptibilis in ſe opatiõis ſecũdæ.qa nulla creatura põt eſſe p ſubſtãtiã cui nõ poſſit cõuenire aliq̃

Ariſtote. opatio p potẽtiã.qa ſcḋm phũm in fine.iiii.methaurotũ.oĩa ope determinant̃:& ſunt pp ſuas opatiões.& tãdiu ſunt q̃diu pñtagere ſuas ꝓprias opationes. & cũ de

Damaſcenus ſinũt poſſe opari ſuas ꝓprias opationes:tũc ſimul deſinũt eſſe.ut enĩ dicit Damaſcenus ibidẽ ca.xvii.Intellectus inſipiẽs & priuatus cognitione nõ utiq̃ erit unq̃. Si.n.inopabilis & imobilis eſt inexiſtibilis oĩno eſt. per hoc apte inſinuãs q̃ ſi nõ poſſet eleuari pp itellectũ nõ eſſet aſſumptibilis ipſa ſubſtãtia intellectus.nec ipſe homo: qa nec eẽt homo ſcḋm q̃ ꝑmittit ibidẽ.Q m aut rõnale intellectuale alias homo q̃liter ergo homo actus eſt deus ſi carnẽ inaĩata uel aĩam anoin .i.ſine intellectu aſſumpſiſſet. Nõ hoc enĩ homo. ergo ſimilitet nulla creaturæ natura ẽ ſuſceptibilis.aut poſſit eẽ ſuſceptibilis circũinceſſiõis dei ad ſuſcipiẽdũ in ſe ſupra limites naturæ primã dei opationẽ prædictã qnetiã ſit ſuſceptibilis in ſe opationis ſecũdæ.ſecũdæ aũt nõ ẽ ſuſceptibilis niſi p potẽtias itellectus & uolũtatis ergo &c.

Auguſtinus Iccirco licet argumẽtatio Auguſti.tacta in prĩa rõne nõ tenet de forma.tñ nõ fallit in aliqua materia qn ſequat̃.ſi natura iſta puta hoĩs eſt eleuabilis ſcḋm eſſentiã qn ſit neceſſatio ſimul eleuabilis ſcḋm potentiã.& ſi non ſcḋm potentiã.nec ſcḋm eſſentiã.quẽadmodũ ſequit̃.ſi aĩa ſortis eſt imortalis.& cuiuſq̃ hoĩs aĩa eſt imortalis.& ſi nõ cuiuſlibet.nec ſortis.quia eadẽ rõ imortalitatis uel mortalitatis eſt in oĩbus.Et ideo talis argumentatio rõne materiæ talis bene tenet ac ſi teneret ſcḋm formã argumẽti quæ reuera tenet uirtute formæ hñdo.ſ.aſpectũ ad cõem rationẽ quæ cõuenit alicui naturę.puta imortalitas aĩæ.Illa.n.eadẽ ẽ ĩ oĩ aĩa. Videamus ergo de poſſibilitate & ipoſſibilitate huius aſſumptiõis. Et ex pte qdẽ ut diximus nõ eſt dubitatio.Sed qa nobis incognita eſt ex pte ſuſceptibilis:Iccirco nobis eſt

Alia poſitio ab henrico recitata difficilis itellectus ueritatis idicta qõne.Proptetea hic ẽ alia poſitio a ꝑdicta licet minus ſolẽnis:qa tñ magis applicabilis eſt aĩo. licet nõ uideat̃ ita uera pp incõſuetudinẽ.tñ forte uerior ẽ q̃.ſ.nulla natura ſuſceptibilis a deo ſit dicto mõ p circuminceſſionẽ:niſi natura itellectualis magis mihi placet.Tenẽdo igit̃ hãc opiõnẽ ad pñs.Dico ad primũ in oppoſitũ icorporeã aię rõnalis uel angeli & in hoĩe naturã corpis inq̃tũ ordinat̃ ad aĩam: ut pfectibile ad pfectionẽ. & in quo aĩa ſuã opationem itellectualẽ efficacius opat̃ amota ab ipſo oĩ diſpõne accidẽtali ipediẽte quã eũ eſt ſepata ut totũ cõpoſitũ ex corpe & aĩa cũ ſua intellectiua ſit ipſum ſuſceptibile.& corpus mediãte ſubſtãtia aĩæ & in ordine ad illã ſubſtãtiã aĩæ. ut ipſa ẽ potentia

tẽtia itellectiua.ita ꝙ nullo mõ ſuſceptibile ſit id in quo nõ eſt potẽtia itellectiua: & hoc ſub potẽtia itellectiua cõprçhẽdendo rorũ id in quo principaliter cõſiſtit ratio imaginis exiſtens in ſubſtantia aiæ ut nihil ſit ſuſceptibile niſi rõne imaginis dei quæ eſt in illo ut per circũinceſſionẽ uel ſcdm ſubſtãtiã & ſcdm potẽtiã ſimul ut in ſolo chriſto uel ſecundũ potentiã ſolũ ut in oĩbus his ipſa imago dei quaſi re imprimit̃ ſuo ꝓthotypo quaſi denarius figurę a qua ſibi imago ſua ipreſſa ẽ.hinc dicit Damaſcenus in ca.prædicto ꝙ ſcdm imaginẽ eſt in re uolẽre uolẽs deus uer bũ factũ eſt hõ imago dei eſt ſcdm intellectũ. Quid aũt ꝙ ſecũdũ imaginẽ niſi in tellectus qđ melius igit̃ derelinquẽs:qđ deterius ẽ aſſũpſit.quaſi diceret nequaq̃ hoc poſſibile fieri eſt niſi rõne ordinis quẽ hẽt ad itellectũ:& loqtur cõtra illos q poſuerũt corpus humanũ aſſũptũ in chriſto abſq; aĩa rõnali.& cõprçhẽdit ſub in tellectu etiã ſubſtãtiã aiæ cuius uim & ptãtẽ ẽ in aſſumptione oñdẽs ſubdit.Intel lectus.n.ẽ in medio dei & carnis huius ãr inhabitator dei imago.intellectus igit̃ intellectui miſcet̃.& mediat̃ itellectus puritati & carnis groſſitudini.intelligo ãt permixtionẽ dictã unionẽ per circũinceſſionem itellectus diuini cũ humano qui ſecundũ tres potẽtias quę.ſunt memoria itelligentia & uolũtas exiſtẽte ſibi unita eſſe aiæ unit̃ p circũinceſſionem quandã trinitati pſonaꝝ in unitate diuinæ natu ræ ut ſic p ſe & ꝓxima cã ſiue rõ pp q̃ aliquid ſit aſſumptibile a deo ſit rõ imaginis dei quæ nõ eſt niſi in ſubſtãtia itellectuali:ut pp ipſam ſola ſubſtãtia itellectualis ſit ſuſceptibilis.& ſecũdũ hoc in glorioſa aſſumptione per circũinceſſionẽ qua na tura diuina ſubintrat naturã aſſumptã. Imago quæ eſt natura intellectuali aſſum pta unit̃ intime ipſi qđ ẽ in natura diuina queadmodũ ſi ceræ in qua eſt ipreſſa fi gura ſigilli ipſum ſigillũ reapplicet̃ ſecundũ eundẽ modũ quo ipſum ipreſſit ſub intrando oẽs angulos eius q̃li mõ non poſſet applicari illi in quo nõ fuiſſet figura ſua prius ipreſſa:ſed ſolũmodo effigies aliqua quale ẽ ueſtigiũ dei i oĩ creatura nõ intellectuali:ut ſcdm hoc nulla natura nõ itellectualis niſi mediãte itellectuali ſe cundũ dictũ modũ poſſit aſſumi.Ad ſecundũ ꝙ ad deũ poſſit fieri aſſumptio quia in ipſo eſt rõ eſſe:& ſubſiſtẽtiæ:quæ eſt in natura aſſumpta.Dico ꝙ uerũ ẽ ꝙ.i.cõ-cauſa.Niſi.n.illud eſſet nihil poſſet ad deũ aſſumi:ſicut nec una creatura põt aſſu-mi ad alterã. Sed hæc nõ eſt tota cã licet.n.ſit cã ex pte aſſumẽtis.qa pp id ad ipſũ poſſit fieri aſſũptio:nõ tñ ex parte aſſumptibilis in quo tota cã aſſumptibilitatis ẽ ꝙ eſt imago: & per hoc ſolũ circũinceſſibilis a deo & eleuabilis ad dictã unionem in diuina eſſentia in unitate pſonæ ſecũdũ dictum modũ:Vnde nec aliqua cã fina lis pp quã facienda eẽt a deo alterius naturæ aſſumptio poſſit eſſe i aſſumẽdo aliã naturam q̃ intellectualẽ:qa nõ eſt naturæ aſſumptio finaliter niſi ad illius aliquã ꝓmotionẽ & pfectionẽ i ſua eleuatiõe qualẽ nõ põt habere niſi natura itellectua lis.hæc Hẽricus quaſi ad uerbũ.Nõ recte ergo determinatũ fuit meã cõcluſionẽ de uirtute ſermonis ſapere hæreſim quæ ſolũ negat poſitiuũ aſſenſum cõtradicẽti Henrico.Cuius opiniõis dãnationẽ nec ego unq̃ legi .nec credo ipſi unq̃ legerũt. Hoc ſcio ꝙ nec Scotus nec Gotfredus:nec Io. de guarra: nec Durãdus: nec Tho mas anglicus nec Robertus de collotorto.nec Bernardus de gãnaco:quos oẽs ui di recitãtes opinionẽ Hẽrici ipſam unq̃ hæreticã uel hęreſim ſapere iudicauerũt. Quod ne ipſi ẽt irrõnabiliter feciſſe uideãtur uolo breuiter ponere modũ ſecũdũ quẽ uidet̃ Henricus tutari poſitionẽ ſuã.Sũt aũt duæ præcipue rõnes cõtra Hẽ-ricũ.Prima rõ in hoc ſtat ꝙ in deo ẽ oĩs rõ ſubſtãtiãdi:qa plenitudo eſt oĩs eſſe er-

Damaſcenus

Nota potentias

Auctores qui henrico aſſentiuntur

Duæ rões cõtra henricum

go uidetur ꝙ quãlibet naturã poſſit ſubſtantificare & ſuppoſitare. Secunda ratio eſt quia deus in triduo ſuppoſitauit corpus quod erat in ſepulchro: quod tamẽ nõ erat rõnabile. & ſicut ſuppoſitauit ꝑ triduo poterat ſuppoſitare & ꝑ quãtocunq; uoluiſſet tpe. hæc ſunt duo præcipua fundamenta opinionis oppoſitæ. & iſtamet ut uiſum eſt in recitatione opinionis eius adducit Henricus cõtra ſe. Ad primam

Solutio primæ

rõnẽ ut uidimus rñdet ꝙ uerum eſt ꝙ plenitudo totius eſſe eſt in deo & oĩs rõ ſubſtantiãdi & ſuppoſitandi pleniſſime in eo repiatur. Sed hæc nõ eſt totalis cauſa aſſumptibilitatis alicuius naturæ. ſed eſt cõcauſa. Niſi. n. id eſſet aſſumẽs non poſſet aſſumere. Sed ultra hoc aliqd requirit in aſſumendo per quod ſit aſſumptibile: & hoc ẽ rõ imaginis & finaliter aptitudo ſup naturalis eleuationis ad beatificã operationẽ: quæ cum in ſola natura intellectuali repiatur. Cõueniens uidet ꝙ ipſa ſola ſit aſſumptibilis. cũ uideat rõnabile ꝙ natura quæ nõ põt eleuari ad actũ ſecundum: nõ poſſit etiã eleuari ad primũ. Ex qua reſpõſione uidet uelle Henricus ſaluare ꝙ nihil derogetur diuinæ omnipotentię qñ quidem totũ id qđ illi in deo ponunt eſſe: tantũ concludũt ipſum poſſe ſic ſuppoſitare: totũ id etiã tribuit Henricus deo. nec negat quin rõne eius quod reqrit ex pte aſſumẽtis non poſſit aſſumere quãlibet naturã pleniſſime nõ ſit in deo. Sed hoc dicit eẽ qa natura ipſa irrationalis nõ eſt aſſumptibilis: nõ pp defectũ diuine omnipotẽtiæ. Sed potius pp diuinæ naturæ excellẽtiã. & irrõnalis naturæ deformẽ deficiẽtiã. Ad ſecundã rõnem uidet multipliciter poſſe dici. Primo eſt reſpõſio Henrici qui dicit ꝙ naturã iſtius corpis aſſumpſit inquãtũ ad aĩam ordinabat intellectualẽ. rõne cuius ordinationis ẽ et ipſum corpus põt dici intellectuale miniſtraliter. ſ. & diſpoſitiue. Et ut cõpletius reſpõdeat eſt dicẽdũ ꝙ cũ dicit nõ poſſe a deo aſſumi: niſi naturã intellectualẽ: intelligit ꝙ nihil pter illa ſic poſſit aſſumi ꝙ ſit prio aſſumptũ & totũ adæquatũ aſſũptibile. Corpus aũt in triduo nõ ſic fuit aſſumptũ ut patet. ſed ſolũ ut pars naturæ rõnalis quæ erat totale & primo aſſumpũ. Præterea etiã forte diceret aliquis ꝙ nõ ꝓprie dicebat ſuppoſitari in triduo id corpus: quia nõ eſt natura ſuppoſitabilis ſuppoſito proprio. Vnde & cõſequẽter dici poſſet nõ iprobabiliter ꝙ terminare depẽdẽtiã naturæ iſtius corporis nõ ẽ ea ſuppoſitare. alias totum terminans dependẽtiam uel innitẽtiã partis ſuppoſitaret eam quod nõ dicit: & ita licet uerbũ in triduo terminaret dependentiã iſtam corporis quã terminaſſet tota humanitas. uirtute cuius corpus in triduo cõmunicabat chriſto id idioma ſuũ iacere in ſepulchro. nõ tamen ꝓprie ſuppoſitabat corpus ſicut ſuppoſitaret naturã humanam. Cuius ſignum euidẽtiſſimũ eſt ꝙ natura iſtius corporis nõ cõmunicauit Chriſto id idioma corpus in triduo: ſicut natura humana cõmunicauerat ſibi & adhuc cõmunicat cõcretiue id idioma homo. Et ſic patet rñſio ad prædicta obiecta cõtra opinionem Hẽrici qui de aliis naturis irrationalibus uidet quaſi hoc dicere ꝙ uerbũ non poſſet eas aſſumere per circũinceſſionẽ. aut ſuppoſitare ſuppoſitatione præſertim habente cauſam finalem. Inquit enim ſic ipſe. nec aliquis finis poſſit eſſe aſſumptionis alterius naturæ q̃ intellectualis: quia aſſumptio nõ eſt niſi propter promotionẽ naturę aſſumptæ: qualẽ nõ poteſt habere niſi natura intellectualis. Vnde Auguſtinus ſuper Ioannem. uerbũ uoluit naſci ex homine: ut tu ſecurus naſcereris ex deo. Vnde uidet ꝙ de alia natura quæ nõ naſcitur ex deo per gratiam de ea fruſtra naſceretur deus. Ex his patere poteſt ꝙ nõ irrationabiliter poſſum ego nõ habere actum explicitum cõtradicendi huic opinioni in particulari.

Solutio ſcdæ multiplex

Prima

Secunda

Auguſti.

culari.Et quia iſti magiſtri in hoc etiam præcipue inſtabant ꝙ tales concluſiones
ſaltem non diſputarentur propter ſcandalum.hoc uolo dicere de iſta concluſione
ꝙ etiam ſi ſua oppoſita ſit uerior & magis ſecundum cōem uiam: tamen ſi publice
diſputet̃ ſcandoloſa magis erit apud uulgares & piarũ aurium offenſiua.Q uis.n.
rudis & ſimplex nõ offendatur ſi audiet aliquẽ dicentem poſſibile eſſe ꝙ iſtæ pro
poſitiões ſint ueræ.Deus eſt aſinus deus eſt lignũ. Q uid ſi etiam illas quas multi
ſequẽtes prædictã opinionem cõcedunt.Deus poteſt eſſe dãnatus ad infernũ:de
us poſſet torqueri a diabolo in inferno.Diabolus poteſt eſſe Deus quę licet apud Differen-
multos doctos loquendo de potentia abſoluta nullius ſint ſcandali. tamen uulga tia inter
res & ſimplices certe multo magis offenderẽtur q̃ ſi audiãt ꝙ aſinus nõ poteſt uni ſciẽtes ac
ri naturæ diuinę in unitate ſuppoſiti ut dr̃ mõ declarato in cõcluſiõe mea quã iſti uulgares
patres dixerunt ex ui ſermonis derogare diuinæ omnipotentiæ:& per hoc ſapere homines
hæreſim. neſcio cui logicæ immo cui theologiæ innitẽtes. Nam dicant quæſo an
ille qui dicit ſe non aſſentiri alicui ꝓpoſitioni dicat de rigore ſermonis oppoſitum
iſtius cõcluſionis cui nõ aſſentit̃.Dicantq; utrum ualeat cõſequentia:non aſſenti-
or aut non habeo aſſenſum huius cõcluſionis.Papa ſedet.ergo credo iſtã.Papa nõ
ſedet:nõne antecedẽs eſſet uerũ in dormiẽte: & qui nullũ omnino haberet actum
in quo cõſequens poſſet eſſe falſum.Præterea ſi præſens concluſio derogaret diui
næ omnipotentiæ ſecundũ ueram theologiam:nõ ſolum ſaperet hæreſim ſed hæ
retica eſſet iudicanda:immo etiã catholicus dormiens aut paruulus nõ habens ra
tionis uſum: & qui nõ haberet aſſenſum illius ꝓpoſitionis. Deus poteſt quãlibet
naturã creatam ſuppoſitare eſſet hæreticus.aut ſaltem erraret in fide quod nemo
diceret.Ex quibus patet nõ eſſe rectam dãnationem ipſorum.Fuit.n.hæc formali
ter determinatio ſua cõſiderata reſpõſione ipſius proponentis & opinione ac mo
tiuis & rationibus Henrici cuius opinioni innitit̃ ponẽs cõcluſionem.Viſum eſt
nobis præfatam concluſionem ex ui ſermonis derogare diuinæ omnipotentiæ:&
per hoc ſapere hæreſim.Primo enim decepti ſunt ꝙ cũ dicerẽ ego me ſequi in hoc
Henricum:non intellexerunt ꝙ per pronomen hoc denotabam ipſam concluſio
nem de qua quærebant ut exponeret̃.In hoc ergo.i.in ipſa cõcluſione.i. in nõ aſ-
ſentiendo huic.deus poteſt quãlibet naturam &c.dixi me ſequi Henricũ.& nõ de
notaui per hoc opinionem quæ dicit.Deus nõ poteſt quãlibet naturã ſuppoſita-
re.Sed ipſi forte crediderunt inter unum dictum & aliud nõ eſſe differentiam.cũ
tamen ſi docti ſunt theologi ſcire debeant quid interſit inter aliquod poſſibile de
potẽtia dei explicite nõ credere & ipſum explicite diſcredere.Secũdo debent me
miniſſe quod ex eoꝝ dictis ſequitur ꝙ Henricus ille qui per excellẽtiã doctrinæ Henricus
ſolennis Doctor uocatur : mortuus ſit hæreticus : qui ut ſupra uiſum eſt in ſene- doctor ſo
ctute ſua ad iſtam opinionem declinauit & in ipſa permanſit.ꝙ non quælibet na- lẽnis qua
tura a deo ſit ſuppoſitabilis.Tertio ſicut & in damnatione præcedentis concluſio re dicatur
nis:ita & in iſta qualitercumq; ſit de cõcluſione ipſi omnino errant:quia ſi uerum
eſt ut ipſi dicunt ꝙ concluſio ſit contra omnipotentiam dei:tunc concluſio eſt ſim
pliciter hæretica : & non hæreſim ſapiens ut ipſi dicunt. Q uarto & ultimo erra-
runt:quia ſi etiam opinio Henrici eſſet hæretica omnino concluſio de uirtute ſer-
monis non eſſet hæretica: quia de uirtute ſermonis non infert illam opinionem
ut diffuſiſſime eſt declaratum.& tamen ipſi ſpecificate damnarunt ipſam de uirtu
te ſermonis.

QVAESTIO QVINTA DE MAGIA NATVRALI: ET CABALA HEBRAEORVM.

QVarta concluſio per iſtos dãnata fuit hæc. Nulla eſt ſci-
entia quæ nos magis certificet de diuinitate Chriſti quã
magia & cabala.
Hanc cõcluſionẽ ego declarãdo dixi ꝙ inter ſciẽtias quę
ita ſunt ſciẽtię ꝙ neq; ex modo ꝓcedẽdi: neq; ex ſuis prin
cipiis: neq; ex ſuis cõcluſiõibus innitũtur reuelatis. nulla
eſt quæ nos magis certificet eo mõ quo de hoc certifica
re poſſunt ſciẽtiæ humanitus inuentæ quã magia illa de
qua ibi ponuntur concluſiones quæ eſt pars ſciẽtiæ naturalis. & pars illa cabalæ
quæ eſt ſcientia & nõ eſt theologia reuelata. Dixerunt iſti magiſtri ꝙ declaratio
mea nõ erat ad ꝓpoſitũ uerborum præfatæ cõcluſionis. & ꝙ præfata cõcluſio de
uirtute ſermonis erat falſa erronea & hæretica in qua ſua dãnatiõe quot ſint dãnã
Primo da quæſo ſigillatim uideamus: Primo dicant mihi qũo eſſe poteſt magis declara-
tio mea ad ꝓpoſitũ uerboꝝ cõcluſiõis meæ. Quid. n. eſt in illa declaratione aliud
q̃ explicitæ declarare uim ſingulorũ terminorũ in cõcluſione poſitorũ. Ibi. n. pri-
mo exponit̃ qd intelligã per ſciam eũ dico nulla ſcia & qd pro certificare: qd per
Secundo magiã: quid per cabalã. nec uideo ego qd ulterius reſtet declarandũ. Secundo uo
lo oſtendere ꝙ de uirtute ſermonis non ſolũ eſt falſa & hæretica. ſed immo ſua op
poſita eſt falſa: & ſecũdũ ipſos totaliter hæretica. Dicta. n. cõcluſio eſt una negati
ua quæ exponit̃ diſiunctiue per tres cathegoricas ſic. Nulla ſcia nõ reuelata &c.
Alia a magia & cabala certificat de diuinitate Chriſti: uel magia & cabala nõ cer
tificãt &c. uel magia & cabala magis nos certificãt de deitate chriſti q̃ alia ſciẽtia
nõ reuelata. Iſta ãt diſiũctiua eſt uera & catholica: qa ſaltẽ hẽt unã partẽ uerã. Et
ita patet iam ꝙ de uirtute ſermonis nõ eſt falſa. ſed ꝙ ſua oppoſita ſecundũ eos ſit
hæretica patet. Nã oppoſita huius nulla ſcia nõ reuelata &c. magis certificat &c.
eſt iſta. Aliqua ſcia nõ reuelata magis certificat de deitate chriſti q̃ magia & caba
la ad quã ſeqtur de uirtute ſermõis ꝙ magia & cabala certificãt de diuinitate chri
ſti qd̃ ab eis reputat̃ ꝓ hæretico. & ita patet ꝙ dũ uolũt dãnare de uirtute ſermo
nis iſtã negatiuam. nulla ſcia magis certificat de diuinitate xpi q̃ magia & cabala
cogunt̃ ꝑ ſuũ iudiciũ ipſimet hr̃e pro catholica iſtã affirmatiuã. Magia & cabala
certificat nos de diuinitate chriſti. Quã ãt i ſe ſit ipſa cõcluſio uera ꝓfecto euidẽ
tiſſime põt declarari. licet. n. nulla ſit ſcia hũanitus inuẽta quæ nos certficare poſ
ſit de diuinitate chriſti: qa certificationẽ de diuinitate eius ut in p̃cedenti diximus
cõcluſione nõ hẽmus niſi ex mõ faciẽdi miracula quæ fecit: quæ miracula & eẽ fa
cta ab eo & eſſe taliter facta nõ niſi ex teſtimonio ſcripturæ ſcimus. Tamẽ ſi qd ad
hoc nos pñt adiuuare ſciæ hũanæ: ſicut & adiuuãt i cognitiõe multarũ ueritatũ
ſup naturaliũ: nulla eſt q̃ magis nos poſſit adiuuar̃ q̃ magia & cabala q̃s diximus.
Quot & Ad hoc. n. ut miracula xpi nobis ſuã teſtent̃ diuinitatẽ oportet cognoſcere prio ꝙ
q̃ ad co- nõ potuerũt fieri i uirtute naturali ſed ſolũ in uirtute dei. Scđo oportet ſcire ꝙ illã
gnoſcẽdã uirtutẽ a ſe hũerit chriſtus & nõ aliũde. In prio nulla ſcia hũana nos p̃t adiuar̃ ma
dei diuini gis q̃ illa q̃ cognoſcũt̃ uirtutes & actiuitates agẽtiũ naturaliũ & eaꝝ applicatiões
tatem req proportiõeſq; adinuicẽ & ad ſua paſſa naturalia. & qd pñt uirtute ꝓpria & qd nõ
rantur. hoc aũt inter ſcias hũanas magis cognoſcit iſta ſcia quã ego uoco magiã naturalẽ

de qua

de qua poſitæ ſunt cõcluſiões:& illa pˢ cabalæ quæ eſt de uirtutibus corpoꝝ cæle
ſtiũ per q̄s qa cognoſcit̃ nõ poſſe ꝑ uirtutes naturales illa oꝑa fieri quę fecit Chri
ſtus.Ideo ego inter magicas cõcluſiões iſtã ꝓpoſitionem poſui.Miracula Chriſti
nõ potuerũt fieri ꝑ magiã utpote illã cõcluſionẽ.ſ.cuius ueritas ex iſta ſcia poſſit
ſciri.& ita patet iudiciũ iſtoꝝ magiſtroꝝ nõ bñ fuiſſe magiſtrale & ꝑſertim cũ ipſi
de uirtute ſermonis dãnẽt eã quæ eſt talis ꝙ ẽt ſi ſenſus eius quẽ diximus nõ eſſet
catholicus adhuc ipſa nõ eſſet in ſe dãnanda:qa de uirtute ſermonis nõ infert illũ
ſenſum:cũ ſit ꝓpõ negatiua exponẽda diſiunctiue ꝑ tres cathegoricas ut dictũ eſt
ſupra.Et ad pleniorẽ huius cõcluſionis declarationẽ:prio eſt ſciẽdũ ꝙ ſicut ſupra
dixi ꝑ hãc cõcluſionẽ nõ itẽdo cõparare magiã & cabalã ad ſcias reuelatas. Q uia
nõ accipio in cõcluſione ſciam gñaliter.ſed ꝓ ſcia quæ neq; ex mõ ꝓcedendi: neq;
ex ſuis principiis:neq; ex cõcluſionibus innitit̃ reuelatiõi.neq; ẽt in pñti cõcluſio
ne loquor de certitudine ſciæ habitę ex reuelatione mõ ꝑdicto:ſed de certitudine
ſciẽtiæ inuentæ uel acq̄ſitæ per demõſtrationẽ.nõ a priori ſed a poſteriori ꝑ effe-
ctus.ſ.quare intẽdo dicere ꝙ ſi aliqua ſcia humanitus ad inuẽta & nõ reuelata cer
tificet de diuinitate xp̄i ꝑ miracula eius:hoc maxĩe facit ſcia q̄ cognoſcunt̃ uirtu-
tes & actiuitates agẽtiũ naturaliũ & eoꝝ applicatiões adinuicẽ & ad ſua paſſa na
turalia.& per q̄s cognoſcit̃ qd pñt agẽtia naturalia uirtute ꝓpria:& qd nõ. Nam
hoc cognito uidentes deinde oꝑa Chriſti excedere gradũ & terminũ illoꝝ q̄ pñt
fieri per agẽtia naturalia.cõcludimus neceſſario ꝙ fuerũt facta uirtute diuina:qđ
ſcire non poſſemus illo nõ cognito.Nã ignoratis terminis potentiæ & uirtutis re
rum naturaliũ ſtat nos dubitare illa eadẽ opera quæ fecit Chriſtus poſſe fieri per
media naturalia.Cũ ergo talia maxime cognoſcat illa pars cabalæ quæ eſt de uir
tutibus corporũ cæleſtiũ:& illa pars ſciẽtiæ naturalis:quã ego nunc uoco magiã
naturalẽ.& plures ẽt catholici doctores ſic nominauerũt:qualitercũq; alii ipſam
noĩare uelint.Ideo nõ hæretice nõ ſupſtitioſe ſed ſcientifice:ſed ueriſſime: ſed ca-
tholice dixi per talẽ magiã & cabalã adiuuari nos in cognoſcẽda diuinitate Chri-
ſti.De iſta aũt magia naturali facit mentionem ẽt ſummus theologus Guliel.ep̄s
Pariſiẽſis coætaneus Roberti linconienſis:qui dicit ꝙ magi ꝓhibiti dicunt̃ magi
quaſi mali qa mala faciũt.Magi ãt naturales dñr magi quaſi magni:qa magna fa-
ciunt:& qa iſti tollerare nõ poterãt hoc nomen magiæ:& tota urbe exclamabant
me approbare necromãtiam quã tota eccleſia dãnabat.Dico iteꝝ & iterũ dico ꝙ
hoc nomẽ magia eſt nomẽ æquocũ ad id qđ dr̃ necromantia quæ fit per pacta &
fœdera cũ dęmonibus:& ad ptẽ practicã ſciæ naturalis:q̄ nihil aliud docet q̄ face
re oꝑa mirabilia mediãtibus uirtutibꝰ naturalibꝰ ꝑ applicationẽ eaꝝ adiuicẽ & ad
ſua paſſa naturalia.& hãc nunq̄ dãnauit eccleſia:nec dãnare põt:ſed plures eccle
ſiaſtici doctores & catholici eam approbauerũt & ſecuti ſunt.De hac ut dixi tra-
ctat Gui.pari.in ſuo de uniuerſo corporali & ſpirituali:& dicit ꝙ illa magia prohi
bita maxĩe abũdauit in ægypto:qa ibi uigebat cultus dæmonũ.Iſta aũt naturalis
in æthiopia & india:qa ibi eſt maxima copia herbarũ & aliarũ rerũ naturaliũ ha-
bentiũ efficatiã in iſta naturali magia.Et alibi ẽt in ſuo li.de legibus eiuſdem ſciæ
meminit eã aſſerẽs eſſe partẽ ſciæ naturalis.Hãc naturalẽ magiã nõ erubeſcit uir
catholicus & ſanctiſſimus Alber.ma.dicere ſe fuiſſe ſecutum & experientiis in ea
multa cõperiiſſe.Et quid oportet plura dicere? Dicant mihi iſti magiſtri utrum
hoc quod ego uoco magiam naturalẽ ſit res prohibita aut aliq̄d continens quod

Ad hæc enĩ dr̃ ꝙ ſi ulla ẽ ſcia humanitꝰ inuẽta & ñ (ut theologia) a deo reuelata q̄ nos in dei diuinitatẽ itelligendã ꝑducat ea ẽ potiſſimũ magia & Cabala q̄re pateat expoſitio Guiliel. pariſienſis

Magię ęq̄uocatio

Vtraq; magia ubi culta ſit

Albertus magnus

Secunda ſit cõtra fidẽ hoc dicere nõ pñr ẽt uolẽtes. At dicẽt in hoc te reꝑhẽdimus ꝙ eã uo-
obiectio cas magiã: & æquocationẽ uocabuli ſcãdalũ facis in mentibus fideliũ. Irẽ hẽmus
apud doctores nr̃os ꝙ oĩs magia eſt ꝓhibira. ſi ergo oĩs ꝓhibita ſeqᵗ ꝙ nulla cõ-
ceſſa. ſed tu dicis ꝙ aliq̃ ẽ nõ ꝓhibita: ergo cõtradictorie ſentis ad doctores eccle-
Reſpõſio ſiæ. Mira ꝑfecto ẽ ruditas ſic dicẽriũ. Prio. n. ĩpoſirio noĩum nõ fit nũc a nobis. ſed
utimur noĩbus & ſignificatiõibus eoꝝ ex ãriquorũ cõſuetudĩe. Si ergo ipſi hãc ꝑ-
tẽ ſciæ naturalis magiã uocare uoluerũt. Quid me uis nouare noĩa. & ꝙ illi ma-
giã noĩauerũr a me uocari geometriã uel arithmeticã. Nec ego primus nec nouꝰ
iſtã ſciam uocaui magiã: ſed multi añ me & ſcti & docti uiri. illi in ius trahantᵗ. illi
dãnentᵗ: ſi dãnabile ẽ iſtã ſciam hoc noĩe nũcupari. Quã tñ noĩs ĩpoſitionẽ recte
Magi uo- fuiſſe iſtirutã. Si recte Paulũ cõſiderauerimus poſſumus facilr̃ ĩtelligeᵣ. Vocabu
cabulũ cu lũ. n. hoc magus nec latinũ ẽ nec græcũ: ſed ꝑſicũ. & idẽ lingua ꝑſica ſignificat qđ
ius gentis apud nos ſapiẽs. Sapiẽres ãt apud ꝑſas idẽ ſunt q apud græcos ꝑħi dñr ſic uocati
ꝓpriũ ſit a pythagora q prius dicebantᵗ ſapiẽtes. Fere. n. apud diuerſas gẽtes diuerſis noĩbꝰ
Inſpice ſapiẽtes eoꝝ nũcupabantᵗ: ut druides apud Gallos ꝓphẽ apud hebræos uel ſene-
uerſipellẽ drim: uel phariſei uel cabaliſtæ: apud indos gymnoſophiſtæ: apud Aegyptios ſa
ſapientis cerdotes: apud græcos ꝑħi: apud ꝑſas magi: & ſic de aliis. Sicut etiã regia dignitas
nomẽ da- peculiaria apud diuerſas natiões hẽt noĩa ut rex ęgyptioꝝ qui prius Ptol. Poſtea
turam pharao: ꝑſarũ artaxerſes: Romanoꝝ Cæ. Indoꝝ præſtã. & ẽ q nũc corrupro uoca
bulo a nr̃is uulgaribus dr̃ ꝑ̃ſbyter Ioã. & ſic de aliis. Si ergo magia idẽ ẽ qđ ſapien
tia merito hãc practicã ſciæ naturalis q̃ ꝑ̃ſupponit exactã & abſolutã cognitionẽ
oĩum rerũ naturaliũ q̃ſi apicẽ & faſtigiũ totius ꝑħiæ peculiari & appropriato no
mine magiã. i. ſapiam ſicur Romã urbẽ Virgiliũ Poetã: Ariſ. ꝑħm dicimus appel
lare uoluerũt. Qđ ſi hoc nomẽ magi ita abhorremus utiq̃ neq̃ euãgeliũ patiẽrer
audiemus dicẽs: ꝙ magi uenerũt ab oriẽte adoraturi Chriſtũ. Nõ erãt illi magi ne
cromãtes & cũ dæmonibus cõfœderati q hoſtẽ dæmonũ imo dñm: & de eis mox
triũphaturũ uenerũt adorare. Sed erãr uiri ſapientes cæleſtiũ & terrenarũ rerum
ſciam edocti: q ipſam pr̃is ſapiam in hũano corpe factã uiſibilẽ coluerunt & uene
rati ſunt. Hanc aũt drĩam aperitiſſime dat intelligere Hiero. in epiſtola ad pauli-
nũ: in q̃ mentionẽ faciẽs de Apollonio thianeo ait: Apollonius thianeus ſiue ma
gus ut uulgus ſiue ꝑħus ut pythagorici dicunt. In q̄bus uerbis expreſſe ſignificat
Hiero. ꝙ illud qđ ẽ uera ꝑħia a uulgaribus: q̃ñq̃ creditᵗ eſſe illud qđ ipſi appellãt
magiã. Nõ ergo ego ſum reꝑhendẽdus q̃ ex ꝓprio & uſitato mõ loquendi nõ ſolũ
doctoꝝ eccleſiæ: ſed ẽt ipſius euãgelii hãc ſapiẽtiã naturalẽ magiã uocaueri. Sed
Nota neq̃ ꝙ æquocatione uocabuli ſcãdalũ fecerim fidelibus: q̄a in cõcluſiõibus meis
nõ ſum uſus hoc noĩe indiſtĩcte & æquoce. ſed ad tollẽdã oẽm cuiuſcunq̃ ſiniſtræ
opiniõis occaſionẽ diſtinxi magiã licitam ab illicita: & naturalẽ a ſuperſtitioſa: de
clarãs qd ſit iſta naturalis & quid poſſit: & quid nõ poſſit taliter ut ẽt ſimplices &
rudes impiũ aliq̄d uel erroneũ in fide de meis cõcluſionibus ſuſpicari nõ poſſunt
in q̄bus magiam ꝓhibitã oĩno refellens & deteſtans poſui hãc primã cõcluſionẽ
præciſe in iis uerbis. Tota magia quæ in uſu eſt apud modernos & quam merito
exterminat eccleſia nullã habet firmitatẽ: nullam ueritatẽ: nullũ firmamentũ: q̄a
pendet ex manu hoſtiũ primæ ueritatis poteſtatũ harũ renebrarũ quæ tenebras
falſitatis male diſpoſitis intellectibus offendunt. Et poſt iſtã cõcluſionẽ pono ſe-
cũdam q̃ dicit ꝙ magia naturalis eſt licita & non prohibita: & ꝓteſtor de me iſta

tantum

tn̄ locuturū.quo facto quæ amplius ſuſpitio remanere pōt: aut qđ ſcādalū fieri
per æquocationē huius noīs magia:quā ſic diſtinxiſſe & cū reprobatiōe illius ſu-
perſtitioſæ & diabolicæ iſtā naturalē approbaſſe nō ſolū non ad ſcādalum:ſed ad
ædificationē pōt eſſe ſimplicibus.Ex qbus ego multos uidi qui audiētes ꝙ magi Nota
uenerūt adorare Chriſtū:credentes nihil aliud ſignificare hoc nomē magos q̄ ne
cromātes.hinc ſumunt argumētū ꝙ magia nō ſit ꝓhibita.nec cōtra fidem Chriſti
qn̄ ip̄m Chriſtū magiæ cultores primi adorauerūt.Vtile eſt ergo docuiſſe fideles
ne cū magū audiunt:dæmonū cultorē ſemp intelligāt.Et cū audiunt apud perſas
magos in ſummo honore & reuerētia habitos pp eoꝝ doctrinā & ſapientiā ſciant
p̄hos illos fuiſſe nō necromātes:quos utpote populis exitiales & damnoſos: imo
peſtiferos oēs gentes ſemp eiectos & male habitos pſecutæ & deteſtatæ ſunt.Si-
milr̄ cū legunt Albertū inter experimēta magię multū tp̄is cōſumpſiſſe de magia Nā de Al
naturali hoc intelligāt nō de ꝓhibita:ne exēplo tanti uiri illi ſe dedāt qđ illi licuit berto hoc
ſibi quoq; licere p̄ſumentes.Scādala ergo tollunt nō generāt de mentibus fideliū paſſim cō
nr̄æ magicæ cōcluſiones.Quod ſi qn̄ legunt apud doctores oēm magiā eſſe ꝓhi iectatū ē
bitā/ſtatim utiq; ex cauſis ꝓhitiōis intelligent ipſos de ea ſolū loq quæ habet cō-
mertiū cum dæmonibus:& de naturali nihil eos intēdere.Eſt autē ut dicit Hila- Hilarius
rius intelligentia dictoꝝ ex cauſis aſſumenda dicēdi.Quod ſi ad uim uerboꝝ uo
lunt recurrere poſſunt ſcire ex dialetica ꝙ negatio uel diſtributio termini multi-
plicis nō negat aut diſtribuit ip̄m pro oī ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati copulati
ue.Quare cū iſte terminus magia ſit æquocus ad ſuperſtitioſam & ad naturalē di
ſtributio addita ei nō diſtribuet ip̄m pro quolibet ſuppoſito cuiuſlibet ſignificati
copulatiue.Sed ex dictis ꝙ oīs magia ꝓhibet/habebit ſolū ꝙ oēs ſpēs magiæ ſu
perſtitioſæ q̄ oēs ſecundū unū nomē & unā rōnē dicunt.Nam multæ ſunt ꝓhibi-
tæ.& hæc oīa ſuut clara & dilucida ēt mediocriter eruditis.Nullo ergo mō debue
runt iſtis magiſtris eſſe ſuſpectæ cōcluſiones meæ magicæ:cū ſicut dixi in pria cō
cluſione refellā oēm magiā ꝓhibitā ab eccleſia illā dānans & deteſtans ꝓteſtans
me ſolū loq de magia naturali & expreſſius per ſpālem cōcluſionem declarans ꝙ
per iſtā magicā nihil operamur niſi ſolū actuādo uel uniēdo uirtutes naturales.
Sic.n.dicit cōcluſio.xi.cōcluſionū magicaꝝ.Mirabilia artis magicæ non ſunt niſi
per unionē & actuationē eoꝝ quę ſeminaliter & ſeparatæ ſunt in natura.& idē eſt
qđ dixi in.xiii.cōcluſione ꝙ magiā operari nō eſt aliud q̄ maritare mundū.Prædi
ctam aūt ſpecificationē & reſtrictionem intentionis meæ.In cōcluſionibus magi
cis ad magiā naturalē intendo eſſe applicandā cuilibet concluſioni particulari.&
ita cū dico de actiuitate characterum & figuraꝝ in opere magico loquor de uera
actiuitate ſua & naturali.Patet.n.ꝙ talē hn̄t ſecundū oēs p̄hos tam in agēdo q̄ in
mō agendi & patiendi.Et licet ſecundū peripatheticos lōge minoris ſint actiuita
tis & uirtutis q̄ ſint qualitates materiales:tn̄ dicerent Pythagorici quorū ego phi Pythago
loſophiā in concluſione.xxiiii.uoco ſecretiorē p̄hiam qa eſt minus nota & minus rici.
in uſu ꝙ ſicut mathematica ſunt formaliora phyſicis:ita etiā actualiora.& ſicut in
ſuo eſſe minus depēdent:ita ēt in ſuo operari.& ita ꝙ dixi de plus poſſe eoꝝ q̄uis
diſcordia Pythagoricorū & peripatheticoꝝ ſit indifferens ad fidē:tn̄ nō dixi ut in
ſe & abſolute uerū.ſed ut cōſequens ad ſecretā p̄hiam Pythagoricorū modo præ
dicto intelligendam.quorum ēt ſententia eſt inter omnia mathematica numeros
ut formaliores: ita etiam eſſe actualiores & inter numeros impares ternarium.

Quia ſit primus ipar & primũ in unoquoq; genere eſt pfectiſſimũ in illo genere.
& inter nũeros pares denariũ q eſt oĩs nũerus ut patet.Ab eo.n.ultra nũeramus
p replicationẽ.& hoc itẽdebã p id qđ dixi de ternario & denario in magia natura
li.Nũeris ãt ẽt efficiẽtiã & uirtutẽ tã ad bonũ q̃ ad malũ attribuunt docto.catholi
Hilarius ci.Vñ Hilarius in cõmẽto ſuo ſup pſalmos iq̃rẽdo cãm cur pſalmoꝝ ordo non ſit
ſcđm hiſtoriã.ſed ſæpe pſalmus q prius fuit cõpoſitus poſterior i ordĩe collocat̃:
ſic inqt.Nõ eſt ãt ignorãdũ indiſcretũ apud hebræos eẽ nũeꝝ pſalmorũ & ſine or
dinis ãnotatiõe eẽ cõſcriptos.Nõ.n.illic prius aut ſcđus aut tertius aut quĩq̃geſi
mus aut cẽteſimus p̃notant̃.ſed ſine p̃ſcriptiõe aliq̃ ordis in unũ pmixti ſunt.Heſ-
Heſdras dras.n.ut antiq̃ traditiões ferũt.i cõpoſitos eos & ꝑ anctorũ ac tporũ diuerſitate
diſperſos i uolumẽ unũ collegit & retulit.Sed.lxx.ſeniores ſm Moyſi traditionẽ
ad cuſtodiã legis atq; doctriæ i ſynagoga manẽres.Poſteaq̃ illis a rege Antiocho
trãsferẽdæ ex hebræo i græcũ ſermonẽ totius legis cura mãdata eſt ſpiritali & cæ
leſti ſcĩa uirtutes pſalmorũ itelligentes in nũerũ eos atq; ordinẽ redegerũt.ſingu
lis q̃buſq; nũeris ꝑ efficentia ſua & abſolutiõe pfectis pfectorũ & efficẽtiũ pſal-
morũ ordie deputãres.hæc Hilarius ad uerbũ.Ex q̃bus aptiſſime patet q; nũerus
Hierony uirtutẽ dat & efficentiã.Hiero.quoq; cõtra Iouinianũ iſauſtũ dicit eẽ nũerũ.xx.i
mus quo ſeruiuit Iacob & uẽditus eſt Ioſeph.& quẽ dilexit Eſau i eo q̃dã munera acci
piens.& i eodẽ loco laudat denariũ dicẽs de eius laudib⁹ ſe ſæpius dixiſſe.Et i eo-
dẽ li.ca.viii.dicit q; iõ in ſcđa die nõ fuit dictũ.& uidit deus q̃m bonũ:q̃a binarius
Locus he nũerus ſit malus.Quinimo ex nũero binario ſumit argumentũ cõtra bigamos.&
prapli pp hoc dicit oĩa aĩalia imunda in arcã Noe bina ingredi:ſeptena ãt q̃ ſunt munda.
Baſilius Siĩa centies inuenies apud Baſiliũ:Nazãzenũ:Ambroſiũ: Origenẽ: Auguſtinũ
Nazãze. & alios.Quin rabanus iſignis doctor eccleſiæ de numerorũ uirtutibus ſpãlem li
Ambro. brum cõpoſuit.& obſeruare ubiq; ꝓprietates ipſoꝝ nũeroꝝ inuenies ſemp eccle
Origenes ſiaſticos doc.etiã q̃nq; q̃ſi uſq; ad curioſitatem ſi dici põt:dũ nũc ad binariũ duo te
Auguſti- ſtamenta:duo cherubin:duo charitatis p̃cepta:duas prias dignitates: duos prios
Rabanus populos referunt.Nunc ternarii myſteriũ inſup ſbãli diuinitate in triduo ſepul-
Nota de chri.in tribus theologicis uirtutibus in tribus tpibus naturæ:legis:& gr̃æ.in tri-
numeris. bus ſtatibus pfectiõis cõtẽplãt̃.Nunc nõ ſine myſterio ſed pp oculrã ẽt ipſius nu
meri ꝓprietatẽ eſſe uolũt q;.xl.dies Moyſes.xl.Helias.xl.Chriſtus ieiunauerit.&
per.xl.dies poſt reſurrectionẽ aſcẽderit.& per.xl.horas fuerit apud iferos & poſt
xl.dies Niniue q̃ eſt typus figuræ huius mũdi ſubuertet̃ & p totidẽ dies nocteſq;
pluit ſuper terrã dñs.Magnũ itẽ dicunt cõtinere ſacrm̃ q; in q̃nquagenario nũero
in quo ſit remiſſio peccatoꝝ.In eodẽ ẽt deſcenderit ſpũs ſctũs.Et in eodẽ numero
Hilarius poſitus ſit pſalmus Miſerere mei deus.qđ maxie notant Hilarius & Origenes.&
Origenes his p oĩa multũ cõcordãt myſteria cabaliſtaꝝ:q q̃nquagenariũ numeꝝ attribuũt
Nota ſpiritui ſctõ.q ſpũs ſctũs apud eos ẽt per ignẽ ſignificat̃.in q̃ forma & in quo nu-
mero dieꝝ deſcẽdit ſup apoſtolos.Eſtq; & apud eos ſpũs ſctũs tertia perſona ſiue
ꝓprietas in diuinis ꝓcedens a prima & a ſecunda q̃ ſecunda dr̃ ſapientia & ꝓcedit
Peccatũ i a prima:& differt ab utraq; ſolũ rõne ꝓceſſionis:ſicut.ſ.id quod ꝓcedit differt ab
ſpm̃ ſctm̃ his a q̃bus ꝓcedit cum ſit tñ per ſubſtantiã & eſſentiã idẽ cũ illis hæc expreſſe di-
ꝓprie qd cunt cabaliſtæ:quoꝝ dicta iſti magiſtri a me contra Iudæos allata ut ſuſpecta de
ſit. fide abominabantur.Vocant autem & eãdem tertiã proprietatem pœnitentiam:
quod cõcordãt mõ dictis ut idẽ ſit numerus attributus ſpiritui ſancto qui & pœ-
nitentiæ

nitẽtiæ ſacro.Vñ & illud poſſumus colligere peccatũ in ſpũm ſctũm ꝓprie pec-
catũ eẽ ĩpœnitẽtiæ qd' non remittit' in hoc ſæculo neqꝫ in futuro.ſed de his alias.
duo denarii ẽt ſecretã aliquam ꝓprietatẽ in.xii.tribubus iſrael.in.xii.apoſtolis.in
xii.lapidibus cælestis Hieruſalẽ ſpeculant'.Credũt ẽt nõ ſine eã neqꝫ caſu in dena
riũ numerũ coincidiſſe & ꝑcepta legis.& decẽ chordas pſalterii.& apud Hebræ-
os ut hr' in midraſthillũ cãtores pſalmoꝝ decẽq ſunt Adã.Abraã.Melchiſedech. Cantores
Moyſes.Aſaph.Dauid.Salomõ.& tres filii choræ:q̃uis aliter a nr̃is enumerent'. pſalmorũ
& corrñdẽt decẽ organa.i.decẽ inſtr̃a uel decẽ modi muſicæ qbus canant' ſic dicti
apud Hebræos.
.i.neſa.nieum.mizinor.ſir.thephila.beracha.alel.odaya.aſre.alleluia.quæ ego ob
ſeruaui ſic diſtinguẽda ut ꝑ primũ canant' ode.Secundum idẽ eſt qd' organũ.Per
tertiũ pſalmi.Per q̃rtũ cãtica.Per qntũ oratiões.Per.vi.bñdictiões.Per.vii.lauda
tiones.Per.viii.gr̃atũ actiões.Per.ix.fœlicitas alicuius.Per ultimũ laudes dei tm̃.
Addas tu & meſchil quo canunt' cõtẽplatiões & erit alleluia q̃ſi eiſoph nõ ponẽs
in numerũ cũ aliis.Addunt &.x.dies qbus poſt aſcẽſum Chriſti deſcendit ſpũs.&
decẽ cortinas in tẽplo & ſimilia inumera & infinita illud dicẽtes ſemꝑ ꝙ nihil ca-
ſu ſed oĩa deus per ſuã ſapiẽtiã ut in põdere & mẽſura ita in numero diſpoſuit.Ta
ceo quot & q̃ta obſeruẽt in nouenario ut ꝑter Ierarchias angelorũ & nouẽ beati
tudinũ gradus iuxta Mattheũ ẽt longitudinẽ cubitoꝝ Og regis baſan q typus eſt
diaboli nõ credãt eẽ caſualẽ & ſine myſterio.illud ẽt obſeruãtes ꝙ dñs hora nona
clamauit.Nõne ẽt ĩ q̃ttuor euãgeliis:q̃ttuor fluminibus paradiſi q̃ttuor aĩalibus
ezechielis q̃ternarii ꝑfectionẽ cõſiderãt.& ſenarii ĩ ſex dieb⁹ creatiõis mũdi. & in
ſex ætatibus ſiue ſeptia ſit futura uita:ut uult Aug.ſiue octaua ut Hiero. qn & il- Auguſti.
lud nõ ꝑtermittit' ꝙ dñs ſexta feria paſſus ẽ.Q uid de ſeptenario cum magna dice Hiero.
rẽt attẽtiõe dignũ ꝙ die ſeptia dñs qeuit.ꝙ ſeptẽ dona ſpũs ſancti. & ĩ apocalypſi
ſeptẽ ſignacula libri.ſeptẽ cornua.ſeptẽ oculi.ſeptẽ ãgeli.ſeptẽ eccleſiæ.ſeptẽ can
delabra.ſeptẽ ſtellæ.ſeptẽ ſpũs neqores & ſeptẽ neqtiꝗ apud Salomonẽ.& ſepties
in die deo canit Dauid ꝓpheta.Q uartũdecimũ ãt numeꝝ ita uidemus obſerua-
tũ a Mattheo ut ad hoc ꝙ poſſet eũ ubiqꝫ in gñatiõibus Chriſti retinere nõnullas
etiã gñationes ꝑtermiſerit.De medicis.de aſtrologis.de ph̃is maxĩe Platonicis,&
Pythagoricis nihil affero.ſed ſolũ de nr̃is eccleſiaſticis doctorib⁹.Cũ de hoc agat'
utrũ credere eẽ ꝓprietates in numeris & uirtutes aliq̃s naturales aliquo mõ ueri
tati fidei catholicæ repugnet.Q uas cũ uideamus ẽt ut dixi fortaſſe uſqꝫ ad curio
ſitatẽ a catholicis auctoribus obſeruatas nihil ẽ ãplius cur dubitemus nõ eẽ talẽ
opĩonẽ ꝓ hæretica reiiciẽdã.Cũ ergo in cõcluſionibus meis de figuris:de nume-
ris loquor:nõ loquor q̃tũ ad ſupſtitioſum uſum ſuũ ꝑ pacta & cõuẽtiões cũ dęmo
nibus:qa hæc oĩa reprobaui in pria cõcluſione mea.Similr̃ de noĩbus ꝙ habeant
aliquã actiuitatẽ naturalẽ ẽt notũ eſt oĩbus.Q uã qdẽ actiuitatẽ naturalẽ nõ hñt
ut ſignificatiua ſunt ad placitũ.ſed ut ſunt in ſe q̃dã res naturales.Ideo dixi noĩa il
la habere uirtutem in magia naturali nõ ut ſignificatiua ſunt niſi forte eſſent aliq̃
quibus ſignificatio eẽt naturalis:ſicut Stoici dicunt de oĩbus noĩbus qbus ut ad- Stoici.
uerſant' pipathetici:ita Plato in cratilo aſſentit' de his q̃ ſunt recte ĩpoſita.Orige- Peripa-
nes autẽ de hebraicis hoc ſentit.& ideo dicit ꝙ quædã noĩa hebraica in ſacris lit- thetici
teris.ſicut oſanna.ſabaoth.alleluia & ſimilia fuerunt ſic reſeruata & nõ mutata in Plato.
aliã linguã in qua nõ retinuiſſent ſuã naturalẽ ſignificationem & cõſequẽter uir- Origenes

tutem.& hoc ſolũ intendebã dicere dũ cõpatabã noĩa ſignificatiua nõ ſignificati
uis.& noĩa hebraica aliis in ſua efficacia in magia naturali &c. Volo aũt & aliqd
dicere latius de iſta cabala.q̃q̃ & ſupra in prima parte apologiæ nr̃æ multa dixeri
mus:ſed illa forte nõ magis ab iſtis magiſtris intelligent̃ q̃ intelligant̃ barbara ab
eruditis.Quare & hic aliqd ſecũ hoc Pariſiẽſi ſtilo dicemus de iſta cabala.horrẽ-
dũ.n.iſtis p̃ribus ur̃ hoc nomẽ.& ex ipſo pene ſono timendũ:ita ut forte ſint ex ip
ſis qui cabaliſtas nõ hoĩes:ſed hircoceruos potius uel centaurũ uel oĩno mõſtruo
ſum aliqd eſſe ſuſpicent̃.Quinimo audi rẽ ridiculã.cũ ſemel qdã ex eis interroga
ret̃ qd eſſet iſta Cabala rñdit ille fuiſſe pfidũ quendã hoĩem & diabolicũ q dictus
eſt Cabala.& hũc multa cõtra Chriſtũ ſcripſiſſe inde ſequaces eius dictos cabali-
ſtas.Quis quęſo hic riſum teneat.Eſt ergo ſciẽdũ opinionẽ eſſe nõ ſolũ Rabi elia
zar:Rabi Moyſis de Aegypto:Rabi ſimeon benlagis:Rabi iſmael:& Rabi iodã.

Hebræi auctores

& Rabi nachinã.& aliorꝫ q̃ pluriũ ex ſapiẽtibus Hebræorꝫ.ſed noſtrorũ ẽt docto
rũ ut infra oſtẽdã p̃ter legẽ quã deus dedit Moyſi in mõte & quã ille quinqꝫ libris
cõtentã:ſcriptã reliqt.reuelatã quoqꝫ fuiſſe eidẽ Moyſi abipſo deo uerã legis ex-
poſitionẽ cũ manifeſtatiõe oĩum myſteriorũ & ſecretorũ quæ ſub cortice & rudi
facie uerborꝫ legis cõtinerent̃.Deniqꝫ duplicẽ accepiſſe legẽ Moyſem in mõte lit
teralẽ & ſpiritalẽ.illã ſcripſiſſe & ex p̃cepto dei populo cõicaſſe.de hac uero man

Moyſi duplex data lex

datũ ei a deo ne ipſam ſcriberet ſed ſapiẽtibus ſolũ q erãt.lxx.cõicaret quos idem
Moyſes ex p̃cepto dei elegerat ad cuſtodiẽdã legẽ eiſqꝫ itidẽ præciperet ne eã ſcri
berẽt:ſed ſucceſſoribus ſuis uiua uoce reuelarẽt.tũ & illi aliis & ſic ordine perpe-
tuo.Ex quo mõ tradẽdi iſtã ſciam p ſucceſſiuã.ſ.receptionẽ unius ab altero dicta
eſt ipſa ſcia.ſcia Cabalæ.qđ idẽ eſt qđ ſcia receptionis:qa idem ſignificat Cabala

Vnde cabala deducta ſit & quare ſic appellata

apud Hebræos qđ apud nos receptio.Fuerũt aũt poſtea hæc myſteria lr̃is mãda
ta tpe & cã infra dicẽdis.& illi libri dicti ſunt libri Cabalæ in q̃bus libris multa im
mo pene oĩa inueniunt̃ cõſona fidei noſtræ.Fuerũt.n.& ab ore dei traditi & a Iu-
dæis ante Chriſtũ ſcripti quo tpe nulla paſſiõe moueri poterãt ad uiciãdã uel cor
rũpẽdã ipſam ueritatẽ.Ex iſtis libris & auctoribus huius ſcientiæ ego multas po
ſui cõcluſiones ad cõfirmationẽ fidei nr̃æ cõtra Iudæos:quas cũ iſti magiſtri for-
te non bene cõſideraſſent ſuſpectas eſſe dixerũt in fide/& Iudaicã pfidiã ſapiẽtes.

Nota

quod tñ poſteaq̃ intellexerũt qd eſſet cabala multos ex eis puduit dixiſſe. Quod
aũt ita ſit ut ſupradiximus ꝙ deus Moyſi præter litteralẽ legẽ quam ipſæ ſcripſit:

Eſdras
Paulus
Origenes
Hilarius
Euãgeliũ

dederit ẽt & reuelauerit myſteria in lege cõtenta.habeo ex nr̃is qnqꝫ teſtes Eſdrã
Paulũ Origenẽ Hilariũ:& euãgeliũ.Primo.n.habemus hoc ex textu Eſdrę apud
quem loquens dominus ſic inquit Reuelans reuelatus ſum ſuper rubũ. & locu-
tus ſum Moyſi quãdo populus meus ſeruiebat in Aegypto.& miſi eum & eduxi
eum de Aegypto.& adduxi eum ſuper montẽ ſynai.& detinebã eũ apud me die-
bus multis & enarraui ei mirabilia multa.& oſtendi ei temporum ſecreta & finẽ:
& præcepi ei dicens:hæc in palam facies uerba & hæc abſcondes.Secundo habe
mus auctoritatẽ Origenis cuius teſtimonium in his in quibus ab eccleſia recipit̃
eſt ualidiſſimum:quia ubi bene nemo melius.Hic ergo ſuper illud Pauli ad Ro-
ma.tertio.Quid ergo amplius uideo aut quæ utilitas circũciſionis multum per

Origenes

omnem modum:primũ quidẽ quia credita ſunt illis eloquia dei. Dicit Origenes
cõſiderandũ eſt quia nõ dixerit litteras eſſe creditas.ſed eloquia dei.Ex quo dicto
Origenis habes ꝙ præter litteralẽ legem aliud quid traditũ fuit Iudæis quod hic

uocat

uocat Paulus eloquia dei. Litteras enim ideſt litteralē legē eis fuiſſe traditam nemo negat. ſed nō imputaꝰ eis ad prerogatiuā: qa littera p ſe occidit. & niſi adſit ſpiritus uiuificās oīno p ſe ē res mortua. Sed pter has lr̄as tradita ſunt eis eloqa dei: de qbus merito gloriant̄ quæ nihil aliud ſunt q̄ ꝙ apud Hebræos dicit̄ cabala. i. uerus legis ſenſus ab ore dei acceptus: unde & apud Hebræos quandoq; uocatur qđ idē eſt ꝙ lex de ore nata. quæ pp illā ſucceſſiuā receptionē deinde dicta fuit cabala. Et ꝙ iſtā ſciam deinde Moyſes iā a deo acceptā. lxx. ſenioribus tm̄ cōicaret, aperte teſtat̄ Hilarius qui in expoſitiōe pſalmi. ii. Quare fremuerūt gētes &c. ſic ſcribit. erat aūt iam a Moyſe ante inſtitutū in omni ſynagoga. lxx. eſſe doctores. Nā idē Moyſes quis ueteris teſtamēti uerba in lr̄is condidiſſet: tn̄ ſeparatim quadā ex occultis legis ſecretiora myſteria. lxx. ſenioribus q doctores deinceps manerēt intimauerat. Cuius doctrinæ ēt dn̄s in euāgeliis meminit dicēs. Sup cathedrā Moyſi ſederūt ſcribæ & phariſei. Oīa ergo quæcūq; dixerint uobis facite & ſeruate: ſecundū uero facta eoꝝ nolite facere. doctrina uero eorū māſit in poſterū. hæc Hilarius ad uerbū. Ecce ꝙ Hilarius expſſe teſtat̄ fuiſſe præter legē ſcriptā doctrinā quandā aliā ſecretiorē quā Moyſes ipſis. lxx. ſapiētibus intimabat. Quod aūt & iſta ſecretior & uerior de myſteriis legis expoſitio oībus paſſim non publicaret: ſed ſolū Moyſi ſpāliter a deo: & ab eo aliis tātū. lxx. ſapiētibus fuerit reuelata: teſtat̄ ēt Origenes in loco pallegato ſic dicēs de Moyſe pphetiſq; & cæteris horū ſimilibus. hæc intelligēda ſunt dici qbus ſunt credita eloqa dei. Adde & ſi qs apud eos ſapiēs & intelligēs auditor & mirabilis conſiliarius fuit. hæc Origenes. Per hos aūt mirabiles cōſiliarios illi intelligunt̄ quos uocāt Hebræi ſenedrim. i. lxx. illos ſeniores quos elegit Moyſes ex pcepto dn̄i: quorum locū mihi uident̄ tenere Cardinales in nr̄a eccleſia. & ad imitatiōnē numeri illorū. lxx. ſeniorū ut nunc declarabimus fuerūt redacta myſteria cabalę in. lxx. libros principales tpe Eſdræ. Vſq; enim ad tēpus Eſdræ de iſta doctrina nihil erat ſcriptū: ſed ſolū ut dixi p ſucceſſiuā receptionē tradebat̄: unde cabaliſtice nomen accepit. Poſtq aūt a Babylonica captiuitate reſtituti fuerūt p Cyrū: & ſub Zorobabel iſtauratū fuit tēplū: tūc Eſdras q fuit præfectus ſynagogæ poſtq̄ reparauit legē ſcriptā Moyſi & correxit reſtm̄ uetus. Voluit ēt ut iſta ſecreta dei eloqa quæ uſq; ad illud tēpus ſcripta nō fuerāt ſcriberent̄. & hoc quia pp captiuitatem gētis nō poterant ſeruare illū ordinē tradendi ſibi illā doctrinam per manus. & merito erat dubitādū ne pp diſperſionē eorū ſi nō inueniebant̄ ſcripta tandē perirēt. Statuit ergo Eſdras ut ſcriberent̄ adhibitis ad hoc ſpecialiter notariis. & qa erāt. lxx. ſeniores ſiue cōſiliarii: inter quos erat hæc doctrina: iuſſit ut redigerent̄ oīa illa ſecreta in. lxx. uolumina principalia. quæ tn̄ deinde ēt non niſi ſapiētibus cōicarentur. & hoc eſt qđ apud Eſdrā legit̄ his uerbis. exactis. xl. diebus locutus eſt altiſſimus dicēs: Priora quæ ſcripſiſti in palā pone legāt digni & indigni. nouiſſimos autem. lxx. libros cōſeruabis ut tradas eos ſapiētibus de populo tuo. In his. n. eſt uena intellectus & ſapiētiæ fons: & ſciētiæ flumen. & ſic feci. hęc Eſdras ad uerbum. habet̄ aūt de iſto cōcilio in quo fuerūt ſcripti iſti libri mentio lata & diffuſa apud Hebræos in libro qui dicit̄ Sederolā. i. liber ſæculorū. ubi habetur qui ſederunt in cōcilio: & deniq; totius cōcilii geſta & ordo. Ex qbus oībus ſatis patere pōt nō eſſe confictū a me ꝙ præter legē ſcriptā Moyſes uerā quoq; legis expoſitionem a deo accepit. & ꝙ illa deinceps per ſucceſſionē a Moyſe. lxx. ſenioribus, & ab illis

Hilarius

Senedri.

De hoc Alibi

Sederolā latine qđ

aliis ſuis ſucceſſoribus fuerit reuelata. Vnde & nomē accepit ut diceretᷣ cabaliſti
ca:& tpe Eſdrę in plures libros fuerit redacta:qui dicuntᷣ libri cabalę.quos ego li
Nota bros ſumma ípēſa mihi cōq̄ſitos.Neq̃.n.eos Hebræi Latinis nr̄is cōicare nolūt.
Cū dilígēter plegerim inueniens ibi multa:imo pene oīa cōſona fidei nr̄æ.Viſum
eſt mihi hr̄e poſſe chriſtianos unde Iudæos ſuis telis cōfodiant.cū ab eis auctori
tas cabaliſtarū quos hn̄t in magno honore & reuerētia negari nō poſſit.Eſt aūt ul
terius ſciēdū ꝙ iſta expō bibliæ ꝓportionatᷣ mō exponēdi bibliā q̄ apud nos dici
Quadru tur anagogicus.Sicut.n.apud nos ē q̄druplex modus exponēdi bibliā:lr̄alis my-
pliciter bi ſticus ſiue allegoricus:tropologicus & anagogicus:Ita ē & apud Hebræos.lr̄alis
bliā expo apud eos dr̄ Peſat.quē modū tenent apud eos Rabi Salamō:Chemoy & ſimiles.
ní ac ex- Allegoricus Midras:unde ſæpe apud eos audies Midras ruth Midraſtillym.Mi-
poſitā eē dras coeleth.i.expoſitio p Midras.i.myſtica ſup ruth.ſup pſalmos.ſup eccleſiaſtē:
ab hebtę- & ſic de aliis.Et iſtū modū ſequuntᷣ maxime doctores Talmutici. Tropologicus
is dr̄ ſechel.quē ſequuntᷣ Abraā abnazara:ubi lr̄aliter nō exponit & leuibēgerſon &
multi alii.& ante oēs Rabi Moſes Aegyptius. Anagogicus dr̄ cabala. & hoc qa
illa expoſitio q̄ dr̄ ore dei tradita Moyſi & accepta p ſucceſſionē mō p̄dicto quaſi
ſemp ſenſum ſequitᷣ Anagogicū.qui ēt inter oēs eſt ſublimior & diuinior ſurſum
nos ducēs a terrenis ad cæleſtia a ſenſibilibus ad intelligibilia.a tpalibus ad æter
na.ab infimis ad ſuprema.ab humanis ad diuina.a corporalibus ad ſpiritualia. Et
hinc eſt ꝙ ualidiſſima inde argumēta habentᷣ cōtra Iudæos : qa diſcordia quæ eſt
inter eos & nos ut maxime patet ex epiſtolis pauli hinc tota præcipue dependet
Exēplum ꝙ ipſi ſequuntᷣ litterā occidentē:nos autē ſpūm uiuificantē:qdᷣ unico exēplo ſuf-
ficiat nūc declaraſſe.Nā cū eis in eis ꝓphetiis ꝓmittitᷣ ꝙ Meſſias eos liberabit de
captiuitate:& adducet in terrā ꝓmiſſionis & in Hieruſalē.& in tēplo gaudebunt
& cōgregabuntᷣ.Ipſi hæc lr̄aliter intelligentes dici de captiuitate mundana & de
terra ꝓmiſſionis quæ eſt Iudæa terreſtris:ſimiliter de materiali ciuitate Hieruſa
lem.& tēplo non poſſunt credere illū fuiſſe Meſſiā per quē eiecti ſunt de illa ter-
ra ꝓmiſſionis & ciuitas deſtructa & dirutum fuit tēplū : qdᷣ ſi uoluerint ſimul cū
cabaliſtis Anagogice exponēdo ſcripturā intelligere illa de cæleſti Hieruſalē:de
captiuitate ſpūali:de cæleſti terra uiuētium cognoſcāt:& cōfiteantᷣ neceſſe eſt il-
lum uerū fuiſſe Meſſiā per quē totus pene orbis de manu dæmonis cui per idola
triā ſeruiebat fuit liberatus.Quē fore effectū præcipuū aduentus Chriſti ipſorū
cabaliſtarū firma eſt opinio.Ita cognoſceretᷣ eſſe de oībus aliis ſi cōcluſionū mea
rū cabaliſtaꝝ ꝓbationes uiderentᷣ nullū eē.ſ.pene articulū in quo nobiſcū Iudæi
per cabaliſtaꝝ auctoritatē ſentire nō cogantᷣ.At ſtatim inſurgūt iſti patres & cur
Obiectio oēs Iudæi nō fiūt chriſtiani.& cur Aug.Hierony.& alii doctores eccleſiæ huius
Reſpōſio doctrinæ nō meminerunt.Miror de ſapiētia iſtoꝝ patrū.Et quæſo dicāt mihi ipſi
uera fuerint ne miracula Chriſti an nr̄is falſo cōfecta.Si uera dicūt: dicāt & mihi
cur tunc nō oēs Iudæi facti ſunt chriſtiani.Nā ēt ſi cabaliſtas ipſos præſuppona-
Quæ ma mus eadē penitus ſcribere quæ Auguſtinus ſcribit.Dubitandum tn̄ nō eſt maio-
turitas ad tis fuiſſe efficaciæ miracula uiuentis Chriſti ante eoꝝ oculos quotidie facta q̄ au
cabaliſti- ctoritatē cuiuſcunq̃ auctoris.q̄q̄ apud eos maxime auctentici.Sciant autē eſſe ꝓ
cos libros hibitū Iudæis legere illos libros anteq̄ attigerint annū quadrageſimū ſuæ ætatis.
attineat Et ſi qn̄ legunt & nō credūt.ſicut & in Chriſtū ipm̄ quē uiderunt nō crediderunt:
Origenes dico cum Origene ꝙ facti ſunt de illis qui legunt & nō intelligunt. legunt & non
credunt.

credunt. Obſcuratū eſt enim inſipiens cor eorū. Et ſicut de illis eloquiis dei quę ſupra declarauimus eē iſtam cabaliſticā traditionem: dicit Paulus in hunc modum. Q uid.n. ſi quidā illoꝝ nō crediderūt: nunqd incredulitas illoꝝ fidē dei euacuauit. abſit: Eſt.n. deus uerax. oīs aūt homo mendax: Ita & nos dicamus: quid ſi multi non credunt: nunqd illorū incredulitas huius ſciæ ueritatē & nobilitatē euacuat. abſit. Sunt aūt maxime digni chriſtiani hac ſcientia: quia: ſicut ipſa eſt lex ſpiritualis nō carnalis: ita nos ſpirituales ſumus iſraelitæ: nō carnales. Pertinet aūt lex ſpiritualis ad eū qui iuxta Paulū in abſcondito uidens eſt: nō ad eum qui in manifeſto. Q uod autem dicant ſe mirari doctores eccleſiæ de iſta doctrina nunq̄ feciſſe mentionem. ſatis nos ſupra oſtēdimus: & Hilariū & Origenē & Heſdrā: & iuxta hos Paulum & euāgeliū huius ſcientiæ meminiſſe. Eſt autem & aduertendū ꝙ nunq̄ inuenies aut rariſſime doctorē aliquē ex noſtris loquor de antiqs: aliquem ex hebræis nominatim allegātē: ſed ī uniuerſali tantū uidebis dicētes: ſic dicūt hebræi. Hęc eſt ſentētia hebræoꝝ. Et ego quidem nō memini me hoc niſi ſemel inueniſſe apud Origenē qui allegat Huillū patriarchā coætaneū ſuū. Q uare nihil mirū ſi & auctores cabalæ ab eis nunq̄ audias nominatim allegari. Verū cum de hebræorū teſtimonio uideamus quandoq; doctores noſtros ita cōfidere: ut ſicut noſter Hieronymus dicit. Cū uolunt approbare quod dicūt Euſebius maxime. Origenes & Clemēs: & q̄plures alii: ad hebræos ſe ſemp referāt dicētes: referebat mihi hebræus: audiui ab hebręo. hebræorū iſta ſententia eſt. Et ipſe Hieronymus etiam eos magiſtros uocet dicēs. hæc eſt ſententia magiſtroꝝ. nihil dubitandum eſt de doctoribus cabalæ eos intelligere: quod: euidēti ratione pōt demōſtrari. Eſt.n. omnis ſchola hebræorū in tres ſectas diuiſa. In phōs in cabaliſtas & in Talmuticos. Talmuticos allegari ab antiqs doctoribus noſtris nō eſt credendū: tū quia Clemēs & multi alii qui hebræos allegāt fuerint ante cōpoſitionē ipſius Talmut quæ fuit poſt Chriſti mortē pluſq̄ per cl. annos. tum quia doctrina talmutica eſt totaliter contra nos conficta ab ipſis hebræis: iā cōtra chriſtianos pugnātibus quare illi doctrinæ talem honorē nō detuliſſent nr̄i ut tūc maxime aliquid dictū ab eis firmum putarēt cū iudæorū teſtimonio corroborat̄ phōs pariter certū eſt eos nō allegare quia & iſti qui.ſ. ſecūdum phīam exponere ceperūt bibliā ceperūt a modico tpe. Primus.n. fuit rabi Moyſes de ęgipto quo adhuc uiuēte floruit Auerrois cordubēſis. nondū aūt fluxerunt trecenti anni a morte Auerrois. Relinquit̄ ergo ut hæc hebræorum doctrina cui doctores catholici ex Hieronymi teſtimonio trī deferūt. & quā adeo approbant ſit illa quam ipſimet nr̄i doc. fatent̄ & credūt a deo Moyſi & a Moyſe p ſucceſſionē aliis ſapiētibus fuiſſe reuelatā: & eſt illa quæ ex hoc mō tradendi dr̄ cabala quā ſæpe etiam uideo a noſtris auctoribus hoc modo deſignari dicēdo ut dicit antiqua traditio. Hæc eſt prima & uera cabala de qua credo me primū apud latinos explicitā feciſſe mētionē: & eſt illa qua ego utor in meis cōcluſionibus quas cū expreſſe ponā cōtra hebræos ad cōfirmationē fidei nr̄æ: neſcio quo mō iſti magiſtri hr̄e potuerūt p ſuſpectis in fide. Verū quia iſte modus tradēdi per ſucceſſionē qui dr̄ cabaliſticus uidet̄ cōuenire unicuiq; rei ſecretæ & miſticæ. hinc eſt ꝙ uſurparunt hebræi ut unāquāq; ſciam quæ apud eos habeat̄ pro ſecreta & abſcondita cabalā uocent & unūquodq; ſcibile quod p uiā occultā alicunde habeat̄ dicat̄ haberi p uiā cabalæ. In uniuerſali aūt duas ſcientias hoc etiā nomine honorificarunt unā quæ dr̄. .i. ars cōbinandi & eſt modus quidā procedendi in ſcientiis & eſt ſimile quid ſicut

Paulus apoſtolus

Q uare de cabala nō uideat̄ fieri mētio apud nos.

Hieronymus

Euſebius

Origenes

Clemens

Hebræorū ſcholæ Diuiſio

Clemens

R. Moyſes ægyptius pmus bibliæ expoſitor

Nota tempus auerrois

Cōcluſio cabalæ

Hebręoꝝ uſurpatio

[Margin: Ars Raymundi]

apud noſtros dicitˀ ars Raymundi: licet forte diuerſo mõ procedant. Aliã quæ eſt de uirtutibus reꝝ ſuperiorum quæ ſunt ſupra lunam & eſt pars magiæ naturalis ſuprema. Vtraq; iſtaꝝ apud hebræos etiã dr̃ cabala pp rõnem iam dictã: & de utraq; iſtaꝝ etiam aliqñ fecimus mẽtionem in concluſionibus noſtris. Illa.n.ars cõbinãdi eſt quã ego cõcluſionibus meis uoco alphabetariã reuolutionẽ. Et iſta quæ eſt de uituribus reꝝ ſuperioꝝ quæ uno mõ põt capi ut pars magiæ naturalis. Alio modo ut res diſtincta ab ea illa de qua loquor in præſenti concluſione dicens ꝙ adiuuat nos in cognitione diuinitatis chriſti ad modũ iam declaratum: & licet iſtis duabus ſciẽtiis nomen cabalæ ex primaria & ꝓpria ĩpoſitione nõ cõueniat: tranſſumptiue tamen potuit eis applicari. Veꝝ ſicut cũ olim magi tantũ dicerentur ſapientes necromãtes deinde & diabolici uiri ſapiẽtis ſibi fallo nomen uẽdicantes magos ſe uocauerũt: Ita & quidã apud hebræos res diuinas falſis & uanis ſupſtitionibus polluentes: immo in rei ueritate quaſi nihil a necromantibus differentes dixerunt ſe habere ſecreta de nomina & uirtutes quibus dæmones ligarent: & miracula facerẽt & chriſtum nõ alia uia feciſſe miracula. & iſti falſo ſibi cabaliſtarum nomẽ uendicauerunt dicẽtes artẽ ſuã eſſe illã uerã cabalã quã reuelauit deus Moyſi. ſicut ẽt dicunt necromãtes ꝙ illas ſuas ĩcãtatiões & beſtialitates habuerũt a Salomõe & ab Adã & ab Enoch & a ſimilibus. hanc aũt falſo uocatã cabalam nõ ſolum ego nõ approbaui in cõcluſionibus meis aut ſecutus ſum: ſed expreſſe reprobaui ponẽs cõcluſionẽ ſpecialem de directo cõtra iſtam quæ dicit ꝙ miracula chiſti nõ potuerunt fieri per uiam cabalæ hæc ſufficiant de præſenti concluſione quæ ſpecialem librum exigeret: ſi quid ſit naturalis magia quid cabala exacte uellemus declarare hic ſufficit oſtendiſſe nihil contineri in eis quod catholicæ & ortodoxæ fidei repugnet.

[Margin: Vnde Christus criminatio uenerit de miraculis]

QVAESTIO SEXTA DE EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

SI teneatur cõis uia de poſſibilitate ſuppoſitatiõis reſpectu cuiuſcũq; creaturæ dico ꝙ ſine conuerſione ſubſtãtiæ panis in corpus Chriſti uel paneitatis anihilatione fieri põt ut in aliter ſit corpus chriſti ſecũdũ ueritatẽ ſacri quod ſit doctũ loquendo de poſſibili nõ de ſic eſſe. Per hãc cõcluſionem nõ intendo dicerẽ ꝙ panis nõ conuertatˀ in corpus chriſti & ꝙ de facto ſit corpus chriſti in ſacramento de facto inſtituto a Chriſto aut illius ſacramenti ueritas actualis ſit præſentialitas corporis chriſti ad panẽ de facto aſſumptũ uel ſuppoſitũ a uerbo. Iſta.n.de ineſſe reiicio expreſſe in concluſionis ibi quod ſit dictum de poſſibili non de ſic eſſe. ubi lẏ poſſibile referri uolo nõ ſolum ad dictum præcedens de ſuppoſitatione panis a chriſto ſed ad ueritatem ſacramenti euchariſtiæ & etiam ad ipſum ſacramentum. immo etiã ad præſentiã corporis chriſti ſimul cũ pane aſſumpto. ita ꝙ forſan nõ eẽt neceſſarium ꝙ uirtute iſtius aſſumptionis panis a uerbo incarnato eſſet corpus chriſti quod iam aſſumpſit de uirgine cum pane. Sed tamen poſſibile eſt ꝙ in altari eſſet ſimul cum pane ſi eſſet aſſumptus a chriſto. Loquor igitur in præſenti concluſione de ſacramento poſſibili & poſſibili eius ueritate & poſſibili præſentia corporis Chriſti ſimul cum iſto pane aſſumptibili. Ideo miror ꝙ damnata ſit præſens concluſio pro erronea ex eo ꝙ prædicta ſint falſa de ſacramento euchariſtiæ iam inſtituto de quo dicunt me loqui. cum tamen de poſſibili ſacramento & poſſibili eius ueritate expreſſe loqui ꝓfitear in concluſione. Attẽtius igitur conſiderent uerba concluſionis antequam dãnent cõcluſionem tam expreſſe refellentem ſenſum quẽ dãnant. immo conſiderent ꝙ determinatio

ꝙ determinatio ſua male pōt defendi ab errore quia ſi ſic eſſet ꝙ cōcluſio uellet ſal uare ueritatē ſacramēti ſecundū inſtitutionē chriſti quā tenet eccleſia ut ipſi dicūt tunc nō ſolū eſt erronea ſed ſimpliciter hæretica. Si aūt ſenſus concluſionis eſt ille per me explicatus nō ſolū nō erronea in fide. ſed immo ē erroneū dicere oppoſitū. Multa.n.ſunt quæ de ſic eſſe ſunt hæretica quorū oppoſitū de poſſibili eſſet hæreti cum ſicut dicere patrē incarnatū de ſic eſſe ē hæreticū: patrē aūt poſſe incarnari nō ſolū non eſt hæreticū ſed hæreticū eſt eius oppoſitū & hæc ſufficiāt pro declaratio ne cōcluſiōis & defenſione eius. Sed nos ſcholaſticæ exercitationis gratia relinquē tes cōcluſionem meā uideamus. An hoc ſit uerum ꝙ poſſit p aliū modū ſaluari cor pus chriſti poſſe eſſe in altari q̄ per cōuerſionē panis in ipſum.ſ. p ſubſtentationem paneitatis in diuino ſuppoſito una cū humanitate aſſumpta ita ꝙ eſſet unū ſuppo ſitum in tribus naturis.ſ. deitate.humanitate.& paneitate. & ratione ſuppoſiti eſſet prædicatio cuiuſlibet naturæ in concretione ad ſuppoſitū ſumptæ de alia.& cōica tio idiomatum deus eſt panis & homo & ecōuerſo.& chriſtus hō eſt in altari ſicut chriſtus panis eſt in altari & ſic de cōſimilibus.& hoc eſſet ſacramētaliter ſiue uirtu te ſacramenti ſi uirtus ad hoc eſſet data diuinitus uerbo ſacſali.nec intromittamus nos utꝗ ad hoc ſufficeret uerbum iſtud.cū prędicta uirtute hoc eſt corpus meum: uel aliquid aliud reqreret. Et primo pro parte affirmatiua arguit ꝙ hoc ſit tenēdū quia uidetur Dam. hoc tenere de facto. hoc.ſ. ſacrm eſſe per aſſumptionē. Sic.n.di cit & nunc interrogatus qualiter panis corpus chriſti ſit & uinum & aqua ſanguis chriſti: Dico tibi & ego ſpiritus ſanctus ſupueniet & hoc facit quod eſt ſup rationē & itellectū. Panis āt & uinū aſſumunt & infra ibidē: & quēadmodū in baptiſmate quia cōſuetudo hominibus aqua lauari & oleo ungi iugauit deus aquā & gratiam ſpiritus ſancti: & fecit idem lauacrum regenerationis: ita quia conſuetudo homini bus panē & uinū comedere & bibere iugauit eis deus deitatē & fecit ea corpus & ſanguinē eius.& infra eodē.c. loquēs de hoc altaris ſacro carbonē uidit Eſaias.car bo aūt lignum ſimplex nō eſt ſed unitum igni. Ita & panis coīonis nō panis ſimplex eſt.ſed unitus deitati. Dionyſius aūt de eccleſiaſtica hierarchia tertio.c. uocat iſtud ſacrm aſſumptionem. Quod ergo iſti doc. dicere uident de ſic eſſe multo magis po teſt teneri de poſſibili. Secundo arguitur quia cū ſecundū Aug. ad Voluſianū in re bus mirabilibus tota ratio facti ſit potentia facientis ſic artare hoc mirabile ſacrm ad determinatū defenſionis modū qui ex canone ſcripturæ aut eccleſiæ determina tione non habeat expreſſus eſt diuinā potentiam artare ad intellectus noſtri capa citatem. quod eſt periculoſum: & cōtra Aug. ibidē dicentē hoc. Si ratio quærit nō erit mirabile ſi exēplum ponit nō erit ſingulare. Demus deū aliquid poſſe ꝙ nos ſa teamur inueſtigare nō poſſe. Tertio arguitur: qa illud cuius oppoſitū etiam de in eſſe nō habetur euidēter ex dictis ſanctorū: multo magis poteſt teneri de poſſibili. Sed oppoſitum huius ꝙ de facto remaneat paneitas in altari ſubſtantiata a ſuppo ſito diuino nō habet euidēter ex dictis ſanctorū ergo &c. Probatur quia illud Gre gorii in omelia paſchali dicētis ſpecies & ſimilitudo illarū uocabula ſunt reꝝ quæ ante fuerunt.ſ. panis & uini: hoc quod ante fuerunt exponūt tenentes opinionem quæ ante fuerūt ſola: nūc autē nō ſunt ſola quia ibi latet corpus chriſti. Item illud Ambroſii ꝙ uirtus dei quæ creaturas ex nihilo creat: hic creaturas mutat & aliæ quæ dicunt panem & uinum nō remanere poſt cōſecrationem ſed cōuerti. ſit expo nentur ꝙ panis non remanet qui panis fuit. licet eadem ſit paneitas: & hoc propter

Damaſcenus

Primū argumentū pro parte affirmatiua

Dionyſi⁹

Secundū Auguſtinus

Tertium

Grego.

Ambro.

aliud ſuppoſitũ. Hæc aũt dictio panis dicit ſuppoſitũ in natura paneitatis & hoc
nõ remanet. Multũ aũt intereſt dicere ꝙ remaneat paneitas in diuino ſuppoſito hy
poſtatizata. & ꝙ remaneat paneitas in ꝓprio ſuppoſito: quia hoc ſecũdo mõ nõ fie
ret cõicatio idiomatũ quæ fit primo mõ. Has autẽ auctoritates omnino ego credo
Quartũ eſſe cõtra ſic ponẽtes de facto & de ſie eſſe & nõ de poſſibili tantum. Quarto ſic ar-
guitur. Iſta opinio approbat̃ de ſie eſſe in cõfeſſione Berengarii approbata per Pa
pam Nicolaum Romæ coram. cxiiii. epiſcopis: ergo multomagis poteſt teneri de
Berengarius poſſibili antecedẽs ſic deducit̃. Quia Berengarius confitet̃ poſt cõſecrationẽ nõ
ſolum ſacramentum ſed etiã uerũ corpus & ſanguinẽ domini noſtri Ieſu chriſti eſſe
in altari & ſenſualiter non ſolũ ſacr̃aliter ſed in ueritate manibus ſacerdotũ tractari
frangi & fidelium dentibus atteri. Quæ uerba uidẽtur nõ poſſe plane accipi in ſen
ſu claro & expedito qualis debet eſſe uerborum confeſſionis ſic ſolẽniter approba
tæ niſi per ſubſtentationẽ paneitatis in ſuppoſito dei cũ corpore chriſti modo præ
dicto. Ita ꝙ ſit idem corpus chriſti hominis & panis & ita ſit integrũ inquantũ cor
pus hominis & atterrat̃ inquantũ panis ſicut Chriſtus in cruce moriebat̃ & uiue-
bat. ſed hoc ut homo & illud inqnãtũ deus & ꝙ quidã ita acceperint uerba prædi-
Magiſter ſniarum ctæ cõfeſſionis patet per magiſtrũ ſniarum. iiii. libro. di. vii. Cuius uerba ſunt hæc.
Alii tradũt corpus chriſti eſſentialiter frangi & diuidi & tñ integrũ & incorruptibi
le exiſtere qđ ſe colligere aſſerunt ex confeſſione Berengarii qui confeſſus eſt corã
Nicolao Papa & pluribus epiſcopis panem & uinum quæ in altari ponũtur poſt
cõſecrationẽ. nõ ſolum ſacramentum ſed ẽt uerꝫ corpus & ſanguinem chriſti eſſe &
ſenſualiter nõ ſolum in ſacr̃o ſed etiã in ueritate manibus ſacerdotũ tractari & fran-
gi: & fideliũ dentibus atteri. ecce ꝙ cõfeſſio Berengarii attentata & examinata p ec
cleſiã cõtinet corpus chriſti non in ſacr̃o tantũ ſed in ueritate dẽtibus fideliũ atteri.
quod plane acceptũ ueritatẽ haberet per cõicationem idiomatũ. quia atterit̃ denti
bus ſecundũ paneitatẽ & integrũ manet ſecundũ humanitatem. Qđ ſi aliquis ue-
lit exponere dictã confeſſionẽ dicẽs ꝙ ly in ueritate & nõ in ſacramento tantũ refer
tur ad imediatũ uerbum tantũ. ſ. manibus ſacerdotũ tractari: & ſequentia uerba ad
ſpecies ſiue ad exterius ſacr̃m. ſub quo fracto & attrito corpus chriſti integrũ ſumi
tur. Videt̃ ꝙ nõ accipiant̃ uerba cõfeſſionis plane ut iacent: & ut de plano ſonant
cũ tñ uerba cõfeſſionis ſic examinatæ debeant accipi abſq; expoſitione uiolenta. &
Primũ in oppoſitũ extorſiõe ſecũdũ ſenſum quẽ in aperto faciũt. Sed cõtra arguit̃ ad oppoſitum quia
iſta opinio de remanẽtia ſubſtantiæ panis in altari eſt dãnata ab eccleſia ergo uitan
Prima rñſio. da ut hæretica: Rñdetur ſecundũ ſic opinãtes ad hoc primo ꝙ dãnata eſt de ſic eſſe
nõ de poſſibili. Secũdo ꝙ opinio dãnata differt ab iſta quæ ponit paneitatem rema
Secunda nere hypoſtatizatam a uerbo homine. Illa. n. ponit poſt conſecrationem plura ſup
poſita hominis chriſti & panis. hæc unũ ſuppoſitum in tribus naturis; ſicut in diui-
Dñiæ iter hanc opinionem & opionem dãnatam nis ẽ una natura in tribus ſuppoſitis: Illa ponit ſubſtãtiã panis manere poſt cõſecra
tionẽ. hæc uero nõ per modum ſubſtantiæ ſed per modũ accidẽtis. ſicut eſt de hũa-
nitate aſſumpta. Illa ponit panẽ & uinũ remanere. hæc uero nõ. ſed aliũ panem. li-
cet ſit eadẽ paneitas. Ex illa ſeqtur corpus chriſti nõ poſſe eẽ in altari ueraciter ſub
ſacramẽto: cũ panis in nullo mutet̃. Ex hac uero nõ cũ ponit panẽ mutari & ẽt pa-
neitatẽ quo ad eẽ. ex illa nõ uerificat̃ ꝙ panis ſit corpus chriſti cũ ſint duo ſuppoſi-
ta. Ex hac uero uerificat̃ ꝑ unitatẽ ſuppoſiti qđ eſt unũ in duabus naturis. ex illa
ſeqtur ꝙ qcqd eſt in hoc ſacr̃o nõ ẽ adorãdum latria cũ ſint duo ſuppoſita chriſti &
panis: hæc

panis:hæc uero ponit unica adoratione adorari:ꝗcquid eſt ſub ſacr̃o pp unitatem
ſuppoſiti.Secundo arguit̃ ꝙ nullo mõ põt ſaluari ꝙ per illũ modum poſſit corpus Secũdum
chriſti eſſe in altari:quia cũ quæritur utrum corpus chriſti poſſit eſſe in altari &c.
nõ intelligit̃ de corpore quod chriſtus eſt & accipit̃ pro genere.ſed intelligitur de
corpore quod ẽ pars & nõ prædicat̃ de homine in recto.Tale aũt corpus quod eſt
pars nõ cõmunicat idioma naturæ coaſſumptæ neq; ſuppoſito neq; econtra. Licet
.n.deus ſit hõ & ecõtra nõ tamẽ deus eſt caput chriſti & ecõtra: & licet chriſtus ho
mo ſit ubiq; ratione ſuppoſiti nõ tamen caput chriſti hominis eſt ubiq; quia partes
naturæ aſſumptæ nõ cõmunicant idiomata ſuppoſito.nec de eo prędicant̃ uel ecõ
tra.Quãuis ergo paneitas aſſumat̃ a uerbo una cũ corporeitate nõ tñ dicet̃ ꝙ cor
pus chriſti eſt panis uel ꝙ corpus Chriſti ſit in altari ſi panis eſt in altari. licet dici
poſſet & uerificari ꝙ panis ſit corpus quod chriſtus eſt ſecundũ quod accipitur ut
genus.Quod autem aliter nõ accipiat̃ in quæſtione & in ſacramẽto apparet.tum
quia corpus genus quod dicitur in recto de chriſto non dicitur corpus chriſti ſicut
animal uel homo quod chriſtus eſt nõ dicitur homo uel animal chriſti:tũ quia for
ma uerborum in qua inſtitutum eſt hoc ſacramentũ eſt hæc. Hoc eſt corpus meũ.
Cõſtat autem ꝙ ueritas illius uerbi nõ ſaluatur de corpore quod eſt genus.Animal
enim quod de me in recto prædicatur: non eſt animal meum. ſed animal quod ego
ſum.Tum quia ſi in triduo mortis chriſti fuiſſet cõſecratum fuiſſet in altari nõ cor
pus genus ſed corpus pars tantũ.Corpus enim eſt corpus animatũ: quod tũc non
erat igitur corpus chriſti ut hic quæritur & de quo agitur in ſacramẽto eſt corpus
pars tantum quod non prædicatur de pane uel deo uel homine. Nec enim cõmuni
cat idiomata cæterarum naturarum.Non ergo eſſet uerum dicere ꝙ corpus chriſti
eſſet in altari modo prædicto ratione panis uel ſuppoſiti. Præterea dato ꝙ ratione Tertium
dictæ ſubſtentificationis in uno ſuppoſito panis eſſet corpus:non tamen ubi panis
in altari ibi corpus chriſti ſed panis in altari erit corpus chriſti in cælo ſicut in tri-
duo anima & corpus erat ſubſtẽtata in ſuppoſito: nec tamen ꝓpter hoc anima erat
in ſepulchro cum corpore nec corpus in inferno cum anima. Præterea ſi eſſet ſub- Quartũ
ſtentificatio iſta ipſa terminaretur ad illud ad quod dicimus cõuerſionem panis ter
minari hoc autem eſt corpus chriſti: ad quod terminari nõ poteſt ſubſtentificatio
naturæ alienæ.hoc.n. ſoli ſuppoſito increato eſt proprium ſecundum communem
uiam.ergo non poteſt fieri ſubſtentificatio paneitatis in ſuppoſito alterius naturæ
in hoc ſacramento.Item ſic arguitur quia ſecundum prædictum modum ſubſtenti Quintũ
ficationis paneitatis in uerbo una cum corpore chriſti dudum aſſumpto nõ incipi
et corpus eẽ in altari.ſed aliqd de nouo incipiet eẽ corpus chriſti. Si aũt nõ incipit
cum prius nõ fuerit ſequitur ꝙ nõ erit in altari.Item arguitur ꝙ licet poſſet ſuppo Sextum
ſitum uerbi aſſumere paneitatem quam aſſumẽdo crearet ſicut de humanitate chri
ſti tenemus.tamen nõ poteſt aſſumere paneitatẽ exiſtentem in proprio ſuppoſito:
quia hoc eſſet paneitatẽ corrũpere nõ aſſumere.Præterea uĩ ꝙ non poſſit conferri Septimũ
uirtus uerbo reſpectu unionis paneitatis ad uerbum quia maioris difficultatis eſt
aſſumptio paneitatis in ſuppoſito uerbi quam creatio eo ꝙ magis diſtat eſſe diui-
num a natura paneitatis cui dr̃ cõmunicari in aſſumptione q̃ ens a nõ ente:& tamẽ
non poteſt cõicari creaturæ uirtus ad creationem operando uel cooperando:ergo Thomas
nec ad aſſumptionem.Cõfirmatur auctoritate ſancti Thomæ in.iii. qui dicit ꝙ ad Octauum
unionẽ creatura cooperari nõ põt.Præterea illo dato poſt ſumptionem ſacri ſacer- Nonum

dos non eſſet ieiunus & non eſſet ibi cibus ſpiritualis tantũ:ſed etiã corporalis: qđ
eſt contra dignitatẽ ſacri. Item Chriſtus aliqd dimitteret poſtq̃ aſſumpſiſſet in uni⸗
Rñſio. tate ſuppoſiti qa aſſumeret paneitatẽ quã dimitteret pane cõuerſo in membra. Ad
Ad ſcdm iſta aũt ſic forte diceret̃ primo. ſaluãdo hoc dictum ꝙ ſine cõuerſione panis in cor⸗
in oppoſi pus chriſti põt fieri ut in altari ſit corpus chriſti modo prædicto per ſubſtẽtificatio
tum nem paneitatis in uerbo una cum humanitate dudũ aſſumpta de corpore ut eſt ge
nus nõ ut eſt pars & ita de corpore qđ eſt chriſtus & ſumit̃ a corporeitate quæ eſt
natura: & eſt prædicabilis in recto. Et cum arguit̃ quod de corpore ut genus nõ di
ceretur corpus Chriſti dicet̃ ꝙ immo. ſicut etiã dicit̃ creatura ſalis. i. quæ eſt ſal. &
uerbum dei. i. quod eſt deus: ſicut cum dicit̃ uerbo dñi. i. uerbo quod eſt deus cæli
firmati ſunt. & dicimus ſubſtantiã materiæ manere per totã tranſmutationẽ natura
lem. i. ſubſtantiam quæ materia eſt. ſicut etiã dicit̃ ab aduerſariis ꝙ ſubſtantia panis
cõuertitur in corpus Chriſti utiq̃ ſubſtantia quæ eſt panis nõ quæ eſt pars panis.
Damaſcenus Sic etiã Dameſ. lib. iii. c. xvii. accipit carnẽ Chriſti. i. carnem quæ Chriſtus eſt pro
genere dicens ꝙ caro domini deificata eſſe dicit̃ & deo conſubſtantialis. Et cum ar
guit̃ ꝙ nõ eſſet cõueniens forma uerboꝝ. Hoc eſt corpus meũ eſt corpus pars mei
dicet̃ ꝙ forte nõ fieret per talem formã uerboꝝ & forte daretur uirtus diuinitus ſa
cramentalis uerbo cuicũq; & forte etiã oẽm uirtutẽ quã dare poſſet deus. Cuicũq;
uerbo poſſet deus dare iſti uerbo. Hoc eſt corpus meũ uel etiã nõ ſignificatiuo de
Rñſio ad abſoluta potẽtia qa uirtus dei nõ eſt aſtricta ſignificationi uerboꝝ. Et cũ arguit̃ ꝙ
tertium dato ꝙ panis ſit corpus & ecõuerſo nõ tñ ſeqtur ꝙ ubi panis ibi corpus in altari di⸗
cet̃ ꝙ imo ſeqtur: qa qcquid dr̃ de ꝑdicato dicitur & de ſubiecto. ſicut. n. quia deus
eſt homo & deus eſt ubiq; ſeqtur ꝙ hõ Chriſtus ſit ubiq; ſicut deus: & ꝙ deus inclu
dit̃ in cunabulis & eſt filius uirginis. & ſugit ubera ſicut homo chriſtus: ſic ſequr ſi
Chriſtus hõ eſt panis & ecõuerſo: ꝙ ſi panis eſt in altari ergo & Chriſtus hõ nõ ſolũ
ea rõne qua eſt ubiq; inquantũ deus. Sed quia panis in altari eſt. Cõicant enim na⸗
turę aſſumptæ idiomata ex pte ſubiecti ꝑcipue qa in ſubiecto tenet̃ pro ſuppoſito.
Dicit̃ aũt ex pte ſubiecti qa ex pte ꝑdicati forte nõ cõicant ſibi idiomata neceſſario
qa ibi tenetur pro natura. Vnde forte nõ oportet ꝙ Chriſtus ſit hõ ubiq;: cũ ſit deus
ubiq;. licet ex pte ſubiecti hõ Chriſtus ſit ubiq; nec ualet quod adducit̃ de aïa & cor
pore in triduo qa nõ ſic uniebant̃ ſuppoſito quod de ſuppoſito prædicarentur uel
de ſe inuicem cũ unitent̃ ut ptes unius naturæ. & ideo nõ oportet ea inter ſe cõica⸗
re idiomata ſicut illæ naturæ quæ de ſe inuicẽ dicũtur. Certũ eſt aũt ꝙ ſi nõ ſeqtur
Rñſiones neceſſario ſeqtur ſaltẽ de poſſibili. Quod aũt dicitur ꝙ ſi eſt paneitatis ſubſtentifi⸗
ad quattũ catio oportet eam terminari ad id ad quod dicimus conuerſionẽ terminari. ad cor⸗
pus reſpondetur ꝙ hoc nullã habet neceſſitatẽ. Sed dicere poſſumus ſubſtentatio⸗
nem fieri in ſuppoſito ſimpliciter. quis ponẽtes conuerſionẽ dicant eã terminari ad
corpus partẽ. Poſſet etiã forte dici ut infra dicet̃ ꝙ ſubſtẽtificatio terminari põt ad
corpus nõ ut humanũ: ſed ut unitũ: quia ſi ſuppoſitũ diuinũ habet aliã naturam in
ſe ſubſtentare inquantũ eam trahit ad ſuũ eſſe cuicũq; cõicat ſuum eſſe infinitũ ei⸗
dem cõmunicare poſſet in illo eſſe ſubſtẽtare aliam naturam ſibi unitã. & de hoc in
Rñſio ad fra. Cum uero opponitur ꝙ ſecundum modum iſtum non inciperet corpus chriſti
quintum eſſe in altari: ſed aliquid inciperet eſſe corpus chriſti uel corpus chriſtus. diceret̃ ꝙ
ſicut ſi Chriſto dudũ homini adueniat paneitas ĩcipiet chriſtus hõ eſſe panis ſic in⸗
cipit ꝑ accidens nouo modo eſſe in altari ꝙ pani cõuenit ſecundũ ſe incipiet. ſ. chri

ſtus homo

ſtus homo eſſe in altari uiſibiliter. & ut cibus fidelium ratione paneitatis aſſumptę ſicut chriſtus deus incepit eē in gremio uel utero mr̃is nouo modo ratione humanitatis aſſumptæ. Ad id qđ dicit̃ de aſſumptione paneitatis præexiſtētis in ſuppoſito proprio. Reſpondet̃ ꝙ deus poteſt aſſumere omnem naturam aſſumptibilem præ exiſtētem in ꝑprio ſuppoſito & eã in aſſumptione priuare rõne ſuppoſiti: & trahere ad ꝑprium eſſe. Conſtat.n.ꝙ uerbũ naturã humanã poſſet dimittere quæ ſtatim haberet ꝑpriã ſubſiſtentiã & rationẽ ſuppoſiti & pſonæ: licet hoc nõ habeat unita uerbo & eſſet quo ad eſſentiam eadem humanitas quæ prius erat unita. Poſſet ergo modo ſimili humanitatẽ prius exiſtentẽ in proprio ſuppoſito aſſumere modo iã dicto. & eſſet eadẽ natura nũc aſſumpta & prius nõ aſſumpta. Cum aũt arguitur ꝙ ad hoc nõ poteſt cõferri uirtus uerbo forte poteſt & forte nõ põt. & ſi non põt dari uirtus inhærẽs quia talis uirtus eſſet creata forte põt dari uirtus aſſiſtens quia talis eſſet increata & non creata. & hoc modo eſſet ſacramentaliter uirtute uerbi aſſumptio paneitatis quomodo etiam ponunt magni uiri uirtutem conferri ſacramẽtis nouæ legis. & forte ſi põt cõferri uirtus inhærẽs uerbo ſacramẽtali ad cõuertendũ totũ in totũ & præcipue in præexiſtens ſine eius augumẽto põt etiã cõferri ad effectũ prædictũ: quia forte alicui uidebitur ꝙ hoc ſit tantæ difficultatis ſicut illud. Ad id qđ dicitur de ſolutione ieiunii. reſponderet quis illud de nõ ſoluẽdo ieiuniũ naturę ſequi ad modũ qui cõmuniter ponit̃. ſ. ꝙ ſubſtãtia panis non remaneat. ꝙ ſi ponamus ſubſtãtiã remanere aliud dicemus uel forte dicetur ꝙ nõ propter hoc dicit̃ ſacerdos poſt ſumptionẽ ieiunus quia ibi nõ eſt ſubſtãtia panis: quia quãtũcũꝙ nõ ſit ſubſtãtia panis ſi Iudæus uel chriſtianus ſumeret ſpecies ſacramentales per modũ cibi corporalis. & intẽtione cibãdi ſolueret ieiuniũ. Sed ideo qa ſacerdos non ſumit per modũ cibi corporalis, ſed per modũ ſacramenti: ideo nõ ſoluitur ieiuniũ. & conſimile eſſet quia ſi ſubſtãtia panis remaneret adhuc nõ ſolueret ieiuniũ naturæ: dũmodo non ſumeretur per modũ cibi corporalis. Id aũt quod dicitur ꝙ Chriſtus nõ dimittit quod aſſumpſit ſemel dicitur præſuppponẽdo ꝙ teneatur ſolam naturã humanã aſſumpſiſſe: ſicut de facto ipſam ſolam aſſumpſit. poſſet tamen aliam naturam aſſumere. & eã dimittere. Poteſt etiã dici ꝙ ſi paneitas aſſumeret̃ a uerbo nũꝙ dimitteret̃ a uerbo per ſe & ex parte ſui. ſed per accidens ex cõditione naturę aſſumptæ cũ ſuis naturalibus defectibus eam dimitteret propter naturæ aſſumptę corruptionẽ: ſicut dimiſit humanitatẽ i triduo. Sed rurſum diſputãdo inquiramus an poſſit ſaluari corpus quod eſt pars eſſe in altari ueraciter abſꝙ conuerſione panis in ipſum. & uidetur ꝙ ſic: quia ſicut color ſubſtentat̃ in ſubſtantia ut in ſubiecto mediante alio accidẽte uerbi gratia ſuperficie non quidẽ ꝙ ſuperficies ſit ſubiectũ coloris: quia unũ accidẽs alterius nõ eſt ſubiectũ eo ꝙ ut dicit̃ a philoſopho qualitatis. nõ eſt qualitas. ſed ideo qa color non ineſt ſubiecto niſi in ordine ad ſuperficiem ſic paneitas poteſt ſubſtentari in uerbo mediante corpore non quidẽ ꝙ corpus ſit immediatũ ſubſtentatiuũ & ſubſtẽtificatiuum paneitatis aſſumptæ & uerbum primum. Sed quia nõ ſubſtẽtificat̃ paneitas in ſuppoſito uerbi niſi in ordine ad corpus chriſti partem. Hunc.n. ordinem poteſt deus ponere inter naturas aſſumptibiles: licet in natura ſua non habeant illum ordinem ſicut auferre poteſt ab aliquibus naturalem ordinem quem habent inter ſe: ut inter calorem: & actum calefaciendi in fornace Chaldeorum & in aliis multis. Sicut ergo color quia ſubſtantiæ ineſt in ordine ad ſuperficiem dicitur de ſuperficie in cõcreto per modum qualis accidentalis

R ñſio ad ſextum

R ñſio ad ſeptimũ.

R ñſiones ad octauũ

R ñſiones ad nonum

Argumentũ ꝓ parte affirmatiua.

dicendo ſupficies eſt colorata ſic paneitas quæ eſt ſubſtantia dicetur de corpe chriſti in cōcreto ſumpta per modū qualis ſubſtantialis ſiue per modū qd dicēdo filius dei eſt panis & ecōuerſo:ſicut & humanitas de ſuppoſito dicitur in qd dicēdo filius dei eſt homo & ecōuerſo:ſicut ergo qa deus eſt homo & ecōuerſo.inde cōicant ſibi idiomata ubi deus ibi homo.& ſimiliter de ſupficie & albo ſic de pane & corpore. Nā ſi panis eſt in altari corpus xpi eſt in altari.forte aliter dicēdū ꝙ naturæ aſſumptæ habēt modū accidētis ut dicebāt antiqui theologi inquantū aduenīūt ſuppoſito ſubſiſtēti in actu & nō cōſtituunt ſuppoſitū:ſed magis cōſtituunt̄ in eſſe per ipm. Sicut ergo in accidētibus inuenit̄ unū eſſe ſubiectū alterius licet nō ultimatū ſicut dicimus potētiā aīæ eſſe ſubiectū urtutū & habituum inq̄tum eſt ſubſtētata p aīam & ſimiliter ſupficies reſpectu coloris aliquo mō ſubiectū dicit̄.ſic licet una natura aſſumpta nō poſſit per ſe & primo ſubſtētare aliā naturā:tñ inq̄tum eſt uerbo unita & in ipſo ſubſtentata pōt aliā ſubſtentare in ſe & habere modū quaſi ſubiecti reſpectu illius & illa quaſi modū accidētis reſpectu illius quo ad hoc ſolū ꝙ una in alia ſubſtentet̄ ut ipſa eſt uerbo unita & ab eo ſubſtentata.Si.n.ſuppoſitū nō ſubſtentificat naturā aſſumptā niſi rōne ſui eſſe infinitat qd' trahit naturā ſibi unitā & aſſociatā cuicūq; naturæ cōicat ſuum eſſe infinitū eidē cōicat poſſe aliā naturā ſibi unitā ſubſtētare.Sic etiā ſubſtātia inq̄tū trahit unū accidēs ad ſuū eſſe:eo ꝙ accidēs nō eſt ens niſi qa eſt entis in tantū dat ei ut poſſit aliud accidēs ſibi adueniens ut actus aduenit potentiæ ſubſtentare in ſe ipſo & in ſuo eſſe. Corpus ergo pro parte acceptū ut unitū & ſubſtētatū a uerbo in ſuo eē quod eſt eē uerbi ſibi cōicatū pōt naturam panis aſſumptibilē & modū accidētis habentē ſubſtentificare in ſe ipſo. Hoc in.ſupponit̄ ꝙ ſicut deus dat accidentibus modū ſubſtātiæ:ſic paneitati poteſt dare modū accidētis ſubſtentando ipſam in alio quod ad eā ſe habebit q̄ſi ſubiectum. nec differt quo ad hoc utrū ſit pfectū in ſpecie uel nō.quia q̄nq; ſubiectum accidētis ē impfectū in ſpecie; ſicut caput uel manus. Sicut etiā deus ꝓducit aliq̄s creaturas immediate:& aliq̄s mediātibus aliis.& ſicut in ſe ipſo terminat ut i fine aliquas creaturas p alias:ſic ēt poteſt uerbū in ſe ipſo terminare ut in ſuppoſito ſubſtentāte aliquā creaturā mediāte alia.& ſicut creaturæ p quas deus ꝓducit.dicuntur ꝓducētes & creaturæ p quas in ſe terminat ut in fine dicunt̄ fines ſiue ſubfiues.ſic creatura per quā uerbū iu ſe aliā ſubſtentificat dicet̄ ſubſtentificare. ratione ergo talis ſubſtentificationis in corpore chriſti ut in quaſi ſubiecto & immediato ſubſtentamēto dicet̄ in concreto panis eſt corpus & ecōuerſo.ſicut filius dei eſt homo & ecōuerſo. & cōicabūt ſibi idiomata modo prædicto ſicut ſupficies & coloratū. Supponit.n.panis pro ſubſtentāte paneitatē ſicut albū pro ſubſtētante albedinē. Sicut.n. dicit pħus primo topicorū ꝙ albū eſt corpus talē colorē ſic habens. dicit Dam.li. iii.c.xi. deus eſt qui habet diuinā naturā. & homo qui habet humanā naturā & ſic de cæteris: & ſicut non differt ad hoc ꝙ aliquid ſit albū ꝙ ipſum in quo ſubſtentat̄ albedo ſit pfectum in ſpecie ul̄ nō.ſic nō differt ad hoc ꝙ aliqd dicat̄ panis ꝙ ipſum quod eſt paneitas q̄ſi ſubiectū in quo.ſ.immediate ſubſtentificat̄ paneitas ſit perfectū iu ſpecie uel imperfectū ſiue natura uel pars naturę.Contra quia natura aſſumpta uel pars naturę aſſumptæ non habet rōnē ſuppoſiti:nec habet eſſe ſubſiſtentiæ iu ſe quia:licet cōmunicet̄ ei eſſe uerbi:tñ ut eius eſt nō eſt eſſe ſubſiſtentiæ: ſed exiſtentiæ in alio.Non ergo natura aſſumpta ut unita eſt poteſt ſubſtentare aliā naturam in ſe,nec trahere eam ad ſuppoſitum cum non habeat ipſa rationem ſuppoſiti.

Sed ſi

Antiquorum theologorum dogma

Accidens quo modo dicitur ens

Ariſtote.

Damaſcenus

Dubitatio

Sed ſi hoc cõcludit nunq̄d ẽt cõcludet ꝙ ſupꝭficies nõ põt in ſe ſubſtẽtificare colorẽ Solutio
cũ eſſe qđ eſt ſubſiſtẽtiæ reſpectu ſubſtãtiæ ut cõicatũ accidẽti ſit exiſtentiæ.& ita
nõ poterit eſſe ſubiectũ coloris eo ꝙ ipſa ſupꝭficies ſit accidẽs.nunq̄d dicẽdũ ꝙ eſſe
uerbi ut ẽ humanitatis aſſumptæ in habitudine ad uerbũ eſt exiſtẽtiæ.ſed ut ẽ eiuſ-
dẽ humanitatis in habitudine ad paneitatẽ eſt ſubſiſtẽtiæ.ut aũt ẽ ultimo aſſumptę
naturæ eſt exiſtẽtiæ ſimpliciter ſicut de ſupꝭficie poſſet dici.Sed adhuc cõtra prædi Dubita-
cta ſic arguiť natura ĩmediate uniť ſuppoſito non ergo eſt poſſibile ꝙ paneitas ſup tio
poſito uerbi uniať mediante alia natura cũ inter naturã & ſuppoſitũ non poſſit ca-
dere mediũ.Sed forte natura ꝓprio ſuppoſito ĩmediate unitur.ſed de ſuppoſito ex Solutio
traneo reſpectu cuius habet modũ aliquem accidẽtis nõ oportet.ſed una põt uniri
ſuppoſito mediãte altera mõ prædicto.Cõtra ſi tenet ſiĺitudo de ſupꝭficie ſequereť Dubita-
ꝙ ſicut ſupꝭficies ſeparata a ſb̃a ẽ ſubiectũ coloris & eſt colorata.ſic ſi corpus ſepa- tio
rareť a ſuppoſito uerbo ipm̃ eẽ poſſet quaſi ſubiectũ paneitatis & adhuc diceretur
panis qđ ẽ abſurdũ.Hoc nõ erit ſi dicamus ꝙ ſicut dicit Hilarius ſupꝭficiei ſeparatę Solutio
a ſb̃a põt cõferri eẽ & modus eſſendi ſb̃æ rõne cuius ſubiectũ erat accidẽtibus.ſed Hilarius
nõ ſic hũanitati ſeparatæ cõferri põt eẽ ſuppoſiti uerbi infinitũ rõne cuius poterat
ſubſtẽtare naturã ſubſtãtialẽ aliã.Et tu nota ꝙ in his oĩbus inq̄ſitionibus ſemp̃ fuit
præſuppoſitũ ꝙ ſuppoſitare alienã naturã ſit ꝓpriũ eẽ infiniti.Sed adhuc cõtra ar- Dubita-
guiť ſic.Verbũ aſſumpſit carnẽ mediãte aĩa.nec tñ pp̃ hoc aĩa dr̃ de carne uel econ- tio
trario.ergo dato ꝙ uerbũ aſſumpſiſſet paneitatẽ mediãte corpore non pp̃ hoc unũ
diceť de alio.Sed forte nõ ẽ ſimile.qa uerbũ dr̃ aſſumpſiſſe carnẽ mediãte aĩa tanq̄ Solutio
aĩa exiſtẽte media quo ad eẽ naturæ.Itẽ mediãte aĩa quoad fieri aſſumptiõis ſed nõ
aſſumpſit carnẽ mediãte aĩa quaſi aĩa primo ſubſtẽtata.& aĩa deinde ſubſtentet car
nẽ ſicut dr̃ de humanitate & paneitate.ſed ideo qa nõ aſſumpſit carnẽ niſi in ordine
ad naturã humanã cuius ẽ pars per aĩam ſibi unitã.Rurſus pro parte falſa arguiť Argumẽ-
ꝙ cõuenientius ſit ponere ẽt de facto corpus Chriſti eſſe in altari per hypoſtatiza tum ex p-
tionẽ paneitatis in ſuppoſito Chriſti dei q̄ per cõuerſionẽ.Quia ſi illud reputať in te falſa
conueniẽs eſt qa ẽ cõtra determinata ab eccleſia ſed ꝓbať ꝙ hoc nõ eſt.Nã ſi in ali Primo.
quo uidereť iſta poſitio eẽ contra determinata ab eccleſia hoc maxime uidereť in
duobus ꝙ uidelicet panis remaneat & ꝙ accidẽtia nõ ſint ibi ſine ſubiecto ſed neu-
trũ dicit iſta poſitio.Cõcedit.n.ꝙ panis nõ remanet qa ſuppoſitum panis nõ rema-
net.& põt ẽt dicere ꝙ accidẽtia ſunt ibi ſine ſubiecto.Accidens.n.depẽdet a ſubſtã Accidẽtis
tia q̄tũ ad exiſtentiã tm̃ ſaltẽ ſecundũ cõem uiã nõ ſecundũ eſſentiã.Quare licet re a ſubſtan-
maneat eſſentia panis cũ tñ deſinat ibi eẽ ſubliſtẽtia panis per quã ſubſiſtebãt acci- tiã depen
dẽtia.relinquiť ꝙ accidẽtia per ſe ſubſiſtãt niſi ponamus ea migrare de ſubiecto in dentia
ſubiectũ.Secũdo arguiť qa hæc poſitio ſit cõueniẽtior qa plures difficultates tol- Secundo.
luntť ꝑ hãc poſitionẽ.Solũ.n.difficultas de unione ẽ hic.pauciora aũt ſunt ponẽda
in articulis fidei niſi fides cogat & aſſũptio ẽ ſpãlis articulus ergo nõ oportet multi
plicare miracula & credibilia ſupra rõnem nr̃am ſine euidenti & cogente neceſſita
te.Tertio qa per iſtum modũ melius ſaluať apparentia qa apparet in hoc ſacro eẽ Tertio
panis & uinũ quod ſaluat aſſumptio & non cõuerſio.uidemus.n.aliquẽ nutriri ex
hoſtiis ſicut ex uero pane & putreſieri hoſtias.& eis deniq; oĩa accidere q̄ accidũt
ſubſtantię panis.Quare ſi iſta oĩa pñt ſaluari cũ hoc non ueraciter corpus Chriſti
ſit in altari & quod ille panis q ut dicit Berẽgarius fideliũ dẽtibus atterrať ſit uerũ
corpus Chriſti melius eſt iſti mõ adhærere q̄ mõ de cõuerſione per quẽ iſta nõ ſal-

Q uarto uantur ſine multiplicatiõe miraculorũ.Q uarto qa dicit Paulus prio cor.x. Panis
Paulus quẽ frãgimus nõne participatio corporis dñi eſt.Q uinto qa ibi eſt Chriſtus ſacra
Q uinto mentaliter ubi eſt uirtute ſacramẽti directe.ſed directius fit Chriſtus in altari p aſ-
ſumptionẽ ꝗ p cõuerſionẽ:qa forma huius ſacramẽti quæ efficit ſignificando dire-
ctius efficit illud qđ magis ꝓprie ſignificat.& hoc eſt unio p aſſumptionẽ qua cõi
canť idiomata ita ut hoc ſit illud qđ ſonãt uerba formalia hoc eſt corpus meũ.non
autẽ unio cõuerſionis:qa per illã panis nõ eſt Chriſtus nec econuerſo.ſed panis fit
Sexto Chriſtus uel cõuertiť in Chriſtũ.Sexto quia ille modus de cõuerſiõe eſt intricatus
& multas habet difficultates:hic aũt ẽ clarus & expeditus.Aſſumptionem.n.credi
mus iam p aliũ articulũ.quæcũqꝫ aũt ſunt idẽ ſuppoſito limitata ubicũqꝫ eſt unum
ibi eſt reliquũ.ſicut ubicũqꝫ eſt muſica ſortis ibi eſt eius albedo.Dico autẽ limitata
quia ſi unũ eſſet limitatũ & aliud illimitatũ ubi eẽt limitatũ ibi eſſet illimitatũ non
tñ econuerſo.Sed pane aſſumpto corpus Chriſti humanũ & corpus panis eſſet unũ
ſuppoſito & utrũqꝫ eſſet limitatum.ergo cum in altari eſſet panis aſſumptus ibi eẽt
per conſequens corpus Chriſti.Item medium eſt propinquius ꝗ extremum.Sed ſi
Chriſtus aſſumeret panem uel paneitatem hoc faceret mediante ſua corporeitate:
quia indignius aſſumptibile eſt mediante digniori ſecundũ congruitatẽ aſſumptio
nis.igiť cum ſuppoſitũ Chriſti aſſumens eſſet in altari cum pane aſſumpto multo
Vltimo magis ibi eſſet corpus Chriſti quod eſſet medium aſſumptionis.V ltimo uidetur ꝙ
nihilominus poſſint ſaluari auctoritates ſanctoꝝ de cõuerſione tenẽdo aſſumptio
nem:cũ enim eſſe differat ab eſſentia unum põt aſſumi alio nõ aſſumpto:unde non
ſic eſt uerbũ incarnatum ſicut in paneatum quia in illa aſſumptione præuenta fuit
eſſentia aſſumpta anteꝗ haberet eſſe.V nde nunꝗ habuit eẽ aliud ab eſſe diuino ſibi
cõicato ꝓpter quod fuit aſſumptio ſine cõuerſione aliqua aſſumpti in aſſumens &
ecõuerſo.V nde eccleſia dicit nõ cõuerſione diuinitatis in carnẽ nec ſupple ecõuer
ſo.ſed aſſumptiõe humanitatis in deũ Panis præexiſtens habet eſſe & eſſentiam &
aſſumptio ad humanitatẽ ſuppoſiti cõſumit ipſum ſubſiſtere nõ per annihilationẽ
ſed per aſſumptionẽ eſſentiæ ſubſtantialis pficiť hoc myſterium.& ſic oẽs auctori
tates de trãſubſtantiatione loquẽtes & cõuerſione poſſunt referri ad eſſe & non ad
eſſentiã & auctoritates dicẽtes ꝙ poſt cõſecrationẽ nõ manet panis ſed fuit uerum
eſt ſecundũ eſſe:qa remanet ſolum ſecundũ eſſentiam.Ex quibus uř ꝙ ita ueraciter
põt eſſe ſacramẽtaliter in altari corpus Chriſti ſine cõuerſione per aſſumptionẽ pa
neitatis ſicut modo poniť cõmuniter per conuerſionẽ immo iſtoꝝ trium termino-
Aſſũptio. rum aſſumptio.cõuerſio.annihilatio.non põt intelligi bona diſtinctio niſi præſup
ponendo modũ opinionis iſtius dicendo ꝙ illud aſſumitur ꝙ ante aliquod ab ipſo
Annihila præhabitum eſſe ſuppoſitabile ad nouũ ſuppoſiti eſſe aſſumunť illud annihilatur
tio. quod ſimpliciter deſinit eſſe.ita ꝙ ſua reproductio eſſet creatio & imptinẽs eſt om
nino ad hoc ſiue ponať ꝙ ei aliquid ſuccedat ſiue nihil ſuccedat:quia hoc a re quæ
Cõuerſio deſinit eſſe eſt omnino extrinſecũ.illud uero conuertiť quod remanens ſecundum
eſſentiã amiſſo proprio eſſe ſuppoſiti tranſit ad eſſe alterius ſuppoſiti:& uere fit il-
lud ſuppoſitum.& hæc eſt uera ratio conuerſionis in qua duo intelliguntur in con
uerſo quod.ſ.remaneat per eſſentiam: & per hoc differt ab annihilato & fiat aliud
Rõ cõuer per rationem ſuppoſiti per quod differt a non conuerſo. & dum fit aliud rationem
ſionis proprii ſuppoſiti dimittat & per hoc differt ab aſſumpto. Tenendo autem com-
munem modum cõuerſionis non conuertitur panis ſed annihilatur.& qui uolunt
ſaluare

ſaluare ꝙ ſit cõuerſio ita ꝙ non annihilatio uidet̃ potius uerbis q̃ re ſatiſfacere. Vnde & multi de illa uia cõceſſerunt ꝙ ſit annihilatio &c. Ad oppoſitũ pro parte uera arguit̃ ꝙ opinio ponens ſacr̃m euchariſtiæ de facto confici per aſſumptionẽ paneitatis ſit inconueniẽs & irrationabilis. Primo autẽ arguit ſic Durãdus ꝙ ridiculũ eſt ꝙ omni die aſſumatur una natura imo multæ a ſuppoſito diuino & omni die deponant̃: qđ eſſet ſi ſubſtãtia panis in hoc ſacr̃o de nouo aſſumeret̃: qa quot ſunt conſecratiões tot aſſumerent̃. & quot fiunt aſſumptiões ſacr̃i tot deponerentur. Sed hęc forte ridiculoſitas nõ demõſtrat falſitatẽ ſuppoſiti. Secũdo arguitur quia uidet̃ impoſſibile ꝙ talis aſſumptio fiat mediãte aliquo creato ſicut ponit prædicta opinio quia illud mediũ uel ſe habet in rõne efficientis talẽ aſſumptionẽ uel in rõne terminantis ſed nihil creatũ põt ſe habere ad aſſumptionẽ aliquo iſtoꝝ modoꝝ ergo &c. Minor ꝓbat̃ ꝙ enim nihil creatũ poſſit eſſe cã efficiens talis aſſumptionis patet qa talis aſſumptio ſit per hoc ꝙ res amittit ſuũ propriũ & naturalẽ modum eſſendi & alienũ induit. quod nõ uidet̃ poſſe facere niſi auctor naturæ qui ſolus naturas rerũ inſtituit. ſic ſolus eas mutare poſſe uidet̃. Hoc argumentũ Durãdi forte oſtendit ꝙ illud creatum nõ põt eſſe cã efficiẽs principalis per idẽ uidet̃ ꝙ nihil creatum põt terminare talẽ aſſumptionẽ quia non põt tribui alicui naturæ quod eſt ſupra naturam & totũ curſum naturæ. hoc aũt eſt ſubſtẽtificare aliã naturã quæ nata eſt in ſe ſubſiſtere. & hæc forte erronea opinio ſupra poſita crederet ſe euitare per quædam ſupradicta. Non. n. de facili ſemp falſum de ſua falſitate per euidẽtes rões cõuincitur: ita eſt debile lumen noſtri intellectus utpote eius qui ultimus eſt in natura intellectuali. Præterea arguit ſic Durãdus quicqđ ſit de poſitione talis aſſumptionis oĩno tñ incõueniens eſt ꝙ fiat mediante corpore parte. Nunq̃. n. corpus ut accipit̃ ut pars humanæ naturæ ponendo unã formã tñ in hoĩe: cũ non põt noĩare ſolam materiã. ſed neceſſario noĩet cõpoſitum ex materia & forma dãte eſſe corporeum. neceſſe eſt ut corpus humanũ dicat realiter totũ & non partẽ. licet ſecundũ rõnem poſſit noĩare partẽ eo ꝙ aĩa dat oẽs ꝑfectiones quas dant formæ inferiores. Et ideo ſi cõſideret̃ cõpoſitũ ex materia & forma quæ eſt anima prout dat eſſe corporeum tm̃ & cõparet̃ ad idẽ cõpoſitũ prout per animã habet nõ ſolũ eſſe corporeũ ſed ſenſum & uitã & rationẽ. ſic corpus primo mõ ſumit̃ ut pars. & ſecũdo mõ ut totũ. ſed cum hæc differentia ſit ſolũ rõnis nõ eſt ad ꝓpoſitũ eoꝝ cum dicãt realẽ aſſumptionem panis fieri mediãte corpore parte. Differentia. n. rõnis nihil facit ad differẽtiã realis aſſumptionis. Quicquid aũt ſit de efficatia iſtius rõnis contra ponentes unã formã. Patet ꝙ contra nõ tenẽtes unam formã non ꝓcedit. Item arguit ſic. Deficit hæc poſitio in hoc ꝙ ponit ꝙ per talẽ aſſumptionẽ corpus Chriſti ſumptũ de uirgine ſit in hoc ſacramento per cõĩcationẽ idiomatũ quia unum prædicat̃ de altero: quia qua rõne corpus chriſti eẽt in ſacr̃o altaris ꝑ aſſumptionẽ ſubſtãtiæ panis: eadẽ rõne ſanguis eẽt in hoc ſacr̃o ꝑ aſſumptionẽ ſubſtãtiæ uini. ſed hoc nõ eſt uerum ut ꝓbabit̃ ergo &c. Aſſumptũ ꝓbatur qa ſi ſanguis Chriſti eẽt in hoc ſacr̃o ꝑ aſſumptionẽ ſubſtãtiæ uini ſicut ponit̃ de corpore Chriſti ꝑ aſſumptionem ſubſtãtiæ panis tũc oporteret ꝙ ſicut panis aſſumit̃ mediãte corpore qđ ꝑtinet ad unitatẽ ſuppoſiti aſſumẽtis ſic uinũ aſſumeret̃ mediante ſanguine ꝑtinẽte ad unitatẽ ſuppoſiti aſſumentis. mõ conſtat ꝙ ſanguis Chriſti nõ ꝑtinet ad idẽtitatem ſuppoſiti Chriſti. cũ ſanguis nõdũ ſit ſub forma humana. ſed ſit humor in uia ad cõuerſionem ut fiat ſub forma humana ergo ipm̃ non põt aſſumi a ſuppoſito Chriſti mediãte ſanguine

Primũ durãdi argumẽtũ pro parte

Secundũ

Reſpõſio

Tertium

Hoĩem dicẽdo eẽ ex corpore aĩaq; iſtud dr̃ ſm rõnẽ cõpoſitũ autẽ ex corpore &c. iſtud realiter

Reſpõſio

Quartũ

niſi forte diceret̃ ꝙ in q̃libet cõfectione huius ſacramẽti eſſet aſſumptio ſanguinis
Chriſti imediate & mediãte ſanguine aſſumptio uini.& ſic oĩ die eẽt aſſumptio no-
uæ naturæ.ſ.ſanguinis abſq; omni ordine ad naturã panis aſſumptam quod alii ne
gant & mediãte iſta eẽt aſſumptio uini. Sed in hoc forte multi nõ ſolũ nõ accepta-
Reſpõſio rent rõnẽ Durãdi.ſed nõ minus eũ repræhẽderẽt quã ſupradictã opinionẽ.ſ. de nõ
aſſumptiõe & nõ hypoſtatica uniõe ſanguinis Chriſti effuſi in cruce & exhibiti in
ſacramẽto ad ſuppoſitũ filii qa uł ꝙ ſecundum hoc ille ſanguis nõ fuiſſet ſufficiens
preciũ redẽptionis humani generis. Cũ nõ eẽt unitus hypoſtatice æ diuinitati. Vn-
.S.Tho. de ſanctus Thomas.vi.quolibet.q.vi.ſic dicit Sãguis chriſti in paſſiõe effuſus hu-
manũ genus ſanctificauit ſecundũ illud hebræoꝝ ultimo. Ieſus ut ſanctificaret per
ſanguinẽ ſuũ populũ extra portã paſſus eſt. humanitas ẽt Chriſti uirtutẽ ſalutiferã
Damaſcenus habuit ex uirtute uerbi ſibi uniti: ut dicit Damaſcenus.iii.lib.unde manifeſtum eſt
ꝙ ſanguis in paſſiõe effuſus qui maxie fuit ſalus fuit diuinitati unitus.& ideo opor
Aliđ Durãdi argumentum. tuit ꝙ in reſurrectione inngeret̃ aliis humanitatis partibus &c.hæc ille. Sequitur
Durãdus cõtra prædictã poſitionẽ qa corpus Chriſti eſt in altari uel in ſacramẽto
altaris per uerã exiſtentiã ſuæ naturæ.& non ꝑpter ſolã cõicationẽ idiomatũ.ſicut
ponit hæc opinio quod patet qa hoc ſemp refert idẽ numero quod præceſſit. Sed
Chriſtus inſtituendo hoc ſacramentũ dixit hæc uerba Lucæ.xxii. Hoc eſt corpus
meũ quod pro uobis tradet̃ &c. Et hic calix in meo ſanguine qui pro uobis effun-
det̃.ergo illud idẽ corpus numero quod poſtea fuit traditũ apoſtolis in ſacramẽto
ad edendũ ſed corpus quod fuit traditũ ad crucifigendũ nõ fuit de natura panis ſed
fuit corpus pertinẽs ad naturã humanitatis: ergo corpus traditũ apoſtolis in ſacra-
mento altaris fuit uere de natura humanitatis: & pari rõne in ſacramẽto noſtro eſt
corpus Chriſti pertinẽs ad eius humanitatẽ & nõ eſt ibi ſolũ per cõicationem idio
Remotio obiectiõis matũ ex aſſumptiõe paneitatis. Quod ſi qs dicat ꝙ relatiuũ refert idẽ ſecundũ ſup
poſitũ nõ idẽ ſecundũ naturã.& ſic põt uere dici demõſtrato pane aſſumpto hoc ẽ
corpus meũ quod pro uobis tradet̃ quia idẽ eſt ſuppoſitũ habẽs paneitatẽ aſſum-
ptã & corporeitatẽ poſtea traditã.& ſic idẽ ſuppoſitũ fuit prius demõſtratũ & dein
de traditũ.licet ſecũdũ aliã & aliã naturã nõ ualet. Quia cũ dr̃ hoc eſt corpus meũ.
corpus non põt ibi teneri pro ſuppoſito habẽte corporeitatẽ ſed potius pro natu-
ra habita ut notat ꝑnomẽ poſſeſſiuũ cui addit̃ cũ dr̃ corpus meũ hoc eſt quod ha-
Reſpõſio beo. Sed forte hoc hẽret maiorẽ efficaciã apud grãmaticos q̃ apud theologos. Vl
Aliđ Durãdi argumentum. terius arguit ſic ꝙ dicta aſſumptio non ſufficit ad hoc ꝙ corpus Chriſti ſit in altari
neq; realiter neq; ſecundũ cõicationẽ idiomatũ. nõ qdẽ realiter qa aſſumptio duaꝝ
naturarũ ab uno ſuppoſito nõ ſufficit ad hoc ꝙ ubi eſt una natura ſit alia. qa ſi ſup-
poſitũ filii a principio aſſumpſiſſet humanitatẽ Petri in Roma & Pauli in Iudæa:
nõ ꝑpter hoc ubi eſſet Petrus ibi eſſet Paulus & ecõuerſo niſi quo ad ſuppoſitũ qđ
de utroq; prædicat̃ & de quo utrũq; prædicatur cõcretiue. Similiter dato ꝙ ſuppo
ſitũ filii aſſumpſerit humanitatẽ & paneitatem: non oportet ꝙ ubi eſt natura panis
ibi ſit natura humanitatis. neq; ratione ſuppoſiti poſſet dici ꝙ ubi panis eſt ibi eſt
corpus Chriſti ꝑpter cõicationẽ idiomatũ qa ſecundum illam opinionem nomen
ſuppoſiti non recipit prædicationem panis aſſumpti nec corporis partes. Non.n.
uerum eſt dicere ſecundum iſtos ꝙ filius dei ſit panis uel corpus quod eſt pars er-
go ratione cõis ſuppoſiti non poteſt unum de altero prædicari ut ſic dicatur unum
eſſe alterũ uel unũ eſſe ubi eſt alterum nec eſt ſimile de dente æthiopis & eius al-
bedine

bedine quia album dr̃ dens & dens dicit᷑ albus.& ubi eſt unũ eſt alterũ qa hoc eſt
per hoc ꝙ ſunt unum ſubiecto:& per cõſequens indiſtincta ſubiecto & loco. nõ ſic
autẽ põt dici de corpore humano & paneitate aſſumpta & quicqd ſit de hoc argu-
mẽto hoc ẽ uerꝫ ꝙ ſicut nõ ſeqt᷑ de neceſſitate ſeqtur tñ de poſſibili &c. Petrus autẽ Reſpõſio
de palude ſic arguit.aut aſſumeret ſubſtãtiã panis cũ accidentibus aut ſine non ſine Argumẽ-
quia hoc eſt ĩpoſſibile qa quod nõ eſt per ſe factibile nec ſubſtẽtabile quacunq; uir tũ primũ
tute ut relatio uel aliqd huiuſmodi nõ eſt per ſe aſſumptibile. Subſtantia autẽ cor Petri de
poralis ſine quãtitate fieri non põt:qa eſt ſuus terminus & ꝓpria paſſio magis quã palude
titas ſiue figura.hoc aũt multi negarẽt.Si autẽ cum accidẽtibus tunc nõ eſſet in al-
tari ſacramẽtaliter ſed localiter per quãtitatẽ cum ſubſtãtia aſſumpta in altare.nec
inde mota ſicut localiter fuit in utero per quãtitatẽ cum humanitate ibi aſſumpta.
Et forte hoc cõcludit ꝙ non eo mõ ſacr̃aliter quo dicunt Thomiſtæ per conuerſio Reſpõſio
nem qui dicunt ꝙ nõ eſt ibi per ſuã quantitatẽ ſed per quãtitatẽ panis quam ſi aſſu
mat cũ pane iam uidebit᷑ ꝙ ſit ibi per quantitatẽ quæ ſit ſua.Modus aũt Thomiſta
rũ a multis nõ tenet᷑.Secundo arguit Petrus ꝙ non põt intelligi de corpore qđ eſt Secundũ.
genus:ſed ſolũ de corpore quod eſt pars qa genus nõ prædicat᷑ poſſeſſiue de ſuo in
feriori:ſicut pars de toto.Cum.n.dico humanitas mea & manus mea.non autẽ aſal
meum nec hõ meus de me ipſo.Hoc aũt apparet de conſecratione ſanguis qua dr̃
hic eſt calix ſanguinis mei.ſanguis autẽ nõ eſt æquiuocum ad genus & ad partẽ ſi-
cut corpus ſed tantum ſumit᷑ pro parte.Dato ergo ꝙ corpus ꝙ eſt Chriſtus per aſ-
ſumptionẽ eſſet ex ui ſacramenti in altari non tamen corpus Chriſti quod eſt pars
niſi tantum ex naturali cõcomitantia qa per aſſumptionem non fieret unio in natu
ris ſed in perſona tantum. Vnde per illã aſſumptionẽ fieret ꝙ panis eſſet corpus ꝙ Reſpõſio
eſt Chriſtus non autẽ corpus xp̃i ſicut nec mõ diuinitas ẽ humanitas & de hoc ſatis
dictũ eſt ſupra.ſ.de corpore parte & de corpore qđ eſt genus. Tertio arguit: qa ſi- Tertium
cut corpus hoĩs aſſumptũ non debuit corrũpi nec putrefieri:nec in ſubſtantia nec
in quantitate.ſic nec deberet corrũpi panis ſi aſſumeret᷑.Forte autẽ hæc ſimilitudo
nõ currit de neceſſitate.Ad argumẽta pro parte oppoſita rñdet᷑ ad auctoritatẽ Da Reſpõſio
maſceni dr̃ ꝙ ſicut cõſtat ꝙ aqua baptiſmatis nõ aſſumit᷑ in unitate ſuppoſiti diui- Ad primũ
ni:nec gratia ſancti Spiritus unitur ei ita ut faciãt unũ ſuppoſitũ ſimiliter panis & argumẽtũ
uinũ nõ aſſumunt᷑ ad diuinum ſuppoſitũ nec eis cõiungit᷑ diuinitas in unitate ſup- pro parte
poſiti.ſed ſicut aqua ibi aſſumit᷑ ut materia ſacramẽti permanẽs:ſic panis & uinum oppoſita
ut materia trãſiens:qa materia ſacr̃i cõuertit᷑ in corpus Chriſti:& per cõſequens dr̃ reſponſio
aliquo modo uniri diuinitati non per aſſumptionẽ manente natura panis aut uini.
ſed per tranſſubſtantiationẽ in humanitatẽ prius aſſumptã.patet hoc ex ſequenti-
bus ubi dr̃ ſic quẽadmodum naturaliter per comeſtionem panis & uinum & aqua
per potum in corpus & ſanguinẽ comedentis & bibentis tranſmutantur:& non fit
aliud corpus q̃ prius ita & ꝓpoſitionis panis & uinum & aqua per mutationem &
aduentum ſpiritus Sancti ſuper naturaliter tranſit in corpus domini & ſanguinem
& ideo non ſunt duo ſed unum & idem.Ex quibus uidet᷑ ꝙ non eſt intẽtio Dama-
ſceni per ſubſtantiam panis & uinum remaneant & aſſumãtur a diuino ſuppoſito
ſed tranſeunt in corpus & ſanguinẽ Chriſti & ſic uniuntur diuinitati. Inſtant autẽ Inſtantia
illi quærentes quomõ unitur quod anihilatur.i.uere in ſe deſinit eſſe & inſtãt de il-
la ſimilitudine carbonis in qua dr̃ ꝙ ſicut carbo lignum ſimplex non eſt ſed unitum
igni ita panis cõionis non eſt ſimplex panis ſed unitus diuinitati.Et dicitur ꝙ car- Solutio.

bo & ignis nõ ſunt ſuppoſito idem unum tamen cũ ſua corruptione tranſit in aliud
ſic panis cõionis nõ eſt cum diuinitate unũ ſuppoſito.ſed ſua deſitione trãſit in cor-
Obiectio pus Chriſti quod eſt unitũ diuinitati.Sed cõtra quia tunc panis cõionis aſſimilare
tur igni in quẽ uidelicet trãſiuit carbo per ſui corruptionẽ & nõ ipſi carboni in quo
Reſpõſio cũ ipſius naturæ ligneæ ſaluatione ſimul inuenit̃ natura ignis. Quære reſpõſionẽ
& forte eſt hæc ꝙ ſimilitudo non currit quo ad oĩa & forte fuiſſet melius ꝙ Dama
Damaſce ſcenus nõ poſuiſſet illã ſimilitudinẽ:& cum dicit idẽ Dama.ꝙ deus cõiugauit diui-
nus nitatẽ pani.Dicendũ eſt ꝙ nõ per aſſumptionẽ licet ſicut cibus coniungitur cibato
quia cõuertit̃ in ipſum.Accipiat̃ autẽ inter hanc cõuerſionẽ & illã illa ſimilitudo
S.Tho. quæ ibi põt cadere.S.Thomas in.iiii.li.xi.di.q.i.dicit ꝙ uerbũ Dama.intelligendũ
eſt quantũ ad ſpẽs quibus corpus Chriſti diuinitati unitũ mõ ineffabili cõiungitur
hæc ille.& poſtq̃ modus iſte ẽ ineffabilis non oportet ulterius quærere de ipſo. In
tertia autẽ parte ſummæ.q.lxxv.dicit deus cõiuganit diuinitatẽ ſuam.i.diuinã uir
tutem pani & uino:nõ ut remaneant in hoc ſacramẽto ſed ut inde faciãt corpus &
ſanguinem ſuũ.Ad auctoritatẽ apoſtoli dr̃ ꝙ illa locutio eſt figuratiua tam ex par
te ſubiecti q̃ ex parte prædicati.Nã panis ex parte ſubiecti ſupponit pro ſacramen
Gloſſa au to ſenſibili.ſ.ſpeciebus panis.Corpus autẽ Chriſti ẽt ſumit̃ figuratiue. Vnde ſecun
ctoritatis dum gloſſam.per illã locutionẽ non dat̃ intelligi ꝙ ſubſtãtia panis aut ſpecies pa-
apoſtoli nis ſit uere & realiter Chriſtus aut corpus Chriſti:nec ꝙ corpus Chriſti prædicet̃
in recto de ſubſtãtia panis aut de ſpecie panis:ſed eſt ſenſus panis quẽ frangimus in
ſacramẽto.i.participatio panis fracti in altari.participatio corporis diuini eſt.i.fa
cit nos unũ eſſe cum Chriſto.Meminerint autẽ magiſtri qui mea dãnabãt:ꝙ ſi uer
ba Damaſceni & Pauli in iſta materia acciperent̃ ut prima facie & ſuperficialiter
Ad aliud ſonare uident̃:multis poſſent facere ſenſum in fide erroneũ. Cum autẽ dr̃ ꝙ ad hãc
prima ſo- poſitionẽ de aſſumptione minores ſequũtur difficultates.Dicendum ꝙ in his quæ
lutio. ſunt fidei:non ſemp eligendum illud ad quod pauciores ſequũtur difficultates:ſed
id quod eſt magis cõſonum traditionibus apoſtolicis & dogmati eccleſiaſtico etiã
ſi plures difficultates occurrãt.Oportet enim intellectũ captiuare in obſequm fi-
dei:& traditionibus patrum obediẽti ſe humilitate cõmittere:ut bene & religioſiſ-
Plato. ſime dicit ẽt Plato in Thimæo.Item dicet aliqs ꝙ licet illa aſſumptio magis ſalua-
Secunda ret apparentiã ad ſenſum:tamẽ cõuerſio magis ſaluat apparentiã ad intellectum.i.
uerba euangelii quæ melius eſt ſaluare quia nõ poſſunt mẽtiri ſicut ſenſus poſſunt
Inſtantia decipi.Sed cõtra arguit̃ adhuc pro parte oppoſita.Quia ſi hoc non fit per aſſum-
ptionẽ.ita ꝙ includat̃ in articulo incarnationis.eadem.n.eſſet credulitas.oportuit
de iſta conuerſione eſſe ſpecialẽ articulũ qui tñ nõ eſt in ſymbolo.Dicunt quidam
Reſpõſio ſicut Petrus de palude ꝙ articulus de eucharistia forte eſt ſpecialis ſub illo uerbo
Petrus de ſanctorum cõionẽ &c.Sanctus Tho.in ſecunda ſecundæ dicit ꝙ in ſacramẽto eu-
palude chariſtiæ duo poſſunt conſiderari unũ.ſ.quod eſt ſacramẽtum & hoc habet candẽ
.S.Tho. rõnem cum aliis effectibus gratiæ ſanctificãtis.Aliud eſt ꝙ miraculoſe ibi corpus
Chriſti continet̃:& ſic concludit̃ ſub articulo de omnipotentia:ſicut & omnia alia
miracula quæ omnipotentiæ attribuũtur.In.iii.autem ſententiarum dicit ꝙ fides
de corpore Chriſti & de omnibus ſacramentis & clauibus & omnibus huiuſmodi
Gloſſa cõ includitur in articulo qui eſt de effectu gratiæ qui eſt ſanctam eccleſiam catholi-
feſſionis cam &c. Ad confeſſionem Berengarii dicendum eſt ſicut dicit ibi glo.ꝙ niſi ſane
Beren. intelligas uerba Berengarii in maiorem incides errorem q̃ ipſe habuit. Dicit er-
go Petrus

Petrus de palude

go Petrus de palude ꝙ cum dr̃ corpus Chriſti frangit̃ exponendũ eſt.i.manet ſub ſpeciebus quæ franguntur q̃diu remanet in quãtacunq; parte. Subdit autẽ Petrus hæc uerba. Sic ergo dico ꝙ deus poſſet aſſumere panẽ & uinũ ſicut poſſet conuertere & ꝙ poſſet uerba inſtituere ad quorũ prolationẽ ſequeret̃ aſſumptio: ſicut nũc ad horũ prolationẽ ſeqtur conuerſio: non tamen dedit hanc uirtutẽ illis uerbis nec poſſet ſaluari ſenſus modernorũ ſi fieret aſſumptio & non cõuerſio hæc ille. Quæ uerba efficaciſſima ſunt pro ueritate concluſionis meæ quæ tota eſt de poſſibili nõ de ſic eſſe &c. Ad id quod quotiẽſcunq; ſunt duo idem ſuppoſito limitata ubicunq; eſt unum ibi eſt reliquũ. Dicitur ꝙ rõ tenet ſolum in his quæ ſunt in loco per accidens. Secus autem eſt de his quę ſunt in loco per ſe. Cum autem dr̃ ꝙ iſta. uidelicet panis eſt corpus Chriſti: corpus Chriſti eſt panis: non poſſunt uerificari niſi panis maneret. dicendum ꝙ exponendum eſt: id eſt ubi erat panis ibi ſit corpus chriſti. Et hæc ſufficiat diſputaſſe de hac quæſtione. ex quibus omnibus illa teneo quæ ſunt conſona ſupra explicare declarationi concluſionis meæ. Quæ autem diſſona cenſeo abiicienda & reprobanda.

Ad aliud

Ad ultimum.

QVAESTIO SEPTIMA DE SALVTE ORIGENIS.

Rationabilius eſt credere Origenem eſſe ſaluũ q̃ credere ipſum eſſe damnatum.

Dixerunt iſti magiſtri ꝙ hæc concluſio eſt temeraria & repræhendẽda & hæreſim ſapiẽs: & cõtra determinationẽ uniuerſalis eccleſiæ. ego autẽ ut de eis modeſtius loquar uolo oſtẽdere ſuũ iudiciũ nõ eſſe rectum: & ꝙ hæc cõcluſio nõ eſt cõtra determinationẽ eccleſiæ: & ꝙ plus ẽ q̃n ẽt quæcũq; ipſi contra me aſſerunt eſſent uera adhuc non pōt dici ꝙ hæc cõcluſio ſit hæretica uel hæreſim ſapiat. Erunt autẽ pro pleniori huius materiæ declaratione: ſeptẽ articuli. In primo uidebit̃ an Origenes unq̃ hæreticã aliquã de rebus fidei opinionem ſcripſerit & crediderit. in ſecundo dato ꝙ ſcripſerit an dogmatice uel adhæſiue uel inquiſitiue tm̃ ſcripſerit. In tertio dato ꝙ adhæſiue an taliter adhæſiue ꝙ illa ſcribẽdo mortaliter peccauerit & hæreticus dici poſſit. In quarto dato ꝙ ſcripſerit & taliter ſcripſerit ꝙ ſcribẽdo errauerit an pro talibus unq̃ pœnituerit. In quinto dato ꝙ de eius nec pnĩa nec ĩpœnitẽtia cõſtet. an ſit rõnabilius ipſum credere eẽ dãnatũ an ſaluũ. In ſexto qd ex dictis decretorũ iudicãdũ ſit eccleſiã determinaſſe de Origene. In ſeptimo quantũ obliget in iſta materia credulitatẽ nr̃am determinatio eccleſiæ.

Ad Origenis ſaluationem ſeptẽ articulis ſit proceſſus

De primo articulo

In materia primi articuli amara fuit inter Ruffinũ & Hieronymũ cõtentio, quibus (ut dicit Auguſtinus: qui ortã inter eos diſſenſionẽ deplorat) dederat deus ut cõiunctiſſimi & familiariſſimi melle ſcripturarũ ſanctarũ pariter ſaberent. Opinatur Ruffinus hæretica dogmata quæ in libris Origenis inueniunt̃ ab hæreticis falſo fuiſſe inſerta qui illius deprauauerunt libros & ex Origenis mẽte nõ eſſe. Hiero. cõtra ſentit. Sed uideamus quid utraq; opinio habet ꝓbabilitatis & apparebit forte ꝙ ſalua fide & plenaria ſatisfactione eorũ oĩum quæ de neceſſitate ſalutis tenemur credere adhuc libere & ꝓbabiliter pōt credi ꝙ principales illæ hæreſes ex quibus peccatũ cõuincit̃ Origenis & cõſequẽter dãnatio non fuerint ex Origenis mẽte ſed ei falſo a perfidis hæreticis illius libros deprauãtibus ĩpoſitæ. Eſt autẽ ꝓ hac parte primo auctoritas Pamphili martyris cuius liber fert̃ in defenſionẽ Origenis in quo glorioſiſſimus martyr ex uerbis ipſius Origenis ex eius libris ibi reci

Auguſtinus

Pamphilus martyr

Hieronymi teſtimonia origenis hæreſim indicantia

tatis oſtẽdit ipſum catholice ſenſiſſe in his in quibus hæreticus accuſatᷣ.Hierony-
mus aũt hunc librũ negans eẽ Pãphili in apologia ſua ad Occeanũ & Pãmachium
reſponſiua ſic inq̃t.Si ab inimicis Origenis libros eius dicitis eſſe uiolatos ut infa-
maretᷣ:q̃re mihi nõ liceat dicere de amicis eius & ſectatoribus cõpoſitũ eẽ ſub noĩe
Pamphili uolumẽ.quod illũ teſtimonio martyris ab infamia uẽdicaret.Ex quibus
uerbis uiᷣ quaſi ſatis notari poſſe ꝙ Hieronymus utrũq; ponat probabile innuẽs ſi
cut cõuinci non põt Ruffinus ꝙ illi libri nõ fuerint corrupti:ita nec ipſe põt con-
uinci ꝙ ille liber ſit Pamphili:& infra ſubdit Hiero. & ip̃m nomẽ apologetici oſtẽ
dit excuſationẽ.Non.n.defenditᷣ niſi quod in crimine eſt.Sed diceret forte q̃s ergo
& cũ hunc ip̃m tractatũ in quo hæc ſcribit Hiero.apologiæ titulo notet in quo de
fendit ſe ꝙ Origenis doctrinã nõ dogma ſit ſecutus pariter ſe oſtẽdit reum eẽ crimi
nis poſtq̃ non defenditᷣ niſi quod eſt in crimine:& ſic nemo iuſte poterit excuſari ſi
excuſatio ſemp iuſtã præſupponit accuſationẽ.Sed uideamus tunc q̃bus coniectu
ris moueatᷣ Hieronymus ad credendũ librũ nõ eſſe Pamphili.Primũ quod mouet
Hieronymũ eſt ꝙ eadẽ leguntᷣ in primo li.Euſebii illoꝝ ſex quę ſcripſit pro Orige
ne.Secundũ eſt ꝙ ipſe Euſebius ſcribẽs uitã Pãphili dixit ipſum nihil proprii ope
ris ſcripſiſſe.Sic.n.dicit Hiero.in p̃rio libro cõtra Ruffinũ ad Pãmachium & Mar
cellũ.Sex libros Euſebius cæſarienſis ep̃s Arrianæ quondam ſignifer factiõis pro
Origene ſcripſit latiſſimũ & elaboratũ opus:& multis teſtimoniis approbauit Ori
genẽ iuxta ſe catholicũ.i.iuxta nos Arrianũ eſſe.hoꝝ tu primũ librũ uertis ſub no-
mine martyris & infra.Si iſte Pamphili liber ẽ de ſex libris q̃s erit primus Euſebii
& infra.Itẽ Euſe.Amator & præco & cõturbernalis Pãphili tres libros ſcripſit ele-
gantiſſimos uitã Pãphili cõtinẽtes in quoꝝ tertio ſic dicit de Pãphilo:& ipſe q̃dem
ꝓprii opis nihil oĩno ſcripſit:exceptis epiſtolis q̃s ad amicos forte mittebat.In tan
tum ſe humanitate deiecerat defenſor Origenis & laudator Pamphili dicit Pãphi
lum nihil oĩno nec ꝓprii q̃cq̃ condidiſſe ſermonis:& hoc dixit iam Pãphilo marty
rio coronato ne hẽas ſuffugiũ poſt editos ab Euſebio libros hoc Pãphilũ ſcripſiſſe
& infra.Quid faciẽt epiſtolæ Theophili epi:q̃d Papæ Anaſtaſii in toto orbe hæ-
reticũ ꝑſequẽtes.Cũ liber tuus ſub noĩe Pãphili inditus pugnet cõtra epiſtolas eo
rũ & in ſecũdo libro ſic ſcribit Hiero.Cũ ante annos ferme decem: Dexter amicus
meus qui p̃fecturã adminiſtrauit prætorii me rogaſſet ut auctoꝝ noſtræ religiõis
ei indicẽ texerẽ inter cæteros tractatores poſui.& hũc librũ a Pãphilo editũ ita pu
tans eſſe ut a te & tuis diſcipulis fuerat diuulgatũ.Sed cũ ipſe dicat Euſebius Pam
philũ nihil ſcripſiſſe exceptis epiſtolis &c.Et primus liber ſex uoluminum Euſebii
eadẽ & hiſdẽ uerbis cõtineat quæ ſub noĩe Pãphili a te ficta ſunt:ꝑſpicuũ eſt te: ic-
circo librũ hũc diſſeminare uoluiſſe ut ſub pſona martyris hæreſim ꝓduceres.Cũ
& de ipſo quẽ Pamphili ſimulas multa puerteris & aliter in græco & aliter in lati-
no ſit.In apologia aũt ad Occeanũ & Pãmachiũ reſpõſiua in qua oſtendit ſe doctri
nam Origenis & nõ dogma ſectatũ ſic inq̃t de eodẽ li.Pamphili loquens uidetᷣ uel
Dydimi uel cuiuſlibet alterius fuiſſe opuſculũ.Si cõcedamus ex ſupfluo ut Pãphi
li ſit.ſed nec dũ martyris:ante.n.ſcripſit q̃ martyriũ ꝑpetrauit.Et quo inq̃t marty
rio dignus fuit.ſ.ut martyrio deleret errorẽ.hæc Hiero.ad uerbũ diuerſis in locis

Ruffini cõtra hieronymũ ſententia

prout allegatũ eſt de iſto libro Pãphili.Ruffinus aũt cõprobans librum Pamphi-
li martyris eſſe & ad Origenis facere defenſionẽ in ſecundo libro inuectiuo contra
Hieronymũ poſtq̃ dixit ſic de quolibet ope faciliter dici poſſe ꝙ eius nõ ſit aucto-
ris cui

ris cui aſcribit̃ ſic deinde inquit. Sed ponamus ꝙ non ſit martyris libellus iſte ſed
cuiuſcũq; unius de eccleſia. nnnqd ſuis uerbis uſus eſt q̃ſquis ille eſt ſcriptor ut me
ritis cedendum uideat̃ auctoris de ipſis Origenis uoluminibus ponit exempla. Et
quid de ſingulis ſentiat nõ ſuis defenſoriis uerbis:ſed eius ipſius qui accuſabit̃ oñ-
dit.& ideo ſuperflua ẽ de auctore qõ ubi defenſio talis eſt quæ aſſertore non egeat.
hæc Ruffinus. Ad ea aũt quæ dicit Hiero. reſpõderet forte aliq̃s ſic pro Ruffino.
primo cũ dicit Euſebiũ ſex libros ſcripſiſſe in quibus Origenẽ probat Arrianum &
horũ primũ cõuerſum a Ruffino ſub nomine Pamphili qũo hoc poteſt ſtare ꝙ li-
ber Pãphili ſit primus Euſebii cũ diuerſa omnino & pugnãtia intendantur in illis
libris. Nam Euſebius per te o Hieronyme ſuis libris conatur ꝓbare Origenẽ eſſe
Arrianũ.In libro aũt Pãphili nihil aliud agit̃ q̃ ut probet̃ Origenẽ Arrianũ nõ fuiſ
ſe. Sed quæcũq; hæreſim Arrii confirmãtia in eius libris inueniuntur ab ipſis Ar-
rianis q̃lis & Euſebius fuit & multi alii fuiſſe inſerta.Diuerſus ergo omnino ſit liber
iſte ab illo neceſſe eſt qui diuerſam penitus immo cõtrariam agit cauſam.Nec ſuffi
cit ſi quis dicat illa quæ ad Arrianam ſpectabant hæreſim de libro Euſebii fuiſſe cõ
mutata.Nam & ꝙ pertinet ad alias hęreſes nõ poteſt dicere Hieronymus Euſebiũ
oſtẽdiſſe in illis corruptos eẽ libros Origenis. Quia ipſemet in ſecũdo libro cõtra
Ruffinũ dicit ꝙ præter id qd' attinet ad filiũ & ſpiritũ ſanctũ in aliis dogmatibus
Euſe.& Dydimus aptiſſime in Origenis ſectã cõcedunt.Quare nõ bene poteſt in-
telligi quomodo eadẽ quæ in libro Pamphili legũtur legi poterant in primo Euſe
bii niſi aliqua forte cõia de Origene & ad articulũ huius cõcluſionis de quo agitur
nõ ꝑtinẽtia:nec uidet̃ adeo mirandũ ut mirat̃ Hierony.ſimilia aliqua ſcripſiſſe Pã
philum & Euſebium qui ut ipſe dicit Hieronymus fuerant cõtubernales quæ po-
tuit Euſebius uel apud Pamphilũ lecta in ſuis etiã libris retuliſſe uel ut fit quotidie
ſimili mentis motu per ſe inueniſſe & excogitaſſe.Et hæc de primo Euſebii.Quod
aũt dicit Hiero.ſcribere Euſebiũ in uita Pamphili:ꝙ pp humilitatẽ ipſe ꝓprii ope-
ris nihil ſcripſit exceptis epiſtolis.Et ſubdit ꝙ Euſebius defenſor Origenis & lauda
tor Pãphili hoc dicit.Forte reſponderet Ruffinus hoc non multũ contra ſe facere.
Primo quia & ille tractatulus Pãphili ad epiſtolæ potius breuitatẽ q̃ ad iuſti libri
magnitudinem declinat. Secundo quia illa breuis pro Origene apologia nõ recte
fortaſſe dici poteſt opus propriũ cum ibi nihil dogmatizet Pãphilus imo nec quæ
ſtio ibi de re in uniuerſum tractet̃ aliqua.ſed de particulari tantũ homine.i.de Ori
gene breuiter agatur.Fuerint libri eins corrupti nec ne quod ſcribere non eſt pro-
prii opis aliquid cõdere. nec eſt ex ſua humilitate dogmatiſtæ uel auctoris nomen
deuitante ſe ſubleuare. Tertio poſſibile eſt ꝙ & ad Noticiã Euſebii iſte liber nõ per
uenerit: tum ob libri exiguitatem:tũ ob auctoris quã ipſe affert humilitatẽ & nihil
magnũ ſcribentis & tenuia etiam illa & minutula quæ ſcripſit occultantis potius q̃
oſtentantis.Quarto dicet Rnffinus poſſibile eſt etiã ꝙ Euſebius ut Arrianæ perfi
diæ defenſor librũ martyris qui ſuam ſectã Origenis teſtimonio priuabat nõ occul
tare modo uoluerit:ſed hac etiã obliqua ſua teſtatione agere ut nõ eſſe Pamphili a
poſteris crederet̃. Quare ꝙ Hieronymus quaſi ad corroborandum rationem ſuã
dicit defenſor Origenis:dicit Pamphilum nihil ſcripſiſſe &c.potius contra ipſum ẽ
quã pro ipſo.Quia ex quo Euſebius Origenem non ut catholicũ ſed ut Arrianum
defendebat: merito in hoc ſicut dixi potuit eſſe ſuſpectus. Sed quid oportet in his
laborare:aut quomodo omnino poteſt Hieronymus ex Euſebii teſtimonio proba

Dicta hie ronymi a pico con- futantur

re illam pro Origene Apologiã nõ eſſe Pamphili:cum ipſe Euſebius in libro ſexto
hiſtoriæ eccleſiaſticæ dicat a ſancto Pãphilo martyre ſcriptã eẽ Apologiã pro Ori
gene.Cũ ãt ſubdit Hiero.qd faciẽt epiſtolæ Theophili epiſcopi:Q uid papæ Ana
ſtaſii &c.Diceret forte Ruffinus nõ pugnare librũ Pãphili cõtra primariã illorum
intẽtionẽ.Fuiſſe.n.illoꝝ ꝓpoſitũ hęreſes illas peſſimas & uenenata dogmata cuiuſ
cũqꝫ eſſent extirpare de mũdo.quia hoc ad fidem ſpectabat ad religionis confirma
tionẽ & ſtabilimẽtũ eccleſiæ Origenis autẽ illa eſſe ut credebatur a multis aut non
eſſe paꝝ curaturos fuiſſe religioſiſſimos põtifices. Q uinimmo optabile forte illis
& acceptiſſimũ fuiſſe futurũ ſi certis & ualidis ꝓbari potuiſſet argumentis hæreti
cas illas opiniones non fuiſſe ab Origene creditas:quia ꝓ fide hoc faceret nõ cõtra
fidẽ:cõtra hæreticos:& nõ ꝓ hæreticis q nõ paꝝ tãti uiri & a catholicis tm̃ laudati
teſtimonio innitebant̃ & errorẽ ſuum illius auctoritate defendebant.Q uapp pu-
gnaturũ Pamphili librũ contra illas epiſtolas:ſi in illo hęreſes quas illi accuſabant
excuſarent̃. Nõ aũt ſi id totis in eo agitur uiribus ut illarũ aſſertores tam bono pa-
trono priuẽtur quẽ ſi ille ꝓſequũtur epiſtolæ.Certũ eſt ꝙ non niſi ut illarum credi
tum opinionũ hæreſiarchã proſequũtur.Ad ea aũt quæ in ſecũdo libro affert Hie
ro.ſic fortaſſe reſponderetur.Primo cũ dicit ſe etiã aliquãdo crediddiſſe & ita ſcripſiſ
ſe illũ eſſe Pamphili librũ priuſq̃ apud Euſebium legiſſet Pãphilũ nihil ſcripſiſſe &
cætera.Ex hoc ſuo dicto forte ſic contra eũ argumentaret̃ Ruffinus.ſi lectũ o Hie
ronyme Pãphili librũ Pamphili eſſe aliquando & credidiſti & ſcripſiſti:Dic quæſo
quæ in eo legebas mẽdacia ne & hæreſes aut hæreſim fauores eſſe cognoſcebas an
potius uera uel ueriſimilia & catholicã fidẽ nihil lædentia: ſi falſa:& hæretica quo
pacto adduci poteras ut crederes auctorẽ libri eſſe catholicum martyrẽ de cuius
teſtimonio & dictis nihil ſiniſtre ſine flagitio ſuſpicari quis poſſet. Si uero & catho
lica & deniqꝫ xp̃iano martyre digna cur nũc ipſa dãnas & cõmentitia dicis: & ad in
troducẽdas hæreſes diſſeminata.& breuiter cur indigna martyre nũc iudicas:quæ
tunc martyrę digna iudicaſti. cũ eadẽ ſint quæ nunc legis & quæ tunc legebas q̃ſi
dicamus ipſum auctoris titulũ ſecludentes.ipſa quæ ibi in defenſionẽ Origenis di-
cunt̃ ſecundũ ſe conſideremus.Si mala ſunt cur tunc ſancti martyres eſſe iudicaſti.
ſi bona cur etiã nunc cuiuſcũqꝫ ſint ꝓ bonis nõ acceptãtur. Præterea quomodo po
tes o Hieronyme dicere ad introducendas hæreſes me librũ diſſeminaſſe: cũ in eo
libro nihil aliud agat̃ ut ſupra etiam dictũ eſt niſi ut hæretici Origenis teſtimonio
ſe corroborare non poſſint:quod ad euellendã facit non ad diſſeminandã hæreſim.
Præterea nõ ſolum latinus inuenit̃ iſte liber ſed græcus. Ego Ruffinus latinũ feci
ex græco transferendo.Græcum quis edidit ſi nõ Pãphilus.nõ ego utiqꝫ Ruffinus
ſecundũ te qui me de inſcitia arguis græcaꝝ litterarũ librũ tam græce & tã facũde
ſcribere potui ut Euſebii ſtilũ æquaret. Si alius ꝓferat̃ ille reſpondet Hiero.ꝙ Dy
dimi eſt uel alicuius alterius. Inſtabit Ruffinus. Q uiſquis ſit ille alius iam nõ ego
Ruffinus ſed alter huius criminis reus tenebit̃. & ſi Dydimus eſt mẽdax ſecũdum
te & deceptor eſt Dydimus Pceptor tuus o Hieronyme:quẽ tu & ꝓphetã uiden-
tẽ & oculũ habentẽ ſpõſe de cantico canticorũ & apoſtolicum uiꝝ in tuis libris no
minaſti mendax inquã ipſe qui ipſum græcũ edẽdo falſo Pamphilo adſcripſit: non
ego qui inuentũ græcũ titulo Pamphili ſub eiuſdẽ auctoris titulo:transferendo cõ
municaui latinis nec mirum tibi eſſe debet ꝙ ego Dydimo in hac re crediderim:
cui tu in ſcripturarum explanatione credidiſti.Q uod autem dicit ꝙ aliter in lati-
no ſit aliter

noſit aliter ſit in græco. Diceret Ruffinus cur locus non ꝑferſo Hieronyme male interpretatos an ideo ne me a culpa aſſerere poſſim: ſicut & tu cum Augu. ad te ſcribat quædā de tua ex hebræo iterpretatione dānari & locos nō ponit. Dicis ideo factū ne te poſſis defendere & ueritatē tuæ iterpretatiōis cōprobare. Quare qđ tibi diceret Ruffinus licuit de Auguſtino. liceat & mihi quoq; de te o Hieronyme ſuſpicari. hæc ſūt dicta de diſſenſiōe Hieronymi & Ruffini de libro Pāphili: īq̄ ego ſicut & ī aliis oībus Hieronymi iudiciū iudicio Ruffini ſp añpono.

Libros Origenis corruptos eē aliorū auctorum probat exemplo

Secūdū qđ ad poſſibilitatē huius aſſerē ꝙ Origēis libri ſint corrupti hoc eſt ꝙ hoc ſimiliter uidemus accidiſſe multis aliis libris catholicorum doctoꝝ. Nā Clemēs apoſtolorū diſcipulus qui Romanæ eccleſiæ poſt apoſtolos ēps & martyr fuit libros ædidit q appellanē recognitio. In qbus cū ex pſona petri doctrina q̄ſi uerē apoſtolica exponatē tn aliquibus itā Eunomii dogma inſeritur ut nullus alius q̄ ipſe Eunomius diſputare credatē filiū dei creatū de nihilo dicēs. Item in Clemētis Alexādrinæ eccleſiæ præſbyteri uiri catholici inuenitē ſcriptū dei filium eſſe creatū. & in Dionyſii Alexādrinæ urbis epiſcopi q̄ttuor libris ubi cōtra Sabellū diſputat eſt Arriani dogmatis cōprobatio. & quid oportet apoſtolicos ꝑferre uiros/ cū ſciamus ipſa euāgelia & ipſorum apoſtolorū dicta ab hæreticis ſæpe fuiſſe deprauata: ut maxime ex libro Tertulliani cōtra Marcionē cuilibet cōſtare poteſt. Quod ergo illoꝝ cōtigit libris cur nō & Origenis libris potuit cōtigiſſe: & omnino in ſimili cauſa cur p omnia ſimilis nō acceptatē excuſatio. quę ideo ēt de Origenis libris uidetē magis acceptāda: ꝙ ipſemet uiuēs adhuc de hoc in ſuis epiſtolis ut infra patebit cōqueritur: corrūpi. ſ. & deprauari ab hæreticis libros ſuos. Quod ſi hoc pro impoſſibili hēt Hieronymus illud aſſerēs ꝙ ſic qcqd in libris omnium reperitē: ab aliis dici poſſit eſſe corruptū. & ꝙ difficile eſt omnia exēplaria poſſe uiciari. Neſcio quo pacto ipſe rñdere poterit Eunomianis cōprobātibus dogma ſuū teſtimonio Clemētis apoſtoloꝝ diſcipuli. in quibus inuenitē expreſſe ſcriptū filiū dei eſſe creatū. Nā ſi ipſe ad hæc recurrerit corruptos libros Clementis ab ipſis hæreticis: ipſius Hieronymi uerbis hoc arguēt eē impoſſibile. illa & ipſi dicētes ſic. ſ. qcqd reperitē in libris oīum ab aliis corruptū dici poſſe: & impoſſibile eſſe oīa exēplaria eſſe corrupta. Quare forte cauēdū eſt ne dū hæreticū oīuo facere uolumus Origenē hæreticos apoſtolos hæreticoſq; apoſtolorū diſcipulos eſſe faciamus. Nā cū nihil minus deteſtande & execrādæ hæreſes nō minus impia dogmata in illorū inueniantē libris/ q̄ in libris Origenis nō uideo. Cur nō uel ſimiliter accuſentur uel excuſentur ſimiliter. Hieronymus aūt de libris Clemētis & alioꝝ corruptiōe his uerbis rñdet. & q̄uo inqes in libris coꝝ uicioſa nōnulla ſunt ſi me cauſas uicioꝝ neſcire rñdero/ nō ſtatim illos hæreticos iudicabo. Fieri enim poteſt ut uel ſimpliciter errauerint uel alio ſenſu ſcripſerint: uel a librariis imperitis coꝝ paulatim ſcripta corrupta ſint: uel inocēter quædā & minus caute loquuti ſint. & quæ nō poſſint puerſoꝝ hominum calūniā declinare. Huic autē Hieronymi rñſioni ſic forte rñderet Ruffinus ſic ut non ꝑpterea ꝙ in coꝝ libris uitioſa nō ulla ſunt etiā ſi cauſas uitiorū neſcias/ non ſtatim uis illos hæreticos iudicare. Cur uiſis aliquibus in Origenis libro uicioſis quibus etiā alibi ipſum legis cōtradicētē Origenē ſtatim hæreticum iudicas: quæ eſt cauſa diſſimilitudinis maxime cū & in Origene eā ingenii ſubilimitatē cū fidei zelū tale ac tantū ſcripturarū ſtudiū & tu noueris fuiſſe & ſcipſeris & prædicaueris: ut non immerito in codicibus undecūq; potius quā in mente eius uitiū fuiſſe

ſuſpicari poſſis. Prætereà ſicut fieri potuit ſecũdum te ut illi .uel ſimpliciter errauerint uel alio ſenſu ſcripſerint uel innocẽter & minus caute locuti ſint. Cur non fieri potuit ſimiliter ut Origenes uel ſimpliciter errauerit: uel alio ſenſu ſcripſerit: ut cõ
Dydimus tendit Dydimus: uel innocẽter & minus caute locutus ſit quędã quę non pſit puerſorũ hominũ calũniã declinare. Et ſicut a librariis impitis dicis potuiſſe illorũ ſcripta corrũpi/ cur nõ ſimiliter uel ab impitis librariis uel a perfidis hæreticis ſcripta Origenis potuerũt corrũpi omnino diſſimilitudinis cauſa nõ apparet. Refert etiã
Ruffini exempla Ruffinus ꝙ liber Hilarii cõfeſſoris poſt Ariminẽſem ſynodũ fuit falſatus ab hæreticis: & ꝙ ob hanc cauſam cũ in concilio epiſcoporũ ei quæſtio moueret̃ ꝓferri librũ de domo ſua iuſſit q neſciẽte ſe in ſcriniis ſuis hæreticus tenebat̃. & dicit ꝙ cum ꝓlatus fuiſſet & ab oĩbus hæreticus iudicatus auctor libri Hilarius excõicatus diſ
Hieronymus ceſſerit de cõcilio. Hoc eẽ falſũ & fictũ in calumniã Hilarii dicit Hieronymus nihil aliud afferẽs. ſed uerꝫ fuerit nec ne non bene ſciri poteſt/ nec multũ ad Origenis attinet defenſionẽ. Hoc eſt uerꝫ ꝙ Ruffinus hoc de Hilario recitaturus hæc uerba præfat̃. Et ne quid aperte credulitati deſit res adhuc quæ ſunt memoriæ noſtræ retexã quo teſtimonii ueritas neminem lateat. Quare uel uerum fuit uel magna fuit Ruffini impudẽtia in re tã recẽtis memoriæ aptũ mẽdaciũ & nouã texere fabellã. Sed ſiue uerꝫ ſit ſiue falſum non uidet̃ in Hilarii calumniã uel fictum uel recitatũ: quia potius illos qui Hilarii librũ deprauauerant q̃ ipſum Hilariũ calũniat̃. quẽ innocẽtem hæreſis fuiſſe & iniuſte excõicatum & ſubdole deceptũ atteſtatur. Poſt hæc recitat Ruffinus ꝙ Tertuliani liber cuius eſt titulus de trinitate ſub noĩe Cypriani martyris Cõſtantinopoli a Macedonianæ partis hæreticis legebat̃. Hieronymus dicit ꝙ nec liber eſt Tertuliani. nec dicitur Cypriani ſed Nouatiani. neuter eorꝫ aliud pro ſe affert: niſi ꝙ Hierony. dicit ꝙ auctoris eloquiũ ſtili ꝓprietatem demõſtrat. Quanq̃ & in multis ſæpe eſt deprahẽdere ſimilẽ ſtili faciẽ & tenorẽ. Sed hæc nihil ad Origenem. Ipſe aũt Ruffinus hoc idẽ oſtendit accidiſſe Hieronymo qđ & libris Origenis. refert. n. ꝙ cũ a Damaſo Romanæ urbis epiſcopo ei traditæ fuiſſent eccleſiaſticæ epiſtolæ dictãdæ Apollinariſtæ Athanaſii librũ ubi dominicus homo ſcriptũ erat ad legẽdũ acceptũ: ita corruperunt ut in libro id quod eraſerãt rurſus ſcriberẽt. ſ. ut non ab illis falſatũ ſed a Hieronymo additũ putaret̃. Et ad
Nota. uerte ꝙ Hieronymus in hac parte Ruffino reſpondens cũ dicat mihi mea ingerit̃ fabella. uerũ tamen fuiſſe nõ negat. ſed in fine ſic dicit. fieri poteſt Ruffine ut etiã ſi a me uerum audiſti alius qui huius rei ignarus eſt dicat a te eſſe cõpoſitum & fictũ. Tertiũ ꝙ uerſimile facit libros Origenis fuiſſe corruptos eſt ꝙ de hoc ipſe uiuens
Nota origenis uerba. conqueſtus eſt. Extat. n. in libro quarto Origenis epiſtola eius ad quoſdam charos ſuos in Alexandria: in qua cõqueritur his uerbis. Sed nihil mirũ mihi uidet̃ ſi adulteret̃ doctrina mea ab inimicis: & tali adulterio corrumpatur quali adulterio corrupta eſt epiſtola Pauli apoſtoli. Quidam enim ſub nomine Pauli falſam epiſtolã cõſcripſerũt ut cõturbarent Theſſalonicenſes quaſi inſtaret dies domini: & ſeducerent eos ꝓpter hanc ergo epiſtolam in ſecũda epiſtola quã ad Theſſalonicẽſes ſcribit hæc dixit. Rogamus autẽ uos fratres per aduentum domini noſtri Ieſu chriſti & noſtre congregationis in ipſum ut nõ cito moueamini a ſenſu ueſtro: neqꝫ terreamini neqꝫ per ſpiritum neqꝫ per uerbũ neqꝫ per epiſtolam tanquam per nos miſſam quaſi inſtet dies domini. nemo uos ſeducat ullo modo talia ergo quædam uideo accidere nobis. Nam quidam auctor hæreſeos: cum ſub præſentia multorum habita

fuiſſet

fuiſſet diſputatio noſtra accipiens ſcripta ab his qui deſcripſerant codicem quæ uo luit addidit.& quæ uoluit abſtulit & quæ ei uiſum eſt permutauit:& circũfert tanq̃ ex noĩe noſtro inſultans & oñdens ea quæ ipſe cõſcripſit pro qbus indignantes fratres q in paleſtina ſunt miſerũt ad me Athenas hoĩem:q acciperet a me ipſa auctẽtica exẽplaria qđ ne relectum qdem uel recenſitum a me antea fuerat:Sed ita neglectũ iacebat ut uix inueniri potuerit.miſi tamen & ſub deo teſte loquor:qm̃ cum cõueniſſem illum ipſum qui adulterauerat librum:quare hoc feciſſet uelut ſatisfaciens mihi reſpondit qm̃ magis ornare uolui diſputationẽ atq; purgare ipſam. Videte quali purgatione diſputationem noſtrã purgauit tali nempe quali purgatione Marcion purgauit euangelia uel apoſtolum uel qualis ſucceſſor eius poſt eum Apelles.Nã ſicut illi ſubuerterũt ſcripturarũ ueritatem:ſic iſte ſublatis quæ uere dicta ſunt ob nr̃i criminationẽ inſeruit quæ falſa ſunt.Hæc ad uerbum in Origenis epiſtola legunt̃.qđ ſi uiuente ipſo nõ dubitabãt hæretici eius libros corrumpere: Q uãto magis credendũ eſt hoc ipſos auſos fuiſſe poſt eius mortẽ.Cõquærit̃ autẽ & de alio quodã hæretico in epheſo q cõferebat multa falſa tãq̃ ſua. & extat etiã in alia eius epiſtola de ſuoꝝ libroꝝ falſitate quærimonia. Q uartũ qđ eiuſdẽ rei maxime fidẽ facit ꝙ.ſ.hæretica illa Origenis nõ ſint ſed ab hæreticis inſerta eſt:ꝙ de illis eiſdẽ inuenit̃ alibi Origenes pie & catholice determinare. Ex quo ſi illa hæretica Origenis ſunt:ſibi ipſi cõtradicet. Locos aũt ubi catholice agit de illis plurimos eſt uidere in apologia Pãphili.& hoc eſt qđ dicit Ruffinus ꝙ nõ eſt curãdũ de nomine auctoris illius libri qm̃ illa defenſio cuiuſcunq; ſit p ſe ualida eſt cũ ex uerbis & dictis ꝓpriis ipſius Origenis de eius catholico & orthodoxo dogmate fidẽ faciat.Et p hoc ẽt uidet̃ ſatisfieri cuidã dicto Hieronymi cõtra Ruffinũ. Nã cũ Ruffinus hoc idẽ diceret pie.ſ. & catholice de illis alibi ab Origene determinatũ ſic inqt cõtra eũ. Vbi eſt illa fiducia q̃ inflatis buccis creberrime ꝑſonabas te quæ in aliis libris Origenis legeras emẽdaſſe in libris periarchon.Et nõ aliena:ſed ſua reddidiſſe ſuis.De tãta librorũ ſylua fruticẽ ac ſurculũ ꝓferre nõ potes.Rñderet.n.forte Ruffinus nõ oportere ſe de ea ſylua ſurculos ꝓferre: de qua iã Pãphilus multas ꝑtulerat integras arbores .Locos.n.illos copioſiſſime recitat Pamphilus & illo iam præ ſuppoſito hoc agit Ruffinus in libello ſuo quẽ Pãphili libro ſupaddit:ut oſtendat unde hoc ꝑuenerit ꝙ in libris Origenis cõtradictoria inueniant̃.aſſignatq; illã cauſam de falſatione p hæreticos.Q uintũ qđ & multũ facit ad aſſerẽdũ hoc ꝙ hęreſes illæ nõ ſunt de mẽte Origenis eſt ꝙ ex teſtimonio multoꝝ qbus merito tenemur fidẽ adhibere habemus Origenẽ in principalibus opinionibus in qbus erraſſe dr̃ catholice ſenſiſſe.Duo.n.ſunt principales hæreſes quæ Origeni obiiciunt̃.Prima eſt de trinitate ꝙ male.ſ. de filio & peius de ſpiritu ſancto ſenſerit. Secũda eſt de ſalute diaboli qđ.ſ.pœna eius & iſernale ſuppliciũ nõ ſit æternũ futurũ ſed ab eo ſit aliqñ liberandus.Ex qua uident̃ multæ aliæ depẽdere eidem aſcriptæ.Illa.ſ.ꝙ pro ſalute iſtorũ ſaluãdorũ dæmonũ iterũ in ſublimiori elemento ſit crucifigẽdus chriſtus.& illa ꝙ omnia reſtituẽda ſunt in unũ:& illa ꝙ diabolus pœnitere poſſit:& illa ꝙ pœna dãnatoꝝ nõ ſit æterna.De iſtis aũt duabus hæreſibus ꝙ nõ fuerũt de mente Origenis uident̃ eſſe euidẽtia argumẽta.Nã de trinitate nõ ſolũ Dydimus quo præceptore tãtum gloriatur Hierony.dicit catholice ſenſiſſe Origenem. idq; propriis in periarchon editis cõmentariis cõprobauit.Sed & Athanaſius defenſor niceni cõcilii libris propriis contra Arrianos uoce clara teſtem fidei ſuæ hũc uirum uocauit:

Quæ nã principalibus hæreſes Origeni attribuantur

Primæ hęreſis defenſio

Dydimus

Athanaſius

Origenis dicta quibus nō hęretic° ſed chriſtianiſſimus cenſetur

& Methodiū legimus pœnituiſſe q̃ Origenē damnaſſet.dicitq́ȝ eū tandē inuentum nihil male credētē de ſancta trinitate. Quinimo ipſiuſmet Origenis hēmus dicta de trinitate a catholica fide nihil diſcrepantia.nam ſup illud Pauli ad Romanos & ſpūs adiuuat infirmitatē noſtrā expreſſe tenet ſpūm ſanctū non eſſe creatură & ſup illud qui etiā ꝓprio filio nō pepcit ſed pro nobis omnibus tradidit illū quo modo nō etiā cū illo omnia donauit hæc Origenes exponens dicit.Nihil enim eſt neq́ȝ uiſibilis neq́ȝ inuiſibilis creaturæ qđ filio poſſit adæquari.nullo enim pacto creatori ſuo pōt creatura cōferri. & ſi creator ipſe donatus eſt nobis qūo non cū ipſo nobis omnis creatura donabitur.& infra ſup illud Pauli qui eſt ſuper omnia deus benedictus ſic inquit Origenes.Chriſtum aliud ſecundū carnē eſſe:aliud ſecūdū ſpiritum/iam & in prioribus huius ipſius epiſtolæ partibus deſignauit ubi dicit q̃ factus eſt ex ſemine Dauid ſecundū carnē q̃ deſtinatus eſt filius dei in uirtute ſecundū ſpūm ſanctificationis:& qūo ſecundū ſpiritū filius dei ſit & ſecundum carnē filius Dauid ibi plenius expoſuimus pro uiribus.quē ergo ibi ſecundū ſpiritū filiū dei dixit hic ꝓcedente doctrina ordine ꝓficiētibus utpote auditoribus deū q̃ eſt ſup omnia ipſum eſſe ꝓnunciat:& miror quomodo qdam legentes q̃ idē apoſtolus in aliis dixit. Vnus deus pater ex quo omnia & unus dominus Ieſus chriſtus quē omnia negent filiū dei deū debere ꝓfiteri.ne duos deos ꝓfiteri & dicere uideant:& qđ de hoc loco apoſtoli facient in quo aperte chriſtus per quē omnia ſuper omnia deus eſſe deſcribit.Sed non aduertunt qui hoc ita ſentiūt quia ſicut dominum Ieſum chriſtum nō ita unū eſſe dominum dixit ut ex hoc deus pater dominus nō dicatur.ita & deū patrem nō ita dixit eſſe unū deū ut deus filius nō credatur. Vera eſt enim ſcriptura quæ dicit.Scitote q̃ dominus ipſe eſt deus. Vnus aūt uterq́ȝ eſt deus quia nō eſt alíud filio diuinitatis initium q̃ pater ſed ipſius unius paterni fontis ſicut ſapiētia dicit puriſſima eſt manatio filius ergo eſt chriſtus deus ſuper omnia quæ omnia illa ſine dubio:quę & paulo ante diximus ſuper principatus & poteſtates & uirtutes & omne nomen quod nominat̃ nō ſolū in hoc ſæculo ſed etiā in futuro. Qui autē ſuper omnia eſt ſuper ſe neminē habet. nō enim poſt patrem eſt ipſe ſed de patre. hoc idē aūt ſapiētia dei etiā de ſpiritu ſancto intelligi debet.ubi dicitur. Spiritus domini repleuit orbē terraȝ & hoc quod cōtinet omnia ſcientiā habet uocis. ſi ergo filius dei ſuper omnia dicit̃ & ſpiritus ſanctus continere omnia memoratur. Deus autem pater eſt ex quo omnia.& ſic euidenter oſtenditur natura trinitatis & ſubſtantia una quæ eſt ſuper omnia. hæc Origenes ad uerbū. & alibi ſuper illud Pauli quomodo aūt prędicabūt niſi mittantur ſic inquit. Sunt enim nōnulli qui annunciāt quidē & prædicāt de patre & filio & ſpiritu ſancto ſed nō ſincere non integre ut ſunt omnes hæretici qui patrē quidem & filium & ſpiritum ſanctū annūciant ſed nō bene neq́ȝ fideliter annūciant. Aut enim male ſeparāt filium a patre ut alterius naturæ patrē alterius filiū dicāt:aut male cōfundūt.ut ex tribus cōpoſitū deum uel trinæ tantūmodo appellationis faciāt. q aūt bene bona annūciāt ꝓprietates qdē patri & filio & ſpiritui ſancto ſuas cuiq́ȝ dabūt.nihil aūt diuerſitatis eſſe cōfitebunt̃ in ſubſtantia uel natura.hæc Origenes.

Secundæ hæreſis deſenſio per ipſummet Origenē

Quibus uerbis quid magis catholicum quid magis expreſſum neceſſe eſt igitur ſicubi aliter ſcriptū inueniat̃ in libris Origenis nō Origenis eē illud ſed hæreticorum qui p̄ libroȝ corruptionem patronum habere uoluerunt Origenē erroris ſui. De ſecūda autem hæreſi tam euidens extat teſtimonium ut meo iudicio male negare poſſit. Nā in epiſtola ꝓpria ipſe Origenes ēt ſecundū

Hieronym

Hieronymi traductionẽ q illius epiſtolæ mẽtionẽ facit expreſſe negat diabolum
poſſe aliqñ ſaluari dicitq; ꝙ nec mẽte qs captus hoc poteſt dicere. Præterea ꝙ ẽt ex
tat dialogus inter origenẽ & cãdidũ ualẽtiniani dogmatis ſectatorẽ. q cãdidus obi
ciebat eũdem errorẽ Origeni: & Origenes refutat: negatq; hoc ſe ſentire. & ſupra il
lud Pauli nunquid ſic offenderũt ut caderẽt ſic dicit Origenes hũc caſum reſpiciẽs
Paulus de quo dixit chriſtus quia uidebã ſathanã ſicut fulgur cecidiſſe de cælo ne-
gat cecidiſſe iſrael. Illorũ.n. uel in fine ſæculi cõuerſio erit tũc cũ plenitudo ſubin-
trauerit omnis iſrael ſaluus fiet. Iſtius autẽ q de cælo cecidiſſe dr̃ nec in fine ſæculi
erit ulla cõuerſio. hæc Origenes. Q dˀ ẽt illa quæ ei imponitˀ hæreſis ꝙ ſpiritus nõ
intelligit filiũ & filius nõ intelligit pr̃em falſo ei imponatˀ. patet ex his quæ ipſe di-
cit ſup illud Pauli. O altitudo diuitiaꝝ ſapientiæ & ſcientiæ dei. Sic.n. inqt hãc alti
tudinẽ dei inſcrutabilem dicit omni creaturæ de filio uero & ſpiritu ſancto dicere
iſta nõ poterat: quia filius in euãgelico dicit ad patrẽ. Pater omnia mea tua ſunt &
tua mea. & de ſpiritu ſancto ipſe Paulus ꝓnũciat dicens. Nemo ſcit hominum quæ
ſunt hominis niſi ſpũs hominis q in ipſo eſt: ita & quę in deo ſunt nemo cognouit ni
ſi ſpũs dei. Q uin ergo dicit Paulus. quis nouit ſenſum domini de creaturis dicit na
turã uero trinitatis excepit. hæc Origenes. Reſtare uidetˀ una hæreſis Origeni at-
tributa. ſ. in opinionibus de anima ꝙ fuerint ab æterno creatæ & de cælo delabantˀ
in corpora & de aïa ſcribit qdẽ ipſe Origenes in cõmentariis ſup epiſtolã Pauli ad
Titũ ſe nihil poſſe determinati ex eccleſiaſtico dogmate accipere niſi ꝙ omnes ani
mæ ſunt eiuſdẽ ſpeciei ꝙ ſunt liberæ uolũtatis ꝙ ſunt rõnabiles ꝙ ſunt immortales
ꝙ a deo creatæ & ꝙ pœnas habituræ pro malis & premia pro bonis: hæc tñ dicit
ſe affirmare de anima. Q uia de his in ſcripturis euidẽtia habeantur teſtimonia. In
cæteris aũt de anima quæſtionibus dicere ſe ꝙ magis ſibi ꝓbabile uidetˀ. & inquiſi-
tiue nõ determinatiue ꝓcedere: qa determinatũ nihil de illis in eccleſiaſtico habea
tur dogmate. Id autẽ quod magis uiſum eſt Origeni fuiſſe ꝙ eſſent ante corpa crea
tæ in cælis uiuẽtes cõſentiũt cõcorditer oẽs. & Ruffinus in apologia ad Anaſtaſiũ
Romanæ urbis epũm poſtq̃ tres retulit opiniones de anima in fine ſic inquit. Ego
uero cũ hæc ſingula legerim deo teſte dico ꝙ uſq; ad pñs certi uel definiti aliqd de
hac qõne nõ teneo: ſed deo relinquo ſcire qd ſit in uero & ſi cui ipſe reuelare digna-
bitˀ. ego tamen hæc ſingula legiſſe me nõ nego. & adhuc ignorare cõfiteor. præter
hoc qđ manifeſte tradit eccleſia deũ eſſe & animaꝝ & corpoꝝ cõditorẽ. In libro ẽt
Pãphili nõ negatˀ Origenẽ illi adhæſiſſe opinioni ſed ſic in eius ſcribitˀ defenſionẽ.
Nũc uero cũ diuerſitas ſit apud eccleſiaſticos & alii alia de anima ſentiãt: & oẽs di-
uerſa qũo hic magis q̃ cæteri incuſandus eſt. Tum poſt hæc uerba recitantˀ opinio
nes de anima quæ tũc erãt inter quas & illa q̃ nũc tenetˀ a catholicis: & cũ oſtẽſum
eſt manifeſtas pro illis ꝓbationes ex ſcripturis ſacris adhiberi nõ poſſe: accidereq;
& illarũ auctoribus magnas difficultates in fine ſic cõcluditˀ. Q dˀ aũt ex his omni
bus oñdi uolumus illud eſt ꝙ ſicut eos qui unã quãlibet de his quas ſupra expoſui
mus opinionẽ uerã putãt. nõ recta rõne hæreticos qs uocat pro eo ꝙ neq; ex diui-
nis ſcripturis certi aliqd de his uel manifeſti dictũ eẽ uideat: neq; in prædicatione
eccleſiaſtica putatˀ cõtineri. Ita neq; hũc uiꝝ culpari iuſtũ eſt diſſerẽtẽ q dˀ ſibi ma-
gis eſt uiſum. hæc ibi. Ego ãt ex omnibus ſupradictis duas infero ꝓpõnes. Prima ẽ
ꝙ ſi Origenes & de trinitate & de dęmonũ ſalute catholice ſenſit ut magis uidetˀ cõ
probatũ teſtimoniis ob erroneam de anima opinionẽ eius cõuincere nõ poſſumus

Origenis dialogum teſtari ueritatem

Pro hæreſi de aïaꝝ creatione obiecta defenſio.

Q uid ad ſummũ de anima ſenſerit Ruffinus

Prima ꝓpoſitio

damnationem. Q uia Origenes non oĩa tenebatur ſuo tpe explicite de anima cre-
dere quæ nos nunc tenemur: quia nec in ſcriptura habebãtur manifeſta: nec per ec
cleſiam ut poſtea fuit tũc fuerat determinatũ. Immo nõ ſolum tpe Origenis ſed eti
am tpe Auguſtini: qui per. cc. annos poſt Origenẽ adhuc fuerat/per catholicos. i. ꝑ

Auguſtinum ĩ animæ creatiõe ſemp fuiſſe dubium

uniuerſalẽ eccleſiã de aĩa aliqd determinatum. Nam ipſe Angu. dubius erat in opi
nione de aĩa ut patet ex eius epiſtola ad Hierony. an. ſ. ſingulæ ſingulis creenť: ut
nunc tenet orthodoxa traditio. Ex qua opinione uidebať Auguſtino ſequi ꝙ deus
eſſet iniuſtus: an ex illa una quæ facta eſt in Adã a deo. Aliȩ deinde ſicut corpus ex
corpore ita animæ ex aĩa fuerint ꝓpagatæ. nec credas ſolũ in iuuentute de hac re
dubitaſſe Auguſtinũ. Q uia & in primo libro retractationũ qui fuit de ultimis de
hac quæſtione dubitat. Sic. n. ſcribit in primo ſine controuerſia ergo quædã origi-
nalis regia beatitudinis animi deus eſt. qui eũ qdẽ nõ ſe ipſo genuit. ſed de nulla re
alia condidit ſicut condidit corpus de terra. Nam qđ attinet ad eius originem qua
ſit in corpore utrum de illo uno ſit qui primum creatus qñ factus eſt homo in ani-
mam uiuentẽ an ſimiliter fiant ſingulis ſingulæ: nec tũc ſciebã nec adhuc ſcio. hæc
Auguſti. ad uerbũ. Ex quo patet euidẽter pp erroneam opinionẽ de aĩa prædictam

Secunda ꝓpoſitio. S. Tho.

hæreticũ nullo mõ poſſe dici Origenẽ. Secũda ꝓpoſitio quã dico eſt hæc. qđ ſi ue
rum eſt qd Thomas in quolibetis dicit ut in. vii. arti. defenſionis Origenis patebit
latius. & bona dicit theologia nõ obligari nos de neceſſitate ſalutis credere nõ ſolũ
eccleſiæ doctoribus ſicut Hiero. ſicut Augu. & ſimiles: ſed neq; ipſi eccleſiæ niſi in
his quæ ad ſubſtantiã fidei pertinent/adiunxerimuſq; iſta ad ſubſtãtiam fidei nihil
pertinere utrũ illarũ hæreſum auctor fuerit Origenes: aut aliqs alius mõ hæreſes
illas hæreſes eſſe. i. impia fateamur dogmata. Videť ſequi ꝙ nõ teneať homo fide-
lis & uere chriſtianus de neceſſitate ſalutis in hac qõne potius Hieronymo ẽt qđ
ad ipſum magis declinet eccleſia q̃ athanaſio dydimo: Methodio Rnffino: Cuius
& fides etiã ꝑſecutionis hæreticorũ tpe in ſancta Alexãdrina eccleſia carceribus &
exiliis dr̃ ꝓbata immo ipſiuſmet Origenis dictis credere eo maxime ꝙ & in multis
aliis quæ ẽt ad fidei ſubſtãtiã magis ꝑtinẽt Hieronymũ non approbamus. Sicut in

Hieronymo nõ eẽ ſemp credendũ nã dicacitatis uicio plærunq; damnatur

materia de cerimonialibus & ſicut ẽt Hieronymo piũ eſt nõ credere ubi Ambroſii
cõmentaria in lucã nugas uocat. & ipſum Ambroſiũ nũc coruũ nunc corniculã ap
pellat. Et ubi eiuſdẽ de ſpiritu ſancto librũ damnãs dicit ſe de græcis bonis uidiſſe
latina nõ bona. & ubi Baſiliũ magnum de ſuperbia taxat: & ubi in epiſtolis Augu-
ſtini dicit ſe quædã hæretica legiſſe: ita forte. & in hoc ꝙ potius uelit illa quæ Ori-
genẽ demonſtrat catholicũ eſſe ficta & adulterata q̃ illa quæ eũ cõprobãt hæreti-
cum ei penitus nõ adhærere. nec impiũ eſt nec fidei apparet pernitioſum ad quã ui
deť potius confirmandã facere Origenis patrociniũ: & teſtimoniũ adimere hære-
ticis q̃ ad infirmãdã iuxta illud quod in Pamphili libro his uerbis ſcribiť. illud cõ-
tẽplari debuerãt quantam ridẽdi materiã q̃tanq; hæreticis præbeãt: cũ eos quos aſ
ſertores chriſtiani dogmatis & defenſores putãt: confutari nũc uideant & refelli a
propriis & uelut ciuili bello gaudeãt impugnatã quẽ ipſi hoſtiliter impugnare nõ
poterant. Fuerunt autem & exprobatis doctoribus eccleſiæ etiã Hieronymo po-

Aymonis uerba ĩ teſtimoniũ Origenis

ſterioribus qui in hac fuerũt ſententia ꝙ hæreſes illæ nõ fuerint de mente Orige-
nis. ſed ei falſo aſcriptæ ab hȩreticis. Vnde Aymo unus ex nobilibus & antiqs do-
ctoribus eccleſiæ in libro de chriſtianarum rerũ memoria ſic dicit. Ego ſane de Ori
gene uiro tam illuſtri abſtinentiſſimȩ uitæ & caſtiſſimæ præclaræ doctrinæ puri

& lucidi ſermonis ſalua fide patrũ dixerim ꝙ hæc oĩno nõ ſcripſerit ſed ab hæreti-
cis ob præclarũ nomen eius obfuſcandũ maligne conficta ſunt & conſcripta & no
mini ſuo prætitulata. hæc ille ad uerbũ. hæc dicta ſunt de primo articulo examinã
do & inqrendo utrum fuerint hæreticæ illæ duæ opiniões Origenis nec ne qua in
re ſicut in aliis oĩbus eccleſiæ iudiciũ aliorũ oĩum iudicio & rõnibus ſemp̃ antepo
no. Pro ſecundo articulo uidet̃ rationabilius ideo exxcuſandus Origenes ꝙ ſi quid ſcripſit quod a catholicis nõ accepter̃ in illis ſcribendis: neq; dogmatice neq; aſſer
tiue. ſed dubitatiue ſemp̃ & inqſitiue procedit. quare ſicut licet in Auguſtini libris
ſuper geneſim multa ſint quæ nõ acceptant̃: tñ ꝓpea excuſantur a nobis ꝙ ut ipſe-
met dicit in libro retractationũ plura in eo libro ſunt quæſita q̃ inuenta: ita & mul
ta eſſe poſſunt in libris Origenis reprobanda & dãnanda quæ qa ipſe non determi
nando ſed inqrẽdo dixit non ꝓpea hæreticus eſt dicẽdus quãdo hæreſis aſſertum
proprie dicit dogma cõtra expreſſam uel ſcripturæ ueritatẽ uel eccleſiæ determi-
nationẽ. ꝙ aũt ſic ſemper locutus ſit Origenes ex multis patet locis. Nã & poſt di-
ſputationem de aĩa inquit: hæc iuxta noſtrã ſñiam nõ ſint dogmata ſed quæſita tan
tum atq; proiecta ne penitus intractata uiderent̃. & alibi loquens de reſurrectione
inqnit. Si hæc nõ ſunt contraria fidei & cætera: & infra triplex ergo ſuſpicio nobis
de fine ſuggerit̃ e quibus quæ uera & melior ſit lector inquirat: tum tres ſubiungit
opiniones de reſurrectione: & in præfatione librorũ in geneſim inqt. Si profundũ
aliqd occurrerit de hoc dicendũ qdem eſt ſed non tñ affirmatiue: & infra. nos de re
bus magnis quæ ſupra nos ſunt ignorantiã noſtri non ignoramus: & ſuper epiſto-
la ad Romanos li. ii. hæc ea lege dicta ſint a nobis ut ſi qui melius & rõnabilius di-
xerint illa magis q̃ hæc noſtra teneant̃. Et li. iiii. hæc prout potuimus in locis tam
arduis & tam difficilibus prolata: ſi quis forte animi noſtri ſtudiũ cõſideret ample
cti poterit. ſi uero infirmitatẽ ſenſus noſtri notare uelit ueniã petimus: & ei qui me
lius de his diſſerere uel explanare potuerit libẽter cedimus: & alibi. Probet aũt qui
legit qd horũ magis ſenſui cõueniat apoſtolico & illud teneat: & libro quinto hæc
interim nobis in pñti loco occurrere potuerũt. Si quis aũt melius aliqd ſenſerit nõ
pigeat his obmiſſis illa reſpicere. & quid plura legat̃ liber periarchon. uidebimus
illũ hoc ordine procedere ꝙ primo ponit illa quæ ſibi expreſſe uidebant̃ in ſcriptu
ris eſſe determinata: & in illis nihil aberrat ab eccleſia. Alia dicit ſibi eẽ dubia & de
illis uelle inqrere de oĩbus aſſerens illã ſolũ recipiendã eſſe ueritatem quæ in nullo
a apoſtolicis & eccleſiaſticis dogmatis aduerſet̃. Pro tertio articulo qui eſt quaſi cõ
firmatio ſecũdi dico iſtã propoſitionẽ ꝙ ſi ſit aliquis habẽs erroneã opinionẽ de re
bus fidei adhuc per eccleſiã nõ determinatis mõ in uoluntate eius nulla ſit macula
ſed firmum propoſitũ de illis credere ſemp̃ conſonæ ſcripturæ & eccleſiæ. ille nec
peccat mortaliter nec hæreticus ꝓprie eſt dicendus. Ex qua ꝓpoſitione ſequit̃ cor
relarie poſſibile eſſe ꝙ opinari aliquã opinionem aliquo tẽpore ſit peccatum mor
tale quod nõ erit alio tẽpore. & hoc eſt quia põt quis ſine pertinacia credere aliqd
uno tẽpore quod alio tp̃e nõ crederet ſine ꝑtinacia ut puta poſt determinationẽ ec
cleſiæ: aut ſacræ ſcripturæ dilucidationẽ. de oppoſito crediti atteſtat̃ ſñia oĩum do
ctorũ dicẽtiũ ꝙ nõ præciſe error intellectus facit hoĩem hæreticũ: ſed oportet ꝙ ſit
malitia & peruerſitas in uoluntate. Ideo dicebat Aug. errare poſſum hæreticus eẽ
non poſſum. Confirmatur hoc ex determinatione uniuerſalis eccleſiæ: quæ mul
tos canonizauit qui tamen uſque ad mortem perſeuerauerunt in erroneis opi-

De ſcđo articulo

Hæreſis ꝓpria q̃

Nota

Verba Origenis

De tertio articulo

Notanda ꝓpoſitio

Correlarium.

Auguſti.

Cõfirmatio.

Q ui fue- nionibus de fide.& deinde per eccleſiam pro hæreticis reprobatis quas opiniones
rint hære nuſq̄ legitur ab illis fuiſſe retractatas. Tales fuerunt Papias epiſcopus hieropolita
tici poſtea nus. Victorinus pictauenſis. Hireneus lugdunẽſis: Beatus Cyprianus & multi alii
canoniza quos ſcimus erraſſe in fide & eorum opiniones pro hæreticis condẽnatas: & tamẽ
ti ipſi habentur in canone ſanctorũ: ex quo ſequitur ut neceſſario dicendũ ſit ꝙ uel il
Papias li etiam ꝙ deceſſerint in illis opinionibus erroneis in fide non tamen deceſſerint in
Victorin⁹ peccato mortali. uel ꝙ eccleſia errauerit in eorũ canonizatione quod ſi dixerint ut
Hireneus etiam dixit qdam ex his qui me impugnabant: reſpondẽs ꝙ illi forte non erant be-
ne canonizati iam non ego ſed ipſi ſentiunt contra determinationem uniuerſalis ec
Cyprian⁹ cleſiæ. Ex hac aũt ꝑpoſitione infero ad ꝑpoſitum Origenis ſic. ꝙ dato ẽt ꝙ Orige
nes multas & plurimas habuerit opiniones erroneas in fide hoc præciſe ſi in uolũ
tate eius nulla fuit macula aliquo modo non põt eſſe argumẽtũ ꝙ aĩa eius ſit dãna
ta. Vt ſic arguat᷑ aut quãtũcunqꝫ magnus error de qbuſcũqꝫ rebus fidei ſit in intel-
lectu alicuius modo in uoluntate nulla ſit macula nõ impedit ſalutẽ eius aut quã-
tũcunqꝫ paruus & de quacũqꝫ re ſit impedit aut aliqnis ĩpedit & aliquis nõ ĩpedit.
ſi quãtũcunqꝫ magnus ſit non ĩpedit. ergo ẽt ꝙ Origenes & in multis errauerit & in
principalioribus illa tamẽ ſi fuit uoluntas eius bene diſpoſita & nullo modo macu
lata nihil ĩpediuit eius ſalutẽ. & ita qui uolunt cõuincere dãnationem eius nõ ſuffi
cit ꝙ oſtendant errores eius & perſeuerantiã in eis. Sed oportet ꝙ oſtendant perſe
uerantiã. cũ pertinacia aut negligentia uel alia malitia uoluntatis. ſi quantũcunqꝫ
paruus ſufficit. ergo error de rebaptizãdis hæreticis debuit impedire ſalutem Cy-
Chiliaſtæ priani & hæreſis illorũ qui dicuntur chiliaſtæ debuit impedire ſalutem Papię qui
hæretici. fuit auctor illius hæreſis & cum illa deceſſit. & ſi ſic ergo male ab eccleſia fuerũt ca
nonizati. ſi aliqs impedit & aliquis non. dicant oportet qui ſunt illi errores qui im-
pediunt & qui nõ. & ubi unq̄ inuenitur facta iſta diſtinctio ab eccleſia ut uerbi gra-
tia dicatur habere errorem in his quæ pertinent ad tãlem uel talẽ articulum etiam
ſi ſit præciſe debilitas & defectus intellectus & non ſit aliqua peruerſitas nec negli
gentia: nec pertinacia nec quæcunqꝫ alia malicia in uoluntate eſt peccatum mor-
tale. habere autẽ errorem in his quæ ad talem uel talem materiam pertinent nõ eſt
Obiectio peccatũ mortale niſi ſit in uoluntate defectus: & ſi non inueniat᷑ facta talis diſtin-
ctio aut ab eccleſia aut a doctoribus nec uideantur fieri poſſe rationabiliter appa-
ret non ualere dictũ quorũdã dicentiũ aliã eſſe rõnem de Cypriano & Papia & ſi-
milibus & aliam de Origene qa Origenes errauit in principalibus. nã quãtuncũqꝫ
magnus ſit error mõ ſit ſolũ error in intellectu & in uoluntate nulla ſit malicia nõ
uidet᷑ ꝙ taliter errans peccet mortaliter. quapropter cũ talẽ maliciam in uolũtate
Origenis non legamus fuiſſe. dato ꝙ etiã in principalibus fidei myſteriis errauerit
grauiſſimo errore & merito per eccleſiã dãnato non põt conuinci ipſum eſſe dãna
tum in ſe & in aĩa ſua. quod ſi quis dicat multos eſſe gradus ꝑpoſitionũ credendaꝶ
præter iſtum gradũ propoſitionũ. ſ. determinatarũ per eccleſiã & ꝙ ẽt ſi non ſit per
tinacia. ſignũ tñ eſt pertinaciæ aſſerere aliqua quorũ oppoſita tenet᷑ aſſerens expli
cita fide tenere: & credere & ꝙ nõ ſolũ culpabilis eſt mortaliter error propter per-
Prima rñ tinaciam ſed ẽt quãdoqꝫ culpatur propter negligentiã inquirẽdi ueritatẽ quæ ne-
ſio obie- gligentia nõ eſt ꝑtinacia ſaltẽ ꝑprie dicta. uidetur ad hoc rationabiliter poſſe reſpõ
ctionis. deri. Primo ꝙ Origenes de negligentia inquirendi in hoc ueritatẽ culpari non põt
Secunda quia ut bene dicit Hiero. in ꝑſcrutatiõe ſcripturaꝶ diebus ſudauit & noctibus. Se-
cundo ꝙ

cũdo ꝙ in nullo errauit Origenes quod ipſe tunc ſic teneret explicita fide credere
ꝙ oppoſitũ aſſerẽs nõ dogmatice ſed ut ſibi ꝓbabilius uiſum eſt hæreticus dici poſ
ſit & hoc euidẽter probo ex dicto quodã ipſius Hieronymi ſupra allegato. Vbi.n.
Hiero dicit ꝙ etiã ſi in Clemẽtis apoſtoloꝝ diſcipuli & alioꝝ taliũ inueniantur ali
qua uitioſa.nõ tamẽ ꝓpea iſtos ſtatim hæreticos iudicaret. Subiũgit quadruplicẽ
cãm.Primo ꝙ poterũt libri eſſe corrupti.Secundo ꝙ alio ſenſu ſcripſerint. Tertio
ꝙ ſimpliciter errauerint.Quarto ꝙ minus caute locuti ſint.in quibus uerbis debe
mus aduertere ꝙ dato ꝙ liber Clemẽtis in quo dicit filium dei eſſe creaturã non ſit
deprauatus.& dato ꝙ auctor aliũ ſenſum nõ intẽderit adhuc ſtatim Clemẽs nõ eſt
iudicãdus hæreticus.qa potuit ſimpliciter erraſſe.Quid eſt ergo ſimpliciter erraſ
ſe niſi erraſſe ex intellectus defectu & erroneo rõnis iudicio & nõ ex malicia uel ꝑ
uerſitate uoluntatis ꝙ ſi in illa hæreſi ꝙ filius ſit creatura quæ eſt maxima etiã quę
obiiciatur Origeni põt qs ſimpliciter errare qa non ſtet de ipſa adhuc alia eccleſiæ
determinatio uel per maiorẽ ſcripturarũ dilucidationem certior uerificatio in qua
hoc demũ fieri nõ poterit & ſi tunc illud Clemens non tenebatur ſub pena peccati
mortalis explicita fide credere qd poſſumus dicere obligatũ fuiſſe Origenẽ crede
re explicite de his in qbus dr̃ erraſſe.Notandũ eſt autem ꝙ qa hæreſis eſſe põt & in
uerbis male & inordinate prolatis ut dicit Aug.& in ſenſu.Ideo dãs Hieronymus
modũ excuſandi qui in utroq; errauerit coniunctim uel diuiſim ex ſolo intellectus
& non uoluntatis defectu dicit uel minus caute locutũ fuiſſe & hoc ſi in uerbis ap
pareat hæreſis uel ſimpliciter erraſſe & hoc ſi ſenſus hæreticus ſit a ſimplici & recta
uoluntate ſed a debili & errante intellectu ꝓlatus & bene notanda & pẽſitãda ſunt
illa uerba Hieronymi:quia in eis utile & ſanũ de hæretica pertinacia dogma recte
fundatᷣ.Pro quarto articulo quidã dicẽtes Origenẽ pœnituiſſe allegãt plãctũ Ori
genis.ſed iſte liber apocriphus reputatᷣ ut habetᷣ de creticis.xv.di.Ego ãt teſtimo-
niũ allego ipſius Hieronymi ꝙ pro apocripho haberi non põt qui expreſſe Orige
nem de erroribus ſuis pœnituiſſe teſtatᷣ:quod non ideo affero:quia hoc ſit neceſſa
riũ rõnabiliter ad credendã Origenis ſalutẽ:ut parebit in ſequẽti articulo.ſed quia
iſti magiſtri nunq̃ clamare deſtiterũt oſtendo tibi Origenẽ erraſſe. oſtẽdas tu mihi
eum pœnituiſſe nunquã hoc oſtendes nunquã inuenies ſcriptũ Origenẽ pœnituiſ
ſe de his quæ ſcripſit.Audiant ergo reuerẽdi patres Hieronymum ipſum cuius au
ctoritate Origenẽ fulminant in apologia ſua ad Pãmachiũ & Occeanum in qua ſe
oſtendit doctrinã Origenis nõ dogma ſectatum.Poſtq̃ Origenis recitauit errores
hæc uerba ſubiungens ipſe Origenes in epiſtola quã ſcribit ad Fabianum Roma
næ urbis epiſcopũ pnĩam agit cur talia ſcripſit & cauſas temeritatis in Ambro.re-
fert ꝙ ſecreto edita in publicũ protulerit:Hæc Hieronymus ad uerbũ.Quid cla-
rius quid expreſſius.quõ iam aut qua fronte dicere poſſunt nuſquã inueniri ꝙ Ori
genes pœnituerit. Dicam autem & quia incurrit quid mihi his diebus cum duo-
bus ex his qui hanc concluſionem damnabant in ſimili propoſito cõtigerit.Cũ.n.
ego ut Origenẽ de ꝑtinacia defenderẽ cuidã multũ inſiſtẽti determiatũ ab eccleſia
Origenẽ ꝓ ꝑtinacia in aĩa dãnatũ. dicerẽ ex græcis hẽre hiſtoriis Origenis dogma
ta poſt mortẽ eius poſt multos annos fuiſſe dãnata remiſiſſemq; illũ ſi libros domi
nõ habebat ad ep̃m traguerienſem uirũ nõ minus doctrina & moribus q̃ ſua dignita
te præſtantem apud quem ego græcum librum uideram in quo de cõciliis multa
erant aggregata dixit ille bonus pater quid me ad græcos remittis quem ſcis græ-

Notãdæ cauſæ qui bus aliqs hæreticus dicitur

Nota Auguſti. Hiero.

De quarto articulo.

Liber apochriphus

Ambro.

Nota facetiam

cas litteras penitus ignorare.petamus inquit latinas.nõne habemus faſciculũ tem
porum qui de his rebus elegantiſſime tractat. afferatur dixi ego iſte faſciculus q̃q̃
ſubiunxi.Si mihi quaſi hoc faſciculo ſuppoſito ignem ut hæretico pares abigã ego
protinus & tuum faſciculum in malam crucem.neq; enim illi ulla fides. excanduit
ille ac ſi trinitatem blaſphemaſſem ne excandeſcas inq̃.afferatur faſciculus.nec me
quaſi ſolutis faſcibus iam uelis cedere.allatus eſt & inde in eo Origene hæc legi-
mus Origenes doctor egregius ac ſanctitate uitæ incõparabilis clariſſimus in ec-
cleſia dei & poſt pauca in fine dicit Grandis labyrinthus a diuerſis texitur de San-
ſone.Salamone traiano & iſto Origene an uidelicet ſaluati ſint an nõ quæ quia ſi-
ne periculo neſciuntur nec etiã eccleſia certificata eſt de his dño totaliter cõmittẽ-
da ſunt hæc bonus faſciculus.Q uibus lectis cum audiſſet ille de dãnatione Orige
nis non eſſe certificatã eccleſiã mirũ ut expalluit & apud quem probatiſſimoꝝ fa-
Nota aliã ſces nihil poterant potuit tantũ iſte faſciculus ut ſententiã illico cõmutarit. Sequẽ
ti die cõpellans me acrius q̃dam alius manu ſatis grandẽ geſtãs librũ.Q ũo inquit
aut qua oĩno uia audes tu ab æterno ignis ſupplicio Origenẽ defendere ecce ego
tibi oſtendam cui nõ poteris teſtimonio contradicere qui dicit Origenẽ non poſſe
defendi.Producas dixi ego uenerabilis homo;ſi habes tuos teſtes.tum inquit ille.
hic eſt teſtis quidam magnus & nomen ſubiunxit.ego uero nomen uolo ſubticere.
Cuius hi ſunt ſermones & prædicationes.tũc ego quos mihi affers ſermones quas
nugas.nugas ille reſpondit iam excãdeſcens totus.nugas inquã in quibus etiam in
iſta materia ſi de ea habet ſermonẽ(abſit enim ut ego ſimilia unq̃ legerim)niſi ex-
preſiſſimus aliquis inueniatur error.Iam uolo tecum Origenis caput Ixionis rota
perfringere.Impatiẽs & iam ille & bili exæſtuans aperit librũ & legere incipit fu-
rens uoce altiſſima.Feria quarta ſermo.xi.de origeniſtis.tum in perſecutione eorũ
quæ ſcripta erant ad ſingula uerba exclamabat.Hic ne error.& ecce dũ ſic ad Sten
toris inuidiã uociferatur hæc legit in libro ſcripta deniq; Hieronymus ſex milia li
brorũ Origenis legiſſe ſe fatet̃.& dum ſtatim perlecto hoc iterũ clamat hic ne er-
ror:hic inq̃ error & q̃dem magnus.hic apertũ mendaciũ hic falſitas expreſſa: & ut
cõpeſcerẽ illico hoĩem iubeo afferri epiſtolas Hieronymi.& ſtatim accurrẽs ad ſe
cundũ librum inuectiuũ contra Ruffinum.oſtẽdo ei Hieronymũ Ruffino dicen
ti Epiphaniũ papã iactare ſe legiſſe ſex milia librorũ Origenis his uerbis reſpõdẽ-
tem.De ſex milibus aũt libris quos ab eo lectos eſſe cõfingis:quis credet aut te ue
rum dicere aut illũ potuiſſe mẽtiri.Si.n.Origenes ſex milia ſcripſiſſet libros pote-
rat fieri ut uir eruditus & ab infantia ſacris lr̃is inſtitutus pro curioſitate & ſcia le-
giſſet aliena.Q uod uero ille non ſcripſit qũo legere potuit.numera indicẽ librorũ
eius:qui in tertio uolumine Euſebii in quo ſcripſit uitã Pamphili cõtinent̃ & nõ di
Epilogus co ſex milia ſed tertiã partẽ non reperies:hæc ad uerbum Hiero.Erubuit ille & ſal
ua fuit res mea.Sed redeamus iam ad propoſitũ cõcludẽdo uel cũ Ruffino & aliis
quos ſupra in primo articulo recitauimus debemus concedere Origenẽ nunq̃ pec
caſſe.uel ſi cũ Hieronymo ipſum peccaſſe oĩno cõtẽdimus ſciamus & cum ipſo no
bis concedendũ Origenẽ peccati ſui proprio ad Romanum epiſcopum libello da
to pœnituiſſe.Ego autem poſtq̃ mecum diligenter perpẽdi & examinaui ea præci
pue quæ ab Euſebio & Ruffino & Hieronymo de Origene dicuntur:cõiecto Ori-
genem diu in præſcrutatione ſcripturarum elaborantem:de multis arduis & prin-
cipalibus theologiæ quæſtionibus ambiguum fuiſſe cum non certe & indubitate
ſibi ipſe

ſibi ipſe uideret de illis ex ſcripturarũ teſtimonio poſſe aliquid aſſerere.& propter
hoc de multis fidei myſteriis forte multa dixiſſe inqrendo & diſputando in priori-
bus ſuæ ætatis annis quæ catholica fides nõ reciperet.ppea Origenẽ qui ut ipſe di
cit ſuã ignorantiã nõ ignorabat & ueritatẽ illarũ quæſtionũ ſe nondũ conſecutum
plane cognoſcebat ante ſuæ ætatis.lx.annũ nunq̃ a notariis excipi publice uoluiſ-
ſe:quæ in eccleſiis ꝓdicabat ut refert Euſebius.Aduertamus ergo ꝙ Euſe.xxvi.ca- Euſebius
pite.vi.libri eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcribit Origenẽ tertio anno Imperii Philippi I-
peratoris:& ſub Fabiano põtifice:cũ iam ipſe.lx.annũ ageret cœpiſſe dicta ſua etiã
lrĩs publice cõmittere.Et aduertamus ꝙ ſupra.xvii.capite dicit ꝙ ſub Vrbano põ
tifice cui ſucceſſit Pontianus:iam ante tpa Fabiani Origenes cõſcribẽdi cõmenta-
rios in ſcripturas ſanctas initiũ ſumit cõpellẽte ſe Ambroſio.& multa ui precũ ob
ſecrationũq; cogẽte.Q ui inqt Euſebius maxĩe dignus uidebať:cui iſtud ipendere
tur officii.& cui qcqd arcanũ & abſcõditũ in ſacris lrĩs tectũ eſt pãdereť. Ex qbus
duobus locis Euſebii in qbus appatet q̃ſi cõtradictio colligiť euidẽter: qđ urgẽte
Ambroſio dictauerit quædã in prioribus annis anteq̃ ueri adhuc aliqd cõpetiſſet
ipſi tñ Ambroſio priuatim cõicanda:& non in publicũ edẽda.ut quæ bene tuta &
ueritati apoſtolicæ conſona nõ cognoſcebat:Ambro.aũt illa ſecreto edita in publi
cum protulit.Cõperta deinde p Originẽ iã ſexagenarium catholica ueritate cœpit
iã audacter:qa & catholice publice ſcribere.& ea quæ ad priuatũ Ambroſii uſum
ſcripſerat iam per illũ edita fuiſſe uehemẽter indoluit:ad quæ ſui purgationẽ ut ex
uerbis Hiero.& Euſebii cõiecto rei totius ſeriẽ Fabiano Ro.epõ ſcribens de ſua ca
tholica fide teſtimoniũ phibuit narrãs.ſ.quæ antea ab eo inueniuntur ſcripta ſe nõ
ſcripſiſſe ut edereuť.de qbus & ipſe dubius erat catholica ne eẽnt an nõ catholica.
Sed Ambroſiũ illa ędidiſſe.hoc eſt.n.qđ dicit Hiero.ipſe Origenes in epiſtola quã Hiero.
ſcribit ad Fabianũ Ro.urbis epm pniam agit cur talia ſcripſerit & cauſas temerita
tis in Ambroſiũ refert ꝙ ſecreto edita in publicũ ꝓtulerit Euſe.aũt narrãs quę ſcri
pſerit poſt.lx.annũ poſtq̃ librũ contra celſum:& libros.xxv.cõmentarioꝝ in Mat-
theũ &.xx.in ꝓphetas cõnumerauit:ſubiungit.ſcripſit & ad Fabianum Ro.ur.epi
ſcopũ:& ad alios q̃plurimos eccleſiarum principes de catholica fide ſua.hæc ille.
Sit ergo uerũ ꝙ ante ſexageſimũ annũ fuerit de multis fidei myſteriis dubius Ori-
genes.Et ſit uerũ ꝙ ſecreto in ſcriptis multa cõicauerit Ambroſio:quæ tunc non fir
miter adhærendo ſed dubitatiue inqrendo opinabať nunc a catholicis nõ recipien
da.& ita uerũ dicat Hiero.ꝙ quæ in multis Origenis libris inueniũtur ẽt nõ catho
lica Origenis ſint:qa uere ab ipſo fuerunt dictata.licet non ut credita:& ut quæſita
potius q̃ inuenta:& cõſequenter Origeni cui catholica fuit poſtea ueritas cõperta
culpabiliter non adſcribenda in quibus & multa ab hęreticis fuiſſe adinuẽta iuxta
Ruffinũ.Pro uero etiam accipere poſſumus maxime de hoc ipſo conquerẽte Ori
gene dum uiuebat.Sit ergo uerũ iuxta Euſebiũ in eccleſiaſtica hiſtoria a Hierony
mo tanq̃ uera approbata Origenẽ non habere pro ſuis operibus.i.in qbus diffiniti
ue aliqd & adhæſiue dicat niſi quæ poſt ſexageſimum annũ ſcripſit. Sitq; uerum ẽt
ſecundũ Hiero.de prius ſcriptis temere ab Ambroſio editis ipſum pœnituiſſe & cõ
ſequenter catholicum mortuum eſſe:ut non ſolum ſecundũ Ruffinum Pamphilũ De quĩto
& Euſebium:ſed etiam ſm Hiero.rationabilius ſit credere ipſum eſſe ſaluum q̃ cre articulo.
dere ipſum eſſe damnatum.Pro quinto articulo dico hanc propoſitionem quãtũ- Pria ꝓpõ
cunq; aliquis grauiter in uita mortaliter peccet & conſtet ipſum mortaliter pec-

caſſe:niſi cõſtet de eius finali ĩpœnitẽtia tẽmerariũ eſt uere aſſerere ipſum eẽ dãna-
tum.patet ueritas huius ꝓpõnis ex cõi ſnia oĩum doctoꝝ in dicta ꝓpoſitione con-
ſentientiũ.Ex qua ꝓpoſitione infero duas ꝓpoſitiones correlarias.Prima eſt hæc.
Pria ꝓpo ſitio corre laria — Nõ ꝑpea quia aliqs in uita mortaliter peccauerit:& nobis non cõſtet ꝙ non pœni-
tuerit iudicandũ eſt firmiter a nobis eẽ illũ in inferno.patet qa poſito peccato mor
tali tantũ nõ ponit̃ totũ illud ad qđ ſeqtur dãnatio æterna.Sed oportet ultra pec-
catũ ponere & certificari de finali ĩpœnitẽtia.Nec ego qui nego firmiter eẽ credẽ
dum illũ eẽ in inferno.habeo oſtẽdere tibi pniam illius. Sed tu qui aſſeris illum eẽ
Héricus de aſſia — dãnatũ habes certificare de ĩpœnitẽtia & pro hoc multũ facit dictũ Hẽrici de aſ-
ſia qui in expoſitiõe.iii.c.libri geneſis dicit hæc uerba formalia. Si ergo argumẽtũ
quorũdã eſſet efficax quo aliquẽ dãnatũ eſſe ſicut de Salamone pſuadẽt per hoc ꝙ
ſcriptura eius pctm̃ cõmemorat & nullã de iuſticia aut pnia eius mentionem facit.
tunc ita primũ hoĩem ex peccato ſuo dãnatũ conuinceret̃ ſicut primũ angelũ hæc
Henricus.Nuſq̃.n.habet̃ mentio de pnia.Adam ſed ſolũ de peccato.Similiter iu-
dicũ.viii.legit̃ de peccato Gedeon & nõ de pnia:& tñ a doctoribus bene credit̃ de
eius ſalute dicere & tu potes ꝙ per hoc ẽt argumentũ quidã decepti erronee dice-
bant ꝙ Moyſes erat dãnatus quia legebat̃ peccatũ eius in aquis cõtradictionis &
de eius pnia nihil habebat̃ expreſſum:& tñ dixit deus Ioſue.Moyſes ſeruus meus
Secunda ꝓpõ cor-relaria. — mortuus eſt.Secũda ꝓpoſitio correlaria eſt hæc nemo põt eſſe certus ꝙ aliquis ſit
dãnatus ad infernum niſi hoc habeat ex ſpeciali reuelatiõe dei uel ab his qbus cre
ditur deus reuelaſſe.patet ueritas huius ex præmiſſis ꝓpoſitionibus qa nemo põt
eſſe certus de finali pœnitẽtia uel de impœnitẽtia:niſi ille qui nouit ſecreta cordis
& cui ille uoluit reuelare.cum.n.nullus de ſtatu alicuius ita ſit certus ſicut ipſemet
de ſe quia quæ ſunt hoĩs nemo nouit niſi ſpiritus hoĩs qui in ipſo eſt.ut dr̃ ad Cor.ii:
& de ſe ipſo homo non poteſt eſſe certus utrum ſit dignus odio uel amore ut dr̃ ec
cleſiaſtes.ix.quanto magis non poterit eſſe certus de alio niſi de hoc habeat ſpecia
lem reuelationem. Ex hac autẽ ꝓpoſitione principali cũ ſuis correlariis infero ad
propoſitum meæ concluſionis ꝙ dato etiam ꝙ Origenes in illis erroribus errando
peccauerit mortaliter tamẽ cũ incerti ſumus deus finali ĩpœnitẽtia uel pœnitentia
aſſerere ipſum eſſe dãnatũ temerariũ eſt oĩno iudicium & reiiciendum. Cum ergo
nec de ſalute poſſumus eſſe certi.nec de dãnatione.piũ eſt tamen & ualde rationa-
bile credere ut dixi ego ꝙ deus eũ ſaluauerit hoĩem talis ac tantæ ſcientiæ. de quo
Hierony mi uerba — Hiero.in præfatione cantici canticorũ.cum in cæteris omnes alios ſuperauerit in
hoc ſeipſum ſuperauit & de ipſo illud uerificatur.Introduxit me rex in cubiculum
ſuũ & alibi imitari uolens ex parte Origenem.quem poſt apoſtolos eccleſiarũ ma
Origenes Adaman-tius iuſte dicitur — giſtrũ nemo niſi imperitus negat.& alibi Origenes tanto ſcripturarum labore ſuda
uit ut iuſte adamantis nomen acceperit:& poſt quædam hęc ſubiungit.Quis unq̃
tanta legere põt quanta ipſe cõſcripſit & pro hoc ſudore quid accepit premii dãna
tur a Demetrio epiſcopo:exceptis Paleſtinæ & Arabiæ & phœnicis atq; Achaię ſa
cerdotibus in dãnationem eius.Conſentit urbs Roma ipſa contra hunc ſenatũ co-
git non propter dogmatum nouitatem non propter hæreſim ut nunc aduerſus eũ
rabidi canes falſo ſimulant. Sed quia gloriam eloquentiæ eius & ſcientiæ fer-
re non poterant hoc quare ſcripſerim & ad pauperis lucernæ igniculum cito ſed
non cauto ſermone dictauerim poteſtis intelligere ſi Epicuros & Ariſtippos co-
gitetis.hæc Hieronymus ad uerbum. Quæ uerba ſingula quæſo o ingenioſe le-
ctor diligẽter

ctor diligēter attēde:& ex eis ea per te intelligas quæ ego nō exprimo.In præfatio
ne aūt hebraicarū quæſtionū de eodē loquēs Origene ſic inquit hoc unum dico ꝙ
uellē cū inuidia noīs eius habere ēt ſciam ſcripturarū:floccipēdens imagines um-
braſq̧ laruarū quarū naturæ eſſe dr̄ terrere paruulos & in angulis garrire tenebro-
ſis.Prætereo quæ de eodē Hiero.prædicat ꝙ auariciā calcauit:ꝙ caſtiauit ſe zelo
dei licet nō ſecundū ſciam ꝙ in explanatione ſcripturæ dieb us ſudauit & noctibus
quā q dilucidāt uitā æternā habebūt:ut inqt ſapiēs.& ut ſcribit ad Vigilantiū ꝓ-
phetarū obſcura diſſeruit.& tā noui q̄ ueteris teſtamēti reuelauit maxīa ſacra.Præ Nota.
tereo ꝙ non ſolū martyris fuit filius:ſed & ipſe parū a martyrii merito abfuit.Nam
dicit Euſebius ꝙ & adhuc puerulus in tantū ardorē capeſſendi martyrii exarſerat: Origenes
ut ſpōte ſe periculis ingereret:& tpe deinde Decianæ perſecutionis nouas cruces: cōſequēdi
noua pœnarū genera ac ſeculis oībus inaudita tormēta ꝑtulit ita ut mille mortib⁹ martyrii
inqt Euſebius uexatus ſit:ne tn̄ una ei quā exoptabat accideret ꝑſecutore ſummo fuiſſe cu-
ſtudio hoc agēte:ut nec interitus præſtaret:nec pœna ceſſaret.Videte q̄ parū abſit pidus
a laude martyrii quā plurimi eius diſcipuli ipſo duce & cohortatore ſunt conſecu-
ti:parū dico itē ꝑfecto abfuit a laude martyrii:imo meritū quaſi æquale meritus
eſt.Nam dicit & Aug.in libro de bono cōiugali nō eſt impar meritum martyrii in Auguſti.
Ioāne qui paſſus non eſt:& in Petro qui paſſus eſt.Nota bene hæc uerba Auguſti.
unde ſicut Ioānes licet nō tranſiret per gladiū tn̄ paratus fuit ſubſtinere martyriū:
quādo fuit miſſus in feruentis olei doliū.Ita & Origenes licet mortē martyrio non
ſubierit paratus tn̄ fuit:imo auidiſſimus illam ſubire.& tot paſſus eſt tormēta ut di
cit Euſebius ut mille mortes pro una ſubierit.& hoc eſt qđ dicit Bernardus in ſer- Bernard⁹
mone ſanctorū martyrū ꝙ eſt triplex martyriū:martyriū uolūtatis tantum:marty Triplex
riū operis tantū:martyriū operis & uoluntatis.Martyriū uolūtatis tātū paſſus eſt martyriū
Ioānes euāgeliſta:cui dictū eſt & germano eius.M.xx.calicē meum bibetis uñ Cy
prianus in ſeruis dei apud quos cogitat martyriū & mente concipit aīus ad bonū
deditus iudice deo coronat.Aliud eſt enim martyriū deeſſe aīo aliud aīum deeſſe
martyrio.Si ergo martyrio Origenis aīus nunq̄ defuit & mille mortes pro una ſu-
biit:qūo a iudice deo coronatū non credamus ſi nō mentit martyr Cyprianus.& ſi
dānatus eſt q̇s quæſo ad gehennæ mortē eum dānauit.An Chriſtus Ieſus pro quo
totiēs ipſe mori uoluit.Quin potius ſicut dicit de ipſo Cypriano Augu.ꝙ ſanguis Auguſti.
martyrii in eo oēm hæreſeos maculā abluit.Ita & de Origene effuſum ab eo nō tā
ſupra terrā extrinſecus q̄ ſuper zelo dei & caritate ardentē cæleſtē aīam ſuā intrin-
ſecus martyrii ſanguinē oēm hæreſeos maculam abluiſſe pie credamus dicētes cū
Dauid.Beatus Origenes qui & ſi aliqn̄ in cōſilio errantiū abiit in uia tn̄ peccatorū
per impœnitētiā nō ſtetit & in cathedra peſtilētiæ per pertinaciā nunq̄ ſedit:ſed in
lege dn̄i fuit uolūtas eius:& in lege eius meditatus eſt die ac nocte.Beatus Orige-
nes cui remiſſæ ſunt iniquitates per baptiſmū & eius tecta ſunt peccata per pœni-
tentiā:& cui nō imputauit dn̄s peccatū ꝑꝑ martyriū.deniq̧ talem ac tantū uirū ēt
ſi aliquādo ex ingenii defectu & nō ex aliqua uoluntatis malicia in fidei myſteriis
errauerit:credamus a domino in ſuis nouiſſimis nō fuiſſe derelictū.ſed potius uiſi-
tatione ſuæ clementiſſimæ miſericordiæ & de ſecretis fidei ſi in aliquibus errabat
illuminatum ab erronea ad ſalutarem uiam reuocatum fuiſſe.& hoc ego intelle-
xi in breui reſponſiōe mea cum alias dixi.ex quo non inuenitur fuiſſe pertinax ue-
riſimile eſt credere ꝙ deus eum ſaluauerit.i.uiſitādo eum uiſitatione quam dixi in

ſtatu ſalutis digno clementiſſime collocarit:& de ſecretis fidei in q̄bus errabat ipm
illuminās ad ſalutarē de illis pœnitētiā aduocauerit.qđ utrū fuerit an nō fuerit ſci
re certitudinaliter nemo pōt niſi fuerit ei deſup reuelatū.Sed ita fuiſſe potius q̄ nō
fuiſſe credere cōſiderāti acta & uita Origenis magis cōſonū uř & ſic rōnabili⁹. Nā
& rōnabiliter in dubiis fauorabiliori parti ſemp eſt adhærēdū.& hęc ſint dicta ut q̄
ualere poſſint qn̄ de ipſa Origenis pœnitētia nō cōſtaret de qua tñ cōſtare ex bea-
De ſexto tiſſimi Hieronymi teſtimonio ſupra in præcedētibus apertiſſime oſtendimus.Pro
articulo. ſexto articulo dico ꝙ nō uř credendum ꝙ eccleſia unq̄ determinauerit aīam Orige
Prima rō. nis ad inferos eē dānatā.Veritatē huius ꝓpoſitionis ꝓbo duabus rōnibus. Prima
rō eſt hæc de illo cuius altera uel altera pars determinari certitudinaliter niſi teme
rarie non pōt.Nō debet credi factā eē determinationē ab eccleſia.Sed de hoc quæ
ſito utrū Origenes ſaluus ſit an dānatus determinari altera pars niſi temere nō pōt
ſaltē abſq̧ reuelatione ſpāli dei.ergo cū de tali reuelatione non cōſtet nō debet cre
di de hoc factā eſſe ab eccleſia determinationē.maior eſt nota:& oppoſitū eius eēt
iniurioſum eccleſiæ credere.ſ.ꝙ aliquid ab ea poſſit inconſulte & temere iudicari.
Confirma Minor patet ex ſupradictis articulis.Cōfirmať quia certificari nō poterat eccleſia
tio. de dānatione Origenis niſi per ſpālē reuelationē de eo factā.ſed de tali reuelatione
Scđa rō. ꝙ fuerit facta nuſq̄ habeť mētio ergo &c.Secunda rō eſt hæc qa ſi qđ eſt quod per
ſuadeat eccleſiā determinaſſe de dānatione Origenis ſunt quidā textus decretoꝝ q
hoc uidenť ſonare groſſo eos mō interpretantibus.qui tñ cū recte examinanť con
tra eos potius q̄ pro ipſis faciunt.Sunt aūt textus quos afferūt ferme iſti.Primo ꝙ
di.xv.c.ſancta Ro.eccleſia.ſicut ſcribiť p Gelaſiū papā.Itē Origenis nōnulla opu
ſcula quæ uir beatus Hiero.nō repudiat legēda ſuſcipimus.reliqua aūt oīa cum au
ctore ſuo dicimus eſſe renuēda.&.xxiiii.q.iii.c.ſane.Itē ſi ad tēpora Theophili ſan-
ctæ memoriæ uel ſuperius aliqs recurrerit & Origenē inueniet poſt mortē anathe
matizatū:quod ēt in eo facit & ueſtra ſanctitas. & Iulius religioſiſſimus antiqoris
Epheſina Romæ & glo.ibi.Cum iſte dānatus fuerit nōne & eius ſcripta utiq̧ extra.de hære-
ſynodus. ticis.c.fraternitatis.ibi āt ſic ſcribiť.Cū Celeſtinus atq̧ pelagius in epheſina ſyno-
do ſint dānati:q̄mō poterunt illorū capitula recipi quorum dānantur auctores.Ex
iſtis auctoritatibus credunt aliqui cōuinci danationē animæ Origenis ad inferos.
Ego aūt dico nihil plus haberi per præmiſſa niſi ꝙ eccleſia & opiniones & dogma
ta Origeni attributa ut hæretica dānat & ipſum ſic ut dogmatizantem dānat & de
teſtať de dānatione animæ eius aut ſalute nihil penitus intendens.& ꝙ hoc ſit ue-
Prima rō rum patet multis rationibus.Primo quia ad eccleſiam non pertinet dānare animas
contra do hominū aut ſaluare.quia ad illū attinet ſolūmodo qui iudex eſt uiuorū & mortuo
ctores ori rum quare ridiculū eſt ſi in decretis legiť.Dānamus Origenem:exponere.i.animā
genē dam eius dānamus dānatione infernali.Et patet etiam euidenter ex modo loquendi ip
nantes ſius Gelaſii qui dicit reliqua opuſcula eius cum auctore ſuo dicimus renuēda. hoc
Gelaſius enim uerbum renuere nullo modo importare poteſt id quod ipſi intendunt. ſed ni
hil aliud intendit Papa niſi hoc quod.ſ.nō acceptanť opuſcula eius ut autentica in
eccleſia.nec ipſe ſimiliter ut probatus doctor & cuius dictis ſit credendum in eccle
ſia recipitur.Quod ſi ēt Papa non ſolum dixiſſet tenuimus ſed ēt damnamus nihil
eēt pro eis quia ſic etiam ſolemus dicere in hoc Scotus dānat Thomam. Herueus
Scotum.& ſic de reliquis in quibus ſemper locutionibus de damnatione doctri-
næ & non animæ ex ipſo uſitato & proprio loquendi modo debemus intelligere.

Secundo

Secūdo arguo cōtra eos ex gloſa quā ipſi allegāt quæ dicit ſi ipſe dānatus nonne & Secunda
eius ſcripta· Q uæro ergo ab iſtis ſi fiet hæc cōſequētia. Ipſe Origenes eſt dānatus
ergo & eius ſcripta dānata. quomodo in añcedēte capitur ly dānatus ſi ſic capit̃.i.
in ſua doctrina nō approbatus. & ut dogmatiſtes non acceptatus. habeo ꝓpoſitū.
Si aūt intelligat̃ dānatus in anima ſua infernali dānatione tūc nihil ualet cōſequen
tia.poſſibile enim eſt multos doctores quoꝝ ſcripta catholica ſunt & pro catholi-
cis quottidie legunt̃ eſſe in inferno quia ſtat aliquē in fide nihil errare ſed recte ſen
tire de omnibus articulis & tamen eſſe in alio peccato mortali & in illo decedere.&
omnino imptinens eſt dānatio animæ ad dānationē doctrinæ.quia illa attendit̃ pe
nes maliciā uolūtatis.Iſta aūt penes defectū intellectus. Q uare nec ualet iſte ē in
paradiſo ergo dicta eius ſunt catholica.Nā & Papias eſt in paradiſo & Hireneus &
Victorinus & Cyprianus & multi alii quoꝝ tamen dicta in multis quæ nunq̄ reuo
caſſe legunt̃ ut hæretica reprobant̃.Cōfirmo hoc ex dicto illo ad quē ſe refert glo
ſa de hæreticis extra.c.fraternitatis.ubi dr̃ ſi Celeſtinus atq; pelagius in epheſina ſy
nodo ſunt dānati qūo poterūt illa capitula recipi quoꝝ dānant̃ auctores. Certū ē Cōfirma
aūt ꝙ in illa ſynodo Celeſtinus & pelagius nō fuerūt dānati in ſe.i.in anima ſua ſed tio
in ſua doctrina.tū quia aliter ut dictū eſt ſupra dānare homines eccleſia nec cōſue-
uit nec pōt.tū quia de eo debemus intelligere. ſententiatū de quo prius eſt quæſitū.
& diſputatū.Sed in illa ſynodo ut ex actis cōcilii patet nō fuit quæſtio utrū animę
Celeſtini & pelagii eſſent in paradiſo uel in iferno.Sed an dicta eoꝝ & dogmata eſ-
ſent catholica an non catholica. Q uare & de hoc.i.de eoꝝ dogmatū ueritate & de
auctoꝝ ipſorum ut ſic dogmatizantium approbatione uel reprobatione debemus
intelligere ſententiatū. Tertio ſtultū eſt dicere ꝙ eccleſia determinauerit Origenis Tertia.
animā eſſe dānatam quia nō ſicut cōſueuit ecclesia canonizare aliquos ita etiam cō
ſueuit dānare.i.ſententialiter decernere ꝙ ſint in inferno. & ratio quare hoc conſue
uerit & non illud eſt quia ad decernendū ꝙ aliquis ſit ſaluus oportet nos certifica-
ri ꝙ ille deceſſerit in gratia cuius rei indicia licet tamen nō certa habere poſſumus
nō ex his quæ egit in uita:quia illa nō ſufficiūt:ex quo dū eſt in uia ſemper merendi
& demerendi eſt locus & mutādi ſe de uno propoſito ad aliud.Sed habemus ſigna
poſt mortē ut ſunt miracula uel aliquid ſimile.Tale autē aliquod ſignū ex quo dā-
nationē alicuius cōuincamus poſt mortē alicuius habere ꝙ poſſumus nō eſt facile
inuenire:immo ſine dubio haberi aliud ſignū nō poteſt niſi ſpecialis de hoc reuela-
tio:quæ ſi cōtingeret uel cōtigiſſet ꝓfecto ſicut eccleſia cū aliquē canonizat de mi-
raculis ſuis teſtatur & de aliis propter quæ mota eſt ad canonizationē.Ita etiā cum
aliquē damnaret ſpecialis reuelationis de hoc factæ mētionem faceret:nec temere
aut inconſulte ſic uideret̃ decreuiſſe. Q uod tamen de Origene nuſquā narrat ec-
cleſia. Debemus ergo intelligere dānatū Origenē ab eccleſia eo modo quo ex his
quæ de eo narrat & teſtat̃ ur̃ ueniſſe damnādus: Sed de eo nihil aliud narrat̃ niſi ꝙ
errauerit i myſteriis fidei.& ad hūc errorē nō ſequit̃ abſoluta dānatio Origenis in
ſe ſed ſolū in ſcriptis & in doctrina ſua ut patet ex præcedētibus.& ſic debemus ip-
ſum iudicare dānatū ab eccleſia & nō aliter.Poſtq̄ & pertinacē nō fuiſſe eum cōtra
eccleſiæ determinationē in illis opinionibus ſcimus: quia concilia in quibus dam-
natæ fuerūt illæ opiniones fuerūt multo poſt mortē Origenis:ut patet ex hiſtoriis
græcis & latinis.Et an impœnitēs etiam illaꝝ fuerit ſcire nullo modo poſſumus im
mo uel non ſcripſiſſe illa:uel ſi ſcripſit pœnituiſſe ex Hieronymo ſupra ꝓbauimus.

De ſepti- mo arti. .S.Tho. Pro ſeptimo articulo dico iſtã propoſitionẽ ꝙ non tenet ſecundũ doctrinã Sancti Thomę qlibet fidelis de neceſſitate fidei credere illum eſſe in inferno: quẽ eccleſia iudicauit & ſentẽtiauit eſſe in inferno. Veritas ꝓpoſitionis ſic deducit̃ qa tanta eſt fides adhibenda eccleſiæ in damnatione alicuius: quãta eſt adhibenda in canonizatione ſanctoꝝ. Sed dicit Thomas ultimo articulo quolibeti noni ꝙ ſanctos canonizatos ab eccleſia nõ tenemur de neceſſitate fidei credere eſſe in gloria: ſed ſolum de pietate fidei: ergo & dãnatos ab eccleſia nõ tenemur neceſſario credere eẽ in inferno. ſed ſolũ pie ſic eſt credẽdũ. Fũdamentũ aũt Thomæ eſt qa in his tñ tenemur de neceſſitate ſalutis eccleſiæ credere quæ ad ſubſtantiã fidei ꝑtinent. Quia in illis ſpiritus adueniẽs docet eã oẽm ueritatẽ. Verũ aũt anima huius uel illius ſit in inferno uel in paradiſo nihil attinet ad ſubſtãtiã fidei. ſed tñ quia honor quẽ ſanctis exhibemus quædã ꝓfeſſio fidei eſt qua ſanctoꝝ gloriam credimus. Ideo licet de neceſſitate ſalutis ad hoc non teneamur: Pie tñ ſic eſt credendum. Ex hac ꝓpoſitione infero ad ꝓpoſitũ meæ cõcluſionis ꝙ etiã ſi eccleſia determinaſſet Origenem eſſe damnatum adhuc de neceſſitate fidei catholicæ nõ tenemur aſſentire ꝙ ita ſit. Ex quo patet ꝙ etiã ſi uerũ eſſet quod ipſi cõtra me adducũt: ꝙ .ſ. eccleſia oppoſitum concluſionis meæ determinaſſet adhuc male ab eis iudicatũ fuiſſet ꝙ cõcluſio mea hæreſim ſaperet. Videant ergo iſti magiſtri ꝙ nõ recte adhuc ſi etiã ſint uera quæ ipſi cõtra me adducũt eſt determinatũ ab eis cõtra meã concluſionẽ: & caueant ne noua credenda fidelibus pro ſua actoritate inſtituant: & ea eſſe de fide determinent.

Audiãtq; illã ꝓhibitionẽ dñi deutronomii quarto. Non addetis ad uerbũ qđ ego loquor uobis. quod dictũ nõ ſolũ damnat iſtos qui auctoritate ſua noua credenda prioribus ſuperaddant. ſed quia etiã catholicam ueritatem pro hæretica refellunt.

QVAESTIO OCTAVA DE LIBERTATE CREDENDI.

SIcut nullus præciſe ſic opinatur quia uult ſic opinari: Ita nullus credit ſic eſſe uerum præciſe quia uult ſic credere. Ex hac cõcluſione correlarie infero iſtã. Non eſt in libera poteſtate hoïs credere articulũ fidei eſſe ueꝝ quãdo ſibi placet: & credere eũ nõ eſſe ueꝝ quãdo ſibi placet. Iudicauerũt iſti magiſtri ꝙ ꝓpoſitio cũ ſuo correlario eſſet erronea & hæreſim ſapiens. Ego aũt reputo cõcluſionẽ principalẽ eſſe nõ ſolũ catholicã ſed ueriſſimã & longe ueriorẽ ſua oppoſita. Et idem dico de correlario ſane itellecto: cuius ſenſus ſi ſecũdũ mẽtẽ meã accipit̃ nõ eſt aliter accipiẽdus q̃ ut ſequit̃ ex principali cõcluſione: cuius ponit̃ eſſe correlariũ.

Probatio concluſionis ꝓ pria eius pte. Quod aũt cõcluſio nõ ſolũ ſit catholica ſed etiã ſit ueriſſima: Patet nã pro prima eius parte quæ eſt ꝙ nullus opinatur aliquid ſic eſſe præciſe: quia uult ſic opinari eſt Ariſtoteles ſecũdo de aïa textu commẽti .ccliii. ubi Ariſtoteles ponit differẽtiã inter imaginationẽ & opinionẽ. & hæc

Ariſtote. Ariſtotelis ſnïa nõ ſolũ nõ ẽ reprobata ſed imo ab oïbus nr̃is theologis unanimiter approbata.

Probatio ꝓ ſecũda Auguſti. Secũda aũt pars cõcluſionis quæ eſt ꝙ nullus credit aliqd eſſe præciſe ueꝝ: qa uult credere id eſſe ueꝝ eſt Auguſtini in pluribus locis q hoc ſæpius dicit ꝙ nõ põt aliquis credere ex libero arbitrio .i. ex mero impio uolũtatis ſine tõnis ꝑſuaſione aut motiuo. & totã cõcluſionẽ meã in qua ſummarie tenetur iſta opinio ꝙ

Petrus de alliaco. ꝓpoſita aliqua ꝓpõne dubia ad hoc ꝙ aliquis eã credat uel diſcredat nõ ſufficit mera apprehenſio terminoꝝ & merũ imperiũ uoluntatis. Tenent Petrus de alliaco:

Henricus oeta: & Henricus de aſſia. Et quando ego fui Pariſius tenebat fere tota uniuerſitas Pariſieñ: cóplureſq; etiá catholici doctores ita habent pro uera ut ſuã. oppoſitã habeát pro impoſſibili. Imo ego adhuc nõ legi doctoré cõtradicenté huic opinioni. Correlaria aũt ꝓpoſitio nõ aliter eſt intelligẽda & accipienda q̃ cũ reſtrictione uel determinatione poſita in añcedéte: ſic uidelicet ꝙ nõ eſt in libera ptãte uolũtatis credere aticulũ fidei eſſe uerũ quãdocũq; placet & credere eũ eſſe falſum quando placet. Ita ꝙ nõ præciſe ex eo ꝙ uoluntati placet ut intellectus credat ipſe credit nec talis intellectus unius ꝓpõnis p aliã ei cõcatenatã eſt inuſitatus: immo in ſcriptura ſacra ſæpe ſumiť intellectus litteræ p præcedẽtia uel ſequẽtia qđ maxime in caſu noſtro debet fieri qa ergo hoc dictũ nõ eſt in ptãte noſtra &c. Non po no tanq̃ dictũ p ſe & concluſioné ſeparatã: ſed pono tanq̃ correlariã ex præcedenti. Q đ ſi nõ placet eis accipere intellectũ præſentis correlariæ ex ſua principali cui ipſa annectiť & cõcatenatur attẽdãt ꝙ dupliciter diciť aliquid eſſe in libertate uel in libera ptãte uolũtatis. Vno mõ qa poſita apprehenſione in intellectu: nullo alio actu intellectus reqſito in ptãte impatiua uolũtatis ſit ponere actũ illũ. & ſic negať in hac cõcluſione ꝙ actus credendi in libera eſt ptãte hominis. nec oportet omnem actũ præcepti aut meritoriũ uel demeritoriũ taliter eſſe in ptãte hoïs. ad credẽdũ enim nõ ſufficit apprehẽſio terminorũ articuli. ſed ultra reqriť pſuaſio aut reliqua rõ ꝓbabilis ut allegatũ eſt ex Auguſtino. Alio mõ aliquid diciť eſſe in libera ptãte uolũtatis: qa omnibus aliis poſitis quę requiruntur ad hoc ꝙ ille actus ſit põt uolũtas illum ponere in eſſe & nõ ponere nec ad iſtũ actũ neceſſitať uolũtas etiã quibuſcũq; aliis poſitis. & hoc mõ actus credendi articulũ eſt in libera ptãte uolũtatis iſte eſt intellectus correlariæ ꝓpõnis. & ex dictis põt qlibetq; habet intellectũ cognoſcere ꝙ non bene iſti magiſtri abſolute dixerunt illã eſſe erroneã & hæreſim ſapere. Q đ aũt ꝓbabilis rõnabiliſq; ſit opinio illorũ doctorũ quos ego ſequor qui. ſ. dicunt ad cauſandũ aſſenſum fidei nõ ſufficit ſola appræhẽſio terminorũ cũ mero imperio uolũtatis põt uidéter patere nõ ſolũ auctoritate Auguſtini multis ut dixi hoc in locis affirmãtis: ſed etiã efficaciſſimis rationibus. Et primo arguiť ſic. Nõ eſt in libera ptãte hominis opinari ſic uel ſic eſſe cũ uult. ergo nõ eſt in libera poteſtate hominis credere ſic uel ſic eſſe cũ uult. Patet cõſequẽtia. Q uia ſi de quo magis uideť ineſſe & nõ ineſt ergo &c. Sed minus eſt adhærere alicui cũ formidine ad oppoſitũ q̃ ſine formidine. ergo añcedés eſt expreſſum ab Ariſtotele in .iii. de anima textu cõmenti. cliii. & patet p experiẽtiã. qa quilibet in ſe experiť ꝙ oblata ei ꝓpõne dubia ſi eſt ei mere dubia ad neutrãparté opinãdam per aſſenſum inclinatur donec ei noua ſuperuenerit apparẽtia uel p ſyllogiſticã rationé uel per intuitiuam noticiã: uel per teſtimonium multorũ: uel per auctoritatem dicentis uel aliud ſimile. Secũdo ſic arguitur. non eſt in poteſtate hominis libera facere apparere aliquid ſuo intellectui eſſe uerum & facere apparere non eſſe uerũ ergo nõ eſt in poteſtate hominis ſic uel ſic credere eſſe uel nõ eſſe uerũ. Tenet conſequentia qa eſt contradictio aliqué credere aliquid & aſſentiri illi & illud ei non apparere eſſe uerũ. Aſſumptũ ꝓbať qa hoc uel hoc apparere tale uel tale intellectui eſt hoc uel hoc taliter uel taliter repreſentari intellectui & hoc nõ põt depẽdere ex impio uolũtatis: quia hoc ꝓcedit actũ uoluntatis. Cõfirmať qa hoc apparere tale intellectui eſt qa obiectũ qđ repñtať é tale & euidẽtia uel aliud qcqd ſit illud qđ id facit credibile uel nõ credibile eſt tale & intellectus eſt talis. Sed facere obiectũ eé tale uel intellectũ eé talé nõ é in arbitrio uolũ

Doctores quibus cõcluſio hęc probatur

Declaratio correlarię ꝓpoſitionis.

Dupliciter aliqd diciť eſſe in libertate uel in libera poteſtate uolũtatis.

Primo.

Secundo.

Auguſtinus

Arguitur primo.

Ariſtoteles

Secundo

Cõfirmatio.

tatis.ergo rem talem uel talem apparere intellectui non eſt in imperio uoluntatis:
Tertio Tertio ſic arguit̃.Q uotienſcunqꝫ eſt aliqua potentia mere neutra & indiferens ad
duos actus ſecũdos oppoſitos nõ poteſt exire in aliquẽ illoꝝ niſi determinet̃ prius
per aliq̃d qđ ſit actus primus:uel ſe habeat loco actus primi reſpectu alterius illo-
rum actuũ ſecũdorum:Sed ita eſt ꝙ intellectus eſt potentia mere neutra & indiffe
rens ad ſpecificationẽ alicuius actus ſui ſecundi: Ergo ad nullã talẽ ſpecificationẽ
poterit determinari niſi adueniẽte aliquo alio qđ ſit uel actus prius uel ſe hñs loco
actus primi reſpectu talis determinationis.Tunc ſub iſta ratione aſſumo iſtã conſe
quentiã.merus actus uolũtatis nõ poteſt ſe hr̃e ut actus primus reſpectu ſpecifica
tionis actuũ intellectus:ergo ꝑ imperium ſolũ uoluntatis nõ poterit intellectus de
terminari ad talẽ ſpecificationẽ.nota eſt cõſequentia ex præaſſumpta ratione.& an
tecedens patet ex cõi ſnĩa oĩum doctoꝝ in hoc cõſentientium.ꝙ licet actus intelle
ctus quo ad exercitiũ depẽdeat a uoluntate:nõ tamẽ quo ad ſpecificationẽ.His ſic
præacceptis arguo ſic ad propoſitũ.Actus qui eſt aſſentire & actus qui eſt diſſenti
re ſunt actus hñtes rationes ſpecificas oppoſitas:ergo ad aſſenſum uel nõ aſſenſum
nõ poterit determinari intellectus per imperiũ uoluntatis ergo ad hoc ꝙ aliquis ꝑ
intellectũ credat articulũ fidei eſſe uerum uel nõ credat nõ eſt ꝑ hoc præciſe: q̃a ſic
uult uel nõ uult credere ſed ex aliquo alio intellectũ ex ſe neutrũ ad talis actus ſpe
Q uarto cificationẽ determinante.Q uarto ſic arguitur ad illud credendũ nõ determinatur
homo præciſe per actũ uolũtatis de quo interrogatus cur illud crediderit nõ aſſi-
gnabit præciſum actum uolũtatis.ſed ita eſt ꝙ interrogatus aliquis cur credat poti
us chriſtianæ fidei q̃ fidei maumethenſiũ non aſſignabit præciſe actũ uolũtatis:er-
go nõ ꝑ præciſum actũ uoluntatis inclinatus eſt ille ad credendũ. Q uod aũt non aſ
ſignetur merus actus uoluntatis patet ex experientia & ex dictis noſtroꝝ theolo-
Cur euan gelio de- beamus credere octo a noſtris theologis aſſi- gnari. gorũ a quibus cõmuniter illa octo allegant̃.Cur euãgelio debemus credere.ſ.pro-
nunciatio prophetica:ſcripturaꝝ cõcordia:auctoritas ſcribentiũ:rationabilitas cõ
tentorũ:irrationabilitas cõtentorũ:irrationabilitas ſingulorum erroꝝ:eccleſiæ ſta
bilitas:miraculoꝝ claritas.Q uinto ſic arguit̃.Q uotienſcunqꝫ aliqui duo determi
nant̃ ad credendum oppoſita:& quilibet illorum præciſe ꝑ hoc determinatur quia
uult ſic determinari indifferente ad hoc oĩno iudicio uel ſuaſione rationis nõ põt di
ci ꝙ rõnabilius iſte moueat̃ ad credendum q̃ ecõtra:Sed datis duobus quorũ alter
uult credere.a.eſſe ueꝝ.& alter nõ uult credere.eſt dicere hũc uel illũ uelle rõnabi
Albertus lius & aliũ irrõnabilius.ergo illi ad ſic uel ſic uelle determinant̃: q̃a præciſe ſic uo-
lũt.maior huius rõnis eſt nota.quia ut inq̃t Albertus in.iii.de anima cũ uolũtas ſic
agit præciſe:.q̃a uult ſic agere aſſimilat̃ tyrãno in cuius actione nõ quærit̃ rõ actis
quia ipſius agere nõ eſt ſecũdum rõnẽ agere ſed agere pro libito.Minor eſt manife-
ſta:q̃a quotidie dicimus maumethiſtas uel iudæos irrõnabiliter in hoc agere qđ
nõ credunt & nos rõnabiliter agere:q̃a credimus.ꝙ ſi cã præciſa quare ego crederẽ
ille nõ crederet eſſe præciſe:q̃a ego uellẽ ille non uelet uterqꝫ eſſet actus tyrãnicus
uolũtatis & in neutro appareret maior uel minor rõnabilitas.imo & in neutro rõ-
nabilitas ſed mera ptãs & imperiũ tyrãnicũ uoluntatis.Et ex dictis in iſto argumẽ-
to patebit iſtis magiſtris intellectus breuiũ uerborum quæ dixi in rñſione mea de
actu tyrãnico uolũtatis.Multæ aliæ poſſent & ꝓ iſta opinione rõnes adduci.Sed
nõ eſt ꝓpoſiti mei hic tractare iſtas materias & ꝓpoſitas quæſtiones diſcutere: ſed
ſolũ oñdere determinationem concluſiones meas nõ eſſe hæreticas;Et licet pro de

ſenſione

ſenſione cōcluſiōis meæ iſta ſufficiant: uolo tñ & hoc dicere: ꝙ fuit ēt aliqs doctor cuius ego ut de me fatear dānationē in hoc atticulo adhuc nuſq̄ legi qui ſimpliciter tenuit ꝙ actus credēdi nō eēt liber. hoc. n. aſſertiue tenuit Robertus olchoth ſubti liſſimus doctor ordīs prædicatoꝝ in ſuo ptimo ſnīaꝝ. Et cū arguit̄ ꝙ ſequeret̄ actū credēdi uel nō credēdi nō eſſe meritoriū aut demeritotiū dicit hāc obiectionē nul- lam eē & friuolā: qa nō iō aliqs actus eſt meritorius qa liber ſed qa cōformis eſt ali cui legi pollicēti premiū ꝓ eodē actu ipſi faciēti uel alteri. & cōſequēter dicit actū credendi nō ideo eē meritoriū quia liber. ſed qa cōformis eſt legi diuinæ quæ polli cetur tale premiū. ſ. uitā æternā cuilibet credēti. poſſe aūt deū hanc legē mutare & ſtatuere ꝙ quicūqꝫ cras ceciderit ſup lapidē angularē ex īptouiſo ſit ſaluus & tunc caſus ille eēt meritorius uitæ æternæ qa actus nr̄i nō ideo ſunt meritorii quia libe- ri. ſed qa a deo acceptant̄ ad uitā ęternā qui deus ita pōt acceptare actus naturales ſicut actus uolūtarios. & ſic uidet̄ acceptaſſe mortem innocentiū ad uitā æternā in qbus nullus fuit uſus liberi arbitrii. nec ſic faciēdo deus irrōnabiliter facit quia ſua uolūtas eſt ſufficiēs rō eoꝝ oīum q̄ ſtatuit uel ordinat. Vnde cōcludit Olchoth ꝙ ſi capiamus credere pro eo quod eſt cū aſſenſu firmo adhærere his de quoꝝ ueritate nō cōſtat nobis niſi ex teſtimonio aliotū iuxta quē modū definit. Aug. in omelia ſu per Ioannē dicens. qd eſt fides niſi credere qđ nō uides: ꝙ talis actus credēdi nō eſt in libera ptāte hoīs. Si aūt capiat̄ credere pro eo quod eſt aſſentiri qbuſcūqꝫ reue- latis a deo & teſtiſicatis per miracula & uelle uiuere & opari ſcđm ea: tum qa hoc credere includit tam actū intellectus q̄ uolūtati cōcedit de eo qđ eſt liberū: iuxta quē modū definiens Aug. in omelia ſup Ioannē dicit credere in deum eſt credendo amare credēdo in eū ire credendo ei adhæreret & ſuis mēbris incorporari & de hac credulitate dictū eſt, credidit Abraā deo & reputatū eſt ei ad iuſticiā. De prima āt dicitur dæmones credūt & cōtremiſcūt: prima eſt meritoria. ſecunda nō eſt metito ria. Et cū dicit̄ ꝙ fides nō eſt niſi in uolētibus dicit Olchoth qđ eſt intelligendū de fide formata iuxta hunc ſecūdū modū quę eſt fides operans per dilectionē nō autē de fide primo modo accepta. qa per miracula uiſa uult ipſe poſſe fidelē neceſſitati ad credēdū. quā opīonē ego nō credo eē uerā & poſt q̄ſitū ſuū idē doctor reexami- nādo nōnullas ſuas opīones dicit ꝙ licet ſtāte euidētia ī rōne ꝙ aliqd nō ſit credēdū uolūtas neceſſitet̄ ad credēdū. tñ qa ſic neceſſitatus fuit ſibipſi cā talis neceſſitatis. Ideo īputat̄ ei ad peccatū. Dicit āt fuiſſe ſibi cām qa omiſſit cōſiderare & perſeuera ri diligēter & diſcutere illa quæ ſibi falſam fecetūt euidētiam qđ ſi feciſſet nō ſic ap paruiſſet eē ītellectui. ſed aliter & iō concludit ꝙ cū qs male credit aut diſcredit ſuū primū pctm̄ ē negligētiæ. hæc ē opīo Roberti Olchoth de libertate credendi quæ nunq̄ mihi apparuit bona uel ꝓbabilis. Conſiderēt āt iſti pr̄es an & iſtū doctorem ſimul cum Durando Henrico & aliis pro hæretico ab eccleſia anathematizent.

Roberti olchoth laus

Credere dupliciter dicitur

Auguſti.

Auguſti.

Olchoth

Q VAESTIO NONA DE ACCIDENTIBVS IN SACRAMENTO.

QVi dixerit accidens exiſtere nō poſſe niſi inexiſtat eucha riſtiæ poterit ſacramentum tenere ēt tenendo panis ſub- ſtantiam non remanere.

Hanc quidem concluſionē non dixerunt iſti magiſtri eſſe hæreticam uel hæreſim ſapere ſed ſolum eſſe erroneam. cuius opinionis ſuæ ſi rationes aliquas attuliſſent: poſſem ego illis aut credere aut rñdere. ſed ipſi nec in huius nec in aliarum in concluſionū damnatione ullas adduxerūt ra-

Nota

tiones quas ego uíderim.Díco autem pro declaratíone concluſionis ꝙ per hãc cõ-
cluſioné nõ intendo cathegorice & abſolute dicere accidés nõ poſſe eſſe ſine ſubie-
cto aut ín ſacr̃o de facto eẽ in ſubiecto immo cũ eccleſia firmirer teneo ꝙ acciden-
tia ſacr̃alia de facto ſint ſine ſubiecto.Sed dico ꝙ ille qui diceret accidẽtia nõ poſſe
eſſe ſine ſubiecto & teneret cũ Thoma diſtinctioné realé exiſtẽtię panis ab eſſentia
Thomas poſſet dicere nõ repugnare diuinæ oĩpotentiæ ſaluare exiſtentiã panis ſine eſſentia
eius.ſicut actum tam ſubſtentialé q̃ accidentalem conſeruat deus ſine ſua potentia:
& cõſequenter in iſto eſſe panis ſubiectare accidentia nõ manente ſubſtãtia panis.
ad quę quidem accidentia habere poſſet corpus chriſti pñtiam realem:ſicut & nũc
habet ad accidẽtia quæ in nullo ſubiectata ſunt.& quicquid ſit de ſacr̃o euchariſtię
de facto inſtituto a chriſto & ab eccleſia credito in quo concorditer tenetur ꝙ nihil
panis remanet adeo ꝙ ſua reproductio eſſet creatio tamen tenendo prædictam opi
nionem Thomæ de diſtinctione reali eſſentiæ ab exiſtentia. & capiendo ſacramẽ
tum euchariſtiæ ampliatiue ad id quod eſt uel poteſt eſſe ut capitur in cõcluſione
Nota. mea quæ eſt modalis diuiſa nõ ſolum pñs concluſio eſt probabilis & non erronea.
immo erroneum eſt dicere ꝙ nõ poſſit eſſe aliquod euchariſtiæ ſacramẽtum in quo
accidẽtia eſſent in ſubiecto. nec ſcio per quã logicam uiderunt iſti magiſtri dãnari
unam diuiſam de poſſibili propter falſitatem unius de ineſſe ex eiſdem terminis cõ
ſtitute.miror[q;] ꝙ neſciãt ꝙ eſt fallacia cõſequẽtis:arguendo a minus amplo ad ma-
gis amplum cũ deſtructione magis ampli.ac ſi quis diceret nullus homo eſt in do-
mo ergo nullus homo poteſt eſſe in domo.Similiter.n.arguunt ipſi in damnatione
huius propoſitionis in nullo ſacr̃o euchariſtiæ quod de facto exiſtit uel de facto eſt
inſtitutum a chriſto accidentia ſunt in ſubiecto igr̃ in nullo ſacr̃o quod eſt uel põt
eſſe aut inſtitui a chriſto accidẽtia pñt eſſe ſine ſubiecto. Ex dictis patet q̃ male con
cluſio pñs de poſſibili dãnata ſit pro erronea ab iſtis patribus q debent meminiſſe.
Quod fuerint ẽt ex catholicis doctoribus q tenerẽt de facto accidentia in ſacramẽ
Opinio theologorũ quorũdam quã Petrus de palude recitat. to altaris ſubiectari in exiſtentia ſubſtãtiæ remanẽtis. Eſt.n.una uia theologorũ ut
refert Petrus de palude in.iiii.di.xii.q.iii.qui dicunt ꝙ ſicut qualitas hic remanet na
turaliter quia remanet ſuum ĩmediatũ ſubiectum quod eſt quantitas. licet tollatur
ſuum remotũ quod eſt ſubſtãtia & ſic ipſa qualitas non ſubſiſtit ſed inhæret ſic etiã
quãtitas caret q̃dẽ ſuo ſubiecto remoto quod eſt eſſentia ſubẽ ſed habet ſuum ſubie
ctum proprium & propinguum quod eſt eſſe ſubẽ quo mediante ineſt ſubẽ quia id
eſſe poſſibile eſt remanere eſſentia nõ remanẽte immo dicunt ipſi neceſſe eſt ipſum
remanere conſiderato modo quo deſinit hic eſſe & quidem ꝙ hoc ſit poſſibile di-
cunt patere quia licet eſſentia ſit prior eſſe quo uiderer̃ cum ſit prius poſſe ſeparari
eſſe a poſteriori quod magis poteſt ſeparari & fieri eſſentia ſine eſſe q̃ ecõtra tamen
conſiderando ex alia parte ꝙ eſſentia ſe habet ad eſſe ſicut potentia ad actum : & ſi-
cut materia ad formam quia actus minus dependet a potentia q̃ econtra.ſicut uide
tur magis factibile eſſe ſine eſſentia quam econtra.ſed deus in incarnatione uerbi fe
cit eſſentiam humanitatis ſine eſſe ſuo ut dſcitur a multis doctoribus . ergo multo
magis poteſt hic facere eſſe ſubẽ panis ſine eſſentia ut ſicut eſt ibi aſſumpta eſſentia
& manet non autem eſſe & non manet. ita hic conuerſa poteſt eſſe eſſentia & non
manere & non conuerſum eſſe & manebit. Secundo oſtendunt ꝙ non ſolum iſtud
ſit poſſibile ſed neceſſe quia nihil creatum poteſt cõuerti in increatum ſed unũ crea
tum poteſt conuerti in aliud quando cõicant in materia & in genere aliter nõ ſicut
accidens non conuertitur in ſubſtantiam nec in accidens alterius prædicamenti ſe
cundum

ſcundum cõmunẽ opinionẽ. eſſentia autem panis cum eſſentia corporis chriſti con
uenit in materia & genere. unde una põt cõuerti in aliã ẽt per naturã ſi corpus eſſet
mortale ſed eſſe panis nõ cõicat in materia nec in genere cũ ẽẽ corporis chriſti ſub
ſtãtiali cũ illud ſit increatũ diuinũ quod eſt ſuppoſiti diuini cũ in chriſto non ſit niſi
unũ eſſe actualis exiſtẽtiæ ſubſtãtialis. ergo eſt ipoſſibile eſt eẽ panis cõuerti & ne-
ceſſe eſt ipſum remanere. Ego ſum in opione ꝙ nõ ſit neceſſe ipſum remanere: tum Opĩo au-
qa ſi nõ põt cõuerti põt tñ anihilari uel põt corrũpi cedendo in potentiã materiæ. ctoris
Ita ꝙ ſicut humanitas potuit aſſumi nõ aſſumpto eſſe ſed manẽte ĩ potẽtia materię.
Sic eẽntia põt cõuerti nõ cõuerſo eẽ ſed redacto in potẽtia eſſentiæ licet ut uerum
fateamur iſtæ redactiones facilius dicãtur q̃ intelligant̃. Itẽ licet eſſe panis nõ poſ
ſit cõuerti in eſſe increatum põt tñ cõuerti in eſſentiã creatã quia quę cõicant in ma
teria ſunt inuicẽ tranſmutabilia dato ꝙ non cõicent in materia ꝓpinqua ſed ſolũ in
remota ſicut elementũ põt cõuerti in aiatũ & econtra. eſſe aũt panis & eſſentia cor-
poris chriſti conueniũt in materia prima quæ eſt utriuſq; potẽtia remota licet non
conueniãt in ꝓpinqua. qa materia eſt pura potẽtia. eſſentia aũt eſt potẽtia cũ actu
immo ſi illa rõ ualeret cõcluderet ꝙ de oĩ cibo quẽ chriſtus ante paſſionẽ ſumpſit ſo
la eſſentia in ipſum conuerſa fuerit & nõ eſſe. ſed remãſit uel aliter q̃ per cõuerſionẽ
corruptũ fuit. qa eſſe ſubſtãtiale chriſti erat increatũ ante reſurrectionẽ ſicut poſt.
Itẽ dicunt aliqui ꝙ ſicut aqua quæ de potẽtia ordinata nõ põt conuerti in ſanguinẽ
chriſti prius cõuertit̃ in uinũ & poſtea totũ in ſanguinẽ ſic eẽ ſi nõ poteſt de poten-
tia abſoluta cõuerti in aliqd chriſti prius natura conuertit̃ in ſuã eſſentiã trãſiẽs in
eam ſicut forma quæ cedit in potẽtiam materiæ. & poſt illa eſſentia tota conuertit̃
in eſſentiã & ſic nõ neceſſe eſt eſſe remanere. Sicut aũt mihi uidet̃ erroneũ dicere ꝙ
neceſſe ſit eſſe remanere ita nihil minus erroneum dicere ꝙ non poteſt remanere.

QVAESTIO DECIMA DE VERBIS CONSECRATIONIS.

ILla uerba hoc eſt corpus: quæ in cõſecratione dicuntur ma
terialiter tenentur & non ſignificatiue.
Dixerunt iſti magiſtri ꝙ hæc cõcluſio eſt ſcandaloſa & con-
tra cõem opinionem ſanctorũ doctoꝝ & ꝙ opĩo gloſatoris
in hoc non tenet̃. Ego aũt dico ꝙ ſua determinatio eſt ſcãda
loſa & contra cõem opinionẽ multoꝝ doctoꝝ & ꝙ gloſato-
ris potius q̃ eoꝝ opinio in hoc eſt tenẽda: & ꝙ ita ſit patebit
euidenter habito intellectu concluſionis. Eſt ergo primo ad Notãdum
uertendũ ꝙ nõ intẽdo iſta uerba fuiſſe materialiter accipien
da cũ ꝓferebant̃ a chriſto ſed ſolũ quãdo ꝓferuntur a ſacerdote euangelico conſe-
crãte. & iõ dixi in concluſione uerba quæ in conſecratione dicunt̃. i. quæ nũc a cõſe
crãtibus ꝓferunt̃. Certũ eſt autẽ ꝙ ſacerdos in cõſecrãdo recitat p̃dicta uerba chri
ſti ita ꝙ orõ ꝓlata a tali ſacerdote ſupponit ꝓ orõne ꝓlata a xp̃o ſignificatiue ſum-
pta. & talis opinio nõ ſolũ non eſt erronea uel ſcãdaloſa. ſed potius uidet̃ opinio p̃-
dicto ſenſui oppoſita eẽ cõtraria formæ cõſecrationis in qua ſacerdos dicit illa uer
ba recitatiue. Recitat. n. ſacerdos cõſecrãs chriſtũ dixiſſe apoſtolis. Accipite & mã
ducate &c. Sacerdos aũt conſecrans nec loquit̃ apoſtolis nec dicit eis accipite &c.
niſi recitatiue. Ipſe. n. ſolus recipit ſacr̃m neq; etiã aſſiſtentibus loquendo dicit ac-
cipite & manducate &c. Similiter cum dicit hoc eſt corpus meum id quod recita-
tur a ſacerdote ẽ illa oratio hoc eſt corpus meũ materialiter ſumpta pro ſimili ora

tione & ex ſimilibus uocibus cõpoſita a chriſto ſignificatiue prolata qđ etiã patet
per illa uerba quæ dicũtur ante uel poſt conſecrationẽ ſanguinis.ſ.qui pro uobis &
pro multis effundet &c.Eſſent.n.falſa ſi ſignificatiue ſumerent eo ꝙ ſanguis chri-
ſti ammodo nõ effundet ergo illa uerba ſolũ recitatiue ſumuntur.Quid aũt recita
tur niſi uox prolata ab alio pro qua ſupponit uox ipſius recitantis. & ppea uox iſta
alterius uocis recitatoria eſt materialiter ſumenda.Itẽ etiã ſi nõ recitatiue ſed ſigni
ficatiue caperent iſta uerba denotaret ſanguis chriſti effundi pro aliis & nõ ꝓ con
ſecrante.Cũ dicit qui pro uobis & pro multis effundet. Deberet enim dici potius
qui pro nobis &c.quæ non ideo dico ꝙ credã oppoſitã ẽt opinionem non poſſe de
fendi.ſed ut pateat meã cõcluſionẽ nõ ſolũ eſſe catholicã ſed ẽt ſua oppoſita proba-
biliorem.Ex quibus patet ꝙ præſens concluſio non eſt ſcandaloſa ſed probabilis &
opinio ſolẽnis gloſatoris de conſecratione di.ii.c.timorem. in hoc non eſt reiiciẽda
ſed approbanda.ſicut nec per eccleſiam uſ ad hæc tempora unquam fuit reiecta.

QVAESTIO VNDECIMA DE MIRACVLIS CHRISTI.

Miracula chriſti non ratione rei factæ ſed ratione modi faciẽ
di ſuæ diuinitatis argumentum ſunt certiſſimum.

Quam concluſionem declarãdo ego dixi ꝙ quia eſt firma
ſcientia theologorum ꝙ ea miracula quę chriſtus fecit poſ
ſent a puro homine in uirtute dei fieri. Dicit.n.chriſtus Ioã
nis.xiiii. Amen dico uobis qui credit in me opera quæ ego
facio ipſe faciet & maiora horum faciet. Ideo etiam ab ipſiſ
met theologis unanimiter concluditur ꝙ id ex quo poſſu-
mus concludere chriſtum fuiſſe deum non eſt ipſa res facta
ſed modus faciendi quia taliter agebat qualiter agũt qui uir
tute propria & nõ aliunde accepta agunt quod eſt proprium dei independenter. ſ.
& nõ aliena uirtute agere q modus agendi creaturæ cõmunicari nõ põt qa ergo ta
liter multa egit chriſtus non orando.ſ.nec petendo ſed pcipiẽdo & impetãdo tanq̃
ptãtem habens pater ꝙ ut ipſe exiſtens deus & nõ in dei uirtute exiſtens hõ opera-
bat: Hac uiſa declaratione mea dixerũt cõcluſio põt trahi ad malũ ſenſum qa conti
net iter magicas dato ꝙ ſua đclaratio ſit uera de quo eoꝝ iudicio ita miror ut mira
ri magis non poſſim. Primo ipſi mihi dicant an apud aliquẽ recte mea uerba & ex
recto uſitatoq loquendi interpræetantem alium habere poſſit ſenſum cõcluſio mea
præter eũ quẽ dixi. Quid.n. his uerbis clarius qd expreſſius.miracula chriſti nõ ra
tiõe rei factæ ſed ratione modi faciendi ſuæ diuinitatis argumentum ſunt certiſſi-
mum.Secundo dicãt mihi an hæc ſit recti iudicis ſententia hæc cõcluſio licet ſit ue
ra & catholica dãnãda eſt tñ qa ad malum ſenſum trahi põt ergo & dãnãda.iſta chri
ſtus eiiciebat dæmonia pp hoc ꝙ iudęi eã trahebãt ad malũ ſenſum dicẽtes ꝙ in bel
zabu principe dæmonioꝝ eiiciebat dæmonia illa.& dãnãda iſta pr̃ maior me eſt qa
Arrius ex ea inæqualitatẽ filii ad patrẽ cogitauit & dãnãda iſta nõ cognouit eã do
nec pepit priogenitũ filiũ ſuũ.qa Eluidius ex ea cõtra uirginitatẽ ppetuã Marię hę
reſim ẽ opinatus:& dãnãda iſta illã diẽ ne filius nouit qa ex ea aliq plura ſcire uo
lũt prẽm q̃ ſciat filius.qđ plura dãnãda fere oẽs ꝓpõnes euãgelicæ qa ab hęreticis
ad malũ ſenſum trahi potuerũt. qñ & ꝓpõnẽ meã in hiſdẽ terminis poſitã i qbus a
multis ponit catholicis doctoribus:iõ dãnare debem' ẽt ꝙ ſit uera:qa aliq ad malũ
eã ſenſum trahere pñt. Profecto ſi q eã male interpretant illoꝝ ſenſus qui malus ẽ

dãnandus eſt nõ meus qui ſanctus atq; catholicus. Tertio dicãt mihi qs eſt iſte malus ſenſus quẽ poſſet facere. dicãt ſi ſciunt: certe ẽt nõ eſt dicere ſi qs uelit aut cogitare ex illa ꝓpoſitione malũ ſenſum. Si qs. n. eſſet is eſſet forte ꝙ aliqs ſuſpicaretur me uelle dicere ꝙ eadẽ miracula quæ fecit Chriſtus quãtũ ad rẽ factã per magiam poſſent fieri. ſed hoc nõ licet ſuſpicari de cõcluſiõe mea qa imediate ante ipſam ego pono aliã cõcluſionẽ ꝙ miracula Chriſti nõ potuerũt fieri per uiã magiæ uel cabale. Alius malus ſenſus qui poſſit inueniri uel excogitari ego nõ uideo: dicant ipſi ſi poſſunt. Quarto dicãt mihi quæ eſt hæc cõſequẽtia an teneat de materia an de forma. eſt inter magicas ergo dãnanda. ꝓfecto ſimilis eſt forma argumẽtandi illa qua utebant̃ etiã cũ a principio dãnare conabant̃ cõcluſiones magicas. ſic. n. arguebãt iſtæ cõcluſiones ſunt intricatæ & nõ intellectæ a nobis ergo dãnandæ: o mirã & inauditã redarguẽdi formam. Iam taceant qui dicũt de incognitis nõ poſſe ferri iudiciũ cũ iam ſit decretũ ea maxime eſſe dãnanda quæ maxime ſunt incognita. Sed redeamus ad ꝓpoſitum eſt inquiunt inter magicas ergo eſt damnanda. Dicant mihi ipſi utrum magicæ cõcluſiones bonæ ſint an malæ. Si malæ adhuc male per eos eſt iudicatum. Chriſtus. n. innuit in parabola de zizanis nõ ſolum non eſſe reſpuendum triticum propter admixtas zizanias immo ad ſaluandum triticum innuit non eſſe eradicandas zizanias ante meſſem. Si bonæ cur bonam concluſionem inter bonas poſitam ipſi ſi boni ſunt uiri ipſos damnare debuerunt.

QVAESTIO DVODECIMA AN DEVS INTELLIGAT.

Magis improprie dicitur de Deo quod ſit intelligẽs uel intellectus. q̃ de angelo quod ſit anima rationalis.

Quã cõcluſionẽ ego declarãdo dixi ꝙ concluſio innitebatur modo loquendi Dionyſii qui ſæpe dicit de deo ꝙ non eſt intellectus neq; intelligibile & ſimiliter dixi mea uerba eo modo eſſe accipiẽda quo accipiebant̃ uerba Dionyſii. Dixerunt illi ꝙ cõcluſio erat falſa. & ad hæreticũ ſenſum poterat trãſferri. & ꝙ nõ ſatiſfaciebat eis mea declaratio. de qua ſua determinatione nõ parũ miror. miror tñ nũq̃ ſi ſunt ſapientes ꝙ dicãt cõcluſione eſſe falſam quæ ſit non mea ſed Dionyſii concluſio. Et ut clarius mentem meã intelligant declarabo breuiter fundamentũ & concluſionis & locutiõis ipſius. Dionyſii. Eſt ergo aduertendum ꝙ ſicut rõ dicit notitiam diſcurſiuam hoĩbus propriã quæ qdẽ rõ iproprie diceret̃ eẽ in deo: ita ſimiliter dicit Diony. intelligere eſſe noticiã appropriatã angelo cauſatam ab angelo & intellectu angelico & ipſum informantẽ & in taliter imutantẽ & tale intelligere dicit nõ eſſe in deo. nec ſic capiendo intelligere põt trahi cõcluſio ad malũ ſenſum: qa nõ ꝓpea negat Dio. in deo eſſe cognitionẽ oĩum. Sed iſta magis diſtat ab intellectione proprie capta modo prædicto q̃ hõ ab angelo. Cũ aũt dr̃ deus intelligit capit̃ intelligere gñaliter pro omni cognitione: & breuiter hoc ſciant ꝙ per hanc concluſionẽ nõ intẽdo negare de deo cognitionẽ oĩum perfectiſſimã ſicut nec quãcunq; ꝑfectionẽ ſimpliciter immo nec intendo negare deũ intelligere capiendo intelligere cõiter. Sed nego iſtud intelligere quod dicit iuxta modũ loquẽdi Dionyſii notitiã angelo appropriatam ſicut & ratio dicit notitiã hoĩ appropriatã iuxta qđ ẽt ĩproprie dicetur eſſe rõ in deo. at inquiunt tu dicis ꝙ magis improprie dr̃ de deo ꝙ ſit intellectus q̃ de angelo ꝙ ſit anima rationalis. hoc autẽ eſt falſum ꝙ de angelo nullus unq̃ diceret ꝙ eſſet aĩa. de deo autem dr̃ ſæpiſſime ꝙ eſt intellectus. quare illa eſt magis impropria locutio.

Nã ſicut hõ rationalis ita Angelus intelligẽtia dicitur

Obiectio

Miror de doctrina iſtoꝝ patrũ & multiplici lectione ſacrarũ rerũ qui dicũt q̃ nũq̃
Auguſti. de angelo nec ꝓprie nec īꝓprie dicat̃ q̃ ſit rõnalis. Sed legant Auguſtinũ in lib.
de muſica in libro de uera religiõe: & ī actis cõtra fortunatũ: & ī libro de cathetizã
dis rudibus. Nã in iſtis oĩbus locis memini ego ãgelos ab Auguſtino aīaꝝ noīe nũ
cupatos. q̃ tñ nec oĩa uidi nec oĩum poſſe mẽiniſſe locoꝝ in q̃bus forte legi apud ſa
Nota. cros doctores: angelos hoc noīe uocatos. Nulla. n. res eſt quæ cũ legit̃ nõ ſit digna
multa attẽtione. Cũ ãt ego dixi magis īꝓprie dr̃ de deo q̃ ſit itellectus nihil aliud
intendebã niſi q̃ noticia angelica quæ intellectualis noticiæ nomẽ ſibi appropriat
magis diſtat ab infinita noticia dei quæ oĩa per eſſentiã cognoſcit q̃ diſtet a noticia
rõcinatiua aīæ rõnali uel hoĩ appropriata. Si uero ex præſenti cõcluſione inferat̃
q̃ deus īꝓprie dr̃ intelligere ſicut cõparatiuus infert poſitiuum accipiatur conſe
quens illatum ſolum in hoc ſenſu. deus nõ ſecundum propriam uel appropriatam
acceptionem huius dictionis intelligere dicitur intellectus &c. Sed ſecundum cõ
munem uiam minus propriam ut patuit ex modo loquendi Dionyſii.

QVAESTIO .XIII. DE ABDITA ANIMAE INTELLIGENTIA.

ANima nihil actu & diſtincte intelligit niſi ſe ipſam.
Hanc declarando dixi q̃ intelligebã de intelligere abdito
Auguſti. cuius meminerat Auguſtinus in libro de trinitate: & Hẽri
Hẽricus. cus in quolibetis. Dixerũt iſti magiſtri q̃ cõcluſio non erat
ad intellectũ doctoꝝ quos ego adducebã in rñſione: q̃ ne
ſcio qualiter dicere poſſint ſi doctores illos uiderũt. Et q̃a
iſta materia de intelligere abdito eſt ſubtilis & ꝓfunda no
lo hic eã latius explicare. Poſteaq̃ iſti aliter cõcluſionẽ nõ
dãnant ſed tñ duo uolo dicere. Primo q̃ ego nõ intẽdo uni
uerſaliter negare de aīa & ꝑ quocũq̃ ſtatu quãcũq̃ diſtinctã cognitionẽ alioꝝ a ſe.
cõcedo. n. aīam Chriſti intelligere actu & diſtincte alia. & ſimiliter aīas beatoꝝ per
reuelatiões aut ſpẽs infuſas. Secũdo dico q̃ intelligo de illo intelligere abdito q̃d
eſt ſine fantaſmate uel adminiculo ſenſus aut fantaſiæ & nõ adhuc de quocunq̃ tali
ſed itelligere abdito directo & pmanẽti. De quo ꝓxĩmã huic poſui cõcluſionẽ dicẽ
tem aīa ſemp ſeipſam intelligit: & ſe intelligẽdo quodãmodo oĩa entia intelligit. Et
ſic in oĩbus meis cõcluſionibus ſemp occulta quædã eſt cõcatenatio: quã forte ipſi
nõ aduertũt. Sed redeundo ad ꝓpoſitũ dico q̃ aīa ꝑ tale intelligere abditũ directũ
& pmanẽs nihil actu & diſtincte intelligit niſi ſeipſam. Ex quo patet q̃ pñs conclu
ſio ſic intellecta nõ fuit indiſtincte dãnanda pro erronea: ſi in aliquo ſenſu nõ eẽt
uera: Sic. n. multæ ꝓpões tã ꝑhoꝝ q̃ theologoꝝ & ſcripturæ ſacræ dãnarent̃ ſi
Abachuh cut iſta Abachuh pro mundi ſunt oculi tui ne uideas malũ & ne deſpicias iniqta
Matth. tes. Et ſimiliter iſta Matth. xxv. de fatuis uirginibus neſcio uos. licet. n. uiſio dei aut
eius ſcientia ſit unica & ſimpliciſſima: & talẽ uiſionẽ aut ſcientiã uniuerſaliter ẽt de
deo negare uideant̃ dictæ ꝓpoſitiões reſpectu mali pp negationẽ præpoſitã uerbo
uidendi uel ſcientiæ. Exponũtur tamẽ a doctoribus ſpecialiter de uiſione uel ſciã dei
approbatiua & nõ accipit̃ ut negatio in eis negat oẽm modum uiſionis aut ſcietiæ
Pſal. dei. Q uia uerũ eſt illud etiam pſalmiſtæ. Delicta mea a te nõ ſunt abſcõdita. Si igi
tur multæ tales ab expoſitoribus & doctoribus potius diſtinguũtur: & ad uerũ ſen
ſum trahunt̃ q̃ condẽnentur. Neſcio in quo iſta demeruit ut ita ſimpliciter dãnata
ſit ẽt poſtq̃ dãnatoribus modo prædicto fuerat expoſita & declarata. Hæc ut nunc

eſt properãti

eſt properãti ſtilo mihi dictata ſint ſcripturo alias maiore ocio & cura ut plura ita fortaſſe meliora.hoc ipſum quale cũq̧ eſt opus uiginti eſt noctibus elucubratũ: in quo edendo celeritas optãda mihi magis fuit q̃ diligẽtia.Oportuit enĩ habere amicos q̃ inimicis latrantibus quaſi cerbero offam obiiceret.atq̧ ita uenienti me ſtatim iniuſtæ infamiæ morbo occurrere. Q uæcũq̧ autẽ & ſcripſimus & ſcribemus in poſterũ cũ ea ſemp pręfatione ſint dicta:ut id ſolũ ratũ ſanctũq̧ habeat:quod & Pontifex ſummus & hii oẽs quoꝝ iudiciũ ille approbauerit ratum ſanctũq̧ decernent.Atq̧ utinã iam ille aliquid de his quæ in dubiũ reuocatę ſunt opinionibus noſtris pro ſua & ſapiẽtia & auctoritate decreuiſſet.Non hoc mihi ſuſceptum operis quando & quæ ille damnaſſet temerariũ:& quæ probaſſet ſuperuacaneũ erat defendere.Dum igit̃ tanti adhuc iudicis ſn̄ia uti nõ poſſumus hæc ſcripſerimus:ne ſit unde de ꝓpoſitis a me diſputãdis quæſtionibus habeãt quod ſiniſtri poſſint uel dicere obtrectatores:uel ſuſpicari rudes & ſimplices. Poteſt enim accidere ut cũ qs indoctior illas attigerit:leges hanc ꝓpoſitionẽ Chriſtus non ueraciter & quãtum ad realem præſentiã ut ponit cõmunis uia deſcendit ad inferos:actutum illa dictio, ne non ueraciter offenſus.Credat ſenſum eſſe ꝓpoſitionis articulũ fidei de deſcẽſu Chriſti non eſſe uerũ.Itidẽ cũ legerit.peccato mortali finiti tpis nõ deberi pœnam infinitam.In illa me dubitet hæreſi præſtare ꝗ pœna gehẽnæ nõ ſit æterna.& cum intellexerit me de Origenis ſalute bene opinari:nõ tam uitam:mores: doctrinã:& pœnitentiã Origenis q̃ credita Origenis dogmata a me amari ſuſpicet̃. Simile eſt de aliis ꝓpoſitionibus multis quæ forte habere poſſint in primori fronte ꝗ ſanctã ruſticitatẽ id eſt ut pias ita Indoctas aures offendãt.Ea ꝓpter ſicut hæc ſcripſimus: ĩo legẽda ut nec de nobis nec de orthodoxo dogmate ſanctæ religiõis quiſq̃ male cogiter ita ꝓpõnes ipſas crudas:ut ſic dixerim:& inexplicitas hæc niſi prius attigerit legi nollem a nr̄is hoĩbus qñ ex illis multa ut a fide catholica ita a nr̄a mẽte aliena poſſunt cõiectare:præſertim hebetiores & doctrinarũ remotioꝝ rudes & inſolentes.Oro igit̃ obſecro & obteſtor amicos & inimicos:pios & impios:doctos & indoctos per uiſcera Ieſu Chriſti dñi nr̄i:per mirabile deſcenſus eius ad inferos myſteriũ:per æternũ dãnatoꝝ ignẽ qui nõ extinguit̃ hæreticis præcipuæ:& ſacroſanctę Romanæ eccleſiæ hoſtibus debitũ:per ueri & myſtici corporis ſanguiniſq̧ ſacramentũ:per dei oĩpotentiam:per exhibẽdã merito filii eius & cohæredum imaginibus reuerentiã:legant ſine liuore:ſine inuidia quæ nũc ſcribimus:priora idest ipſas propoſitiones nõ enarratas:nõ explicitas nõ legãt.qñ inter doctos eas ꝓpoſuimus diſputãdas nõ paſſim legẽdas oĩbus publicauimus.Nam & ibi plurima ſunt impia dogmata ueterũ ꝑhorũ Auerrois & Alexandri & aliorũ q̃ pluriũ:quæ nos & ſi ſem per ꝓfeſſi ſumus:aſſeruimus:prædicauimus publice & priuatim nõ minus a uera rectaq̧ ꝑhia:q̃ a fide eſſe aliena:Scholaſticã tñ exercitationem meditãtes:de more academiaꝝ inter paucos & doctos ſecreto cõgreſſu diſputãda ſuſcepimus.Q ui uero ipſum leget libellum ꝓpoſitionũ diſputandarũ ut ex ipſo poterit titulo admoneri dũ quæ ex nr̄a dicunt̃ ſn̄ia:quæ item ex aliorũ diſcerno nõ proponi illas a me ut meas ut ueras opiniones:ſed ut creditas ab illis:ita & ſuſpicari poterit & ſi aliorum dicant̃ dogmata & inuẽta:uiſa tñ mihi & hæc & illa uera & probabilia.Q ui ergo me oderunt ideo illa nõ legant:quia noſtra ſunt.Q ui me amant ideo non legant: quia ex illis quæ mea ſunt cogitare plurima poſſent quæ non ſunt noſtra.

Nota. Nota. Auerrois Alexãder

QVAESTIONVM APOLOGIA FINIT.

CONCLVSIONES QVAS IN HOC OPERE TANQVAM CATHOLICAS DEFENDO SVNT INFRASCRIPTAE.

Prima concluſio.

Anima chriſti uero & reali deſcenſu deſcendit ad inferos.& ita chriſtus ſecundũ ueram & realem animæ ſuæ præſentiam in triduo fuit in inferno.

Correlarium.Opinionem Durandi de deſcenſu chriſti ad inferos ego non probo.

Secunda concluſio.

Licet ita ſit.ratio tamẽ ueri & realis deſcenſus & uere ac realis locationis in inferno animæ chriſti non fuit eſſentia uel ſubſtantia.ut tenet communis uia Scotiſtarum & nominalium.quæ cõmuniter tenet Pariſius.cui uidetur adhærere ſanctus Thomas in tertia parte ſummæ.ſed ſolum effectus uel operatio.

Tertia concluſio.

Senſus per ſupraſcriptas concluſiones explicatas eſt ſenſus quem ego per hanc ꝓpoſitionem intendebam.Chriſtus non ueraciter & quantũ ad realem præſentiam ut ponit Thomas & cõmunis uia deſcendit ad inferos.ſed ſolum quo ad effectum.

Quarta concluſio.

Quæſtio.Vtrum prædicta propoſitio de rigore logicæ & ex ui uerborum permittat illum ſenſum non eſt quæſtio de fide.

Quinta concluſio.

Credens illam propoſitionem de uirtute ſermonis permittere illũ ſenſum nõ errat in fide. Sexta concluſio.

Qui credit aliquid eſſe de fide quod non eſt de fide de fide non recte ſentit.

Septima concluſio.

Ponens propoſitionem habentem duplicem ſenſum ſi illam aſſeruit & aſſerit in ſenſu catholico non tenetur reuocare propoſitionem ſed declarare.

Octaua concluſio.

Stante prædicto caſu & ipſa multiplicitate ſenſuũ debemus iudicare de ꝓpoſitiõe potius ſecundũ ſenſum intentũ a proponẽte q̃ ſecundũ ſenſum quẽ magis uerba ſonant. Nona concluſio.

Peccatum mortale eſt demeritorie dignum pœna æterna.

Decima concluſio.

Quilibet decedẽs in peccato mortali etiam ſi in uno tantum decedat punietur in æternum. Vndecima concluſio.

Niſi reatus peccati mortalis æternaliter perſeueraret in aĩa peccatoris pœna peccatoris non perſeueraret in æternum.

Duodecima concluſio.

Sicut hæc dictio peccatum mortale quãdoq; capitur pro actu peccandi omiſſionis uel cõmiſſionis.ita etiã & ſæpe & proprie apud catholicos doctores pro reatu accipitur. xiii.concluſio.

Cum dicimus pœnam alicubi deberi uel præmiũ dupliciter poſſumus intelligere uel illum eſſe demeritorie uel meritorie dignũ tali pœna uel premio. uel ei actualiter perſolui talem pœnam uel tale premium.

xiiii.concluſio.

Diſtinctio huius dictionis deberi poſita in concluſione præcedenti nõ eſt erronea in fide. xv.concluſio.

Crux

Crux Chriſti & imagines ſunt adorandæ eo modo quo eas adorat eccleſia.

xvi. concluſio.

Modus adorationis imaginum & crucis quem ponũt Petrus de Aquila: Henricus de Gandauo. Ioãnes Guarra. Durandus. Robertus Olchoth & cõmuniter omnes Scotiſtæ eſt probabilior modo quem ponit Thomas.

xvii. concluſio.

Non propterea ꝙ aliquis neget imagines eſſe adorandas eo modo quo ponit Thomas negat & conſequenter eas eſſe adorandas eo modo quo ponit eccleſia.

xviii. concluſio.

Cum in deo ſit plenitudo totius eſſe põt deus quantũ eſt ex ſe oẽm naturã hypoſtatizare.

xix. concluſio.

De hac quæſtione utrũ naturæ irrationali ex defectu naturæ ſuæ repugnet aſſumptibilitas ad diuinam naturam in unitate ſuppoſiti ut credidit Henricus. an non repugnet ut tenet cõmunis uia. poteſt catholicus ita eſſe dubius ut nõ habeat actum poſitiuum contradicendi opinioni Henrici.

xx. concluſio.

Poſitio negans aſſenſum alicuius dicti nõ infert de uirtute ſermonis poſitiuũ aſſenſum dicti oppoſiti.

xxi. concluſio.

Tota magia quæ cõmuniter dicitur necromantia. & oĩno quæcunq; ars uel ſciẽtia ſi modo talia artes uel ſcientiæ ſunt dicendæ quæ uel pactum uel cõmunionẽ quoquomodo habet cum dæmonibus explicitum uel implicitum ex principali uel ex annexo antecedenter concomitanter aut conſequenter aut omnino quocunq; modo id ſit eſt res prohibita ſuperſtitioſa & merito per eccleſiam condemnata.

xxii. concluſio.

Scientia illa quæ merito dicit̃ eſſe practica naturalis philoſophię & quæ a Guilielmo Pariſienſi & a Bacone & a græcis omnibus auctoribus dicitur magia naturalis nihil continet in ſe quod catholicæ & orthodoxæ fidei repugnet.

xxiii. concluſio.

Nulla eſt ſcientia extendendo nomẽ ſcientiæ ad reuelatas & nõ reuelatas quæ nos certificet de diuinitate Chriſti alia ab euãgelica doctrina & ſciẽtia chriſtianæ theologiæ.

xxiiii. concluſio.

Inter ſciãs nõ reuelatas ſed quo ad oẽs ſui ptes humanitus inuẽtas & acq̃ſitas nulla eſt quæ nos magis adiuuet in cognoſcẽda diuinitate Chriſti q̃ illa p quã cognoſcimus qd uirtute agẽtiũ naturaliũ tã ſublunariũ q̃ cæleſtiũ fieri poſſit ut cõprehendamus deinde ex opibus Chriſti fuiſſe eũ ueræ naturæ dñm & auctorẽ qui ea fecit uirtute ꝓpria quæ oĩs naturalis potentiæ & cæleſtis & terrenæ terminos excedũt.

.xxv. concluſio.

Non obligatur fidelis ad utendum ſemper & in omni ſua loquutione hoc termino ſcientia ut eſt communis ad ſcientias reuelatas & non reuelatas.

.xxvi. concluſio.

Inter multas partes ſcientiæ cabaliſticæ una eſt quæ eſt de uirtutibus corporũ cæleſtium.

xxvii. concluſio.

Hæreſes Origeni attributæ impiæ ſunt & deteſtandæ & merito per eccleſiam cõdemnatæ.

xxviii. concluſio.

Cum ita ſit ꝙ uel Origenes illas opiniones nunq̃ credidit ſed ei ab hæreticis falſo

fuerunt attributæ ut uolūt Ruffinus Pāphilus Methodius Didimus & Aymō uel ſi eas credidit aliquando de eis in fine penituit, ut uult Hieronymus de ſalute animæ eius rōnabiliter eſt bene credendū & oppoſitū credere nō tenemur de neceſſitate ſalutis. xxix. concluſio.

Actus credendi eſt actus liber.

xxx. concluſio.

Actus credendi non ſic eſt in poteſtate hoīs ꝙ ꝓpoſita ꝓpoſitione mere dubia per merū & ſolum imperium uoluntatis poteſt intellectus adhærere uni parti potius quā alteri. xxxi. concluſio.

Qui credit hanc propoſitionem non eſt in libera poteſtate uoluntatis, credere articulum fidei eſſe uerū qñ ſibi placet & credere eum eſſe falſum quando ſibi placet permittere ſenſum explicitum per præcedentem concluſionem non errat in fide.

xxxii. concluſio.

Accidentia in ſacramento altaris in nullo ſunt ſubiecto.

xxxiii. concluſio.

Poſſibile eſt de potentia dei abſoluta exiſtentiam panis remanere ſine eſſentia & in illa ſubiectari accidentia panis & hoc ſuppoſita diſtinctione reali inter eſſentiā & exiſtentiam. xxxiiii. concluſio.

Qui credit iſtam propoſitionem, qui dixerit accidens exiſtere nō poſſe niſi inexiſtat euchariſtiæ poterit ſacramentum tenere etiam tenendo panis ſubſtantiam nō remanere poſſe uerificari per id quod eſt dictum in precedenti concluſione nō errat in fide. xxxv. concluſio.

Paneitas nō remanet in ſacramēto euchariſtiæ ſuppoſitata a Chriſto deo homine, ſed per conuerſionem tranſit in eſſentiam corporis Chriſti.

xxxvi. concluſio.

Si teneatur cum cōmuni uia ꝙ deus poſſit ſuppoſitare quālibet naturā poſſibile ē ꝙ Chriſtus aſſumit paneitatem in unitate diuini ſuppoſiti: & poſſibile eſt ꝙ per talem ſuppoſitationem Chriſtus ſit præſens in altari ubi eſt panis & ita ꝙ ſine cōuerſione aut annihilatione paneitatis Chriſtus ſit in altari ſecundū poſſibilem ueritatem ſacramenti euchariſtiæ nō quidē inſtituti a Chriſto ſed poſſibilis inſtituti.

xxxvii. concluſio.

Qui credit iſtam propoſitionem uidelicet, ſi teneatur cōmunis uia de poſſibilitate ſuppoſitationis a deo reſpectu cuiuſcunq; creaturæ, dico ꝙ ſine cōuerſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti uel paneitatis annihilatione fieri pōt ut in altari ſit corpus Chriſti ſecundū ueritatem ſacramenti quod ſit dictū loquendo de poſſibili non de ſic eſſe permittere ſenſum explicatum in præcedente concluſione non errat in fide. xxxviii. concluſio.

Iſta uerba hoc ē corpus meū & cætera, Cū a Chriſto ꝓlata ſunt ſignificatiue tenebanť nō materialiter. xxxix. concluſio.

Iſta eadē uerba cū ab euāgelico ſacerdote cōſecrāte ꝓferunť materialiter, i. recitatiue teneň nō ſignificatiue. xl. concluſio.

Miracula Chriſti quantum ad rem factam ſunt argumentū ꝙ fuerūt facta in uirtute diuina. xli. concluſio.

Miracula Chriſti quantum ad modum faciendi ſunt argumentum ꝙ ipſe Chriſtus faciens uirtutem diuinam a ſe habebat non aliunde.

xlii. cōcluſio.

xlii.concluſio.

Deus perfectiſſimo modo cognitionis cognoſcit & ſe & omnia alia a ſe.

xliii.concluſio.

Ideo eſt omnis perfectio ſimpliciter.

xliiii.concluſio.

Si utamur hoc nomine intellectualis ſecundum modũ Dionyſii ut dicit notitiam appropriatam naturæ angelicæ ſicut rationale dicit notitiam appropriatam naturæ humanæ tunc improprie dicimus ꝙ deus ſit intellectualis aut ꝙ intelligat.

xlv.concluſio.

Anima per illud intelligere abditum quod eſt directum & permanens ſine adminiculo ſenſus aut fantaſiæ ſe ipſam tantum actu & diſtincte intelligit.

xlvi.concluſio.

Aĩa p multiplices & uarios alios actus ſuos uaria & multiplicia alia a ſe intelligit.

CONCLVSIONVM FINIS.

Breue Alexãdri.vi.pont.Maximi Ad Io.Picũ Mirãdulã Cõcordiæ Comitẽ.

Dilecto filio nobili uiro Ioanni Pico Comiti Mirandulæ.

ALEXANDER PAPA .VI.

DILECTE Fili ſalutẽ & apoſtolicam benedictionem omniũ catholicorũ quieti & famæ eorũ præſertim quos generis nobilitas litterarum diſciplina uitæ fideiq; orthodoxæ integritas cõmẽdat q̃tum cum deo licet cõſulimus. Dudum ſiquidem cum primũ ad ſe.re.Innocentium papam octauum prædeceſſorẽ noſtrum & Romanam curiam te contuliſſes:& noningentas in theologia & aliis facultatibus cõcluſiones ex permiſſione præfati prædeceſſoris publice:ut moris eſt: diſputandas affixiſſes:quas ſub apoſtolicæ ſedis correctione te ſuſtentare offerebas. Et dictus prædeceſſor inter illas aliquas fidei & religioni noſtræ contrarias erroneas: ſcãdaloſas:& male ſonantes:ac de non ſana doctrina ſuſpectas ab aliquibus intellexiſſet: tunc integritati fidei cõſulere uolens:ne fideliũ mentes & præſertim ſimpliciũ qui ad huiuſmodi publicas diſputationes confluere ſolent corrumperentur: Nõnullis uenerabilibus fratribus:tunc ſuis:nunc noſtris epiſcopis: & aliis ſacræ theologiæ ac utriuſq; iuris profeſſoribus per eum nominatis per litteras ſuas in forma breuis cõmiſit & mandauit ut contenta in dictis concluſionibus examinarent: an aliquæ ex illis ex ui uerborũ a fide catholica diſſonarent:aut hæreſim ſaperent: ſeu dubiæ & ancipites ad erroneum ſenſum trahi poſſent: & ipſi prædeceſſori referrent ſicuti plenius in dicto breui continetur:ut habita fideli relatione eorũ oportune prouideret. Qui quidem epiſcopi & profeſſores eidem prædeceſſori retulerunt quaſdã ſibi uideri concluſiones ſuſpectas:& ut aſſerebant hæreſim ſapientes: Quas tamẽ concluſiones gratia tantũ ſcholaſticæ diſputationis ac ſub apoſtolicæ ſedis correctione diſputãdas publicaueras:& tales demum eas te habiturũ profeſſus es:quales per eundem prædeceſſorem noſtrum iudicarentur:iureiurãdo promittens cuicunq; declarationi quã ipſum prædeceſſorem ſuper hoc facere contingeret aſſenſurum. Deinde uero per dictum prædeceſſorem accepto te quendam alium librũ apologeticum edidiſſe in quo eaſdem concluſiones in meliorem & catholicum ſenſum declarans interpretabaris:& circa eas intellectũ ſinceræ fidei explicabas. Idẽ

prædeceſſor ne præmiſſæ propoſitiones corda fidelium quoquomodo corrumpe-
rent/interdixit lectionem libelli prædictarum noningentarum cõcluſionum te ta-
men nullam ob præmiſſa incurriſſe extimationis notam declarauit:ut in eiſdem lit
teris quarum tenorem hic pro expreſſo haberi uolumus latius cõtinetur. Verum
eidem prædeceſſori poſtea aliquibus ſuggerentibus prætextu dicti apologetici te
præmiſſo iuramento tuo contraueniſſe:te in Galiis agentem ad curiam citari man
dauit:cuius mandatis reuerenter acceptis ad Romanam curiam regreſſurus iter
arripuiſti.Cũq; in Italiam perueniſſes ex beneplacito ipſius prædeceſſoris in par-
tibus Florentiæ ſubſtitiſti:Interim uero præmiſſis ad noſtram noticiam deductis
inquiſitaq; per nos totius negocii ueritate:Compertoq; & præſertim referentibus
Veñ.fratre noſtro Geor.epiſcopo Albanen.& Vlixbonẽ.ac dilectis filiis Ioã.Ba-
ptiſta de Vrſinis tituli ſanctorum.Io.& Pauli præſbytero:& Franciſco ſancti Eu-
ſtachii diacono.S.Ro.ec.Cardinalibus.Quibus ſpecialiter cõmiſeramus ut adhi
bito ſecum dilecto filio Paulo Genuẽ.theologiæ ac ordinis ſancti Dominici pro-
feſſore:& ſacri palatii apoſtolici magiſtro ſe accurate informarent & nobis refer-
rent.Nihil aliud poſtea contra te actum proceſſum ſeu attentatum fuiſſe.Quodq;
in eodem apologetico:quod in orthodoxam fidem a cuiuſuis ſuſpitionis nota mẽ
tem tuam apud omnes releuandam ſcripſeras iudicium & determinationem ipſius
prædeceſſoris ac ſedis apoſtolicę cui te humiliter ſubmiſiſti cõtinue expectare af-
firmabas:& in præmiſſa promiſſione & iuramento tuo perſtiteris prout etiam per
ſiſtere intendis & denuo etiam promittis ideo nos bonam & integrã mentẽ & ſince
ritatem fidei ac in nos & ſedem apoſtolicam deuotionem & obedientiã tuã pater-
no affectu complectẽtes ac te quem ẽt diuina largitas uariis uirtutibus illuſtrauit
pro potiori cautela tua ab omni reatu periurii ſi quem ẽt forſan indirecte dicto iu-
ramento tuo cuius formam hic haberi uolumus pro expreſſo aliquo modo cõtra-
ueniendo incurriſſes abſoluentes & abſolutum fore cenſentes cauſam cõmiſſionis
huiuſmodi aduerſus te:& illius ſtatum indiuidualem pro expreſſo etiam habentes
& q̃tus pendeat coram quibuſcunq; iudicibus etiam ſanctę Romanæ eccleſiæ car
dinalibus ad nos aduocantes:motu proprio & ex certa ſciẽtia extinguimus: teq; in
eodem iuramento tuo perſiſtentem iuxta formam litterarum ipſius prædeceſſoris
nullam omnino propter præmiſſa incurriſſe extimatiõis notam & propter editio-
nem declarationum & apologetici huiuſmodi aut alias nullam hæreſis ſpeciẽ uel
ſuſpitionem aut notam ſiniſtrã incurriſſe ſeu in crimen ueri uel ficti relapſi incidiſ-
ſe aut pœnas uel cẽſuras in iure:uel alias:contra hæreticos uel de hæreſi ſuſpectos
contentas ſiue latas quomodolibet incurriſſe:ſimilibus motu & ſcientia auctorita
te præfata per præſentes decernimus;& declaramus inhibẽtes diſtrictiuſq; in uim
ſanctæ obedientiæ mandantes ordinariis locorum & commiſſariis ac officialibus
quibuſcunq; etiam hæreticæ prauitatis inquiſitoribus ne te præmiſſorum occaſio
ne quomodolibet moleſtare:ſeu inquirere præſumant decernentes irritum & ina-
ne ſi ſecus ſuper his a quoq̃ quauis auctoritate ſcienter uel ignoranter contigerit
attentari:præmiſſis necnon conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis cete-
riſq; in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcũq;:De quibus etiam hic
expreſſe facienda eſſet mẽtio ſpecialis.Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub
annulo piſcatoris die.xviii.Iunii.Mccccxciii.pont.noſtri anno primo.

.L.podocatharus.

IOANNES PICVS MIRANDVLA. DE ENTE ET VNO AD ANGELVM POLITIANVM. PROHEMIVM.

NArrabas mihi ſupioribus diebus. Quæ tecũ de ente & uno Laurẽtius Medices egerat: Cũ aduerſus Ariſt. cuius tu ethica hoc ãno publice enarras Platonicorũ inixus rõnibus diſputaret: efficaci adeo uir ingenio & multiformi: ut uideat̃ factus ad oĩa: In quo illud præcipue admiror: q̃ cum ſit ſemp in Rep. occupatiſſimus lr̃arium ſemp aliq̃d aut loq̃tur: aut meditat̃. & q̃m q̃ Ariſt. diſſentire a Platone exiſtimãt a me ipſi diſſentiũt. q̃ cõcordẽ utriuſq; facio philoſophiã. Rogabas q̃uo & defenderet̃ in ea re Ariſt. & Platoni Magiſtro cõſentiret. Dixi quæ tũc mihi in mẽtem uenerũt confirmans potius quæ tu Laurẽtio inter diſputãdum rñderas: q̃ nouũ aliq̃d afferẽs. Sed nõ tibi hoc ſatis: efflagitas. n. ut q̃q̃ de his fuſius in ipſa quã adhuc pturio Platonis Ariſtotelisq; concordia ſim ſcripturus: breui tñ ad te cõmentariolo pſtringã ea quę tunc tibi corã de hac quæſtione ſum locutus. Cũ forte & Dñicus beniuenius adeſſe utriq; noſtrum p ſua: & doctrina & integritate cariſſimus. Ego uero negare tibi q̃d poſſum? in re præſertim lr̃aria: ſocio pene dixerim indiuiduo? Liceat autẽ mihi p te linguæ politioris uindicẽ uerbis uti q̃buſdam nõdũ fortaſſe latii iure donatis. Quæ tñ ipſa rerum nouitas & quædam prope neceſſitas expreſſit: nec elegantioris ſtili lenocinium quæras: ut. n. Malius inquit. Ornari res ipſa negat contenta doceri. Fuerunt igitur hæc ſi recte memini: de quibus ſermonem habebamus.

Acerrimũ Laurentij ingenium

Cõcordia Ariſto. & platonis

Malius

Caput primum A platonicis aſſeueratũ eſt ab uno ens præcedi.

ARiſtoteles multis in locis rñdere hæc ſibi inuicẽ & æquali eſſe ambitu dicit. unũ. ſ. & ens: uerũ itẽ & bonum: ſed de his poſtea. Reſiſtit academia cui placet unũ eẽ prius ente prius ãt cũ dicũt & ſimplicius intelligi uolũt & cõius. Quare & deũ (cuius ſũma ſimplicitas) eſſe q̃dẽ unũ dicũt non tñ eſſe ens. Intra terminos itẽ unius concludi primã oĩum materiã rudẽ. ſ. illã & informẽ. Quæ tñ extra ut uolunt entis limites eſt. Tũ illud afferũt nõ idẽ eſſe quod uni opponatur & quod enti. opponi aũt enti q̃dem nihil uni autem multitudinem eadem igitur lege qua & oppoſita cenſeri duo illa. Ens & unum: ut non conuerti: nec reſpondere inuicem exiſtimentur.

Caput ſecundum Platonem nullibi unum eſſe ente ſupius ſed potius æq̃lia inuiſſe.

HIs illi rationibus initunt̃: quas priuſq̃ diſſoluamus non ab re fuerit q̃d de hac q̃õne a Platone expſſum inueniat̃ in medium attuliſſe de ente & uno duobus locis inuenio Platonẽ diſputantẽ in parmenide. ſ. & ſophiſte: contẽdunt academici utrobiq; a Platone unũ ſupra ens poni. Ego uero hoc de parmenide primum dixero neq; toto illo dialogo q̃cq̃ aſſeuerari: nec ſi maxime aſſeueret̃ q̃cq̃ tñ ad liq̃dum inueniri unde Platoni dogma iſtius modi aſcribamus certe liber inter dogmaticos non eſt cẽſendus q̃ppe q̃ totus nihil aliud eſt q̃ dialectica quædã exercitatio cui nr̃æ ſniæ tm̃ abeſt ut ipſa dialogi uerba refragẽtur: ut nullæ extent magis & arbitrariæ & uiolentæ enarrationes: q̃ quæ ab his allatæ ſunt qui alio ſenſu interpretari parmenidẽ Platonis uoluerunt: ſed ommittamus oẽs interpretes. Ipſam inſpiciamus dialogi ſeriẽ q̃d ordiat̃ quo tẽdat q̃d pmittat: q̃d exequat̃. Por-

Verba parmenidis

ro ita ſe hẽt:cũ ab ea diſputatiõe unũ ne ſint oĩa an ſint multa quæ ſunt:Socrates ad
ideas diuertiſſet multaqȝ ſup his a parmenide ſciſcitaret́:Rñdet parmenides place
re ſibi impetũ illũ:ꝓpenſionẽqȝ aĩ ad res altiſſimas diffiniendas:cęterꝶ collige inq̃

Vtilitas logicæ

teipm̃ diligẽtiuſqȝ te dũ iuuenis es in ea facultate exerce:quæ inutilis multis uidet́
unde ab illis nugacitas ſiue garrulitas nũcupatę:alioqn ueritas te fugiet.Cõfeſſum
aũt apud oẽs qđ & ſequentia manifeſtãt:p hæc uerba ab illo dialecticã ſignificari:
poſt quæ cũ ita parmenidẽ Socrates interroget quis exercitationis huius modus
eſt pmenides?rñdet ille prio eũ eẽ quẽ a Zenone audierat tũ particularius de hac
re docens admonet ut pſpicaci ſolertia circũſpiciat nõ ſolũ qđ conſequat́ ſi res aliq̃
ſit:ſed & quid cõſequat́ ſi nõ ſit:tum uideat:quid conſequatur rem illã quã eſſe aut
non eſſe ponimus ut ſe reſpicit ut alia:quid itẽ alia ut ſe ut illã reſpiciũt & cum plu-
ra ille in hãc ſnĩam:tũ Socrates ita:Arduũ opus affers nec te oĩno itelligo.Sed cur
ipſe aliqd non ponis atqȝ iſto quẽ ꝓbas mõ ptractas:quo mihi dilucidior huius rei

Hinc Senẽ de dialecticis loqui diſſereqȝ turpe eẽ colligimus

fiat intellectus rñdet parmenides hoc ſibi ſeni eſſe laborioſum.deniqȝ Zeno facien
dũ hoc dicit eẽ parmenidi qñ i paucoꝶ cõuẽtu eſt alioqn paꝶ decore ait huiuſmo
di quædã i celebritate multoꝶ tractari a ſene qm̃ quotuſqȝ nouerit tractationem
huiuſmodi & euagationẽ ad ueritatẽ adipiſcẽdã eſſe neceſſariã faciũt uel hæc uer-
ba Zenonis plenã fidẽ eius qđ diximus.qđ.n.parmenides tractaturus ẽ.Tale ẽ ſi
credimus Zenõi ut nõ ſit palã i multoꝶ cõſeſſu a ſene tractãdũ:at ſi ut illi uolũt de
diuinis ordinibus de prio reꝶ oĩum pricipio agit quæ tractatio ſeni congruentior
aut erubeſcẽda minus:ſed citra oẽm ẽ cõtrouerſiã:niſi nos ipſos uelimus fallere.Id
circa quod uerſaturus erat parmẽides dialecticum eſſe negocium atqȝ aliud ab eo
Socrates poſtulauerat.Id autẽ iuuenilis potius q̃ ſenilis officii Zeno iudicauerat.
Quibus ẽt teſtimoniĩs ſi nõ credimus ipm̃ pcurramus dialogũ.Videbimuſqȝ nuſq̃
aliqd affirmari.Sed ubiqȝ ſolum quæri hoc ſi ſit:Quid cõſequet́.Quid item ſi nõ
ſit.Occaſionem aũt ſuæ ſnĩæ de ente & uno hinc academici aucupati ſunt:ꝙ prima
poſitione hoc ſe problemate exercet ut uideat ſi oĩa ſint unum quidnam conſequa
tur reſpondetqȝ futurum ut illud unũ qđ eſſe ponimus ſit impartibile ſit infinitum
nuſquã ſit & cũ id genus multa enumeret affert & hoc inter alia.Futurum.ſ.ut illud
unũ nõ ſit ens.Attẽde aũt ẽt ſi hæc dialectica non ſit exercitatio.Sed de ente unoqȝ
dogma tradat́:q̃tũ hæc differant:aſſerere.ſ.unũ ſup ens eſſe & hoc aſſerere futurũ

Quod in ſophiſte dicat de ente & uno

ut ſi oĩa ſint unũ:illud unũ ens nõ ſit & de parmenide ſatis.Enim uero in ſophiſte in
hanc ſnĩam potius loquit́ eſſe unum & ens æqualia q̃ eſſe unum ente ſupius.Hoc
enim ubi explicet nõ inuenio.Illud multifariã ſignificat ut per hæc uerba.Nã ita
cõſiderans cõfiteris neceſſariũ eẽ eũ qui aliqd dicit unũ aliqd dicere & mox eũ ue-
ro qui nõ aliqd dicit neceſſe ẽ neqȝ unũ qđ.i.nihil dicere.Hæc ille.Eq̃lia ergo apud
eũ imo eadẽ ſunt nõ unũ & nihil:eq̃lia itẽ unũ & aliqd.Poſt hæc itẽ ꝓbat dici non
poſſe.nõ ens eſſe unũ.Atqȝ ita colligit.Ens nõ enti nõ accidit:ergo unũ non accidit
nõ enti loquit́ autẽ de uno qđ ſupra dixerat æquale eſſe ei qđ eſt aliquid uidet́ igi
tur pro cõfeſſo habere unũ eſſe ens.Sed eſto demus Platonẽ hoc affirmaſſe quod
certe nuſquam affirmauit.Age examinemus in quem ſenſum dici uere potuerit ip
ſius primum ariſtotelicæ ſententiæ in hunc modum fundamenta iacentes.

Caput tertium parmenidis:Dionyſii:Simpliciiqȝ teſtimonio ens unum inuicem & æquari probatur.

DIcto hæc. ens. de qua ambigiť uni ne æqualis ſit: duplicē accipi in modum pōt. Primus eſt ut cū ens dicimus: oē id intelligamus quod eſt extra nihil. Quo mō uſus eſt Ariſtoteles cū uni ens æquale fecit. Nec dictionē abſq; rōne ſic uſurpauit: nā ut uere dr̄: ſentire qdē ut pauci loq autē ut plures debemus. Sentimus. n. & opinamur nobis: loqmur aliis. i. multitudini: atq; ideo loquimur ut intelligamur. Vulgus aūt & qcunq; e medio ita ens accipiūt ut oē id dicať ens cui nō deeſt eē: & qđ dici nihil uere nō pōt. Sed & q habiti ſapientiſſimi apud hos ipos q cōtra ſentiūt dictione hac ita uſos inuenimus. Parmænides. n. pythagoreus cū dixit unū eſſe id qđ ē: Deū intellexit. Si ſimplicio credimus aliiſq; p multis qui tueri parmenidē uolunt aduerſus eos: q illū calūniať. Quaſi oīa dixerit eſſe unū. una. n. uoce rñdent nunq̄ creditū a Parmenidæ nō eē in rebus diuiſionē: multitudinē pluralitatē: Quā ipſe alibi in ſuis poematis aperte cōſiteť: ſed cū dixit unū eſt qđ eſt iudicatū ab eo illud cui uere entis appellatio congruit. & qđ uere eſt eſſe unū tm̄: qđ unum deus eſt. Quare ſi Parmenidi credimus eiuſq; defenſoribus ēt platonicis unū ſupra ens eſſe nō pōt niſi ſit ſupra deū: tm̄q; abeſt ut deū eſſe ens neget. Parmenides: ut ſoli deo uerā entis appellationē cōcedat. Atq; ita primę rōnis Platonicoꝝ ſolutio nobis obiter occurrit. Sed & Diōyſius Areopagita: Quē q cōtra nos diſputāt fautorē ſuæ ſnīæ faciūt nō negabit uere a deo apđ Moſen dici ego ſū q ſum. qđ græce ita legimus εγω ειμι ο ων. i. ego ſū ens. Quin ipſimet cū dicāt nihil ſiue nō ens opponi enti ſicut multitudo opponiť uni. Cōcedēt neceſſario illud qđ nō ē ens eſſe nihil ſiue nō ens. Sicut qđ nō ē unū eſt multū ſiue multitudo: q̄re ſi eādē ſeruāt legē locutionis fateanť oportet deū aut nihil eſſe qđ aures ipſæ formidant aut eſſe ens. Hoc mō ens cū accipiť illud ꝑimū axioma & uniuerſale ꝓloquiū ſtatuimus de re q̄libet neceſſario dici aut eſſe eā aut nō eſſe de nulla autē utrūq; ſimul aut dici aut cogitari poſſe. Cū ergo extra oia nihil ſit præter ipm nihil ſi hoc modo acceptū ens ſolū nihil a ſe excludit. oīa ambiat ꝓculdubio neceſſe eſt. Quare plura eo ambire unum nō pōt niſi ipſum ambiat nihil quod Plato negat in ſophiſte. Cum dicit nō ens ſiue nihil unum dici non poſſe ſi neq; ambit pauciora ut ipſi uolunt: æqualia ergo & ens & unum.

Entis duplex modus

Parmenides pythagoreus

Simplicius

Dionyſius areopagita

Caput quartum quomodo ente dici aliquid ſuperius poſſit declaratur.

EXplicauimus alteꝝ ex his modis qbus accipi ens poſſe dicebamus: quo q utunť: quēadmodū recte uti poſſunt uerißime affirmāt nihil eſſe ente cōius. Reſtat alteꝝ explicemus iuxta quē erit manifeſtū poſſe nihilominus: & uere dici eſſe aliqd qđ ſupra entis eminētiā collocet. Nominū alia cōcreta alia abſtracta. Cōcreta calidū lucēs cādidum hō. Abſtracta calor lux cādor humanitas. Eſt aūt hæc uis illorū & diuerſitas ut qđ abſtractū dr̄: Id notet qđ a ſe tale ē nō a b alio. Cōcretū ex aduerſo id ſignificet qđ nō a ſe: ſed alterius beneficio tale ē. Sic lucēs luce lucet. Cādidū cādore cādidū ē: & hō humanitate ē hō. Qm̄ uero nihil ſe ipm ꝑticipat: neq; eadē cōditio eidē rei & a ſe & alterius ꝑticipatiōe ieſſe pōt. Seqtur ut qđ abſtractū dr̄ a cōcreto denominari nō poſſit q̄re nō cōgrue dr̄ cādor cādidus ē: nigredo nigra ē: imo ridiculus erit q talia enūciet non qa cādor niger ſit aut calor frigidus: ſed qa tm̄ & illa a nigredie: & hic abeſt a frigiditate ut quæcunq; cādida ſint illo cādida ſint: & quæcunq; calent huius ꝑticipatione caleant. Quædā ergo negamus rei cuipiā ineſſe aut qa ille nō hēt: ut cū dicimus nigrū non eſſe albū aut quia excellentiori nota: & ꝑfectiori rōne hēt: quā nos hēre eā ex tali locutione

Quid abſtractū nomen & cōcretum

Denominandi regula

Bifariā negari qdā cuipiā ineſſe

ſignificamus:ut cũ negamus albedinẽ eẽ albã nõ qa nigra ſit ſed qm̃ non ſolũ ideo nõ eſt nigra quia eſt alba:qđ idẽ eſt dictu:qa habet albedinẽ. Sed quia ipſa albedo eſt. Veniamus ad nr̃a ens cõcreti noĩs faciẽ habet. Idẽ.n. dictu ẽ ens & id qđ ẽ. Cuiꝰ abſtractũ uĩ hæc dictio:eſſe:ut ens dicat̃ qđ ipſũ eẽ ꝑticipat. Sicut lucẽs dicit̃ qđ lucẽ ꝑticipat & uidens cui ieſt ipſũ uidere. Ad hãc ergo exactã entis ſignificãtiam ſi reſpiciamus illud eſſe negabimus ens:nõ ſolum qđ non eſt:& qđ eſt nihil. ſed illud

Q uõ deus dicitur nõ eẽ ens ſed ſuper oẽ ens ut dionyſius & Damaſcenus uoluere

qđ a deo ẽ ut ſit ipſum eſſe qđ a ſe & ex ſe eſt: & cuius participatione omnia ſunt:ſicut nõ id ſolũ negabimus eſſe calidũ qđ eſt expers caloris:ſed ꝙ ipſe calor eſt. Tale autẽ eſt deus q eſt totius eẽ plenitudo:q ſolus a ſe eſt & a quo ſolo nullo intercedẽte medio ad eſſe oĩa ꝓceſſerunt. Hac igit̃ rõne uere dicemus deũ nõ eẽ ens ſed ſup ens & ente aliq̃d eſſe ſupius hoc eſt deũ ipſum:cui qm̃ unius dat̃ appellatio cõſequẽs ĩde ut unũ ſupra ens eẽ fateamur. Vocamus aũt tũc deũ unũ:nõ tã enũtiantes q̃d ſit q̃ q̃uo ſit oĩa quæ eſt. & quõ ab ipſo alia ſint. Vnũ.n. inquit Dionyſius dicitur deus qa unice ẽ oĩa:Rurſus unũ dicit̃ qa ita principiũ oĩum ẽ quæ ſunt ſicut oĩum numerorum principiũ unitas eſt. Q ua pp ſi ut uolunt Academici Plato in prima poſitione parmenidis affirmat unũ eſſe ente ſupius nõ erit illud unũ aliud q̃ deus:qđ & ipſi fatent̃ cõi cõſenſu aſſeuerantes de primo reꝝ oĩum principio ibi a platone tractari. At dicet qſpiã hac ſaltẽ ex parte diſcors erit Ariſtoteles a pla. Q đ Ariſtoteles nunq̃ ita ens accipit ut ſit ſub uno deũq; nõ cõprehẽdat qđ Plato facit. Hoc q dicũt Ariſt. nõ legerũt facit.n. & ipſe hoc: & longe clarius q̃ Plato. Nã ſexto primæ phiæ libro ait diuidi ens in ens ꝑ ſe & ens ꝑ accidens. Cũ ens ꝑ ſe in.x. genera dubiũ nullũ apud

Vt de ente & eſſentia/itẽ de natura generis Thomas expoſuit

bonos interpretes ſub hoc ente deũ nõ cõtineri:q neq; eſt ens ꝑ accidẽs neq; ſub ullo.x. generũ cõtinet̃ in quæ diuiditur ens per ſe. Vulgata itẽ apud ꝑipateticos eſt illa diuiſio qua dr̃ ens diuidi in ſubſtãtiã & accidens qđ cũ ſit ita accipimus ens ut deus ſupra ens ſit:& non ſit ſub ente quẽadmodũ docet Thomas primo libro cõmentariorũ in theologicas ſnĩas. Adiiciã & hoc iniuria gloriari quoſdam Platonicos: q̃ ſi myſteriũ habeãt Ariſtoteli ignotũ cũ dicũt duas eẽ ꝓprias dei appellatiões unũ .ſ. & bonũ atq; ita bonũ & unũ ante ens eſſe. Sicut.n. oſtẽdimus nõ latere ꝑipatheticos quo modo ſupra ens deus intelligi poſſit: poſſumus & hoc oſtẽdere duo in primis hæc noĩa boni.ſ. & unius deo Ariſtotelẽ dediſſe. nã.xii. libro primæ phiæ poſt q̃ de toto ente ſeparatiſq; mentibus diſputauit. Q uærit poſtremo(quaſi poſt omnia ad dei ſolius ꝓprietates inueſtigandas cõuerſus)an ꝑter bonũ qđ quaſi in exercitu ĩ entiũ uniuerſitate ẽ. ſit bonũ aliq̃d ſeparatũ q̃ſi in duce huius exercitus idq; eẽ determinat ꝙ bonũ deus ẽ: de quo cõſequẽter eodẽ capite unitatẽ probat in eius teſtimonium poſt ualidas rationes illud etiam citans Homeri εισ κοιρανοσ εστω εισ βασιλευσ. Vbi ergo falſus? ubi diſcors a Platone eſt Ariſtoteles? ubi prophanus? ubi de deo minus q̃ deceat honorifice ſentiens?

Caput quintum in quo declarat qua ratione multa deo adſcribant peripathetici q̃ de eo negant platonici docetq; quonã pacto ꝑ quattuor gradus ad caliginem aſcendamus quam deus inhabitat.

SOluamus nũc rõnes Platonicorũ q̃bus nõ eo mõ cui & nos cõcordamus ſed abſolute aduerſus Ariſto. unũ cõtẽdũt eſſe ente ſupius & q̃q̃ ſatis ex ſuꝑioribus ſoluta ſit pria rõ:q̃ dicebat̃ deus unũ nõ tñ ens. fuerit m̃ opæ pretiũ digredi latius ut oñdamus cur nõ ſolũ a diuerſis utpote platonicis & ꝑipatheticis ſed ab eodẽ ſæpe auctore multa de deo & uere affirment̃:& uere negent̃. Deus

oĩa eſt &

omnia eſt & eminētiſſime atq̃ pfectiſſime eſt omnia. Q dˀ non erit niſi ita in ſe clau
dat omnium pfectiones ut qcqd ad imperfectionē ſpectat in rebus a ſe reiiciat. poſ
ſumus aũt qcqd imperfecti rōnē hēt in his quæ ſunt duplici capite diffinire. Alteꝝ
eſt cũ quid in re eſt qdˀ in genere illius rei minus pfectũ eſt. Alteꝝ cũ pfectũ ſuo q
dē in genere eſt: ſed iō nō ſimpliciter pfectũ: qm̃ unius tantũ generis pfectionē hēt:
& multa ſunt extra ipſum genera ſuis pfectionibus honeſtata q̃ in illo includũtur.
Exēplũ primi cognitio ſenſualis nō iō ſolũ impfectā eſt: qa cognitio tantũ eſt: & nō
eſt appetitio: ſed qa & imperfecta cognitio eſt. Tũ qa organo eget bruto & corpo-
rali: tũ qa extrema ſolũ attingit reꝝ ad intima .i. ad ſubām nō puadit. Cognitio item
humana: quę rōnalis dr̃ imperfecta cognitio eſt: qa uaga incerta mobilis laborioſa
adde intellectualē cognitionē mētiũ diuinaꝝ: quas theologi uocãt angelos & ipſa
etiā impfecta cognitio eſt. Vel ob id ſaltē qd extra ſe quærit qdˀ intra ſe .ſ. plene nō
poſſidet hoc ē ueritatis lucē q̃ eget & q̃ pficit. accipe uitanť: Vita ea q̃ eſt in plan-
tis immo q̃ in omni corpore eſt. Nō iō ſolũ iperfecta qa uita eſt tãtũ & nō cognitio
ſed quia nō pura uita potius aũt uiuificatio quædā ab aĩa in corpus deriuata ſp flu
ens ſp admixta morti. Magis deniq̃ mors uocanda q̃ uita. Incipimus. n. ſi forte ne-
ſcis: tũc mori cũ primũ icipimus uiuere: & mors cũ uita pcēdit: tũcq̃ primũ deſini-
mus mori, cũ a corpore mortis huius p carnis mortē abſoluimur: ſed nec pfcā uita
eſt angeloꝝ q̃ niſi pēniter uiuificus radius diuinę lucis foueret in nihilũ tota dilabe
ret eadē rō in cęteris: cũ ergo deũ cognoſcētē deũ uiuētē facis: illud primũ attende
ut uita & cognitio quæ illi aſcribit: His oībus detrimētis libera intelligat. Sed nō
hoc ſatis. Reſtat. n. altera ipfectio cuius exēplũ hoc. Cōcipe uitā pfectiſſimā quę .ſ.
tota ſit uita & pura uita nihil hñs mortale nihil mortis admixtũ: quę nullo egeat ex
tra ſe p qd duret ſtabilis & pmaneat. Cōcipe itē cognitionē q̃ & oĩa & ſimul pfectiſſi
me cognoſcant. Adiice & hoc cognoſcētē .ſ. in ſe oĩa hæc cognoſcere: ut nō extra ſe
quærat ueritatē: quā cognoſcat: ſed ipſe ipſa ſit ueritas adhuc hoꝝ utrũq̃ q̃q̃ ſuo in
genere pfectiſſimũ & tale ut extra deũ eſſe nō poſſit. Sic tñ acceptũ & ab inuicē di-
ſtinctũ deo indignũ eſt. deus. n. oĩmoda & infinita pfectio eſt: ſed nō iō tm̃ oĩmoda
& infinita qa oēs pticulares pfectiones atq̃ infinitas tales in ſe cōprehēdat. Tũc. n.
neq̃ ipſe eſſet ſimpliciſſimus: neq̃ infinita eſſent: quæ in eo ſunt: ſed eēt infinitũ unũ
ex multis iſinitis numero finitis aũt pfectione collectũ: qd aut dicere aut cogitare
de deo pphanũ eſt. At uero ſi uitaq̃ pfectiſſima quidē uita eſt. Sed uita eſt tm̃ & nō
eſt cognitio: Itemq̃ ſi appetitio ſiue uolũtas quæ pfectiſſima quidē uolũtas ſed uo
luntas tm̃ & nō uita neq̃ cognitio eſt. Similiaq̃ alia in deo collocenť manifeſte fu
turũ eſt ut diuina uita finitæ ſit pfectionis: qm̃ eā habet pfectionē quæ uitæ eſt nō
habet eā quæ cognitionis quæ appetentiæ tollamus ergo a uita nō id ſolũ qdˀ eam
impfectā uitā facit: ſed qdˀ facit eā uitā tm̃ & a cognitiōe ſimiliter aliiſq̃ nominibus
quibus deum appellamus tuncq̃ qd ex oībus remanebit neceſſario tale erit quale
deum intelligi uolumus unum .ſ. perfectiſſimum infinitũ ſimpliciſſimum. Et quo-
niam uita ens quoddam eſt ſapientia item ens quoddam pariterq̃ iuſticia utiq̃ ſi
pticularitatis & terminationum cōditionē his adimas: quod ſupererit non hoc aut
illud ens erit: Sed ipſum ens: ſed ſimpliciter ens: ſed uniuerſale ens non prædicatio
nis uniuerſalitate ſed perfectionis ſimiliter ſapiētia bonum quoddam eſt qa hoc .ſ.
bonum qdˀ eſt ſapiētia & non eſt illud bonum qdˀ eſt iuſticia tolle ut inquit Augu-
ſtinus hoc: Tolle illud .i. particularē hāc tolle limitationē p q̃ ſapientia ita eſt bonũ

Imperfectio in rebus duplex

Exēplum eius quod nō eſt ſuo in genere perfectũ

Nota.

Q uō cognitio hũana imperfecta

Q uō cognitio angelica imperfecta

Q uando icipiamus mori qñ uiuere

Q uō deus eſt ipſum ens

Auguſti.

quod eſt ſapientia.quod non eſt bonum quod eſt iuſtitia.pariterq; iuſtitia ſic habet iuſtitiæ bonitatem:ut non habeat eam:quæ eſt ſapientiæ.

Videre dei faciẽ in enigmate.

Tunc q; in enigmate faciem dei uidebis.i.omne bonum ipm bonũ ſimpliciter bonũ omnis boni bonum. Ita uita ſicut ens quoddã eſt ita eſt unum quoddã:eſt.n.perfectio una pariterq; ſapientia perfectio una eſt.Abiice particularitatẽ remanet non hoc aut illud unum.

Q uõ deus eſt ipſum unũ

ſed ipm unũ & ſimpliciter unũ.Cũ ergo deus ille ſit:qui ut a principio dicebamus ablata oĩum imperfectione oĩa eſt.Certe cum a rebus oĩbus & quæ ſub ſuo genere imperfectionẽ & ſui generis particularitatẽ abdicaueris id qđ remanet deus eſt.deus ergo ipſum ens:ipſum unũ ipſum bonum ſimiliter & ipm uerum.Duos iam gradus ꝑmouimus ad caliginẽ aſcendentes q̃ deus inhabitat:a diuinis noĩbus omnem purgãtes maculã:quæ ex rerum eſt ſignificatarũ imperfectione,Adhuc duo ſuperſunt gradus quoꝝ alter nominũ arguit deficientiã:alter noſtræ intelligentiæ accuſat infirmitatẽ.Hæc noĩa ens uerũ unum bonum cõcretum quid dicũt & quaſi participatum.quare rurſus dicimus deũ ſup ens:ſup uerũ;ſuper unum:ſup bonum eſſe:

Deus ſup oẽ quod dici a nobis aut concipi poteſt.

quia.ſ.ipſum eſſe eſt ipſa ueritas ipſa unitas ipſa bonitas.Verũ adhuc i luce ſumus: deus aũt poſuit tenebras latibulũ ſuum.Ad deũ ergo nõdũ peruẽtum eſt donec eniquod de deo dicimus etiã intelligimus & cõprehẽdimus in luce uerſari dicimur: & tanto minora deo & loqmur & ſentimus:quãto infinita ſua diuinitate capacitas noſtræ intelligẽtiæ minor eſt.Ad quartũ igit gradũ cõſcẽdentes intremus ignorãtiæ lucẽ:& diuini ſplendoris caligine exoculati clamemus cũ ꝓpheta.

Pſal.

Defeci in atriis tuis domine.Hoc unum de deo poſtremo dicẽtes eſſe ipm intelligibiliter & ineffabiliter ſuper id oẽ qđ nos de eo pſectiſſimũ uel loqui poſſumus uel cõcipere:Tunc ſup ipſam ẽtq̃ cõceperamus unitatẽ bonitatẽ ueritatẽ.Supq; ipm eſſe deũ eminentiſſime collocantes huc reſpiciens

Dionyſius

Dionyſius Areopagita poſt ea oĩa:quæ in ſymbolica theologia in theologicis inſtitutionibus:& quæ de diuinis nominibus & de myſtica ſcripſerat theologia poſtremo in calce eiuſdẽ libri q̃ſi qui iã in caligine eẽt & ut poterat de deo ſanctiſſime loqueret ſic poſt quædã alia ad idẽ attinẽtia exclamauit:neq; ueritas eſt:neq; regnũ:neq; ſapientia:neq; unũ:neq; unitas : neq; deitas: aut bonitas:neq; ſpũs eſt quãtũ ſcire ipſi poſſumus:neq; filii neq; pr̃is eſt denominatio neq; aliud aliqd ex his quæ nobis aut alteri cuiq̃ in mũdo ſũt cognita neq; aliqd eoꝝ quæ nõ ſunt:neq; eoꝝ q̃ ſunt eſt:neq; ea q̃ ſunt illam ſciũt ſicut ipſa eſt:neq; ſcit ipſa q̃ ſunt ſicuti ſũt:neq; ſermo ipſius eſt:neq; nomẽ:neq; ſciẽtia:neq; tenebræ:neq; lux eſt:neq; error:neq; ueritas:neq; eſt ipſius ulla oĩo poſitio:neq; ablatio.Hæc uir ille diuinus ad uerbũ.

Primus gradus

Cõtra epicureos ægyptios Varronẽ & alios

Recolligamus quæ diximus uidebimuſq; in primo nos gradu diſcere deũ non eſſe corpus ut epicurei neq; formã corporis ut illi uolunt:q deũ aſſerunt aĩam eſſe cæli uel uniuerſi:qđ & ægyptii ut ſcribit Plutar.exiſtimarũt : & Varro theologus Romanus unde utriſq; magnũ fomentũ Idolatriæ:ut alibi declarabimus ſed & quidã ſunt ex peripatheticis adeo ſtolidi ut hãc & ueram & Ariſtotelis ſn̄iam eſſe confirment.Vide quantũ a uera hi dei cognitione deficiunt.

quinta decas cõcordiæ pla. & Ariſto

In ea rcere quaſi in calce quieſcentes:& tunc ſe ad dei faſtigia credentes perueniſſe cũ humi adhuc iacentes pedem uerſus eum nondum mouerunt:ſic enim nec perfecta de us uita:neq; ens pfectum:neq; pfectus etiã eſſet intellectus:ſed ꝓfanã hanc opinionem q̃nta decadæ noſtræ cõcordiæ late inceſſuimus.

Secũdus. gradus

Diſcimus in ſcđo gradu: qđ pauciores recte aſſequunt:& in quo falli poſſumus magis ſi a uero intellectu paululum deuiauerimus;deũ.ſ.nec eſſe uitã nec itellectũ:neq; intelligibile : ſed melius

aliqd atq; pſtãtius oĩbus his. Noĩa.n.hæc oĩa pticularẽ dicũt pfectionẽ qualis nul/
la in deo eſt. Q đ reſpiciẽtes & Diony. & deinde Platonici ĩ deo & uitã & ĩtellectũ Diony/
& ſapiam:atq; his ſĩlia eſſe negãt:ſed qm̃ totã hoꝝ pfectionẽ:quæ in his multa & di ſius & Pla
uiſa eſt. Deus ipſe ſua unica pfectiõe q̃ eſt ſua infinitas ſua deitas q̃ ipſe eſt in ſe unit tonici.
& colligit:nõ ſicut unũ ex illis multis ſed unũ ante illa multa. Ideo qdã alii & pſer/ peripathe
tim pipathetici:quos q̃tũ licet fere in oĩbus imitanť Pariſienſes theologi. Hæc oĩa tici.
in deo eẽ cõcedũt. Q uod dicẽtes atq; credẽtes non ſolũ recte dicimus & credimus: Pariſien.
& cũ is cõcorditer q illa negant. ſi illud nobis ſemp Aurelii Aug. fuerit ante oculos theolo/
ſapiam dei nõ plus eſſe ſapiam q̃ iuſtitiã:& iuſtitiã dei nõ plus eſſe iuſtitiã quã ſapi giæ ſpecu
entiã. Vitãq; pariter nõ potius in eo eẽ uitã q̃ cognitionẽ:nec cognitionẽ magis co lum
gnitionẽ q̃ uitã. Oĩa.n.hæc ĩ deo ſũt unũ nõ p cõfuſionẽ aut cõmiſtionẽ aut quaſi di Auguſti.
ſtinctoꝝ mutuã penetrationẽ:ſed p ſimplicẽ ſũmã ieffabilẽ fontalẽ unitatẽ. In qua
oĩs actus oĩs forma oĩs pfectio ſicut in prĩo eminẽtiſſimo duce penitiſſimis diuinæ
infinitatis theſauris ita ſup oĩa & extra oĩa excellẽter eſt cõclnſa:ut ſit tñ nõ ſolũ oĩ
bus intima ſed magis unũ cũ oĩbus q̃ ipſa ſint ſecũ deficiunt pfecto uerba & minus
oĩno ẽt q̃ cõcipiť. Sed uide Mi Angele q̃ nos inſania teneat. Amare deũ dũ ſumus ĩ Amare de
corpe plus poſſumus q̃ uel eloq uel cognoſcere. Amando plus nobis pficimus mi um.
nus laboramus:illi magis obſeqmur. Malumus tñ ſemper q̃rẽdo per cognitionem Nota.
nunq̃ ĩuenire qđ q̃rimus q̃ amãdo poſſidere:Id qđ nõ amãdo fruſtra ẽt inueniretť:
ſed redeamus ad nr̃a euidẽter tibi iam patet quonã pacto cũ deus alias & mẽs & in
tellectus & uita & ſapia nuncupetť:rurſus aliquãdo ſup hæc oĩa colloceť. Vtrũq;
tamen & uere & conſone cõprobeť. Nec ppterea Platonẽ ab Ariſtotele diſſentire: Plato.
qđ ille in ſexto de repu. libro deũ quẽ ibi uocat ideã boni ſup intellectum & intel/
ligibilia ſtatuat dantẽ illis quidẽ ut intelligãt:His aũt ut intelliganť. Hic autem.ſ.
Ariſto. ſæpe deũ & intellectũ & intelligentẽ & intelligibile uocet. Nam & Diony. Ariſtote.
Areopagita cum idem dicat q Plato:nõ tamẽ negabit etiã cum Ariſtotele deum ſe Dionyſi.
ipſum & alia nõ ignorare. Q uare ſi ſe intelligit & intellectus & intelligibilis eſt. co
gnoſcit enim:& cognoſciť neceſſario qui ſe ipſum cognoſcit:& tñ ſi quaſi particula Vnde illđ
res ut dixi has perfectiões accipiamus:aut cũ intellectum dicimus naturã ſignifice γνῶτι
mus quæ ad intelligibile quaſi ad aliud extra ſe tendat:nihil minus q̃ Platonici Ari σεαυτον
ſtoteles ẽt deũ & intellectũ & intelligibile eſſe cõſtantiſſime ſit negaturus. In tertio Tertius
gradu plus aliqd nobis dũ tenebris ppinq̃bamus illuxit ut nõ ſolũ nõ impfectũ & gradus
q̃ſi mãcũ aliqd ens deũ ipia cogitatiõe fingamus q̃le eẽt ſi uel corpus uel corpis aĩa
uel cõſtitutũ ex eis aĩal diceretť:neq; item pticulare aliqđ genus q̃q̃ pfectiſſimũ q̃ſi
hũana ſapiẽtes eũ faciamus ut ſi uel uitã dicamus uel mẽtẽ:uel rõnẽ:ſed ẽt eo quod
uniuerſalia indicãt noĩa:q̃ oĩa ambiunt uno.ſ.uero ente & bono melius eſſe cogno/
ſcamus. In q̃rto gradu nõ ſolũ ſupra illa:ſed ſupra oẽ nomẽ qđ formari ſupra omnẽ Q uartus
notionẽ:quæ cõcipi a nobis poſſit ipſum eſſe ſciebamus. Tũc primũ ipſum aliquo gradus
mõ ſciẽtes cũ eũ oĩno neſciebamus. Ex qbus colligi illud põt nõ ſolũ eẽ deũ ut dicit
Anſelmus:quo nihil maius cogitari põt. Sed id eẽ qđ ĩfinite maius eſt oĩ eo qđ põt Anſelmus
excogitari:ut uere dixerit iuxta hebraicã litterã Dauid ppheta. Tibi ſilentiũ laus. pſalmus.
Hæc pro ſolutiõe priæ rõnis dixerimus:uñ magna ẽt aperiť feneſtra legittimæ ĩtel
ligẽtię libroꝝ Dionyſii q de myſtica theologia & de diuinis noĩbus ĩſcribũtur. In q
bus illud cauẽdũ:ne aut minore faciamus q̃ ſint q̃ ille ſcripſit ſũt autẽ maxĩa:aut dũ
paruũ exiſtimamus oẽ qđ ĩtelligim⁹ ſonia noꝫ & ĩextricabilia cõmẽta ↄfingamus.

Caput ſextũ in quo ſecundam ſoluit rationem platonicorum de prima.ſ.materia.

Hęc ẽ materia quæ hyle alio uocabulo dr̃ de q̄ in heptaplo Q m̃ ex unitatib⁹ orta eſt m̃ltitudo Iáblicus

QVod uero obiiciũt de prima materia friuolũ ẽ. Illa.n.quatenus ens eſt eatenus una eſt q̄nimo ſi Platõis ſectari uerba ad unguẽ uolũt cõcedãt oporret unius illã hr̃e minus rõnẽ q̄ entis. Neq;.n. Plato uult eã eẽ p̄rſus nihil alioqn q̃uo receptaculũ formaꝝ q̃uo nutrix q̃uo natura quædam & reliq̄ erit:quæ eã eẽ in Timæo ille cõfirmat. Nõ eſt igit̃ nihil.i.nõ oino entis exps ſi Platoni credimus:q tñ eandẽ in philebo uocãt nõ ſolũ multitudinẽ quæ ut ipſi uolũt opponitur uni:ſicut nihil opponit̃ enti ſed infinitũ. Multitudo autẽ ſi ſit finita nõ oino fugit rõnes unius:q̃m qua finita eſt una eſt:at infinita multitudo ita oino unius naturã nõ hẽt ſicut nec termini. Materia ergo prima ſecd̃m Platonem magis ens q̄ una. Quam qui cõtra diſputãt ut unum ente ſupius cõprobarẽt ens nõ eſſe & tñ unum eſſe dicebãt. Iamblicus itẽ Platonicus in eo libro quẽ facit de ſecta pythagorica materiam primam uocat dualitatẽ eo ꝙ dualitas prima ſit multitudo & reliquarũ oinm multitudinũ radix. Materia ergo prima ſecundũ eũ qui magnus adeo inter Platonicos eſt ut diuinus uocet̃ nõ ſolum non una ſed multitudo ſed radix omnis quæ in rebus multitudinis eſt. Hæc diximus ſua illis obiectantes. Cæterum neq; unitatis expers oino eſt illa ſicut neq; eſſe: Exactã aũt unitatẽ ab eadem a qua & eſſe recipit forma. prætereo quæ de unitate eius uel affirmatiua uel negatiua diſputant̃: quæ oĩa his notiſſima:qui uel unã cum Ariſtotele deambulantiunculam fecerint.

Caput ſeptimũ in quo tertiã ſoluit rõnem platonicoꝝ de multitudine:oſtẽditq; dicentibus unum eſſe ente cõius aliquid eſſe concedendum quod Plato negat.

Solutio tertiæ rationis.

Allunt̃ aũt plurimũ in tertia rõne. Nõ.n.eo mõ opponitur multitudo uni quo mõ opponit̃ nõ ens enti. Hæc.n. controdictoriã hñt oppoſitionẽ:illa aut priuatiuã aut cõtrariã de qua re late diſputãt Ariſtotelici.x. li.primæ p̄hiæ. Sed uideant in quas ruinas incidãt qui uocant̃ Platonici & unũ dicũt ente ſuperius. Certũ eſt quotiens duo ita ſe hñt genera ut ſub altero tanq̄ ſub cõiori alterũ ſit:fieri poſſe ut aliqd inferioris ambitũ effugiat:qđ tñ non effugiat ſuperioris. Hoc enim ẽ quare illud dr̃ eſſe cõius. Exẽplum in promptu qa aĩal cõius eſt hoie:põt fieri ut aliquid ſit nõ homo ſiue nõ ſit homo quod tamẽ ſit animal; pari ergo rõne ſi ſit unum ente cõius fieri poterit ut aliquid ſit nõ ens ſiue nihil: quod tamẽ ſit unũ atq; ita de nõ ente unum prædicabit̃:quod expreſſe in ſophiſte confutat Plato.

Caput octauum in quo declarat quomodo quattuor hæc:ens.ſ.unum uerum & bonum in omnibus ſint quę ſunt poſt deum.

Auicēnæ ſectatores Sex terminos poſuerunt. Auicēnã Auerroi aduerſantẽ momordit

VEriſſima ergo ſnĩa ẽ quattuor eẽ quę oĩa ambiunt ens unum ueꝝ:& bonũ. Si ita accipiant̃ ut illoꝝ negatiões ſint nihil diuiſum falſũ & malũ. Addita ſunt his q̄ttuor duo alia. Aliqd.ſ.& res a poſterioribus Auicennã ſecutis:q multis in locis p̄hiam Ariſto.interpolauit:unde ſunt illi cum Auerroe magna bella pugnata ſed quãtum ad hoc ſpectat: parua in re diſcordia. Diuidũt.n.hi qđ ſub uno ĩtelligit̃ in unũ & aliqd qđ a Pla.nõ abhorret:q ĩ ſophiſtæ inter has cõiſſimas dictiones enumerat aliqd:& qđ ſub ente cõtinet̃ partiũtur in ens & res ſed de his alibi q̄tuor hæc ut cœptũ p̄ſequamur aliter ſunt ĩ deo:aliter in his quæ ſunt poſt deũ q̄ñq dẽ hæc deus hẽt a ſe alia hñt ab eo. Videamus primo q̃uo inſunt rebus creatis:oĩa quæ ſunt poſt deũ hñt cãm efficientẽ exẽplarẽ & finalẽ.ab ipſo.n.p ipſum & ad ipſum oĩa. Si igit̃ res conſideramus ut a deo efficiẽte cõſtituũtur: ſic entia dicunt̃ qa illo efficiẽte eẽ p̄ticipãt:ſi ut exẽplari ſuo q̄ uocamus ideã ſecd̃m q̄ illas cõdidit deus

quadrát & rñdent:ueræ dicunť. Vera.n.imago Herculis dr̃: quæ uero Herculi cõ
formať. Si ut ad eũ tãq̃ ad finẽ ultimũ tendunt bone dicunť: Si uero unaquæq; res
ſcd̃m ſe abſolute accipiť una cognoſcať. Eſt ãt hic ordo ut primũ unũquodq; ſub en
tis rõne cõcipiatur quoniã prius efficit agẽs unũquodq; q̃ illud in ſe ſit aliquid alio
quin nõ ſecundũ totum quod eſt eſſet ab agẽte. Quo fit ut nihil ſit poſt deum qď
cõcipientes hoc de eo nõ intelligamus quod eſt ens ab alio: ens finitũ ens participa
tũ. Succedit enti unum. Tertia eſt ueritas quia poſtq̃ eſt aliquid in ſe uidẽdũ eſt an
ſit tale quale eſt exẽplar ad quod fuit formatũ: cui ſi ſimile inueniť reliquũ ut in il
lud utpote affine atq; cognatũ per bonitatẽ ſe cõuertat. Aequali aũt hæc eſſe ambi
tu quis nõ uideat? da aliquid eẽ certe & unũ eſt. Nãq unũ nõ dicit nihil dicit ut ait
Plato in ſophiſte. Eſt.n.illud quicqd eſt a ſe indiuiſum & ab aliis diuiſum: quæ non
ſunt ipſum. Hoc ãt cũ dicimus intelligimus unũ ſiue ut Platonis uerbis loq̃mur eſt
idem ſibi & ab aliis alteꝝ quod unicuiq; rei cõgruere in eodẽ dialogo ipſe cõfirmat.
Verũ eſt etiam neceſſario. Nam ſi eſt homo utiq; uerus eſt homo: idemq; dictu hoc
nõ eſſe uerum aurũ & nõ eẽ aurũ: nam cum dicis uerum auꝝ nõ eſt. Hoc ſignificas:
uideť quidẽ aurum & eſt aliqd ſimile auro: ſed nõ eſt aurum: ꝓpterea Aurelius Au
guſtinus definiẽs in ſoliloquiis: qd ſit ueꝝ aut uerum eſt id quod eſt: quod nõ ita ac
cipi debet ut idẽ ſit ens & uerum. Sunt enim licet re idẽ: rõne tamen & diffinitione
diuerſa: quare unũ per aliud finiri non debet ſed hoc exprimere uoluit Augu. tunc
dici rem uerã cum eſt id quod uocať & eſſe diciť: ut tunc uerũ eſt. aurum cũ aurum
eſt & nõ aliud eſt q̃ aurũ. Hoc eſt ergo quod dixit uerũ eſt id quod eſt: quod quidã
nõ aduertẽtes calũniam faciunt diffinitioni. Similiter aũt & bonum eſt: quia qcqd
eſt quatenus eſt bonum eſt: & longe errat Olympiodorus mea qdẽ ſnĩa ſic credens
probare aliud eſſe bonũ & ens: quoniã bonum ſimpliciter deſideramus. Nõ eſt aũt
eẽ ſimpliciter ſed bene eſſe ioq; fieri poſſe ut ſi male ſit nobis nõ eẽ deſideremus. nã
ut illud ommittamus an qbus male & miſere ẽ recto & naturali deſiderio appetere
poſſunt ut nõ ſint: non aduertit ille ſicut multiplex eſt eẽ ita multiplicẽ eſſe bonita
tẽ. Eſt.n. primo eẽ naturale rerũ ut homini eſſe hominẽ: leoni eſſe leonẽ: lapidi eſſe
lapidẽ: quod eſſe & naturalis bonitas indiuidue ſeqtur. Sunt alia eſſe: quę aduẽtitia
dici poſſunt ut homini eẽ ſapientẽ eſſe pulchrũ eẽ ſanũ: quẽadmodũ aũt ſapiẽtia &
pulchritudo alia entia ſunt ab hũanitate ita alia bona ſunt. Aliud enim bonũ hũani
tas qua hõ eſt hõ aliud bonũ ſapĩa qua nõ iã hõ: ſed hõ ſapiẽs euadit: ſicut & hæc ali
ud & illa aliud ens & eſt & dr̃. Sicut ergo oĩa appetũt bonũ ita oĩa appetunt eſſe &
primo quidẽ eam appetunt bonitatẽ quæ eẽ naturale cõſequitur: quoniã hæc fun
damentum ſequẽtium bonitatum: quæ illi oẽs adueniunt ut ſine illa ſtare non poſ
ſint. Quomodo.n. erit fœlix qui oĩno nõ erit ueꝝ nõ illa eis ſufficit bonitas quã tũc
adipiſcũtur cũ primũ ſunt: ſed cupiũt accedere & reliquas: quæ illam primã abſol
uant & exornẽt: ſicut aũt uere dicimus præter primam ab eis bonitatẽ alias appeti
bonitates ita uere dicere poſſumus præter primũ eẽ deſiderari ab eis alia eſſe: quia
aliud eſt eſſe fœlicẽ aliud eẽ hoĩem. Et ſi qs det fieri poſſe ut quis nolit eẽ ſi nõ ſit fœ
lix nõ ſequeť ut putat Olympiodorus aliud eſſe bonũ aliud ens. ſed aliud eſſe ens
hoĩem aliud fœlicitatẽ: pariterq; aliã hoĩs bonitatẽ aliã fœlicitatis quarum alteram
.ſ. primã hõ nõ uult niſi hẽat & ſecundã ommitto an eadẽ rõne aliquid bonũ ſimpli
citer dicať: & ens ſimpliciter an qď ens dr̃ ſimpliciter bonũ tale: & qď bonum ſim
pliciter: ens tale dicať. nõ.n. hic oĩa diſputãdi locus: uere ergo dicebamus unũqdq;

Ordo in his q̃tuoꝛ

Plato.

Veꝝ conuerti cum ente realiter

Auguſti.

Bonũ conuerti cum ente

Diſputat aduerſus olympiodorum

Sicut diuerſum eẽ ita bõum

Olympiodori error

qđ eſt eatenus eē bonũ q̃tenus eſt.uidit.n.deus cuncta quæ fecerat & erãt ualde bo
na.Quidni:a bono opifice ſunt:q ſui ſimilitudinem oibus ĩprimit quæ ſunt ab ipſo
in entitate igiť rex admirari potentiã efficientis poſſumus dei in ueritate uenerari
artificis ſapiam:in bonitate reclamare amãtis liberalitate in unitate ſuſcipere cõdi
toris unicã ut ſic dixerim ſimplicitatẽ:Quæ unũquodq; ſibi tũ oĩa inter ſe inuicem
tum ad ſe ipſum uniuit oĩa:ſic unũqđq; ad ſuimet:ad aliox:ad dei poſtremo uocans
amorem.Examinemus & eox oppoſita an æq̃li ſimiliter ambitu ſint falſum:& nihil
idẽ eē oñdunt quæ ſupra diximus.Malum & nihil ſi differre dicamus reclamabunt

Malum & nihil conuerti.Contra errorẽ manicheorũ:Nihil & diuiſũ conuerti. Ariſtote.

phi pariterq; theologi:Quare & facere malum nihil eſt facere:diciq; ſolet mali nõ
eē cãm efficientẽ ſed deficientẽ unde illox inſania cõfutať: qui duo principia po
ſuerũt altex bonorũ altex malorũ q̃ſi efficiens aliqđ principiũ mali eēt:ſed diuide
re rẽ idẽ ẽ q; deſtruere:nec ita poſſumus rei cuipiã ſuã & naturalẽ unitatẽ adimere:
ut nihil minus illius eē in ſua integritate remaneat.Nõ.n.totũ eſt ſuæ ptes ſed illud
unũ qđ diſſultat ex partibus ut docet Ariſt.viii.li.primæ phiæ.Quare ſi in ptes di
uidas totũ ptes remanẽt quidẽ totũ ãt qđ diuidiť ipſum nõ remanet ſed deſinit eſſe
actu:& potẽtia tm̃ eſt ſicut ptes:quæ prius erãt potẽtia tũc eē actu incipiũt:quippe
quæ prius cũ erãt ĩ toto unitatẽ ppriã actu nõ hẽbãt q̃ tũc primũ ſortiunť:cũ ſepa
te a toto ipſo p ſe ſubliſtunt.

Cap.ix.in quo declarat q̃uo illa q̃ttuor ĩ deo ſint.

Examinemus rurſus qualiter hæc ſunt in deo cui non inſunt in reſpectu ad
cãm quã nõ hẽt:ipſe.n.oĩum cã a nullo eſt:duplici ãt rõne in deo pñt cõſi
derari aut q̃tenus aliox cã eſt:quæ diſtinctio creatis rebus nõ cõuẽit quã
tũ ad pñs negotiũ attinet:qm̃ deus ſic eē põt ut nõ ſit cã. Alia nõ ſic eſſe pñt ut non
ſint ab eo igiť deũ primitus ſic cõcipimus ut ſit uniuerſitas oĩs actus:plenitudo ipſi
us eſſe quã intelligentiã ita ſubſeq̃tur ut ſit unus ut neq; oppoſitũ cõcipi poſſit.Vi
de quantũ aberrẽt:q plura prima principia fingũt plures deos.Statim & uerisſimũ
eſt:qđ.n.hẽt quod appareat eſſe & nõ ſit q eſt ipſum eſſe cõſequẽs certe ut ſit & ipſa
ueritas:ſed & ipſa bonitas erit:boni.n.tres cõditiões ut ſcri.Pla.in philebo ut ſit per

Boni tres cõditiões ſecundum Platonem

fectum ſufficiẽs expetendum erit ãt hoc quod tale cõcipimus pfectum:quia illi ni
hil deerit qui eſt oĩa erit ſufficiens qa illud poſſidentibus nihil deerit in quo inueni
ent oĩa erit expetẽdum qa ab illo & in illo ſunt oĩa:quæ expeti aliqua rõne poſſunt
deus ergo pleniſſima entitas in diuidua unitas ſolidiſſima ueritas beatiſſima boni
tas.Hæc ni fallor eſt illa τετρακτυσ.i.quaternitas per quã pythagoras iurabat

Pythagoras.

uocabatq; principiũ ſemper fluẽtis naturæ principium.n.hæc quæ unus ſunt deus
oĩum eſſe demõſtrauimus:ſed & iuramus per ea quæ ſancta quæ firma quæ diuina
ſunt:qđ illis aut firmius aut ſanctius aut diuinius: Quod ſi deo ut rerum cauſa eſt
appellationes has quattuor aſſignemus ordo totus inuertiť.Primo.n.unus erit qa
prius in ſe intelligitur q̃ intelligať ut cã.Secundo erit bonus.Tertio uerus:Quar

Quauia iſti termini p illas q̃tuor cãs deo conueniant.

to ens.Nam cum cã quæ dr̃ finis prior eſt ea quæ eſt exemplaris & ẽxẽplaris prior
efficiẽte.primum.n.appetimus hẽre quo ab iniuria tẽpeſtatum ptegamur tum ideã
domus a mente concipimus:poſtremo in materia illã extrinſecus efficiendo forma
mus:quare ſi quẽadmodum ſuperiori capite definiuimus bonum ad cauſam fina
lem uerum ad exemplarem ens ad efficientem ſpectat deus ut cauſa eſt.primo bo
ni tum ueri poſtremo entis rationem habebit:quæ oĩa breuiter hic perſtringimus
fœta alioquin quæſtionum multarum atq; magnarum.

Cap.x.in quo totã diſputationẽ ad uitæ inſtitutionẽ & mox emẽdationẽ cõuertit.

Verum

VErum ne aliis potiuſq̃ nobis diſputemus illud cũtãdũ ne altiſſima pſcrutã
tes in humili.i.indigna his cõditione uiuamus: qbus celitus datũ ut inda-
gare cęleſtiũ etiã rõnes poſſumus. Sed illud aſſidue meditãdũ hanc noſtrã Nota.
mentẽ: cui diuina etiã puia ſunt ex mortali ſeminio eſſe non poſſe neq; fœlicẽ alibi
q̃ in diuinorũ poſſeſſione futurã: tantoq; magis dũ hic quaſi aduena pegrinatˀ pro-
pinquare fœlicitati quanto poſt habita cura terrenoꝝ ad diuina ſe magis erit eri-
git & accendit: admonere autẽ in primis nos præſes diſputatio uidetˀ ut ſi eſſe beati
uolumus beatiſſimũ oſum imitemur deũ unitatẽ in nobis ueritatẽ bonitatẽq; poſſi
dentes. Vnitatis pacẽ turbat ambitio & ſibi hærentẽ animũ extra ſe rapiẽs: & in di-
uerſa quaſi lacerũ trahit atq; diſcerpit. Veritatis ſplendorẽ & lucẽ in ceno in caligi
ne uoluptatũ quis nõ amittetˀ bonitatẽ furaciſſima nobis furatˀ cupiditas.i.auari-
tia: bonitatis.n.peculiare hoc cõicare aliis bona quæ poſſides. quare cũ quæreret
Plato cur deus cõdidit mundũ: rñdens ipſe ſibi bonus inquit erat. Hęc ſunt illa tria
ſupia.ſ.uitæ: cõcupiſcẽtia carnis & cõcupiſcentia oculoꝝ: quæ ut ſcribit Ioãnes ex Platonis
mũdo ſunt & non ſunt ex patre: q ipſa unitas ipſa ueritas ipſa bonitas eſt. Fugiamus inquiſitio
hinc ergo.i.a mũdo qui poſitus in maligno euolemus ad patrẽ ubi pax unifica: ubi
lux ueriſſima: ubi uoluptas optima. ſed qs dabit pẽnas ut illuc uolemusˀ Amor eo- Nota
rum quæ ſurſum ſunt. Quis adimetˀ libido teꝝ quæ ſuper terrã quãſi ſectemur.ia- Ioannes.
cturã facimus & unitatis & ueritatis & bonitatis. Neq;.n.ſumus unum ſi curuũ ſen- Nota
ſum & ſpectãtẽ cęleſtia rõnẽ uirtutis fœdere nõ deuincimus: ſed duo in nobis prin-
cipes quaſi per iterualla regnãtes dũ nũc deũ p legẽ mẽtis nũc Baal p legẽ ſeqmur
carnis & regnum noſtrum in ſe diuiſum pfecto deſolatˀ. Quod ſi ita erimus unum
ut mãcipata ſenſui rõne ſola imperet lex mẽbroꝝ falſa erit hęc unitas quia ueri nõ
erimus: dicemur.n.& apparebimus hoies eſſe.i.aĩalia rõne uiuẽtia: & tñ erim⁹ bru-
ta: quibus pro lege ſenſualis eſt appetẽtia pſtigium faciemus his qui nos uidebunt
inter quos habitabimus. Nõ rñdebit imago ſuo exemplari: inſtar.n.dei ſumus deus
ãt ſpiritus. Nos nõ ſpiritales iã: ut Pauli utar uerbis: ſed animales cũ autẽ per ueri-
tatem ab exẽplari nõ excedimus: reſtabit ut p bonitatẽ ad ipſum tẽdẽtes illi aliquã Paulus
do copulemur. Quod ſi tria hæc unũ.ſ.uerum & bonum perpetuo annexu ens cõ
ſequũtur. Reliquum eſt ut cũ illa nõ ſumus etiam prorſus nõ ſumus: & ſi eſſe uidea
mur: & quãuis credamur uiuere moriamur tamen potius iugiter quam uiuamus.

PRIMAE OBIECTIONES ANTONII FAVENTINI ADVERSVS LIBELLVM DE ENTE ET VNO.

SI libellus quiſpiã de ente & uno inſcribi mereatˀ: neceſſe
eſt entis uniuſq; naturã pprietateſq; explicet: hoc ãt opuſ Pria obie
culo qd nuper in manus meas uenit: qdq; de ente & uno ctio.
iſcribitˀ nõnulla ptractantˀ a titulo atq; iſcriptõe pene aliẽ
na: principale ſi qdẽ auctoris ppoſitũ eſt diſputare an iu-
xta Plato. ens unũq; ſeſe iuicẽ mutuo cõſeqñtˀ an ut aca-
demici putãt unũ ſi ente cõius: ſed hoc nõ ẽ de ente & uno
ptractare ſed de mutua entis uniuſq; cõuerſione: nec oĩno
abſolute ſed iuxta Pla. dũtaxat. nec.n. ſi qſpiã pbus eã ſolũ
qõnẽ agitaret q̃ eſt an aĩa imortalis ſit ppea de aĩa diſputaret ſed de ſola aĩę imortali
tate tractatus hẽretˀ. Ait pterea opis auctor acadẽicos arbitrari deũ iuxta Pla. uere
ac pprie ens nõ eſſe: qd eq̃dẽ plurimũ demiror. Si.n. oẽs academicos ſiue platoni- Secunda

coſ itelligat:queãdmodũ locutio ſignificare uidet᷑: alioq̃n nõ abſolute ꝓnuntiaret
Themiſti id academicos ſentire mẽdacio fortaſſe nõ caret. Themiſtius.n.inter Platonicos au
us ctor nõ ignobilis ideã quæ rerũ principiũ eſt ex Platonis ſnĩa teſtat᷑ uere ac ꝓprie
ens eſſe & unũ:platonici uero aut oẽs aut pleriq̃ nõ aliud putãt ideã: aliud uero re
Tertia. rũ opificẽ deũ ꝓlequẽs ꝑterea dicit. Si quoquomõ defendi põt iuxta Plato.eẽ unũ
ente cõius ita eẽſendũ ẽ: uocabula inq̃t quæ noĩe paꝝ latino cõcreta appellat: ut ẽ
candidũ lucens:ens:alienũ aliq̃d ſignificãt:quo ꝑſente res uocabuli appellationem
ſortiunt᷑. Aliud q̃ppe eſt cãdor aliud cãdidũ: aliud hõ: aliud humanitas: ens igit᷑ uo
cabit᷑ in quo eſſe aliud eſt: aliud uero qđ ſubſiſtit: deus igit᷑ q ipſum eſſe eſt: ens a cen
ſeri nõ poterit: ſed unus ex quo oĩa continet & claudit: ſed nõne huiuſmodi defenſio
ſibi ipſa parum coheret᷑ qua.n.rõne candidũ & hõ & ens alienũ aliquid ſignificant
eadẽ quoq̃ unũ & beatũ & deus & ſilia huiuſmodi multa alienũ aliquid ſignificẽt:
neceſſe eſt: deus igit᷑ q unitas eſt & beatitudo ſimul & deitas neq̃ unus uocari pote
Cõfirma- rit nec beatus nec oĩno deus. qũo igit᷑ ens nõ eſt ſed unus. Præterea ens eo dictũ eſt
tio ꝙ eſt queãdmodũ igit᷑ fieri non põt ut q ſedet ſedens nõ ſit fieri etiã nõ poterit ut q
Quarta. uere ac ꝓprie eſt ens nõ ſit: ego.n.inq̃t deus ſum q ſum. Admirabilius aũt uideri põt
ꝙ nõ ſolũ iuxta platonẽ defendere conat᷑ deũ ens nõ eſſe. ueꝝ ẽt Ariſtotelem quoq̃
ipm in eãdẽ ſniam trahere conat᷑: quinto.n.inq̃t metha.libro: ens diuidit in ens ꝑ ſe
& ꝑ accidens ens uero ꝑ ſe in decẽ ꝑdicamẽta: in nullo aũt inquit genere deus collo
cari põt queãdmodũ beatũ Thomã demõſtraſſe exiſtimat: Si igit᷑ deus nõ eſt ens
per ſe neq̃ per accidens ut cõſtat iuxta Ariſtotelẽ ens nõ erit: ꝑterea ens in ſubſtan-
tiam & accidẽs iuxta uulgatiſſimã diuiſionẽ ſegregat᷑: nõ eſt aũt deus accidens neq̃
ſubſtãtia: ea enim inq̃t deus eſt: deus aũt cuiuſlibet generis limites excedit: ſed eq-
dẽ nõ uideo qua rõne ductus opis auctor Ariſtoteli noſtro Platonicã aſcribat opi-
nionẽ ſi tñ opinio Platonis eſt: diuiſio.n.entis in ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs complexi entis
S.Tho. diuiſio eſt queãdmodum beatus Thomas: cui plurimum auctoritatis tribuit eo lo-
Ariſtote. co ſubtiliter ſcribit: Idẽ manifeſtũ ẽ exẽplis: ens.n.ꝑ accidẽs iuxta Ariſtotelẽ eſt tri-
plex: aut enim accidẽs de ſubiecto ꝑdicat᷑ aut ſubiectũ de accidente aut accidẽs de
accidente: quæ oĩa ad cõplexionẽ pertinent: parimodo entia ꝑ ſe uocant᷑ in quibus
aliquid ꝑdicat᷑ quod uel ad ſubſtantiã ꝑtinet uel ad quãtitatẽ uel aliud genus dũmõ
qđ ꝑdicat᷑ ſubiecto ꝑ ſe cõueniat ut albũ Socrati: non etiã hoĩ: aĩal equo: entia ãt in
ſubſtãtiã & accidens diuiſio deũ quoq̃ cõplectit᷑: eſt.n. ꝑ affirmationẽ negationẽq̃
facta diuiſio: ſubſtantia enim eſt: qđ nulli innitit᷑ ſed per ſe eſt: accidens ãt quod eſt
in alio uelut in ſubõ: hoꝝ ãt nihil eſt mediũ ut Beatus Thomas putat: Si quidem in
Cõfirma- ter ſubm habere & nõ habere nulla medietas cogitari põt. ſubſtantia igit᷑ quæ acci-
tio denti oppoſita eſt genus non erit. Si deus nullo genere cõtinet᷑. Præterea nõ eſt in-
dubitata ariſtotelis opinio deũ ꝑ ſe nullo genere contineri: adſunt enim nõnulli ari
ſtotelẽ imitati q exiſtiment deũ in ꝑdicamẽto ꝑ ſe collocari: & ego q̃dẽ puto ea ſnĩa
Boetius inſignem philoſophũ Boetiũ fuiſſe: mõſtraremq̃ ſi opus eſſet ex uerbis Boetii nec
Auguſti- non auguſtini apte id colligi. Rurſum ait unius negationem eſſe diuiſum: qđ pro-
nus. bat eo ꝙ res deſtruitur quando diſcerpitur diuiditurq̃: ſed quomõ diuiſum poteſt
Quinta uni tãquã negatio opponi: inter affirmationem enim negationemq̃ cõtradictio eſt
chymera uero neq̃ una eſt: neq̃ diuiſa: nec hoc quod eſt dyametrum eſſe commen
ſurabilem aut unum eſt aut diuiſum. Falſum quoq̃ ueri negationem eſſe exiſtimat:
Sexta. quod & ſi quoquo modo defendi poſſit. Attamen contrarium potius eſt quam
negatio:

negatio:quemadmodum Beatus Thomas mõſtrat:non enim chymera uera eſt aut Sexta
falſa niſi uocabulo prorſus abutamur:uerum enim eſt qđ eſt:hoc eſt ut ipſe expo- Beatus
nit quod eſt id quod uidetur & dicit:falſum igit̃ erit quod non eſt id qđ uidetur & Thomas.
dicitur ut nũmus falſus:nihil igitur falſum eſſe contingit niſi quod uidetur eſſe ali-
ud qđ nõ eſt:Inter id uero quod uidet̃ eſſe qđ eſt.& id quod non eſt quod uidetur
nulla contradictio eſt ueꝝ igit̃ falſumq; nulla affirmationis negationiſq; oppoſitio Septima
ne aduerſant̃:malũ ẽt boni negationem putat:Ariſtoteles uero bonũ & malũ cõtra Ariſtote-
rioꝝ genera eſſe in ꝓdicamẽtis affirmat:qđ aũt negatio eſt genus eſſe nõ põt.Præte les.
rea bonũ ea rõne q̃ bonũ eſt expetẽdũ ẽ:Malũ uero fugiẽdũ:expetere uero & fuge Cõfirma-
re & inuicẽ cõtraria ſunt quẽadmodũ cõgregare ſegregareq;:bonum igit̃ & malum tio
erũt cõtraria:qđ Boetius quoq; in ꝓdicamẽtis aſſeuerat qcqd cęteri circa id dixerit.

Reſponſio primarum obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALV.

Quæſtiones tuas aduerſus eũ libellũ. quẽ nup edidi de ente & uno tanta cũ uoluptate legi:q̃ta a te & caritate & libertate aĩ ſunt perſcriptę:debeo tibi plurimũ noĩe huius officii:qđ ſi uel amicis impenderemus liberius: uel ab eis libentius exigeremus:eẽmus certe lõge q̃ ſu mus:& doctiores & meliores.ſed exitialis hęc pſuaſio cepit hominũ mẽtes:ut nõ placere nos illis putemus: quibus errata noſtra nõ placẽt:liberũq; amicorũ iudiciũ uel odiũ uel moroſitatẽ:adulationẽ uero:amorẽ & naturę bonitatẽ iterpretemur. Ita fit ut dũ laudari malumus uel ĩmeriti:q̃ uel mẽretes caſtigari irrideamur ſemp laudẽ nunq̃ mereamur. Vide quãtũ erremus. Nã laudatio oĩs fere ſemp ĩutilis:ſæpe ãt noxia. Quã ſi uera: qd afferat utilitatis? ſi ſit falſa:inſanos profecto nos efficit q̃ laudamur:ridiculos ãt qui laudãt:Rephenſio certe utilis ſemp:q̃ ſi ſit iuſta ad cognitionẽ:ſi minus iuſta ad defenſionẽ nos excitat ueritatis. Deniq; qd ẽ aliud caſtigari q̃ alieno labore fieri meliorem:aut qd aliud librum amici lima ſplẽdeſcere:q̃ de illius uigiliis te ꝑficere dormientẽ. Nõ poſſum igit̃:ut dicebã tibi plurimũ nõ debere. Qui de his q̃ in meo libro tibi minus placuerũt:qd ſentires:mihi libere ſignificaſti. Agnoui ꝑter beniuolentiã in tuis ſcriptis tuã ẽt illam mihi iã pridẽ notã igenii dexteritatẽ:cępiq; ſtatim: nõ quaſi pater:ſed quaſi iudex examinare ſeuerius quæcũq; notaueras:ut pote quæ iã mihi ẽt ipſi de tuo teſtimonio in ſuſpitionẽ uenerãt falſitatis. Sed ita cogitãti occurrerũt nõnulla qbus defendi illa & uindicari a culpa poſſe uiderent̃:Quæ quidẽ libere uolui ad te pſcribere:ne forte q̃ in te laudo uirtutẽ minus ipſe amplecterer: ut ſi in illis taxandis tuũ iudiciũ non imitor:ſaltem in defendendis imiter libertatẽ.

Nõ recte inquis liber de ente & uno inſcribit̃:cũ de entis uniuſq; natura ꝓprietatibuſq; oĩbus in eo nõ agas:ſed de unius tãtum entiſq; conuerſionem. Mihi Antoni ita uideri ſolet duo q̃ſi ueſtibula libris ꝯſtitui Titulũ & Prohemiũ. Titulus Prohemiũ curtũ eſt: Prohemiũ titulus fuſus & explicatus. Promittit titulus tractatũ de ente & uno:qd ãt de ente & uno tractãdũ ſit ꝓhemiũ explicat. Quđ ſi fiat ĩ titulo:Timẽdũ ne libri titulus liber fiat. Poſſet hoc defendi ꝑiudicio mille auctoꝝ a qbus ꝑſcripte libris eoꝝ titulatiões calũniã eãdem paterent̃. Sed nõ id quæſtioni pondus ut uel ego uel tu in ea diutius occupemur. Miraris ꝑterea qđ a platonicis creditũ di-

Solutio primæ obiectionis.
Titulus prohemiũ quid ſint

Solutio ſecunda

xerim deũ nõ eſſe ꝓprie ens. Noli me mirari ſed illos quos & ego tecũ in huius dogmatis aſſertiõe nõ ꝓbo. ſed hoc illos ſenſiſſe qđ tibi pene icredibile uidet̃ hocq̃ poſteris ſcriptũ reliquiſſe notiſſimũ oĩbus q platonica legerũt. hoc Sirianus Proclus Plotinus & q deniq̃ extãt Platonis ĩterp̃res uno ore cõfirmãt. atinqs Themiſtius ĩter platõicos nõ ignobilis aſſerit id eã ex platõis ſnĩa uer̃ ac ꝓprie ens eẽ & unũ: platonici ãt uel oẽs uel plęriq̃ nõ aliud putãt ideã aliud reꝝ opificẽ deũ: Quare ſi idea ens ꝓprie dr̃ & de⁹ ẽt ipẽ ꝓprie dicet̃ ens: Hęc tu ſatis igenioſe ſed uide an ſatis pite. Illi.n. Proclus.ſ. & Plotinus ideã fatent̃ eẽ ens & dici: ſed deũ ut ſupra entia ita ſupra ideas eẽ contẽdunt. Plotinus.n. in ea mẽte q̃ deo ꝓxima ẽ q̃ & primũ ens & primũ intelligibile & primam uitã uocat ideas omnes collocauit ut ſit deus ideaꝝ nõ ſinus ſed fons nõ receptaculũ ſed principiũ. Proclus nõ unũ mõ ſed multos ordĩes mẽtiũ medios facit ĩter deũ & ideas q̃rũ plenitudinẽ ęmulatus platonis uerba ĩ thimæo pſe aial nũcupauit. Pręterea Sirianũ Ameliũ Iãblicũ alioſq̃ cõplures idẽ ſentientes. Rudimẽta hæc & q̃ſi icunacula ſunt illius doctrinę q̃ Platonica exiſtimat̃. Qđ ſi qs tibi det ñ aliud re eẽ ideã & deũ: aliđ tñ rõne eẽ nec tu negabis. Quæ diuerſitas abũde faciet ut deus qdẽ q̃tenus exẽplar eſt hoĩs eq leonis ens dici uere poſſit: q̃tenus uero nihil reſpicit extra ſe nullãq̃ ad res creatas hẽt habitudinẽ ſed ĩ ſuæ diuinitatis receſſus ſolitarius mãet appellationẽ oẽm entis excedat ſitq̃ eius neq̃ nomẽ neq̃ opinio ut Dionyſius inq̃t. Quare manifeſtiſſimũ eſt & ap̃ p̃cipes academiæ deũ ꝓprie ens dici nõ poſſe & ſi qs det ideã & deũ re eẽ idẽ nõ tñ cõtinuo ſeq̃ ut ſi idea ſit ens: deus ẽt ꝓprie ens dicẽdus ſit. Trãſeamus ad alia inter quę illud tibi maxime diſplicet qđ dixeri aliquã eẽ loquẽdi rõnẽ q̃ ſi ſequamur uere dicere poterimus unum eſſe ente ſuperius. Q ñ quidẽ ſic deo dare unius poſſumus appellationẽ ut entis tamen nõ demus: ꝓpterea q̃ ens cõcreti nominis (ſic.n. latine loq̃ poſſumus) faciem habeat: ſignificatq̃ id qđ ab alio eẽ p̃ticipat qđ de deo dici nõ põt q eſt ipſum eſſe eadem inquis ratione unum appellari non poterit qa & unũ.ſ. concretũ nomẽ eſt quẽadmodũ & ens. Hãc ego q̃ſtionẽ & uidi cũ ſcriberẽ & diſſolui: nam ſimul ac ꝓbaui ens quia id ſignificat qđ nõ eſt ex ſe: ſed alterius p̃ticipatu ẽ enũtiari de deo non poſſe adiunxi cui.ſ. deo q̃m unius dat̃ appellatio conſequẽs: inde ut unũ ſupra ens eẽ fateamur: ſtatimq̃ poſt hæc tuæ iſti occurrẽs obiectioni adieci: uocamus aũt tũc deũ unũ nõ tam enuntiantes qd ſit q̃ quomodo ſit omnia quæ eſt ex quoquo mõ ab illo

Dionyſius

oĩa ſint unũ eñi inquit Diony. dicit̃ deus qa unice eſt oĩa rurſus unus dicit̃ quia in principiũ omniũ eſt quæ ſint ſicut oĩum numeroꝝ principium unitas eſt. Hęc ego ibi ad uerbũ. Si igit̃ cum deũ unũ dicimus enuntiare uolumus qd ſit fateor tecũ eadẽ rõne dici unũ nõ poſſe qua neq̃ ens dici põt q̃a utrũq̃.ſ. cõcretũ nomẽ eſt. Quin hoc ipm̃ ego te priori ĩ eodẽ libro apte aſſerui p hæc uerba: hæc noĩa ens uerũ unũ bonũ cõcretũ q̃d dicũt & q̃ſi p̃ticipatũ. Quare rurſus dicimus deũ ſup ens ſup uerũ ſup unũ ſup bonũ eſſe: qa ipm̃ eſſe eſt ipſa ueritas ipſa unitas ipſa bonitas. Hæc ibi. Non me igitur fugit: cum ſcribebam: & æque concreta eſſe ens & unum & ratione concretionis aut neutrum aut utrunq̃ pariter a deo remouendum. uerum quemadmodum ſupra admonueram: cum deum unum nõ tamen ens dicimus non quid ſit deus: ſed quomodo ſit id quod eſt: ſignificamus: quia ſcilicet principaliſſime & ſimpliciſſime eſt omnia. Qui modus per entis appellationem nullo pacto uel indicari uel figurari poteſt: per unitatis autem typum & cognominationem poteſt: Ita enim ſe habent entia ſicut numeri ut ſcribit Ariſtoteles: & numerorum tã principaliſſima

---

Marginalia: Solutio ſecunda — Sirianus — Proclus — Plotinus. — Opinio plotini de ideis. — Opinio procli de ideis. — S. Tho. i. parte ſatis de ideis. — Alia ſolutio — Dionyſius — Solutio tertia — Dionyſius

liſſima q̄ ſimpliciſſima unitas eſt. Adiicis admirari te ꝙ non ſolum iuxta Platonem
ſed iuxta Ariſtotelem etiā uelim defendere: deum non eſſe ens. Ego uero ſi librum
attentius percurriſti hoc toto opere principaliter ago ut oſtendā deū & eſſe & dici
proprie ens; nō ſolum ex Ariſtotelis dogmate ſed etiam Platonis cōſequēterq; unū
nō eſſe ente ſuperius. uerum ne omnino inſanire uiderent qui id dixerunt deum ſci Ariſtote.
licet nō eſſe ens ſed ſuper ens: Inter quos ſi nec Plato ſit nec Ariſtoteles certe Dio- Solutio
nyſius eſt areopagita utroq; maior: probare: conatus ſum aliquam eſſe locutionis quarta
rationem: quam ſi ſequamur non abſonum erit a ueritate: deum appellatione entis Ariſtote.
eſſe maiorem. Quam a peripatheticis etiam interdum uſurpari: licet a deo abhor- Plato
reas. negare tamen non potes niſi illorum neges auctoritatē: Quibus tua etiam ſen Dionyſi
tentia primus in illa familia locus debetur. Nam diuiſionem entis in ſubſtātiam & us.
accidens frequentem eſſe apud Ariſtotelicos quis neſcit? Cum autem ita ens diui-
ditur deum non ens ſed ſupra ens eſſe tui Thomę ſententia eſt de quo illud olim ſo-
lebas dicere Thomā aufer: Mutus fiet Ariſtoteles: uerba Thomæ ferme hæc ſunt:
Deus nec accidens eſt: nec ſubſtātia proprie dici poteſt: tū quia ſubſtantia ideo ſub Thomæ
ſtātia dicit quia ſubſtat: tum quia ſubſtantia quidditatem indicat quę aliud eſt ab eſſe gloria
eius. Quare illa diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens diuiſio entis creati eſt. hæc lauſq; im-
ille. Prætterea cum dicit Ariſtoteles primum philoſophum de ente agere quatenus mortalis
eſt ens & cauſis principiiſq; entis multi ſunt ex peripatheticis qui uelint inter entia
ibi ab Ariſtotele deū non collocari ſed inter cauſas entis. Poſſe autem & rurſus aliā
ratione locutionis ꝓprie dici: deum eſſe ens: non modo non negaui ſed aſſerui con Solutio
firmauiq; etiam multis rationibus tertio capite eiuſdem operis. Neſcio autem cur confirma
tu imitator ſemper auctorum illuſtrium: nūc tamen a clariſſimis peripatheticis ad tionis
illos deficias. Qui deum ſub genere collocat quibus Boetium ſe nullo modo anu- Boetius.
merari uelle non dubito. Poſtremo nec unius diuiſum: nec falſum ueri; nec boni ma Solutio
lum eſſe negationem contendis. Equidem de horum oppoſitionibus ſcio non faci- quinta
lem eſſe controuerſiam inter magnos auctores ob idq; librum in quo de his obiter
tractabatur hac clauſula terminaui. Quæ oīa breuiter hic pſtringimus: facta alio-
quin q̄ſtionum multarū atq; magnarū. Minus autē ꝓbabilē aut uerā eſſe ſententiam
quā ſum ſecutus: ut dubitē: nihil me mouent q̄ tu obiicis. Chimerā ais nec unā eſſe
nec diuiſam. Ego uero dico chimerā quā mente concipimus ideo nō eſſe qa ptes ex
quibus illā cōitare intelligimus: apud te rerū naturā diuiſæ: nō āt unitæ ſunt. Et quē
admodū illud nō eſt cuius partes ex q̄bus cōſtitueretur ſi eſſet diuiſæ ſunt: ita illud
non ſolū non eſt ſed neceſſe poteſt cuius partes nec ſunt unitæ nec ui naturę uniri
poſſunt. Quare non aliā ob cām chimerā non ſolū nō eſſe dicimus ſed nec fieri poſ
ſe credimus ut ſit: niſi qa bruta ex q̄bus illam effingimus: in unā coituram aliqͥ aīalis
cōpoſitionē non eſt credibile. Rurſum inſtas qa diametrū non eſſe cōmenſurabilē
neq; unū neq; diuiſum ē Fallens mea q̄dē ſnia. Nam q̄ ratione falſum eadē neceſſa-
rio in ſe diuiſum eſt. Eatenus enim aliqd falſum deprehēdit. Quatenus ſecum pu-
gnat: & cōtradictionē includit. Quid āt eſt aliud cōtradictionē includere q̄ in ſe ip
ſo eſſe diuiſum: Omne igitur uerum unū: quia ſibi conſtans & conſonum: omne fal
ſum diuiſum: qa ſecū pugnans & ſibi ipſi non cohærens ē. Falſum negationē eē ueri Solutio
multi crediderūt id qd' te ēt nō latet: Nec obſtāt argumēta q̄ affers. Falſū enī ut dixi ſexta
illud uocamus qđ nō ē id qd' uidet: ut falſum aurū qđ uidet eē aurū nec tñ eſt aurū.
Quāq̄ āt falſum aurū ñ ſolū nō ſit aurū ſed & aliud ſit q̄ aurū: ei tñ quatenus falſum ē

accidit eſſe aliud q̄pplam præter aurum: ſed ideo falſum eſt quia nō eſt aurum qđ tamen eſſe uideť. Aurum igitur falſum eſt ꝙ ideæ auri non quadrat: ſed q̄a ideæ q̄drat æris uel argenti ideo non omnino falſum, ſed falſum duntaxat aurum eſt ſicut neq̧ oīno eſt non ens: quia licet non ſit hoc quod eſt aurum aliud tamen quippiam
quid ſit eſt æs puta plumbum uel argentū. Quod āt nulli ideæ reſpondet id oīo & abſolu-
falum ab- te falſum eſt ſicut etiam omnino eſt ens: quale eſt quod chymeram nuncupamus.
ſolute Vide igitur ut pari curſu procedant: non ens; Diuiſum & falſum. ꝑtq̧ proprie &
Solutio ſe chimera falſa: & omne falſum diuiſum dici merito poſſit. Malum uero non aduerſa
ptima ri bono oppoſitione contraria ut tu cenſes: & Albertus docet exponens Ariſtote-
Albertus. lis cathegorias: & Thomas tuus latiſſime in prima quæſtione de malo: Quæ om-
Thomas. nia credo iampridem tibi eſſe notiſſima. VALE.

Secundæ obiectiones.

IO. PICO MIRAN. ANTONI. FAVENTINVS.

QVātū ego amarim te ac ſemp̄ coluerim uir p̄ſtantiſſime tu ipſe teſtis es q̄ diligētē p̄cipuāq̧ erga te opam meā facile recordari potes ſi uelis: Q̄đ ſi nūc ab antonio uetere amico & cōpatre amari aut dubitas aut nequaq̄ credis parū hercle meę erga te obſeruātię meminiſti: Qui.n. fieri poteſt: ut quem uix ph̄iæ initiatū dilexerim: coluerim: nunc doctrina: probitateq̧ inſignē non amē nō admirer. Vtinā ęqua te oēs beniuolētia cōplexi eēnt: q̄bus cū familiariter uerſatus es q̄li quātaq̧ Picū ſuū cōpater tuus ſemp̄ ꝓſecutus ē: Sed iā ad nr̄a ueniamus: Ais libellū tuū de ente & uno probe iſcribi potuiſſe ꝙ titulus opis curtus & ſi entis uniuſq̧ tractatū ꝓmittat phoemium tn̄ qđ fuſior ē titulus qualē tractatū pol-
Prima liceať explanat mutuā. ſ. ētis uniuſq̧ cōuerſionē: ſed uide obſecro nunq̄d iſthæc tua
obiectio. defenſio ſufficiat: pari. n. rōne ſi libellus ederet in quo ſola aīæ imortalitas ab auctore eſſet aſſerta: de aīa libellus merito poſſet iſcribi: Auctor. n. opis diſputationē ingrediēs mox q̄ōnē forte ꝓponeret interrogās nunq̄d aīa īmortalis ſit nec ne: hæc uero obiectio in priore epiſtola tota fere explicata eſt ſed nihil iudicio meo reſpondiſti. Præterea ſi circa uelocitatem motuum quæſtio fiat: nūquid arithmeticam geometricam ue ꝓportionē conſequatur & ī principio opis multa auctor ſe ex geometria deſumptuꝝ ꝓmittat poſſet libellus de geometria iſcribi: q̄ tam̄ circa motus uerſare-
Secunda tur. Sed hæc ut pote friuola omittamus. Alio libello in hanc ſn̄iam a me ſcriptū eſt.
obiectio. Nemo inq̄ dixit platonicos aliud ſentire niſi aut oēs aut plurimi id ſentiāt. Si uero themiſtius inter platonicos nō ignobilis ex platonis ſn̄ia affirmat ideā q̄ reꝝ pricipiū eſt uere ac proprie ens eē abſolute ꝓnūtiandū nō fuit platonicos iuxta platonē arbitrari deum uere ac ꝓprie ens nō eē: idea. n. deus eſt: Tu uero reſpōdes aliud eē ideam: aliud deum ꝙ ſi datū ſit ideā deū eſſe iā nō ꝑpea colligi oportere deū ꝓprie ac uere ens eſſe deus enim atq̧ idea & ſi non re: ratione tamen diſcrepant: Sed ego nolim hoc loco diſputare nunquid platonici exiſtiment aliud eſſe deum aliud ideā cum ſit quæſtio a propoſito longe aliena: q̄q̄ plurimi auctores græci pariter & latini ideas Platonis in deo cōſtituant: Platonem imitati ſatis uideor ꝓpoſito feciſſe ꝙ monſtratim platonicum quendam neq̧ hercle ignobilē aſſerere iuxta Platonē ideam ac propterea deum uere ac proprie ens eſſe: neq̧ enim ratiōis diſcrepantia ad q̄ refugis hac in re aliquid facit: Idea enim relatiua eſt: Deus autem abſoluta res eſt:

Si igitur

Si igitur deus ea parte qua extrorſus refert̃ uere ac ꝓprie ens eſt quanto magis ens
cẽſeri debet ea rõne q̃ deus eſt & in propria natura cõſiſtit. Cur.n.idea ea rõne qua
idea eſt uere ac ꝓprie ens eſt? Nulla inq̃ rõ aſſignari p̃t niſi dicat̃ iõ uere ac proprie
ens eſſe ꝙ uere ac proprie eſt:Magis igitur deus ea ratione qua deus eſt uere ac ꝓ-
prie ens erit.ego inquit ſum qui ſum.Præterea hoc modo obiectum eſt ſi platonici
ideo iure defendi poſſunt qui aiunt deũ uere ac ꝓprie ens nõ eſſe:ſed unũ:quia no
men entis cõcretum eſt quod alienũ aliquid ſignificat ab eo qđ eſt unũ aũt iõ eſſe
ꝙ unice oĩa ẽ:pari pacto colligi põt deum unum non eſſe unum.n. cõcretum nomẽ
eſt.Quinimo nec beatus erit nec deus utraqꝫ.n.uocabula ſunt cõcreta:tu uero re-
ſpõdes deũ nõ appellare unũ q̃ſi unius noĩe dei ſubã mõſtretur: ſed q̃uo ſit id qđ eſt
explicari:ſed rogo quorſum hoc? nõdũ.n.ſoluitur obiectõ:deũ dicis nõ eſſe ens:ſed
unũ:qa entis nomen cõcretũ eſt. Si igitur unũ quoqꝫ cõcretũ eſt ne eadẽ rõne colli
gi oportet deũ unũ nõ ẽẽ:nec deum:qđ nomen ad ſbãm ꝑtinet:quẽadmodũ & ens
præterea ſi iõ unus eſt quia unice eſt id.qđ eſt:cur ens quoqꝫ appellari non debuit
uno.n.ẽẽ oĩa ẽ:q̃ eſt ſapientia. ſ. & bonitas & potẽtia:nõ.n. nnus dr̃ qa ſolus ſit unus
eadẽ igit̃ rõne ens uocari poterit licet ſolus non ſit ens:eſt.n.maxime ens.Præterea
rõ ea nondũ ſoluta eſt q̄ ita dicebatur:deus uere ac ꝓprie ens eſt:ego.n. inquit ſum
qui ſum.Rurſum miratus ſum ꝙ defenderes iuxta Ariſtotelẽ quoqꝫ deũ aliquando Cõfirmatio
noĩe entis minime cenſeri:quia nõ eſſet ꝑ ſe ens neqꝫ ꝑ accidens neqꝫ ſubã neqꝫ acci
dẽs ego.n. mõſtraui deũ neqꝫ ens ꝑ ſe neqꝫ ꝑ accidens eſſe neqꝫ inter ſbãm & accidẽs
mediũ aliquid cogitari poſſe. Tu uero primæ obiectioni nihil reſpõdes.Cõtra ue-
ro ſecũdã unũ duntaxat Ariſto.interpretẽ allegas hoc eſt Beatũ Thomã:qui ait de
um ꝓprie ſbãm nõ eſſe eo ꝙ nulli ſubſtat accidenti nec eſſentia dei aliud eſt a deo:
ſed uide uir p̃ſtantiſſime nũquid Thomas aduerſum te teſtimonium ferat:ſi.n.entis
in ſbãm & accidẽs diuiſio iuxta Beatũ Thomã entis creati diuiſio eſt quẽadmodũ
refers :q̃uo ignorari p̃t aliq̃d ens increatũ eſſe:qđ deus eſt qua igit̃ rõne tueri potes
iuxta. B. Thomæ iterpretationem Ariſtotelẽ arbitrari deũ ꝓprie ac uere ens non
eſſe:ſed q̃ ĩ.B.Tho.quodã in loco negare uideat̃ deũ ꝓprie ſbãm eſſe Magiſtrum
ſniaꝝ imitatus:eo ꝙ nulli ſubeſt accidẽti nõ tñ ꝑpea falſum eſt qđ ſcripſimus ſupio
re epiſtola inter ſbãm & accidẽs medium nõ eſſe qđ.B.Tho.pleriſqꝫ in locis effica-
cibus ꝓbat argumẽtis neqꝫ tu unum ex iis quæ ad te ſcripta ſunt ſoluiſti:Si igit̃ ali
quãdo deũ negat eſſe ſbãm uerba ipſa quæ affers hoĩs mentẽ plãe apiunt:Subã.n.
modis multis dici põt qđ ipſemet prima parte latius explanat.aliqñ.n.ꝓprie ſubã
eo dicta ẽ ꝙ accidẽtibus ſubſtat q̃ rõne negat deũ ẽẽ ſbãm:nec id quidẽ ſimpliciter
& abſolute:ſed ait ꝓprie ſbã non eſt:quia nulli ſubſtat accidenti.Sbã uero nonnũq̃
dr̃ ꝙ ꝑ ſe eſt & ſbõ nõ eget quo mõ.B.Tho.ſbæ nomen aliqñ & quidẽ freq̃nter uſur
pat:Sic ãt inter ſbãm & accidẽs nulla medietas cogitari p̃t:eſt.n.utriuſqꝫ ꝑ affirma
tionẽ negationemqꝫ diuiſio.Quđ uero nulla ductus neceſſitate:ſed mea ſponte affir
maui ex Boetii Auguſtiniqꝫ ſnĩa deũ per ſe in p̄dicamẽto collocari non id ꝑpea dixi
ꝙ Beatum Thomã nõ magnifaciã nõ uenerer non ꝓbem.ſed id ꝑpea dixi ꝙ ſola.B.
Tho.auctoritas nõ ſufficit ad mõſtrãdũ uel ari. uel Ariſtotelicos arbitrari deum in
p̄dicamento nequaquã collocari : neqꝫ ꝑpea ab optimis auctoribus ad improbos
& plebeios deficiſſimo optimos ſequor & ꝓbo nunqd tu.B.Thomã uel Boetio uel
auguſtino uel æqualem facis uel ſuperiorem? Ego quidem omnes & olim legi &
in dies lego:nec puto uegeti quẽpiã ẽẽ igenii q ea quæ a britanis noſtris Suiſſet di

co & ſimiles excogitata ſunt aut ignoret aut negligat: Non equidē omnia quæ ab
illis ſcripta ſunt probo & admiror: uerum nōnulla nec hercle pauca ſoleo ſæpenu
mero ex Ariſtotelis proborumqꝫ auctorum ſententia infirmare: ſed nō poſſum nō
mirari maximā hominum ſubtilitatem & acutiſſimas in rebus phyſicis rōnes: quas
ipſe etiam Ariſto. ſi a mortuis reſurgeret admiraretur & mirū īmodū extolleret ſub
tilitatem ſaltem in pluribus ꝓbans & ſi nō ueritatē. Defendis ꝑterea unius negatio
nē eſſe diuiſum: chymera. n. inqs diuiſa eſt eo ꝙ ea ex qbus cōſtaret ſi eſſet ab īuicē
diuiſa ſunt neqꝫ uniri poſſunt: Diametrum uero cōmēſurabilē eſſe: ideo diuiſum pu
tas ꝙ a ſe ipſo diuiſum eſt & diſſonat: Verba qbus uteris hæc ſunt. Eatenus enī ali-
ud falſum eſſe deprehenditur quatenus ſecū pugnat & contradictionē includit. qd
aūt eſt aliud cōtradictionē includere ꝗ in ſe ipſo eſſe diuiſum: oē igitur uerum unū
qa ſibi cōſtans & cōſonū: oē falſum diuiſum qa ſecū pugnās & ſibi ipſi nō cohærens
eſt: ſed uide qūo pōnem tuā poſſis ſubſtinere. Si. n. aliquid ideo unū eſt ꝙ ſibi cōſo-
nū eſt & a ſe indiuiſum falſum ipſum & impoſſibile unū erit & uerꝫ: nō dixerim hoc
falſum & illud qđ eſt chymerā eē uel ceruū uolare ſed ipſam falſi impoſſibiliſqꝫ na
turā intelligo: quā probabo unā eſſe & uerā: chymera quippe iuxta tuum dogma
diuiſa eſt propterea ꝙ ꝑtes ab inuicē ſemꝑ diuiſæ ſunt: propterea etiā ꝙ a ſe diuiſa
eſt: neqꝫ. n. chymera eſt chymera eademqꝫ ratione diametrū eſſe cōmēſurabilem di
uiſum eſt: neqꝫ. n. aliter intelligi pōt utrūqꝫ horꝫ a ſe ipſo diſſonare ſecūqꝫ pugnare:
At falſum ipm ſi ſepatim ſpectes falſum eſt īpoſſibile quoqꝫ impoſſibile eſt: neutrū
igitur ſecum pugnat: neutrum a ſe diſſonū eſt: mortui quoqꝫ eadem ratione nequa
quā ſecū pugnant: ſunt. n. mortui q iā mortui ſunt: quodlibet igiť horꝫ unū eſt & ue
rū: ſi eo aliud eſt: unū ꝙ a ſe indiuiſum eſt. Præterea qūo uerum eſt oē qđ falſum eſt
cōtradictionem claudere? Nō ne multa ſunt falſa quæ uel naturæ uel hoīs poteſta
te uera eſſe poſſunt? Diffinitionē etiā ueri rurſus a te poſitā defendere conaris aiſqꝫ
uerū eē qđ uř eſſe qđ eſt: falſum uero qđ uideť qđ nō eſt nunc ꝑpea colligi putas
falſum ueri negationē nō eſſe: ſed argumēto meo nihil pace tua dixerim hactenus
reſpōdiſti argumētum tale eſt. Si uerꝫ ē qđ uideť qđ eſt: falſum uero qđ uideť qđ
nō eſt cū iter uideri qđ ē & uideri qđ nō eſt nulla cōtradictio ſit non erit falſum ue
ri negatio: Si nāqꝫ nec hō eſſet in rerꝫ natura nec deus Socrates nō eſſet: nō itaqꝫ ui-
deret: qđ eſſet: neqꝫ qđ nō eſſet: nō uerus igiť eſſet nec falſus: eſſet autem nō ens nō
ens igiť & falſum aliqñ diſſentiūt. Btūs ēt Tho. cui non refragaris uerū falſumqꝫ in
uicem cōtraria eſſe ꝓnuntiat ſi ad aīum referantur: ex quo tua ſnīa ueri falſiqꝫ rō de
pendet. exiſtimatio inqt uera falſaqꝫ ſunt inuicē cōtrariæ: quēadmodū Ariſto. dicit
Poſtremo negas bonū malūqꝫ eſſe inuicem cōtraria: neqꝫ ꝑpea rōni reſpōdes ꝗ pro
batū eſt eſſe cōtraria: nec ſaluas qūo malū ſit boni negatio. ego. n. ita dixi: nulla ne
gatio ea ꝑſertim quæ illa cōplectiť ꝗ nō ſūt genus eſſe pōt. in topicis. n. ab Ariſt. dř
nō entis non eſſe genera nec ſpēs. malū igitur qđ oīa cōplectiť nō entia genus eſſe
non pōt: qūo igiť Ariſto. uir ſummus dixit in ꝑdicamentis bonū & malū cōtrariorꝫ
genera eſſe. Ais etiā Albertū quē arbitror apud te momētū hře: negare bonum ma
lumqꝫ eſſe inuicē cōtraria: idēqꝫ btūs Tho. ſentire in prima qōne de malo: nec ꝑpea
rñdes qūo Boetius aut uerū dixerit: aut mētitus ſit q in ꝑdicamentis ait bonum ma
lumqꝫ eſſe inuicē cōtraria: non ꝙ quemadmodū albū & nigrū calidū & frigidum: ꝗ
oīa uere ꝗlitates ſunt: ſed quēadmodū ſanū & ægrū: forte ac debile: rarꝫ & denſum:
pulchrum & turpe: & ſimilia hmōi multa: nec. B. Tho. id nēgat: ſed uir eminentiſſi-
mus in

mus in prima qōne de malo circa ſolōnē ſcđi argumenti mōſtrat qūo bonum & ma
lū & ſi priuationis & hītus oppoſitione aduerſent̄ inter cōtraria tamen cōputari ſo
lent:idq; Simplicii auctoritate cōfirmat:obiectiones igitur nr̄æ q̄ ob ſolā ueritatis
indaginē:mutuāq; inter nos caritatem excogitatæ ſunt: nōdū mihi uidentur ex to-
to infirmatæ:rogo igitur obſecroq; ut eo amore quo angelo tuo Politiano uiro no
ſtræ ætatis doctiſſimo platōici dogmatis ueritatē aperire conatus es:nobis quoq;
eodem zelo nodos ac ſyrpos noſtræ imbecillitatis exoluas:ego quidem p̄līmis le-
ctionibus & medicādi offō interī ſum implicitus:tu uero q̄ totus cōtemplationi ua
cas & p gradus.iiii.in ꝓfundā dei caliginem niti potes nullo uel pauciſſimo labore
& tenebris lucem uindicabis.bn̄ uale noſtri meor.ex ferr.xi.Kalen.iun.Mcccc.xci.

Reſponſio ſecundarum obiectionum.

IO.PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALVTEM.

AVt breuis nimio plus aut certe obſcurior fuit prior epiſto
la in ſoluendis q̄ſtionibus tuis ſup eo libello quē nup edidi
de ente et uno:Iteras.n.eaſdē q̄ſtiones: & de eiſdē eadē du-
bitas.Equidē nō negabo in primis literis q̄dā omiſſa:q̄bus
nihil reſpōſum eſt:ne in leuibus rebus uerba ꝓdigerē:q̄dā
breuiter a me tractata ut q̄ p̄h̄o hoī idicādas res potius cre
derē q̄ explicādas.Nūc poſtq̄ a me hoc poſtulas:minutula
etiā quæq; conſectabimur: & p ſingula capita tuarū qōnū
iubebo meminiſſe eorum quæ prius ſcripſimus:excitaboq;
ubi erit opus ad eoꝝ ꝓfundiorē intelligentiā. Porro qm̄ tu neq; platonicas cōmen Antoniū
tationes neq; ob ignorātiā ēt græcæ linguæ græcos hactenus pipatheticos attigi- obiter ta-
ſti:ducā te p lineas:decretaq; latinoꝝ p̄ſertim Tho.q̄ tibi magis familiaris ad p̄loni xat
coꝝ:de quibus agit̄ in meo lib.ſenſa pcipiēda.eſt āt q̄d te angit ī primis:Quanā rō Recenſet
ne pla tonici deū ſuper ens collocent:nā ſi deus inquis uere eſt:certe uere ac ꝓprie ea de qui
ens eſt:& dicitur:q̄ dudum ſedens quiſpiam uere dicitur:quia ſedeat.Addis:quare bus iterū
nus idea eſt:ens ē:multo magis quatenus deus eſt:ens fore ut ſit & dicatur.Quod dubitat
ſi non omnes quidem platonici ideam & deum idem eſſe concedant:ſatis tamen ad
me oppugnādum eſſe ais:ſi id unus Themiſtius non dixerint:q̄d ego platonicis in
cōe aſcripſerim.Illud item intelligere nō potes.Qūo deū dicā unū appellari:cū p
hoc nō q̄d ſit:ſed qūo ſit eſſe q̄ eſt ſignificāus.nā ſi unus eſt in q̄s q̄a unice eſt oīa cur
nō ens quoq; appellari debet cū uno eē ſit oīa q̄ eſt. Nō.n.unus dr̄ q̄a ſolus ſit unus. Eēntia ac
Quare uocari piter ens poterit:q̄q̄ ſolus ens nō ſit.hæc ſunt primū q̄bus te extrica exiſtentia
re nō potes:ſed paucis: & quēadmodū ſum pollicitus ex his etiam q̄ tibi ſunt nota apud
oēm a te dubitationis ſcrupulū amouebo.Noſti aliud eſſe apud Tho.eſſentiā rei: Thomam
aliud exiſtētiā.exn̄tia rei illud eſt quo res eſt:hoc eſt exiſtit:eēntia illud eſt quo res qūo ha-
certā ſpēm adipiſcit̄ aut equi.ſ.aut lapidis aut uirgulti.Quare quod eſſentia dicit̄ beātur
etiam a iunioribus quidditas appellatur:q̄a.ſ.ex eſſentiæ notione:ſcimus quidnam
ſit res.Cum igr̄ ut Ariſto.docet ſecundo lib.analyticoꝝ poſterioꝝ alia qō ſit cū p- Ariſtote.
cōtamur an uerbi cā roſa ſit alia:cū ſcire uolumus quidnā ſit roſa.Prima utiq; qō ad Aliud p̄ſa
rei exiſtentiā ſpectat.Secunda ad eēntiam:ſiue ut uerbis utamur recentioꝝ ad q̄d- tum
ditatem.Rurſus memineris ex ſnīa Tho.oīa citra deū quæ actu ſunt ex eſſentia &
eſſe(ſic.n.uocat exn̄tiam)eſſe cōpoſita:deū ipm neq; cōpoſitū eē ex eſſentia & exi
ſtentia:neq; rurſus eſſentiā eſſe:ſed purā ipſamq; exiſtentiā a qua deinceps oīs alia

reꝝ creatarũ exiſtentia deriuat: creatis.ſ.eſſentiis cõicata. Adde his dictione hac q̃ eſt ens plerunq̃ eſſentiam indicari hac autem dictione eſt indicari exiſtentiã nõ eſſentiã. Q d̄ & te idẽ Tho: docet in prima queſtione de malo: ubi ait: cũ dicimus hoc aut illud eſſe ens quæſtioni rñderi qua q̃ritur quid ſit res (hæc autem ut ſupradiximus q̃ſtio ad eẽntiã rei ſpectat) cum uero dicimus hoc eſt aut nõ eſt ſatisfieri quærenti an ſit res: quæ ut dicebamus quæſtio attinet ad exiſtentiã. Iam oĩs tibi ut credo platonicoꝝ ſententia & tuæ obiectionis ſolutio aperta eſt. Nam ſi deus exiſtentia eſt: nõ autem eſſentia ut uere dicimus deum eſſe ita uere negamus deũ eſſe ens. Nec poſſum nõ mirari te ẽt ſi platonica non legeris in Tho. tamẽ lectione freq̃ntẽ huic adeo inſiſtere argumẽtationi: deus eſt: ergo eſt ens: cum ipſe Tho. Ad uerbum dicat non ſe hæc mutuo conſeq eſſe & eſſe ens: ſed ad diuerſas omnino quæſtiõeſq̃ neq̃ cognatas inuicem pertinere. Q uãq̃ q̃d opus hic Tho. auctoritate? Q uis dubitat niſi iſipiẽs an ſit deus? q̃s rurſus niſi iſipiẽs p̄ſumit ſcire ẽt aliq̃ ex p̱te uel mĩma quid ſit deus. Cũ igr̃ diuerſiſſima ſint ſcire an ſit deus & ſcire quid ſit deus: diuerſiſſima ẽt erit oĩo: q̃ dr̃ deus eſt ab ea q̃ dicit̃ de' eſt ens: cũ illa etiã deũ eſſe quo nihil eſt certius aſſeueret: hæc uero q̃d ſit deus aliqua ex p̱te. Q uo nihil incertius audeat p̱nũciare. Q uap̱p̱ rectiſſime tibi q̃rẽti inter diſputãdũ q̃d eẽt deus: rñdit uir doctiſſimus Politianus noſter ex Simonidis poetæ ſnĩa ſe neſcire q̃d eẽt. Lõge ãt abeſt ab hoc p̱poſito exẽplũ q̃d tu affers de ſedẽte: q̃m nõ æque uariant hæc ſedentẽ eſſe & ſedere. atq̃ hæc duo eſſe & ens. Eidem.n. quæſtioni rñdeo cũ dico Socra. ſedere: cui rñdeo: dicens illũ eſſe ſedẽtẽ q̃õni.ſ. quauis de ſocratis me poſitura p̱cõtat̃: Sicut & cum dicimus Socrates albus eſt: & ſocrates albicat eidẽ ſatisfit q̃õni: qua.ſ. quærit̃ qualiſnã ſit Socrates: ſed nõ eadẽ ratio inter ens & eſt: quorum alteꝝ: ut ſæpe idem inculcemus: quid ſit res alterum an ſit iterrogãtibus manifeſtat. Hinc etiam patet: ſi deus ut idea ens dicitur non tamen ſequi ut quatenus etiam abſolutus in ſe concipitur entis habeat appellationem: nam ſicut ideæ: ita etiam eſſentiæ induit rationẽ ut uero ipſe ſupra omnem eſſentiam habitudinemq̃ ad res creatas intelligitur entis nomine maior eſt. Q d̄ enim ens nõ dicit̃ nõ deficientiæ eſt: ut credis. ſed eminẽtiæ: Q uare & a platonicis potius ſup ens q̃ non ens eſſe pronunciat̃. Q uibus eqdem neſcio cur Themiſtiũ obſtinate adeo contendas annũerare: de quo ſi ueteres p̱ cõcteris rñdebunt oẽs p̱iparheticũ eſſe themiſtiũ: nõ platonicũ: ipſum ſi interroges paraphraſtẽ puto ſe Ariſtotelis dicet & ſectatorem: nõ Platonis. Sed forte ideo (pa tere me iocari) tu illũ uel nolentem in academiã trahis ne uideare oĩo platonica & græca ignorare: qui themiſtiũ ſaltem legeris beneficio Hermolai noſtri latinũ factũ. Sed ſit platonicus themiſtius. Sit etiam uerus oĩo abũde ſatis & hac & priore epiſtola declarauimus nihil noſtræ ſentẽtiæ refragari: quæ ille dicit quoniã de deo alia ut deus eſt: alia ut idea eſt platonici enũciabunt. Veniamus ad illud quare unũ dicatur deus: cũ tamen ens nõ dicit̃. Reuoca ad memoriam: quæ primis ad te litteris ſcripſimus. Vnũ cũ dicunt deum platonici: nõ q̃d ſit enũciãt: ſed quomõ ſit id q̃d eſt. ſed neq̃ hoc ſatis intelligis. Dicam aptius. Si p̱conteris academicũ hoĩem: q̃d ſit deus rñdebit non ſolũ a ſe tibi non poſſe reſponderi q̃d ſit: ſed neq̃ a te hoc iure q̃ri deberet: ſed eſſe indignã hanc de eo q̃õnem. Q ui ſuper omnem eſſentiã: ſupq̃ omne intelligibile ſit: hoc a ſe tãtũ poſſe aſſeuerari eẽ illũ unitati ſimillimũ: quoniã ut hæc numeroꝝ: ita ille reꝝ oĩum: quæ ſunt principium ſit: ut hæc numeros omnes pares & impares: ipſa neq̃ par neq̃ impar ſua indiuidua ſimplicitate cõplectitur: ita ille

res omnes

Marginal notes: Tertium Thomas — Solutio argumẽti ex thomæ ſententia — Thomas — Nota. — Politiãus ſimonides poeta — Solutio confirmationis. — oſtendit exẽplũ nõ ualere. — Solutio alterius argumenti — Platonici — Themiſtium nõ platonicum eſſe ſed peripatheticum Hermolaus — Solutio alterius argumẽti

res omnes ſua impartibili infinitate claudit:& cõtinet:uides ne q̃d ſit dictu:p unius
appellationem nõ quid ſit deus indicari: ſed quo modo ſit id qđ eſt? Deniq; ſi dica-
mus:deus unitati ſimilis eſt:qđ uolumus ſignificare:cum illi unius appellationem
damus:utiq; ueri erimus: Si dicamus: deus enti ſimilis eſt auditoribus: certe riſum
faciemus. Sed qd plura in te apta. Ait enim hæc ſatis aut neſcio quid uerbo℞ ſatis
eſſe poſſit. Colligit́ át & hinc cur deus ſub nullo gñe ſit. gña.n. rerum eſſentiæ ſunt:
deus aũt nec eſſentia eſt nec eſſentiã habet. Q ua ppter cũ ens ita a pipatheticis in
terdũ accipiat́ ut decẽ tãtũ genera ambiat manifeſtũ eſt ſub entis noie: quo Ariſto
telis etiã ſectatores aliquando utunt́ deum non cõtineri. Tu uero inſtas a Tho. ali-
iſq; ex eadem familia ſæpe ita & ſubãm: & ens uſurpari: ut deus & ſubã & ens dica-
tur. Q uaſi uel ego hoc ignorem: quod nemo neſcit: uel id mihi ſatis non ſit: ſi inter-
dũ aliter faciant: qui nõ ſemp: ſed quãdoq; hac eos in illũ modũ dictione uti ſolitos
dixerim. Tranſeamus ad ea q̃ obiicis de oppoſitione unius & diuiſi eodem: utputo
ludens cauillis me puerilibus tentas. Nam ſi falſum inquis diuiſum certe falſum fal
ſum non eſt. Falſum.n.a ſe non eſt diuiſum, quia falſum falſum eſt. Mortui item ais
nequaq̃ ſecũ pugnãt: ſunt.n. mortui q iã mortui ſunt. Porro Antoni cũ dixi pugna-
re ſecũ q̃ falſa ſunt. Si pugna hæc pugno fit: aut telo etiã mortui fateor inter ſe non
pugnãt: neq; falſi ſunt. Sed & ſicut falſum eſt falſum ita falſum eẽ falſum nõ falſum:
ſed ue℞ eſt: ppterea nõ diuiſum ſed unũ. Addis falſo a me dici: qđ falſum eſt contra
dictionem claudere. Q uia multa ſunt falſa quæ uel naturæ uel hominis poteſta-
te uera eſſe poſſunt. Tu uero illud cogita: omne quod falſum eſt: quãdiu falſum
eſt: tãdiu cõtradictionem claudere. Sed ſicut quædã ita falſa ſunt ut poſſint fieri ue
ra. Q uædam autem ita ſunt falſa: ut uera eſſe nunquam poſſint: Ita ſunt quædam
adeo ſibi contradicentia: ſecumq; pugnantia ut in amicitiam redire & concordiam
nunquã poſſint. Q uædam ita ſe oderunt ut redire tamen in gratiam poſſint. Exem
plo hoc erit manifeſtũ hoiem eſſe leonem ſemp falſum eſt: quia ſemp cõtradictio-
nem claudit: & ſicut nunq̃ ad unionẽ: ita nũquã ad ueritatem redigi poteſt. At me ſe
dere neq; uerũ eſt neq; falſum. Si uero adiicias me ſedere dum ſto: ilico ut falſitatẽ.
Ita etiam inuehis contradictionem. Nam me ſedere dum ſto cõtradictionem inclu
dit: & q̃ primum deſinit eſſe falſum: ut cum ſedere incipio: tam primum a diuiſione
redit ad unitatem. Cæterum quæ de falſi ueriq; oppoſitione obiicis iam in priore
epiſtola ſoluta ſunt. Ais enim ſi uerum eſt: quod uidetur: quod ẽ: falſum uero quod
uidetur: q; non eſt. Cum inter uideri quod eſt & uideri quod non eſt nulla contradi-
ctio ſit: non erit falſum ueri negatio. Ego uero nõ ita accipio rationem falſi: ut in eo
ſit quod uidetur aliquid eſſe: quod nõ eſt. Sed in hoc eẽ rationem illius uolo quod
non eſt illud: quod eſſe dicitur. Aurum enim falſum ideo falſum: quia non eſt aurũ:
& q̃tum ad falſi attinet rõnem accidit ei: aut uideri: aut eẽ aliquid præter aurum.
Q uod uero dicis non ſolutã a me argumẽtationẽ tuam: qua probas bonum & ma
lum eẽ contraria dicam ingenue. Non putaui ibi opus eſſe ſolutione ubi nodus nõ
erat. Eſt autem illa huiuſmodi: bonum appetendũ eſt malum uero fugiendum. Ap
petere & fugere ſunt motus contrarii. Bonum igitur & malum ſunt cõtraria. Mihi
uero hæc tua rõcinatio adeo efficax tãtarũq; eſſe uirium uidetur: ut nõ bonum tãtũ
mõ & malum de quibus forte quis ambigat: ſed etiã eſſe & non eſſe q̃ nemo neſcit
eſſe cõtradictoria probet eſſe cõtraria. Ita.n. colligemus. eſſe eſt appetendũ nõ eſſe
eſt fugiendum. appetere & fugere ſunt motus contrarii. eſſe igitur & nõ eſſe ſunt cõ

Marginal notes: cur deus ſub nullo genere ſit. — Solutio alterius obiectio niſ. ſ. tertię prĩcipalis — Solutio alterius. — Exemplũ — Solutio alterius. — Solutio alterius — Nota.

traria. Aut igitur mihi des eſſe & non eſſe: eſſe contraria. aut ego tibi bonum & ma
lum contraria eſſe non dabo? At inquies ſoluenda alia ratio eſt. Non ens.n. non eſt
genus: quomodo igitur malum nihil eſt: cum Ariſtoteles dicat in prædicamētis bo
Solutio alterius. num & malum genera eſſe contrariorum: pleni ſunt omnes Ariſto. interpretes ſo-
lutionibus huius quæſtionis: ad quos ego te priore epiſtola delegaueram: ne ſuper
Ariſtote. uacua me teq; ſimul opera implicarem. Vt igitur illud omittā: quod Simplicio nō
diſplicet ex pythagoreorum more ibi locutum Ariſtotelem: qui duos ſtatuunt
ordines rerum: quorum alter ſub bono: alter ſub malo continetur: utiq; illū ſæpe
in logicis commentationibus exemplis ex aliorum potius q̃ ex ſua ſententia: reſpō
Simplicius deo quod & apud Simpliciū poteras legere: Ideo bonū malumq; cōtrariorum ge-
nera dici: quoniam alterum ſp contrariorum rationē mali & deficientiæ habet ut ni
grum ſi albo: & amarum ſi dulci comparetur. Ita.n. contraria omnia ad bonum ma
lumq; reducūtur: Quatenus omnis defectus mali rationem habet quocirca & pri
mo lib. phyſicæ auſcultationis dr̃ contraria ſemper: ſm melioris peiorisq; inuicem
Porphyrius rationem comparari. Mitto Porphyrii & recentiorum etiam multiplices alias ſolu
tiones. Sed illud ſatis mirari non poſſum q; in hanc etiam Tho. deſcendere ſententi
Thomas. am dicas. q; bonum & malum contraria ſibi oppoſitione repugnent. Addiſq; hoc ip
ſum ab eo Simplicii auctoritate confirmari. Cum tamen opinioni iſti tuæ ille tota
prima quæſtiōe de malo pro uiribus aduerſetur: Quid.n. aliud ea potiſſimum agit
diſputatione: quam ut probet malum eſſe nihil. Quod ſi malum nihil eſt: bono cō-
trarium eſſe non poteſt: Quoniam utrunq; contrariorum natura aliquid eſt: atque
hoc ipſum eſt: quod tibi Tho. Simplicii auctoritate confirmat. Vide quantum ab-
erras: qui confirmari teſtimonio Simplicii eam credis opinionē quam ipſe Simpli
cii teſtimonio infirmat. In quem errorem forte non incidiſſes ſi ipſum Simpli-
cii libꝝ aliquādo legiſſes: apud quē nulla unq̃ fit mentio de boni maliq; oppoſitio-
ne contraria. Quod ſi mihi obiectes ophtalmiā & ægritudinem: in q̃bus contrarie
Nota. tatem uidet Tho. agnoſcere iubebo te illius uerba diligentius introſpicere. Nō.n.
hæc ēt dicit eē cōtraria: ſed ea cum ſint priuationes interdū tū appellari contraria:
Q̄d cur fieri ipſe uelit: ſi attendas uidebis: q̃ ipſum malū contrarii ꝓprietatē omni-
no neſciat. Eatenus enim hæc contrarii aliquo modo nomen ſortiri poſſe conce-
dit quatenus omnem plane mali rationem non habent: ſed bonitatis aliquid reti-
nent: quam nondum amiſerunt. Quare eatenus aliquo modo contraria: quate
nus aliquo modo non omnino mala. At ſi tibi ego mortem: ſi cæcitatem opponam.
quæramq; an hæc ex ſententia Thomæ ſint uera mala: rurſuſq; an ea: quam tu dicis
contrarietatis ſpem inuicem aduerſentur. Quid ſis reſponſurus omnino non ui-
deo. Nam ſi hæc mala ſunt: & eo ipſo loco: unde Thomę pro te teſtimonium affers
ille nullo modo hæc eſſe poſſe contraria: ea ipſa: quam tu in medium affers contra
rietatis ſpem magna aſſeueratione contendat. Qua tu mente affirmas ex ſenten-
tia Thomæ bonum malo aliqua contrarietatis oppoſitione repugnare. Certe hoc
conſiderare debueras. Quod de imperfectis quibuſdam malis ex ea quam adhuc
retinent bonitatis admixtione conceditur: ad ipſam immixtam abſolutamq; mali
naturam non eſſe transferendum.

VALE.

Tertiæ obiectiones cum reſponſione in margine.

IOANNI PICO MIRANDVLAE ANTONIVS FAVENTINVS SALVTEM.

COncluſiones olim uerbo conceſſæ niſi forte oblitus es fuere.
Deus eſt:deus eſt unus:deus nō ē deus Cōtradictionē claudit deū: hoc eſt ē primū ens non eē & aux eē:aduerſus quas obiectiones nōnullas formaui:& in ſcriptis dedi. expectabā igr̄ his obiectionibus tādē rn̄deres poſteaq̄ mēſes q̄ttuor ſiluiſti maioribus fortaſſe negociis ipli citus. Tu uero primis dūtaxat reſpōdes: quas antea aduerſus argumētorū quorūdā ſolutiones formauerā. Aís autē primū hoc mō.oſtēdā tibi p decreta latinorꝫ:ac p̄ſertim beati Thomę: licet deus uere ac ꝓprie ſit: nō tamen ꝓprie ens eē.Deus.n. inqs iuxta Thomā nō eſt eſſentia. Itē iuxta eundē:uocabulū entis eēntiā plerūq; ſignificat & qōni quid eſt reſpōdet:uerbū uero ipſum:ē: q̄ſtioni an eſt reddi ſolet: Quapropter colligis iuxta Thomā deū ens nō eſſe ſi neq; eſſe eſt:neq; eſſentiā habet: ſed duntaxat exiſtit. Sed dicas rogo ubinā in Thoma didiciſti deū eſſentiā non eſſe? cum totus Thomas huic ſententiæ reclamet:nā in prima parte in ſumma contra gētiles ī q̄ſtionibus diſputatis in libello de ente & eēntia in cōmētis in Ariſto.in omnibus deniq; locis ubi res exigit deum eſſentiam eē & tenet & probat: nec in re tā clara opus eſt uerba hoīs allegare:Si negaueris plura q̄ ſit opus recēſebo.Preterea i libello tuo de ente & uno:niſi excidit prius dixiſti: ideo deum iuxta platonicos ens nō eſſe ꝙ dei eſſe non eſt aliud ab eius eſſentia.Quomodo igit̄ nunc eoſdē ſecutus eoſdē defendens negas deum eſſentiam eſſe.Item dicas:quo ex loco diui Thomæ deprehendiſti entis uocabulū eſſentiā plerunq; ſignificare:non etiam eſſe:Siquidem quarto metaphyſicæ & prima qōne de ueritate:& alibi dicit ideo ens dictū eē ꝙ eſt:rē uero eo ꝙ eſſentia eſt uel eſſentiā habet. Itē dicas ubi nā in Tho.ſcire potuiſti qōni qd eſt rōnabiliter reſpōderi ſi dicatur:eſt ens? Inſulſum enim eſt q̄rere quid eſt niſi ſciat̄ rē eſſe uti ariſto.ii. analiticorꝫ poſteriorꝫ libro & Tho.apte teſtātur: eſſe āt intelligo quēadmodū ſubſtantiæ ſunt & accidentia:in quibus utraq; eſſentia eſt:nō quemadmodū priuationes ſunt & negationes:in q̄bus Tho.negare uidet̄ reperiri poſſe:qd̄ qōni quid eſt rn̄deri ſolet: ſiue id uerꝫ ſit ſiue falſum: qd̄ ad p̄ſens omittit. Verba uero Tho.in prima qōne de malo:q̄ tibi ni fallor erroris occaſionē p̄ſtiterūt:q̄ tu quoq; uideris īnuere hæc ſunt. Ens dupliciter dicit̄ uno mō ſcđm ꝙ ſignificat naturā.x.generū: & ſic neq;

Non ſum oblitus compater ne dubita. Prorſus oīum meminiſſe: plāe cognoſces: q̄q̄ haud magna fiat iactura.ſi excidant q̄ corā tractauimus: leuiſſima eni hæc oīa q̄bus & te occupatū: & me ſi ocioſū hoīez occupas. Sed ne imitari me credas Nicoletū q ſcribēti tibi aduerſus eum nihil rn̄dere dignatus eſt adnotabo breuiter ſolutiones tuarꝫ dubitationum. Deus eſt:Dixi uere dici deus eſt. Deū item e x ſentētia Diony. omni appellatiōe eſſe maiorem: etiā appellatione hac dei qd̄ ille ſcri.in lib. de myſtica theo. ne tu ictibus tuis adhuc Dionyſium loco mouiſti:nec mirū eſt enī patere hoc longe te fortior: q̄q̄ tu illius auctoritatem cōtemneres:dum ea aduerſus te uterer. Dixi itē ab his qui deū eē ens negant concedi interdum deum eē unum rationemq; ſentētiæ eorum & in ipſis de ente & uno commentariis nr̄is & duabus ad te epiſtolis declarauimus. Sed dicas: Dixi poſtrema epiſtola neminem eſſe q neſciat apud tho.& apđ alios peripateticcos ita ſæpe & ens accipi & eēntiam ut de deo utrunq; dicatur ſed id mihi eſſe ſatis ꝙ aliq̄ñ ita ens eēntiam q; uſurpāt: ut de deo dici nō poſſit:hoc eſt quod tibi eſt ſmprobādum,Nec ad hāc rem plura unq̄ afferes quā ſit opus. Præterea in libello: rudis obiectio:non enim platonici:cum id dicunt intelligunt eſſe ī deo eſſentiam & eſſe:ſed in eo nō differre. At eſſe in deo locum eum habere: quem in rebus aliis habet eſſentia ut ei pro eſſentia nihil ſit aliud q̄ ipſum eſſe.
Item dicas:lege priores epiſtolas:& uidebis. Inſulſum enim inſul ſaporius argumentatio quoniam aliud eſt rem eſſe: hoc eſt exiſtere aliud eſſe ens:ut ens prædicatum eſſentiale eſt. Vermu ſit: Verum eſſe fatearis oporteat:niſi deſeras tumu Trho. Verba:Hæc ſunt quæ ſi tu prius uidiſſes forte non erraſſes.

malum neq; alia priuatio eſt ens: neq; aliquid. alio modo ſecundum ꝙ reſpondetur ad quæſtionem an eſt: & ſic malum eſt: ſicut & cęcitas eſt: non tamen malum eſt aliquid: quia eſſe aliquid non ſolum ſignificat quod reſpondetur ad quæſtionem an eſt: ſed etiam ꝙ reſpondetur ad quæſtionem quid eſt: ſed repete oro diligentius tanti uerba philoſophi: aduerſus enim te ſententiam ferunt: quod ita monſtratur. Tho. palam dicit ens & aliquid dupliciter dici. Vno modo quod alicuius generis naturam habet. alio modo ꝙ quæſtioni an eſt reſpondetur. deus autem quæſtioni. an deus eſt reſpondetur nec mendax eſt reſponſio de us igitur ens eſt. Quod ſi ulterius procedendum eſt dicamus hoc modo nihil a Thoma recedentes: ꝙ quæſtioni an eſt iure reſpõdetur ens eſt igitur quod quæſtioni an res uere: ac proprie ſit reſpondetur uere & proprie eſt ens. Sicut enim ſe habet quod ſimpliciter deus ſit eſt ad id: quod uere & proprie eſt. quærenti autem an uere & proprie rationabiliter reſpondetur deus: uere igitur & proprie ens eſt. Præterea Tho. aliquid & ens iuxta primum modum uocat: quod quæſtioni quid eſt reſpondetur: quętenti autem quid eſt quod mundũ conſeruat: & mouet: ꝙ mortuos ſuſcitat? rationabiliter deus reſpondetur: primo igitur modo & ſecũdo deus eſt ens & aliquid. Præterea audebiſne iuxta Tho. negare deum eſſe bonum eſſe unum? Cũ igitur bonum & ens & unum mutuo conuertatur: quo modo iuxta Tho. dici poteſt uel fingi deũ ens non eſſe. Tu uero ex his uerbis argumentari uideris ni fallor hoc modo ens uno modo dicit: ꝙ naturam .x. generum ſignificat deus aũt in nullo eſt genere Thoma etiam ipſo teſtante. deus igitur nõ eſt ens neq; eẽntia. Sed aduertere debueras (patere me iocari) ſi ratio efficax eſt deum primo quidem modo ens non eſſe: licet enim in nullo ſit genere: nihil tamen prohibet uere ac proprie in rerum natura exiſtere: & quæſtioni an eſt ueraciter reſponderi. Quomodo igitur neſciri potuit alio modo ens eſſe. Præterea ratio nihil uirium habet. Senſus enim uerborum Thomæ huiuſmodi eſt Ens uno modo dicit quod naturam .x. generum ſignificat: hoc eſt: ꝙ ſubſtantiam ſignificat & accidens: & omnia omnino poſitiua: quæ in .x. generibus continentur: aut per ſe: ut ſpecies: & genera: aut uelut principia quędam ſiue coartata ſiue non: ut materia prima & fortuna in genere ſubſtantiæ: & deus & ſubſtantiales omnino differentiæ: Quo certe modo negationes priuationeſq; ad genus pertinere non poſſunt. Alio modo ens dicitur: quod reſpõderi põt qõni an eſt: ſiue uerũ & poſitiuũ ens ſit ſiue nõ: unde exẽplũ ſubdẽs ait: & ſic malũ eſt: ſicut & cæcitas eſt: hoc ẽ: & ſic malũ eſt ens: ſicut & cæcitas eſt ens: nulla enim apud Thomã uerboꝝ differẽtia ẽ ſiue dicat̃ ẽ: ſiue ẽ ens. Quod uero ſubiũgit qa eẽ aliqd nõ ſolũ ſignificat &c. nõ eo tẽdit ut ſentiat q̃rẽti qd ẽ luna aut tonitruũ rõnabiliter reſpõderi ſi dicat̃ ẽ ens ſiue aliqd uti tu exiſtimaſſe uideris. ridicula. n. ẽ hmõi ſolo. Sed hoc huiuſmodi eſt eẽ: aliquid ſignificat: maxime iuxta primũ modũ id eſſe quod quęſtioni quid eſt rõnabiliter reſpõderi põt puta ſignificat ſubſtantiam eſſe uel accidens uel animal uel colorem uel aliquid

Monſtratur. Tho. Miror te uſdẽ ſemp inſiſtere. nõne millies iã dictũ ẽ ita capi poſſe ens ut de eo dicatur: ut cum uidelicet id ſignificat qd eſt: ſed rurſus ita capi poſſe ut d eo nõ dicat̃: ut cũ. ſ. eſſentiã ſignificat: q̃ aliud eſt ab exiſtentia. Aliqd & ens: Vide q̃tũ fallaris: malũ ſcđm Tho. tale nõ ẽ ut quærẽti de deo qd ſit poſſimus aliqd reſpondere uel ens: & tamen quærenti qd ẽ peccatũ reſpõdere poſſumus: ꝙ eſt malum. Præterea audebis: Ens quãdo cũ bono conuertitur apđ Tho. non eo mõ capit̃: quo quãdo apđ eũdẽ de deo negat̃. Iocari: aduerſus te iocaris: nã hoc ipm eſt ꝙ dico: & cẽties inculcatũ itelligere: aut non uis aut nõ potes. Prio mõ deũ nõ eſſe ens. licet ſecũdo mõ: ut. ſ. p ens reſpõdet̃ ad qõnẽ an ẽ ens dicat̃. Dicebã. n. nõ oĩ mõ ſed aliquo mõ ẽt apud Thomam ens dici deũ nõ poſſe: ʒ autẽ ita argumẽtari: cõpater. Deus primo mõ nõ eſt ens ergo aliquo mõ nõ ẽ ens. Coartata: Hæc tua coartata: & non coartata tua ſunt nõ Thomæ. Ridicula: Quod non quæritur ridicule non ſoluit̃: licet. multa q̃rant̃ ridicule: q̃ ridicule ſoluũtur: cũ. ſ. ſoluunt̃: ne iõ nõ ſoluta uideant̃ quia ſolui nõ poſſint. Quærẽti igr̃ an luna ſit ens: iur reſpõdebit̃ eã eſſe ens. Sed ulterius q̃rẽti q̃le nã ſit ens ridiculum certe reſpõdetur eſſe ens.

uel aliquid huiuſmodi:quod quæréti quid eſt iure reſponderi poſſit: Cæcitas autem & malum nihil horum eſt. Quod uero primum diuiſionis membrum ea mente. B. Tho. interpretari nolit ipſemet explicat prima parte.q.xlyiii.ar.ſecũdo quo quæritur an malum in rebus ſit. Ad ſecundum enim argumentum reſpondens ſic dicit:Sicut dicitur in ſexto metaphiſicæ. Ens dupliciter dicitur: Vno modo ſecundũ quod ſignificat entitatem rei prout diuiditur per.x.prædicamenta.& ſic conuertitur cum re:& hoc modo nulla priuatio eſt ens : unde nec malum. Aliomodo dicitur ens quod ſignificat ueritatem propoſitionis quæ in compoſitione conſiſtit:cuius nota eſt hoc uerbũ eſt:& hoc eſt ens qđ reſpõdet ad quæſtionem an eſt.& ſic cæcitatem dicimus eẽ in oculo:uel quancunque aliam priuationem:& hoc modo etiam malum dicitur ens, hæc Tho. Videsne igitur quomodo primum diuiſionis membrum cum re conuerti pronunciat: rem uero non negat deum eſſe : & quicquid bonum eſt : omne enim bonum & illo argumento & prima quæſtione de malo rem eſſe confitetur . Quod ſi hæc uera ſunt: nondum ratio ſoluta eſt qua aduerſus platonicos dixi: ens eo dictum eſt:quod eſt quemadmodum ſedens eo ꝙ ſedet.deus autem non ſolum eſt: uerum etiam proprie ac uere eſt;uere igitur ac ꝓprie ens eſt ita enim non ex platonicis;ſed ex Tho. argumẽtum ſoluer̃ uoluiſti ea Thomæ aſcribens:quæ ab hominis ſententia penitus aliena eſſe nemo eſt qui Thomam legerit qui neſciat. Vnde nec alia ratio ſolura eſt qua dixi:ſi deus ea parte qua eſt idea eſt ens:multo magis ea parte qua deus eſt:hoc enim abſolutum quiddam. hoc uero relatiuũ non enim uerum eſt quod modo reſpõdiſti deum ſcilicet eſſentiã eſſe ea parte qua eſt idea non autem ea parte qua deus eſt iam enim monſtratum eſt & ens eſſe & eſſentiã.Preterea ſi deus ea parte qua eſt idea eſt ens & eſſentia neceſſe eſt in deo compoſitionem eſſe quod facile ꝓbatur hoc modo: prius enim dixiſti ideo deum iuxta platonicos ens non eſſe quod eſſe dei nõ eſt aliud a deo. Si igitur idea eſt ens hoc ideo erit quod eſſe ideæ eſt aliud ab idea:eſſe autem ideæ extra deum locari uel fingi non poteſt ſi deus idea eſt ut datum eſt in deo igitur compoſitionem eſſe neceſſe eſt. Ais præterea deum a platonicis unum uocari quia unitati eſt ſimilis:quæ licet omnes numeros poteſtate contineat pares ſcilicet & impares:ipſa tamen nec par eſt nec impar:Subtilis hercle appellandi ratio: : quæ præter id quod deus rebus ſimilis eſſe non poteſt:ut Cicero dicit;& Thomas.non enim exemplar mundi mundo eſt ſimile:nec homo picturæ:alia cauſa ſtare nõ poteſt. Qđ .n.ex altero ob ſimilitudinẽ ſiue analogiã nomẽ mutuat̃ ꝓprio eiuſdẽ noĩe appellari cõſueuit:ſtatuã.n.quę hominẽ imitet̃ hoiem uocamus nõ humanã locũ quoq; q ꝓpoſitionũ differẽtia eſt:aut mxia ꝓpoſitio ex loci naturalis analogia locũ nõ ẽt localẽ uocam⁹:deus igit̃ ſi ex unitate ob ſimilitudinem nomẽ ſortitus eſt nõ unus: ſed unitas potius uocandus eſt.Preterea ſi nomẽ omne concretum aliud ſignificat & aliud quomodo platonici deum nõ ſimilitudinem potiusq̃ ſimilem uocãt,

Eſſe aliqd: Nihil dicis. qs.n.neſcit ideo nõ eſſe aliquid qa neq; ſubã eſt neq; accidẽs. Sic dicit: Hæc eadẽ illis ſunt q̃ in pria qõne de malo & mihi fauent ſicut & illa.

Rem ue. Eo mõ res de deo & dr̃ & negatur qũo & ens. Quod ſi: Oſtẽdim⁹ autem nõ eſſe uera ergo ſolura ratio. Sed ex Tho. At tutemet uerba Tho. ſupra exponens in ſñiam noſtram incidiſti: cum dixiſti deum ens dici:quatenus p ens reſpõdet̃ ad qõnẽ an eſt:nõ autẽ quatenus rerũ eẽntiã ſignificat. Ea Tho. non aſcriberẽ falſa Thomæ quia te non imitor compater qui dicis ex Tho. ſñia bonũ & malum eſſe ꝓprie & uere contraria: idq; etiã Simplicii auctoritate cõfirmari:de quare cũ oſtenderẽ nullum uerbum eẽ apud Simplicium reſpondes te collegiſſe id a Simplicio dici: At liber eſt in manibus compater. Simplicius id non dicit:male ergo collegiſti. Iam.n.monſtratum. Demonſtratũ eſt etiam te non bene demõſtraſſe. Prius eni. Deus & idea idem ſunt.nec eſſe ideæ aliud eſt ab eſſe dei: ſed quia rationes diuerſæ ſũt. alia de deo ut deus eſt alia ut idea eſt pronũciantur. Cõpoſitionem: Cõpoſitio hæc ſecundũ rationẽ eſt non ſecũdũ rem. Subtilis: Adeo ſubtilis ut iam cẽties repetitam adhuc intelligere non poſſis : ut mox patebit: ex quo nobis negocium exhibes.

Nõ põt: Nõ lʒ recũ niſi ꝑſinito loq. at ſcias hoc gen⁹ locutiõis a ꝑclaris auctorib⁹ ẽt ſacris ſæpe uſurpatũ q̃le illđ ſm ſimilitudinem melchiſedech.

Præterea ſi materia iuxta platonicos una eſt ut ſcribis nec materię uni
tas aliud ſit:aliud uero materia quod abſtte negari nõ puto: qua rõne
una poterit defendi? nõ enim unitati ſimilis eſt:alioqn deo quoq; ſimi
lis foret. Præterea prius quoq; dixiſti deum eſſe unum: quia unice eſt
oïa:nunc uero platonicoꝝ potiuſq̃ Dionyſii rationẽ approbare uide
ris priore fortaſſis abiecta:quam ſi adhuc tenes reliquũ eſt argumẽtis
reſpondeas:quæ ſcripta ſunt:nõ.n.radix cui inniteris ad ſoluẽdas obie
ctiones meas uera eſt deũ ſcilicet ens nõ eẽ neq; eſſentiã: quẽadmodũ
iã pene declaraui. Sed iã ad diffinitionẽ ueri a te poſitã ueniamus. Di
xiſti in priore libello neq; ab Auguſtino ita diffiniri ueꝝ eſt quod eſt:
& ne eadẽ uideret̃ ueri & entis diffinitio addi inq̃s oportet hoc mõ ue
rũ eſt quod eſt id qđ dicit̃. Ego itaq; cõtra diffinitionẽ hoc mõ oppo
ſui eſſe id quod dicit̃ nihil aliud ſignificare uidet̃ niſi eẽ id quod appel
lat̃. rem aũt appellari hoc nomine aut illo eſt hoc:aut illud uideri:qua
re tandem cõcludi uidebat̃ hoc mõ eſſe id quod dicit̃ nihil aliud eſt ni
ſi eẽ quod uidet̃. Cum igit̃ nulla cõtradictio ſit uideri eſſe quod eſt &
uideri eẽ quod nõ eſt ideo probabã falſum nõ eſſe ueri negationẽ:ſi dif
finitio cõſtabat. Q̃m uero nunc clarius diffinitionẽ tuã explicaſti: nõ
deerunt quę magis multa uideant̃ formalẽ mihi diffinitionẽ improba
re. Verum enim inquis eſt id quod dicit̃. Hoc eſt uerũ eſt qđ eſt id qđ
ipſum eſt:puta aurũ eſt uerum aurũ:quod eſt aurũ:Sed cõtra eſt qđ ſi
deus nõ eſſet & aurum foret:Aurum eſſet id quod ipſum eſt:& eſſet ue
rum:tñ non eſſet:ex quo nulli quadret ideę. poſtea enim dicis res ueras
eſſe ꝙ ideæ quadrant atq; reſpõdent:Si uera diffinitio hominis eſt aïal
rõnale cõtradictio eſt putare:ſi deus non eſſet & hõ eſſet animal rõna
le:hominem non eſſe hominem:neq; illud reſpõderi poteſt:quod alias
dictum eſt contradictionem ſcilicet claudere deum non eſſe & aurum
eſſe:nulla enim cõtradictio eſt:quod theologi quoq; ipſi & philoſophi
& dialectici aperte confitent̃:fingi enim põt auꝝ eſſe:deũ tñ non eſſe
nec primã oïno cãm:nec primũ ens:qui enim infinitos eſſe mundos ar
bitrant̃ aut cælos in infinitũ eẽ multiplices:aut multa huiuſmodi ſimi
lia nõ ꝑpea negant aurum eſſe quod oculis cernit̃ & manibus tractat̃.
Prætere a ſiue contradictio ſit ſiue nõ ſit:nondũ rõ ſoluta eſt. Ego enim
ita dico: Si deus non eſſet & aurum foret aurum eſſet aurum: non ta
men eſſet uerum: Non igit̃ formalis ueri diffinitio eſt eſſe id quod ip
ſum eſt: Sicut nec formalis eſſet hominis diffinitio ſi dixerim. Si deus
non eſſet & hõ eſſet animal rõnale iam nõ ꝑpea hõ eſſet. nihil enim põt
propria diffinitione deſtitui nec cuipiã põt diffinitio cõuenire. Cui no
men diffinitum aptari non poſſit. Prætere a negare non potes auꝝ pri
us natura aurum eſſe q̃ dei quadret ideæ:abſolutũ enim prius relatio
ne eſt:Aurum igit̃ & ſi aurum ſit:uerum tñ eſſe non põt niſi ꝑter auri na
turam ſimilitudo quædã adueniat:qua exẽplari ſuo reſpõdeat: ſiue ali
ud ſit ſimilitudo aliud aurum ſiue nõ:qđ propriã ſeorſum habet quæ
ſtionem. Prætere a diffinitionẽ entis põnere uideris hoc mõ ens eſt qđ
eſt alioqn non diceres diffinitionem Auguſtini hoc modo oportet ex
plere. Verum

Prætere a ſi: Vnum qđ platonici de deo enũciãt nõ denoïatiuum eſt: ſed ſubſtãtiuũ hoc aurẽ: qa Platonica omnino igno ras:& græcam linguã in telligere nõ potes. Vide igit̃ q̃ ſit ſubtilis hæc ap pellandi ratio.

Prætere a: Patet & hinc quomõ aliter materia una aliter deus dicatur.

Platonicorum: quo modo tu platonicorum potiuſq̃ Dionyſii rõnem ſequi me dicis: cum nec platõicos nec Dionyſiũ ut magna etiã uoce glo riaris unq̃ legeris. at ſci as idẽ eẽ apud platõicos dei typum eẽ unitatem & apud Dionyſiũ deum unice eſſe omnia.

Radix cui inniteris: Vi de q̃ illa radix ſit firma: quam tu nec uiribus ul lis uincere nec duro poſ ſis conuellere ferro.

Ego itaq; His oïbus ſa tisfactum eſt in priori bus epiſtolis.

Hoc eſt uerum: Nimis amas aurum cõpater: q tãtũ illi tribuas ut credas eum eẽ poſſe etiam ſi de us non ſit.

Mundos arbitrantur: Qui hæc dicunt:& aurũ dicũt eẽ puguãtia dicũt & propriã ignorãt uocẽ.

Si deus non eſſet: & au rum eſſet aurum eſſet au rum: & aurum non eſſet aurum impoſſibile enim impoſſibile parit.

Abſolutũ.n. Nõ ẽ hæc relatio accñtalis ab auro diſtincta:ſed ſubſtantia lis de qua uide apud Hẽ richũ gandauenſem niſi de dignatis.

plere. Verum eſt id quod ipſum eſt ne ſi quod eſt ſolummodo diximus eadē uideatur ueri & entis diffinitio. Si igitur entis diffinitio eſt: quod eſt ea uero ratione:qua ens eſt quod eſt : eſt quoq; ipſummet & ens:eadē igitur ratiōe qua aliquid eſt ens:eadem uerum ſit neceſſe eſt quod penitus falſum eſt. Præterea ſi uerum eſt id quod ipſum eſt. Cæcitas uera erit:& mors & falſitas & omnino non ens. Cæcitas enim eſt cæcitas & mors eſt mors & falſitas eſt falſitas. non ens quoque eſt non ens:horum quodlibet uerum erit nullo intellectu penitus cogitante. Quod ſi quodlibet horum uerum eſt:neceſſe eſt unū ſit. At ſcio mox dices:Non ne conceſſi quodlibet horum eſſe ac propterea uerum his uerbis:quæ ad te ſcripſi:ſicut falſum eſt falſum : ita falſum eſſe falſum non falſum:ſed uerum proptereaq; non diuiſum:ſed unum. Sed contra eſt ꝙ omne unum bonum eſt eodemq; modo uerum: Cæcitas autē non ſolum mala eſt:ſed iuxta ea quæ ſcribis omnino mala eſt:& nihil boni ſapit. Similiter & mors:Cæcitatis enim& mortis naturam appellare uideris naturam mali abſolutam bonoq; impermixtam:nihil igitur horum uerum eſt:nec unum maxime quando anima non cogitat. Præterea uerum eſt quod quadrat ideæ:cæcitas uero & mors nullam habent idæam. Præterea ſi deus non eſſet:nec aliud quippiam : quod intelligentiæ eſt capax:nihilominus non ens eſſet non ens:& nihil eſſet nihil:aut enim aliquid aut nihil:non quidem aliquid ut conſtat:igitur nihil & non ens:eſſet igitur id quod ipſum nunc eſt & tunc foret. Si igitur uerum eſt quod eſt id quod ipſum eſt non ens & nihil uerum foret:quod fieri non poteſt:nulli enim quadraret ideæ:non igitur formalis ueri diffinitio eſt eſſe id quod ipſum eſt. Conaris præterea defendere quod a te prius dictum eſt falſum quodlibet cōtradictionem claudere:aiſq; falſum omne contradictionem claudere quandiu falſum eſt. Adiicis & hæc uerba. At me ſedere neq; uerū eſt neq; falſum. Si uero adiicias me ſedere dum ſto illico ut falſitatem ita etiam inuenis contradictionem:nam me ſedere dum ſto contradictionem claudit:& q̄primum deſinit eſſe falſum:ut cum ſedere incipio tāprimum a diuiſione redit ad unitatem. Sed uideas rogo an tecum cōuenias. Verum enim & falſum opponi putas non quidē uelut contraria:ſed tanq̄ affirmationē:negationemq;. Quomodo igitur medium reperiri pōt? niſi inter affirmationem negationēq; ſit mediū. Præterea omnis enunciatio aut eſt uera aut falſa niſi primum principium neges:quod eſt in quolibet contradictionis alteram partem ueram:alterā uero falſam. Quomodo igitur te ſedere neq; uerum eſt neq; falſum. Equidem non uideo qua ratione id tueri poſſis niſi omnem philoſophiam & contrariorum oēm conceptum tollas. Præterea ſi falſum omne contradictionem claudit q̄diu falſum eſt deum non eſſe:quod falſum eſt contradinem claudet quandiu in rerum natura deus exiſtit. Si igitur deus nō eſſet:neq; falſum eſſet deum nō eſſe neq; contradictio:Si igitur falſum eſt ueri negatio quemadmodum ponis erit uerum deum non eſſe ſi deus nō ſit:Sed uerum omne bonū eſt ut das;igiť ſi deus nō eſſet bonum

Diximus eadem. Omne quod eſt:hoc eſt. ipſum qđ eſt. quare & omne ens uerum:& omne uerum ens. Sed alia & alia ratio.

Cæcitas autem : Aliud eſt cæcitatem eſſe ueram aliud cæcitatem eſſe cæcitatem uerum eſſe: quare fruſtra multis uerbis laboras oſtendere cæcitatē nō eſſe ueram.

Verum enim:me ſedere aut uerū aut falſum ſemp eſt:quia ſemper ego aut ſedeo aut non ſedeo:et quod dicitur me ſedere nec uerū nec falſum:hoc eſt propoſitionē hanc ex ſibi:nec ueritatem determinare nec falſitatem:quod faciunt ꝓpoſitiones neceſſariæ. Sed cū fieri poſſit:ut & ſit uera:cū .ſ. ſedeo & ſit falſa:cum nō ſedeo ex ſeipſa ad utrunq; inde terminata eſt. ſed procul dubio mi compater & charta abundas & ocio: q ad hæc deſcendas etiā pueris nota.

Sed uerum: Bonum & malum ſunt in rebus falſum & uerum in anima: ideo ꝓpoſitio uera ſignificare poteſt rem malam quamuis propoſitio ipſa qtenus uera eatenus bona: & res ipſa quatenus mala eatenus falſa ſit. Aliud autem dicere eſt. Peccare iudam eſt uerum: aliud eſt dicere peccatum iudæ eſt uerum.

Præterea omne: Omne falſum diuiſum quod in priore diximus libello. ſed non eſſe falſum ex æquo falſum: quare non eſſe falſum: ex æquo diuiſum: quod in epiſtolis ad te diximus. non enim ex æquo falſa quæ neceſſario falſa ſunt: & ſemp falſa ſunt: & quæ non ſunt neceſſario falſa: nec ſemper ſunt falſa. Quapropter nec ex æquo hæc & illa diuiſi rationẽ habẽt: uide an ex his aliquid ſit quod uel ego dicere uere debuerim uel tu coarguere poſſis.

foret deum nõ eſſe: quod uidetur abſurdum: neq; enim ſimpliciter bo
num foret neq; alicui bonum: ſed omnino non ens. Præterea ſuperio
re epiſtola dixiſti omne falſum ideo diuiſum a ſe ipſo eſſe quod contra
dictionem claudit: Si igitur non omne falſum ſimpliciter & abſolute
contradictionem claudit ſed ſolum quamdiu eſt falſum diuiſum eſt.
Cui enim ratio eſſendi & cauſa non conuenit: nec id utique conuenit
cuius ratio eſt: & ſi ſimpliciter non connenit unum nec alterum: non
igitur falſum omne ſimpliciter diuiſum eſt quod dari non poteſt: om
ne enim falſum ſimpliciter & abſolute eſt non ens: Ambo enim ut po
tius conuertuntur: eadem igitur ratione ſimpliciter diuiſum eſt: Si
diuiſum & non ens commeãt: Præterea omne uerum ſimpliciter unũ
eſt: igitur omne falſum ſimpliciter diuiſum eſt: Alterum enim eſt alte
rius negatio: præterea ſi monſtrauero omne falſum abſoluto diuiſum
eſſe: quid cauſæ fuit cur non auderes enunciare ſimpliciter quidem &
abſolute omne falſum diuiſum eſſe: ſed tunc ſolum quaudo oppoſitio
eſt: diuiſionem uero falſi demonſtramus hoc modo. Socratem ſe
dere eſt falſum ſocratem autem ſedere non eſt ſocratem ſedere igitur
a ſeipſo diuiſum eſt. Si enim ſocratem ſedere eſt ſocratem ſedere &
Socrates ſedens eſt ſocrates ſedens: ambo enim coniugata ſunt: ſi ue
ro Socrates ſedens eſt ſocrates. igitur facta ſimplici conuerſione ſocra
tes eſt ſocrates. ſedens igitur eſt ſedens. igitur ſedet: quod falſum eſt: ea
dem ratione probabo chymeram nõ eſſe chymeram nec chymeram
eſſe: eſſe chymeram: chymerã eſſe. Si enim chymera eſt chymera eſt
animal. Chymeram enim intelligimus animal ex hyrco cõſtans & ſer
uo: aut aliquod huiuſmodi. Si uero eſt animal uiuere poteſt & mori:
quod inter nos non conuenit: qui chymeram ponimus nequãq̃ a na
tura poſſe produci: ſicut nec mons aureus generari poteſt. Præterea ſi
chymera eſt animal: aliqđ animal ẽ chymera: ſed nullũ animal ẽ chy
mera: omne. n. aĩal eſt: & uiuit: & eſt ſimpliciter ens & aliquid: qđ enim
non eſt: non ẽ animal: niſi æquiuoce: chymera igiť nõ eſt chymera ea
dem ratione. nec chymerã eſſe eſt chymerã eſſe. Si enim generari eſt
moueri: generatio eſt motus: Igitur ſi generatio non eſt motus: nec ge
nerari eſt moueri: pari rõne ſi chymerã eſſe eſt chymerã eſſe: chymera
eſt chymera: Ambo. n. cõiugata ſunt: ſed chymera non eſt chymera: ut
iam ꝓbatũ eſt: igitur nec chymerã eſſe eſt chymerã eſſe. Præterea nul
la chymera eſt chymera. igiť nullã chymerã eſſe chymerã: uerũ ẽ: igi
tur falſum eſt aliquã chymerã eſſe chymerã: eadẽ rõne mõſtrabiť ua
cuũ nõ eſſe uacuũ ex quo nõ eſt: nec cæcitatẽ eſſe cæcitatem ſi nihil cę
cum ſit ſemp tñ nõ ens eſt nõ ens. nõ eſſe. n. nõ ens eſt & uerum. ſicut &
chymerã nõ eſſe eſt & uerũ pariter & neceſſariũ. Cur igiť uereri opor
tuit ne quid coargui poſſes ſi ſimpliciter & abſolute enũciaſſes omne
falſum in ſeipſo diuiſum eſſe? Quare nõ fuit opus ad cõtradictionem
refugere. Deinde ſolutã non eſſe argumentationem meã: qua proba
ui bonũ malũq; eſſe inuicem contraria ingenue confiteris: ſed iccirco ſo
lutam non eſſe dicis: q; nodus non inerat. Arguta hercle excuſatio.

Sed mirum

ſolutam non eſſe dicis: ꝗ nodus non inerat. Arguta hercle excuſatio: Sed mirũ eſt ſi nodus nõ inerat quõ nodũ ſoluere potuiſti: uerba argumẽtationis meæ ꝗ in primis lrĩs ad te ſcripta ſunt: hoc mõ ſe hñt: bonũ ea rõne qua bonũ eſt expetendũ ẽ. malũ uero fugiendũ: expetere uero & fugere ſunt inuicem cõtraria: quemadmodũ congregare ſegregareq; bonũ igitur & malũ erunt inuicẽ contraria: quod Boetius quoq; in p̄dicamentis aſſeuerat: Tu uero ita rñdes eſſe eſt appetendũ: nõ eſſe eſt fugiendũ: nõ tñ ſequit́ eſſe contraria: Sed rogo uidet́ ne tibi argumentatio tua meæ ſilis eẽ: dicas hoc mõ eẽ ea rõne ꝗ eſt eſſe eſt appetendũ: hoc eſt ꝓpria eſſendi rõ eſt aliqd appetendũ nõ eſſe ex ꝓpria rõne eſt aliqd fugiẽdũ: ſunt igit́ cõtraria. pulchre argumẽtationẽ colliges. Hac enim forma calidũ & frigidũ: albũ & nigrũ cõtraria eſſe demonſtrauimus. rõ. n. calidi eſt etherogenea ſegregare frigidi uero cõgregare albi quoq; rõ eſt oculos diſgregare: nigri uero cõgregare: Argumẽto meo cũ tu corã rñderes dixiſti ꝓpriam boni rõnem non eſſe qđ ſit aliquid expetendũ: quod tamen a philoſophis omnibus conceditur: maxime latinis: & Ariſtoteles primo ethicoꝝ libro dicit recte diffinierũt bonũ dicẽtes id eſſe: quod oĩa appetunt: id quoq; audiẽtibus mirabile uiſum eſt. Cunq; ratio boni abs te poſceretur dixiſti eo aliquid bonũ eſſe: qđ ordinatur in deum. Sed mox ſubieci igitur deus nõ eſt bonus dictum eſt deum non eſſe bonum: ſed bonitatẽ adieci: igitur inter bonum malumque aliquid eſt medium: Deus enim non eſt bonus: non etiam eſt malus. Quomodo igitur defendi poteſt malum eſſe boni negationẽ. Si media aliqua conceditur. Præterea ſi malum eſt negatio boni: Malum & non bonum idem ſunt. Vnius enim unica ẽ negatio: Sequitur ergo eſt nõ bonum. igitur eſt malum: ex negatione igtur colligi poteſt affirmatio. Præterea nec ſequitur: Si enim malum eſt uel priuatio: uel aliquid priuatum. Si priuatum eſt ſubiectum aliquod eſt: igitur & bonum: Si priuatio eſt igitur in ſubiecto igitur eſt: ſed quicquid eſt ens quodammodo eſt & bonum: nõ igitur eſt non bonum. Pręterea negas uerum eſſe quod Ariſtoteles in prædicamentis dicit bonum ſcilicet & malum contrariorum genera eſſe: quod tamen uel Boetius uel latini expoſitores negare non audent: Tu uero poſt habitis interpretibus latinis ad ſolum Simplicium refugis qui ait hac ratione bonum & malum contrariorum genera eſſe quod ex contrariis alterum ſemper bonum eſt: hoc eſt melius eſt: alterum malum eſt: hoc eſt peius eſt quod Beatus Thomas quoque ex Simplicio refert: Sed ſi licet Simplicio opponere: contra eſt quod Ariſtoteles eodem loco dicit non ſolum bonum malo contrarium eſſe: uerum etiam aliquãdo malum malo. Si uero ipſum bonum Ariſtoteles uocat quod melius eſt malum uero quod eſt peius erit ſemper bonum malo contrarium. Præterea ſi bonum & malum quæ contrariorum genera eſſe Ariſtoteles dicit ſunt melius & peius bonum & malum in relatiuorum genere ponentur: in quibus ſunt melius & peius: quæ relatiua ſunt. Ariſtoteles uero dicit bonum & malum in genere non eſſe: ſed genera.

Sed mirum: Dicere debueras quomodo: nunc ſoluiſti: nam nõ eſt mirũ non ſoluere quod nõ habet nodum. In hoc igitur me admireris quid. ſoluerim ĩ quo nodus nõ erat.

Similis eſſe: Cur non ſimilis: cum quẽadmodũ hæc ita & illa nihil uiriũ habeat: nam ſi bonũ qua ratione bonum ſit expetendum: malumq; fugiẽdum ſintq; fugere: & appetere contraria quomodo ex hoc ſequi ꝓbas bonum malumq; eſſe cõtraria: hoc eſt quod tibi eſt probandum: ad quod tamen probandum neq; ante ullum unquam uerbum feciſti neq; nunc facis. Iure igitur dixi non eſſe nodum in tua argumẽtatione: quia quod tibi ꝓbandum eſt non ſolũ nõ ualide probas: ſed nullo modo probas: aut probare etiam tentas.

Tu uero: An tu qui boetianus eſſe ſoles & barbarorum irriſor: nunc eos rides qui poſthabitis latinis interpretibus græcos interpretes ſequunt́: ſed & Thomas tuus non ſolum latinus: ſed inter latinos præcipuus Simplicii expoſitionem non ſolum refert: ſed & probat: Tu autem nõ ſolum Simplicio aut Thomæ nõ aſſentiris: ſed & latinos dicis expoſitores id negare nõ audere. Mirus homo es.

Miraris poſtremo malum & bonum a me cõtraria uel ex Thomæ ſententia affirmati:& quod maius eſt aberrare me dicis:quod dicis Simplicium falſo allegẽ:falſo quoq; dixerim Beatum Thomã eius teſtimõio probare malum bonumq; eſſe iuicem contraria:Sed caue ne tu erres:qui parũ mentem meã uel uerba perpendiſti:uerba quidẽ quæ in ſecũda epiſtola ad te ſcripta ſunt:hac ſerie leguntur. Dico igitur rurſus:& approbo bonum malũq; eſſe inuicem contraria:non quidẽ quemadmodnm album & nigrum:calidũ & frigidum:quæ omnia uere qualitates ſunt:ſed quẽadmodum ſanum & ægrum forte ac debile:rarum & dẽſum:pulchrũ & turpe:& ſimilia huiuſmodi multa:nec beatus Thomas id negat:ſed uir quidem eminẽtiſſimus in prima quęſtione de malo circa ſolutionem ſecundi argumenti mõſtrat quomodo bonum & malum:& ſi priuationis & habitus oppoſitione aduerſentur:inter contraria tamen computari ſolent:idq; Simplicii auctoritate confirmat.

Recordare igitur Ariſtotelem in prædicamẽtis quattuor oppoſitionum genera aſſignare. Item memineris Ariſtotelem huiuſmodi genera a ſe inuicem ſeiungere. Rurſus nota ſanum ab eo & ægrum inter contraria numerari:hac igitur ratione qua Ariſtoteles contraria a reliquis oppoſitionum generibus ſeiungit. Ego bonum malumq; contraria eſſe affirmaui:rurſumq; fateor. Atq; hoc etiam quod diuus Thomas dixit in prima quæſtione de malo:Bonum & malum eſſe contraria:quemadmodum ſanum ægrumq;:non autem quemadmodnm uiſus & cæcitas. Tu uero dicis:Monſtrabo tibi quam contrarii proprietatem malum omnino neſciat. Licet enim malum quiddam bono cuiuſdam contrarium uideri poſſit ut ægrum ſanõ:eo quod boni aliquid relinquit:offeram tamen malum quiddam:quod bono nequaquam poteſt hac ratione opponi:puta mors & cæcitas. Sed equidem neſcio an ſimules. Si enim uerba Thomæ accuratius legiſti plane intelligi poteſt:quomodo nec cæcitas nec mors aliud malum poteſt ex toto bonũ auferre. Cæcitas q̃dem uiſum aufert:& totum:ſed nõ uitam nec corpus: mors uitam quidẽ penitus aufert:ſed nec corpus nec materiam primam. Quod igitur fefellit eſt:quod cæcitas profecto eſt uiſus priuatio:& uitæ mors:ſed non propterea credi debuit perfectam eſſe boni priuationem:Nonne Thomas aperte ibi confitetur & dicit malum bono contrarium eſſe:quemadmodum ęgrum ſano:non quemadmodum cęcitas uiſui:cæcitas igitur inquantum mala eſt:aliquid boni relinquit cui innititur:inquantum uero eſt cæcitas nihil uiſus adeſſe permittit. Quod uero beatus Thomas ait bonum malumq; uelut habitum priuationemq; opponi ueriſſimũ eſt:Eo enim loco beatus Thomas ea proprie habitus uocat & priuationes:non ſolum quæ perfecti habitus ſunt:perfectæq; priuationes:quæ ſolummodo Ariſtoteles in prædicamẽtis habitum & priuationem uocat:uerum latius omnia quorum alterũ eſt habitus:alterũ uero priuatio ſiue integra:ſiue ſemiplena ſit tãquam habitũ & priuationẽ opponi pronunciat. Q͛d uero dixi:idq; Simplicii auctoritate cõfirmat:id tale eſt. Simpliciũ ait bea

Miraris:Quis non miretur:Mirabar tunc:cum nondum acumen tuum perſpexeram nũc non miror multa eni cõſimilia.

Allegem falſo:Et tu infra fateris te falſo allegaſſe:ſed dicis hoc nullius eẽ momẽti:quomodo ergo mens tua me fugit. Illud fateor me fugiſſe nullius eſſe momenti Simplicio aſcribe:quæ non dicit.

Credebam enim ego illũ errare:qui diceret:Simplicius hoc dicit:quod tamẽ Simplicius nuſq̃ diceret:

Si enim: Quid ut te explices totum Thomam te peruertere oportet & neſcio quas ſemiplenas priuationes, tibi fingere: negareq; Thomã ibi proprie accipere priuationẽ & habitu cum dicit malũ priuatiue opponi bono: non ne tota quæſtione p̃bat malum eſſe nihil:& inde colligit malũ eſſe priuatione nõ autem cõtrarium:an priuatio quæ nihil eſt ſemiplena priuatio eſt cæcitatẽ itez dicimus perfectã mali habere rationem non quia omne bonum adimat q̃s enim hoc neſcit: ſed q̃a totum illud bonum cuius priuatio dicitur hoc eſt uiſum adimit q̃d non facit ophthalmia:hæc ſunt igitur mala quæ nullo mõ uult contraria dici poſſe Thomas quæ cum ueram mali ratiõe habeant:profecto qui dicit malũ ex ſententia Thomæ eſſe contrarium non minus errat q̃ erraret ille cõpater meus qui dicebat Simplicium dicere quæ nõ dicit.

tus Tho.in pdicamentis dicere ea ꝓprie uocari cōtraria quoꝝ utrūq;
eſt aliud. Ariſto.uero ſanum & ægrum inter cōtraria numerat:nō etiā
cæcum & uidens. Simplicius igitur qui Ariſto. interpretatur neceſſe
eſt cauſam reddat:cur non oēs priuationes Ariſtoteles inter contraria
computarit cauſam uero explicare non poteſt niſi q̄ dicta eſt. Beatus
igitur Thomas qui ait ſimplicium dicere ea proprie contraria uoca-
ri:quorum utrunq; eſt aliud cum cauſam explicet ob quam ſanum &
ægrum inter contraria numerentur nō etiā cæcum & uidens ex ſimpli
cio neceſſe eſt id colligat:qui Ariſtotelem exponit qđ ſiue uerum ſiue
falſum ſit res nullius momenti eſt in qua peruagandum ſit. Quoniam
uero poſtremis litteris malum quod boni negationem putas appella
re uideris malū qđ oīo malū ſit: eodemq; modo falſum ueri uniuſq; di
uiſum pcūctari te uolo An chymerā putes eē oīo nō ens:Si negabis ti
bi neceſſe ē cōtradicas: q prius dixiſti chymerā eſſe oīo non ens & fal
ſam:Si uero dederis oīo nō ens eē ꝓcedā hoc mō:non ens & oīo malū
ſunt paria:chimera aūt eſt omnino nō ens igiť & oīo mala: quod fieri
nō pōt:chimerā.n.eē cōtradictionem nō claudit:pōt igiť a deo creari:
qđ uero pōt eſſe: eſſe aūt bonum eſt qđ igiť pōt creari pōt bonū eſſe:
ſed potētia ad bonū bona eſt:chimera igiť nō ex toto mala eſt. Præter
ea chimera & a deo & a nobis pōt intelligi:pōt igiť ap̄ mentē noſtram
eſſe & aīum:igiť quoquo modo pōt eſſe qđ autē quoquo modo poteſt
eſſe quoquo mō bonitate pticipat:chymera igitur nō ex toto mala eſt.
Præterea nihil pōt malū eſſe niſi fugiendum ſit:nihil uero fugi poteſt
neq; uitari niſi cognoſcať aut ab eo quod fugit aut a deo q naturalem
fugę inſtinctum inſeruit neceſſe eſt igiť malum omne quodāmodo co
gnoſci poſſe:cognitio autē bonum qddam eſt:igitur & poſſe cognoſci.
potentia.n.ad bonum bonum quiddā eſt. Præterea Ariſto.quarto me
thaphyſicæ dicit negationes priuationeſq; quodammodo entia eſſe:
immo & ipſum non ens quodammodo ens eſſe dicit cuius ſignum eſt
inquit ꝙ dicimus non ens & nō ens: quod uero quoquo modo eſt ens
quoquo modo bonū eſt:chymera igitur in qua uerum eſt nō entis uo-
cabulum prædicare quodammodo eſt ens & bona: Præterea malū eſt
priuatio boni:priuatio uero omnis eſt negatio formę ī ſbo apto nato
formam & habitū habere.nihil igitur malum eē pōt quod boni capax
nō ſit & aptum capacitas uero & aptitudo in bonum bona eſt:Malum
igitur omnino malum eſſe nō poteſt:unde Auguſtinus inquit malum
ſemper in bono eſſe: Præterea ſi malum eſt priuatio boni ut dicis quo
modo poteſt eſſe boni negatio. alia.n. eſt oppoſitio priuationis & ha-
bitus:alia uero affirmationis negationiſq;: Præterea tuarum partium
eſt monſtrare factam prius a te rationem ualidam eſſe qua probabas
ex Ariſtotele & Tho.deum ens non eſſe: ego enim utranq; infirmaui
nec ſatis eſt dicere. Scio aliquando a peripatheticis deum ens uocari:
ſed & illud ſcio ap̄ eoſdem appellatione entis deū aliquando non clau
di:Monſtra.n.rogo quo in loco uel Ariſto.uel ariſtotelici deum entis
appellatione non cenſeant.

Siue uerū Cur igitur non ingenue fateris te erraſſe. Neq;.n. mirum eſt homo es.

An chymeram:In iſta tua chymera multas fingis chymeras.

Creari: Si creari chymera poteſt a deo nō eſt hæc potentia in chymera ſed in deo.

Præterea Chymera: Notio quam mihi de chymera formo: ut aliquid ē ita bona eſt ipſa uero chymera ut nihil eſt ita neq; bona eſt.

Ariſto.iiii.meta. Bonum & malum ſecūdum te ſunt contraria & utrūq; cōtrariorū eſt aliquid poſitiuū ergo & qđ ē bonum eſt aliquid poſitiuū & ꝙ eſt malum eſt aliqd poſitiuū & ſecundū te nō ens ē bonū ergo ſecundū te nō ens eſt aliqd poſitiuū. & aliqd & ens cōuertūtur ergo ſecūdū te nō ens eſt ens poſitiuū uide quo nos pduxit tua chymera.

Præterea malū eſt: At ſm te eſt contrarium nō priuatio.

Auguſtinus inqt: Nō dixit malū eſſe bonū ſed in bono.

Præterea ſi malū Eatenus priuatio eſt q̄tenus priuatio.formaliter negatio eſt.

Mōſtra.n. Relegas priores epiſtolas. & uidebis hoc tibi in illis monſtratum etiam fortaſſe plus q̄ deſideres.

Cæterū ſi uacabit explicato q̄uo defendas deū eſſe & unū: deū tamen
nō eſſe deū: Si.n.uocabulū itelligiť neceſſe eſt deſcriptionē quādā ab
aīo formari: q̄ data mox ſequiť deū eſſe deum: nec.n.Simonides poeta
tēpus ad rñdendū petiiſſet tyrāno q̄rēti qd eſt deus niſi uocabuli inter
pretationē & notā aīo cōcepiſſet: in oī.n.q̄ōne prima ē uocabuli ſigni
ficatio. Præterea ſi deus eſt unus: aliud unū eſt deus: qđ nō niſi deus eē
pōt: Itē ſi deus eſt & nō eſt deus: eſt aliud a deo: A ſe ipſo igiť aliud eſſe
neceſſe eſt. Præterea ſi ideo deus nō eſt deus ꝗ nomē dei concretū eſt
aliud ſignificans: & aliud concedi nō debet deum eſſe: deū eſſe unum:
nihil.n.eſt in rerum natura qđ deitate participata ſit deus. Poſtremo
monſtrabis quomodo uel probes uel defendas cōtradictionem clau-
dere deum non eſſe & aurum eſſe: grata erit mihi huiuſmodi diſputa-
tio: nec tibi debet eſſe moleſta: eſt enim diſputatio cribrum ueritatis:
Suauiſſimus animæ cibus nihil habens ingrati. Vale.

Quartæ obiectiones.

NOn ideo dictū eſt deū ens nō eſſe ꝗ eē in deo pro eēntia eſt:
ſed q̄a eſſe nō eſt aliud ab eēntia: qđ lōge diuerſum eſt: Alio
quin ipm eſſe lapidis: qđ ſibi pro eēntia eſt: nec ens erit: nec
bonū: eſſe.n.lapidis nō eſt eēntia: ſed ipm ſibi: & eſſe ſuū: & ſua eſt eēn-
tia. Si in negatiōibus: & priuatiōibus qd ſint q̄ri non pōt: Cū igiť ſint
nō ſatis eſt ad q̄ōnē qd eſt formādā ſcire rē: de qua q̄riť eſſe: ſed ampli-
us ſcire oportet: & eſſe: & aliqd eſſe q̄renti igiť qd eſt ridicule ac irratio
nabiliter rñdeť ens: aut aliqd: ſiue ens prio mō: ſiue ſecūdo capiať qđ
ſi queratur quid ſit peccatū uocabuli potius eſt q̄ſtio q̄ rei. Si ali-
qd eſt ens: ideo iuxta poſitionē tuā eſſe ens: ꝗ eē eſt aliud ſcđm rem ab
eſſentia: aliud eſt inq̄s hūanitas: aliud hō: aliud albū ſiue albedo: aliud
res alba: igitur ſi idea eſt ens ideo erit ens: ꝗ eſſe ideæ eſt aliud ab idea.
Idea aūt deus eſt: eſſe igiť ideæ eſt aliud a deo: eſt igiť i deo ſcđm rem
cōpoſitio nō ſolū ſcđm rōnē. Iuxta denominatiuoꝝ diffinitionem
unus ab unitate denominatiuum eſt: deus autē iuxta tuā poſitionē ex
ſimilitudine unitatis unus dr̄: nō igiť ad ſubſtātiā dei ſpectat p̄dicatio:
qua platonici dicūt: deus eſt unus: p̄terea cū dicimus deus eſt unus nō
qd ſit ſed q̄uo ſit ſignificari putas: modus aūt ex accidētiū eſt gñe non
igiť uocabulū unius in deo ſubſtātiuum eſt neq; ad rē ptinet: ꝗ uel Pla
tonicā ſectā nō didicerim uel græcā linguā ignorē: nō eni id ſatis eſt ad
tutādā academicoꝝ diſciplinā. Si deus nō eēt & aurū eēt: aurū in-
q̄s eſſet: aurū & nō eſſet aurū: igiť eſſet auꝝ: Si igiť diffinitio ueri con-
ſtat erit uerū nulli q̄drans ideæ. Si ſocratē ſedere neq; uerū eſt: neq; fal
ſum eo ꝗ neceſſariū nō eſt: eqdē defendā nō in quolibet affirmationē
uerā eſſe uel negationē: nō eni in quolibet uel una uel altera neceſſari
am hēt ueritatē. Si bonū & malum ſunt in rebus: neq; uero: & fal
ſum in aīa ubi eſt tua affirmatiōis & negatiōis oppoſitio: negatio eni
nihil ponit: Q̄uo etiā chymera in rebus: eſt & aīa. ſi eſt oīno nō ens &
falſa: cū non ens & malū mutuo conuerti putes. Si cæcitatē eſſe cæci-
tatē uerū eſt & q̄s non uideat cæcitatē eſſe uerā: idē eni ſunt: ſola eni cę
citate

Cæterum: Attēde mox explicabo cum per hanc dictionem deus id concipis tm̄ quod ſignificatur per nomen non hēt hæc dictio prædicari rationē ſed ſubiecti. Eſt enim illud de quo quæritur qd nam de eo enuntiari poſſit aut debeat: nō autem illud quod de alio enuntiatur: quare neq; id aut Simonidi erat ignotum aut conſulenti eum tyrāno. Cum itē quæris ſi deus dici deus nō poteſt an ſit aliud a deo quæro a te quid concipias per hanc dictionem deus quam de deo enuntias. Si nihil cōcipis nihil erras quia nihil dicis. Si aliquid concipis dico deum aliud eſſe ab eo quod tu concipis & conceptum per hanc dictiōem deus explicas. quoniam ſupra omne illud eſt quod a nobis concipi poſſit. Deum non eſſe: Veniamus ergo ad aurum tuum quod omnino nō uis perdere etiam ſi perdatur deus. Fieri nō poteſt ut aliquid ſit ſi nō ſit ipſum eſſe fieri igitur non poteſt ut aurum ſit ſi deus non ſit: præterea ſi deus non eſt igitur infinitum eſt ſi infinitum eſt nihil eſt quoniam ſi infinitum eſt finitum non eſt: ſed & ſi infinitum eſt infinitum non eſt quoniam infinitū ſe ipſum perimit quéadmodū & alia quæ contra dictionem claudūt ſi nihil eſt aurum nō eſt. Hæc ſatis credo eſſe tibi homini quātum uis ingenioſo.

Vale.

citate poſita ponit̃.hoc quod eſt cæcitatẽ eſſe cæcitatem:& ablata auferẽ unde ea-
dẽ ratio ne ſoc.& ſocratẽ eſſe ſocratẽ idem eſt & eadem generatione utrunq; genera
tur:& p ſe deus quoq; & deũ eẽ deum idẽ:utrunq; enim ęternũ eſt & prima ueritas.
Si falſum oẽ ſimpliciter diuiſum eſt ut ꝓbatum eſſe nõ negas dici nõ debuit falſum
quiddã cũ hac ſolum cõditione diuiſum eſſe hoc eſt q̃diu falſum eſt: Si enim oĩs ho
mo ſimpliciter & abſolute eſt riſibilis condictionẽ nõ oportet adiungere:qua reſtri
gas dicens:omnis homo eſt riſibilis q̃ diu eſt homo:nec propterea reſtrictio debuit
adiungi ꝙ nõ omnia falſa ſunt ęq̃liter diuiſa:aut falſa nec enim omnia entia ſunt æq̃
liter bona:abſolute tamen bona ſunt omnia. Quomodo concludat̃ bonum ma
lumq; eſſe contraria:ſi proſequi:& fugere ſunt contraria facile conſtabit.ſi ratio cõ-
trariorũ motuum ſatis a te fuerit intellecta. Quid miraris ſi dico latinos Ariſto
telem non negare:que Simplicius negat:non etiam boetius: nunquid propterea
uel Boetium nõ imitor uel barbaros extollo,mirum ne hominem uocas: Ego uero
te mirabilẽ appellarim: qui cum boetium imiter poſthabito interim Simplicio me
Boetium aſpernari: & barbaros ſequi exiſtimes. Si cõtraria ſunt bonum & malum
chymeram uis probare aliquid eſſe:quod in rerum natura ſit:ſed ſi perceptum ſit q̃
ratione bonum & malum contraria dixerim:quod nondum aut nis:aut poteſt intel
ligere nihil ex chymera probaueris. Priuationes quaſdam a me Semiplenas uo
cari plurimum admiraris & nullas eſſe probas hoc modo: Malum eſt nihil: igitur
non eſt ſemiplena priuatio: Ego uero argumẽtum tuum proſequens:ſic dicam:ęgri
tudo mala eſt: igitur nihil eſt non eſt igitur ſemiplena priuatio ; eſt autem priuatio
quædam ægritudo:non igitur eſt uel ſanitatis uel boni cuiuſpiam ſemiplena priua
tio:ſed plena potius:& perfecta:quod fieri non poteſt imperfecte igitur priuatio-
nes ſemiplenæ ſunt ut ægritudo:raritas: turpitudo:cæcitas uiſus perfecta: boni im
perfecta:bonum enim quod in uidente eſt totum non adimit.
Si uerum eſt quemadmodum ſcribis malum omne boni aliquid relinquere: chyme-
ra igitur:quę eſt omnino non ens:& mala boni aliquid retinet.Si uero boni aliquid
ſeruat non omnino mala eſt: neq; omnino non ens. licet etiam potentia: qua creari
poteſt & eſſet in deo ſit: & notio : qua poteſt intelligi ſit in animo non tollitur quin
chymera potentia bona ſit:& ens:eſt enim potentia dei: & chymeræ alia & alia ra-
tione:nec enim negamus antichriſtum potentia bonum eſſe cuius potentia qua po
teſt eſſe partim eſt in materia partim in cœlo:& homine. Præterea quomodo Chy
mera. Si omnis interim cogitatio & potentia dei excludatur : eſt omnino non ens
& mala. Vt enim non ens ſit certe mala eſſe non poteſt: Malum enim eſt priuatio:
quæ in ſubiecto conſiſtit: quod neceſſe eſt bonitate participet: alioquin ſubiectum
eſſe non poſſet: Quod enim omnino non eſt ſubiici non poteſt.
Nondum improbaſti : quod a me dictum eſt : idq; ſimplicii auctoritate confirmas
niſi quod ais ſimplicius non dicit.ſed non propterea gloriari oportuit: neque enim
dixi Ariſtotelem ſentire omne omnino ens uel per ſe uel per accidens eſſe nec bea-
to Thomæ aliquid propterea falſo aſcripſi.
Licet priuatio omnis negatio quædam ſit nondum tamen conſtat aliam non eſſe af
firmationis negationiſq; oppoſitionem,aliam uero priuationis & habitus:nec pro
pterea ſi malum eſt priuatio boni malum & non bonum conuerti neceſſe eſt.
Defenſionem tuam qua tutari uis deum non eſſe deum, ego nec ueritati nec Beato
Dionyſio conſentaneam puto nec beatus unq̃ Dionyſius deum negauit eſſe deum

Sed quemadmodũ.B.Tho.interpretatᷓ nullum nomen dei naturam integre poteſt explicare:nec alia ratione affirmationes putat deos eẽ incõpactas. Tu uero dicis dei nomẽ ſi deſcriptionẽ hẽt ſubiecti rationem habere non etiã prædicati: ſed hoc cõceſſo argumentũ perſtat:Sit enim.a.ratio nominis dicaturꝗ hoc modo deus eſt. a.ratio enim cuiuſlibet de eo prædicatur cuius eſt ratio.igitur facta ſimplici cõuerſione:a.eſt deus.igitur deus eſt deus:item dicis cum quęritur an deus ſit aliud a deo nec ne:ſciri oportere q̈d dei nomine concipiatur:quicquid autem detur aliud inqs dicam deũ eſſe.eſt enim ſupra omne id quod concipi poteſt:ſed nõne huiuſmodi ſolutio ſecũ pugnat.Si euim cõſiteris propoſitionẽ huiuſmodi:quę eſt deus eſt ſupra id quod concipi poteſt:nõ ne palam aliquid de deo affirmas:fiat igitur & ſit nominis diffinitio ea oratio q̃ eſt ſupra id quod concipi poteſt: & argumentũ militibit.ꝑterea ſeqtur deus eſt ſupra omne id quod concipi poteſt:igitur deus concipi nõ põt alioquin idem ſupra ſe ipſum foret: nõ igitur amari põt nec coli. Poſtremo tantam putes eẽ auri potentiã ut uelimus nolimus uel re uel animo ex neceſſitate deum ſecum trahat hoc modo:Aurum eſt.igitur ipſum eſſe eſt:igitur deus eſt:item ſic deus eſt.igitur infinitum eſt.infinitum eſt.igitur nihil eſt. Si ens infinitum eſt in quis finitum nõ eſt.quaſi ſic arguas finitum nõ eſt.igitur nihil eſt: deinde ſic infinitum eſt igitur infinitum non eſt. infinitũ enim inquis ſe ſe ipſum perimit: Equidem puto ſi Nicoletto quiſpiã huiuſmodi argumẽta ſcripſiſſet:nihil reſpõdiſſet:nec ego contra aliquid opponam:ne ubi res mihi luce clarior uidetur aliquid uidear dubitare: ꝙ ſi iiſdem argumentis poſitionem tuam probes:equidem uereor ne aurum perdas.

Iis obiectionibus ſi uoles aliquid reſpondeto compater optime:quo diſputationi iam finem faciamus:ſatis enim luſimus.cæterum nolim putes me aut odio aut maliuolẽtia in hæc diuertiſſe: ſcio meminiſti priuſq̃ aliquid tibi ſcriberem ſignificaſſe an uelles:Equidem deum teſtor comitem meum mirãdulanum & amo & ueneror. quod ſi aliquãdo experiri libuerit me nihil mẽtitum cognoſces.

IOANNES FRANCISCVS PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO PHILOSOPHO INSIGNI.S.

QVanq̃ Ioãnis pici patrui mei obitu ſtudiorũ meorũ alacritas oĩs & ſpes q̃ q̃ſi tota in eo repoſita fuerat elãguit:q ꝑpe cũ futurũ ſperarẽ eo uiuẽte ut ꝑ̃biæ ſtudia ad caſtitatẽ priſtinã:ſed magnis ditata opibus reuocarentᷓ:chriſtianaꝗ fides eliminatis ĩ uniuerſum erroribus hæreſibuſꝗ depulſis ualidiſſimis in aduerſos hoſtes turribus muniretur. Nõ tñ ſic animo cõſternatus ſum ut totis uirib⁹ nõ laborauerim ne uigiliæ oẽs ĩchoatæꝗ lucubrationes q̃ ab hoĩe illo ĩ litteris undequaꝗ admirãdo ꝓfluxerãt penitus deperirẽt: quo circa mihi ipſi nr̃iſꝗ hoĩbus cõſulẽs q̃ maximis potui itineribus Florẽtiã cõtendi: dediꝗ operã q̃ potui rõne ut q̃cũꝗ ab eo notata fuerãt licet ĩexpolita & ĩexcuſſa in noſtrã ꝑmitterentᷓ ꝑtãtẽ:nõ inanes oĩo fuere cõatus nr̃i:nã & ſi adaptę adhuc tabulę ñ eẽnt nec notus hæres adapta nihiloſus ita ſcrinia fuerũt ut cõmẽtatões cũctas ĩſpicerem⁹ uerſareq̃ muſꝗ. Vidimus ĩ charthaceis illis diſꝑſis codicib⁹ ĩcredibile hoĩs ſtudiũ: lectionẽ oĩmodã ↄceptus ſupra captus hũanę mẽtis admirabiles. Verꝝ ĩ redigẽdis ſcriptiõibus nõ laudãdã ĩcurioſitatẽ:hic ĩde diſiecta diſſipataꝗ oĩa.ſed de his alias.Dũ hęc diligẽit cura euoluerem⁹ opuſculũ ei⁹ de uno & ente q̃tuor ferme añ occubitũ an

nis emiſſum

nis emiſſum una cum tribus i ipſum a te pſcriptis epiſtolis earumq; reſponſis in ma
nus incidit:qbus ob rei nouitatem nō perlectis mō ſed hauſtis ſed pene ut aiunt de-
uoratis(rumore enim id factum agnouerā ſed qd momenti allatum eēt exploratū
ſatis nō habebā)Mecū cogitare diſceptareq; occepi an illđ publicitus aliis cū ope
ribus quę in unum redegeram:& publicāda cenſuerā ipreſſoribus dare deberē nul
la tuaꝝ obiectionum habita mentione:An cōſultius fieret ſi & oppugnatū hinc of
fenſaculis inde propugnaculis promunitum exiret in publicū. Poſt longam rei di-
ſcuſſionē poſtrema tandē menti ſententia ſedit. Sane doctis hominibus obuiam fa
ctum notas infamiæ ferre uideret. Si accuſatores nō tantū expaueſceret: Sed & in
iudicium citare recte quaſi parū fidens conſcientiæ non auderet pīter quoq; ut re-
ſpōſis comitatū iret oportunū eſſe uiſum eſt ueluti ad defendendā cām innocentiæ
teſtibus qđ noſtrum conſiliū laudatū iri a pbis uiris nō dubitaui quādo aut me pa
ti oportuiſſet defunctū patruū hominē pfecto de me meritiſſimū aliqua ex parte
famigeratæ doctrinæ ſuæ tali nō pmulgato libello defraudari:aut eo ſolo pgredi-
ente nequiſſimis uituperatoribus anſam ſemp crimināʼdi relinquere nō accitus in fo
rū quæ & obiectando & repellendo pluribus utrinq; epiſtolis cōcinata fuerant. At
oblatis nonnullis litteris Chriſtophori ſaxoli noſtri & ciuis & medici qbus quartā
te ſuper id negocii cudiſſe epiſtolā quæ reſponſione caruerat ut aiebas nobis ſignifi
cabitur:res in dubium reuocata eſt. Iterūq; ſniē ancipitis factus penſiculandū exa-
ctius liberatum iam iudiciū duxi quando poſtremus accuſator urgeret cām: nec eſ
ſet qui patrocinaretur. Inde meū ſubiitaſum titilatio quædā ſuſcipiēdæ defenſionis
quo me tamen p tutādo ſilentio uerterē nō erat in promptu. Mouebāt hinc mentem
hominis modeſtia in oēſq; benignitas ingenii quoq; ſolertia & acrimonia in enodā
dis diluendiſq; ēt ex tpe difficilibus nodis inexplicabilibuſq; ſcyrpis ut ſcilicet arbi
trarer ultimā epiſtolā tuā non fuiſſe tuto delatā:cogitabā inde factū facile fuiſſe ut
qđ referri pſiſſet: Si tñ fideli nūtio tuæ ſunt redditæ epiſtolæ uel tabellarioꝝ incuria
(fit.n.id ſæpenumero)uel alio quopiā caſu i itinere piiſſet. Succurrit demū in eno
dationib⁹ priorū qōnū tuaꝝ cōqueſtū illū fuiſſe a te ſæpius eadē iterari & de eiſdē
ſæpius dubitari ob id ſtatim totius controuerſiæ ueſtræ capita pcurri an.ſ.in pri
mis reſponſionibus aliqua dephendi poſſent qbus mōſtrarē fuiſſe q̄rtæ epiſtolæ ſa
tis in parte factum anteq̄ ſcriberet. Succeſſit ex uoto res tantaq; repperi ad propo
ſitū facientia ut ſi non uerbis quantū fieri potuit obiectionibus ultimæ epiſtolæ re
ſponderim adeo ut ipſaꝝ nodos ex priorum quæſtionū tuarum ſolutionibus aper-
tos magna ex parte poſſis agnoſcere. Addidimus multa a magnis ēt auctoribus p
teſtimonio petita quæ omnia nō alia de cauſa factitata a me exiſtimare te uelim: ni
ſi ut rudium inſolētiumq; philoſophiæ & maliuolorū iudiciis occurrerem:ad quos
forte cum peruenisſet fama quartam te ad patruum meum ſuper ea cōtrouerſia de
diſſe epiſtolam cui non reſpondiſſet:tuliſſent actutum ſententiam(qui blacteroni-
bus & inuidis mos eſt)alia quapiā de cauſa q̄ iuſta non eſſet reſcribere picum non
curauiſſe: Alioquin mi Antoni etiā a pricipio ſuſceptū opus libētiſſime omiſiſſem.
Tum ut controuerſiis a quibus abhorrēs ſum & ſi iuſtiſſimā cām agerem non uide
rer initiari: Tū ut a uero philoſophiæ tramite nō deuiarem:quem poſt equos & ar-
ma(& ſi quoſdam litterarū floſculos a pueris olfecerī)poſt magnorū ducū cōmer
cia Io. Pico patruo Ioānēq; mainardo nr̄o ducibus metiri occepi:qñ naturę notitia
nō ad litterarios deſudādos agones:ſed ad naturæ ipſius conditorē agnoſcēdū ordi

netur philoſophicæq; cõm ẽtationes ſuapte ſemp ſpõte iuitare nos debeant ad peni
tiſſima diuinoꝝ eloqoꝝ neſtigãda ſenſa: hic ſtudioꝝ oĩum finis his nobis iter reue-
laẽ ad cælũ: ſi tñ ea nõ gloriæ nr̃æ captãdæ gr̃a excoluerimus: ſed ut deũ noſtrũ &
facilius cognoſcere & feruentius amare poſſimus. Vt inde ꝓmptius quæ mãdauit
faciẽda ꝓſequamur: quæq; docuit uitanda fugiamus. En tibi cauſam ſuſcepti huius
mihi oneris tecũq; negocii explicatã inſtiſſima eſt ut uideẽ iccirco æquo a te aio p
ferẽda qnetiã arbitrari forte potui ut his noſtris uti poſſem ueluti internũtiis in au
ſpicata mihi iã tecũ cõtractaq; ferrariæ beniuolẽtia cõfirmãda. Nã cũ ꝓximis die-
bus iſtuc appuliſſem q̃ es hũanitate me inuiſere dignatus es. Atq; interloquẽdũ de
litteris deq; morte patrui ac eius opibus multis icohatis nec cõſumatis pcepta opi
nione mea reſpõdendi. ſ. tibi ſoluendiq; argumentationes tuas tantũ abfore oſtendi
ſti ut offendereris: ut etiam quod facturus erã laudaueris. Sed ipſum iam negociũ
Pria obiectio aggrediẽtes primæ obiectiõi diſſoluẽdæ mãus i primis admoliamur. ea ẽ huiuſmõi
Nõ ideo dictũ ẽ deũ ens nõ eſſe ꝙ eẽ in deo ꝓ eẽntia eſt: ſed q̃a eẽ nõ eſt aliud ab eẽn
tia qđ lõge diuerſum eſt alioqn ipſum eẽ lapidis qđ ſibi pro eẽntia eſt nec ens eẽt
nec bonũ. eſſe enim lapidis nõ ẽ eẽntia ſed ipſum ſibi & eẽ ſuũ & ſua eſt eſſentia cui
Præfatio uel facilime rñdebimus. Sed iubebo in primis eoꝝ te meminiſſe quæ ab ipſo hmõi
quædam rei gr̃a ſunt pſcripta ne pugnãtia ille uerba ꝓtuliſſe uidereẽ. In eo qppe cõmẽtario
Amelius de ente & uno (qđ ẽt tuaꝝ obiectionũ rñſis cõmemorauit) Ameliũ Iamblicũ Sy-
Iãblicus rianũ cõpluresq; Platonicos q deũ ens nõ eſſe dixere nõ mõ ꝓbauit ſed toto tracta-
Syrianus tu principaliter hoc egit: ut nõ ſolũ ex Ariſtotelis uerꝝ ẽt ex Platonis dogmate oñ-
deret deũ & eſſe & dici ꝓpriæ ens. Sed & aliquã locutionis rõnẽ eẽ mõſtrauit quã
q ſeqnereẽ nõ abſonũ erat a ueritate deũ appellatione entis eẽ maiorem. Atq; ob id
Diony. hoc a ſe factitatũ eſt ut & Dionyſii anctoritas & Thomæ rõ hẽreẽ ne oĩno ut eius
Thomas uerbis utat iſanire uiderenẽ doctiſſimi ſanctiſſimiq; uiri q id dixerũt Deũ. ſ. nõ eſſe
Solutio ens. Sed ſup ens q̃ ſniam alter milies repetiuit: alter qñq; uſurpauit: Sed redeamus
ad nos. Cũ ergo hoc mõ. Deũ ens nõ eẽ dictũ ſit hac rõne id ꝓlatũ aſſerimus quod
obiectiõis eẽ in deo pro eẽntia ſit. cui opponis nõ hac ſed illa aſſertũ rõne qđ eſſe dũtaxat nõ
ſit aliud ab eẽntia. duo hæc diuerſa eẽ penitus exiſtimãs ego uero alterũ alterius di
ctiapitionẽ dilucidationẽq; eẽ cõtẽdo. Cũ. n. dicit ens nõ eẽ deũ q̃a in eo eẽ ab eẽn-
tia diſſepatũ nõ ſit nil aliud affert q̃ eẽ in deo eẽ ſibi ꝓ eẽntia: nec p hãc orõnẽ. ſ. eſſe
in deo nõ eſt aliud ab eius eẽntia iudicat nobis eſſentiã in deo eſſe: ut p uerba illius
cõtra quẽ argumentatus es liquido pſpicit nã tuã obiectionẽ patruus cõfutauit q̃
hãc ipſam materiã cõcernebat ingens mõ. n. Platonici cũ id aiũt intelligũt eẽ in deo
eſſentiã & eẽ ſedm̃ eo nõ differre. At eẽ in deo locũ eũ hr̃e quẽ in rebus aliis habet
eẽntia ut ei ꝓ eẽntia nihil ſit aliud q̃ ipſum eſſe. ꝙ aũt incõgruũ oĩo credas ipſum la
pidis eẽ nõ poſſe dicirens & bonũ mutabis forte ſniam ſi cõſideraueris q̃ a Thoma
Thomas aqnate q q̃ſi cõtrouerſiæ iudex a uobis aſcitus ẽ i pria ptæ ſummæ qõne. xlv. artica
lo. iiii. dicanẽ palãq; cognoſces ipſum eſſe quod in eẽntiæ cõpoſitionẽ cadit nec ens
nec creatũ appellari debere qñ formas oẽs nõ ſubſiſtẽtes & accidẽtia ceteraq; id ge
nus magis coexiſtẽtia & concreata q̃ creata & entia nũcupari poſſe ꝓnũciet. Qua
ꝓpter ab eius ſectatoribus potiſſimũ Capreolo cũ de entis & eẽntiæ diſtinctione
ſit qõ eẽ ipſum creataꝝ reꝝ nec in uero ꝝ entiũ nec in creaturaꝝ nũero recipit. ꝙ ſi
entis appellationẽ nõ ſuſcipit ꝓculdubio nec boni cũ ens & bonũ ſe mutuo cõſe-
Secunda quãẽ pariq; ãbitu reciprocẽt. Scdo loco hũc I modũ argumẽtaris ſi in negatiõibus
& priuationibus

& priuatióibus qd ſint q̄ri nō pōt cū igit̃ ſint nō ſatis ē ad qōnē qd eſt formādā ſcire obiectio
rē de q̄ q̄rit̃ eſſe ſed amplius ſcire oportet & eē & aliqd eſt q̄rēti igit̃ qd eſt ridicule
ac irrōnabiliter rn̄det̃ ens aut aliqd ſiue ens primo mō ſiue ſecūdo mō capiat̃. Q ꝺ̕
ſi quæraţ qd ſit peccatū uocabuli potius eſt qō q̄ rei: Cui obiectioni rn̄demus nō il Eius
lū unq̄ dixiſſe in priuationibus & negationibus nō poſſe q̄ri qd eſſent. Sed nō poſſe ſolutio
rn̄deri quid Thomæ gr̄a ꝓtulit quē te ſup hoc dubitante in prioribus epiſtolis ue-
rū ne ſcilicet eſſet an falſum citauit his uerbis uerū eſſe fatearis oportet niſi deſeras
tuū Thomā: qđ & nos etiā ab Egidio Romano in ſecūdo cōmētarioꝝ libro in theo Egidius
logicas ſn̄ias aſſertū eſſe reperimus. ſatis enim eſt ad quæſtionē quid eſt formandā
ſcire eam rem eē de qua ſciſcitat̃: neqꝫ neceſſariū eſt ut q qd res ſit ueſtigaturus eſt:
ſciat rem eſſe aut aliquid primo mō ſed ſecūdo tm̄ hoc eſt eā eē. Quod ſi cōtēderes
te intellexiſſe quæſtionē eam formari poſſe cui poteſt affirmatiue & recte reſpōde
ri primū ſi putas quæſtionē illā nō poſſe recte formari niſi res de qua quærit̃ ſit ta-
lis ut p eā quæſtiōi illi reddi rn̄ſum queat tecū nō uenio. Ariſtotelis enim ſn̄ia eſt p
cunctari poſſe centaurus ſit nec ne centaurū tn̄ tale non eē ut p eū q̄ſtioni an eſt poſ
ſit reſponderi cū mera ſit fabella merū figmētū. pariter quoqꝫ aduerſor ſi credis hoc
idem quęrentē noſſe oportere: nā plus ſcire eum non oportet (ut oſtendimus) q re
cte qd ſit res pcūctat̃: q̄ eam eſſe. q ergo nouerit rē eſſe aliqd nō ridicule rn̄detur eā
eſſe aliqd neſcienti cuipiā & de hoc pcunctāti. ꝙ uero interrogātes qd res ſit doce-
re nō cōſueuerimus eam tm̄ uel ens eſſe uel aliquid ut abſolutius rn̄deamus euenit:
nā exploratū habentes eam eſſe aliquid adhuc qualе nā ens eſſet rimarent̃. eoꝝ igi
tur nō ſolū expreſſæ petitiōi: Sed & ueſtigādi deſiderio ſatiſfacimus cū cōceptas &
nō ꝓlatas qōnes ipſoꝝ noſtris rn̄ſionibus pueniendo diſſoluamus. uerba uero illa
ꝙ ſi quærat̃ quid eſt peccatū uocabuli potius eſt qō q̄ rei quæ illius obiectioni cō-
tra te factæ fuere: rn̄ſum nō multū momenti attuliſſe uident̃: cū enim tu prius argu
mentatus eſſes ex Thomæ ſn̄ia. ens uidelicet iuxta primū modū uocari quod quæ-
ſtioni quid eſt rn̄detur: quęrentiqꝫ qd eſſet quod mundū conſeruaret & moueret ra
tionabiliter deū reſpōderi: ex quibus colligebas deū primo mō eē ens & aliquid rn̄
dit ille uide quantū fallaris malū ſecundū Tho. tale nō eſt ut q̄renti de eo qd ſit poſ Oſtenſio
ſimus aliquid rn̄dere uel ens / & tn̄ quærenti quid eſt peccatū reſpondere poſſumus erroris
quod eſt malū / ideo nihil tibi tua ſuffragat̃ reſpōſio hæc ſcilicet quod ſi quærat̃ qd
eſt peccatū uocabuli potius eſt qō q̄ rei. Nā nō nimis eſt quæſtio nōis (q̄q̄ & hic &
ibi diuerſa ratio) quid eſt qđ mundū gubernat q̄ quid eſt peccatū cū ille q mundū
gubernat deus. ſ. quidditatē ut recentiores loquunt̃ nō habeat: quod & oēs pter eos
q in pdicamēto eū collocant apertiſſime cōfirmant. Et ut ſanctiſſimus ait Dionyſi
us noſtræ poſt apoſtolos princeps theologiæ ipſius nec nomen eſt nec diffinitio: Diony.
quinetiā nec illis q̄ antea dixiſti tuū hoc reſpōſum conſonat qn̄ prius malū ipm nō
eſſe nihil ſed poſitiuū aliqd dixeris: nūc uero ipi⁹ nōis tātū formari qōnē cōfitearis.
Opponis tertio his uerbis ſi aliqd eſt ens ideo iuxta poſitionē tuā eſt ens ꝙ eſſe eſt
ſecundū rem aliud ab eſſentia aliud eſt inquis humanitas aliud homo aliud album Tertia
ſiue albedo aliud res alba: igit̃ ſi idea eſt ens ideo erit ens ꝙ eē ideæ eſt aliud ab idea. Obiectio
Idea autem deus eſt eſſe igitur ideæ eſt aliud a deo: eſt igitur in deo compoſito ſe-
cundum rem non ſolum ſecundū rationem. Quibus dicimus iam reſponſum eſſe. Eius
Nam cum eodē fere medio quo nunc es uſus in tertia epiſtola argumētaretis rn̄dit Solutio
ille cōpoſitionē illam entis & eſſentiæ in diuinis ſecundum rationē eſſe nō ſecūdū

rem. huius igit᷑ hypothetici ſyllogiſmi quē adducis. primā ꝓpoſitionē uerā eſſe in
ficiamur nā & ſi in creatis rebus eſſentia ab eſſe re differat non ob id ſequatur neceſ
ſarium eſt quicquid quomodo dici ens poſſit ex eſſentia & eſſe ſiue exiſtentia tanq̄
ex partibus cōponi ideæ igitur quæ creataꝝ rerum exemplar eſt eſſentia & exiſten
tia re diſtincta nō cōueniunt. Sed hæc a nobis in ea fit cōpoſitio: cū illā ut exemplar
cauſam eſſentiæ & entis ſiue eſſe & exiſtētiæ quæ in creatis rebus inueniunt᷑ perpē
Peripatheticorum uſurpatio
dimus: quā cōpoſitionē pariter & diſtinctionē ſimpliciſſimis etiam rebus applica-
mus & ſecundū rationē quando eam intellectus noſter fabrefecit uocitamus hanc
peripathetici frequentiſſime uſurpāt uulgatā ut inquit ille ab Antipatro repetitā a
Seneca
Poſſidonio cōmemoratā in epiſtolis a Seneca. eā propter hunc in modum ideā ſe-
cundum rationē ex eſſentia & exiſtentia dicere poſſumus eſſe compoſitā & ens uo-
care eam. ſ. ut exemplarem creaturaꝝ ex eſſe & eſſentia re differentia compoſitarū
conſiderātes: quam compoſitionem in deo non ponimus quando eum non ut alio-
rum exēplar: ſed ut in penitiſſimo ſuę diuinitatis receſſu ſe ipō fruentē cōtēplamur.
Quarta obiectio
Quarto inqs iuxta denominatiuoꝝ definitionem unus ab unitate denominatiuū
eſt deus autē iuxta tuā poſitionē ex ſimilitudine unitatis. unus dicit᷑ nō ergo ad ſub
ſtantiam dei ſpectat prædicatio qua Platonici dicunt deus eſt unus: præterea eum
dicimus deus eſt unus non q̄d ſit ſed quo modo ſit ſignificari putas: modus autē ex
accidentiū eſt genere nō igit᷑ uocabulū unius in deo ſubſtantiuum eſt ꝙ uel Plato-
nicam ſectam non didicerim uel græcam linguam ignorem: non enim id ſatis eſt ad
tutandam academicorum diſciplinam. Sed facilis reſponſio cum enim dictum ſit a
Eius ſolutio
a Platonicis unum quod de deo enunciatur eſſe ſubſtantiuum & non denominati-
uum tantū probe aſſertū eſt & iterum cū aſſeueratū ſit unū dici quia unitati ſimilis
ſit nō eſt incongruū: nec ꝓpterea dici poteſt non eſſe ſubſtantiuum: nam & ſi nomē
aliquod ex rei cuiuſpiam proprietate aut ſimilitudine cuidam adaptetur nō ob id
ſequatur neceſſe eſt nomen illud nō eſſe ſubſtantiuum quando id pro ſubſtantiuo
nomine accipiatur: quod non per modum adiacentis ſed ꝑ ſe ſtantis ſignificet: unū
uero quod de deo p̄dicatur per modum nō inhærentis ſed ſtantis intelligi a deo cla
rum eſt ut probatione non egeat. habes itaq; proprietatem a qua nomen accipitur
Thomas
cui applicatur nō auferre hoc quod eſt eſſe ſubſtantiuum: nā Thomas tuus immo
noſter cum in locis aliis tum in prima parte illud ad quod ſignificādum nomen im
ponit᷑ ab illo a quo imponitur differre refert uerbi gratia hoc nomen lapis ad ſigni-
ficandum ſubſtantiam illam quæ ſic nuncupatur imponi ab ea itē proprietate ſibi
cognata qua. ſ. pedem ledit uocitari ediſſerit unde & alio loco docet a grammaticis
Io. ſcotus
fore uſurpatū ut ſcribant nomen ſubſtantiā cum qualitate denotare quod & Ioan-
nes ſcotus libro primo cōmentariorum ſuoꝝ in ſententias affirmat. unum igitur mi
Antoni cum de deo enunciamus uere & ut ſubſtantiuum nomen eſt enunciamus
q. a. ſ. per modum ſtantis & concipimus & prædicamus: rurſus cum ab unitatis ſimi-
litudine eiuſq; ꝓprietatibus impoſitum dicimus ueritati quantum fas nobis eſt ꝓ
pinquamus quia. ſ. conuenienti uocabulo utimur ad indicandum q̄q̄ longe ineffa-
bilem illā ſuper omnia creata deitatē cum ita omnium q̄ ſunt principium ſit quēad
modū numerorū oīum principiū unitas eſt & hiſce uerbis etiā colliges alterius ar-
gumenti tui ſolutionē de modo quod de genere dūtaxat accidentium eſſe profaris
poſſe. ſ. in hac prædicatione: Deus eſt unus qūo deus unus ſit ſignificari & nihilo-
minus unius uocabulū in deo ſubſtantiuum eſſe. ſi a quo auſpicet᷑ nomen & ad q̄d
denotandū

denotandű rei tribuit̃ conſideraueris potes etiã breuiuſcule ex uerbis patrui ſolu- Solutio
tionẽ tuę dubitationis agnoſcere:cũ ait quomodo tu Platonicoꝶ potiusq̃ Dionyſii breuis ex
rationẽ ſequi me dicis:cũ nec Dionyſiũ nec Platonicos ut magna etiã uoce gloria- uerbis pa
ris unq̃ legeris:At ſcias idẽ eſſe apud Platonicos dei Typũ eẽ unitatẽ & apud Dio- trui.
nyſiũ deũ unice eẽ oĩa expeditiorẽ ſolutionẽ nõ poſſet quiſpiã recte deſiderare:nã
cum dei Typum eẽ unitatẽ dicit̃ ad ſimilitudinẽ & modũ cum uero ferẽ deum uni
ce eſſe oĩa ad ſubſtantiã referendũ eſt:q̃ tñ eſſe eadẽ penitus aſſeueratum eſt quetiã
apud græcam linguam q̃ ille probe nouerat abſtractum & concretum ſignificari
quandoq; poteſt eadem uoce.

Ad quintæ dubitatiõis tuæ ſolutionẽ afferendã non opus eſt multis. Ait ille ſi deus Solutio
non eſſet & aurũ eſſet:eſſet aurũ & nõ eſſet aurũ. Tu addis hæc uerba igit̃ eſſet auꝶ quitæ obie
q; ſi diffinitio ueri cõſtiterit uerũ nulli quadrans ideæ.adde obſecro & hæc paucu ctionis.
la quæ ſcilicet ex eius uerbis ſeq dixit & agnoſces quomodo erit ueꝶ nulli quadrãs
ideæ. Quid inquã? impoſſibile.ſ.impoſſibile parit & ideo nõ miꝶ eſt ſi ex ꝓpoſitio
ne tua impoſſibili ſequi facias quicquid uolueris: Nam ſi deus non eſſet & auꝶ eẽt
erit ueꝶ nulli quadrãs ideæ cũ ex impoſſibili gignat̃ impoſſibile his nõ ſolum dia-
lectici ſed ẽt theologi adſtipulant̃. Si enim Ioannẽ de bachone carmelitã interro- Io.de ba-
ges an fieri poſſit ut aurum ſit & deus nõ ſit in primo ſniaꝶ reſpõdebit tibi non aliq̃ chone.
omnino rem qualiſcunq; ea ſit intelligi poſſe niſi prius deus intelligat̃. cum aũt de
intellectu cunctaꝶ rerũ ſit colliges tu an extra omnẽ controuerſiã etiã apud noui-
tios dialecticos ꝓnuntiari poſſit auꝶ eſſe & deum nõ eſſe fore impoſſibile. Sed de
hoc iterum in calce operis uerba faciemus ſi Cardinalem cameracenſem poſtea cõ Cardina-
ſulueris.audies hominem in omni etiam philoſophia exercitatum in primo cõmen lis came.
tariorum in ſententias dicentem ex quolibet impoſſibili contradictionem ſequi.

Sexto loco dixiſti ſi neq; ueꝶ neq; falſum eſſet ſedere ſocratẽ qd' ille aſſeruerat eo q; Sexta
neceſſariũ nõ eſſet defendere te poſſe nõ in quolibet negationẽ uerã eẽ uel affirma obiectio
tionẽ cũ in quolibet aut una aut altera neceſſariã nõ habeat ueritatẽ. q̃ obiectionẽ
ſoluentes rñdemus orationẽ hanc Socratẽ ſcilicet ſedere ueritatẽ aut falſitatẽ quan Eius
tũ de ſe eſt ſibi nõ neceſſario determinare:nec ꝑpea ſeq de quolibet affirmationẽ ue ſolutio
rã nõ eſſe uel negationẽ:uerũtñ ſi eo mõ quo ipſe docet intelligis negare etiã pote-
ris in quolibet ſic affirmationẽ aut negationẽ uerã eſſe ut altera pars neceſſario ue
ra ſit:ita it enim me ſedere aut uerum aut falſum ſemꝑ eſt:quia ſemꝑ ego aut ſedeo aut
nõ ſedeo.& qd' dr̃ me ſedere nec ueꝶ nec falſum hoc eſt ꝓpõnem hanc ex ſe ſibi nec
ueritatẽ nec falſitatẽ determinare:quod faciunt ꝓpoſitiões neceſſariæ.Sed cum fie
ri poſſit ut & ſit uera cum.ſ. ſedeo & ſit falſa cum nõ ſedeo ex ſe ipſa ad utrunq; inde
terminata eſt. Præterea aduerſus nõnulla eius uerba de bono & malo uero & falſo Septima
quæ in rebus & aĩa fore ꝓtulerat inſtas hoc mõ. Si bonum & malum ſunt in rebus obiectio
ueꝶ & falſum in aĩa ubi eſt tua affirmationis & negatiõis oppoſitio:negatio.n.nihil
ponit qũo ẽt chymera ĩ rebus eſt & aĩa.ſi eſt oĩno nõ ens & falſa cum non ens & ma
lũ mutuo conuerti putes.Sed oro attẽdas aĩaduertaſq; malum & bonũ ea rõne ĩ re Eius
bus ẽt ꝓnunciari qa attẽdat̃ circa res qũo uerum & falſum circa aĩam non eſt.n. ue ſolutio
rum & falſum in rebus ut ſcribit Ariſtote.ſexto priæ ꝑhiæ libro ſed in mẽte nec ꝑp- Ariſtote.
ea ſequat̃ neceſſe eſt ut res q̃ oĩo mala eſt res uera ſit uerum ẽt illud & falſum de q-
bus eo loci mẽtionẽ facit Ariſtoteles complexa ſunt:nec itẽ ſequit̃ ſi bonum & ma
lum in rebus ſint ob id ea opponi non poſſe contradictoriæ:qa malum qd̃ in rebus

eſſe ꝓnunciat̃ nõ ideo dr̃ in rebus fore ut illud aliquã eſſe rem intelligat̃.ſed qa attẽ
dit̃ cõſideraturq; circa res ipſas hoc eſt in q̃ntũ res pfectionibus priuat:& nt nõ bo
na ſint efficit chymera uero ipſa in rebus nõ eſt qa omnino nõ ens eſt & omnino ma
la tamen ſi fieri poſſet a natura ut eſſet res eſſet & bona falſa autem eſt quatenus ni
hil oĩno exiſtens & nulli quadrans ideæ: nec etiã eam in anima eſſe affirmamus ſed
ipſi chymeræ notionem:quæ ut res quædam eſt bona eſt & uera falſa,uero quate-
nus chymeram repreſentat cum ipſa chymera & nihil ſit & mala.

Octaua obiectio Probare poſt hæc credidiſti cæcitatẽ eſſe ueram quod ille negauerat & ſi cæcitatẽ
eſſe cæcitatẽ neq; eſſe nec eſſet inficiatus nec cõceſſiſſet.Sed ea lõge diuerſa eẽ dixiſ
ſet:huncq; in modũ argumẽtatus es ſi cæcitatẽ eſſe cæcitatẽ uerũ eſt & qs nõ uideat
cæcitatẽ eſſe ueram idẽ.n.ſunt ſola enim cæcitate poſita ponit̃ hoc quod eſt cæcita
tẽ eſſe cęcitatẽ & ablata aufert̃:unde eadẽ rõne Socrates & Socratẽ eſſe Socratem
idẽ eſt & eadẽ generatione utrunq; generat̃ & p ſe deus quoq; & deũ eſſe deũ idem
Eius ſolutio utrunq; enim æternũ & prima ueritas.Ego uero mi Antoni cõtra cõtendo quęq; ea
dẽ eſſe affirmas inficior nã uno eorũ quẽ tu affers poſito nõ ponit̃ reliquũ neceſſa-
rio:nã ſola cæcitate poſita nullo itellectu cõſiderante cæcitas quidẽ erit non tamen
erit hoc quod eſt cæcitatẽ eſſe cæcitatẽ qua ꝓpter etiã ſoluit̃ argumentũ de deo &
de generatione Socratis. nam Socrates p ſe generat̃ nõ hoc quod eſt Socratem eẽ
Socratẽ cum complexa non generẽtur. licet quoq; tibi cõdonarẽ ea eſſe idẽ adhuc
nõ ſeq dicimus quod colligebas ob diuerſum modũ ſignificãdi cõplexe ſcilicet & in
cõplexe cũ nullius ſane ualoris eſſet hæc argumẽtatio cæcitas & cæcitatẽ eſſe cæci
tatẽ ſunt idem ſed hoc eſt uerum igit̃ & illud quia pari pacto ſequeret̃ hoc eſt com
plexum igitur & illud quod abſurdum eſt:cum cæcitas nomen ſit ſimplex nõ com-
plexum aut enuntiatio aliqua aliud igit̃ eſt cæcitatẽ eſſe ueram aliud cæcitatẽ eſſe
cæcitatẽ uerũ eſſe.Et q̃q̃ hæc ꝓ patrui defenſione ſufficerẽt:attamen ne credas plu
Gregori. ariminen. res tutãdi ꝓpugnandiq; mõs deeſſe:utq; abſolutior ueniat ad te rñſio ſcias uel iuxta
Gregorii ariminẽſis ſniam dicere me potuiſſe & ſi ſola cæcitate poſita poneret̃ hoc
qd̓ eſt cæcitatẽ eſſe cæcitatẽ nõ ꝓpterea corrogari colligiq; neceſſario ea eẽ idẽ ne
Cardina. camera. gat.n.hãc conſeq̃ntiã & multas hmõi oĩ alio a deo circũſcripto deus eſt ergo deus
eſt deũ eſſe.Cardinalis quoq; cameracenſis negat oẽs orationes in qbus aliqd enun
ciat̃ de oratione infinitiua ſignificatiue accepta eaſq; & falſas aſſerit & incongruas
Obiectio nona quod in ſuo primo ſniaꝝ libro uidere licet.Conquereris deinde falſum cũ hac con
ditione diuiſum nõ debuiſſe pronũciari hoc eſt quãdiu falſum eſt:idq; hiſce uerbis
enarras ſi falſum oẽ ſimpliciter diuiſum eſt quod probatũ eẽ nõ negas dici nõ debu
it falſum quidã cum hac ſolũ cõditione diuiſum eẽ hoc eſt q̃diu falſum.Si enim oĩs
hõ ſimpliciter & abſolute eſt riſibilis cõditionẽ nõ oportet adiũgere qua reſtringas
dicẽs oĩs homo eſt riſibilis quãdiu eſt homo:nec ꝓpterea reſtrictio debuit adiungi
Eius ſolutio q; non omnia falſa ſunt æqualiter diuiſa aut falſa. nec enim oĩa entia ſunt æqualiter
bona abſolute tamẽ bona ſunt oĩa.Sed diligenter eius uerba ꝑpende: qbus poteris
oẽm ſcrupulũ & dubitationẽ abiicere. Ait ille oẽ falſum diuiſum nec omne falſum
ex æquo falſum quia nõ eſſe falſum ex æquo diuiſum cũ æque falſa nõ ſint quæ nõ
ſunt neceſſario & ſemper falſa:& ea quæ ſemper & neceſſario falſa ſunt:recte igitur
Antoni dictio illa quãdiu adiecta eſt ꝑpea quæ nõ ſemp & neceſſario falſa ſunt quę
falſa & ſi uera fieri utriq; poſſunt uel naturæ uel artificis opera:qd̓ & tu in ſecũdis
obiectionibus dixiſti:uerũtamen quãdiu diuiſa tandiu falſa:ſemp uero falſa ſunt ea

quæ nunq̃ in amicitiã redire põt:ut in ſecũda ꝙ rñſiõe obiectiõe abũde uiſiẽ.nec ſi/ militudo de entibus & de riſibilitate tibi ĩpẽdio ſuffragantẽ.Nã entia ſũt ſemp & ab ſolute bona.licetq; nõ ſint æqualiter bona aliaq; aliis magis boni ratiõe pticipent tñ ſemp & neceſſario ſunt bona:quatenus.n.entia eatenus bona nec põt fieri nõ en tia & nõ bona niſi rediganẽ in nihilũ.Sed põt cõmode de falſo & diuiſo qnod in cõ plexione cõſiſtit nõ diuiſum & uerũ fieri.ſimilitudo ergo nõ quadrat.Nã licet non oĩa falſa æqualiter diuiſa:attamẽ q̃tenus falſa & nõ unita & non uera ſunt.Adde ꝙ parũ turbare nos debuit hæc obiectio.q.s.n.ambiget ꝓnũciari poſſe hoĩem(q abſo lute & ſemp riſibilis ẽ)cũ hac cõditiõe riſibilẽ fore quãdiu eſt hõ an improbabitur hæc locutio a uiris doctis homo tandiu riſibilis eſt quãdiu homo eſt. Decimæ obiectiõis ſolutio.

Decimũ obiectionũ tuaꝝ caput nihil aliud cõtra eũ affert niſi facile cõſtare potuiſ ſe qđ dixiſti ſi rõ cõtrariorũ motuũ ſatis ei fuiſſet intellectã:at ille niſi excidit conq̃ ſtus eſt te nõ ꝓbaſſe quod totiẽs ſequi dixiſti.ſ.ex cõtrarietate ꝓſequẽdi & fugiendi cõtrarietatẽ boni & mali inferri inquiẽs:nã ſibi bonũ qua rõne bonũ ſit expetendũ malũq; fugiẽdũ:ſintq; fugere & appetere contraria qũo ex hoc ſeq probas bonum malũq; eſſe cõtraria hoc eſt quod tibi ꝓbandũ eſt:ad quod tamẽ ꝓbandũ neq; ullũ unq̃ uerbũ feciſti neq; nũc facis hæc ille negans.ſ.formã argumentationis tuæ & hæc fortaſſe de cã cũ appetere ipſum & fugere nõ ſint proprie motus cõtrarii ex q̃/ bus contrarios eſſe terminos colligi poſſit:& ẽt ab ipſo Ariſtotele mutationũ aliq̃ Ariſtote. contrarietas aſſigneẽ ſexto phyſicæ auſcultationis libro quorũ contrarii nõ ſint ter mini ſed cõtradictorii ens.ſ.& nõ ens quãdo generatio ab nõ ente ad ens ꝓficiſcaẽ corruptio ab ente in nõ ens ꝓcũbat.Tu uero hãc iterũ cõtrarietatẽ boni & mali ꝑ/ tractaſti nec aliã adduxiſti ꝓbationẽ rõnẽ porro contrariorũ motuũ diligẽter illũ ꝓſpexiſſe ẽt ab ipſis ut aiũt unguiculis non ambigas:qnimo ſępius non modo tuas aduerſus eũ de hac contrarietate rationes propulſauit:ſed ẽt contra te egit quãdo in ſecũda epiſtola deduxit hanc tuã probationẽ non ſolum inferre malum & bonũ eſſe contraria ſed contradictoria eſſe contraria:ſcđo cũ tela tua in te retorſerit hoc modo bonum & malũ ſecundũ te ſunt contraria:& utrũq; contrariorũ eſt aliqđ po ſitiuũ & ſecundum te non ens eſt bonum ergo ſecundum te non ens eſt aliquid po ſitiuũ & aliqđ & ens conuertunẽ ergo ſecundũ te non ens eſt aliqđ poſitiuum.

Cum in tertia dixiſſes epiſtola refugere eum ad ſimpliciũ relictis latinis interpre/ Vndecia obiectio tibus q̃tum ad oppoſitionẽ boni & mali ptineret rñdit ille quaſi mirabũdus:cur tu qui Boetianus eẽ ſoles & barbarorũ irriſor eos tunc rideresq poſthabitis latinis interpretibus græcos ſequebanẽ ĩterpretes uel cõmodiſſime innuens te ſentire per perã ſi græcos phõs magnifaciẽdos non eẽ duceres quos Boetius qnẽ magno hẽs in precio ſummo in honore ſemp habuiſſet:hiſq; & præceptoribus & ducibus uſus eſſet:q bus replicas rẽ non eſſe admiratione dignã q̃nis dixeris latinos non negare Ariſtotelẽ quẽ ſimplicius non negat &c.Sed mihi non uideẽ Simplicium negare Eius ſolo. Ariſtotelẽ cum recte interpreteẽ nec apparet latinos interpretes euariare a Sim/ plicii ſnia:qñ eã tota mẽte complectanẽ & exequanẽ operibus ſi demiratus eſt ne gatum a te latinos expoſitores Simplicium nõ ſeq ĩ maiorẽ forte ſtuporẽ ĩcidiſſet: ſi te latinos non negare Ariſto.quẽ negaret Simplicius protuliſſe ĩtellexiſſet:por/ ro Simplicius q̃q; illum ſunt ſecuti Ariſto.mẽtẽ plane elucidãt cum ea rõne bonũ Simplicii & malum cõtraria eẽ dixeritq; alterum cõtrariorũ ſemp habeat rõnẽ mali & defici munus entiæ quo circa prio phyſicæ auſcultationis libro contraria ſemp ſecũdũ melioris

Pythago peioriſq; inuicē rationē cōparari tradidit Pythagoreos etiā imitatus:qui duos rex
reorū dog ordies ſtatuere:quoꝝ alter ſub bono alter ſub malo cōtineret̃ uſuſq; ſit i rōcinatiuis
ma libris frequēter exteinis exēplis hanc expoſitionē ut inqt ille Thomas tuus nō ſo-
Thomas lū latinus ſed & īter latinos præcipuus nō ſolū refert ſed & probat cui ēt nos Egidi
Egidius um in.ii.ſniaꝝ & alios multos Burleū.ſ.& Eſculanū idē ſentiētes annumeramns gn
Burleus etiā & Io.ſcotus cathegorias Ariſtotelis exponēs adſtipulat̃ huic nr̃æ ſniæ inqui-
Eſculanus ens ſi bonum accipiatur prout cū ente cōuertitur malū eſſe nihil & ſic bono nō eſſe
Io.ſcotus cōtrarium.cū.n.utrūq; cōtrariorum extra cōtrouerſiam ſit aliquid poſitiuū neceſ-
ſe eſt ut quod nihil ſit in rerū naturaqnale eſt malū contrariū eē ꝓnūciari nō poſſit
& licet malū tu nihil eſſe negaueris ad Thomā ꝓuocās:ipſæq; opinioni tuæ nō mō
ſuffragetur:Sed & abunde refragetur:quod etiā patruus in margine tertiæ epiſto-
læ ſatis oſtendit:ab re tamē fore nō putamus uel paucula obiter etiam ea in tranſ-
curſu pro patrui opinione perſtringere monſtrareq; nō ſolū Tho.i ea opinione fuiſ
Auguſti. ſe ut malū eēt nihil.Sed cateruati plures philoſophos & theologos illuſtres i hanc
ſententiā pedibus manibuſq; deſcēdiſſe.Auguſtinū inuenim' de morib' manichæo
rū differentē dixiſſe nullā naturā eſſe malum:pauloq; poſt ne quid ꝓ natura intelle
xiſſet foret ambiguū ſubiūxit & ipſa natura nihil eſt aliud q̄ id quod intelligit̃ i ſuo
Egidius genere aliqd eſſe.Vidimus Egidiū romanū in prio cōmentarioꝝ libro in patrum
ſentētias ſcriptū reliquiſſe malū ſecundū quod malū purā eſſe priuationē & nō ali-
qd:eoq; mō eſſe aliqd pronunciari poſſe quo & ipſum nihil aliqd eſſe dici pōt quā
do utriq; poſſint noīe aliquo nominari.In ſecūdo quoq; earūdē cōmētationū libro
malū nō habere ut eius uerbis utar quidditatem ob idq; nō poſſe rn̄deri quæſtioni
quid eſt affirmat:nihilq; aliud de ipſo eſſe q̄ nomē uerbaq; itidē Ariſtotelis de mali
& boni oppoſitione iuxta patrui mentē interpretat̃ dogmatiſq; ſimplicii & aliorū
Simplici' probatū Ariſtotelis interpretum cōſentit &.ſ.propria nō eſſe genera pronuncians
ſed alioꝝ cōtrariorū propriūs genera dici debere cū alter rōnē poſitiui habeat al-
tero nō habente nullūq; cōtrarioꝝ ſecundū ſe eſſe nō ens:ſed aliquā naturam & exi
Grego. ſtentiā id ipſum Gregorius ariminēſis teſtatur in cōmentariis in ſecūdū ſniarum li
ariminen. brū malū.ſ.ipſum non eſſe aliquā ut ipſius utar ſermone entitatē ſed purā priuatio
Robertus nē.hoc idē ſenſit pſpicaciſſimi uir ingenii Robertus olchot qōne prima cōmētario
olchot: rū ſuorū in ſecūdū theologicarū ſniarū librum hoc idē plerīq; alii iudicauere quos
in pn̄tiarū adducere mihi ſcribēti tibiq; poſt modum legēti faſtidium fortaſſis af-
ferret.ſatis erit quātum ad pn̄s negocium attinet hos numeraſſe potiſſimum cum
aliis obiectionibus diſſoluēdis de hoc iterum oportuerit uerba facere qn̄ illis i lo
cis de malo mētio ſit habita.Sed ut eo redeamus unde digreſſi ſumus:Boetium tā
tum ex latinis oībus cōtra ſimplicium & reliquos illuſtres īterp̄tes citare i iudici-
um uideris quē ſi tātum latinorum numero dignaris adſcribere is unus erit ex lati
nis expoſitoribus nō latini expoſitores q tuæ opinioni ſuffragari uidebit̃.Adde q̄
nec ille ſi eius mēs ꝓbe ſcrutet̃ nr̃æ ſniæ reclamat cum qōnē hāc nec exacte pēſicu
let nec ultio rimet̃ iudicio:ſed ſolum qd Ariſtotelis uerba ſtricte & p̄ſſe apprehēſa
expoſtulēt declaret:q mos ei familiariſſim' i primis editionibus fuit opiniōes græ
Duodeci- corum īterp̄tum uarias ſecundæ editiōi demādās ſcrupuloſe & anxie examinādas.
mæ obie- Cæterum ꝓbaſſe nō mō illum ſed demōſtraſſe exiſtimo quotiēſcunq; daret̃ bonum
ctionis ſo & malum eſſe cōtraria illico Chymerā aliqd eē i rerum natura abſq; ulla cōtrouer
lutio ſia ꝓnunciari poſſe cuius contra te argumētis hoc tm̄ reſpondēs non ꝓceptum.ſ.ab

eo qua

eo qua rōne bonū & malū cōtraria dixeris:nihilq; aliud ꝑ te affers qua pp nihil &
ego aduerſus te agā niſi & uidiſſe illū & ꝑcepiſſe cūcta quæ ſcripſeras & cum colli
buit multaq; de cōtrariis dixeras receſuiſſe meū.n.hoc in negocio cōſiliū ē ultimas
tuas obiectiones ī patruū diſſoluere:eas uero qbus ipſe quoquomō rñderat ſilētio
præterire uerūtñ ſi aliqd nō plene ab eo enucleatū tibi uidebit̄ qđ a me & optes &
expoſtules apiri deſiderio tuo ſatiſfacere tētabimus ꝑ quæ tua argumēta & diſſoluē
do & rñdēdo ꝓ uiribus uagabimur:nō.n.minutula quæq; uerboꝝ tuoꝝ rñſiōe car
rere iudicauit icōſonū.fatet̄ ille in primis lr̄is quædā eē omiſſa qbus nihil rñſum ē:
ne in leuibus rebus uerba ꝓdigeret quædā leuiter tractata ut q phō hōi res potius
indicādas q̄ explicādas duxerit.Q uæ uerba ſic a te uelim īterp̄tari ut nōnulla quo
rū cōtrouerſiæ notæ ſunt ēt Gregariis phīs operæp̄ciū non fuiſſe abſte phō nobili
aduerſus celeberrimū & doctrina & fama hoīem adduci q de rebus altiſſimis habe
ret ſermonē:qq; ad ima hæc diſcutiēda nō ſine diſpēdio cōceptoꝝ de rebus difficil-
limis ſpeculaminū deſcēderet.De hac tñ tua cōtrarietate ſequēti rñſione cum de ſe
miplenis priuationibus uerba fient non nihil dicturi ſumus.

Miraris præterea demiratū illū fuiſſe ſemiplenas a te ſingi priuatiōes:q̄ rē nō tā eo Decimæ
tpe q̄ poſtq̄ iteꝝ id tētare ꝓbaſti in admirationē cōuertiſſe illū exiſtimo(ſi tñ ab eo tertiæ ob-
ultimæ obiectiones tuæ uiſæ ſunt(dixerat ille aduerſus te malū ē:nihil ergo nō eſt iectionis
ſemiplena priuatio. Tu uero eius argumētū hoc mō ꝓſequeris ægritudo mala ē igi ſolutio.
tur nihil eſt.nō eſt igit̄ ſemiplena priuatio eſt aūt priuatio quædā ægritudo nō igiť
eſt uel ſanitas uel boni cuiuſpiā ſemiplēa priuatio ſed bōa poti⁹ & ꝑfecta qđ fieri nō
ꝑt īꝑfectæ igit̄ priuationes ſemiplenæ ſunt ut ægritudo raritas:turpitudo cæcitas
uiſus ꝑfecta boni īꝑfecta hæc tu ad uerbū.Ego uero mi Antōi libere dixeri hæc tua
uerba uel nihil cōtra ipſum faciūt quod ut clarius uideas ea ſigillati recēſebo. Ais
primo ex ipſius uerbis malū ē nihil igit̄ nō eſt ſemiplena priuatio.R ecte ambulas
rurſus ægritudo mala eſt igit̄ nihil eſt:nō eſt igit̄ ſemiplena priuatio huc uſq; ēt ꝓ-
be ꝓgrederis qa ægritudo quatenus mala eatenus nihil rurſum ais eſt aūt priuatio
quædā ægritudo nō igit̄ ſanitas &c.uſq; in finē qbus uerbis falſum meo iudicio aſ
truit̄ pace tua ſit dictū quod oñdere cōabimur.Cæcitas.n.nō ſolū ꝑfecta uiſus pri
uatio eſt ut ais ſed ēt boni ꝑfecta priuatio dici pōt qa totū illud bonū aufert qđ na
ta eſt auferre.ſ.uiſum qđ nō facit ophtalmia licet ēt illa bonum qđ nata eſt adimere
ꝑimat illius uero quod nō eſt apta perimere nullatenus priuatio nūcupari poſſit ſi
ue ſemiplenā ſiue plenā dicas priuatio.n.uel abſolute cōſiderat̄.ſ.ut habitum in cō
muni reſpicit uel ut ad certum & limitatum entis genus reſtringit̄ puta ad ſanitatē Priuatio-
totius corpis ad oculum ad pulchritudinē & cætera id genus p̄io mō accepta ha- nem
bitum aliquē ꝑticularē nō priuat qa priuatio omnimoda ut Dionyſius inqt libro duplicitec
de diuinis noībus uiribus oīno deficit̄ ſcđo mō ſumpta q̄ ſingularis a Dionyſio ap- cōſiderari.
pellat̄ diſtinguēte eā cōtra uniuerſalē illum quē reſpicit habitū priuat:& hoc mō Dionyſi.
huiuſmodi habitus cui.ſ.obeſſe nata eſt priuatio plena & nō alterius rei ſemiplena
eſt.quis.n.dicere auderet cæcitatē eſſe ſemiplenā priuationē hoīs uel alterius bo-
ni qđ eſſet in hoīe:priuatio igit̄ abſoluta habitum abſolute & propria & particula
ris priuatio ꝓprium & particularē habitum reſpicit:& eius limites non excedit.q̄-
propter ægritudo plena priuatio eſt non ſemiplena ſiue toti corpori eā aſcribas ſi-
ue particulari mēbro:febris.n.perfecta priuatio eſt illius tēperaturæ quā nata eſt
corrumpere ophtalmia etiā & ſi non totius boni qđ in oculo eſt tñ alicuius boni ꝑ

fecta & propria priuatio eſt qa totũ illud bonũ qᵈ nata eſt perimere perimit qñ p
fectã oculi ſanitatem uiſum uero non auferat & quatenus ophtalmia nihil aliud fa
ciat. Turpitudo etiã quia totũ illud bonum quod poteſt auferre.ſ. perfectã partiũ
compoſiturã quæ pulchritudo uocať adimit perfecta priuatio eſt & ſic in reliquis
conſidera hoc etiam ex ſuperhabundanti dixerimus cęcitas q̄ cæcitas malũ ẽ: qua
malum nihil eſt q̄ nihil non ſemiplena priuatio qa ſi ſemiplena aliquid poſitiui re-
linq̄ret qᵈ nõ facit malũ. Præterea nulla priuatio.ĩ ſe oẽ bonũ priuat actu ergo oẽs
priuationes eẽnt ſemiplene priuatiões qᵈ eſt cõtra te: qa aliq̄s plenas aliq̄s ſemiple
nas eſſe contendis connexio optima & neceſſaria & quod aſſumpſimus hoc ꝓba-
mus argumẽto cum nullum bonum unq̄ inueniretur ſi totalis quædam & uniuer-
ſalis priuatio in rerum natura conperiretur: ut paulo ante ex Dionyſii uerbis inui
mus: malum enim priuat particulare bonum cũ malũ in bono ſit & uniuerſale ma-
lũ uniuerſale bonũ perimeret ſi tamen inueniretur quod fieri non poteſt & ſic col
lige non ſemiplenas. ſed plenas ſemper propriorum habituum priuatiões reperiri.

Per exempla rationum antonii deſtructio (margin, beside lines 3–7)

Decimæ quartæ obiectionis ſolutio (margin)

Decimæ quartæ obiectioni q̄ plures quæſtiones continet ſigillatim reſpondeo: pri
moq; nõ oẽ malum boni aliq̄d relinquere niſi in aliquo intelligas ſubiecto qᵈ malũ
ipſũ nõ reſpiciat uel illud ſubiectũ cuius habitus a malo ipſo ꝑimiť accipias: nec
illũ oppoſitum habitui quod tamen ei imponis & ꝑ hypoteſi aucuparis aſeruiſſe:
nam ille malum aliquod inueniri quod omne bonum ab eo natum auferri tollat pe
nitus habunde teſtatus eſt cum in epiſtolæ ſecundæ reſponſione te de hoc commo
uerit hũc ĩ modũ ſcribẽs hoc certe cõſiderare debueras qᵈ de ĩpfectis q̄buſdã malis
ex ea quã adhuc retinẽt bonitatis admixtione cõcediť ad ipſam ĩmixta abſolutáq;
mali naturã nõ eſſe transferẽdũ: & ut planius ueritatẽ pcipias nõ pigebit explicare

Malum bifariam accipi. (margin)

uim diſtinctionis malũ bifariã cõſiderari poteſt abſolute primo & ſub ꝓpria rõne
mali hoc eſt inquãtũ nihil ſecũdo ĩ quãtũ cuiuſdã boni priuatio ẽ hoc ẽ particulaŕ
malum & hunc ĩ modũ malũ acceptum boni aliquid ſubiectũ duntaxat relinquit
qᵈ nõ facit aliud malũ ꝙ oĩo nõ ens ẽ & nihil quale chymeram dicimus cũ ſubie-
ctũ aliqᵈ aut habitũ nõ reſpiciat. & hac de cauſa oĩo malũ ab ipſo & abſoluta ĩmi-

Dionyſi. (margin)

xtaq; mali natura uocitať: hoc inq̄ malũ qᵈ ut Diõyſii ĩ libro de diuinis noib⁹ uer
bis utar quia ſubiecto caret nullo mõ nuſq̄ & nihil exiſtens eſt. Chymera uero & ſi
potentia dici bona poſſit ob potẽtiã ꝓducẽdi ipſam q̄ in deo eſt: tñ nec ens: nec bo
num denominari põt. Si enim hæc cõnexio ſcilicet aliquid potẽtia bonum eſt igiť
bonũ eſt uirium potẽs eſſet in auctorem illius ictus retorquens adducere eũ puta
rem ut fateretur oĩa quæ a deo creati deberẽt non aũt ui naturæ fieri & etiã quæ
corrupta ſunt aliquid eẽ & non eſſe aliquid. Nam ſi potẽtia creãtis ſecũdũ eũ & eſ
ſent & bona eſſent: igiť & neceſſario eſſent aliqd: cũ aliquid & bonũ cõuertanť pa
riſq; ſint ambitus omnino. Quod uero aliquid eẽ nõ poſſet. ſic argumẽtabor ex ni
hilo aliquid fieri non poteſt antequã creeť chymera ſecũdũ te niſi creeť eẽ nõ põt
creatur igiť ex nihilo igiť priuſq̄ creareť ex nihilo nõ eſſet aliqd ob potẽtiã igitur
bonitatis quæ in creatore eſt res abſolute bona denominari nõ põt: alioquin ut
noſtrorũ dialecticorũ ſermone utar fallatia ſecundũ quid ad ſimpliciter commit
tereť. Mitto ea conſulto quæ afferãtur contra opinionẽ illam de æternis ut ita lo-
quar quidditatibus & potentia obiectiua & ſi illiſmet rationibus ſententia tua in-
firmari forte poſſet: ſatiſfit enim deſiderio nr̃o ſi chymerã dici nõ poſſe bonã ꝓba-

Auerrois (margin)

uerimus adde ꝙ & Auerroẽ ĩ hac parte imitari dicere poſſumus ens in potẽtia nõ
eſſe ens

eſſe ens qñ in cõmentariis in quartũ metaphyſices librũ ꝑtitione quinta decima di
xerit id quod non eſt actu nõ eſſe ens. Ad illud quod iũgis.ſ. chymerã ob id ens eſſe
qa licet illa potẽtia ꝓducẽdi chymerã ĩ deo ſit nihilominus potẽtiã dei & chyme-
ræ eẽ aliã & aliã ratione. Reſpõdeo primo negare me poſſe Dei potẽtiã & chyme-
ræ ꝓducẽdę diuerſas eẽ rationes. Secundo licet gratis tibi concederet potẽtias.ſ.
illas eſſe diuerſas adhuc tua ratio qd probaret: cũ chymera ens nuncupari nequa-
quam poſſit ob potentiã ſe ꝓducendi quæ ĩ deo eſſet: cum tñ abſit potẽtiã illã nec
chymerã nec aliqd itriſecũ chymeræ enũciari poſſe. ut ẽt diſtẽt ĩ ĩfinitũ. Addis prę
terea excluſa potẽtia dei & cogitatione nr̃a chymerã nõ eẽ malã cũ malũ priuatio
ſit quæ ĩ ſubiecto ꝑticipãte bonitatẽ cõſiſtit cui reſponſum ueli eadẽ diſtinctione
qua paulo ante cũ chymera ſubiectũ aliqꝫ nõ reſpiciat ſed abſolute mala ſit licet
eã a nobis cõceptã.ſ. ipſam notionẽ chymeræ q̃ mẽte gerimus ut aliquid eſſe ita bo
nam eſſe chymerã uero ipſam nec aliquid eẽ nec bonã eſſe pronunciare poſſimus. Decimæ
Præterea geſtire uideris non improbatum qđ attuleris ſolũqꝫ ſimpliciũ id nõ dice- qntæ obie
re reſponſum eẽ. Item ais nõ dixiſſe te ſentire Ariſtotelẽ oẽ oino ens uel ꝑ ſe uel per ctionis ſo
accidens eſſe: nec Thomæ aliquid propterea falſum adſcripſiſſe. Verum & ſi tot lutio.
ab illo quem defendimus hac de re dicta ſint uta me uerba fieri opus nõ uideatur
ꝓpoſuerimqꝫ ſemel ab eo quoquomõ diſcuſſa nõ retractare hæc tñ ex ſup abũdãti
ꝓ patruo dixerim Simpliciũ.ſ. q a te ſępius in iudicium citatus ẽ cõtra te ſæpius te
ſtimoniũ tuliſſe ꝙ patruus nõ ſemel ĩ rñſionibus cõminiſcit. Rurſus ſcire uellẽ an Ariſtote-
deſẽdẽdũ ſuſcepis non omne ens aut ꝑ accidẽs aut ꝑ ſe eſſe de mẽte Ariſtotelis. Ille lis.
.n. qnto primæ philoſophię libro ſecat illud ens ĩ ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs demũ in ſub
ſtãtiam & accidens ſecãt: quæ prioti partitionis mẽbro continebãtur cum illud ꝑ Hæc oĩa a
ſe in decem partiatur genera: quorum unũ ẽ ſubſtãtia reliq̃ accidẽtia uellẽ ego a te Thoma
nũc libẽtiſſime doceri q̃le nã eſſet illud ens ꝙ nec ꝑ ſe nec ꝑ accidẽs eſſet. ꝙ ſi forte millies re
diceres diuiſionẽ illã in ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs aſſignationẽ eẽ cõplexi entis ut in pris petuntur
obiectionibus ꝓdidiſti rñdere nõ dubitarẽ te id oſtendere uere non poſſe: nec aut
Ariſtotelis quapiã ſñia nec rõne idonea tuã opinionẽ fulcire cũ eo loco Ariſtote-
les ens per ſe decẽ patiat genera quorũ unum ſit ſubſtãtia & nouẽ accidẽtia quæ Auerrois
cõplexa entia fore nemo credit qñ aduerſum cõplexa diſtinguant eoqꝫ loci Auer
rois dicat ens ꝑ ſe diuidi ꝑ dictiones ſignificãtes genera prædicamentorum: dictio
autẽ nõ ẽ cõplexum ens texto quoqꝫ metaphyſicę idẽ auerrois dicit primã entis di
uiſionẽ eẽ ĩ ꝑ ſe & ꝑ accidẽs. prima autẽ eẽ nõ poſſet qñ eã diuiſio cõplexi entis ãtei
ret nec apud Thomã repit qnto metaphyſicæ libro diuidi ens cõplexum ut aſſe-
ruiſti. Credi uero nõ ꝑt cum ens prio ſit partitum ĩ ens ꝑ ſe & ꝑ accidẽs. illudqꝫ ꝑ ſe
ſit ĩ decem genera ſub partitum quæ icõplexa eſſe oſtendimus: aſſignati eo loci di
uiſionem entis complexi quando illud quod diuiditur de diuidentibus membris
prædicari neceſſe ſit hęcqꝫ ob id & ſi parum ad negocium pertineãt dicta ſint cum
nec illud tuum dogma Ariſtotelicoꝝ interpretum placitis ne rationi conſentane
um primori fronte mihi uideatur. quod ſi forte contrarium probaueris: gratiſſi- Decimæ
muũ erit a grauiſſimo philoſopho qualem te profecto exiſtimo didiciſſe nõ nihil. ſextę obie
Cæterum dixit ille eatenus malum priuationẽ eſſe quatenus priuatio formaliter ctionis.
erat negatio cui aduerſaris ingens nõ cõſtare aliã nõ eẽ affirmationis negationiſqꝫ ſolutio.
oppoſitionẽ aliam priuatiõis & habitus. nec propterea ſi malũ eſſet priuatio boni
malũ & nõ bonum conuerti neceſſe eſſe quibus reſponſum uelim aliã eẽ priuatio

nis oppoſitionẽ aliã negationis: nec illũ oppoſitũ ꝓtuliſſe: ſed ꝓpterea etiãnũ ſeq
ꝗ ſi malũ bono priuatiue opponat̃ malũ & nõ bonũ cõuerti neceſſe eẽ priuatio.n.
Albertus Magnus ut magnus ait Albertus libro primo phyſicæ auſcultatiõis in quãtum priuatio de
ſe uel p ſe nõ eſt eo ꝗ de ſe habet nõ eſſe: qnimo & ab Ariſtotele aſſeueratum eſt in
Ariſtoteles. prima philoſophia priuationes eſſe de genere nõ entiũ cum priuatio de ſe ſit alteꝝ
extremũ cõtradictionis: & ideo cũ malũ ſit priuatio boni & cõſecutio nõ ens iquã-
tũ malũ eſt malũ ẽt & nõ bonũ cõuertũt̃: malũ.n.& nihil ut probatũ eſt idẽ ſunt ni-
hil ẽt & nõ ens idẽ nõ ens itẽ & non bonum idem quia ens & bonum idem: quapro
pter rectiſſime dixit patruus negationẽ eatenus eſſe priuationẽ quatenus priuatio
formaliter eſſet negatio nãetſi differant in hoc ꝗ una eaꝝ ſcilicet cõtradictio me-
diũ nõ habet ut ait philoſophus in libro primo analiticorũ poſterioꝝ alia uno mõ
habeat cũ fiat ſimul cũ oppoſito circa idẽ ſubiectũ tñ quãtũ ad ꝓpoſitum attinet
eſſent idẽ cũ priuatio de ſe negatio ſit & non ens nihilq̨ ponat quemadmodum ꝓ-
Thomas. bat Thomas pluribus ĩ locis potiſſimum in tractatu de quattuor oppoſitis ſi uero
non ens mala ſi mala non bona ex quibus corrogare potes malũ & nõ bonũ oĩno
Ariſtoteles: cõuerti.& ne credas Illuſtres hoĩs defuiſſe q̃ hoc aſſeruerit: Audi Ariſtotelẽ dicẽtẽ
bonũ dici æqualiter enti. Adde igit̃ per locũ a cõtra dictoriis malũ non enti. Audi
Anſelm⁹. celebratiſſimũ theologũ Anſelmum cantuariorũ archiepiſcopũ libro de caſu dia-
boli proferẽtẽ hæc uerba malũ nõ eſt aliud q̃ nõ bonũ ex q̃bus colligitur cõſtantiſ
Decimæ ſeptimæ obiectõis ſolõnes. ſime malũ & nõ bonũ ſe mutuo cõſequi. Nullæ decimoſeptimo in loco inter te &
ipſum cõtrouerſiæ fuiſſent ſi diligẽtius libellũ ipſũ de ente & uno animaduertiſſes
& quæcũq̨ ĩ eo pſcripta ſunt cũ de gradibus illis deq̨ ipſa caligine ad quã cõtẽplã
tibus puẽniri datur mẽtio ſit ad memoriã reuocaſſes uidiſſes in illis tribus primis
Reprehẽdit antonium a pauca diligentia. gradibus poſſe de deo aliquid enũciari in quarto minime ibiq̨ feneſtrã ĩtelligẽtiæ
librorũ Dionyſii apertã qua cõmõdiſſime poteras de hoc commoueri: nãnec ne-
gat ille nec negare poſſet hãc locutionẽ eſſe uerã deus ẽ eo mõ quo nos poſſumus
deũ & cõcipe & enũciare uidelicet in illis primis tribus gradibus cõſtituti ſed tãtũ
negat ullũ prædicatũ dei naturã uere poſſe explicare ĩ illo dũtaxat quarto gradu
Quo ordine ĩ hac obiectiõe diſſoluenda ꝓcedẽdum ſit. caliginis q̃d oẽs ẽt ut mittã theologos philoſophi recte ſentiẽtes aſtruerẽt cũ uero
hoc nomẽ deus q̃d prædicati officiũ gerit in hac propoſitione deus eſt deus non
modo diuinã eſſentiã & naturã non explicet & declaret ſed & ab ipſa in infinitũ ſu-
peretur illud de deo affirmari poſſe negauit quartũ illũ gradũ caliginis attendẽs.
Age ergo uerba ipſa examinemus quæ hominis mentem teſtabunt̃ poſtea nonnul
la adducemus ut planius uideatur an deus & quomodo poſſit a nobis enũciari de-
inde oſtẽdemus tuas argumẽtationes contra eius uerba etiã ut iacẽt apprehẽſa ni-
hil cõcluder̃. Dixerat ille dici diuerſe poſſe deus ẽ deũ itẽ ex ſnĩa Dionyſii oĩ appel
latione eſſe maiorẽ ẽt appellatione hac dei quẽadmodũ in libro de myſtica theolo
gia habebat̃ dixerat alio ĩ loco cũ p hãc dictionẽ deus id tñ cõcipis q̃d ſignificat̃ p
nomẽ dictionẽ hãc nõ habere prædicati rationẽ ſed ſubiecti qñ id eſſet de quo quæ
rit̃ quidnã de eo enũciari poſſet aut deberet nõ autẽ illud quod de alio enunciare-
tur: quare id neq̨ Simonidi fuiſſe ignotum aut conſulenti eũ Tyranno cũ itẽ quæ
reres ſi deus dici deus non poſſet an eſſet aliud a deo quærere a te quid conciperes
per hanc dictionẽ de⁹ quã de deo enunciares ſi nihil conciperes nihil errares: quia
nihil diceres. Si aliquid cõciperes dicere deum aliud eſſe ab eo quod tu cõciperes
& cõceptũ per hanc dictionem deus explicares; qm̃ ſupra omne illud eſſet quod a
nobis

a nobis concipi poſſet hæc ille. Credebã ego patere tibi ex uerbis iis ueriſſimã du
bitationum tuarũ ſup hac reſolutionẽ: Tu uero cõtẽdis a Dionyſio nõ negari deũ
eſſe deũ. lege oro Dionyſium capite ultimo libri de myſtica theologia & epiſtolã
Dionyſius.
primam ad caium & tibi palam fiet omni appellatione deum eſſe maiorem: lege
item eundem ſecundo capite cæleſtis hyerarhiæ & intelliges diuinum hominem
nos edocere diuinæ ueritatis ſimilitudinem ſubiectã oẽm unamq; tranſcẽdere nul
lã hãc exprimere lucẽ omnẽq; ſermonẽ omnẽ mẽtẽ atq; rationẽ abſq; ulla cõpara-
tione illius ſimilitudine inferiorem ex quibus mẽtem patrui putarim te poſſe per-
pendere ut.ſ. eo modo dici uere non poſſit. deus eſt deus ut per hoc nomẽ deus ui
cem prædicati gerens illud quod per ſbm conamur cõcipere declaret nõ quin ali-
quo modo poſſet dici deus eſt deus quẽadmodũ dicitur deus eſt bonus deus eſt ſa
piens & aliæ conceduntur prædicationes quibus ſacri codices pleni ſunt in quib⁹
quoquomõ de deo aliquid enũciat. Sed illius natura nõ explicat cũ ab illis conce
ptibus diſtet in ĩfinitũ: quẽadmodũ ſatis aperte quinto capite libri de ente & uno
patruus ille meus edocuit q ſuper iis Dionyſii uerbis quæ a Thoma adducunt ue
luti arbitrabaris locutus non eſt ſed ſup iis quæ paulo ante ſunt allata. Porro Da-
Damaſcenus.
maſcenus in primo libro ſententiarum ſuę theologiæ ſcribit eẽ quædã affirmatiue
de deo dicta uirtutẽ ſup excellẽtis negationis habẽtia uerbi cã ſi tenebras ĩ deo di
camus nõ tenebras ĩtelligimus ſed luce nõ eẽ. uerũ ſup lucẽ lucẽq; eẽ dicimus cũ te
nebræ abſint quã ſniam doctiſſim⁹ & deuotiſſimus pariſiorũ cãcellarius ptractãs iqt
Io. gerſon
ſic. Igit qcqd de deo affirmatiue dicimus ĩcludit negationẽ aliquã & paulopoſt p
pterea dicit Dionyſiũ deũ negare eẽ ens ſed ſup ens eẽ affirmare. Deũ eẽ ſapiẽtẽ ait
Egidius primo ſniarũ libro ſed nõ eo mõ ſapientẽ quo nos intelligimus unde dicit
Egidius.
hãc eſſe cãm cur Auerrois. xii. metaphiſię has quas deo attribuimus prædicatio
Auerrois.
nes ppoſitionibus mathematicis ſimiles eẽ pnũciet quorũ more ea quę intelligi-
mus ſunt ĩ rebus ſed nõ eo mõ quo ĩtelligimus cũ lineã quę ẽ in materia nõ ea rõne
q̃ ẽ ĩ materia ĩtelligamus. Sed qd te multis moror cũ uel paucis ueritatis huiuſce q̃
aſſerimus te certiorẽ reddere poſſum ut.ſ. cognoſcas quicqd de deo prædicamus
longe aliud q̃ cõcipimus & enũciamus ſignificare. Ait ipſemet Ieſus chriſtus dei
uirtus & dei ſapiẽtia & ueritas teſte Ioannis euangelio deus ſpiritus ẽ. Ait Diony
Chriſtus.
ſius libro de myſtica theologia de deo uerba faciẽs ĩeffabilẽ deitatẽ cõtẽplãs mul
Dionyſi.
taq; illi prædicata quæ nos attribuimus remouẽs neq; ſpũs eſt quãtũ ſcire ipſi poſ
ſumus uide igit nolle Dioniſiũ ſpũm eo mõ quo nos ſpũm ſcire poſſumus de deo
enũciari p quæ ultima uerba legentes edocere uerũ fore deũ ſpũm eſſe ut chriſti
euãgelio cõſentiret & tñ nõ eo mõ ſpũm eſſe quo nos ſpũm ĩtelligimus ne dei natu
rã a nobis p aliqd nomẽ exprimi uere poſſe crederemus. Quãta uero ſit Dionyſii
auctoritas quãtũ ipſius ſacratiſſima dogmata ab oĩbus theologis q pariſiorũ gym
naſia coluerũt ſint elata laudibus & celebrata licet putaueri te nõ latuiſſe cũ tñ pa
truus ĩ reſponſſionibus obiectionũ tuarũ ĩnuerit te inter diſputãdũ Dionyſii dicta
nõ magnope libẽter admiſiſſe ſcias uelĩ fidiſſimũ illũ Pauli Apoſtoli ĩ Chriſti fide
diſcipulũ extitiſſe cuius ope deus eũ uoluit relictis gẽtiliũ erroribus ueritatem &
agnoſcere & ſeq & martirii corona p Chriſti fide donari Gregoriũ de eius doctri-
na Martinũq; põtificẽ ĩ ſinodo romę cõtra hereticos celebrata magna dixiſſe Da-
Conſtantinus philoſophus.
ſcenũ alioſq; cõplures ſũmis eũ laudibus extuliſſe ab hęreticis eius libros occulta
tos lõgo tpe fideliũ mẽtes latuiſſe uerbũq; fuiſſe Cõſtãtini phi q oẽs eius libros

memoriæ commendauerat:q̧ ſi a pluribus patribus qui cum hereticis & ſacroſanctæ catholicæ eccleſiæ hoſtibus magna bella pugnarũt Dionyſius habitus fuiſſet quã tocitius eos & facillime(quod & tarde & magnis exãclatis laboribus poſtea ab eiſdẽ factũ eſt)de hoſtibus fuiſſe triumphum conſecutos.

Decimæ octauæ obiectiõis ſolutio.

Cũ uero probare intendis deũ dici poſſe deum ob nominis rõnẽ quæ de noĩe prædicatur dico te fruſtra(mi Antoni)laborare nã nõ enuncias aliquid de deo ſed de hoc nomine deus quod ut clarius intelligatur latius explicabo:nam quæram ego a te quid per aquam pro ratione nominis deſignaſti concipias ſi nihil concipis nihil erras(ut uerbis utar patrui)Si aliquid concipis quæro iterum ſi concipis tanquam id de quo aliquid poſſit enunciari.Si hoc modo ſummis etiã non erras quia iterum illud.a.uicem ſubiecti nõ prædicati obtinebit ſi cõciperes illud quod de eo enunciatur longe aberrares tum in infinitum ipſe deus maius ſit omni eo q̧ potes

Apuleius

cõcipere quẽ etiãnũ Platonicus Apuleius in libro de Platonis dogmate indictum appellat & inõiabilẽ ipſiuſq̧ Platonis hac de re uerba ſunt ab ipſo apuleio latina facta Deum q̃dem inueniſſe haud facile eſt itellexiſſe ĩpoſſibile oẽs itaq̧ de deo affirmationes ĩpropriàs eſſe dicamus qñ quodcũq̧ non ſolũ dicere ſed & cõcipere uellemus ille in infinitũ excedat quinetiam nõ modo ĩ hoc ignorationis & miſeriæ terreno carcere retenti ſed nec in ipſa dei fruitione qua pfecte beamur in cælis cõſtituti cõprehẽdere deũ ſed apprehẽdere tñ ut noſtrorum theologoꝝ uerbis utar facultas nobis cõdonabitur.Præterea pugnare inuicẽ has propoſitiones credis.ſ.deus ẽ ſupra id qđ cõcipi pt & aliqd de deo affirmari nõ poteſt:& ais ſit nominis diffinitio ſupra id qđ cõcipi & argumẽtum militabit.Sed ſoluitur cum enim dicitur affirmationes de deo adduci proprias non poſſe intelligi dat p̃dicatum non reperiri quod dei naturam ĩtegre repreſentet hæc uero oratio.ſ.ſupra id quod cõcipi poteſt nihil aliud ſignificat q̃ deum cõcipi nõ poſſe & quid ſit deus nõ poſſe ſciri.Dicunt igitur hæc uerba nõ ſolũ quid ſit deus:ſed nõ poſſe ſciri quid ſit.Vim igitur negãdi potius q̃ affirmandi obtinẽt.Sed licet ibidem ut affirmẽt ob id tamen argumẽtum tuũ nõ militabit alioqn de aliqua re nobis ignota quã quis ſcire cuperet ac de eius eẽntia nos percunctaret reſpondere ſiſcitanti poſſumus eſt id quod neſcimus qđ nõ nouimus qđ ad huc mẽte nõ concepimus nec cõcipere quimus nõ uideretur ſatiſſactũ petitioni illius: ut poſſet hoc dogmate percepto de re illa affirmatiue aliquid enũtiare ſed negatiue niſi forte quis iueneretur q poſſet aliis ĩtimare quid eſſet illa res quæ ut penit⁹ hominibus ignota ſupraq̧ captũ cogitationũ oĩum foret ita nec a ſe ipſo aut cognoſci aut cõcipi poſſet & Simonides igiẽ & cõſulẽs eũ Tyrãnus nouerãt dei nomẽ mãximũ qd repreſentare & tñ unus eorum qd eſſet deus ſcire cupiebat alter ſe ſcire negauit.Præterea uteris tali connexione Deus eſt ſupra oẽ id qđ cõcipi pt ergo deus concipi nõ poteſt alioquin ipſum ſupra ſeipſum foret nõ igiẽ amari poteſt nec coli reſpondeo deũ a ſe ipſo tñ ſicuti eſt cõcipi integre poſſe & a nullo alio ĩtellectu.nec propterea ſequi non poſſe aut amari aut coli: concipimus an.tãtã eſſe deitatẽ oĩpotẽtia præditã in infinitum creaturas oĩpharia uirtute ſupãtẽ ut eã niſi ex effectibus nõ poſſimus cõcipere.& hac admiratione excitati cõcale

Themiſtius.

factiq̧ in eius amorẽ exardeſcimus cõcipimus effectus, & eũ eſſe ſummũ bonũ & admiramur & colimus & amamus:nã cognitis his perfectæ quę fecit deus ut Themiſtii uerbis utãr in admirationem cõmẽdationẽq̧ ſui oĩum aĩos atq̧ ora cõuertit: legimus itẽ nos ea quæ reuelata deitus ſunt & gratia eius præditi fide concipimus

id quod

id quod cõcipi ad plenum natura nõ poſſumus ſuper oĩa dũtaxat illum nos amare
oportere ut tandem fracto huius carnis enigmate poſſumus eum ſicuti eſt ſummo
cũ utriuſq; hominis gaudio quæ noſtra eſt fœlicitas cõtemplari. Rurſus ad hoc ut
aliquid diligamus nõ opus eſt a nobis illud perfecte aut uideri aut cognoſci aut cõ
cipi: ſed ſatis eſt ſi eũ eſſe uel eẽ tale licet cõfuſe & ſubobſcure ſciamus & hoc uel ex
fide uel ex effectibus itaq; uel modica cognitiõe ꝑuia qualiſcũq; ea ſit nobis eſt ſa-
tis ad talẽ rẽ amãdã poſſumus enim quãlibet rẽ diligere niſi penitus eius cognitiõe
careamus: ex his enim q̃ nouit aĩus diſcit ignota amare ut ait Cregorius. Thomas Gregorius
quoq; in prima ſecũdæ ꝓbat aliquid poſſe perfecte amare: & ſi perfecte nõ cogno- Arimi.
ſcatur & exemplum de deo inter alia proponit. Thomas
Poſtremo ais tãtã eſſe auri potẽtiã putaſſe patruũ ut uellemus nollemus uel te uel Vltimæ
aĩo ex neceſſitate deũ ſecũ traheret. Sed nõ tãtã eſſe auri potẽtiã mi Antoni ſed ipo obiectio-
tentiã opinatũ nõ mõ ſed certiorẽ factũ eũ crediderim ut nec ipſum aut eſſe aut itel nis ſolutio
ligi poſſet aurũ ſemoto deo: Et q̃q̃ te ad Ioãnẽ de bachone relegare poſſem cuius ĩ Io.de ba-
diſſolutione q̃rtæ obiectiõs mẽtionẽ habuimus tãerſi q̃ñ tu patrui argumẽta recẽ- chone.
ſens q̃bus aſtruerat deũ nõ eſſe & auꝝ eſſe pugnare inuicẽ nihil r̃ndere uelle dixiſti
ne calligare uidereris in re luce clariori mõſtrare cõſiliũ eſt (etiã fortaſſe te iudice)
fuiſſe opæpreciũ ut ea diſſoluẽda ſuſcipes ſi ualuiſſes: ſin minime applicare ſaltẽ ma
nus opi uel fateri ĩgenue eius aſſertiones ueras fuiſſe. Argumẽta patrui hæc ſunt q̃
mox declarabo fieri nõ põt ut aliq̃d ſit ſi nõ ſit ipſum eẽ: deus aũt eſt ipſum eſſe. fieri
igiť nõ põt ut aurũ ſit ſi deus nõ ſit p̃terea ſi deus nõ eſt igiť infinitũ eſt: ſi infinitũ ẽ
nihil eſt q̃ñ ſi infinitũ eſt finitũ nõ eſt: q̃m infinitũ ſeipſum p̃imit: quẽadmodum &
alia q̃ cõtradictionẽ claudũt. ſi nihil eſt aurũ nõ eſt. fieri nõ põt ut aliq̃d ſit ſi non ſit
ipſum eſſe deus aũt &c. Cũ ipſũ eſſe q̃d deus eſt (ut nemo diffiteť) nõ ſit cuius par-
ticipatu nõ mõ oĩa ſunt quæ ſunt: Sed & ab eo dependent & momẽtis oĩbus cõſer-
uanť nõ mõ ut oẽs theologi p̃ſertim Thomas copioſiſſime docẽt. ſed etiã uꝫ a plato Thomas
ne in timæo aſſeueratũ eſt impoſſibile eſt aurũ eſſe ꝙ ipſius eſſe gr̃a ipſiuſq; partici Plato
patione exiſtit. præterea ſi deus nõ eſt igiť infinitũ eſt. entia oĩa p̃ter deũ finita ſunt
certiſq; terminis cõtenta: hancq; quã habent limitatã naturã dei opere & gratia ha
bere poſſidereq; haud dubiũ eſt: quãobrẽ Platonẽ aiũt eius ſectatores deũ in phile Plato.
bo terminũ uocaſſe q̃a formis quaſi mẽſuris paſſim diſtributis oĩa terminaret: Sed Liber ſa-
& ait ſapiẽtiæ liber oĩa in pondere numero & mẽſura ab eo conſtituta. Si igiť deus pientiæ.
nõ ſit cuius eã oĩa entia ſunt finita: nihil erit finitũ igiť infinitũ. Si infinitũ eſt nihil
eſt q̃m ſi infinitũ eſt finitũ nõ eſt q̃m infinitũ ſeipſum p̃imit quẽadmodũ & alia quę
cõtradictionẽ claudũt. cũ probatũ ſit unũ aliq̃d eſſe a quo cuncta eſſe accipiũt & eſ
ſe finitũ eo ſemoto nihil eſt nihilq; finitũ. ſi enim infinitũ eſt hoc eſt nõ terminatũ fi
nitũq; ab illo primo cuius ope & ſunt & finiunť cũcta terminanturq;. Seq̃ť infinitũ
nõ eſſe. Iccirco infinitũ ſeipſum p̃imit. cũ nihil aliud ſit dictu infinitũ eſſe eo ſcilicet
mõ quo acceptũ eſt q̃ nihil eẽ nã ſi nec finitum ſit nec deus: extra cõtrouerſiã eſt ni-
hil omnino eſſe. Hæc ſunt Antoni quæ ꝓ patrui apiẽda ſnia ꝓtuli quæ forte & alia
cõtinet dogmata: nõ enim oĩum eſt aſſeq quæ illæ cõceperat. ſed ꝙ & alios etiã ſub
uerboꝝ cortice latuiſſe ſenſus exiſtimẽ illius me hæc uerba mouent q̃bus reſpõſio-
nẽ terminauit. hæc. ſ. ſatis credo eẽ tibi hoĩ q̃tũuis igenioſo ſed in acceſſa deſeramus
& teneamus quę interp̃tis officio fungendo ſcripſimus q̃ cũ ſatisfaciant meã quoq;
claudent r̃nſionẽ adductis prius quibuſdã q̃ & patrui ſniam roborãt & meã in eius

Rõnes ad ꝓpoſitum oñdēdum — uerba quā ante ꝓtulimus interpretationē cõfirmant pariter atq; elucidāt. Nam de
ficiēte primo neceſſe eſt omnia illa quę ab eo ꝓdeunt interire:ut ex Ariſtotelis octa
uo phyſicæ auſcultationis libro colligitur. Deus aũt teſte eodē philoſopho eſt pri
Ariſtote. mũ ueꝝ a quo ſunt oĩa alia uera ergo ſublato deo oĩa uera perire neceſſariũ eſt: ſed
ſi uera tendunt in nihilũ entia pariter ab interitu nõ uindicãt cũ ęq̃li ãbitu cõmeēt.
Itē ammoto illo q rebus & eē cõicat & uiuere q̃s picturas eaſmet res oĩno nõ uideat.
Ariſtote. Deũ āt id rebus ipſis cõdonare ſnĩa eſt Ariſtotelis.i.libro de cælo q addit ēt q̃buſdā
clarius q̃buſdā obſcurius eē illud cõicari. Præterea q̃cq̃d regit̃ ab arte primæ cāæ
pereunte illa ꝓcũbit. Totā uero hāc machinā a prima gubernari regiq; cā teſtatur
Auerrois Auerrois in.ii.primæ pħiæ libro ſub q̃ & auꝝ cõtineri cõpræhēdiq; nemo põt am
bigere. Plura alia poſſem in mediũ afferre ex ſacris codicibus ut multa de ipſo euā
gelio multa ex apoſtoli Pauli ſacratiſſimis dogmatis plurima ex aliis ut ex Grego
Grego. rio q cũcta dixit in nihilũ decidere niſi ab oĩpotēti deo cõſeruarent̃. Ab Auguſtino
Auguſti. ſup Geneſim & ex.S.Tho. & a Io.ſcoto in tractatu de primo principio quæ tñ con
Thomas ſulto prætereo qñ probaſſe id naturalibus rõnibus quas expoſcere oĩno uidebaris
Io.ſcotus philoſophorũq; gētiliũ documētis ſat ſit:qđ tu probari poſſe ab eo neq̃q̃ credidiſti.
His igit̃ oĩbus quæ p̃fati ſumus putauerim bonis ingeniis extra cõtrouerſiam fu
turũ oēs patrui opiones ſatis fuiſſe defenſas ēt fortaſſe te iudice. hæc tñ ſcripſimus
Ioan.mai nardus — nõ ut tecum cõfligeremus. ſcripſimus etiā inuite qđ & Ioānes mainardus noſter &
Chriſtophorus ſaxolus Mirādulanus ciuis nr̃ & medicus atq; tuus olim auditor te
Chriſto phorus ſa xolus. — ſtari poſſent ſcripſimus quoq; citra odiũ cuius tibi argumentũ maximũ eē põt cũ ſi
quid honori tuo uel aliq̃ ex pte detrahens chartis traditũ iudicaueris tuo illud arbi
tratu priuſq̃ ad aliorũ manus rñſio ꝑueniat diſpuncturus dempturuſq; ſim: & qui
dem perlubenter cum te ut hominem diligam ut pħum obſeruē ut chriſtianũ colā
qđ ſi mei erga te animi ꝑiculũ facere collibuerit uerbis facta præpõderaſſe ꝑcipies.

Illuſtri principi ac dño ſuo ſingulari comiti Io.franciſco Anto.Fauentinus.S.P.

LEgi miſſas ad me in patrui tui ſcripta defenſiones: in quibus magnā rerum
doctrinā & admirabilē ingenii ſolertiā plane deprǽhēdi: ſumq; inuētioni
bus tuis mirifice oblectatus nõ ſolũ ꝓpterea ꝙ uideo bonas artes tutores
optimos ac ꝓnos aliqñ habituras: q̃bus a tenebris a barbarie uindicent̃: uerũ ēt
eo magis ꝙ de te ſi philoſophari ꝑgas neſcio q̃d magnũ ac grāde mihi facile polli
ceor: uidebit poſteritas me nihil mētitũ ſi uixeris: deus mõ uitā longiorē p̃ſtet qđ ad
me attinet eq̃dē nõ improbabo: quæ in patrui defenſionē ſubtiliter q̃dē & acute ſcri
pſiſti: neq;.n.ſi patruus uixiſſet diſputationem iam cæptā magis ultra protraxiſſem
quēadmodum in poſtrema oppoſitione mea ſum illi plane teſtatus: qui p internun
cium reſpondit ſe quoq; nihil amplius ſcripturũ: cauſæ igr̃ iudices ſunto q legerint:
Qđ ſi ea quæ ꝓbe meditatus es impreſſoribus danda cēſuiſti ſaluo ac integro ami
ci honore id fiat: quēadmodũ promiſiſti: Sunt q̃dē nõnulla in libello uerba: quæ ali
quid hñt aculei nec oĩno parũ: a q̃bus facile potes tēperare ſi uelis ſenſum rerũ ni
hil immutato: Qđ ſi feceris ut ſpero nõ erit ingratũ: Cām meam uideor mihi ſatis
abũdeq; tutatus & in dies facile tutari potuiſſe: Sed diſputationi modus iam eſto:
Cæterum Comes illuſtris putes uelim me tuum eſſe ac ſemper fore: quo uti poſſis
arbitratu tuo: bene uale ex ferraria die.xvi.decembris.M.cccc.xcv.

Ioannes

Ioãnes Franciſcus Picus Mirandula Antonio Fauentino philoſopho inſigni. S.P.

SAtisfactum eſt abunde tuis uotis: Satisfactum pollicitationibus erga te
meis: quom uerba cũcta: quę uel aliq̃d aculei geſtare uidebant̃ de dictatis
nr̃is ademerim. Parcẽdum eſt ĩpetui animi: ſicubi forte acrius actum eſt q̃
oportuit: Cõdonãdum eſt aliq̃d iuſtæ defenſioni: & eo magis cõdonandũ quãdo cõ
mune fere uitiũ eoꝝ ſit qui cõmẽtationibus ſuis uel accuſant aliquẽ uel ſe ipſos aut
amicos excuſãt illos ad quos ſcribũt ĩſectari maledictis: calũniis peterẽ: ꝓbris laceſ
ſere: atq; id genus extera ꝑpetrare ab officio boni hoĩs aliena: a q̃bus nos (teſtẽ te
ciro & iudicẽ cõſtituo) oĩno abſtinuimus decẽq; ſummũ aut circiter uerba non ni
hil aculeata tuo nutu (saluis tñ ſentẽtiis) ammouimus: neq; aliud cõſiliũ elucubrã
dæ cõmẽtatiunculæ credas uelim: q̃ ut ſine tui offenſa Picũ patruũ defenderemus:
q̃nimmo maluiſſem ſæpius nihil inter uos diſceptatũ fuiſſe: ut ꝑclusus mihi ſcribẽ
di hac de re fuiſſet aditus omniſq; occaſio ſublata. Non. n. põt uel q̃ difficillime põt
litterarũ negociũ agi in altercatione poſitũ omni inter ſcribẽdũ ꝑtito honore illis
ad quos uerba fiunt alioq̃n debito: Adde q; uix ſine quodã aĩ tumore: q magnope
uitandus eſt: id muneris obit̃. Q d' uero de cauſæ tuæ tutela dicis hoc ipſum de nr̃a
dicimus. Sed hactenus de controuerſia ſuno (ut recte ſcripſiſti) q̃ legerint iudices
mõ hi docti ſint: & neutræ parti affecti aut ſi amore cuiuſpiã noſtrũ teneant̃ arden
tius adminus oculis eoꝝ præſtigiũ amor nõ faciat: Cæterũ multũ mihi tribuis uel
paꝝ merẽti: magnaq; de me tibi ꝓmittis ſi mõ ꝑgã philoſophari. Sed uereor mi An
toni ne ab hoc philoſophiæ ſtudio de quo mentionẽ facis oĩno tẽperẽ aut forte deſi
ſtã: dicã tibi de hac re quod ſentio afferri. ſ. uobis hoc negocium nimis affectãtibus
multũ nocumẽti parũ emolumẽti. Non hoc ideo dico ut damnẽ ut uituperẽ uerita
tes plurimas aut ſaltẽ ſimilitudĩes ueri: quaꝝ notitiã philoſophãdo cõparamus no
bis: Sed cõem uſum aut (ut ſignificãtius dixerim) abuſum culpo: quem niſi uitare
magnopere uixi fuerimus aſſidueq; & ſumma cũ diligentia cogitatus nr̃os examina
uerimus: Chriſtiani animi uenenũ cor irrepit ambitio: quæ poſtmodũ mortiferam
pariat ſupbiã. unde plerũq; fit ut huius ſapientiæ in qua quotidie uerſamur amato
res: ſapiẽtiam illam quæ genita eſt ſed æterna a quo omnis hæc fluxa & temporaria
deriuata eſt omnino poſthabeant tumidi & elati caduca gloria. Sed uideamus oro
unde animo efferamur: unde nos ipſos æſtimamus nimis: Nam quantula noſtra co
gnitio? cum minimã naturaliũ reꝝ ſcientiam teneamus: & illa ipſa quæ ignoramus
quom multa tũ maxima uel tacite clament in uanũ. ſ. & falſo nos ipos doctos aut ꝓ
fiteri aut exiſtimare: Poſſe ꝓculdubio uel rudis homo & parũ peritus uel oĩno ne
ſcius litteraꝝ agricola percũctari plurima etiã ſub aſpectum ſub oculos poſita: de
quibus phus alioq̃n maximus reddere certã rõnẽ nequiret. In percipiẽdis uero ſub
ſtãtiis ipſis a materia ſenſili prorſus abiunctis quouſq; cognitione procedimus: cęs
lipientibus dũtaxat & nocturnis mẽtis oculis cernimus? Sed q̃d de diuinis ſumus
dicturi ad quæ nõ tñ cognoſcenda: ſed etiã ueſtiganda anhelantes & anxii cecutiẽ
tes & caligantes obtutus denſiſſimis pene nubibus obtectos dirigimus: Porro hãc
noſtrã reꝝ noticiã nõ ne aut a libris aut a præceptore ꝑcepimus? gloriari ergo q̃d
opus eſt: didiciſſe nos aliena meditata hauſiſſe q̃ſi ab narrãte hiſtoriã: Sed hiſtoriã
naturæ rerũ ꝑ diuerſa ſtudia in amarulẽtis altercationibus poſitã uariaſq; ꝑ opinio
nes agitatã atq; ob id icertã: Q uod ex ipſo noĩe opinionis ꝓditur aptiſſime: Si q̃d

uero a nobis ipſis paululum noticiæ nãciſcimur: quid quæſo aliud eſt q̃ incertum
quoddã ſubuolutũ mille inuolucris mille pplexum fallaciis? hoc negociũ ueluti
his qui hęc ſtudia uehemẽtius q̃ oportunum eſt magnifaciunt ſuccenſus inſectarer
niſi hanc materiã ſpeciatim longa quæſtione tractauiſſem peculiariq; libello dedi-
caſſem. His ideo de cauſis me conuertere ſtatui ad eos euoluendos libros quorum
propoſitiones profata ſunt & dignitates quorũ concluſiones & inerrabili ſyllogiſ-
mo colliguntur: & mentẽ deſæcatã (ſi tamen id curauerimus) reddunt. Sed eſto iã
finis conflictus litterarii & iam iam epiſtolæ. Sed uide quam diſpar effectus fuerit
& noſtræ & aliorum controuerſiæ finita diſceptatiõe uel uoce uel ſcriptis agitata:
Sæpenumero inter eos animos qui diſcordes fuere exercentur odia ſimultates: ma
chinantur fraudulenta bella: detractiões honoris & famæ hinc inde ſcaturiunt. Tu
uero & picus noſter eratis ante diſputationem compatres hoc eſt ſpiritali aſtricti
nodo: Nihilominus ob hoc priſtina non eſt animorum concordia diſſoluta. Ego
autem nec tibi dum patruus uiueret: nec tu mihi niſi nomine notus eras: fecit hæc
defenſio ut inter nos ictum ſit quoddam fœdus amicitiæ: quod ut ſtabile ſit dum ui
cturi ſumus curato: utq; recte pieq; uiuendo poſt hanc mortem quam expectamus
perſeueret æternum da operam qua ratione potes: id ipſum quoq; enitar factitare:
Interim quo te amore proſequar experiri non pigeat: Cumulatius forte ſum præ-
ſtiturus quod poſtulaueris quam in calce defenſionis ſpoponderim. Nihil enim
tam arduum quod tui (grauiſſimi profecto philoſophi) propenſius demerẽdi cau
ſa facturus non ſim. Ex arce Miran. iiii. Ian. Mccccxcvi.

Io. Franciſcus Picus Mi. cõ. co. lectori. S. D.

ACcipe lector & has Ioannis Pici Mirandulæ lucubrationes leuioris cu-
ræ opera: quas forte nec ipſe uiuens inuulgaſſet: nec nos niſi celebratorũ
hominum crebris adhortamentis excitati. Leges primum orationem ele-
gantiſſimam iuuenili quidem alacritate dictatam ſed a doctoribus prædoctrinæ
& eloquentiæ faſtigio ſæpius admiratam: nec te moueat ſi plurima in eius calce
conuiſuntur quæ & in apologiæ ſunt inſerta procemio: quando illud foras publi-
cauerit hanc domi ſemper tenuerit: nec niſi amicis communem fecerit: uidebis plę
raque antiquorum dogmata abſtruſa prius in ænigmatis & fabularum in uolu-
cris ingenioſiſſime reſerata. conatumque illum & robore & delinimentis orato-
riis oſtendere q̃ priſcorum ſapientum poetica theologia noſtræ theologiæ Myſte-
riis ancillaretur: atq; utriuſq; nodis quibuſdam enodatis ad litterarias palæſtras ho
mines inuitare: in his enim per id tempus frequẽtiſſimus fuit: quas poſtea quaſi gra
uiorum ſtudiorum præludia ludicraſq; pugnas derelinquens: ad ea quæ iam emiſi
mus: quæq; ſumus in poſterum emiſſuri emolienda conuertit animum: leges & nõ
nullas epiſtolas (omnes enim collegiſſe laborioſiſſimum) alias familiares tum per
ætatem teneram tum prouectiorem ſcriptitatas alias poſtq̃ totum pectus deo dica
uit ſanctiſſimis refertas monitis exaratas illas & doctrinam & eloquentiam olere
copioſiſſime depræhendes: has & utrunq; affatim ſapere & chriſti amorem præter
hæc uberrime ſpirare percipies.

ORATIO

LEgi patres Colendiſſimi in Arabũ monumẽtis īterrogatũ Abdalá ſarracenũ: qd in hac q̄ſi Mũdana ſcęna/admirãdũ maxíe ſpectaret: Nihil ſpectari hoíe admirabili⁹ rñdiſſe. Cui ſnīæ illud Mercurii adſtipulat: Magnũ o aſclepi mira culũ ē hõ. Hoꝝ dcõꝝ rõnẽ cogitanti mihi nõ ſatis ila facie bant quæ multa de humanæ naturæ præſtãria afferunt a multis: eẽ hominẽ creaturaꝝ internũtiũ ſupis familiarẽ/ regẽ inferiorũ/ſenſuũ pſpicacia/rõnis īdagiuẽ intelligẽtię lumẽ naturæ interpretẽ Stabilis eui & fluxi tpis īterſtitiũ &(qđ Perſæ dicũt)mũdi copulã imo hymenæũ/ab ange lis teſte Dauide paulo deminutũ. Magna hæc qdẽ/ſed nõ principalia.i.q̄ ſũmæ ad miratíonis priuilegiũ ſibi iure uẽdicẽt. Cur.n.nõ ipſos angelos & beatiſſimos cæli choros magis admiremur? Tãdẽ ītellexiſſe mihi ſum uiſus cur fœliciſſimũ/ꝓpterea dignũ oī admiratione aīal ſit hõ: Et q̄ ſit demũ illa cõditio q̄ in uniuerſi ſerie ſortitus ſit/nõ brutis mõ/ſed aſtris: ſed ultramũdanis mẽtibus inuidioſam. Res ſupra fidẽ & mira. Quidni? Nã & ppea magnũ miraculũ & admirãdũ ꝓfecto aīal iure hõ & di cit & exiſtimat. Sed quænã ea ſit audite pr̄es/& benignis auribus ꝓ ueſtra hũani tate hãc mihi operã cõdonare. Iã ſummus Pater architectus deus: hanc q̄ uidemus mũdanã domũ diuinitatis tẽplũ auguſtiſſimũ archanæ legibus ſapiẽtiæ fabrefece rat. Supcœleſtẽ regionẽ mentib⁹ decorarat: æthereos globos æternis aīs uegetarat excrementarias ac feculẽtas inferioris mũdi ptes oīgena aīaliũ turba cõplerat. Sed ope cõſumato/deſiderabat artifex eſſe aliquẽ q tanti opis rõnẽ ppẽderet/ pulchritu dinẽ amaret/magnitudinẽ admiraret. Idcirco iã reb⁹ oībus (ut Moſes Thimæuſq; teſtant abſolutis) de ꝓducẽdo hoīe poſtremo cogitauit. Veꝝ nec erat ī archetypis unde nouã ſobolẽ effingeret/nec in theſauris: qđ nouo filio hæreditariũ largiret: nec in ſubſelliis totius orbis: ubi uniuerſi cõtẽplator iſte ſederet. Iã plena oīa: oīa ſũ mis/mediis/infimiſq; ordinibus fuerant diſtributa. Sed nõ erat pr̄næ poteſtatis in extrema fœtura/quaſi effœtã defeciſſe: nõ erat ſapiẽtiæ: Cõſilii inopia in re neceſſa ria fluctuaſſe. Non erat benefici amoris: ut q in aliis eſſet diuinã liberalitatẽ lauda turus ī ſe illã damnare cogeret. Statuit tãdẽ optim⁹ opifex: ut cui dari nihil ꝓpriũ poterat cõe eſſet qcqd priuatũ ſingulis fuerat. Igit hoīem accepit indiſcretæ opus imaginis/atq; ī mũdi poſitũ meditullio/ſic eſt allocutus. Nec certã ſedẽ/nec ꝓpriã faciẽ: nec munus ullũ peculiare tibi dedimus o/Adã: ut quã ſedẽ/q̄ faciẽ/q̄ munera tute optaueris/ea ꝓ uoto: pro tua ſnīa habeas & poſſideas. Definita cæteris natura intra p̄ſcriptas a nobis leges coercet. Tu nullis anguſtiis coercitus ꝓ tuo arbi trio: in cuius manu te poſui tibi illã p̄finies. Mediũ te mũdi poſui/ut circũſpiceres inde cõmodius qcqd eſt iu mũdo. Nec te cæleſtẽ/neq; terrenũ/neq; mortalẽ/neq; ī mortalẽ fecimus: ut tui ipſius quaſi arbitrarius honorariuſq; plaſtes & fictor/in q̄ malueris tute formã effingas. Poteris in inferiora quæ ſunt bruta degenerare: Pote ris in ſupiora quæ ſunt diuina ex tui aī ſnīa regenerari. O ſummã dei patris liberali tatẽ/ſummã & admirandã hoīs fœlicitatẽ. Cui datũ id habere quod optat: id eẽ qđ uelit. bruta ſimul atq; naſcunt id ſecũ afferunt (ut ait Lucilius) ebulga matris/qđ poſſeſſura ſunt. Supremi ſpũs aut ab initio: aut paulo mox id fuerũt/qđ ſunt futu

Aduertenda eſt magna abdalæ mercuriiq; ꝓpoſitio.

Hominis dignitas

Mundi cõſtitutio

Moſes Thimæus

Hoīs proIatio

Voluntas libera in homine

Vnde trãſgreſſio illa aīaꝝ de corporib⁹ in corpora huic ſnīę cõformis uidet ut pythagorici crediderunt

Lucilius

ri in ꝑpetuas æternitates.Naſcēti hoi oīſaria ſemina:& oīgenæ uitæ gērmina īdidit
pater.Q uæ qſqꝫ excoluerit illa adoleſcēt:& fructus ſuos ferent in illo.Si uegetalia
Nota. planta fiet.Si ſenſualia obruteſcet. Si rōnalia cæleſte euadet aīal . Si intellectualia
angelus erit/& dei filius.& ſi nulla creaturaꝝ ſorte cōtentus in unitatis cētrū ſuæ ſe
recepit/unus cū deo ſpūs factus in ſolitaria pr̄is caligine q eſt ſup oīa cōſtitutus oī-
bus anteſtabit.Q uis hūc noſtrū chamęleōta nō admiret᷑?aut oīno qs aliud qcq̄ ad
Aſclepius Atheniē. mire᷑ magis?Q uē nō īmerito Aſclepius Athenienſis uerſipellis huius & ſe ipſam
trāsformātis naturæ argumēto ꝑ ꝓtheū in myſteriis ſignificari dixit.hinc illę apud
hebræos & pythagoricos metamorphoſes celebratæ.nā & hebræoꝝ theologia ſe
cretior nūc Enoch ſanctū in angelū diuinitatis quē uocāt   nūc in alia
alios numina reformāt.& Pythagorici ſceleſtos hoīes in bruta deformāt/& ſi Em-
Empedocles pedocli credit᷑ ēt iplantas.Q uas imitatus Maumeth illud frequēs hēbat in ore:
q a diuina lege receſſerit brutū euadere:& merito qdē. Neqꝫ.n.plantā cortex:Sed
Nota. ſtupida & nihil ſentiēs natura:neqꝫ iumēta coriū:ſed bruta aīa & ſenſualis:nec cælū
orbiculatū corpus:ſed recta rō:nec ſeqſtratio corpis ſed ſpiritalis itelligētia angelū
In quę hō trāsformari poteſt facit.Si quē.n.uideris deditū uētri humi ſerpētē hoīem/frutex eſt nō hō quē uides:
ſi quē in fantaſiæ q̄ſi calypſus uanis p̄ſtigiis cecuciētē & ſubſcalpēti delinitū illece
bra ſenſibus mācipatū:brutū eſt nō hō quē uides. Si recta ph̄ium rōne oīa diſcernē
tē hūc uenereris/cæleſte eſt aīal nō terrenū:Si puꝝ cōtēplatorē corpis neſciū/in pe
netralia mētis relegatū:hic nō terrenū ñ cæleſte aīal:hic auguſtius eſt numē huma
na carne circūueſtitū.Ecqs hoīem nō admire᷑?q ñ īmerito ī ſacris lr̄is Moſaicis &
xp̄ianis/nūc oīs carnis/nūc oīs creaturæ appellatōe deſigna᷑:qn̄ ſe ipſum ip̄e in oīs
carnis faciē/in oīs creaturæ ingeniū effingit:fabricat: & trāsformat.Iccirco ſcribit
Fuantes Perſa: Euātes pſa ubi chaldaicā theologiā enarrat: nō eſſe hoi ſuā ullā & natiuā imaginē
extrarias multas & aduētitias.hinc illud chaldæoꝝ
ideſt hō uariæ ac multiformis & diſſolutoriæ naturæ
aīal.Sed quorſum hęc?ut itelligamus poſtq̄ hac nati ſumus cōditōe/ut id ſimus qđ
eē uolumus:Curare hoc potiſſimū debere nos/ut illud q dē in nos nō dicatur/cū in
honore eēmus nō cognouiſſe ſimiles factos brutis & iumētis iſipiētibus.Sed illud
Aſaph ꝓpheta potius Aſaph ꝓphetæ: dii eſtis & filii excelſi oēs ne abutētes indulgētiſſima pr̄is li
beralitate q̄ dedit ille liberā optionē:e ſalutari noxiā faciam⁹ nobis.Inuadat aīum ſa
cra q̄dā ambitio ut mediocribus nō cōtēti anhelemus ad ſumma/adqꝫ illa(qn̄ poſſu
mus ſi uolumus)cōſequēda totis uirib⁹ enitamur. Dedignemur terreſtria:Cęleſtia
cōtēnamus:& qcqd mūdi eſt deniqꝫ poſthn̄tes/ultramūdanā curiam eminētiſſimæ
diuinitati proximā aduolemus.Ibi ut ſacra tradūt myſteria:Seraphin Cherubin &
Chororū ſup cæleſtium effigitio Throni prīas poſſidēt/hoꝝ nos iā cedere neſcii & ſcdaꝝ ipatientes & dignitatē &
gl̄iam æmulemur.Erimus illis cū uoluerimus nihilo inferiores.Sed q̄ rōne/aut qđ
tādē agētes?uideamus qd illi agāt q̄ uiuāt uitā.Eā ſi & nos uixerim⁹(poſſum⁹.n.)
illoꝝ ſortē iā æquerimus.Ardet Saraph charitatis igne:Fulget Cherub itelligētię
Nota. ſplēdorē:Stat Thronus iudicii firmitate.Igit᷑ ſi actuoſæ addicti uitæ iferioꝝ curā
recto examine ſuſceperimus thronoꝝ ſtata ſoliditate firmabimur. Si ab actiōibus
feriati/i opificio opificē i opifice opificiū meditātes i cōtēplādi ocio negociabimur:
luce cherubica undiqꝫ coruſcabim⁹. Si charitate ipſū opificē ſolū ardebimus illius
igne q edax ē i ſeraphicā effigiē repēte flāmabimur.ſup throno.i.iuſto iudice ſedet.
de⁹ iudex ſclˀoꝝ.Sup cherub.i.cōtēplatoꝛ uolat:atqꝫ eū q̄ſi incubādo fouet.Spūs.n.
domini

domini ferẽ ſup aquas:has inq̃ quæ ſup cælos ſũt:quæ apud Iob dñm laudãt añlu-
canis hymnis. Qui ſaraph.i.amator ẽ i deo ẽ/& deus in eo/imo & deus & ipſe unũ
ſunt. Magna thronoꝝ ptãs q̃ iudicãdo. ſumma ſæraphinoꝝ ſublimitas q̃ amãdo aſ- Nos poſſe
ſeqmur. Sed quonã pacto uel iudicare qſq̃ uel amare põt incognita? Amauit Mo- ſup cæle-
ſes deũ quẽ uidit:& adminiſtrauit iudex in populo:quæ uidit prius cõtẽplator in ſtibus acq̃
mõte. Ergo medius cherub ſua luce & ſeraphico igni nos præpat:& ad thronoꝝ iu ri
diciũ pariter illuminat:hic ẽ nodus priãꝝ mẽtiũ:ordo palladicus:philoſophiæ cõ
tẽplatiuæ præſes:hic nobis & æmulãdus prĩo & ãbiẽdus/atq; adeo cõprẽhẽdẽdus
ẽ:unñ & ad amoris rapiamur faſtigia:& ad munera actionũ bene iſtructi paratiq; de
ſcẽdamus. At uero opæpciũ ſi ad exẽplar uitæ cherubicæ uita nr̃a formãda ẽ:quæ
illa & q̃ lis ſit:quæ actiones/quæ illoꝝ opa præ oculis & in numerato habere. Qđ
cũ nobis p nos q caro ſumus:& quæ humi ſunt ſapimus/cõſeq nõ liceat:adeam⁹ an
tiquos patres:q de his rebus utpote ſibi domeſticis & cognatis/locupletiſſimam
nobis & certã fidẽ facere pñt. Cõſulamus Paulũ apoſtolũ uas electiõis/qd ipſe cũ Pauli ſu-
ad tertiũ ſublimatus ẽ cælũ/agentes cherubinoꝝ exercitus uiderit. Rñdebit utiq; blimatio
Dionyſio interprete:purgari illos/tũ illuminari. Poſtremo pfici: Ergo & nos che-
rubicã i terris uitã æmulãtes/p moralẽ ſciẽtiã affectuũ ĩpetus cohercẽtes/p diale- Artiũ libe
cticã rõnis caliginẽ diſcutiẽtes/q̃ſi ignorãtiæ & uitioꝝ eluẽtes ſordes aĩam purge- raliũ com
mus:ne aut affectus temere debacchẽtur:aut rõ ĩprudẽs qñq; deliret. Tũ bñ cõpo- mendatio
ſitã ac expiatã aĩam naturalis philoſophiæ lumine pfundamus/ut poſtremo diui- quibus im
naꝝ reꝝ eã cognitiõe pficiamus:& ne nobis noſtri ſufficiãt cõſulam⁹ Iacob patriar mortales
chã:cuius imago ĩ ſede gloriæ ſculpta corruſcat. admonebit nos pr̃ ſapiẽtiſſimus in poſſumus
inferno dormiẽs/mũdo ſupno uigilãs. Sed admonebit p figurã (ita eis oĩa cõtinge effici
bãt) eſſe ſcalas ab imo ſolo ad cæli ſumma ptẽſas multoꝝ graduũ ſerie diſtĩctas:fa Nota
ſtigio dñm ĩſidere. Cõtẽplatores angelos p eas uicibus alternãtes aſcẽdere & deſcẽ
dere. Qđ ſi hoc idẽ nobis angelicã affectãtibus uitã factitãdũ ẽ. quæſo qs dñi ſca-
las uel ſordidato pede/uel male mũdis manibus attĩget? Impuro ut habẽt myſteria
purũ attĩgere nephas. Sed q hi pedes? quæ manus? pfecto pes aĩæ illa ẽ portio de Pes aĩæ
ſpicatiſſima/q̃ ipſa materiæ tãq̃ terræ ſolo initit/altrix inq̃ ptãs & cibaria/fomes li-
bidinis/& uoluptuariæ mollitudinis magiſtra. Manus aĩæ cur iraſcẽtiã non dixeri- Manus
mus:quæ appetẽtiæ ppugnatrix p ea decertat/& ſub puluere ac ſole pedatrix ra- animæ
pit. Quæ illa ſub umbra dormitãs helluẽt has manus:hos pedes.i.totã ſenſualem
ptẽ in q̃ ſedet corpis illecebra:quæ aĩam obtorto (ut aiũt) detinet collo. ne a ſcalis
tãq̃ pphani pollutiq; reiciamur morali pħia q̃ſi uiuo flumine abluamus. At nec ſa
tis hoc erit ſi p Iacob ſcalã diſcurſantibus angelis comites eẽ uolumus/niſi & a gra-
du in gradũ rite pmoueri/& a ſcalaꝝ tramite/de orbitare nuſq̃/& reciprocos obire
excurſus bene apti prius inſtructiq; fuerimus. Qđ cũ p artẽ ſermocinalẽ ſiue rõna
riã erimus cõſecuti/iã cherubico ſpiritu aĩati p ſcalarum.i.naturæ gradus philoſo-
phãtes a cẽtro ad cẽtrũ oĩa puadẽtes nũc unũ q̃ſi oſyrim ĩ multitudinẽ ui titanica
diſcerpẽtes deſcẽdemus:nũc multitudinẽ q̃ſi oſyridis mẽbra ĩ unũ ui phœbea colli
gẽtes aſcẽdem⁹:donec ĩ ſinu pr̃is q ſup ſcalas ẽ tãdẽ qeſcẽtes/theologica fœlicitate
cõſumabimur. Percõctemur & iuſtũ Iob q fœdus iniit cũ deo uitæ prius q̃ ipſe ede
ret ĩ uitã qd ſũmus deus ĩ decẽ illis cẽtenis millibus q aſſiſtũt ei potiſſimũ deſideret
pacẽ utiq; rñdebit. Iuxta id qđ apud eũ legit/q facit pacẽ in excelſis:& qm̃ ſupremi
ordinis monita medius ordo inferioribus ĩterpretat: Interpretet nobis Iob theolo

Empedo/ cles

gi uerba Empedocles phũs:Hic duplicẽ naturã in nr̃is aĩs ſitã/quaꝝ altera ſurſum
collimur ad cæleſtia/altera deorſum trudimur ad iferna/ꝑ litẽ & amicitiã/ſiue bel/
lũ & pacẽ ut ſua teſtant̃ carmĩa/nobis ſignificat:i qbus ſe lite & diſcordia ac tũ furẽ

Diſcordia quę in no/ bis ẽ qũo ſit ſedãda

ti ſiĩem ꝓfugũ adiis/i altũ iactari cõquerit̃.Multiplex ꝑfecto pr̃es in nobis diſcor
dia:grauia & iteſtina domi hẽmus & pluſq̃ ciuilia bella:q̃ ſi noluerimus ſi illã affe/
ctauerimus pacẽ/q̃ in ſublime ita nos tollat ut iter excelſos dñi ſtatuamur:ſola i no
bis cõpeſcet ꝓrſus & ſedabit pħia:Moralis primũ ſi nr̃ hõ ab hoſtibus inducias tm̃

Pria cã eſt pħia mo/ ralis q̃lis illa dirimi tur

q̃ſierit/multiplicis bruti effrenes excurſiones & leonis iurgia/iras aĩoſq; conundet.
Tũ ſi rectius cõſulẽtes nobis ꝑpetuæ pacis:ſecuritatẽ deſiderauimus.Aderit illa &
uota nr̃a liberaliter iplebit.Q uippe q̃ cæſa utraq; beſtia q̃ſi icta porca inuiolabile
iter carnẽ & ſpũm fœdus ſanctiſſimæ pacis ſanciet.Sedabit dialectica rationis tur/
bas inter orationum pugnantias & ſyllogiſmorum captiones anxie tumultuantis.

Scđa dia/ lectica Tertia pħia natu ralis Heraclit᷒ Homerus

Sedabit naturalis pħia opionis lites & diſſidia:q̃ ingetã hinc inde aiam uexant/di/
ſtrahũt & lacerãt.Sed ita ſedabit:ut meminiſſe nos iubeat eſſe naturã iuxta Hera/
clitũ ex bello genitã:ob id ab Homero cõtentionẽ uocitatã.Iccirco i ea uerã qerẽ
& ſolidã pacem ſe nobis ꝑſtare nõ poſſe eſſe hoc dñæ ſuæ.i.ſanctiſſimæ theologiæ
munus & priuilegiũ.Ad illã ipſa & uiam mõſtrabit & comes ducet:q̃ ꝓcul nos ui/
dens ꝓperãtes:V enite iclamabit ad me q laboraſtis:uenite & ego reficiã uos ueni
te ad me & dabo uobis pacẽ quã mũdus & natura uobis dare nõ pñt. Tã blãde uo
cati:tã benigniter inuitati/alatis pedibus q̃ſi terreſtres Mercurii/in beatiſſimæ am/
plexus matris euolãtes optata pace ꝑfruemur:pace ſanctiſſima/indiuidua copula/

Vltimus pħię finis ſecũdũ py thagori/ cos

unanimi amicitia/qua oẽs aĩ in una mẽte q̃ ẽ ſup oẽm mẽtẽ nõ cõcordẽt adeo.Sed i
effabili quodãmodo unũ peoitus euadãt.Hæc eſt illa amicitia quã totius pħiæ fi/
nẽ eſſe Pythagorici dicũt hæc illa Pax quã facit deus in excellis ſuis:quã angeli in
terrã deſcẽdẽtes annũciarũt hoibus bonæ uolũtatis/ut ꝑ eã ipſi hoies aſcendentes
in cælũ angeli fierẽt.hãc pacẽ amicis:hãc nr̃o optemus ſæculo/optemus unicuiq;
domui quã igredimur:optemus aĩæ nr̃æ:ut ꝑ eã ipſa dei domus fiat:ut poſtq̃ ꝑ mo
ralẽ & dialecticã ſuas ſordes excuſſerit/multiplici pħia quaſi aulico apparatu ſe ex
ornarit:portaꝝ faſtigia Theologicis ſertis coronarit:deſcẽdat rex gloriæ:& cũ pa/
tre ueniẽs mãſionẽ faciat apud eã.Q uo tãto hoſpite ſi ſe dignã ꝑſtiterit q̃ eſt illius
imenſa clemẽtia:deauraurato ueſtitu quaſi toga nuptiali multiplici ſniaꝝ circũda
ta uarietate ſpecioſum hoſtẽ/nõ ut hoſpitẽ iã/Sed ut ſpõſum excipiet a quo ne unq̃
diſſoluatur diſſolui cupiet a populo ſuo & domũ patris ſui:imo ſe ipſam oblita : in
ſe ipſa cupiet mori ut uiuat in ſpõſo:in cuius cõſpectu ꝑcioſa ꝑfecto mors ſancto/
rum eius/mors inquã illa ſi dici mors debet plenitudo uitæ cuius meditationẽ eſſe
ſtudiũ phiæ dixerũt ſapientes.Citemus & Moſen ipm̃/a ſacroſanctæ & ineffabilis
intelligẽtiæ fontana plenitudine:unde angeli ſuo nectare inebriant̃ paulo deminu
tũ.Audiemus uenerãdũ iudicẽ nobis in deſerta huius corporis ſolitudine habitan

A Moſe q̃ ſi edicitur pħię ſtudi um ample xãdũ eſſe

tibus leges ſic edicẽtẽ:Q ui polluti adhuc morali indigẽt cũ plebe habitẽt extra ta
bernaculũ ſub diuo quaſi theſſali ſacerdotes interim ſe expiãtes.Q ui mores iã cõ/
poſuerunt:in ſanctuariũ recepti nõdũ quidẽ ſacra attractent:Sed prius dialectico
famulatu ſeduli leuitæ philoſophiæ ſacris miniſtrẽt.Tũ ad ea & ipſi admiſſi : nunc
ſuperioris dei regiæ multicolorẽ.i.ſydereũ aulicũ ornatũ:nũc cæleſte candelabrũ
ſeptẽ luminibus diſtinctũ:nũc pellicea elementa/in pħię ſacerdotio contemplent̃:
ut poſtremo per theologicæ ſublimitatis merita in tẽpli adita recepti nullo imagi

nis intercedente

nis intercedente uelo/diuinitatis gloria pfruanť. Hæc nobis ꝓfecto Moſes & im-
perat & iperãdo admonet/excitat inhortať: ut p phiam ad futurá cæleſté gloriam
dũ poſſumus iter paremus nobis. Verũenimuero nec Moſayca tãtũ aut Chriſtia-
na myſteria: ſed priſcoꝝ quoq; Theologia haꝝ de qbus diſputaturus acceſſi libe-
raliũ artiũ & emolumẽta nobis & dignitaté oñdit. Quid enĩ aliud ſibi uolũt ĩ græ- Græcorũ
coꝝ arcanis obſeruati initiatoꝝ gradus. Quibus primo per illas q̃s diximus quaſi arcana
februales artes moralẽ & dialecticã purificatis: Cõtingebat myſterioꝝ ſuſceptio.
Quæ qd aliud eſſe põt q̃ ſecretioris per phiam naturæ iterpretatio? Tũ demũ ita
diſpoſitis illa adueniebat ἐποπτεία.i.reꝝ diuinaꝝ per theologiæ lumẽ inſpectio.
Quis talibus ſacris initiari nõ appetat? Quis hũana oĩa poſthabens/fortunæ con
tẽnens bona/corpis negligẽs/deoꝝ cõuiuia adhuc degẽs in terris fieri nõ cupiat: &
æternitatis nectare madidus mortale aĩal ĩmortalitatis munere donari? quis nõ ſo
craticis illis furoribus a Platone in phœdro decãtatis/ſic afflari nõ uelit/ut alaꝝ pe Nã prim'
dũq; remigio hinc.i.ex mũdo q eſt poſitus ĩ maligno ꝓpere aufugiens ad cæleſtem hoĩum ſo
Hieruſalẽ cõcitatiſſimo curſu ferať. Agemur pres agemur ſocraticis furoribus/qui crates dici
extra mẽtẽ ita nos ponãt: ut mẽtẽ nr̃am & nos ponãt in deo: agemur ab illis utiq;: ſi tur ethicẽ
qd eſt in nobis: ipſi prius egerimus nã ſi & p moralẽ affectuũ uires ita p debitas cõ- e cælo de-
petẽtias ad modulos fuerit itẽtæ ut ĩmota iuicẽ cõſonẽt cõtinẽtia: & p dialecticã rõ duxiſſe
ad numeꝝ ſe ꝓgrediẽdo mouerit/muſaꝝ pciti furore cæleſtẽ harmoniã intimis au-
ribus cõbibemus. Tũ muſaꝝ dux Bacchus in ſuis myſteriis.i.uiſibilibus naturæ ſi-
gnis inuiſibilia dei philoſophãtibus nobis oñdens iebriebit nos ab ubertate domus
dei: in q̃ tota ſi uti Moſes erimus fideles/Accedens ſacratiſſima Theologia duplici
furore nos animabit. Nã in illius eminẽtiſſimã ſublimati ſpeculã ide & q ſũt q̃ erũt
quæq; fuerint inſectili metientes æuo/& primeuã pulchritudinẽ ſuſpicientes illoꝝ
Phœbei uates huius alati erimus amatores & ieffabili demũ charitate q̃ſi æſtro p-
citi q̃ſi Seraphini ardẽtes extra nos poſiti/nũine pleni iã nõ ipſi nos: ſed ille erimus
ipſe q fecit nos. Sacra Apollinis noia ſi qs eoꝝ ſignificãtias & latitãtia pſcruteť my
ſteria ſatis oñdũt eẽ deũ illũ nõ minus phũm q̃ uatẽ: Qđ cum Ammonius ſatis ſit Ammoni'
executus nõ eſt cur ego nũc aliter pertractẽ: ſed ſubeant aĩum pres tria delphica p̃ce- Tria del-
pta oppido his neceſſaria: q nõ ficti ſed ueri apollinis q illuminat oẽm aĩam uenien phica præ
tẽ in hũc mũdũ ſacroſanctũ & auguſtiſſimũ tẽplũ ĩgreſſuri ſũt: uidebitis nihil aliud cepta
illa nos admonere: q̃ ut tripartitã hãc de q̃ eſt pñs diſputatio philoſophica totis uiri
bus amplectamur. Illud.n. μηδὲν ἄγαν.i.neqd nimis uirtutũ oium normã & regu
lã p mediocritatis rõnẽ de q̃ moralis agit recte p̃ſcribit. tũ illđ γνῶθι σεαυτόν.i.co
gnoſce te ip̃m ad totius naturæ nos cognitionẽ/cuius & iterſtitiũ & q̃ſi Cycnus na
tura eſt hoĩs excitat & ĩhortať: q.n. ſe cognoſcit ĩ ſe oĩa cognoſcit/ut Zoroaſter pri Zoroa
us deĩde Plato in alcibiade ſcripſerũt. Poſtrẽo hac cognitiõe p naturalẽ phiam illu ſter
minati iam deo ꝓximi ει.i.es dicẽtes theologica ſalutatione: uerũ Apollinẽ familia Plato
riter ꝓindeq; fœliciter appellabimus. Cõſulamus & Pythagorã ſapiẽtiſſimum ob Pythago-
id præcipue ſapiẽtẽ qđ ſapientis ſe dignũ noie nũq̃ exiſtimauit. Præcipiet prĩo ne ræ p̃cepta
ſuper modiũ ſedeamus.i.rõnalẽ ptẽ q̃ aĩa oĩa metiť iudicat & examĩat ocioſa deſi- & eoꝝ de-
dia ne remittentes amittamus. Sed dialectica exercitatiõe ac regula & dirigamus claratio
aſſidue & excitemus. Tum cauẽda ĩ primis duo nobis ſignificabit/ne aut aduerſus
ſolẽ emingamus. aut iter ſacrificãdũ ungues reſecemus. Sed poſtq̃ p moralẽ & ſup
fluentiũ uoluptatũ fluxas eminxerimus appetẽtias/& unguiũ præſegmina q̃ſi acu

tas iræ p̄minētias & aīoꝝ aculeos reſecuerimus/tū demū ſacris.i.de q̄bus mētionē
fecimus bacchi myſteriis intereſſe: & cuius pr̄ ac dux merito ſol dicit̄ nr̄æ contem
platiōi uacare incipiamus. Poſtremo ut gallū nutriamus nos admonebit.i. ut diui
nā aīæ nr̄æ p̄tem diuinaꝝ reꝝ cognitione q̄ſi ſolido cibo & cæleſti ambroſia paſca
mus hic ē gallus cuius aſpectū leo.i.oīs terrēa ptās formidat & reueret̄: hic ille gal

Vide galli multipli- cem emū- ctionem

lus cui datā eē intelligētiā apud Iob legimus. Hoc gallo canēte aberrās hō reſipi
ſcit hic gallus in matutino crepuſculo matutinis aſtris deū laudātibus quotidie cō
modulat̄. hūc gallū moriēs Socrates cū diuinitatem al ſui diuinitati maioris mūdi
copulatuꝝ ſe ſperaret Aeſculapio.i.aīaꝝ medico iā extra oē morbi diſcrimē poſit̄
debere ſe dixit. Recēſeamus & chaldæoꝝ monumēta uidebimus (ſi illis credit̄) p
eaſdē artes patere uiā mortalibus ad fœlicitatē. Scribūt iterp̄tes Chaldæi uerbum

Zoroaſtris quæ fuerit de aīa ſnīa

fuiſſe Zoroaſtris alatā eē aīam: cūq; alæ exciderēt ferri illā p̄ceps in corpus: tū illis
ſuberēſcētibus ad ſupos reuolare/p̄cūctātibus eū diſcipulis quo pacto alis bn̄ plu
mātibus uolucres aīos ſortirēt̄ irrigetis dixit alas aq̄s uitæ: Iteꝝ ſciſcitātibus unde
has aq̄s peterēt/ſic p parabolā (q erat hoīs mos) illis rn̄dit. q̄ttuor amnibus p̄adiſus
dei abluit̄ & irrigat̄. Indidē nobis ſalutares aq̄s hauriatis nomē ei q ab aquilone
qđ rectū denotat ei q ab occaſu qđ expiatione ſignificat ei q
ab ortu qđ lumē ſonat/Ei q a meridie :qđ pietatē iterp̄tari poſ
ſumus. Aduertite aīum & diligēter cōſiderate p̄res qd hæc ſibi uelit zoroaſtris dog
mata p̄fecto nihil aliud niſi ut morali ſciētia quaſi boreali undis hibericis oculorū
ſordes expiemus dialectica quaſi boreali amuſſi illorū aciē lineemus ad rectū. Tū
in naturali cōtēplatione debile adhuc ueritatis lumen q̄ſi naſcentis ſolis incunabu
la pati aſſueſcamus: ut tādē p Theologicā pietatē & ſacratiſſimū dei cultū q̄ſi cæle
ſtes aq̄læ meridiantis ſolis fulgidiſſimū iubar fortiter p̄feramus. hæ ille forſan & a
Dauide decātatæ primū: & ab Auguſtino explicatæ latius matutinæ/meridianæ &
ueſp̄tinæ cognitiones. Hæc eſt illa lux meridialis q̄ ſeraphinos ad lineā inflāmat: &

Nota.

cherubinos p̄iter illuminat: hæc illa regio q̄ uerſus ſemp antiquus pr̄ Abraā p̄fici
ſcebat̄: hic ille locus ubi īmūdis ſpiritubus locū n̄ eē: & cabaliſtaꝝ & Mauroꝝ dog
mata tradiderūt. Et ſi ſecretioꝝ aliqd myſterioꝝ fas ē uel ſub enigmate ī publicū p̄

Hieremi- as

ferre: poſtq̄ & repēs e cœlo caſus nr̄i hoīs caput uertigie dānauit & iuxta Hieremiā
ingreſſa p feneſtras mors: iecur/pectuſq; male affecit. Raphaelē cæleſtem medicū
aduocemus/q nos morali & dialectica uti pharmacis ſalutaribus liberet. Tum ad
ualitudinē bonā reſtitutos iā dei robur Gabriel ihabitabit. Qui nos p naturæ du
cēs miracula ubiq; dei uirtutem p̄tātēq; indicans. Tandē ſacerdoti ſummo Michae
li nos tradet. Qui ſub ſtipēdiis p̄hiæ emeritos: Theologiæ ſacerdotio q̄ſi corona
præcioſi lapidis inſignet. Hæc ſunt patres colēdiſſimi quæ me ad p̄hiæ ſtudiū non
animarunt mō ſed cōpulerūt. Quæ dicturus certe non erā niſi his rn̄derē q p̄hiæ
ſtudiū ī principibus p̄ſertim uiris/ aut his oīo q mediocri fortuna uiuūt dānare

Arguitur magna nr̄i tēporis imbecillitas quæ p̄hiæ ſtudia ſemp cōtēpſit

ſolēt. Eſt.n.iam hoc totū p̄hāri. (Quæ eſt nr̄æ ætatis ī fœlicitas) ī cōtēptū potius
& cōtumeliā/q̄ ī honorē & gloriā. ita inuaſit fere omnium mentes exitialis hæc &
mōſtroſa p̄ſuaſio aut nihil aut paucis philoſophādū. Quaſi reꝝ cauſas naturæ ui
as uniuerſi rōnē dei cōſilia cæloꝝ terræq; myſteria præ oculis præ manibus explo
ratiſſima hēre. Nihil ſit p̄rſus niſi uel gratiā īē aucupari aliquā/ uel lucrū ſibi qs cō
parare poſſit: qn eo deuētū ē ut iā (p̄hdolor) nō exiſtimēt ſapiētes niſi q mercēna
riū faciūt ſtudiū ſapiētiæ/ut ſit uidere pudicā palladē/deoꝝ muneī iter hoīes diuer
ſantem

ſantē eiici/explodi/ex ſibilari. Nō hēre q amet/q faueat/niſi ipſa q̄ſi ꝓſtās & præſlo
ratæ uirginitatis accepta mercedula/male partū æs ī amatoris arculā referat q̄ om/
nia ego nō ſine ſūmo dolore & īdignatiōe ī huius tēporis nō principes/ſed pħos di/
co/q iō nō eē philoſophādū & credūt & prædicant:q pħis nulla merces nulla ſint
præmia cōſtituta q̄ſi nō oſtēdāt ipſi hoc uno noīe ſe nō eē pħos. Q đ cū tota eorū
uita ſit uel in quæſtu/uel ī ambitiōe poſita ipſam p ſe ueritatis cognitionē nō ample
ctunť: Dabo hoc mihi & me ipm hac ex pte lauda re nihil erubeſcā: me nūq̄ alia dē
cā phātū niſi ut phārer/nec ex ſtudiis meis/ex meis lucubrationibus mercedē ullā
aut fructū uel ſperaſſe aliū uel quæſiiſſe/q̄ aī cultū/& a me ſemp plurimū deſidera/
tæ ueritatis cognitionē. Cuius ita cupidus ſemp & amātiſſimus fui: ut relicta oī pri
uatarū & publicarū rerū cura: Cōtēplādi ocio totū me tradiderim a quo nullæ inui/
dorū obtrectatiōes/nulla hoſtiū ſapiæ maledicta/uel potuerūt añ hac/uel īpoſte/
rū me deterrere poterūt. Docuit me ipſa philoſophia a ꝓpria potius cōſciētia q̄ ab
externis pēdere iudiciis: Cogitareq; ſemp nō tā ne male audiā/q̄ ne qd male uel di/
cā ipſe uel agā. Equidē nō erā neſcius patres colēdiſſimi futurā hanc ipſā meā diſpu
tationē/q̄ uobis oībus q bonis artibus fauetis/& auguſtiſſima ueſtra præſentia illā
honeſtare uoluiſtis/gratā atq; iocūdā tā multis aliis grauē atq; moleſtā: & ſcio non
deeſſe q īceptū meū & dānarint ante hac & in præſentia multis noībus dānent: Ita
cōſueuerūt nō pauciores ne dicā plures habere oblatratores quæ bñ ſanctæq; agū
tur ad uirtutē: q̄ quæ iniquæ & ꝑperā ad uitiū: Sunt aūt q totū hoc diſputādi gen᷒
& hanc de litteris publice diſceptādi inſtitutionē nō approbēt: ad pōpā potius in/
genii & doctrinæ oſtētationē q̄ ad cōparandā eruditionē eſſe illā aſſeuerātes. Sūt
qui hoc quidem exercitationis genus non īprobent: ſed in me nullo modo ꝓbent:
qđ ego hac ætate/quartū. ſ. & uigeſimū modo natus annū de ſublimibus chriſtia/
næ theologiæ myſteriis: de altiſſimis pħię locis/de incognitis diſciplinis in celebra
tiſſima urbæ: in ampliſſimo doctiſſimorū hominum cōſenſu: in apoſtolico ſenatu di
ſputatiōnē ꝓponere ſim auſus: Alii hoc mihi dantes quod diſputem id dare nolunt
qđ de nongentis diſputē quæſtionibus/Tam ſuperfluo & ambitioſe q̄ ſupra uires
id factum calumniantes: horum ego obiectamētis & manus ilico dediſſem ſi ita q̄
profiteor pħia me edocuiſſet: & nūc illa ita me docente nō reſponderem ſi rixandi
iurgandiq; propoſito conſtitutam hanc inter nos diſceptationē crederem. Q uare
obtrectandi oē laceſſendiq; ꝓpoſitū/& quē ſcribit Plato a diuino ſemp abeſſe cho/
ro a nřis quoq; mētibus faceſſat liuor. & an diſputādū a me/an de tot etiā quæſtio
nibus amice incognoſcamus. Primū qdē ad eos qui hūc publice diſputādi morem
calūniant/multa nō ſum dicturus: qñ hæc culpa/ſi culpa cēſeť/nō ſolū uobis oībus
doctores excellentiſſimi q ſæpius hoc mūere nō ſine ſūma & laude & gloria functi
eſtis: ſed Platoni/ſed Ariſtoteli ed probatiſſimis omniū ætatū philoſophis mecum
ē cōmunis. Q uibus erat certiſſimū nihil ad cōſequēdā quā quærebāt ueritatis co/
gnitionē ſibi eē potius q̄ ut eēnt in diſputandi exercitatiōe frequētiſſimi. Sicut. n. p
gymnaſticā corporis uires firmiores fiūt: ita dubio ꝓcul in hac quaſi litteraria pa
leſtra aī uires & fortiores lōge & uegetiores euadūt. Nec crediderim ego/aut Poe
tas aliud p decantata Palladis arma/aut hebræos cū   ferrū ſapiētum
ſymbolū eſſe dicūt: ſignificaſſe nobis q̄ hōeſtiſſima hoc genus certamina adipiſcē
dæ ſapiæ oppido q̄ neceſſaria. Q uo forte fit ut & Chaldæi ī eius geneſi q pħus ſit
uturus illud deſiderent ut Mars & Mercurius triquetro aſpectu conſpiciant/qua

Nota

Q uid pħia in pi co opera/ta ſit

Q ua ætate Nōgentas illas concluſiones diſpu/tandas ex poſuit

Plato

Q uā neceſſaria ſit diſputādi palęſtra eiuſq; glo/ria decan/tatur

ſi ſi hos cõgreſſus/hęc bella ſubſtuletis/ſomniculoſa & dormitãs futura ſit oĩs p̃hia.
At uero cũ his q̃ me huic ꝓuĩciæ ĩparẽ dicũt:difficilior ẽ mihi rõ defenſionis. Nam ſi
parẽ me dixero forſitã ĩmodeſti & de ſe nimia ſentiẽtis/ſi ĩparẽ fatebor/temerarii &
ĩcõſulti notã uideor ſubiturus. Videte in q̃s ĩcidi anguſtias:quo loco ſim cõſtitutus
dũ nõ poſſũ ſine culpa de me ꝓmittere:qđ nõ poſſum mox ſine culpa nõ præſtare.
Forte & illud Iob afferre poſſem/ſpũm eſſe ſpũm in oĩbus:& cũ Timotheo audire
nemo cõtẽnat adoleſcẽtiã tuã:ſed ex mea uerius hoc cõſcientia dixero/nihil eſſe in
nobis magnũ uel ſingulare. Studioſum me forte & cupidũ bonarũ artiũ nõ inficia-
tus:docti tñ nomẽ mihi nec ſumo nec arrogo. Quare & qđ tã grãde humeris onus
impoſuerim/nõ fuit propterea ꝙ mihi cõſcius noſtræ infirmitatis nõ eſſem:Sed qđ
ſciebã hoc genus pugnis:ideſt litterariis eſſe peculiare qđ in eis lucꝝ ẽ uinci. Quo
fit ut imbeciliſſimus quiſq; non detractare modo:ſed appetere ultro eas iure poſſit
& dẽat. quãdo quidẽ qui ſuccumbit beneficiũ a uictore accipit nõ iniuriam:quip-
pe qui per eũ & locupletior domũ.i.doctior & ad futuras pugnas redit ĩſtructior.
Hac ſpe animatus ego ĩfirmus miles cũ fortiſſimis oĩum ſtrenuiſſimiſq; tã grauem
pugnam decernere nihil ſum ueritus. Quod tñ temere ſit factũ nec ne rectius utiq;
de euentu pugnæ q̃ de nr̃a ætate poteſt quis iudicare. Reſtat ut tertio loco his reſpõ
deã qui numeroſa ꝓpoſitarũ rerũ multitudine offendunt/quaſi hoc eorũ humeris
ſederet onus:& nõ potius hic mihi ſoli q̃tuſcũq; ẽ labor eẽt exãclãdus. Indecẽs pro
fecto hoc & moroſum nimis uelle alienæ ĩduſtriæ modũ ponere. Et ut inq̃t Cicero
in ea re:quæ eo melior quo maior/mediocritatẽ deſiderare. Omnino tã grandibus
auſis erat neceſſe/me uel ſuccũbere uel ſatiſfacere. Si ſatiſfacerẽ nõ uideo cur qđ in
decẽ præſtare quæſtionibus ẽ laudabile/in nõgentis ẽt præſtitiſſe culpabile exiſti-
mẽt. Si ſuccũberẽ habebũt ipſi/ſi me oderũt unde accuſarent:Si amant unde excu
ſent. Quoniã in re tã graui/tã magna/tenui ingenio/exiguaq; doctrina/adoleſcẽtẽ
hominẽ defeciſſe uenia potius dignũ erit q̃ accuſatione. Quin & iuxta poetã ſi de-
ficiunt uires/audacia certe laus erit in magnis & uoluiſſe ſat eſt. Quod ſi nr̃a ætate
multi Gorgiã leõtinũ imitati:nõ modo de nõgẽtis:ſed de oĩbus ẽt oĩum artium quæ-
nibus ſoliti ſunt nõ ſine laude ꝓponere diſputationẽ cur mihi nõ liceat uel ſine cul-
pa de multis qdẽ:ſed tñ certis & determinatis diſputare. At ſupfluũ inquiũt hoc &
ambitioſum. Ego uero nõ ſupfluo mõ:ſed neceſſario factũ hoc a me cõtẽdo:qđ & ſi
ipſi mecũ philoſophãdi rõnẽ cõſiderarent inuiti ẽt fateant plane neceſſe eẽt. Qui
enim ſe cuipiã ex philoſophorũ familiis addixerunt:Thomæ uidelicet aut Scoto/
q̃ nũc plurimũ in manibus fauentes/poſſunt illi qdẽ uel in paucarũ quæſtionũ di-
ſcuſſione ſuæ doctrinæ piculũ facere. At ego ita me inſtitui ut in nullius uerba iu-
ratus/me per oẽs philoſophiæ magiſtros funderẽ/oẽs ſcedas excuterẽ/omnes fami
lias agnoſcerẽ. Quare cũ mihi de illis oĩbus eſſet dicẽdũ:ne ſi priuati dogmatis de
fenſor reliqua poſt habuiſſem illi uiderer obſtrictus. Nõ potuerunt etiam ſi pauca
de ſingulis ꝓponerent/non eſſe plurima quæ ſimul de oĩbus afferebantur. Nec id
in me quiſq̃ damnet qđ me quocunq; ferat tempeſtas deferat hoſpes. Fuit enim cũ
ab antiq̃s oĩbus hoc obſernatũ:ut omne ſcriptorum genus euoluẽtes/nullas quas
poſſent cõmentationes illectas præterirẽt:Tum maxime ab Ariſtotele qui eam ob
cauſam ἀναγνώστης.i.lector a Platone nuncupabatur:& profecto anguſtæ eſt
mentis intra unam ſe porticũ aut academiam continuiſſe. Nec põt ex omnibus ſibi
recte propriã ſe legiſſe/qui omnes prius familiariter non agnouerit. Adde quod in
una quaq;

Vide quo pacto ſe tueatur

Cicero

Excuſatio a cõcluſionum multitudine

Hanc aũt ſectarum multiiugã collectionem in frõte libri quęſtionũ uidere licet ubi hoc idẽ ab hinc uſq; ad huius orõnis calce repetit

una quaqꝫ familia eſt aliquid inſigne quod nõ ſit ei cõmune cũ cæteris.Atqꝫ ut a no
ſtris ad quos poſtremo philoſophia ꝑuenit nũc exordiar.Eſt in Ioãne Scoto uege
tũ quiddã atqꝫ diſcuſſum.In Thoma ſolidum & æquabile.In Egidio terſum & exa
ctũ.In Franciſco acre & acutũ.In Alberto priſcũ/amplũ/& grãde.In Hẽrico ut mi
hi uiſum eſt ſemp ſublime & uenerandũ:Eſt apud Arabes in Auerroe firmũ & in-
cõcuſſum.In Auempace.In Alpharabio graue & meditatũ.In Auicẽna diuinũ at-
qꝫ Platonicũ. Eſt apud græcos in uniuerſum qdẽ nitida imprimis & caſta philoſo-
phia.Apud Simpliciũ locuples & copioſa.Apud Themiſtiũ elegãs & cõpẽdiaria.
Apud Alexandrũ cõſtans & docta.Apud Theophraſtũ grauiter elaborata.Apud
Ammoniũ enodis & gratioſa:Et ſi ad Platonicos te cõuerteris/ut paucos ꝑculcã.
In Porphyrio rerũ copia & multiiuga religione delectaberis.In Iamblico ſecretio
rẽ philoſophiã & barbarorũ myſteria ueneraberis.In Plotino priuũ qcq̃ nõ eſt qđ
admireris.q ſe undiqꝫ præbet admirandũ:quẽ de diuinis diuine:de humanis longe
ſupra hominẽ docta ſermonis obliquitate loquentẽ ſudantes Platonici uix intelli
gũt.Prætereo magis nouitios Proculũ aſiatica fertilitate luxuriantẽ:& q ab eo flu
xerũt:Damaſcũ:Olympiodorũ & cõplures alios:in qbus omnibus illud τὸ θεῖον
.i.diuinũ peculiare Platonicorũ ſymbolũ elucet ſemp.Accedit qđ ſi qua eſt ſecta
quæ ueriora inceſſat dogmata & bonas cauſas ingenii calumnia ludificet:ea ueri
tatẽ firmat nõ infirmat:& uelut motu quaſſatã flammã excitat non extinguit.Hac
ego rõne motus nõ unius modo(ut quibuſdam placebat)Sed omnigenæ doctri-
næ placita in mediũ afferre uolui:ut hac cõpluriũ ſectarũ collatiõe:ac multifariæ
diſcuſſione p̃hiæ:ille ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epiſtolis:animis nr̃is Plato
quaſi ſol oriens ex alto clarius illuceſceret.Quid erat ſi latinoꝝ tantum:Alberti.ſ.
Thomæ:Scoti:Egidii:Franciſci:Henriciqꝫ philoſophia:omiſſis græcoꝝ arabũqꝫ
philoſophis tractabit̃?Quãdo oĩs ſapientia a barbaris ad græcos/a græcis ad nos
manauit.Ita noſtrates ſemp in philoſophandi rõne/peregrinis inuentis ſtare & alie
na excoluiſſe ſibi duxerũt ſatis.Quid erat cũ Peripatheticis egiſſe de naturalibus/
niſi & Platonicoꝝ accerſebat̃ academia/quorũ doctrina & de diuinis ſempiter oẽs Academiç honor
philoſophias/teſte Auguſtino habita eſt ſanctiſſima & a me nunc primũ/qđ ſciam
(uerbo abſit inuidia)poſt multa ſæcula ſub diſputandi examẽ eſt in publicũ allata.
Quid erat & aliorũ quot quot erãt tractaſſe opiniones ſi quaſi ad ſapientũ ſympo Auguſti.
ſiũ a ſymboli accedẽtes/nihil nos qđ eſſet noſtꝝ/noſtro partũ & elaboratũ ingenio
afferebamus.Profecto ingenerroſum eſt(ut ait Seneca)ſapere ſolũ ex cõmẽtario:
& quaſi maiorum inuenta noſtræ induſtriæ uiã præcluſerint:quaſi in nobis effœta Seneca
ſit uis naturæ:nihil ex ſe parere/qđ ueritatẽ ſi nõ demõſtret ſaltem innuat uel de lõ-
ginquo.Quod ſi in agro colonus/in uxore maritus odit ſterilitatẽ:certe tanto ma- Quam celerrime
gis infœcundam animã oderit illi cõplicita & aſſociata diuina mens:quãto inde no
bilior longe ꝓles deſideratur.Propterea nõ cõtentus ego præter cõmunes doctrinas: Abſtruſas
multa de Mercurii triſmegiſti priſca theologia/multa de Chaldæorũ de Pythago- inuenerit
ræ diſciplinis multa de ſecretioribus hebræorũ addidiſſe myſteriis:plurima quoqꝫ doctrinas
per nos inuenta & meditata/de naturalibus & diuinis rebus diſputãda ꝓpoſuimus. Quid
Propoſuimus primo Platonis Ariſtoteliſqꝫ cõcordiam a multis ante hac creditam/ boetius
a nemine ſatis ꝓbatã.Boetius apud latinos id ſe facturũ pollicitus nõ inuenitur fe- ſimpliciuſ
ciſſe unq̃:qđ ſemper facere uoluit.Simplicius apud græcos idẽ profeſſus/ utinam qꝫ pollici-
id tã præſtaret q̃ pollicet̃.Scribit & Auguſtinus in Academicis non defuiſſe plu- ti ſint

res qui ſubtiliſſimis ſuis diſputationibus idē ꝓbare conati ſint. Platonis. ſ. & Ariſto-
telis eandē eſſe philoſophiā. Ioannes itē grāmaticus cū dicat apud eos tantum diſ-
ſidere Platonē ab Ariſtotele qui Platonis dicta nō ītelligunt/ ꝓbādum tñ poſteris
hoc reliqt. Addidimus aūt & plures locos: in qbus Scoti & Thomæ plures/ In qui-
Nota bus Auerrois & Auicēnæ ſententias quæ diſcordes exiſtimanť cōcordes eſſe nos
aſſeueramus. Scđo loco quæ in philoſophia cū Ariſtotelica tum Platonica excogi-
Nota pici tauimus nos/ tum duo & ſeptuaginta noua dogmata phyſica & metaphyſica collo-
dogmatū cauimus: quæ ſi qs teneat poterit niſi fallor quod mihi erit mox manifeſtum/ q̄ cum
uumerum q; de rebus naturalibus diuiniſq; propoſitā quæſtionē longe alia diſſoluere rōne q̄
p eā edoceamur. quæ & legiť in ſcholis & ab huius æui doctoribus coliť philoſo-
phiā. Nec tā admirari qs debet patres me in primis annis/ iu tenera ætate p q̄ uix li-
cuit (ut iactant quidā) alioꝝ legerē cōmentatiōes/ nouā afferre uelle philoſophiā
q̄ uel laudare illā ſi defendiť/ uel damnare ſi reprobať & deniq; cum noſtra inuenta
hæc/ noſtraſq; ſint litteras iudicaturi/ nō auctoris annos: ſed illorum merita potius
Noua per uel demerita numerare. Eſt autē & præter illam: alia quam nos attulimus noua per
numeros numeros philoſophandi inſtitutio antiqua illa quidem & a Priſcis theologis/ a Py-
philoſo- thagora præſertim/ ab Aglaopheno/ A philolao/ a Platone/ prioribuſq;/ Platonicis
phādi in- obſeruata. Sed quæ hac tempeſtate ut præclara alia poſteriorum incuria ſic exole-
ſtitutio uit: ut uix ueſtigia ipſius ulla reperiantur. Scribit Plato in epimonide inter omnes
Plato liberales artes & ſcientias contemplatrices præcipuam maximeq; diuinam eſſe ſci-
entiam numerandi. Quærens item cur homo animal ſapientiſſimum? Reſpondet
Ariſtote. q a numerare nouit. Cuius ſniæ & Ariſtoteles meminit in ꝓblematis. Scribit Abu-
Abuma. maſar uerbum fuiſſe Auēzoar Babylonii/ eum oia noſſe q nouerat nūerare. Quæ
uera eſſe nullo mō pñt ſi per uumerandi artē/ eā artem intellexerūt cuius nūc mer-
catores imprimis ſunt pitiſſimi: qđ & Plato teſtatur exerta nos admonens uoce ne
diuinā hanc arithmeticā/ mercatoriā eſſe arithmeticā intelligamus. Illā ergo arith-
meticā quæ ita extolliť/ Cum mihi uidear poſt multas lucubrationes exploratam
hr̄e huiuſce rei piculū facturus/ ad q̄ttuor &. lxx. quæſtiones quæ inter phyſicas &
diuinas principales exiſtimanť: reſponſurū p numeros publice me ſum pollicitus.
Magicoꝝ Propoſuimus & magica theoremata: in qbus duplicē eſſe magiā ſignificauimus: q̄
Theore- rū altera dæmonū tota ope & auctoritate cōſtat res medius fidius execrāda/ & por-
matū peri tentoſa. Altera nihil eſt aliud cū bene explorať quā naturalis phiæ abſoluta cōſu-
tia pico matio. Vtriuſq; cū meminerint græci illam magiæ nullo mō uoie dignantes γον-
haud ab- τειαν nuncupāt. Hāc propria peculiariq; appellatione μαγειαν quaſi pfectā/ ſum-
ſtruſa māq; ſapientiā uocant. Idē. n. ut ait Porphyrius Perſaꝝ lingua magnus ſonat quod
In queſtio apud nos diuinoꝝ interpres & cultor. Magna aūt/ imo maxima pr̄es iter has artes
ue de ma- diſparilitas & diſſimilitudo. Illā non modo chriſtiana religio: ſed oēs leges/ oīs be-
gia & ca- ne inſtituta res pu. dānat & execrať: hanc oēs ſapiētes/ oēs cæleſtiū & diuinaꝝ reꝝ
bala uide ſtudioſæ nationes approbāt & amplectunť. Illa artiū fraudulentiſſima: hæc altior
pluriora ſanctiorq; phia: illa irrita & uana: hæc firma fidelis/ & ſolida. Illā qſqs coluit ſemp
diſſimulauit: q in auctoris eſſet ignominiā & cōtumeliam. ex hac ſumma lr̄aꝝ cla-
ritas gloriaq; antiqtus/ & pene ſemp petita. Illius nemo unq̄ ſtudioſus fuit uir phūs
& cupidus diſcendi bonas artes. Ad hanc Pythagoras Empedocles/ Democritus/
Plato diſcēdā nauigauere: Hāc prædicauerūt reuerſi/ & in archanis præcipuam ha-
buerūt. Illa ut nullis rōnibus/ ita nec certis ꝓbať auctorib⁹: Hæc clariſſimis q̄ſi pa-
reutibus

rentibus honeſtata/duos præcipue habet auctores Xamolſidē quē imitatus ē Ab/
baris hyperboreus/& Zoroaſtrē nō quē forte creditis:ſed illū oromaſi filiū. Vtri/ Magíçę
uſq;/magia qd ſit Platonē ſi pcōtemur rñdebit in alcibiade:Zoroaſtris magiā non auctores
eē alid q̄ diuinoꝝ ſciam/q̄ filios Perſaꝝ reges erudiebāt:ut ad exēplar mūdanæ reip.
ſuā ipſi regere.rē.p.edocerent.Rñdebit ī carmide magiā Xamolſidis eē animi me
dicinā p q̄.ſ.aio tēpantia/ut p illā corpori ſanitas cōparat.hoꝝ ueſtigiis poſtea per
ſtiterūt Carōdas/Damigero/Apollonius Hoſtanes & Dardanus.Perſtitit Home
rus quē ut oēs alias ſapias/ita hāc quoq; ſub ſui ulyxis erroribus diſſimulaſſe ī poe
tica nr̄a Theologia aliqñ pbabimus.Perſtiterūt Eudoxus & Hermippus.Perſtite
rūt fere oēs q Pythagorica platonicaq; myſteria ſunt pſcrutati.Ex iunioribus āt q
eā olfecerint tres repio Alchindū Arabē:Rogeriū Baconē & Guilielmū pariſien.
Meminit & Plotinus/ubi naturæ miniſtrū eē & nō artificē magū demōſtrat:Hanc
magiā pbat aſſeueratq; uir ſapiētiſſimus:alterā ita abhorrens:ut cū ad malorū dæ
monū ſacra uocaret:tectius eē dixerit ad ſe illos q̄ ſe ad illos accedere:& merito q
dē.Vt.n.illa obnoxiū mācipatūq; improbis poteſtatibus hominē reddit:Ita hæc
illarū pricipē & dñm.Illa deniq; nec artis nec ſciētiæ ſibi pōt nomē uēdicare.Hæc
altiſſimis plena myſteriis pfundiſſimā rerū ſecretiſſimarū cōtēplationē:& demum
totius naturæ cognitionē cōplectit.Hæc inter ſparſas dei beneficio & inter ſemi/
natas mūdo uirtutes q̄ſi de latebris euocans in lucē.Nō tā facit miranda q̄ faciēti
naturæ ſedula famulat.Hæc uniuerſi cōſenſum:quem ſignificātius græci συμπα
θειαν dicunt introrſum pſcrutatius rimata:& mutuā naturaꝝ cognitionē habens p
ſpectam:natiuitas adhibēs unicuiq; rei & ſuas illecebras:quæ magoꝝ ιυγγεσ no
minant in mūdi receſſibus:in naturæ gremio in pmptuariis arcaniſq; dei latitātia
miracula:quaſi ipſa ſit artifex pmit in publicū:& ſicut agricola ulmos uitibus/ita
magus terrā cælo.i.inferiora ſupiorū dotibus uirtutibuſq; maritat.Quo fit ut q̄ il
la pdigioſa & noxia/tā hæc diuina & ſalutaris appeat.Ob hoc præcipue q̄ illa ho
minē dei hoſtibus mācipās/auocat a deo:hæc in eā operū dei admirationē excitat
q̄ ppenſa charitas/fides/ac ſpes/certiſſime cōſequunt.Neq;.n.ad religionē/ad dei
cultum qcq̄ pmouet/magis/q̄ aſſidua cōtēplatio mirabiliū dei:quæ ut p hāc de q̄ Nota
agimus naturalē magiam bene explorauerimus:in opificis cultū amoremq; arden
tius aīati:Illud canere cōpellemur.Pleni ſunt cæli/plena ē oīs terra maieſtate glo/
riæ tuæ.Et hæc ſatis de magia:d̄ qua hæc diximus qd̄ ſcio eſſe plures q ſicut canes
ignotos ſemp ad latrant/ita & ipſi ſæpe damnāt oderūtq; quæ nō intelligūt.Venio
nūc ad ea quæ ex antiqs hebræorū myſteriis eruta/ad ſacroſanctā & catholicā fidē
cōſirmādam attuli.quæ ne forte ab his qbus ſint ignota cōmētitiæ nugæ aut fabu
læ circūlatorū exiſtiment:uolo intelligāt oēs/quæ & qualia ſint/unde petita/qbus
& q̄ claris auctoribus cōfirmata/& q̄ repoſita/q̄ diuina/q̄ noſtris hoībus ad ppu/
gandā religionē cōtra hebræorū importunas calūnias ſint neceſſaria.Scribūt non
modo celebres hebræorū doctores:ſed ex nr̄is quoq; Heſdras/Hilarius & Orige/ Doctores
nes:Moſen nō legē modo/q̄ qnq; exaratā libris poſteris reliquit:ſed ſecretiorē quo hebræorū
q; & uerā legis enarrationē in monte diuinitus accepiſſe:præceptū aūt ei a deo ut qd dicant
legē qdem populo publicaret:legis interpretationē nec traderet litteris nec inuul
garet.Sed ipſe ieſunaue tm̄/tum ille aliis deinceps ſuccedentibus ſacerdotum pri/
moribus/magna ſilentii religione reuelaret.Satis erat per ſimplicem hiſtoriā nūc
dei potentiam/nunc improbos iram/in bonos clementiā/in omnes iuſticiam agno

ſcere:& ꝑ diuina ſalutariaq; præcepta ad bene beateq; uiuẽdũ/& cultũ ueræ reli-
gionis inſtitui. At myſteria ſecretiora/& ſub cortice legis/rudiq; uerboꝝ prætextu
latitãtia/altiſſimæ diuinitatis arcana/plebi palã facere:qđ erat aliud q̄ dare ſãctum
canibus:& inter porcos ſpargeꝛ margaritas. Ergo hæc celã uulgo hr̄e ꝑfectis cõmu
nicãda:inter quos tm̃ ſapiẽtiã loq ſe ait Paulus/nõ humani cõſilii ſed diuini præce-
Hoc idem pti fuit. Q uẽ morẽ antiq Philoſophi ſanctiſſime obſeruatũt. Pythagoras nihil ſcri
in fronte pſit niſi paucula quædã quæ damæ filiæ moriẽs cõmẽdauit. Aegyptioꝝ tẽplis in-
heptapli ſculptæ ſphinges hoc admonebãt ut myſtica dogmata ꝑ enigmatũ nodos a ꝓpha-
Plato na multitudine iuiolata cuſtodirenť. Plato Dioni quædã de ſupremis ſcribes ſub-
ſtãtiis:ꝑ enigmata inqt dicẽdũ ẽ:ne ſi epiſtola forte ad alioꝝ ꝑuenerit manus: quæ
Ieſus chri tibi ſcribimus ab aliis itelligãť. Ariſtoteles libros Metaphyſicæ i qbus agit de di
ſtus uinis/editos eẽ & nõ editos dicebat. qd plura Ieſũ xp̄m uitæ magiſtrũ aſſerit Orige
Orige. nes/mlta reuelaſſe diſcipul:q illi nc uulgo fierẽt cõia/ſcribere noluerũt. Q đ maxie
Diony. cõfirmat Diony. areopagita:q ſecretiora myſteria a nr̄æ religiõis auctorib'

ideſt ex aĩo in aĩum/ſine lr̄is medio intercedẽte uerbo ait fuiſſe trãſfuſa:hoc eodem
penitus mõ cũ ex dei præcepto uera illa legis iterpretatio Moyſi deitus tradita re-
Cabala uelareť dicta eſt Cabala/qđ idem eſt apud hebræos qđ apud nos receptio. Ob id.
ſ.q; illã doctrinã nõ ꝑ litteraꝝ monumẽta:ſed ordinariis reuelationũ ſucceſſiõibus
alter ab altero q̄ſi hæreditario iure reciperet. uerũ poſtq̄ hebræi a Babylonica capti
uitate reſtituti ꝑ Cyrũ & ſub Zorobabel inſtaurato tẽplo/ad reparãdã legẽ animũ
appulerũt. Eſdras tũc eccleſiæ præfectus poſt emẽdatũ Moſeos librũ cũ plane co-
gnoſceret ꝑ exilia/cædes/fugas/captiuitatẽ gentis iſraeliticæ inſtitutũ a maioribus
morẽ tradẽdæ ꝑ manus doctrinæ ſeruari nõ poſſe. Futurũq; ut ſibi diuinitus idulta
cæleſtis doctrinæ arcana ꝑirẽt/quoꝝ cõmẽtariis nõ itercedẽtibus durare diu me-
moria nõ poterat/cõſtituit ut cõuocatis q tũc ſuperãt ſapiẽtibus afferret unuſqſq;
in mediũ/quæ de myſteriis legis memoriter tenebat:adhibitiſq; notariis in .lxx. uo
lumina.(Tot.n.fere in ſinedrio ſapientes)redigerenť. Q ua de re ne mihi ſoli cre-
Eſdras datis pr̄es/Audite Eſdrã ipſum ſic loquẽtẽ. exactis .xl. diebus locutus eſt altiſſimus
dicẽs. Priora quæ ſcripſiſti in palã pone:legãt digni & indigni:nouiſſimos aũt .lxx.
libros cõſeruabis ut tradas eos ſapientibus de populo tuo. In his.n.eſt uena itelle-
ctus & ſapiæ fons/& ſciæ flumẽ/atq; ita feci. Hæc Eſdras ad uerbũ. hi ſunt libri ſciæ
Cabalæ in his libris merito Eſdras uenã intellectus.i.ineffabilẽ:de ſuꝑ ſubſtantiali
deitate Theologiã ſapientiæ fontẽ.i.de intelligibilibus angeliciſq; formis exactam
metaphyſicã & ſcientiæ flumẽ.i.de rebus naturalibus firmiſſimã Philoſophiã eſſe
Syxtus clara imprimis uoce ꝓnunciauit:Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus qui
quartus hunc ſub quo uiuimus fœliciter Innocentium .viii. Proxime anteceſſit:maxima cu
Inno.viii. ra ſtudioq; curauit ut in publicã fidei noſtræ utilitatem latinis litteris mandarẽtur.
Iamq; cũ ille deceſſit tres ex illis ꝑuenerant ad latinos. hi libri apud hebræos hac
tẽpeſtate tanta religione coluntur:ut neminẽ liceat niſi annos .xl. natũ illos attinge
re. hos ego libros non mediocri impenſa mihi cũ cõparaſſem:ſumma diligentia in-
defeſſis laboribus cum ꝑlegiſſem/uidi in illis(Teſtis eſt deus)Religionẽ non tam
Moſaicam q̄ chriſtianam. Ibi trinitatis myſterium/Ibi uerbi incarnatio/ibi meſ-
ſiæ diuinitatis/Ibi de peccato originali/de illius per chriſtum expiatiõe/de cæleſti
Hyeruſalem/de caſu dæmonum/de ordinibus angeloꝝ/de purgatoriis de inferoꝝ
pœnis.

pœnis.Eadē legi quæ apud Paulū & Dionyſiū apud Hieronymū & Auguſtinum quotidie legimus.In his uero quæ ſpectant ad pħiā Pythagorā prorſus audias & Platonē quoꝶ decreta ita ſunt fidei chriſtianæ affinia/ ut Auguſtin⁹ nr̄ īmēſas deo grās agat/qđ ad eius man⁹ ꝑuenerit libri Platonicoꝶ.In plenū nulla ē ferme đ re nobis cū hebræis cōtrouerſia/de q̄ ex libris Cabaliſtaꝶ ita redargui cōuiciq́ꝫ nō poſſit ut ne angulus q́dē reliqu⁹ ſit ī quē ſe cōdāt.Cuius rei teſtē grauiſſimū habeo Antoniū cronicū uirū eruditiſſimū:q ſuis auribus cū apud eū eēm ī cōuiuio audiuit Dactylū hebræū pitū huius ſciæ ī chriſtianoꝶ ꝓrſus de trinitate ſnīam pedibus manibuſq́ꝫ deſcēdere.Sed ut ad meæ redeā diſputatōis capita ꝑ cēſēda:Attulim⁹ & nr̄am de īterp̄tādis Orphei Zoroaſtriſq́ꝫ carminibus ſnīam.Orphe⁹ apud græcos ferme ītegerːZoroaſter apud eos mācus/apud Chaldæos abſolutior legiť.Ambo priſæ ſapiētiæ crediti p̄res & auctores.Nā ut taceā de Zoroaſtre cui⁹ frequēs apud Platonicos nō ſine ſūma ſemꝑ ueneratiōe ē mētio.Scribit Iāblicus Calcideus habuiſſe Pythagorā Orphycā Theologiā tāq̄ exēplar/ad q̄ ipē ſuā fīgeret formaretq́ꝫ pħiā. Q ui iccirco tm̄ dicta Pythagoræ ſacra nūcupari dicūt qꝫ ab Orphei fluxerit īſtitutis:Inde ſecreta de numeris doctrina/& qcq́d magnū ſublimeq́ꝫ habuit græca pħia ut a p̄rio fōte manauit.Sed(q erat ueteꝶ mos theologoꝶ)ita Orpheus ſuoꝶ dogmatū myſteria fabulaꝶ ītexit īuolucris & poetico uelamēto diſſimlauit:ut ſi qs legat illius hymnos/nihil ſubeſſe credat præter fabellas nugaſq́ꝫ meraciſſimas. Q đ uolui dixiſſe ut cognoſcať qs mihi labor quæ fuerit difficultas: ex affectatis enigmatū ſyrpis/ex fabulaꝶ latebris latitātes eruere ſecretæ pħiæ ſenſus/nulla præſertī ī re tā graui/tā abſcōdita īexplorataq́ꝫ adiuto alioꝶ īterp̄tū opa & diligētia. Et tñ oblatrarūt canes mei minutula quædā & leuia ad nūeri oſtētationē me accumulaſſe/q̄ſi nō oēs quæ ābigue maxīe cōtrouerſeq́ꝫ ſunt qōnes:ī q́bus pricipales digladiātur academiæ/q̄ſi nō multa attuleri his ipſis q & mea carpūt/& ſe credūt pħoꝶ pricipes/ & īcognita ꝓrſus & ītētata.Q ui ego tm̄ abſum ab ea culpa ut curaueri in q̄ paucíſſima potui capita coger̄ diſputationē.Q uā ſi(ut cōſueuerūt alii)ꝑtiri ipſe ī ſua mēbra & lācinare uoluiſſē/ī inūeꝶ ꝓfecto nūeꝶ excreuiſſet.Et ut taceā de cæteris:qs ē q neſciat unū dogma ex nōgētis qđ.ſ.de cōciliāda ē Platōis Ariſto.pħia potuiſſe me citra oēm affectatæ nūeroſitatis ſuſpitionē ī ſexcēta ne dicā plura capita deduxiſſe.locos.ſ.oēs ī q́bus diſſidere alii cōuenire ego illos exiſtimo ꝑticulatī enumerātē.Sed certe dicā.n.q̄q̄ neq́ꝫ modeſte/ neq́ꝫ ex īgenio meo)dicā tñ:qa dicer̄ me īuidi cogūt/Cogūt obtrectatores uolui hoc meo cōgreſſu fidē facere/nō tā qđ multa ſcirē:q̄ qđ ſcirē quæ multi neſciūt.Q đ ut uobis re ipſa patres colēdiſſimi iā palā fiat ut deſideriū ueſtrū doctores excellētiſſimi quos patos accīctoſq́ꝫ expectare pugnā nō ſine magna uoluptate cōſpicio mea lōgius oro nō remoueret / qđ fœlix fauſtūq́ꝫ ſit q̄ſi citāte claſſico iā cōſeramus manus? Orationis. FINIS.

Iāblicus Calcide⁹ Pythago.

EPISTOLARVM IO.PICI MIRAN.CONCORDIAE COMITIS. LIBER PRIMVS.

Ioannes Picus Miran.Io.Franciſco ex fratre nepoti.S.

N eoq́ ē uera ſalus.Diſcedēti tibi a me plurimas ſtatí ad malū oblatas occaſiōes quæ te ꝑturbēt/& arrepto bñ uiuēdi ꝓpoſito aduerſenť:nō ē fili qꝫ admireris:ſed neq́ꝫ qꝫ doleas/aut expaueſcas.Q uātū illud potius eēt miraculū/ſi tibi uni inter mortales ſine ſudore uia pateret ad cælū:q̄ſi nūc primū

Hoc autē uirgiliano carmine libri.vii.cō/ſtat

& fallax mundus & malus dæmon eſſe deſineret/aut q̄ſi tu in carne adhuc nō eſſes quæ cōcupiſcit aduerſus ſpūm:& niſi ſaluti nr̄æ uigiles pſpexerimus/circeis ębrios poculis in pdigioſas brutoꝝ ſpēs illecebroſa deformat.ſed & gaudēdū tibi eē affirmat Iacobus ſcribēs.gaudete fratres cū intētationes uarias incideritis nec īmerito qd:quæ.n.ſpes gloriæ/ſi nulla ſit ſpea uictoriæ aut uictoriæ locus qs eē pōt ubi pugna nō eſt uocatʼ ad corona q̄ puocatʼ ad pugnā atq; ad eā præſertim in q̄ nemo uici pōt inuitus:neq; aliis nobis/ut uincamus/uiribus opus eſt/q̄ ut uincere ipſi uelimus.Magna chriſtiani fœlicitas:qñ & in eius arbitrio poſita eſt uictoria:& oī uincētis uoto/omniq; expectatione maiora futura ſunt præmia. Dic quæſo fili cariſſime eſt ne aliqd in hac uita ex his quoꝝ libido terrenas agitat mētes pro quo adipiſcēdo nō multi prius ſubeundi labores multa indigna & miſera tollerāda ſint:bene actū ſecū putat mercator ſi poſt decēnē nauigationē poſt mille incōmoda/mille uitæ diſcrimīa rē ſibi cōparauerit paulo uberiorē:de militia ſcři nihil ē qđ ad te ſcribā cuius miſias ipa ſatis te docuit & docet expiētia:In pricipiū gr̄a pmerēda in æq̄liū amicitiis cōciliādis ī honoribus ambiendis q̄ moles moleſtiaꝝ:q̄tū anxietatis:q̄tū ſit ſolicitudīs ex te ego diſcere potius poſſū q̄ te docerē: q meis libris meo ocioloco a puero uſq; intra fortunā uiuere dedici & q̄ iū poſſum apud me habitās nihil extra me ipſum ſuſpiro uel ambio. Ergo terrena hæc caducā incerta/uilia/& cum brutis quoq; nobis cōmunia ſudātes etiā & hanelātes uix cōſequemur:ad cœleſtia atq; diuinā quæ nec oculus uidit/neq; auris audiuit/neq; cor cogitauit ſomniculoſi & dormientes & propemodū inuiti a diis trahemur:quaſi ſine nobis aut deus te ignare/aut cæleſtes illi ciues beati eſſe nō poſſint.Profecto ſi terrena fœlicitas ocioſis nobis cōpararetur poſſet aliquis laborem detrectans male mūdo ſeruire q̄ deo. ſed ſi nihil minus q̄ in uia dei īmo longe magis in peccatoꝝ uia fatigamur/unde illa uox dānatoꝝ:Laſſati ſumus in uia iniquitatis/nō pōt nō extremæ eſſe demētiæ ibi nolle potius laborare ubi a labore itur ad mercedem/q̄ ubi a labore itur ad ſupplicium.Mitto q̄ta ſit illa pax/q̄taq; fœlicitas animi nil cōſcire ſibi nulla palleſcere culpa:quæ pculdubio uoluptatibus oībus quæ poſſideri uel optari poſſint in uita lōge præponderat.quid.n.optabile in uoluptatibus mundi:quæ dū quæruntur fatigant/cū acquiruntur infatuant cū ammittuntur excruciant.Dubitas fili ipioꝝ mētes perpetuis curis nō agitari,uerbū eſt dei q nec falli pōt nec fallere.cor impii quaſi mare feruens qđ quieſcere non pōt.nihil.n.illis eſt tutū nihil pacatum oīa metū oīa curas intērāt oīa mortē.his ne igitʼ inuidebimus:ʼhos æmulabimur:ʼ& obliti ꝓpriæ dignitatis obliti p̄riæ patriſq; cæleſtis horū nos ipſi:cū liberi ſimus nati ultro mancipia faciemus:& una cū illis miſere uiuētes morientes miſerius miſerrime tādem æternis ignibus affligamur.O cæcas hominum mentes o pectora cœca qs nō uideat uel luce clarius hæc omnia eſſe ipſa ueritate ueriota:nec tamē facimus quæ facienda eſſe cognoſcimus:ſed hæremus adhuc.necquicq̄ ceno cupientes auellere plantam.Occurrēt tibi fili ne dubita in his præſertim locis in quibus habitas innumera ſingulis horis impedimēta quæ te ꝓpoſito ſancte beneq; uiuendi deterreāt & niſi caueas agant in præceps.Sed inter oīa exitialis illa eſt peſtis uerſari īter eos dies & noctes quoꝝ uita nō ſolū omni ex parte illecebra eſt peccati:ſed tota in expugnanda uirtute poſita ſub imperatore diabolo:ſub uexillis mortis ſub ſtipendiis gehennæ militat aduerſus cœlum:aduerſus dominum & aduerſus chriſtum eius. Tu autem clama cum propheta dirumpamus uincula eorū & proiciamus a nobis iugum ipſorum

Marginal notes: Iacobus — Chriſtiani fœlicitas notanda — Paſſionis expreſſio — Exclamatio — Prophetæ dictum

gum ipſoꝝ.hi ſunt.n. quos tradidit deus in paſſiones ignominiæ & in reprobũ ſen-
ſum ut faciant ea quæ nõ cõueniũt plenos oĩ iniqtate plenos inuidia homicidiis cõ
tẽtiõe dolo malignitate:detractores deo odibiles cõtũeliõſos ſupbos elatos innẽto
res malorũ inſipiẽtes:incõpoſitos:ſine affectiõe:ſine fœdere:ſine miſericordia.Q ui
cũ iuſticiã dei quotidie uideãt:nõ intelligũt:tamẽ qm̃ q talia agunt digni ſunt mor
te nõ ſolũ q ea faciũt:ſed ẽt q cõſentiũt faciẽtibus.T u igiť fili noli illis placere qbus
ipſa diſplicet uirtus/Sed illud apl̃i tibi ſemp ſit ante oculos:opꝫ deo magis placere Apoſto.
q̃ hoĩbus:& illud/Si hoĩbus placerẽ xp̃i ſeruus nõ eſſem:inuadat te ſancta quædã
ambitio & dedigneris eos tibi uitæ eẽ magr̃os q te potius p̃ceptore indigeãt lõge.n.
decẽtius ut ipſi tecũ bñ uiuẽdo hoĩes eẽ incipiãt q̃ ut tu uelis p omiſſionẽ boni ꝓpo
ſiti cũ illis turpiter obbruteſcere.T enet me(Deũ teſtor)aliqñ extaſis q̃ſi & ſtupor
q̃dã cũ mecũ ĩcipio ſtudia hoĩum aut ut dixeri ſignificãti⁹/ metas inſanias/neſcio an Nota.
cogitare potius q̃ dolereᷣ mirari an deplorareᷣ Magna.n.ꝑfecto inſania euangelio
nõ credere cuius ueritatẽ ſanguis martyꝝ clamat apoſtolicæ reſonãt uoces ꝓdigia
ꝓbant rõ cõſirmat mũdus teſtať elemñta loquũť:Dæmones cõfitenť:Sed lõge ma
ior inſania/ſi de euangelii ueritate nõ dubitas uiuere tñ q̃ſi de eius falſitate nõ dubi-
tares.Nã ſi illa ſunt uera difficillimũ eſſe diuitẽ ingredi regnũ cœloꝝ quid cumulã
dis quotidie diuitiis inhiamus:& ſi illud eſt uerũ quærẽdã gloriã nõ quę ex hoĩbus:
ſed quæ ex deo eſt:cur de iudíciis hominũ ſemp pẽdemus.Deo placere nemo eſt q
curet & ſi firma in nobis eſt fides futurum aliqñ ut dominus dicat:Ite maledicti in
ignẽ æternũ/& rurſus/uenite benedicti poſſidete regnũ paratũ uobis a cõſtitutiõe
mũdi cur nihil mĩus aut timẽus q̃ gehẽnã aut ſpamus q̃ regnũ dei.Q uid poſſumus
aliud dicere q̃ multos eſſe noĩe chriſtianos/Sed re pauciſſimos.T u uero fili cõtẽde
intrare p anguſtã portã nec quid multi agant attende:ſed quid agendũ ipſa tibi na
turæ lex ipſa rõ ipſe deus oñdet.Neqꝫ.n. aut minor tua erit gl̃ia/Si fœlix eris cũ pau
cis:aut leuior pœna.Si miſer eris cũ multis.Erunt autẽ duo p̃cipue p̃ſentiſſima tibi
remedia aduerſus mũdũ & ſathanã qbus quaſi duabus alis de lachrymaꝝ ualle tol
leris ĩ a ltũ elemoſina.ſ.atqꝫ oro.qd.n.poſſumus ſine auxilio deiᷣ aut qũo ille auxilia
biť non ĩuocatus:Sed & inuocãtẽ te certe nõ audiet q ĩuocãtẽ prius pauperẽ nõ ex
audiſti.Neqꝫ.n.decet ut te deus hoĩem nõ cõtẽnat:q prius hõ hoĩem cõtẽpſiſti.Scri
ptũ eſt in q̃ mẽſura mẽſi fueritis remetieť uobis:& alibi:beati miſericordes qm̃ mi-
ſericordiã cõſequẽtur.Cũ ãt te ad orõnẽ iuito/ nõ ad eã iuito quæ ĩ multiloquo ẽ:ſed Duo reme
quæ ĩ ſecreto mẽtis receſſu/in penetralibus aĩ ipſo affectu loqtur deo & in lucidiſſi dia ſalu
ma cõtẽplatiõis tenebra mẽtẽ pr̃i nõ p̃ſentat mõ:ſed unit ineffabilibus qbuſdã mõis berrima
quos ſoli norũt expti nec curo q̃ lõga ſit orõ tua/ſed q̃ efficax q̃ ſit ardens iterrupta
potius ſuſpiriis q̃ ppetua quadã ſerie dictionũ/ numeroqꝫ diffuſa ſi tua tibi ſalus eſt
cordi/ſi tutus a diaboli laqueis/ a mũdi ꝓcellis/ab inimicoꝝ inſidiis/Si deo gratus.
Si fœlix tandẽ eſſe deſideras fac nulla p̃tereat dies/q̃ uel ſemel Deũ tuũ p orõnẽ nõ
adeas & ꝓſtratus ante eũ humili piæ mẽtis affectu illud nõ de ſummis labris:ſed de
imis uiſceribus clames cũ ꝓpheta:Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne Orationis
memineris:ſed ſecũdũ miſericordiã tuã memto mei pp bonitatẽ tuã dñe:Suggeret modus
tibi cũ ſpũs q iterpellat ꝓ nobis tũ ipſa neceſſitas ſingulis horis q̃d petas a deo tuo:
ſuggeret & ſacra lectio quã ut omiſſis iã fabulis nugiſqꝫ poetaꝝ ſemp habeas in ma
nibus ẽt atqꝫ ẽt rogo.Nihil deo gratius:nihil tibi utilius facere potes q̃ ſi non ceſſa-
ueris litteras ſacras nocturna uerſate manu uerſare diurna.Latet.n.in illis cæleſtis

uis quædã uiua & efficax quæ legẽtis aĩum. Si modo illas pure humiliterq; tracta
uerit in diuinũ amorẽ mirabili quadã ptãte trãſſormat. Sed epiſtolæ iã fines exceſ
ſi trahẽte me ipſa materia & mira quadã charitate: qua te cũ ſemp tũ ex ea præſerti
hora ſum pſecutus quæ ſanctiſſimi tui ppoſiti factus ſum certior. Illud poſtremo te
admonitũ uelim de quo hic ẽt cũ mecũ eras/tecũ ſæpe locutus ſum ut duo hæc nõ/
q̃ obliniſcaris: & filium dei pro te eſſe mortuũ/ & te quoq; ẽt ſi diu uixeris breui eſſe
moriturũ. his q̃ſi geminis ſtimulis/altero qdẽ timoris/amoris altero/urge equũ tuũ
p breue ſtadiũ momẽtaneæ uitæ ad præmia fœlicitatis æternæ/qñ nullũ aliũ finẽ
præfinire nobis aut debem⁹ aut poſſumus q̃ ut ppetua utriuſq; hois pace ĩfinito bo
no ſine fine fruamur. Vale. & Deum time. fer. xv. Maii. Mcccc xcii.

Nota
Vnde illud plynii uita hominũ longiſſima cocircũciſior ẽ

Ioannes Picus Miran. Philippo Beroaldo. S. E. II.

ACcepi abs/te doctiſſime Beroalde & epiſtolã cũ amabilẽ tũ erudirã & uer
ſus plurimos ipſam ẽt dubio pcul antiqtatẽ puocãtes gratiſſimũ id mihi
munus fuit. Quare p te bono in negocio bonas horas ſum ociatus & uolu
ptari nulla in re uel iocũdius poterã uel honeſtius. Agã uero hoiem oppido q̃ ĩgra
tũ ſi tua quæ ſũt optima remunerari meis uellẽ quæ ſunt peſſima: & catullianis tali
bus ſuffeni uenena pmutare. Sũ. n. in poematis ſtillo nihilo melior/niſi hoc præſtẽ/
q; me ſuffenũ eſſe agnoſco: & qd mãticæ ĩ tergo ſit uideo. Tu tñ hoc flagitas ut. ſ. de
nrĩs ad te aliqd ſcriptióibus dedã. atq; ita flagitas: ut q̃ſi poſtules/uidearíſq; repulſã
æquo aĩo nõ laturus. Quare tibi uel cũ diſpẽdio ſi q̃ ẽ apud te de me exiſtimatio ſa
tiſfaciẽdũ. Habeas igr̃ duas epiſtolas alterã ad Laurẽtiũ medicẽ: alterã ad Hermo
laũ de genere dicẽdi phoꝝ. Quibus & uerſiculos quoſdã addidi q p hos dies ẽt agẽ
ti alia mihi exciderũt. Tu hæc ita leges/ut memineris in humanioribus his ſtudus
me tumultuaria cura & ſubciſi/uis eẽ tpibus ut q phis operã primariã & ut dr̃ ſerio
ſas addiderim lucernas: Apud quos ut id pfecerim q; tu apud rhetores & poetas:
Quos iter (loquor ex aĩo) nõ uideo cur tibi primas/iure nõ uẽdices. Politianus tu
us ẽ tot⁹ amat te ut q maxie. De me polliceri tibi nihil nõ potes qd ego poſſi. Vale.

Ioannes Picus Miran. Laurentio medici. S.P.D. E. III.

LEgi Laurẽti Medice Rhythmos tuos: quos tibi uernaculæ muſæ p ætatẽ
tenerã ſuggeſſerũt. agnoui muſaꝝ & gratiaꝝ legitimã fœturã: ætatis tene
ræ opus nõ agnoui. Quis. n. in tuis Rhythmis & numeroſa uerſuũ iũctu
ra ſaltãtes ad nũeꝝ grãs nõ pſenſerit? Quis in canoro dicendi genere & modulato
canẽtes muſas nõ audiat? Quis in lepore nõ affectato: Hilari argutia: mellitis ſali/
bus aptis illecebris/miro cãdore/In prudẽti diſpoſitiõe ĩ grauiſſimis ſenſibus ex pe
netralibus philoſophiæ erutis/adoleſcẽtẽ hoiem qs agnoſcat? Scio pfecto me non
eſſe in hoc albo: nec eũ q huc aſcẽdã. i. ad iudiciũ reꝝ: Sed uellẽ dici poſſe extra ſu
ſpitionẽ adulationis: qd de illis ſentio. dicerẽ pfecto nõ eſſe ueteꝝ ſcriptoꝝ/quẽ in
hoc genere dicẽdi longo interuallo nõ ante ceſſeris. Quod ne putes dictũ ad gratiã
afferam tibi huiuſce ſenſus rõnes meas. Sũt apud uos duo præcipue celebrati poe
tæ florẽtinæ linguæ/Frãciſcus petrarcha/& Dantes aligerius: de qbus illud in uni
uerſum ſim præfatus/eſſe ex eruditis/q rẽs in Frãciſco uerba in Dante deſiderẽt. In
te q mentem hẽat & aures neutrũ deſideratuꝝ. in quo nõ ſit uidere an res oratione
an uerba ſententiis magis illuſtrentur. Sed expendamus uelut in librili particula/
tim uniuſcuiuſq; merita. Frãciſcus qdẽ ſi reuiuiſcat qd attinet ad ſenſus quis dubi/
tat ultro herbam tibi datuꝝ adeo tu & acutus ſemper grauis & ſubtilis: ille uero de
medio plurimum

medio plurimum atripiēs ſnīas colorat uerbis & quæ ſunt gregaria egregia facit
genere dicēdi in quo uideamus qd tibi ille:qd tu illi præſtes in qbuſdā dulcior ap
paruerit. Sed mihi illius dulcedo/ut ita dixerī dulciter accida & ſuauiter auſtera.
Ille fuſus & æquabiliter deliniēs. Tu maieſtate & quadā uiuaci luce orōnis aīos
pſtringēs. In illo ambitioſa & nimia:in te neglecta potius q̄ affectata diligētia:ille
tener & mollis:tu maſculus & toroſus. Ille uolubilis & canorus:tu preſſus plen⁹
ſitmus & modulatus. Ille forte lepidior:tu certe amplior & erectior. Ille fucacior
ſed tu neruoſior. In illo ē qđ amputes:i te nihil reddūdās & nihil curtū. Sed forte
audaculus q tollēdū aliqd de illo dixerim. Ita eſt certe ita multis uī quo℞ iudicio
cōfido. Nā meo nihil cū ſæpe ſit uidere peccātē illū ꝙ aſiatici peccabāt.i.iferciētē
uerba q̄ſi rimas expleat adhibētꝗ uoces plenas & cōcinnas nō ut exornēt:ſed ut
ſubſtineāt q̄ſi tibicines carmē ne claudicet. In re oīa uerba nō minus in re neceſſa
ria q̄ in ornatu grata ita ut q ex te demat mutilet:q ex illo tōdat & repurget. Q d
& ſi demus(ꝙ nūq̄ dabo)lepidiora eſſe quæ ille ſcripſit & cōptiora tuis: facile id
fuit præſtare hoīem cui nō eſſet cū ipſis ſenſibus labor & pugna: At tuæ illæ acres
ſubtiles:&(ut duo dixerim uerbo)laurētianæ ſnīæ uix dici pōt/ut calamiſtros re-
ſpuāt & iſtos fucos nō libēter admittāt q̄s ille tractādas ſi habuiſſet quē moſlē legi
mus nitidū & iocūdū:legeremus:equidē ſpinoſum/ſqualidū & ingratū.cū ſit uidet
illū:quotiēs aliqd tale aggredit acutū īplicitū uel nodoſum tā ſtilo cadere q̄ ſenſu
ſurgit. Cū uero illā ſuā uerbo℞ oſtēdat ſupellectilē:ſua unguēta cincinos/& flores
admoneret ſæpe ſi adeſſet caſtritius ꝙ admonuit in graccho:ne falleremur rotūda Caſtrici⁹
to ſono:& uerſuū curſu:Sed inſpiceremus qd nā ſubeſſet:quæ ſedes:qđ firmamētū
qs fund⁹ uerbis ꝙ ſi facias illic uideas epicuri qnꝗ uacuū:ita aut nullū ſubeſſe ſen
ſum:a ut frigidū & leuē. Q ua pte q̄uis ē maxima:et illi ſi nō præſtes:nō uideo om-
nino cur præſtet ille tibi dicēdi grā. Cū & uerba apud te eſſe nō poſſint illuſtriora: Nota
& col locatio illo℞ ita ſit apta:ut nec coherere melius nec fluere rotūdius nec cade
re numeroſius ullo modo poſſint. Sed iā Dantē tecū pēſiculemus:de quo fortaſſe
plures cōtrouerſiā ſint facturi:ſunt.n.multi:q in ſcripto℞ collatione nō tā expēdāt
merita q̄ annos numerēt:iubētꝗ alios ut priſcos legat cū reuerētia coætaneos ipſi
legere nō poſſunt ſine inuidia. Primas certe:qđ ad ſtilū ſpectat denegaturū tibi ne-
minē puto:ita ē Dātes nōnūq̄ horridus:aſper:& ſtrigoſus:ut multū rudis & impo-
litus:hoc eius ēt aurarii fatent. Sed in ætatē & ſeculū illud id qđ ſit ita culpā reiici
unt:oīo tu orōne cultior:& nō ille grādior. At ſenſibus ingent grādior & ſublimior
Q uæſo qd mirū in phīca re illū phāri ipſa natura ad hoc cogēte:atꝗ ultro ſuppe
ditāte ſnīas. Si de deo:de aīa:de beatis agit affert quæ Thomas quæ Auguſtinus đ Nota
his ſcripſerūt. & fuit ille in his tractādis meditādiſꝗ tā freqnēs q̄ aſſiduus:tu in obe
undis maximis negociis publicis & priuatis. Nō fuit tā præclare in Dāte hoc feciſ
ſe:q̄ nō feciſſe turpe fuerat: At fuit dubio ꝑcul ſummi ingenii opus:ꝙ ipſe præſtas
phīca facere quæ ſunt amatoria:& quæ ſunt ſua ſeueritate auſterula:ſupinducta ue
nere facere amabilia. Ita in tuis uerſibus amantiū luſibus pho℞ ſeria ſunt admixta
ut & illa hinc dignitatē:& hęc illic hilaritatē grāmꝗ lucrifecerint:ut ambo hac co
pula:& retinuerint qđ erat propriū:& mutuo ſe ſibi ita participauerint:ut habeāt
utraꝗ ſingulatim quæ prius erāt ſimul amborū. Sed nō eſt hoc tam admirādum:q̄
illud qđ me maxīe mouit:ita hæc a te iuecta ut nō inuecta:ſed de materie ipſius:de
qua agis:eruta gremio:& ex illa ipſa:ut ita dixerim te irrigante ſolum efflore-

ſcere uideant̃ ut appareant natiua non aduentitia:neceſſaria non cõportata: genui
na oĩno nõ inſititia hoc ẽ qđ admirari ſatis nõ poſſum:quo mihi uideris Dãtẽ ex ſu-
paſſe. Nã & ſi ille ſublimis uolat:materiæ alis attollit̃ tu repugnãte illa & deorſum
trahẽte tolleris in altũ alis ĩgenii:atq; ita tolleris ut a materia nõ diſcedas:ſed illã te
cũ ſimul attollas tñ de ipſa tu q̃tũ de Dante ipſa fuit bene merita: Iam uidere licet
quid te inter Franciſcũq; & Dantẽ interſit de q̃bus hoc addiderim Frãciſcũ q̃nq; nõ
reſpondere pollicitis habentẽ qđ allectet in prima ſpecie ſed ulterius nõ ſatisfaciat.
Dantẽ hẽre qđ in occurſu q̃nq; offendit: Sed iuuet magis intima p̃uadẽtẽ. Tua nõ
minus habẽt in receſſu quod detineat q̃ habeãt in prima fronte quod capiat. Adde
q̧ illi ſuas poeſes in ſeceſſibus in ũbra in ſumma ſtudiorũ trãquillitate:tu tuas inter
tumultus:curiæ ſtrepitus:fori clamores: maximas curas turbulentiſſimas tempe-
ſtates occupatiſſimus cecinisti. Illius erant muſæ ordinariũ negociũ & principales
tibi ludus & a curis quædã relaxatio: Illis ſumma defatigatio/ tibi defatigato ociũ:
Deniq; eo animũ remittens p̃rigiſti quo illi oẽs aĩ neruos cõtẽdentes fortaſſe non p
tigerãt/Sed quid dicã de mea paraphraſi t̃ meã enim cur nõ appellẽ t̃ uel huius quæ
mea ẽ appellatiõis iure. Demũ cur nõ meã q̃ & ſi ueneror ut tuã amo tñ ut meã: Ad
miror p̃fecto illã & te in illa ex q̃ cõiicio q̃tũ ego aberrã a uera laude tuoꝝ uerſuũ
in quibus quæ erant maxima quæq; maxime illuſtria quibus ſum noctuinis oculis
nõn introſpexeram. uidi deinde p te reuelata q id ſolus & poteras & debebas:debe-
bas tibi & nobis/ne multa & te gloria/& nos uoluptate fraudares. Lego (deum te-
Ariſtoteles ſtor) maxime laurẽti eam/nõ tã ad delectationẽ/q̃ ad doctrinã. Q uot. n. ibi ex Ari-
ſtotele/auditu. ſ. phyſico:ex libris de aĩa/de moribus de cælo ex p̃blematis quot ex
Plato Platonis p̃thagora ex repu. ex legibus ex ſympoſio quæ oĩa q̃q̃ alias apud illos le-
gi lego tñ apud te ut noua:ut meliora & in neſcio quã a te faciẽ trãſformata ut tua
uideãt̃ eſſe & nõ illorũ & legens diſcere mihi aliq̃d uidear. Q đ maximo eſt indicio
Nota. hęc te ſapere nõ tã ex cõmentario q̃ ex te ipſo. Solent. n. plurimi maiore in lr̃is σοφ
φ σταια q̃ opa cũ qd ſcripturi ſunt p̃hos habere uelut pragmaticos eis dogmata q̃-
diã ſuggerentes quæ ingerãt ſuis libellis ut uideãt̃ p̃hi. Sed facile hos deprehẽdas.
Nã uideas illa/nec recte diſpoſita/nec cohærẽtia & ab ipſis nõ explicata:ſed impli-
cata Atq; hoĩes alioq̃n eloquẽtes in illis dicendis apparẽt infantiſſimi. At te q̃s nõ
uideat ea nõ tenere p̃cario:ſed ut in quæ ius habeas & p̃tãtẽ p arbitrio uerſare: age
re & tractare:hæc tu (proh felix ingeniũ) in æſtu reip. ĩ actuoſa uita es aſſecutus q̃
nos p̃hoꝝ nõ diſcipuli ſed inq̃lini in umbratili uita & ſellularia ſeq̃mur potius q̃ cõ
ſequamur. Sed q̃d dicã de p̃aphraſeos tuæ ſuauiſſimo ſtilo his mihi uidet̃ penitus q̃
Cæſar Cæſaris in Romana lingua:ẽ enim oratio nõ manu facta:nõ bracteata:nõ torta ſed
ſuo ĩgẽio erecta cãdida & q̃drata nec temere excurrẽs ſed pedẽ ſeruãs:nec luxuriãs
nec ieiuna nec laſciuiẽs nec ĩgrata:dulciter grauis grauiter amabilis: uerba electa:
& nõ captata illuſtria nõ fucata neceſſaria nõ quæſita nõ explicãtia rẽ:ſed ipſis ocu
lis ſubiiciẽtia. p̃tereo q̃ tuæ pſonæ ſemp memineris q̃ ſint ubiq; tuæ illius prudẽtiæ
inſperſa paſſim ſemina atq; ueſtigia hæc ego & cũ multis & alias quiſq̃ lõge potio-
ra. Sed duo p̃cipua præter hæc uidi q̃ uideant forte nõ multi q̃q̃ oculatiores. primũ
eſt illud ut illa ſuas diuitias diſſimulet: ut ĩuidiã fugiat flores in ſinu hẽat nõ oſtẽtet
nõ exurgat in plantas:ſed ſubſidat ingenua ut minor appareat alterũ q̃d ſit nõ ui-
deo neq; enim tã ſolers ſed uideo eſſe neſcio q̃d ut dicã ſignatiſſime laurentianum.
Q đ ſi quis uideat Laurentii dotes ingeniũ: p̃ſtantiam Laurentium totum uideat
graphice

graphice effigiatum. Sed hæc nimis fortaſſe multa quæ dixi etiam inuitus ipſa me
tranſuerſum ut dicunt trahente in uerba animi ſententia. Illud nõ prętereibo Inhor
tari te quanto poſſum opere maximo ut aliquod quandoq; a moderãda repu. ocio
lum ſuffuratus abſoluendæ paraphraſi impartiaris tibi quidem & linguę patriæ ad
honorem ciuibus tuis & nobis omnibus futuræ ad uſum & uoluptatem.

Florentiæ idibus Iuliis. M. quadringenteſimo octuageſimo quarto.

Ioannes picus Mirandulanus Hermolao Barbaro ſuo. S. E. IIII.

EGo quidẽ mi Hermolae nec poſſum aut tacere quæ de te ſentio aut nõ ſen
tire ea quæ de illo debeant: in quo oĩa ueluti ſingula ſumma reperiantur.
Sed utinã eſſet is me mentis captus ut pro meritis tuis de te ſentirẽ utinã
ea dicẽdi uis. ut exprimere aliqñ poſſem quod ſemp ſentio. Scio quæ de te concepi
infinitũ ſubſidere ĩfra faſtigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcũq; loqmur lõge eſſe
minora iis quę cõcipimus. tam deeſſe ſcias aĩo uerba: q̃ rebus aĩus deeſt. & tñ ita me
audere credis ut ſperẽ poſſe imitari tua quoꝝ nec magnitudinẽ ęſtimare poſſũ. Ad
mirari te poſſunt oẽs imitari tã pauci poſſunt q̃ nemo rep̃hendere: Et utinã ea mihi
fœlicitas ut quæ ſcribã Hermolaũ meũ aliqua ex parte imaginẽť. Ipſe. n. ut taceã
cætera ſtilus tuus cui tu adeo parũ faues mirũ q̃tũ me afficit: q̃tũ me delectat: Ita
eſt doctus: grauis: cõpoſitus: eruditus: excuſſus: Ingenioſus: In quo nihil ĩexpolitũ:
nihil ſit triuiale ſeu uerba ſeu ſñias ſpectes. legimus ſæpe ego & nr̃ Politianus quaſ
cũq; habemus tuas aut ad alios: aut ad nos ep̃las: Ita ſemp prioribus certãt ſequen
tia: & nouæ fertiliter inter legẽdũ effloreſcunt grãæ: ut perpetua quadã acclamatio
ne interſpirãdi locũ nõ habeamus. Sed miꝝ dictu q̃ pſuadeas: & legẽtis aĩum quo
cũq; uelis impellas. Exprus ſum ego cũ ſemp alias tũ hac ꝓxima tua ad me epiſto
la: In qua dũ barbaros hos p̃hos ĩſectaris: quos dicis haberi uulgo ſordidos: rudes:
incultos: quos nec uixiſſe uiuentes ne dũ extincti uiuant/ Et ſi nũc uiuant uiuere in
pœnã & cõtumeliã ita porro ſum cõmotus ita me puduit piguitq; ſtudiorũ meoꝝ.
Iam enim ſexennium apud illos uerſor. ut nõ minus me fecitte uelim q̃ in tã nihil ſa Thomas
ciẽda re tã laborioſe cõtẽdiſſe pdideri ego inq̃ apud Tho. Ioãnẽ ſcotũ apud Alber Io. ſcotus
tũ: apud Auerroẽ meliores ãnos: tãtas uigilias: q̃bus potuerim in bõis lr̃is fortaſſe Albertus
non nihil eſſe: Cogitabã mecũ ut me conſolarer ſi q ex illis nunc reuiuiſcant: habitu Auerrois
ri nequicquam ſint quo ſuam cauſam argumentoſi alioquin hoĩes rõne aliqua tue
antur demum ſuccurrit ex ipſis quempiam paulo facũdiorẽ ſuã barbariã q̃ poterit
minime barbare hũc in modũ fortaſſe defenſuꝝ. Viximus celebres o Hermolae &
poſt hac uiuemus nõ in ſcholis grãmaticoꝝ & pẽdagogiis: Sed in p̃hoꝝ coronis in
cõuentibus ſapiẽtũ: ubi nõ de matre andromaches nõ de niobes filiis atq; id genus
leuibus nugis: Sed de humanaꝝ diuinarũ reꝝ rõnibus agiť & diſputať. In quibus
meditandis inq̃rendis & enodãdis ita ſubtiles: acuti acreſq; fuimus ut anxii qñq; ni
mium & moroſi fuiſſe forte uideamur: ſi modo eſſe moroſus q̃ſq̃ aut curioſus nimio
plus in indagãda ueritate põť atq; in his q̃dem ſi quis nos arguat hebetudinis & tar
ditatis age amabo quicunq; is eſt pedẽ cõferat: experieť habuiſſe barbaros nõ in lin
gua/ſed in pectore Mercuriũ/nõ defuiſſe illis ſapiẽtiam: ſi defuit eloquẽtia: quã cũ
ſapiã nõ cõiunxiſſe/tantũ fortaſſe abeſt a culpa ut coniunxiſſe ſit nephas. Quis. n. Philoſo
cincinnos: Quis fucũ in ꝓba uirgine nõ dãnet & deteſtetur? Tãta eſt inter orato phiæ latiæ
ris munus & p̃hi pugnãtia ut pugnare magis inuicẽ nõ poſſint. Nam q̃d aliud rhe næ laus
toris officiũ q̃ mentiri decipere: circũuenire: pſtigiari? Eſt. n. ueſtꝝ/ ut dicitis/ poſſe

dicitis/poſſe ꝓ arbitrio in cãdida nigrũ uertere:in nigra cãdidũ.poſſe quæcũq; uultis tollere:abijcere:amplificare:extenuare dicẽdo demũ res ipſas magicis q̃li/quod uos iactatis/uiribus eloq̃uẽtiæ in q̃ libuerit faciẽ habitũq; transformare/ut nõ q̃lia ſunt ſuopte ingenio/ſed q̃lia uolueritis nõ fiãt qdẽ/ſed cũ nõ ſint eẽ tñ audiẽtib᷒ appareãt hoc totũ:ẽ neq̃ aliud q̃ merũ mẽdaciũ:mera impoſtura merũ præſtigiũ: Cũ a natura rei ſemp uel augẽdo excedat/uel minuẽdo deficiat:& fallacẽ uerborũ cõcentũ:ueluti laruas & ſimulacra prætẽdẽs audito℞ mẽtes blandiendo ludificet. Erit ne huic cũ pħo affinitas:cuius ſtudiũ oẽ in cognoſcẽda & demõſtrãda cæteris ueritate uerſat. Adde q; nobis nulla erit fides/lautitias uocũ & ueneres affectãtib᷒ q̃ſi reb᷒ pa℞ fidẽtes/nec uero nixi/trahere in ſnĩam his lenociniis hoĩes quæramus. Eſt ob hãc cãm legere res ſacras ruſtice potius q̃ elegãter ſcriptas:q; nihil ſit magis decedẽs & noxiũ in oĩ materia in q̃ de uero cognoſcẽdo agit̃ q̃ uniuerſum iſtud dicẽdi genus elaboratũ. Hoc forenſium ẽ quæſtionũ/nõ naturaliũ atq; cæleſtiũ. Nõ eſt eo℞ q in academia:Sed q in re pub.illa uerſant̃/in q̃ quæ fiũt/quæq; dicunt̃ popuları trutina examinant̃:apud q̃ flores fructibus lõge præpõderãt. Non ne ſcis illud nõ oĩa oibus pari filo cõueniũt: Eſt elegãs res(fatemur hoc)facũdia/plena illecebræ & uoluptatis:Sed in pħo nec decora nec grata. Quis mollẽ inceſſum/argutas manus: ludibũdos oculos in hiſtrione & ſaltatore nõ ꝓbet.in ciue in pħo qs nõ iprobet arguat abominet̃: Si puellã uiderimus morib᷒ lepidã atq; dicaculã laudabimus exoſculabimur.hæc in matrona dãnabimus & pſequemur/nõ ergo nos ſed illi inepti q ad pedes ueſtæ agãt bacchanalia: Qui grauitatẽ pħicã℞ re℞ & caſtitatẽ ludicris ueluti & calamiſtris dehoneſtẽt ꝓfecto qd Sineſius de adoleſcente: de oĩone dici cõmode põt/comatã oĩonẽ ſemp cinedã: Quare nos noſtrã malum᷒ capillis hirtã:globoſam:inexpeditã q̃ cũ ĩpuritatis uel nota/uel ſuſpitione belle comatã. Et ut nihil ſint reliq̃:hoc ẽ uerĩſimũ nihil eẽ diuerſum magis ab inſtituto philoſophi q̃cunq; in re/q̃ q; luxũ aut faſtũ aliq̃ ex pte ſapit. Sicionios calceos habiles aptoſq; ad pedẽ dicebat Socrates:Sed Socrati nõ cõuenire oĩno nõ eadẽ rõ ciuilis habitus & pħici ſic uti neq; menſæ neq; ſermonis. Vtitur his pħus dũtaxat ad neceſſitatẽ utitur ciuilis hõ ẽt ad gr̃am. Quã & hic ſi neglexerit nõ ciuilis:& ille ſi affectauerit:nõ erit pħus. Si poſſet Pythagoras uiuere ſine cibo/holeribus ẽt parceret: Si ſua ſenſa aſpectu:aut demũ minore q̃ ſermonis opa explicare oĩno nõ loqueret̃.rñ abeſt:ut linguã poliat & exornet:qđ uel ob id cauendũ nobis ne illectus cute medicata lector demoret̃ ad eã:ad medullã & ſanguinẽ nõ ꝓuadat:quem ſubeſſe ſæpe ceruſato ori infectũ uidimus: Vidimus inquã in hiſce oibus/quibus ꝓpterea in uſu uenit:cũ nihil ſit intus nõ inane & uanũ:detinere lectorẽ in prima facie modulatuario/atq; concentu: Quod ſi fecerit pħus:clamabit Muſonius non pħum loq:ſed tibi cinem canere. Non ergo uobis uitio detur id nõ feciſſe:qđ feciſſe uitium erat. Quærimus nos qdnã ſcribamus:non quærimus q̃uõ imo q̃uõ quærimus/ut.ſ.ſine pompa & flore ullo oĩonis. Quam nolumus ut delectabilis/uenuſta & faceta ſit: Sed ut utilis:grauis/& reuerenda:ut maieſtatẽ potius ex horrore/q̃ gratiã ex mollitudine conſequat̃ nõ expectamus rheatri plauſum/q; aures demulſerit æquabilis clauſula uel nũeroſa:q; hoc ſit falſum:illud ſit lepidũ. Sed expectamus pauco℞ potius præ admiratiõe ſilẽtiũ ĩtroſpiciẽtiũ penitius aliqd/aut de naturæ adytis erutũ aut de cæli aula ad hoĩes adductũ:tũ uel aliq̃d ita argutũ ut defendendi:ita defenſum ut arguẽdi nõ ſit locus: Admirent̃ præterea nos ſagaces in inq̃rẽdo: Circũſpectos in

Sineſius

Socrates

Muſonius

ctos in explorādo:ſubtiles in cōtēplādo:in iudicādo graues:īplicitos in uinciendo faciles in enodando: Admirenť in nobis breuitatē ſtili fœtam rerꝫ multarꝫ atqꝫ magnarꝫ:ſub expolitis uerbis remotiſſimas ſniās plenas qōnū/plenas ſolutionū:Q uā apti ſumus q̄ bn̄ inſtructi/ambiguitates tollere:ſcrupos diluere: īuoluta euoluere: flexianimis ſyllogiſmis & īfirmare falſa:& uera cōfirmare.his titulis o Hermolae uindicauimus huc uſqꝫ/& uindicaturos poſt hac ab obliuione memoriā nr̄am non dubitamus.q̄ ſi uulgo ut dicis/hēmur ſordidi:rudes:īculti:hoc nobis ad gl̄iam ē nō ad cōtumeliā/uulgo non ſcripſimus/ſed tibi/& tui ſimilibus.Nec aliter q̄ priſci ſuis enigmatis & fabularꝫ īuolucris arcebāt idiotas hoīes a myſteriis:& nos cōſueuim⁹ abſterrere illos a nr̄is dapibus q̄s nō polluere nō poſſēt/amariori paulū cortice uerborꝫ.Solēt & q theſauros occultare uolūt:ſi nō dať īeponere:q̄ſquiliis integere uel ruderibus ut prætereūtes nō deptehēdāt niſi quos ipſi dignos eo muneř iudicauerint.Siſe pħorꝫ ſtudiū celare res ſuas populū:a quo cū nō ꝓbari mō ſed nec ītelligi illos deceat/nō pōt nō dedecere hr̄e aliqd q̄ ipſi ſcribūt:theatrale:plauſibile: populare:Q đ demū multitudinis iudicio accōmodare ſe uideať.Sed uis effingā ideam ſermonis nr̄i.Ea ē ipſiſſima quæ ſilenorꝫ nr̄i alcibiadis.Erāt.n.horꝫ ſimulachra hiſpido ore/tetro/& aſpnabili.Sed ītus plena gēmarꝫ:ſupellectilis raræ & precioſæ. Ita extrinſecus ſi aſpexeris/ferā uideas:ſi ītroſpexeris/numē agnoſcas.At īquies nō ferūt aures:nūc aſperā nūc hiulcā:ſemp īcōſonā texturā.Nō ferūt barbara noīa ipſum ēt pene timēda ſono o delicate cū accedis choraulas & citharedos pone te ī auribus.Cū uero pħos auoca a ſenſibus redeas ad te ipſum ī aī penetralia mētiſqꝫ receſſus.Aſſume illas thianei aures:qbus cū oīo nō erat ī corpe nō terreſtrē Marſiā:Sed apollinē cæleſtē diuina cithara uniuerſi melos ineffabilibus tēpantē modis exaudiebat.his auribus pħorꝫ uerba ſi delibaueris/mellea tibi ad neſtoris īuidiā eē uidebunť.Sed hæc finamus nimio plus aſſurgētia.ꝑfecto faſtidire in pħo ſubtiliſſime diſputāte minus cōcinnā elocutionē nō tā delicati ſtomachi ē q̄ īſolētis:Neqꝫ ē aliter/ac ſi quē in Socrate de moribus docēte oſtendat aut laxus calceus/aut toga diſſidēs & ſectū ptaue ſtomacheť ob unguē.Nō deſiderat Tullius eloquentiā in pħo: Sed ut rebus & doctrina ſatiſfaciat.Sciebat tā prudēs:q̄ eruditus hō noſtrū eſſe cōponere mētē potius q̄ dictionē.Curare ne qd aberret rō/nō orō.Attinere ad nos τν διαλογει λογον nō attinere ϖονεν ϖροφορα laudabile in nobis hr̄e muſas ī aīo & nō in labris neqꝫ in illo uel p irā ſonet aſperius:uel p libidinē eneruatius: deniqꝫ ne q̄ ſit diſcors a genuina ipſa:q̄ tēpatus ē modulabilitet harmonia:Q uā Plato cū ītelligeret theatrali iſta & poetarꝫ ſæpe corrumpi a re.p.ſua poetas oēs eliminauit.gubernādā aūt pħis reliqt.mox certe ſi p laſciuiā diſſerēdi poetas fuerīt imitati exilio cōdēnandis.At inſtabit Lucretius & ſi nō egeāt p ſe pħiæ cōmētationes amœnitate dicēdi/p eius tn̄ adhibitionē diſſimulādā eē ipſarꝫ rerꝫ auſteritatē: Sicut abſynthia p ſe pellūt morbos/melle tn̄ illiniunť/ut puerorꝫ ętas īprouida ludiceť.hoc forte tibi faciēdū erat o lucreti:Si pueris ſcribebas tua:Si uulgo:faciēdū utiqꝫ tibi: q non abſynthia mō:ſed meraciſſima toxica ꝓpinares.Sed longe alia nobis hn̄da rō: quī uulgus:ut ante diximus nō allectare quærimus:ſed aſterrere.Nec terra abſynthia: Sed nectar ꝓpinamus/Sed cōtendet Lactantius ſatis conſtare in auditorꝫ aīos uel ſeniorꝫ influere potētius ueritatē & ui ſua inſtructā:& luce oratiōis ornatā.Si fuiſſes o firmiane tā frequēs in ſacris lr̄is q̄ in fictis litibus fuiſti:& hoc non dixiſſes & noſtra nō minus bn̄ fortaſſe cōfirmaſſes:q̄ deſtruxeras aliena:dic quæſo qd mouet

Alcibiades

Thianeus

Tullius

Plato

Lucretius

Lactātius

ſortius & pſuadet q̃ ſacrarꝫ lectio lrarꝫ nõ mouẽt nõ pſuadẽt.Sed cogũt agitãt/uim
íſerũt.legis rudia uerba & agreſtia.ſed uiua:ſed aíata:flãmea/aculeata/ad imũ ſpm̃
penetrãtia:hoíem totũ ptãte mirabili trãſſormãtia.piclis orõnibus elaboratis & lu
culẽtis nihil ſe cõmoueri inqt Alcibiades:Sed Socratis uerbis nudis & ſimplicib⁹.
Addit ẽt ſi ſint inepta:rapi in furoré extra ſe poni & uelit nolit/faciẽdũ ei/ꝙ ille præ
Tribus cepat.Sed qd pdo uerba in re cõceſſa.ſi nõ deſipit auditor/a fucato ſermone qd ſpat
maxie per aliud q̃ inſidias?tribus maxie pſuadet:uita dicentis:ueritate rei:ſobrietate orõnis:
ſuaderi. hæc ſunt lactãti quæ pħo fidẽ cõciliabũt ſi bonus fuerit ſi ueridicus:ſi id genus di
Heraclit⁹ cẽdi appetẽs:qđ nõ ex amœnis muſarꝫ ſiluis:ſed ex horrẽdo fluxerit antro:í quo di
xit Heraclitus latitare ueritatẽ.At dicet qſpiã:Age amice examinemus hæc depo
ſita cõtẽtione.Reuerẽdũ qddã atqꝫ diuinũ p ſe ẽ ſapia:nec exotico quoq̃ eget orna
tu:Sed quæ íuidia & huc accedeꝛ?Quis negat quæ p ſe decẽt:ſi adornent fieri de
cẽtiora:ego amice hoc in pleriſqꝫ nego:adeo multa ſunt quorꝫ ſplẽdorẽ ſi qd adiun
xeris elimines & nõ illuſtres:ita ſunt.ſ.in ſua natura optimo ſtatu:ut demutari ab il
lo niſi in peius nõ poſſint.Marmorea domus picturã nõ recipit.Si opus albariũ ſu
per induxeris demas de dignitate/de pulchritudine.Nõ aliter & ſapia/& quæ tra
ctant a pħis tectorio ñ clareſcũt ſed offuſcant.Quid pluta?Nõ ne uulgatũ bonas
formas ceruſſa deuenuſtari?In uniuerſum qcqd pulchri ſup íponas:celat:qđ iuẽit:
qđ affert ſecũ/illud oſtẽtat.Quare ſi qđ prius fuerat aduẽtitio præſtat:lacturã fe
cerit illud qcqd ẽ nõ lucrũ ob eã cãm nudã ſe prębet pħia:undiqꝫ cõſpicuã:tota ſub
oculos:ſub iudiciũ uenire geſtit.Scit ſe hr̃e uñ tota undiqꝫ placeat.Quãtũ de ea uel
les:tm̃ de forma uel les tm̃ de laude minuas ſincerã & impmixtã ſe hr̃i uult.qcqd ad
miſceas infeceris:adulteraueris aliã feceris.Stat puncto inſectili & ídiuiduo.Qua
pp nec ludẽdũ tropis/nec uerbis:aut nimis luxuriãdũ aut trãſlatis laſciuiẽdũ/aut fa
ctitiis audẽdũ in re tã ſeria:tãti diſcriminis in q̃ demere:addere:demutaꝛ aliqd ſit fla
gitiũ:At inqes age damus hoc uobis ut nõ ſit ueſtrũ ornate loq:Sed ueſtrũ ẽ certe:
qđ nec præſtatis/ut latine ſaltẽ/ut ſi nõ floridis/ſuis tñ uerbis res explicetis.Nõ exi
go a uobis orõnẽ cõptã/ſed nolo ſordidã nolo unguẽtatã/ſed nec hircoſam.Non ſit
lecta:ſed nec neglecta.Nõ quærimus ut delectet:Sed quęrimur ꝙ offendat.Bñ ha
bet iã.ſ.ad nos deficis.Sed amabo ícognoſcamus qd iſthæc ſit latinitas/q̃ ſolã dici
tis debere pħos & nõ pſoluere.Si dicẽdo ícurrat exẽpli cã a ſole hoiem pducẽ cãri
hoíem noſtrates dicẽt.Clamabis actutũ hoc nõ ẽ latinũ.huc uſqꝫ uere.nõ ẽ Roma
ne dictũ:hoc uero uerius/igiꝛ nõ recte:peccat argumentũ:dicet Arabs eãdẽ rẽ di
cet Aegyptius nõ dicẽt latine/ſed tñ recte.Aut.n.noía rerꝫ arbitrio cõſtãt/aut natu
ra.Si fortuito poſitu:ut.ſ.cõione hoíum in eãdẽ ſniam cõueniẽte:quo ſanxerit unũ
qdqꝫ noíe appellari:ita apud eos recte appelleꝛ.Quid phibet hoſce pħos quos nũ
cupatis barbaros/cõſpiraſſe in unã dicẽdi normã:apud eos nõ ſecus ſanctã/ac habe
anꝛ apud uos Romana;illã cur rectã nõ appelletis:appelletis uram:nulla eſt rõ:Si
hæc ípoſitio noíum tota ẽ arbitraria.Q đ ſi dignari illã Romani noís appellatiõe
nõ uultis/Gallicã uocetis/Britãnicã Hiſpanã:uel qđ uulgares diceꝛ ſolẽt/piſiẽſem.
Cũ ad uos loqnꝛ/cõtinget eos pleraqꝫ rideri/pleraqꝫ non ítelligi:idẽ accidet uobis
apud eos loquẽtibus αναχαρσισ παραθηναιοισ σολοικιζει.αθηναιοι δε παρα
σκυθαισ.i.anacharſis apud atheniẽſes ſolœciſmũ facit atheniẽſes apud ſcythas.ꝙ
ſi noíum rectitudo pẽdet ex natura rerꝫ debemus ne rhetores an pħos q rerum om
nium naturã ſoli pſpectã hñt & exploratã de hac rectitudine conſulere?forte quæ
aures reſpuunt

aures reſpuũt/utpote aſpula:acceptat rõ utpote rebus cognatiora. Sed qd oporte
ĩt nouare eos lĩguã & ſi nati erãt ĩter latios ñ latĩe loq. Nõ poterãt illi o Hermolae
dũ legebãt ĩ caelo fatoꝝ leges & ordinẽ uniuerſi/legebãt ĩ elemẽtis naſcẽdi uices &
obeũdi:ſimpliciũ uires mixtoꝝ tẽpaturas? Nõ poterãt inq̃ eodẽ tpe ĩ Cicerone in
Plynio:in Apuleio Romãae lĩguae ꝓprietates leges obſeruãtias annotare. Q ue re
bãt qd abhorrẽs:Q uid receptũ ĩ natura:qd a Romãis ĩterea/nõ curabãt:ueꝝ.n.ue
to iã te loco meliore ſtatuo:do tibi eloquẽtiã & ſapiam mutuo nexu ĩuicẽ cõſpiraſ
ſe. Abiũxerũt pħi ſapiam ab eloq̃ntia abiũxerũt hiſtorici:rhetores poetae:qđ deflet
Philoſtratus eloquẽtia a ſapĩa. hos tu uicturos celebri fama minime dubitas: illos
nõ niſi ĩ poenã & ɔtumellã uide qd agas: Indiſertã mauult Cicero prudẽtiã q̃ ſtultã
loq̃citatẽ. Nõ q̃rimus ĩ pecũia:q̃ mõeta pcuſſa ſit ſed q̃ materia cõſtet. Nec ẽ q puꝛũ Philoſtratus
auꝝ ñ malit hr̃e ſub nota teutonũ:q̃ ſub Romão ſymbolo/factitiũ. peccãt q diſſidi
um cordis & lĩguae faciũt:ſed q excordes toti ſunt lĩgua:ñ ne ſunt mera/ut Cato ait/ Cicero
mortuaria gloſaria. uiuere ſine lĩgua poſſumus forte ñ cõmode: Sed ſine corde nul
lo mõ poſſumus. Nõ ẽ hũan⁹ q ſit inſolẽs politioris lr̃aturae: Nõ ẽ hõ q ſit exps pħiae. Cato
ꝓdeſſe põt ĩſãtiſſima ſapĩa ĩſipiẽs eloquẽtia/uti gladius ĩ furẽtis mãu:ñ obeẽ maxĩe.
nõ põt ergo inq̃s & ſtatuae ñ a figura. Sed a materia cõmẽdãt & ſi cherillus eadẽ q̃
Hõerus & de eiſdẽ Meuius ac Virgilius ceciniſſẽt futuꝝ erat:ut aeq̃ illi atq; iſti iter
poetas recipent. Nõ ne uides diſparilitatẽ ſimĩtudinis. Illud & nos aſſeueram⁹ a ſpẽ
rẽ aeſtiari nõ ex ſubiecto. Eſt.n.a ſpẽ res id qđ ẽ: Sed alia ſpẽ q̃ſpiã iter pħos alia iter
poetas recipiẽd⁹. Scribat Lucreti⁹ de natura:de deo:de ꝓuidẽtia: ſcribat de eiſdẽ ex
nr̃is q̃ſpiã: Scribat Io. ſco. & qdẽ carmĩe ut ſi ieptior. dicet Lu. reꝝ pricipia atomos
& uacuũ deũ corpeũ:reꝝ nr̃aꝝ ĩſciũ temer̃ oĩa fortuito occurſu corpuſculoꝝ ferri.
Sed haec latĩe dicet & elegãter. Dicet Io. q̃ natura cõſtat ſua mr̃ia ſpẽq; cõſtitui eſſe
deũ ſepatã mẽtẽ/cognoſcẽtẽ oĩa oĩb⁹ cõſulẽtẽ. Nec ppea ꝙ uniuerſa ẽt ĩfima uideat
ac moderet̃ e ſua pace minimũ dimoueri: Sed qđ dici ſolet καπιονπα λυκαπιεναι.
At dicet ĩſule:ruditer:ñ latinis uerbis. Q ueſo qs dubiũ reuocet uter poeta melior
uter pħus. Extra oẽm ẽ cõtrouerſiã tã recti⁹ Sco. pħari:q̃ ille loq̃t ornati⁹. Sed uide
qd differãt:huic os ĩſipidũ illi mẽs diſipiẽs:hic grãmaticoꝝ ne poetaꝝ dicã decreta
neſcit:ille dei atq; naturae:hic ĩlautiſſimus dicẽdo/ſentit ea:q̃ laudari dicẽdo ſatis ñ
pñt/ille fãdo eloquẽtiſſim⁹ eloq̃t neſãda. Haec illi fortaſſe afferẽt Hermolae cariſſi
me ĩ defenſionẽ ſuae barbariae aut q̃ ſunt ſubtilitate multo fortaſſe meliora. Q uoꝝ
ſnĩae nec ego plãe accedo nec ĩgẽuo cuiq̃ & liberali accedẽdũ puto. Sed exercui me
libẽter ĩ hac mr̃ia tãq̃ infamiĩ:ut q q̃rtanã laudãt:cũ ut ĩgeniũ pielitaret/ tũ hoc cõſi
lio ut ueluti glauco ille apud Platonem iniuſticiã laudat nõ ex iudicio:ſed ut ad lau
des iuſticiae Socratẽ extimulet:ita ego & eloq̃ntię cãm a te agi audiã in eã licentius Glauco
repugnãte paulíſp ſenſu atq; natura iuectus ſum:q̃ ſi uel neglĩgẽdã uł poſthñdã bar
baris exiſtimarẽ:nõ ab illis ad eã qđ nup feci:ad graecas lr̃as:ad tuum nuq̃ ſatis lau
datũ themiſtiũ/pene totus defeciſſem:q̃uis dicã libere qđ ſentio mouẽt mihi ſtoma
cũ grãmatiſtę qdã q eũ duas tenuerit uocabuloꝝ origines ita ſe oſtẽtãt:ita uẽditãt
ita circũferũt iactabũdi ut p̄ ſe ipis ꝓ nihilo hñdos pħos arbitrẽt: Nolumus inqũt
haſce ur̃as pħias. & qd miꝝ:nec phalernũ cães. Sed nos hac ſini epiſtolã clauda
mus. Si decus aliqđ nomẽq; ſibi ꝓmeruerũt barbari illi ſola reꝝ cognitõe ñ eẽ facile
dictu. Q uẽ locũ:Q uid laudũ tu tibi uẽdices qui ſis iter pħos eloq̃ntiſſimus: inter
eloquentes/ut dicam graece φιλυφοτατοσ. Floren. iii. nonas Iunias. Mcccclxxxv.

Reuerẽdo in chriſto prĩ fratri Babtiſtę Mãtuano ordinis Carmelitaꝝ poetae

philoſopho & theologo inſigni &c. Filius Ioannes Miran. E. V.

SAlue pater dilectiſſime:de Apollonio thæo nihil ſentio magis q̄ qđ tu ſentis ſup qua re ſcribã ad te plura/cũ erit ociũ & quę tibi erũt fortaſſe nõ ingrata.de diuerſitate trãſlationis noſtræ a lr̃a hebraica in. iii.capite libri Geneſeos ubi de Eua agiť & ſerpẽte/ſic equidẽ cenſeo:eſt in hæbreo.Q uẽadmodũ ſcribis ipſum cõteret caput tuũ:referturq; ad ſemẽ Euæ de quo dixerat inimicitias ponã inter ſemen tuũ & ſemen illius.lxx.uero & Hierony. trãſtulerũt ipſa cõteret

Pulcherri ma expoſi tio — Caput tuũ utrobiq; aũt idẽ ſenſus:Nam qđ dr̃ ipſe cõteret nõ tam ipſam Euæ perſonam q̄ Euæ poſteritatẽ reſpicit.Cũ id dicať factura: qđ in ſemine ſuo factura eſt/ Sed cur maluerint ipſa uertere q̄ ipſum. hoc fuiſſe arbitror in cã ut ſignificarẽt cũ ex Eua nõ fœminę ſolũ ſed mares eſſent propagandi: quod de ſemine dicebatur ad fœmineum ſolum ſemen referendum.hæc ſunt quę ſuper hac re in p̄ntia in mẽtem ueniunt.Concordiam Platonis & Ariſto. aſſidue mollior.do illi quotidie iuſtũ matutinũ poſt meridianas horas/ amicis ualitudini/ interdũ poetis & oratoribus: & ſi qua ſunt ſtudia operæ leutoris noctem ſibi cũ ſomno ſacræ litteræ partiunť. tu fac quæſo ne tua diutius deſiderem. Saluta Beroaldum. Politianus tuus ẽ totus. Vale & deum ora pro me.Flo.die.xx.Marcii.Mcccc xc.

Ioannes Picus Miran.Aldo Manutio.S. E. VI.

MItto homerũ:quẽ deſiderabas:ſerius tñ q̄ & tu uoluiſti & ergo debebã. Ita mi alde diſtringor occupatione ut neq; interſpirãdi ſit locus Addidixi me (qđ & tu noſti)iam dudũ litteris in famulatũ.Illæ ꝑ ſuo impio.Ita ſeuere legẽdi/dictãdi exigũt pẽſum ut uix ualitudinẽ redimã. Tu qđ te ſcribis facturum

Huc idem Alibi — accinge ad philoſophiam:ſed hac lege ut memineris nullam eſſe p̄hiam: quæ a myſterioꝝ ueritate nos auocet:p̄hia ueritatem quærit. Theologia inuenit.religio poſſidet. Vale Floren.die undecimo Febrւa.Mcccc.nonageſimo anno gratiæ.

Ioannes Picus Miran.Hermolao barbaro patriarchæ Aquil.S. E. VII.

AVdio te patriarchã Aquileiẽſem electũ . Gratulor illis hoibus paſtorem optimum:toti eccleſiæ militem ſtrenuiſſimũ:tibi tuæ uirtutis illuſtrandæ amplificandæq; occaſionẽ datã:tria fere uiuendi genera: Ciuile contem-

Tria gña uiuendi — platiuũ:religioſum:in illo prudentiam/in ſecundo doctrinã in tertio quaſi faſtigio totius uitæ præter duo illa etiã ſanctitatem exigimus . Te antehac & tua ciuitas in repub.gerẽda magniſq; eoꝝ tractãdis rebus diligẽtiſſimũ prudentiſſimũq; ſunt experti & ſtudioſi oẽs quaſi patronũ ac uindicẽ bonaꝝ artium amant & admirantur. qđ erat reliquũ hoc te facturum & ꝓculdubio ſcimus ita ſerio gaudemus ut.ſ.non minus tibi imposteꝝ eccleſia debeat q̄ & tua ciuitas & litteræ hactenus debuerũt.

Ioannes Picus Miran.Hermolao ſuo.S. E. VIII.

QVid eſſe hoc dicã mi Hermolae ꝙ me quotidie nouis oneras officiis q̄ſi tu mihi aliqd debeas:cui ego iam pridẽ oĩa debeo:uenit ſupioribus diebus huc Antonius frater in patriã ſe recipiens.Rogo qd Hermolaus agit/hoc inqt ille agit. Te amat/laudat/in cælum fert apud me apud alios apud ipſum pontificem/atq; hoc ita aſſidue ita ualide agit q̄ſi nihil hẽat præterea qđ agat. Scribunt item ad me aliqñ quos iſtic hẽo amici unus præcipue.Coſmus pactius uir ut ſemel laudes eius cõplectar dignus quẽ tu unice ames. Is uero quotiẽs ſcribit/ totiens de tuis in me officiis ſcribit/de amore de mira q̄dã animi ꝓpẽſione ut ſentias ut loquaeis de me ſemper honorificẽtiſſime/ o inauditã hanc tuã humanitatẽ q nũq̄ ſatis tibi

eſſe in hoïes

eſſe i hoĩes dictiõis putas & ſi talis erga me es quo me facias magis tuũ magiſq; ob-
liges. actum ut dicũt agis. Aut plus debere/aut amare magis nõ poſſum. Sed ita hõ
es alios oẽs prudẽtia moribus doctrina humanitate ẽt te ipſum uincis. Vale: & me
iã quæſo lauda modice: dum tñ ames imodice. Salutat te Politianus in te amãdo &
laudando ſemper uerus ſemper immodicus. Flor. die ulti. Iulii. Mccccxc.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo. S. E. IX.

NIſi angelus noſter ad te ſcriberet/ego plura ad te ſcripſiſſem. ſed nolo picas
meas illius muſis obſtrepe & uoluptatẽ tuã importunus ego inter turba-
re. Q đ ſi beneficiũ intulit q abſtinuit iniuria q̃ inferre potuit. hãc litteraꝝ
breuitatẽ nõ potes mihi pro beneficio nõ imputare/qđ eris pulcherrime remune-
ratus ſi pro breuiſſimis longiſſimas mihi ipſe reddideris. Nihil. n. nobis tuis litteris
gratius/quibus quæſo ne me defraudes alioqn ſi ſilueris/par pari reponã. Nãq; ego
tunc maxime nõ ſilebo: ſic enim te perbelle retaliauerim. Vale: & Hermolaum no
ſtrum delitias Romanæ linguæ meo nomine plurimum ſalutato.

Ioannes Picus Miran. Io. Franciſco Pico nepoti. S. E. X.

QVod hactenus tuis litteris nõ rñderim hoc fuit in cã inciderunt in manus
meas libri quidã hebraici in qbus iam ꝑpetuã hebdomadã aſſiduus fui di
es & noctes: ita ut pene me exoculauerint. Eſt enim hinc ad. xx. dies diſceſ
ſurus: qui huc libros attulit ſiculus qdã hebręus: q̃re dum me ab illis extricauerim
ne litterã q̃dem a me expectes: neq;. n poſſum momentum ab illis diſcedere ne forte
illi diſcedant prius q̃ ego eos oẽs excuſſerim. Cum ab hac cura liber fuero obruã
te lrĩs: q̃q̃ ſcis aium me habere occupatiſſimũ. Si q̃d autẽ tu unq̃ mea cã es facturus
da operã q̃ rõne potes ne meũ iſtuc aduẽtũ Barri prĩceps deſideret: ſtudia enim oĩa
interturbarem mea quibus noſti tu q̃ ſim deditus q̃q; nihil præter ea curẽ: haud ſa-
tis ãt mihi conſtat utrũ mihi moleſtius illi an mihi diſplicere. Vale & deũ time & te
quotidie cogita eſſe moriturum. Ferrariæ. xxx. Maii. Mcccc. nonageſimo ſecundo.

Ioannes Picus Miran. Marſilio Ficino. S. E. XI.

QVi ab amicis quod cupiunt pluribus contendunt iniuriã faciunt amicitię
quaſi ipſa non poſſit quod poteſt illecebra orationis. Q uare agam tecum
ſimpliciter/ut ea exigit quæ mihi tecum iãpridem intercedit beniuolentia
eſt hoc tempore ad mea ſtudia plurimum neceſſarius Iãblicus Platonicus/hunc ſi
ad me miſeris ꝑpetuo me tibi officio deuinxeris: erit hic ad dies uiginti aut ſummũ
ad menſem poſt/illico per tabellarium remittetur. Tu interim & bibliotheca mea
& rebus omnibus utere atq; tuis. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XII.

NEc urbanius unq̃ nec hilarius acceptos ſe amores mei prædicant q̃ his ꝓ-
ximis diebus apud te/& q; amice qdem confeſſi ſunt cum ſibi gratulantur
maxime/tũ tibi plurimum debent. Q uis. n. nolit ab iſto enſe mori dolent
tñ indulgẽtius id factum eſſe q̃ oportebat/atq; in eo ſunt ut dubitent amore ipſo in
amores te cecutiẽtem factum meos: Ac ita demũ dubitant ut iudicio tuo alioquin
grauiſſimo in ſua cauſa haud ſatis confidant: Confidunt tamen & iam ſeſe uinculis
aſſerũt: domi eſſe neſciunt/libertatẽ & publicũ ſecure poſtulant. Sed quid de Epi-
cteti tui feſtiuitate dicã. o rem iocoſam & riſu dignam catoniano uix erat in limine
cum pandens ſinus en inqt obelos/en ſagittas/ſi neſcitis græce. En me ſi ex ueſtris
quiſq̃ audax fuerit paratũ referire. Q uis cachinis temperaſſet cum ſtoicus homo

tã lepide iocaret:abſtinuimus ꝑfecto telis / & ꝙ interminatus erat repoſiturũ ſe ſe iniuriã/& ꝙ ita cutis occaluerat ut tam leues ictus nõ admitteret. Qua igit̃ uenera tiõe debuimus/ſenẽ excedimus. Qui ut demũ apud nos cõſedit ꝑfari cœpit de mo ribus/Et id qdẽ latine nõ tã ob id ꝙ apud latinos erat(Nã & erant in eo cõſeſſu/qui græca nouerãt(q̃ ꝙ latine ipſe beneficio tuo luculentius ſaperet / Sed nec operã ꝑ didit/qñ qdẽ nõ prius loq deſiit q̃ nos ex peripathet icis ſtoicos fecerit. Et apathiã illã oẽs approbauerimus/iam uidere ſit pauloante delicatos hoĩes iam factos oĩum tollerantiſſimos q laceſſiri qdem poſſumus ab aliis. Lædi a nobis tñ q fato relucte mur nunq̃/& quæ noſtra nõ ſunt ſic fieri demũ uelimus/ut deus uult/& eos nec cul pemus unq̃ nec accuſemus/nihil doleamus/nihil expoſtulmeus ſeruire uinci neſcia mus. Re ñ oſone ꝑhemur:& q nouitii ſumus nos ipſos ut aduerſarios obſeruemus. Alioꝝ de nobis opinionẽ atq; id generis alia quæ externa ſunt negligamus potius q̃ reiiciamus. Ad diẽ curemus ut hoſpitiũ uiatores:hẽamus ea deniq; non hẽamur. Silentiũ amemus neq̃ cq̃ euomat̃ nõ cõcoctũ. Et nobis alii raro/& nos aliis nunq̃ ri ſum pariamus. Et ut uno cõplectar uerbo. Epictetũ totem/& ſubſtinere aduerſa/ & abſtinere uoluptatibus abũde didicerimus. uide q̃ ſingulatim ad epictetũ tuũ effin xerimus uitã noſtrã. uide q̃ & cito ne hac quoq; parte ſtoici nõ eẽmus:q nos admo nitos uolunt tãdiu deficere hominẽ/q̃diu non ꝑficit. Id ꝙ q̃q̃ in cæteris admiratus ſum in me tamẽ uno uel maxime. Qui cũ ſemp in lyceo uel academia nunq̃ in por ticu ſim uerſatus:ita uictus ſum oratione ſenis/ut in eius ſniam non pedibus mõ ſed manibus quoq; & toto corpore diſceſſerim. Indicẽ græcoꝝ libroꝝ:q mecum hic di uerſant̃ cum manuelis epiſtola qđ tuæ litteræ poſtulãt ad te mitto. Indicẽ tuoꝝ iti dem deſidero Laurentio iuniori meo nomine ſalutem dicito: ad quem ſcripturus eram:ſed pudor deterruit ne uidear hominem litteris compellare. Vale.

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S. E. XIII.

QVod fabellã tuã & eã feſtiuã quidẽ atq; concinnã meo noĩ nuncupaueris indicio mihi fuit & doctrinæ tuæ & ſingularis in me beniuolentiæ:grauis utraq; cã quæ me ad te amãdũ urgeat & impellat utra neſcio magis:ut. n. in amore(qđ in ꝓuerbio eſt)mutuũ ñ reddidiſſe flagitiũ ẽ ita laudatiſſimũ hoĩem & ſi nõ ꝓuoceris nõ amaſſe:aut ruſtici ẽ ĩgenii:aut ſane improbi. Vide igit̃ q̃ me ge minis(ut aiũt)funibus ad amicitiã nõ uocas mõ ſed trahis qñ nec in ea eſt fabella quicq̃:qđ doctrinã:qđ ingeniũ nõ oleat:Nec de me bene mereri magis ꝓ̄pelare pote ras:q̃ egregiæ fabellæ dicat̃ a meo nomini tam amice tã liberaliter conſulere cuius argumẽtũ tñ abeſt:ut uel negligã: uel accuſem: ut etiã ſummo ope ꝓbem. Mea. n. ſemp fuit ſnĩa:cui neq; ex doctis quẽq̃ reclamaturũ puto:Acrioris eẽ ingenii iocu laria hęc & fabellas ſcribere:mõ id(qđ ꝓ̄ſtitiſti ipſe q̃ cumulatiſſime)erudite:& ele gãter fiat q̃ de grauiſſimis rebus uel ornate diſſeruiſſe. Quippe cũ opoſius lõge ex limo q̃ ex ære auro ue decorã effinxiſſe ſtatuã arbitremur:cur nõ itidẽ erit de humi li q̃ de ſublimi materia inſigne aliqd dictitaſſe:& pluris certe negocii:& iccirco etiã laudabilius:illoꝝ opi argumẽti dignitas lenocinat̃:Hi qcqd dignũ afferũt id totũ de ſcriptoris penu depromit̃:Nihil ipa materia/uelut alymbola cõferrẽte:Illis na tura ſedulo opitulat̃:Hi aduerſus naturã certe cõtẽdũt:Quod & ſi ita ſit nõ ibo ta men inficias inter has quas dixi humiliores materias:aliis alias mirũ ĩ modũ ꝓ̄ſtarę & eẽ ẽt id generis nõnullas ita iacẽtes ita inſipidas ut nulla ui aut maieſtate uerbo ſũ attolli ſatis & ſcite cõdiri poſſint:Q̃d uitii his nunq̃ ĩeſſe poteſt: quæ uenuſta io

corum

coꝝ urbanitate reſarciũtur:At uero ſummis ſubſellis cõſtituẽdas eas duco:quæ cũ
ſalſũ lepore admixtũ habẽt ætatũ pſonarũꝗ graphicã exſcriptionẽ:ꝗ & habent ea
oĩa:quæ comicoꝝ ſunt:& tu ĩ ea ꝗ ad me dediſti ſabella pulcherrĩe imitatus es:ꝗrũ
ibi argutiaꝝ:ꝗ quæ ſalſũ opportũa:& ĩgenioſa pmixtio. Vt delectat:ut lepida:ut ab
ſoluta ẽ undiꝗ.& ſi ꝗ materiæ hũilitate ſordidiuſcula & debilior apparuerit oĩonis
luce & dignitate ſe ipſam erigẽs & nitorẽ ac neruos aſſumẽs:ea ẽ ꝑfecto(ut paucis
dicã)quæ ſe a litteratiſſimo hoĩe ꝑfectã liqdo demõſtret:ueꝝ inter cætera oĩa illa
mihi præcipue cordi ẽ moꝝ ætatũ pſonarũꝗ exqſita & cõmoda adnotatio:ĩ ꝗ unã
prudẽtiã tuãꝗ eãꝗ nõ mediocrẽ:uelut e ſpecula lõge ꝑſpicio. Videres uellẽ quẽ mi
hi cachinũ moueat octogenarius antiſtes:ꝗ ut cũꝗ cætera ſuccedãt hoc tñ cõtinue
ſaxũ uoluit:ut alicũde pecuniã corrodat:qđ uitiũ ſenibus cognatũ & familiare ſem
ꝑ fuit. Quid dicã de paſiro nr̃o ꝗ a pciſſimo ſene cœnã ſaliarẽ diſſimulãs extorꝗt.
Qui ipſum ut ita dicã ſingulariſſime pumicẽ emũgit. Nullũ ẽ mi Thoma in ea fa-
bella uerbũ:qđ nõ ſibi qddã peculiar palmariũ uẽdicet.ſed neꝗ meũ ẽ:referre quæ
cũꝗ olfeci:neꝗ his ſum naribus quæ olfecerint oĩa hoc tibi cõſtet:ĩ ẽ aũt gratã ma
gis:aut iucũdã mihi cõtigiſſe nũꝗ:& ipſam igit ĩtra hos lares & te ipm ĩtra aĩum re
cepi:habes mi Thoma qđ(& ſi tu petis)petẽdũ erat a me mutua ẽ iter nos amicitia
ꝗ ipſe(ut te uirũ decebat præſtãtiſſimũ)a muſis auſpicatus es. Reliquũ ẽ.ut quoti
eus uel re mea ꝗtulacũꝗ ẽ:uel opa ĩdigneris:de mea ĩ te uolũtate piculũ facias: Ne
ꝗ.n.(ſi qua dabitur occaſio)ullum erga te officii genus prætermittam: quod ipſe
aduerſum me in amiciciæ ueſtibulo feciſti prior. Vale.

Io. Picus Mirã. Cõcordiæ comes ſuo Nicolao leoniceno. S. E.XIIII.

IAm ſæpius & pluribus tecũ p litteras collocutus fuiſſem Nicolae ſuauiſ
ſime ſi ubi nã eſſes mihi aut nũcio aut lr̃is aut rumore notũ fuiſſet. Ego ue
ro id anxie a multis pcũtans fui dubiũ ab oĩbus rñſum accæpi: Tandẽ ſu
perioribus diebus in manus meas inciderunt Antonii fauentini grauiſſimi phĩ ad
Thomã frignanũ litteræ ex illis te eſſe Florẽtiæ qđ mihi tũc gratiſſimũ fuit accepi
hoc ſimulac intellexi lr̃as p tabellariũ ad te Florentiã dedi. Vanũ fuit iter neꝗ.n.il/
lic te repperit/Dolui ſummopere:hodie Thomas ſignificauit te Florentia diſceſſiſ
ſe & Bononiæ:eẽ illico has ad te deferri iuſſi. In quibus quidem neque meã in te be
niuolẽtiã neꝗ ſingularẽ amorẽ pluribus aperire nitar neꝗ.n.de noſtra in te uolũta
te tibi uel pauxillulũ quidem ſubdubitandum niſi me & egregiæ uirtutis tuæ & tuo
rum in me officiorum/quod meum non eſt/oblitum exiſtimares. Nõ potui autem
non mirari ſummopere ꝙ tum ex urbis tumultibus te eripuiſti quæſiturus ſedem
in qua uiuere & tranquille poſſes & iocunde hoc oppidulum noſtrũ aut certe ob-
litus ſis aut certe contempſeris uiſus es Nicolae diffidere aut uolũtati meæ aut fa/
cultati ut uero hæc tuis meritis minor/Ita illa tua maior opinione gratum mihi erit
ſi me tui conſilii admonueris/gratiſſimum omnium ſi meos lares tibi cõmunes non
dedignaberis mecum ociaturus dum cæteri cum marte negociabuntur: Reliquũ
Io. grammatici ad te mitto quod per multos dies non inuentum nunc repertum ẽ.
Tuus ſum & te expecto: Vale Mirãdulæ die.xx.Iulii. Mcccclxxxii. Cura omni dili
gentia ſi me amas habere indicem omnium librorũ qui in bibliotheca Sancti Do-
minici reperiuntur Mitte uel tecum affer. Vale iterum.

Villã exedificaui ſuburbanã amœnã ſatis pro loci & regionis conditione. Carmen
longũ de ipſa cõpoſui & tibi domus ſuauis & carmẽ erit nõ iniocũdũ iteꝝ. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano ſuo. S. E. XV.

QVod ꝓximis litteris tuis me tantopē laudatis debeo tibi tātū quātū ab eo abſum ut merito laudet. Id enim debet̃ cuiq; qđ gratis dat nō qđ ꝑſoluit. Quare & ipſe id totū tibi debeo quod de me ſcribis cū in me tale ſit nihil. Cū id mihi ipſe nullo pacto deberes: id totū tuæ fuit hūanitatis: & ſingularis in me beniuolētię. De cętero ſi me examinaris nihil īuenies niſi tenue humile & anguſtū. Nouicii ſumus atq; tirūculi q ex inſcitiæ tenebris pedē mō mouimus ꝓmouimus fere nihil. Benigne nobiſcum agit̃ ſi inter ſtudioſoꝝ ordines referamur. habet docti nomen quiddā aliud quod ſit tibi & tui ſimilibus peculiare mihi tā grādia nō cōueniunt. Cū eoꝝ quæ in litteraꝝ ſtudiis ſint ꝑcipua nihil nō ſolū exploratū habeā ſed nec adhuc etiā niſi ꝑ trāſennā uiderim. Conabor qdē (id quod nunc ago) talis eſſe aliqñ qualē nunc me ꝑdicas & eſſe aut iudicas: aut certe uelles. Interea imitabor te Angele q te græcis excuſas ꝙ ſis latinus latinis ꝙ græciſſes. Simili & ego utar ꝑfugio ut poetis rethoribuſq; me approbē ꝓpea ꝙ ꝑhari dicar: ꝑhis ꝙ rethoriſſem & muſas colā q̃q̄ mihi lōge aliter accidit atq; tibi. Quippe ego dū geminis (ut aiunt) ſellis ſedere uolo utraq; excludor ſitq; demū (ut dicā paucis) ut nec poeta nec rhetorſim neq; ꝑhus. Tu ita utrūq; īples ut utꝝ magis haud ſatis conſtet q & græcā & nr̃am mineruā ita pulchre amplectaris q̄ſi cygnus utriuſq; līguæ ut q̄ ilcitia ſit quę genuina non facile diſcerni poſſit. Nā ut de latinis taceā (de his.n. cui e primo loco ceſſeris) qs credat (ut de Adriano ille) romanū hoīem tā græce loq. Iurabat Emanuel nr̄ dū tuas legeret nō eē rā atticas athēas ipſas. Is es mi Angele (faceſſat adulatio) cui ex nr̄is unus aut alter nē dicā nemo ɔferēdus ſit. Qđ ſi plures eēnt tales nō hērēt hæc ſæcula cur inuiderent antiqtati. Incūbe quæſo & lr̃as quantū potes a ſitu recipe ne nitor ille Romāæ līguæ iniuria tēpoꝝ penitus obſoleſcat excude ſemper aliqd nouū quod rē latinam adiuuet & illuſtret. Et quæ domi habes fac tādem exeant in cōmunē ſtudioſorū utilitatem. Ego quidem ut te ipſum tua omnia amo atq; deſidero: tum eo magis ꝙ te mihi exemplar propoſui ad quod effingar & ſi is es quem ut ſequi omnes debent ita conſequi pauci poſſunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. Paulo cortelio ſuo. S. E. XVI.

BEne cogitas Paulæ. Mittamus crebro epiſtolas ut q locoꝝ īteruallis diuidimur epiſtolaꝝ certe uiciſſitudine cōiungamur leuare ſolet abſentū deſiderium: Siq̄ domi illius aut ſtatuā fortaſſe habeas aut imaginē. Mihi uero inter imaginē & epiſtolā hoc intereē uidet̃ hæc mētē corpus illa effigiat illa extrema tm̄ deliniat hęc īrima ēt plane exprimit & effingit. illa amici quaſi tunicā & amictū hæc ueꝝ nobis amicū repſentat. illa carnis colores figuráq; qđ pōt æmulat̃ hęc cogitationes: cōſilia: dolores: gaudia: curas oēs deniq; affectus. Et quæ ipſe ſibi uix qſq; ꝑſens loquit̃ ſecreta aī ad amicū abſentē fideliſſime trāſmittit. hæc deniq; uiuū & efficax illa emortuū & mutū ſimulachrū eſt. Miſitemus has igit̃ inuicē aīoꝝ imagines tu qdē q̄s potes aureas & argēteas ego uel æteas uł teſtaceas. Sic enim extra oēm erimus iniuriā locoꝝ & tēpoꝝ. Sicut nec ipā aī uis aut loci intercapedines aut tēpoꝝ moras nouit. At uero illud quātū eſt qđ ego tibi debeo Paule officioſiſſime q me ad hoc officiū prior uocaſti tali ꝑſertim epiſtola quæ me adeo tenuit & oblectauit ut multos iā dies nulla me magis lectionē mineri oblectari. Eſt.n. plena facūdiæ: plena gratiaꝝ: plena amoris & beniuolētię expectabas fortaſſe ut dicerē plēa meaꝝ laudū. Eqdē erā & hoc dictu9. Nō.n. adeo ferreus aut ſi hoc mauis dici adeo

ſum phūs ut amicoꝝ laudationibus nõ oblecter. Quæ ſi ſunt ueræ me ipſum mihi
ſi falſæ illoꝝ mihi amorem uolūtatēq; cõmēdant: facile igit̃ impetrabo a mea phia
ut tuas epiſtolas & crebro legā & cū uoluptate ēt q̄ pte me laudāt. Sed nõ illud tā
facile ut ĩ repēdēdo offõ hoc lr̃aꝝ ſatis ciuilis appareā aut nõ ĩgratus, Ita.n.impio-
ſa dn̄a me diſtringit ita pēſum exigit quotidie ita deniq; totū me occupat ut uix qe
q̄ de me mihi ēt ĩpi reliquū ſit. Sed q̄ tu es hūanitate & epiſtolas ēt malis cū ſcribe-
mus & ſilētiū eq boni cõſules cū tacebimus. Politianus cõmunes delitiæ te ſalutat.
Vale.

Ioannes Picus Miran. Troilo maluetio. S. E. XVII.

Libellus tuus de fortib⁹ tāta me affecit uoluptate q̄ta ſolet is affici cui opti
ma ſors cõtigerit. Ago tibi ĩgētes gr̃as q͂ me tuaꝝ lucubrationū feceris pti
cipē taliū p̄ſerti: In q̄bus & diſputādi ſubtilitas & multiplex uariaꝝ reꝝ co
gnitio facile apparet. Quoꝝ alteꝝ ĩgenii: alteꝝ diligētiæ laudē hēt. Nugas noſtras
quas deſideras ꝓpediem ad te dabo. Incertū.n.utꝝ indignius illarū te lectiõe occu
patiſſimum iuriſconſultum detineri an deſyderio amiciſſimum hominem diu ſuſpē
di. Vale & me ama. Fer. xxix. Maii. Mccccxcii.

Ioannes picus Miran. Thadeo Vgolino. S. E. XVIII.

Gratiſſimas habui lr̃as tuas plenas amoris fidei & charitatis non ob id tm̄
q͂ tu mei memineris/ſed q͂ in illis me amice admones/ut ego ipſe mei.i. bo
noꝝ ſtudioꝝ & quā dedi expectatiõis ſubſtinēdæ/meminerim/ eq̄dē infir
mitatis meæ cõſcius: nihil uel mediocre de me polliceri auſim. Sed ille a quo oē bo
nū pr̃ luminū clemētiſſimus/ut antehac dedit unde de nobis aliq̄d ſepararēt hoĩes:
ita dabit in poſteꝝ: ut tā bene cõceptā opinionē fruſtra nõ hēamus Romā ꝓpero
ubi de nr̃is ſtudiis piculū/uel cū piculo faciemus. Si q̄d pfecerimus/dei ē munus: il Ad nõ gẽ-
li laudes & gratiæ. ſi q̄d defecerimus: nr̃a eſt imbecillitas/nobis imputato. Cæteꝝ tas illas
ego ſum tuus/ut qui ob tuam & uitę & morum integritatem uix Hieronymo no- cõcluſiões
ſtro in te amando primas conceſſerim. Vale ex fracta. ꝓperatio

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S. E. XIX.

Solidus nunq̄ me oblectatū memini q̄ nup: dū tuā epyrotā legerē fabellā
ꝓculdubio facetiſſimā: cū argumēti feſtiuitate: tū ſtili eruditione priſcas
ēt comœdias ꝓuocātē. Quid.n. has nouitias dicā/ineptas plane & inface
tas: q̄ auctoꝝ ĩfātiā facile declarāt: digna pfecto fuit: q̄ Hermolao barbaro/neſcio
an tuo q̄ meo/magis noĩati dicaret̃ ? Cui uni oēs lr̃atos tm̄ debeẽ exiſtio: q̄tū uix de
bēt antiq̄tati: Q̄d me ea minime fraudaris: feciſti ꝓ tua ĩ me añhac pſpectiſſima be
niuolētia: Nec ē q̄cq̄ apud me tāti q̄d ſi tibi q̄ſi mutuū miſitē: relatā abūde gr̄am pu
tē: Cõœdiæ nouæ: q̄ mihi polliceris: iā expectās ĩhio. Neq; ē q̄cq̄ q̄d ea magis optē
p̄ter unū ad nos aduētū tuū: Quē niſi ad decē dies hic mihi abſcēdēdū foret: ut ex
lra nr̃a te cognouiſſe arbitror/efflagitādo certe abs te ĩpetraſſem: ē.n. ex his cõiice
re q̄ ſcripſiſti. Quid ſit futuꝝ amœnitatis ĩ cõſuetudine: q̄d ĩ ipſo cõuictu: q̄d ĩ uiuis
uocibus pfecto latitātē hẽnt energiā: q̄ altius aĩum uoluptet afficiatq; miris mõis:
q̄ oĩbus ſcriptiõibus lõge p̄põderāt: Sed q̄ñ hoc nõ licet iteri a me cõœdiæ mr̃iā nõ
expectes. Malo utrūq; e tuo pēu ꝓmas/ut Thomā mediū/ nõ mediū ſed totū fabel
la ſapiat. Vereor.n. ne ob ſeq̄ndo tibi hebetudo ingenii mihi iacturā faceret. Et ex
eo q̄d de nr̃o admitteret ab opifice opus degeneraret. Apud me nihil ē nõ expoſitū
inſulſū: fatuū plebeiū. At deſiderant hæc comœdiæ neſcio q̄d ſecretioꝝ reꝝ ſalſum
mordax: elegās: acutū: tibi tuiq; ingenii amœnitatibus peculiare. Quare tē matu-

ta mihi futurã q̃ gratiſſimã: ut q̃ñ te corã frui nõ licet: fruar hac rõne uel abñte. Q d ſi ut dixi antea/tã eitus hinc mihi diſceſſus nõ fuiſſet: ꝑfecto aliquot dies & geniũ ſimul & igeniũ exeoluiſſemus. Vale. Io. Picus Mirã. Marſilio ficino. S. E. xx.

NOn poteras opportunius maumettẽ tuũ latinũ repetere quã hoc tpe quo me ꝑpediẽ maumettẽ ipſum patria lingua loquẽtẽ auditurꝭ ſpero poſtq̃ .n. hebraicæ linguæ ꝑpetuũ menſem/dies/noctesq; inuigilaui: ad Arabicꝭ ſtudiũ & Chaldaicæ totus me cõtuli nihil i eis ueritus me ꝑfecturꝭ minus q̃ in hebraica ꝑfecerim/in q̃ poſſum nõdũ quidẽ cũ laude: Sed citra culpã epiſtolã dictare. Vide qd poſſit ĩpetus animi. Vide qd labor & diligentia ẽt ubi ſint uires in firmiuſculæ. aiarũt aũt/me atq; adeo agentẽ alia ui cõpulerũt ad Arabum litteras chaldæorũq; pdiſcendas libri quidã utriuſq; linguæ/q; ꝑfecto nõ temere aut fortuito/ſed dei conſilio: & meis ſtudiis benefauentis numinis ad meas manus puenerũt. Audi iſcriptiones: uadimõium deſeres. Chaldaici hi libri ſunt. Si libri ſunt & nõ theſauri in primis Ezrę Zoroaſtris & melchiar magoꝝ oracula in quibus & illa quoq; q̃ apud græcos mẽdoſa & mutila circũferũtur legũt̃ ĩtegra & abſoluta. Tu eſt in illa chaldæoꝝ ſapiẽtũ breuis qdẽ & ſalebroſa: ſed plena myſteriis iterꝑtatio. Eſt itidẽ & libellus de dogmatis chaldaicæ theologiæ tũ pſaꝝ græcoꝝ & chaldęoꝝ in illa diuina & locupletiſſima enarratiões: Vide marſili q̃ ſſperata mihi bona irrepſerunt in ſinũ. Cur nõ ego & Cornucopiæ iã mihi nactus uidear. Sed qd de arabicis? In qbus & maumet toletini epiſtolæ & abugalẽq Auerroẽ audiuit(& qd te magis tãget) adeladi cuiuſdã q ſub ãmonio Plotini magro i ægypto pħantus e mulræ ſũt qones. Deus bone q̃ pythagoricæ q̃ plenæ priſcoꝝ dogmatum: & ſecretioris diſciplinæ inuaſit ſtati aium efficax uotũ poſſe hæc p me abſq; iterpte euoluere & pſcrutari: atq; hoc nũc ago: hoc ideſeſſus aſſiduuſq; iaxũ uoluo. hic eſt Marſili meus cupido: hi mei ignes: q nõ fluxã & uanã ſed firmã mihi nõ pollicent̃ iã ſed præſtãt uoluptatẽ. Verã imaginẽ futuræ gloriæ quæ reuelabit̃ i nobis: ſed redeo ad tuas lr̃as. Tuus Maumettes Peruſiæ ẽ. quo cũ rediero(abſum.n. ob peſtis ſuſpitionẽ) ibit ad te cõtinuo: de Plotio q̃ ſcribis haud ſatis itelligo: hoc ſcio nõ excidiſſe mihi Plotinũ quẽ nõ in mãibus habẽdũ mõ. Sed diſcẽdũ adeo mihi & ſemp cẽſui & nũc quoq; cẽſeo. Si tu qcq̃ de me uel apud mithridatẽ uel apud Petrũ leonẽ cõqueſtus es ñ põt nõ iniuria id ad te factũ i me q tibi & tuis reb' iniuri' nũq̃ ulla ex pte fui. Quid tñ illud ſit ad huc neſcio uolẽs neſcio pythagoricus ſũ apd quos nihil ſanctius amicicia q̃ ſi qd ẽ qd iter nos uł labefactaȓ poſſit uł minueȓ(ut dicũt) hẽat i zephyros: Vale: & me ama q tu' ſũ æq̃ atq; oli fui ex fratta. Io. Pi. Mi. Hie. donato. S. E. xxi.

IAm diu quæ mea eſt negligentia. ad te nihil ſcripſi: ea una fuit in cauſa ſilentii huiuſce noſtri/Patiar me hoc crimine a te cẽſeri negligentia ſcilicet: Alioqui nec obliuioſum uiꝝ nec amiciciaꝝ deſertorẽ. Quas mihi aduerſus id ingenii amicos: Quo ẽ Donatus nõ temporarias ſed ꝑpetuas oio ſtatuo.

Ioannes Picus Miran. Hermolao ſuo. S. E. xxii.

REdi ad te lr̃as ſuperioribus diebus p ſitã nr̃um Neſcio an dlaræ fuerit. Cõmẽtaria q̃ petebas i Ari. cur ñ accepis ex eodẽ te itellexiſſe nõ dubito. Veniẽt cũ primũ ego ad bibliothecã meã rediero: q aliẽas huc i pſtia exploraturus uẽi. Nec ẽ cur uæ me pẽiteat adeo multa hic rep. tũ græca tũ latia ad hũaniores lr̃as eruditãq; pħiam facientia. Qui & hac ipſa dieſq̃ hæc dabam icidit in manus Apuleii fragmẽtũ de iterpretatõe: opus ẽ eruditũ & qd Apu. plãe eẽ cognoſcas: ſed mutilum

Ingenii uelocitas

Ammonius plotini magr̃

mutilũ mãcũq̧.Sirẽ abs te libẽter iſtic ne aut uſq̃ qđ ſcias ĩteger hẽat.Q uãquã cũ tua edideris q̃ hẽs ſub incude nõ erit amplius cur Ap. deſyderemus. Da ſtudiis me is ego qđ ad te ſcribam nihil hẽo niſi aſſiduũ mei Hier.eẽ mearũq̧ noctiũ maximã partem:in tuo themiſtio uigilare.Diuerti nup ab Ariſto.in academiã.Sed nõ trãſfuga:ut inquit ille ue℞ explorator.Videor tñ(dicã tibi Her.qđ ſentio)duo in Pla. agnoſcere:Et homericã illã eloquẽdi facultatẽ ſupra ꝓſam orationem ſe ſe attollẽtẽ & ſenſuum ſi qs eos altius intꝛoſpiciat cũ Ariſto.oĩo cõmunionem:ita ut ſi uerba ſpectes nihil pugnãtius ſi res nihil cõcordius ꝙ ſi qñ dabit̃:id qđ uotorum meo℞ ſumma ẽ tecũ ad dies aliquot pħari agemus de hiis corã latius & ſenſus huius mei periculũ aliqđ faciemus. Vale.æui nr̃i decus.Flo. Mcccclxxxiiii.die.vi. decẽbris.

Dubitat an Apuleius de inter. mancus ſit

Ioannes Pic us Miran.fratri Baptiſtæ Mantuano Carmelitæ.S.&c. E. XXIII.

SAlue pater optime olim ad te nõ ſcripſi ſed interim legi quæ tu ſcripſiſti diuina.ſ.atq̧ ſctĩſſima illa tua poemata:in quibus ea re℞ maieſtas is ſplẽdor eſt eloquẽtiæ ut certatim ĩ illis palmã ſibi uẽdicate uerba atq̧ ſniæ uideãtur:fœlix qui uelis optima eadẽ poſſis fœlices nos qbus nõ ſolũ legere quæ ſcripſiſti ſed ẽt te amare te uidere te alloq datũ eſt. Diues hic mihi mr̃ia & quæ nõ epiſtolã ſed iuſtũ uolumẽ impleat ſi euagari me ĩ laudãdis tuis poematis uel imbecillitas nr̃a ſineret uel pudor tuos.Hoc unũ dixero delectari mea deo lectiõe tuo℞ carminũ ut fere quotidie cũ me uel tediũ uel fatigatio ceperit in illã quaſi in hortũ ſolitus ſim ſecedere. Vnde aĩo tãta ſemp oborit̃ uoluptas ut nihil cupiat magis q̃ iterũ fatigari ut ite℞ recreet̃.Philoſtratum de Apollonii uita ſi ſatis illo es uſus deſidero & Zachariæ pħi:quem te nactum R omæ dixiſti exemplar cura ut aliqñ habeam/ prætereaq̧ ĩdicẽ bibliotecæ ueſtræ Bononienſis ſi tuo id cõmodo fieri põt. Vale.

Ioannes Picus Miran.C.F.S. E. XXIIII.

QVæſitũ diu apud me fuit tecũ ne ſilẽtio an lr̃is agẽdũ foret.Q uę res ut pote anſam utrinq̧ habẽs cũ nũc in hãc nũc in illã partẽ a me iudicaret̃ in cã fuit cur ĩ hoc uſq̧ tẽpus tecũ ſiluerim. Videbat̃.n.p̄ auribus p̄ſertim occupatiſſimi leuioribus his nugis obſtrepuiſſe nõ minus ĩpudẽs q̃ ĩportunũ:& erat qđ ad te ſcriberẽ te dignũ penitus nihil.R urſus in hoĩem q̃ tu es dignitate ĩſignẽ de me optĩe meritũ qñ corã nõ poſſem p lr̃as nõ uenerarer ab offõ ꝓculdubio deficiebã. His cũ diu fluctuaſſet aĩus uicit tãdẽ pudorẽ pietas pſuaſitq̧ audaculi & temerarii ſubeũdã potius notã q̃ obliuiſi hoĩs uel negligẽtis.Accipe igit̃.C.P.q̃ me excipiebas ſemp cũ iſtic erã hilari & porrecta frõte lr̃as meas ineptas illas qdẽ & incõpoſitas ſed fidei erga te meæ:ſed deditiſſimę tibi ꝓfecto uolũtatis grauiſſimũ teſtimõiũ. Q uibus hoc unũ tibi in primis ſignificari uolo nihil eẽ qđ magis cupiã/q̃ dari mihi occaſionẽ aliq̃ q̃ teſtẽ dilucide apđ te reliq̃ meã ĩte fidẽ pietatẽ & obſeruãtiã.His .n.ſi de nobis piculũ aliqñ feceris ita me ĩter eos q tibi dediti ſunt ſupiorẽ eẽ cognoſces:ut tu cæteros tui ordĩs ãtiſtites uirtute doctrĩa & ſctĩmõia mi℞ ĩ modũ ãcell̃.

Ioannes Picus Miran.Baldaſſari millia uaccæ.S. XXV.

MIraberis & qdẽ nõ iniuria rñſum a me lr̃is tuis uel lõge ſerius q̃ tu fortaſſe deſiderabas & ipſæ lr̃æ tuæ merito poſtulabant:id cur ita euenerit paucis accipe.Iturus erat ad uos iiſdẽ ferme diebus qbus tuas accepi uir ſane ꝓbus ſed mihi antea ignotus negotiari ſeſe aiebat Mediolãi oportunã mihi ꝓfectionẽ duxi q̃ fieret ut p fidũ nũciũ & ꝙ in primis optabã ſine mora lr̃æ meæ tibi redderẽt̃:Sed auſtrũ peculiſnã cũ ille in mẽſem diſceſſum ſuũ pendinãdo:diſtuliſſet diſceſ

ſit tandẽ:ſed me penitus ignaro. Mihi uero cũ iã ſpe certi nuncii factus eſſem negli-
gẽtior lr̃aꝝ obliuio pene ſurrepſerat. nũc demũ cũ tua ad me ep̃la ĩ manus ĩcidiſſet
uelut obdormientẽ illico excitauit:admonuitq̃ tp̃is ſine offõ ꝑtermiſſi. Dolui(deũ
teſtor)nõ mediocriter & nũc quoq̃ doleo nec iõ hæc dcã ueli ut me excuſem ſed ut
accuſem poti⁹:facile patiar negligẽtiæ dãnari me& ĩnq̃ malueris pœnã abs te uoca
ri. Nũc ad lr̃as tuas. Accepi & ex lr̃is ipſis & ex libris græcis quoꝝ tu mihi copiã tã
liberaliter tã amice feciſti uoluptatẽ nõ mediocrẽ: nõ tã q̃ eoꝝ uſus ad mea ſtudia
plurimũ faceret q̃ q̃ ꝑpetuæ ĩter nos futuræ neceſſitudĩs fundamẽta iecerim⁹. Quã
unã pluris facio q̃ aut Sunãdii aut Prolomęi uniuerſam bibliothecã. Tãtũ.n. abeſt
ut lr̃atoꝝ hominum amicitias negligam:ut nihil mihi aut curę:aut cordi ſit magis.
Scio ãt quẽ tu ĩter lr̃atos hoĩes tibi locũ uendices: Qñquidẽ doctrinę eruditionis
hũanitatis tuæ euidẽtiſſimũ mihi argumentũ fuit epiſtola tua. Quare ni te amem
plurimũ dedidicerim ꝓfecto me/& faciã lõge aliter q̃ cõlueuerim. Amo igiť unice
q̃uis te nunq̃ uiderim/Amo ita ex aĩo ut ex aĩo magis paucos amẽ ut demũ accede
re ad familiaritatẽ quidem poſſit noſtram ad amoiẽ non poſſit. Et ſi qd.i. quod poſ
ſit accedet illud oẽ aduentu huc tuo. Quẽ & litteris tuis tu te ultro pollicitus es:&
nos ita ardenter petimus ut impatienter deſideramus. Ioãnem grãmaticum in phy
ſica & ariſtotelis metaphyſica ſi mihi cõparaũs perpetuo me tibi officio deuinxe-
ris. Nam & apud me non ſunt:& ſum eorum magna in expectatione. Vale.

Ioannes Picus Miran. Iacobo Feltrino. S. E. XXVI.

LItteræ tuæ ſi qñ alias nũc me maxime oblectarũt: q̃bus eã de me exiſtima
tionẽ apud te eſſe cognoui:qua ne fingi qdẽ uoto melior poſſit. Vnũ illud
me ꝑturbauit q̃ cũ ĩ iis quæ ad te ſcripſi nihil notaueris: ſuſpitionẽ feciſti
ne cũcta noĩa digna exiſtimaueris. Tũc.n. uel placuiſſe plurima crediſiſſem cũ di-
ſplicuiſſe aliq̃ ſignificaſſes. Quo fit ut ne teſtimonio tuo alioq̃n ꝓbatiſſimo in mea
cã ſatis cõſidã. Amas.n. nr̃a oĩa ꝑinde atq̃ nos:& cũ ex ĩnata ĩgenii tui facilitate cũ
ctos tollas id tibi præcipue ĩ rebus nr̃is accidit:q id oẽ qd̃ ĩ nobis ẽ ex tuo fonte ma
nauit. Eqdẽ æmulati te/tuis ꝑſtare ueſtigiis/nec deſiſto nec deſinã. Vtinã te aliqñ
cõſeq̃r. Sed hoc doleo q̃ locoꝝ intercapedine fiat quominus te altiſſimos ph̃iæ lo
cos ut ſoles grauiter pertractantem coram audiam. Quod etſi eadem quæ dicis ꝑ
epiſtolas mitti poſſunt id quod impetratum abs te maxime uelim: habet tamen ne
ſcio quid uiua uox quod magis afficiat afformetq̃ diſcipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo Donato. S. E. XXVII.

ACcæpi lr̃as tuas & ſuaues ꝓfecto & eruditas quibus nõ aliter oblectatus
ſum atq̃ olim tua cõſuetudĩe cũ patauii eẽm quotiẽs ea mihi fruẽdi occa
ſio offerebať:cui⁹ qdẽ & cupidus & appetẽtiſſimus ꝑter tuã ẽt opĩonẽ ſꝑ
fui. Neq̃.n. latebat me q̃ dulce q̃ amœnũ eẽt Dõati ingeniũ q̃ bonis oĩb⁹ diſciplinis
oĩ demũ uirtute exuberãs undiq̃ atq̃ refertũ. Sed ita eſt ꝓfecto mi Hieronyme:ita
mihi ꝑſæpe cõtingit facultas & libera & expedita eius quã maxime rẽ cupimus adi
piſcẽdæ inertes nos facit & negligẽtes:dũ.n. id qd̃ hodie ꝑtermittimus & cras fieri
perq̃ cõmode ſperamus:fit demũ ut ex hac ſupina dilatione nr̃a cõniuẽtibus nobis
effluat annus. Sed qñ res ita recidit:feciſti tu quidẽ ꝑpulchre:q me nunc ẽt ad hoc
officii genus obdormiẽtẽ tuis lr̃is excitaſti: Quo utar aduerſum te ſępius ĩpoſterũ
& te ut itidẽ facias rogatũ maxĩe uelim. Quod attinet ad tua carmina fuerunt illa
qdẽ dũ eẽm patauii apud me cõplures dies. meminiq̃ me libelli amœnitate & lepi-
diſſima

diſſima uerſuũ cõpoſitiõe delectatũ plurimũ. Sed niſi fallor anteq̃ illinc abſceſſeri
Ramuſio reddita ſunt de cæteris quæ aut in me aut mea ſunt ita conſtitutũ hẽas ut
uel eis ꝓ tuis ulurus ſis: uel certe & mihi & amicitiæ noſtræ facturus iniuriã. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo. S. E. XXVIII.

CVm tenues muſas meas q̃bus dũ p ætatẽ licuit de amoribus meis iocatus
ſum in libellos q̃nq; digeſſerim: mitto ad te illoꝝ primũ miſſurus reliquos
in hoc uno amicũ experiar te nõ aſſentatorẽ. Ea. n. lege ad te ueniũt ut ca-
ſtigentur: & uapulent: ut erratoꝝ pœnas & ungue & obeliſcis luant. Adhibe igitur
te illis æquũ iudicem non iniquũ hoc eſt ſeueꝝ non indulgentẽ. Nã quæ maior ini
quitas q̃ amicũ fallere de te ſibi oĩa ꝓmittentem: non eo uſq; ingenio delicato ſum
ut alienas lituras faſtidiã: non adeo mihi bellus uideor ut cenſorem uel negligã uel
accuſem. Quin forte nec tu nec q̃ſpiã crederet q̃ hæc mea mihi nõ ſatiſſaciant: quã
in iis ẽt quæ magis placent ne ſim ut inq̃t ille Suffenus / timeã. Nimirꝝ oẽs fallimur
nec uidemus manticã quæ in tergo ẽ. Quare operã tuã i re honeſta & liberali ami
ciſſimo hoĩ ne deneges: tam multo præſertim ſtudio: tam ex aĩo eã efflagirãti. Quod
ſi is eſſem a quo in eiuſmodi re tibi gratia referri poſſet nõ tacerẽ græcũ illud Liſip-
pum apellis & apellem liſippi alterna opera uiciſſim uti ſolitum: Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XXIX.

CVm ſupioribus annis Florẽtiæ eſſem amatorias elegias q̃tuor apud te re-
liq̃: q̃s ut fit: exercẽdi igenii gr̃a p id tp̃s pene puer eſſinxerã. Erãt ille q̃dẽ
iſulſæ: ineruditæ & leues quæ auctoris ætatẽ & iſcitiã facile præſeferrẽt.
Tu tñ illas nõ ꝓ rei merito ſed ꝓ tua benignitate: uel idulgẽter approbaſti: Et ob id
ip̃m ut fidẽ faceres ꝙ approbaſſes exẽplaria petiiſti / ꝑfecto nõ ignarꝰ ea eẽ aĩs ado-
leſcẽtũ ad uirtutẽ acerrima icitabula ut laudis cupiditate illecti: q̃ libauerit glorio
lã mox deguſtare altius enitãtur. Vt. n. deſperatiõe uires & iacẽt ꝓtinus & frigent:
Ita ſpe attoli atq; iflãmari nemo ẽq dubitet. Sed iã ætatis patrociniũ tollit̃: & q̃bus
antea ſub / ſignabat̃ erroribus nũc uitio mihi uertetur ꝙ non eos iã maturior annis
aut repurgauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex nr̃is ſunt
ſi me amas aut remittas ad me aut laceres: aut igni tradaſ. Ea oĩa elaborata magis &
complura alia quæ poſtquã iſtinc abſceſſi mihi per ocium exciderunt / breui tuæ li
mæ demandabuntur. Interim quæ ſine amici intertrimento uiuere nõ poſſunt ca-
pitali dãnentur calculo. Præterea Epictetũ tuũ: & quæ de Homero in hãc uſq; diẽ
a te tranſlata ſunt: Item quæ de Iuliano medice ſermone patrio & quæcũq; alia la-
tino ſermone cõpoſuiſti ad me miſſa omnino uelim. hoc ita a te peto ut qui ipenſiſ-
ſime: Ita. n. deſidero ut qui impatientiſſime. neq; eſt quod recuſes ꝙ ea forte ad um-
bilicum nondum deducta ſint: Quando quidem omnia ſi tua hæc fuerit ſententia
clam apud me futura tibi iam prænuncio atq; polliceor. Vale.

Ioannes Picus Miran. Marſilio ficino. S. E. XXX.

MEi ſemp fuit iudicii Marſili doctiſſime nulla eſſe in re magis elaborandum
q̃ ut ab animi nobilitate: qua (triſmegiſto teſte) poſt Iouẽ proximi exiſti-
mamur p deſidiam atq; ſecordiã nullo pacto degeneremus: idq; mihi po-
tiſſimum ſemper fuit ut undecunq; poſſem mihi animi cultum & bonarum artium
diſciplinas compararem. Quod quidẽ meũ conſilium & ſi a pueritia uſq; cõſtantiſ
ſimum mihi fuit: excitarunt tamen ſummopere atq; inflãmarunt cũ apud te eſſem
ſuperioribus annis adhortationes tuæ: nec unq̃ ardenter magis q̃ ex illa in hãc uſq;

Mercuriꝰ triſmegi-
ſtus q̃ ſit animi no-
bilitatis auctori-
tas

ſit tandẽ:ſed me penitus ignato. Mihi uero cũ iã ſpe certi nuncii factus eſſem negligẽtior lraꝝ obliuio pene ſurrepſerat.nũc demũ cũ tua ad me epla i manus ĩcidiſſet uelut obdormiẽtẽ illico excitauit:admonuitq; tpis ſine offõ ꝑtermiſſi. Dolui(deũ teſtor)nõ mediocriter & nũc quoq; doleo nec iõ hæc dcã uelĩ ut me excuſem ſed ut accuſem poti᷑:facile patiar negligẽtiæ dãnari me& inq̃ malueris pœnã abs te uocari. Nũc ad lrãs tuas. Accepi & ex lrĩs ipſis & ex libris græcis quoꝝ tu mihi copiã tã liberaliter tã amice feciſti uoluptatẽ nõ mediocrẽ: nõ tã q; eoꝝ uſus ad mea ſtudia plurimũ faceret q̃ q; ꝑpetuæ ĩter nos futuræ neceſſitudis fundamẽta ieceri᷑. Q uã unã pluris facio q̃ aut Sunãdii aut Prolomęi uniuerſam bibliothecã. Tãtũ.n.abeſt ut lratoꝝ hominum amicitias negligam:ut nihil mihi aut curę:aut cordi ſit magis. Scio ãt quẽ tu ĩter lratos hoĩes tibi locũ uendices: Q ũquidẽ doctrinę eruditionis hũanitatis tuæ euidẽtiſſimũ mihi argumẽtũ fuit epiſtola tua. Q uare ni te amem plurimũ dedidicerim ꝓfecto me/& faciã lõge aliter q̃ cõlueuerim. Amo igit᷑ unice q̃uis te nunq̃ uiderim/Amo ita ex aĩo ut ex aĩo magis paucos amẽ ut demũ accedere ad familiaritatẽ quidem poſſit noſtram ad amorẽ non poſſit. Et ſi qd.i.quod poſſit accedet illud oẽ aduentu huc tuo. Q uẽ & litteris tuis tu te ultro pollicitus es:& nos ita ardenter petimus ut impatienter deſideramus. Ioãnem grãmaticum in phyſica & ariſtotelis metaphyſica ſi mihi cõparatis perpetuo me tibi officio deuinxeris. Nam & apud me non ſunt:& ſum eorum magna in expectatione. Vale.

Ioannes Picus Miran. Iacobo Feltrino. S. E. XXVI.

LItteræ tuæ ſi qñ alias nũc me maxime oblectarũt: q̃bus eã de me exiſtimatiõẽ apud te eſſe cognoui:qua ne fingi q̃dẽ uoto melior poſſit. Vnũ illud me pturbauit q; cũ ĩ his quæ ad te ſcripſi nihil notaueris: ſuſpitiõẽ feciſti ne cũcta nota digna exiſtimaueris. Tũc.n.uel placuiſſe plurima crediſiſſem cũ diſplicuiſſe aliq̃ ſignificaſſes. Q uo fit ut ne teſtimonio tuo alioq̃n ꝓbatiſſimo in mea cã ſatis cõfidã. Amas.n.nr̃a oĩa pinde atq; nos:& cũ ex ĩnata ĩgenii tui facilitate cũctos tollas id tibi præcipue ĩ rebus nr̃is accidit:q̃ id oẽ q̃d ĩ nobis ẽ ex tuo fonte manauit. Eq̃dẽ æmulari te/tuis pſtare ueſtigiis/nec deſiſto nec deſinã. Vtinã te aliq̃n cõſeq̃r. Sed hoc doleo q; locoꝝ intercapedine fiat quominus te altiſſimos phiæ locos ut ſoles grauiter pertractantem coram audiam. Q uod etſi eadem quæ dicis ꝑ epiſtolas mitti poſſunt id quod impetratum abs te maxime uelim: habet tamen neſcio quid uiua uox quod magis afficiat afformetq; diſcipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo Donato. S. E. XXVII.

ACcæpi lrãs tuas & ſuaues ꝓfecto & eruditas quibus nõ aliter oblectatus ſum atq; olim tua cõſuetudie cũ patauii eẽm quotiẽs ea mihi fruẽdi occaſio offerebat᷑:cui᷑ q̃dẽ & cupidus & appetẽtiſſimus ꝑter tuã ẽt opĩonẽ ſp fui. Neq;.n.latebat me q̃ dulce q̃ amœnũ eẽt Dõati ingeniũ q̃ bonis oĩb᷑ diſciplinis oĩ demũ uirtute exuberãs undiq; atq; refertũ. Sed ita eſt ꝓfecto mi Hieronyme:ita mihi pſæpe cõtingit facultas & libera & expedita eius quã maxime rẽ cupimus adipiſcẽdæ inertes nos facit & negligẽtes:dũ.n.id q̃d hodie ꝑtermittimus & cras fieri ꝑq̃ cõmode ſperamus:fit demũ ut ex hac ſupina dilatione nr̃a cõniuẽtibus nobis effluat annus. Sed qñ res ita recidit:feciſti tu quidẽ ꝑpulchre:q̃ me nunc ẽt ad hoc officii genus obdormiẽtẽ tuis lrĩs excitaſti: Q uo utar aduerſum te ſępius ĩpoſterũ & te ut itidẽ facias rogatũ maxĩe uelim. Q uod attinet ad tua carmina fuerunt illa q̃dẽ dũ eẽm patauii apud me cõplures dies,meminiq; me libelli amœnitate & lepidiſſima

diſſima uerſuũ cõpoſitiõe delectatũ plurimũ. Sed niſi fallor anteq̃ illinc abſceſſeri Ramuſio reddita ſunt de cæteris quæ aut in me aut mea ſunt ita conſtitutũ hẽas ut uel eis ꝓ tuis uſurus ſis: uel certe & mihi & amicitiæ noſtræ facturus iniuriã. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo. S. E. XXVIII.

CVm tenues muſas meas qbus dũ p ætatẽ licuit de amoribus meis iocatus ſum in libellos quatuor digeſſerim: mitto ad te illoꝝ primũ miſſurus reliquos ſi in hoc uno amicũ experiar te nõ aſſentatorẽ. Ea. n. lege ad te ueniũt ut caſtigentur: & uapulent: ut erratoꝝ pœnas & ungue & obeliſcis luant. Adhibe igitur te illis æquũ iudicem non iniquũ hoc eſt ſeueꝝ non indulgentẽ. Nã quæ maior iniquitas q̃ amicũ fallere de te ſibi oĩa ꝓmittentem: non eo uſq; ingenio delicato ſum ut alienas lituras faſtidiã: non adeo mihi bellus uideor ut cenſorem uel negligã uel accuſem. Quin forte nec tu nec qſpiã crederet q̃ hæc mea mihi nõ ſatiſfaciant: quã in iis ẽt quæ magis placent ne ſim ut inqt ille Suffenus/ timeã. Nimiꝝ oẽs fallimur nec uidemus manticã quæ in tergo ẽ. Quare operã tuã ĩ re honeſta & liberali amiciſſimo hoĩ ne deneges: tam multo præſertim ſtudio: tam ex aĩo eã efflagitãti. Quod ſi is eſſem a quo in eiuſmodi re tibi gratia referri poſſet nõ tacerẽ græcũ illud Liſippum apellis & apellem liſippi alterna opera uiciſſim uti ſolitum: Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XXIX.

CVm ſupioribus annis Florẽtiæ eſſem amatorias elegias q̃tuor apud te reliq: q̃s ut fit: exercẽdi ĩgenii grã p id tp̃s pene puer effinxerã. Erãt ille qdẽ ĩſulſæ: ſine ruditæ & leues quæ auctoris ætatẽ & ĩſcitiã facile præſeferrẽt. Tu tñ illas nõ ꝓ rei merito ſed ꝓ tua benignitate uel ĩdulgẽter approbaſti: Et ob id ipm ut fidẽ faceres ꝙ approbaſſes exẽplaria petiiſti/ ꝓfecto nõ ignar⁹ ea eẽ aĩs adoleſcẽtũ ad uirtutẽ acerrima ĩcitabula ut laudis cupiditate illecti: q̃ libauerĩt glorioſã mox deguſtare altius enitãtur. Vt. n. deſperatiõe uires & iacẽt ꝓtinus & frigent: Ita ſpe attoli atq; ĩflãmari nemo ẽq dubitet. Sed iã ætatis patrociniũ tollit: & qbus antea ſub/ ſignabat erroribus nũc uitio mihi uertetur ꝙ non eos iã maturior annis aut repurgauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex nr̃is ſunt ſi me amas aut remittas ad me aut laceres: aut igni tradas. Ea oĩa elaborata magis & complura alia quæ poſtquã iſtinc abſceſſi mihi per ocium exciderunt/ breui tuæ limæ demandabuntur. Interim quæ ſine amici intertrimento uiuere nõ poſſunt capitali dãnentur calculo. Præterea Epictetũ tuũ: & quæ de Homero in hãc uſq; diẽ a te tranſlata ſunt: Item quæ de Iuliano medice ſermone patrio & quæcũq; alia latino ſermone cõpoſuiſti ad me miſſa omnino uelim. hoc ita a te peto ut qui ĩpenſiſſime: Ita. n. deſidero ut qui impatientiſſime. neq; eſt quod recuſes ꝙ ea forte ad umbilicum nondum deducta ſint: Quando quidem omnia ſi tua hæc fuerit ſententia clam apud me futura tibi iam prænuncio atq; polliceor. Vale.

Ioannes Picus Miran. Marſilio ficino. S. E. XXX.

MEi ſemp fuit iudicii Marſili doctiſſime nulla eſſe in re magis elaborandum Mercuri⁹
q̃ ut ab animi nobilitate: qua (triſmegiſto teſte) poſt Iouẽ proximi exiſti- triſmegi-
mamur p deſidiam atq; ſecordiã nullo pacto degeneremus: idq; mihi po- ſtus q̃ ſit
tiſſimum ſemper fuit ut undecunq; poſſem mihi animi cultum & bonarum artium animi no-
diſciplinas compararem. Quod quidẽ meũ conſilium & ſi a pueritia uſq; cõſtantiſ- bilitatis
ſimum mihi fuit: excitarunt tamen ſummopere atq; inflãmarunt cũ apud te eſſem anctori-
ſuperioribus annis adhortationes tuæ: nec unq̃ ardenter magis q̃ ex illa in hãc uſq; tas

diẽ me totũ lr̃is addixi. Iã tres annos Marſili apud peripatheticos uerſatus ſum: nec
omiſi q̃cq̃ q̃tũ in me fuit ut Ariſtotelicis ædibus q̃ſi unus ex eoꝝ familia nõ ĩdignus
admitterer. Q đ q̃dẽ etſi haud abũde cõſequutus ſũ: Q uippe ꝗ uix ſin iu ueſtibulõ
eo uſq; tñ ꝓceſſi ut ſi nõ docti & eruditi: q̃đ nec ꝑ ætatẽ licet ſtudioſi tñ nomẽ mihi
uẽdicare nõ dubitẽ. Sed q̃m & tua ſemp̱ doctiſſimoꝝ hoium ſnĩa fuit q̃ academica
ꝑipatheticis miſceret: eũ utrãq; ſectã & rectius habituꝝ & locupletius: aggredien
dã mihi hãc ꝓuinciã exiſtimaui: ut iã ꝑ mei uiribus ingenii ꝑ mea quãta maxima
põt aſſiduitate & diligentia Platonẽ cũ Ariſt. & uiciſſim alternis ſtudiis Ariſtotelẽ
cũ Platone cõferrẽ. Veꝝ ut te p̃monitore prius: ita nũc adiutore opus ẽ tuæq; erit
hũanitatis & in me beniuolẽtiæ nõ deeſſe ꝓpoſito meo atq; eo q̃dẽ tã honeſto & li
berali id q̃đ cumulatiſſime abs te factũ cenſeo ſi librũ tuũ de ĩmortalitate aĩoꝝ ad
me miſeris. Q uo ueluti p̃mõſtratore quodã in Platonica diſciplina ꝓfectuꝝ me ut
opto: ita cõfido. Q uis. n. Ficino: in quo ſi uera eẽt pythagoreoꝝ ſnĩa reuixiſſe Pla
tonẽ crediderim nõ quæq; maxĩa in eo doctrĩę gñe de ſe ipſo ſibi polliceat? Tu mõ
mihi nõ deſis: Q đ ĩpetratũ abs te pluribus cõtẽderẽ: niſi ipſa q̃ tu plurimi facis ho
neſti rõ hoc idẽ a te cõtẽderet. Si. n. ꝑ amicoꝝ utilitate declinãdũ aliq̃ tenus de uia
& Cice. noſter & Chilo ſapiẽs & Theop. grauiſſimus ph̃us exiſtimarũt: Nõ ne erit ĩ
tã honeſta petitiõe amiciſſimo hoĩ defuiſſe flagitiũ? Fac igit̃ ut q̃đ iã diu adhorta-
tiõe ſequor tua ope ẽt aliq̃n cõſeq̃r. Q ui. n. hac in rę mihi auxiliari poſſit p̃ter te ha
beo nẽinẽ: q̃ñq̃dẽ ut ſpecioſa alia cõplura atq; p̃clara ita platonicaꝝ reꝝ cura apud
nr̃æ ætatis hoĩes penitus exoleuit. Vale. Io. Pi. Miran. Hermolao. S. E. xxxi.

NOn ꝗ quicq̃ habeã te dignũ quod ſcribã ad te ſcribo. ſed iccirco tantũ ut
reſcribas. Alioqn mihi nec cã eſt ſcribẽdi ulla nec argumẽtũ. Q uippe ꝗ
dãnarim ſemp eoꝝ ſnĩam q̃ ad amicos ſcribendũ ſentiũt ut hoc q̃ſi debitũ
pẽdat amicitiæ. Eſt. n. hoc totũ ſcribere & lr̃as miſſitare amicitiæ q̃dẽ ſed infirmæ
& frigidiuſculæ: quæ ſua ui ſubnixa nõ ſtet ſatis: quæratq; aliunde unde cõſiſtat. at
quæ in ipſis aĩ receſſibus iã penitus radice egit quid amabo adminiculis litterarum
eget. Dabo igitur Hermolae Barbare ob id ad te meas ut q̃s maxime deſidero tuas
alliciã. Tu contra ne a me fruſtra deſiderent̃ tuas reddes q̃ cumulatiſſime. Vt enim
infirmi eſt aĩ adhibere lr̃as amicitiæ quaſi tibicines ne uacilletiita facilem p̃ſtare ſe
amicis atq; beneficum liberalitatis eſt & beniuolentiæ ſingularis. Vale & muſicam
Ptolomæi: ſi id incommodo non ſit tuo ad me dedas futuram hic ad dies pauculos.
Q uid enim a te non audactar petam: cui ego iam pridẽ mea omnia uoui dicauiq;.

Ioannnes Picus Miran. Hermolao. S. E. XXXII.

MIhi nunquã aut placui magis aut debui copioſius q̃ hoc tp̃a quo una epi-
ſtola ad re mea tam ſuaues tã eruditas tã tui ꝑſimiles litteras ad me uoca-
rim. Q uod ſi & abſuiſſe te patauio dũ illic fui & deſideraſſe me biennium
cõſuetudinem tuã in cauſa fuit cur hæc ad me ſcriberes: nõ põt mihi illud q̃cq̃d ſit
nunc nõ eſſe iocundũ: tam abunde uñæ litteræ tuæ uotũ omne meũ nõ adimplerũt
ſolũ ſed etiã ſuperarũt: nam ut epiſtolæ elegantiã: amœnitatẽ: eruditionẽ ſuauitatẽ
taceã cuius lectio uel beneficii uicem cumulate exigit. Q uanti apud me eẽ credis
ꝗ tam amanter tam benigne atq; adeo ex aĩo in amicum te mihi dedas. & quo nec
optare mihi quicq̃ maius auſim in me ornãdo undiq; tuã operã tam liberaliter pol
licearis: Q uod quidẽ genus officii nõ recipiendũ adeo ſed mihi ambiendũ ẽt fate-
ri ingenue nec coram erubeſcerem, Q uippe nec ipſi ſtoici ut noſti απαθιαν pro-

bant: nec

bant:nec ĩter has quas græci παθη dicũt affectiões ulla eẽ põt aut laudabilior: aut honeſtior ea:ſi modo inter illas eſt quæ dicit̃ cupiditas nois & gloriæ præſtari uero mihi hoc nec ab ullo uberius poteſt q̃ a te ipſo:in quo uirtutes oẽs uelut ſingulę ſibi palmá certatim uendicant:& ego cui debeam libentius habeo certe neminem. Eſt igitur hæc mihi pollicitatio tua tam grata tam appetenda q̃ honorifica qua uel id maxime plurimũ gaudeo ꝙ egregii cuiuſdam amoris in me tui & amãtiſſimæ uoluntatis fidem facit. Habeo tandem quod ut diu antehac deſideraui:ita nunc ſerio triumpho. Habeo inq̃ Hermolaum Barbarum latinæ linguæ delicias & bonarum artium omnium inſigne promptuarium mihi non beniuolum ſolũ ſed amiciſſimũ. Habes & tu itidem Ioannẽ Picum Mirandulam ita tibi deditum:ita tui ſtudioſum: ut qui deditus qui ſtudioſus eſſe magis nõ poſſit:mutuis aduerſum te officiis: quando præſtare nihil uel grande poteſt uel Hermolao dignum futurum imparem quidem:ſi uero animum ſpectes certe uel æqualem uel ſuperiorem. Vale.

Io. Picus Miran. &c. E. XXXIII.

NIhil mihi dulcius fuit dũ hic apud nos eſſes tua cõſuetudine:nihil itẽ utilius:ea in te moꝝ ſuauitas ea eſt doctrina. uide aũt q̃ mihi dulcis q̃ gratus fueris dum te fruebar cũ nunc dũ abes nihil mihi ſit dulcius tui memoria. Sed ꝑfecto ſi amicitiæ ſedes aĩus eſt & nos id maxĩe ſumus aĩus. ſ. ut ſcribunt Plato & Ariſto. non eſt cur poſſint diſſidium inter nos facere ulla uel locorum remota uel diuturna tempoꝝ ĩterualla. Cogitabã aũt nũc an qua ẽt alia rõne cõſeq poſſem ut tecũ eſſem:neq; aliud in mentẽ uenit q̃ ut nr̃a de ſeptiformi in ſex dies geneſeos enarratõe lucubratio ad te ueniret. Si. n. libros q̃ſi liberos parimus:& p̃ris maxima pars in filio eſt:ueniam ego quoq; ad te in illo quem genui. excipe igit̃ ueniẽtem ad te filiolũ meũ ut me ſolebas hilaris & lubẽs:placebit ſcio qa amas. Scio & diſplicebit itidẽ quia amas. Nam eiuſmodi pietatis eſt & eoꝝ errata quos amamus ſignãter introſpicere ut ememdemus & introſpectis leuiter indulgere ne uexemus.

Animũ ſedẽ eẽ amicitiæ plato & Ari. dixere

Io. Picus Miran. F. B. C. Th. E. XXXIIII.

SAlue pater dilectiſſime. En tibi Appolloniũ quẽ ſi tuæ uirtuti tuis in me officiis nõ deberẽ:deberẽ certe uel his lr̃is qbus eum efflagitas tãtus in illis amor tanta humanitas. Eſt. n. & ſummi amoris quo illuc uocare quo tu iam peruenisti:ad animi. ſ. purgationẽ hoc eſt ad ueram fœlicitatẽ:& ſummæ humanitatis hortari me quaſi equalẽ cui legem dicere quaſi filio potes. Sed utinam uſu eueniat aliqñ ut in ſeceſſu aliquo una aliqñ pie ꝑhari poſſimus. uidebis apud me nihil eſſe prius q̃ ut pietatem cum ſapientia cõiungã. Videbis hoc mihi eſſe perſuaſiſſimũ nullã eſſe ſapientiã quæ æternæ in nobis ſapientiæ imaginẽ obliteret. & ſimiles facit brutis inſipientibus:teſtẽ habeo cõtubernalem angelũ tãtum me quotidie de meis ſtudiis lucro apponere q̃tum inde ad certamen purgãdi animi inſtructior fortiorq; euado. Omnifaria hæc diſciplinarum tractatio & quicquid litteræ promittere nobis poſſunt cutem colorat/& quaſi pigmentata facie nos reddit formoſiores. At ſanam firmã robuſtam mentẽ ſperare non aliunde poſſumus q̃ a uitæ integritate/a moribus/a diuina deniq; religione. uolentem igitur cogis (ut ita dixerim) magis uelle. Sed & tuis me ſacris precationibus iuua ut poſſim etiam quod & ego uolebam & tu me uelle tantopere uis. Vale pater amantiſſime/quem unice amo quem in oculis fero. Florentiæ. xiii. Ianuarii. M. cccclxxxx. expecto tua omnia. Politianus meus deliciæ totius litteraturæ tibi adſcribi ſalutem iubet.

Io.Picus Miran.Hermolao barbaro.S. E. XXXV.

MEmini me cũ deliberarẽ quãnã potiſſimũ ex Italiæ gymnaſiis mihi ſedem ad p̄hiæ ſtudia deligerẽ cũ me multa patauiũ uocarẽt libẽtius illuc petiſſe ut amor in te meus quẽ iãdiu aĩo nutrierã mutua conſuetudine tibi palã eẽt:patauii fui & biẽniũ/Hermolaum tñ qs credat nec uidi/nec niſi ut multo ante fama cognoui.Ita ſæpe euenit ut dum oblatã occaſionẽ deſidioſa q̄dã ꝑcraſtinatione cõtẽnimus:ea ut lubrica eſt manibus elabat̃.Huius rei me uehementer pœnituit & pœnitet & eo magis ꝙ quã antea reꝝ oĩum doctrinã tuã rumore tantũ cognouerã eã nũc his oculis/his auribus agnoui/dũ Romanũ themiſtiũ tuo illo ore de ingenio aĩæ de primis reꝝ exordiis de rõcinãdi ſcĩa diſertantẽ audiui.

Hermolaus hõeſtatur a conuerſione themiſtii

Deus bone quãtũ doctrinæ:quæ dictionũ diuitiæ:qs cãdor:quæ mũdicies orõnis:O uiꝝ præclariſſimũ:o expreſſam antiq̃tatis imaginẽ erat mihi freq̃ẽs uotũ ut Varronis diuinaꝝ hũanarũq; reꝝ ſcripta aliq̃n reuiuiſcerẽt:ut eẽt apud quẽ latine phyſicas rõnes ediſceremus.Tu uero & illũ & propatiſſimos quoſq; referens eũ te nobis exhibuiſti ut nihil aliud ſuperſit qđ deſideremus/q̃ ut græca alia interpretando/& tibi uberiorem laudẽ parias.& cumulatius de naturali hiſtoria & de ſtudioſis oĩbus bene mereare:hæc oĩa doctiſſime Hermolae ad nihil aliud ſpectant niſi ut me tibi amiciſſimũ eſſe intelligas:me ita uirtutes tuæ ad te & amãdũ & obſeruãdum accẽduntut nemini etiam ex cognatione tua in amore cõcedã.Sãciet hæc inter nos epiſtola amicitiæ fœdus:ut honeſtiſſimũ certamẽ mutuæ caritatis ſubinde certemus.

Io.Picus Miran.Andreæ Corneo Vrbinati.S. E. XXXVI.

QVas ꝓxime ad me dediſti lr̃as tuas idib' Octobris accepi/Quas ſcribis de diſſe prius/nõ puenerũt/reſcripſiſſem ilico ſi accepiſſem/ita ſum ad ſcribendũ ĩpiger/& ĩ hoc munere ſiue ſtudio ſiue natura minime ceſſator.Non tñ erat qđ ueteris ſilẽtio ẽt diuturno amicitiã nr̃am poſſe labefactari/ꝑpetuus amicus ſum ego nõ tẽporarius.Et firma ſatis nõ ẽ amicitia ſi q̃ uelut tibicines has litteraꝝ ſibi uiciſſitudines poſtulet/quę(ut Plauti dixeri uerbo)q̃ſi nutãtẽ ĩfirmuſculãq; fulcilẽt.

Plautus

Sed ut ad ea ueniã/quæ ſcribis adhortaris me tu ad actuoſã uitã & ciuilẽ/fruſtra me & ĩ ignominiã q̃ſi/ac cõtumeliã tã diu p̄hatũ dicẽs/niſi tãdẽ ĩ agẽdaꝝ tractãdarũq; reꝝ palæſtra deſudẽ.Et eq̃dẽ mi Andrea oleũ operãq; meoꝝ ſtudioꝝ ꝑdidiſſem.Si ita cẽm nũc aĩatus ut hac tibi pte accedere & aſſentiri poſſem.Exitialis hæc illa eſt & mõſtroſa ꝑſuaſio quæ hominũ mẽtes inuaſit/aut nõ eſſe p̄hiæ ſtudia uiris principibus attingẽda:aut ſummis labiis ad pompã potius ingenii/q̃ animi cultum uel ocioſe etiã delibãda.

Nota

Oĩno illud Neoptolemi habent pro decreto/aut nil philoſophandũ/aut paucis/pro nugamentis & meris fabulis iã illa accipiunt.Sapientũ dicta/firmã & ſolidã fœlicitatem in bonis animi eſſe:Extraria hæc corporis:uel fortunæ/aut parũ/aut nihil/ad nos attinere.Sed inquies.ita uolo Martham amplectaris/ut mariã interim nõ deſeras.tibi parte non repugno/nec q̃ id faciunt/damno uel accuſo.Sed multũ abeſt ut a cõtemplandi uita ad ciuilẽ trãſiſſe error nõ ſit/ nõ tranſiſſe pro flagitio aut oĩno ſub culpæ nota uel criminis cenſeatur:ergo uitio alicui uertet̃.& uirtutẽ ipſam uirtutis gr̃a.nil extra eam quærens ꝑpetuo affectet & proſequat̃/ꝙ diuina myſteria:naturæ cõſilia/ꝑſcrutãs/hoc ꝑfruat̃ ocio/ cæteraꝝ rerũ depector & negligens:quãdo illa poſſunt.ſectatoꝝ ſuoꝝ uota ſatis implere.Ergo illiberalẽ/aut nõ oĩno principis erit non mercẽnariũ facere ſtudiũ ſapiẽtiæ:Quis æquo aĩo hæc aut ferat/aut audiat:Certe nunq̃ p̄hatus eſt/q̃ ideo p̄hates eſt ut aliq̃n aut

qñ aut poſſit/aut nolit pſ̃ari. Mercaturã exercuit ille nõ pħiam. ſcribis appetere tẽ
pus/ut me alicui ex ſummis Italiæ principibus dedã. Adhuc illã pħantiũ de ſe opi
nionẽ nõ noſti: Qui iuxta horatiũ ſe regũ reges putãt/mores pati & ſeruiř neſciũt: Horatius
Secũ habitant & ſua cõtẽti aĩ trãquillitate ſibi ipſis ipſi ſupſunt. nihil extra ſe quæ
runt/ quæ in honore ſunt apud uulgus/ ĩhonora ſunt apud illos & oĩa quæcũq; uel
humana ſitit libido uel ſuſpirat ambitio/negilgũt & cõtẽnũt. Quod cũ oĩbus/tũ il
lis dubio ꝓcul faciẽdũ eſt/Quibus ſe ita indulſit fortũa/ut nõ mõ laute & cõmode/
ſed ẽt ſplẽdide uiuere poſſint. Magnæ iſtæ fortunæ ſublimãt qdẽ & oñtant. Sed ſæ
pe uti ferox equus & ſternax ſeſſorẽ excutiũt. Certe ſemp male habent & uexãt po
tius q̃ uehãt. Aurea illa optãda mediocritas q̃ nos uti manus uehat æquabilius. &
impũ patiẽs nobis uere ſeruiat nõ dñet. In hac ego opiniõe pſtãs cellulã meã/mea
ſtudia/meoꝝ libroꝝ oblectamenta meã aĩ pacẽ/regiis aulis publicis negociis uřis
aucupiis curiæ fauoribus añpono. Nec mei huius lr̃arii ocii illos fructus expecto
ut in reꝝ publicaꝝ æſtu atq; tumultu iacter & fluctuẽ. Sed ut quos pturio tãdẽ pa
tiã liberos & qđ fœlix fauſtũq; ſit dedã aliqd in publicũ: ſi nõ doctrinã ingeniũ ſaltẽ
& diligẽtiã qđ oleat. Et ne credas nr̃æ ĩduſtrię & laboris qcq̃ remiſſũ: ſcito me poſt
multã aſſiduis indefeſſiſq; lucubrationibus nauatã operã hebraicã linguã chaldai Linguarũ
cãq; didiciſſe: & ad arabicæ euincendas difficultates nũc quoq; manus applicuiſſe/ ſtudium
hæc ego principis uiri & exiſtimaui ſemp & nũc exiſtimo: Sed hæc ut uere ita ſeue
re dixerim eqdẽ principes iſtos excellentiſſimos in primiſq; magnanimũ Barri du
cẽ Ludouicũ ita colo & ueneror/ut ex Italiæ pricipibus neminẽ magis. illi. me mul
tũ multis de cãis debere intelligo: & nihil eſt tã graue: nihil tã arduũ quod (mihi ſi
detur facultas) demerẽdi hoĩs cauſa facturus nõ ſim. Sed quæ illoꝝ eſt amplitudo
& mea tenuitas: ut ego ipſis non egere non poſſim: ita egere ipſi aut mea opera: aut
meo iſtuc aduentu nullomodo poſſunt. Romã prope diẽ ꝓficiſcar inibi hyematu
rus niſi uel repẽs caſus uel noua intercidens fortuna: alio me traxerit. Inde fortaſſe
audies qd tuus Picus in uita umbratili & ſellularia contẽplando ꝓfecerit: aut quid
tandẽ (dicã. n. quãq̃ arrogãtius) qd inq̃ qñ tu illi iſtuc accedẽti doctoꝝ copiã polli
ceris aliorũ operæ indiget in re lr̃aria. Romę & ubi: ubi terraꝝ fuero habebũt prin
cipes iſti cui ĩperent: quẽ uelut truſatilẽ ut inqt Plautus molã pro arbitrio uerſent. Plautus
Quod ſcribis de re uxoria: nec temere nec de nihilo dictũ exiſtimo: Sed dauus ſũ: Terentia
Oedibus nõ ſum nec ſi ſim eẽ uolo. Id qcqd ẽ: ſi uidet̃ latius explica: ſim minus eſto nus lepos
harpocrates. Ego ut ſeſe res dant ĩ arma cõſiliũ capio. Rhythmos meos hetruſcos aduerten
non eſt ꝙ deſideres. Iã dudũ amatoriis luſibus nũciũ remiſimus: alia mediãtes. Sed dus
hoc te quoq; monitũ uolo laurã tuam: ſi eã eẽs editurus: ſupprimas adhuc aliquot
dies. Nã forſan paulo mox legent nr̃i hoĩes de amore (Vide qd dicã) quæ nõ dum
legerũt. Et tu annotare plurima poteris quæ ad rẽ tuam plurimũ facient. de albra
na quãq̃ dignus nõ ẽ: de quo uerba faciã: hæc tñ dixerim bene meritum illo dño ma
le gratiã rettuliſſe: Nec eſt ꝙ fugã ſuã in quẽq̃ aliũ q̃ in ſe ipſum reiiciat aut deriuet
qñ meis domeſticis quod negare ille nõ poteſt: nõ minus fere q̃ mihi debet: ſed non
primũ nũc ut tu noſti: aut fidẽ fefellit: aut dominum ludificatus eſt. Scio qd poſt
q̃ etiam aufugit in me ille & de me: Sed non curat culicem elephas/ Et condo Facete di
natum tibi uolo quicquid antehac leuis homo peccarit. ſed ne abutatur in poſte ctum
rum patientia mea/ne qualem ſe mihi ille in merito præſtitit/ talem me ego illi tan
dem præſtare cogar. Quod amicum illum tuum/cui in amore res male ceſſit/apud

Florianũ noſtrũ excuſaueris/ex offõ feciſti:habet ille q̃dẽ & ex hiſtoriis & ex poe-
Nota. tis/ex ipſa ẽt p̃hia unde ſe a nota criminis uẽdicet/ habet unde magnoꝶ ſe hoĩum p̃
iudiciis dauidis/p̃ſerti Salomoniſq; tuteť: ut Ariſtotelẽ taceã. q dũ nõnullas etiam
meretrices ſæpe deperibat/ſuoꝶ de moribus p̃ceptoꝶ nil meminit qñ amatę fœmi
næ uti cereri eleuſinę ſacra fecit. Sed ille hæc tutamẽta:& q̃ſi ꝓpugnacula ſui facío
ris nõ amplexať mõ nel amat:ſed odit & reiicit/& recuſat/iacturã q̃riť ſuã non cul
pã deprecať.dolet ꝙ peccauit/non defendit. Et mihi q̃dem uel hoc noĩe uideť cæ-
teris excuſandus/ꝙ ipſe ſe nil excuſar/nihil hoĩe imbecillius/nihil amore potẽtius/
Hieronymi illa inuicta & incõcuſſa mens/dũ cælo tota inhæret puellaꝶ choris in
tereat/Quæ illũ peſtis potuit uel infeſtare quẽ nõ edomabit? Sic hoc amor in he-
remo in humo colliſis mẽbris/in hebdomadaꝶ potuit inedia. Quid in pluma/ĩ um
bra/ĩ oĩ delitiaꝶ afflucẽtia nõ poterit? Accedit ꝙ ille nũc primo cecidit ruinæ huius
alioqn inſolẽs & ignarus. De neptuno cõquæri põt/q ſemel tm̃ naufragiũ fecit. Si
ad eundẽ iteꝶ offenderit lapidẽ nemo manũ porrigat:nemo miſereať. Nunc nõ ex
cuſari iure nõ põt. Quẽ ita facti pœnitet ut fauore excuſationis ſe dignũ ipẽ nõ exi
ſtimet. Sed hæc ẽt nimis qñ amicus tuus hmõi facti memoriã ñ ſolũ aliquo mõ lr̃is
tradi ſed qđ ſequẽs uita eius faciat obliterari pẽitus cupit. Vale. Chriſtopho. ñ ade
rat cũ tuas accepi dño tuo & uniuerſę Bõromeę familiæ/q̃ & amaui ſp/& nũc pluri
mũ amo:me nõ uulgariter cõmẽdabis Peruſiæ.xv.Octo. Mcccclxxxvi.anno gr̃æ.

Ioannes Picus Miran. Io. Franciſco nepoti. S.P. E. XXXVII.

GRatiſſimæ mihi fuerũt lr̃æ tuæ:nõ ob id modo ꝙ iamp̃ridẽ de te nihil au-
diuerã:ſed et ꝙ ea mihi ſignificabãt/q̃bus ſum mirifice delectatus: q̃do ea
dẽ et tibi ſunt grata/et deo gratiſſima eẽ nõ dubito. tu quoq; nihil dubites
ſi mõ q̃ cœpiſti uia p̃rexeris mercedẽ tuã copioſam ĩ cælis eẽ futurã. Ego nũdũ ſatis
hẽo exploratũ eũdũ Ro. mihi ſit nec ne. Et q̃tũ eq̃dẽ aſſeq poſſum cõiectura futuꝶ
potius credo/ut illuc mihi eũdũ ſit/cãm noſti. Hoc ubi certũ habuero ſtatim te cer
tiorẽ reddã/ne ſi huc forte ueneris (qđ alioqn ego ſũmopẽ uellẽ) aut me hic non in
uenias / aut ſtatĩ diſcedẽte me ĩ p̃riam tibi ſit redeũdũ. Interim domi eẽ poteris niſi
tu q̃dẽ aliter ſentias. Sed & illud memineris hẽre te uxorẽ cui nõ aliter corpus tuũ
q̃ deo ipſam aĩam debes: Eſt illius deſiderio aliq̃ ex p̃te ſatiſfaciendũ:cogitãdũq; ti-
bi eſt q̃d illa ex habitu corporis ex ætate aut appetat aut appetere poſſit: Quid ex
Paulus pudore ex uirtute non petat. Cur.n. pudeat hæc ſcribere quę & Paulus ſcribit apo
ſtolus? Nulla eſt fere res in q̃ te magis ſuſpicer errare poſſe. Et q̃dẽ falluntur noſtri
homines plurimũ q obligatas q̃dẽ addictaſq; ſibi uxores putant ſuas: ſe uxoribus
nihil: Sed poſſe de ſe: quicquid illi cẽſuerint ꝑ arbitrio ſtatuere. Deniq; tuus totus
eſſe nõ potes/qui ſemel nuptiarũ legibus te ſubiiciens uxoris eſſe uoluiſti: potes ni
hilominus totus eſſe dei quẽ & tibi ꝓmereris dũ ut legi eius obtemperes tibi ipſi
etiã ĩ his quæ ſunt dei minus obtẽperas. Sed de his alias tecũ corã ẽt ſum locutus.
Ego ut primum aer uernauerit hoc eſt inter primos q̃dragesimæ dies: cum me. ſ. ex
his græcoꝶ libroꝶ faſcibus extricauero ſtatim Ferrariã ueniã. ĩterim ſacris litteris
iuſta: præcipueq; euãgelicæ lectioni quæ aĩum identidẽ ad deũ adducat: quẽ inde
abducere & mũdus & dęmõ ille illecebris hic fallaciis dies nocteſq; nõ ceſſant. Va
le aĩæ dimidiũ meæ: & deũ ora pro me. Cũ primũ de mea Romã uerſus profectiõe
aliquid ſtatuero te certiorem reddam. Floren. xxvii. Nouembris. Mcccexcii.

Ioannes Picus Miran. Iacobo Antiquario ſuo. S. E. XXXVIII.

Inter

INter uoluptates q̄s cū erā Florētiæ de Politiani cōſuetudine maxime ca
piebā:uiri mea ſnīa nr̄o æuo oīum lr̄atiſſimi/nō erat illa mediocris ꝙ tuas
ad ipm Epiſtolas graues illas ſemꝑ/& elegātis/ut quāq; accepiſſet/ſtatim
mihi dabat legēdas.Delectabat in illis me uehemēter/& prudētia q̄dā ſingularis q̄
magnis ēt in rebus negociiſq; tractādis a prudētiſſimis cōmēdaris & orōnis cultus
atq; ſobrietas:tū ꝙ in nōnullis honorificā nr̄i mētionē faciebas/nō ſolum mihi tuæ
lr̄æ placebāt/ſed in illis quoq; ipſe mihi placebā/Scilicet teſtimonio tāti uiri ceden
te cōſciētia q̄ nō nihil diſſimulās qđ ſentiret:q̄ ſi ipa ſe ꝓderet nō magnope pugnās
& ꝓpe modū uolēs fallebat:Ita duplici noīe tibi erā deuictus inde tuæ uirtutis hic
collati ſæpius in nos nō officii mō/ſed bn̄ficii cogitaui nō ſemel agere tibi grās per
epl̄am ne forte paꝝ gratus aut ne tecū ruſticus exiſtiarer:Verū cū tu Politianuſq;
nr̄ pulcherrimū quoddā īter uos lr̄aꝝ cōmerciū exerceretis/nolui muſis iportuna
Pica obſtrepere/q̄ſiq; male uocalis Anſer/alterne ſibi cōcinētes olores īterturbare: Nota ſimi
Alioqn tibi aīum nr̄m p Politianū nr̄m patere ſciebā:Tū cōſcius īfantiæ meæ inter litudinem
prete utebar eloquētiſſimo.Nūc ab ipſo miſſæ ad nos tuæ lr̄æ ſūt/q̄s Riciū nuꝑ de
diſti/Iuuenē īgenioſum:in q̄bus tm̄ tribuis mihi q̄tū nec optare auſim/nedū mereri
me credā.Rupit officii magnitudo nr̄m hactenus neſcio an in ciuile/certe non ſuꝑ
bū ſilētiū/nec potui tibi nō agere grās īmortales/nō ꝙ premas me laudibus īmodi-
cis quas non agnoſco:ſed ꝙ ita me ames/ut tuū illud alioqn cōſtans robuſtūq; iudi
ciū tantopere tn̄ in nobis ſub amoris pondere uacillauerit.Debeo igitur tibi ſuper
q̄ uel ego poſſim ꝑſoluere/uel tu facile credere nec eſt qcq̄ tam arduū tam difficile/
qđ nō equæ ꝓ tua dignitate ſim facturus/ac pro mea ſalute.Tu qđ in politiano me
poſſidebas hactenus/ nunc uero nihil mutata re tuis tm̄ rōnibus Pici nomen quod
ſuberat explicabis.Vale.Ex Agro Ferrarienſi die.xxviii.Iunii.Mccccxc.iiii.

Præcellenti atq; doctiſſimo Viro domino Iacobo Antiquario tanq̄ patri.
Ioannes Picus Miran.Andreæ Corneo.S.D. E. XXXIX.

SAtisfactū eſt plane uotis meis abūde ſatis Andrea cariſſime.Q ñ q̄dē ex
tuis ad Chriſtophoꝝ utiq; nr̄m cariſſimū lr̄is accæpi iſtic te cū tuo & cō-
modo & dignitate uiuere.Eſt.n.fuitq; ſemꝑ hoc a me optatū maxime tibi
eē bene atq; beate/& quo nihil demū hēo maius dicere ꝓ meritis tuis.Q đ quidem
euentuꝝ nūq̄ dubitaui. Atq; hoc unū mihi ſemꝑ conſtitit dū uel lingua tibi ſupſtes
eēt ubi gentium fores futuꝝ te in ſublimi.Noui(qđ citra adulationē dictū ſit)ani-
mi tui generoſitatē quę nihil humile aut plebeiū patiet.Noui uirtutes tuas doctri
nā mores/atq; prudētiā:Quæ oīa te quocūq; collineabis facile ꝑducent. Valitudi
nē tm̄ tibi timeo tot morbis ab ineūte ætate ut mihi narrare ſolitus es ī hāc uſq; diē
oppreſſam debilitatā tn̄ magis q̄ fractā/adeo & illa tuū mouit ingeniū/ut uici neſci
at ſed ꝑpetuā quadā ſoliditate ſua aduerſus fortūæ ictus ſtrenue pugnet.habe quæ
ſo nō minus ualitudinis rōnē q̄ fortunaꝝ q̄ñ q̄dē hę ubi uita deficit nullæ ſunt.Q đ
uero de me apud oēs honorifice uerba facias facis tu q̄dē ꝓ tua & hūanitate & ue-
tere ī me beniuolētia debeoq; ob id tibi tm̄ q̄tū q debet maxime:Sed uereor ne tuā
ipſemet telā retexas dū meas ineptias & quæ mihi in ætate teneriore nuge ꝓfluxe
rūt in publicū euocas:ſunt.n.ea oīa īepta ſatis & īerudita uel ſic ēt cū eis benigniſſi
me decidat nō ea certe ſunt quę eā quā de me iſti hoīes orōne tua opinionē iā forte
cōceperūt ſubſtinere poſſint/Qualiacūq; ſint mittēda duxi ut tibi uel totius famæ
diſpēdio ſatiſfacerē.te tn̄ rogatū uelim ut hæc leuiora oīa habeas:Nā ſi res tandem

deſiderabis meas & grauiora habemus in mãibus quæ ad umbilicũ nõdum ducta ſunt. Et hæc quoq; ipſa quæ miſimus abſolutiorẽ poſcebãt limã. Verũ & tpa & pbię ſtudia q̃bus maxię ſuigilo ab opeme diuerterũt. Redibimus tñ aliqñ ad muſas: & ſi qd excuderimus tuis auribus dignũ curabimus ad te ꝑtinus delatũ iri. Vale.

Ioannes Picus Miran. R.C.C.S. E. XL.

MAttheus nr̃ uir offõſiſſimus & ſalutẽ mihi plurimã tuis uerbis dixit & quo me amore q̃ beniuolẽtia ꝓſeq̃re aptiſſime declarauit. pollicitus inſup & tuo/noĩe ſtudiũ/operãq; tuã ſi qñ his mihi uti contigerit. Cui offõ utinam par eſſem pr̃ hũaniſſime. Suſcipi. n. me in tuã fidẽ & ĩter tuos cõnumerari & optaui ſemp & ſperaui. At obuiũ hẽre te ultro me tã benigniter tã amicis tã libalibus pollicitis adeũtẽ/& q̃ſi ad amicitiã ſi licet, ſed p te licet uocãtẽ tuã/& ſpẽ meã & uotũ oẽ ſupauit. Quid. n. aut q̃tũ ẽ ab eo ĩuitari/a quo fuerat ſatis nõ excludi: Quã q̃ feciſti rẽ & ſi nõ me/te tñ dignã. poterã. n. ꝑ meis meritis nõ admitti. Nõ poterã ꝑ tua hũanitate ẽt nõ uocari. Quãobrẽ q̃tũ aut mihi gaudeã: aut tibi debeã quo pacto explicẽq nec cõcipio: Certe ob hæc tãto magis tibi debeo q̃to min⁹ hæc (q̃ nulla ex pte) mihi tu debeas. Neq;. n. nimis ſunt illa grãdia & nimis multa q̃ & Mattheus & amici reliq rettulerũt ex uolũtate potius q̃ ex iudicio me extimãtes. Sed q̃lis tñ/aut q̃tus ſum patiare me quoq; ĩter oẽs eẽ q tuas uirtutes ut taceã cætera colũt & admirant̃ p q̃s in te ẽ uidere & qd uincat antiq̃tatẽ & qđ uinci a poſteritate nõ poſſit: ut dixerim hoc merito cũ in te nihil qđ uel in honeſto uel prudẽtia uel doctrina ſit poſitũ deſideret̃. deſiderari hoc unũ debere ab oĩbus/ut p te aliqñ iuxta Platonis uotũ ſumma potẽtia cũ ſumma ſapiẽtia cõiungat̃: Sed hæc a deo a te interim hoc peto & rogo ut mihi nõ referẽdæ gr̃æ/neq;. n. locus aut p tuã ãplitudinẽ aut p meã tenuitatẽ ſed teſtãdi aĩ erga te mei/teſtãdæ fidei & obſuãtiæ occaſionẽ præſtes. Expieris Ioannẽ Picũ hoĩem ſupra oẽm opinionẽ tibi deditũ & deuotũ de quo polliceri magis tibi non potes: ſed potes ea omnia qualiacunq; ſint quæ ſunt in eo quibus tu ipſe cum uteris ſplendoris tui aliquid inuehes fientq; magna cum tua eſſe ceperint quæ dum ſunt mea magna eſſe non poſſunt. Vale.

Nota

Io. Picus Miran. ſuo Alexandro corteſio. S. E. XLI.

GRatiſſimæ mihi fuerũt lr̃æ tuę q̃s nõ ut putas ad ignotũ ignot⁹: ſed ad amicũ & qdẽ ueterẽ amic⁹ ne dũ ad notũ not⁹ nup dediſti/noſti. n. & tu me antea ut ſcribis/& dignũ exiſtimaſti quẽ amares. Ego itidẽ de tua doctrĩa atq; uirtute cũ a pleriſq; tũ a Politiano nr̃o ſæpius audiui cui⁹ iudicio q̃s ñ cõfidat̃: fecit ille apđ me tuæ ꝓbitatis fidẽ facer̃ p̃t & apđ te ceptæ meæ iã pridẽ beniuolẽtiæ. Cui qdẽ & ſi erat maxĩa p epiſtolã tñ tuã eos ſcito cumulos acceſſiſſe quos cõcipere aĩo uel pauci poſſint. Quid. n. illa ſuauius: qd eruditius: ut ẽ docta ut ẽ amabilis & puccio nr̃o de me amice magis q̃ uere loquẽti largiſſime ſubſcribẽs. ꝑfecto nec mihi qcq̃ illa gratius a te poterat cotingere. nec tua de me opiniõe qcq̃ honorificẽtius ꝑ q̃bus uniuerſis & tibi gr̃as ago q̃ maximas: & quæcũq; aut mea/aut ĩ me ſunt debere Alexãdro meo me cõfiteor. epiſtolã q̃ petis nr̃am ad Laurẽ. medi. ad te mitto.

Ioannes picus Miran. Dominico beniuenio. S. E. XLII.

SAlue mi dñice ĩ dñi ſortẽ electe: gratę mihi fuerũt lr̃ę tuę grati⁹ q; & corã ex fr̃e dũ hagebat, & p lr̃as ex Petro an. nr̃o cognoui firmiori te eẽ hitu corpis & meliori ſtomacho. Cura ſi nos oẽs ſi lr̃æ tibi ſũt curæ ualitudinẽ tuã deq̃ ꝑfecto nõ ob id tm̃ ſui ſp & ſũ ſollicitus q; te amo (amo. n. uehementer) q̃ ppea

q; lr̃as amo

ꝙ lr̃as amo/q̃s te cũ ſimul piclitari & credo & certe ſcio. Siq̃ de nr̃a in te beniuolen
tia tibi rettulit fr̃/fidẽ hẽas pleniſſimã ſi qd de nr̃is laudibus.tã paꝝ ei credas q̃ ille
me multũ amat.Cõmẽtariolũ noſtrũ nõ eſt ꝙ admireris ocioſi cũ eſſe uoluimus/&
oĩno nihil agere id egimus aĩum remittẽs potius q̃ intẽdẽtes. Oĩno præludium eſt
cõmentarioꝝ quæ in platonis ſympoſiũ meditamur.Erit in illis qđ tu ſaltẽ ames & Sympoſii
laudes q oĩa noſtra amas & laudas.De cõcilio/de qõibus ut puto rettulit fr̃ iã noſti platonis
cur ſcripſeri me tibi laborare.qđ a me petis maxĩe iubẽs faciã cũ te ĩtellexero ex ea cõmẽtaria
q̃ laboraſti huc uſq; corpis ĩbecillitate/in primã optatãq; ualitudinẽ reſtitutũ/quã
tibi eo aĩo precor & opto quo mihi tu ſalutẽ aĩ precaris & optas. Vale ex fratta.x.
Nouembris.Mcccclxxxvi. Ioan.Pi.Miran.Andreæ corneo.S. E. XLIII.

ET ſi ad te lr̃as dedi aut raro aut nũq̃/cogitaui tñ de te & tuis rebus aut ſæ-
pe aut ſp.Sed nolo tibi ſpẽ uẽdere nec prius ad te ſcribã qd faciã ĩ tuã uti
litatẽ q̃ cũ ſcribere potero qd pfecerim. Qđ ſi nũq̃ ꝓ tuo uel meo ĩfortu
nio cõtinget malo credas me nihil potiuſq̃ fruſtra ĩ tuis rebus laboraſſe. Sed forte
lætior tibi erit fortũa q̃ aut ipſe ſpes aut illa ſoleat carmĩa nr̃a nõ eſt ꝙ tua lauta mo
reẽ qm̃ reuocata ad incudẽ ſunt ut pſſius afformẽtur nec ꝑdire/quo nũc ſunt uultu
audẽt ĩ publicũ.Differt ãt emẽdationẽ inſtãs rõ & urgẽs noui opis qđ habeo in ma
nibus hortatu Laurẽtii medicis in quo dauidicos hymnos nõ ſolũ illumino lõgiori Hymnoꝝ
interpretamẽto/ſed qm̃ quos eccleſia decãtat hi a.lxx.uerſi ſunt interpretibus eãq; ĩterptaito
trãſlationẽ plus q̃ ſexcẽtis locis uti parum fidelẽ hebręi coarguũt:ego ꝓprietati inĩ
xus hebraicæ & chaldaicæ lr̃aturæ cũ & ſenſuũ integritati illos ab oĩ iudæoꝝ calũ
nia aſſero & defendo.Reliquũ uõ ẽ qđ ſcribã:niſi ut me Hermolao quotiẽs hoĩem
uides totiẽs nõ uulgariter cõmendes.fac itẽ uir doctus & grauis Iaco.uolateranus
amari ſe a me uehemẽter ĩtelligat a quo ſi epiſtolas Simmachi ad paucos dies dũ.ſ.
exſcribant unq̃ ĩpetrauero ꝑpetuo me ſibi bñficio deuinciet. Vale. Mcccclxxxix.
Ioannes Picus Miran.Baptiſtæ Guarino præceptori ſuo.S. E. XLIIII.

QVid cõtrahis frontẽ? an ꝙ cõtra q̃ ꝓceperis/atq; ideo iniuria tibi inſcripſe-
rim ꝓceptori/Si ꝓceptor nõ es iure tuis non ſto ꝓceptis. Si ꝓceptor es iure
te appello ꝓceptorẽ. Tu uero qd diſcipulũ renuis/quẽ tãto ꝑe laudas.pu
gnãt hæc inter ſe niſi alterũ forte amori eſt/alterũ iudicii: & cuius laudes ꝓdicas ex
beniuolẽtia/eiuſdẽ errata ueteris ex cõſciẽtia:ne.ſ.tibi pudorẽ faciãt/q̃ poſſis forte
laudator nõ poſſis ꝓceptor nõ agnoſcere. At recipe q̃ſo me uel hac lege ĩ pticipatũ
diſciplinæ ut te ego in nr̃æ/ſi qua erit gloriolæ/participatũ admittã plagas ſubſtine
rẽ ſolus. Sed quid frigidis iocis moror ardorẽ/ meæ letitiæ/ q̃ ex tuis litteris/ ex tua
tã graui tã honorifica laudatione cõcæpi.nunc demũ mihi arridet. Nunc mihi eſt
grata heptaplus mea poſtq̃ ſub tuo præconio quaſi clypeo palladis iam ſe oſtẽtat
æmulis inuulnerabilẽ.Hortaris me tu ad alias hoc genus ſcriptiones/quod fruſtra
faceres niſi dũ mihi plena adeo cera ſubſcribis igniculos bonę ĩmittens ſpei feciſſes
me ad ſcribendũ q̃ fuerim antea lõge fortiorẽ.Adeo.n.tam iudicio tuo mihi confi-
do/ ut quod totius inſtrumenti ueteris enarrãdi onus ſuſcepi. Cui oĩno ſum impar
iam tamen ſolito longe fortius feram/quod attinet ad libros fortaſſe tibi melius ſa
tisfacerẽ ſi indicẽ haberẽ coꝝ libroꝝ q ſunt apud te qm̃ poſſent multi ad rẽ tuã fa-
cere qbus tamẽ nõ egeres/ Laurẽtio medici tua ꝓdicta uirtus te fecit cõmendatiſſi-
mũ/ Neq; unq̃ inter nos mẽtio de uiris doctis huius ætatis/ quin plurimus ĩ ore ſit
Guarinus ꝓſertim cũ noſter ĩteruenit Politianus (interuenit aũt ſemꝑ) q tibi tãtũ

tribuit quantum nemini. Vale noſtrorum optime atq; doctiſſime: & pictorium no
ſtrum communes delitias quantum potes meo nomine ſaluate iube.

Ioannes Picus Miran. Antonio picimāno. S.D. XLV.

NIhil tota uita mihi fuit iucūdius his lr̄is q̄s nup a te accepi plenas amoris
officii hūanitatis ita ſim fœlix ut te nō fallo/niſi mihi ille forte dies iucūdi
or quo me ipſe & Grimānus neſcio tu' an meus magis/& ꝯueniſtis amice:
& honorifice ſalutaſtis/q̄q̄.n. uelut perſonā mutuati nō q eratis: ſed q̄ſi neſcio quos
lepido cōmēto noīum mihi uos exhibuiſtis/ſuauiſſimū tamen ueſtrū ingeniū ſingu
laris doctrina/amabilis grauitas/liberalis modeſtia/ingeniū os lepidiſſimus ſermo:
Grimannū mihi & Picimannū aptos uerosq; te pn̄tabāt. Quate etſi ipſa falli nomē
clatura fraudati tn̄ uoluptate nō poterā/q̄ mihi ex uobis debebat̄: diſſimular̄ noīa
potuiſtis/uirtutē nō potuiſtis: quæ ſuo ſe ꝓdit fulgore & latere neſcit. Illa de rebus
phyſicis tā grauis tractatio/illæ acres cōtortæ argumētationes illa iudicia caſtiga
tiſſima quos poterāt alios q̄ uos ipſos mihi denūtiare? Gratulabar ego mecūmet ta
citus cū uos audiebā/ætati nr̄æ q̄ nō unū ut putabā grimānū nō unū Picimānū: ſed
duos Grimānos duos picimānos fecūdior ꝓtuliſſet: ut aūt mihi nr̄ Politianus q̄nā
fuiſſetis indicauit iā nō tā ætati meæ q̄ meo cæpi iudicio gratulari ita mihi agnouiſ
ſe in uobis oīa ſum uiſus q̄ in illis. i. uobis cōſtātiſſimo eſſe oīum teſtimonio deph̄ē
detā. Sed uide ut me agūt tranſuerſum & a tua epiſtola ad ſe ur̄æ laudes abducant:
q̄q̄ & illa eodē quoq; uocat ul̄ nolentē: ſed te primā me ne uidear q̄ſi mutua opa uel
le laudibus ſatisfacere q̄bus tu plurimis me cumulaſti quæ ſiue ex aī ſunt ꝓpenſio
ne/ſiue ex iudicio neſcio honori an uoluptati mihi maiori fuerint. Debeo plurimū
mi picimāne aīo iſti erga me tuo: Sed fac quæſo tu quoq; ſi q̄n accidit de me piculū
de mea. ſ. i te uolūtate. Cognoſces hoīem ita amātē tuæ uirtutis & ſtudioſum ut nec
ipſi grimāno tuo p̄ſtas in te amādo ſim cōceſſurus. Vale. die. ix. Iulii. Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran. Ignoto amico. S.D. E. XLVI.

QVi ſq̄s es noſter eris/ poſtq̄ Roberto ſaluiato nr̄o/ ut p eius accæpi lingra
pham es cōiūctiſſimus legi lr̄as tuas ad mithridātē quas illi abſenti redde
re nō potui. Amare te in illis cæpi nō tā iam eo noīe ꝙ te Robertus amat
q̄ ꝙ te amate lr̄as: Et (ꝙ ē principalius) ſactarū rerū & legis ſtudioſum eē cognoui.
Et quoniā de his quæ petebas uiſus ſum mihi poſſe aliqua ex pte tibi ſatisfacere ut
hinc bene noſtrā auſpicaret amicitiā/uolui q̄d ego ſentirē tibi ſignificare. Q̄d' cer
te facerē longe locupletius/ſi hic illos meos oīum hoīum amicos. i. meos libros ha
berē quos cōſulerē: ſed me illi iā Romā q̄ſi anteambulōes dn̄m præceſſerūt. & ego
ipſe hæc petaſatus iā & caligatus in ꝓcinctu cū eſſem ad te dedi tā familiariter q̄ fe
ſtināter. quod petis de Ioſepho ſcias iuſtū Ioſephū apud hebræos nō repiri. Sed Io
ſephi epithoma. i. breuiariū quoddam in quo & multa ſunt cōmentitia: & quę de de
cem tribubus ibi legūtur quæ poſt babylonicam captiuitatē poſtliminio nō redie
rūt ea eſſe notha & adulterina ex hebręis mihi plures cōfeſſi ſunt. Quapp illorū Io
ſepho nulla oīno fides adhibenda. In Ioſepho græco ſcio eē quædā q̄ de Chriſto &
fidē & honorificā faciant mentionē: Sed eadē eſſe penitus cū his quæ in latinis co
dicibus legūtur/nō aſſererē niſi exēplar græcū cuius hic mihi nulla eſt copia recēs
legerē: & ut ad ea ueniā quæ de chaldeorū hebræorūq; litteris deſideras percuncta
tus ſum ego ſæpe in mithridatē & multos hebræos de his quæ apud Hieronymū i
galeato prologo legūtur ubi ille ſcribit eoſdē olim fuiſſe ſamaritanorū & hebræorū
characteres.

Qui amiciores dicantur Ioſephi liber epithoma eſt q circumfertur

characteres.Eſdrā aūt poſt inſtaurationē tēpli ſub zorobabel alias adinueniſſe lrās
quæ nūc ſunt in uſu neſcios ſe huius mutationis oēs prædicāt &(qđ ē maius)ꝑ cō
perto habēt hiſdē qbus nūc utimur in hebraica lrātura apicibus uſos & Moſem &
patriarchas antiquos oēs.Cui ſniæ ut nūc mihi/ſubuenit fidē maximā facit ſcia ca
balæ cuius ſcriptores q cū ipſo Eſdra in ſynodo fuerūt ſub ipſia litteraꝝ characteri
bus & figuris qbus nūc legē deſcriptā hēmus diſſimulaſſe Moſem diuina myſteria
& uolūt & ꝑbāt qđ eē nullo mō poſſet ſi aliis Moſes ab his qbus nūc utimur chara
cteribus uſus fuiſſet.Quo tñ tutari dictū Hieronymū poſſim/hoc unū habeo qđ
nup legi in cōmētariis libri quē pr̄ antiquus Abraā de creatiōe edidit:dū.n.duas il
las & triginta portas quaꝝ meminit auctores interpretant̄/dicūt numeꝝ illū ex de
cē numerationibus & duabus ac uiginti lrīs cōflari.Reliqs aūt lrās quæ ſunt mēſa
de/phe.chiaph.& nūqꝫ duplices dicūtur quaꝝ characteres ſunt ab epla
ſiue præfectis additas fuiſſe.hoc forte Hiero.itellexit cuius teſtimoniū & hri apud
oēs omnibus in rebus debet:& habetur profecto apud me ſanctiſſimum. Alphabe Aſpice iu
tum chaldaicū quod petis/nec a mithridate impetraſſes nihil pet illū licet ut a me deoꝝ in
impetrare poſſis a quo poſſes omnia.Nam ille docere me chaldaicam linguā nulla humanita
uoluit ratione niſi adiuratum prius/& quidem conceptis uerbis/ne illam cuiquam tem
traderem:facere fidem huius rei tibi poteſt noſter Hieronymus beniuenius:q cum
adeſſet forte dum me ille docebat/ſurēs mithridatea hominem eliminauit. Sed ne
fruſtra omnino ſcripſeris uicarium habeas pro chaldaico arabicum alphabetum/
quod mea manu tibi annotatum mittitur.Reliquum quod ſcribam nihil eſt niſi te
tui quiſquis ſis/eſſe non poſſe non amantiſſimum/ſi ego te amantiſſimū eſſe bonarū
artium intellexero. Vale ex fratta.x.Nouembris.Mcccclxxxvi.

Ioannes Picus Miran.Io.Franciſco Pico nepoti.S. E. XLVII.

FElix es fili quādo nō ſolum id tibi tribuit deus ut bene uiuas:Sed ut bene
uiuens a malis tamen ob id maxime quia bene uiuis/interim male audias
equa enim laus a laudatis laudari/& improbari ab improbis.Sed nō pro
pterea te fœlicem appello/quia hæc tibi calumnia glorioſa ē:ſed quia do
minus Ieſus qui uerax imo ipſa ueritas eſt futuram affirmat mercedē noſtrā copio
ſam in cœlis cum male dixerint nobis hoſea/& dixerit omne malū aduerſus nos mē
tientes propter eum.Apoſtolica/ſi neſcis/hæc dignitas eſt:Dignum heri qui ꝑ euā
gelico nomine ab impiis infameris.Quando apoſtolos legimus apud Lucam gau Exemplū
dentes a conſpectu abiiſſe concilii/quia digni habiti eēnt quibus pro noīe Ieſu con bñ uiuēdi
tumelia irrogaret̄.Gaudeamus igit̄ & nos ii tāta apud deū gloria digni ſum⁹:ut ei⁹ p apoſto
gloria in ignominia noſtra manifeſtet̄.Et ſi quid a mundo durum patimus ac mole los
ſtum/dulciſſima illa domini uox nos conſolet̄.Si uos mundus odio habet/ſcito te
quia priorem me uobis odio habuit.Si mundus illum odio habuit per quem fact⁹
eſt mundus/nos uiliſſimi homūtiones:& ſi flagitia noſtra penſitemus digniſſimi oī
bus uſqꝫ adeo probris/ſi quis detrahat ſi quis maledicat ægre feremus ut ne ille ma
ledicat/male agere ipſi incipiamus.Excipiamus hæc potius alacres meledicta & ſi
nō ea fœlicitas noſtra eſt ut pro uirtute/pro ueritate/quemadmodum olim heroes
noſtri/uerbera/uincula/carcerea gladios ſuſtineamus/ſatis nobiſcū bene actum pu
temus ſi uel conuitia hominū improborum/detractiones/odia patiamur ne oī no
bis merendi occaſione ſublata/præmii etiam ſpes reliqua nulla ſit.Si bene uiuentē
te homines laudant/porro uirtus hæc tua quatenus quidē uirtus eſt ſimilē te chriſ

ſto facit:ſed quatenus laudata eſt/facit diſſimilē:qui præmiū ſuæ uirtutis ab hoib⁹
mortē crucis accepit:pp qđ & deus.ut īquit apoſtolus/exaltauit eū/& dedit illi no
Nota mē qđ eſt ſup oē nomē.Optabilius igit̄ crucifigi a mūdo ut exalteris a deo q̄ exalta
ri a mūdo ut iudiceris a deo.Ille.n.crucifigit ad uitā.hic exaltat ad gloriā:ille exal-
tat ad caſum:hic iudicat ad gehēnā.Deniq; ſi tibi mūdus applaudit fieri uix pōt ut
uirtus quę tota ſurſum erecta ſolū deū debet hr̄e cui placeat plaudenti ſe pauliſper
hoſum gratiæ nō inclinet:& ſi de ſua ēt integritate nō pdit:perdit tn̄ nō de præmio:
qđ cū in terris incipit pſolui ubi oīa ſunt exigua/minus erit in cœlo ubi oīa ſunt im
menſa.Fœlices cōtumeliæ quæ nos tutos reddūt ne aut iuſticiæ flos peſtifero ina
nis gloriæ flatu marceſcat/aut popularis rumuſculi uano auctoramēto æternitatis
ſtipēdia nobis iminuant̄.Amplectamur fili has contumelias/& de ſola ignominia
crucis dn̄i fideles ſerui ſanctiſſima ambitione ſupbiamus.Prædicamus inquit Pau
lus chriſtū crucifixū hebræis qdē ſcādalū/gentibus ſtultitiā/nobis aūt dei uirtutē
Sapiētia & ſapientiā.Sapientia iſta mūdi ſtultitia eſt apud deū & ſtultitia chriſti illa ē quæ
mundana ſapientiā uincit mūdi p q̄ placuit deo ſaluos facere credētes:ſi inſanos eos eſſe non
quæ ſit dubitas q uirtuti detrahūt tuæ:& chriſtianā uitā/hoc eſt ſapientiā inſaniā uocant:
cogita quāta tua eēt inſania/de inſanoꝝ iudicio a recte uitæ inſtituto dimoueri: cū
error oīs emēdatione tollendus/nō imitatione augēdus ſit:hiniant illi/baubētur/al
latrent/tu ceptū perge īter intrepidus:& de illoꝝ nequitia atq; miſeria q̄tū ipſe de-
beas Deo perpēde.Qui ſedētē in umbra mortis illuminauit/& de illoꝝ cœtu trāſ-
latū q in denſiſſimis tenebris deuii huc illuc ſine duce bacchant̄/filiis lucis aſſocia-
uit.Sonet uox illa dn̄i ſuauiſſima in auribus tuis ſemp:ſine mortuos ſepellire mor-
tuos ſuos/tu me ſequere.Mortui.n.ſunt q Deo nō uiuunt/& in hoc tēporariæ mor
tis ſpatio/laborioſiſſime ſibi æternā mortē acquirūt. A quibus ſi petas quo tēdant
quo ſua ſtudia opa curas referāt:quē deniq; finē ſibi præſtituerit in cuius adeptiōe
fœlices futuri ſint/aut nihil oīno habebunt q rn̄deāt/aut pugnantia ſecū cōtrouer
ſaq; ſibi ipſis uerba uelut phanaticoꝝ delirамēta loquent̄.Neq;.n.ſciūt ipſimet qđ
agant/ſed more eoꝝ q fluminibus innatant/male importatæ cōſuetudinis ui/quaſi
torrētis impetu ferunt̄:& hinc cæcāte eos nequitia/uſ ad malū Sathana extimulā
te ruunt præcipites in oē facinus cœci duces cœcoꝝ donec improuiſa eos occupet
mors & dicat̄ eis:Amice hac nocte repetent animā tuā a te/hæc āt quæ paraſti cu-
ius erunt.Tunc his inuidēt quos deſpexerunt/laudāt quos deriſerūt:& imitari eos
Nota uellēt cū nō pn̄t/quos dū poterāt ſequi/pſequi maluerūt. Obde igit̄ fili Cariſſime
auribus cētas/& quicquid dixerint/quicquid ſenſerint hoīes de te pnihilo habens
ſolū iudiciū Dei ſpecta:qui reddet unicuiq; ſecūdū opa ſua/in reuelatione ſua de cę
lo cū angelis uirtutis ſuæ/in flāma ignis faciēs uindictā in eos qui nō nouerūt Deū
Apoſtol⁹ nec paruerūt euāgelio eius.Qui pœnas(ut ait apoſtolus)dabūt in interitu æter-
nas a facie dn̄i & a gloria uirtutis eius cū uenerit glorificari in ſanctis ſuis/& admi
rabilis fieri in oībus q crediderūt.Scriptū ē nolite timere qui corpus pn̄t occidet̄.
Sed qui aīam pōt mittere in gehēnā.Quāto minus hi tibi timēdi ſunt qui nec cor-
pori tuo pn̄t nocere/nec aīæ:qui ſi nūc tibi detrahūt ex rōne uiuēti nihil detrahent
minus ſi relicta uirtute uitiis obruaris:nō quia illis uitiū diſplicet/ſed quia detrahē
di uitiū illis ſemp placet.fuge ſi tua ſalus tibi eſt cordi:fuge q̄tū potes eoꝝ cōſuetu
Prophetę dinē & ad te ipſum rediēs ſæpe ī abſcōdito ora clemētiſſimū patrē clamās cū pphe
uerba ta.Ad te dn̄e leuaui aīam meā Deus meus in te cōfido nō erubeſcā/ēt ſi irrideāt me
inimici mei

inimici mei/&.n.uniuerſi q̄ ſperāt in te nō cōfundent̃ cōfundant̃ iniqua agentes ſu-peruacue/uias tuas dn̄e demōſtra mihi/& ſemitas tuas edoce me/dirige me in ueri-tate tua/& doce me/q̄a tu es Deus Saluator meus/& in te ſperabo tota die. fac item cogites ſemp inſtātē mortē:& pūctū.ſ.eē qd̄ uiuimus & adhuc pūcto minus:tum q̄ ſit malus antiquꝰ hoſtis q̄ nobis regna mūdi ꝓmittit/ut nobis regna cæloꝝ eripiat q̄ falſæ uoluptates quæ iō nos amplectunt̃ ut ſtrangulent/q̄ doloſi honores q̄ nos ſublimant/ut deinde præcipitent q̄ lætates diuitiæ/quæ q̄to nos magis paſcunt tanto magis uenenāt:q̄ breue incertū/umbratile/falſum/imaginatiū ē oē illud qd̄ hæc oīa ſimul ēt ſi ex uoto affluāt nobis præſtare pñt:q̄ magna his & ꝓmiſſa & pata ſūt q̄ cōtemptis præſentibus illā ſuſpirāt patriā/cuius rex diuinitas/cuius lex charitas/cuius modus æternitas:his atq̧ ſimilibus cogitationibus aīum occupa quæ ſuſcitēt dormientē tepeſcētē accēdant/uacillantē cōfirment/& tēdenti ad cœlū diuini amoris alas exhibeāt:ut cū ad nos ueneris/qd̄ magno oēs deſiderio expectamus nō ſolū quē uolumus/Sed & qualē uolumus te uideamus. Vale & deū ama/quem timere olim cæpiſti. Bigus te ſalutat. Ferra.ii.Iulii.Mcccclxcii. FINIS.

EPISTOLARVM LIBER PRIMVS. E. I.

¶ Frater Baptiſta Man.Car.Ioanni Frācīſco Pico Mirā.concordię Comiti.S.D.

ILluſtris dn̄e. Nuper audita morte Io.pici auunculi tui uiri clariſſimi atq̧ doctiſſimi/ſic aīo cōſternatus ſū: ut neq̧ pes neq̧ mēs ſatis ſuo fungeret̃ offō. Parū abfuit qn & de deo & de natura ſim cōqueſtus:q̧ tātū lumen e mūdo tā cito ſuſtulerint tātū Italię ornamētū:tātā ætatis noſtræ gloriā q̄ſi terrenæ rei pu.bonis īuideāt/nulla habita nr̄i rōne: ſucciderint: ſucciderint inq̄ dū creſceret:dū floreret:dū copioſiſſima ingenii ſui fertilitate paſceret uniuerſos. Sed recordatus ſñiæ Pauli q̄ inquit iudicia dei abyſſus multa:cōtinui me/ne male de deo & de operibus eius impia temeritate ſentirē: In occaſu uiri huius paſſa ſūt magnā eclypſim ſtudia lr̄aꝝ:ſciētia reꝝ:integritas moꝝ:erat.n.(ut ſcis) In patruo tuo ſic uitæ ſanctimoniæ cōiūcta linguaꝝ eruditio:& hūanoꝝ diuinarūq̧ rerū cognitio:ut in uno eodēq̧ hoīe uiderer uider̃ Hieronymū & Auguſtinū reuixiſſe: At q̧ utinā opus illud de cōcordia Platonis & Ariſtotelis anteq̄ decederet:abſolu iſſet. Pollicebat̃.n.titulus eius oēm antiquoꝝ p̄biam & recōditiſſimaꝝ ac ſcitu digniſſimaꝝ reꝝ āptionē. Oīa eius opuſcula:q̄ abſoluit:quæ ēt īperfecta reliqt:ſunt oī ſtudio & diligētia cōquirēda:nā cū a tāta ingenii fœlicitate ꝓfluxerint:nō pñt/ nō eſſe digniſſima:quæ ab oī poſteritate legant̃:amētur:& adorent̃.ad qd̄ oſſm te ꝓuocarē:niſi te ſic pſuaſum & aīatū ſatis crederē. Deerat hoc familiæ tuæ decus imortale ut apud nobilitatē antiquiſſimā:diuitiaꝝ & opū affluentiā:rei militaris gloriā: collocaret̃ ēt excellētia tātæ ſapientiæ:ut oīa quæ apud mortales/ſumma laude digna ſunt in unā domū tuā cōfluerēt. Te uero Io.Fran. ſumma ope niti decet: ut patrui tui uirtutē hereditate poſſideas:& ut ſpiritus eius in te duplicet̃:ſicut Heliæ ſpiritꝰ in Heliſeo:hoc a te expectamus: hoc reqrimus:cū eius opſcula collegeris:precor ut me quoq̧ participē reddas:& erit mihi operæ preciū iſtuc tātæ uoluptatis gratia me cōferre cū ſciero. Diſtichū in laudem eius ex tempore factū q̄q̄ non placeat: tñ ſubiiciā. Vale priceps optīe & me ama. Mātuæ die.xxvii.Nouē.Mcccclxciiii.

Platonis Ariſtotelisq̧ concordiā nō perfecſſe

Picus Ioannes/cœlos:elemēta:deumq̧
Doctus adhuc iuuenis ſanctificatus obit.

Frater Bapti.Man.Car.Ioãni.Frãciſco Pico Mirã.Cõcordiæ Comiti.S.D. E. II

Lluſtris comes Io.Frã.dilatio honeſtiſſima tuæ rñſionis credi fecerat lr̃as
meas ĩ uia piiſſe:& dũ ꝑpterea nouas ad te dare ſtatuerẽ:iãq; incepiſſẽ eas
exarare:ſupuenerũt tuæ deſideratiſſimæ:ornatiſſimæ: iucũdiſſimæ nocte
ĩſecuta:credo ex eo ꝙ die cogitauerã dormiẽti mihi ſub aurorã tpe quo cerni.ſom-
nia uera ſolẽt uiſa ẽ imago patrui tui iã uita functi ſupuenire:& mecũ multa de an-
geloꝝ natura:de ſpirituũ aerioꝝ/ac terreſtriũ:aq̃ticoꝝ ẽt ſpeciebus noibus:officiis
eũ ſumma utriuſq; nr̃m uoluptate diſſerere.Et cũ eũ iterrogaſſẽ cur balbus eẽt(bal
bus.n.uidebat̃)id ſignũ eẽ rñdit ĩpfecti & ĩabſoluti ſermonis:quẽ de reꝝ natura/&
de pħia iã dudũ incoharat.Videbar accẽſus deſiderio pcũtãdi de reb⁹ occultis plu
rima:quæ nobis mortalibus mirabilia ſunt & ignota & neſcio quo pacto id primũ
occurrit qd.ſ.amuleta ꝓdeſſent ĩfantibus:& corallia & id gen⁹ alia : quæ ĩfantuloꝝ
collo alligant̃:rñdit ĩ his aliqñ aliqd uirtutis ĩeſſe & hoc ad magiã naturalẽ ptinere
ſed ut plurimũ dãnatas cõſuetudĩes & ſupſtitiões eẽ.his dictis euanuit.& ego exp-
gefactus diu multũq; cogitaui:quæ collocuti fueramus inſõnis: qa nõ ſania eẽ ſed
pẽſi aliqd hr̃e uidebant̃.Scribo ãt hoc nõ ꝙ inſomniis ullã fidẽ adhibeã:id.n.ẽ & a
ꝓfeſſione mea & a natura alienũ:ſed qa nõ ſatis mirari poſſum quonã pacto fiat ut
dormiẽtes diſputẽt:doceãt:diſcãt.& ea plerũq; faciãtq; quę a uigilãtibus fieri ſit ipoſ
ſibile uel certe difficile habẽt certe neſcio qd diuinitatis aĩæ nr̃æ.& ſi ſanctæ ac pie
uiueremus nec tot negocioꝝ ambagibus circũagerent̃ aĩ nr̃i:haberẽt nobiſcũ ſpũs
ſepati magna cõmertia.Sed de his hactenus.Q d uelis ut ſcribis patrui tui uitã cõ
ſcribere & laudo & ut maturius id agas hortor/& obſecro:id.n.officii tibi maxime
cõgruit:& tibi pluribus d cauſis ẽ aſſumẽdũ:nã & ſtilo & eloquẽtia plurimũ uales
qd ẽ naturæ & induſtriæ & dei donũ ſingularæ.Itẽ ꝙ gẽtilis ei⁹ fis:& tã mirabili ui
ro arctiſſima cognatione ꝓpinquus:quo fit ut eius gloriæ nõ eẽ pticeps nõ poſſis.
Nec ullo mõ pati debes ut clariſſima familia tua:q̃cq̃ tãti ornamenti ac ſplendoris
amittat.Accedit ad hæc ꝙ nulli magis q̃ tibi nota eẽ debet eius uita:q̃ tibi iã pridem
imitãdã ꝓpoſueras:& qd ẽ ſapiẽtiſſime:erat.n.egregiũ quoddã ſanctimoniæ & reli
gionis exẽplar.In quo totius ſapiẽtiæ lumẽ apparebat.Dicã ergo tibi qd xp̃s dixit
apoſtolis.colligite fragmẽta ne pereãt.& id tãto ſtudioſius agẽdũ q̃to nobis : q ſup
ſtites ſumus & futuræ poſteritati magis ẽ ꝓfuturũ.Proculdubio & ſi uideo magia ei
gratulãdũ q poſtq̃ tã breui nauigatiõe tm̃ ſpũaliũ opũ cõgeſſit tã fœliciter ĩ portũ
puenit:nõ poſſum tñ de tãti uiri iactura tecũ nõ dolere:Mors Georgii Merulæ pri
mũ cõdiſcipuli:poſtea præceptoris mei(nã ſub Gregorio Tiphernate cõmilitauia
mus)triſtitia me affecit:ſed erat ille iã grãdæuus & ſenio ingraueſcẽte iã inutilia &
functus offõ.Hermolai & Politiani duoꝝ illuſtriũ uiroꝝ lam̃tabilis occaſus/attu-
lit & mihi & oibus lr̃atis graue cordoliũ:ſed altius hoc uulnus ĩſedit:& lõge maio-
rẽ ĩ Pico nr̃o iacturã paſſa ẽ res lr̃aria.Eloquẽtiæ cãpi lugẽt : mathematicaꝝ artiũ
ſtudia cõciderũt.Pħia oĩs ac methaphyſices & thologiæ altiſſimæ ſpeculatiões:qs
ille ãplificare ac illuſtrare iã ccpat:deiceps obmuteſcẽt.Sed parco iã:ne dolori iu-
ſto plus ĩdulgeã.Curãdũ magis ẽ ut ei & ſciaꝝ ſtudiis ac exercitiis & moꝝ integrita
te ac religiõe ſimiles euadamus & pari cũ eo negociatiõe ditati:pueniam⁹ olĩ quo il
le iã pueniſſe ſe gaudet.Q uã primũ potero ueniã ut diuini eius igenii reliqas ĩmor
tales:quæ apud te ſunt uideã & adorẽ.Interea ſcribẽdæ eius uitæ da operam & me
ama.Bene ualeat.D.tua:cui me cõmẽdo.Mãtuæ die.iii.Ianuarii.Mcccccxcv.

Q ui pceptor fuerit carmelitæ

Hermolaus Barbarus Io.Pico Miran.S.D. E. III.

TV uero Pice adeo nihil mihi debes:aut ſilentii:aut officii alicuius erga te
mei noïe:ut mihi lr̃æ tuæ magno ẽt rubori fuerítq neglígẽtiá meã ꝓ tua
depc̃aris apd̃ me: cũ utrũq; a nobis apud te prius q̃cũq; mercede redimi
debuerit:hæc ĩgenii tui bonitas:dos:æqtas:Agnoſcis alienã culpã cũ aut uitaŕ aut
ꝑtiri certe poſſis:ĩ mutuo crĩe ſollicitus es:q &añ categoria & cã ẽt meliore ſecurus
eẽ poteras:aut reus ẽ uterq; aut nõ tu.Alioqn iã qd̃ ad te attinet ꝑgaſti.Reliquũ
ẽ ut & ipſe ſatiſfaciã.Sed qd a me ad te potiſſimũ ſcribi põt? ĩhortabor ut lr̃as amaŕ
ꝑgas ĩ qbus es eminẽtiſſimus monebo ut uirtuti & bonis moribus ĩdedaŕ ĩ qbus tm̃
ꝓfeciſti ut difficile cognitu ſit.utri ꝑhiæ ꝑti maiorẽ opam ĩpẽderis.ei quæ ſpectati
uas & iſtrumẽta cõtinet an ei quæ dogmaticẽ paraneticẽq; cõplectitur:oĩo ſummũ
& humano captu maius ẽ:qd̃ tu aut genio aut certe opifici tuo debes tã tenera æta
te cõſecutus qd̃ extrema ſenectute ĩpudẽtiſſimũ ſit optare.Nõ ſunt hęc Pice tua:na
turæ ſunt :dei ſunt:q̃q̃ ſi aliqd tuũ ẽ hæc maxĩe tua ſunt.Vide q̃tũ min⁹ tua dici pñt
nobilitas fortunæ:ualitudo:forma:qbus bonis tã nulli cedis q̃ nec illis:quæ magis
tua ſunt huc te hortor cõuerte:hoc diu & noctu uolue/q̃tum nomẽ ei ſis qui te uſq;
adeo ditauit ut nec ſoluẽdo nec exputãdo ſis unq̃ futurus:quæ poſſides.Cogita q̃-
tũ poſſit:q te iſta poſſe uoluit:quãtũ amet:q te de tã multis milib⁹ ſibi legit:q ſenes
puer fere uinceres:quiq; nõdũ ephebus eruditorũ hominũ coronas ĩ admirationẽ
doctrinæ tuæ uerteres.niſi hoc uides/niſi ęſtimas iã nũc affirmo tibi & libera uoce
prædico/te non tantum eſſe quantũ es.Immenſum & infinitũ ẽ qd̃ mihi de te pridẽ
ſpopondi/& ſpondeo:ſed opinionem præſumptã nec oratio:nec prædicatio conſe
quitur:facio ego ut ſolent:q quãto plus aliquẽ miranť/& explicare uolunt qd̃ ſen
tiunt:eo minus id aſſequnť/qd̃ uolunt.ut q̃q̃ magnũ aliqd animo cõcipiunt:uer-
ba tñ deſint/& moliri potius q̃ dicere potuiſſe uideanť. Proinde tu ne hæc auſculta
quæ nũc de te ſcribo foraſq; ꝓmo:ſed illa potius intellige:quæ intus d̃ te ſolus & ta
citus loquor tanto hercule maiora quanto cogitatio ſermone hoc eſt.Marſilium ſa
luta & Saluiatũ tuũ.De Politiano nihil opus eſt labores quia breui(ut audio)me
cum erit.quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocũdius accidere bibliothe
cã iſtic in dies maiorẽ & ornatiorẽ iſtruæ tã gaudeo ut nihil ſupra:debẽt Florenti-
nis litteræ:& inter Florentinos medicibus & inter medices Laurentio:q̃ gentiliciũ
hoc familiæ ſuę decus/nõ minori cura fouet/q̃ rem publicam cuius adminiſtrandæ
conſtituendæq; ius habet.Vale Mediolani Kalendis Ianuarii.Mcccclxxxvii.

Hermolaus barbarus Roberto ſaluiato.S.D. E. IIII.

FAlleris Saluiate ſi qd aliud præter occupationes meas ſuſpicaris fuiſſe:q̃
obrẽ tibi nondum rñderim:uulgaris hæc & iacta ſilentii redemptio:Sed
me hercule tã uera ut niſi tu eã ꝓbes de meo ĩ te amore:fide:ſtudio male
meritus eẽ uidearis.gratiſſimæ mihi ſemꝑ litteræ tuæ oẽs:ſed ille ſupra modum: in
qbus mirandulani mei nomen atq; mentio nihil eſt uno eo mirius in litteris : nemo
quẽ laudari ornari in cęlum tolli malim:nemo a cuius prædicatione digredi minus
poſſim:in quo ſum fortaſſe:nulli tñ eſſe uideor intẽperans:tã multa in eo laus: tam
nulla fini ut iã & ambitioni & aſſentationi locus deſit apologiã eius legi:& ĩ ea me
qd ille mihi tantũ tribuit tã parũ merenti? cur ordinario teſti ne dicam gregario tã
honorifica præfatione denunciat? Illo præſertim opere quo nihil ſubtilius:uehæ-
mentius:acutius:de quo tamen ſatius eſt iudiciũ meũ:differam tantiſper dũ plane

totū plegō. Q uā autē teſcite cupis qd agam: ecquid aliud poſſum dicere q̄ ſtudeo:
publica qdem curatio: non nihil inſtātiæ ille meæ detrahit imo ſtudiis nō inſtātię.
inſto eni acrius & penſum exigo acerbius ꝙ mihi bis maior abſtulit aſſiduitate ſat-
tio quāto mihi negociorum plus acceſſit: tanto auiditatis & alacritatis plus incuſ-
ſit. Itaqꝫ ferias illas omnes quas ualitudini priuatus homo dabam in publica diſtri
buo: itaqꝫ mihi ex una cauſa deperit ac decedit alia ratione cottogo. Credo alias
ad te ſcripſiſſe aut dixiſſe tibi: qui ex me audierint inſtrumentum Ariſtotelis ita eni
logicen peripathetici fere appellant: itemqꝫ libros octo de auſcultatione phyſica:
& tris eius rhetoricos in latinum a me pridem conuerſos eſſe. Dioſcorides iam per
fectus eſt manus ei nunc a me ſumma imponit: parata: filiæ dos eſt: ꝑpediem loca-
bitur. Tū leuatus onere Ariſtotelē aggrediar totus totū: q niſi alio me deus aduo-
cet: ab Dioſcoridis edictione biennio fere ꝑdibit abſolutus utiqꝫ in logicis: & cum
eo cōmētarii: quos in poſteriores analiticos iā ꝑfecimus. poſt emiſſa hæc in ibo na-
turalia & diuina: Itē Rhetorica & Poetica ꝑti cōmētationibus ꝑtim ānotationibus
oīa eius philoſophi uolumina ꝑ uirili mea iſtruēs. Sūt.n. & in ꝑblematis & in ani-
maliū hiſtoriis nōnulla: quæ claritatē lucēqꝫ deſiderāt ea curſim & breuis annota-
mēti lumine præterfluā patus: Nihil præterea nouū aggredi tota uita: & enim cō-
primēda mihi eſt auiditas imo iprobitas hæc īgenii nedū rectibile ac fertile hēri ſe
uult. i. opoſum & ambitioſum eē uideat quotidie uerius expior q̄ dici ſolet paria eē
amplecti oīa & nihil. Vale Mediolani. xii. Kal. Nouembris. Mcccclxxxviii.

Hermolaus Barbarus Ioanni Pico. S.D. E. V.

EXamerō tuum nudiuſtertius ad nos ſaluiati opa delatū ita auide legi: ut
prima ſtatim die nec tota ſine interſpiratione totū hauſeri. Tria me in eo
mirifice delectāt: primū ꝙ oro tua docet & mouet: id qd̓ & ī ſacris lr̄is ue
teres theologos: & in ph̄ia ēt naturali pythagoricos & platōicos obſeruaſſe cōſtat
recētioribus in docēdo tm̄ ſudātibus alteꝝ qd̓ in tāta reꝝ copia & īpunitate diripi
endi tā caſtas & īnocētes manus habes: ut in hoc ſcribēdi genere ſe ipm̄ non aliū ſe
cutus eſſe uideare: atqꝫ hoc iā nec cū ueteribus nec cū neothericis cōmune: ſed tibi
peculiare atqꝫ tuū eſt: in quo qdē (ſenſum tibi meū aperiā) ita ſum affectus: ut qm̄
hæc priores illi nō dixerūt q̄ tu dixiſti: nihil fere dixiſſe mihi uideanť. Tertiū ꝙ ui-
deo te nō tā Ariſto. q̄ Platonis & ſectaꝝ eius ſacris initiatū: plenos inde hauſtus in
hanc lucubrationē cōtuliſſe. omitto q̄ multa ex Plotino egregia q̄ curſim & elegā-
Liiii. Plotini uolumina — ter attigeris: ut qcqd fere q̄tuor eius & qnq̄ginta uolumina in ſex nouenarios a por
phyrio digeſta cōtinēt nō plus legiſſe q̄ edidiciſſe uideatis. Nec illud præterire poſ
ſum: ꝙ inter nouos & ueteres theologos ita mediū te geris: ut nec illoꝝ ſimplicem
maieſtatē oderis: Nec hoꝝ ambitioſa ſubtilitate rapiaris. Ita fit ut dum alteros imi
tari uis: alteros potes: utriuſqꝫ generis optima decerpſeris: id qd̓ in ipſa quoqꝫ daui-
dici poematis enarratōe factuꝝ te ſpamus. Vale. V e. prid. no. Septē. Mcccclxxxix.

Hermolaus Barbarus Io. Pico Mirandulæ. S.D. E. VI.

Plato — SAlue hūaniſſime Mirādula. Ego uero de te tā libēter ubiqꝫ prædico ut ni-
hil maiore uoluptate faciā: nō ſolū qd nihil (ut inqd Plato) iocūdius au-
dit q̄ ueritas. Sed ēt qa ut Palemo inqt multo ē dicere q̄ audire uera iocū
Eſchilus — dius. Accidit ꝙ labore nullo ut eſt apud Eſchilū Menādrū & Euripidē ſæpe ēt non
Menāder — q̄ſita ueritas ꝑdit inuitiſſimo ēt plærūqꝫ hoī exprimiť nullis qōnibus ſed ſua tm̄ ui.
Euripides — hæc eſt tyrānis illa: quā tu cādorē tuū ſecutus humanitatē & bonitatem interpreta
ris: &

ris: & Hercule tu iam tãtus es ut qui te non laudat:iudicio & exiſtimationi ſuæ detrahat rem ſuam agunt:rationibus ſuis conſulunt:ſuam famam redimunt: qui fauent & cupiunt tuæ. Multa ſunt in diario ſuo nomina quæ tu neſcis tibi creditores tui debent: Multi cõſilium Prodici ſequuntur: Dant ut accipiant: manus manum ſcabit ut Epicharmus recinit: quanto ſane creditoribus: ideſt laudatoribus tuis minus debes: tanto plus tibi: qui eos uelint nolint creditores facis tuos. o inauditum genus æris alieni creditores eſſe non eſſe debitorem: Sed occupatior ſum q̃ ut tecũ diutius luſitare poſſim. At tu q̃ ſolutus es dii boni ut quenquam patiare feriantem. hactenus obſecro me tuleris longiorem iocum aliquem. ut admittas non poſtulo: oſcitaciunculam breuem poſtulo. Vale cum Politiano meo. Romæ idibus Auguſti. Mcccclxc. Epicharmus

E. VII.

Hermolaus Barbarus orator Venetus Patriarcha Aquileienſis Io. pico Salutem. D.

Bene eſt: bene conuenit: qui multum amas multum ut mihi pontificatum Aquileienſem congratuleris multo etiam maiora mihi tribuas & omineris: q̃ aut poſſim optare: ſi ſim cupidiſſimus aut promereri ſi modeſtiſſimus: Scio pietatem tuam erga me: uideo quanti me facias. Agnoſco uim amoris tui nihil habeo compertius: utinam aliquando ſit ut mihi tecum uiuere de natura: de deo: de ſanctis moribus philoſophari liceat: quantum hoc cupiam: quantum ſecundis meis rebus acceſſionis factum iri iudicem ſi hoc eueniat: nec poſſum exprimere nec ſi poſſim hoc utiq; loco uelim. obſecro ſi me unquam beniuolẽtia tua dignum exiſtimaſti eodem numero & loco etiam meliore ſi fieri poteſt apud te cẽſear. Her. & ſacerdos ut quem paganum ſæculi dilexeris militem Chriſti factum arctius colas & cariorem habeas. Ego te & clariſſimas uirtutes tuas tam poſſum nõ prædicare non admirari non tollere quam tu non augere ſi aſſentior aut mentior tibi hoc eſt doctis omnibus ſim contemptui tenuit me pridem ſup te rebuſq; tuis. Nunc ſtupor & eſtaſis ſcientiæ: patienter hæc leges nec exaltatum erit cor tuũ nec elatos habebis oculos: cur enim tibi placeas qui noueris hæc bona: quam poſſides non tua: nec de peculio tuo eſſe: ſed profectitia & dominica ignoſce. Rapuit & euexit me tranſuerſum ueritatis aquilo & caritatis fauonius. Vale. Ro. pridie Kalen. Apriles. Mcccclxci.

Frater Baptiſta Carme. Io. Fran. Pico. E. VIII.

Illuſtris comes ac domine Patrui tui uiri doctiſſimi ac eloquentiſſimi apologiam uel magis apologiæ prologum legi: tanta animi uoluptate: quãta ueritate ſubnixa eſt: quanta luculentia ſplendet: quanto amore ac reuerentia eius auctorem ſemper proſecutus ſum. Sed eam legendo dum cupio ſedare ſitim: ſitis altera creuit: deſiderium ſcilicet uidẽdi reliquum. quod cum tuæ dignationis munere conſecutus ero magnam fœlicitatis partem adeptum me putabo. Super greſſus eſt patruus tuus Ioannes Picus iudicio meo omnis ætatis noſtræ philoſophos his potiſſimum rationibus: q; aliis in Ariſtotelis & peripatheticorum tãtum dogmatibus æuum conſumentibus: ipſe herculea audatia omnium philoſophorum ſectas ac familias ueteres ac nouas miro ingenii uigore ſcrutatus eſt. & q; neotericis nullum orationis florem ſequẽtibus ipſe ita philoſophiam cum elo

quentia coniunxit:ut antiquam & ueram academiam inſtauraſſe dici poſſit:quæ tā
to maiore admiratione digna ſunt:quanto celeriore ſtudio & paucioribus annis ad
tantam uirtutis & gloriæ ſublimitatem aſcendit.nec uidetur ſcientiam ut cæteri la
bore ac ſtudio multiſq; lucubrationibus quæſiuiſſe:ſed totā ſimul caſu reppeRiſſe:
ut his accidere ſolet:quibus lōge aliud agentibusex inſperato theſaurus occurrit.
Fœlix ergo tanto alumno tua familia.fœlix noſtra ætas tanto uiri huius illuſtrata
ſplendore.Vale princeps digniſſime & memento quantū te niti oporteat:ut patrui
habearis dignus imitator.odio habeo iſta locorum interualla.Cupio enim tecum
eſſe:ut poſſemus ſtudiorum tu meorum & ego tuorum particeps eſſe.Iterum be-
ne uale & deum time.Mantuæ.die.xxix.octobris.Mccccxciiii.

Mattheus Vero.canonicus regula.Ro.Saluiato.S.D. E. IX.

INterpretatio ſex dierum:quibus deus condidit omnia Io. noſtri Miran.
quam dono mihi miſiſti:ab illo Heptaplus inſcripta atq; notata & ſi pla-
ne huiuſmodi ſit ur a legente & percurri ſimul & intelligi haud facile que
at ita me tamen initium operis incendit & traxit ut cupidus finis anhelum nuſquā
ſpiritum retinens:illud nō tam deguſtauerim:quam certe uotauerim ruminandum
per moram acriori deniq; ſtudio & longiore lucerna. Viſus eſt mihi Io. hic noſter
non modo philoſophiam omnem & quicquid naturæ legibus continetur callere
ac bene ſapere:ſed ſuper humana etiam ſeſe attollere:peruolare ſublimia:& arcana
myſteria ſacramentaq; cæleſtia ad myſticos ſenſus allegoriaſq; flexiſſe: quæ noſtri
temporis:qui ſapientes habentur & eruditi : uix aut notant aut prorſus intentata p̄
tereunt:difficillima atq; cæleſtia hic enucleat: & quantum res patitur:ſole ſplendi
dius aperit patefacit:illuſtrat:& quod mirabile eſt iuuenis adhuc & in ſæculo agēs
apud Dionyſios:Hilraios:Damaſcenos:Aurelios:Ambroſios:Hieronymos & pri
ſcos huiuſmodi reliquos ſanctiſſimos: & rariſſimos uiros ſe proxime iungit:quem
omnis ſit admiratura poſteritas: cum liuor quieuerit: & auctoritatem dies lēta prę
Ingenii ſcripſerit. Q uid ſupreme Deus daturum illum arbitremur ſi par aīo ei uita cōtige
Mirandu rit:qui prima barba quod in Origene atq; Hierony. obſtupeſcit antiquiras latinis
lani oſten litteris græcis æque eruditiſſimus iam ſit hebræaq; nec ignoret: etiam in ſacris præ
ratio terea tantum equidem poſſit quantum uix credibile eſt quenquam alium poſſe:ue
rum quicquid delitiarum expectamus in proximum de pſalmis carminibuſq; Da-
uid quæ tractat iampridem interpretatur/& explicat/rimatus infinito labore:quid
latini omnes græci:hebræiq; ſuper iis ſcriptum reliquere: ad quod negocium perſi
ciendum lætor meo hoc tempore noſtro in feſulano cœnobio ocium ſibi delegerit:
quem plane & uidere:& audire fœlicitas eſt:habeoque itaque tibi mi Rob.gratias
quantas ſane poſſum:qui imprimis opus tam diligenter & emendate curaueris im-
primi:quod ad communem utilitatem & generoſi tui animi laudem ſpectat:ſubin-
de q; me protinus illo donaris: in quo ut gratus tibi ſi quo modo poſſum uidear en
noſtrum aliquid accipe:quod uiciſſim legas & forte deguſtes: cæterum uale:& fœ
lix in Chriſto age.ex abbatia feſulana.

Hermolaus Barbarbarus Ioanni Pico.S.D. E. X.

NOn me latet: neq; unquam dum patauii uitam degeres latuit Io.Pice Mi-
randula:quanta eſſet ingenii tui præſtantia:quantaq; facunditas:quod tu
cum pluribus rębus ſemper:tum uel maxime hac tua eruditiſſima in mo-

ſen enatratione

ſeu enarratione planius indicaſti. Ea.n. ut de me ipſe loquar omnem meam opinio
nem: quam de te pridem conceperam optimam non confirmaſti modo uerum etiã
mirum in modum fouiſti auxiſti: & ad apicem quoq; euexiſti. Profecto adeo ſum
hoc tuo in opere legendo delectatus: ut nihil aut præſtantius aut dignius haberi
poſſe exiſtimem: quod ab omnibus ſit aut legẽdum aut audiendum. Nam cum hoc
tuo luculentiſſimo opere complura laude digna eẽ noſcantur: quæ ſiue coniuncta
modo ſeu per ſe etiam ſingula plurimum ualerent illud in primis uidet̃ ꝙ ut diui-
nius non ut humanus ore (ut inquit ille) diuino es locutus. Præterea eam tu ſis ade
ptus in enarrando moſeos enigmata facillitatem: quam Ieſus Chriſtus tibi uni be-
ne alioquin de eo merenti conceſſiſſe uidetur. Præterea nemini: non ignoro enim
hoc potius ſupra cæleſtis cuiuſpiam naturæ eſſe munus quam inferiori ulla incem
paratum. ſiquidem non fieri poſſe humano ingenio quempiam per hos tuos: qui
pauci ſunt annos/tris linguas percurrere ne dicam quidem ſatis callere ut tu calles.
Deinde eas etiam pernoſcentem tam abſtruſos tanque reconditos ſenſus moſeos/
ſoluere pariter & interpretari: demum non inculte neq; barbare. Sed romano & la-
tino ſermone loqui & ſcribere: quæ aggreſſus es. Ita.n. ut tu ſcripſiſti: paucis quos
æquus amauit Iuppiter ſcribere contingit. Quare te ut alterum Hiero. trium lin-
guarum peritiſſimum poſteritas commendabit. Proinde tibi gratulor/ꝙ nomen
tuum æternum/ſempiternumq; reddidiſti. Et.n. hac tua utiliſſima lucubratione tan
tum ſint tibi debituri omnes litterarum ſtudioſi ꝙ eam omnibus legendam dediſti:
quantum Platoni/ Ariſtoteliq; uniuerſæque peripatheticorum ſcholæ ſeſe debere
fatentur. Quorum in numero me aſcribi uolo/ quandoquidem tui amantiſſimus/
tuiq; ſtudioſiſſimus ſim/ſemperq; etiam fuerim. Vale: & me tuæ præſtantiæ com-
mendo plurimum. xii. Kal. Octobris. Mcccclxxxix. Venetiis.

Tuus quantus quantus eſt Sebaſtia. priolus clariſſimi Petri
Sancti Marci procuratoris filius.

Hieronymus Donatus Roberto ſaluiato. S. E. XI.

PRouocatus ſum abs te in amore grandibus blandimentis paulo ante ſua-
uiſſimo heptapli munere. Dein proximis humaniſſimis & elegantiſſimis
litteris tuis: utrunque per ſe ſatis eſſe potuit ad omnes amicitiæ numeros
complectendos. Acceſſit eodem ſeraticus noſter in litteris & moribus tam probus
quam elegãs: cuius etiam cauſa te non ſummopere amare non debeo: ex quo quan
tum humanitati tuæ debeam/malo mihi conſcius eſſe/quam ad te ſcribere. Pici er-
ga me beniuolentia iam ante perſpecta uel in fide teſtimonii tui gratiorem apud
me iudicaturam meretur. Scio quanti facere debeam amari & laudari ab eo homi
ne in quo doctrinarum & morum præcia cum ſumma æui noſtri gloria conſenſe-
runt. Illius Heptaplum admirari magis quam iudicare conuenit. Id ſcribendi ge-
nus me mire delectat: ꝙ non aliunde uberiorem ſegetem uideo & doctrinæ & eru
ditionis quam ex ſacris litteris. Sed ea audacia fœlix eſt in pauciſſimis inter quos
picus meus. Illum quantum potes meo nomine ſaluere iube/uel hoc ipſo mihi ma
xime carus ſum: ꝙ eum uehementer amo. Tu Saluiate mi tantum tibi de me polli-
ceberis quantum præſtari conuenit ab homine amiciſſimo/ & beniuolentiſſimo.
Vale Mediolani die. xxv. Octobris. Mcccclxxxix.

Baptiſta guarrinus doctiſſimo principi Io. Pico Miran. S. E. XII.

PIctorius noſter ſuo ſibi celeriuſculo gradu proximis diebus tuum ad me
munuſculum attulit:hui quid dixi munuſculum ob numerum chartarū
munus potius maximum ob latam multiplicemq́ȝ ſcientiam/& facundiā
libelli tui:de quo quid attinet a me multa ſcribi cum omnium ſententiis: quorum
ſunt in Albo iudicia iam ſit aſſecutus ut nec laudatione creſcat:nec uituperatione
minuatur. finiam uno uerbo ex tuo(quando ita uis)præceptore factus ſum tibi di
ſcipulus. Itaq́ȝ caue alio poſt hac nomine me appellaſſes. per noſtri auditorii hal-
cedonia plegi omnia:relegiq́ȝ addidici multa:didici plæraq́ȝ:ego antea tam te ama
bam q̄ qui maxime. Nunc de hoc munere te plus etiam hoc eſt ſupra uires amo:&
ingenium ſuſpicio tuum. Ita fac mi Pice. perge his monumentis: cum de reliquis
litteratis:tum de ſacræ philoſophiæ ſtudioſis quæ uera eſt germanaq́ȝ philoſophia
exſtimanda/bene mereri teq́ȝ eripere morſibus edacis æui:ſcito autem expectari a
te maxima:ut ab eo in quo excultam humanitatis elegantiam cum reconditiore q̄
ferant hæc tempora philoſophia coniunctam intelligant oēs. Si quid iſtic eſt boni
libelli quod meorum ſtudiorum intereſſe arbitreris/meū quoq́ȝ animū eo cibo par-
ticipia:Noſti huius urbis librariā inopiā. noſti & meū ſtomachū iuuant noua ma-
gna tamen νοσοπαλοια auiditatē exaturant:tenes quæ ſint. Intelligenti pauca. Ma
gno Laurentio medici/ſi ulla dabitur occaſiuncula:quod abſq́ȝ moleſtia tua fiat:me
commendes rogo. hoīs. n. in tanta fortuna & doctrina admiror & uirtutem tacitus
ueneror. Vale decus muſarum. Ferra. Kal. Nouēbris. Mcccclxxxix.

Chriſtophorus Landinus Roberto ſaluiato. S. E. XIII.

QVāgratum quāq́ȝ iucundum præclariſſimum mihi tuum munus fuerit/
ne altera quidem iliade ſatis pro rei magnitudine exprimere poſſe confi-
dam. Quid enim ante te cum liberaliſſimo homine: tum doctiſſimo uiro
conueniētius proficiſci:aut ad me litterarum cupidiſſimum expectatius afferri po
tuit:quam pici noſtri uiri in omnibus litteris ad doctrinis noſtra ætate facile prin-
cipis exacta illa in moſeos geneſim heptaplus:mirifice conſcripta. nam cum apud
infinitos pene hebræos/plurimos arabas/græcoſq́ȝ ac latinos nō paucos docte di-
ſtincte/eloquenterq́ȝ eam rem ita tractatam uideamus ut ne uerbum quidem addi
poſſe crederem:ipſe tamen nouo pene argumento/uniuerſam rem exordiens atque
inſolita eodem uia perueniens/quæ tritiſſima iam & apud omnes uulgata uideren-
tur:ita deſcripſit/ut etiam qui doctiſſimi ſunt ueluti noua atque inaudita admiren-
tur. Quamobrem me qui nunquam ethruriæ fines hactenus egreſſus ſum per
omnes terrarum regiones atq́ȝ tractus nullo equo delatum/nullis iumentis proue-
Notanda ſimilitu-do — ctum:ſi perpetuo rationis ſuæ uehicullo allectum:nullo negocio prouexerit:ac de
inceps continente relicto non arioneis delphinis/ne dicam humanis nauigiis/per
omnia maria ſua enarratione ueluti neptunnio curru uectatum perduxerit. hæc ꝑ
fecto magna omnibus atq́ȝ incredibilia uideri poſſunt. Verum alia ſunt maiora atq́ȝ
maiori admiratione digna. Nam ab aquis elatus/neſcio an oloriuis pennis. an deda
leis pegaſeiſq́ȝ alis:per omnem aerem:per omnem æthera: ad ſummum uſq́ȝ corru-
ptibilium

ptibilium rerum culmen/non ducente modo illo: ſed ſubuehente perueni. ſtupore extremo res profecto digna eſt: mundum hunc inferiorem atq; elementalem pera-graſſe. Sed longe maiorem ad cæleſtem perueniſſe: lunæq; orbem primum mercu-riiq; deinceps/ac Veneris penetraſſe: ſolis radios uidiſſe: Martis ardores ſenſiſſe: ac poſtremo & Iouis ſalutares: & Saturni graues radios cognouiſſe. Tum poſtremo octauam illam ſphæram ardentibus ſtellis refulgentem: hoſq; omnes cælos non ſimplici uniformiq;: ſed triplici triformiq; motu rotari animaduertiſſe: quæ tamen omnia in ſenſus noſtros quis cadere ignorat? Tertium autem mundum idem ita prouolandum mihi dedit ut conſopitis omnibus ſenſibus (hi enim huiuſcemodi in ſpectioni obſunt potius quam proſint) ſola mente: ſola enim ea hæc tanta ſpacia peragrantur & conſpexiſſem profecto/& perſpexiſſem. Sed illius acies ueluti no-ctua ad ſolis radios cecutientes tantum ſplendorem ſubſtinere non potuit. Qua-propter quicquid in huiuſmodi peregrinatiõe/ſeu ut uerius loquar in patriam red ditu uel me latuit/uel oculos noſtros effugit: non index ipſe: ſi is cui indicabatur in culpa facile deprehenditur. Nam Ioannis Pici Mirandulæ diuinum ingenium om nia demonſtraturum ſe & recipit & præſtat. Quid igitur mi Roberte eſt: ꝙ ego ti-bi debere non fatear/tanto munere a te ditatus; quod quidem ego quam primum guſtare cœpi: tanta ſemel auiditas excitata eſt in me: tãtuſq; ex pabuli ſuauitate epu landi amor: ut omnis moræ impatiens: nihil malis mandendum mandauerim. ſed uelut auidiſſimus iuuencus cuncta ſolida deuorauerim. Verum cum continuata lectiõe rem uniuerſam peregiſſem eiuſdem pecudis more congeſtans in ſtomachũ ad os reuocans diligentius ruminaſſem: tunc uero mira apparuit ſuauitas: tunc qualis nunquam ſtupor inceſſit. At dices. non ne antea hominis doctrinam admi-rabaris? admirar quidem ita illum in omnibus diſciplinis uerſari/ut in ſingulis ta-men excellere uideretur. Nullus eum in phyſicis nullus in mathematicis diſpu-tanté locus fugiebat in metaphyſicis uero & in omni theologię genere/ſiue eã quæ ras: quæ a Mercurio excitata/& a Pla. conſumata eſt: ſiue noſtram atq; chriſtianam omnium excellentiſſimam. atq; ueriſſimam: nihil noſtra hæc ſæcula / & aliquot eti am ſuperiora illo eruditius uiderũt. Sed ne forte putes (quo uitio plæriq; noſtrum elaborarunt) ipſum a ſapientia eloquentiã ſe iũxiſſe: non ne & grauiſſime. & copio ſiſſime: prætereaque ornatiſſime omnia deſcribit: ut priſcis illis oratoribus iure ſuo optimo admiſceri iam poteſt. hæc igitur ita de illo hactenus admirabar ut nihil hu iuſmodi adinuentioni addi iam poſſe putarem. Verum ſua heptaplo perlecta admi rari iam cepi ꝙ illa ſuperiora admirarer. Quapropter neq; temere neq; ſorte qua-dam/ſed deo ita iubẽte/eueniſſe crediderim: ut diuinus hic uir tribus his nominibuſ inſignis euaſerit. Ioannes enim ſiue dñi gratia. ſiue in quo eſt gratia/ſiue cui donatio a deo facta eſt/interpretatur. Quis non uideat nõ potuiſſe eum quam aſſecutus eſt doctrinam ſine præcipua maximaq; dei gratia aſſequi? In pico autẽ eam roſtri du-ritiem ſcimus eſſe id capitis robur: ut nullum neq; tam oſſeum (ut ita dixerim) neq; tam lapideum lignum inuenias: quod hæc auis non perforet: atq; in eo latebram: quo ſeſe recipiat: nidumq; congerat artificioſe excauet. Eodem ergo modo nihil ex omnibus diſciplinis humano ingenio tam difficile cognitu eſt: quin ipſe eius quæ que duriſſima tondens penetrauerit: nidificauerit: pullos excuderit: atq; produxe-rit. Cum uero omnia in eo uiro miranda ſint: quis non Mirandulanum eum appel-

Quã be-ne hic pi-cus laude-tur

laudum duxerit. Quamobrem ut tibi qui illius familiaritate aſſiduo utaris gra-
tulor:ſic mihi doleo:mihi inquam:qui in hoc me infœlicem putem:cui propter mul
tas neceſſariaſq; occupationes meas illi/quod ardentiſſime cupio noctes dieſq; ad-
hærere non liceat. Si.n.liceret:a latere non dico ſenis/ſed iuuenis nunquam diſce-
derem/eius dico iuuenis in quo omnis ſapientia: omnis doctrina ſenilis/canaq; eſt.
Tu autem:cui longe maius ocium fortuna obtulit:natura autem ingenium excel-
lens tribuit.quod tamen deinceps diuturna tua in omnibus bonis artibus exercita
tio uſuſq; frequens auxit atq; expoliuit fruere hoc tibi cælitus delapſo bono.hauri
ex hoc uberrimo fonte/uel potius immenſo occeano:atq; tantum hauri: quantum
non ſolum ad præſentem:uerum & ad futuram omnem ſitim ſedandam ſatis eſſe po
teſt.Reputa ergo te:computa:diſputa tecum/quam pauciſſimis mortalibs tantum
boni unquam euenerit.Gloriatur Alexander ille magnus in Ariſtotelis tanti phi-
loſophi tempora incidiſſe. At tibi Ariſtoteli Platonique ſimul familiariter con-
uixiſſe fœliciſſima tua ſorte datum eſt : atq; ita Ariſtoteli atq; Platoni/ut in illis
præter ueterem academicorum peripatheticorumq; doctrinam:Paulos noſtros
Ioannes Dionyſios: Auguſtinos: Hieronymos: Thomas reliquaque huiuſce-
modi lumina relucere uideamus. Quamobrem ex his rebus collige quantum uel
te ipſum/uel ex hoc amare debeas optime Roberte:cui & ipſa fortuna obtulerit &
in tu tua prouidentia profeceris ut hic uiro & familiarem apprime reddideris.
Vale.x.Kalen.Decembris.

Alexander corteſius Pico ſuo.S. E. XIIII.

EGo in tota uita nullam maiorem cœpi uoluptatem quam nuper ex litte-
ris tuis: & quanquam ſumma omnia de te credideram: uiciſti tamen(fate
or)opinionem meam;atq; ita uiciſti ut iam gloriæ tuæ etſi longe lateque
diffuſa eſt / anguſtos tamen terminos putem. Loquamur apertius & procul ab aſ-
ſentatione a qua Illuſtres animi ſemper abhorruere:Quid in te eſt non egregium?
Quid non admiratione dignum?Singula poſſent quenq; honeſtare quæ in te om-
nia pariter ſunt collata.omnibus(ut ita dicam)unus omnes ueneres ſubripuiſti.
Et quanquam maiores tui eo acceſſerunt.quo non niſi a ſe genii facile peruenirẽt:
Tu tamen tantus euaſiſt / ut maiorem illis reddere:quam accepiſti gratiam uidea-
re.Et auctoritatem quidem reliquis ſenectus affert: tuam uero dignitatem iuuen-
ta extollit & quam alii tempore/tu inuicta uirtute ſuperaſti. Meo quidem iudicio
extra omnem ingenii aleam poſitus es/ac te ut græcas perquiram laudationes: cui
merito conferam non inuenio: & ad ſummam parem tibi aliquem quandoq; fuiſſe
opinari licet/uidere autem hoc tempore non licet.Dent ueniam ingenioſi omnes
multum ab uno Pico omnes ſuperantur.Quem ita naturæ benignitas fouit/ut ip-
ſi quoq; uirum uideri debeat tantam in unum laudum cunctarum copiam eſſe con
ſertam. Quid erubeſcis? an me falſum putas? equidem cedam ſi amori tribue-
ris qui cæcus pingitur. Sed teſtes habeo Politiano meo: qui in me ſolo deci-
pitur: locupletiores & ſi ille indies ut audio non minores auget auri diuitias
quam orationis:eoq; illi gratulor æque ac gratias ago utinam poſſideat copiæ cor
nu/poſtquam neq; immemor eſt hoſpitis neq; ueteris amicitiæ noſtræ.De puccio

autem

autem hominum amantiſſimo alias: Quis illi non ſe debere cupiat: ſed diutius remoror altioribus ſtudiis incumbentem: Et Marſilium ficinum philoſophorum ętatis noſtræ principem ridere uideo has nugas: Quid ni rideat? qui mortalia omnia non minus penſat quam deſpicit. O qui me in ueſtram academiam ſiſtat & ingenti ramorum contegat umbra. Præſertim ꝙ cælum hoc mars ſolus habet/nõ ullus aratro dignus honos/ſquallent abductis arua colonis. & curuæ rigidum falces uertuntur in enſem. Sed contenti ſumus hoc catone. Tu interim collige ex his quiſquiliis amoris mei fructum/nec paruifeceris amari a me ſed uicẽ redde. Deſiderium enim tui lenire põt ſpes hæc cum credula mutui in qua totus conquieſcam. Sis fœlix latinæ princeps iuuentutis/& memor mei uiue. vii. Kalen. Ianua. Ex gradulis uelocius quam aſparagi coquantur. De panegyrica epiſtola ad Laurentium medicen quid ſentiam: ſcribam cum licuerit/cum Romæ fuero. dedidici pene litteras tanto in ſeceſſu ut uides/& niſi tecum contrahendæ confirmandæq; beniuolentię ſtudium cogeret non uſq; adeo humanitate ac lenitate tua abuterer. Nunc boni conſule. Item ερρωσο meum mel. Vale iterum. Marſilii laus

Hieronymus donatus Io. Pico ſuo. S. E XV.

QVæ meæ partes eſſe debuerant eas omnes tibi ſumpſiſti Pice doctiſſime: te ipſum apud me negligẽtiæ inſimulans/& in eo crimine cuius ego apud te maxime reus ſum/excuſationem quærens: parum tibi uidetur alios ingenio & eruditione præcellere/niſi modeſtia quoq; & humanitate uincas nõ ſolum alio ſed te ipſum. At uero obſecro harum uirtutum munera ita amplectaris/ut nobis quoq; aliquam obeundi quoq; officii noſtri occaſionem relinquas/ne dum harum omnes tibi partes uẽdicas/nos inhumani atq; inciuiles habeamur. Qua ego in re: quæ mea eſt impudentia/iam non excuſo negligentiam meam: ſed accuſo humanitatem tuam. ꝙ ſcribis te non temperariam mecum: ſed perpetuam amicitiam ſtatuiſſe: non ſolum ea cauſa tibi me plurimum debere intelligo: uerum etiam recte mihi amicitiam definiſſe uideris: quæ temporaria cum ſit/iam amicitia eſſe non poteſt. Illud ſcito me eam in meorum ornamentorum delectu ſepoſuiſſe. Quid enim mihi accedere poteſt præclarius/quam a tanto uiro non laudari ſolum ſed etiam amari? Hermolaum noſtrum incredibilem doctrinarum tranquillitatem & ſtudiorum φιλοσοφιας cura maxime utilitate eruditum uideo eſſe ſummum ac rarum quiddam quod ſperare poſſunt litteræ eo incolome: Eius ego conſuetudinem: quã mihi tantopere inuides eadem penu ſeruo/qua & amicitiam tuam: nihil præterea adeo θαυμαστον cenſeo quod aſſequi ingenio & eruditione non poſſis/præſertim ꝙ audio te istuc demigraſſe: quod ego conſilium ita laudo ut magis laudare nõ poſſim. Nam ουδεν γλυκυτερον ησαν ενδεικατ ego Politianum tibi inuideo hominem fertiliſſimi & facundiſſimi ingenii: cuius ruſticum nuper legi: uiſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ & cui ea de me pollicerim a te meis uerbis poſtulo: quæ ab hoĩe amiciſſimo expectare poſſunt. Vtor aũt te internuncio in auſpicanda mihi cum eo beniuolentia/fretus humanitate tua tamen ꝙ των νουσων κοπυρασ τοματι per te qui eruditiſſimus es me conciliari conuenit. Vale: & puta nihil mihi tuis litteris eſſe iocũdius. plura laxiore ocio ſcribã ad te. Venet. xvii. Kalen. Ianuarii. Mcccclxxxiiii.

Philippus Beroaldus Io. Pico Mirandulano. S. E. XVI.

COenaturus apud Minnm Roſcium qui in ſtudiis litterarum eſt politiſſimus:& ſenatus noſtratis maximum ornamẽtum/lectitabam Plautinas fabulas urbaniſſimis ſalibns ſcaturientes. cum mihi litteræ tuæ allatæ fuerunt oppido quam litteratæ/quã teſæ/qnam emunctæ: ſtatimq; ſepoſito comico lepore/lepidiſſima tua ſcripta feſtinanter legere incæptauimus. Dii boni quantum in illis uenuſtatis:quantum eruditionis: quantum maieſtatis ineſſe cognouimus. Magna Io. Picum fama præceſſerat:maior inuẽtus eſt:nihil protritum: nihil triuiale reſonant tuæ ſcriptiones. Res uerbis uerba rebns adamuſſim quadrant latine loqueris & puræ elocutione uteris ſplendida atq; magnifica. Dialecton babes plenam iocunditatis atq; candoris: ſupellectilem uerbornm optimorum copioſiſſimam:Sententias crebras atq; rotundas: tam luculenter tam eleganter animi ſenſa depromis ut uni tibi dii immortales dediſſe uideantur quod quam pauciſſimis dederunt uidelicet optima ſentire & optima dicere. idq; non minus uerſu quam proſa oratione complecteris. ſcribunt Liuius & Homerus prope diuinitus non omnia uni deos tribuiſſe. hinc eſt ꝙ ſæpe legimus alios eloquentia præſtantes alios eruditione præditos floruiſſe:pauciſſimos uero & eloquentes & eruditos ſimul & extitiſſe. hinc duo romanæ linguæ culmina Terentius Varo & M. Ci. referuntur: a quorum altero rerum:altero uerborũ doctrina petebatur. alter doctiſſimus undecunq; a Terentiano: alter eloquentiſſimus ab omnibus nuncnpatur: Virgilium ut inquit optime Seneca illa fœlicitas ingenii ſoluta oratione deſtituit: Cicero carmina ſcriptitauit nulla uenere nulloq; lepore:muſis ſcilicet inuitis atq; repugantibus. Tu uero & doctiſſimus es & eloquentiſſimus: Tu proſa polles & uerſu. ſcribis legenda:calles ſcribenda. Tu muſarum alumnus merito potes nuncupari:qui nõ ut multi unam alteram ue crateram muſicam ebibiſti: ſed tanquam alter Apuleius epotaſti crateras omnis & imprimis illam philoſophiæ limpidam atq; nectaream: quã pauciſſimi primoribus uix labris attingũt: uixq; a limine ſalutant. O magna fœcunditas animi. O immortalis ingenii beatiſſima ubertas: quæ in Pico Mirandulano adhuc puero adhuc ephæbo tantas uirtutes excudit: tam multiiugas diſciplinas infudit: tantas animi dotes inſeruit: Qui ætate tyrunculus eſt eruditiõe ueteranus. Perge uir doctiſſime quo cępiſti effice ut creſcẽtibus annis ſcientia augeatur: Ingenium adoleſcat memoria fiat uegetior atq; adminiculatior: Qui in iuuenta es noſtri ſæculi decus & uirtutis exemplum. Qualis es futurus in ſenecta? Papinianus a Spartiano iuris aſylum & doctrinæ legalis theſaurus nominatur: Tu a nobis aſylum ingenuarum diſciplinatum nuncupaberis. Tu nobis quotiens abditum quippiam in litteris Iterioribus occurret theſaurus eris immo ut uetius loquar iam nũc theſaurus es. Omnia etiam penitiſſima in litteris tibi ſunt ad manum: omnia præſto occurrũt orbis ille doctrinæ qui laudatur a doctis tibi in famulatu eſſe uidetur: Tibi græce latinæq; litteræ ancillantur: Tibi licet ingenium nunc hac nunc illa meditatione uegetare, altera enim alterius eſt condimentum. Et ut terras uaria ac mutata ſemina recreant atque reficiunt: ita mutatio ſtudiorum animos refouet ac amœnat. Tibi licet ingenium dulcioribus poetices ſtudiis exhilarare: ſi quando auſterioribus philoſophiæ dogmatibus laſſeſcit. Tu denique in arce ſtas atque faſtigio bonarum diſciplinarum: cum nos in primo uix clino ſudemus: Tu gradatoris gradu: arctam uirtutis uiam conſcendiſti: nos teſtudineo ac formicino inceſſu conſcendere conamur: & in confragoſis callibus laboramus ſub-

Vide apuleium lib. quarto floridorum

inde

inde labantes ſubinde nutabũdi ac titubãtes. Scribo qđ ſentio: ſentio qđ ſcribo calamus cũ mẽte cõcordat. Incredibili deſiderio afficior te una cũ Politiano uiſendi: cui deſiderio intra paucíſſimos dies faciã ſatis. nam Minus roſcius q litteratorum omnium eſt amantiſſimus: qui nos ambos potiſſimum miro amore proſequitur: feriis hiſce paſchalibus iſtnc uenturus eſt ad uota ſoluenda. Ego hominem comitabor. Tunc dextram copulare uiciſſim licebit: & mutuo colloquio frui. Tunc ego litterator & grãmatiſta uos litteratiſſimos adibo alloquar ſalutabo. tunc ego qui hic ſapere uideor: iſtic fortaſſe muſſabo. uel tanq̃ anſer inter olores clangore obſtrepere pſonabo. Interea uale litterarum aſylũ: meq́ mutuo ama: & Politianum deſideratiſſimum meo nomine ſaluta. Bononiæ ſexto idus Mar. Mcccclxxxvi.

Bartholomæus Fontius Roberto Saluiato. E. XVII.

SAlue ſiquidem unq̃ ſumma cũ uolnptate Roberte legi Picum tuũ ꝓxima nocte legi duabus de cauſis: & quod a te uiro amiciſſimo mittebatur & ꝙ auctorem operis per ſe amarem quem adhuc non legiſſe mihi turpe putabam fore. Ex quo uero tua benignitate quod maxime optabam ſum conſecutus. Et tibi pro tali munere ago gratias: & illi uehementer gratulor ꝙ tantum opus ab omni chriſtianitate cõcelebrandum ediderit in quo equidem ambigo magis ne mirer plurimarum maximarumq́ rerum inuentionem: an in tanta uarietate tam incredibilem ordinem: an in tam laborioſis deſcriptionibus elegantiam tãtã orõnis: Nã quid in heptaplo cõmemorem quæ maximæ operum auctores cõmẽdant: nullam eſſe loquacitatẽ nullum tumorem: & ſine ulla liuoris ſuſpitiõe modeſtiam in omnibus ſingularem. utinã uero huic tuo ſuauiſſimo & optatiſſimo muneri cõſimile munus reddere potuiſſem quo cerneres animum in te meũ ſignificantius. At quod potui abunde nuper orationem a me habitam ad Mathiam coruinum regem iam primum omnium ad te miſi. Quã tu ipſe cum legeris Pico quoq́ tuo legendam dabis: Quẽ omnium ætatis noſtrę quorum ſcripta adhuc uiderim in omni doctrinarum genere præſtantiſſimũ iudico. Vale. & me ut facis mutuo dilige. E. XVIII.

Baptiſta guarinus doctiſſimo principi Io. Pico Mirandulæ. S.

NOndũ cõcedo ſedum te litẽ dari oportere. nam facile poſſum tuas iſtas captiones i te αντιστρεφοντα. Si tibi præceptor ſum cur mihi nõ obſequeris? Si non ſum cur me præceptorẽ appellas? Neq́ ideo nomen hoc recuſo ꝙ te diſcipulum ſpernam quem mihi præceptorem aſſero. Sed ꝙ tuã doctrinam & ueneror & prædico. In qua te neq́ ingenium meoꝝ uota neq́ tranſuerſi calami ſigno: neq́ minuta cerula: neq́ obeliſco deniq́ aut aſteriſco tantum promoniſſe mihi conſcius ſum. Sed in nouum quoddam iudiciarium genus ut uideor incidimus: dum tu mihi eã poſſeſſionem aſſerere cõtẽdis qua ego conor. Quæ unq̃ rhetorum cauſa huius generis actorem aut reum habuit? ego mi Pice nunq̃ in hac pugna tibi herbã porrigã niſi prius bona cũ gratia cõpoſuerimus ut quãdo aliter nõ ſuccũbis uterq́ noſtrum alteri præceptor pariter & diſcipulus iudicetur. Sed obmiſſis iocis ſeria agamus & heptaplus tua & tu ipſe tibi merito placere potes. Cum omnia doctorum hominum pũcta ita ſis aſſecutus ut ne in tabella quidem latebra liuor ullus appareat. Idem in reliquis ſcriptis facilius tibi datum iri ſperandum eſt cũ uſus ẽt acceſſerit qui ſolet in ſcribẽdo magiſter hr̃i optimus. qđ ad me attinet gaudeo uehemẽter laudato uiro & ab oĩbus ac ubiq́ laudãdo Laurẽtio me in ore eẽ. Addito ꝑſertim Politiani calculo: Cuius ego copioſam & arcanã multiplicis diſciplinæ le-

ctionem ita amplector ut admiror ita admiror ut commendare non deſinam. Q uo
Nota. ſit ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni triumphi inſtar exiſtimem. quod libro-
rum meorum indicem petis id mihi laborioſum eſt & inutile. ſatis erit ſi pro tempo
re poſtulatis meis inſeruies. Nunc Martianum capellam & ſenecæ quęſtiones na-
turales: opto ſi modo emaculati ſint codices. nam qui apud nos ſunt opera ſybillæ
indigent. eos ſi impreſſos emere poſſim gratius mihi erit. ſin minus non longo poſt
liminio tui ad te redibunt. Vale ſpes mea & bonarum diſciplinarum meq; amare p
ge. Ferrariæ nonis Decembris. Mcccclxxxyiiii.

Angelus politianus Ioanni Pico Mirandulæ ſuo. S. E. XIX.

ARſi pene ſp (nimis improbe forſitã) ſed arſi tamen ſemp ſtudio famæ ppe
tuæ: ſic ut p nihilo ſupſtite glia cõferret. Sed qm quæ ſcribebã uix etiã ue
tuſtatẽ nois pollicebant: extitiſti tu Pice q quod ego non poterã pſtiteris
dedicato ſcilicet cõmẽtario de uno & ente (ſic eni titulũ facis) in quo riuos p lyceũ
decurrentes & academiã reuocas ad unũ caput. & cũ phia magis una q gemina no
Fabule al ſtrã quoq; theologiã copulas. Q uod igit iã glauci gramen reqrã uicturus ęternũ
luſio p te: ſed & tecũ narrabit autẽ qñq; poſteritas: fuiſſe olim politianũ quẽdã quẽ tantĩ
fecerit ipſe quoq; Picus/ oĩum doctrinaꝝ lux: ut ne libꝝ qdẽ nũcupare illi pulcher
rimũ de reb9 altiſſimis dubitauerit. ago itaq; tibi grãs p imortalitate: ſed: imortales.
Vale. Marſilius Fici. Florẽtinus Germano de Ganai Pariſii pſidẽti. S. D. E. XX.

CErtior eẽ uis de obitu Pici Miran. tibi ut uidet adhuc incerto: grauius cer
te dolere uis germane. Nã cũ grauiter hactenus hoc ãbiguo damno dole
as: Certior pfecto factus grauiſſime mox ut puto/ dolebis. Præſtabat for
ſan dubia quadã iactura mœrere/ q cruciari certa. Heu qd rogas deſideratiſſime mi
germane. Ambiguus eqdẽ adhuc eẽ mali. Nec ſine lachrymis impſentia poſſum te
reddere certiorẽ. Supiore nouẽbre quo die Carol9 rex frãcoꝝ magnus urbẽ nrãm
Florẽtiã eſt ingreſſus: Nr Mirãdula nos deſeruit: tãto ferme dolore lr̃atos afficiẽs/
qto rex iterim gaudio ciuitatẽ ita puidus loci genius & populi gaudio lr̃atorũ ge-
mitũ cõpenſauit: & p extincto phico lumine regiũ interea lumen accendit. Ne for
ſan obſcurior eo die Florẽtia uideret: Mirandulanũ lumen extinctũ inq terris: cęlo
redditũ. Ea enim Picus hilaris ſecuritate ex hac umbra uitæ migrauit: ut ab exilio
quodã i cęleſtẽ patriã uideret pculdubio redituꝝ. Deſideras pterea ſcire quæ pi
cus olim compoſuerit: uel quæ mõ cõponeret: Exameron Apologiãq; ac de uno &
ente cõſcripſit: epiſtolaſq; nõnullas. Q uicqd de amore olim feruente adhuc adole
ſcẽtia cõpoſuerat: iudicio deinde maturiore dãnauit: uoluitq; penitus aboleri: nec
ſine illius iniuris edi põt. Noui equidẽ ultimã pii hoĩs uolũtatẽ. Nã & ętate mihi fi
lius Picus erat & familiaritate frater: & amore prſus alter ego. Moliebat quotidie
tria cõcordia Ariſto. cũ platõe: Enarrationes in eloqa ſacra: Cõfutatiões aſtrologo
rũ. oĩa qdẽ tã facũde q ſubtiliter diſputata. Sed q ſtilo luculẽta. tã nouis obſcuriſq;
characteribus adũbrata: ut uix ab eo legi poſſent. Itaq; necdũ abſoluta ab eodẽ uł
recognita ſunt: nec ab aliis niſi forte uaticinẽt: exſcribi poſſũt. Nã ſi forte poſſent:
nec adeo deſideraremus Picũ noſtrũ: uelut abſentẽ: nec ulq ſuſpicaremur extinctũ.
Sed pius nepos eius Ioãnes Frãciſcus lr̃is & ingenio polens e tenebris in lucẽ crue
re quotidie ſtudet: uitãq; patrui & geſta deſcribit. Accipe deniq; hoc ieũ epigrãma
nrũm: Antiſtites ſecretiora myſteria raro admodũ cõcdũt oculis ſtatimq; recõdũt:
ta deus mortalibus diuinũ phum Ioãnẽ Picũ mirãdulã trigeſimo ætatis anno mat
urum. Vt

turum. Vt autem tibi nota ſit reliqua litterarum iactura hoc autũno Florentiæ fa-
cta. Angelus Politianus noſter latina græcaq; lingua doctiſſimus: ſeptembre pro
ximo ante Pici obitum migrauit e uita quadrageſimo ætatis anno ediderat iandiu
miſcellanea & ſiluas & declamationes quaſdam epiſtolaſq; nõnullas acute quidem
omnia eleganterq; compoſita. Multa quoq; quotidie ad elegãtiam neceſſaria incer
tis ſicut Picus characteribus annotabat: ut in utroq; grauior litterarum iactura cõ
tigerit. Die. xxiii. Martii. Mccccxciiii. E. XXI.

Marſilius Ficinus Florentinus Ioãni Frãciſco Mirãdulæ Concordiæ comiti. S.D.

EPiſtolam de obitu laudibuſq; Pici breuem miſi in galliam poſt diſceſſum
tuum. Longas autẽ ſingulareſq; Pici laudes e multis iandiu ſcriptis meis
paſſim colligere licet: ex libris epiſtolarum p̃ſertim poſterioribus. Sũt. n.
duodecim iam impreſſi: ex proemio in Plotinum: ex libro de ſole: ex commentariis
in Timęum atq; parmenidem: epitaphium in eum accipe. Antiſtites ſecretiora my
ſteria raro admodum concedunt oculis: ſtatimq; recondũt. Ita deus mortalibus di
uinum philoſophum Ioannem Picum Mirandulam trigeſimo ætatis anno matu-
rum. Huc uſq; ſit epitaphium: Deus oĩa Io. Pico: animi corporiſq; fortunæ bona cu
mulatiſſima dediſſe uidetur. Si modo longius uitę ſpacium conceſſiſſet. Sed neq; in
hoc fas eſt prouidentiã incuſare. Nam ſi deus illum breuiſſimo tempore ſupra na-
turæ uires perduxerat iam ad ſummum: ad melius progredi forte non poterat. In
eodem uero conſiſtere mobilitas naturę non patiť: Ad deterius uero relabi uirtus
cõſumata nõ tollerat. Sed hæc cæteraq; id genus ipſe ĩ uita Pici melius latiuſq; ſcri
pſiſti nõ tã ut illuſtrares ip̃m. Q uis. n. addiderit ſoli lumen? q̃ ut occulta qdẽ illius
opa ſed luce digniſſima diſcuſſis nubibus ſerenares. Tuã igiť ĩ patruũ tm̃ pietatẽ &
mortales mirifice cõmẽdabũt: Et deus nõ mediocribus dignam præmiis iudicabit.
Vale. Die primo nouembris. Mcccc xcv.

Baccius Vgolinus Roberto ſaluiaro. S. E. XXII.

MEritọ te Roberte docti diligũt: quos miro quodã ardore coluiſti ſemp: &
ſtudioſi oẽs amãt: quos nõ modo opera ſed & impẽſa iuuas/ ut cõmodius
proficiant: ego uero & ſi nec doctis/ nec ſtudioſis quidem annumerandus
plurimum tamen tibi debere me fateor: q̧ p te nobis uel remotioribus copia facta
ſit diuini admodum operis editi nuper a Pico Mirandula uiro ſane p̃ omnibus: qui
ſint quiq; fuerint admirãdo. quem recte nõ iam picũ/ ſed ſuã uocat phœnicem in ſa
cra medicũ lauro nidificantẽ Politianus meus/ aliud ætatis noſtræ miraculũ. Illius
tu librum de ſeptiformi ſex dierum geneſeos enarratione ueræ p̃hiæ & chriſtianæ
religionis augumẽtum magno Laurentio medici patrono meo dicatũ cum diligen
tiſſime imprimendum tum ad loca diuerſa/ ac diſtantia tranſmittendum/ & pluri-
mis eius lectionis p cupidis/ uel gratis habendum curaſti. Q uos inter & mihi con
tigit/ per Victorium caianum tuum hominem/ multi ioci/ multaq; ſuauitate aſper-
ſum/ & ſalibus optato hoc munere potiri/ hoc tuum in uiros claros ſtudium/ hanc
in omnes uirtutis amatores officioſam liberalitatem: qui non laudet & gratiore af-
fectu proſequatur. Is ab omni humanitate diſcors. & a litterarum cõſuetudine alie
nus proculdubio eſt habendus: non enim publicæ utilitati conſuli amantius/ rectius
celeriuſue potuit. Q uare hoc apprime tibi eſſe exploratũ uelim: haud renui mer-
cede ſumpſiſſe te huiuſmodi prouinciam: cum inde & bonorum gratiam: & non me
diocrem gloriam ſis conſequutus. Vale. Neapoli. vii. Kal. aprilis. Mcccc xc.

Iunianus maius Roberto ſaluiato.S.D. E. XXIII.

QVod Ioannis Pici mirandulæ diuinum opus/non minori cura imprimen-
dum curaſti/quam ille confecit & tuæ plurimum gratiarum diligentiæ &
illius diuinæ doctrinæ habendum puto. Tibi quod tam ſublime opus in-
ter tenebrarum obliuia deliteſcere paſſus non ſis:qui una opera & amici ꝑpetuita
ti/& communi omnium utilitati conſuluiſti. Illi autem quod neq; priſcorum uiro-
rum auctoritate uel ſanctitate:qui hæc eadem enarrarunt deterritus/neq; aliorum
inſectatus ueſtigia ſuo quodam lumine illa eadem colluſtrauit. Nam cum primum
tam reconditum/& a multorum cognitione remotum opus ad meas peruenit ma-
nus/diligentius id legere cępi.quod non modo cum admiratione attulit uolupta-
tem:uerum etiam & eo ſublimitatis cōtēplātem euexit animum:ut neq; admirabi-
lius neq; enucleatius quid unquam uiderim/aut audiuerim. Quippe cuius ingeni
um ſupra cæterorum acumina præſtat: ſcientiarum indaginem incredibilem cal
let & rerum omnium cognitionem ſupra quam credibile ſit iam habet. Iſtac præ-
ſertim ætate qua paululum pubertatem egreſſus:tantam rerum noticiam adeptus
eſt:quantam etiam doctiſſimis & ætate prouectis attingere non licuit. Qua ꝓpter
oſum bonarum artium/atq; ſciaꝶ ſacrum domicilium/& noſtri ſæculi miraculū no
minare uerebor nunq̄ præſertim cum opis reconditos ſenſus a paucis hoibus exco
gitatos rerū progreſſus naturæ & dei pateſacta latibula & tandem ſummi opificis
arcanas opes iam in ꝓpatulū editas accuratius lego:quo qd admirabilius unq̄ au-
diuerī ignoro:aut qd altius legerim neſcio. Cum pħos inter & Moſen: qui diuerſo
inter ſe itinere rerū opificiū contexebant iam pacē initā & naturæ & dei quædā cō
iuncta fœdera ſine controuerſia comprehendantur:ſed hoc altius repetendum atq;
uerboſius explicandum in aliud tempus reſeruo. Venio ad te mi Roberte uir qui-
dem egregie: quem ex tuis ſcriptis unice diligo:quæ quamuis paucula ſint/tamen
tale tuæ uirtutis ſpecimen oſtendunt: ut non minorem prouenturam ingenii fru-
gem/quam gratiorem nunc floſculorum ſpem offerunt polliceantur. Sic itaq; tuū
ſcito Iunianum & ſi qua deinceps de tuis ad me ſcriptis dederis/non minus tuarum
rerum præconem/quam ob id ipſum tui amatorem ſcias. Victorius itaq; tuam prę
dicat ingenii præſtantiam:tuamq; harum litterarum eruditam humanitatem/ut ea
dem cupere prouocet & prędicare: Vnum tamen rogo ut quem Victorius blādis
hortationibus ad amandum inuitauit/tu tua humanitate quam profiteris & ample
cteris/proſequi non deſiſtas. Quo circa meam excitabis deſidiam/ut ſæpius ad te
ſcribam:modo noſtra non aſperneris. & ſi ex uerbis noſtri uictorii meam non poſt
habeas amicitiam neceſſitudinis uinculo ad te omni officio proſequendum pro-
uocabis. Nihil eſt enim quod malim quam cum ingenuis & doctis uiris mutuo
amore & litterarum mutatione concertare. Tuum Mirandulam: quem humanita-
tis columē prædicas:& ipſe naturæ delicias appellare audeo: mihi a ſe amari cupiē
ti amicum reddas:& ſaluum ex me dicas. Vale Neapoli.pridie no.Iunii.Mcccccxc.

PRima regula: ſi hoĩ uideť dura uia uirtutis: qa cõtinue oportet nos pugnare aduerſus carnẽ/ & diabolũ/ & mũdũ: Recordeť ꝙ quãcũq; elegerit uitã ẽt ſm mundũ multa illi aduerſa: triſtitia: icõmoda: laborioſa patiẽda ſunt.

Secunda regula recordetur ꝙ in rebus mundi diutius pugnatur: & laborioſius & infructuoſius: in quibus labor eſt finis laboris: & tandem pœna æterna.

Tertia regula recordetur ſtultum eſſe credere ad cælum poſſe perueniri niſi per huiuſmodi pugnam/ ſicut & caput noſtrum Chriſtus non aſcendit in cęlum niſi per crucem: nec debet ſerui conditio melior eſſe conditione domini.

Quarta regula recordeť nõ ſolũ ẽẽ ęgreferẽdã hãc pugnã: ſed optãdã etiã ſi nullũ inde nobis p̃miũ puenire: ſolũ ut cõformemur chriſto deo & dño nr̃o: & quotiẽs reſiſtẽdo alicui tẽtatiõi: alicui ex ſenſibus tuis uim facis cogita cuinã pti crucis xp̃i cõformis reddaris: ut qñ gulę reſiſtẽs guſtũ affligis recordare illũ felle potatum & aceto. Qñ manus retrahis a rapina alicuius rei quę tibi placet cogita manus illius ꝓ te ligno crucis affixas: & ſi reſiſtis ſupbiæ recordare illũ q cũ in forma dei eſſet ꝓ te formã ſerui accepiſſe & hũiliatũ uſq; ad mortẽ crucis: & cũ de ira tẽtaris recordare illũ q deus erat/ & oĩum hoĩum iuſtiſſimus cũ ſe tñ uideret q̃ſi latronẽ & illudi: & conſpui: & flagellari: & opprobriis oĩbus affici: & cũ latronibus deputari: nullũ tñ unq̃ aut iræ aut indignatiõis ſignũ oñdit: ſed patiẽtiſſime oĩa ferẽs oĩbus mãſuetiſſime reſpondebat: & ſic diſcurrendo per ſingula inuenias nullam eſſe paſſionem quæ te chriſto aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula: ꝙ in illis duodecim armis nec in quocunq; alio hũano remedio cõfidas: ſed in ſola uirtute Ieſu xp̃i q dixit cõfidite ego uici mũdũ: & alibi: Princeps mũdi hui⁹ eiicieť foras: q̃re & nos ſola ei⁹ uirtute cõfidamus: & mũdũ poſſe uincere: & diabolũ ſupare: Et ideo debemus ſp petere ei⁹ auxiliũ p orõnẽ & ſanctoꝝ ſuoꝝ.

Sexta regula: recordare cum unam uiciſti tentationem ſemper aliam eſſe expectandam: quia diabolus ſemper circuit quem deuoret: quare oportet ſemper ſeruire in timore & dicere cum propheta ſuper cuſtodiam meam ſtabo.

Septima regula: ut non ſolũ non uincaris a diabolo quum te tentat. Sed ut uincas ipſum: & hoc eſt quando non ſolum non peccas: ſed ex ea re unde te tentauerat occaſionem ſumis alicuius boni: ut ſi opus ſuum bonum aliquod tibi offert: ut inde in uanam gloriam incidas: tu illud ſtatim non ut opus tuum: ſed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas parum gratũ te eſſe deo de beneficiis eius.

Octaua regula: ut quũ pugnas: pugnes quaſi uincẽdo deinde ꝑpetuã pacem habiturus: quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia ſua: & diabolus amplius nõ redibit confuſus de tua uictoria: ſed quum uiciſti geras te quaſi mox pugnaturus ut in pugna ſemper uictoriæ: & in uictoria ſemper ſis memor pugnæ.

Nona regula: ut q̃uis te ſentias undiq; bene munitum & paratũ: ſemper tñ fugias occaſiones peccandi: quia ut dicit ſapiens qui amat piculum pibit in illo.

Decima regula: ut in tẽtationibus ſemp in principio occurras & allidas puulos babylonis ad petrã. Petra autem eſt chriſtus: quia ſero medicina paratur.

Vndecima regula: recordare ꝙ licet in ipſo conflictu tentationis amara uideať pugna: tamen longe dulcius eſt uincere tentationẽ q̃ ire ad peccatũ ad quod te inclina: & in hoc multi decipiuntur: quia non comparant dulcedinẽ uictoriæ dulcedini peccati. Sed comparãt pugnã uoluptati: & tñ homo qui milies expertus ẽ qd ſit cedere tentationi deberet ſemel ſaltem experiri quid ſit uincere tentationem.

Duodecima regula: ꝓpterea ꝙ tẽtaris ne credas te a deo derelictũ: aut deo paꝝ gratũ eẽ/aut paꝝ iuſtũ & ꝑfectũ. memor ſis ꝙ poſtq̃ Paulus uidit diuinã eſſentiã pa tiebaẽ tentationẽ carnis: q̃ ꝑmittebat deus eũ tẽtari: ne de ſuꝑbia tẽtareẽ: in quo ẽt hõ debet aduertere ꝙ Paulus q erat uas electionis & rapt⁹ uſq; ad tertiũ cælũ: tamẽ erat in ꝑiculo ne de ſuis uirtutibus ſuꝑbiret: ſicut ipẽ dicit de ſe ne magnitudo ṙuela tionũ extolleret me datus ẽ mihi ſtimulus carnis meæ q me collaphizet. Quare ſuꝑ oẽs tẽtationes hõ debet maxime ſe munire cõtra tẽtationẽ ſuꝑbiæ: q̇a radix oĩum maloꝝ ſuꝑbia ẽ: cõtra qđ unicũ remediũ ẽ cogitare ſemꝑ ꝙ deus ſe hũiliauit ꝑ nobis uſq; ad crucẽ: & mors nos uel inuitos eouſq; nos hũiliauit ut ſim⁹ eſca uermiũ.

Duodecim arma ſpiritualis pugnæ quæ in promptu haberi debent cum peccã di libido mentem ſubdit.

V oluptas breuis & exigua
Comites faſtidium & anxietas.
Iactura maioris boni.
Vita ſomnus & umbra.
Mors inſtans & improuiſa.
Suſpitio impœnitentiæ.

Aeternum præmium: æterna pœna.
Hominis dignitas & natura.
Pax bonæ mentis.
Dei beneficia.
Crux chriſti.
Teſtimõia martyꝝ & exẽpla ſctõꝝ.

Duodecim conditiones amantis.

Amare unum tantum & contemnere omnia pro eo.
Infœlicem putare eum qui non eſt cum amato:
Omnia pati / ut cum illo ſit/etiam mortem. Ornare ſe ut illi placeat:
Eſſe cum illo quomodo poteſt: & ſi non re ſaltem cogitatione.
Amare omnia quæ ad eum attinent: amicos omnes: domus: ueſtes: imagines.
Cupere laudes nec poſſe pati aliquam eius ignominiam.
De eo credere omnia ſumma/idemq; cupere ut omnes credant.
Optare etiam pro eo pati aliquod incõmodum & dulce eſſe illud incommodum.
Flere cum eo ſæpe uel ſi abſens ex dolore: uel ſi præſens ex lætitia.
Semper languere ſemper ardere eius deſiderio.

Seruiṙ illi nihil cogitãdo de ꝑmio aut mercede. Solemus ãt ad hoc iduci ꝑcipue ex tribus cãis. Prima eſt qñ ſeruitiũ ipſum ꝑ ſe eſt appetibile: Secũda qñ ille cui ſeruimus eſt i ſe ualde bonus & amabilis: ſicut ſolemus dicere ſeruimus illi ꝑꝑ ſuas uirtutes. Tertia eſt qñ ille priusq̃ incipes multa tibi bñficia cõtulit: & hęc tria ſunt ĩ deo: q̇a ꝓ ſeruitio eius nihil nouiter accipitur quod nõ ſit nobis bonum: & quo ad aĩam & quo ad corpus: q̇a ſeruire ei nõ eſt aliud q̃ tendere ad eũ: hoc eſt ad ſummũ bonũ. Similiter ipſe eſt optimus & pulcherrimus & ſapientiſſimus: & habet oẽs conditiones quæ ſolent nos mouere ad amandũ aliquẽ & ſeruiẽdũ ei gratis: & in nos cõtulit ſũma bñficia cũ nos/& ex nihilo creauerit: & ꝑ ſãguinẽ filii ſui ab ĩferno redemerit.

CONſerua me domine.

Siquis perfectus uult recognoſcere ſtatum ſuum/ unũ habet periculum ne de ſua uirtute ſuperbiat. Ideo Dauid loquens in ꝑſona iuſti de ſtatu incipit ab hoc uerbo conſerua me/quod recte conſideratum oẽm amouet occaſionem ſuperbiæ: nam q̇ Nota poteſt aliquid ex ſe acquirere poteſt & illud ex ſe ſibi conſeruare. Qui ergo petit a deo conſeruari in ſtatu uirtutis ſignificat per hoc ꝙ nec a principio ipſam uirtutem ex ſe acquiſiuit: qui autem recordatur uirtutem ſe conſecutum / nõ uirtute propria/ſed uirtute dei nõ poteſt de ea ſuperbire/ ſed magis humiliari coram deo iuxta illud Apoſto.

illud Apoſto. Quid hẽs ꝙ nõ accepiſti? & ſi accepiſti qd gloriaris? quaſi non acce-
peris: duo ſunt ergo uerba quæ ſp hr̃e debemus in ore: alteꝝ.ſ. miſerere mei deus cũ
.ſ. recordamur peccatoꝝ. Alteꝝ eſt. Conſerua me deus.ſ. cũ recordamur uirtutum.

QVONIAM ſperaui in te.

Hæc una res eſt quæ facit nos a deo impetrare quod petimus: quũ.ſ. nos impetra-
turos ſperamus: Et ſi duas has conditiones obſeruabimus: ut nunq̃ petamus a deo
niſi ea quæ nobis ſunt ſalutaria: & ut id quod petimus ardenter petamus cũ firma
ſpe ꝙ deus non exaudiat/nunq̃ erunt irritę orõnis nr̃æ. Quũ igit̃ non impetramus
eſt aut ꝙ illud nobis eſt noxiũ neſcimus enĩ quid petamus: ut inquit Chriſtus/& Ie
ſus dixit quicquid petieritis in noĩe meo dabitur uobis hoc enim nomen Ieſus ſal-
uatorẽ ſignificat: & ideo nihil petitur in noĩe Ieſu: niſi quod eſt ad ſalutẽ ipſi petẽti.
Aut nõ exaudit: quia ſi bona petimus/nõ.n. bene petimus hoc eſt cũ parua ſpe. q ãt
timide ſperat/frigide petit: ideo dicebat Iacobus: poſtulet ãt in fide nihil hæſitans.

Iuſta & bnoa pe-
tenda eſſe
adeo

DIXI domino deus meus es tu.

Poſtq̃ muniuit ſe contra ſuperbiã incipit deſcribere ſtatũ ſuũ. Totus autẽ ſtatus iu-
ſti conſiſtit in hoc uerbo: Dixi dño deus meus es tu. Quod uerbũ licet uideatur fe
re omnibus cõmune: pauci tamẽ ſunt qui illud poſſint uere dicere: Illud enim quis
habet pro deo qđ habet pro ſummo bono: & illud habemus pro ſummo bono/quo
ſolo habito ſi cætera deſint putamus nos eſſe fœlices: & qđ unũ ſi deſit etiã ſi habea
mus oĩa alia bona putamus non eſſe miſeros. dicit igitur auarus pecuniæ: Deus me
us es tu: quia etiã ſi ei deſint honor & ſanitas: & uirtus: & amici: modo pecuniã ha-
beat contentus eſt. Et ſi habeat oĩa illa bona quæ diximus & pecunia deſit/putat ſe
eſſe infœlicẽ. Guloſos itẽ crapulæ: & incontinens libidini: & ambitioſus imperio ſi
ue gloriæ dicit: Deus meus es tu. Vide igitur q̃ pauci poſſint dicere. Dixi domino
deus meus es tu: qa ille ſolus hoc poteſt cui ſolus deus ſufficit: ita ut ſi ei ꝓponãtur
oĩa regna mundi & cæleſtia omnia: & terrena bona: nõ tamen ur illa conſequeret̃
uel ſemel deum offenderet: in hoc igitur dicto conſiſtit totus ſtatus hominis iuſti.

Cuì cõue
niat dicer̃
dominus

QVONIAM bonorum meorum non eges.

Reddit rationẽ propoſiti ſui: quare.ſ. ſoli domini dicat: Deus meus es tu. Ratio au
tem quoniã ſolus deus bonis noſtris nõ eget: nulla enim creatura eſt quæ non indi-
geat aliis creaturis q̃ ea imperfectioribus ur probãt philoſophi & theologi: qa ſi il-
læ nõ eſſent: iſta nõ eſſent: quia deſtructa una parte uniuerſi deſtruitur totũ uniuer
ſum: deſtructo autẽ uniuerſo deſtruuntur oẽs partes: omnes autem creaturæ ſunt
partes unius uniuerſi: cuius uniuerſi ipſe deus non pars eſt ſed principium nihil ab
eo dependens: nihil enim acquiſiuit deus ex hoc ꝙ creauit mundum: & nihil perde
ret ſi totus mundus annhilaretur. Solus ergo deus bonorum noſtrorum non eget.

Vnde pla
tõis illud
nõ nobis
natos eſſe

Debemus autem erubeſcere illum habere pro deo qui bonis ĩdiget noſtris: qualis
eſt omnis creatura. Præterea non debemus habere pro deo: hoc eſt pro ſummo bo
no niſi illud in quo eſt ſummum bonum: in nulla autem creatura eſt omne bonum.
Soli igitur domino debemus dicere: Deus meus es tu.

Quare ſa
racenorũ
dicta ruũt

SANCTIS qui ſunt in terra eius.

Poſt deũ maxime debemus amare illos qui ſunt deo maxime cõiuncti: quales ſunt
angeli & beati in patria. ideo poſtq̃ dixit domino: Deus meus es tu: ſubdit ꝙ deus.

MIrificauit uoluntates ſuas in eis.

Hoc eſt mirabiles fecit amores eius & deſideria eius erga ſanctos qui ſunt in terra

Methaphorice ad noſterra cęlũ dr̃

eius:hoc eſt in cæleſti patria quæ dicit̃ terra dei & terra uiuentium: & uere ſi conſideremus quanta ſit illius patriæ fœlicitas: quantaq́ꝫ huius mundi miſeria quanta ciuium illorum bonitas & claritas deſiderabimus ſemper hinc diſcedere ut illic habitemus. Hæc autem & ſimilia cum meditamur illud ſemper curare debemus ne infructuoſæ ſin meditationes noſtræ. Sed ex qualibet meditatione aliquam ſemper acquirere uirtutem debemus:ut ex hoc uidelicet de bonitate illius patriæ ſuperioris debemus acquirere uirtutem hanc ut mortem non ſolum fortiter feramus & patiẽter cum uenerit hora noſtra:aut ſi pro fide chriſti nobis obeunda ſit. Sed ultro ẽt eam appetamus cupientes.ſ.ex hac ualle miſeriaꝝ diſcedere ut in illa fœlici patria cum deo & ſanctis eius regnemus. Cũ ergo iuſtus deſcripſit ſtatum ſuum qui totus eſt in effectu erga deum & diuina deſpicitq́ꝫ ex alto ſtatum hoĩum malorũ:& dicit.

MVLtiplicatæ ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauerunt.

Per infirmitates autem intelligit idola: & ita habet textus hebræus: ſicut.n. bonus unum habet deum quem colit/ita mali multos habent deos & idola: quia multas .ſ.uoluptates:multa deſideria uana/paſſiones diuerſas quibus ſeruiunt: ideo autem multas quærunt uoluptates qꝛ nullã inueniũt quæ eos quietet: & ideo in circuitu imperii ambulant:& ſubdit poſtea acclamauerunt:quia.ſ.poſt ſua deſideria præcipites ruunt & incõſiderate: unde edocemur ut nõ minus ipſi celeriter curremus ad uirtutes q̃ ipſi curtãt ad uitium:nec domino noſtro minus diligenter ipſi ſeruiamus q̃ ipſi ſeruiũt dño ſuo diabolo. Iuſtus aũt cõſiderans ſtatũ maloꝝ ꝓponit firmiter ſicut ad nos ſemp debemus facere/nullo mõ uelle eos ſeq:& dicit eorũ p labia mea.

Mos idolatrarum

NON cõgregabo cõuenticulã eoꝝ de ſanguinibus: nec memor ero nominum.

Dicit aũt de ſanguinibus:tum quia idolatræ ſolebant collecto ſanguine uictimaꝝ circa eum ſuas agere cærimonias: tum quia tota uita malorum relicta ratione ſenſualitatem ſequitur quæ in ſanguine ſita eſt. Dixit autem ꝙ nõ ſolum uult ſacrificare idolis:ſed nec nominare ea: quod tantũ dici & fieri poteſt oſtẽdens per hoc ꝙ nõ ſolum homo perfectus debet abſtinere ab illicitis uoluptatibus ſed etiam a licitis ut magis totus feratur in cælum/& contemplationi diuinorum purius uacet: & qꝛ aliquis poſſet credere ꝙ eſſet ſtultitia priuare ſe omni uoluptate ſubdit.

DOminus pars hæreditatis meæ: et Calicis mei.

Q uaſi dicat non mireris ſi omnia alia relinquo/ut deum poſſideam in quo etiam alia deniq́ꝫ bona poſſidentur:debet hæc eſſe uox cuiuſlibet boni chriſtiani: Dominus pars hæreditatis meæ:quia nos chriſtiani quibus deus ipſe pro hęreditate promittitur:debemus erubeſcere aliquid præter ipſum deſiderare:& quia poſſet uideri alicui præſumptio audere hæc ſibi promittere:idem ſubdit.

TV es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.

Q uaſi dicat domine deus meus bene ſcio ꝙ cum nihil ſim reſpectu tui uiribus meis non poſſum aſcendere ad te poſſidendum. Sed tu es qui trahes me ad te per gratiam tuã & tu es qui te ipſum dabis mihi poſſidendũ: conſideret deinde iuſtus quãta ſit hæc fœlicitas ut ei deus pro hæreditate contigerit:ſubdit.

Antiquorum ſortilegia

FVnes ceciderunt mihi in præclaris.

Partes enim & ſortes antiquitus per funes diuidebãtur. & quoniam multi ſunt qui licet ad hanc fœlicitatem ſint uocati ſicut ſunt omnes chriſtiani/ ipſam tamen nihil faciunt utpote pro leui ſæpe uoluptate commutant:ideo ſubdit.

ET ENIM hæreditas mea præclara eſt mihi.

Quaſi dicat ſicut ipſa ē præclara:ita ego eam præclarā reputo:& oīa alia reſpectu eius:ut dicebat Paulus:ſicut ſtercora reputo:qm̄ autem habere hoc lumen intellectus:ut homo cognoſcat fœlicitatem ſibi adeo datam donum dei: & ideo ſubdit.

BEnedicam dominum qui tribuit mihi intellectum.

Quoniam aūt ſæpe homo iudicat ſecundum rationé ſeruire deo :ſenſualitas aūt & caro repugnāt:tunc aūt hō pfectus eſt:ut non ſolum aīa eius ſed & caro in deū ſerūtut:iuxta illud:Cor meū & caro mea exultauerunt in deum uiuum:ideo ſubdit.

INſuper et uſq; ad noctem increpuerunt me renes mei.

Ideſt renes ipſi in quibus maxima ſolet eſſe inclinatio ad cōcupiſcentiā nō ſolū inclinant me ad malum/ſed potius increpant:hoc eſt retrahunt etiā uſq; ad noctem .i. eouſq; ut etiam ipſi ultro proprium corpus affligant. Afflictio enim ſæpe per noctē ſolet deſignari:oſtendit deinde quæ ſit radix tantæ priuationis:& dicit.

Sicut moxē priuatio lucis ita afflictio eſt cā priuationis uoluptatis

DOminum prouidebam in conſpectu meo ſemper.

Nam ſi quis deum ſemper haberet ante oculos pro regula omnium operationum ſuarum:& in omnibus operationibus ſuis:nec propriam utilitatem :nec gloriam: nec uoluptatem quęreret:ſed ſolum ut deo placeret breui perfectus euaderet & qa qui ita agit ſemper in omnibus proſperatur:ideo dicit.

QVOniam ipſe a dextris eſt mihi ne commouear.

Oſtendit deinde quāta ſit fœlicitas iuſti uiri:quia .ſ. erit in æternum fœlix & in anima & in corpore:ideo ſubdit propter hæc.

PROpter hoc lætatum eſt cor meū & exultauit lingua mea.

Ideſt anima mea læta eſt ſciens poſt mortem ſibi cælum eſſe paratum.

INſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

Ideſt quāuis ipſa nō lætetur:quaſi acceptura ſtatim poſt mortem ſtatum ſuum:requieſcit tamen in ſepultura cum hac ſpe ꝙ reſurget in die iudicii cum anima ſua immortalis & ſplendidiſſima. & hoc totum declarat in ſequenti uerſiculo:nam quia dixerat ꝙ anima lætabatur:ſubdit rationem.

Vñ (teſte Thoma) ex ſpe beatitudo oritur

QVIA non derelinques animam in inferno.

Et quia dixerat ꝙ caro requieſcebat in ſpe:ſubdit rationem dicens.

NEC dabis ſanctum tuum uidere corruptionem.

Quia ſiue & ꝙ fuit corruptibile reſurget īcorruptibile:& qa Chriſtus fuit primus qui intrauit paradiſum:& nobis uitā aperuit/& fuit primus qui reſurrexit:& reſurrectio eius eſt cā noſtræ reſurrectionis:ideo iſta quæ diximus de reſurrectione pricipaliter de chriſti intelliguntur/ſicut declarauit Petrus apoſtolus & ſecundario intelligi poſſunt de nobis inquantum ſumus membra chriſti/qui ſolus non uidit corruptionem:quia corpus eius in ſepulchro putrefactū non fuit:quoniam igitur uia beneuiuendi ducit nos ad perpetuam uitam animæ & corporis:ideo ſubdit.

Vide quę illa

NOTAS mihi feciſti uias uitæ.

Et quia tota fœlicitas huius uitæ conſiſtit in apta uiſione & fruitione dei:iō ſubdit.

ADimplebis me lætitia cum uultu tuo.

Et quia fœlicitas in æternum durabit:ideo ſubdit.

DElectationes in dextera tua uſq; in finem.

Dicit autem in dextera tua:quia fœlicitas noſtra completur in uiſione & fruitione humanitatis chriſti qui ſedet in dextera maieſtatis in excelſis:iuxta illud Ioannis. Hæc eſt tota merces ut uideamus deum & quem miſiſti Ieſum chriſtum. Finis.

Ex epiſtola Hermolai Barbari ad Ioannem Picum.

O Præclare & plane diuinum ingenium tuum Pice: qui cum optima ſint ea quæ tu ſcribis: ita tamen exprimas & effingas aliena quæ ſunt peſſima ut uideantur eſſe tua: quæ ſunt optima: nam demittere ſe ac deſcendere pluris eſſe deputo: quam in ardua conari: ut enĩ ſit hoc honeſtius illud certe laborioſius & operæ maioris. proinde ſiue tu talia credis eſſe noſtra: quibus imitandis operam impendas: ſiue hoc agis demerendi mei cauſa: utroq; modo tibi plurimum debeo: relaturus aliquando gratiam nolo dicere cum potero (nunq̃ enim potero) ſed cum tu ipſe uel tui poſſe me putabis. Tanta enim eſt familiæ totius ueſtræ bonitas & humanitas ut beneficium (ꝙ non eſt) imputare pro beneficio ſoleatis. Q uáobrẽ ex uſu meo fecero ſi uobis & modum & tempus repoſcẽdæ gratiæ reliquæro ut in expũctione rationum paralogiſmus omnis & in poſtura non a me ſed a uobis tota proficiſcatur. Q uæ uero de ratione ſtudiorum tuorum ſi te ſcripſiſti & communicanda mecũ eſſe uoluiſti maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus ſum huic ſæculo uirum tanta doctrina ut nihil fere neſciat: tãta cura ut nihil omnino ſcire uideatur. uideo te Poetam egregium: oratorem eminentiſſimũ. Animaduerto te philoſophum prius Ariſtotelicum. nunc & Platonicum eſſe factum: uideo litteras gręcas: q̃ in te ſolæ deſiderari poterant: & ſine qbus nihil eras futurus non didiciſſe modo ſed hauſiſſe: idq; facilitate tanta celeritateq; ut litteras græcas ignoraſſe aliquãdo te neq; tu memineris neq; perſuadere poſſis alios: id ꝙ de Hiero. Donato meo non plus libenter q̃ uere prædico. Hortaꝑer te ad has litteras uti eas tam plane familiariter q̃ latinas teneres: ſed non indiges calcaribus: & reliqua.

Ex alia Eiuſdem ad eundem.

IAM cum ipſe in quodam litterarum ad te mearum angulo quaſi aliud agẽs & in tranſcurſu philoſophos æui noſtri barbaros inſectatus eſſem: qbus te quoq; infenſum eſſe factũ & nunciũ remiſiſſe ſcribere: occaſione hinc abrepta litẽ & controuerſiam ueterẽ inter nos & illos de genere dicendi philoſophorũ multis milibus uerſuũ cõpræhenſam & explicatã: opus elegans/ eruditũ elaboratũ: ad nos miſiſti: perfectũ celeritate tanta: ut niſi qui opes ingenii tui perfectiſſimas habebã crediturus fueri/ paratũ fuiſſe tibi pridẽ hoc argumentũ ut ad primã quãq; occaſionẽ proferre poſſes. Sed ut ea mihi res & feſtiuior & iucundior eueniret. homo lepidiſſimus/ humaniſſimus/ latiniſſimus/ barbarus contra barbarũ defendis: ut hoſtis pro hoſte: ſocius contra ſocium ipſe contra teipſum/ ſtare/ patrocinariq; ſimulares & reliqua.

Ex eadem inferius.

MODO ſi quis eſt illo gregre: qui poſſit ea capere: quæ dixiſti tanto cultu prædita/ tot luminibus/ tot emblematis oculos adeuntium ſtringentia. Adde tot ſententias prurientes/ tam multas hiſtorias & exempla remotioris doctrinæ quaſi floſculos & omnino ad quæ ſi qui ſunt ex illis paulominus aſini uolebam dicere αὐοῦσ' ὅς auriculas tantum mouent. cæteri diffugiunt/ reſpuunt/ deteſtantur/ & reliqua.

Ex alia eiuſdem

SALVE accepi librum Pici de ſeptem dierum enarratione cuius item exemplar non pridem ad me miſerat Iacobus uolaterranus ſummi Ponti. nũcius. pcurri opus quoad licuit/ inter æſtũ & puluerem. Digna diuino & admirabili ingenio factura ſane ſeges & materia operis tumultuariam & ad preſens cõparatam ſententias non expoſcit

expolcit. Sed ſimul dici poteſt picum docti/eloquẽtis & chriſtianis/omnia ĩ ea ætate aſſecutũ eſſe fere prodigium eſt: debeo tibi plurimum.

Ex alia Eiuſdem ad eundem.

QVAMquam has ipſe epiſtolas tuas amo ꝙ fluunt ꝙ affectatæ non ſunt ꝙ curam non dico non norunt:ſed reſpuunt:hoc eſt de cõpoſito non recipiunt & accedentẽ inferriq́ꝫ cupientẽ excludunt:ita ut diligentiæ quidẽ ſint penitus in iis ueſtigia:ſed repreſſæ quodãmodo & repudiatæ:non ſum tam ſolers ut introſpicere poſſim ingeniũ tuum:extimareq́ꝫ magnitudinẽ eius atq́ꝫ fœcunditatem illud uidere uideor:nec fortaſſe fallor quo dirigas colliniesq́ꝫ:itẽ quo euaſurus ſis & quidẽ paulomox. Indole iſta tua nihil eſt liberalius:nihil riſibilius:& ſemel dicatur uel duriuſcule nihil expromittentius/ſi modo indoles appellanda eſt. quæ fructus ediderit ne maturis quidẽ ætatibus & doctrinæ quãuis exercitatæ deſpiciendos. Age quãtus ut audio:in poeticam:ſpiritus:quæ fœlicitas:qui nerui quãta demum in omni uel pręcipue litterarũ actu nobilitas/atq́ꝫ ſplendor. Quid cum agis pħum:quæ memoria/quãta ſubtilitas:quæ celeritas animi cũ totius corporis uigore cõſentiẽs: ſed rapior tamen in laudes tuas ingratis/immo uero per lubens id.n. quiſq́ꝫ uult maxime ꝙ inuictum & reluctantem quoq́ꝫ ui conuertit ad ſe. Dabitur ſi modo is tibi ambitus laudari a parum doctis. dabitur profecto tempus accõmodatum magis ad hoc officii. Nunc uenio ad id & reliqua.

Ex Epi. Angeli Politiani Alo. Picum de lite Hermolai.

QVO circa tu mihi nũc adeũdus mi Pice doctiorũ oĩum doctiſſimus non q̃dẽ ut iudex ſed arbiter honorarius:q̃ uidelicet inter amicos diſceptãtes litem dirimas.

Ex prohœmio Miſcellaneorum eiuſdem.

DE iſto.n. præcunctis admirando/nõ Pico iam:ſed (ut ipſe appellare ſoleo phœnice potius qui nunc in tua laura nidificat tanta mea quidem expectatio eſt ut auſim propertio ſuccinere:Cedite romani ſcriptores cedite grai.

Ex Cap. eiuſdem operis. XIIII.

VT idem & comparit & oſtendit Ioannes Picus Miran. meus unus omniũ prorſus ab omni parte beatiſſimus:in opere ſingulari atq́ꝫ admirando. quo pſalmus a ſeptuaginta uerſus iſto notarum pręcipue argumento docet hebraicæ ueritati reſpõdere. Ne iam inſalutare iudæus aut obiicere poſſit ea nos in templo ſingulis canere horis quæ ne ipſi quidem ſatis uerſa fideliter exiſtimemus.

Ex Cap. eiuſdem. LXXXX.

QVALIS eſt item Ioannes Picus hic meus e mirandulanis principibus/ abſolutiſſimũ naturæ opus/a quo pħia latine iã meditãs loq̃ ſũmũ puto faſtigiũ accipiet.

Ex Cap. eiuſdem. LXXXXIIII.

PERCVRRIMVS aliquando ego & Picus hic Miran. nunquã ſatis homo laudatus ſubciſiuis horis antiquos enarratores inſtrumenti ſacri ueteris/græcos maxime. Diodorum Philonem: Genandium: Aquilam: Origenem: Baſilium: Dydimum: Iſidorum: Apollinarem: Seuerianum/alios id genus compluris/ quorum ille ſicutiq́ꝫ latinorum ſententias omnes/quam diligentiſſime cum iudęorum & chaldæorum interpretũ cõferens opinionibus/nihil nõ euẽtilat & penſiculat: unde mõ aut ueritas elici:aut obſcuritas tolli:aut roborari fides:aut refelli poſſit impietas.

Ex peroratione Eiuſdem operis.

DONEC reuerſus eſt in hanc urbem maxime Laurentii Medicis cum beniuolẽ

tia tum uirtutis & ingenii ſimilitudine allectus princeps hic nobiliſſimus Io. Picus Mirã. uir unus an heros potius omnibus fortunę/corporis/animiq; dotibus cumulatiſſimus utpote forma pene domina iuuenis & eminenti corporis maieſtate: perſpicaciſſimo ingenio/memoria ſingulari/ſtudio infatigabili tum luculenta per politaq; facundia/dubium uero iudicio mirabilior an moribus iam idem philoſophiæ totis conſultiſſimus etiam quam uaria linguarum litteratura/rationibus honeſtis/actibus ſupra uerifidem munitus atq; inſtructus deniq; ut ſemel complectar nullo non preconio maior &c.

Ex ſcdo Comē. Philippi Beroaldi in ꝓpertiũ ſup uerſum Nõ tot Achemeniis.

SVSA pro ethruſca ſcriptum legi in Codice Io. Pici Mirã. qui uir eſt ſæculorum memoria dignus qui multi iugis diſciplinis prẽditus. exornat ætatis noſtræ gloriã cui accommodari poteſt: illud qd̃ de Varrone ſcripſit Terentianus. Vir doctiſſimus undecunq; Picus: qui te Mine mi/utpote eruditum erudiſſimus/nobilem nobiliſſimus non ſolum diligit: ſed uehementer amat: qui de te honorifice loquitur/& optime ſentit. hic poſt ſeueriora ſtudia in propertii lectione tanquam amœniſſimo diuerſorio requieſcere conſueuit/& mihi hunc locum ita legenti adſtipulatus: oſtẽditq; in ſuo codice ſuſa ſcriptum eſſe non ethruſca: &c.

Ex libro Ioannis Abbatis ſpanemenſis.

IOANNES Picus natione Italus/comes Mirandulæ/& Concordiæ dominus: uir omnis bonæ litteraturæ ſtudioſiſſimus/& ſicut præclaro ſanguine: ita diuino admodum ingenio nobiliſſimus: magna familiæ omnigenum artium ſtipatus caterua: dignus & optime meritus: cuius profectionem muſæ ſequuntur: doctiſſimus noſtra ætatis philoſophus eſt atq; diſputator acertimus. Scripſit ſtilo elegantiſſimo nonnulla: quæ ætas noſtra tum comprobare tum uel maxime admirari habebit: quibus nominis & gloriæ ſuæ memoriã non indigne ſempiternam reddidit.

Ex prohœmio libri recuperationum Matthei Boſſi.

CVM eodem ipſo politiano nec inanitus legit ſemel & pluries ad calcem uſq; inſignis & clariſſimus Io. Miran. cuius ingenium ſuper humana omnifariamq; doctrinam omnes obſtupeſcunt: & a cuius integritate animiq; nitore omnis abeſt haluci natio palpanſq; confeſſio.

Ex Epi. Iacobi Antiquarii ad Angelum Politianum.

NOLI igitur longi incubatus fœtura nos in expectatione macerare ſed accepto in tui nominis ſecuritatem ſponſore Pico: cuius tota uita gloriarum plena eſt: a quo in amicorum gregem pro te receptum iri omnibus uotis expeto: cuius ueſtigia ſemper adoro: quicquid ex altilium cohorte dominaſcit ſpectandum/legendum/edi ſcẽdum emittas detenturus eos omnis in fidibus tuis: qui aliquo uirtutũ ſimulachro aut harmonia ducuntur.

Ex Compendio reuelationum Fratris Hieronymi Sauonarolæ.

COMES Ioannes Mirandulanus uir temporibus noſtris ingenio & multiplici doctrina ſingularis.

FINIS.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS IN DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. PROOEMIũ.

HOmerus atq; Cæcilius antiq̃ſſimi uates peſſimos eẽ prædi Homerus
cãt inimicos/q ſub amicoꝝ ſpecie nos circũueniunt. Q ua Cæcilius
ſnĩa nulla uerior dici: nulla ſalubrior præcipi p̃t. Q uãq̃ qd
egem⁹ teſtimonio poetaꝝ: cũ diuina nos ueritas uitæ mo
rũq; magiſtra/ſub ouiũ pelle lupos euitari: & ne de facie iu
dicaremus admonuit. Si q̃dẽ hoc unũ inimicoꝝ genus qđ
nec auerti/nec euerti poſſit: qđq; ſupare ipſi nõ uolum⁹: ſed
occurrimus: ultro exoſculamur: excipimus & ab illo cõtra
nos ipſos: nõ cõtra illud ut oportuit ſtamus: qđ ſane præſti
giũ q̃a magno cõſtat: & altius ĩtroſpiciẽdũ: & diutius exa
minãdũ: nec temere admitti: nec ſtatĩ ꝓfligari debet. V bi uero detecta fallacia ẽ: tã
to acrius explodẽdũ: q̃to tectius ad pniciẽ ſub prætextu bñficẽtiæ illabebaẗ. Nec
minus mala putãda ſunt quæ iõ nõ uideẗ eẽ peſſima: q̃a bonis ĩterdũ ſint admixta:
cũ tãto noceãt exitialius: q̃to p ſpeciẽ admixtionẽq; boni cũ facilius admittunẗ/ tũ
admiſſa qđ ſemel ĩuaſere: tenacius occupãt: retinẽtq; potẽtius. Q uo pacto ſi cũ me
ro uenenũ ꝓpinẽt: q̃q̃ ſua natura ſaluberrimũ merũ ẽ: attñ ueneni malitiã illã tum
ſuo ſapore diſſimulat: tũ uigore ad uenas & ĩtimius adigit & celerius. Eſt ãt hoc ob
ſeruãdũ cũ ĩ oĩ uitatũ in artibus maxime & diſciplinis/q̃rũ illæ pniciosiſſime / quæ
præſtigia cũ ſint: aut alio genere uanitates: ita tñ mẽdacio lenociniũ aliqđ prætẽde
rũt: ut ſciæ uel artis nomẽ ſibi uẽdicauerint. Siue illud captatum ab antiq̃tate fictis
auctoribus lenociniũ/ſiue a magnis ꝓmiſſis illecebra curioſitatis & cupiditatis hu
manæ. Siue ab aliquo fuco ſpecieq; ꝓbabilitatis: cũ ĩterdũ ſint falſa ꝓbabiliora ue
ris Ariſtotele teſte: præſertĩ nõ ĩtroſpecta nec explorata populo præſertĩ & multi Ariſtote
tudini/cui ꝓpriũ errare decipiq; ſemp fuit/& nihil ſapere. Q uid ãt exitialius: qd in les
expugnabilius: q̃ cũ titulo ſapiẽtiæ ipſe ſe nobis error ĩſinuat: ut qđ ille dixit opam
demus/ut cũ rõne iſaniamus. Nõ aliud hoc q̃ cõſiliũ & mẽtẽ/cuius ſola uis abigẽdę
fallitati nobis ĩnata ẽ/miſſam facere: ut mẽdaciũ ipſius & teſtimonio honeſtius/ &
ptãte robuſtius/& præſidio munitius euadat. Porro nulli ſpes ultra ad ſanitatẽ / cũ
natura ipſa adiuuat morbũ. Hoc ãt ut dudũ dicebã/euenit p iſaniã: quæ ſub ſpecie
uel artis uel ſciæ populo ſe circũfert & uẽditat: nõ iõ minus iſana/ꝙ ſapiẽtiã ſumma
cute mẽtiẗ: ſed quo fallacior eo pditior. Q uẽadmodũ apud medicos/ nulli delirãt
ut ſic dicã deliratius q̃ q delirio præferũt uultũ ſeriũ. Eſt ãt hæc ꝓpria labes oĩum
ſupſtitionũ: q̃rũ nõ alia ꝓfeſſio q̃ præcepta tradere inſaniẽdi: Sed in primis hũc ſibi Dictorũ
titulũ uẽdicauit aſtrologia: ſicut & ĩter ipſas ſupſtitiones q̃rũ mr̃ alũnaq; merito exi ſolutio
ſtimaẗ: obtinet principatũ. Aſtrologiã uero cũ dico nõ eã ĩtelligo quæ ſyderũ mo Aſtrolo
les & motus mathematica rõne metiẗ: artẽ certã & nobilẽ & ſuis meritis honeſtiſſi giæ diſtin
mã/auctoritateq; hoĩum doctiſſimoꝝ maxime cõprobatã. Sed quæ de ſyderibus ctio
euẽtura ꝓnũc iat fraudẽ mercenariæ mẽdacitatis/legibus ĩterdictã & ciuilibus &
põtificiis humana curioſitate retẽtã/irriſam a pħis/cultã a circulatoribus / optimo
cuiq; prudẽtiſſimoq; ſuſpectã/cuius olim ꝓfeſſores gẽtilitio uocabulo Chaldęi uel Eius pro
ab ipſa ꝓfeſſione genethliaci dicebanẗ: mox ut noĩs cõmunione honeſtarenẗ: ma feſſores
thematicos ſe dixerũt & aſtrologos; q̃ſi hæc quoq; de liberalibus diſciplinis una ſo

ret:quæ de ſyderibus cũ rõne loqreť:hoc ſe tm̃ diſcrimine ſeparãs ab illa uera ma-
thematica/ut illi aſtronomiæ/ipſi aſtrologiæ nomẽ dareť:nimis inprobo zelo alie
ni tituli ſuadẽdi:ſiquidẽ aſtrologia alterius artis nomẽ ut declarabimus ipſam uero
diuinatricẽ ſemp hoc ambitu laborãtẽ:ut nominari uellet ab aſtri:nõ altero mõ:ſed
utroq; cognomẽto dignabimur:& ad illius de motu ſyderũ tractãtis æmulationẽ
ꝑ aſtrologia aſtrologiã/ꝑ aſtronomia aſtronomiã ſatis cõgrue ſatis ꝑ merito nũcu
pabimus.De qua utcũq; de noĩe decidatur:ego quidẽ cũ rõnibus nixus:tũ præiu-
diciis hoĩum ſapientiſſimoꝝ nihil dubitauerim affirmare/nõ eſſe inter artes præſti
gioſas:quæ aut plus fallat credulos & imperitos:aut quæ perſuaſis fallẽdo plus no
ceat:tãto reliquis ſuperſtitionibus exitialior:q̃to proprius accedere uiſa ad uerita
tẽ.Nã ille quidẽ in prima facie notas ſuæ dementiæ leuitatiſq; præferentes uix cui
q̃ imponũt præterq; penitus exoculato:hæc in ſinu habens & in præcordiis alẽs in
ſaniã:pręfert ſpeciem habitũq; ſapientiæ:ut ſi eminus inſpectes uel ꝑ tranſennã for
ma capiaris/ſi cominus admoueris oculũ exploratorẽ ipſam uideas umbrã aut q̃ſi
laruam:& ſub aperta luce fallaciã tenebraꝝ abomineris.Ita eſt certe ita ꝑ rõnes ma
nifeſtiſſimas luce clarius fiet/nullã eſſe maiorẽ fallaciam/nullã pernitioſiorẽ:oſten
tat procul cælum & planetas uñ facile credas in tam ſublimi tam lucido ſpectacu-
lo nihil nõ poſſe ueriſſime præuideri.Mox ubi attentius cõſideraueris uides & ſub
lime adeo eſſe ſpeculũ ut imagines illuc terrenarũ reꝝ nõ aſcendant:& ita lucidum
ut ad eius fulgorẽ nr̃a calliget infirmitas:tum proprius cũ acceſſeris uidebis intex

qua de re præ cæteris higini⁹ ſigna graiorũ fabulis oſtẽdit

tas illius peplo/pro cæleſtibus portentuoſas effigies & ſtellas in animalia trãſfor-
matas/& plenũ fabulis cælũ/immo pro uero cælo cõmentitiũ,cælum nõ factum a
deo ſed ab aſtrologis fictũ:ſic inſtructa uidetur omni firmamento dogmatis com-
probati:quæ ſimul & libros circunferat magnis nominibus prætitulatos:& ratio-
nes tam multas decretorum ſuorum & præter rationem experimenta tam diutur-
nis obſeruationibus/tam diligentibus annotamentis corroborata: tum ab uſu tot
ſæculorum & tam multarum ætatum approbatione recepta.Mirum quam per ca
ligines iſtas & nebulas oculis imperitia offenſis & ſpecioſam & uenerabilem & ſe-
rie plenam auctoritatis imaginem ſui repræſentat.Q uas ubi tenebras & præſtigia
radio rationis & diligenti tractatione diſcuſſeris/uidebis in illis libris nihil eſſe li-
bratum:in auctoribus nullam auctoritatem:in rationibus nihil rationale:in expe-
rimentis nihil conſonum:nihil conſtans:nihil uerum:nihil credibile:nihil ſolidum
ſed pugnantia inuicem:falſa:uana:ridicula:ut uix credas qui ſcripſerunt fidem ad-
hibuiſſe his quæ ſcribebant.Q uod uero ſpectat ad uanitatem non inuenias teme-
re quæ plus ſpei proponat ſuis aurariis quæ maiora deſiderabiliora promittat.Pru
dentiæ ſe faciat conſeruatricem:cuius de futuris coniecturam certa præcognitio-
ne ſtabiliat:ſed & philoſophiæ cuius maxima pars quæ de cælis ut iſti uolunt/per
cæli influentiam ad liquidum abſoluatur.De medicina non attinet dicere:de nau-
tica:de agricultura:dum non ſolum futura prænũciat his:ſed & uires cælorum ad
terrena deducit:unde omnium artium opera efficaciſſime:unde omnium artiũ ma
giſtri quod uolunt facile conſequantur:& hæc quidem ueteribus:ſed etiam neot-
thericis perſuaſit religioni/ſi diis placet cum uniuerſæ:tum chriſtianæ plurimum
conferre auctoritatis & emolumenti:& ut ſemel dicatur imitata ſuum magiſtrum:
& regna mundi adorantibus ſe promittit:& ſuum lignum guſtantibus æmulatio-
nem diuinitatis boni maliq; cognitionem.Q uæ non modo ullis ut pollicetur uitæ
uſibus commoda

uſibus cōmoda ſit:ſed fraus eſt oīum peſtilentiſſima/ſiquidem illa ipſa eſt:ut demō-
ſtrabimus:quæ pīuā omnem corrumpit:medicinā adulterat; religionem infirmat
ſuperſtitiones parit aut roborat:idolatriā fouet:prudētiā aufert:polluit moras:cæ
lum infamat:hoīes miſeros/anxios/inquietos/& de liberis ſeruos: & in rebus pene
agendis oībus plane facit infortunatos.Quod cū ego exploratū habere mihi uide
ter atq; cōpertū:putaui piaculū me facturū nulla uictima expiandū/ſi tacerē/ſi diſ-
ſimularem:nec uel penitus pro uirili uenenū:hoc de credulorꝝ manibus extorque
re tentatem/hac præſertim ætate qua ſi qñ alias/ad hāc fraudē oīs ætas & ordo ſex
uſq; calligat.Eſt āt tanto magis pro ueritate pugnandū quanto plures habere co-
gnoſcitur oppugnatores:ſiquidem ut prodeſſe oībus/ita placere tantūmodo bonis
deſideramus:nec iudiciū multitudinis fidem habet:ubi contra ſtat ratio conſenſuſ-
q; doctorum:nec nos auram ſpectamus popularem: ſed lucem ueritatis & publi-
cam utilitatem. Procemium finit.

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula Sacratiſſimo Patri Oliuerio Carafæ epi
ſcopo Sabinenſi/Cardinaliq; Neapolitano.S.

APollonium thyanæum pī ampliſſime/dum ob litteras capeſſendas pere-
grinationē illam a Philoſtrato poſtea celebratā ſuſceperurus eſſet/optaſſe
legimus:ut uiros bonos & inueniret & agnoſceret;idq; etiam a ſole cōceſ
ſum iri ſibi multis precibus expetiuiſſe:Quod quidem uotū citra culpam nō lau-
dari magnope nō pōt:ſicut ipa ad ſolem deprecatio nō uituperari:hoc.n.uulgus in
eruditū & rude cōgenito ueritatis noſcendæ lumine/paſſim prædicat / ut ualidiſſi-
mas omittam rōnes & diuinorꝝ eloquiorꝝ teſtimonia.At ſi optādum eſt id muneris
efflagitandūq; adeo optimo maximo/illis pculdubio ſummopere lætandum eſt:q
bus nō mō obtigerit bonos agnoſcere:ſed ēt hos ipſos & in ppria familia & ſangui-
nis ſibi nexu deuictos/reperire potius q̄ inuenire/indeq; aliquē eorꝝ fructuū cōſeq
quos bonorꝝ parit amicitia:Quæ mihi diuina beneficētia euenīſſe neq; inficias eo
neq; diſſimulo cū Ioannē Picum Mirandulam Galeotti patris fratrē hominē profe
cto dignum/quem Apollonius trās Caucaſum & Brachmanas:ſed & aduſq; aduer
ſum orbim auide rimaretur intra parietes domeſticos compererim : multiſq; ab eo
beneficiis cumulatus extiterim.Huic ego nobiſcū degēti dum par pari referendū
eſſe quoad poſſem iudicauiſſem:Eo magis defuncto cenſui debere repēdi ſuſcepta
officia/quo cū eius gloria & ſtudiorꝝ periclitabatur utilitas:& nō mediocrem eccle
ſia patiebatur iacturam.Quāobrem pro eo quæpiam nec ſemel/mandaui litteris/
ipſiuſq; opera diuturna & anxia ueſtigatione nobis aſcita in multa exemplaria trāſ
fundenda curaui/laborasū aūt mihi ſummope eſt in reparandis libris oēm diuinat-
tricem aſtrologiam funditus eruentibus:quādoqdem eiuſmodi characteribus de-
lineati erant(qui erat homini mos)ob ſcribendi dictandiq; uelocitatē:ut cuiuſuis
alterius linguæ q̄ latinæ ſpeciem præſeferre uiderentur:tot interlini lituris ut nō fa
cile inter/nōſceretur quid pro diſpuncto/qd pro emēdato haberi deberet/tot præ-
terea partibus lancinati diſcerptiq; ut uix ab auctore ipſo exſcribi poſſe iudicarē.
hos ego libros(ſi nō magis theſauri q̄ libri)ueluti rediuiuos a nobiſq; nuprime ab
interitu reuocatos cum cui deſtinare inſcriberéq; deberem diu mecum cogitaſſem
occurriſti tu mihi præſul ſacratiſſime a quo digredi nullatenus ualui. Nā cui & cō

gruentius & honeſtius quam tibi/doctiſſimi hominis eiuſdemq; conſanguinei litte
raria monumenta dedicare potui? & illa potiſſimum:quæ noſtræ chriſtianæ reli-
gioni aduerſos errores refellunt cum & litteris polleas: & ob Ioannem Thomam
Carafam Magdaloni comitem ſocerum meum:cui arctiſſima cognatione deuinci-
ris:ſis etiam mihi neceſſitudine coniunctus: atq; eam inter ipſius religionis homi-
nes geras perſonam quæ ſit proxima ſupremæ. Ea igitur uolenter ſuſcipe: & cum a
maximis uerſandis negociis aliquid ocii ſuffuraberis perlegas obſecro: in ipſa le-
ctione ſimul cogniturus ſimul gauiſurus artem illam aſtrologicam:ſiue(ut loquar
rectius)peſtem quæ iam truci elata rabiæ quãquam ſubdola frõte uirus inſimulãs
in utrum exitiũ debacchabat ipſius Ioannis Pici patrui ope ualidiſſime extinctam.
Vale pater ampliſſime. Mirandulæ.iiii.Kal.Iulias.

Ioannes Franciſcus Picus Mirandula ueritatis amatoribus.

AMatores ueritatis gaudere:nec non qui illuſtrandæ illius atq; amplifican
dæ deſiderio inſudatis/exhilarate animos. En prodeunt in publicum di-
ſputationes Ioãnis Pici Mirandulæ aduerſus aſtrologos:& Pici illius cu
ius mentis ſublimitatem:cuius doctrinam omnigenam iam pene totus terrarum
orbis obſtupuit:Diſputationes inquam quæ ueritatis oſores atq; oppugnatores do
lere:& qui emungendæ pecuniæ gratia aſtrologicæ uanitati impendunt operam/
aut eiulare atq; dirumpi cogent:aut errorem deſerere. Nec ſolidam minuat lætiti-
am q̃ ille morte nobis immatura ſibi tarda uocatus ad deum: libros hoſce nec ex-
trema lima terſerit atq; expoliuerit:nec ultimum qui totius operis futurus erat epi
logus ad eandem ab incude perduxerit:id forte deeſt ad operis exuberantius orna
mentum/non ad lectorum perfectum emolumentum: & quãquam ſane alias ua-
nitatem hæc & ſuperſtitionum omnium arbor:ab prophetarum oraculis ſit explo
ſa & deteſtata/ab noſtris theologis philoſophiſq; tum Grecis tum Latinis tum Bar
baris expilata frondibus/exſibilata:atq; etiam ſecuribus uel aliqua ex parte percuſ
ſa. Sit item ab imperatoriis legibus pontificiiſq; ſanctionibus radicibus eruta & lo
co mota:humana tamen curioſitate ſæpius reportata eſt:in priſtinamq; foueam re
plantata/adminiculata & roborata:ita ut nunquam in totum eliminata & ad inter
nitionem uſq; ualidiſſimis rationis inſtrumentis perducta fuerit: modo Picus no-
ſter infauſtam arborem a radice ad truncum/a trunco ad ramos: a ramis ad folia:
torrentiſſimo igni ueræ philoſophiæ ueræq; theologiæ propriiſq; incomparabilis
illius ingenii inuentis & meditatis expſſit penitus atq; redegit in cinerem:quẽ adeo
rapidiſſimo flatu eloquentiæ diſperſit:ut cuicunq; illius fautori prouectoriq;(niſi
idem mentis emotæ fuerit)ſuper illius exitio præ dolere conclamandũ ſit uel abie
cta ſpretaq; uanitate præ gaudio exultandum. Eia igitur litterati homines nationũ
omnium his rationibus animum armate:his fulcite teſtimoniis cum humanis tum
diuinis:quibus ueluti bipennibus ponderoſiſſimis ac facibus ignitis exciſæ atq; ex
tinctæ arboris germina ſi qua forte intra terræ uiſcera deliteſcentia male culti agri
uitio repullularent/elidite/conterite/conuellite/exterminate.

QVID IN VNOQVOQVE HORVM DVODECIM VOLVMINVM INSIT TABVLA SVMMATIM COLLECTA INCIPIT.

PRimo præfatio:item aſtrologiam a philoſophis:a prophetis:a cæſaribus:a pontificibus eſſe damnatam:qualeſq̃ fuerint/qui aſtrologica ſcripſere. Homerus

Secundo inutilitas:falſitas ꝓfeſſionis in uniuerſum:ignorantia & indiligentia ꝓfeſſoꝝ noſtri tẽporis:Itẽ cur aliq̃ uera prædicant:cum ꝓfeſſio ipſa falſa ſit. Sed ne ſolum:

Tertio rationes aſtrologiæ ueritatem approbantes afferunt/poſtea diluunt & retorquent. Soluimus:

Quarto nõ fieri a cælo quæ credunt aſtrologi:itẽ quæ a cælo nõ fiũt ab eo nõ ſignificari:& q̃ões ſeu ĩterrogatiões eẽ ianes. Noſter hic.

Quinto magni orbes:ſaturniæ reuolutiones:magnæ coniunctiones eliminantur. Sed multos:

Sexto deſtruuntur domus:ſigna:aſpectus:obſeſſiones:& cõbuſtiones:retrogradationes:caput & cauda draconis:antiſia:præcipiẽtia ſigna & obediẽtia.Exaltationes trigoni uel triplicitates:facies:termini:dodicathemoria:nouẽnæ:monomiriæ:graduum proprietates:partes:anni climaterici. Exceſſimus:

Septimo cõtinet/initia fati ſeu particularis/ſeu uniuerſalis & uel hominis uel alterius cuiuſq̃ rei/nõ bene capi:Item tẽpus quo aliq̃d ſit futurũ/ꝓperã per directiones:aut aliã uiã definiri:multiplexq̃ error in ſtellis fixis. Hactenus:

Octauo/ĩcertũ eẽ nũeꝝ ſphæraꝝ:& q̃dq̃d ſtatuant certũ eẽ errorẽ aſtrologoꝝ:Itẽ de erratis ſup differẽtia imaginũ & ſignoꝝ:itẽ ꝺ imaginib' ĩuiſibilib'. Inter oĩa

Nono cõtinet de ĩcertitudĩe natalis horæ/ac alioꝝ initioꝝ/deq̃ erratis diuiſionis domoꝝ:ſignoꝝ:locoꝝ:plãetaꝝ:mot'.viii.orbis & directionũ. Demonſtratũ

Decimo rõnes aſtrologoꝝ q̃bus ſua roborare dogmata ſatagunt:ad q̃nq̃ rediguntur genera:hæq̃ oẽs oñdunt inefficaces eẽ/ſupq̃ deridiculæ. Multis iam

Vndecimo/nõ poſſe per experientiam haberi:aut ſi qua cõparari poſſit experiẽtia nondum illam eſſe habitam. Si naturam

Duodecimo non eſſe habitam p reuelationem:Item ubi nata/aucta/alta:& quo modo propagata. Si fabulamentis

Tabula capitum Duodecim librorum.

Primus liber nõ eſt in capita plura diſtinctus:ſed unico capite/auctoritate philoſophoꝝ:prophetaꝝ:cæſaꝝ:atq̃ pontificum aſtrologiam deiicit.
Scđo libro cõtinet/iutilitas & falſitas ꝓfeſſiõis:ignorãtia & ĩdiligẽtia ꝓfeſſorum.
Caput primum Incertam eſſe artem iſtam iudicio etiam principium illius.
Caput .ii.Auſpicationes quas electiones dicunt inutiles eſſe teſtimonio unius aſtrologi ratione & experientia.
Caput .iii. Nõ eſſe utilem aſtrologiã in decernẽdo q̃d ſit agẽdũ q̃d fugiendũ.
Caput .iiii. Nõ eẽ aſtro.religioni utilẽ:q̃d Rog.Bac.& Pe.Alliac.exiſtimarũt.
Caput .v. Quam noxia ſit aſtrologia quãq̃ peſtifera chriſtianæ religioni.
Caput .vi. Fallacẽ eẽ hãc artẽ:ſi q̃ ſit tũ ꝑ plura:tũ ꝑ diſcrepãtes aſtro.ſniam
Caput .vii. De ignorantia aſtrologorum noſtræ ætatis.
Caput .viii. De ĩdiligẽtia aſtrologorum noſtræ ætatis quæ tanta ẽ/ut etiam ſi

uera eſſet aſtrologia/ueri ipſi eſſe non poſſent.
Caput .ix. Raro euēire q̃ dicūt aſtro.qđ tū externis tū domeſticis exēplis oñdiť.
Caput .x. Cur aſtrologi aliquando uera prædicant.

Tertio libro continentur rationes aſtrologis fauentes & diluuntur.

Caput .i. Quid lib.præcedēti actū ſit & quod deinceps agendum quoue ordine
Caput .ii. Quicunq; rationes quibus aſtrologia roborari poſſe uidetur.
Caput .iii. Retorquetur prima rō atq; oſtenditur cælum cauſam eſſe uniuerſalē neq; ad ipſam indiuiduorum uarietatem referendam.
Caput iiii. Cælum qualiter motu agat & lumine & elementorum metheorologicorum mineralium uiuentiumq; uniuerſalis cauſa ſit.
Caput .v. Præter cōem motꝰ & lumis īfluētiā nullā ui cæleſtibus peculiarē ſeē.
Caput .vi. Lunæ lumen ſicuti & ſolis uitale eē:neutrumq; frigus aut humiditatē præterquam per accidens facere.
Caput .vii. Non poſſe defendi dogmata aſtrologorū ut putauit Auenazra ſi omnes ſtellæ ponuntur calidæ.
Caput .viii. Obiectio aduerſus ea quæ dicta ſunt.
Caput .ix. Soluitur obiectio atq; oſtenditur/neq; ſpecificas neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.
Caput .x. Stellas alias a ſole & luna/aut nihil/aut certe parum in nos agere.
Caput .xi. Quo pacto ſtellæ eadem alias aliter in nos agere poſſint.
Caput .xii. Quæ effectuum uarietas in cælum redigi poſſit & quæ non.
Caput .xiii. Solem multa operari quæ ab aliis ſtellis fieri aſtrologi putant.
Caput .xiiii. Lunæ uis qūo uarieť & dies quoſdā lunæ citra ſupſtitione obſeruari.
Caput .xv. Aeſtus maris in aliam cauſam quam in lunam referri poſſe/ in quam tametſi referantur nihil inde iuuari aſtrologiam.
Caput .xvi Galeni ſnīa de creticis diebus eos ad lunam referentis confutatur.
Caput .xvii. Periodos humorum ad ſyderum motus non eſſe referendos.
Caput .xviii. Infœlicitatem octimeſtris partus ſaturno non eſſe aſcribendam.
Caput .xix. Cur nautæ/medici/agricolæ/uera ſæpius prædicant quam aſtrologi.
Caput .xx. Nō oīa quæ ab aſtrologis prædicūtur de primis q̃litatibus depēdere.
Caput xxi. Nec noxas elementorum/nec damna noſtrorum corporū eſſe a cęlo.
Caput .xxii. Ingenioꝝ & moꝝ uarietatē nō oīno pendere a primis qualitatibus.
Caput xxiii. Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pendere.
Caput .xxiiii. Occultas uires cæleſtibus nō ineſſe per quas occultas inferiorum rerum proprietates producant:ſed calorem tantum lumenq; uiuificum.
Caput .xxv. Si ſua cuiq; ſyderi & ꝓpria uis cōcedatur:eſſe tñ illam uniuerſalem.
Caput .xxvi. Epilogus huiꝰ li.cū reiectiōe q̃rūdā rōnū aſtro.ī ipſos argumētātes.
Caput .xxvii.

Quarto libro continetur de cæli efficentia & ſignificatione.

Caput primū. Qui mos in diſputando ſeruatus & deinceps ſeruādus : tum ſi detur aſtrologis quod maximum dant theologi/aſtrologiam tamen nihil eſſe.
Caput .ii. Fortuita a cælo non eſſe.
Caput.iii. Quomodo rerum fortuitarum cauſa ſit deus:quomodo angeli/quomodo cælum:quomodo nos:quomodo fortuna.
Caput iiii. Ad cælum non eſſe referēdum ſi quid a nobis fit ꝙ noſtras uires excedere uideatur

dere uideatur ſed potius uel ad angelos uel ad deum/atq; inibi de fato multa utq; diuina præuidentia noſtram libertatem non tollat.
Caput .v. Nec præterita nec q̄ ad alios attinẽt poſſe ex aliq̄ cõſtellatiõe ꝓuideri.
Caput .vi. Futura multo poſt rpe a præſenti conſtellatione effici non poſſe.
Caput .vii. De auſpicatiõib⁹ q̄s electiões dicũt:q̄ uana & ĩpoſſibilis ſit aſtrol. ſnĩa.
Caput .viii. Aſtrologos mentem noſtram cælo ſubiicere quãquam ut ſunt aſtuti id diſſimulare conentur.
Caput .ix. Mores hominum a cælo non fieri.
Caput .x. Malas leges ſicuti nec bonas cælo non ſubiici.
Caput .xi. Corporeas diſpoſitiones non effici a cælo.
Caput .xii. Non poſſe cælum eius rei ſignum eſſe cuius cauſa non ſit.
Caput .xiii. Siue ſigna ſint ſydera:ſiue cauſæ/partem tamen aſtrologiæ quæ ẽ de interrogationibus nullam eſſe.
Caput .xiiii. Diuina miracula a cælo nec fieri/nec ſignificari:ſed miracula miraculis/ſicut naturalia naturalibus indicari.
Caput .xv. Per ſtellam magorum non poſſe conſtellationem aliquam intelligi: & declaratio q̄rũdã ſcripturaꝝ q̄ iperitis poſſent uideri aſtrologiæ adſtipulari.
Caput .xvi. Quæ naturæ uires ſupergrediuntur quantum ad id etiam quod in ſe naturale continent a cælo ſignificari non poſſe.

Quinto libro continetur confutatio earum conſtellationum quibus magna rerum humanarum euenta adſcribunt.

Caput primũ. Decreta aſtrologoꝝ circa magnas cõiunctiões utiliter cõfutari & q̄ mẽdaces ſint deprehẽſi q̄ de magnis iferioꝝ reꝝ mutatõib⁹ ꝑ eas uoluerũt iudicari.
Caput .ii. Quibus uiis aſtrologi de grandioribus rebus iudicium ferant magnorumq; orbium reprobatio.
Caput .iii. Saturnias reuolutiões Aboaſaris ĩuentũ & hiſtoriis & rõni aduerſari.
Ca. iiii. Ordo eoꝝ q̄ dicẽda ſũt & deſſidẽtes aſtro. opiones circa magnas cõiũctões.
Caput .v. Planetas magnis cõiunctõibus iũctos nõ plus poſſe q̄ diuiſos:magnaſq; iſtas coniunctiones nouum eſſe inuẽtum de malo Ptolomæi intellectu natũ.
Caput .vi. Præcipuos aſtrologos mediis uſos eſſe coniunctionibus non ueris: tum alia errata illorum circa eaſdem.
Caput .vii. Quis ordo ſeruandus/& Alliacenſem aliud alias ſenſiſſe.
Cap. viii. Tp̄s reꝝ nõ ab aſtrologia/ut putauit Alliacẽſis/ſed ab hiſtoria eẽ petẽdũ.
Ca. ix. Sũma ſnĩæ Alliac. ĩ li. quẽ de concordia aſtrologiæ & hiſtoriæ prætitulauit.
Caput .x. Erraſſe multifariam Alliacenſem:& ut quæcunq; ſupponit concedantur/non tamen efficere eum quod uult.
Caput .xi. In diluuii cõiunctione tũ iter ſe/tum a ueritate aſtrologos diſcrepaſſe atq; ut detur illis q̄cquid petunt:non tamen id eos probare quod contendunt.
Caput .xii. In Moſis coniunctiõe & meſſiæ uaticinio q̄ delirus Abraã Iudæus.
Caput .xiii. Variis coniunctionibus mediis a uariis chriſtianam legem aſcribi: & abſq; ratione etiam aſtrologica.
Caput .xiiii. Eam quæ uulgo fertur ueram non eſſe Ieſu genituram/nec ex ea indicari illum/aut uiolenta morte moriturum/aut magnum eſſe prophetam.
Caput .xv. Quæ de maumethe dixit Albuma. experimẽto falſa eſſe deprehẽſa.
Cap. xvi. In antichriſti uaticinio alios iã mẽdaces appuiſſe/alios mẽdaces futuros.

Caput xvii. Quam leuiter probent aſtrologi ſex tantum religiones eſſe poſſe tū hebræorum legem iouiam potius uel ſolarem q̄ ſaturniam dici deberi.

Sexto libro cōtinenť confutatio eaꝝ reꝝ per quas uariari uolunt influxus.

Ca.primū. Quo ordine ſit ꝓcedendū i cōuellēdis aſtrologoꝝ fundamētis: itē fieri nō poſſe/ut aliqñ ad eadem loca ſydera oīa reſtituanť in quibus ſemel fuerunt.

Caput ii. Per quas res aſtrologi uariari influxus ſyderum dicant & quam omnino illa in uniuerſum abſurda ſint.

Caput iii. Domus aſtrologorum quam nullo nixæ fundamento: & quam in earum uiribus explicandis aſtrologi inter ſe pugnent.

Caput iiii. De duodecim ſignis ꝗ ficta a mathematicis ſint ad ſupputandi facilitatem: item circa eadem multipliciter aſtrologos aberraſſe.

Caput v. Quæ ſit aſtrologorum de aſpectibus ſententia/& q̄ parum rationalis.

Caput vi. Variæ aſpectuum rationes recitantur & confutantur.

Caput vii. Quid eos deceperit: nec de aſpectibus experientiam habitam.

Caput viii. Quæ de obſeſſione dicuntur pugnare his quæ de aſpectibus.

Caput ix. Planetas ſub ſolis radiis conſtitutos nō male affici/aut ut dicunt aſtrologi comburi.

Caput x. Si rationem atq; etiam quorundam aſtrologorum auctoritatem ſequi uolumus planetas retrogradientes fortiores uideri quam directos.

Caput xi. Caput & caudam interſectiones eſſe imaginariorum circulorum nulla naturali ui prædictorum/quibus in prædicendo antiquiores uſi non ſunt: nec in eorum uiribus concordant recentiores.

Caput xii. Origo antiſiorum: neq; eis in præſagiendo uſum Ptolemæum & quātum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Caput xiii. In præcipientibus & obediētibus ſignis pariter deceptos aſtrologos.

Caput xiiii. Confutatio rationum quas de planetarum exaltationibus quidam aſtrologi aſſignauere.

Caput xv. Rationes aſtrologorum de trigonis & trigonocratoribus: atq; obiter de ſignorum ſexu confutantur.

Caput xvi. De faciebus/terminis/ dodecathemoriis / Babyloniorum nouenniis monomiriis quam parum conſtent teſtimonio etiam ipſius Ptol. mæi.

Caput xvii. De gradibus fœmineis/lucidis/tenebroſis: & aliis id genus ꝗ eos cō tempſerit Ptol. neq; in eis conueniant alii aſtrologi.

Caput xviii. Partes unde ortæ & quātū in eis dimetiēdis ſecū pugnent aſtrologi.

Caput xix. Dodecathemoriorum ſententia exploditur & auctores eorum ægyptii cum ſuis quoq; climatericis annis reiiciuntur.

Septimo libro continetur de hora initiali directionibus & ſtellis fixis.

Caput primum. Quid hactenus diſputatum: & quid in hoc libro diſputandum.

Caput ii. Ambiguā eſſe horā fatalē/ſi qua eēt in oībus rebus quæ nō meměto ſed tpe abſoluunť: & in hoībus maxīe in q̄bus genitura paꝝ robori habere uidetur.

Caput iii. Ptolemæum plus conceptui quam genituræ tribuiſſe cui neq; aliquid tribuendum eſſe Ptolemæi ratio conuincit.

Caput iiii. Vniuerſalia facta q̄bus uiis aſtrologi ueſtigēt & q̄ parū rationalibus.

Caput v. Aſtrologum nō poſſe prædicere quanā orbis regione fatum aliqđ euēturum ſit: quoniā incertū apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubiaceat.

Caput vi.

Caput .vi. Non poſſe initiũ unũ cõſtitui de quo totius anni pẽdeãt fata tũ uaria a uariis anni ſtatui pricipia & iuxta hebręos annũ potius autũno q̃ uere ichoare

Caput .vii. De directionibus aliiſq; modis quibus tempora futurorum definiũt quam parum conſtent quamue in his aſtrologi inter ſe diſcrepent.

Caput .viii. Sicuti aſciſcunt inefficacia/ita omittere neceſſaria & quantum errẽt de ſtellis fixis

Caput .ix. Dogmata aſtrologoꝝ de ſtellis fixis pugnare tũ inter ſe tũ cũ ueritate.

Caput .x. Falli ẽt aſtrologos i planetis:repetitioq; eoꝝ quæ hactenus diſputata.

Octauo libro continetur de numero ſphærarum/differentia imaginum & ſignorum & imaginibus inuiſibilibus.

Caput primum. Incertum eẽ numerum corporum ſuperiorum/ penes quæ iuxta aſtrologos fati decernendi poteſtas eſt.

Caput .ii. Si ſupra octauam ſphæram alia ſit falſam eſſe ueterem aſtrologiam:ſi nulla nouam:quam etiam ſi ſit nona ruere omnino neceſſe eſſe.

Caput .iii. Differre imagines a ſignis:q̃q̃ nominibus conueniunt.

Caput .iiii. Chaldæoꝝ imagines mera eſſe figmẽta quidq; ad eas fingendas illos induxerit:atq; errorẽ artificioſarum imaginum & alios plures inde pullulaſſe.

Caput .v. inuiſibiles imagines neq; ſenſu neq; ratione cognita eſſe pugnareq; interſe earum auctores:qui non chaldæi aut indi/ſed arabes tantum fuere.

Nono libro continetur de incertitudine natalis horæ/ac aliorum initiorum:& aliis erroribus aſtrologorum.

Caput primum. Epithoma eorum quæ hactenus confecta: & quid ſequentibus libris agendum undeq; auſpicandum.

Caput .ii. Aſtrologum certam genituræ horæ neq; ſemper ſcire poſſe neque per ueram regulam explorare.

Caput .iii. Ptolemæi dogma quod almuſeli ſeu animodar uocant: & auctoritatibus & rationibus confutatur.

Caput .iiii. Inueſtigationem partilis horoſcopi per conceptum falſo Ptolemæo ab arabicis ſcribi irrationalem eſſe & a multis aſtrologis reiectam.

Caput .v. Meſſalæ figmentum cum aliis quinq; a Paulo Alexandrino recitatis explorandi horoſcopi modis refutatur.

Caput .vi. Initia urbium/regnorum factionum/ legum ignota eſſe/ nullamq; artem aſtrologos tradidiſſe qua poſſint inueſtigari.

Caput .vii. Incertum adhuc eſſe apud aſtrologos quomodo domus diuidendæ quantum earum uires extendantur & quibus ſignis utendum.

Caput .viii. Loca planetarum uerïſſime aſſequi eſſe laborioſiſſimum:deq; inſtrumentorum fallacia.

Caput .ix. Variæ ſententiæ de planetarum motibus/anni inæqualitate:& maxima ſolis declinatione.

Caput .x. Vnici gradus errorem:immo & ſolius minutiæ multos interdum errores parere nec per reuolutiones uel annorum uel geniturarum/aut per magnas coniunctiones aſtrologum poſſe iudicare.

Caput .xi. Diſſidentes ſententiæ de motu octaui orbis:diſtantia capitis arietis octauæ a capite arietis nonæ & auge ſolis.

Caput .xii. De directionibus q̃ multiplices aſtrologorum ſententiæ.

Decimo libro continetur cõfutatio rationum.

Caput primum Epilogus eorum quæ hactenus confecta: & quid in ſequentibus agendum ſit libris.
Caput ii. Rationes aſtrologorum inanes eſſe & radiculas.
Caput iii. Duplex principium quo aſtrologi decernũt quæ domus ſit fortior/falſum eſſe:utcꝫ ſit uerum:non tamen ex eo id colligi ꝗ uolunt.
Caput iiii. Argumentationes Aſtrologorum quibus ſua roborant dogmata ad quincꝫ fere genera redigi/infirma qdem & inefficacia.
Caput v. Rationes a parabolica ſimilitudine ductæ: quibus domorum probãt proprietates refelluntur.
Caput vi. Confutatio rationum Auenrodan de proprietatibus ſignorum:quę ab ordine & conſequentia ſignorum ſumuntur.
Caput vii. Contra rationes earũdem proprietatum quas Aboaſar ex ordine accipit planetarum.
Caput viii. Gaudia planetarum cum domibus ruere.
Caput ix. Rationes Ptol.de planetarum domibus deſtruuntur.
Caput x. Facierum & finium rationes iam eſſe reprobatas.
Caput xi. Q uod cui membro ſignum dominetur uarie a uariis determinari &ab omnibus patum rationabiliter.
Caput xii. Rationes aſtrologorum quibus proprietates ſignis abſolute conuenientes aſtruuntur:& quod de ſupradictis ſint reiectæ.
Caput xiii. Taxatur Ptol.de planetis loquens/ac ſi ex elementis cõſtarent rationeſcꝫ aliorum quibus planetarum probant qualitates pariter confutantur.
Caput xiiii. Si concedamus planetas primas efficere qualitates:non eſſe propterea concedendum alios noxios eſſe alios ſalutares.
Caput xv. Rationes aſtrologorum de dominis dierum & horarum:anniſcꝫ planetarum inefficaces eſſe:tum aſtrologos ſæpe uti demonſtratione circulari.

Vndecimo libro continetur confutatio experimentorum.

Caput primum.Ex his quæ hactenus ſunt probata patere aſtrologiam experimẽtis non eſſe comprobatam:tum idem multis rationibus probari.
Caput .ii. Si qua experientia haberi de aſtrologis dogmatis poſſit:eam nondum eſſe habitam.

Duodecimo libro continetur ꝗ non ſit habita per reuelationem.

Caput primũ.Non eſſe adhibendam fidem aſtrologiæ quaſi reuelatæ.
Caput .ii.Q uales ægyptii atcꝫ chaldæi apud quos nata aſtrologia.
Caput .iii.Q uid chaldæos & ægyptios in hanc opinionem induxerit fieri fato res humanas & de ſtellis poſſe præuideri.
Caput .iiii.In ea quæ obſeruanda in ꝑdictionibus ſtatuerũt quo pacto inciderint.
Caput .v.Q uid obſeruanda illa indicarent/quibus coniecturis definierunt.
Caput .vi.Q uibus fomentis aucta & quomodo propagata ſit.
Caput .vii.Q uomodo ab ægyptiis ad alios aſtrologia deuenerit.

Finit tabula.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS DISPVTATIONES ADVERSVS ASTRO. .L. PRIMI INCIPIVNT.

PRimũ oĩum ſcire lectorẽ uolo:nõ hoc noſtrũ ſuẽtũ audaciã
fuiſſe reiiciẽdi cõfutãdiq; aſtrologiã. Sed a prima antiq̃tate
bõis ita iudiciis ſemp uiſũ eã nõ eẽ ꝓfeſſionẽ:quę tot hoĩ icõ
moda:tot inſanias undiq; ſub ꝑtextu ſciæ & utilitatis iuehe-
ret.Hinc Cæſaꝝ legibus & prudẽtũ uti noxia uitæ ciuitati-
bus eliminaẽ.Hinc oraculis ꝓphetaꝝ: põtificũ ſanctiõibus:
hoĩum ſciſſimoꝝ uocibus & doctrinis: ut moribus & pieta
ti peſtifera cõdẽnaẽ:Hinc a pħis & mathematicis q cũq; ſa-
pere ex libris nõ loq didicerit: q̃ſi falſa nõ utilis:non poſſibi
lis:nõ amica philoſophiæ: uel cõtẽniẽ ſere uel cõfutaẽ. Id qđ aliis uel neſciẽtibus
uľ denegãtibus priuſq̃ rõnib⁹ res agaẽ/hoc libro ſumus declaraturi:ut poſt tales ac
cuſatores nõ ad iuidiã nobis hæc accuſatio:ſed potius ad pudorẽ bonæ frontis hoĩ
bus ſi q ſuſcipiãt poſſit eſſe defenſio .Exordiũ uero faciemus a pħis quoꝝ maior au
ctoritas q̃ prudẽtũ/ & cõior iterdũ eẽ ſolet q̃ ꝓphetaꝝ: Pythagorã aſtrologiæ fidẽ
nõ præſtaſſe:tũ auctor ẽ Theodoretus:tũ Laertius quoq; Diogenes & Plutarchus
indicauerũt.Hic Democriti illud ferẽ qđ ãñ pedes nẽo ſpectat ſcrutaturq; cæli pla
gas.Acadẽicus Phauorin⁹ & Panæti⁹ ſtoicus ipſam iceſſuerũt:rideẽ eadẽ a Seneca/
cõfutaẽ a Cicerõe:Sed & diſputãtẽ aduerſus illã Carneadẽ & diuinis iſẽſum Bionẽ
pħum qs ignorat? Q đ ſi ſupat oẽm iſaniã/cui nec iſanus accedat Oreſtes q̃tũ iſanię
cõtinet aſtrologia:cui nec multa delirans aſſentiri potuit Epicurus Plato & Ariſto.
pħiæ pricipes idignã putauerũt:de q̃ uerbũ aliq̃ñ facerẽt tota ſua pħia/ plus eã ſilẽ
do q̃ q̃ſq̃ uoce ſcriptiſue cõdẽnãtes.Nã q aliter ſentiũt illud q̃ſo rñdeãt cur toto de
curſu ſuaꝝ cõmẽtationũ:ubi uel ꝓprietates explicadæ cæleſtiũ uel cãæ iferioꝝ in-
de erãt petẽdæ aſtrologicũ illi nihil unq̃ attulerit? An ad pħum hęc ſpectare nõ pu
tarũt ptes uniuerſi primas & nobiliſſimas corpa mota rurſuſq; mouentia cãs effica
ciſſimas ſine quibus fieri q cq̃ in natura aut cognoſci nõ poſſit ſiqd tales eẽ credanẽ
q̃les eas aſtrologi faciũt de q bus uniuerſalia q̃dã cognoſcere q̃lia ſcribũt pħorũ du
ces:ſi q̃ ꝓpria magis poſſent itelligi:nõ pħi ſed ipfecti pħi ẽ.Cur igiẽ Ariſt.libros ſu
os de cælo tã ieiunos reliq̃t? ubi tã multa tã ſplẽdida dicere potuit:& ſi potuit debu
it de ſtellis de planetis eoꝝ efficiẽtiã ꝓprietates cognitionẽ idicãs nobis? Cur i me-
theorologicis ibriũ:cometaꝝ uẽtoꝝ:cãs pſcrutatus/aſtrologicaꝝ reꝝ ſemp obliui-
ſciẽ? Cur in libris de aĩaliũ generatiõe:nec gemellos:nec ptus portẽtoſos atq; mon
ſtrificos:nec ſexus numerũue puerpii:nec formam nec q̃litates ad ſydera aut refert
aut referri poſſe meminit i trãſcurſu? Cur idẽ in Thimeo facit & Plato? Cur ãñ Pla
tonẽ Thimeus ipſe Pythagoreus i lib.de natura ſummus ut ait Plato pħus piter &
aſtronomus? Cur & Ocelus idẽ Leucanus i lib.de mũdo: teſtimonio ẽt ipſe Platõis
in pħia eminẽtiſſimus.An hæc q̃ſi parua cõtẽpſerũt : quæ ſi ſunt uera maiora eẽ nõ
pñt.an nõ cõtẽpſerũt/qdẽ/ ſed & ignorauerũt: & i Aegypto babyloniaq; uerſati nõ
potuerũt hæc itelligere de cãtata apđ hos pplos:& cuiq; de medio ẽt notaẽ ꝓfeſſio
nis certe ſuę nõ eẽ(ut dixim⁹)nõ putauerũt niſi ſuã ignorarũt ꝓfeſſionẽ:ut pħi mu-
nus crederẽt apũ & formicaꝝ minutiſſime quærere ꝓprietates/Iouis & Saturni ẽt
nõ putarẽt:pſertim ſi ueritatẽ ſup his nõ ſolum obſeruatio docet:ſed & rõ monſtrat:

Teſtimo-
nia pħoꝝ
Theodo-
retus
Laertius
Diogenes
Plutar-
chus
Democri
ti dictum
Phauori-
nus
pan ætius
Seneca
Cicero

Plato

qđ ſcriptores aſtrologi maxime cõcedũt. Quidnã igiť aliud dici põt q̃ in ea fuiſſe
Platonẽ Ariſtotelẽꝗ ſnĩa/nõ eſſe cãs cæleſtia quoꝝ dicũt aſtrologi: nec aſtrologiã
uel artẽ eſſe uel ſciam cuius erat cũ aliis: alioqn mẽtio faciẽda: ſed ex ludicris unã ſi
ue fraudibus potius circulatoꝝ: quo genere geomãtiæ hydromãtiæ/præſtigia/in
cãtationes: quaꝝ ueteres nulli philoſophi inter ſcías arteſꝗ meminerũt. nã ſi foret
ars aſtrologia pẽderet a naturali ſcía: ſicuti medicina: ut quẽadmodũ medicus a phi
loſopho fruticũ: herbarũ: aíaliũ naturã mutuať qbus utať ad ſanitatẽ corporibus
cõciliandã: ita diſcat aſtrologus a philoſopho ſydeꝝ uires & ꝓprietates qbus uta
tur: & uti doceat ipſe ad prædicendũ: nã q diuinatricẽ aſtrologiã partẽ aut finẽ ma
thematicę putat aſtronomiæ pluſꝗ cũ ea ſi qua eẽ puteť q̃ cũ naturali philoſophia
Quid in hẽre cõmertii: Is q̃ longe fallať poſtea declarabimus. Nũc tñ admonemus rẽ poſitã
re ſydere doctis tñ extra cõtrouerſiã ad philoſophũ ꝑtinere ſcire de ſyderibus qcqd eoꝝ ſub
a naturaliſ ſtãtiã ordinẽꝗ cõſequiť ad motus & moles eoꝝ dimetiendas aſtronomo delegato:
quid aſtro ad præuidẽda futura de habitu poſituraꝗ eoꝝ aſtrologo: Siqs artifex.ſ. eſſe conce
nomus: dať aſtrologus quare nimis oío dormitãs & inexcuſabile Platonis Ariſtoteliſꝗ ſilẽ
qdꝗ aſtro tiũ foret ea nec indicantiũ quidẽ quæ fuerãt illis ẽt exactiſſime ꝑtractanda. Quod
logus poſ ubiꝗ apud Platonẽ miſcellaneã agẽtẽ oígenãꝗ doctrinã tũ apud Ariſto. i ꝓblema
ſit operari tis maxime licet admirari. Quo libro de mathematicis deꝗ oíbus artibus & diſci
plinis q̃ones ꝓponẽs: & eaꝝ ex oí genere dogmatum ẽt antiquatoꝝ afferẽs ſolutio
nes: hiſcere tñ aſtrologicũ uerbũ nuſq̃ inueniť: licet itẽ i ethicis ad Eudemũ ubi de
bona fortuna diſſeruit. Quo ſi ſatis ídicio nõ mouemur audiamus diſcipulos utri
uſꝗ philoſophi eã nobis ſnĩam teſtificantes quã magiſtri ſilẽdo nobis eloquũť: Plo
Porphyri tinus in Platonica familia primę fere auctoritatis habeť. Eũ ſcribit Porphyrius cũ
us diligẽtẽ aſtrologiæ operã dediſſet/cõpiſſetꝗ tãdẽ artis uãitatẽ falſitatẽꝗ ꝑdictionũ
oẽm aſtrologis fidẽ abrogaſſe. Quare libro quoꝗ dicato: cui titulus de ſtellaꝝ effi
Maternuſ ciẽtia dogmata aſtrologoꝝ aſſeuerate riſit & confutauit. Quod ægre ferẽs Mater
nus multa ſup eius morte mẽtiť: q̃ſi de eo pœnas ſumpſerit fatũ nã illa eẽ falſiſſima
ex Porphyrio ipſo Plotini diſcipulo facile ítelligiť: q & genus morbi quo deceſſit:
Origenes & cãm & cur Roma diſceſſerit plane fideliterꝗ deſcribit. Origenes adamantius in
philoſophica ſecta ſicut in oíbus diſciplinis eminentiſſimus ſæpe multiſꝗ rõnibus
aſtrologicã uanitatẽ ſugillauit: niſi forſitã eius teſtimoniũ minus faciũt hoíes ſupſti
Eudoxus tioſi: qm̃ fuit etiã chriſtianus: ſed nõ fuit chriſtianus Eudoxus q ẽt Platonẽ audiuit
& in ægypto uerſatus ẽ & habitus princeps aſtronomoꝝ ſua tempeſtate: q tñ nihil
Alexãder credẽdũ aſtrologis ex hoíum genituris eoꝝ fata prædicẽtibus ſcriptũ reliqt. Alexã
der ex aphrodiſiade ſummus auctor i Ariſtotelica philoſophia de fato librũ ad cæ
ſares Seueꝝ primũ & Antoninũ filiũ/ſcribẽs & fati reiecit neceſſitatẽ: & de aſtrolo
gicis ſiluit. Ad quæ fati tñ cõmemoratio trahit uel tranſuerſos. Nec forſitã aliud ei
cõſiliũ elucubrãdæ cõmentationis/q̃ ut propẽſum Seueri Cæſaris animum ad iſti
Auerrois uſmodi ſuperſtitionẽ philoſophica rõne caſtigaret. Auerrois celeber in eadẽ fami
lia philoſophus & reꝝ naturaliũ grauis æſtimator ubiꝗ aſtrologiã lacerat/dãnat/
inſectať. Nã in prima qdẽ p̃hia aſtrologoꝝ opinionẽ de cæleſtibus imaginibus qui
bus ſubeſſe terrena figuræ ſimilis aíalia putant fabuloſam dicitꝗ qua tñ ſublata ruit
maxima ps aſtrologicæ ſupſtitióis. Idẽ cãtica exponẽs Auicẽnæ alibi qdẽ ait cõtra
ria eẽ p̃hiæ: alibi fere oía falſa dogmata aſtrologoꝝ: tũ artẽ ipſam i uniuerſum uanã
& infirmã. i libris itẽ aduerſus Algazelẽ artificioſas imagines in q̃s cæli uirtutes de

riuare ſe

riuare ſe poſſe putāt aſtrologi ,pſus ineſſicaces aſſeuerauit. Auicēa uir magnus in Auicēna
oībus diſciplinis ultimo ſuæ primæ phię libro multis rōnibus cōprobauit ab aſtro
logis præuideri futura nō poſſe. Q uare nec eoꝝ prædictionibus ullā fidē adhiben
dā. Mitto Hēricū ex Aſſia cōpluresq; neotericos illuſtres in academia pariſieſi dica
tis opibus hāc uanitatē pſequētes: q̄q̄ maxima ps phoꝝ contēpſerūt eā potius q̄ cō
futauerūt: ſicut artes alias circulatrices & aniles fabellas & deliria pręſtigiatorum.
ſed illud aīaduerſione dignū q̄ aſtronomi quoq; ipſi ,pfeſſionē iſtā reiecerūt: quod
fieri oīno nō potuit prætereq̄ conſciētiæ compta falſitatis: cū alioqui illis in cæleſtiū
motibus exercitatiſſimis tū accederet & ſciæ/& gloriæ/& quæſtus q̄tū aſtrologiæ
fidei & auctoritatis. At ille quē citauimus nup Eudoxus gnidius ſummus fuit ī ma Eudoxi
thematicis cuius in aſtronomicis rebus iudicio nitit̃ Ariſt. Sed prudētiſſimus legiſ p̄ceptum
lator ſcripſit. n. leges ciuibus ſuis. Et ſub Philiſtio medicus īſignis & phus ſub Plato
ne q; tñ ne crederemus aſtrologis nos admonuit litteriſq; mādauit. ita. ſ. ei mathema
tica rō demonſtrauerat & magiſter ēt Plato pſuaſerat: Caſſandrū & Archelaū cum
in Aſtronomia præcellerēt: hoc pdictionis genere nūq̄ uſos auctorē Panętio: Hoy Panætius
chilax halicarnaſeus q̄q̄ doctiſſimus ī oī mathematica: totū hoc tñ diuinādi p aſtra Hoychi-
genus repudiauit. Veniamus ad neotericos: Nicolaus oreſmius & phus acutiſſi- lax
mus & pitiſſimus mathematicus aſtrologicā ſupſtitionē peculiari cōmētario indi- Nicolaus
gnabūdus ēt inſectat̃: nihil ratus ille fallacius: nihil deteſtabilius: nihil oībus qdem oreſmius
ordinibus: ſed principibus maxime uiris eſſe peſtilētius. Ioānes Marlianus nr̃a æta Io. Marlia
te ſummus in mathematicis & erat & hēbat̃. is nō mō prædictionibus iſtis ſemp ab nus
ſtinuit: ſed ēt de ipſaꝝ falſitate poſtremis ānis ſcribere iſtituerat: q̄q̄ erat. n. lōgæuus
intercæptus morte id non effecerit. Aiebat homo minime glorioſus hr̄e ſe aduerſus
aſtrologos certiſſimas demōſtrationes. Q uod cū alii/tū familiaris illi Luchinus nr̄
& ipſe præcellēs mathematicus mihi nō ſemel rettulerūt. Paulus Florētinus in me Paulus
dicina qdē: ſed præcipue ī mathematicis grece latineq; doctiſſimus quotiēs de iſta Flo.
pfeſſiōe rogabat̃ totiēs eā incertā fallacemq; aſſeuerabat/afferens inter cætera de
ſe ipſo euidēs expimētū. Q ui cū quinq; & octuaginta iā impleſſet annos: in ſua ta-
men genitura quā examinarat diligētiſſime uitalē nullā cōſtellationē reppiſſet: Af
ferrē multos ex his ēt qui uiuūt & phos & aſtronomos idē ſentiētes. Sed neſcio an
inuidiā aduerſus ſe cōcitari uelint hoīum cæli fatiq; potētiū: Porro nr̄ Marſilius ſcri Marſilius
pſit aduerſus eos apte Plotini ueſtigia ſecutus. In quo interpretādo & enarrādo ma
gnopere rē platonicā iuuit auxit & illuſtrauit. q̄ ſi ualitudini cōſulēs hoīum aliqñ
corrogat ſibi de cælo quędā ēt auxilia optat ille potius ita fieri poſſe q̄ credat/teſta
ri hoīs mētē fideliſſime poſſum/quo familiariter utor: nec habui ad detegēdā iſtam
fallaciā q me ſæpius & efficacius adhortaret̃. Nec quotiēs una facetiamur uberi-
or nobis occaſio leueſq; ridendi q̄ de uanitate aſtrologorū præſertim ſi tertius inter
ueniat Politianus interuenit uero ſemper olim ſupſtitionū mirus exſibilator. Forte
uero nec Nicolai Leoniceni nr̄i iudiciū ſup hac re diſſimulādū. Is cū mathematicā Nicolaus
ut oēs liberales ſcias fideliter teneat: ita tñ hāc uanā iudicat ,pphetātē aſtrologiā ut Leo.
nec illos q ſcripſerūt pleriq̄ doctiores fidem putet adhibuiſſe his quæ ſcribebāt. q̄ ſi
cām interroges cur igr̃ ſcripſerint/rñdet pti auaritia ptim impitia principū effectū.
Nā cū inqt ille in dimetiēdis aſtroꝝ motibus & corpibus (qd̃ mathematica facit)
aſtronomia p̄cellētes illi uiri die noctuq; laborarēt nullū erat eis īde apud pricipes
emolumētū q̄bus. ſ. nihil curæ q̄ magno ſydera corpe/aut q̄ ueloci motu p cæli ſpa

Cauſa inueniendæ diuinatricis quæ fuerit

cia reuoluerent.hoc illi cū uidiſſent ne cæleſtia ꝑſcrutātes iterim eēnt inopes terrenorū/lepidā excogitaſſe fallaciā q̄ ſibi principū aīos obligarēt:& ſuæ ꝓfeſſionis facerēt amatores.q̄re cōmētos ab his aſtris oīum fortunas/ſed præcipue prīcipiū depēdere:liberos.ſ.uitā:impia uictorias:ualitudinē:ſibi uero q illoꝝ diu motus & naturas obſeruaſſent/penitus cognitū & exploratū qd cuiqꝫ uel boni pollicerent̄ uel aduerſi denunciarēt.tū hr̄e prætereа ad manū ſe remedia q̄bus præuiſa mala repellerent̄:bona cōfirmarent̄.nā ſi fœlix hora notarent̄ imagines ex materia q̄dā cæleſtibus illis naturis cognatiores poſſe cōflari:ad quas miris machinamētis deducta uirtus ab aſtris fœliciſſimos faceret hoīes rerūqꝫ potētes illarum uel tactu uel geſtatiōe qu'cqd appeterēt facile cōſequētes:q̄bus oībus rebus quo plus fidei facerēt/illud addidiſſe reuelata ſibi diuinitus huius artis ſecretiora myſteria quēadmodum a potētiſſimo mercurii numine & Petoſirim & Aeſculapiū accepiſſe q̄plurima:legit̄ apud Maternū:tū uero principes illiteratos & curioſos & reꝝ quas ꝓmittebāt appetētiſſimos/adductos facile ut crederēt: ut ꝓfeſſores fouerēt:& p̄miis ſtudia hæc quotidie magis & magis excitarēt.Hæc ſerio nr̄ Leonicenus nec ꝓcul a uero ſuper aſtrologos loq̄tur & ſentit.Cauendū aūt imprimis ne q̄ nobis ad fidē irrepāt aſtrologi mētita magnis auctoribus uolumina ꝑſcribentes: qd' eſt illis cū oī ſupſtitione cōe.Nā q̄m quæ ꝓdunt̄ ab his rōne cōfirmari nō poſſunt:ſiue ipſi illa uera credūt:ſiue credi uolūt ab aliis libros huiuſcemodi fabulaꝝ uiris clariſſimis & antiq̄ſſimis inſcribūt:& fidē errori ſuo de fictis auctoribus aucupant̄: Ex hoc genere liber de

Qui libri Ariſtoteli Platoniqꝫ falſo adſcribantur inter Zoroaſtri

ꝓprietatibus elemētoꝝ:in quo de magnis agit̄ cōiunctiōibus & de ſecretis ad Alexandrū quos tribuūt Ariſt.nulla culpa boni ph̄i nullo demerito:ſicut libros Platonis de uacca magi circūferūt:& quos uocāt inſtitutionū execrabilibus ſomniis figmētiſqꝫ refertos & a Platone nō minus alienos q̄ iſta ſint mēdicabula a Platonis ꝓcul & ꝓbitate & ſapia.Sic olim hæretici gnoſtici nūcupati Zoroaſtri libros oſtentabant:q̄bus hæreſim ſuā de Zoroaſtri antiq̄tate uenerabilē facerēt:quos nouos & cōmētitios eē nō Zoroaſtri Porphyrius multis argumētationibus demonſtrauit: falli aūt facile pn̄t & circūueniri ꝑ hæc mēdacia ſi q ſint humaniorū lr̄aꝝ rudiores/q̄q̄ alioq̄n docti/cū ꝑ illas maxime & phraſim & idolē ſtatim auctoꝝ cognoſcentes adulterina a legitimis diſcernamus.q̄q̄ aſtrologoꝝ nr̄oꝝ & q nūc in manibus artiū ſupſtitioſaꝝ figmēta ſic abhorrēt ab oī ſimilitudine ueri ut cuius e medio ēt pateāt.

Nota Rogerius Bachon

Quis.n.adducat̄ ut Ouidiū de uetula Ouidiū credat:in quo de magnis ēt cōiunctionibus & xp̄iana lege mirabilia ꝓnūciant̄:adeo ut Rogerius Bachō magn' aſtrologiæ ꝑſonus nullius libentius ſcriptoris teſtimoniis utat̄:niſi forte præferat Artephiū q oīo ſecreta alia ꝓdit inumera.Quale illud inſpecto nō aſtro:ſed lotio poſſe hoīs & uitā & ingeniū & cōditiōes:deniqꝫ oēs ad unā ꝓcognoſci. Sic magnā quoqꝫ ille fidē ethico philoſopho:cuius liber de coſmographia trāſlatus dicit̄ ab Hieronymo.Eſt āt lectio adeo deridicula ut nulla magis: ſed frequēter citata a Rogerio noſtro in epiſtola ad Clemētē:ita ut fere adducat cōpoſitū ab eo libellū quendā cui titulus de erroribus ſtudentiū theologiæ:quo imprimis uolumine erroris accuſat̄ q theologi nr̄i myſteria religionis magis ex Ariſto.cæteriſqꝫ ph̄is cōfirment:q̄ ex auctoribus quos mō noīauimus/ethico/ Arthephio/ Ouidio de uetula poetiſqꝫ ſimilibus.Præſcribit̄ uero liber Alberto ſed mēdaciſſime:cū nūq̄ in theologicis ſuis ſcriptis hæc ille ſōnia memorauerit:ſed merito ad Baconē uidet̄ referendus:cuius alia ſcripta i ea eū fuiſſe ſnīa facile declarāt illoꝝ ſemꝑ auctoꝝ teſtimōiis oraculiſqꝫ perſcatentia

ſcatētia. Quibus ſi potuit credere/nihil mirū ſi credere potuit ēt aſtrologię. Ita ueſro ſupſtitioſum hoc genus hoīum frōtē pfricuerūt: ut ēt ſub aqnatis Thomę titulo libros circūferāt de negromāticis imaginibus: ut iam minus mirādū φ neſcio quos Ptolomęi de annulis: ſed & ad Ariſtonē aſtrologicos fingāt libros quos Pto. nunq̄

Vide ānotamenta

ſcripſit: qua temeritate uel ignorātia Eboracēſis ēt cuiuſdā opuſculū multi referūt ad Albertū cōmemorāt: & Hippocratis libros de pnoſticis ęgritudinū ex ſyderū curſu: quos puto ignorabat Hippocrates cū pnoſticoꝝ libros ſcripſit a Galeno expoſitos: & tota gręcia celebratos. aut ſi nouerat q̄ſi rē ſecretiora ſe poſuit puris & rite initiādis cōicādā. Prętereo quę ſup pluuiis ſup qōnibus Alchindus & alii pythagorea & Ariſtotelea cōmemorāt: & q liber īſcribit Ariſto. de regiminibus/ita loquunt ipſi cęleſtibus: qui utinā ad ſcōs ēt uiros pſana nō retuliſſent & libri cuiuſdam de excātationibus interpretē diuū Hieronymū nō feciſſent: q̄q̄ ſi angelos infamarunt facile pñt hoīes: dū & hęc q̄dē deliria ab Adę angelo: illa a Salomonis: alia a Thobię cuſtode tradita dicūt: ſed ad aſtrologos reuertamur omiſſis magis ad quos quaſi cōfines erroris cōmunio nos deduxit. Ariſt. q̄d de hoc hoīum genere ſentiret uno uerbo mōſtrauit q in pblematis cū minimo & prędigiatore aſtrologū deputauit. At dices ſi nihil tale iſti philoſophi ſcripſerunt: q tñ ea ſcripſerunt fuere p̄hi: Qualis Albumaſar: Ptolęmeus: Haly Abēzagel: Iulius Firmicus: inumeri alii: tū latini: tū gręci barbariq auctores aſtrologię: uiri & doctrina & īgenio pręſtātiſſimi. Tu uir me oportūe admonuiſti ne id ſolū dicerē aduerſus te neglectā a philoſophis aſtrologiā. Sed & qcunq eā etiā ſcripſiſſent: aut nihil aut male philoſophatos. Quare relinqte nobis ſi diis placet & Pythagorā & Platonē: & Ariſtotelē: & uos uobis hēatis Aomaras: Alchabitios: Auenazras: Abēzageles. Qui oēs q̄tū abfuerint a philoſophico ingenio palā demonſtrabit: cū accedere illos fabuloſiſſimis rebus & aſſeuerare quę nullā habeant rōnē: & pugnātia dicere: & ſeipſos euertere palā oñdemus: quę diuerſiſſima a p̄ho ſunt cuius maxime propriū nihil credere/nihil affirmare: quod uel euidentia uel rōne demōſtrari non poſſit. Sed age dicamus hic & aliquid unde cōſtet auctores aſtrologię aut paꝝ aut male philoſophatos: Porro

Qualis Ptol. ī lrīs

Ptol. principē alioꝝ facile concedēt: Eſt.n. doctiſſimus aſtrologoꝝ & quod attinet ad mathematica uir ingenioſiſſimus: Quod aūt ad genethliacos quēadmodum dici ſolet optimus maloꝝ. Is igit quo iudicio philoſophicas res tractauerit: & in prohemiis magnę cōpōnis quā uocāt Almageſtū: & in libris apoteleſmatō ſatis indicauit. Exordiēs.n. libros mathematicos partit philoſophiā cōtēplatricem ex Ariſt. ſnīa in tria genera: theologicū: naturale & mathematicū: tū rōne ptitionis exponēs

Sententia Ptol. ex Ariſto. ı. metha.

oīa inqt quę ſunt ex tribus cōſtāt materia forma/& motu: q̄ ſepari ab inuicē cogitatiōe q̄dē pñt: re āt nō pñt. ab his igr tribus tria illa genera philoſophię ducunt: a motu theologicū: cū primi motus cā nō aliud ſit quā deus: a materia phyſicū: a formā mathematicū. Hęc ē Ptol. ſnīa ī q tot eē apud bonos p̄hos errata quot uerba nemo paulo doctior dubitauerit: neq.n. oīa ex illis tribus. Quod ſi oīa dum dicit na

Contra Ptol.

turales res intelligit/q̄uo circa has uerſabit ipſa p̄hia in tria illa deinde genera diuiſa: phyſicū: diuinū: & mathematicū: Sed neq ex naturalibus quicq̄ cōſtat ex motu q̄q̄ nō fiat/nec pmaneat ſine motu: ſed demus ei hāc ueniā loquēdi. Ariſt. ipē quem pbat q̄uo ei dabit a motu oriri genus theologicū? Cū & ipē deus q̄tēus primi mot⁹ auctor & cā nō a theologo ſed a p̄ho īueſtiget. Reliq ēt aut falſa aut quę facile uideas ab hoīe plata paꝝ pito gnaroq p̄hię. Iā uero ex libris apoteles. quos uocāt q̄

Contra dſcriptos inſigniores errores & magis euidētes cū & lunā hūidiorē credit:q̄a humi
eundem dus uapor a terra ad eā teliqs aſtris terræ proximiorē aſcēdat: & eadē rōne aridū ſa
turnū qa ab his uaporibus magis elōget:eundē uero & frigidū eſſe qa ſit pcul a ca
lore ſolis:Iouē tēperatū q̄ inter gelidū Saturnū & feruidū Martē medius collocet:
atq̄ alia hoc genus multa de ſydeꝝ ꝓprietatibus quæ exibilabūt pħi potius q̄ cō
futabunt.Et q̄q̄ mgr̄i errorē erubeſcens arabs enarrator conet in ſenſum aliū Ptol.
uerba trāſferre:ipſe tn̄ defendi uel excuſari ſe Ptol.nō patit̄ q adeo hæc aſſerit affir
mat & ſæpius iterat:ut de ſenſu eius dubitatio nulla relinquat̄.Tu uero ex uno hoc
diſce oēs:& ex optimo indica deteriores. Primus fere a Ptol. hr̄ Albumaſar: is nec
pħus fuit nec dialecticus:& ĩ mathematicis ĩpitus.etat.n. grāmatices artis ꝓfeſſor:
Vide & a ſcribēdis hiſtoriis ut narrat Auērodan ad aſtrologiā ſe cōuertit:in q̄ ēt ſua ꝓfeſ
aſtrologo ſione q eēt uetus uel hīc cognoſcas q̄ Ptolomæū aſtrologū ex ægypti regibus pu
rum tat fuiſſe q Alexādro ſucceſſerūt:q̄ſi inter hos & illū nō plus q̄ngētis ēt ānis itercel
errores ſerit/cū reges Ptol.añ chriſtū per q̄drīgētos annos floruerint:Ptol.aſtrologus ſub
Ptolemæi Adriano ſcripſerit & Antonino.uide mirū reꝝ altiſſimaꝝ indagatorē & obſeruato
tempus rē fidelē:q ĩ re tā apta tāta ſit ĩgenii uel ſomnolētia uel tarditate? Idē ĩ aſtrologicis
rebus q̄tū errauerit q̄ aptis cōfeſſiſq̄ mēdaciis inſtiterit quaſi ueris poſtea declarabĩ
mus.Quid memorē Maternū & in rudimētis arithmeticæ ſic allucinātē:ut ſcribat:
qd decernat Mercurius/cū in nocturna genitura cæli mediū occupauerit quaſi a ſo
le Mercurius plus q̄draginta aut circiter ptibus abeſſe unq̄ poſſit:aut a cæli medio
ſol p noctē plus ſeptuagita ſemp nō abſit.Mitto alia multa in q̄bus cū ſemp multæ
loquētiæ exiguæ ſemp ſapiētiæ hoīem dep̄hendes.Iā Malliū niſi eēt poeta bone de
us/quo riſu ꝓſequeremur:q cæleſtes illas q̄s fingit imagines paucis ſtellis inchoa
tas potius dicit q̄ abſolutas/ne pluribus ibi ignibus accenſis incēdio mūdus flagra
ret.Ad iuniores nō deſcēdo hoīes plebeios & idiotas:ad quos q̄ſi ad iuſtos poſſeſſo
res tota fere ꝓfeſſio deuoluta ē.Eſt bonatus iter eos primę auctoritatis.Is nō igna
rus mō eſt pħiæ ſed furit plane atq̄ delirat.Lege eius primū librū de iudiciis in quo
ſup opere ipe p̄hœmiat̄.Mētior niſi helleboro dignū hoīem iudicaueris:ſtruit ubi
deſipit minus rōnes q̄ſdā q̄bus aſtrologiā ꝓbet eē uerā:illas qd dicā falſas/immo ſu
pra q̄ dici poſſit pueriles atq̄ ridiculas: Quā uero putat efficaciſſimā illā ē q̄driui
um deſtrui ſi aſtrologia tollat̄.Eſſe.n. unā ex q̄ttuor artibus mathematicis: uide ut
neſcit ēt qd ſit hoc ipſum qd̄ ꝓfitet̄? Aſtrologia.n.hæc diuinatrix quā cōfutamus
tm̄ diſtat ab ea quæ mathematicis annumerat̄ q̄tū a tenebris lux/q̄tū ueritas diſtat
a mendacio.Et hæc quidē quæ futurorū prædictionē uſurpat ſi prior illa ueriorq̄
tollat̄ ſtare nō poteſt:at nō remeat rō ut diuinatrice ſublata/ mathematica quoq̄ il
la auferat̄:quod adeo ē pſpicuū: uel his q prima harum artiū attigerint elemēta ut
pluribus hoc declarare ſupfluū ſit Ptolomęus ipſe in p̄hœmiis apoteleſmatō poſtq̄
de duplici dicit aſtronomia:tn̄ ad priorē & mathematicā referēs ſermonē ita ĩquit
;& quæ ſequuntur

Quod ſi forte q̄buſdā iterdū bonis iudiciis nō diſplicuit iſta ꝓfeſſio: nō ſtatim tn̄ ē
bonū qd̄ bonus ēt aliqs nō ĩprobauerit:qm̄ & boni non ſemp uſq̄quaq̄ boni & do
cti prærogatiuā oībus nūctis pauci cōſequūtur. & ſi dicēdū ē aliqd :
nō oēs docti pħi/philoſophi ſp ſunt. Sed illud ēt opus meminiſſe eē ueritates q̄ſdā
q̄bus nobis libido reluctat̄:eē q̄bus nulla ĩ prīo gñe oīa q̄ ſunt de moribus & theo
logica multa cōtinēt̄:in altero maxĩa ps quę de phyſicis rebus & mathematicis eſt,
porro

porro hác ueritaté q̄ nos tractamus de uanitate aſtrologiæ ad primũ genus ſpecta-
re manifeſtũ ē:qm̄ inatũ hoī curioſitatis uitiũ illi repugnat:qđ cũ ſit iter oīa potētiſ
ſimũ cũ ſit hoī ꝓpriũ q̄tenus hō ē:efficit iterdũ ut plures huic ueritati uel iueſtigan
dæ nō uacēt:uel iuētę ēt n̄ libēter accedāt:Et quēadmodũ multi poſt tractatas p̄ho
aduerſus auaritiā euidētiſſimas rōnes opibus tñ ihiāt cumulādis:ſic plærīq; poſt q̄
eis cōſtiterit uera oīno eē poſſe quæ aſtrologi dicũt:ab aſtrologis tñ inata curioſi-
tas ægre ſe diuellit:& ſi rez auidi nouaz ēt fabulas audim⁹ libēter ita curioſi futuro
rũ & mētiētes i illis aſtrologos cũ uoluptate ſentim⁹. Accedit q nos ſp ifatuat nimi
us amor nr̄i q q̄cũq; attinēt ad nos ꝓſpa uel aduerſa facile ſpat facile timet:& ad ea q̄
rēda ēt ubi iueniri ſcimus nō poſſe cęca tñ idētidē cupiditate ſollicitat. Quid ꝙ uul
gato hoc diuturno cōſenſu p̄iudicatũ q̄ſi multi exiſtimāt ēt oīno eē aliqđ aſtrologiā
nec illđ eis unq̄ uenit i mētē ut itroſpicerēt q̄ſuā fũdus huic rei/aut q̄ ſolidũ firma-
mētũ ſubeſſet. Quare quoſcũq; fere iſta uanitas tenuit/iuenies aut paz fuiſſe p̄hos
aut certe paz aſtrologos:quoz altero ne uideāt altero ne indicēt errores eoz effi
ci p̄t. Deniq; guſtata forte potuit placuiſſe q̄buſdā potata uero p̄hi palato nũq̄ ſatiſ
fecit. Habet.n.i frōte aliqđ qđ alliciat qđ magnũ/qđ ueriſſimile qđ utile uideat:ſed
ubi altius itroſpexeris falſa/icerta/fabuloſa/oīa uides:aut nullis aut debiliſſimis q-
buſdā cōiecturis nata:de q̄bus poſtea libris ſeq̄ntibus abũdāter lateq; diſſeremus.
Vez illđ forte & aliquē feſellerit/ꝙ cũ ſint aliquoz:& p̄hoz & aſtrologoz affinia
noīa poterit exiſtimari eoſdē fuiſſe q & p̄hica & aſtrologica cōſcripſerit. Eſt.n. Al- Nominis
bumaſar apud p̄hos ē itē apud aſtrologos. ſed q̄q̄ hæc noīa latinus ſermo cōfuderit affinitate
apud arabes tñ diuerſa dinoſcũt. nā q p̄hus ē Albumaſar:q āt aſtrolog⁹ Aboaſar ap plærosq;
pellat. Scripſit ēt Abubater de natalibus p̄dictionibus:& eodē noīe alius p̄hica p̄ errare
cipueq; librũ quo q̄ſq; pacto p ſe p̄hus euadat:quē āno ſupiore ex hebræo uertim⁹
in latinũ:Sed ille Altalibi:hic uero. Tripidis filius:Eadē i pleriſq; affinitas noīum q̄
q̄ & tēpoz & ꝓfeſſionũ magna diſſenſio:Et de p̄his qdē ſatis. Trāſeamus ad ꝓphe
tas:hoc ē ad ueteris & nouæ legis oracula ab Eſaia exordiũ faciētes. Is igr̄ cũ baby Teſtimo
loniis apud quos hæc ſecta maxīe uiguit:un̄ aſtrologi ēt chaldæi dicebāt/futuz ex nia ꝓphe
cidiũ minaret:& Cyrũ regē Perſaz p ducētũ ēt ānos anq̄ naſceret unctũ appella- tarum
tũ aduerſus illos dimicātē/tubis excitaret. ita chaldæoz ciuitatē deſolādā alloquit
Stēt nũc & saluēt te augures cæli q cōtēplabāt ſydera & ſupputabāt mēſes ut ānũ
ciarēt euētura tibi. Ecce facti ſunt q̄ſi ſtipula:ignis cōbuſſit eos/nec liberabũt aīam Verba eſa
ſuā de manu flāmæ:& an̄ hæc paucis iteriectis de hac cæleſtiũ obſeruatiōe eos ita iæ
taxauerat ſapīa hæc & ſcīa tua decipiet te:ueniet ſup te malũ & neſcies ortũ eius:&
irruet ſup te calamitas q̄ nō poteris expiare. In q̄bus uerbis ꝓpheta diuinus dupli-
cē aſtrologoz temeritatē accuſat:q̄rũ altera ē putare ſe ex cælo poſſe futura præui
dere:altera cũ ſint præuiſa uel depellere mala uel bona cōfirmare. Veniet igr̄ inq̄t
malũ cui⁹ neſcies ortũ:hoc ē ꝙ tibi nec mars nec ſaturni frigida ſtella præſignifica-
uerit: Tũc nec irruētē calamitatē poteris expiare:hoc ē horaz electōib⁹ & aſtrolo-
gicis imaginib⁹ aut ſupſtitioſis aliis machinamētis a te ꝓpellet. Dignũ aũt aīaduer
ſione cōfutari p hæc rñſiōes eoz q chaldęi pariter eē uolũt & chriſtiani. Soliti.n.di
cere nō ſimpliciter dānari a ſanctis & ꝓphætis aſtronomiā. Sed q̄tenus ſolũ aut ui
tia aut uirtutes referũt ad cælũ:aut rez hũanaz euēta fatali neceſſitate deuinciũt:
q̄re cũ hos errores boni etiā aſtrologi cōfutēt/nō aſtrologiæ ſciam/ſed aſtrologoz
quorũdā errata illos abominari. Dicāt igit̄ mihi & Petrus aliacēſis & q̄cũq; hac ſe

defenſiõe defendũt:an ad mores ſpectaret ꝙ Aſſyriis bellũ rex pſaꝝ īferret? Et iā ſi ad mores nõ attinet:cur præuideri tñ a ſũmis aſtrologis id nõ poſſe ꝓpheta exiſtimauerit? Q́ d ſi ĩ eo ẽt errore fuiſſent:ut quæ eẽnt futura neceſſario uẽtura putarẽt nõ eis obiiceret̃ uẽturā calamitatẽ p eos nõ expiādā:q̄ nec expiari poſſe ipſi tñ ſperarẽt:q neceſſario euẽturā illā ut oīa exiſtimarẽt. Sed nec ullo recto īdicio bonę artes dānant̃ qa mali qdā eis abutunt̃. Alioqn dānāda erat īprimis ſacraꝝ lectio lr̄aꝝ unñ tot hæreſes/tot ſuas īſanias/īdocti qdā ſupbiq; cõfirmarũt. Dānāda itẽ pħia:qm̄ hic pħus aīam mortalẽ/ille unicā dicat in oībus: Alii negẽt ꝓuidere deũ hoīb⁹: alii ullā oīno eẽ religionẽ. At euertent̃ hac rõne oīa bõa cũ nihil ſit adeo bonũ quo abuti natura hoīum nõ poſſit. Q uare q ita ſe defendũt iudiciũ eccleſiæ: qđ contẽnere

Obiectiones erubeſcũt/obliq̄ interī & grauiter calũniant̃. Sed cogi oīno pñt ut uł repudiar̃ iſtā uanitatẽ uel a maioribus ſuis hoc ẽ eccleſiæ ducibus deuiare in ſiniſtra nõ poſſint. Nā q̄cũq; illi rõne aſtrologiā dānauerit:dicāt quæſo iuſta ne dānauerit? an iniuſta? iniuſta dicere nolũt/ſi iuſta:cur nõ cũ illis uos quoq; eā pariter dānatis? Sed dānamus inqent & nos illos errores ꝑ quos illis aſtrologia diſplicuit. At ego illud quęro cur nõ ꝑ eoſdẽ illa diſplicet uobis? Nā īterdicere illos aſtrologiā nõ q̄dātenus ſed oīno oẽm ꝓſeq/abominari palā ẽ/& mox oñdem⁹. Vos factũ cõtẽditis ꝑ quoſdā errores/eſto:ſed illud rñdete/an recto īdicio ꝑ illos errores tota abiici ar̃ ſi recto cur nõ idẽ facitis uos īmo q̄ dānauerũt uos approbatis:q̄ īſectati ſũt defenditis:q̄ interdixere diſſeminatis:q̄ ſciri nolũt publice docetis. An qđ inqt Alliacẽſis creſcẽti fidei potuit obeſſe:iõq; primi eā doctores naſcẽtis eccleſiæ ſunt ꝓſecuti:nũc adulta nõ nocet īmo ꝓdeſt ẽt & uehemẽter. Atq̄ hoc poſtea cõfutabit̃:nā peſtiferā illā ut olī:ita nũc ẽt eẽ palā demõſtrabimus:qđ ipſa ẽt nũ expiẽtia demõſtrat. ſed nec erat

Vtrũ philoſophia ut aſtrologia dānanda ſit illa dānāda:ſed eius abuſus. Cur igit̃ pħiam q̄dẽ nõ dānabāt:ſed īpietatẽ quorũdā pħorũ:nõ āt pariter aſtrologos ſed ipſam aſtrologiā? Vtiq; qm̄ ī pħia ſi qd errat̃ ꝓfeſſoris ẽ uitiũ:ī aſtrologia ipſa ꝓfeſſio uitiũ. Q uoꝝ auctoritatẽ una cũ rõne ẽt nos ſecuti aduerſus īpios diſputātes:nõ pħiā ſed pħorũ errata cõfutauimus. Hic āt nõ aſtrologos ſed aſtrologiā:qm̄ ipſa aſtrologia error ẽ. Sed redeamus ad teſtimonia ꝓphetaꝝ. Deos p Moſen ita loquit̃ nobis. Gẽtes augures & diuinos audiũt:tu āt a

Achinas dño deo aliter es īſtitutus/ꝓ eo āt ꝙ nos legimus augures in hebræo ẽ Mehonẽ p quos Achinas maximus doctor hebræoꝝ eos ait intelligi/q̄ tẽpota ſupputāt & fœlices horas ac infelices obſeruāt:deriuat̃.n.dictio illa ab :hona qđ horā ſignificat:Hieronymus augures trāſtulit. Sed & apud Eſaiā aſtrologos augures uidimus nũcupari. Neq;.n.nomẽ aſtrologoꝝ uſq̄ in ſacris lr̄is. Nam & ipſa habet uarias locutiões:& uarias uariis tẽporibus ſupſtitio iſta appellatiões ſortita ẽ. Olī.n.chaldæi & genethliaci/Auguſtini tẽporib⁹ mathematici & planetarii/nũc

Auenaz. Hieremi. aſtrologi paſſim uocitant̃. Q́ đ aũt Hieronymus & eo loco & alibi plerũq; trāſtulit diuinos in hebræo ẽ chẽſem:qđ Auenazra ipſe/q̄q̄ aſtrologus/ait hoc ẽ qdẽ cõmune oībus diuinātibus:ſed ꝓpriũ magis nomẽ aſtrologoꝝ. Hieremiæ illud qs ignorat? A ſignis cæli nolite timere quæ gẽtes timẽt. Q uid igit̃ hõ chriſtianus aſtrologoꝝ iudiciis uel gaudet uel triſtat̃ a qbus nihil ſperādũ Eſaias: Hiere-

Ambro. Iob mias nihil timẽdũ:īmo p utrũq; diuina nobis ueritas affirmat:cũ totũ hoc qđ ꝓfitẽtur ſicut inqt Ambroſius quærere abſurdũ:cũ quæ pollicẽt̃ ſint īpoſſibilia. Vñ cæli dñator apud Iob. Nũqd noſti ordinẽ cæli & pones rõnẽ eius ī terra? & īfra. Q uis enarrabit cæloꝝ rõnẽ? Duplex.n.error aſtrologoꝝ/alter ꝙ multa cælo ſubiiciũt q̄ inde nõ depẽdẽt:alter ꝙ quæ ẽt efficit cælũ/inde tñ ab eis/ut putāt/ præuideri non

pñt: qđ

pñt:qđ allata ĩ mediũ apud Iob uerba nobis oñdit. Et cũ doctores ecclesiæ utrũq;
pariter refellãt:qũo dici põt id eos tm̃ nõ ꝓbare qđ libertatẽ tollat arbitrii:aut fati
necessitatẽ ĩducat. Augustini rõ illa de geminis nõne eo tẽdit ut oẽm tollat ab eis ꝑ Testimo-
sciam futuroꝝ? Idẽ ĩ Enchiridion/nõne ipsam solã tẽpoꝝ obseruationẽ:ut hæc fau nia
sta:illa ĩfausta putemus ad magnũ dixi ptineri peccatũ? Cũ tñ ĩ hac horaꝝ dierũq; Augusti.
electiõe libertatẽ potius nr̃am exerceamus q̃ auferamus. Sed ita ẽ certe displicebat
eis undiq; astrologia licet ea maxĩe pte q̃ religionẽ & mores cælo subiiciebat. hac
eã execrabanť ubiq; cõfutabãt:hac ipiã arbitrabãť ubiq; uanã:hic blasphemã ubi
q; supstitiosam:hic abominabilẽ/ubiq; ridiculã. Q uare Augustinus in libro de do-
ctrina christiana ad pniciosam dixit supstitionẽ ptinere eos q genethliaci dicunť nõ
solũ q a actiões nr̃as:sed q a & actionũ euẽtus a stellis putẽt ꝓcedere:& in libro cõ-
fessionũ de planetariis loquẽs hoc ẽ astrologis quos christiana inqt & uera pietas
expellit & dãnat:& illud Moseos exponẽs:Posita sydera ĩ signa & tẽpora : nõ signa
inqt dicit quæ obseruare uanitatis ẽ/sed uitæ usibus necessaria:q̃lia nautæ/ agrico-
læ:& id genus artifices obseruãt. Eodẽ loco Basilius eã occupatissimã eẽ dixit uani Basilius.
tatẽ:Ambrosius inutilẽ & ĩpossibilẽ:Theodoretus a p̃his ẽt cõfutatã:Chrysostom⁹: Ambro.
uanã:falsam:ridiculã. Legamus Bardesanã:Euselaũ:Didymũ:Apollinarẽ : Tertu- Theodo.
lianũ & ĩnumeros alios plures ẽt apostolicos uiros:& qđ plura uidemus hebræos Chrisost.
hæreticos gẽtes ea ꝗdẽ genus hominũ hoc cẽsorio uirgula ꝑsecutus. Q uo factũ ut
miraret̃ Augustinus cũ redarguẽtia hæc astrologos testimonia tali celebritate in
ecclesiis legerent̃ plena tñ eẽ cõuẽticula nr̃is hoĩbus:q tẽpora reꝝ agẽdaꝝ accipẽt
a mathematicis. Idẽ cũ super psalmo tertio & sexagesimo ad populũ cõcionaretur
mathematicũ ꝓduxit pœnitẽtẽ q ꝓfessioni.s.renũciauerat nõ aliter q̃ si aut Iudæus
aut ethnicus aliqs regenerationis lauacrũ accepisset:q̃ pulchre idẽ ĩterpræťãs Ioã
nẽ insaniæ nostræ nos admonet:q ad astrologos liberi intramus ut exeamus serui
& mendaciis ẽptis libertatẽ illis nr̃am erogamus. In libro uero de natura dæmonũ
ait expsse nemini licere post christũ genitura alicuius de cælo ĩterpræťari. Hiero- Hierony.
nymus ex opprobriis Aegypti hoc ẽ reliquiis idolatriæ eẽ ait requirere stellaꝝ cur Seueria.
sus & futuroꝝ ex eis euẽta rimari. Seuerianus in libro quẽ de septẽ artibus: quẽ fal
so q̃si Cassiodori citat Rogerius postq̃ de uera dixit astronomia: Tũ ea inqt quæ at-
tinẽt ad præuidẽda futura ita debere nesciri:ut nec scripta eẽ uideant̃ : sunt.n. fidei
nostræ sine dubitatione cõtraria. Hæc ille ad uerbũ. Q đ si quos tãtoꝝ hoĩum & tã
præcellẽtiũ snĩa nihil mouet/deterreat saltẽ põtificalis auctoritas quæ istã ꝓfessio-
nẽ ita nr̃is hoĩbus ĩterdicit:ut Alexãder .iii. põtifex maxim⁹/sacerdotẽ nescio quẽ
ĩntegro ãno a ministerio altaris uoluerit abstinere:q; ꝑ astrolabiũ cuiusdã ecclesiæ
furto inuestigãdo aliqđ eẽt ꝑscrutatus:q̃q̃ ut idẽ põtifex testať nullã ibi aut magi-
cam/aut aliã supstitionẽ admisisset. In Martini pontificis synodo scriptũ: non uere Synodus.
christianos aut lunæ cursus/aut stellaꝝ:aut inanẽ signorũ fallaciã ꝓ domo faciẽda Martini.
uel sociãdis cõiugiis obseruare. sed & sub noĩe ẽt aruspicũ astrologus decreto Gre- Grego.
gorii iunioris anathema ꝓnunciať. & in cõcilio Toletano: Si ipse præsbiter aut dia
conus fuerit in monasteriis relegať sceleris ibi pœnas ꝑpetua illa detẽtione datu-
rus. Solẽt.n.ut docet Augustinus ĩ libro de natura dæmonũ sub aruspicũ noĩe apđ Augusti.
nr̃os designari:q dies & horas in agẽdi negociis opibusq; custodiũt : ubi notari illa
maxĩe uideť pars astrologiæ quæ ẽ de electionibus. Q uis iã igr̃ audeat hõ christia
nus (conctis.n.nũc mihi sermo) astrologiã tueri seq/extollere/a lege ꝓhibitã:a ꝑ&

phetis dānatā:a ſanctis irriſam:a pōtificibus & ſacroſanctis ſynodis iterdictā: Q̄đ
ſi mihi opponas Albertū theologū præſtātiſſimū fautorē tñ aſtrologoꝝ:admone/
bo te primū multa referri in Albertū/quæ Alberti nō ſunt: qđ & ſupra tetigimus.
Tū ſi mihi forte obiicias librū de licitis & illicitis in quo reiicit qdem magos: aſtro
nomicos aūt ꝓbat auctores:rñdebo exiſtimari qdē a multis eē illud opus Alberti:
Alberti d̄ fenſio — ſed nec ipſum Albertū:nec libri iſcriptionē uſq̄ q̄q̄ hoc ſignificare cū auctor ipſe
qcūq̄ demū fuerit nomē ſuū conſulto & ex ꝓfeſſo diſſimulet:qđ:q̄ in eo multa le/
gunť idigna hoīe docto:& bono chriſtiano:q̄lia illa ſunt imagines fieri poſſe qbus
ēt nō unus hō:ſed una ēt ciuitas tota uel infœlix fiat uel iſfortunata:tū nō eē magi/
cos libros abiiciēdos q eccleſiæ utiles futuri aliqñ ſint. Eſt.n. hoc plane aduerſum
iudicio ipſius eccleſiæ:quæ illos ubi locoꝝ fuerit iuēti/uri iubet & ꝓrſus extermi/
nari. Nā q̄ rōne utile erit ſeruarī itegros libros quos utiliſſimū erat nunq̄ eē cōſcri
ptos? Quæ utiq̄ aut nō ſcripſit Albertus:aut ſi ſcripſit dicēdū ē cū apoſtolo:in ali/
is laudo:in hoc nō laudo:ſed ſicut iuidiæ ē quærere in magnis uiris potius qđ dam
nes q̄ q̄ extollas:ita inſaniæ ſicubi defecerūt nō potius dānare uelle q̄ imitari. Lau
Petri alia cen.dedecus — dabo ego in Petro Aliacen.ſtudiū lraꝝ:expiētiā reꝝ:multiplicē lectionē:& qđ ſci/
re atq̄ ſubtiliter theologica quædā ſcripſerit & tractauerit.q̄ uero altero opuſculo
aſtrologiam hiſtoriæ:altero theologiæ cōciliare uoluerit:ut ibi uerā:hic piam tō/
ne ꝓbaret:plane nō laudo/ſed dāno/execror:atq̄ deteſtor:cū tueri pōnē nullā poſ/
ſimus aut magis falſam aut religioni magis aduerſam:de q̄ te qm̄ i ſequētibus libris
late diſſeremus:nihil ultra hoc loco dicēdū:Ibi.n.ēt ſuis fautoribus teſtatū abunde
relinquemus eē illud libellos & inimicos religioni & tot erratis hiſtoricis & aſtro
Teſtimonia iuris ciuilis. — logicis plenos ut dici nr̄m illud poſſit:ſi uis errorē tollere/tolle librū. Diximus de
p̄hs & de ꝓphætis:reſtant leges ciuiles:hoc ē cæſaꝝ ac/prudētū iuſſa atq̄ iudicia:
quoꝝ finis potiſſimū cōſulere utilitatib⁹ qbus hoīum uita bñ beateq̄ trāſigať:quæ
cū iter oīa bonis maxīe artibus adiuueť/noxiis pturbeť: ſummo ſtudio curauerūt
ut illæ qdē abūdarēt/hæ nullæ(q̄tū fieri poterat)eēnt in ciuitatibus: Quod ut cō
ſequerenť illaꝝ pfeſſoribus præmia honores decreuerūt.Haꝝ aūt publicas igno
minias & ſupplicia tāto grauiora:q̄to noxias magis artes illas exiſtimarūt. Illi igiť
Iuſtinia. — de aſtrologis qđ putauerint:nemo neſcit q legales Iuſtiniani Cæſaris codices lege/
rit:in qbus ars mathematicoꝝ(ſic eni ſe uocabant aſtrologi)ut abominabilis inter
dicitˊ:mandāte impatore ne qs mathematicū cōſulat:ſed oībus ſileat ppetuo curio
ſitas indicandi.Si qs aūt mathematicū cōſuluerit capitis ei(qđ eſt ſummū ſuppli/
ciū)pœna denunciatur:qđ ꝓfecto nō ſtatuiſſet ſapiētiſſimus impator tot & ſapien
tū uſu & legibus & iudicio:niſi non ſolū uitæ inutilē/ſed pnitioſam hoībus iſtā pro
feſſionē experientia demōſtraſſet.Ipſe fœliciſſimus Iuſtinianus ita hoc hominū ge
nus horrebat:ut ſi quis in eius comitatu deprehenderet mathematicus:ſummis ad
eculeū uſq̄ tormentis temeritatis ſuæ lueret pœnas.Tum poſtremo de hac loquēs
ſuperſtitione pronūciat imperator eiuſdem eſſe culpæ affines:& q docent iſta & q
Cōcluſio libri hui⁹ — addiſcūt.Ante Iuſtinianū etiam nonne legimus ſepæ expulſos urbe Roma omnes
mathematicos:quod in calce iſtaꝝ diſputationū apte demōſtrabimus.Quod ſi oīs
rō recta/uel prudentia regiť/uel philoſophia perficiť:uel diuini ſplendoris radiis
illuminať:erit profecto aſtrologia omni recto iudicio profligata:quam & pruden
tiſſimi legum latores exterminarunt:& doctiſſimi philoſophorum confutauerunt
& uiri diuini atq̄ ſanctiſſimi abominati ſunt.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. INCIPIVNT LIB. SECVNDI.

Caput primum Incertam eſſe artem iſtam iudicio etiam principiũ illius.

SEd ne ſola auctoritate pugnemus demõſtrabimus toto hoc ope certis rõnib⁹ reiectã iure a ſanctis iſtã ſupſtitionẽ/qa religioni maxĩe aduerſaret̃:utiliter legibus ĩterdictã/qa uitæ ĩutilis ſit:ĩmo noceat & puehemẽter rõnabiliter a pħis cõfutatã:ut q̃ falſam ĩcertãq; cognoſcerẽt. Et q̃q̃ ĩde uidebat̃.exordiẽdũ ut falſa demõſtraret̃ qm̃ ſtatĩ ĩutilis ẽt reddebat̃. Aliter tñ faciẽdũ putaui: ut.ſ. priuſq̃ de eius falſitate diſputarẽ/oſtẽderẽ amatoribus aſtrologoꝝ ẽt ſi eẽt talis iſta ꝓfeſſio q̃lẽ ipſi eã faciũt & affirmãt nullũ exteriori homini ab ea comodũ ꝓuenire:ĩteriori ãt nõ ſolũ maxima detrimẽta:ſed ẽt exitialia:qđ priuſq̃ aggrediamur:præfari quædã oportet ex qbus ĩtelligamus q̃tũ ſuæ ꝓfeſſioni ſummi ipſi aſtrologoꝝ prĩcipes tribuãt. Ptol.igr̃ in prĩo apotelesmatõ poſtq̃ iudicia aſtrologoꝝ ſæpe eẽ mẽdacia dixit uicio prædicẽtis:tñ hæc ita ſubiicit ad uerbũ quæ nos uoluimus trãſferre:q̃re male habent̃ ĩ trãſlatiõe cõi: & peius ĩ trãſlatiõe Auẽrodã·& ab eo male exponunt̃:ſed cũ fideliter erũt trãſlata expõne nõ ĩdigebũt. Veꝝ illud tũ liquet ẽt ſi qs diſciplinas iſtas ueſtigiis rite q̃tum fieri poſſit ĩdagauerit:neceſſe eẽ tñ:ut is ẽt q̃ ſæpiſſime offẽdat:nõ ualet ob illa quæ ſupra diximus:ſed uel ob ipſam potius rei naturã:uel qm̃ maior ẽ nr̃a ĩbecillitas:q̃ ut tãtæ ꝓfeſſionis magnitudini pares ſimus. Eteni cũ oĩs cõtẽplatio quæcũq; ĩ materiæ affectionibus uerſat̃ magis ueriſimilia captet:q̃ qcq̃ ꝓ uero decernat. Tũ uero hoc illius maxĩe ꝓpriũ quæ q̃ſi cõfuſa ex multis ĩter ſe diſſimilibus ẽ:atq; ex antiqs errãtiũ ſyderũ figuris aſpectibuſq; depẽdet.qm̃ quæ circa rerũ euẽtus obſeruata ſunt a priſcis:ea nos ætati nr̃æ quotiẽs qdẽ ad eũdẽ modũ ſe res habet accõmodamus. Cæterũ qs nõ uidet euenire illud poſſe:ut figuræ ipſæ atq; aſpectus magis minuſue ĩter ſe ſimiles ſint lõgis tẽporũ anfractibus:ut ãt cõcordia ꝓrſus eadẽ cũctorũ quæ ĩ cælo ſunt:pręſertĩ ſi terrã quoq; adiũxeris reuertatur:ne ſperãdũ qdẽ uř ni ſi qs forſitã ĩaniter glorioſeq; ſe iactet ĩ cõprehẽdẽdis cognoſcẽdiſq; rebus quæ uel cõprȩhẽdi ſuapte natura penitus nequeũt:uel eo certe ſpacio tpis:qđ ſit hoĩs mõ ſẽſibus ĩdultũ. Quo fit ut diſſimilibus ꝓpoſitis exẽplis ẽt qñcũq; ĩ præſcitis aberret̃. Atq; ĩ his aſpiciẽdis quæ circa ãbiẽtẽ nos rerũ naturã ꝓueniũt. Nihil præterea ẽ arduũ:in ipſis aũt genituris atq; ĩ priuatis oĩno ſingulorũ collatiõibus:nec paruę nec leues ĩcidũt cauſæ:qbus ſui cuiq; mores cõciliãtur. Nã & ſeminũ dr̃iæ plurimũ ualẽt ad generis ꝓprietatẽ:qñ ẽt ſi idẽ corpus ambiẽs/idẽq; finitor ſit/plurimũ tñ momẽti habet unũqđq; ſeminũ ad uniuerſalẽ figuræ peculiaris ĩformationem:putã in hoĩe/equo & aliis. Afferũt & loca gñationis nõ minimũ diſcriminis. Nã ſi gen⁹ idẽ ſeminis:ut uidelicet hũanũ ſtatuſq; idẽ fuerit ambiẽtis oĩa corporis: plurimũ tñ ex regionũ diuerſitate corꝑibus animiſq; diſtãt q gignũtur: plurimũ quoq; ĩtereſt ad uitæ actus uariãdos ẽt ſi cætera paria ſint:qbus qſq; cibis/aut qbus utatur moribus qđ niſi unũqđq; horũ ĩtra ambiẽtis corporis cãm cõtineatur (qđ ui.ſ.hãc hẽt potiſſimã) ut illis ipſis q̃obrẽ talia ſint/ꝑs aliq̃ ſit cauſæ:qđ cõtra eũ ſit plurimũ hr̃e oĩno pñt. In quo hæſitẽt hi q ſe oĩa poſſe opinãtur:q̃uis nõ eadẽ plane ſint:ex ſola tñ ſuæ

Verba ex Quadripartito ptolemæi

blimiũ corpoꝝ motiõe dinoſcere. Hæc ibi Ptolemæus q̄ prio ẽt enũciato alterius libri q̄ ĩſcribiť fructus uulgo cẽtiloqum dr̃ de ſcĩa loquẽs aſtrologię: ita igt fieri ne qt: ut q̄ ſciẽs ẽ pticulares reꝝ formas ꝓnũciet: ſecuti nec ſenſus pticularẽ ſed generalẽ q̄ndã ſuſcipit ſenſibilis rei formã: oportetq̄ꝫ tractãtẽ hæc reꝝ cõiectura uti ſoli aũt numine afflati prædicũt pticularia: hæc ille ad uerbũ: q̄q̄ aliter & mẽdoſa & deprauata in uulgatis codicib⁹ habeanť. Sed & arabũ & hebræoꝝ q̄ aſtrologica ſcribũt/ĩdubitata ſnĩa ẽ q̄dcũqꝫ ſtella ſua ꝓmiſerit poſſe tñ nõ euenire: & q̄a materia nõ idonea ſit influxui ſuſcipiendo: & q̄a humana ab arbitrio noſtro plurimũ dependeant: & quare fatũ pticulare uniuerſalioris fati aduerſantis poteſtate ſupereť: & quare fato omni potentior/& cælo maior diuina ꝓuidentia/fieri interdũ aliter ordinet q̄ ordinaria cæli reuolutio erat effectura: quæ cũ paſſim ſparſa apud aſtrologos: tñ ſimul oĩa leges apud Auenazrã capite primo libri de natiuitatibus.

Caput II. Auſpicationes quas electiones dicunt inutiles eſſe: teſtimonio unius aſtrologi/ratione/& experientia.

IAm hæc ſi ſint uera ꝓferat aſtrologus quodnã emolumẽtũ ex eius prædictionibus uita cõſequať. Rñdebit fortaſſe duplex: alteꝝ ueꝝ dicit & horã doceri q̄ auſpicari actiones nr̃as debeamus: ut fœliciter fiat q̄d facturi ſumus: Alteꝝ cũ prædicit q̄d ẽ futurũ: unde illa eſt utilitas: ut q̄bus in rebus ĩfœlices nos fore cognouerimus illis abſtineamus: cõtra ea aggrediamur: ĩ q̄bus fœlicitatẽ natalitia nobis hora polliceať. ſed age excutiamus utrũqꝫ ab eo exordiẽtes q̄d prio loco ꝓponebať: Et q̄m nobis eſt cũ aſtrologis diſputatio utamur his maxĩe aſſumptionibus quæ apud eos ueriſſimæ exiſtimanť. Aut igiť in re q̄ auſpicato facturus es fauorabile tibi cælũ natalis cõſtellatio fecit/aut aduerſum: ſi aduerſum nõ ꝓdeſt auſpicatio ex ſnĩa Ptolemæi: q̄re rẽ illã ĩfœliciter ſemp aggredieris/& ab ea ſemper fœliciter abſtinebis: ſi fauorabile nulla opus horaꝝ electiõe: ſed tua tibi electio ſufficit: q̄m tũc fœliciſſime rẽ illã aggredieris: cũ te ad illã aĩus ĩuitabit. Neqꝫ.n. aliud eſt eẽ fortunatũ (ſi fortunatus aliq̄s eſt a cælo) q̄ uim nr̃am imaginariã famulã rõnis ita cælitus moueri: ut his & modis & tpibus unũ q̄d ꝓ faciẽdũ ſuſcipiamus: q̄libet q̄ fœliciſſime uotũ pfici poſſit: quo circa dixit Ariſtoteles nõ ꝓdeſſe fortunato cõſiliũ: ĩ ea.ſ.re in q̄ eũ natura formauit: ne forte alio te cõſiliũ diſtrahat & abducat q̄ inſtitutus ille animi impetus te uocabat. Mitto q̄ Haly ĩterpres Ptolemæi friuolã eſſe ait & inefficacẽ hãc partẽ aſtrologiæ quæ eſt de electionibus. Mitto fidẽ ipſam expiẽtiæ q̄ nulla certior: nulla cõſtãtior: ea.n. quotidie facit mãifeſtũ eos potiſſimũ in ſuis rebus agẽdis paꝝ eẽ fœlices: qui uanã hãc tẽpoꝝ diſcretionẽ obſeruãt. Cõtra: longe fœliciores q̄ iſta ſupſtitione reiecta ſola electiõe & prudẽtia ducibus utunť: Q uis.n. nr̃a ætate fortunatior Franciſco Sfortia? q̄ militari fœlicitate ãplũ ſibi & florẽtiſſimũ inſubriũ parauit impiũ: & poſteris auctũ confirmatũqꝫ reliquit. Cui tñ ſemp oẽs aſtrologi uel odio fuere uel cõtẽptui: ne dũ eos ĩ ſuis rebus aut bellicis aut domeſticis cõſiliarios adhiberet. Q uis Zoroaſtre inter antiquos in aſtrologia/in magicis & in omni ſupſtitione potẽtior? & tñ eũ in bello & uicit & occidit Ninus/nec aſtrologus utiqꝫ nec magus. Põpeius diuinatoꝝ rñſis plurimã fidẽ: Cæſar nullã adhibebat: illi aduerſa huic fœlix lætaqꝫ fortuna: Cæſarẽ Iuſtinianũ exterminatorẽ/ut uidimus aſtrologoꝝ domi & militiæ fœliciſſimũ q̄s ignorat? Cõtra: Iulianus impator & chriſtiani nõis inimicus/& omniũ ſupſtitionũ curioſiſſimus obſeruatorq̄ breui q̄ infœliciter & uitã amiſit pariter/& impiũ. Poſſem ego tñ unum

Auſpicatiões inutiles eſſe.

Ariſtoteles.

Haly

Expiẽtia.

Q uibus fœlicitas q̄li q̄dã & q̄bus ĩfœlicitas ex Aſtronomia pta ſit

aut alteꝝ ẽt aſtrologos doctos/& mihi familiares afferre noīatim:q̄bus fides iſtius uanitatis:ad quã.ſ.uitæ rõnẽ inſtituerãt/uel exitio fuit uel detrimento non mediocri;ſed nolo hoīes alioq̄n bonos infamare;& in re ueritati non admodũ neceſſaria ſanctæ amicitię iura uiolare. Sed utinã huic quidẽ patrimoniũ non abſtuliſſet: illi patriã & uitã:multos ſpe uana ſtolidos & inſanos:multos timore miſeros non effeciſſet. Ita mea delicta deus nõ uideat/ut nullos uidi eaꝝ reꝝ magis egenos: q̄s ſuis hoībus aſtrologia ꝓmittit/q̄ q aſtrologiæ penitus ſe deuouerũt:& p eã cæli fauorẽ in horas ſingulas aucupanť. Mutauit uir qdã magn᷒ mihi notus uitæ rõnẽ facta ex hoc cõſilio prioris fortunæ iactura nõ mediocri:aſtrologica maxīe ſpe cõmonitus ꝗ in noua ꝓfeſſione magnas fœlicitates cæleſti fauore eẽt cõſecuturus. At uero in ea cũ aduerſam quottidie magis fortunã expireť:ſolitus erat dicere/a marte ſe deceptũ. nolens illud dicere qđ erat uerius/ab aſtrologica uanitate ſe deceptũ. Idẽ paulopoſt obiit morte ẽt ualde miſerabili:q̄ nec a cælo ipſe præuiderat: Parabat.n. multa:& magna moliebať:ut q ſibi adhuc lõgos uiuẽdi fines cõſtituiſſet. Poſſem multa hoc genus cõnumerare:ſed refugit aīus narrationẽ eaꝝ reꝝ quæ uix ſine lachrymis poſſum meminiſſe:& qm̄ īciderũt in hoīes amiciſſimos cõmiſerationẽ exigunt potius a me q̄ repræhẽſionẽ. Sed utinã hæc diſſimulatis noībus ueteꝝ amicoꝝ iuita redargutio/amicis uiuẽtibus ꝓſit quos p oīa quæ mihi cũ illis amicitiæ iura ītercedũt:p fortunas eoꝝ:p uota fœlicitatis admonitos & rogatos ẽt atq̨ ẽt uelĩ: ne unq̄ in ſuis rebus uanitatis iſtius cõſilio ſe cõmittãt/habeãt eã (ſi ita libet) quaſi poeticã fabulã ſup qua rideãt:ludãt:iocenť: pro duce: pro magiſtra uitæ nõ habeãt: Sed ubi ſaluti corpori erit cõſulẽdũ medicos conſulant:ubi externis ꝓſpiciendũ prudẽtiæ & rõnis oculis utanť: quoꝝ utrũq̨ diuina nos ſapiẽtia docet: quæ & creatũ medicũ dicit ab altiſſimo ad noſtrã neceſſitatẽ:& prudentiã ait homini eſſe ſeruandã ut eruatur a uia mala. De aſtrologia nihil tale ſcriptũ inuenimus:cuius profeſſionẽ ita probauimus eſſe inutilẽ:ut illi etiã tantũ tribueremus: quãtũ aſtrologi putãt tribuendũ. Nam cũ erit deinde ꝓbatũ nihil eã habere ueritatis/erit extra oẽm controuerſiã ſufficienter: quod hic ꝓbare ſumus conati/piculoſiſſime credi res noſtras cõſilio aſtrologoꝝ. Quod ſi quãdo ex illoꝝ prędictionibus recte uſu accidat: non in rationem quæ nulla ſit apud eos:ſed in temeritatem caſumq̨ eſſe referendum.

Caput III. Nõ eẽ utilẽ aſtrologiã in decernẽdo qd ſit agẽdũ:qd fugiendũ.

ALteꝝ ut ſupra dicebamus aſtrologiæ emolumẽtũ fingi põtuit.ſ. eã rẽ ꝓſequamur: quã nos ſeq̄ iuſſerit aſtrolog᷒: Cõtra ea fugiamus quæ ille uetat. Qđ utiq̨ uel ſupfluũ eẽ uel noxiũ ita demõſtrauimus:nã qđ ille prædicit aut ad ea attinet quæ ſunt corpis:aut quæ externa atq̨ fortuita. In his igr̃ quæ ſunt corporis ſi ſpectãt ad ualitudinẽ quæro aſtrologi ne indicio/iudiciũ quoq̨ medici pariter cõſentiat:an ab eo potius ĩ diuerſũ:ſi idẽ ſentit uterq̨ nihil tibi cõfert aſtrologus: qđ medicus ſolus præſtare nõ poſſit:ſi diſſentiũt utri potius quæſo putas accedẽdũ. Sane ſi medicũ repudiãdo aſtrologo te cõmittas inſaniæ pœnas dabis. In agẽdis rebus ſimiliter interrogo ne qđ aſtrologia cõſulit prudẽtia ẽt cõſulat faciẽdũ. An hæc ſibi iudicia penitus aduerſenť. ſi cõſonũ/qd qđ itra nos ẽ tã pcul: quæram᷒ in cælo:ſi diſſentiũt qs recte:qs rõnabiliter factũ defendat:q̨ ĩ rebus agẽdis prudẽtia relinquať: quæ nihil aliud ẽ q̄ recta rõ reꝝ agẽdaꝝ ẽ ſed erũt hæc exẽplis dilucidiora. Prædixerit igr̃ aſtrologus martẽ tibi hoc ãno triteũ cõminari. Excitaturũ enĩ bilẽ ex pt͞ãteq̄ ĩ annua habet cõuerſione:q̄ te utẽdũ frigidis potius & uitę rõnẽ ad- Nota deſtructões

uerſus ardorẽ martis iſtituendã.hoc ipſum q̄d de cælo ipſe prænũciat aut ipſa quoq; ſigna demr̃abũt:quæ a corporis tui diſpõibus petunt̃:qbuſq; medicoꝝ nitit̃ cõiectura:aut nõ demr̃abũt:ſi demr̃abũt hoc tibi erit ſatis indicii ad præcauẽdã futurã malã ualitudinẽ ſi nõ demonſtrẽt:rogo recte ne factũ putes ut cũ nulla erũt indiciabilis exæſtuãtis.Sed lociũ albicãs & craſſum:uenaꝝ ſegnes pulſus:facies pallore de formis:mẽbrorum pigricies/reliq̃q; id genus q̄bus medici ꝓ notis utunt̃:nõ bilis/ſed pituitæ dñm idicabũt:tu tñ bilẽ euacues:q̄re martẽ tibi de cælo aſtrologꝰ finxerit minitãtẽ:qd q; nec prudẽs tibi aſtrologus cõſulet:q ẽt ſi de marte illa uere ꝓnũciet:põt naturalis tua tẽpatura:põt uniuerſalis ipſius anni diſpoſitio: põt uitætõ q̄diu uſus fueris/ad cõtrariũ te uertiſſe.Deniq; cãm unã uidet aſtrologꝰ quæ hoc poſſit efficere:& illã remotã ac uniuerſalẽ.Medicus nõ mõ ex ꝓpriis & ꝓpinqs iudicat cauſis:ſed rẽ ipſam pcipit ſenſu:& q̄d ex omniũ ſimul cauſaꝝ cõplexione diſſultat ipſa hoc mõſtrãte naturę pręſentis euidẽtia tenet.Mitto q; q ẽt aſtrologoꝝ iudiciis fauent:nõ ita tñ inſaniũt:ut minus illa falli medicoꝝ iudiciis putẽt. Proponamus ſimile exemplũ in tractatione reꝝ externaꝝ:ut principi.ſ.cõſulat mathematicus:ne bellũ ineat cũ inimicis.quoniã mars ei paꝝ ꝓpitius ſit.Q uæro utrũ quo tẽpore hoc illi dederit cõſiliũ nulla iuſta cã bellandi principi ſit:aut ſi cã bellandi/nulla tñ occaſio opportunitaſq; uincendi.An potius & bellandi inſta cã nõ deſit:& ad uictoriam oĩa ſuppetant inſtrumẽta.Si dederis primũ iure nõ bellabit:ſed ſola duce prudẽtia.Si ſileat etiã oĩno mathematicus.Si ſecũdum nec ipſe utiq; aſtrologus ſi nõ ſua interſit/abſtinendũ bello iudicabit:& ſi abſtineat qd erit aliud quã ſenſum & euidentiam ob rationẽ coniecturamq; relinquere.

Exẽplum externis.

Caput IIII. Non eſſe aſtrologiam religioni utilem:quod Rogerius bacõ & Petrus Alliacenſis.duplici ratione exiſtimarunt.

AT ſi uitæ inutilis eſt an religioni utilis fortaſſe? q̄d' putaſſe uidet̃ & Rogerius bacon & Petrus alliacẽlis:atq; hic qdẽ duplici maxime rõne altera q; ex magnaꝝ quas uocant cõiũctionũ aſtrologica ſupputatiõe hr̃i ueritas poſſit de numero annoꝝ ab adã ad chriſtũ:de qbus inter eccleſiaſticos codices tãta ſit cõcertatio.Altera q; cõfirmari ꝓphetaꝝ poſſint oracula:ſi illoꝝ prædictionibus aſtrologicæ quoq; prædictiõis teſtimoniũ adiiciat̃.Nã cũ oẽ ueꝝ oĩ uero ſit conſonũ:neceſſario ueꝝ aſtronomicæ ſciæ theologicæ ueritati eſſe cõcordẽ:qnĩmo præ oĩbus aliis ſciẽtiis illi uelnti ancillã dñæ ſubſeruire/cũ inuiſibilia dei p ea quæ facta ſunt uiſibilia cõſpiciant̃:nihil ſit aũt iter illa cælo nobilius.unũ illud Dauidicũ:Cęli enarrãt gloriã dei & opa manuũ eius annũciat firmamẽtũ.Q uã ipſe opiõnẽ quaſi ope cõprobaturus opuſculũ ſcribit p uigiti theoremata:que uocat uerba diſtictũ: in quo plane tot errata quot uerba:titulus eſt de cõcordia aſtrologiæ & theologiæ q̄ſi nõ legerit Paulũ exclamãtẽ quæ ſocietas luci cũ tenebris? aut quæ participatio chriſti cũ belial? nitit̃ aũt i eo ope duo illa efficere quæ dicebamus:ut.ſ.quæ ꝓphetæ afflati diuinitus prædixere cæleſti ẽt cõſtellatiõe oñdat pręſignata:tũ ut annoꝝ ab adã ad chriſtũ cõputatio ex aſtrologorũ dogmatis iueſtiget̃.Adiicit alterũ huic opuſculũ de cõcordia aſtronomiæ & hiſtoriæ:i quo ſeptẽ a mũdi exordio cõiũctiones maxĩas notãs ad illas nitit̃ referre:quæ mediis tpibus magna & mirabilia ex hiſtoriis colligũt̃:aſtrologorũ hic dogma cõfirmaturus q ex magnis illis cõiũctõibꝰ magnas ſemp i rebus hũanis & legũ & regnorũ fieri uolũt mutatiões.Et qdẽ optarẽ ſcripſiſſe illũ potius quę mihi laudãda eẽnt q̄ cõfutãda:qm̃ ut igeniũ hñs ad lr̃as

Rõnes qbus neceſſariã eſſe aſtrologiã aliacenſis affirmauit

amo & pſonã

amo & pſonã uenerot quã ĩ eccleſia geſſit. Sed forte illi ẽt rẽ facturus ſum gratam ſi
qđ paꝝ caute & uere ſe pſutuꝝ ſcripſit eccleſię cũ & falſum & noxiũ pculdubio in
ueniat/iuſta hac redarguti õe/q̃tũ erit in nobis oblitteret. Duxit aũt hoĩem alioqn
doctũ in hũc errorẽ ignorãtia potiſſimũ aſtronomiæ:quã cũ poſt ſtudia theologię
in qbus ĩ celeberrĩa pariſiẽſi academia ſe exercuerat/cœpiſſet iã ſenex paululum de
guſtare:allectus ẽ magnifica illa ſpecie iſtius artis de maximis diſſerẽtis: & q̃ in pri
mis hũana curioſitas ſcire deſiderat: & priuſq̃ eo peruiſſet ut infirmitatẽ dogmatis
pſanda examinatiõe depræhenderet ſcripſit ppperãter nimis duo illa opuſcula de q
bus factus paulo pitior retractauit:deinde multa ĩ eo libello quẽ uocat elucidariũ/
cũ tñ in eo multæ ſint tenebræ:quos oẽs libellos ſiqs legat rudis aſtronomiæ:tanto
magis mirabiť/q̃to minus ĩtelliget. Sed q uel mediocriter in ea arte pſecerit eũ po
tius ſcriptorẽ q̃ aſtrologũ fuiſſe iudicabit:& quæcũq; dicit potius lecta ab eo/q̃ me
dulitus ĩtellecta. Fere aũt quæcũq; ſcribit ex Rogerio Bacone: Abraã iudæo Hẽri
co Macliuiẽ: Albumaſareq;:& ſumma neſcio q̃ Ioãnis cuiuſdã Britãni ad uerbũ ac
cipiũť. Qđ ipſe aũt eẽt auditor tm̃/& paꝝ pitus reꝝ aſtronomicaꝝ ut hic p̃t cogno
ſci q; ĩ ipſo elucidario qđ ẽ eius opus emẽdatiſſimũ cap. xi. ait fuiſſe nos (cũ illa ſcri
bebat) anno. ſ. chriſti q̃rto ſupra milleſimũ & q̃dragẽteſimũ ĩ aerea triplicitate futu
roſq; p annos adhuc unũ & ſexagĩta donec. ſ. ſup mille & q̃drĩgẽtos qntus & ſexage
ſimus ãnus agereť. Tũc igitur futurã magnã Saturni & Iouis cõiũctionẽ cũ ab ae-
rea ad aqueã triplicitatẽ mutatiõe. Ea uero mutatio p ãnos fere q̃dragĩta p̃ceſſerat
anno. ſ. xp̃i qnto & ſexageſimo ſupra mille atq; trecẽtos: quo tpe die nona atq; uige
ſima mẽſis octobris ĩ ſeptĩa pte Scorpiõis Saturnus & Iuppiter ſimul fuerũt: & de
inceps ĩ aqueis ſemp ſignis ad hæc uſq; tpa ſe cõiũxerũt: nř uero Alliacẽſis q; p cẽtũ
fere annos añ cõtigerat futuꝝ adhuc p̃ſtolabať. Alterã aũt utilitatẽ q̃ ex aſtrologia
idẽ putauit puenire de uero. ſ. ãnoꝝ nũero colligẽdo abũdãter refellimus eo libro
quẽ de uera tẽpoꝝ ſupputatione cõſcripſimus: q̃q̃ ſi iuuaret rẽ publicã xp̃ianã hac
parte aſtrologia nõ ad eã ſpectaret: quã hic cõfutamus ĩ futuroꝝ p̃dictione uerſan
tẽ: ſed ad uerã aſtronomiã quæ una eſt ex liberalibus diſciplinis cuius eſt tempora
ſupputare & ſyderꝝ motus mathematica rõne metiri. ſed nõ hic locus cõfutãdi eius
errores: qđ ſequẽtibus libris ſum⁹ facturi. Ibi. n. qđ attinet ad cõcordiã p̃hiæ & theo
logiæ oñdemus: quæ a pphetis enũciata ſunt a cælo nec fieri nec ſignificari: atq;
ita ſi uera ẽt ſit aſtrologia: prædictionẽ tñ eaꝝ reꝝ ad eã nõ ptinere: q uero q̃tenus q
dẽ ſupra naturã ſunt eximũt a cælo q̃tenus aũt naturale aliqd eſt ĩ eis/ & fieri a cæ-
lo & p̃uideri p cælũ cõtẽdũt/hos oñdemus nihil dicere/cũ dicere aliqd tñ uideanť:
tantũ ãt abeſſe ut pphetica oracula p aſtrologoꝝ decreta utiliter cõfirmenť: ut ni
hil fieri poſſit ad infirmãdã religionẽ/potẽtius & efficacius. Tum q hoc facere ſunt
conati & mẽdaces ſemp eẽ depræhenſos: & ĩperitos aſtronomiæ: tm̃ hiſtorica pfeſ-
ſione plurimũ aberrare. In uniuerſum aũt nõ ſolũ qđ ad leges & diuina miracula p
tinet: ſed ad alias & hũanaꝝ rerũ mutatiões quas ex magnis ut dicũt cõiũctionibus
prænũciare multi uoluerũt ibi eorũ uanitatẽ & falſitatẽ dogmatis apiemus: ubi no
bis cũ Albumaſare auctore illius erroris cũ Hiero. eius ĩterp̃te cũ Abraã iſraelita:
cũ Ioãne exoniẽſi erit p ueritate certatio. Alliacẽſis librũ ĩ quo idẽ facere uoluit de
cõcordia. ſ. aſtrologiæ & hiſtoriæ narrationis/ ita a capite totũ retexemus: ut a pria
illa q̃ notat cõiũctiõe ad poſtremã uſq; decurrẽtes uniq; & de cæleſtibus pariter &
de terrenis nihil ab eo ſanũ aut ueritati pximũ/dictũ oñdamus. Neq; unam ex illis

Cã erroris Alliacen.

Vnde ſũpſerit ſua dogmata

Detegiť Alliacẽſis ignorãtia

Liber de uera temporũ ſupputatione

Magna aliacenſis depreſſio

ſeptē quas notat cōiunctionibus quo putat tpe cōtigiſſe: ſed ab ipſa tēpoꝝ hoc eſt
reꝝ geſtaꝝ enarratione ac uera ſupputatiōe magnope eē diuerſam. Sed uideamus
& illa quæ poſtea afferebat an aliqd faciāt uera.ſ.oīa inuicē conſonare:& cælos dei
gloriā enarrare. Sane illud primū uerиſſimū eſt:ſed ita erat deinde aſſumendū cum
falſa ſit aſtrologia theologicæ ueritati nō poſſe cōcordare. Dauidicum teſtimoniū
Paulus apoſtolus ad cæleſtes apoſtolorū mētes docet referēdū: q gloriā illā dei an
nūciauerūt:de q̄ poſtea ſcribit:lex dn̄i īmaculata cōuertēs aīas. Sed & ſi referat ad
uiſibile cælū quæ iſta eſt cōſequētia/ ſi cæli enarrāt gloriā dei fauere ea gloriæ dei
quæ de cælo aſtrologi fabulant? Sed īuiſibilia inqt eius & uirtus atq; diuinitas ui
Philoſo/ ſibilibus ītelligunt:ſed a philoſopho cuius ꝓpriū eſt e cęli ordine motu/ natura ad
phi laus inuiſibilē cæli diuinū opificē cōſcedere. Aſtrologus ſi eſt aliqd cælū īuite uidet: &
de cælo ad terram oculos deflectit:ſolus pbus ex uiſibilibus inuiſibilia ſpeculatur.

Caput .V. Quam noxia ſit aſtrologia quāq; peſtifera chriſtianæ religioni.

SAne luſtrāti mihi undiq; oīa & eccleſiæ hoſtes explorāti: nō uideo unde
oībus piter plus copiaū/ plus armoꝝ aduerſus ueritatē ſuppeditet/q̄ ex
iſta ꝓfeſſione.hinc.n.ad ipietatē/ hinc ad malā religionē: hinc ad hæreſes
hinc ad uanā ſupſtitionē:hīc ad pditos mores irreuocabilēq; malitiā/ pceps & facil
limus lapſus.un̄.n.ſe potius aduerſus tela religiōis armabit ipietas: q̄ ut diuina mi/
racula qbus oīs potiſſimū religio cōfirmat ad cælū ptēdat eſſe referēda? Si marty
res mortē cōtemnētes/ſi apoſtolos paucos/inopes/indoctos/ euāgelicæ mūdū legi
ſubiiciētes obiicias:ſi,ipſos ēt ab inferis hoīes reuocatos/ ut maiora qdē q̄ ut huma
na:meliora q̄ ut a dæmone efficiant/diriment in eis uirtutē niſi quæ ſolus agnoſcet
ſyderis curſus/& cæleſtis afflatus facere potuerit.ꝙ ſi qs dicat nō ne hoc erit ſecuri
religiōis radicibus admouere?ſi pſuadet nō ne illā examinare & pēitus extirpare.ꝙ
ſi dicas nō eſſe hoc artis uitiū ſed ꝓfeſſoꝝ:in ipſa ſua ꝓfeſſione errantiū/ fatebor ita
eſſe.neq;.n.hūc ego aſtrologiæ errorē dicebā/ſed facilē eſſe ab ea lapſum in hūc er/
rorē.nec ſi uera eēt aſtrologia ꝓpterea ab hoc munere deſiſterē: ut ab eo periculo
hoīes diuerterē: qm̄ nulla ueritas mēdaciis ē cōfirmāda: ſed cū ſit falſa utiliter eius
falſitas deteget:quæ ſi uera putet poſſit in mentibus impitoꝝ tā grauē peſtilentiā
generare.q̄q̄ ſi uideas oīs alicuius artis ꝓfeſſores eaſdē hr̄e uāitates paꝝ abſit ut cul
pa in artē ipſam uere nō referat.Ego uero ex ſcriptoribus aſtrologiæ pcipuis nemi
nē legi q religionē & leges oēs:ut reliqs res hūanas cōſtellationibus ſydeꝝ nō ſubii
Ptolemæ ciat.Ptolemæus in ſecūdo libro apoteleſmaton:ꝙ apud hāc gētē illud numē apud
us aliā aliud coleret nō aliūde natū intelligit:q̄ ex uaria ſyderū imaginūq; natura po/
pulis illis & gētibus impitāte:nec ꝓcul ab eo loco græcus qdā interpres Ptol. mira
culū Moſeos:q ſicco pede cū populo mare rubrū trāſiuit factū ait ꝙ ille acceſſum
& receſſum maris obſeruauerit.q̄ſi nō ſimul i iiſdē aqs & illæſus populus hebræoꝝ
trāſire:& cū aſtrologis ſuis Pharao ſubmergeret: q̄ſi non Ioſue Iordanē ſicco pede
trāſierit ī quo nulli æſtus:nulla undaꝝ reciprocatio fingit ab eis: ſed hæc alibi oīa
Albuma/ atq; his ſimilia nugamēta ſatis cōfutauimus.Albumaſar arabs & legē ſaracenoꝝ &
ſar. ſuam & noſtrā /& oēs pariter leges ſic a cælo deriuat:ut quænā quāq; cōſtellatio ſe
cerit:& ad quot unaquæq; ānos ſit pmāſura/ex eadē cōſtellatione ꝓnūciet: in qbus
rebus q̄ paꝝ tū aſtrologiæ tum ueritatis īueniat poſt declarabimus.Interpres eius
Henricus Henricus macliuiēſis ita delirauit ut nauē ēt īuenerit in cælo:ad quā Noe arcā illā
ſuā ſit fabricaturus qd' Alliacēſis q̄ſi diuinū inuētū maxime eſt admiratus. Deniq;
redigi ab

redigi ab eis legẽ in ordinẽ ca℞ re℞ quæ curſu naturali & cæli mutatione cõtingũt hinc cognoſci põt. Q uot quot ãno℞ reuolutiões ab aſcẽdẽte legis ad eius uſq; ca ſum ſunt futuræ e cælo uolũt cognoſci. Et Haly Abenzagel ut reliquos taceã fœli citatẽ & ſterilitatẽ anni inde ꝓnũciat: ut ſi aſcẽdẽs legis loco Iouis aut Veneris ap plicuerit fertilis annus ſit futurus: cõtra ſi locis ſyde℞ infœliciũ. Abraã iudæus nõ q̃ dicit̃ auenazra ut falſo credidit Alliacẽſis: ſed quẽ uocãt naſi hoc eſt patriarchã; nõne & legẽ moſaicã egreſſionẽ iudæo℞ ex Aegypto: & quæcũq; ſub lege populo cõtigere ad uarias cõiũctiones inepte quidẽ atq; riducule referre conatus eſt? Sed utinã ſoli quos cõmemorauimus inter tenebras malæ religiõis lucẽ huius ueritatis nõ ꝑuidiſſent: utinã nr̃i hoĩes in euãgelii ſplendore nõ ita cœcutirẽt: nõ peius q̃ illi de nr̃a & illo℞ religione ſentirẽt. Inſanus ille Bonatus uſum ait dñm Ieſum horarũ electione cũ apoſtolis cõſulentibus ne in Iudæam rediret: rñdit. xii. eſſe horas diei. Horã.n. inq̃r ſibi elegit qua illi eũ lædere nõ poſſent: q̃ſi illos cũ uoluit non ꝓſtra- uerit: & inter eos in luce diei melius trãſiens/ eos nõ latuerit. Mitto q̃ temerariæ q̃ blaſphemæ de diuina Franciſci familia loquat̃: & diuini amoris miraculum martis opus fuiſſe fabulet̃. Sed q̃d quærimus remotiora? in his quæ quotidie de annorũ euẽtibus publico uaticinio foras inuulgant̃: nõne & legẽ chriſtianã chriſti Mercu riiq; doctrina eſſe pfectam: & Iouis religionẽ & a uirgine ſuſcipe puritatẽ. Ita hæc oculis & nõ indignãtibus chriſtiani homines legũt: & in ꝓœmiis neſcio cuius theo ricæ aduerſus Gerardũ multa diſputãtis: nõne etiã ſcriptũ eſt cũ de nouo diligendo pontifice tractaret̃ deuote ſupplicãdũ: ut ſydus Mercuriale ſuo ſancto radio tem- peret (aiũt enim Mercurio) noſtrã ſubeẽ legẽ: atq; ideo homines chriſti Mercurii homines uocauit: quod neſcio qui poſſit homo chriſtianus æquis auribus audire. Rogerius Bacon eouſq; eſt euectus ut ſcribere nõ dubitauerit errare chriſtianos q̃ dic ſabbati nõ ſeriẽtur & operibus uacẽt ritu iudæo℞: cum ſit ea dies Saturni quæ ſtella rebus agendis parũ cõmoda & fœlix exiſtimat̃: in q̃bus uerbis non ſolũ nr̃os accuſat: ſed Moſen: imo aperte ex ꝓphera aſtrologũ facit/ docens quæ de ſabbati fe riis ille cõſtituit/ non diuini alicuius myſterii: ſed aſtrologici dogmatis hr̃e rõnem. Q uæ oĩa ſi q̃s recto iudicii examine pẽſet uidebit nullo magis errore pietatẽ ueræ religiõis offendi: cũ æquæ ſit impiũ totaliter nullã putare eſſe religionẽ: & ex cælo fatali quadã eam neceſſitate deducere. Q uod ſi qua aſtrologo capeſcẽda religio ſit ad quã erit ꝓpẽſior q̃ ad idolatriã: ut eos potiſſimum deos & colat & reueret̃: a qui bus oĩa hoĩbus & bona & mala putet ꝓuenire. Iam hæreſes manicheo℞ arbitrii li- bertatẽ tollentes: unde potius putamus emanaſſe: q̃ ex iſta de fato aſtrologo℞ falſa opinione. De ſupſtitiõibus nulla eſt cõtrouerſia ꝓdire ab aſtronomia oẽs: & eas q̃ſi alũnas ab illa cõtineri cõfirmat Varro. Geomantiã oẽs illius ſcriptores aſtrologiæ filiã uocãt. Magi ita huius artis uſum ſibi neceſſariũ putãt: ut magiæ clauem aſtro- logiam appellent. Chiromantici in uola manus ſeptẽ pro numero planeta℞ mõtes effingũt: unde ex lineis quæ ibi conſpiciunt̃ futura ꝓuidcantur. Sed has fatuitates particulatim ꝓſequemur: cũ poſt euerſam dominã ac reginã reliquã oẽm ſuperſti tionũ turbã in curſu ꝓteremus. Sed parere eã oẽs & ſine ea ſtare nõ poſſe hinc ſatis manifeſtũ: q nulla eſt ſupſtitio quę die℞ & hora℞ electionibus nõ utat̃: de qua eas ſola inſtruit aſtronomia: ut de ipſa illud eccleſiaſtici dici poſſit: uanitas uanitatum aſtrologia & oĩs ſupſtitio uanitas. De moribus plura dicere nõ oportet/ cũ ſatis pa- teat patrociniũ uicio maius dari nõ poſſe q̃ ſi cælũ auctorẽ hr̃e exiſtiment: nihilq;

Haly

Abraam

Rogerius Bacon.

Q uæ ſit Hæreſis manicheorum

Vide ſup- ſtitio Varro

eſſe qđ nos minus metuere gehennã aut ſperare fœlicitatẽ faciat. Quæ ſi ꝓcul dubio uera ſunt/etiã ſi uera eſſet iſta ꝓfeſſio quæ nã utilius ueritas ignoraret? & cum ſit falſa quæ utilius falſitas impugnat? quã utiq; ꝓuinciã utinã tantis uiribus exequar q; eam iuuandæ religionis & ueritatis tuendæ deſiderio ſum complexus.

Caput .VI. Fallacem eſſe hanc artem/ſi qua ſit/ tum propter plura: tum propter diſcerpantes aſtrologorum ſententias.

HActenus cõfutari utiliter aſtrologiã oſtẽdimus: idignũq; eſſe illius patrociniũ: & ꝓ homini & chriſtiano: nũc priuſq̃ cũ aſtrologis pedem cõferẽtes cõfutationẽ aggrediamur: uideamus quantũ illã res ipſa euẽta que refellãt. Quota enĩ quæq; res euenit prædcã ab eis? aut ſi euenit q̄ ppiã cur nõ iſtud euenerit? quo magis ſoleo mirari nõnullos q diſputãtibus aduerſus iſtã artẽ/illud ſemp obiiciũt cur ſi uera eoꝶ ars nõ eſt: ꝑdictiones tñ eoꝶ ueræ? Præclare enim ſecũ agi putat aſtrologus ſi nobis ꝑdictionũ falſitatẽ obiicientibus poſſunt aliq̃ ſatiſfacere: tñ abeſt ut ex hoc loco argumẽtũ aduerſus nos poſſe ſumere ſi putet.
Prol. Attulimus ſupra uerba Ptolemæi conãtis diſſoluere iſtã q̃ōnẽ: in q̄bus uidimus eũ mẽdacia aſtrologorũ nõ ſolũ ĩ ipſos aſtrologos parũ uel ꝑitos uel diligẽtes. Sed in ipſam
Porphy. ẽt artẽ reiiciſſe quæ ſit ĩcerta & falli plurimũ poſſit. Porphyrius ipſe oraculoꝶ reſponſa inquit falſa deprehẽdebant? q̄ re numina illa ex cæleſtibus cãis quas hñt exploratas illa ꝓnunciabãt. Fallax aũt ꝓnũciatio q̄ ex illis. Quđ ſi dæmones ipſi quos nihil latet rerũ cæleſtiũ futura inde ꝓſpicientes decipiunt? de hoibus quæſo qđ iudicabimus? quorũ q̄ ſunt q̄ & fuere excellẽtiſſimi iſtius artis (ſi ulla eſt) ne milleſimã qdẽ partẽ unq̃ attigerũt. Deniq; iter oẽs artes q̄rũ oium ꝓpriũ eſt excidere a ueritate/nullius eſſe iudiciũ magis incertũ: nec ipſi credo aſtrologi denegabunt. Nam & arbitriũ inquiunt hois multa aliter facit euenire: & materiæ fluxus atq; mobilitas cæleſtiũ ſæpe actionũ opera fruſtratur: & aliud alio fatũ uertitur uel impedit? Quđ ſi res humanas diligẽter examines: nullã fere inuenies in qua nõ aliqđ ex his quę diximus: ꝑuilum ẽt uere de cælo exitũ nõ imutet: Nã & hoies ꝓpriũ arbitrio & rõne res ſuas diſponere: & id qđ materiæ undiq; annexũ ẽ & colligatũ illius mutationi uehemẽter eſt obnoxiũ. Tũ cũ nihil ſit male ita oẽs fere inuicẽ hoies dependent: ut nõ ſit quẽ alterius uel lædere uel iuuare fortuna nõ poſſit/Sic & filius fœlix patris ĩ fœlicitatẽ infœlicẽ exitũ etiã: & fœlix fœlicẽ ex bono parẽtis fato ſortiet? Et ſeruus ſua genitura parũ fortunatus fortunato dño aget fœliciter. Sic militis fatũ ex fato imꝑatoris & fortuna ægroti ex medico: & cõtra medici ex ægroto: aliter atq; aliter fieri cõtinget. Ex q̄bus oibus illud declarat? q̄ ſæpe nõ euenire ſit neceſſarium quod cuiq; prædixerit mathematicus etiã ſi ſit uera iſta ꝓfeſſio ne dũ ut ueritas ꝓfeſſiõis
Mira & multa inter aſtrologos diſſenſio. ex ueris ꝓfeſſorũ prædictionibus poſſit cõprobari. Quid q; tãta iter auctores iſti⁹ artis dogmatis eſt diſſenſio? ut uel oẽs uel maximã eorũ partẽ de futuris mendacia dicere ſit neceſſariũ. Admirant? ipſi maxime & uenerant? aliquos ægyptios pſas & indos & babylonios q̄ſi antiſtites cæleſtiũ myſterioꝶ & eoꝶ noĩa quaſi numina ĩflãtibus buccis impitoꝶ quotidie auribus ĩſonãt. At ſi ueri illius uera o aſtrologi dicere uos nõ poteſtis quã iunioꝶ libros ſolos habetis quos imitemini: a uetere illa diſciplina undiq; diſcrepãtes. Ptolemæus.n.parens ueſter aſtrologiã q.ſ. erat ægyptioꝶ ubiq; taxat atq; cõuellit nũc eam paꝶ dicẽs cõſonã rõni: nũc aliis ꝓbis laceſcens: quod libros apoteleſmaton legẽti facile cõſtat. Neq; uero ſolũmodo ab illis Ptolemæus: ſed illi inter ſe pariter diſſentiebãt; indi.ſ. a chaldæis ægyptii: cũ & a ſe inuicem &

inuicẽ & ab his & aliis indi & ab his oĩbus pſæ. Nec ipſa minus inter ſe græca q̄ bar Prima d
bara cõcors aſtrologia cũ quę reiicit Ptolemęus: Dorote⁹ amplectiẽ & alia quoqꝫ ſenſio
Paulus/alia Epheſtion alia alii ſentiũt/& opinanẽ: nec ex eis quenq̄ inuenies q au Secunda
ctoritate experimẽti euentoꝝ fidẽ nõ colligat. arabes nõne & inter ſe & a græcis di
gladianẽ? Porro ſicut Ptolemæus illã antiquã ita Ptolemęi aſtrologiam abiicit Al
bumaſar adeo ut in eis libris legi nihil dicat qđ uel rationi uel expientiæ cõſonũ in
ueniaẽ. Cõtra Auẽrodan nullũ fuiſſe locutũ in aſtrologia cũ rõne ait præter Ptole
mæũ. & ꝙ ſi inſpexeris dicta alioꝝ inuenies ea multũ a ueritate remota dicta uero
Ptolemæi nullo mõ poſſe falſa repiri. hebræi quoqꝫ hebræorumqꝫ primus Abraam Tertia
Auenazra diſſentit a Ptolemæo & Albumaſarẽ ſæpe lacerauit/ imo totũ eius librũ
q latine cẽſeẽ de magnis cõiunctionibus abiiciũt atqꝫ repudiãt. Si ueri igiẽ erũt ſeq̄
cea Ptolemęi nõ ne & uetera Arabes eoꝝ ſectatorea neceſſario mẽtiũtur: & ſi libri
illi qđ iſti iactãt in oĩum erãt admiratione quare uera ꝓdebãt: nõne neceſſario & ri
ſu fuit Ptolemæus & Albumaſar ſuo qſqꝫ ſæculoẽ & alii ſimiliter ab illorũ decretis
oĩo deuiãtea. & tamẽ ita fuiſſe ſemꝑ cõperies ut apud oẽm gentẽ apud omnem æta
tem uiri fuerint ſemꝑ qui uera prædici dixerint ab aſtrologis/ qđ nõ ueritate dog-
matũ ſed caſu cõtigit: nec unq̄ defuiſſe q fallaciã iſtã nõ ludibrio atqꝫ cõtẽptui/ aut
etiã odio habuerit. Sed q̄cq̄d de priore ſæculo fuerit ſane hac noſtra tẽpeſtate ꝓfeſ
ſorũ ueritate dogma cõfirmari nõ põt cũ & malos plurimũ auctores ſequantur/ &
bonos nõ intelligant tũ ita negligẽter obeãt iſtud munus ut neſciant multa quæ ſci
re eos oporteat: plura etiam omittant quæ ſint conſideranda & labori parcentes &
ad pecuniæ quæſtus ꝓperãtes. Quod ſi docere hic potius aſtrologiã q̄ cõfutare in Nota
ſtituiſſem funderẽ manũ ad errata iunioꝝ ꝓfitentiũ hãc artẽ. ſed nõ hoc meũ cõſi-
lium. Annotare tamen fortaſſe aliqua fuerit operæprecium: quo magis fiat maniſe
ſtum nõ poſſe eos uera prædicere etiam ſi ueriſſima eſſent dogmata aſtrologorum.

Cap. .VII. De ignorantia aſtrologoꝝ noſtræ ætatis.

PRænũciata hoĩum iſta uel ſunt uniuerſalia ut cũ ex ſcemate anni: ex defe-
ctu ſolis & lunę/ex congreſſionibus ſyderum ſupioꝝ/futura in uniuerſum
bona aut mala pręnunciãt: uel ſunt particularia qualia ex propria uniuſ-
cuiuſqꝫ genitura de priuatio illius fato aliq̄d diuinãt. In primo genere nihil efficaci
us defectu luminariũ a q̄bus utpote uniuerſaliſſimis cauſis uniuerſales maxime in
feriorũ mutationes eueniũt. In altero nihil habet maius momẽtũ aq̄tione/ quæ de
ſpacio uitę & annoꝝ numero fieri ſolet: in utroqꝫ miꝝ q̄tũ aberrẽt neoterici barba-
riqꝫ ſcriptores quoꝝ auctoritas uſuſqꝫ potiſſimus apud nr̃os aſtrologos ſcribit Pto Ptol
lemæus ſecũdo libro apoteleſmatõ in defectu ſolis duo in pͥmis obſeruãda locũ. ſ.
in quo deficit ſol & angulũ q eũ locũ proxime ſequiẽ/ ut ſi gr̃a exẽpli in noua cæli
regione defectus obtigerit/decimi loci angulus obſerueẽ ſi in undecima uel duode
cima angulus oriẽtis/quoniam aũt ibi græce ſcribiẽ
hoc eſt ſequẽtis anguli: in uulgata trãſlatione habeẽ anguli præcedẽtis: unde cõtra
rius oĩo ſenſus eliciẽ data eſt barbaris erroris occaſio: ita ut Ioãnes aſtendẽſis in eo Io. Aſten-
opere quẽ uulgo uocãt ſummã angelicã/cui fides præcipua apud nr̃os: poſtq̄ ſe lõ denſis
ga & argumẽtoſa torſit q̄one: tãdẽ ex ſnĩa Ptolemæi definit eum debere angulum
obſeruari nõ q ſequaẽ ſed q præcedat locum in quo defectus luminaris acciderit:
qđ eẽ oĩo ſnĩa Ptolemæi cõtrariũ ex eo patet qđ diximus quare. ſ. græce eſt Error in
ſcriptũ hoc ẽ ſequẽtis nõ hoc ẽ præcedẽtis. Sed q̄a ẽt paulopoſt Ptole. ex Ptolemęo

plicás ipſe/quã ſint iſti anguli:meridianũ ſolis & oriẽtẽ angulũ nolauit. Vbi admo net nos græcus iterpres omitti angulũ occidẽtis q ſeq defectus locũ nõ põt:niſi ſub terra ſol obſcurare/qđ cũ accidir uim futuroꝝ effectnẽ habere non putant. Q đ ſi præcedẽs angulus eẽt obſeruandus & oriẽs omitti debuit a Ptolemæo: qui præ cedere ſolẽ deficiẽtẽ niſi ſub terra nõ põt/& occidẽs annumerari q ſiue octauo ſiue nono cæli loco defecerit præcurrere ſemp eã & ãcedere inueniet. Ex hoc ãt erro re tota prædicẽdi rõ cõmutat/cũ nihil in prædicẽdo magis reſpiciãt q̃ naturã & ſta tũ ſydeꝝ cũ loco luminariũ tũ illi angulo prædominantiũ:q cũ alius erit atq alius: erit et alius aliuſq dñaror. Et ꝓ diuerſa dominantis ſyderis natura uaria imo contra ria fiet ſemp de futuris euẽtis ꝓnũciatio. Sup ſpacio uitẽ præuidẽdo q̃ nihil uideat iſti diuinaculi paucis oñdã Haly Abezagel oraculũ aſtrologoꝝ huius ætatis quar ta parte operis ſui/ex ſententia ait Ptolemæi qnq eſſe Hylegh. Ita enim ipſi loquũ tur:Solẽ:lunã horoſcopũ:ptem fortunæ:& locũ plenilunii uel nouilunii/proxime antecedẽris. Præter aũt hæc quinq planetas cõſiderãdos in illis quinq locis/ & ius & auctoritatẽ obtinẽtes. In proximo capite de eo loquens quem uocãt Alchocho den eſt autem annorũ dator. Ptolemæus inquit Alchochoden faciunt planetã qui plus auctoritatis habuerit in Hylegh ſiue eũ reſpexerit/ſiue nõ reſpexerit/& ita de inceps multa iterat ſæpe de hoc Alchochoden ex ſentẽtia Ptolemæi/ noſtri aſtrolo gi qui hunc & alios barbaros ſequũtur in eodem errore uerſantes. Q uiſnã ſit Hy legh:quis ſit Alchochoden/ex ſentẽtia Ptolemæi in omni genitura perſcrutantur. At uero apud ipſum Ptolemæũ tam eſt nihil omnino iſtud Alchochoden q̃ eſt ni hil hycroceruus atq chimera/lege oẽs eius libros/ lege oẽs interpræres/lege etiam barbaras trãſlationes nec dictionẽ/aut dictionẽ ei reſpondẽtem/ apud eũ inuenies: nã iſta quidẽ opinio/aliud faciẽs in genituris Hylegh:aliud uitæ annorũq largito rem quẽ appellãt Alchochoden poſterioꝝ eſt:Ptolemęus nec eo antiq̃ores tale ali quid unq̃ opinati ſunt: ipſe loca primũ enumerat/quæ uocat aphetica/Arabes Hy legh:alia latine dicere poſſumus dimiſſoria ſic dicta ab eo ꝙ inde uitæ curſus quaſi ex carceribus dimiſſionis initia ſortiat:& ſunt nota illa ſupra terrã uel occidenti uł horoſcopo aliq̃ affinitate cõnexa: Tũ aphetas hoc ẽ dimiſſores ipſos cõſtituit q ex illis locis quaſi carceribus ſuo ut ita dixeri afflatu uitæ ĩpetũ largiant quoſ eẽ uult ſolẽ lunã horoſcopũ: ptẽ fortunæ: & prædominantes in illis locis erraticas ſtellas. Præter hos qbus Hyleghii oẽs numerant nullũ aliũ facit annoꝝ diſtributorẽ: q̃q̃ qđ hii quos diximus aphetæ largiunt & accumulari & exhauriri poſſe putet com merito fœliciũ ſydeꝝ/uel iſcœliciũ barbari & noſtrates præter iſtos Aphætas quos ipſi Hylegh uocãt aliũ eſſe credũt ex ſentẽtia etiã Ptolemæi q uiuẽdi ſpacia decer nat/quẽ uocãt Alchochodẽ:de qua re ut dicebã nihil uſq̃ ipſe Ptolemæus:ex cuius tamen opinione de eo ipſi multa quærũt/diſputãt & definiũt. Nec ſolũ errãt in hoc unde tota rei ſumma depẽdet. Sed in ipſoꝝ etiã Hyleghioꝝ numeratiõe cũ inter ea Haly locũ nouilunii aut plenilunii præcedẽtes poni dicat a Ptolemæo. Q uod ta men ſiue nocturna fuerit genitura ſiue diurna/faciendum nunq̃ cenſet Ptolemæus. Q uid ꝙ iſte Haly accuſat Ptolemæũ quaſi ſecũ pugnantẽ gloriarurq magnopere ſup hac Ptolæmei taxatione in qua neminẽ ſibi unq̃ ait aduerſatũ: & deo ſecretorũ reuelatori gratias agit ingẽtes, pugnare aũt ita eum dicit ꝙ octauũ locũ inter Hyle ghia nõ enumerat quia horoſcopũ nõ reſpiciat. In Alchochodẽ tamẽ diligendo ni hil putet referre reſpiciat Hylegh an nõ reſpiciat qđ deſipis barbare aut quid ſom nias? Vbi

Haly Abenzagel.

Q uid Hylegh

Q uid Alchochoden

Euidentiſſimus error aſtrologorum.

Haly

Error Haly

nias? Vbi apud Ptolemæũ Alchochodeu legiſtis/ſed ſcio quid eum cæteroſq; decepit. Ptolemæus inter Hyleghia planeras ponit iu reliqs locis Hyleghialibus dominãtes:iſti rem eẽ eos diuerſam purãt ab Hyleghiis:ut reliqua quattuor ſol/ luna horoſcopus & pars fortunæ:cui & falſo uouilunĩũ pleniluniumq; addiderunt ſola Hyleghiĩ haberẽt rationem:planetæ eoꝝ locoꝝ dominarores annos decernerent. Et qm̃ Ptolemæus de domiuantibus planetis nuſq̃ dixit eſſe neceſſarium ut Hyleghia aſpicerẽt/mirati ſunt cur illa duo quæ.ſ.ipſi duo eſſe putãt:Hylegh.ſ.& Alchoden aſpectus ſocietate copulanda uon exiſtimauerit: cum nulla ſit tamẽ culpa Ptolemæi ſi inter ea quæ unũ ſunt ſocietatẽ aſpectus nõ quæſiuir. Nou enim apud eum unq̃ cum ſol aut luna erũt Hyleghialia/alius erit planeta prætereauitæ diſpoſitor:ſed tũc utiť dominarore planeta cũ in anuoꝝ donatione reliqua Hyleghia auctoritatẽ nõ habent:quod cũ eſt nullum põr relinqui uitali planetæ cõmertium cũ aliquo Hyleghioꝝ ꝙ præter eum.ſ. nullus inueuiať: quod uescio quomodo iſti ex uerbis Ptolemæi nõ intellexerint:aut nõ ex eis aliquis hoc depræhenderit. Sed ita in hũc errorem gregatim oẽs abierint:ut nõ ſitq Alchochoden & Hylegh ex ſententia Prolemæi nõ reqrat. Vide qũo ſunt uera dogmata aſtrologoꝝ:& qũo prædicere iſti uera de uitæ ſpacio poſſint. pſerti cũ his quæ diximus erroribus maximus accumuleť:ꝙ numeꝝ annoꝝ etiam ex opinioue Ptolemæi præſcribunt planetæ q̧ ſi uitæ largitor iuxta illud apud eos uulgatum annos tot eẽ ſolis maiores/tot minores/tot medios/tot lunæ/tot martis/atq; ita de ſyderibus aliis:cũ tamen Prolemæus & ægyptiacã iſtam reiiciat opinionem nullã eam dicẽs habere rationem & ubi de uitæ ſpatio loqtur/uõ ex natura planetaꝝ/ſed ex numero ptiũ circuli ęq̃toris annos dinũeret/iuxta locũ uitæ hoc ẽ diuiſorẽ:& lætalẽ aliũ ſiue ĩterimẽrẽ ĩterceptarũ/ad quẽ.ſ.primũ laſſeſſenris iã uitæ curſus grauiter offeudat natum ut cũ aphetes inter finitorẽ & faſtigia cæli fuerit collocatus:inambulatio illa ſetueť quã gręci uocãt :hoc ẽ radioſam ꝓiectionẽ:cũ aũt a faſtigio decliuauerit ad occaſum utroq; uerſum ducta utamur ꝓceſſioue quã uocãt uos dicere horariam poſſumus:quæ oĩa ita neſciũt nr̃i aſtrologi/ ut hæc ẽtſi legãt/ mõſtra audire ſe putaturos eq̃dẽ nihil dubitẽ/& nos tamen illoꝝ prædictioníbus nimis miſere creduli ue ſtoreã nobis ſenectã ꝓmitrẽtibus Dominicę uocis obliuiſcimur iubẽtis eẽ paratos qui nec diẽ obitus noſtri ſciamus/ſi breuẽ uitam fuerint cõminati/ torquemur auxii dies & noctes:& unius rabulæ uox oẽm uob̃ eripit uitę iocũditatẽ. Inqt Halyſi planeta fortunator fuerit ĩ horoſcopo addet ex ſentẽtia Prolæmei ãnis uitæ ãnos ſuos minores: & tñ ut mox dicebã apud Ptolemæum nulli ſunt planetaꝝ anni/ uel maiores uel medii/uel minores/ & de ãnoꝝ additione loquẽs Ptolemæus/aliã oĩo uiã ſe quiť/uſus horaꝝ ptitione:quã ille puto uõ ĩtellexit. ſed uõ oportet ſingula ꝓſequi alioquin in ĩmẽſum liber excreſceret. Iã iu ipſis qõnibus quas uocant ĩterrogatiões nõne etiã ita ĩſignirer errant ur ex uuo errore tota reſpõdẽdi rõ puertať: uulgatum enĩ quaſi ꝓloquiũ eſt apud eos ſeptimũ thematis locũ hoc ẽ occidẽtẽ dari rei quæ ſitæ. Et tamen Prolemæus hũc locũ/nõ cõſulẽti aut rei de qua cõſuliť:ſed ipĩ qui cõſuliť Mathematico pręcipit dari:qđ & mathematici iudoꝝ obſeruabãt: adeo ꝙ cũ occidẽs & dñs occidẽtis male ſe haberẽt qõui nõ reſpõdebãt:errorem.ſ.metuentes. Sexcenta hoc genus haberẽ eoꝝ errata q̃ referrẽ niſi illud potius ſpectarẽ ut tota profeſſio errare declararet. Nam uup Prolemęi libros cũ barbaris & latinis auctoribus conferenti fuerunt fere omnia uerubus confodienda.

Prolemęi ignorãtia

Cap. VIII. De indiligentia aſtrologorum noſtræ ætatis quæ tanta eſt ut etiã ſi uera eſſet aſtrologia ueri ipſi eſſe non poſſent.

IAm uero indiligētia quãta/paucos.n. inuenies etiã ex his/q̃ ſupputãdi ha
bēt rõnē(qua tñ eoꝝ maxĩa pars caret)q̃ ut uerã poſitionē ſydeꝝ aſſequã
Bonatus tur ad effemeridas nõ cõfugiãt: qđ & quodã loco teſtat̃ Bonatus his uer
bis ſapiētes inq̃t iſtius artis utunt̃ Almanach/ſic.n.arabes uocãt ephemeridas:hoc
autē qui faciũt & ꝑperã dicere & omittere multa eſt neceſſariũ:unde oĩs prædictio
num ueritas infirmet̃. fere.n.ibi nunq̃ de latitudine planetaꝝ ulla ſignificatio: qua
ignorata ubi nõ errabit? ubi nõ mētiet̃ aſtronomus? Si uera iſtius artis decreta exi
ſtimamus:maximã.n.habere uim putãt ſydera in initiis duodecim cæli locoꝝ con
ſtituta præſertim in cardinalibus:atq̃ in illis cũ erũt nõ eſſe.& cũ nõ erunt eſſe puta
bit q̃ ſolã eã quæ in rectũ ꝓgreſſionē obſeruãs declinationē ad latus ſydeꝝ nõ pro
ſpexit.Cum enim ſtella uel ad aquilonē uerget/uel ad meridiem/ & ſerius oritur/&
uelocius ſemper ea parte ſigni in qua eſt collocat̃:atq; ita interdũ putabis ſupra ter
ram eſſe planetam qui erit ſub terra/& iam occidiſſe qui ſupra finitorem conſpicu
us etiam apparebit.Quod cum in omni prædictione errorem pariat:magis tamen
eos tum faciet excidere a ueritate cum nataliciã horam ex conceptionis hora inue
ſtigabunt:quia ſi lunam proximam eſſe contingat occidenti/poterit putari iam oc
cidiſſe quando erit adhuc ſupra terram: & contra nondum eſſe demerſam cum late
bit ſub oriente:quod ab hora conceptionis per multos etiã dies faciet aberrare:pla
netarum radiationes latitudine ignorata quis recte determinauerit? Quis in am
bulationē ſyderis alicuius:ſic.n.græce dicit̃ uulgo directio nuncupat̃ recte dime
tiet̃? Cum oĩs ſemꝑ utroq; uerſum a uia ſolis ſyderis declinatio uel locorũ aliquot
annis rei euentũ/ualociorē faciat/uel tardiorē:hinc in ſtellis nõ erraticis diſponēdis
quantus etiã lapſus cũ uulgo eo loco collocent̃ ad quē recta in lineã ꝓgreſſione fe
runt̃:Cũ qua autē cæli parte in uariis regionibus/uel occidãt/uel orian̄t/uel initiis
etiã reliquaꝝ domoꝝ affulgeãt oĩo nõ cõſiderēt: q̃d ꝙ & locũ planetaꝝ parũ ſæpe
ex fide oñdũt ephemerides/nõ ſolum uitio librariorũ/ſed ſępe auctoris q̃ eſt paꝝ di
ligēs fuerit/aut paꝝ ꝑitus:Mitto ꝙ alii aliis utunt̃ aſtronomi tabulis/interdũ parũ
exactis/aut cũ q̃dē ēt ille ſuũ ſibi fecit diariũ a ueritate parũ aberrantibus hac ãt tē
peſtate magnoꝑe. Sed tabulas Ptolemæi iã oẽs reiiciũt: Alphõſi ꝑs magna doctio
rum ſequũtur/in cuius radicibus euidentē iam cõſtat eē falſitatem. Sed nec minus
ſomniculoſi horoſcopo in deligēdo:& duodecim reliq̃s locoꝝ cęleſtiũ initiis capel
ſendis. Vidi ego multos & peritia nõ mediocres & boni ēt noĩs in iſta ꝓfeſſione ne
ſcio qua ſua uti tabella pro diſtribuēdis.xii.domibus(ſic eas uocãt)quocunq; cælo
natus ille fuiſſet/ cuius geniturã erãt inſpecturi. Quod ſi aliq̃ñ uolũt eſſe diligētes
notata climatis differētia/q̃ ſolã eis Alphõſus oñdit: uix ultra exactius aliquid per
ſcrutabunt̃.Iã declinatiões ab æquatore & circũferētias planetaꝝ & ſublimatiões
uarias ĩ circulo breuiore/uel in erentico motuũ latitudinaliũ uiciſſitudines/in geni
turis diiudicandis/ q̃s nũc obſeruat? de æquãdis diebus q̃ multa neſciũt:q̃ multa ꝑ
perã dicũt iuniores.Quæ oĩa ideo diximus ut fiat manifeſtũ nõ poſſe ex fide ꝑdi
ctionũ iſtã ꝑdicēdi artē cõfirmari:cũ ēt ſi ueriſſima cõſtet:rõne:artificũ tñ uitio hoc
eſt uel ignorãtia uel negligētia ueritas de futuris ſciri nõ poſſit.ut ſi id nõ perſuadet̃
aſtrologiæ fidem non adhibendã:pſuadeamus ſaltem iſtis ut dicitur in epigrãmate,
aſtrologis ne fides adhibeatur.

Cap IX.

Caput IX. Raro euenire quæ dicunt aſtrologi quod tum externis tum domeſticis exemplis oſtendit.

ET ſi ſani ſi ueri eſſent/ēt non oīo/ſed magnopere/non ſolum non eiecti ciuitatibus.& apud prudētiſſimū quēq ludribrio ſemper hītiſed ſummo in honore apud oēm ætatem/apud oēs gētes fuiſſent.Tanta.ſ.eſt hoīum curioſitas præſciendi futura/præſertim quæ ad ſe attinētī& de his q hoc præſtāt tāta iure ēt opinio & exiſtimatio:& tñ erectas ſtatuas/dcretos publicos honores & philoſophis legimus/& medicis/& poetis/& īperatoribus/aſtrologis nunquā legimus ſed legimus eiectos irriſos in fabulā ēt populi uerſos/ita ut fabulaꝝ allegoriæ quæ de ſenſu uitaq̄ cōi plerumq ducunt:taxationem iſtius uanitatis apud ueteres continerent.Q ui.n.Homeꝝ allegoricę exponūt per illam Ichari fabulam q facticiis pennis cælo tenuiore ſe cōmittens in mare præcipitatus eſt/aſtrologos aiunt deſignari:q pennis temerariæ profeſſionis in cælum ſe ſubſtollentes cum de cæleſtibus ſuis dogmatis qbus ſublimari uidenť qd ſint prædicturi/in pelagus ruunt mēdacioꝝ:& qd aliis egemus uel teſtimoniis uel cōiecturis:cū ipſa hoc nobis quotidie experientia teſtificeť in re præſertim in qua ſicubi poteſt maxime poſſe debet aſtrologia præſtare/ueritatem aeris.ſ.mutationibus prædicendis pluuia/ſiccitate/æſtu frigore/uentis/grandine/terræmotu/in qbus adeo falſi quotidie depræhēdunť ut nullius fere nūquā diei ſtatus eorum prædictionibus reſpondeat. Obſeruari hyeme iſta in ſuburbana mea uillaū qua hæc ſcripſimus inſignem omnem ſingulis diebus aeris mutationē/ipſis interim ante oculos poſitis decretis aſtrologorum ita ſalubre mihi ubiq fauebat cælum/ut in dierum ſupra centū atq triginta iugi obſeruatione nō plus ſex aut ſeptem tales uidi dies:q̄les in eorum libris futuros añ præuideram. meminit puto adhuc Pandulfus collenuccius meus iuris qdem cōſultus:ſed in omnibus lrīs ingenioſiſſime eruditus q̄tum nobis Bononiæ riſum:ſuper iſta re dederit qdam mathematicus q nos ea die copioſiſſimos hymbres iubebat expectare quam totam lucidiſſimus ſol & clariſſimam & sereniſſimam reddidit.Ambroſius in Exameron cum añ inqt dies aliquos eſſet ſermo de pluuia quæ fore utilis diceretť/ait qdam ecce neomenia dabit eam:Attñ nullus himber effuſus eſt/dōnec precibus eccleſiæ.ſ.himber datus manifeſtaret:non de initiis lunæ eū ſperandū eſſe:ſed de prouidentia miſericordiaq creatoris.Hæc ille:Ex cuius uerbis & uanitas aſtrologiæ/ & efficacia religionis re ipſa cōprobať.Poſſunt igiť q ſunt rōnū minus capaces & ſuam fidem iſtis hoībus mancipauerūt hac ſe uia aſſerere in libertatē.ut de aeris ſtatu idētidem eos interrogent:de quo cum falſa eos dicere fere ſemper īuenient:facile aīauertent ſi de nubibus ēt nebulones iſti tanta mentiunť:multomagis in hoīum & populoꝝ fatis diiudicandis falſa prædicturos:cum hic.ſ.prædicanť & quæ cælo ſubiacent minus:& quæ difficilius longe laborioſuſq præuidenť.Q uod ſi quæ ſuper hoīum genituris quotidie mercennario uaticinio fabulanť:qs examinaueritť Videbit ēt multo plura mentiri q̄ cū ſuper aeris q̄litate rñdent:& niſi dum minutatius alioꝝ proſequor ieptias:iepti ego uitiū mihi metuerē/afferre multas/& uiuentiū/& iam uita functoꝝ genituras/fœlicium īfœlices/& īfœlicium oppido q̄ fœliciſſimas:in qua re ſane tam nihil mentior q̄ ſcio diuinam ueritatem cui pñs ęxpeditio militat mendaciis nrīs nec egere nec delectari.Sed contentus ero domeſticis qbuſdam exemplis qbus præſertim admonitos uelim:q diuturnam a mathematicis uitæ promiſſionem.habentes euangelicæ uocis obliuiſcuntur/monentis nos uigila

Iaharex fabulæ in aſtrologos interpretatio

Io.pici obſeruātia p̄ter irrita aſtrologorū īſtituta

Ambroſi.

Salubre dogmata.

rẽ ne dies dñi occupet imparatos/pino Ordelapho príncipe forolíuienſi cui Lucte
tia ſoror nupſerat:quo anno obiit/oĩmodam uitæ incolumitatem fuerat pollicitus

Cũ multo rũ exẽpla ob delira mẽta aſtro logoꝝ ha ctenus:tũ ſuoꝝ affi niũ exqtit

Hieronymus manfredus aſtrologus noſtra ætatæ ſingularis:a quo tamen nihil mi
randum minus præuiſam aliorum mortem:qui nec ſuam ipſe præuiderit:nam cum
proximá æſtate uita ſit functus:in iſtius tamen anni publico uaticinio qui.ſ.ei fuit
fatalis:multa & mĩta ſequenti anno dicturum ſe non ſemel pollicebatur. Qui ne
ſcio oppignoratam fidem quomodo reluet:niſi forte de cælo uetius nunc terrena
deſpiciat quam de terra olim cæleſtia ſuſpiciebat. Petrus attendalus iuuenis inge
nioſus qui Heleonoram habuit uxorem Galeoti fratris filiam/obiit anno ſuperio
re ſubiti & inopinati morbi moleſtia necatus:cum nihil ei tñ tale aſtrologus præ
dixiſſe cui maxime ille credebat:ſed ſecuritatem uitæ promiſiſſet. Conſtantia Anto
nii fratris uxor amãtiſſima:quæ Romæ ab hic biẽniũ publico fere luctu totius ur
bis uita exceſſit:nõne uanitatẽ iſtius artis nobis teſtificata ẽ? Quæ quo anno deſi
deriũ nobis ſui reliqt:nõ ſolũ ꝓſperæ ualitudinis:ſed fœliciſſimæ ẽt uitæ ab aſtrolo
go ꝓmiſſionẽ accepat. Qđ illa nihil oblita cũ iam aĩam agẽs collachrymãtis uiri a
quo unice diligebaᷣ manũ teneret:En inqt q̃ uera uaticinia aſtrologoꝝ? Cõtra ipſi
Antonio fratri deus bõe q̃ mala/q̃s moles moleſtiaꝝ/aq̃tũ piculoꝝ/hoc ãno aſtrolo
gia minitabaᷣ? Et tñ nullã illæ cæloꝝ exptus iniuriã/uixit ſoſpite familia:re ſalua:
ualitudĩe ĩtegra/nulla uel ĩfortunii/uel piculoꝝ q̃ſſatõe iactatus. Et ne forte mẽtiri
ſolũ nr̃os putes aſtrologos:ſcias idẽ ẽt ueteribus accidiſſe. Seneca quodã loco lace
rãs Claudiũ Cæſarẽ ſceleſtiſſimũ:ĩtroducit Mercuriũ apud deos illius mortẽ ꝓcu

Vide ridi culum

rãtẽ:& ut obiter iſtã cõuellat uanitatẽ/ĩter alias cãs q̃bus Mercuri⁹ mortẽ ꝑſuadet
ĩpatoris:Cõmiſeratiõe inqt hoc ẽt chaldæoꝝ faciatis/q iã tot ãnis illũ efferũt: præ
dicebãt.ſ.mathematici ſingulis ãnis claudiũ morituꝝ:nec tñ ille moriebaᷣ. Qđ cũ
legerẽ uenerũt ĩ mẽtẽ nr̃i diuiaculiq romanũ Põtificẽ ipſi quoq; ſingulis ãnis effe

Cicero.

rũt. Scribit Cicero/& Põpeio/& Craſſo/& Cæſari a chaldæis prædictũ neminẽ eo
rũ niſi ſenectute/niſi domi/niſi cũ claritate/eẽ morituꝝ. Quare & miꝝ uideri ſibi in
quit orator prudentiſſimus quẽquã extare:qui credat his quorũ prædicta quoti
die uideat re & euentis refelli.

Caput X. Cur aſtrologi aliquando uera prædicant.

Sed eueniũt tñ ĩterdũ quæ prædixerũt. At cũ multo ſint plura quæ nõ eue
niũt:cur ĩcidiſſe eos caſu ĩ ueritatẽ nõ arbitremur? Quid ꝙ nulla ẽ ars tã
anilis:tã uanæ ſupſtitiõis:q nõ eodem argumẽto uera cõprobeᷣ: qa aliqñ
.ſ.accidat qđ ex eã prædictũ ſit. Neq;.n.ulla ẽ quæ hoc nõ aſſeq̃tur/ẽt q̃ tu te ipſe ti
bi temerariã fortuitãq; cõfinxeris. Quare dicãt mihi q rõne iſta mouenᷣ/ putẽt ne
oẽm artẽ diuinatricẽ uerã an multas potius uanas & falſas? Si multas falſas ꝓbabo
ego illas ueras eodẽ argumẽto:q̃re ĩterdũ.ſ.eueniat qđ prænunciauerit. Si oẽs ue
ras/pugnãtia eos credere demõſtrabo:qa de eiſdẽ rebus diuerſæ artes diuinatrices
idẽ nõ rñdẽt. Exptus.n.ego ſum ſæpe/atq; centies;cũ ſup eadẽ q̃õne figuram mihi/
& geomãticã ĩterpũxiſſem/& aſtrologicã deliniaſſem/aliũ mihi ĩ notis/aliũ in ſyde
ribus euẽtũ appuiſſe. Quod ſiqs forte nõ credit/expiaᷣ ipſe & ſup eiuſdẽ hoĩs fato
cõſulet/Chiromãtẽ Aſtrologũ/& Geomãtẽ. & uidebis fere ſemp non idẽ in manus
lineis deſignari:qđ uel ex notis geomãticis/uel ex planetis aſtrologicis/ ꝓnũciabi
tur. Et ſi euẽtũ rei reſpiciat ueritatẽ ibi magis ĩueñet ubi minus ſperabit. Siue ꝙ ibi
plus poſſit caſus ubi minus ẽ rõnis:ſiue ꝙ ĩ illis ſpiritalis ĩprobitas libẽti⁹ nos ludifi
cet. Aſtrologoꝝ

œt. Aſtrologoꝝ prædicta multiplex tñ adiuuat fallacia: Cur ſæpius apotelcſmatõ
ſide nõ tã ꝓbent q̃ ꝓbari multis uideant. Nã ſi de præteritis eis ẽ dicẽdũ/ut oñdat
talia eueniſſe/q̃lia cælũ ſignificabat: nihil eis deeſt ad irretiẽdos aĩos ĩperitoꝝ: quo
niã nulla ſyderꝝ ẽ poſitio/nulla genitura/ĩ q̃ & ꝓſperæ & aduerſæ ſignificatiõis mul
tiplex cõſtellatio nõ inueniat. Cũ præſertĩ nõ pauciora ipſi ſibi finxerint in cælo q̃
ibi ab initio ſydera deus formauerit: q̃re ſemp habebũt ĩ præteritis rebus: unde po-
ſitionẽ tueãtur: raro.n. nõ ĩuenient ĩ planetis qđ uolẽt: tñ multis eos modis & fœlices
faciũt & ĩfœlices plus ĩ cæleſtibus. ſ. iuris hñtes q̃ in terrenis: ita eis ſemp cæli locus
uel ſigni bonitas/uel malicia/uel alterius ſtellæ radiatio/uel cũ ſole amor/cũ horo-
ſcopo odiũ uel amicitia ſuffragabit: aut ſi tãdẽ illi nõ ſatiſfaciãt/auxiliũ ĩplorabũt
a ſtellis/nõ erraticis: ĩ qbus ipſi nunq̃ nõ errãt: aut ſi nec ipſæ ſatiſfaciẽt/ſatis præſto
erũt eis uel idoꝝ imagĩes: uel ptes ægyptioꝝ: uel antiſia Firmici: uel dodecarhemo Aſtutia
ria chaldæoꝝ: uel fictum oĩo aliqd ab eis: in quo tãto magis q̃ſi ſup occulto dog- aſtrologo
mare gloriẽt: q̃to magis & falſum erit & cõmentitiũ. In futuris prædicẽdis minus rum.
habẽt occaſionis ad fallẽdũ: q̃q̃ nec ĩ his deſint: nã & multa cõiiciũt tetrã potius ut Euripi.
di q̃ cælũ obſeruãtes: Euripidis illud recordati bñ q cõiiciet is uates optimus eſto: ſententia
& gñaliter quædã enũciãt: quæ nõ pñt fere nõ euenire: aut nõ putari ſaltẽ non eue-
niſſe. & ambigue ꝓferũt/more oraculoꝝ multa/ſemp aliqd excipiẽtes: quo poſſit il
lud qđ ẽ prædictũ/uel minui/uel augeri/uel ĩpediri: ut ſi euenerit nõ dicas nõ præ-
dictũ/ſi nõ euenerit/nihilominus ueri exiſtiment. Explicitũ pticulate certũ/ab eis
raro audies q̃q̃: & cũ tale aliqd audẽt: uel qđ ẽ rariſſimũ caſu ꝓbãt: uel qđ eſt fre-
quẽtiſſimũ expiẽtia refellunt. Sed accidit qđ de tẽplo ille dixit Apollinis ut bene Notandũ
dicta memoriter celebrẽt: errata nemo recordet: qm̃ & hæc ſciri nolẽt q eis fauent de tẽplo
& q cõtẽnunt tã hæc q̃ illa oĩo neſciũt. Nõ eſt ãt prætereũdũ qđ dicit Aug. & tõ phœbi
pſuadet occulta dæmonũ afflatiõe quã neſcientes patiunt aſſeq eos ĩterdũ ueritatẽ
q̃ alioqn nõ aſſequerent; qđ fieri putãdũ ſi mirabili prædictiõe/pticulariter aliq fa
ctũ dictũue ꝓnũciauerit: qđ nec ipſam artẽ aſtrologiæ præſtare poſſe teſtatus eſt
Ptolemæus. Sed mirabit aliqs qũo hoc neſciẽtes patiant: & tñ q̃cq̃d ꝓdicũt affla- ptolemæi
tione tñ dæmonica prædicere illa eos putemus. At uero hoc fieri multis modis pt:
de qbus aſtrologos ĩ re ſimili admonebo. Eſt.n. cõfeſſum apud eos aliũ eẽ alio ma-
gis fortunatũ aſtronomũ/ĩ aſſequẽda ueritate: pari ĩ utroq; ĩgenio doctria & diligẽ
tia: hoc igr̃ eẽ fortunatũ dicãt mihi ipſi qđ ſit: ſi nõ alia uia ueſtigãt ueritatẽ quã ex
dogmatis artis: quæ q equæ aut melius ẽt tẽuerit/non erit tñ ĩ ueritate prædicenda
æque fortunatus. Porro hoc aliud nõ ẽ q̃ qm̃ fere ſp ſup eadẽ re uariæ cõſtellatiões:
& ſup eadẽ cõſtellatiõe pugnãtes uel diuerſæ auctoꝝ opiniones occurrũt/flecti cæ
litus animũ prædicẽtis/ĩ uerã ſñiam multa tentãdo ĩcidere ĩprudẽter ĩ ueritatẽ: hoc
igr̃ idẽ ẽt poterit occulta & latẽs dæmonis ĩſpiratio a qua qs actus agi tñ ſe nõ pci-
piat: qđ cũ fit: q̃ licet fiat nõ eſt nũc latius explicãdũ. Sed neq; hoc ſolũ dęmones poſ
ſe diuina ptãs & ſapiẽtia ſinit: ſed illud ẽt ut qđ falſo prius fuerat prædictũ ope ipſẽ
tes ipſi/ueꝝ efficiãt/nullã decẽtius ſumma iuſtitia pœnã exigẽte/q̃ ut quæ diuiæ ue
ritati ſupba ĩgenia nõ ſubdunt/nebulonis deĩde unius & ſycophãtæ mendaciis/&
fidẽ/& libertatẽ/obliget ſuã. Sed puto ſatis multa iã diximus/cur aliqñ iſti nugato
res uera aliq̃ effutire & ſpargere uideant: q̃q̃ ut a pricipio dicebamus non ẽ ĩ hac re
magnope laborãdũ qñ quæ temere uel aſtute uera prædicũt præ his quæ mẽtiunt Phauori-
teſte Phauorino pars ea milleſima nunq̃ inueniat. Libri ſecundi finis. nus

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS LIBRI TERTI. INCIPIVNT.

Caput I. Quid libro præcedēti actū ſit:& qd deīcepsagēdū:quoue ordīe.

SOluimus ppſi qōnē ſciſcitātis idētidē ſup aſtrologis: ūn
rōſis illoꝝ fides:ſi ꝓfeſſiōi nulla ſoliditas: Dixi qōnē q̄.ſ.
accurati doctioreſq̄ nō utāť. Quib⁹ notū nec ſæpius eue
nire quę dicāt:ſed raro q̄liq̄ dixeris ex accidēti:Nec ſi eue
niāt colligi tñ neceſſario uerā artē:ſicut nec iō neceſſario
falſā q̄ ī prædictis ſæpiſſime mētiūť.ſi qdē pñt ex præce
ptis ueris ꝓnūciari falſa:nō tā ob artis oīmodā falſitatē q̄
opiabilē coiecturalēq̄ icertitudinē ut artificis omiſeri uť
ignorātiā uel īdiligētiā. Sicut cōtra uera de falſis nō ueri
tate p ogmatis:ſed aſtutia ꝓnūciātis ſiue fœlicitate/ſiue caſu/ſiue occulta ꝓmotiōe
prænoſcētiū numinū quæ prædicūt/ſiue aliis de cāis:q̄s ſupiore libro ſatis explica
uimus.Qđ ſi cui pſuaderi nō p̄t/reuocet ad memoriā q̄ta pauloāte ſupīcuria:ſup er
ratis aſtrologoꝝ ætatis nr̄æ utinā citra odiū īuidiāq̄ diſſeruimus: nec poterit (niſi
falli cupit) adduci:ut quotiēs ueritatē aſſequūť/putet eā ab illis inētā potius q̄ rep
tā/oīo litē hāc dirimet ſequēs tractatus ī quo demōſtratū cū fuerit quæ de cælo p̄
dicūt ea cās ibi uel ſigna nō hr̄e qbus efficiāť uel īdicēť:aut ſi ſiūt īde:fieri tñ aliter
q̄ aſtrologi ſentiāt:aut ſi eo quoq̄ mō:nō tñ ab his cauſis ī cælo neq̄ ab his reꝝ ī ter
ra primordiis:tū ſi deūť hæc oīa certæ nō hæc primordia:nō illas cās ab hoib⁹ poſ
ſe dep̄rhēdi.uel ſi dep̄rhēdi: forſitā pñt:nōdū tñ ēē dep̄rhēſas hoc totū inquā
cū fuerit demōſtratū/puto fuerit bonis īgeniis extra cōtrouerſiā ſi qñ ad ueritatem
aſtrologus offendat ī nullā hoc cām nō uerius poſſe redigi q̄ in ueritatē ꝓfeſſionis.
Quæ tā multis uidelicet iā noībus falſa:nec ullis ueri rōnibus nixa:ſed cōmētitia/
præſtigioſa ꝓpterea q̄ ſua natura mēdax liq̄do appuerit:igr̄ cōfutationē iā ipſā ag
grediamur id primū excutiētes qđ totius negocii ſummā hēt:an efficiat cælū quæ
Nota de cælo ꝓnūciāt iſti diuiatores.Id qđ ita tractabiť a nobis ut hoc qdē libro defen
damus agere cælū ī nos tm̄ motu & lumīe præter hæc fruſtra occultiores afflatus
alios cogitari tū a lumīe illo ſydeꝝ & motu nō aliud cōicari materiæ patiēti q̄ mo
tū/lucē & calorē/calorē inq̄ & corpa cōſumātē īfluxu gñali:& ad uitā uitæq̄ fun
ctiōes capacia uitæ corpa diſponētē:hoc ab oībus flueř ſtellis:q̄q̄ nō ſit cōfeſſū oī
um ad nos ēt plāetaꝝ defluuia ꝑueīre.q̄cq̄ uero p̄ter ea largiri ſydera reb⁹ īferiobus
nec rōne ꝓbari/nec expimētis cōuici nec auctoritate pſuaderi ꝓceꝝ pħię.Qui hęc
oīa obſtaŕ nec p̄ter hos cōes īflux⁹ ptiere cęleſtiū ui ad ſublunaria corpa aliquo pa
cto ītelligamus.Quare peculiares reꝝ ꝓprietates ēt corporeas ſiue quæ ſpēm/ſiue
ue quæ rē pticularē cōſequāť a ſtellis originē nō hr̄e/præterq̄ rōne pricipii uniuer
ſalis/ſed a ꝓpria natura ipſaꝝ reꝝ cauſiſq̄ eaꝝ ꝓximis & cognatis.Atq̄ ipſam hanc
nr̄am opinionē nō aliis magis q̄ qbus utunť aſtrologi contra nos argumētis aſſeue
ratā ꝓbabilēq̄ reddemus.qđ cū fuerit ſatis explicatū/tñ ad eū tractatū q̄rto libro
deueniamus/ut ſi demus aſtrologis uires occultas īeſſe radiis præter lucis effectū
atq̄ caloris uñ hoīes reliquaq̄ natura uarias ſortiri dotes & ptātes peculiariter poſ
ſint:eas tñ nō īeſſe illis q̄s exiſtimāt uires/nec ab eis quæ de cælo diuināt/aptiſſimis
rōnibus/& cōſenſu pħoꝝ theologorūq̄ oīum q̄cūq̄ illuſtriores īdubiū faciamus.id
qđ ubi cōfectū ſatis uidebiť ſingulis retractatis quæ de ſyderibus uaticinanť adii

ciamus &

ciamus & illđ reliq̄musqꝫ teſtatiſſimū q̄ꝫ nō fiūt a cælo/a cælo nō ſignificari hoc ē
quoꝝ cæleſtia cauſæ nō ſunt eoꝝ nec eē ſigna. Quare nullā eē rōnē q̄obrē præuide
ri de cælo poſſint. Nūc præſtaturi qđ primū ꝓpoſuimus uideamus q̄bus nos petāt
q̄ oīa ſtellis q̄ſi euícta duci gubernariqꝫ cōtēdūt: ut mox eadē nō repellamus ſolum
ſed in aduerſarios ipſos ui maiore q̄ uenerit ope diuina freti propellamus.

Caput II. Quinqꝫ rōnes quibus aſtrologia roborari poſſe uidetur.

RAtiones q̄bus aſtrologi pſuadere conāť mutatiōnes q̄ſcūqꝫ ſublunaris mū
di/ſed & reꝝ oīum diuerſitates/tū fortuitos caſus & hoīum mores īgēiaqꝫ
pēdere de ſtellis hæ potiſſimæ ſunt. Theologoꝝ & p̄hoꝝ una uox eſt mū
dū inferiorē adeo p cælū gubernari: Hoc Ariſtotelis uulgatiſſima illa ſnīa docet ne Ariſtote-
ceſſario mūdū hūc inferiorē ſupioribus motibus eē cōtiguū: ut oīs eius uirtus inde les:
gubernet. Sic Aurelius quoqꝫ dixit Augu. p corpa ſubtiliora. groſſiora hæc regi at Augu.
qꝫ moueri. Quis igiť inquit dubitauerit mutatiōes q̄ſcūqꝫ reꝝ terrenaꝝ a motibus
fieri corpoꝝ ſupioꝝ? Qđ uel ipſa quoqꝫ demōſtrat expiētia uariatis anni tpibus ex
acceſſu ſolis ad nos atqꝫ receſſu: unde uiuētiū quoqꝫ oīum habitus & cōditio uaria
tur: dū tēperat arua cælū: dū uariat fruges redditqꝫ rapitqꝫ. Sed & in diurna reuolu
tiōe: ſol aeris q̄litates īmutat: plus minus tū meridie/mane/ueſpere/calefaciēs/exſic
cās humori frigoriqꝫ derelinquēs luna q̄tas habeat uires in oīa corpa pręſertim flu
xiora q̄s ignorat? Eſtus hæc oceani faciēs aſcēdens atqꝫ deſcēdens: pontū mouet &
terris īmittit & affert: ſed & ſummerſa fretis cōchaꝝ & carcere clauſa ad lunæ mo-
tū uariant aīalia corpus: Criſmi dicis a medicis obſeruati lunæ ſoliſqꝫ motus ſequ-
unť. Luna plena naſcēte/diuidua pſæpe cieri tēpeſtates & in corporibus agitari ui
demus humores hinc paſtoribus nauticis agricultoribus obſeruationes multæ de
lunæ motibus acceptæ: multiplíciqꝫ expiētia multis retro ſæculis cōprobatæ. Cur
igř ſi luminariū manifeſtiores īpreſſiones: & ī pmutādis inferioribus auctoritatē p
ſentimus/ceſſare reliq̄s ſtellas/& inefficaces eē credamus? nec eoꝝ uires ad nos q̄q̄
occultiores puenire/q̄bus ſubdita illis corpa uariis modis afficiāť. Quaꝝ gnari at Tertia rō
qꝫ prudētes/ſecretiora quædā de futuris euentis poſſint præcognoſcere/q̄ quæ me
dici paſtores/agricolæ/nautici/prædiuinant. Præterea nemo pnegauerit aeris habi
tū tempeſtateſqꝫ de ſyderꝝ ſtatu poſituraqꝫ uariari cū & calor & frigus & ſiccitas &
humiditas/& quæcūqꝫ ī ſublimi fiūt īpreſſiones a cæleſtibus motibus & īfluxibus
generenť. Qđ ſi terræ uiſceribus īcluſi ſicciores halatus terrā mouēt/ſi cauſatiōes ī Nā in pro
aere ex q̄ttuor illaꝝ q̄litatū uel exuberātia uel defectu/ſi caritatē annonæ uel hūi- blematis
ditas nimia facit/uel ſiccitas: cū aut fructus legūť/aut ſerunť: uicē fertilitatē ſtatus p̄hus mor
aeris modicus & opportunus: Quis negabit a ſtellis nō mō tēpeſtatū mutationes bos uel ex
& terræ motus. Sed peſtilētias quoqꝫ & morboꝝ uaria genera ī hoībus ī pecoribus ſup abūdā
ſalubritatē regionū: & fertilitatē ſterilitatēqꝫ ꝓuēire? Tū ſi cōſtamus nos quoqꝫ ex tia uel de-
iiſdē q̄litatibus & corpis tēpatura mores īgeniaqꝫ uariāť ītegra tū libertate cur nō fectu illa-
fieri pōt ut ꝓpēſiōes ī nobis ad irā/māſuetudinē ad effectus alios bonos & malos/a rū q̄litatū
ſyderibus fiāť bilē/ſanguinē/pituitā/atrā bilē/uel ſuſcitātibus uel frenātibus/quos cauſari po
hūores affectus illi plerūqꝫ comitāť? Cur nō pariter ſiccæ calidæqꝫ cæloꝝ īpreſſio nit īde pe-
nes bilē exacuētes ī nobis/ad litē/iurgia/cōtūelias/inimicitias/excitare pñt? Vnde tr' de eba-
bella/cædes/uaſtatōes: unde īpia regnaqꝫ mutāť: poſt hæc ita colligit Ptolemæus/ no confir-
ſi faciūt ſtellæ diuerſitatē corpis & animi/deriuať hæc deiceps ad ea quæ ſunt q̄dē mat
extrīſeca/ſed hñt cū illis affinitatē q̄lē cū corpe uxor facultates: cū aīo dignitas & Prole.

extrinſeca/ſed hñt cũ illis affinitatẽ q̃lẽ cũ corpe uxor facultates cũ aĩo dignitas &
honores:hæc ẽ præcipua rõ Ptolemæi nec oium effectricẽ ſyderꝝ ui ꝓbat aliter ul
lo loco q̃ ex efficiẽtia primaꝝ qualitatũ quas ꝓducẽdo cætera quoq; ꝓducãt cõſe-
quẽter:quare nec alias affert cauſas quod hæc qdẽ Saturnus hæc Iuppiter illa ue-
ro Mars operetur/q̃ q; Iuppiter ſit planeta calidus & hũidus:Saturnus ſiccus & frigi
dus;Mars ſiccus magis & feruidus hoc de ſtellis erraticis:hoc de non erraticis pari
ter ſentit:ex natura primaꝝ qualitatũ erraticas/ex erraticarũ natura iudicans nõ er
raticas:uerum.n.uero poſſent alii relictis primis q̃litatibus/ad occultas uires emi-
nẽtioreſq; cõſugere:q̃s ineſſe cæleſtibus plurimas & efficaciſſimas ambigi nõ cõue
Rõ q̃rta niat.Si qd in terrenis q̃ſcunq; ſingulares & excellẽtes dotes intuemur eas cæli ſole
mus munera exiſtimare/quæ nõ elemẽtares de qbus illa corpa coaleſcunt qualita
tes:ſed infuſam illis potius uirtutẽ cælitus cõſequant̃. Quanto igit̃ magis nõ cate
bũt hmõi uiribus & ꝓprietatibus nobiliſſima illa corpa luce tã clara/mole tã uaſta
agitatõe tã rapida/aut quo nã pacto ſi cũ motu lumine trãſmittũt̃ ad terrã nõ erũt
mirabiliũ apud nos effectrices? Poſtremo curſus humanarũ rerũ de qbus aſtrolo-
Rõ q̃nta. goꝝ potiſſime diuinatio cæli fatiq; poteſtatẽ uel nolẽtibus undiq; pſuadere uidet̃ in
quo uarietas ipſa familiaris & frequẽtiſſima:tũ multa ſupra uires nr̃æ mortalitatis
fieri uidemus/multa p̃ter rationẽ & meritum:plurima præter ordinẽ & inſtitutum
cõditionis humanæ:quæ cãs alibi q̃ in cælo nullas hr̃e poſſe uident̃.hic habilis ad
phiam/ille naſcit̃ ad poeticã alias lr̃as aſpnatus uel ciuile negocium uel arma libẽ-
tius fœliciuſq; ptractat. Vnde iſta uarietas ingenioꝝ? Eſt q diuitias nihil faciat:eſt
q aĩam lucro uẽdat:hic ſobrius/ille neq̃:hic audax ille meticuloſus:unde tãta in mo
Alexãder ribus diſſimilitudo? Alexãder oriẽtẽ tam cito uicit q̃ uidit:unde ĩpetus tãtæ fœlici
tatis. Quæ uis Ariſtoteli p̃ceptori illius? quæ Platoni? prius Pythagoræ Socrati
Aduerten cæteris naturæ ſecreta reſerauit? hæc rõ maior q̃ ut de terra pullulaſſe credant̃.Illa
dus fortu rurſus aſtrorũ fortuitis curſibus q̃s nõ aſcribat? hoĩem innocẽtem cõdẽnari nocẽtẽ
næ curſus præmiis affici induſtriã plurimoꝝ/ſolertiã/ingeniũ doctrinã mẽdicare.Alioꝝ igna
uiã/neq̃tiãq; locupletari/ Pyratã cædibus cruẽtatũ iter mille picula maris & terræ
tãdem domi iter ſuos/& ſenectute/uita fungi:hoĩem mitiſſimũ & patiſſimum uel a
nolentibus imprudẽter gladiis obtrũcari? tum portẽta ingenioꝝ q̃dã & monſtra
uel fetidis gaudẽtium/uel ut ſemel dicat̃ a legibus exorbitantium humanitatis.nõ
ne illã ſibi uim q̃dã neceſſitatẽq; fatalis potentiæ teſtari uident̃? hæc ſunt illa q̃bus
cũ plena ſit uita mortaliũ/pſuadent multis iſtas bonoꝝ malorũq; uiciſſitudines me
ritas uel immeritas tãtamq; reꝝ uarietatẽ a ſtellarum motibus fieri quarum impul
ſibus fragilis & caduca mortalitas ægre aut nunquam reluctari poſſit.

Cap. III. Retorquetur prima ratio atq; oſtenditur cælum cauſam eſſe uni
uerſalem neq; ad ipſam indiuiduorum uarietatem referendam.

NOs iſtas rõnes aſtrologoꝝ nedũ labefactar̃/ ſed exauger̃ ſtuduimus ne qd
ſe defraudatos expoſtularẽt.primũ ãt illd̃ lectorẽ ſcire uolumus ẽt ſi rõni
bus his cõcederet̃ nõ ppea ſeq̃ ut aliq̃ poſſit eẽ aſtrologia qd̃ ſequẽtibus li
bris inoteſcet.Sed adeo illis nõ cõcedimus/ut ex iiſdẽ locis ualida cõtra eos argumẽ
ta ſumamus:nã qd̃ ad primã attinet rõnẽ ſimul atq; dixerunt aſtrologi / motũ oẽm
Primæ rõ inferiorẽ a cæli motu depẽdere/ſtatim dogmati ſuo cõtradixerũt:cũ inde illud ſeq̃t̃
nis retor tritũ apud phos/eẽ cælũ uniuerſalẽ cãm effectuũ iferioꝝ:cã ãt uniuerſalis effectus
ſio. nõ diſtĩguit/neq; cur hoc fiat/aut illud quærit̃ ab ea/ſed a ꝓximis cãis/ quæ uarię &
differentes

differẽtes ſunt ꝑ effectuũ differẽtia & uarietate.& cũ ex his alia aliud faciat/uniuerſalis cã cũ oĩbus oĩa facit.Q̃ ꝗ cũ manifeſte appeat ĩ rebus natura ſpẽꝝ diuerſis/miꝝ q̃uo nõ ĩtelligãt multomagis idẽ credẽdũ de uarietate ĩdiuiduoꝝ/quæ q̃to magis & pticularis ẽ & a materia plurimũ trahẽs originẽ/minus referri põt in cãm maxĩe & formalẽ & uniuerſalẽ:at q̃s nõ uidet cælũ cũ equo equũ gñare/cũ leone leonẽ:nec eẽ ullã ſydeꝝ poſitionẽ ſub q̃ de leone leo/de equo equ⁹ nõ naſcat̃: Cur nõ eadẽ rõne cũ diuerſis parẽtibus diuerſos cælũ pariet filios/licet eadẽ ſimiliue cõſtellatiõe.q̃d ipſa expiẽtia cõprobat̃/cũ ĩterdũ eadẽ hora natos/& ſub eadẽ inclinatiõe cæli/fortuna tñ/ĩgenio corpe diuerſiſſimos uideamus.Q uo loco plagã aſtrologus uitare nõ põt.Solẽt.n.cũ ptus gemioꝝ illis obiicit̃ ad nigidianã rotã cõfugere/ĩ q̃ nõ ẽ bis eũdẽ locũ atramẽto deſignare/ſed & hic male ſe explicant cũ nõ poſſint ipſi tanq̃ rapidi momẽti aſſeq dr̃iam/ex q̃ tñ ſit tãta ut uolũt dr̃ia fati:q̃re dũ efficiẽtiã cæli conãt̃ defendere alios ĩcidũt laqueos/ut de illa.ſ.efficiẽtia ſciam ſe hr̃e nõ poſſe inuiti cõfiteant̃.tũ nos & illis geminos nõ obiicimus quoꝝ cũ alter exeat poſt alteꝝ quæ ĩtercedit morula/anſulam eis præbet aliq̃d reſpõdẽdi.Sed natos ſimul eodẽ momẽto ex diuerſis parẽtibus ĩtra eandẽ tñ eiuſdẽ regiõis & latitudinẽ & lõgitudinẽ/de quoꝝ genitura idẽ thema cæli deſcribere/eadẽ ꝓnũciare debet aſtrologus tã de his quæ poſt natalẽ horã eueniẽt/q̃ quæ intra matris etiã aluũ illis cõtigerũt:ut ſicut eadẽ hora nati/ita eadẽ cõcepti ab illo exiſtimẽt̃.De his in q̃ q̃d rñdebit aſtrologus: cũ eadẽ.ſ.oĩo conſtellatiõ nõ idẽ tñ utriuſq̃ fatũ apparebit: An poterit aliud dicere niſi inſaniat/q̃ afflatus illos ſydereos uirtute & ptãte uniuerſales a ꝓximis & ſecũdis cauſis determinari & diſtĩgui: Q uod ſi eſt q̃uo illi de oĩ indiuiduoꝝ uarietate expoſita ſydeꝝ hora genituræ reddituros ſe cauſam pollicentur.q̃ hic niueus/ille niger/hic breui/ille ꝓcero corpore/hic tardo ĩgenio/ille ſolerti:hic oĩbus gratus/ille moleſtus:hic ad ꝓ̇hiam/ille fatus ad mercaturã:hic diues:ille egenus:hic breuis uitæ/ille lõgeuus/quæ tota ſub eadẽ ſpẽ uarietas indiuiduoꝝ longe minus a cælo ẽ/q̃ quę ſub gñe eodem diuerſitas ſpẽꝝ ut nũc leo/nũc hõ/nũc aſinus nũc elephas pariat̃/quæ ſicuti oĩa ſpecificã ꝓximaꝝ cauſaꝝ differẽtiã cõſequũtur: ita illa ĩdiuidua uel ſeminũ differẽtiã cõſequũtur ſi corporeas qualitates/uel ingenii educationis arbitrii/ſi aĩales/uel facultates parẽtum ꝓpriæ electionis/prudentiæ/occaſionũ ſi fortuitas externaſq̃ conſideremus.

Capue IIII. Cælum qualiter motu agat & lumine & elemẽtoꝝ metheorologicoꝝ mineralium uiuentiumq̃ uniuerſalis cauſa ſit.

Q Vãto igr̃ cã uniuerſalis pticularib⁹ cauſis diuinior & eminẽtior:tãto nos ſicuti uerius ita honorificẽtius de cælo ſentim⁹ q̃ aſtrologi:quæ rõ uniuerſalis efficiẽtiæ quo magis eluceſcat tũ q̃d efficiat cælũ q̃d nõ efficiat clarius expliceet̃ altius exordiẽdũ de natura cæli dicere:deq̃ eius actionib⁹ erga corpa ĩferiora.Cælũ corpus naturale ẽ oĩum corpoꝝ naturaliũ pfectiſſimũ.Corpus naturale tã motus q̃ ſenſibilis q̃litas cõſequũt̃/pfectiſſimo igr̃ corpoꝝ naturaliũ pfectiſſimus quoq̃ motus & ſenſibiliũ pfectiſſima cõgruũt.nullus motus pfectior orbiculari/nulla q̃litas peeptibilis ſenſu luce pfectior.Erũt igr̃ hæc cæleſtis corpis ꝓpria. Q uare ĩmarceſſibili quoq̃ ſubã cælũ q̃n motus eius & q̃litas cõtrariũ nihil hñt/ſed & q̃m pfectiſſimũ corpus primũ quoq̃ loco.ſ.ſupræmũ eẽ debet cui primus ẽt motus debeat̃.Eſt ãt q̃d primũ ĩ uno quoq̃ gñe cã reliquoꝝ ſub ea ſerie cõtẽtoꝝ/ſi

Cælũ q̃d

In motu orbiculari pfectio

ſet nõ oĩa eandem cãæ hẽant rõnem. Quare qđ primo motu moueť reliqua mota mouet nec illo ceſſante cætera mouebunť ſicut in minore quoq; mũdo ſi ceſſet motus cordis oẽs aĩalis motus perire neceſſe eſt: quo circa recte dixit Ariſt. lib. octauo phyſicæ auſcultationis motũ primi cæli uitã eẽ oĩbus/qñ quidẽ euidẽtiſſima eſt & cõis opatio uitæ ĩtimus motus/ergo una hæc cæli dignitas & efficatia erga mundũ inferiorẽ ut ꝑ illius agitatu infatigabili cæteri motus oẽs & ordinẽtur & exciteneť.

Ariſtote.

Quæ qdẽ efficiẽtia q̃ ſit uĩs nec inferiores motus hac rõne diſtinguat ſatis euidẽs eſt qm̃ ſicut deſcẽdẽti Glebæ/ita flãmæ ſurſum ſe mouẽti & alio genere motibus oĩbus unus & idẽ cæleſtis motus pĩter coopať: altera illi de luce prærogatiua/nã qñ lux ſumma q̃litas corpoꝝ corporeæ uero naturæ primus uitæ gradus & ſumma ĩp ordinis ĩfimi extrema fere ſupioris ordinis aſſequũtur fit neceſſario ut lux & cõſumatricẽ quãdã hẽat corpoꝝ uirtutẽ & uitale nõ nihil ĩterim poſſideat/nõ q̃ ipſa aut uiuat aut uitã afferat ſed corpus uitę capax ad uitã maxime pręp̃at & diſponit/qm̃ ſequiť lucẽ q̃ſi ꝓprietas eius calor/qdã nõ igneus/nõ/aereus/ſed cæleſtis ſicuti lux cæli ꝓpria q̃litas calor inq̃ efficaciſſimus maxieq; ſalutaris oĩa penetrãs oĩa fouẽs omnia moderans/hoc ẽ cæli munus præcipuũ quo corpora pficiunť/& uiuentia diſponunť ad uitã præter agitationẽ circularis motus/nõ mõ neceſſariã ut lumen iſtud atq; calorẽ deuehat ad nos/& p uices opportunitate mira plus minus terris ĩpartiať. Sed ut motos nos quoq; calori reddat hiliores q de ppetue moto corpe iugiter emanat huius bñficẽtiſſimi uĩ caloris ĩ toto corruptibili mũdo puidemus tã ĩcohatis q̃ abſolutis/tam in aĩatis q̃ ĩaĩatis: nã elemẽta qdẽ cõtinet & cõſeruat ſicuti locus eoꝝ & forma q̃ſiq; artifex oĩa qdẽ ãbiẽs/ſed p oĩa quoq; ĩtime ſe diffundẽs: & quẽadmodũ illud primi motus priuilegiũ ut torqueãt ſine eo reliq motus ita prlæ ſenſibilis q̃litatis/uti ſine illa cæteræ q̃litates agere nihil poſſint. Quare ſi cæleſti calore deſtituanť nec frigiditatẽ agere frigus poterit/nec calor caliditatẽ: nõ. n. calor ille ſydere' frigori cõtrarius ſicuti calor igneus uel aereus/ſed oẽs cõtiet elemẽtares q̃litates eminẽtia ſimplici/ſicuti cæli natura cõtiet oẽ corp'/ſicuti motus circularis oẽs motus/ſicuti lux oẽs calores/& qđ Pythagorici dicerẽt ſicuti unitas cõtinet oẽs numeros: ut fallanť q negãt cõſeruari cælitus elemẽta frigida poſſe/niſi præter calorẽ influant & ſydera frigiditatẽ. dicerent. n. aliqd ſi calida cõſeruaret cælũ calore eiuſdẽ naturæ & rõis ſed oĩa pariter calida/frigida/hũida/ſicca/cõſeruat ſua iſta q̃litate quæ ſicuti nulla eſt ex illis q̃tuor q̃litatibus ita claudit in ſe oẽs/nõ q̃les ſunt in elementis ſed quale quod multiplex in unitate cõcludiť uirtute. ſ. principali p quã illas ita regit ut & quãlibet ipſimet uniat cõſeruãdo & ĩ ipſis totũ cõſeruet oẽs moderãdo: & ex ipſis alia piat oẽs cõmiſcẽdo. Verũ fallit nomẽ caloris qđ cũ audimus rẽ ĩtelligimus ſtatim aduerſam frigiditati. At cæleſti illi calori ꝓximior qdẽ natura calor elemẽtalis q̃ elemẽtalis frigiditas ſicuti ẽt eſt pfectior: ſed nihil hoc ꝓhibet illũ ab utriuſq; elemẽti ꝓprietatibus exaltatũ utraq; uirtute cõlepẽti ſicuti cãdorẽ cũ dicimus rẽ aduerſam uidemus dicere fuſco nigroq; colori. Nec tãmẽ negauerit quiſpiã non ſecus nigrũ colorẽ q̃ albũ cãdore lucis & cõſeruari & efficacem fieri licet alius luci naturæ ꝓximior nomen etiam fere hẽat cõe/ut & cãdidus appelleť interdum deniq; ſi ſbã cæli utpote primi corpis omne corpus perfectiſſime continet & uirtute/debet neceſſario eius ꝓpria qualitas omnem corpoream qualitatem uirtute pfectioneq; cõtinere. Hæc eſt quam calorẽ cæleſtem uocamus ſobolem lucis euocamuſq; calorẽ & q̃ uitaliter calefacit & q̃ ĩter oẽs elemẽtoꝝ ꝓprietates calor illi ꝓximat

Actionẽ cæli p motũ uniuerſalẽ eẽ. Per lucẽ quomodo in no agit cælum

Nã pythagoras in mathematicis & potiſſimũ in arithmetica diligenter uerſatus eſt.

Vnde deceptio uenerit.

Similitudo idõea.

illi ꝓxíat magis/ita cũa ſua ílle cęleſti cõdictĩõe degenerat hui⁹ maxĩe oꝑatiõnẽ ex
erceat ut poſtea declarabim⁹.Igit̃ ſi calor iſte pfectĩõe uirtuteq̃ cõtioet corpoꝝ ĩfe
rioꝝ oẽs q̃litates oẽs ẽt cũ cãis illaꝝ ꝓxĩmis & gñabit & uegetabit ſicuti calor ipſe
ſẽiaſis licet calor ẽ & dr̃ materiã tñ oẽm fœtus ſiue illa calida ſiue frigida regit dige
rit ſeruat format moderat̃ ꝓpterea ſi qs quærat a me frigiditatẽ ne cælũ faciat per
ſe ao ex accñti rñdebo ſi qdem quæras qd ſe ipſo faciat cælũ oulla media cã fieri ab
illo p ſe tm̃ calorem cæteras q̃litates ex accñti ſicuti calor ipſe p accñs frigeſacit ut
ſequẽti capite declarabimus:ſi uero qd tã q̃ uĩs cã cũ ſcdãriis cãis agat:agere illũ p
ſe tã frigiditatẽ q̃ caliditatẽ tã ſiccitatẽ q̃ hũiditatẽ qũo ñ minus cũ aq̃ gñat aquã q̃
cũ igoe gñet ignẽ:nec magis poſſet ſioe illo aq̃ aquã q̃ ignis ignẽ gñare. Cũ ãt gñat
elemẽtoꝝ/ſbas gñat ↄſequẽtes quoq̃ illas ꝓprietates q̃re cũ aq̃ frigiditatẽ cũ igoe
calorẽ facit.Et ſi qdẽ hoc mõ oegaremus p ſe fieri alid̃ a cælo q̃ calorẽ ſequereo̾ ab
ſurda illa q̃ dicit Thomas frigiditatẽ ſiccitatẽ & hũiditatẽ nõ p ſe eẽ ĩ uniuerſos: ſed
p accñs:oec formas oẽs ſbãtiales ĩferioꝝ corpoꝝ ĩ uirtute cęleſtiũ corpoꝝ cõtieri.
Q uę nullo mõ ſequunt̃ cũ negamus cælũ p ſe & ex ſe uel aerẽ uel ĩferiora alia cor
pora frigefacere.Q uo circa ꝓbãt rõoes illæ Thomæ oõ qd̃ negamus ipſi/ſed qd̃ aſ
ſerimus. Vidimus io elemẽta qd agat cælũ & uĩem hic primũ efficiẽtiã cõprobaui
mus deſcẽdamus ad alia quæ fiunt ex elemẽtis. Idẽ igit̃ ille calor filius lucis ſuſci
tans/e/terrenis corpibus uapoſos halatus:extenuãs:craſſa:feculẽtaq̃ diſſoluẽs pit
ea quæ fiũt io ſublimi / diuerſa ꝓ diuerſitate materiæ q̃ ſurſum tollit̃.Nã ſi uapor a
fluxo tollit̃ corpe facit humidas ĩpreſſiões ĩ media aut ĩfima regiõe aeris.Si a ſicco
atq̃ terreſtri tollit̃ euaporatio ignea ad ſupiora q̃ cõtigua ætheris neceſſario ex mo
tus & ignis uicioitate cõcaleſcit:hęc igr̃ oĩa quoq̃ calor ille cæleſtis opat̃ ſiue frigi
da illa ſiue calida/qm̃ de uaporibus oĩa/quos ſolus elicit calor oĩa igr̃ calor & uoi
uerſaliter oĩa cũ eoꝝ diſtictio atq̃ uarietas oõ a uarietate cõſtellatiõis ut aſtrologi
ſabulãt̃ ſed penes materiã & locũ ĩ quo gñant̃:ut ex metheorologis Ariſ.lib.& thi
meo Platõis ĩnoteſcit:ꝓpea tractaturus Ariſt.hãc oaturæ ptẽ uulgatũ id ꝓtulit cõ
tinua ſupioribus eẽ ĩferiora quo uirtus eoꝝ oĩs ide gubernet̃.Id qd̃ q̃uis uĩius acci
pi uere poſſit ab ea q̃ diximus de cæleſti motu atq̃ calore qbus oĩa moueo̾:ſouẽ
turq̃:dictũ tñ ab Ariſt.ꝑ metheorologicas ĩpreſſiões de qbus maxĩe tũc agebat q̃
re ꝓbaturus uel explicaturus qd̃ dixerat adiũxit hoꝝ qdẽ oĩum ĩferiora eẽ materiã
cælũ aũt efficiẽtẽ cãm/ miror aũt ĩterp̃tes quoſdã fatigari ut a calũnia defendãt q̃
oẽm uirtutẽ ĩferiorẽ cæli⁹ dixerit gubnari/q̃ſi ĩ his uerbis nr̃a quoq̃ libtas piclitet̃
nec uideãt ex uerboꝝ cõtextu ad elemẽta dũtaxat ptĩere qd̃ dr̃/mũdũ.n.ibi cũ dicit
elemẽtaria corpora ſpatiũ hoc replẽtia ſublunare/mũdũ uocat nõ cũ elemẽtis ipſa
quoq̃ quæ mũdũ iſtũ inhabitãt:hoc de ſerie patet orõnis euidentiſſime:nam poſtq̃
dixit a ſe determinatũ in libris ſupioribus quattuor eſſe corpora infra cælũ:Ignem
Aerẽ/Aquã/Terrã tũ ita ſubiũgit:qm̃ itaq̃ circa terrã totã mũdus ex his cõſtat cor
pibus cuius affectiões dicturi ſumus eſt ex oeceſſitate cõtinuus iſte ſupioribus la
tiõibus ut oĩs ĩpius uirtus gebernet̃ ide mũdus igr̃ cuius oẽm uirtutẽ a corpe ſupio
ri gubernari dixit hæc ipſa ẽ moles q̃ttuor elemẽtoꝝ qñ nec alius mũdus cõtinu
us ẽ ſupioribus latiõibus:nec alterius mũdi dicturus erat affectiões ĩ eo libro ĩ quo
certe de plãtis deãialibus nulla mẽtio eſt ſed de iis tm̃ quæ fiũt ĩ elemẽtis ut cõetis
aliiſq̃ ĩpreſſionibus & quæcũq̃ aeris & aquæ cões paſſiões ſũt ut ĩ ꝓœmiis paulo
ante ipſe præfat̃/ꝓinde deſinãt nr̃i diuinatores ĩ annuis uaticiniis hoc phi

Calor cæleſtis cum cãis ꝓximis oẽs corporũ gignit q̃litates.

Thomas arguitur

Calor cæleſtis qũo metheorologicorũ cauſa ſit.

Ariſtote. Plato.

Ariſtotelĩ coꝝ interpratũ defatigatio.

loſophi teſtimoniũ q̃ſi ſuæ fraudis honeſtamentũ roburq̃ ꝓtẽdere/cum uel eo ma-
xime libro deroget aſtrologiæ prudẽtiſſimus Ariſtoteles dũ nec pluuiaꝝ:nec ter-
remotuũ:nec hmõi alioꝝ effectuũ cãs quęrit ſyderibus ſed ĩ materia/ꝑ cuius uarie
tate/nõ ꝑ diuerſitate cõſtellationis/aliter atq̃ aliter illos ſolis calor afficiat.Sic igit̃

Cælum quõ cauſa mineraliũ

ſe res habet ĩ metheorologicis ĩpreſſionibus .Corpa perfectiora exptia uitæ q̃lia gẽ
mæ atq̃ metalla ſicuti ex inferiori materia coaleſcunt ita radioſi illius caloris ui di
gerunt atq̃ formant̃.Nec obſtat ꝙ a luce ꝓdite calorẽ hunc diximus nec lux tñ ad

Obiectio

ſubterranea quædã loca ꝑtingit in q̃bus id genus præcioſiſſima mixta gñant̃.Nã ſi

Solutio.

nõ illa uera opinio platonicoꝝ quorũdã penetrare: oĩa corpa cui diaphano lucẽ/li

Opĩo platonicorũ.

cet corpibus uel dẽſiſſimis ĩculcata uel prariſſima diſpſa nõ uideat̃.Certe illud ne-
gari nõ debet diffuſum a luce calorẽ eo poſſe ꝑtingere /quo lux ipſa nõ ꝑuenit ſicut
põt trãs pietẽ calor ignis ſentiri nec põt tñ ipſa flãma uideri/ſic nihil ẽ qđ ꝓhibeat ĩ
fuſam mõtibus & cauernis lucẽ intus ipſam q̃dẽ nõ intrate repulſam opacitate cor
poris & dẽſitudine/quæ nõ ſũt luci ſuſcipiẽdæ idoneæ diſpões/ ſed tñ intus mittere
ſuũ calorẽ/q̃a licet non poſſint talia corpa illũinari caleſieri tñ põt ẽt magiſq̃ q̃ rara
ſunt atq̃ ꝑſpicua.Q ũo uero hmõi reꝝ mixtio fiat a cælo/q̃uo rurſus a ſecũdis cãis ĩ

Viuentiũ quõ cauſa ſit cælum Spũs mediũ quod dã corporis & aĩæ.

ſolutione dicemus quartæ rationis.Reliqua ſunt ea quæ de caloris iſtius afflatu ui
uũt.q̃ppe ut paulo añ collegimus cũ ſummũ teneat ĩ corporibus iſta q̃litas gradũ ſi
cut hẽt ut corpa ipſa ꝑficiat q̃lia diximus/ita ut ꝓxime ſubſternat̃ uitæ q̃liq̃ extre-
ma cõpillet ĩuicẽ corpi uitã & uitæ corpus quapp̃ ĩ oĩbus ẽt uiuẽtibus inter hoc qđ
uidet̃ craſſius hĩtaculũ/& aĩam uitæ fontẽ medius ẽ quẽ ſpũm appellamus tenuiſſi
mũ corpus & ĩuiſibile luci caloriq̃ illi ſydereo maxime cognatum cui uita ꝑcipue
adeſt/ perq̃ eũ ſuas ĩ hoc uiſibile atq̃ terroſũ uires explicat atq̃ diffundit.Sic in ma
teria ſeminali latet hoc genere ſpũs cuius in primis utit̃ myſterio/uis illa diuinior
artifexq̃ uitaliũ opeꝝ/uice aĩæ fungẽs aq̃ defluxit & ſpẽm generãtis ꝓpagãs in ma
teriã quã occupauit.Nõ ſunt aũt uel gignẽdis corporibus uel ſeruãdis: uel muneri
bus ſenſuũ obeũdis utiles iſti ſpũs ſi cæleſtis ſpũs(hoc ẽ caloris quẽ diximus)ope
deſtituant̃:q̃ mobilior purior efficatior/ ꝓpterea ꝓximior uitæ/roborat infirmita-

Cælũ nec ꝓbari uiuere quia uegetet uiuentia

tẽ ſpũs inferioris:& ſuo cõmertio reddit aĩæ cognatiorẽ. Vt iam nõ ſit argumẽtũ ui
uere cælũ q̃a uegetet ſuis radiis ea quæ uiuunt:nã uiuũt hæc q̃dẽ oĩa per ſuas aĩas.
pq̃ aĩæ uim ſeminibus inſitã ꝓpagant̃ ſuffragãte illis calore cæli nõ quaſi uiuifico
ſed ad uitam ob id quod diximus cõmodiſſime ꝓximeq̃ diſponẽte.Nemo aũt dixe
rit in luce ſiue per lucẽ eſſe quæ ab aĩa eſt uim uidẽdi q̃q̃ ſine luce nõ uideamus:poſ
ſit aliis nec ne uita cæli rõnibus cõprobari diſputatũ a nobis in concordia Platonis
& Ariſto.ita patet in corporeo mũdo nihil quidẽ fieri ſine cælo: uerũtamen ꝙ hoc
aut illud fiat/id a cælo non eſſe ſed a ſecundis cauſis:cũ q̃bus omnibus cælum talia
facit q̃lia ipſæ facere natæ ſunt ſiue illis ad ſpẽm ſiue ad indiuiduũ cauſæ pertineãt.

Caput. V. Præter communem motus & luminis influentiam nullam uim cæleſtibus peculiarem ineſſe.

Sphære cæleſtes an agant in nos calore.

EST ãt caloris iſtius effuſio cõis oĩbus ſtellis ſi q̃dẽ naturã cæleſtẽ cõſequit̃
uniuerſam ſicuti lux ſed an ſphęris cõueniat dubiũ: nã ſi nõ illę lucidę nec
caloris iſtius ꝓpagatrices. Si lucidæ qõ eſt an raritate lux ſicuti ſit inuiſi-
bilis/ſiat erga nos eſſe paꝝ efficax ut Auicẽna ſcribit in libro de cælo de ſtellis ipſis
quæcunq̃ ueniũt ſub obtutũ dubitari nõ põt niſi cæleſtẽ illis naturã & lucis dotes
pariter adimamus;ergo præter motũ & lucẽ q̃q̃ ꝓdita luce uiuificus calor alios a
ſyderibus

ſyderibus ad nos influxus deuenire:aut illis ineſſe corporeas alias effectiuas q̄lita
tes nulla ut uidimus aptiuſq; uidebimus ĩ ſequẽtibus expiẽtia mõſtrat:cũ p motũ &
calorificã lucẽ ſuũ ſatis oſſm̃ cęlũ undeq̄q; implere poſſe uideat̃. Sic Ariſto.nõ ali
ter uſq̄ dixit affici nos a cælo q̄ motu atq; calore:id qđ Auerrois & Plotinus magni
in ſua q̄ſq; familia uiri/aſſeuerãtiſſime uoluerũt: & ſane quod attinet ad frigorificas
influẽtias uidet̃ rõ id ualde pnegare.Solẽt.n.q cõtra ſentiũt cũ lucẽ oẽm caliditatis Opinio
effectricẽ eſſe cõuincunt̃:ita decernere eẽ oẽs qdẽ ſtellas quæcũq; lucẽt generali q̄ quorũdã
dã cõmuniq; oĩbus ꝓprietate ꝓductiuas caloris:ſed p ꝓprias deinde illis uires cõ
petere:ut hæc ſiccitatẽ illa frigus hũiditatẽ alia largiat̃.Sic noctes ĩ plenilunio eſ
ſe calidiores:qa lumen uberius plus calefaciat.Veꝝ id nõ obſtare quin luna ꝓpria
influẽtia uel frigefaciat aerẽ uel hũefaciat. Ego igit̃ eos interrgo/calorẽ ne iſtum
quem cõem oĩbus ſtellis ſicuti lucẽ eſſe fatent̃ ipſum ne ĩq̄ talẽ credãt q̄lem nos di
ximus cõtinentẽ eminẽtiſſime oẽs q̄ttuor qualitates:ideoq; oĩum cũ ſecundis cau
ſis ꝓductiuũ ſeipſo uero diffuſiuũ tm̃mõ ſuiipſius/an potius cõtineri nõ credunt in
eo cæteras affectiones:ſed calorẽ dũtaxat/frigus uero ut diuerſam rẽ a calore a pti
culari alia ſyderis alicuius uirtute manare:utrãuis eligãt incidũt niſi fallor in incõ
moda nõ mediocria:ſi primũ rñdẽt ita inſtabo / nõ alicui ex ꝓpria rõne:& ſi uolunt
in ſyderibus ita dici:ſpecifica cõuenire aliquid impfectius eo q̄ illi cõuenit ex cõio
ri natura/cũ ſemp uniuerſali drĩæ cõtradictior drĩa pfectionis gradũ adiũgatur:at q̄li
tas ea quæ cõtinet oẽm qualitatẽ pfectior ea eſt quæ tm̃ frigoris eſt effectiua.Non Efficax rõ
igitur ſi debet̃ illa ſtellis cõi omnibus generaliq; cõditione debebit̃ alicui ſtellæ ex
propria natura frigefaciẽs influẽtia.ergo reſtat diuiſionis alteꝝ membrum in quo
non minus hæreant eſt neceſſe:ſi quidẽ nulli cõpetit ex natura ꝓpria repugnãs ali
quibus proprietatibus illi de cõi natura cõueniẽtibus: ut ſi cõpetit hoĩ q̄tenus aĩal
eſt hr̃e ſenſum:nõ põt eidẽ q̄tenus ẽ hõ ſtupiditas cõuenire/aut ſi quatenus uiuit/cõ
petit illi intimi motus hr̃e principiũ/fieri poterit/ut q̄tenus hoc illud uiuẽs ẽ rõ ali
qua cõgruat inaĩatæ imobilitatis/ qn potius pticularis gradus id qđ in cõi rõne eſt
diſtinguit/ut ſi uiuẽtis abſolute ſit nõ extrinſecus tm̃ ſed intrinſecus moueri neceſſa
rio ſit aĩalis naturæ quæ uiuẽtiũ ſpẽs ẽ principiũ eẽ itimæ alicuius opatiõis: & rõa
lis rurſus quæ ſpẽs alia ẽ itimæ opationis alterius: pari igr̃ exẽplo ſi naturã cæleſtẽ
q̄tenus ẽ cæleſtis cõſeq̄t̃ calor ille uiuificus nõ cõſequet̃ peculiarẽ naturã ſyderis
alicuius effectiua uis frigiditatis & ſiccitatis q̄ ſunt uitæ cõtrariæ q̄litates:ſic nos ad
uerſus illos argumẽtamur.Rõnes ãt opĩonis aduerſæ pti ſolutæ ſunt pti ſuis quoq;
locis poſtea diſſoluẽt̃:nã qđ ſeq putabãt & frigida elemẽta nõ poſſe cælitus cõſerua Solutio
ri:& cęteras q̄litates a calore futuras ĩ uniuerſo p accidẽs:tũ nec fore ueꝝ qđ credit̃ rationum
oẽs ſubãles corpoꝝ formas ĩ uirtute cæleſtis naturæ cõtineri:s oĩa hæc ĩ p̄cedẽtibus aduerſæ
iã diſſoluimus.ſicut & illud qđ ĩ his locis pluria gñent̃ actõe cæleſti ad q̄ lumen cæ partis.
li tm̃ nõ ptigit:duo reliq̄ ſunt alteꝝ nõ poſſe tã ſubito a calor̃ ad frigus:& qdẽ ĩtẽſum
pmutari aerẽ/ut expiẽtia dep̄hẽdit̃ niſi ſupueniẽs frigus nouæ cõſtellatiõis op⁹ cre
dat̃:alteꝝ qũo luna ſub terras atq; adeo ſub terraꝝ ĩma plata moueat æſtus oceani
ad quẽ lunares ĩdubie radii tũc nõ ptigũt niſi p ĩfluẽtiã agat hoc/& a lumĩe & a calo
re lumẽ cõſequẽte diſiuncta.Hæc uero poſtea diſſoluent̃ primũ capite.xiii.quo de
mutatiõibus ĩferioꝝ a ſole tractabit̃:alteꝝ ubi de cã reciprocatiõis oceãi late diſpu
tabit̃ a nobis/tm̃ hic ſatisfaciemus quærentibus qũo luna p ĩterluniũ nos afficiat:
cũ tã p id tẽpus minĩe nos illũinet.Galenus ſicuti ñ illũinat ita nec afficere quopiã Galenus

pacto eã ĩ coitu nos affirmat: ꝓptereaq; mẽſem facit dieꝝ ſex atq;.xx. horatũq;.xii.
quot dies ſunt qbus ad nos lunæ lumẽ cũ efficacia ꝑuenit triduũ fere illa ſub ſolis
radiis deliteſcẽte. Agit ãt ĩ nos luna ſoli cõgrediens eo modo quo qs agit nihil agẽ
do nã deſtituẽs corpa ſuo lũine nocet illis: ſed eadẽ adoleſcẽs plenius alit: & ſucculẽ
tius ĩplet. Q đ ſi credimus adeẽ ꝓpriũ lunę lum̃ licet obſcuriſſimũ & tẽuiſſimũ: uñ
ĩ coitu nõ oĩo fugit obtutũ/poterit credi retinerẽ illã efficatiã ñ nihil ẽt ab illo lũine.

Caput VI. Lunæ lumen ſicuti & ſolis uitale eſſe: neutrumq; frigus aut humiditatem præterquam per accidens facere.

ESt igr̃ (ut ad nuũ quæcũq; diximus cõferãt) calor iſte cæleſtis opifex uñ̃a
lis reꝝ corporeaꝝ/nec ẽ: cur credamus a ſtellis alios flatus terrenis corpo
ribus ĩſpirari/ne aut plus ſuporioribus illis corporibus: aut minus demus
ĩferioribus quam oporteat: tm̃ lector hoc ad memoriã reuocet/qcqd a natura me
liore deteriori ꝑticipať: & ob hoc ipſum ꝙ inde exit & qđ ꝓ captu cõditoneq; ſuſci
piẽtis admittiť neceſſario fieri & quoqũo aliud & q̃ ſit ex origine ſua prima deteri
us aliđ qa ꝑegrinę naturę alienęq; cõmiſceť: deterius: qa deteriori q cũ aliũde multi
iugis ẽt afficiať ĩpreſſionibus colluuione multaꝝ affectionũ inficit neceſſario atq;
cõfundit qđ loco meliore ſuſcepat. ꝓinde hoc ipſum euenire quoq; dubiũ nõ ẽ in ca
lore iſto cæleſti quotiẽs in ſublunari mole recipiť ut a naturali.ſ.ſua & actione/& ꝑ
fectione deficiat: ſit aũt in duobus modis: nã & cũ ſua natura ſalutaris ſit ſemp ĩbe
cilllitate ſuſcipiẽtis euadit tñ interdũ noxius: & cũ nulla faciat elemẽtariũ q̃litatũ
ut pote ab illis ſua ꝓprietate diuerſus degenerat tñ in elemẽtari natura ad actiones
elemẽtoꝝ præcipue uero caloris cui ſicuti noĩe/ ita natura ꝓximat magis: quare fa
cit ſæpe nõ tã ꝙ cæleſtis q̃ quidem qđ igneus calor & elemẽtarius facere ſolet. quæ
nõ fieri ab illo natura ſua ſed materię uitio patet hac euidẽtia (ut omittamus rõne)
ꝙ cũ inter ſublunaria corpa materiã repit ſibi cognatã: & bñficus ſemp uiuifice tm̃
calorificus ĩueniť. Et.n.nulla potius talis q̃ ſpũs & pręſertĩ humanus q ſanguineus
Ariſtote. uapor tenuis clarus/mobilis/cælo quẽadmodũ ſcribũt Ariſto. & Auicẽna ꝓportio
Auicenna ne rñdet: hũc cæli calor ita ſemper fouet & robarat: ut fere ſit illi quod ad craſſius
corpus ipſe ſpũs eſt: cui ſi nocet iterdũ nõ alia rõe nocet q̃ ex ĩfirmitate ſuſcipientis:
cuius ſignũ radio eodẽ ĩbecillũ lædi & roborari robuſtiorẽ: ut hic ẽt illud ſit ueꝝ hñ
ti dari nõ hñti auferri & id qđ hẽt: nõ igr̃ a ſole qđ illi nocet qm̃ alteri nõ profuiſſet:
ſed a materiæ debilitate quæ ſub põdere tãtæ bonitatis ęgritudine ſua fatiſcit: alio
Quare qn quæ ſunt paria ſolis radiis quo plus inſolanť plus uitæ uigoriſq; nãciſcũtur: pro
Ariſtote. pterea nemo putauerit aut calorẽ edacẽ aut cõtrariã uitæ ſiccitatẽ a ſole ꝓfluere: ſi
ĩ li. de gña cut nec a luna ſuffocãtẽ aut fluxã nimio plus humiditatẽ frigiditatẽq; torpificã: qñ
tiõe & co hoc ſi eẽt lunæ lumẽ adoleſcẽs ui ĩſitã rebus genitalẽ nõ adiuuaret quo corpa uege
ruptione tarenť: & cũ ipſa pariter adoleſcerẽt: nec plena luna qđ Hippocrates ſcrbit ĩ lib. de
de ſolis uir octimeſtri ꝑtu cõceptibus utilis foret fœcũditatẽ ĩ fœmina mareq; fœcũdãs nec ue
tute recte rũ diceteť ab Ariſto. lunã eẽ principiũ q̃ſi alteꝝ minorẽ ſolẽ cõducereq; ad oẽs gña
ſenſit tiones & ꝑfectiones: nam quo pacto hæc uera ſi nõ eius lumẽ ſua natura ſit almũ ui
Hippo. tale/fœcũdũ/ſicut & ſolis & ſydeꝝ alioꝝ: qbus oĩbus hoc eẽ/ſicut cæleſtis quoq; ꝓ
Ariſtote. prietas oĩbus ẽ cõis. Veꝝ (ut dicebamus) cæleſtis hic calor ſicuti ꝓ patiẽtis debili
tate nimius fit iterdũ/ita ꝓ elemẽtari natura in quã delabiť fere euadit calor elemẽ
Nota ſoliſ talis: ut nõ temere eũ cæleſtẽ agnoſcas ꝑterq̃ ĩ corpuſculis ſpiritalibus q̃ declaraui
effectus mus inter oĩa corpa cælo eẽ ſimillima. his.n. infuſus & ꝑficit oẽm mixtionẽ & operi
bus aĩæ

bus aiæ pficiẽdis ubiq; ſamulat̃ cęteꝝ duris aſpis craſſis:aquoſis:fęculẽtis corpori
bus incidẽs a cælesti degenerãs ꝓprietate facit fere quę ſolet calor ipſe elemẽtalis:
hic ſiqd cũ potẽtior fuerit urit exſiccat/in ciuerẽ redigit: Cõtra ſi tenuis & exiguus
fluxũ facit hũorẽq; diſſoluit:ſic cælesti calori ꝑ materiæ cõditionibus euenit:unde
opio nata ſolẽ ſiccitatẽ facere lunã augere hũiditatẽ: qa.ſ.ſolis calor ardẽtior/ lunæ
uero tepidior: ſed i idoneis affinibuſq; ſubiectis/nec exſiccabit radius ſolis humorẽ
ſalutarẽ nec gñabit luna inutilẽ noxiãue hũiditatẽ:ſed opabit̃ idẽ ſua natura ſydus
utrũq; licet luna remiſſius qđ itẽſius ſol efficiet.ex accidẽti uero ꝑ iſectiõẽ pegri-
næ materiæ diſſimiliter illis eueniũt ſoli ut exſiccet lunæ humefaciat: nã radii ſolis
cũ ꝓpinquores nobis ut in borealibus ſignis uel rectioribus angulis nos attingũt ut
in meridie/uel cũ i cõcauis aſpis & cõtumacibus coeũt coartati repulſiq; diſſiliũt/
ignea ꝓprietate q̃ tali uel uiolẽtia uel iſectiõe ſortiunt̃/ corpora qbus icidũt ſiccãt
& torre faciũt inuicẽ luna ſuo illo exiguo tenuiq; calore ſi qđ humidũ corpus fluui
dũq; tetigerit ſoluit qđ i illo repit hũiditatis facitq; fluuidius/nõ afferẽs ipſa frigidã
& aquoſam illã hũiditatẽ:ſed quã inuenit i aquoſo & frigido corpe ſuo ipſa calore diſ
ſoluit:euocatq; diffundẽs.Eſt.n.hęc natura caloris:ut ſi ualidior ẽ/hũiditates q̃s de
corpibus euocat euocatas cõſumat:ſi debilior euocat illas:quia ẽ calor idẽ.ſ.medi-
cãs: ſed qa debilis deficit i cõatu:nec euocatas abſumit ulterius ſic ex accidẽti luna
qdẽ humectat imodice/ſol deſiccat:ſed & uterq; frigiditatem facit ex accidẽti:nam
quẽadmodũ ſcribit Ariſt.pricipia ſunt ãbo frigoris & caloris & terminũ tũ pricipii
tũ finis q̃litatũ eaꝝ motus hoꝝ ſydeꝝ obtinet:qđ quõ ſit itelligẽdũ idẽ auctor alibi
declarat.nã facit inqt ſol ꝑ totũ annũ hyemẽ atq; æſtatẽ: idẽq; luna facit ꝑ menſem:
ſed ẽ iſta diuerſitas q; hæc qdẽ a ſole ꝑ acceſſum atq; diſceſſum a luna nõ hoc mõ ſed
alteꝝ fit in creſcẽte luce/alteꝝ decreſcẽte.ſic igr̃ ſol a nobis ꝓcul digrediens frigori
nos derelinq̃t atq; ita frigus facere dicit̃:ſic & luna cũ lumine ad coitũ idẽtidẽ ſpo-
liatũ frigeſacere dicit̃:nõ q; afferat frigus:ſed q; a nocturna frigiditate minus q̃ ali-
as nos tueat̃.Cæterũ examinatione dignũ q; Ariſto.in eiſdẽ libris de aialiũ.ſ.gene-
ratione tẽpora decreſcẽtis mẽſis humidiora dicit eſſe & frigidiora: cũ tamen uulgo
cõfeſſum ſit/ſeneſcẽte luna ſiccari humiditates: hoc ego ita ſolueri: luna decreſcẽte
uiget humiditas nõ a luna ꝓueniẽs ſed ab elemẽtis iferioribus qbus luna minus re
ſiſtit & debilitata calore & ſubfinitorẽ maximã partẽ noctis delitéſcẽs: q̃re humidi
tas illa quoq; aquea iſalutaris excremẽtitia:uñ nouilunio ꝓpinquãte uapores mul
ti tollũtur ſeges pluuiaꝝ fluũtq; plæꝛũq; mẽſtrua plenius ut Ariſto. in hyſtoriis &
de aialiũ gñatione ſcribit:adoleſcẽte uero luna creſcit humiditas uel q̃lis i corpori
bus præerat facta fluidior uel uiuifica magis bñficio lunaris caloris accedẽs.ſic.n.
putat Ariſt.ex lunaribus incremẽtis echinos & id genus uiuẽtia fieri pleniora non
aliã ob cãm q̃ q; illa frigida cũ ſint:ut q̃ ſanguine carent: feta lunæ lumine uberiore
ſicuti uitalius icaleſcũt ita melius cõcoquãt:uñ neceſſario ſucculẽtiora & bitiora ſi
unt.Fluũt igr̃ & creſcẽte luna hũiditates & decreſcẽte:ſed aliæ atq; aliæ/creſcẽte bo
næ decreſcẽte malę.Quo clariſſime patet nõ hũefacere lunã:qa frigida & hũida ſit
(nã talis hũiditas creſcit luna decreſcẽte: ſed qa ſalubriter & uiuifice calida:qñ ſub
copia lũinis eius illa fiũt hũidiora corpa & robuſtiora:nec aliter hũidiora q̃ ui calo
ris & altricẽ ui adiuuãtis:& qđ illi ẽ ꝓpriũ euocãtis hũores ab intimis ad extrema.
Quo circa tũc quoq; ſanguis miſſio cõmodiſſime fit:ut magnope errauerit.Haly
Hamec aſtrolog9 q deficiẽte luna dixit icidẽdas uenas.Igit̃ aſſeuerãtẽ cõcludamus

Ariſtote.

Vnde ſolis lunæq; frigiditas ſit

Ariſtote.

Ex lunaribus incrementis qd oriatur

Haly Hamec

hũoreq̃ cũ luna pariter augeť: ꝓptereaq; illius augeť ĩfluxũ ſaluberrimũ eẽ hũorẽ
nõ elaxãtẽ corpa fluxu/aut frigiditate mortificãtẽ:ſed firmiora uiuacioraq; redden
tẽ atteſtãte uł illa expiẽtia fide medicoꝝ oĩum cõprobata q̃ p initia mẽſis decubue
rit eos iniuriã morbi fortius ferre: & q̃ conclamati iam aĩam agũt uix aſcẽdẽte luna
deſeri uita poſſe. Põt ãt & ſol & luna nõ ſolũ deſerẽdo nos lumine: ſed afficiẽdo(q̃q̃

Alia cã fri gefactiõis ſolaris & lunaris

id quoq; p accidẽs)frigefacere. ſol q̃dẽ dũ aut nimia exſiccatione mortificat/aut ui
talẽ calorẽ ꝓuocat foras aut pluuias generat ex marinis uaporoſis halatibus quos
plures oĩo ſuſcitat q̃ diſſoluat: aut uẽtos cõmouens/aut aliis ẽt de cauſis. Luna uero
p aptos tenui ſuo calore rarefactoſq; patentius meatus corpis nocturnũ frigus ſuis
quoq; radiis tenuatũ in nos uberius intromittẽs. Hinc.n.ille: unde multi falluntˀ lu
nã frigidã exiſtimãtes: ille inq̃ dormiẽtibus ſub lunaribus radiis torpor atq; frigidi
tas: cui de terra.ſ.atq; aq̃ p noctẽ aerẽ occupãti uiã facit in corpus radius ſyderis ĩ
becillior: ad hũc ergo modũ & frigefaciũt & nũc duris corpibus nũc aquea craſſitu
dine diſtillantibus incidẽtes exſiccãt: humefaciũtq; ſyderꝫ radii ſua tantũ natura ſa
lubriter calefaciẽtes: noxii quoq; interdum nõ ſuo uitio/ſed infirmitate ſuſcipiẽtis.

Caput .VII. Non poſſe defendi dogmata aſtrologorum ut putauit Auenazra ſi omnes ſtellæ ponuntur calidæ.

VErũ dicet a aliq̃s fore ſatis aſtrologis: ſi uel hoc pacto ſiccitatẽ hæc ſtella
faciat illa hũorẽ: alia q̃litates alias. Nã & Abraã auenazra magnus ĩ aſtro

Sententia Abraæ Auenazrę de calore ſtellaram

logica ꝓfeſſione ſtellas tñ caloris effectrices eſſe cõtẽdit: nec aliter credi
poſſe de corporibus lucidis & ꝑpetuo motis: Verꝫ ſtellas aliq̃s dici frigidas: q̃a non
tantũ nobis caloris ĩpatianť q̃tũ ſit ſatis tẽperamẽto nr̃o: ſic ſaturnũ frigoris accu
ſari: q̃a ꝓcul a terra poſitus & Ioue minor tepidius q̃ oportebat inferiorẽ naturã fo
ueat: ꝓptereaq; cũ fuerit genituræ dñs nõ ob frigˀ ĩpreſſũ: ſed caloris ĩopiã mortẽ ſi
gnificare. ego uero Auenazrã laudo de calore ſtellaꝝ recte ſentiẽtẽ ſed nimis ama

Contra Auenazrã pici opio

uit ꝓfeſſionẽ cuius dogmata nõ ꝓuiderit ueritati illi neceſſario repugnare: nã pro
cedat in Saturno quod dixit ut frigidus hẽať: q̃a calidus paꝝ ideoq; mortificet: in
reliquis iſta ratio nõ procedit quæ nec ꝓcedit undiq; in Saturno/q̃ñq̃dẽ q̃ paꝝ ca
let planeta/hũefacit p accñs ut declarauimus nõ exſiccat: ipſi uero Saturnũ ſiccum
eẽ cõtendũt. Præterea nõne ſtatim ſequeť euidẽter ſtellas oẽs hærentes præſertim
citra primũ magnitudinis gradũ Saturno eẽ frigidiores ſiq̃dẽ & minores illo & re
motiores a terra ſunt: nõ aliter ãt frigidæ ſtellæ q̃ q̃a calidæ paꝝ. Erit gˀ cor leonis
frigida ſtella: quæ tñ aſtrologis decerniť eẽ flagrãtiſſima: tum in ipſis planetis ſi pe
nes hoc principiũ q̃d recipit ab Auenazra uoluerimus examinare: quæ plus ſtel
la/quæ minus nos calefaciat: nullo pacto cõſona colligemus dictis aſtrologorũ.

Quid & quæ callo rẽ in ſtellis efficiant

Tria.n.fere faciẽt intẽtionẽ caloris/magnitudo lucis/dẽſitas & ꝓpinquitas nõ eſt ãt
ad liquidũ exploratũ q̃tũ magnitudo dẽſitati: q̃tũ dẽſitas magnitudini: q̃tum alteri
uel utriq; præpũderet ipſa ꝓpinq̃tas. q̃re rõcinari uolẽtibus in incerto res erit nec
arbitrari poterit ſenſus cũ præter ſolis & lunæ cæteroꝝ radios nõ perſentiat: & hoc
primũ obſtat aſtrologis: quoꝝ ars nulla ſi remanẽt in ambiguo uires cęleſtiũ radio
rũ Cõiecturã uero ſequi uolẽtibus apparebit oĩo aliud q̃ q̃d ipſi determinarunt nã
molẽ q̃dẽ cõſiderãtibus Martis radii/ Saturniis Iouiſq; minus calidi putabunť: q̃ ſi
calidiores eſſe reſpondeant: q̃a de proximo magis & de cõpactione luce ꝓdeant: di
cã nullo mõ eẽ credibile tñ hæc poſſe. Pręterea diſci paruitate ut Saturnus fere q̃n
q̃geſies maior frigore torpeat æſtuãte Marte: alioq̃n ſi tã paꝝ detrahit efficaciæ lu

minis corpis

minis corpis exiguitas. Addit uero tã multũ cũ ꝓpinqtate copia lucis/ fouebimur magis a uenere q̃ ab ulla ſtellaꝝ præter ſolẽ & lunã: qñ alma ſupnæ nectareũ ridẽs late ſplendet citherea unde ſola inter oẽs facit umbrã: nec eſt ſtella terræ ꝓximior q̃ iuxta uulgatã terræ opinionẽ ueneris orbis amplitudine non excedat: & tñ eã dã nãt frigiditatis pleriq; aſtrologoꝝ: ſicut oẽs a Ioue & Marte ſupari plurimũ calore nõ dubitãt:in quo rurſus ad imaginationẽ corporis ſi ſe referunt:erit id factũ deinde parũ ex rõne ut cũ Iuppiter non multo plus q̃ Saturnus diſcũ Veneris ſupet habita.ſ.ratione tantæ uaſtitatis:nec multo item illo terræ proximior:ita tamen definiant ut longe malis Venere calefaciat Iuppiter:longe minus Saturnus immo foueant quidem corpora Venus & Iuppiter:Saturnus ea frigiditate mortificet.

Veneris ſtellæ cõmẽdato

Caput VIII. Obiectio aduerſus ea quæ dicta ſunt.

SEd eſto inqt aliqs nec cognitæ ſint aſtrologis dñæ radiorũ nec cognoſci poſſint:ptinet hoc ad aliã qõnẽ. Nũc illud uidẽdum an iſta poſſit in radiis eẽ diuerſitas:ut quæq; oẽs ſua natura calidi ſint & uiuifice calidi: ꝓ copia tñ luminis & inopia/ſiue tenuitate uel efficacia:alter alteri collatus frigidus & contrarius uitæ dici poſſit:& hic ſiccus alius humidus:ſiue hoc ſua natura ſiue cõtagio elementaris materiæ faciat.nã ſi hoc qd ꝓhibeat: q̃q̃ cælũ cã ſit uniuerſalis:cũ tñ ꝓ cõtinuo motu aliter atq; aliter ſe hẽat/ꝓ uario ſyderꝝ hitu aliter cauſis ipſis iferioribus cooperari:ut nõ oĩs tã uarietas effectuũ ab ipſis iferioribus:ſed ab ipſa quoq; uaria uniuerſalis cãæ diſpõne cõtigat: p̃ſertim ſi nõ tm̃ luminis q̃litate uel q̃titate:ſed aliis ſuis dotibus peculiaribuſq; ꝓprietatibus ſtellę ſuicẽ differũt:qđ aduerſus nos q̃rta rõ prætẽdebat. Tũc.n.uidet̃ fieri poſſe ut p motũ atq; calorẽ ſyderibus oĩbus q̃tenus cæleſtia ſunt cõem/ cõis quoq; illa cælo debeat̃ efficiẽtia. Sed p influxus q̃ particulares aſtroꝝ naturas cõſequunt̃ particularius aliqd fiat ab eo pq; uarias itẽ eiuſdẽ ſtellæ & ad alias ſtellas/& ad cæli loca corporaq; terrena figurã/poſitum/ & habitudinẽ uariet nõ mediocriter opera cauſaꝝ inferiorũ/ atq; ita ſtet prima adhuc argumentatio aſtrologoꝝ effectuum ipſam etiã diuerſitatem referens ad cæleſtia.

Caput IX. Soluitur obiectio/ atq; oſtenditur: neq; ſpecificas:neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.

OPportũa obiectio multa reuocãs in memoriã quæ nos illis obiiciamus:& fere ita eſt mala cauſa quo ſe plus defendit plus ꝑdit. Cõtra/ueritas ſicut ignis quo plus excutit̃ plus clareſcit:ita igr̃ ſatiſfaciemus. Declarabimus primũ quæ ſit in influxu cæleſti diuerſitas uel pro diuerſa natura multiplicium ſyderum:uel pro uaria ſyderis eiuſdem uolubiliq; mutatione. Dicemuſq; de his quid euidẽtia uel ratio naturalis neceſſaria demſ̃atione præſcribat. Nam quid errent circa aduerſarii plus exigit opere q̃ ut peragatur in tranſcurſu. Q uare ſequentibus libris tractabit̃ hic cũ ſatis fuerit explicatum quid poſſit a cõſtellatione differre conſtellatio uidebimus quantũ habeat illa diuerſitas in uariandis effectis inferioribus auctoritatis. Vnde quod ipſi uolumus cõfirmabitur/primariam ſubſtantialem ſeq; totã eoꝝ diſtinctionẽ a ſecũdariis eſſe cãis; & aſtrologoꝝ fallacia magis deteget ꝓfitentiũ de cæleſtibus cãis ꝑdictionẽ huiuſmodi diſtinctionis. Diximus cælũ agere in nos motu & luce: Motu credit̃ tria facere/mouere/calefacere/& lumen afferre. Tertiũ hoc poſtea tractãdũ ẽ/ cũ de luce tractabit̃. Sed & qđ aiũt ipſum motu calefacere/difficillis qõ eſt:& ſeorſum in libris phĩæ diſcutiẽda:nã ad rem aſtrologicam parũ attinet ſane qũo motu moueat ſupius explicauimus; dũ.ſ.motus oẽs a

Dũ cælũ agit motu

Q uot & quę faciat

primo motu dependẽt: ſicut a motu cordis aĩalis motus. Videamus igr̃ q̃tũ ſpectat ad motũ/an aliæ aliter ſtellæ moueãt: & an eædẽ alias aliter: tũ de luce uidebimus.

Motus ſyderei differentia

Differũt motus ſyderũ triplici rõne: Primum ꝙ alia uelocius mouent̃ alia tardius. Secũdo ꝙ hæc pluribus illa motibus paucioribus. Tertio ꝓ ſitu regionis in q̃ mouent̃ ꝙ hæc illis ſublimiores obtinẽt ſedes: & ampliora ſpacia pagunt: Ariſto. multi

Ariſtote.

tudinẽ motuũ & paucitatẽ ꝑtiere nõ putat ad effectarũ ſiue motarũ rerũ diuerſitatẽ. Sed ꝓ dignitate mouẽtiũ fieri ut qđ nobilior paucis ignobilior non niſi multis motibus aſſequat̃. De uelocitate tarditateq; eorũ nihil ſatis exploratũ. Nã Aureli

Macrob.

us Macrobius/imitatus antiqores affirmat pari paſſu ꝓcedere oẽs planetas cui ſnĩę

Auenaz.

ſuffragabit̃. Auenazra collocãs ĩ eadẽ ſphæra ſolẽ/Venerẽ/& Mercuriũ epicyclio

Alpetra.

rũ ſedibus ſepatos: q uero faciũt illos inæq̃les ĩter ſe digladiant̃. Nã Alpetragius q uident̃ uelociores eos aſtruit eẽ tardiores: Cõtra alii reſtitutionis tẽpus obſeruãt. Q đ oĩno fallat neceſſe eſt: niſi qs ꝓportionẽ morarũ ſpaciorũq; pẽſiculatius examinauerit. Verũ utcũq; ſe res hẽat: ſiq dẽ motu calefaciũt ueloc iore motu magis ca lefaciẽt. Q uod aũt ad iſtã quã dicebamus principalitatẽ motuũ attinet nullã põt hoc facere uarietatẽ/qñ motus inferiores a cæli motu depẽdẽt. Q uatenus ille primus & circularis motus ita ut nihil referat ſegnior aut cõcitatior. Non moueret̃ la pis deorſum/aut ſurſum ignis qeſcẽte cælo: ſed nõ ocius an deſcẽdit ille aut hic alcẽ dit/qa cælũ rapidius reuoluat̃: tñ habet ĩde ut moueat̃ ſicut a natura uniuerſali ue getãte quẽlibet motũ. Spẽm mut' a ſua ſ̃ƀa remiſſionẽ & ĩtẽtionẽ/a mouẽte ab ĩpe tu a figura/a ſimilibus aliis cõdictionibus haber. Proinde nõ aliter nos mouebit Sa turnus qa tardius ipſe mouet̃/ q̃ Mars q rapidior exiſtimat̃: nã qđ dicũt aſtrologi ſerius dare ſegniores planetas quę largiunt̃ poſtea cõfutabit̃. Nũc dari nihil aliud ab eis ꝑ motũ ſuum defendimus q̃ ut ipſi quoq; moueamur: qđ certe nõ aliter fit ab eis: ſiue tardius ipſi ſiue uelocius circũagant̃: porro de eodẽ planeta nõ ẽq; ambigamus diuerſis nos ab illo moueri modis qa aliter alias ipſe moueat̃ qñ firmũ pћo

Nota

rũ dogma ẽ eẽ motus cæleſtes ſibi ſimiles ſp/ſibiq; pares nec ſupprimere curſum ſy dera aut uertere licet hoc ita uideat̃ nob̃/id ꝙ ad ecẽtricos circulos: uel ad diuerſos mot' cõtra ſe nitẽtes: uel ad alia id gen' refert̃ a mathematicis. Tantũ iſta poſſet eẽ diuerſitas ut ꝑ epicycliorꝝ ima delati fœlicius nos afficerẽt utpote ꝓpinqores/qđ aſtrologorꝝ tñ decretis potius diſſonat q̃ cõſentiat/ut ĩ ſequẽtibus latius explicabit̃ de dignitate graduq; motorꝝ ſiue corporꝝ quæ mouent̃ qõ eſt idẽ oẽs faciãt ꝑiter in

Quæſtio

his rebus q̃ fiũt: an alius motor aliud. Sũt. n. q putẽt totũ qđ fit a proxima fieri cã/

Opinio

nec aliud agere ſupiora: q̃ ut ipſam ꝓximã cãm moueãt ad agẽdũ/ tot interpoſitis a natura mediis cãis non ut aliud alia faciat/ſed ut ordine ſuo res efficiat̃ cũ nec fieri effectus niſi a cognita cã poſſit: & illa inefficacior ꝓ materiæ uiculis qbus ĩferiora ſtrictius obligant̃/q̃ ut nõ mota moueat quæ cũ rurſus ſtatim a nobiliſſimis & ſup̃ mis cãis moueri nõ poſſit ĩtercedere tot oportuit medias/quot in ordine cãrũ digni tatũ grad' ĩtercedebãt: q̃re credũt hi a tot idẽ fieri cãis/nõ ꝙ opis ꝑtem aliã ſibi alia uẽdicet cũ eẽntiali inuicẽ nexu colligant̃: ſed qm̃ ut idẽ agant alia neceſſario de tri

Alia opinio.

plici ſerie mouet̃ ab alia. Sũt cõtra q uelint nõ idẽ facere ĩ his quæ fiũt ſupiorẽ cãm & inferiorẽ ſed ꝓ gradibus ꝑfectionũ q̃s ſ̃ƀa cõtinet opis/illã a cãis quoq; depẽdere gradatim ĩter ſe ordinis ꝑfectione diſtãtibus ꝓpterea rõnẽ in ope cõmuniorẽ ad cãm ꝑtinere magis cõem/hoc ẽ in efficiẽdo ſicut ꝑſtãtiorẽ ita magis uniuerſalẽ: atq; ita quæ fiũt hrẽ ꝙ ſunt a deo ꝙ ſint ſubſtãtiæ/a cã quæ deinceps/rurſus ꝙ ſunt cor

pora ab ea

pora ab ea q̄ cõſeqtur donec ad ꝓpriã deueniat̃ rei ſpẽm & naturã:q̄ ad ipſã quoq; ꝓpriã & ꝓximã cãm referat̃:utrũuis aũt ſentiamus patet ne dũ īdiuiduas ſed nec ſpecificas reꝝ dñias a cæleſtibus eſſe:quatenus iſtã motus efficientiã cõſideramus

Caput X. Stellas alias a ſole & luna aut nihil aut certe parũ in nos agere.

DIximus de motu:reliquũ ẽ de lumĩe:ſed aduerterẽ prius oportet dñias q̄ſdã īter actionẽ ſtellaꝝ ĩ nos p motũ ab ea q̄ fit p lumẽ:illius uirtus a mouẽte magis aĩa q̄ a moto corpe:huius ab ipſo corpe planetæ:ille ſphæraꝝ po-tiuſq̄ aſtroꝝ:hæc aſtroꝝ credit̃ potiuſq̄ ſphęraꝝ:in illa depẽdẽt a ſupiori bus īferiora cũ nulli ſit dubiũ motu primi orbis ſubditos planetas.& cũ reliqs ſolẽ circũagi.De lumine cõtra putat̃ cõſentiẽtibus fere phis nõ mõ lunã ſed reliqs quoq; ſtellas a ſole illuminari:plus itẽ mouẽt nos q̄ ſũt altiora/qñ ĩ illoꝝ uirtute cætera mouẽt ſed luminis in nos ſi alia paria ſint de loco ꝓpinquiore potẽtior eſt influẽtia: ſed nec liquet/ut declarabimus agãt ne ĩ nos lumina corpoꝝ ſupioꝝ an lunæ tñ & ſolis cętera hucuſq; cũ efficatia nõ ptingant/ob lucẽtiũ corpoꝝ uel paruitatẽ uel di ſtantiã:de motu dubiũ nõ eſt/in quo (ut diximus) ſupiora potiora ſunt:ex qbus oĩ-bus colligi põt qđ a phis dicit̃ ordine quodã eſſentiali ſeriẽq̄ſiq; catenã cauſaꝝ in-uicẽ necti pẽdereq; deorſum:ad hãc maxime motus efficiẽtiã ptinere/qñ hoc agmẽ ordoq; cauſaꝝ & in mouẽtibus magis animis ĩtelligit̃ q̄ in corpibus/ & ꝓpriũ eius eſt ut a primis ſcđa dependeãt & ſupior cã plus hẽat uiriũ & ptãtis q̄ quelibet infe-rioꝝ ne dũ ceſſet ſupior & īferior agat:nõ tñ negamus hr̃e calorẽ ſolis ad ſeminales calores rõnẽ cauſæ in eſſentiali ordine ſupioris/ſed nõ ultra ptẽdit̃ iſte ordo:q̄re nõ eſt hic illa ducta a primo ad ĩfimũ p ĩtermedios gradus cõſpiratio cauſaꝝ de qua lo quunt̃:ſed in mouentiũ quatenus ſunt mouẽtia/ſerie cõpletius inuenit̃:eſt tñ utro-biq; q̄ternariũ fere obſeruare ꝓgreſſum:in motu primũ obtinet locũ ſphęra illa uel uniuerſum quod diurna agitatione reuoluit̃:uñ cæteris quoq; motus iſte cõicatur. Sequit̃ chorus planetat̃ ſup polos ſigniferi currẽs in aduerſum/nec in eo ſunt plu-res gradus diſtinguẽdi/qm̃ inuicẽ nec mouent̃/ nec mouẽt:q̄re quaſi mobile unũ ſi-cut a primo mobili rapiat̃/ita mouet ſuo quoq; motu q diuerſitatis dicat̃ a Platone mouet æthera ĩnq̄ aerem ſupremũ uñ quarto quoq; gradu motus ad nos & inferio ra corpa ꝓuenit dũ uegetant̃ inde rerũ naturaliũ pticulares oẽs motus.In lumine qđ cũ dico (calorẽ a lumine ꝓfluentẽ/ſemp intelligo) fons totius influxus oculus mũdi ſol/hic illuminat lunã/luna afficit aerẽ aer oĩa corpa quę ſub aere & in aere ui uunt eſt.Sed iſta diuerſitas ꝙ a mobili primo mouemur p planetas/ a ſole aliter q̄ p lunã illuminamur:quæ nos oĩa ob id potiſſimũ recẽſemus ut priuſq̄ ſermo dñia in-ſyderaliũ fluxuũ hẽat/ſciamus nõ cõſtare/pertingant ne q̄leſcunq; ſint illi ſupiores influxus ad noſtrã regionẽ/ſed qđ de minutioribus qbuſdam ſtellis credit̃ ab aſtro logis credi poſſit de oĩbus etiã planetis præter ſolẽ & lunã cui qm̃ opinioni obſtare poterat id in primis ꝙ cæleſtia corpa cauſæ ſint eẽntiales inferioꝝ reꝝ in quo ordĩe nulla ceſſare poſſit/uolui declarare hũc ordinẽ nõ ad corpa illuminãtia:ſed ad mo-uẽtes uirtutes potius ptinere:nã fruſtra cõdita a deo ſydera quoꝝ nõ pſentiant̃ af-flatus aſtrologi dicere nõ pñt/ ne illa ſint fruſtra/de qbus hoc ipſum ultro cõſitent̃ alioqn forſitan nec candelabrũ hoc ſublime tot luminibus radiãs fcm̃ ob id primo putant ut nocturnis nr̃is oculis lucẽ afferens luſtret lucifugis hĩtata cubilia talpis: ſed cur inq̄es tot ſydera/ſi nobis ſol unus lunaq; ſufficiũt hoc cęleſti naturę cõuenie bat hoc reꝝ ordo/hoc uniuerſi totius perfectio poſtulabat/nec ſi nõ oĩa nos illumi

Amouẽte magis aĩa nã primo phicorũ dr̃ forma ſubſtãtia-lis motus actiuus materia ãt paſſiuus itaq; in utraq; mo tus repe riatur

Plato.

Influxius Solis actio

dubitatio ſolutio

Rõ Auerodam & Ariſtote. — nãt ſequitur ut non alius inde nob̃ & uſus & cõmoditas eẽ poſſit. Auerodam ſic argumentatur. Agũt in nos ſol & luna igr̃ cętera cũ ſint oĩa eiuſdẽ naturæ: placet ſpẽs argumẽtatiõis: & Ariſtotelẽ ſapit q̃ ſic quoq; argumẽtat̃: luna nõ mouet̃ ꝓprio motu ſed cũ ſphæra qđ eius maculæ declarãt: idẽ ergo de cæteris iudicãdũ cũ una natura oĩum cæleſtiũ.

Vide quomodo Picus cõtra aſtrologos ſũmat Argumentum — Quare nos iiſdẽ ueſtigiis inſiſtẽtes ita colligemus. Sol calefacit/igr̃ lũa q̃a ſũt oẽs eadẽ natura: & recte nos q̃dẽ colligemus: q̃m hoc tm̃ rõ ꝓbat eẽ eaſdẽ oĩum conditiões: q̃tenus abſolute ad ſe cõſiderant̃ ſed cũ ad alias cõparas: q̃m non eodẽ mõ cõpant̃ rõ uacillat: q̃m ſi eadẽ q̃dẽ ſua natura facturus ẽ ſol quæ Saturnus ñ ſequit̃ ut uterq; erga nos idẽ faciat q̃a alter ut ꝓpinquus alter ut remotus nobis compat̃. Sic q̃ dicerent agere in nos tm̃ ſolẽ & lunã hñt q̃s afferãt rões ſuæ ſuſpitiõis licet oĩbus ſit cæleſtibus eadẽ natura: nã luminis efficacẽ ĩ nos actionẽ tres præcipue faciũt lucẽtis corpis cõditiões magnitudo dẽſitas & ꝓpinq̃tas hæc ĩ ſole cõcurrũt oĩa præcellẽter nã & ꝓximus nob̃ præſerti ſi ſupra lunã collocat̃ qđ

Nota

Ieber Theon — ueteres & poſt Ptolemæũ Ieber Theonq; cõtẽdũt & corpe ita uaſto ut maximam ſtellaꝝ plus ſexq̃ltera ꝓpõe ſupet/Tũ dẽſiſſima luce cõſpicit̃ oĩum fulgẽtiſſimus. Luna adeo nr̃is regiõibus ẽ finitima ut nõ poſſit nõ afficere quæ ẽt cõtigit inde lux eius efficax neceſſario quæ non alia fere q̃ ſolaris has nõ ita cõditões ĩ aliis repias ut qđ de luna ſoleq; cõceſſeris nequeas de reliq̃s nõ cõcedere. Sed obſtabit forſitã ĩ octauæ ſphæræ lumibus ẽt maximis ipſa diſtãtia obſtabit eadẽ in Saturno Iouecq; ſyderibus quæ ſicut terræ ꝓpinq̃ora ita ẽt illis miora ſũt. tradunt̃. n. maxĩe hærẽtes ſtellæ terræ molẽ cẽties ſeptieſq; cõtinere: at Iuppiter nonageſies q̃nq̃es Saturnus nonageſies tm̃ & ſemel: quæ nõ ſũt dicta tñ ſcrupuloſiſſme/& ſi ſeq̃mur expiẽtiã uidemus hærẽtiũ illaꝝ: q̃q̃ adeo uaſtæ magnitudinis: radios nocte nõ ꝑſentiri/ẽt ſi cũ

Solis quãtitas — illis ſupra finitorẽ Saturnus & Iuppiter nos irradiẽt Mars longe magis corpore decreſcit q̃ ſitu ꝓpinq̃t/nã ꝓportionẽ hẽt ad terrã ſexq̃ltera paulo maiorẽ; ut unus ſol cẽtũ fere martes ĩcludat. eſt. n. ſol terra maior cẽties ſexageſies ſexies; ꝓ inde cur ab ſurdiſſima dixerit q̃ ſenſu reſtãte uires ſolis in corpa faſſus credat fieri poſſe ut uires ad hæc Martii ſyderis nõ ptigãt tãto illo minoris & remotioris item a terra: credat idẽ de ſtella ueneris remotiore forſitã ẽt a nob̃ q̃ ſit ſol: certe lõge minore q̃ ſit ipſa ẽt terra cui⁹ nec ps uigeſima eẽ putat̃: nã Mercuris luna minor ſicut a nob̃ quoq; diſtãtior. Quare q̃d miꝝ q̃ hic quoq; tã paꝝ ſentiat̃ q̃ raro quoq; conſpicit̃/cui tñ aſtrologi tribuere plurimũ ſolent.

Ariſtote. — Sed & ita putãtibus aſtipulari uedet̃ Ariſtoteles: q̃ q̃dẽ cũ de motu agit oĩum meminit ut ĩ lib. de cælo/& ſupremi maxĩe motus ut ĩ poſtremo phyſicæ auſcultatõis: q̃m. ſ. mouent̃ ab his motibus oĩa corpa cũ uero de calore illo uiuifico fouẽte reꝝ gñatiões ꝑficienteq; loquit̃ aut tm̃ ſolis ut cũ a ſole & hoĩe gñari hoĩem dixit: aut ſolis & lunæ/ut ĩ libris de aĩaliũ gñatiõe/ facit mẽtionẽ/ ut ſi q̃s hãc Ariſtotelis opĩonẽ fuiſſe cõtendat: nullis poſſit eius ꝑ̃hiæ dictis refutari.

Opinio Pici — Nos nõ tã illud/q̃ hoc aſſeueramus/q̃cquid deorſum ꝑuẽit a ſyderibus aliis/id ꝑ tenue ꝑexiguum eẽ ut ſi forte ſyderum luminibus nocturnis aer non nihil miteſcat quo fiat gñatiõi accõmodatior. q̃q̃ ſi q̃s gñationẽ oẽm uni ſoli referat acceptam poſſit ita decernere/ ut quod lumine ſuo ꝑ diem ſol opatur opet̃ & nocte ꝑ id lumẽ ad lunã q̃ſi ſpeculũ repcuſſum/uñ reflectat̃ ad terrã natura uices has ſapiẽtiſſime diſponẽte/quoniam fere iugiter ſolis radios imbecillitas terrena non poſſit: q̃re nocte per lunã illos excipiat fractiores ĩbecilliores ꝓptereaq; ſuæ ĩfirmitati magis accõmodatos: ut nec plane deſerant̃ luce uegetali nec ſub illius iteꝝ plenitudinẽ q̃ſi fatiſcãt que

ſcāt quo pacto ēt ſalutarius ad nos primo uere ſol reddit poſtquam tota hyeme ꝓ cul fuit q̄ ſi ꝓpe nos ſemꝑ aſſiduus hītaſſet qn adeo premitur bono cæli ſi nimiū ſit noſtra fragilitas ut nec luna ipſa ſe tota ſolares ſemꝑ radios nobis refundat/ ſed nūc parcius/nunc uberius ꝑ ſuis ad ſolē ſchematiſmis/ quos ad eā utilitatē diuina cura ſic ordinauit/quando nec ꝓpria luce ob eā cauſam ꝓximum nobis ſydus impleuit.

Coloratē aptiſſime ſnīa quæ ſupra affe rebatur.

Si igitur totam naturam circunſpicias nullum uidebis ab ea indicium dari foueri a ſe res inferiores alio calore q̄ ſolis.quod ſicut pertinaciter non defendimus & in cō ſortium huius officii ſtellas multis hoc p̄hīs opinantibus admittere nō recuſamus: ita coarguimus aſtrologos putātes ī aliq̄ genitura (ſi pertinent ad ſtellas hominū genituræ)principatū interdū deberi planetis aliis poſthabito ſole uel luna.ſiue di urna ſiue nocturna fuerit genitura.ſicut ipſum quoq; ſolem opprimi radiis alioꝝ/& male affici poſſe putāt ut q̄ſi unus e numero ī ordinē plane redigat̄/ uerū de his po ſtea/nūc tm̄ admonemus magis ab euidētia ſenſumq; redargui qui plurimum poſt ſtellas alias a ſole credunt in permutandis inferioribus/q̄ q fere nihil eas poſſe con tēdūt/totam hanc ſicut illuſtrationē ita uegetationē inferioris mundi phœbeæ lam padi tribuentes unde nobis per noctem lucerna quoq; lunaris accenditur.

Nota

Caput XI. Quo pacto ſtellæ eadem alias aliter in nos agere poſſint.

VErū demus aſtrologis & nobis quoq; nō id magnopē ꝑnegātibus deflue re a ſtellis oībus aliquid/in nos reſtat examinādum qđ illoꝝ obiectio po ſtulabat:an idē eadē ſemꝑ/an idē quoq; diuerſæ largiant̄/ut ſi nō idē/uidea mus an ex illa diuerſitate uarient̄ quoq; īferiores effectus ꝓprias eē uires unicuiq; ſtellæ p̄ter motū & lumen in q̄rta rōne ꝓbāt ex cæli nobilitate uiribuſq; corporum quorundā quæ a cælo eē putant̄:has itaq; ibi diſſoluemus hic tm̄ ꝓ rōne ipſam ſtel laꝝ afferūt diuerſitatē ut cū ſtella differat a ſtella:ſintq; oībus lux motuſq; cōes hē ant neceſſario p̄ter hæc ꝓpria quædā q̄bus īuicē differāt: ſed Paulus dixit ſtella dif fert a ſtella claritate qđ igr̄ ſi queadmodū cū ſit oībus circularis motus cōis/ita diffe rūt motu ut hæc uelocius/illa tardius moueāt̄ (q̄q̄ nec hoc ipm̄ cōcedat̄ ab ōibus pariter ſi de luce ut.ſ. de luce cōueniāt/lucis cōditionibus differāt: dū cōpactior co pioſior/contra rarior uel tenuior lux unius ſyderis q̄ alterius:erit.n.q credat plus a ſphæra ēt ſua/ſtellā/q̄ a ſtella ſtellā eē diuerſam nec aliter tm̄ illa differunt q̄ raritate dēſitateq; qđ ſi recipiat̄ cōſequēter putabit̄ nō aliter eoꝝ actionē ī nos uariari/q̄ ut quæ dēſiora/maiora ꝓpinqora/plus ea lucis/plus caloris effūdāt/minus quæ rario ra/minora/remotiora/deniq; idē eſſe ſpiramē ab oībus calidæ lucis lucidiq; caloris: unde ſalus/uita fomētūq; corꝑibus tārūq; differre/ꝙ ab aliis tenuius:ab aliis exube rātius:ab his cominus.& ab illis eminus inſpirat̄.Cæteꝝ de eadā ſtella qđ decerne mus ꝓ ſui motus ꝑpetua uolubilitate: porro ſnīa ꝑipatheticorū eſt ſtellas nō muta re q̄litatē/ſed locū p̄ter lunā quæ lumine fulgēs mutuatitio ꝓ ſuis ad ſolē cōnerſiōi bus plus minus idētidē illuminat̄.Quare ꝓ uerſura quā fecerit a ſole lumen nobis uberius partiuſq; refundet & cū lumine ſuo calorē:ſic deſtituit fere nos ī nouilunio parte qua nos reſpicit deſtituta lucibus:fouet amplius & calefacit/in plenilunio: ſi cut adoleſcēs magis/minus decreſcēs quæ uarietas in ſyderibus eē nō p̄ōt luce ſta bili ꝓpriaq; fulgentibus: ꝓpterea mutationū fere omniū quæ frequētius accidunt corꝑibus/ſi q̄ cælitus cā ſolet eſſe de luna q̄a mutabilis ipſa nō mō ſitu/ ſed qualitate ꝓxime nos cōtingit:aliis planetis ſola ꝑ motū locoꝝ mutatio fit unde uarietas influ endi nō alia q̄ ut intētius remiſſiuſq; nos afficiāt/quatenus huc illuc migrantes fiūt

Paulus apo.

Opinio

Quid ſen ſerint pe ripatheti ci.

nobis ꝓpinquores/& remotiores. Duplex aūt illis motus/uniuerſalis & ꝓprius:ue hit ad nos illa quottidie motus uniuerſalis ſupra terrā extollens:eripitq; quottidie ducens ſub occaſū.unde primū diuerſitas agēdi/ꝙ de faſtigio fortiſſimos radios eia culanť qa rectiores cadūt ad ꝑpendiculū/quare quanto magis culmini ꝓximāt/tan to potētius nos afficiunt quāto magis inde deſcēdūt/imbecillius: ſub terram merſi

An ſtellæ ſub terrā merſe in nos aliqd poſſint

poſſint in nos aliqd nec ne diſcutiēdū. Nā cū ꝑpe finitorē nōdū plane nobis eripi unť/poſſunt aliqd certe/licet ꝑ exiguū/radiis adhuc ad nos ex obliquo ꝑuenienti bus. Cæteꝝ cū terræ latebris penitus larēt & a nobis longius auferunť/ſi nihil poſ ſe credidero/ſenſus ſuffragabitur rōne nō repugnante:ſi quidē credi qui pōt aliter: Si ueꝝ qd hactenus defendebamus nihil ad nos a cælo niſi luce uehēte ꝑuenire.

Auicēna Albertus.

Quod Auicēna quoq; dixit in libris metheorologicis lumē uocās uehiculū uirtu tū oīum cæleſtiū:& Albertus in libro de ſōno uigiliaq; confirmauit:quo circa ſicut lumē ad nos tūc nō ꝑtingit/ita nec ulla uirtus utiq; ꝑtinget: ſolū ſolē: ad eē nobis & nocte dicemus eā ob cām ꝙ ſororē uicariā faciēs ꝑ impreſſum illi ſplēdorē nobis af fulget/niſi forſitā illud quoq; dici poſſit cū ſit aer iſte ſuperior inferiori cōtinuus/de ſolis ibi ꝑñia non nihil iſtū quoq; aerē ſic foueri ut futurus frigidior ſit ſi nullus oī no ſol/nullā aeris ꝑtē illuminet:ſed hoc ipſū ſi qcq̄ ēē q̄ ſit fere nihil oculi tractatuſq; renunciabūt aſtrologi ſi quas ſibi ſomniauere uirtutes qbus tota terræ moles nihil obſtar ſaltē nec in ſomno ſic delirētur nō cōcedāt has uirtutes īprimi nobis purius & efficacius cū ꝑ aerē tm̄ ambientē nos effunduť q̄ cū brutæ terræ dēſiſſima craſ ſitudo tota illis eſt ꝑforāda.qd̄ qñ nō cōcedūt qs eos defenderet ab iſania: putāt.n. ſyderum uires duodecimo loco qui ſupra finitorē ꝓximus orīēti ſeſe tollēs una tm̄ māſione diſtat a ſummo torpidas & ceſſatrices & ībecillas:eaſdē imo terræ uigoris & efficaciæ plurimū hr̄e:ſed eoꝝ errores poſtea/nūc tm̄ qd decerni debeat ex rōne tractamus:diximus de motu uniuerſali:Motu ꝓprio planetæ nūc ad auſtrū feruń nūc ad aqlonē/qd̄ & facere ſtellæ creduń hærentes/i unioꝝ ſniæ:facit idē ſol nō ꝙ ab occupata ſemel orbita deflectat/ſed ꝙ illa obliqua nunc ꝓximū eū nobis/nunc remotiorē reddit:ꝓximū in aquilone/ remotū in meridie/ unde alia naſciť uarietas influēdi/ſiquidē maior efficacia radiis inclinātibus ad nos/minor ſecedētibus uer ſus auſtrū præter hæc aut ſimilia his quæcūq; cogitanť in actiōe ſtellaꝝ diuerſitas uana ꝓrſus & irrōnabilis:q̄lis apud aſtrologos ꝙ eandē ſtellā pro locis duodecim/ ꝓ ſignis quæ prætercurrit/ꝓ ſtellis uel hęrētibus uel errātibus/qbus certa rōne co

Interualla ſyderum aſpectus dici

pulať interuallis quos aſpectꝰ nocāt affici aliter atq; aliter putāt: & diuerſiſſimas ad influendum uires adipiſci/ cōtra quem errorē totus ſe liber ſextus accinget hic tm̄ per initia capitis huius auctoritatē illis ꝑiparheticoꝝ obiiciemus negantiū ī ſtellis mutationē aliā q̄ ſitus præter q̄ ī luna:nā ſi mutatione dūtaxat corruptricē & nocē tē excludūt nō oportuit lunā excludi qñ nec ipa ſic mutatur a ſole/q̄q̄ nec a noxiis/ ut uidebimus/aſtrologi mutationibus ſydera liberāt labefactātibus & ſi nō ſubām

An luna recipiat radios alioꝝ planetarū ſicut ſolis.

uires tñ eoꝝ & facultates/ ſed hæc poſtea illdābigat qs de lūa recipiat ne planetaꝝ alioꝝ radios ſicut ſolis appet.n. ꝓbabile ꝑpea ꝙ ſua natura ſuſceptaculū potiꝰ ſcidē tis lucis/q̄ lucida/ſed & oīum īfima uideat ad hoc minus potiſſimū eē parata:uerum nec maioꝝ auctoritas nec ipſe ſenſus accedit ſiqdē coeunte luna cū ſole ſi tūc Iouis aut Martis radiis opponať uñ reddere nobis illoꝝ lumē plenius debet:nihil tñ hr̄e radiorū & lucis agnoſciť.retigimus hāc qōnē qm̄ ſi de cęteris quoq; lumē hauriret: fierēt erga nos planetæ efficaciores hac ēt rōne ꝙ lunæ copularenť/ trāſmiſſa ꝑ eā ad nos uirtute

ad nos uirtute quæ ꝑ ſe minus forſitã huc attingeret. uerũ ſi fieret hoc fieret aliter oĩo q̃ aſtrologi putãt:putãt.n.eius maxime ſyderis ad nos radios lunã traiicere cũ quo ſimul ĩuenit̃.Ego uero q̃to lõgius a ſydere luna digredit̃ tãto plus luminis ſyderis eius cõicari nobis ꝑ eã nõ dubito:tãto minus quãto minus diſtãt minimũ aut certe nihil cũ nihil diſtãt.moueor euidẽti expiẽtia ꝙ iũcta ſoli nec ſol̃ radios ad nos trãſmittit mole corporis eius maxime negotiũ faceſcẽte:q̃to minus igit̃ radios aliorũ & ſolaribus lõge tenuiores/& remotiores a luna: uide q̃tũ fallant̃ q fortũatã diẽ & geniturã eredũt qua luna cũ bñficis ſtellis cõgrediat̃/infortunatã q̃ cũ malis/cũ nõ aliud ſit illis cõgredi lunã q̃ illoꝝ ĩfluxus ꝑ dẽſitudinẽ lunæ nobis ĩtercipi:forſitã aũt & illud hẽt rõnẽ ut ĩ ꝑmutãdis iuferioribus hẽat nõ nihil ꝓrogatiuæ planeta matutinus ꝑꝑeaq; exoriẽs añ ſolẽ ſibi uẽdicet aerẽ priuſq̃ a ſole totus occupet̃.Sed hoc ſi q̄d ẽ haud magnũ hẽre momẽtũ põt.Reſtat examinãdũ an ex mixtura radiorũ noua uis coaleſcat effectrix opis noui qd̃ ſinguli ſeorſum radii nõ efficerẽt.Plotinus negat hãc radiis accidere poſſe tẽpaturã ut eorum coalitu noua uirtus ſiue forma noua diſſultet:puto qm̃ radii nõ corpora ſicut liquores/ nec affixe corꝑibus q̃litates:quaꝝ more nec in corꝑibus ſuſcipiunt̃ ut.ſ.uel inficiãt̃ inde uel ex habitu ſuo quoq̃uo ꝑmutent̃.Quo circa uériſimile fit iſti ꝓbo nõ uſu uenire radiis qd̃ plurimis qualitatibus/ut ex aliq̃ cõcretione ſiue mixtura in aliã formã ex oĩbus coaleſcẽtẽ aliq̃n cõmutent̃:ꝑſertim eum hoc nõ ſine interitu confluentiũ ad idẽ ſimplicium ꝑticulariũq; qualitatũ/ſoleat euenire:quẽ in radiis nõ facile quis cogitabit.ꝙ ſi demus aſtrologis radios cõmiſceri uel calores a radiis ꝓfluẽtes: illud aſſeueramus radios oẽs miſceri ſemꝑ/nõ aũt q̃ſi eſſe aſymbolos q aliis ꝑ eos quos nũc uocãt aſpectus minime fœderentur.quare mixtura præſentis horæ momenti/anni/mẽſis/diei nõ uariat ab alterius temporis radioſa mixtione præterq̃ his de cauſis q̄bus uariari ſydeꝝ actiones expoſuimus:ut ſit aliud.ſ.noctis: aliud diei temperamentum:aliud recedentibus aſtris ad meridiem:aliud inclinantibus ad aquilonem: unde ſola caloris exoritur intentio atq; remiſſio.

Lunæ cõiũctio cũ ſyderibus qd ſignificet cõtra ĩportunitatẽ aſtrologorum

Quæſtio

Plotinus

Caput . XII. Quæ effectuum uarietas in cælũ redigi poſſit & quæ non.

COgitemus oĩum radioꝝ mixtionẽ ĩ aere/ĩ ea ẽ aliq̄d q̃ſi dixeris ſubãle/aliq̄d q̃ſi accñtale:ſubãle ẽ eẽ unũ lumẽ ſiue unũ calorẽ ex oĩbus cæli luminibus uel cõgregatũ uel reſultãtẽ: & hoc q̄dẽ ꝑpetuũ & ĩmutabile ẽ. Sed ꝙ hic q̄dẽ radius ĩ eo nũc fit ĩtẽtior/alius ſit remiſſior accñtale ẽ/mutaturq; ſubinde ꝓ cæleſtiũ corpoꝝ iugi mutatõe.Rõ diſtinctionis iſtius nr̃æ facile patet.&.n.in cælo qd̃ ſcimus huius caloris eẽ pricipiũ/aliqd̃ ſubãle dici põt:ſicut ſubãlia dicimus eẽ quæ ſubãm rei/cõſequũt̃ ĩſepabiliter/talia ſũt ĩmarceſſibile corpus/ & primũ oĩum corporũ circularis figura/motus ĩ orbẽ:& cũ ſuo calore lumẽ oĩa uegetans:& ſi q̄dẽ ꝓprias hñt ſydera ꝑtãtes ſunt illę ẽt uices ſydeꝝ ſubãles.Eſt aliq̄d rurſus in cælo & ſtellis ſicut uariabile/ita accñtale/ut ĩ oĩbus aſtris ſola mutatio ſitu:atq; ĩ luna uiciſſitudo lucis:ꝙ igit̃ ĩ mixtura ẽ radioꝝ ſubãlia cæli cõſequẽs/dicimus ſubãle: qd̃ accñtalia accñtale/ut cõplecti q̄dẽ ſaturniã ꝑtãtẽ & iouiã & ſolarẽ cæteraſq; ſimiliter ſubãliter ſit ĩ ea.ſed has hr̃e ĩtentiores uel remiſſiores illas ꝑ radioꝝ uarietate accñtaliter dr̃.Adiutus igr̃ Socrates iſta uirtute ſuꝑiori quæ nõ ẽ uirtus utiq; mutabilis/ alioq̄n ſemꝑ nõ adeſſet agentibus oĩa cãis ut adeſſe cõſpicit̃ adiutus in q̃ ab ea gñat hoĩem q̃tenus hõ ẽ.& hũc hoĩem q̃tenus hoc ſemine & ex hac materia gñat:q̄re ad hãc effectus ſubãlẽ cõditionẽ ſiue naturã ſiue caracterẽ ĩdiuiduũ ſpectes indifferẽs

In mixtione radioꝝ aerea ſubſtantiale qd ſit rurſus & accidentale

quælibet conſtellatio eſt:ꝙ uero ex conſtellationis diuerſitate/ hoc eſt uario ſyde-
rũ ſtatu hitudineq́ ad terrã plus minuſue caloris in aerẽ effunditᷣ: & ꝑ alia radioꝝ
mixtura noua calidæ lucis ꝓportio mẽſuraq́ diſſultat hoc ẽ ꝙ accñtale in cæleſti-
bus accñtalẽ quoq́ ĩ effectis rebus facit diuerſitatẽ ut ſiqs dicat in plenilunio fieri
meliorẽ cõceptũ & creſcẽte luna plus augeſcere fœtũ:& ſub tꝑato cæli ſtatu meli-
Nota us affici ſemina ꝑpeaq́ meliorẽ quoq́ ſobolẽ ꝓcreari hoc genus illa diuerſitas q̃ de
cæleſtiũ uaria põne ĩ ſubſtãtiis generãdis eẽ põt: quã accñtalẽ dicimus & aduẽtitiã
qm̃ ut declarauimus ipſa ꝓpria ſubãliſq́ nota cõcepti fœtus de ſuo principio ꝓxi-
mo ſubãliq́ materia ſua depẽdet/tũ ad accñtales quoq́ ꝓprietates plus accñtia ſe
minis & materiæ faciũt:utpote cognatiora ꝓximiora ĩtimioraq́ q̃ extrinſeca diſpõ
Ariſtote. aeris ãbiẽtis:id qđ experiẽtia quottidie manifeſtat/ita ut ſiqs pro parẽtũ ſeminibus
filius nõ effingatᷣ/& inde ducat ſuã ſimilitudinẽ monſtris enumerãdũ dicat Ariſto.
Proĩde nihil nobis obſtiterit uniuerſales tm̃ cãs ſydera faciẽtibus & effectus diſtin
ctionẽ quærẽtibus a cã ſecũdaria/qđ uaria ſyderꝝ diſpõ ꝑ mutatõibus aeris corpo
rũ uel genitoꝝ iã uel gñandoꝝ uariare diſpõnẽ aliquo mõ poſſit/qñ ut diximus hęc
accedẽs extrĩſecus & gñalis ualde mutatio eſt. Ea uero quæ ꝑtinẽt ad ſubãm ꝙ q̃li
tates ĩtimas magis & ꝓpius a ꝓpriis indubie trahit originẽ:ꝑpeaq́ de cęlo ꝓuideri
nullo mõ põt:& hoc qdẽ uerꝝ ĩ corpis rebus quæ ꝑfecta ſubã ſunt/ quibus oĩbus ad
ſunt efficiẽtes ꝓxiæ cãæ uel qđ illis ꝓportione rñdet ut ĩ his q̃ generantᷣ ex putre-
factiõe & mixtis inaĩatis de qbus ĩ q̃rtæ rõnis ſolutione dicemus. Sed.n.aeris muta
tiões ad calorẽ & frigus hũorẽq́ & ſiccitatẽ nulla media cũ facere cęlũ põt:q̃s ideo
tñ uniuerſaliter facit qm̃ ex ſe tñ ſalubriter calefaciẽs facit cætera ex accñti ꝑ cõdi
tione materiæ ſicut uno eodẽq́ calore dureſcit limus & cæra liquæſcit:& ſub eodẽ
ſole litea dũ lauantᷣ albeſcũt:& lauãtis iteri facies denigratᷣ.Cæterꝝ qm̃ hæc accidẽ
talis mutatio ẽ plurimũ ĩ ea p̃t:id qđ in cæleſti cõſtellatiõe accñtale uocauimus:hoc
eſt ſyderꝝ poſitus & hitudo/uñ uis radioꝝ ĩtẽditᷣ atq́ remittitᷣ: ꝑpeaq́ plus minus ĩ
aerẽ calor ualeſcit.ſ.ob hoc ipſum ꝑ uario ſolis flexu uariãt q̃ttuor ãni tꝑa & oriẽs
atq́ occidẽs:aſcẽdẽs atq́ deſcẽdẽs eaſdẽ fere facit ĩ die q̃ttuor mutatões. Sũt ãt iter
has prĩas corpoꝝ q̃litates:& inaĩata mixta mediũ q̃ſi locũ ſortitæ methęorologicæ
impſſiones:q̃rũ ẽt efficiẽs cã cælũ ĩferiora materia ſũt uñ plus eaꝝ diuerſitas q̃ cor-
poꝝ ꝑfectoꝝ a cæleſti diſpõne depẽdet.Sic ut uere & autũno fere fiũt tõitrua/æſta
te grãdies/hyeme niues & pluuię min⁹ ãt q̃ abſolutę ipæ q̃ttuor q̃litates qñ qdẽ has
facit radius ĩ materiã lapſus ſua uirtute illæ mouẽtᷣ qdẽ radio:ſed de materia ĩferio
re cõcreſcũt.Q uapp ꝑ illius plurimũ cõditõe uariãt:ut ĩ tractatu tertiæ rõnis lati
us explicabimus.At pfectæ ſubſtãtiæ q̃ nõ ſolũ materiã ſed & ꝓpriã hñt efficiẽtem
Auguſti. cãm qcqd(ut ſæpe idẽ repetatᷣ)ſubãle ꝓpriũq́ ſortiũtᷣ/a ꝓpriis hñt cãis cælo p in
nus in q n mobilẽ ſuũ ĩfluxũ ut uniuerſali cã coopãte pmutabilẽ uero non nihil extrĩſecã aliq̃
to de ciui gñalẽq́ ualde mutationẽ faciẽte:de q̃ tñ aſtrologi dicere nihil ẽt pñt: qppe q̃ nec a
tate dei cãis cæleſtib⁹ q̃s finxerũt:nec ab hora natali:ſed ab aliis pricipiis pẽdeat:ut poſtea
hæc quæ declarabimus:nã nũc qdẽ id tm̃ iueſtigamus qd efficiat.ſ.cælũ qd non efficiat.Hęc
ſequũtur igr̃ intelligẽs q̃ diſſeruimus Aurelius Aug.nõ uſq́q̃q́ dixit abſurde putari poſſe ad
inſerit ſolas corporũ drĩas afflat⁹ quoſdã ualere ſydereos nõ aſſeruit:ita eẽ nõ accuſauit tali
ter ſentiẽtes:ſed eleuauit culpã ſic opinãtiũ eã nõ tã abſurdã opiõnẽq́ nõ uſq́q̃q́ ab
ſurdã eẽ ꝓnũciãs id qđ tñ de qbus ẽt corpoꝝ differẽtiis eẽt ĩtelligẽdũ explicaturus
adiũxit:ſicut ĩ ſolaribus acceſſibus & deceſſibus uidemus ipſius ãni tꝑa uariari & lu
naribus

natib⁹ incremẽtis atq; decremẽtis augeri & minui qdã gña rer:ſicut echinos & chõchas & mirabiles æſtus oceani: Hæc illius uerba i qbus nihil uides ãnumeratũ qđ ad pfectæ alicuius ſbſtãtiæ faciat gñationẽ q̃rũ diuerſitates q̃q̃ maxime corpales ad ſtellas referri nõ debere:ſed ꝓximas cãs ſtatim admoniturus adiecit qd tñ ad corpus q̃ corpis ſexus:& tñ ſub eadem poſitione ſyder diuerſi ſexus gemini cõcipi potuerũt.Hæc ibi paulo añ ſupra cõfirmãs eãdẽ ſniam ꝓbauerat Hippocratẽ ex ꝓpriis & ſedariis cãis rõnẽ reddẽtẽ ꝙ duo frẽs ſimul i ægrotarẽt ſimulq; cõualeſcerẽt.Poſſidoniũ uero nõ ꝓbauerat ad cõſtellationis parilitatẽ id referentẽ acceptabilior inqt multo cõiectura medicinalis qm̃ parẽtes ut erãt corpe affecti dũ cõcũberẽt ita primordia cõceptorũ affici potuerũt:ut cõſecutis ex mr̃no corpe prioribus icremẽtis paris ualitudinis naſcerent:deide in una domo eiſdẽ alimẽtis nutriti/ubi aerẽ/& loci põnẽ/& uim aquarũ plurimũ ualere ad corpus uel bene uel male accipiẽdũ medicina teſtat/eiſdẽ ẽt exercitationibus aſſuefacti/tã ſimilia corpora gererẽt/ut ẽt ad ægrotãdũ uno tpe eiſdẽ cauſis ſimiliter mouerent:ad cõſtitutionẽ uero id cæli ſyderũue referre qñ cõcepti ſiue nati ſũt neſcio cuius ſit inſolentię:Hæc nr̃ Aug.cuius ipſa uerba prætexuimus:ꝙ multi id tm̃ ex eo intelligẽtes uſurpatũ ſæpius a noſtris nõ abſurde corpor differẽtias ad afflatus ſydereos ptinere/putãt opinatũ Auguſtinũ oẽm effectuum corporalium diuerſitatem eſſe a cælo/proindeq; de illis Auguſtino conſentiẽte aſtrologos poſſe uaticinari parũ memores nihil tam dici merito poſſe corporale quam corporis ipſius temperamentum:cuius tamen cauſas in cælo quærentes inſolentiæ titulo taxantur ab Auguſtino.

Hippocrates

Poſſidonius

Capvt XIII. Solem multa operari quæ ab aliis ſtellis fieri aſtrologi putãt.

Prædictorum recollectio

PRimã aſtrologor argumẽtationẽ retorquẽtes i eos declarauim⁹ longa digreſſione/ſed neceſſaria qd in nos ageret cælũ & cæleſtiũ actio qũo uaria ret ſiue ſtellas ipſas ſiue materiã ſuſcipiẽtẽ cõſideremus.Vñ palã factũ eſt eẽ cælũ cãm uniuerſalẽ nec effectuũ diſtinctionẽ præſerti prĩcipalẽ ſubſtãtialẽq; i de eẽ petẽda.Nũc ordine cõueniẽti q̃ſi gradu facto p ea quæ diſputauimus ſecũdæ rõni ſoluẽdæ manus admoliemur qm̃.ſ.deprę̄hẽdit uariari diſpõnes iferior corporũ ad ſolis & lunę uarias ad nos hitudies idẽ aliis de rebus & planetis cẽtẽdebãt eſſe credẽdũ.nã uices inqũt q̃ttuor tpor p ſolares aſfractus & oĩum corporũ ſtatus cũ ex illa uiciſſitudine/cũ ꝓ lũaribus icremẽtis decremẽtiſq; uariat.qd igr̃ duo.ſ.ſunt quæ colligi putãt ex his primũ ut ſicut echĩos/cõchas/oceanũ/corpũ hũiditates/ad curricula lunæ uidemus imutari/gñaliterq; terrenã molẽ ꝓ ſolis ãnua reuolutione pariter & diurna:ita de cæteris quoq; rebus aſſentiamur eas ſtellis euinctas ab illis gubernari.Alter ut mãifeſta ſolis & lunæ ptãs i pmutãda ſublunari materia/cogat idẽ nos credere de radiis alior ſyder/hoc ẽ illis quoq; q̃q̃ occultiorẽ/uĩ tñ ieſſe magnã i pmutãdis rebus & multipliciter afficiẽdis. Nos neutrũ colligi palã facimus qn hæc ipſa quæ ꝓ ſe afferũt/fauẽte potius aliter ſuſpicãtibus/ꝙ priuſq̃ fiat obſeruationũ illar oĩum ex prĩcipiis iã cõſtitutis rõnẽ reddemus/ut pateat ſicut argumẽtis ita nec experimẽtis nos adduci de ſyder efficiẽtia cæleſtiũq; uirtutũ mutatiõe ſen tire aliud q̃ ꝙ hactenus ipſa naturali rõne duce pſcripſimus.Nec interi ceſſabo multas aſtrologor fallacias/multa obiter cor errata ſugillare.Exordiamur igr̃ ab ope ribus ſolis/uariat ãni tpa ſolis acceſſus atq; receſſus.hoc nos ẽt iureiurãdo ſi oporteat aſſeuerabimus.At hoc ipſum zodiaci facit obliqtas nõ natura ſignor hoc eſt nõ ió flagrat in leone ſol:qa ſignũ leonis/aut ſolis domus/aut calidũ ſignũ/ut fabulant.

Perſeuerãtia diſputationis

Q nid ſequtur& qd nõ cõfutet

aſtrologi:ſed ꝙ ī eo ſol cōſtitutus & ꝓximius ad aerē nrm̄ & ꝑ ſexq̄mēſem ꝓximior
añ caleſecerat.alioqn & ī cācro ferueñtiſſimus ē cū nō ſit tñ/ēt apud eos/ſolis domus
aut exaltatio cācer/nec ſit igneū ſignū/ſed aq̄ticum: ſic in arietē fere mūdū īſtauret
floribus euocatis auctiſqꝫ ſeminibus:qa tūc primum rediēs ad nos fœcundū cōmo
dūqꝫ teporē corꝑibus īſpirat.Aſtrologoꝝ uero fabulamētū ē ſolis exaltationē arie
tē eē q̄ſi nō ad alios ꝑp̄los idē in libra faciat arieti aduerſa:qđ apud nos facit ī arie
te.Dū.ſ. hic recedēs accedit ad illos.Totius igr̄ uarietatis quę cū tpe euenit ſola cā
eſt ſolis ad terras q̄s hītamus maior minorue diſtātia: uñ plus minus ab eo caloris
ꝑticipamus:hic quoqꝫ uere tōitrua fiūt: qa cū ꝑuenerit ſol ad arietē diſſoluit̄ aeris
calor̄ hyemalis hūiditas:uñ multa ad aerē ſurſum tollit̄ euaporatio:ſeges.ſ.nubiū:
uñ tonitrua fulminaqꝫ ꝓueniūt.ꝙ ſi aſtrologi quoqꝫ intelligūt quæ iſta demum uel
ſōnolētia uel fallēdi cupiditas: ut q̄ natura illius ſigni hoc eſt arietis oparet̄/arietē

Quare uere fiūt tonitrua.

eē definiāt ſignū ſuſcitās pluuias atqꝫ tonitrua q̄te lunā quoqꝫ ī ariete tonitrua face
re/nō dicerēt ullo pacto ſi poſſent aut uellent aīaduertere id nō ꝓ ſigni eius uirtute
ſed ſolis ad ſignū id ꝓuenietis actōe cōtigere.Pari fallacia ſcriptu a Ptol.ī libris apo

αλφουσ morphea dicitur

teleſmatō lunā in ariete ſi facit morbū pręcipue facere uitiliginē quā αλφουσ grę
ci dicūt uulgo morpheā:in cācro mētagrā quā lichenas græci uulgo īpetigines.in
libra leprā: ī capricorno lētigines: tractū.n. hoc ab aeris ſtatu qñ ꝑ illa ſigna ſol de
fert̄:hoc ē a ueris qualitate quo tpe ſol eſt in ariete: Aeſtatis cū eſt in cācro autūni
cū librā/hyemis cū ꝑcurrit ſignū capricorni.ſiqdē cōditiōibus hoꝝ tēpoꝝ illa mor
borū gñā quadrant.Veri uitiligo quæ facile tūc inuadat occuperqꝫ ſupremā cutē
ob humores ea potiſſimū anni parte redundantes æſtati mentagrā quæ de ſicciore
materia acutioreqꝫ ꝓuenit.Autumno lepra ſiqdē atræ bilis infectio exiſtimat̄ len
tigines hyemi quæ de frigidioribus ſuperātis humidioribuſqꝫ gñant̄ . Extrema igi
tur traditas qđ a ſole fit aerē magis uel minus caleſaciēte ꝓ uarietate ſui ſitus:adſcri
bere ſignis ſub qbus ꝑ ea tpa ſol defert̄.Aut ſi hoc intelligunt quaſi tñ nō ītelligerēt
putare alios quoqꝫ planetas in hiſdem ſignis eadem opari: cōcludamus ſtatā in tpi
bus āni diuerſitatē nō aliūde q̄ a ſolis occaſu receſſuqꝫ fieri pro obliquitate ſigniferi
ꝙ ſi nec æſtates æque feruent oēs nec hyemes rigent pro materiæ pōt diſpoſitione

Quare non oēs æſtates æqꝫ calidæ.

cōtingere quæ momentū habet in aere maximū teſtimonio ſenſus & Ptolemæi:nec
eā ad cælū referre neceſſe eſt/præterq̄ uelut ad uniuerſalē cauſam oīs rei corporeæ
ut ex metheorologicis Ariſtotelis libris intelligere licet:ſic ꝙ in eadē æſtate ſit aliis
diebus calor intētior aliis habetior:nec hoc ipſa tñ exigat poſitura ſolis.mutatio fa
cit īferior uel excitatus.ſ.uētus alicubi/ uel inūdatio pluuiæ:uel hoc genere qđpiā
aliud qđ a nobis ꝓcul ita fieri pōt/ut cām ipſi nō uideamus cuius uim cū effectu ad
noſtrū uſqꝫ cælū redūdantē nihilominus expiamur. Quod ſi planetæ ſunt aliis alii
calidiores:& quicunqꝫ minus calēt poſſunt ex accidenti diſſolutis humoribus nec
aſſumptis pluuias generare nebuliſqꝫ prætexere cælum:unde deficit calor intendi
tur frigus/cōtra qui feruētiores ad ſiccitatē caloreqꝫ cōducere nō abeſt a principiis
nr̄is ut ad aeris mutationē uarii ſyderis dominatus aliquid faciat:mō nō alium hic
dominatū intelligamus q̄ ut nobis proximior aut radiis rectioribus nos illuminat.
Verum qm̄ ſiquid peruenit ad nos a ſtellis ſuperioribus id oīno ꝑtenue eſſe ſuſpica
mur:præſertim quod ad ſenſibiles iſtas ꝑtinet q̄litates:tū cauſæ tēpeſtatum ſi quæ
rantur in cælo plærunqꝫ non inueniunt̄:ſiue de ſtellis ex aſtrologorū ſententia ſine
philoſophoꝝ/ut definiuimus ſentiamus.Videtur hoc totum qđ actionibus lumi
narium

natium detrahit & adiungit/ad materiam potius eſſe referendum/ipſa uero luminaria alterum ſolo ſitu/alteꝝ etiam ꝑmutata luce ꝑmutat/neutrum pro ſignorum natura quæ percurrũt pro locis quibus inſident pro planetis quibus cõfigurant̃ ut ꝑ cõſequentia manifeſtabit̃: quare quod mare ꝑſicum ſole uirginẽ ingrediente fluctibus agitet̃ & æſtuet/præcipue uero cũ ꝑuenit ad ſagittariũ: rurſus placidũ ſit & nauigabile ſole ad piſces delato & ꝑ̃ſertim ad geminos/ cõtra indicũ ſub uirgine & ſagittario tranquillũ ſub piſcibus & geminis nauigaibile ſit/non de qualitate ſignorũ ſed de ſitu ſolis cõditioneq; materiæ ꝓuenit: qđ aſtrologi quoq; confitẽtur/ ꝓinde utilis fuerit nec ſupſtitioſa nauticis obſeruatio hoꝝ temporũ habita maris ratione quod nauigant a q̃bus etiam obſeruati dies q̃bus abſtinendum nauigatione prædicant: ſi quã habent a cælo cauſam/aliũde habere q̃ a ſole non poſſunt: quoniam ſtata de illis & ꝑpetua obſeruatio eſt quare ad ſolem tm̃ referri poteſt: cuius iiſdem tẽporibus eadem fere oĩo ſemp̃ eſt habitudo: ad alias cõſtellationes nullo modo quę nunq̃ eadem iiſdem corporibus inueniunt̃/uerbi gratia: ſuſpecti dies nauticis ſemp̃ Martii primus.vii.xv.xvii.xix.&.xxv. Aprilis ſex q̃ntus.vi.xii.xx.Februarii.ſextus xii.xv.xvii.xix.xx.hac illa inuariabili obſeruatione ſemp̃ utuntur: aiũtq; per hos dies magnas maris plerunq; fieri mutationes uel ad tranquilitatem uel ad tempeſtatem.quare dubii cum ſint euentus/ſecurius agent qui abſtinent/ne forte in malum mutatio eueniat.Hoc igitur ad ſydeꝝ poſituras quas aſtrologi notant obſeruariq; præcipiunt redigi non poteſt/cum per eaſdem anni partes illę ſimiles non redeant/ſed diſſimillimæ: quia illos ipſos dies gubernatoribus ſemper ſuſpectos interdũ innocuos nauigationi fœliciſſimoſq; ꝓnunciabit aſtrologus: & quos illi non multũ cauent periculoſiſſimos/ut eam horam uario ſtatu ſolis atq; planetarum mixta ſe illi agmina repræſentabunt.Quapropter nauta hm̃õi regulas uti ſuis principiis inimiciſſimas non ꝓbabit: quæ cũ diutia experientia & ſublimis artis uſu quotidie cõprobent̃ aſtrologoꝝ uanitatis fidẽ locupletiſſimam faciunt: pñt autẽ duplicẽ hr̃e cãm alterã a ſole.alterã ab aq̃: ut ſicuti nr̃i corpis hũores ſuos hñt ꝑiodos q̃bus mouent̃/ita hẽat ſuos oceanus: a ſole q̃m ſm ſui ad nos acceſſus receſſuſue momẽta & maris & corpoꝝ oĩum immutare diſpoſitionẽ euidẽti fide cognoſcit̃.illud ãt admonẽdũ eẽ lectorẽ oportet hãc tẽpoꝝ uarietatẽ ab his qui rẽ ruſticã & nauticã ſcribũt ꝑ occaſum & ortũ ſtellaꝝ fixarum denotari ut arcturi uergiliarum hyadũ cæterarũq; ſimiliter: nõ ꝙ ipſæ ſint q̃rũ influxus cauent̃ uel expetunt̃: alioq̃n nec aſtrologi hoc dicerent q ꝑ ſe illas præſertim niſi cardines teneant/eẽ uolũt ineffi caces/ſed ut mgr̃is illaꝝ artiũ illr̃atis indoctiſq; uiſibile ſignũ ſit quo tẽpus illud dinoſcat̃ quod neq; ꝑpetuũ ſimul & cõſpicuũ inuenire melius q̃ in emerſu occaſuq; ſtellaꝝ uiderẽtur.Poſtea neq; qđ apud rude uulgus plus auctoritatis & obſeruãtię cõciliaret: qđ ſcribit̃ a medicis ægritudines hyemales æſtate ſolui: æſtiuales hyeme: interdũ & q̃ hyeme ĩuadũt uere: quæue uere decedere ſub autũnũ: & quæ deniq; quocunq; ãni tp̃e fiunt diuerſo teriari: q̃m.ſ.hoꝝ tẽporũ q̃litas diuerſa ꝓ ſolis ad terras uicinitate atq; diſtãtia.Quod ãt de luna dicũt ſub criſmis diebus id uanũ & irrõnale: ſed hoc poſtea cũ de luna dicemus ab eiſdẽ ſolis ꝓgreſſionibus eſt affectio uaria reꝝ cũ expertium uitæ tũ uiuẽtiũ oĩum ſub ĩclinatiõibus cæli diuerſis qđ nõ oẽs eadẽ terræ ferant/& populoꝝ mores hı̃tudoq; corpoꝝ uaria ſit in regionibus uariis: nec præter ſolẽ alias opĩari cõſtellatiões alia ſigna alioſue planetas q̃bus illa loca ſubiaceãt nos oportet/fert̃ ſol ſemp ĩter cãcrũ & capricornũ.Quare q̃cũq; inter circulũ æq̃

Vnde mariũ ſit ꝑturbatio & trãq̃llitas

Nauticis quę utilis nõ ſupſtitioſa tẽporũ obſeruatio.

Duplex põt eẽ cã malitiæ illoꝝ dieꝝ rum.

diąlē & æſtiuale ſolſtitiū habitāt calidiſſimam neceſſario habitant regionē:q uero
ſub aqlone poſiti ſunt cū a ſole plurimū abſint/frigidiſſimā/medii iter hos tempera
tam.Et qm̄ dextra cæli pſ oriēs eſt efficacior ibi uirtus ſolis q̄ in occidentali/hic red
Homo di rō oīum pōt q̄tū ptinet ad cæleſtē cām quæ de rer̄ ꝓprietate ferunt᷑.Nā gēmæ
ubiq̄ na aromata quæq̄ talia hoc gēus plus cęleſtis caloris deſiderāt/ad oriētē auſtrūq̄ ꝓdu
ſcitur cunt᷑ piterq̄ leōes & tygrides elephātes iiſdē terris ferunt᷑:& quæ alia calorē exi-
Meridio gūt aīalia potentē:ut generent᷑/ut uiuāt/& ī ſuo uigore ꝑmaneāt/ſolus hō ubiq̄ ter
nales. rar̄ naſcit᷑ & ſeruat᷑ ob āplā naturæ ſuæ ſub multiformi habitu latitudinē/ſub qua
hō ut differret ab hoīe ui ſpecificę differentiæ uanā dederit tñ aliqbus ēt phīs ſuſ-
pitionē.Q ui igit᷑ meridianā īcolūt ꝑtē q̄to calidiorē aerē ſpirāt tanto ſunt itus fri-
gidiores:q̄re timidi ſunt/effœmīati/& qd᷑ antiq̄ hodiernaq̄ expientia ꝓbat᷑ nati ad
ſeruiēdum.Fiūt.aūt hæc qa calor īmodicus ita corpora elaxat: ut caloris inteſtini
maximā ꝑtē euocet atq̄ abſumat:unde ad ſūma corpis eductus penetraliaq̄ deſe-
res in cute nigredinē in corde relinqt timiditatē.Cōtra/q ſub frigido cælo degunt
Boreales Boreā uerſus aīoſi fortes & cādidi/rōne cōtraria. V traq̄ uero gēs ſiue quæ plurimū
eſt ſub ſole:ſiue quæ lōgius dimouet᷑ ab eo par̄ hūani hēt:& par̄ ſociabilis ē ob ca
loris & frigoris exuperātiā:ꝑ quā a mediocri recedit tēperamento/ī quo nr̄a natu-
Error ra potiſſimū ſita eſt.Sed & utraq̄ gens īmanis & agreſtis cū ob eā quā dixim᷒ cōem
aſtrolo- cauſam:tū altera qdē qa ferox/ altera qa meticuloſa.Non igit᷑ qd᷑ aſtrologi græci
gorum fabulant᷑ qa extremis climatibus noxii planetæ Saturnus Marſq̄ dñant᷑:ideo po-
græcor̄: puli illi īmaniores:nec quia meridianis Saturnus:ideo timidi & uitæ breuis:qa ue
ro Mars aqlonaribus ideo bellicoſiores.Figmentū hoc in quo nec cæteri concor-
dant aſtrologi qui non præficiunt Martē aquilonaribus:ſed lunā. Nos nec Marte
utētes neq̄ lunā propriā ex ſole reddimus rationē cōditionū utriuſq̄ gentis:quam
præter aliā ſomniare ſibi nugalis potius eſt q̄ philoſophi.Dñatur ut dicūt etiā Sa-
turnus in india:& tñ ibi lōgæui ſunt:cur igit᷑ breuiæui meridionales ob Saturni fri-
giditatē exuberantē:cur timidi:᷑ nā & ibi gignūtur ferociſſima bruta/licet oīa tñ in
Ariſtote- ſeptētrione ſcribit Ariſtoteles eſſe uiriliora.ſed humana mediocritas extrema æger
les ī libris rime patitur & qua rōne uētres hyeme calidiores q̄ æſtate/ita illi ſub nimio ardore
animaliū ītus frigeſcūt/uixq̄ exacto uitæ āno trigeſimo ſenectute cōficiūtur:ut narrat Aui-
Auicenna cēna.Aqlonares ſub gelida ſede penitiſſime feruēt in principibus mēbris concluſo
calore multoq̄ ſanguine & groſſiore/tāto auſtralibus robuſtiores/q̄to illi ſpirituū
ſanguiniſq̄ ſubtilitate īgenioſiores euadūt medię nationes/nec īopia ſanguinis/nec
craſſitudīe hebetes ſicut prudentiores & ſapientiores ita facti ad principandum:&
ut ſic dixeri magis hoīes ſunt.Hæc de cæleſti circulatione generalis uarietas inco-
larum terræ cui peculiares admodum multæ ex ſublunari diſpōne terrarum aeris
& aquæ dū alia.ſ.uel paludibus in uia/ uel ſtagnantibus aqs regio ſemimarcida ne
bularum idētidem caliginoſis noctibus obſidet᷑ alia uentis peruia aſpitatibus/uel
editior mōtibus. Tenui iā te his plus q̄ oporteat trāſeunt hæc a terris ad aerē & hēt
Panætius ipſe aer ex ſe ſuas ꝓprietates alias.ſ.aliis locis ut Panętius ait nō de cælo petitas/ſed
de ſuis principiis habuit/& ſuas:q̄ qdē diſcrimina in afficiēdis corporibus plus mi
Vnde in- nus aere poſſint in ābiguo eſt ꝑmutare hæc habitatores ipſis ſtatim ſuis afflatibus
geniorū patet per ea quibus ueſcunt᷑ quæ pro ſola aquar̄ aeriſq̄ cōditiōe uel noxia uel ſa-
& morū lutaria fieri nemo eſt q neſciat.hic pria ob cæleſtē a ſole īpreſſionē corporum eſt di
uarietas diuerſitas quā alia ſtati de uictus rōne cōlegtur.At īgēior̄ morūq̄ uarietas & a cor.
poris habitu

poris habitu pēdet/& ab educatiōe aſſuetudinis fundamēto/quæ naturæ uitibus
ꝓximat. Accedūt leges ꝗbus in ea re plurimū eſt momenti adeo ut feras nationes
manſuetiſſimas reddere ſi rite ferant/& contra fortiſſimas eneruare & ex optimis
reddere malas ſi ſunt malæ faciſlime pn̄t/unde arbitrii libertas contra oēm naturæ
neceſſitatē euidētiſſime declarat: Infames olim galli fuere amoribus puerorum/ſi
Ptolemæo etiā credimus & Ariſto. qđ ita nūc ſcelus beneficio chriſtianæ legis/&
ſanctiſſimi principis Ludouici regis exhorrēt ut ſub cælo nulla natio magis. Nec
tamē oportet unius populi niti exēplis/cū orbis fere totius/euangelica prædica-
tio/mores/& inſtituta mutauerit/quæ a primis fuerātredita. Pōt aūt ad artes magi-
ſteriaq; capeſcēda regionis qualitas multū quāq̃s. ſ. primū ſortiatur ut uel merca-
turæ nauigationiq; ſe dedat opportūa mari ciuitate: uel litteris academiæ ꝓxima:
uel militiæ ſi infeſtis finitimis/aut ciuilibus intus factiōibus agitet. Sūt quos fer-
tilitas copiaq; deſides homines & uoluptarios facit exiguitas atq; ſterilitas laborio
ſos īduſtrios diligentes: uerū. n. uero dicet aliq̃s forte aſtrologoꝝ nos hæc nō nega-
mus ſed aſſerimus recū ac prædicamus: uerū eē præterea locis alias ꝓprietates/ex
uidelicet priuatis īfluxibus peculiariq; cōſtellatione cōtēdimus pro trigono: pro
planeta: pro ſigno cui regio ſubeſt: pro cæli diſpoſitiōe ſub qua ciuitatis iacta fun-
damēta/ſub qua eius imperiū/aut rex/aut tyrānus īuaſit Vera igit̃ ut ſint quæ tu di
cis non ſeq̃tur ut uera quoq; nr̄a eē non poſſint. Sed nec ego ex his quæ cōmemora
uī egregiſſimi diuīatores illud cōfici puto ut nō poſſint eē quæ fingitis: ſed ut in-
telligamus ita plene ꝑ ea quæ diximus cām reddi poſſe omnifariæ diuerſitatis & lo
corum & gētiū/ut quærere alias cauſas minime neceſſariū ſit. Nā quas uos ſupra
aſtrologi introduxiſtis & falſas & fabuloſas eſſe ſequētia demōſtrabunt: uerum diſ
putantibus nobis aduerſus ea ad quæ populoꝝ regionūq; ipſi diuerſitatē refertis
futurū erat ut quæreret aliq̃s quænā igitur eſſet cā tantæ uarietatis/ꝓinde prius q̄
falſas euerteremus ueras demōſtraſſe cās oportuit ut hic illa ueſtra non neceſſaria
ītelligant̃/quæ poſtea ut ficta & īpoſſibilia redarguētur. Sic nec cæli illū uiuificū
calorē de quo ſupra tā multa diſſeruimus: nec ſolis efficatiā ideo ītroduximus ut ue
ſtra cōuelleremus: nec illud itē ex ſyderū ad nos diſtantia propinquitateq; radios
intēdi atq; remitti. Sed priuſq̄ commētitias ueſtras nugas refelleremus. oſtendere-
muſq; abſurdiſſime mutationē pro locis ſignis aſpectibus ſyderæ poteſtatis: a uo-
bis fingi notum facere uolui. quicquid cæli uis efficit in nobis auctoritate philoſo
phoꝝ/teſtimonio ſenſus/iudicioq; rationis id totum ꝑ cōem influxum luminis ſalu
berrime calidi de ꝑpetuo moto corpore iugiter emanātis fieri ſufficiētiſſime poſſe.
Quare alias fingere uirtutes ſeu ſtellares īfluxus ad corpora eſſe ſupfluū poſt quę
deinde facilius declararet̃ quas uos finxiſtis credere nō iam ſupfluū eſſe ſed īſanū.

Exēplum de gallis

Q ualitas regionis multū facit ad artes capiēdas

Reſponſio aſtrologoꝝ

Cōfutatio.

Cap. XIIII. Lūæ uis qūo uariet̃: & dies quoſdā lūæ uera ſupſtitōe obſeruari.

OStēdimus ex operibus ſolis aſtrologoꝝ dogmata nō neceſſario probari.
Idem de operibus lunæ faciendū. Ptolemæus in apoteleſmatis lunā dicit
ab interlunio quouſq; diuidua ſit humiditatis amplius effectiuā eſſe inde
ad plenitudinē uſq; caloris: a plēitudine ſiccitatis donec itē ſit diuidua: tū
ad coitū uſq;/frigiditatis. ita illam in prima orbis ſui q̄dra ueris & aeris ī ſecūda ęſta
tis & ignis: in tertia autūni terræq;: in quarta hyemis atq; aquæ naturam habere: &
horū qualitates temporū in corporibus tūc maxime excitare. Per bella magis iſtæ
diuiſio/q̄ naturalis & uera: quādo quidē caloris iſta cōditio/ut cū eſt debilis/humi-

Opinio Ptolemæi de opatōib' lunæ.

ditatē nec moueatur:ut q̄ ſcilicet uix ſentiaṫ cū efficaciæ nō nihil habet/ſoluere ado-
tiatur ſoluatq; diffuſus quo potētior eſt niſi eatenus inualeſcat:ut q̄ fluere facit hu
miditatē/abſumat:nā exſiccat tū ille nō humectat:At lunæ calor utpote ualde te-
nuis/haud ita unq̄ intendiṫ/ut exſiccet:ſed intra fines eos excreſcit/q̄bus humefa-
cit corpora calore/nō arefacit:quo fit:ut quo plus luminis habet luna/plux efficiat
humiditatis ueluti & plus caloris:inuicē ſicut lumine deſtituiṫ/ita pariter & hūe-
facit minus:& calefacit.potius ergo ueris naturā qualitatēq; ſequeṫ a primo qua-
drangulo ad pleniluniū:q̄ ab interlunio ad quadrangulū ipſum primū ſiquidē ue-
ris natura humida definiṫ:nec pōt a ſecūdo quadrangulo ad coitū hyemē repræ-
ſentare:autūnum a plenilunio ad ipſum quadrangulum:ſiquidem autūnus ſiccus-
hyems hūida eſt:luna uero poſtq̄ fuerit plena donec ſemiplena ē humefacit:& ide
ad coitū uſq; deſiccat/ut ſcilicet eius humectatione ceſſante:quaṙ tū etiā duratura

Ptole.in lib.cētū enūciatorum

ligna cedūtur:Multo igiṫ rectius ipſe Ptolemæus in libro centū enūciatoꝝ dixit a
primo lunæ quadrāgulo(ex quo ſcilicet a cōgreſſu ſolis abſceſſit)fluere corporū
humiditates ad ſecūdum uſq; quadrangulū in reliquis uero tēporibus decreſcere.

Expimēta

Q uod quidē præter rationē quā diximus ipſa quoq; experimēta teſtanṫ:nā creſcē
te luna humidi fit acceſſio decreſcēte fit īminutio.quia nō lucis tantū hoc qualitas
ſed motus eius quoq; ad augmentū uel decrementum/operaṫ:quo circa cū ſole di
greſſa incipit exoriri donec media illumineṫ/plus humefacit calefacitq;:q̄ cū tantū
dem poſſidēs luminis ſecūda dichotoma tēdit ad cōgreſſum:quare ſcilicet illic lu-
mē augeſcit/hic deficit.hæc ē tota lūaris aſtrologia:a medicis:ab agricolis:a nau-

Cur creſcētis lunæ tēpus plātatiōi cōmodū

tis utiliter & naturaliter obſeruata.Nā in uniuerſum quidē plantationi cōmodum
exiſtimauerūt tēpus adoleſcētis lunæ/q; largiore ſemīa humore cibata/ipſa quoq;
uelocius adoleſcāt:decreſcētis uero cedēdæ materię quoniā tū oīs materia ſiccior
atq; attenuatior eſt:quare nō tam facile marcet carieq; cōſiciṫ.Cōtra ſi qua tollitur
luna lumīe aucta quare tūc hūor exuberat/facile putreſcit atq; corrūpiṫ.Q uapro

Cur decreſcētis materiæ cedēdæ

pter iure laudat Heſiodus nonā lunæ diē arboribus cōſerēdis ſicut & decimā terti
am:q̄m ut ait Plutarchus īſita uis radicibus plenior iā lumīe ſpargiṫ:eādem īcōmo
dam ſeminibus iaciēdis/facit quod iactū ſemē pluuias magis deſideret:ut cōputre-
ſcat & germinet.Porro decimāſextam negat idoneā plātatiōi q̄a deficiēs lumē ger

Verificatio quorūdā dictorum Heſiodi Plutarchus

mina ſatis nō euocet.quare quod Virgilius dixit ſeptima poſt decimā fœlix & po-
nere uites:& quæ ſequūtur:haud ita poſſit inteligi ut decimāſeptimā diem ſignifi
cet:nā hæc uitibus ponēdis minime fœlix lumine deminuto.Sed aut primā ſepti-
mam quæ ſit poſt decimā meliorē ideſt decimāquartam iudicauit/qua & plena lu
na nō īfœliciter uites ponūtur:aut quod rationi cōſonat magis duos dies laudauit
ſeptimā & decimā/ſed decimā magis:quare poſt decimam inquit ſeptima fœlix eſt.
Sic.n.ſe res habet.Siquidē die ſeptima luna diuidua ſatis caloris humorūq; radici

Declaratio cuiuſdā loci Virgilii

bus plantaꝝ ſuppeditat:ſed idem facit uberiuſq; dies decima.Oīo decimaſeptima
præterq̄ imperite & falſo/denotari nō potuit:cū ſit illa nō ponēdis arboribus ſed ce
dendis magis idonea:quod Heſiodus quoq; tradit.ob eā ſcilicet quā diximus cām
humidi decreſcētis.Q uare tūc ædificandis nauibus ligna paranṫ:quas oportet p
ennare diutius.Q uod aūt tūc quoq; cōportari fruges in areā iubet græcus poeta

Proclus

hāc habet rationē:ut ſcribit Proclus/q; ſoleant poſt pleniluniū uenti ſuſcitari q̄bus
a grano palea ipſa/glumaq; diſcrimineṫ.Sicut autē in his diebus opeꝝ cauſa & ra-
tio facile cognoſciṫ:ita poſſunt alii lunæ dies certis operibus eſſe cōmodiores ratio

ne nō ita

ne nõ ita manifeſta:licet de naturalibus illis quoqꝫ quæ diximus principiis orta. Si quidẽ tanti luminis portio cũ re aliqua cõſonare põt congrua porrione/ quæ diſſonabit ab alia: quo forſitan genere illa ſunt ꝙ caſtrari Heſiodus ſexta luna præcipit agnos; octaua boues & ſues. duodecima mulos ſextã & decimã ſextam maribus gignẽdis opportuniorẽ ꝙ̃ fœminis: decimã uero fœminis: ueꝝ magis caſtrari uitulos autũno luna decreſcente iubet/ ratione nota: quare emaſculãdis metuũr fluxus humiditatum/ ꝓpterea & ſiccũ tempus/ & ſiccã lunã deſiderat. qua de cauſa caſtratũ ꝓhibẽt ẽt multa potione: ſic euidens rõ cur ſextam & decimam ſextã maribus gignẽdis opportuniorem ꝙ̃ fœminis dicat Heſiodus: fœminis uero decimamquartam: qm̃ ut eſt ſæpius repetitum a nobis: creſcit humor cum lumine. quare plena luna ſtillabunr excrementa generationis humidiora/ unde proles fœminea magis ꝙ̃ maſcula. Ad hunc modum alia rediges ad naturales cauſas ab Heſiodo rradita. qui tñ non nulla licet admodum pauca/ miſcet ex uetere ſuperſtitione: ſed nihil uſquam quod aſtrologis faueat gubernatores. Item ex his uicibus aduenticii luminis in luna dies multos citra ſuperſtitionem obſeruare utiliter poſſunt: qñ plurimum p̃r illa uariatio lucis in aeris habitu permutando: quare prudenter in nouilunio & plenilunio nauigationibus abſtinent: qñ per hæc ſolent tempora tempeſtates plerunqꝫ ſuſcitari. Ipſi quoqꝫ medici recte conſulunt ægris dies obſeruantes in auctu crementoqꝫ lunæ ne fluentes plus minus eos lateant humiditates/ in affecto præſertim corpore/ quod propria ui deſtitutum: magis ſit opportunum iniuriæ peregrinæ. Nam gr̃a exempli adoleſcente luna uenã icidere. Cõtra uentoſare deficiẽte potiuſꝙ̃ adoleſcẽte: rõnẽ forte habebit. cũ inciſio uenæ expellat uẽtoſa atrahat. Q uaꝫ ebulliẽtibus expẽſiſqꝫ ad extrẽa corpis ꝑ initia mẽſis humoribus plus forte ꝙ̃ oportear attractæ materiæ educerẽtur: niſi qs dicat artis opera ſemꝑ eẽ fœliciora quę cũ naturæ ꝓgreſſione cõcordẽt. Sed hæc medicoꝝ iuditio relinquanꝫ. quæcũqꝫ uero præter hæc obſeruauerint ea uanitatẽ habẽr manifeſtam: ut ſequẽtibus patefiet.

Expoſitio ſñiæ Heſiodi

Nautæ

Medici

Caput XV. Aeſtus maris in aliam cauſam ꝙ̃ in lunam referri poſſe in ꝙ̃tam & ſi referantur nihil inde iuuari aſtrologiam.

DE fluxu maris atqꝫ refluxu multiplex qõ eſt cum oĩbus uideaꝫ hoc a luna procedere. Adelandus ex opinione ſaracenoꝝ cauſam acceſſus maris atqꝫ receſſus hanc & narrat & probat. Nam cum ipſa inquit maris ſibi brachia puta quæ interiecta rerræ dirimit moles/ obuiare atqꝫ confluere impetu concito ꝓperent: ſirtũ montibus interpoſitis tũ ipſius terræ ſitu: ut ab eodẽ curſu/ dũ deficiũt referanꝫ utqꝫ inde quo & p̃nus & naturalis impellit motus: loci ipſius poſitu reuocenꝫ. Luna uero in cã nõ eſt: alioquin eueniret hoc idẽ in maribus torridæ zonæ uicinioribus: cũ nec magis abſint a luna: ut quãobrẽ illius uim nõ ꝑſentiãt nec humide minus undæ natura putanꝫ: & tñ nulla ibi reciprocatio: quare. ſ. deeſt cã quã diximus cõcurrentiũ ꝑtium/ mole terreni ſitus hiantiũ. Hæc illius ſñia non magnopere abhorrens a ſimilitudine ueri: qñ naturali ꝓpenſione ferunꝫ elementi cuiuſqꝫ partes ad ſuam integrirarẽ. Q uid igiꝫ miꝝ ſi diſcluſæ loco terris interiacẽtibus p̃tes oceani/ dũ concurrere geſtiunt/ littora feriant accedentes: & obiectu repulſæ pariter retrocedãt: qua cã ſublata (quod in auſtrali pelago euenit) uidemus hos æſtus nõ apparere. Ita quiſpiam dixerit hunc accedendi recedendiqꝫ modũ naturalẽ eſſe aquæ nõ quatenus aqua eſt: Sed quatenus ꝑtes habet elemẽti principalis/ obiectu molis terrenæ direptas & ſeparatas. Q uæ rõ ſi cui nõ ſatiſfacit/ audiat

Vide rõnẽ Adelãdi ꝑ ꝙ̃ ueriſimilem

Alia opinio.

aliá:cõfitentur aſtrologi nõ euenire tales recurſus in oĩbus aqs etiá marinis:ſed in
his tantũ quaꝝ terra ꝓfunda dura mõtibus crebris aſpera & inæqualis:aqua uero
multa:quæ nec adiectu fluminũ creſcit:nec digreſſu deminuiť:ſed diuturnã ibi tra
xerit ſedem dẽſitudine ſpiſſa:Quo circa cõceptaculũ fiat(alũnaqꝫ uapoꝝ multoꝝ
nec tenuiũ:nec facile difflabiliũ:qui de ſuis parẽtibus hoc eſt aquoſa terra aq̃ ter-
roſa: deqꝫ cæli calore ducũt amaritiẽ illã notã atqꝫ ſalſuginẽ: has qm̃ cõditiones &
fontes:& flũina:ſed & maria quædã nõ hñt:ideo ĩ illis dicũt hos æſtus non appere.
Poterit ãt cuipiã hinc apparere ſatis apta & ſufficiẽs cã marinæ reciprocationis:ſi-
quidẽ de tali terra & aqua uapores idẽtidẽ q̃les diximus uentiqꝫ ſuſcitanť:unde in
aqua fit uẽtus atqꝫ tumultus:præſertĩ ꝙ ex motu ĩpulſuqꝫ iſto:& uapoꝝ admixtiõe/
caleſcit:quare locum quærit ampliorẽ quo ſe diffundat.Accedit quaſi tertia cauſa
motus/reflexio uentoꝝ uellicantiũ aquæ ſumma ad ĩfernas illius partes:qui ſpiran
tibus inde uẽtis ĩplicati:proruũt aquas in ſupna conati:tum aquæ neceſſario dum
eructuãt/abũdant/tumeſcũtqꝫ & reiectę pariter/& pulſæ:Reuolutæ propriã faci-
unt acceſſionẽ.Rurſus ubi uis illa diſſolutis uaporibus cõflameſcit:ſubſidũt atque
ſternũtur:& in anguſtiis ſe cõtrahentes ab occupatis locis abſcedunt:quæ uapoꝝ
uentorũqꝫ generatio/pro natura maris:ſicut ꝑpetua ferme eſſe ꝑpetuaqꝫ diſſolutio:
uideť iugis reciprocationis cauſa ſufficiẽs.Vnde redit frigida quæ prius tepẽs ad-
uenerat: quod ſignificat nobis Adelãdus.Et poſſunt quidẽ tuentes iſtã opinionem
rationem reddere:cur maiora quædã maria non reciprocẽt:licet adſint:& uenti &
halatus:fit enim etiã illis idem ſane effectus.ſed pelagi uaſtitas littorumqꝫ ſummo
tio ſpeciẽ tollit acceſſus atqꝫ receſſus:ut id potius uideať benedictum:aquas uideri
hoc:q̃ alternãtes:hoc eſt fluctuantẽ potius æſtũ q̃ reciprocantẽ.Quæ ſi rõni cõſo
nãt naturali:ſi conſonãt expimentis:cur paꝝ ꝓbabilia iudicari debẽť:aut cur ne-
ceſſariũ præter has cauſas addere lunæ motũ ſecum aquas:deorſum etiã ĩ ſublime
trahentẽ:præſertim cũ non illa reſpondeãt quæ reſpondere ſit neceſſe:ut cũ aucta
lumine luna:cũ uelocior curſu:cũ ꝓpinqor terræ:cũ declinãs ad aqlonẽ a uia ſolis:
cũ in ſignis aqlonaribus poſita:tũc uberiores fiãt acceſſus.Contra tenuiores cũ ſe
aliter habet q̃ dicebamus.Porro non uidetur quid ita ſentiẽtibus obiici poſſit/præ-
ter ipſam aquarum tam in aſcẽſu q̃ in deſcenſu cũ luna cõcordiam:Quæ(ſi uerum
Aboaſar quod fateť Aboaſar)neſcio quo pacto uel ipſa ſatis obiici poſſit.Scribit.n.non eã
dem ubiqꝫ eſſe acceſſionis initia atqꝫ receſſus:etiã ubi nulla de finitore uarietas:ſed
interdũ uſu euenire:ut quo tẽpore quodam loco recedũt aquæ:alibi tũc acceſſum
aggrediãť.Nec ipſe diſſimulat hoc plurimis cãm præbuiſſe ſuſpicãdi motus illos
a lunæ motibus non dependere.Cuius diuerſitatis q̃q̃ reddere rationẽ conatur:ut
lunã nihil minus eſſe cãm defendat.Seqtur tamen inde pro luna capi argumentũ
Alia opi- non poſſe:Vnde potius contradicendi præſtatur occaſio:plurimumqꝫ hæc intra ſe
nio Alpe diſtãtia temporibus æſtus euidenter lunarem cãm confirmari:& ab illis non euidẽ
tragii ter cõfutari.Alpetragius attulit huius motus cęleſtis cãm:nec a luna:uerum a diur
Qõnem no motu quo mouenť oĩa:Sed ĩferiora minus.Ignis enim ſphæra rotať in orbẽ:In
hãc aſtro ordinatus motus in aere fit:qui in aqua deſinit in acceſſum atque receſſum.Quæ
logiæ im- quidem omnia potius diſputo quaſi philoſophus cãm inueſtigans ueram iſtius ef-
pertinẽtẽ fectus q̃ ut aſtrologis contradicam:quando hic nihil aſtrologicis rebus accedit re
eſſe ceditue:ſi acceſſus iſtos atque receſſus curſibus aſtrorum aliorum:aut lunæ refe-
Phauori. ramus.Quoniã hoc ipſum eſt(ut ueriſſime dixit Phauorinus)magis aſtrologoꝝ
fallacia:

fallacia:q cũ uiderint terrena quædã inter hoies ſita cæleſtiũ rerũ ſenſu atqꝫ ductu
moueri:quale eſt ꝙ oceanus quaſi lunæ comes cũ ea ſimul ſeneſcit adoleſcitqꝫ:hinc
uidelicet ſibi argumentũ ad ꝑſuadẽdũ parauere:ut crederemus oĩa rerꝫ humanarꝫ:
& parua & maxĩa tanq̃ ſtellis atqꝫ ſyderibus cuĩcta duci atqꝫ regi. Nã ſint a luna qđ
libẽter & facile ẽt ipſi credimus:qd aut ꝓ aſtrologis:aut cõtra nos? Neqꝫ enim ut q
dã putãt hic intelligit̃ agere ſydera:nõ mõ motu & luce:ſed occultis influxibus:qñ
luna ſub ĩmo poſita terræ moueat aquas:ad aquas tñ tũc eius lumẽ ꝑuenire nõ poſ
ſit. Rogerius Baccõ in epiſtola ad Clemẽtẽ qntũ põtificẽ maximũ:cãm reddere uo Opinio
luit ex lumine in hũc modũ.Nã cum inqt exorit̃ luna ſup mare alicuius regionis ca Rogerii
dũt radii lunares ad angulos obliquos:quare debiliores ſunt:ideoqꝫ uapores ex ſu- Bacconis
ſcitant a ꝓfundis maris quos cõſumere nõ poſſunt(uapores inq̃)ampuloſis tumo
ribus aquas ingurgitãtes:ut extendat̃ a ſuis canalibus:ſicut ollæ pulmẽtariæ ſup-
poſitus ignis aquã euaporat:unñ uaſis labra deſpumãt. Quo circa dũ iſta durat at-
tractio uaporꝫ ebulẽtiũ fluit ſedibus aq̃:Cũ uero luna faſtigio ꝓximat fiũt radii idẽ
tidẽ qm̃ rectiores/icc irco fortiores:quãto.ſ.illa magis aſcẽdit: q & demum eatenus
inualeſcũt:ut diſſoluẽdis uaporibus pares fiãt:ut ꝓpterea inqt Rogerius ſegnior fi
at acceſſus ad meridiẽ ꝓximãte luna:qua declinãte ſtatim quoqꝫ aquæ declinãt:ſi-
cut in illa ipſa olla:cũ magis calor inualuit uaporibus abſumptis/ ſubſidet liquor:
& in uaſis ima ſe recipit.Mouet ãt poſt hac qõnẽ ꝓpoſitã quonã.ſ. pacto tendẽs ab
occaſu ad imũ terræ uim mouendi retinet luna. Nam tunc aſcendunt aquæ pariter
atqꝫ luna ab ortu ad ſummũ cõtendente. Nec tamẽ ut cõfitetur radiorꝫ uis ulla me-
diam terram penetrare poteſt. Hoc igit̃ ipſe ita diſſoluit. Cælũ inquit ſupremũ:ſi- Aſſigna
ue octauum:ſiue nonũ neceſſario denſum eſt:quãdoquidẽ terminat uiſum: qui den tio diſſolu
ſo tãtũmodo terminat̃.Proinde lunares radios illuc protẽſos ad partẽ aduerſam re tionis
flecti neceſſarium eſt.Idcirco ſi ab occidẽte luna ad imũ terræ mouetur uirtus eius
in quadram aliã cæli uigebit oppoſitã facitqꝫ reflexõ radio:quod faciebat ab orien
te ꝑgens ad ſummũ:hoc eſt Bacconis inuentum:in quo adeo ſibi placet:ut primum
ſe acceſſus atqꝫ receſſus in oppoſitas quadras rationẽ reddidiſſe glorietur: cum ſint
tamen in eius dictis tot pudenda errata quot uerba.Primum contradicit nõ dixe- Confuta-
rim experimento:Sed Aboaſari certe cuius ſe facit interpretẽ: qui uigore acceſſus tio Bacco
eſſe tradit:cum ad ſummũ cæli luna prouenerit. nec prius remitti q̃ cœperit illa de nis.
ſcendere.Contra Baccon quo magis ꝓximat ſummo luna remitti putat acceſſum Prima rõ
diſſolutis uaporibus lumine calidiore.Nec uidit lunæ lumen: ita nunq̃ intendi: ut Secunda
marinas exhalationes/ nedum poſſit conſumere: ſed nec ſuſcitare tantas quantas Tertia
opus eſt in cõmouendis acceſſibus.Quod ſi perneget contumacius: illud fateatur
oportet uel inuitus:aliquot dies circa nouiluniũ nullos futuros æſtus oceani:ſiqui
dem eo tempore aut nullum:aut adeo tenue lunæ lumen: ut nulla poſſit quauis im
pudentia/dici par procreandis in mari tot uaporibus hiſdemqꝫ etiam diſſoluendis.
Poſtremo cur nõ fortiores radii deſcendentis q̃ aſcendentis? Cur deſcendens reuo- Quarta
cat aquas/effundit aſcẽdens? curqꝫ nõ imbecilliores a ſummo parum declinantes q̃
tunc primũ exorientes? cur ibi receſſum/ hic acceſſum facit? Siquidẽ quẽadmodũ
ipſe ſentit radiorum uigor intẽſiore calore reprimit acceſſum: quoniã eorũdem de
bilitas auget:Deniqꝫ quis credat reflexis radiis lunæ ſub terrã decurentis/ ineſſe uĩ Quinta
tantam/ut poſſint etiam ſuſcitatos uapores abſumere:aut ſi id nõ poſſunt/ quæ cau
ſa receſſus luna delata ſub finitorẽ fundamento Bacconis; quamobrem luna dece-

dente decedãt/quæ accedãt ex oriente. Habeat ergo Baccõ hæc ſua ſibi cõmenta:
nos ſi ꝑtinet ad lunã talis effectus/ ad eius id motũ referamus quẽ tacito naturæ cõ
Opinio Thomæ
ſenſu oceani motus imitaẽ:q̃re aſcendit cũ aſcendẽte:deſcendit cũ deſcendẽte. Q d
qui dicit Thomæ placuiſſe uideẽ in libro de occultis opibus naturę: Nec putemus
hos æſtus auctionẽ aquaꝝ eẽ uel iminutionẽ: Sed ꝙ ipię exprimũt uoces acceſſum
atq; receſſũ/nõ aucti uel iminuti: ſed extendẽtis ſe maris aſcenſu: deſcenſuq; cõtrahẽ
tis: Dicimus aũt hęc de noctis æſtu atq; diei: nã ſi q̃ maria ſunt (ut eſt ſcriptũ a qbuſ
dã) poſita ſemꝑ in acceſſu dũ augeẽ lunæ lumen: a coitu .ſ. ad pleniluniũ. rurſus in
receſſu cũ diminuiẽ a plenilunio uſq; ad coitũ: nõ ſequunẽ illa lunæ motũ in ſphæ-
ra: ſed motũ ut ſic dixerim: luminis in luna/decreſcẽtis in ea ꝑiter/& creſcẽtis. cuius
uariatio põteũ quoq; q fit quotidie nõnihil uariare. Sed nõ cõſentiũt traditæ ſuper
hoc obſeruationes: Nã & ægyptii & q nauigãt ad occidentem: a meridie primi diei
menſis lunaris: ad undecimũ uſq; diem uigorari dicebãt acceſſum: ab undecima ad
decimãoctauam/ꝑtemq; diei ſequentis/debilitari. Inde ad uigeſimãſextã rurſus in-
tendi remitti ſubinde uſq; ad menſis initiũ. Quotiens aũt acceſſus maior minor re-
ceſſus: & cõtra cõmutata rõne. Sunt aliqui dicant ueꝝ hoc depræhendi in fluminũ
aquis de fontibus decurrẽtiũ quæ memoratis diebus aliis extendũtur/aliis cõtrahã
tur ad capita. De mari uero proditũ aliter ab orientalibus: qui nec inter ſe cõſenti-
unt: nam ſunt qui tradunt primo ultimoq; decano menſis: acceſſus imminui: medio
creſcere: quod eã habere uidetur rõnem: ut pleniore lumine creſcãt: defectiore de-
creſcant. Alii nõ eſſe pluribus diebus ꝑpetuum: ut uel augeſcãt acceſſus: uel defici
Aboaſar
ant: ſed aut una aut altera die fieri: ſiue cũ ĩtẽdunẽ: ſiue cũ remittunẽ. Aboaſar q̃tu
or facit uices ĩ hunc modũ primã poſt coitũ cũ recedere incipit luna quouſq; fit ſe-
miplenã: tũ ait acceſſum imminui ea ꝓportione qua diſcedit a ſole luna: ut cũ uenit
iam ad quadrangulũ debiliſſimi ſint: ſecundã inde uſq; ad pleniluniũ: quo tempore
gradatim intenduntur: ut ad ſummũ perueniat: luna plena: tertiã a plenilunio do-
nec iteꝝ ſit diuidua decreſcẽte ſimul acceſſu cũ lumĩe: quartã inde ad coitum: Tum
uero uehementiores ſubĩde fieri acceſſus ita ut coeunte luna ſint uehementiſſimi.
Contra Aboa.
Sed hoc nullam habere poteſt rationẽ: ſiquidẽ luminis hæc differentia (q̃d ad pro
poſitum attinet) multũ paucũ lumen: creſcens & decreſcens. Si uel multa uel cre-
ſcente luce fit acceſſus quarta fallitur obſeruatio: ſi pauca uel decreſcente ſecunda:
Si multa ſed decreſcẽte fallitur tertia: Si pauca creſcẽte fallitur prima. Veꝝ quæ-
cũq; potius recipiaẽ haꝝ traditionũ patet nihil nos cogi nouã cõminiſci poteſtatẽ
in luna præter motũ & lucẽ: quare mare cõmoueat quãdo ꝓditæ omnes in acceſ-
ſibus maris receſſibuſq; diuerſitates: uel a motus diuerſitate ſcandentis ſyderis uel
declinantis: uel a lucis damnis & incremẽtis euidẽtiſſime cauſam habere poſſunt.

Caput XVI Galeni ſnĩa de creticis dieb⁹ eos ad lunã referentis cõfutatur.

CRiſimos quos latine iudicatorios dixeris ad lunã referri tã falſo q̃ ſuper-
ſtitioſe equidem non dubito: quod latius eſt declarandũ. Galenus auctor
Duplex lunæ ĩ fluentia una a ſole altera a ſignis circuli obliqui.
inter medicos iſtius opinionis tertio libro de dieb⁹ creticis duplicis memi
nit lunaris influentiæ. quaꝝ altera ſit a ſole cuius accipit luna lumẽ: altera a ſignis
obliqui orbis quæ motu ꝓprio ſingulis mẽſibus permeat luna. Tum ponit ex ſen-
tentia aſtrologoꝝ quaſiq; experientia & cõprobatũ: in oppoſitis locis: atq; quadrã
gulis magnas a Luna cõmotiones excitari: quod tã in habitudine eius ad ſolem: q̃
etiã ad ſigna nulla ſolis habita ratione ueꝝ eſſe contendit: ad ſolem quoniã cum ſit

Luna diuidua(ſit aũt in quadrangulis fere locis a coitu)ruſuſq; cũ impleť:quod
in oppoſitis locis eſt aeris ſtatum & tẽpeſtates immutet.Ad ſigna per hũc modũ.
ut quicquid cœperit poſita Luna uerbi gratia:in Tauro ſemp accidat in ea re mu-
tatio/cũ peruenerit Luna deinceps ad Leonem/ad Scorpiũ/ad Aquariũ:quæ ſunt
loca Tauro tetragona uel aduerſa.Confirmat hoc auctoritate Aegyptioꝝ aſſeue-
rantiũ ſi in alicuius genitura Ariete(qđ pro exẽplo ſit)ſtellæ fœlices inſederint/
natum bene ſe habiturũ quotiens Luna aut Taurũ/aut quadrata ſigna uel oppo-
ſita permeauerit:contra male ſi infœlices.Hinc putat Galenus creticoꝝ dieꝝ cau-
ſam fieri euidentiſſimã.ſunt enim præcipue cretici ſeptimus & quartus decimus:
peruenit aũt Luna ſeptima die ad ſignum ab illo quartum:quod tenuit inchoante
morbo:decima uero quarta ad ſignũ oppoſitum/cum ſeptem & uiginti diebus &
tertia fere diei parte/reſtitutionem ſuam abſoluat. Cum igitur Luna in his locis
quadrangulis.ſ.& aduerſis citet commotiones/efficit per hos dies ſeptimum.ſ.&
quartũ decimũ:quibus ad ea loca peruenitur.ut morbi quoq; tumultus excitetur.
Ad ſalutẽ quidem ægritudine ꝓſpera ad mortẽ pernitioſa.Quoniã uero putauit
Galenus cum is diem uigeſimũ creticum eſſe non uigeſimũ primum quod credidit
Archigenes elaborauit reddere rationẽ qũo ipſe quoq; uigeſimus dies/ſeptim⁹ eẽt.
Et primũ hoc nec abſurda nec difficili ꝓbatiõe mõſtrauit.Nã curſus qdẽ lunæ die-
bus ſeptẽ & uiginti octo horis adiectis cõſumať.Qđ ſi in q̃ttuor ebdomadas par-
tiaris erit ebdomada quælibet ex diebus ſex horis uiginti:Quare ebdomadæ tres
dies hẽbũt.xx.horaſq;.xii.quo circa uigeſim⁹ primus dies hoc ẽ ebdomadic⁹ tertius
ĩ lunari curſu/ptĩ ad uigeſimũ diẽ naturalẽ ptĩ ad.xxi.ptiebit.Nã eius horæ.xii.ui-
geſimũ terminabũt.reliquæ primũ & uigeſimũ incohabũt.Atq; ita fiet cretica cõ-
motio die uigeſimo ꝑueniẽte luna ad ſecũdũ q̃drãgulũ/ĩ ebdomada.ſ.tertia.Rur-
ſuſq; eãdẽ non effugiet rõnẽ/ſi ad uigeſimã primã naturalẽ diẽ differať/qđ ĩ acutis
ſolet ægritudinibus euenire:ſicut illud ĩ diuturnioribus hoꝝ ambitu qdẽ p pares:
illarũ p ĩpares nũeros diſcutrẽte.Hoc poſtq̃ dixerat ipſe Galen⁹ qđ deide q̃ſi ꝓpriũ
inuẽtũ rettulit apponẽſis/nouũ cõmẽtũ excogitauit p qđ non paria faceret cũ Ar-
chigene cretico influxu ad diẽ utrãq; ptinẽte.Sed colligereť uigeſimã totã eẽ cre-
ticã/uigeſimã primã nõ eẽ.Sic igiť cõmẽtus eſt tẽpus quo ad ſolis coitũ luna redit
dies uiginti nouẽ:horæ duodecim:q fere uulgo mẽſis exiſtimať.Demamus dies q-
bus luna nõ apparet obruta ſolis radiis:qm̃ tũ uim ꝑmutãdi ĩferiora nõ habet:re-
liq erũt dies uiginti ſex:horæq;.xii.Fere.n.tres dies occuliť:atq; hos dies qđ ẽ ſpa-
ciũ lucẽtis lunæ diebus adiiciamus qbus pagrat ſigna quos uiginti q̃ttuor & horas
uigĩti cõputat:erit ſũma dies qnq̃gita tres & horæ uiginti:quoꝝ medietas dies ui-
ginti ſex & horæ uiginti duæ.Hoc ſpaciũ cogitauit Galenus mẽſura nõ irrõnabili
poſitiõi dieꝝ creticoꝝ:qđ cũ uideret dimidiũ ſolũ dieꝝ qbus luna cũ ꝑmeat zodia-
cũ/tũ a ſole illuminať q̃ſi tũ bis in ſe lunaris influxus ptãtes cõplecteret:& quæ.ſ.
eſt a ſignis:& quæ a ſole:quaꝝ utraq; fieri cõmotione ĩ morbis eẽt ueriſimile.Di-
ctus hic poſtea nũerus a poſterioribus ex Galeni auctoritate mẽſis medicinalis:ſi-
cut eũ q ex diebus uigĩtinouẽ cõiũctiõis:q ex diebus uigĩti ſex/horiſq; duodecim ma-
nifeſtæ uiſionis:q ex uiginti ſeptẽ & tertia diei pte pagratiõis mẽſem uocãt.Ex hoc
aũt inuẽto qđ uolebat Galenus aſſequebať aduerſus Archigenẽ.Nã ſi totus mẽſis
dies.xxvi.horæq;.xxii.erũt ebdomadæ huius menſis ſingulæ ex diebus ſex horiſq;
decẽſeptẽ & dimidia pte horæ:q̃re medietas mẽſis dies tredecim & horæ undecim

Nota ægiptioꝝ ſententia

Archigenes

Apponenſis

Mẽſis medicinalis quis dicať

ſeptimæ igiť diei naturalis primæ horæ uſq; ad decimã ſeptimã/ad ſeptimã quoq; medicinalis mẽſis diem ſpectabũt:Proptereaq; erũt creticæ:reliquũ diei ad octauũ medicinalẽ diẽ ptinebit:decimaq̃rta dies naturalis undecim tãtũ hẽbit primas horas ex poſtremis decimæ q̃rtæ medicinalis:cuius añcedẽtes:horæ.xiii.cũ dicta tertia die naturali cõputabũť.Tertiã uero ebdomadã medicinalẽ cũ ſit ebdomada q̃libet dierũ ſex horarũ decẽ & ſeptẽ cũ dimidia:patet terminari ĩ uigeſima die naturali:tñ q̃ttuor horis & dimidia pte horæ ſupexcreſcẽtibus:quæ in uigeſimũ primũ referũť.Atq; ita cõficiť qđ Galenus ĩprimis optabat:& cuius gr̃a hoc totũ cõmẽtũ fabricatus ẽ:ut dies uigeſima longe magis q̃ uigeſima pria ebdomada cõſequẽtiq; rõne cretica putareť.Hũc ſibi gratis labore ſũpſit Galenus.Neq;.n.oportuit:nam ſatis ex mora pagratiõis zodiaci dies.xx.cretica defẽdebaẗ:præſertim cũ nõ neget ipſe uigeſimã quoq; primã eẽ creticã:qn & plerũq; ĩ acutis morbis:Neq; uero nos iſta rettulimus ut iter Archigenẽ Galenũq; arbitraremur/pſcriptũ egrediẽtes:ſed ne cũ referri dies creticos ad lunã nõ poſſe demõſtrauerimus ſiue receptã a ſole ſiue a ſignis uirtutẽ ĩ ea cõſiderem⁹:putaret q̃ſpiã nõ plene ſatiſſeciſſe/qđ mixtũ q̃ſi quẽdã influxũ Galenus introduxiſſet:qui præcipue dies creticos excitaret.Nõ enim hoc aut Galenus forſitan fecit:aut ſi fecit facere tñ rõnabiliter potuit.Nã ſi cum illo dicamus lunã in quadratis loco alicui primordiali ſignis & oppoſitis cõmotiones ſuſcitare:rurſuſq; cũ quadrangulis & oppoſitis ſolis radiis illuminaẗ:non poſſumus hos a Luna euentus expectare præterq̃ his tẽporibus/q̃bus altero illorũ modorũ ſe habet ſi de illis ſcilicet cauſis euentus expectaẗ.Nã ſi utroq; tẽpore parit tales effectus pro cuiuſq; tẽporis habitu/& cõſtellatione/credamus miſceri utriuſq; cõſtellationis uirtutẽ in eo tpe quo nulla illarũ cõſtellationũ inueniť/nõ alio argumẽto/q̃ q; tẽpus illud medietas ſit ſummæ utriuſq; tpis ſimul cõnumerati: nõ ſcimus nos eſſe nõ ſumus etiã inter & horeſtes.Q uare ſi Galenus in ebdomadis iſtius ſui mẽſis medicinalis & eius medietate/uim iſtã excitatricẽ eſſe putat:nõ aũt in ebdomadis aut medietate mẽſis quo uel a ſole luna illuminaẗ/uel zodiaci ſigna pcenſet/inuehit nobis/cũ uis illa excogitati mẽſis ad aſtrologicos nullos influxus redigi poſſit/hoc eſt nec ad q̃drata uel oppoſita ſigna nec ad q̃drangulares oppoſitaſue lunæ cũ ſole figuratiões.Nã ſeruari cõflariq; horũ uirtutẽ in eo tpe quo iſta nõ ſũt/nimis ut dixi abſurdũ & cõmentitiũ:nec q defendere Galenũ uoluerũt ſimulq; creticos dies lunæ curſibus coaptare pmiſſis ſtare potuerũt:ſed nũc qdẽ hoc:nũc illud tuentur: nũq; utrũq; ſimul:quæraẗ.n.cur q̃rtadecima dies cretica ſit/ad lunæ curſus pagrationiſq; mẽſem ſe recipiẽt.Q uoniã p eã diẽ ad oppoſita ſigna luna deueniat.Hæc ratio parti mẽſis medicinalis q̃drat.Siqdẽ ebdomada eius ſecũda in diẽ.xiii.naturalẽ recedit:ſupſuntq; ex ea horæ.xi.tñ ad q̃rtadecimã ptinẽtes.Eſt.n.ut diximus ebdomada quælibet mẽſis Galeni dierũ ſex horarũ decẽ & ſeptẽ cum dimidia:quare dies decimatertia plus cretica erit dicẽda q̃ q̃rtadecima:cũ illa horas tredecim creticas:hæc tñ undecim hẽat.hic ergo relicta uirtute mixtionis & factitii menſis/ad pagrata zodiaci ſpacia cõfugiẽt.Cõtra ut uigeſimũ diẽ creticũ faciant mẽſe Galeni nõ pagratiõis utunť.Sed & ſiqs ægrotet pridie q̃ Luna coeat:habeatq; diẽ ſeptimã creticã:qũo id erit ex iſluẽtia prãtis/tã a ſole receptæ/q̃ a ſignis:cũ maximã ptẽ eorũ dierũ ſicuti ñ uiderit ita ſolari uirtute Luna nos nõ affecerit auctoř ipſo Galeno. Neceſſe igitur hic quoq; eos ad ſigna ſe cõuertere:quorũ ſolus iſluxus ex quadrati uirtute creticã illi ſeptimã diẽ fecerit.Mitto q; oino factitius ille Galeni mẽſis nec naturæ

Prima rõ

Sc̃da rõ

Tertia rõ

naturæ moneta pcuſſus.ita enim excudit̃ q̃ſi tres dies Luna ſem p à ſole obtegat̃. Sed & mane q̃nq̧ cõſpicit̃ priuſq̃ ſol exoriatur:& ueſpere eius diei nouaculari facie: qđ & expiẽtia indicat & teſtat̃ Alphraganus:tũ de ſpacio quoq̧ lunaris motus ita determinat:quaſi ſemp eodẽ paſſu moueret̃:nõ aũt ueslociore interdum:interdum tardiore:qđ in aſtronomicis ſupputationibus demõſtrat̃.Habeat igit̃ ſuũ ſibi Galenus mẽſem quẽ ne nobis ĩportunius ĩgerat cõcedamus illis quos mauult dies eſſe creticos Archigenon repudiantes:eos ego nullis lunæ curſibus regi firmiter aſſero.Siue acceptã a ſole/ſiue a ſignis uirtutem æſtimemus:nã ea quidẽ quæ a ſole ſolida & naturalis(ut declarauimus)ſed ad eã cretici dies ptinere non põt/niſi nos morbi ſemp in nouilunio aggrederent̃:alioqn nec diei ſeptimæ Luna dimidia: nec quartadecimæ plena rñdebit:in q̃bus q̃drangularis & aduerſa ſolis cõfiguratio ciet humores.Reſtat ea quæ a ſignis.Hæc uero cũ nulla ẽ/ut ſequẽtia declarabũt:tũ ſi q̃ foret ad creticos dies nullo mõ ſpectabit id qđ ipſi dicũt.Nã ſi argumẽtantur ab expiẽtia die ſeptima fit cõmotio.Rurſuſq̧ q̃rtadecia & p hos dies in q̃dratis eſt ſignis Luna uel in oppoſitis:ex hac igitur ſignoꝝ pmutatione illæ ſequuntur cõmotiones.Nos cõtra ſic:die ſeptima fit cõmotio rurſuſq̧ q̃rtadecima:nec p hos dies plerũq̧ uel in quadratis eſt Luna locis uel oppoſitis.Nõ igit̃ de hac ſignoꝝ pmutatiõe cõmotio illa ſuſcitat̃:utra pars uerioribus nitatur aſſũptionibus nemini dubiũ:cuius lunares motus penitus nõ ignoti.Nã cũ inferiora pmeãs epicycli uelocius Luna fert̃/ſexta die ad q̃drata ſigna ptingit:& decimatertia iterdũ ad oppoſita.Cũ uero ſupiora tardius circũfertur/nõ priuſq̃ die octaua uel nona q̃drangulari fit loco.Qđ ſi rñdeãt ob hãc cãm iterdũ illas quoq̧ dies creticas fieri:aliqd dicerẽt ſi cũ lunæ curſus eſt tardus:tũc octaua uel nona die cõmouerent̃ hũores.Cũ uero uelox ſexta:cũ medio quodã modo ſe hẽret ſeptima.Veꝝ nõ hoc obſeruatio docet:ſed uſu frequẽter euenit ut Luna qđẽ pigriore ſeptima det iudicium interdũ & ſexta:concitatiore uero differantur cõmotiões ad octauã & nonã.qđ aduertentes plurimi medicoꝝ pnegarũt hunc ordinem ĩ morbis a natura ſeruatum/a lunaribus curſibus dependere:Nec q aliter ꝓdiderũt quicquã induxit q̃ uel amor aſtrologicarum reꝝ/uel auctoritas Galeni.Quæ tñ in hac re q̃tum hẽant ponderis:mox dicemus.Falſo autem quidã ex Neotericis hoc quoq̧ Auicennã & Hyppocratẽ opiatos tradũt.Nã Hyppocrates quidem nuſquam ſuper hoc uerbum.Sed hũc potius ordinem rettuliſſe nixus ad numeros quos libenter obſeruare natura ſoleat id qđ Celſus Aſclepiadeſq̧ notarũt:Auicẽna cũ meminiſſet opionis referẽtis hæc ad lunã:multa inqt ĩ his dictis ãbiguitas.Tũ q̃õnẽ reiecit:ut cuius pſcrutatio ad medicũ nõ ſpectaret:qn illi potius eẽt ĩpedimẽto.Valeat igit̃ Galeni auctoritas apud nos ubi decernit̃ q dies cretici ſint/quoq̧ pacto tractãdus ęger/cũ uel appatẽt uel præuident̃.Nã hoc medici offĩn in q̃ ꝓfeſſiõe præcellẽtẽ Galenũ uereq̧ diuinũ cũ doctoꝝ cõſenſu ꝓbamus:& admiramur.At cũ cãm inueſtigat̃ eoꝝ dieꝝ q̧ altioris hoc opus phiæ/nõ modo præiudicii:ſed nec maioris teſtimonii loco ſnĩa fuerit Galeni. Qñ qđ Moſes Aegyptius & Auicẽna/magni uiri:magniq̧ ĩ medicina Galeni fautores tradũt/plus ramis ſciaꝝ reliq̃ꝝ q̃ radicibus inhæſit.Sane ridet̃ a dialecticis figura eius q̃rta ſyllogiſmoꝝ/& in phia tã ſæpe pterret̃:& ualidiſſimas nõ pſentit rõnes ut philoſophicũ ĩ eo iudiciũ deſideret̃ a multis.Non põt ĩtelligeř/quonã pacto ſupſtite aĩa & ĩmortali ceſſet ab ope:cerebro tñ nõ diſſoluto/fatigatũq̧ a ſe ait hac q̃õne Platonicũ quẽdã:q̃ſi naue ſoluta ſupſtes nauta nõ ceſſet a nauigatõe.Nec in-

Alphraganus

Reflexio argumẽti.

Falſo opinionem Galeni aſcribi Hyp. & Aui.

Celſus. Aſclepiades.

Galenum ab Auicẽna & Moſe ęgyptio deſideri/

Inde ẽt ab Auerroe prio prioꝝ Ariſto. nõ loquutũ eẽ naturaliter co arguiđ q̃rta figura.

tellígit qđ a pħis demrāt: uniuerſales reꝝ notióes ab ītellectu tm̄ nr̄o cōprehēdi/ nec a brutoꝝ ēt īgenioſī tpis cognitōe qd hæſitet non ē tpis huius narrare. Neqꝫ.n. hic đ Galeni phia/tm̄ hæc delibauimus quo Moſeos & Auicēnæ iudiciū ſup eo cōfirmaremus: ſimulqꝫ caueret ne cui illius auctoritas īponeret ī accipiēda ſupſtitōe. Nam ī hac ipſa de q̄ agit́ aſtrologia paꝝ illū peritū/ lunaris motus ſupputatio docet. Nec eū defendit aliter Apponēſis q̄ ꝙ eius ætate nódū cæleſtiū motuū rō ad liqdū fuerat explorata. Sit igit́ illa fides ī medicina q̄ta maxime eſſe poteſt: qđ ad doctrinas alias attinet: cautius agēdū cū homine meminerimus. Examinandūqꝫ diligentius q̄ tradiderit/an experiētiæ/an rationi/an ſentētiis cōſonent alioꝝ. Et qdē q̄ de creticis ꝓdidit diebus ea parū rebus ipſis cōſentire ꝓbauimus: eadem nec rōnis habere colorē palam fiet īſpiciētibus. Nam q̄ rō lunā cū ad ſignū ab eo loco q̄rtū ꝑuenerit uel ſeptimū ī quo fuerit inuadente morbo ſuſcitare ī humorib' agitationē? Galenus negat rōnē ſe dicturū: ſed Aegyptioꝝ p̄tēdit auctoritatē: nos illi ſextū ſuū de ſimplicibus medicinis librū ad memoriā reuocabimus: In quo delirii notat Aegyptios: quoꝝ quoqꝫ cur apud nos uacillet auctoritas poſtremis duobus libris innoteſcet: Nūc illud dixerimus obſeruari ꝑ hos lunæ curſus corpoꝝ mutatiōes fideliter ab Aegyptiis nō potuiſſe qbus nō erāt lūæ curſus fideliter cōperti: Primus.n.

Hypparcus

Hypparcus ī Rhodo īſula certius illos obſeruauit/licet nō attigerit tm̄ ueritatē: cui propius acceſſit deīde Ptole. q̄q̄ Hyſpanoꝝ rurſū aſtronomoꝝ deſyderiū nō īpleuerit:

Rō Neotericorū

Neoterici rōnē excogitarūt nō mō nō cōſentiētē ueritati/ſed nec poſitiōi quā tuent́: nec Galeni dictis q̄ ſequunt́. Eſt aūt huiuſmodi: Signa q̄drata uel oppoſita cōtrarias hn̄t q̄litates. Quadrata uel utraſqꝫ uel agētes ſaltē: ut Aries qdē a Cācro diſſidet utraqꝫ q̄litate qn̄ Aries ſignū calidū & ſiccū: Cācer hūidū & frigidū: Taur' a Leone nō utraqꝫ: nā ſicco cōueniūt: ſed agēte q̄litate diſcordat/frigido Tauro/calido Leone. Diſcordāt item ſigna oppoſita ſemp altera qualitate ſaltem: tū decātatū dicūt ab aſtrologis quadrāgulas & diametras radiatiōes contrarias eſſe atqꝫ pugnātes: his poſitis ita colligūt/cū ꝑuenerit Luna ad loca illis quæ tenuit īuadēte morbo inimica/cōſequi ut inter morbū atqꝫ naturā pugna exoriatur:

Aduerſatio rōnis

At nos ſuppoſitis quæ dicūt ita eos alloquemur: cur creticos dies Luna faciat hanc eſſe putatis cām: qm̄ ſi in Tauro/uerbi gratia/fuit cū naturā morbus occupauit: debet cū ad locū cōtrariū uenerit cōtrariū effectū facere: faciet igitur ut natura cōtra morbū aſſurgat: unde pugna & iudiciū ad alterutrā partē uictoriæ declinantis: erit aūt in loco contrario cū ꝑuenerit ad Leonē uel ad Scorpium: ſed ad Leonē die ſeptimo ueniet ad Scorpiū quarto decimo. Per hos igitur dies bellicū canet morbo atqꝫ naturæ. Sed cur nō idē faciet die tertia ueniēs ad Gemīos plus a Tauro Leōe diſcrepātes? Cur nō duodecima aut decimatertia ueniens ad Librā/cū q̄ rurſus Taurus minus conſentit q̄ cū Scorpione? Cur nō decima qnta ſubiēs Sagittariū diſſedentē a Tauro/ ſicut Scorpius diſſidet atqꝫ Leo? Scio qd rn̄debūt/nō eſſe inter hæc ſigna aſpectus colligationē. ſed nō alio aduci ego eos uolebā: nō ut iſtā aſpectuū rōnē nullam eſſe obiicerē qđ libro ſexto ſumus facturi. Sed ut oñderemus ēt ſi ſit aliq̄/nō tm̄ deſeruire ꝓpoſitæ quæſtioni. Nā illa qdē īter duos planetas obſeruat́. quoꝝ radios nō putāt ad cōplendū eū poſſe conuenire/ſiue concordēt ſiue diſcordēt: niſi talibus inuicē ſibi interuallis configurent́/exagono/trigono/q̄drangulari/atqꝫ diametro. At uero hic Lunā planetis aliis nō cōfiguramus: ſed id ſolū aduertimus ut ad locū cōtrariū deferat́ illi quē prius occupabat. Quāq̄ aūt poſitā ſtellā in Geminis ſtellæ poſitæ in

Tauro

Tauro negabūt aſtrologi per aſpectū colligari:nō tñ hunc locū eſſe illi cōtrarium denegabūt. Quod ſi facit effectū primo cōtrariū Luna qa ad locū cōtrariæ deuenit qualitatis:cur ſi in ſigno frigido & ſicco morbum excitauit/in calidis humidiſq; collocata naturam aduerſus morbū non excitauit? ſiue illud ſignū ſextum ſiue ſecundū/ſiue alio numero quē malueris cōputetur? Ridiculū hoc omnino/nec qđ ab homine dici poſſit ueritatē potius ſpectante q̄ defendente poſitionem. Quod ſi cōtendant in his aſpectibus uim cōſiſtere:debent ex cōſequenti illud quoq; concedere/Lunam cum ad tetragona ſigna peruenerit morbū confirmaturā:quoniā ſicut quadrata ſigna diſcordāt/ita trigona concordāt? Cur igitur ſi trigona ſigna ſuſcitant naturā ex contraria qualitate ad ſignū ægritudinis/eadē ratione trigona ex cōcordi morbū non excitabūt. Ad quæ cū Luna undecima die fere deferatur:erit undecima noxia ſtatuēda:quæ tamē a medicis inter ſalutares creticas numeratur. Deniq; erit manifeſtiſſimū cōſiderāti traditas creticorꝝ dierꝝ obſeruatiōes a medicis ex lunæ motu rōnē hr̄e nō poſſe:nā malas q̄dē cōmotiōes his fieri diebus dicūt: ſexta:octaua:duodecima:decima:decimaſexta: decima octaua. Reddāt horꝝ rōnē ex luna ſi pñt:nā ſexta q̄dē & octaua ſæpius fieri bonas cōueniret ut dicebamus/ꝑueniēte p̄ hos dies ad tetragona luna. Sed cur oīno male decima uel duodecima:q̄bus nō ſit luna in locis aſpectu aliquo cū ægritudinis ſigno colligatis? Cur ſalutaribus annumerant̄ decima ſeptima/atq; trigeſima? Sed & quæ rō penes lunā q̄ternos quoſq; dies uim hr̄e citra uigeſimū:ultra uigeſimū:ſeptēnos nō q̄ternos ut uigeſimū ſeptimū:trigeſimū quartū:& q̄dragefimū primum/quē cū exceſſeris/uigeſimi cretici inueniant̄:ut ſexageſimus & octuageſimus tū centeſimus ac uigeſimus:cur inde circuitū mēſiū & annorꝝ:quæ oīa ſicuti nō hñt a luna cām ita nec hr̄e pñt a ſole/nec ab alia quaq̄ cōſtellatione:cū nō ille ſtatis diebus ſtatæ quoq; uel ſimiles uel cōcordes inueniant̄:ſed uariāt mirū in modū.nec ordinē ullū ſeruant q̄ poſſit huic ordini rn̄dere in morborꝝ cōmotionibus a natura maxīa ex pte cuſtodita/ut demirari liceat apponēſem q̄ malitiā ſextæ diei quā Galenus cōparat tyrāno/ſicut ſeptimā regi redigi ait poſſe/ad hoc q̄ luna curſu uelociori ueniat ad tetragonū:ſui nimis imemor q̄ fieri ſalutares in ſeptima die ægrotationes dixerat ob q̄drati naturā: quæ.ſ.morbi ſigno aduerſaret̄: Quō igit̄ nūc ex q̄drato quoq; malitiæ ſextæ reddit rōnē? Patet igit̄ hæc oīa cauſas hr̄e alias:ſed fefellit eos q̄ ī ſeptima diē & q̄rtadecima uidebat̄ cōuenire:q̄q̄ nec ibi ut diximus cōuenit. Sed hūc p̄ ſeptēnario ꝓgreſſum/uidemus alibi quoq; in naturæ opibus obſeruatū/ubi nulla ſuſpicio de lunæ motu uel ſolis:ut in ipſis quoq; morborꝝ piodis.cū ſicuti ſeptimo die acutæ:ita diuturnæ:ut ſcribit Auicēna:ſæpe ſeptimo mēſe:ſeptimo anno q̄rtodecimo:uigeſimo primo/ſolent terminari. Nec ꝓbo tamē qui ſupſtitioſe numeros hic obſeruāt: ſed ita naturæ dico curſus impleri plerūq; in rebus/nō ob cōſtellationes ad hæc tēpora cōparentes (neq;.n.reperiunt̄) ſed ob occultā ꝓprietatē conditionemq; rerꝝ illarꝝ q̄bus ita plerūq; uſu uenit. Sic.n.natura cōparatū uidemus:ut qđ ſcribit ipſe Galenus p̄ dies impares acuti morbi moueant̄. Qui uero lentiores diuturnioreſq; per pares. Redige hæc ad lunā:redige ad ſolem ſtellaſq; ſi potes? Cur igitur cōmotionē ſeptima dies in acutis morbis ad tetragona ſigna per q̄ luna ferat̄ referamus? cū nec illud p̄ſertim ſit ꝑpetuū:ſed & q̄dā ex iunioribus cōtra Galeni aliorūq; opinionē ad lunā cōfugiētiū hoc loquunt̄. Siqs luna poſita in ariete decūbat creticā hr̄e diē octauā debet:q̄re tūc ad cancrū q̄dratū luna deueniat. Rn̄dētq; ita q̄dē ſie

Vide pudendum errorem Petri Apon. cōciliatoris

Proceſſus naturæ per ſeptēnarios Auicēna Galenus.

debere hita rōne motus lunaris:ſed ī ſeptima fieri cōmotionē ꝓpter naturā morbi qui acutus cū eſt/p īpares mouet̃ uſq̃ ad diē q̃rtūdecimū. Poſtremo quæ de creticis diebus uere ſunt obſeruata a medicina/nō ſolū res aſtrologica firmat:ſed infirmat:ut ſit maximo argumēto corpoꝝ affectiōes a cāis nō depēdere:quas aſtrologi ītroducūt.

Galenus

Dies creticos ſi ſi anta cælo nō eſſe īmutabiles.

Nā ſi ſtatus in his diebus ordo nō eſſet:ſed nūc hæc qdē:nūc illa cretica: rurſuſq̃ inter creticas alia alio tpe noxia/ſalutaris inueniret̃:nulla nos ad inueſtigādū cām admiratio ſuſcitaret ſola materiæ diuerſitate mutabili nobis ſatiſfaciente:ſed cū certi dies nō ſemp ſed plerūq̃ tamen cretici:& qdā plerūq̃ ad uitā:qdā ad mortē:uidet̃ hic ordo cām deſiderare certā raroq̃ mutabilē. Galenus hinc cōſeq in cæleſtibus eē cām q̄ ſūt corpa rato ſtabiliq̃ ordine ſe mouētia:qa pn̄t effectū rarū ſtabilēq̃ ꝓducer̃. Mihi cōtra uidet̃ hic parere de cæleſtibus cām hmōi ēt nō poſſe: qm̄ ſi inde eſſet alias aliī cretici forēt.nec qui apparet in eis ordo ſeruaret̃. Nam ſi Luna Marti Soliue iūgeret̃ citaret influxus cōmotionē: ſi Saturno tardaret. Sed & coitus luminariū diē morbi ꝓxie ātecedens foret inſpiciēdus:tūq̃ ſi dn̄s eius loci in quo coiſſet orientē teneret/cito fieret cōmotio:ſero ſi occidētē:ſed & ſydera recto motu ꝓcedētia uel ī mobilibus ſignis poſita uelociꝰ:cōtra uel retrocedētia uel in fixis locata tardius morbo naturæq̃ bellicū canerēt:quæ nec cuiq̃ ægrotāti:q̄q̄ hiſdē coſtellatōibus ſimiliter cōuenirēt:ſed aliter aliis pro gēituræ ipſoꝝ cōditiōe.

Ptolemæus

Mitto figurā cuius angulos obſeruādos præcipit Ptolemæus fœlicibus/infœlicibus radiis deriuent̃:ut inde de morbo prænūciemus:qđ qdam ignorātiſſimi credūt ad creticos dies ꝑtinere. Quæ ſi oīa medici ab aſtrologis haberēt nō plerūq̃ quos uoluit ars medica:ſed alias alii forent cretici dies: Nec illud eēt ſtatū:ut ſexta dies tyranna crudelitate pimeret:ſeptīa regia benignitate liberaret. Sed & cōſtellatiōibus noxiis ſeptīa:& ſalutaribus ēt ſexta nūetaret̃. Qđ ſi euenīat iterdū nō a cælo eſſe dici debet ubi cām quærūt eius qđ cū ordine:& fere ſemp cōtigit:ſed ī materia potius redigi debet ꝑticularēq̃ aliq̄ laborātis hoīs ꝓprietatē.

Caput XVII. Periodos humoꝝ ad ſydeꝝ motus nō eſſe referendos

Primus modus.

SEd nec periodos humoꝝ in febribus credat quiſpiā ad ſydeꝝ motus referendos:uti gratia exēpli bilis atra diebus duobus ceſſet/q̄rto ſuſcitet̃ qm̄ ſub Saturno ſit cuius motus aliis tardiot. Nā qua rōne ſanguis ad Iouem relatus ab aſtrologis iugiter putreſcit nulla pauſa:cū non Iuppiter tn̄ omniū uelociſſimus:ꝗn potius ſi tēpus reſtitutōis eximet̃ omnium tardiſſimus poſt Saturnū. Cur itē motus rubræ bilis aſcriptus Marti:ꝗ paulo ſegnior atræ motu:ceſſat enim ſex horis minus.cum ille oris octo & q̄draginta:ipſe ſex & triginta ſopiatur:multo aūt Saturno uelocior ſtella Martis. Præterea decretū eſt aſtrologoꝝ opa ſtellarū tardi motus quo tardiora ſunt eo magis eſſe diuturna:cum igit̃ ſi pituitæ motus citius redit q̄ rubræ bilis.nam ille poſt ſex horas:hic poſt ſex atq̃ triginta:qm̄ Lunæ motus excitās pituitā uelocior motu Martis colerā excitante. Cur inq̄ ſi hoc uerū nō diuturnius afficit agitatio coleræ q̄ pituitæ:ꝗ ſeu illa horis tn̄ duodecim:hic aūt decē & octo. Debēt enī(ſi ſtamus in præceptis aſtrologoꝝ diuturniora eſſe opa Martis q̄ Lunæ:ſiqdem huius ueIociora q̄ illius. Quod ſi rurſus hos oēs periodos ad Lunā ſolā uolumus referre:utpote prædominātē in oēs humores hæſitabit nihil minus aſtrologica ratio cui nitunt̃. Nā pituita inquiunt qm̄ Lunæ aquæq̃ cognatione aquaꝝ fere motū imitat̃ illeſluūt & refluūt mora media intercidente:ſed exigua/q̄lis inter rectos motus neceſſario cadit. Sic pituita ſex tn̄ horas integras

Secūdus

relinqt.

relinq̃t. Veꝝ potuit ſanguini magis hæc cõueīre/cuius ſicut aquæ cõtinuus æſtus
inuenit̃ in qua morula acceſſum dirimẽs a receſſu nõ bene ſex horaꝝ rñdet inter-
uallo:quo totus ipſe uel fluxus agit̃ uel refluxus. At in ſanguine maior poterit eẽ
ſimilitudo cuiusmotũ ītercipi in sẽſibilibus morulis ipſi nõ pnegãt aſſertores hu-
ius opinionis. Sed reliqua ꝓſequamur. Atra inquiunt bilis qm̃ a natura plurimũ
aquæ diſcordat/ita contrario pituitæ modo mouetur:plurimũ.ſ.ceſſans ad dierum Pici opio
niſq; duoꝝ integritatẽ. Sed mihi quidẽ uidetur plus aquã habere cum terra cõmu-
nionis q̃ cũ igne ſiue locũ aduertas ſiue qualitatẽ ſiue motũ:quibus nulla alia põt
cõditio præpõderare. Erit igit̃ idem iudiciũ de humoribus ad elementa relatis:ut
magis a pituitæ motu diuerſus eſſe debeat motus rubræ q̃ atræ bilis. Verum nec
illuſtriũ ueterũq; medicorũ quiſquã ad has cauſas circuitũ febriũ retulit. Primus
hoc tentauit Petrus Apponenſis homo cõgerere plura natus quã digerere: quem Qualis
quidem indoctiores ubi nugatur magis ibi ſoliti impenſius admirari. Petrus

Capur XVIII. Infœlicitatẽ octimeſtris ꝑtus Saturno nõ eẽ aſcribẽdã. Appo.

DVm tractamus hæc uenit in mẽtẽ ſolere aſtrologos infœlicitatẽ octime-
ſtris partus aſcribere Saturno:de quo dicendũ hoc loco:ſed breuiter eſt:
ne nõ redarguta uideat̃ nos cogere:ut uel īuiti cõcedamus hoſtiliſſimoꝝ
ſyderꝝ radiis non apprehẽdi. Q̃d ut uolẽs cõcedo:ita non illud uolẽs ideo appre-
hendi nos ab illis ut teneamur:q̃ppe illabi de cælo ita ſentiã ut non putẽ ab eo no-
xiũ q̃cq̃ ꝓuenire. Sũma igit̃ hæc eſt/fallunt̃ aſtrologi ſi credũt ideo natos octauo
mẽſe non uiuere:q̃a ſingulis uteri gerẽdi mẽſibus/ſinguli planetæ præſint. & ꝓpte-
rea q̃ primo/idem octauo mẽſi Saturnus dñet̃/planeta frigidus & ſiccus hoc ẽ q̃li- Cauſa (q̃
tatibus uitæ ɔtrarius. primũ.n. & illæ ꝑ manus traditæ planetaꝝ dñandi uices rõnẽ præbent
nõ hñt:ut alibi ſuo loco dicet̃:& ꝙ octimeſtris partus non uiuat oĩno rõnẽ aliã hẽt. aſtrono-
Sũt q̃ opinent̃ fœtũ ſeptimo mẽſe conari ut egrediat̃/& in conatu lædi:q̃ ſi octa- mi) ꝑ par
uo exit:ut pote nõdũ reſtitutũ ſuæ incolumitati/uiuacẽ eſſe nõ ſolere:ſed Hyppo- tu octime
crati potius accedo q̃ tractatu quẽ ſcribit de octimeſtri partu cãm cur plerũq; non ſtre
uiuat/hãc eſſe ait ꝙ eo menſe difficilis ſit uteri geſtatio. Tũc.n. grauius ſe hr̃e præ- Hyppo.
gnantes:& in matrice neſcio quæ pati grauia & incõmoda:& ſi pariant duplici la-
bore oppreſſas & partus & ægritudis/infirmiſſimas fieri:unde neceſſario ipſe quoq;
fœtus imbecillior factus/raro diu uiuat. Atteſtat̃ huic ſententiæ ꝙ ſi quæ iueniunt̃
uegetiores ualidioreſq; fœminæ ſolẽt octauo etiã mẽſe parere uicturos q̃les in Hi-
ſpania inueniri ſcribit Auicẽna & Ariſtoteles in Aegypto. Verba ipſa Hippocra-
tis ſuꝑ hac re Græca ſubieci:ne qm̃ liber hic uulgo non habetur fictũ crederetur a Auicenna
nobis περι οκτα μηνου γενεσιν φησι & quæ ſequuntur. Ariſtote-

Cap. XIX Cur nautæ/medici/agricolæ/uera ſępius ꝓdicãt q̃ aſtrologi. les

TRia fere erãt in illa ſecũda aſtrologoꝝ ratiocinatione obiectamẽta:pri-
mũ a mutationibus īferioꝝ ex Solis Lunæq; curſibus:unde colligebãt:&
actionẽ ī nos ſyderꝝ alioꝝ:& mutationẽ reꝝ aliaꝝ ab illis eſſe cõiectãdã.
Secundum teſtimonio bonaꝝ artiũ medicinæ/agriculturæ/nauigatoriæ:quæ ſuis
opibus aſtrologicas adhibẽt obſeruationes. Et hoꝝ ita utrũq; reiecimus ut hiſdem
telis eos repũgeremus/oñdentes ut paulo ante dicebamus:ex opibus Solis & Lu-
næ:& ex illaꝝ artiũ obſeruationibus/potius colligi q̃d negant:q̃ ꝙ affirmãt. Reſtat
tertium ꝙ ab earundẽ artificum uulgi ipſius prædictionibus ſumebat̃:quaſi nimis
eſſemus iniq;q̃ nullã futuroꝝ præcognitionẽ cõcederemus aſtrologis totius cæli

peritisq̄ rudia magiſteria:& de populo q̄uis interdũ etiã aſſequatur:ita multa de pluuiis/de ægritudinibus/ de pecoribus/de ãnona quotidie prædici uulgo cũ euẽtus fide uidemus. Cur non igiť inquiũt q cæleſtes cauſas exploratius norũt:& illa rectius:& alia poterũt ſecretia prædicere:hoc eſt ꝙ in præſentia nobis diluendum eſt:imo ut cõſueuimus reiiciendũ in eos qđ apte nullo negocio breuiter expediemus. Nã ſi uera prædicunť ab illis nulla habita tñ rõne præceptoꝝ aſtrologiæ:qs nõ dixerit aut leuẽ eſſe cõiecturã:eſſe illa quæ omittũt/quæ ignorãt:non neceſſaria:ſed ſupflua:non ſecretiora/ſed falſiora:non dogmata/ſed figmenta. At falluntur aliqñ inqt Ptolemæus q aſtrologica neſciũť qđ ꝙ aſtrologi ſæpius. Conficiť igiť ut aſtrologi minus aſtrologica teneãt/q̄ q aſtrologi nõ ſunt. Neq;.n.põt hoc denegari/magis ad ſidẽrñdere q̄ dicũt medici de ægris:agricolæ de ãnona:nautici đ tẽpeſtatibus:paſtores de pecoribus:q̄ q̄ de hiſdẽ rebus ab aſtrologis p̄dicũť. Ratio ſtatim ĩ ꝓmptu ẽ:qñq dẽ aſtrologus ſigna reſpicit q̄ nõ ſunt ſigna:cãs ſpeculať q̄ nõ ſunt cauſæ:ꝑpea falliť. Reſpicit.n.cæleſtem diſpõnẽ q̄ cã tñ uniuerſalis non efficit uarietatẽ iſerioꝝ niſi ꝓ materiæ cõditiõe cauſarũq; efficiẽtiũ iſerioꝝ. Tamẽ nec cæleſtis illa diſpõ q̄ repicit:ſed ficta ab eo i cælo diſpõ ꝑ uaniſſimas regulas & cõmẽtitias:nõ natura/ſed arbitrio cõſtãs aſtrologoꝝ:ſiqdẽ ut demõſtrabimus nõ hominũ ille pr̄ & deoꝝ deus i cælo fecit imagines/ſigna/partes/antiſia/dodecathemoria/domus/& hmõi/alia qbus utunť: Sed i cælo mentitus hæc ẽ hominũ deceptor/& deoꝝ ĩfamator aſtrologus. Proptereaq; nihil mirũ ſi nullã rẽ futurã certa rõne p̄noſcere iſta ars. põt. Artifices aũt quos momorauimus ueris & naturalibus ꝓpriiſq; ac ꝓximis cauſis ĩdiciiſq; nituntũ:& ideo raro excidũt a ueritate. ſed ueris p̄ſenſionibus futuroꝝ:& fidẽ ſuis methodis faciũt:& cũ ꝓuentu bonaq; fœlicitate ſuas artes exercẽt: Lege libros ꝓnoſticoꝝ Hyppocratis:nũq̄ illum ĩuenies ægri ſtatũ futurũ inter ſydera q̄rere:ut q ſciret hæc magis ex lotio q̄ri q̄ ex aſtro & de pulſu uenaꝝ/q̄ de motu ſphæraꝝ certius p̄cognoſci. Periti gubernatores nõ ex Ioue/Saturno/Venere/Marte/Mercurio/præuidẽt tempeſtates:ſed de nube:de uentis:de omni aeris cõditione:atq; eoꝝ hæc ſolers diſciplina expimentis ubiq; cõfirmata:de ſpiraculo tenuiſſimi flatus:de nubecula uix cõſpicua tẽpeſtatẽ ĩtelligit ĩminentẽ/cuius nullum præſagium/nullũ ſignum adhuc patebat oculis aliorum. Nec ſolũ uenturam intelligant:ſed qua parte futurum ut exciteturquomodo declinari: quomodo ſuperari poſſit ad quæ ſapientia omnis aſtrologorum prorſus caligabit. Sic poſtores agricolæ:& ipſum ſæpe uulgus ineruditum/ſtatum aeris præcognoſcũt: non a ſtellis ſed ab aeris ipſius diſpoſitione:atque his quæ in ſublimi impreſſionibus fiunt quare raro falluntaerem.ſ.ex aere:ſicut medici ægrum ex ægro præiudicãtes:hoc eſt ex propriis principiis:nõ quod faciũt aſtrologi ex remotis & communibus uniuerſalibus:imo/quod peius eſt/fictis imaginariis fabuloſis. Quare nemo putet futuram agricolationem meliorem medicinam efficatiorem/nauigationem tutiorẽ ſi tractentur hæc ab hominibus aſtrologica percallentibus & obſeruantibus. Qui hæc potius tabes & abolitio foret illarum artium:dum a certis regulis ad incertas: a ueris ad commẽtitias euocarentur:& permixtionem falſorum dogmatum omnis iam comperti experimẽti ſoliditas/ueritaſq; labefactareť. id quod nõdũ rõnibus intellectis qbus aſtrologiæ uanitas innoteſcit/ex eo pſuaderi ſatis põt:qđ inter initia opis diximus:ſummos eaꝝ artiũ magiſtros:& in illis tractandis apprime fœlices/nõ mõ adhibuiſſe ſuis opibus aſtrologicas obſeruationes ſed eas:uel cõtẽpſiſſe/ uel etiam

Ptolemæus

Ex his aſtrologorũ nõ rões ſed fabl'as imaginationeſq; eẽ fictas concluditur

Vñ hmõi artificum obſeruationes potius ſcía dici dñt quã eorũ inania mẽtis figmẽta. nã (ut ait Ariſ. prío metha.) expientia artẽ ꝓcreat: inexpientia caſum.

uel ẽt cõfutaſſe. Columella quẽ alibi quoq; citauimus illæ rei ruſticæ ſcriptor exa-
ctiſſimus/quo loco traditurus eſt præcepta tempoꝝ obſeruãdoꝝ/ meminit ſuæ lu-
cubrationis aduerſus aſtrologos: & uera inqt hæc quæ nos pingui Mineruа tracta
uimus: falſa uero quæ imprudẽtiſſime Chaldæi pollicent̃: alibi quoq; a nobis cõfu
tata: q̃re colligẽti ſic Ptolemæo multa prȩuidẽt de ſtatu aeris agricultores: igit̃ nos
plura certioraq; q̃to illis cæleſtiũ reꝝ cognitione p̄ſtamus: negabit Columella eſſe
in cõſecutione ueritatẽ: qm̃.ſ. hoc aſtrologicũ ſape quo agricolis præſtant nõ eſt ſa-
pere/ſed deſipe: hoc eſt nõ plura q̃ illi ſciũt: ſed plura fingũt magnitudine rerũ circa
quæ mentiunt̃ ꝓfeſſionis ludibriũ prætegentes: quã indubie cũ aliis honeſtiſſimo
loco uita recepiſſet/ſi tã bõas artes/tã neceſſarias: agricolationẽ: medicinã: nauiga
toriã redderet meliores: ſed deprehẽſa ſæpius uanitas & fallacia a prudẽtiſſimis le
gũlatoribus eos coegit ut ſeueriſſimis interdictionibus illã ciuitatibus eliminarẽt:
ut prio libro declaratũ a nobis ne ſimul & bonas & mẽtes & artes occultiſſimis ſuis
uenenis inficeret: quȩ q̃tũ ab gregariis his quas dictabamus artibus in futurorum
præſenſione uincat̃: uel hinc īnoteſcat ꝙ inter nauticos & agricolas/& paſtores/de
eorum pronoſticis mire cõuenit: inter aſtrologos nihil adeo ut nihil dubitet Aboa Facete dictum
ſar iter capere non petaſatus: quo die Ptol. aquarum eluuiem denunciauerit.

Capu**t** XX. Non omnia quæ ab aſtrologis prædicuntur de primis qua-
litatibus dependere.

EXcutere iam uolumus q̃ de primis poſſint q̃litatibus depẽdere: qm̃ id ter-
tia aſtrologoꝝ rõ expoſcere uidebat̃: & Ptol. nõ alia uia quæcũq; fiunt fie
ri ꝓbat a ſyderibus qđ apoteleſmatici eius libri declarãt: & aſtrologi oẽs
huc ſe ſemp recipiũt quotiẽs aut nihil ſupſtitioſe dici a ſe defendũt: quodq; per na-
turæ ueſtigia non ꝓcedat: aut nihil rurſus cuius reddi manifeſta rõ non poſſit: Fere
enim ad has cõfugiũt q̃litates quotiẽs cur hæc Iuppiter: illa Saturnus: alia alius fa
ciat planetarũ: interrogant̃: in quo illos & ſibi & ueritati paꝝ conſona loqui parte
opis ea monſtrabit̃ qua rõnes aſtrologici dogmatis refellunt̃/ fruſtra uero ꝓfugiũ
hoc illos ſibi parare præter ea quæ diximus multa quoq; declarãt: Inter quæ illud Prima rõ
primũ occurrit futurũ ut in fati ſortitione plus anni tempus faciat quo qs naſcat̃: q̃
quæuis alia diuerſitas cõſtellationis ſiq̃dẽ plus quoq; facit ad intentionem remiſſio
nemq; primaꝝ q̃litatũ: q̃ quæuis alia uel poſitio ſydeꝝ/ uel mixtura radiorũ: Adeo
ſemp æſtiui dies hybernis calidiores etiã ſi q̃tum uis æſtate rigeat torpeatq; Satur-
nus. Cõtra ſemp æſtiuis hyberni frigidiores etiã cũ ardet Mars: medioq; furit flã-
matus olympo. Q đ ſi fati dñia oritur frigore & calore ſiccitate & humiditate plus
minuſq; uigẽtibus: Sequit̃ oĩo dãnatos etiã ſemper frigido fato qcũq; nati hyeme
fuerint ptæ his q nati fuerint p æſtatem præſertim ſi (qđ illis eſt neceſſario defen-
dendũ) plus hãc aeris ſic affecti cælitus q̃litatem q̃ ſeminis & materiæ ꝓximȩ cõdi
tionẽ ſequunt̃. Præterea ſi tuet̃ hoc Ptolemæus qđ ẽ illi pro fundo naturalis aſtro Secũda rõ
logiæ/ut p primas q̃litates reliq̃ faciãt radii planetaꝝ: nõ debet in hoĩum geniturís
aut mores aut fortunã aliũde uaticinari/q̃ ex ea cõſtellatiõe quæ corporis habitum
facit atq; demõſtrat: qñ hĩc oĩa cõſequant̃. Et pariter ĩ uniuerſalibus uaticiniis una
erit res inſpiciẽda/qs futurus aeris ſtatus: hoc inſpecto reliq̃ pateſient. Siquidẽ pro
caloris & frigoris/pro ſiccitatis humiditatiſq; mõ cætera diſponunt̃. At nõ ita uel
alii uel ipſe Ptolemæus/cũ ſæpe quæ de moribus in priuata geneſi: quæ de fortui-
tis caſibus dicũt/nomine corporis tẽpamẽto rñdẽt ea rõne qua ſolẽt ad hos cætera

referri.Nec q̃ de tẽpeſtatibus ãni totius his cõgruẽt: quæ de motibus/de peſtilẽtia
de ãnona de bellis ꝓnũciabũt:q̃te.ſ.a diuerſiſſimis iſta cõſtellationibus inueſtigãt:
q̃d legẽti tũ aſtrologicos libros:tũ aſtrologoꝝ uaticinia haud difficile cõſtabit.Nõ
igr̃ ſuę ſupſtitioni faciẽ aut prętẽdãt honeſtamẽtũq; methodi naturalis:ut eatenus
ſe ſubiicere res hũanas ſyderibus dicãt: q̃tenus aeris corpiſq; diſpoſitio ĩ q̃litatibus
primis a cælo depẽdet.Nã hoc q̃dẽ ingrediẽs artẽ aſſerẽſq; eã q̃ſi poſſibilẽ dixit Pto
lemæus: ſed in ꝓceſſu explicatuq; dogmatũ nec obſeruauit/nec potuit ſalua ꝓfeſ-
ſionis iuribus obſeruare.Alioq̃n q̃d dicebam paucis cõſtaret aſtrologia:cui tñ de
aeris diſpõne & habitu corpoꝝ foret dicendũ.Reliqua ex his pauciſſimis datis re-
gulis quiuis e medio ſibi coniectaret. Sed & innumera ſunt in Ptolemæi libris &
aliorum quæ de materiæ qualitatibus primis originem ducere nulllo modo pñt.

Caput XXI. Nec noxas elementorũ: nec damna nr̃oꝝ corpoꝝ eẽ a cælo.

EX his:quæ modo diximus illud facile reiici põt q̃d tertio loco ad aſtrolo
giæ aſſertionem ſupra in medium afferebat: Nam cũ dicit̃ ſi mutationes
aeris a ſyderibus:igitur & peſtilentiæ cataclifmi & exuſtiones/& caritas
annonæ.Negamus:neq;.n.ſequit̃:immo hæc qui dicit:q̃d ſit cælũ ignorat: nã quid
aliud ipſum in natura tota corporea/q̃ in particulari quolibet corpore ipſa uis con
tinens totum ne diffluat/ne diſſoluat̃.Q d cor in aĩali fons uirtutis illius q̃ ſeruatur
integritas ordoq; mixturæ/& membrorũ inuadentiũ iniuria ꝓpulſat̃: ſciat igit̃ qui
exceſſus elementoꝝ unde incẽdia & cathaclifmus cõtingit: Vnde caritas morbi ac
peſtilentiæ/cælo refert accepta:non aliter errare/q̃ qui nr̃i corporis morbos/uicia/
cauſationes/in ipſam regentẽ corpus naturę refert poteſtatem: cuius eſt illa curare
nõ facere/ſopire nõ excitare.Q uæ ſi ſunt uera patet aliud.Itẽ eſſe q̃litates primas/
aliud q̃litatum primaꝝ receſſus & detrimenta cælitus fieri/niſi negemus aliud eſſe
iura & magiſtratus oẽs ciuitatis/aliud q̃d in illis delinquit̃ ope boni principis ori-
ginẽ trahere. Vt igit̃ philoſophus dederit quicq̃d eſt in elemẽtis ordinariũ & natu
rale auctorẽ hr̃e cælũ:neſcio tñ qua rõne ſit conceſſurus etiã inde eſſe ꝙ deficiũt/ꝙ
naturæ præſcripto & legibus uariãt/ cũ ſit potius illud philoſophoꝝ dogma ꝙ ele
menta maneãt intra fines & ſuo iure contenta negociũ mũdo nõ faceſſant a cæleſti
eſſe natura regente & moderãte fluxibilem & erraticũ numeꝝ reꝝ corruptibiliũ.

Obiectio Sed inq̃es q̃n mihi conceſſeris alias ſtellas facere frigiditatẽ/ alias caliditatẽ: nõne
ſeq̃uit̃ illud: Vt frigidis ſtellis prædominantibus/elementa frigida inualeſcãt:cali
dis calida: Q d ſi dicit̃ nõ eueniat etiã ut cõcurſu magno frigidatũ cõſtellationum
Prima re- frigiditas ita aquaꝝ exuberet:ut eluuionibus terra mergatur. Contra calidis ualde
ſponſio potẽtibus/fiant exuſtiones.Facilis rñſio nec una tñ primũ de dominatu planetarũ
Secunda. atq; ſignoꝝ quæ finxere aſtrologi:ut falſa ſint poſtea demõſtrabitur. Q uid inq̃ ita
planeta quiſq̃ imperabit cælo:ut in hoc mundo ꝓdigioſa ꝓducat præſertim mala?
Cum cæli opus ex omniũ luminũ cõſpiratione diſſultet:ita tota illa ſupior ſemper
tẽperat̃ armonia:ut ſicut in ipſa omnia cõſonãt: ita per eã nihil diſſonet unq̃ in infe
riori mũdo:in quo quotiẽs in cõcinnũ aſperũ/diſcors audit̃/ad tactum cæli ne refe
ratur:ſed ad quattuor iſtas chordas citharæ ſublunaris quæ de inordinata materiæ
impuraq; cõtactæ cæleſti plectro ad numerũ illas ſemp cõcordiãq; mouente/con-
Tertia. tumaces interdũ inueniunt̃.Poſt hæc ſubtilius cõſiderandum eſt/ſi præfecta uariis
elementis uaria ſydera ſunt ideo:eſſe præfecta ut perficiant̃ elementa ipſa. Q uare
erit quodlibet elementum tacto pfectius: q̃to præſes ſtella fuerit potẽtior: ꝙ ſi per

ſectio partiũ

ſectio partiũ pfectioni totius nõ repugnat:immo cũ toto partes labefactant̃: non pertinebit ad elemẽti perfectionẽ:ut natura trãſgrediẽs ordinem occupet cætera. Sed tũc erit perfectum cũ ab ordine curſuq́ naturæ nihil deflexerit:a quo certe deflectere tã põt excedendo q̃ deficiendo. Quo circa ſi præſit igni Mars/q̃nquidẽ in ſubiectã qualitatẽ fieri nihil cõuenit a ſtella:qđ ordini bono naturæq́ legibus non cõſentiat:nõ minus compeſcere tumultuantẽ/quam ſuſcitare torpentẽ cæleſtis prę fecturæ officium fuerit. Poteſt igit̃ id cõcedi ut ſint q̃ttuor primæ q̃litates a cælo: nec tamẽ eorum dicta/trãſgreſſiones/ tumultus a cælo ſint: ſed a materiæ motibus inordinatis/cæleſtis diſciplinæ legibus uſq́quaq́ nõ obſequentis: Vt propterea credam nec Platonẽ/in Timæo nec Ariſtotelẽ/ in Metheoris iſtas elemẽtorum tyrãnides tẽporarias/ad conſtellationum uim ullã unq̃ rettuliſſe. Cõſtat aũt & dictis non modo noxas elemẽtoꝝ:ſed & eadẽ rõne dãna corpoꝝ nr̃oꝝ/cæterorũq́ animantiũ in cælo cauſas nõ habere. Quod qdẽ & potiſſimũ inter omnia corpora/ & ordinis & beneficentiæ titulis inſigne/nec ea debet efficere/quæ ſunt opera potius tumultuantis materiæ uel deficientis:quare qđ de elementis diximus:licet de humoribus itidem dicere in noſtro corpore illis reſpondentibus:ſi præeſt atræ bili Saturnus: Mars rubræ:alius ſanguini/pituitæ alius:nõ aliud magis horum planetaꝝ opus/q̃ frenare has qualitates & continere ſub cõcinnã uitæ diſpoſitionẽ. Nec cum præpotens erit Saturnus ſuſcitabitur atra bilis:ut reliquos perdat/totumq́ labefactet:ſed ordinatius/cõpoſitius/melius ſe habebit. Idem de rubra dicendum cum regnauerit Mars quandoqdem illorũ radii/& natura ſua benefici ſint/ac ſalutares:nec agũt inſtar ignis:ſed quemadmodũ calor inſitus nobis uegetalis/animæ manu recte operatur ad finem certum pro ſalute uiuentis:ita lumina illa uitalia intimæ mẽtis ſuæ animi organa/nõ ad pernitiẽ unq̃ ſed ad cõmodũ corporũ ſubditoꝝ & beneficentiam agunt/Saturnus in atrã bilem(ſiquidẽ illi præeſt) nihil unq̃ nõ ordinatũ:nõ uiuiſicũ influet:quare nõ excitabit illam ad exitiũ aialis:ſed moderabit̃ ad conſeruationem. Nec habebunt a ſtellis ſuis humores/cũ illæ præualuerint/quo magis & uiolentius agant:ſed quo moderatius atq́ uiuatius. Nunq̃ mors a cælo:ſed a materia cum uitio proprio/quæq́ q̃litas ita degenerauerit:ut præfecti ſyderis diſciplinam non ſuſtineat:ſed uel euagetur immodica uel remiſſa deficiat. At noſtri diuinatores qui ſe cæli ſicut interpretes ita patronos & defenſores faciũt:non tã morbos irritatu nimio primaꝝ q̃litatũ:ſed & uitia ipſa cæcitatem/ ſurditatẽ referunt ad ſtellas:& quod eſt deteſtabilius etiã ipſa monſtra:quo nihil dici/nihil cogitari poteſt abſurdius.nã qđ aliud monſtra q̃ peccata naturæ? Hæc aũt nemo unq̃ philoſophus rettulit ad efficientẽ cauſam præſertim indeficientẽ omnes ad materiam. Nec ita quiſq̃ delirauit/ut diceret monſtrificos partus culpa fieri uirtutis informãtis: Quæ ſ.dei acta manu nihil delinquat/ſed accuſant materiam ſitu uel quãtitate/ uel qualitate/ male formabilem & opifici ſuo contumacem atq́ rebellem. At longe maior inſania cæli uirtutẽ damnare q̃ ſeminis. Quæ tanto minus errare põt atq́ deficere q̃to ipſa natura potẽtior/& domina & artifici iunctior/ a quo nõ aliter q̃ p ipſum iſta ſeminaria uirtus inferior regitur atq́ format̃. Nimis igit̃ q̃ abſurdum putare cæleſtium motus & configurationes(ſi modo uariant iſtæ cõfigurationes efficiẽtiam planeta rum aliter unq̃ ire atq́ componi:q̃ naturalis tenor & curſus exigit ordinatus reꝝ inferioꝝ.alioqn naturæ iſte ordo cuius trãſgreſſo mõſtrũ ubinã ſedet? ubinam habet originẽ? ſi nõ hæc in cælo? aut quomodo ſuã ſatis uocẽ audiũt? quorum ma

Plato.
Ariſtote.

Dãna noſtrorũ corpoꝝ in cælo cauſas nõ habere

Mors non eſt a cælo

Nã & cũctũ Medicorũ cõciliũ mõſtrificos ptus nõ niſi ex aliquo naturę impedimẽto cõtingere aſfirmat.

lam/inordinatã nõ naturalé/cuius origo uitiũ & infirmitas/ primis aſcribunt natu
ræ cãis oĩum optimis/ordinatiſſimis/& potẽtiſſimis. Vere ergo dixit Auer. qui cre
diderit.Martẽ aut ſidus aliud quoquõ diſpoſitũ nocere corporibus/ aliena credere
ab oĩ pħia. Sed ita ẽ certe nulla ꝓfeſſio cælo magis iniuria aſtrologica ſupſtitione:
quæ qcqd a nobis fit præter rõnẽ culpa uolũtatis qcqd in materia euenit præter or
dinem uicio temeritatis/labiliſq́ materiæ:id totum ſyderibus ambit impurare:nec
putat illorum ſaluã dignitatem:ſi non illis indigniſſima quæq́ accepta referantur.

Q. uippe nõ aſtrologia tm̃ ſed oẽs mathe. ab auerroe ſp deriſæ ſunt.

Caput XXII. Ingenioꝝ & morũ uarietatẽ nõ oĩno pẽdere a primis q̄litatibus.

VErũenimuero ſi nõ faciũt ſydera malas corporũ affectiones ipſas ſaltẽ cor
poꝝ faciũt diuerſitates:nõ morboſas non uicioſas: non cauſarias:ſed intra
fines ĩtegritatiſq́ naturæ media inter ſe tẽpamẽti rõne diſtantes. Sequens
.n.hoc uĩ oĩno ut ſi primaꝝ quattuor qualitatum ſydera ſunt auctores:ut.ſ.a Satur
no naſcantur ſiue cõcipiant corpora ſicciora & frigidiora/calidiora ſub Marte:hu
midiora ſub Venere:atq́ ita de reliquis:quã temperamẽti diuerſitatem ſolet diuer
ſitas ingeniorũ & affectionũ animi cõſequi: nõ q̇bus cogamur:ſed q̇bus irritemur.
Sed hic poſtea locus latius ptractabitur.Illud aũt uideamus:an ingenioꝝ & morũ
hinc naſci diſſimilitudo poſſit. Nã ut aliquo modo uerũ falſum tm̃ aliqua ex parte.
Cõſequit.n.q̄litatũ in corpore prepotentiũ modus quoq́ nõnihil affectionũ/ut ꝓ
niores ad iram bilis efferueſcens ſegnes pituita:ſanguis hilariores: triſtes atra bilis
efficiat.Sed hoc oppido q̄ generale nec euidentiæ ſemp rñdet:nec ſatisfacit occul
tioribus q̇buſdã/ & maxime ꝓpriis ingenioꝝ cõditionibus. Dixi nõ ſemp euidẽtiæ
reſpondere/quoniã eſt interdũ inuenire hoĩes tempamento corporis q̄ ſimillimos:
ſtudiis tamen nõ quæ fecit electio:ſed naturæ ꝓpenſio diſſimillimos: Vidi ego ſub
uirginea facie ferinã immanitatem:ſub truci uultu & aſpernabili:mitem & amabi
lem manſuetudine:Alios frõtis gratia/oriſq́ uenuſtate:lætitiã perpetuam præſeſe
rẽtes/intus æſtuare mœroribus:& ſibi eſſe faſtidio. Alios quos tu iudices plane Sa
turni eſſe mãcipia hilaritatibus atq́ facetiis omnia ſerenare/quæ poſſunt alias a pri
mis qualitatibus uires germina cõſequi cõſenſu fere philoſophoꝝ:hoc eſt quæ nec
primæ illæ quattuor:aut filiæ aut apendices ſunt. Ad quas etiam multa referri pla
ne non poſſe q̄ de moꝝ diuerſitate uaticinant̃ aſtrologi paulo poſt declarabimus.

Ex forma ſæpe errorẽ cõcipi

Caput XXIII. Neq́ bella neq́ externa a primis qualitatibus pẽdeere.

ILlud uero nimis ridiculum ſi poſſunt ſydera facere frigus æſtũ aliaſq́ q̄li
tates:poſſe etiã bella/ſeditiones:poſſe urbes euertere/ipiaq́ pmutare.Nec
minus poſitioni ridicula ratio. Nã excitata inquiunt bili incorporibus re
gũ & principium æſtu animi flagrãtiore fiant auidiores iniuriæ uel reponẽdæ uel
inferẽdæ:O beatã Italiã & ꝑpetua pace florentẽ:ſi pituitoſos habere tibi principes
liceat/magnũ hoc bonũ atq́ diuinum paruo cõſtare poteſt:unciola una lecti phar
maci bilẽ educentis ſi rite principibus diuidat̃ his qui magis bellicoſi totum nobis
pacabit orbẽ.Hæc quis cõfutet potiuſq̄ irrideat? quaſi hæc demũ bellorũ cã quaſi
ne magis auaritia q̄ ira:nõ cupido:non occaſio ſpeſue potiundi: Non ſimultates &
odia quæ ſunt apud aſtrologos a Saturno potiuſq̄ a Marte. Nõ interdũ amor ipſe
iuſtitiæ bella ſuſcitent atq́ tumultus: quaſi nõ ſæpius ſit aĩus regum pro bile deus.
nunc bonos exercens ad uirtutẽ.nũc puniens malos miniſterio ſæpe malorũ quos
ille carnifices in mundanda repu. & quaſi uiſibiles dæmones habet. Verũ hic quã
uis deridicula dicunt aſtrologi uidentur tamen aliquid dicere. At externa quæ pro
noſtris

Bellorum cauſæ

Extẽrna

noſtris humoribus nihilo uarianť: quomodo referet ad iſtas quattuor qualitates?
exilia: dignitates: diuitias: egeſtatē: liberos: uxorē: amicos: inimicos? habent inquit
Ptol. affinitatē cū animo & corpe: ut cū animo quidē: honoꝝ & dignitas: cū corpore Ptol.
uxor atq̃ diuitiæ. Quæ iſta affinitas o Ptolemæe? ut fortuita hæc aĩ corpiſue con- Quæſtio
ditionē ſequanť? An qđ ſoletis dicere: ſi quē Martis influxus efficit bilioſum/eidē Solutio.
& uulnera & uiolentam mortē infligit: qm̃ bilis ardor ad rixas incitet atq̃ ad arma
inter quæ mors ipſa familiariter habitat. Verū ſolet a nobis id maxīe ſyderū opus
exiſtimari/cū hō mitis: ĩ ocio degēs nulli cōtumelioſus: ĩ picula tñ: ĩ gladios: ĩ inimi
citias. fatali ui q̃dā trahiť q̃ſi nolēs: pariter bellicoſus hō crabronūq̃ ut dr̃ irritator: Cōfutatio
plenus dieꝝ: illæſus domi obeat ĩter ſuos. Cur igr̃ ille martio calore deſtitutus gla
dio tñ oppetit/qđ eſt opus Martis: hic in pace moriť q̃q̃ Marte fere ipſe calidior?
Præterea poſſint hmõi quædā nō nihil pſeferre cōmercii cū his q̃ ĩtra nos ſunt: q̃re
ad habitū corpis referanť: illa q̃ rōne dr̃iam corpis aiq̃ cōſequenť: uxor diuitiæ: di
gnitates: & quæ hoc genere alia ſunt pfecto ne ſomniare q̃dem hoc licet. Quapro
pter & ipſe Ptol. primo capite libri Apoteleſmatō: ubi ſuā ſtruit rōnē de ſydeꝝ effi- Ptolemæ
ciētia: nō aliud colligit q̃ ꝙ aliquo mō cōſequēs erit corpis. ſ. atq̃ aĩ quatenus hęret us
corpi/diuerſitatē ab aſtris puenire: De fortuitis rebus nihil adiicit eo loco: Ita enim
ſcribit: poterit igiť dicere qs quocūq̃ tpe ſtatus ãbiētis nos aeris ſit futurus. Sed &
propriū cuinſlibet hoīs habitū & tēpamētū ītelliget ducto de ſtatu aeris argumēto
cū formabať. Quare dicere poterit q̃le corpus: & q̃lē animū ſortiteť. Tū qūo ſuc-
ceſſu tēpoꝝ ſe habebit/ præuidēs. ſ. futurā aeris diſpōnē tali tēperatura corpori con
uenientē/facere ad eius incolumitatē/uel diſſonārē occaſionē dare morbi & ægritu
dinis. Hæc ibi Ptol. in q̃bus quēadmodū appet nulla mētio ſup externis. Mox uero
proxīo capite ubi iterat dicta nec tñ q̃ ſequētibus/exteriora ēt adiicit q̃ſi de illis quo
q̃ pbaſſet/forte falli putans poſſe lectorē cui iam tō excidiſſet/ex qua illud deduci
comprobariq̃ dicebať. Quare ſi dederimus Ptolemæo mutari materiæ primas af
fectiones: humiditatis & ſiccitatis/frigoris/& caloris/pro cōditione ſtatuq̃ ſyderū:
minime tamen cōceſſuri ſumus eſſe ſydera diuerſos hominum uariantia caſus.

Caput XXIIII. Occultas uires cæleſtibus non ineſſe per quas occultas in
feriorum rerum proprietates producant: ſed calorem tantum lumenq̃ uiuificum.

Reſtat diſcutiēdū an pter effectricē uim q̃litatū iſtaꝝ occultiores in ſyderi
bus uires eminētioreſq̃ ſint p q̃s facere multa poſſint quæ p primas illas q̃
litates facere nō pñt: ſicut ſua q̃dā pprietate magnes ferꝝ trahit: pæonia
caducis opitulať: & aliis rebus ĩſunt aliæ poteſtates ipſis materiæ primis
affectionibus & nobiliores & efficaciores. Hoc ratio quarta cōtēdebat aſſerens nul
lo mō poſſe uirtutibus huiuſmodi nō abundare ſtellas: ſi (quod ab oībus fere pbis
dr̃) bñficio ſtellaꝝ tales dotes terrena ſortiunť: tū cū nobiliſſima corpa ſint nobiliſ Cōfutatō
ſimiſq̃ dotibus pdita eſſe neceſſario. Sed neq̃ nobilitas hoꝝ corpoꝝ: nec ꝙ ab illis
occultæ mirabileſq̃ terrenorum corporū uires eſſe dicantur: argumentum eſt quo
cogamur uirtutes tales/hoc eſt eſſe/aliquam præter eā quā diximus cū calore uiui
ſicco poteſtatē/in natura cęleſti ſitas opinari. Nā ut poſtremū hic primitus exequa
mur/nō accipiunt recte qđ dicitur/ſortiri cælitus uires īferiora corpora quibus ea
faciunt quæ per quattuor primas qualitates effici nō poſſunt. Fluunt illæ dotes &
poteſtates a principiis intimis ipſoꝝ corpoꝝ: hoc eſt ab eoꝝ formis ſiue dicere ma
uis eſſentiis: porro cœlū ſicut formā dedit quā motus ille conſequitur: ſic dare illis

ales uirtutes dicit̃.Q uaꝝ tñ diuerſitas a diuerſitate ſit/ nõ cõſtellatiõis ſed mixtio
nis:ex cuius uaria ꝓportione alia atq; alia forma diſſultat. Atq; hoc ipſum ad cælo
rũ ꝑtinet dignitatẽ:ſiquidẽ quæ diuidunt̃ in multitudinẽ apud ordinẽ iferiorẽ/ea
ſimplici actu & eminẽtiore collecta/poſſidet ordo ſupior.Proĩde ſi iſta ſublunaris tã
multiformis tã numeroſa turba corporũ caducoꝝ: iſirma tumultuaria ꝑticularis:
anguſta:ad cæleſte corpus æternũ ĩdefectibile: ſimplex: amplũ: uniuerſale refert̃.
Ita rõni maxĩe cõſentaneũ q̃cq̃d uiriũ:q̃cq̃d ꝑfectiõis in ꝑtes ſectũ & diſtributũ infe
riorib' ẽ a corpore illo primo prouenire. Oẽs aũt pariter licet tã uarias tã multipli
ces unica ſua dote luminis & caloris cæleſtia largiunt̃.Q uæ plus minus ex ſerie ſy
der ibus cõmunicata facit illoꝝ inter ſe ordinem potius q̃ diuerſitatem.Nec remoti
us ingrẽdũ quæ dos iſta:quæ ſit iſta ꝓprietas:diximus ſæpius illã nec indigere de-
mõſtrãte quæ ſeipſam/& alia cũ ſe oĩa ipſa demõſtrat:lux.ſ. oĩbus euidens:quæ de
moto corꝑe ꝓfluens afflanſq; calorẽ indicat fere nobis occultũ myſteriũ diuinita-
tis & poteſtatẽ in motu:in luce ſapientiã:in calore figurat amorẽ:quibus mouet:il-
luſtrat:creat:ꝑficit:ſeruat oĩa:primus ille deus:primus omniũ inquã ſicuti primũ ẽ
inter oĩa corpa cælũ:præter hanc triplicis ab uno corꝑe ordine quodã pendẽtis ef
ficatiæ ꝓrogatiuã/q̃d in cælo deſideramus? aut q̃d illi deeſſe nobis uidet̃ ad ſummã
perfectionẽ naturæ corpalis & principatũ inferioris mundi. Multiplicibus inſigni
ri diſtinguiq; ꝓprietatibus arrogat dignitatẽ imꝑfectæ naturæ:ꝑfectæ uero dero-
gat:cui ꝓpriũ ut/ dixi ſimul collectum in uno poſſidere q̃d partiario poſſident in-
feriora diuiſim:q̃d utiq; priuilegium ſi perpetuo motui corpis & calorifico lumini
non conueniret:utiq; præter ipſum inquirendũ eſſet aliud in cælo q̃d actu ſimplici
ambiret cõplecteretur q; uirtutem corpoꝝ quorũcunq; corruptibilium.Sed in eo ſi
plene hoc repitur alia cõminiſcẽdi non eſt neceſſarius labor.Repitur aũt indubie/ſi
quidẽ ſine illo res ullã corporea nec generare/nec genita exercere ſuas opationes
põt.Tolle enĩ ipſum cum ſuo calore:nec pæonia caducis opitulabit̃:nec iacinthus
ſanguinẽ ſiſtet:nec reubarbarũq; bilẽ educet.Et ſicut reꝝ quæcũq; agũt in nos ceſ
ſaret efficacia/ſi caloris intimi nr̃i fomento nõ excitaret̃: ita ceſſaret & uirtus corpo
rũ illoꝝ:& calor ipſe uiuẽtiũ:niſi cæleſti calore & foueret̃ ſeorſũ:& ĩuicẽ copularet̃
Actus igit̃ & perfectio uirium quęcunq; rebus terrenis inditæ ſunt: hoc ipſum lu-
men calorificum eſt/q̃ tenus quidem calet:ſicut oĩum calor rurſus ꝑfectio eſt quate
nus lucet.Et quẽadmodũ nec uideri colores/nec oculi uidere præterq̃ lucis iſtius
bñficio pñt.Ita nec dores corporũ quorũcũq; aut cõſiſtere ipſæ:aut ſe afficere inui
cẽ pñt ſi motus illius atq; caloris ope deſtituãt̃.Q uare ſicut ad dignitatẽ,decorẽq;
pertinet cæli:q pro tãta coloꝝ diuerſitate uno ipſius natiuæ lucis ſplendorẽ corru
ſcẽt:ita fuerit ſuæ ꝑfectionis pro multiplici materialiũ uirtutũ nũero unã poſſedi ſ
ſe uirtutẽm:& illis oĩbus nobiliorem:ſicut oẽs colores lux añcedit:& ꝑfectã illarũ
cõſtitutionẽ ſicut lux oĩum coloꝝ ꝑfecta conſtitutio eſt:nec plus detrahi putemus
dignitati cæli ſi ꝑticulares iſtas dotes ſtellis abnegamus:q̃ q̃d ipſum quoq; cælum
nec flauũ credimus/nec ceruleum/neq; praſſinũ/nec purpureum: quæ ſicut in terre
nis ſpecioſa & neceſſaria uarietas:ita nec poſſibilis in ſyderibus/nec decora.

Caput XXV. *Si ſua cuiq; ſyderi & ꝓpria uis concedat̃:ẽẽ tñ illã uniuerſalem.*

IAm ſi contendat aliq̃s ut præter hãc oĩbus cõem ꝓprietatem motus lumi
nis atq; caloris ſuam habeat quæq; ſtella propriam influentiam. non ma-
gnopere q̃quã poſſim/illi reſiſtam. Sed admonebo diuerſas iſtas uirtutes:
q̃bus inter

Magna lucis dignitas. Deus lux uera

quibus inter ſe differunt hoc tñ cõuenire ꝙ oẽs uirtutes cæleſtes ſunt. Quicqd aũt in cælo eſt/& ſi comparatũ uniuerſitati cæleſtiũ ꝑticulare aliqd ẽ: idẽ tamen ad ſublunaria ſi referat(ut maxime ſit anguſtũ) uñe eſt. uniuerſale cũ dico/ita itelligi uolo/ut totam corruptibilis mũdi ꝑfectionẽ claudat i ſeipſo. alioqn cæleſte nõ erit/ut parte iã declaratum: mox quoq latius explicabit. Qđ ſi cõcedat/ nihil iuuabunt rẽ aſtrologicã ſydeꝝ iſtæ dotes peculiares: ſed erit qdẽ Iouis alia q̃ Saturni ꝓprietas: ueꝝ nõ ꝓpterea efficiet apud nos aliud Iuppiter q̃ Saturnus: quare pariter oĩa per hanc ſuã proprietatẽ uterq facere poterit. Iouia uirtus differt a Saturnia nõ negabo: Sed nulla uirtus corpoꝝ inferioꝝ/quã & Iouia æq atq Saturnia: & Saturnia æq atq Iouia nõ contineat: generet: ſeruet efficacẽ reddat/atq ꝑfectũ. Dicam primũ cur ita ſit. Dehinc quomodo ſtet/cũ iſta cõmunione diuerſitas in utroq & ꝓprietatis & actionis. Cæli natura non uidet aptius ſimul & breuius explicari poſſe q̃ ſi dixeris Cælũ unitatẽ eẽ oĩum corpoꝝ: ſane nulla eſt multitudo quæ nõ a ſua unitate dependeat: nihil in uniuerſo qđ nõ ab uno quaſi fontali capite deriuet. Et quẽadmodũ i exercitu legio quælibet ad præfectũ ſuũ: totus exercitus ad unũ refertur Imperatorẽ: ita quæuis ſeries reꝝ generis cõmunione ſibi conſentiens: habet ſuum principiũ a quo deducitur: a quo fouet regitur: & cõtinetur. Quæ cum ſint multa principia quaſi multiplex unitas ad ſimpliciſſimã unitatẽ primi prĩcipii poſtremo redigit. Eſt aũt quẽadmodũ oĩs numerus quodãmodo in unitate: tota ciuitas in rege totus exercitus in Imperatore: ita ſuo i prĩcipio ſui q̃ſi gregis uirtus oĩs atq perfectio. Veꝝ qđ in illa gregaria(ut ita dixerim) cõditiõe: diuiſum: mancũ: infectũ: interminatũ eſt. Viget in capite interminatæ cuiuſdam unitatis ſingulari cõplexu: puꝝ: efficax atq ꝑfectũ. Quo fit ut nihil cõſequẽtis corpis eſſe in capite: & rurſus in capite totũ corpus eẽ dicat. Ita qđ eſt primũ inter ea quę ſunt ineffabilis deus & nihil eoꝝ eſt quæ ſunt: & rurſus oĩa eſt eminentia quadam principalis naturæ/& omnimodæ poteſtatis: Corporeũ ergo genus a quo principio depẽdebit/potius q̃ a primo corpore loco & dignitate: hoc autẽ eſt Cælũ. Vere igit quod dicebamus/ Cælũ unitas erit oĩum corpoꝝ/ de quo negari poſſint oĩa quæ ſint corpum aliorũ: & oĩa etiã poſſint affirmari: negari qdẽ. qm̃ qđ in illis formatũ uarios hẽt fines: qđ diſcretũ multiplex imperfectũ/ in cælo nec characteres eos formæ: nec eã pariter habet diuerſitatem. Affirmari ꝙ omnia illa ſimul/nõ poteſtate materiæ: ſed uirtutis amplitudĩe/& originalis naturæ ſublimitate concludit. Quæ ſi cæli natura eſt/ certe nulli nõ Cæleſtiũ uenit: nec ita exiſtimandũ/ut totũ quidẽ Cælũ totã cõtineat ꝑfectionẽ corpoꝝ inferioꝝ: pars uero partẽ. Nullũ id foret Cæli priuilegium ſed ꝑs quælibet Cæli totus eſt mundus inferior exceptis quæ in mũdo ſunt: ſed nõ ex mũdo. Hoc Pythagorici ſignificaſſe uident. Allegorica q̃dã ſua ſententia qua ſoliti affirmare totã hanc regionẽ ſublunarẽ unã eſſe ſtellã: & in qualibet Cæli ſtella oĩa eſſe quæ hac noſtra regione uiſunt: ſic in Luna: tũ quattuor elemẽtorũ: tũ ualliũ eſſe montiũq diſcrimina/ſed & ſtirpes & animantia q̃cunq apud nos ſunt: ita in Venere: Mercurio: reliqſq ſyderibus: quo typo certe nõ aliud nobis declarãt: q̃ ꝙ aſtruere uolebamus/nullã eſſe in Cælo ſtellã quæ nõ ambiat totũ qđ eſt ſub luna: aliogn illæ cæleſti natura non erunt ſi nõ falſe ſuppoſitum atq probatum: nihil uerius dici naturã cæleſtẽ/q̃ unitatẽ naturæ corporeæ. Tum ꝙ hoc fuerit Cælo dignum priuilegiũ: ꝙ tanta uaſtitate & numero luminum inumerabili/ ſublunaris demum anguſtiæ bona: cõplectatur. Eſt igit in uirtute cuiuſlibet ſtellæ/uirtus omnis corporum

Similitudo.

Nota.

Allegori.

Pythagoricorũ ſententia.

caducoꝝ.nec hoc differūt diuerſaꝝ ſtellaꝝ uirtutes ꝙ aliis alię rebus p̄ſint:cū p̄ſint oībus oēs.Nec q̄ fuerit altior p̄ſtat īferiori latiore cōplexu:hoc ē pluriū reꝝ:ſed nobiliore/eadē cōtinens & quæ cōtinet inferior/ſed unitius lōge q̄ illa & eminētius.

Diſtīctio equiuoci

Videri pōt hoc idē ī mentibus ſepatis & animantiū cognitiōe. Nā ſicut omne corpus a cælo ita uis oīs cognitiōis particeps pēdet ab intellectu.Intellectū uoco nō noſtrū/q rō dicit̃:ſed angeloꝝ quos philoſophi mētes & ītellectus uocāt. Hic ſibi ſupeſt ad ītelligendū/nec aliqd īfra ſe:nec in aliquo infra ſe inſpicit/qđ ītelligit.Nō fallit̃/nō laborat.Et qđ in oī genere cognitionis poteſtatibus uariis diſtributū excellit/id unica ptāte excellētius lōge q̄ ſit in illis poſſidet:in ſeipſo ueritatē cōſpicit/tangitq̄ p̄ſentē certitudine ſenſus.Habet apud ſe illā dilabētibus rebus imaginaria facultate:puidet cauſas & ſpecies reꝝ tā corporeas q̄ incorporeas pſpicatia rōnali/nō rōnalis/ille/uel ſenſualis/uel imaginarius:ſed p intellectualem ꝓprietatē nobiliore cōditione:qđ in illis pfectū eſt colligens:reiicit qđ impfectū.Eſt.n.in nobis cognitio phyſica aliud a mathematica:mathematica aliud a diuina.Nā phyſicā ratio cū ſenſu cōſequit̃:mathematicā cū fantaſia:diuinā cū mēte & intellectu.

Ordo ſciētiarum quē ponit Ariſt.l.vi. teologiæ

Porro.mētiū nulla eſt ēt deſpicatiſſima quæ nō omnē ueritatem in ſuo lumine uideat/q̄ nos illis ſcientiis artibuſq̄ uel attigimus certe uel anhelamus. Eia igit̃ cōparemus iſta corporeis ſunt ī nobis hæ artes atq̄ ſciētiæ.ſūt in tota cognoſcēte natura uaria genera cognitionū id qđ ī corporꝝ turba diuerſaꝝ uirtutū uaria priuilegia.

Notandū

Eſt omnis cognitio participatio quædā luminis intellectualis:ē corporea oīs uirtus participatio q̄dā facultatis cæleſtis.Quāq̄ ſicut illa euidētius in ratiōe:ita pfectius hæc elucet in ſpiritu cordis.His ita poſitis agite uideamus an recte dixerit qſpiam ſi de mentibus illis defluant ītellectuales radii/alios fore qui phyſicos faciāt nō mathematicos:alios mathematicos non diuinos:alios diuinos potius q̄ phyſicos/uel mathematicos.atq̄ ita hæc lux erit/ut iſta ſtudia/penes naturæ diuerſitatē mentiū ſpirātiū/nō a radiorū ab eadem mēte ſuo ita cōſilio uoluntateq̄ ꝓficiſcentiū:puto rectius ſentiet q nihil eſſe credat huiuſmodi:qđ & largiter dare q̄uis illaꝝ non poſſit:& quæ nō ſua quidē/more ſyderū/libertate donet ſed natura:& ſi contingit ut hoc potius inde/q̄ illud munus excipiat̃/nō ad dantem in omnia æque liberalē:ſed ad captū accipientis conditionēq̄ dicat eſſe referēdū.Quod ſi quēadmodū diximus ita ſe habet ſtella ad corruptibile corpus:qđ ad noſtrū attinet hoc propoſitū:ſicut mens ad defectibilē cognitionē:pariter erit dicendū poſſe ſtellam quālibet ex ſe dare quicqd corpus ſubditū/quodcūq̄ ſit illud/accipere natum eſt:ut iam afflatus occulti diuerſitatē nō afflantis ſtellæ/qđ aſtrologus putat/ſed afflatæ materiæ diuerſitas faciat.Dixi afflatū occultū/quouiā ſyderis actio p lumē atq̄ calorē/pro intentione remiſſioneq̄ raddii pōt eſſe diuerſa:qđ ſuperius explicauimus:ſed in occultis iſtis proprietatibus p quas ipſa ſe quaſi ſtella ꝓpagat/effunditq̄ ſuas/ut ita dixerim/ſpecies & imagines:ſicut illa non appatet intētio atq̄ remiſſio:ita nec ullā agendi diuerſitatem ponere pſuademur.At inquies uirtus Iouis & ſpecies iſta diffuſa/diuerſa eſt certe a uirtute Saturni?Fateor:ſed non propterea diuerſam rē effecturā:cū nulla ſit res in ſublunari mundo/quā non utrauis facere poſſit.Quænā igit̃ actionis diuerſitas?facit utraq̄ idē:ſed alia idem facit alio mō:nobiliore nobilior/& eminētiore.Quāq̄ neſcio ſi de iſtis uirtutibus ita ſtatuamus:an efficacior forſitan in nos uirtus inferior:nō q̄a loco ꝓximior:ſed q̄a naturæ cognatior:ſed alterius opis hæc inquiſitio.Hic tm̄ aſſerimus/ſi præter lumen atq̄ calorē ſua

Parem eē uirtutis effectū ſyderum

lorē ſua

lorē ſua cuiq; ſyderi ꝓprietas cōcedat. Ita defendi poſſe oēs uniuerſales:ut nullam
faciāt ex ſe diuerſitatē īferioꝝ. Poſſemus tñ cōcedere uim aliquā pticularē illis con
trahētes.ſ.ſydereā ptātē. Atq; ita cōcedere/ut nihil hoc tñ adiuuaret aſtrologos:ut
ſi oēs qdē ſtellas in oībus ſemp idē opari:ſed nō oīa in oībus cōcedamus: ueꝝ aliud
aliam ad hoc exēplū. Conſtāt corpora quælibet ex materia & forma putet igit̃ ali
quis ita ſe rē hr̃e:ut quæ attinēt ad materiā tria minora ſydera faciāt/Luna/ Venus
atq; Mercurius:diuiſis officiis/ut materiam ipſam Luna regat:ad formā uero diſpo
nat̃ a Venere & Mercurio: a Venere p quantitatem dum fit ordo/ figura/cōpoſitio
decor debitus in partibus:a Mercurio p q̄litatē dum formabili mobilitate ſuſcipi-
endæ formę cōgruas īduit affectiones:atq; ſunt formæ manētis a ſupioribus tribus
ſtellis in hunc modum ut ꝗ forma ſit hēat a Saturno:ꝗ det eſſe & uitam his quæ ui
uunt a Ioue:ꝗ moueat intus excitetq; ad operandū a Marte. Q d' autem ſe res quæ
libet ipſa diffundat: & per diffuſionem notificet atq; propaget/ ad ſolē potiſſimum
referetur/cuius eē uideat̃ opera tā materiam uicere de qua ſibi ſimile parit:q̄ & ge
neratio ipſa & manifeſtatio. Q uid ſi igit̃ differrēt opera planetaꝝ/quod & ultro cō
cedimus:nō ratione/non fide experimētoꝝ:nō auctoritate Platonis Ariſtrotelis ue
coacti: eēt tñ tūc quoq; oīs diuerſitas reꝝ inferioꝝ/nō a cælo/ſed a cauſis inferiori
bus/agente illo quod eſt ſuū ſemp ī oībus eodē mō ſed ope uariato:tū a ꝓximis cau
ſis tum a diſpōne materiæ particulares magiſq̄ uirtutes in ſyderibus ponere qñ nec
iſtas uniuerſale nulla rō pſuadet: poſſet de qbuſdam aliter ſuſpicari ſine piaculo/&
cum doctorū etiam auctoritate nō nego: ſed quod ſequens liber oſtendet/ſiq; huiuſ
modi nec ſunt ille quas aſtrologi dicunt/ nec illis afficimur eo modo quo credunt.

Ca.xxvi. Epilogus huius libri cū reiectione q̄rūdā rōnū aſtro.ī ipos argumētātes.

EXaminauimus naturales oēs mutationes reꝝ inferioꝝ quæcūq; cæli opa
eē uident̃: nā de fortuitis hoīum caſibus ī q̄rtæ rōnis ſolutione dicemus/
nec reptū ī illis qd' faueret aſtrologis/ſed occaſio data potius multa obii-
ciēdi ut ſit qd eos ἀναγυρων iſtā cōmouiſſe pœniteat. Et.n.qd colligimus inde aliud
q̄ radiis luminariū affici corpora ſublunaria? Sed nec alia affectione q̄ caloris/nec
alterius caloris q̄ uitalis nec cuius actio aliter īmutaret̃ q̄ d' ſitu ſyderis uel ex pro
pinquo uel ex directo nos magis irradiātis/Ex his pricipiis oīum effectuū reddidi
mus rōnē:quoſcūq; fide expiētiæ ī teſtimoniū ſui dogmatis afferebāt:in q̄ reddēda
nō cōfirmari aſtrologiā ex illis obſeruatiōibus ſed īfirmari petebat:& qd illi uel fa
lerēt/uel fallerent̃/ubiq; detegebat̃. Sic falſo appuit credi ab illis uī ſolis exſiccatrī
cē/aut Lunæ paꝝ ſalubriter hūectatricē & frigidā:falſo fingi ī Luna uī occultā ꝑter
motū & lumen q̄ mare reuocet & effundat:falſo noxa ptus octimeſtris reū fieri Sa
turnū:falſo ſignis aſcribi/q̄ſi uirtutis ptātiſq; diuerſę:qd ꝓ ſitus tñmō uarietate ſolis
radius opat̃ falſo criſmos dies & piodos febriū/ad Lunæ motus/ uel alioꝝ ſydeꝝ re — Argumen
ferri. Deniq; tm̄ abfuit/ut ex iſtis a Sole Luna mutationibus argumētū ſummeret̃ — tum aſtro.
ad fidē decretoꝝ aſtrologię/ut inde in ſuſpitionē falſitatis nō mediocriter adducat̃: — Aliud ar-
ita.n.argumentabat̃ ſub Luna ſi qs cubet:mēbra occupat torpor/& cū ea echini ſi- — gumētum
mul implent̃:frigefacit igit̃ & humefacit. Solē torridū ſenſus atteſtat̃. igit̃ ſiccum. — Retor-
Nos e diuerſo ſic inſtamus/Luna implet echinos:igit̃ calida eſt: Demonſtrauimus — quet pri
hæc ex Ariſtō. ſtupēt frigore dormientes ſub ea:igit̃ calida eſt. Declarauimus hōc — mū Ariſt.
apta rōne/quo pacto.ſ.id eueniat. In plenilunio fauet cōceptibus alit corpora/cre-
ſcēs roborat/uegetat:igit̃ calida eſt. Probauimus ex Hyppocrate/ ex euidētia ipſa. — Hyppo-

Solutio ſecundi. De ſole piter appellamus ad expiētiā/q̄ patet illius radiis ſpiritū. Vitæ oēm uiuifi-
cati:id uero nō ē ſiccæ ptāns/ſed ſalubriter calidæ. Nec difficile fuit declarare/ quo
pacto uel ex accñti uel ſiccet uel exurat/imo frigefaciat etiā ſol:luna frigoris & hu
Alia rō aſtrologo℞. moris cā eē dicat̄:licet ſydus utrunq̄ uiuifici tm̄ luminis & caloris ſua natura ſit au
ctor. Sic itē colligebāt:uidemus a ſole & luna manifeſto nr̄a corpa pmutari:nec igr̄
de alio℞ ſyde℞ influxibus dubitādū ē. At hoc ipſum de aliis nos in dubiū trahit:qđ
de ſole lunaq̄ uidemus:q.ſ.ab eis ita corpo℞ diſpōnes uariari dephēdimus:ut reli-
q̄s ſtellas a ſymbolas potius iudicemus/q̄ i ptes opis aduocatas ſiqdē lunæ lumine
decreſcēte ſemp humiditas i corpibus attenuat̄/augeſcit ſemp illa creſcēte. Cur igr̄
ſi qđ putāt aſtrologi/de alio℞ ſyde℞ efficiētia ue℞ ē. Cur inq̄ nō īterdū humili pla-
netę cū dñant̄ iacturā lumīs lunaris ſartiētes humiditates nō augēt:ut liceat nobis
aliqñ ſyde℞ bñficio:ēt i nouilunio ſucculentas oſtreas cenitare: Cur inuicē illa ple
na nūq̄ Saturni ſiccitas atq̄ Martis ius cæli p legibus aſtrologicis uſurpātiū corpa
deſiccat:& ceſa ligna defendit a carie:potius ergo fauēt obſeruatiōes iſte tollētibus
ptārē planeta℞/q̄ aſtruētibus:ſicut & his potius/q ſignis efficaciā nullā tribuūt/q̄ q
plurimā:alioqn eū a Luna mouet̄ mare:ſicut uolūt nec ipſi negamus:cur in aq̄ticis
Detegitur ror ſignis poſita nō plus mouet q̄ in igneis nec minus in ſiccis deniq̄ q̄ in humidis ? aut
cur luna nō facit uberiores acceſſus humidis iūcta planetis/q̄ exſiccātibus. Et qūo
ſi uera quæ pdicūt de duodecim locis:quas appellāt domos:qūo illud cōſonat : qđ
ab ortu ſcādēs luna/quo plus ſummo ppinquat fortius agit in oceanū atq̄ ita forti
Phauorinus us ex.xii.loco/q̄ ex horoſcopo:quo tñ loco lāguere fieriq̄ ibecillimā oīum ſyderū
poteſtatē affirmāt:potius igit̄ ſtāt nobis cōtra illos iſta experimēta/q̄ ut cōtra fidē
aſtrologo℞ opinionibus arrogēt:niſi quēadmodū dicebat Phauorinus:ut ſupra eti
am tetigimus:qa oceanus q̄ſi lunæ comes cū ea ſimul ſeneſcit al oſcitq̄/putāt argu-
mētū eſſe ad pſuadēdū oīum re℞ humana℞ & parua & maxima tanq̄ ſtellis atq̄ ſy-
deribus euincta duci atq̄ regi. Sed longe diſpar/atq̄ ut idē aſtrologos ludens iacta
bat/nimiſq̄ ineptū & abſurdū eſt:ut quātū æſtus oceani cū lunæ curriculo cōgruit
negociū quoq̄ alicuius qđ ei forte de aquæ ductu cū riualibus apud iudicem eſt.
Exiſtimemus ipſum quoq̄ quaſi habena quadam de cælo uictum gubernari.

Caput XXVII.

Eliquum ut poſtremā argumentationē diſſoluamus petitā ab euentis hu
manis:in q̄bus alia ita uires noſtras excedāt:aut præter meritū & rationē
eueniāt:ut decreti fatalis/& cæleſtis potentiæ uim aſtruere uideant̄: hoc
nos ita ſoluemus ad pſens & oñdamus hīc ſuas cās hęc oīa ſatis apud nos:
nec apparere q̄cq̄ in oībus qđ auctorē cælū deſideret:hoc eſt nihil in curſu re℞ eſſe
humana℞:unde ſuſpicio naſci debeat facta hominū fatis regi & gubernari . Nā per
initia q̄dē libri ſequētis nō ſoluētes iam/ſed arguentes/hæc imprimis cælitus nullo
mō fieri poſſe docebimus:in quibus iſtā uim fati agnoſcere ſibi iſti uident̄. Ea uero
deniq̄ duo ſunt magna/uidelicet atq̄ mala. Dicamus primū de magnis:uel ad anī-
mū ptinent iſta:uel ad externa. Sic.n.nobis & Alexandri fœlicitatē & præceptoris
Quare Ari.cōſumat᷒ philoſophus. ingeniū ac doctrinā obiectabāt:Incipiamus igit̄ ab his quæ ad animum pertinent:
Admiraris in Ariſtotele cōſumatā ſciētiā rerū naturaliū: ego tecū pariter admiror.
Cauſa cælum eſt inq̄s/& cōſtellatio ſub qua natus eſt:nō accedo:nō tā uulgata rōne
q̄ nati eodē aſtro multi nō fuerūt Ariſtoteles:q̄ q̄ præter cælū ſub quo tanq̄ cā uni
uerſali/& boetiæ ſuæ: & philoſophi actici pariter germināt:cauſę pximæ ſunt Ari

ſtoteli ppriæ

ſtoteli ꝓpriæ & peculiares: ad quas ſingularē eius ꝑfectū referamus. Primū utiq;
ut ille inqͣt ſortitus eſt animā bonā: & hāc utiq; nō a cælo/ſiqdē īmortalis: & incor-
poreus aīus/qđ ipſe demōſtrauit: nec aſtrologi negāt: tū ſortitus eſt corpus idoneū
ut tali aīæ famularet̄: nec hoc etiā a cęlo niſi tāq̄ a cōi cā: ſed a parētibus. Elegit pr̄a
ri: Hoc & principioꝝ opus quæ diximus: hoc eſt aī & corporis: & ſui arbitrii fuit/ꝓ
fecit in pħia: hic arrepti ꝓpoſiti & ſuæ induſtriæ fructus. At plus q̄ pħantes multi/
pari ſtudio atq; labore. Fuit in cā doctrina p̄ceptoris & fœlicitas ſæculi in quo ædi
tus/ueteꝝ pleni monumētis: ſed non exactis ne & labor nō adeſſet incohādi & pfi
ciēdi bōas artes materia nō deeſſet. At pfecit plus lōge q̄ coetanei: & q̄ diſcipli. Sor
titus erat nō aſtrū melius. ſed ingeniū melius. Nec ingeniū ab aſtro/ſiqdē īcorpora
le: ſed a deo ſicut corpus a patre: non a cælo. De quo nos tanto loqmur/q̄ aſtrologi
honororificētius q̄to cā uſis pticularibus cāis diuinior & eminentior. Q đ ſi cap-
tus exceſſit ingenii hūani uel Ariſto. uel pħus alius: erit cauſæ hoc non oīno dete-
rioris quale corpus oē ꝓptereaq; cæleſte eſt: ſed melioris hoc eſt diuinæ: ſicuti So-
crates maior mea ſnīa oīnm pħoꝝ ſapiētiā ſuam nō ſyderibus natalitiis: ſed aſſiſten
ti numini rettulit acceptam. Q uare plus cælo damus q̄ oporteat: ſi diuinitatē aīoꝝ
a corporeis illis radiis demittimus: minus ſi corporeas dn̄ias quæ de priuatis rebus
accipiunt̄ illi q̄ſi particulari cauſæ tribuimus. Minus aūt oīo q̄ deceat: cū deformi-
tates ipſas nr̄as/& labes mentiū aſcribimus ſtellis: qđ eſt unū ex illis qbus maxime
mouebant̄ ad aſtra cōfugere/q; apparēt in hoībus multis abſonæ quædā appetitio
nes/præter leges humanitatis: quæ nō intrinſecā hoc eē humanā: ſed extrinſecā hr̄e
cām uideant̄: & qa potentē ideo ſydereā. Ego uero ab illis quæſierim cur prægnās
mulier terrā comedat libētius & carbones q̄ exqſitū oē genus eduliorum? Et ſi mō
ſtrifici deſiderii nō aſtrū ſed fœtum cām inuenerit: Admonebo cām pariter eorū q̄
demirant̄/in corporis tēperatura potiuſq̄ in cælo eſſe quærendā. Dicerē apud im-
probos quoq; dæmones: ſed a corporeis eos abducerē. Certe præter corporis habi Vide por
tū q̄tū faciat ad hmōi portentoſas affectiones cōſuetudo ueriſſimo poſſum exēplo tentoſum
declarare. Viuit adhuc hō mihi notus ꝓdigioſæ libidinis & īauditæ. Nā ad uenerē exēplū li-
nunq̄ accēdit̄/niſi uapulet: & tn̄ ſcelus id ita cogitat: ſæuientes ita plagas deſiderat: bidinis
ut increpet uerberātem: ſi cū eo lentius egerit: haud cōpos plene uoti/niſi eruperit
ſanguis: & innocentis artus hoīs nocentiſſimi uiolentior ſcutica deſeruerit: Efflagi
tat ille miſer hāc operā ſummis p̄cibus ab ea ſemp fœmina quā adiuit: p̄betq; flagel
lū pridie ſibi ad id officii aceti infuſione duratū & ſupplex a meretrice uerberari po
ſtulat: a qua q̄to cedit̄ durius eo feruētius incaleſcit: & pari paſſu ad uoluptatē do-
lorēq; cōtendit: unus inuētus hō q corporeas delitias inter cruciatū inueniat. Is cū
non alioqn peſſimus ſit: morbū ſuū agnoſcit & odit: qm̄q; mihi familiaris multis iā
retro annis qd pateret̄ libere patefecit. A quo diligēter tā inſolitæ peſtis cām: cū ſci
ſcitaret: a puero inquit ſic aſſueui. Et me rurſus conſuetudinis cauſam interrogāte:
educatū ſe cū pueris ſceleſtiſſimis: inter quos cōueniſſet/hac cædendi licētia quaſi
precio quodā/mutuū ſibi uendere flagitioſa alternatione pudorē. Hoc ego factum
licet graue auribus liberalibus: ideo nō ſuppreſſi/ut cognoſceremus euidentia ipſa Alexādro
quātū illis affectibus ualeat cōſuetudo: ne quaſi cām habere terrenā nullā poſſint: unde tāta
cælū ſtatim accuſemus. Nam id qdem aſtrologus ſi audiat/dānatam dicet fuiſſe ue fortuna in
nerē in hoīs genitura: & aduerſis fortaſſe: aut alio modo minitantibus radiis martis bellicis
flagellatā. Veniamus ad res externas/in quibus Alexāder præponebat̄: cuius tāta rebus.

ram repētina:fœlicitas:unde nā ortū haberet quærebať niſi haberet a cælo:Facilis
reſpōſio:a uirtutibus Alexandri q̄les habuit multas neceſſarias impatori: fortitudi
nē:liberalitatē:laboꝝ tolerātiā: pitiā rei militaris:egregiā ſ̄raturā:& q̄s alias enume
rare nō eſt neceſſe:ab exercitu quem nactus eſt:& ſub patre Philippo exercitatiſſi
mū:& bn̄ficio regiōis bellicoſiſſimū:& ob liberalitatē exēplūq; uirtutū amātiſſimū
ſui.Ab ignauia pp̄loꝝ quos ſupauit:un̄ dictus a patruo pugnaſſe cū fœminis.A for
Fortuna. tuna quæ in rebus bellicis plurimū dn̄atur.Fortunā uero cū dico/cælū nō dico: ſed
eā eā̄m cuius meminit Ariſto.ſecūdo libro phyſicę auſcultationis: & q̄ uulgo fortu
nā dicimus:atq; his uerbis ſolemus exprimere:ita ſors tulit/ita euēit: ita res cecidit:
per quā fit ut ludētes aſſeris:aut iaciāt qđ uolūt:aut qđ nō uolūt: hæc eſt illa cæca
nūcupata/quæ p̄ter illas q̄s diximus/& ſimiles cās:Cæſares:Syllas:Auguſtos:Ale
xādros fecit:q̄ p ſe nec depēdere de cælo:nec idē cē qđ fatū:nec ꝓuidētiæ derogare
diuinæ: & qd demū aut eſſe: aut nō eſſe poſſit: qm̄ ꝓximo lib. late diſſerēdū eſt:hic
Thomas dicere nō oportet:ubi aſtrologos non aliis magis q̄ Aquinatis Thomæ quē hi ſum
me ſibi fauere putāt/armis opprimemus:qđ uero ad id attinet qđ principaliter hic
tractať:Nego qcq̄ i terris adeo magnū fieri uel uideri:ut auctoꝛ ē cælū mereať.Nā
miracula qdē aī/ut diximus/cælo maiora ſunt:fortūæ uero & corpis(ut q̄ maxima
ſint)cælo collata minima deprehēdūť:ut qđ recte dixit Phauorinus
Phauori. Nihil magnū in terra p̄ter hoiem:nihil magnū in hoīe præter mētē & animū: huc ſi
aſcēdis cælū trāſcendis:ſi ad corpus inclinas/& cælū ſuſpicis:muſcā:te uides/ & mu
ſca aliqd minus.At quēadmodū quidē in illo nigro agmine formicaꝝ:ſunt quæ ali
is præſtēt robore/magnitudine:ſunt uictoriæ: bella:paces: officia:labores: egeſtas
diuitiæ.Quæ cōtēplantibus nobis oīa exigua & nullo diſcrimine nihil ſunt ita nr̄a
iſta corpuſcula:noſtræ fortunæ:noſtri reges:noſtræ ꝓuinciæ:bella:fœdera nuptię:
cælo ſi cōparenť nihil ſunt penitus:cui tota terra collata/cuius unā portiunculā in
ter ſe hoīes igne ferroq; partiuntur: indiuiduū punctū eſt. Non ergo ea eſt magni
tudo reꝝ terrenaꝝ ut alterius eſſe q̄ cæli opus nō poſſit.Quo ſi digna nō ſunt/ quæ
inter nos digna ſunt:quāto magis erunt indigna:quæ indigne etiā fiunt a nobis? ut
flagitioſos euehi ad dignitatē:Socratē perire iudicio ſtellicatoris: & enormia id ge
nus/quæ quotidie multa & uidemus:& patimur.In qbus imprimis eluteſcere fatū
& cæleſtis decreti neceſſitatē ait Maternus.Quē ego cū aſtrologis aliis libēter īter
rogauerim:cur errata nr̄a tātopere ambiant ſtellis imputare:& cū ipſi peccamus libē
tius īde cælū/q̄ nos accuſare? q̄ſi aut mirabile cēt nos errare/ꝓnos & maloa ab ado
leſcētia:aut errare illa poſſint aliqñ iuſſis optimi dei incōmutabili ſemp ordine fa
mulantia. Damnanť inquiūt inocētes/ facinoroſi pręmiis afficiunť: a qbus quæſo
principibus.iuſtis an iniuſtis? ſi a iuſtis nec cælū ſatis erit tanto miraculo:ſi ab iniu
Ariſtote. ſtis/qd cælo opus eſt:ubi deſpectrix cæli malicia ſatis eſt. Quærit Ariſto. in ꝓble
matis:cur fere idē ſemp boni & pauperes:cumq; multas afferat cās & ueras & facē
Obiectio tas:nullā tn̄ affert a cęlo:ut q.ſ.ſciret ſentes & tribulos/nō cęlū germinare:ſed terrā.
Reſpōſio At cautus hō & prudēs:qđ maxime fugiebat diſcrimē incurrit:euadit alius piculū/
cui ſe temere ſæpius expoſuerat? Quid eſt qđ admiremur? cū nō minus hæc nūq̄
euenire:q̄ ſi eueniāt ſæpe/ꝓ miraculo ſit habēdū:hoꝝ cū plerūq; fiunt cauſa quærē
da eſt/prius quidē ꝓxima : Hæc ſi deeſt/remotior & occulta : cū de raro & fortuito
nō eſt alia cā inueſtigāda:ſi eoꝝ ſatis meminimus quę ſapientiſſimus Ariſtoteles &
ſecūdo libro phyſicæ auſcultationis:& ſexto primæ p̄hiæ ſcriptum nobis reliquit.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI QVARTI INCIPIVNT.

Caput primũ Qui mos in diſputando ſeruatus & deinceps ſeruandus: Tum ſi detur aſtrologis quod maximum dant theologi aſtrologiam tamen nihil eſſe.

NOſter hic fere in diſputãdo mos: ut ſiqd & ponat aduerſa
rius qđ & dari ſine piaculo & cõtra rationabililter negari
poſſit/negemus id potius nos q̃ demus/ẽt ſi ſit tale quo cõ
ceſſo nihil magis cõficiat ille qđ cõtẽdit:atq; iſta feriæ per
uenientes ad id qđ maximũ poſtulare põt:oñdamus ẽt id ſi
det̃ qđ iure negari poſſe declaratũ:eſt minime tñ colligi
qđ arbitrat̃. Sic.n.& res ipſa quæ uenit in diſputationẽ to
ta ꝑ ſua mẽbra particulari*explorat̃:& q̃ multa gratis acci
piat aduerſarius itelligit:q̃q; paꝝ certã & abſurdã opiõnẽ
tueat̃: Quę tã multis uel noibus falſa/uel certe dubia / tñ
uteũq; oĩa ſe hẽant ipſa oĩo nõ eẽ falſa nõ poſſit hũc morẽ ſeruãtes cũ aſtrologis pri
mũ defendebamus tñ ſolis & lunæ radios efficaciã hr̃e ꝑmutãdi res inferiores. Cę
tera ſydera nihil nobis ifluere ob radioꝝ uel diſtãtiã uel imbecillitatẽ: Scđo loco ſi
dabat̃ eis.id.ſ.nõ extorquẽtibus ſed ĩpetrãtibus defluere ab oĩbus aliqd ĩ nos/oñde
bamus id tũ ab oĩbus intẽtione tñ remiſſiõeq; diuerſum efluere: hoc ẽ lucẽ cũ calo
re uiuifico:frigus ãt humiditatẽ ſiccitatẽq; ab illis nõ emanare. Tertio ſi facerẽt q̃ta
tuor prĩas q̃litates nõ ſeq ut impreſſionũ q̃ fiũt in ſublimi diuerſitas eẽt ab eis:aut ſi
hoc foret nõ tñ ab illis uel peſtilẽtias eſſe uel cathacliſmos uel exuſtiões: multo mi
nus uirtute primaꝝ illaꝝ q̃ttuor q̃litatũ res externas & caſui fortunæq; ſubiectas a
ſyderibus gubernari. Quarto ſi primaꝝ affectionũ auctores ſydera crederẽt:hoc
eſt caleſaciẽdi:frigefaciẽdiq;:tũ hũectãdi & exſiccãdi ꝑtãtẽ hr̃e nõ alias ꝑterea illis
dotes attribuẽdas ꝑ q̃s efficiãt multa q̃ ꝑ uim q̃litatũ illaꝝ fieri nõ pñt. Deniq; q̃les/
q̃les hẽrẽt ſtellæ uirtutes & ꝓprietates eas uniuerſales ita eẽ ut nulla eẽt quæ nõ ue
rã inferiorũ corpoꝝ cõditionẽ ꝑtãtẽq; cõplecteret̃. Quare agere illa oĩa cũ oĩbus
qđ ẽ cãæ uniuerſalis ꝓpriũ: Diuerſitatẽ ãt eoꝝ q̃ fiãt & q̃ cõfingãt oẽm a proximis
cãis uel liberis uel naturalibus uel fortuit's originẽ ducere. Quæ nos oĩa eo cõſilio
defendẽda ſuſcepimus ut ĩtelligerẽt aſtrologi cũ aliter ſentiũt & aſſeuerãt/nõ cõfeſ
ſa ſe dicere & manifeſta:ſed q̃ nec certis ullis rõnibus/nec euidẽtibus expĩmẽtis/nec
auctoritate Plato. Ariſtotelisue cõfirment̃. Sed ĩ ãbiguo poſita ſicuti ꝓpugnant̃ a
q̃buſdã/ita oppugnent̃ a multis. Quibus ſi tota nitteret̃ aſtrologia/nec infideliora
ſibi fundamẽta locaret:nõ eẽt apud me penitus ruinoſa/ſed nutabũda:hoc ẽ tã cade
ret illa mea ſnĩa/q̃ uacillaret. Verũ ut aſtrologis demus q̃tum illis Aqnas Thomas
theologiq; ꝑ multi atq; pħi dare poſſe cõtẽdũt:nõ magnope.ſ.refragãte rõne/longe
tñ minus accipent/q̃ accipe illos ſit neceſſariũ:ut aliq̃ aſtrologia non ſolũ apud nos
ſed ſua natura:& apud ipſas angelicas mẽtes eẽ defendat̃. Dabit.n. illis Thomas id
qđ maximũ dari põt citra aptã calũniã ueritatis:ut.ſ.oĩum plãetat̃ ad nos defluuia
cũ uirtute ꝓueniãt:& aliis alias ſtellis eẽ ꝓprietates nõ mõ calefaciẽdi frigefaciẽdi
humectãdi & exſiccãdi:ſed occultiores: Vñ uaria munera terrenorũ turba ſortiat̃:
ut nõ oẽm ꝓprietatẽ q̃ habẽt hoies cæteraq; natura corꝑalis inferior a ſuis cãis ꝓ

Mos diſputãdi auctores mire conuincens.

Ordo diſputatiõis

Infirmitas aſtrologorum.

Thomæ auctoritas Nullã eſſe aſtrologiã ẽt ſi illud concedat

ximis bĕatiſed aliq̃ ĕt a cęleſtibus:hoc totũ & nos p̃cario cõcedẽtes aſtrologis oñde
m⁹:nullã tñ iccirco futurã hãc artẽ:qn d' his maxĩe uaticinẽt ex aſtris q̃ fieri ab illis
uel ĩdicari nõ pñt:ĕt ſi fiãt illa cũcta q̃ dixim⁹:atq; ita ꝯcuſſã uł ad ĩteritũ prioꝛ libro
aſtrologiã nulla iã pacis uel ĩdulgẽtię ſpe relicta diſputatio p̃ſens funditus euertet.

Caput II. Fortuita a cælo non eſſe.

FOrtuitæ res ꝓ quaꝝ bono uel malo euẽtu fortunatos uocamus hoĩes & ĩ
fortũatos hæ p̃cipue ſunt q̃ ſicuti fatales ĩprimis putanẽ & a cæleſti decre
Subiectũ ro pẽdẽtes:ita p̃dictionũ aſtrologicaꝝ pars maxima & potiſſima materia
uictã præ ſunt.Nã q̃ p ſe cãs ꝓxias hñt/ut cõditiões ai & corpis nõ exigere adeo ſupiorẽ cãm
dictionũ occultioreq; uidenẽ/q̃ q̃ temere fieri caſuq; dicimus: quũ fieri ſine ꝓxima cã uideã
tur:talia ſunt fœliciter uel ĩfœliciter nauigare:pegrinari:mercaturã facere: fodiẽtẽ
Euentus terrã theſaurũ ĩnuenire:latronibus:beſtiis occurrere:regi placere::piculũ euadere:
mortaliũ bona ſeruitia/malaue ſortiri:domum ĩgredi mox ruiturã: & q̃ alia hocgñe p̃ter cõ
ſiliũ p̃ter opionẽ miſeris & uere ęgris mortalibus accidũt:de qbus ut q̃ ꝓrſus extra
nñam manũ ſint & extrĩſecus ueniãt ĩ nos/optamus maxĩe aſtrologoꝝ audiꝛ ſñiam.
Aliogn quoq; corpis hĩtu ſit uel a ſpeculo uel a medico ſciat:ſicuti & qualẽ mentẽ
ſciat a ſeipſo:ſi mõ mentẽ habet: Atq; fortuita nũcupamus/ea ſunt q̃ potiſſimũ p ar
tes diuinatrices hũana curioſitas expetit:Hæc igiẽ ante alia nullo mõ de cælo p̃ui
Vbi.San. deri poſſe ꝓbabimus:nec alia rõne q̃ q̃ utiẽ Tho.Aqnas:eo maxime loco quo faue
Thomas re ſñiæ aſtrologoꝝ uideẽ:hoc eſt tertio libro cõtra gẽtes/ubi fortũatos a cælo & fie
ꝯſenſit p̃di ri hoĩes & infortunatos dicere uideẽ eius rõ talis eſt: Virtus cæleſtis corpis nõ agit
ctioni intellectu uel electiõe:ſed quẽadmodũ natura agit/naturę ꝓpriũ eſt ad unũ tẽdere.
eiuſq; rõ Effectus igiẽ q nõ ẽ unus a naturali cã per ſe eſſe nõ põt:at quæ ex accidenti cõcur
runt inuicẽq; cõueniũt:ea uere unũ nõ ſunt:ſed dũtaxat unũ per accidẽs. Cõcurſus
igiẽ hmõi quẽ ſolemus fortuitũ nuncupare/nulla eſſe põt p ſe cã naturalis:ſed cæle
Exẽplum ſtis cã naturalis cã ut dicebamus. Et igiẽ reꝝ hmõi fortuitarũ cã p ſe eẽ nõ põt. Adii
eiuſdem: cit hiis exẽplũ/quo ſimul declaraẽ qũo nõ ẽ cãæ p ſe cælũ hmõi euentoꝝ:ſed tñmõ
ex accñti:ĩſtigaẽ inqt aliqs a cælo ad ſepulchrũ fodiẽdũ:accidit ei ut in ſepulchro
theſaurus ſit. Quaꝛ fodiẽs ſepulchrũ theſauꝝ ĩuenit:nõ fuit hoc a cælo ut ĩueniret
theſaurũ p̃terq̃ ex accñti:qn ex accñti ẽ eũdẽ eẽ & ſepulchrũ & theſauri locũ:nã ĩſti
gaꝛ hoĩem ad ſepulchri foſſionẽ ĩ quo latet theſaurus ut theſaurũ ĩueniat cãæ rõna
Nota. lis ẽ & intelligentis:cuius ꝓpriũ eſt rẽ unã ad aliã referre & ordinare naturalis cãæ
nõ eſt/qua dũtaxat ad unũ ferẽ ut diximus qualẽ eſſe cæleſtẽ radiũ nemo diffitebit.

Caput III. Quomodo rerum fortuitarum cauſa ſit deus:quo modo angeli quomodo cælũ:quomodo nos quomodo fortuna.

CVm de fortuitis rebus mẽtio fiat/opæp̃tiũ fuerit altius explicare quæ ſint
illaꝝ cauſæ apud p̃hos atq; theologos: nã ex his qdẽ q̃ hactenus diximus
extimari poſſet in caſum nos illã dũtaxat temeritatẽq; referre:nũc ĩprobã
dos eẽ aſtrologos q ſeruare ĩ his quoq; extraordĩariis ordinẽ & certas cãs conarẽẽ/
ut nihil temere ĩ natura nihil ſine cã legitima fieret. Quæ ſi qua cogitanda eſt illa
uideẽ potiſſimũ eligẽda quam aſtrologi accipiunt/ cælũ.ſ. cũ nec infra cælum talis
ulla iudiceẽ potẽs.ſ.reꝝ oĩum quæ ſub cælo fiũt:nec ſupra cælum dicunt:uidelicet
cũ multa indigne præter meritũ & rõnẽ fieri uideantur/quæ potius corporalis cau
ſæ quãdã neceſſitatẽ q̃ ꝓuidẽtiã arguãt eligentis. Quare ut hos ſcrupulos extruda
mus diſſerere q̃dam latius ſup his rebus utile fuerit:ut poſtq̃ a cælo gubernari hæc
non poſſe

nō poſſe mōſtrauimus:nec unde & q̄uo gubernent̄ ap̄iamus:fortuita fieri dicimus
q̄ p̄ter intētionē op̄antis eueniūt. Q uare tm̄ ĩ rebus hūanis fortuna dicit̄:ut q̄ ſolæ
cōſilio rōneq; fiūt. Exēplū/tale quo ſupius etiā uſi/ p̄poſuit agricultor terrā fodere
cultutā ſoli cogitās nō theſaurū. Accidit ut theſaurū inueniat/fortuito factū dicim⁹
nec repti theſauri cām aliā damus q̄ fortunā. Fortunam uero non intelligimus aut
numē aut naturā:aut rē oīno aliquā cām talis euētus:ſed potius excludim⁹ tm̄ for/
tuna factū dicētes/ac ſi dicamus ita euenit forte nō ex aliq̄ cā. nam foſſio q̄dē terræ
cauſa dici nō pōt/nō ſit terra/q̄tenus terra eſt locus. Sed accidit eundē locū terram
ſimul eſſe latebrāq; theſauri. Q uapropter ſi q̄ras qua cā factū ut eruerit iſte theſau
rū/nullam eſt afferre:cū nō una cauſa/ſed fortuitus cōcurſus pluriū hoc cauſa℞ ef/
fecerit: Propterea errabāt q fortunā in rebus eſſe negabant:quā opinionē ſecundo
phyſicæ auſcultationis:& ſexto primæ philoſophiæ libro cōuelit Ariſtoteles: Er/
rabāt aūt nō q̄a putarēt q̄ nobis ĩprouiſa fortuitaq; ſūt ea nota p̄uiſaq; eē poſſe ſu/
perioribus mentibus:q̄re nihil abſolute ſimpliciterq; eē fortunā. ſed q̄ arbitrarentur
hmōi euēta neceſſario hr̄e p̄ximā p ſe cām/nō ĩtelligētes quo pacto q̄d ē unū p ac
cidēs/cām minime exigat p ſe unā/ut hominē eūdē muſicū eē & bellatorē cām nul/
lā habet:alioqn ſi ſimul eēnt p̄pter aliquā cām ordinē inuicē haberent ex illa cā:q̄
aūt ſibi temere accidūt:ut bellatori eē muſicū/muſico eſſe bellatorē:patet ea inuicē
ordinē hr̄e:q̄re nullā habet p ſe agentē cām:ſed ex accidēti tm̄ ſic recte Peripathe
tici caſum & fortunā defendūt ĩ reb⁹ neceſſitatē exterminātes:ſed errant ex eis q̄dā
deteſtabilius q̄ q auferūt caſū p̄negātes. ſ. aliter iſta fieri q̄ fortuito hoc ē nullo cōſi/
lio ſupioris cauſæ/nulla p̄uidētia:pullulat. n. peſtilentiſſimus hic error ex impieta
tis radiceq̄ credit̄ aut nō cognoſci/aut ſi cognoſcunt̄ nō curari a ſupis res humanas
q alibi rōnibus reiicet̄:ubi contra philoſophos ĩpios erit diſputatio:nūc uelutī p
indicato falſus abiiciat̄/auctoritate oīum theologo℞ totiuſq; p̄ho℞ familæ & Ari
ſto. Peripathetico℞ p̄cipis ĩ moralib⁹ libris/tā ubi d̄ fœlicitate q̄ ubi de bona for
tūa diſſeruit:nā illic cura eē hoīes deis p̄cidueq; ſapiētes:& hic nota eē deo ſenſibi/
lia oīa p̄terita atq; futura & ĩ his dirigi nos ab eo clariſſime aſſeuerauit q̄d in libro
quoq; de mūndo/libro utiq; Ariſt. ſapiētia digno cōfirmauit quē platonica illa de
diuina iuſtitia ſnīa q̄ſi oraculi cuiuſdā coronide terminauit. Si igit̄ curāt humana
dei:ſic enim loq̄mur:ut cuſtodes angelos:& ĩtelligentiū cauſa℞ ſerū ordinē cōple/
ctamur dei ueri cōſilio p̄uidentiæq; famulantē:Si inq̄ hoc uerū ē nemo dubitaue/
rit ĩſtigatos ab illis hoīes ea ſæpe facere q̄ ſunt homini nō p̄uiſa nō p̄cognita illis ne
to ſapientiſſima p̄cognitione diſpoſita. Vulgatiſſimū ē exemplum de ſeruis eodem
miſſis a domino ut cōuenirēt ignaris tamen domini uoluntatis:quorum cōuentus
atq; concurſus ĩpſis ſeruis inopinatus atq; fortuitus/domino præuiſus & præordi/
natus eſt:ſic p̄curans utilitatē pauperis agricolæ cuſtos angelus pōt ad eū locum
effodiendū ĩnuitare motibus occultis:ubi nouit angelus eſſe theſau℞:ut q̄d pau/
peri fuit fortuna conſiliū tamē angelo fuerit:hoc reſpiciens Aurelius Auguſtinus
quinto de ciuitate dei libro nō inquit cauſas quæ dicunt̄ fortuitæ:unde & fortuna
nomē accepit nullas eſſe dicimus:ſed latentes eaſq; tribuimus uel ueri dei uel quo
rūlibet ſpirituū uoluntati. Dixit quorūlibet ſpirituū:quoniā tam a bonis hoc fieri
pōt q̄ angelis malis/licet nō oīa poſſint mali quæ boni:nec idem utriſq; finis:ſed bo
nis quidē cōe hoīum bonū:malis uero malū:fruſtrāte illo℞ tñ malitiā bonitate di/
uina dū in bonū ordinat redigitq; q̄cq̄d ab illis mala fuerit uolūtate patratum. Sed

Fortuita uñ ſint (beside lines 1–2)
Exēplum (beside line 3)
Nota q̄uo fortuna excludat̄ (beside lines 6–9)
Ariſtote. (beside line 12)
Alius error deteſtabilis (beside lines 27–29)
Cōmēdatio li. Ariſ. de mūdo. (beside lines 30–32)
Q uo ĩtelligētiæ & dei ſint cāç fortuitorum. (beside lines 36–40)
Auguſti. (beside line 41)

Definitio fortunæ a Proclo aſſignata.

hæc alibi latius. Proclus Platonicus in cõmentariis in Thimeũ eadẽ rõne ꝑ qua & Auguſtinus fortunã definiuit eſſe dæmonicã ptãtẽ cõgregãtẽ inuicẽ cauſas inter ſe diuulſas: nec differt a periparhetica determinatione q̃ dicit fortunã eẽ in electione humana cãm aliqd efficientẽ ex accidenti: ſed altera cãm remotiorẽ occultioreq; altera ꝓximã notamq; reſpexit. Dixit.n. Proclus dæmonicã poteſtatẽ q; ita uocent Platonici quaſcũq; mẽtes inter hoĩes poſitas & intellectus ſupiores a particulari &

Exẽplum ſupradictorum.

ꝓxima rex noſtrax cognitione ſemotas. Declaremus exẽplis hæc quõ fiant ubi & cælũ in his qd agat itelligamus. Domi erat Lucius & foris qdẽ qd agere non hẽbat/ uex ſedit aio tñ exeundi inia ſimulatq; egreſſus domo eſt/ruit domus/fortunatũ dices q piculũ iminẽs ſic euitauerit: cuius rei cãm a male pio pħo ſi q̃ſieris: ſed & male pħo rñdebit caſu ita factũ: nec aliã cãm requirendã: ſi quæras ab aſtrologo in benignã hoc aliquam radiationẽ refert fortunãtis planetæ cuius ope defenſus ille ſit a ruina. Fallit aũt rõne ſupius enarrata: qm̃ incitare Luciũ ad egreſſum ne ſub ruina pereat cauſæ eſt intelligẽtis agentiſq; cõſilio & rõne: Qualis nec Iouis nec alterius ſtellæ radius: tm̃ eſſe hoc de cælo potuit ut ad egreſſum Lucii aĩus eẽt ꝓpẽſior q̃ ad qetẽ: ſicut hoc quoq; ab ipſo corpis hitu eſſe potuit: ex quo alii ſedẽtarii magis alii ambulatores hoĩes ſunt: ut ſi q̃ fuerit huius boni ꝯſtellatio cã/fuerit ex his potius q̃ uegetes nos reddũt & meli⁹ appetẽtes/ q̃les martias dicũt/nõ bñficia quæpiã & defenſatrix a malis qñ ut ſepius idẽ inuehamus. Sic.n. expedit ordinare illa iuicẽ radius nõ põt egreſſum.ſ. tuitionẽq; a ruina: ſed quẽadmodũ eligẽti egreſſionem Lucio ſpaciãdi grã fortuitũ eſt: ut egrediẽs mortis diſcrimẽ euadat: ita cõſtellationi ſiquã mõ talẽ eſſe cẽſemus/iuuãti illũ ad motũ fortuitũ eſt ꝓrſuſq; accidẽtale/ut liberet a ruina: quo fit ut nec cognoſcẽs aſtrologus qd tũc influat cælũ Lucio aliud ſit qđ cognoſcat/q̃ auidũ illũ futurx motus ambulationiſq;: ſed futurx ut ſimul domũ & piculũ fugiat p̃cognoſci ab eo poſſe nec thema nec rõ ulla conſentit. Vna igit ſupeſt cã cui ꝓuiſum hoc nec fortuitũ eẽ potuit diuina.ſ. uellicãs itus aĩum Lucii iſtigãſq; ad egreſſum/ne ſub domo mox caſura diſpereat: quã.ſ. & caſurã idẽ numen intelligit: & ad eũ finẽ ordinare Lucii exitũ põt. De radio corpali neutrũ dici põt: q̃re nec pħus ullus fortunã definiuit cæleſtis decreti cõſtitutionẽ/aut geniturę factũ/ aut tale q̃p piã ductũ a dogmate aſtrologox: ſed aut ad ipum caſum iopinatũq; cõcurſum cãrũ ſe rettulerũt: aut ad itellectuales cãs iuicẽ cõciliãtes ſuo cõſilio: quæ nr̃æ ꝓuidẽtiæ fines effugerũt: ſic magnus ille pħox dux Ariſto. qd ſit bona fortũa/qd mala/qd fortunatũ eẽ qd infortũatũ latiſſime diſſerẽs/ne dũ decernẽdo cæleſtiũ meminit cõſtellationũ: ſed nec ingrẽdo diſputãdoq;: qa iſtã genethliacox opinionẽ nec dignã putabat de q̃ pħus hõ dubitaret: ſed uelut alia circulatox deliramẽta potius iter fabulas & p̃ſtigia q̃ iter cõtrouerſias pħiæ deberet ãnumerari ipſe igit Ariſto. i eo tractatu poſt diligẽtẽ totius q̃õnis examĩationẽ ita definit cũ nobis bene ita fortuito euenit dupliciter fieri ſolere: aut icidẽtibus nobis prorſus iprudẽter in id qđ bonũ facit euẽtũ: aut q̃uis nõ cõſilio deliberatiõeq; ipetu tñ ad id aĩ ductis: cui⁹ ita rõnẽ ignoramus: ut quo ille ſe fert obſtinatiſſimo tm̃ remo ueloq; deſcendamus: illud primũ ad caſum putat referẽdũ: hoc ad diuinã motionẽ q̃ penitus ipſa uolũtas occultis ipulſionibus iclinet: qđ paſſi ſolẽt illa dicere/p̃ſagit aĩus neſcio qd nõ poſſum aliter uel

Ariſto.

le huc rapior/alia cogitãti mens nõ accedit: & ita cũ ſui conſilii rõnẽ nullã redderẽ

Ariſto. cẽſet de deo & aĩa

poſſint: ita tñ libitũ ſibi ita p̃iudicatũ aĩo ptinaciter aſſeuerãt. Quo loco pħus Ariſtoteles & deo nota eẽ oĩa/ut ſuperius diximus: & nihil eſſe ſublimius deo unde poſ

ſit uolũtas

ſit uolūtas nſa moueri qđ magnū eſſe īmortalitatis argumētū affirmat: Ex q̄bus oībus ita colligi pōt reꝝ humanaꝝ quaſdā fieri caſu/quaſdā natura/quaſdā electione/quaſdā diuino cōſilio: nā licet nihil fiat p̄ter dei cōſiliū/ita tñ partimur ut fieri diuinitus ea dicamus quæ relictæ ſibi hoīum mentes nō efficerent: ſed peculiari numinis ipulſu cōmote faciūt: p̄ter illā generalē ſummæ poteſtatis ſoībus aſſiſtentiā/ſine qua nihil eē/nihil fieri/licet minimum pōt. Sic q̄uis ꝓpriū hoīs ſit agere electione: regit̃ tñ interdū natura cū motibus affectionū corporaliū mācipatus iudiciū rōnis nō expectat. Declarant̃ hæc uno exemplo: īdicit rex bellū finitimis forſitā in cā natura regis eſt bellicoſa/cupida/irrequieta/forſitan non tā paſſione ducit̃ q̄ rōne uel iure uendicādi qđ ſuū eſt/uel iniuriæ reponēdæ uel aliis de cauſis. Poteſt p̄ter hæc oīa ſpeciale dei cōſiliū interuenire/ſemp iuſtū/ſemp rationale: licet nō eius ſemp uel iuſtitia uel ratio oībus pateat: Dei inq̄/cōſilium/& animātis ad bellū capeſcendum/& cumita liber armātis ad uictoriā: quo pacto loq̄t̃ apđ Ieremiā ꝓphetā. Ecce ego mittā & aſſumā uniuerſas cognationes aq̄lonis/& Nabuchdonoſor regem babylonis ſeruū meū: & adducā eos ſup terram iſtā/& ſuper habitatores eius/& ſup omnes nationes quæ in circuitu illius ſunt. Et apud Eſaiā: Aſſur uirga furoris mei & baculus ipſe eſt: in manu eius indignatio mea ad gētem fallacē mittā eū: & cōtra populū furoris mei mādabo illū/ut auferat ſpolia/& diripiat prædā: & ponat illū in conculcatione q̄ſi lutū plateaꝝ: ipſe aūt nō ſic arbitrabit̃: & cor eius nō ita extimabit.

Reꝝ hūanaꝝ ambiguitas

Caput IIII Ad cælum non eſſe referendum/ſiquid a nobis fit ꝙ noſtras uires excedere uideatur: ſed potius uel ad angelos uel ad deum. Atq; inibi de fato multa utq; diuina præuidentia noſtram libertatem non tollat.

CVm quid uero ab hoīe fit ꝙ eius uires excedere uideat̃: īſolitis ſolet euētis admirabilibuſq; mortalitas nſa concuti: uictaq; reꝝ magnitudine/ſuſpicari uim cauſæ potētioris id agētis in hoīe atq; per hoīem: quo hūanæ uires facultatis excedat. Et hac q̄dē ſuſpitione/qui carneos tātū oculos habēt/ rapiūt̃ ad cælū quo nihil ipſi maius uidēt: aut potētius ſentiūt: malæ ita cōpotes mentis ut ad cauſam amētē exptēq; cognitionis id referāt: Cui nec omne mētis humanæ cōſiliū ſatis eſſe credūt. Quod ſi reſpōdeāt illa q̄dē a deo diſponi & ordinari: ſed a deo per cælū ſyderaq; cōpleri: quoꝝ uirtus & efficacia tāta ſit: nimis q̄ abſurde dicere reuincent̃: ſiq̄dem intercedētes iſtæ cauſæ inter deū & nos: ſicuti humiliores deo: ita ſublimiores hoībus eſſe debent: nec quæ rōne cōſilioq; peraguntur qualia noſtra ſunt p irrationalia corpora decet ab auctore primo diſponi: ſed quēadmodū ille elemētariā molem/utpotē deteriorē/p cæleſtē quæ melior eſt regit & moderatur: ita res humanas nō corpoꝝ ſed angeloꝝ myſterio: qui natura dignitateq; mediāt īter nos & deū cōuenit gubernari: quare cū a deo deſcēdis ad terrā deſcende p cælum: cum a deo deſcēdis ab hoīes deſcēde p angelos. Sic angelum: Perſaꝝ: græcoꝝ: hebreoꝝ legis apud prophetas ſuis populis ꝓuidentes: & apud Platonem omneſq; Platonicos locales deos: urbibus regnis: hominibuſq; præpoſitos: quoꝝ mentionē quoq; factam ab Ariſtotele: & antiquior Iſidorus: & poſt Iſidoꝝ Clemens alexādrinus in ſtromatis meminerūt. Neq; nos turbet ꝙ indigne quædā interdum iniuſteq; fieri nobis uident̃: ut ꝓpea ad cauſam naturali neceſſitate nō conſilio agentem libentius recurramus. Nā ridicula ſane fuerint urbis uiliora mācipia ſi de conſiliis principis iudicare præſumpſerint: multo noſtra uel ridicula/ uel ſacrilega potius temeritas: arbitrium ſibi uendicāſ primi ordinis ſapiētiæq; diuinæ: quæ nō in unius hominis:

Damnatio popularis applauſus

Angelos eē inter deos & hoīes multorū cōfirmat̃ ſententiis ac ab eis euentus dari.

unius familiæ:unius urbis:ſed orbis totius utilitatē:non ad ſæculū inſtās:ſed ad oīa
pariter ſæcula oculū ꝓuidētiæ radiūqꝫ ſuæ boniratis extendit.Nos hæc homūculi
īmo noctuæ talpæ:uere aſini:uere boues:& quidē ſeptimi diiudicātes:& deū reuo⸗
Repħēſio cabimus ad examen?Q ui ſæpius nec in illo/quātulūqꝫ eſt quod habemus iudiciū:
cōmunis ſed aī potius morbo iudicātes iīuſte factū quærimur qcqd fieri ipſi nollemus:Et qs
nō aſſeuerāter exclamaſſet dormitare deum cū iuſtus Ioſeph uenundabaṫ a fratri⸗
bus?Q uis non etiā nullū eſſē eum idē carcerē premiū caſtitatis accipiebat?Vide
mox eum in ægypto regē/uel a rege ſecūdū.Vide patrē cū toia familia a fame redi
mentē.Vide ꝓphetia nobilē:nec negabis a deo facta illa priora per quæ ad iſta de
inceps ordine ſuo ꝑuentū eſt.Sed & altius ſi ſuſpexeris ut ab illa tam impia merca⸗
tura rē eo ꝑductā intelligas.ut deſcēdēs totus populus in ægyptū diuqꝫ ibi attritus
ab ægyptiis regibus/tā glorioſe in libertatē aſſeraṫ a Moyſe:tot ꝓdigiis cōfirmata
poteſtate dei:tot oraculis manifeſtata:in pharaone:in ægypto:in hebræoꝝ populo
per legē:ꝑ tot miracula diuinæ maieſtatis:nūc ꝑ beneficētiam:nunc per iuſtitiam q̄
figurarēt futura ſub Ieſu diuinę corporatiōis ineffabilia illa myſteria.Profecto uel
inſanus adduci eo nō poteris ut ſine rōne fieri qcq̄ ſuſpiceris in rebus humanis pp⸗
eaqꝫ nō adeo optimo ſapiēte:ſed uel a dæmone malo cū manicheis uel a corpore ſy
deralis reuolutiōes neceſſitate cū aſtrologis:uel a caſu fortuito temeritateqꝫ guber
nari cū nō multis male ꝑhantibus credas:Sed & quotiēs ſuſcitari bella & cædes:&
urbiū uaſtationes:& euerſiones regnoꝝ intelliges:nō mixturā duoꝝ radioꝝ:aut in
terpoſitū naturali curſu ſuo lumen inter ſolē & lunā cū præſtigiatoribus iſtis cau⸗
ſam cogitabis:ſed cōſilium dei/uel puniētis malos uel exercentis bonos:Vnde ille
dictus dei flagellū:& alter ſatis ꝓximus ſęculo nr̄o:nō hoīem eſſe ſe dixit:ſed irā dei
Herodo orbiſqꝫ uaſtitatem.Sapiēs ille perſaꝝ apud Herodotū qui diſcūbente apud ſe in cō
tus. uiuio.Thebano:cui futurā ſuæ gentis cladē neſcio qua præſenſione ſibi præcogni⸗
tā reſerauit tectę locutus eſt.Nā cum ſuaderet Thebanus:ut idē īꝑatori exerci⸗
tus denūciaret:dehortareturqꝫ ab incępto cuius eſſet futurus exitus tā infœlix:re⸗
ſpondit id hoī eſſe ineuitabile;quod fieri deus ordinauerit.Q uare nec ſuis uerbis ſi
ſcilicet īꝑatorē admoneret/fidē futurā:qñ ita deo decretū eſſet:ꝓindeqꝫ ſe etiam
Martdoniū(ita erat principi nomen)ſeq alligatos neceſſitate:placetqꝫ ꝙ neceſſita
De fato. tē nō aſtroꝝ:ſed diuini cōſilii dixit:quā & fatum ſiquis uocet:rectius inq̄t Aug.ſen
Augu. tiet q̄ loquaṫ.Eſt autē hoc fati nomen quātū ex ueteꝝ colligi monumētis pōt ī qua
Fatū qua druplicē ſignificationem acceptū:ut fatū uel ipſa natura ſit uł cauſaꝝ ſeries ordoqꝫ
drifariam nexu neceſſario cūcta ꝓducēs uel ſyderꝝ cōſtitutio:cū quid aut naſciṫ/aut concipi
accipi. tur aut incohaṫ:uel diuini cōſilii executio certa ineuitabiliſqꝫ ſucceſſus/in primam
Primus ſignificationē accipiṫ ab Alexandro ex afrodiſiade in libro de fato ad principes Se
modus. ueꝝ & Antoninum:ita.n.fata eſſe cōcedit/ut fatum ipſa natura ſit quæ principium
Alexāder. aliud eſt ab electione quare fato ignis calefacit:aqua humida eſt:ſol illuminat:ſed
Virgilius & cū qs diſſoluto corpis tēpamēto moriṫ fato moriṫ.Si uero uel ex equo præci⸗
Demo⸗ pitaṫ/uel gladiis occidit fato nō moriṫ:in quem modū de Didone Virgilius mor⸗
ſthenes tem ſibi ꝑ uim præparāte dicat:Sed quia nec fato debita nec morte peribat.Aſtro
Ariſtote. logi uero id maxime genus mortis in fatū reiecissent/ſic Demoſthenes.Et ita q̄dē
Secūdus fatū nemo eſſe negauerit ſicuti nec naturā:Q uo pacto & Ariſtoteles quinto libro
phyſicæ auſcultationis fatales dixit generationes:hoc eſt quæ ſecūdū naturā fiūt.
Nec dubium cum ſic fatū intelligamus multa fieri præter fatū ſicuti & multa fiūt
præter naturā

Alexander.

Cõſutatio ſecundi modi.

præter naturã uel caſu uel electiõe nña:uel ut inqt eodẽ loco Alexãder ipſe Afrodi
ſeus cõſilio deoꝝ.Q ui uero ſecũdam inuexerũt opinionẽ/cogitarũt in ipſa natu/
ra nihil nõ fieri neceſſario:ſiqs oẽs ſimul cauſas cõplecteret.Nã q multa fieri dicũt
extra neceſſitatẽ:hoc ita defendũt in naturalibus rebus & arbitrariis.In naturalib'
qa nõ omne qđ fit naturaliter neceſſario fit/cũ naturæ opus ĩpediri poſſit/in arbi/
trariis qa electio noſtra & arbitriũ liberꝝ ẽ:illi cõtra ſic iſtãt:ĩ naturalibus qdẽ ſiqd
impedit neceſſario ĩpediri:qa & illud impedimẽtũ a naturali cauſa ẽ:q̃ tandẽ ad ſu
premã naturã/hoc ẽ cælũ redigat.Ea uero neceſſario agit:ſed fallunt:nã ut ĩpedi/
mento qdem fuerit cã naturalis:fuit ea tamẽ q̃ & ipſa potuit & non eẽ & ĩpediri cũ
agebat:q̃ re contĩgens illud ĩpedimentũ nõ neceſſario fuit.Et ſi illo rurſus ĩpedimẽ
to nos urgeas futuꝝ.ſ.cãm naturalẽ q̃ & ipſa ſicuti naturalr:ita neceſſario aut impe
diet.R ñdeo te(ſi mundũ credis æternũ/aut in infinitũ ꝑgreſſuꝝ a cã cõtingẽte ĩ cõ
tingẽtẽ cãm:inter q̃s ordo ſit ſemp accñtalis)nec unq̃ ad unã cãm primã neceſſari/
am ꝑuentuꝝ:V nde ſequẽtibus neceſſitas inuehat:cum nulla ſit talis intra natura/
les:quãdo nec cæleſtis cuius operibus & materia & cõcurrentes ĩferiores cauſæ fa
cile obſtãt:Si uero de mũdi creatione cum theologica ueritate cõſentis.Deuenies
per ĩportunũ illũ regreſſum ad primã reꝝ cõtingentem inſtitutionẽ/unde tolletur
neceſſitas:nõ confirmabitur electionibus noſtris multo irrationabilius inferũt ne
ceſſitatem:qm̃ uolũtas nihil eligat/nõ præiudicatũ a rõne nec in noſtra ſi manu/ita
uelle iudicare:ſed falſis nitũt aſſumptiõibus/ut ab aliis alias:& a nobis alibi decla
rabit.Nã peculiares hæc ſeorſum tractatus exigunt.Nec magnope pertinẽt ad cõ
futandos aſtrologos:quoꝝ illa tertia ẽ acceptio fati toto ope cõfutanda/differens a
prima opiniõe/ꝙ naturã ipſam cæleſtẽ nõ ſolũ naturaliũ:ſed & fortuitaꝝ ut uidi/
mus reꝝ originẽ facit:maleq; de cauſis inferioribus in hac pte maxime ſentit:peſ/
ſime de cæleſtibus:quando licet natura cælũ ſit:cõſtellatiões tamẽ illæ quas fingũt
ex ſydeꝝ poſitura/p loca/ſigna/domos/aliaq; id genus:cauſæ naturales nõ ſunt/ſed
fictitiæ:nec ex uno illo momẽto initiali depẽdet opatio cæleſtiũ:nec ad ea q̃ ꝓpria
ſunt inferioꝝ cauſaꝝ referunt/ut iã declarauimus:& ſequẽtia magis declarabunt.

Tertius modus fati toto ope cõfutandus.

Approbatio q̃rtæ acceptionis fati

R eſtat q̃rta fati ſignificatio theologica/ſicut illa pria phyſica magis:ſed utraq; ue/
ra:ut pendẽtẽ a diuino conſilio ſeriẽ ordinẽq; cauſaꝝ notet:ſub quo nihil nña liber/
tas periclitet:cũ ſimus:& nos inter has cauſas nec in hac chorea fati patiamur tm̃:
ſed agamus:ſiue igit dei præuidẽtiam:ſiue ꝓuidentiam:hoc eſt ſiue mentem illius
omnia præcognoſcentẽ.ſiue uolũtatem ex ſuo placito oĩa diſponẽtẽ attendas:nul
lũ fit præiudiciũ liberis actiõibus noſtris.Nã ſi præuidentiã/cur nõ libere facio ꝙ
præuidit deus me facturũ/nã ſi erit qđ ille præuidit:utiq; libere faciã/quod libere
me factuꝝ ille præuidit.Sed & quia erit qđ uoluit:uoluit autem me eſſe liberꝝ/libe
re agam qcqd agam/niſi ipſe mihi meã libertatẽ ademerit:& certe nõ ſolũ præco/
gnouit deus uolũtates noſtras:ſed & præordinauit:nec cum id Gregorius niſenus
Damaſcenuſq; negaret/uident aliter negare quã ut admoneãt.Cætera quidẽ ꝑ uo
lũtatem diuinam:electiones noſtras per illã cũ noſtra etiam uolũtate diſponi:ita
tamẽ ut nõ modo cogitationũ noſtrarũ euentus:ſed & ipſæ cogitationes:ipſa conſi
lia:ipſa ꝓpoſita:nec regũ tantũ/ut ſcriptum eſt:ſed omniũ corda in manu dei ſunt/
qui ſolus oĩa moderat:nũc in his quæ nec ad uitiũ attinẽt/nec ad uirtutẽ inclinans
uolũtatem quo libitũ illi:ſi ſic decreti alicuius ſui exigat abſolutio:nũc uirtutes in
nobis:ſed & nobiſcũ ĩcohans & ꝑficiens ĩcohatas/nũc a uirtutibus ad uitiũ motos/

Ex præſcientia dei non tolli noſtrã libertatẽ neq; ex prouidentia.

Declaratur ſnĩa Damaſ. & Greniſeni.

ꝑmutás ad iuſtitiá uel admoués uirgá pędagogi ꝓ miſicordia/uel cõminués ꝗſi hal
lucinatus ꝓ iuſtitia:oĩa ſemp aut bona aut occaſiones certe faciés bonoꝝ:tanta de
fato de ꝓuidẽtia & humanaꝝ reꝝ gubernatiõe dixerimus cũ p ſe cognitu utilia:tũ
ad cõuellendá aſtrologicá uanitatẽ neceſſaria:ut cũ quid fieri cõtigereꝗ uidemus
ꝗ aut maius uideaꝰ aut ordinatius:ꝗ ut in caſum hoiemue referaꝰ.nõ uim ibi cor
poraliũ radioꝝ:ſed diuini cõſilii angeliciꝗ miniſterii cũ humana libertate curá po
teſtatẽꝗ itelligamus.Liquet aũt ex his ꝗ dixius & quo pacto tũ ꝓuideri futura:tũ
præcaueri cũ ſint mala poſſint a nobis:ná ſi fortuito tantũ fierent res humanæ.nul
la præſenſio futuroꝝ eſſe poſſet.Cũ aũt humano diuinoꝗ cõſilio fiãt/põt humana
rõ de illis nõnihil cõiectar:ſoli uero numine afflati ꝓuidere certiſſime:ꝗ ꝓphetaꝝ
ꝓdictiones oraculaꝗ cõfirmãt:ꝓximi licet lõgiſſimo ꝓximi iteruallo ꝓphetis pru
Euripides dẽtes ſint.Vnde illđ Euripidis:Qui bene cõiectauerit is uates optimus eſto:Sic
ꝓcurãdo fœlici reꝝ ſucceſſu iſortuniis ꝗ uitãdis illud potiſſimũ ẽ/deũ ſibi cõciliare
ꝓpitiũ aĩ puritate:piis operibus:uotiſꝗ ſanctiſſimis poſt hoc ipſe ſibi hõ conſulat
ſua prudẽtia:ná licet i pleriſꝗ rebus multũ fortũa poſſit:plurimũ imo totũ i oĩbus
diſpoſitio certæ diuiæ uoluntatis:ipſam tamẽ rectã uiuẽdi rõnẽ magnũ i his habeꝛ
momentũ neceſſe ẽ:niſi fruſtra collatũ hoc nobis munus a deo dicamus.Quaꝛ re
cte dixit ille nullũ ab eẽ numẽ ſi ſit prudẽtia:ſed nos facere fortunam deam cæloꝗ
locare.Propterea Plato i epĩa ad Syracuſanos:cũ Homerici illius dicti meminiſ
Plato. ſet:Dii mentẽ abſtulerũt:quia homines potius adiectã ipſi mentẽ abſtulerũt:quod
Euripidis illa ſentẽtia cõfirmat:qui ſortẽ animæ filiá eẽ dixit.Prudẽter igiꝰ uitam
iſtituẽtes rõne naturali:tũ pia religiõe diuiná nobis beniuolẽtiá parantes:uitemus
oẽm ſupſtitioſã uanitatẽ:alioqn qui uel futura præuidere:uel cũ ſint mala pre
Eſaias cauere ꝑ aſtrologicas ſperauerit obſeruatiões/audiet Eſaiam ſibi dicẽtẽ:Veniat ſup
te malum & neſcies ortũ eius:& irruet ſup te calamitas quá nõ poteris expiare.

Cap. V Nec præterita nec quæ ad alios attinent poſſe ex aliqua conſtella
tione præuideri.

Vod ſi habeãt forte de fortuitis rebus aliqd quod reſpõdeant:Quanꝗ ha
bere nihil poſſunt aut ueꝝ aut ueriſimile:De his quæ genituræ horá ante
cedũt quæſo ꝗd reſpõdebũt:hoc eſt quonã pacto putabũt efficiẽtem cau
ſam ſuis effectibus eſſe posterioreẽ:Quid de his itẽ quæ nõ ſolũ:priora:ſed etiã alie
na:ideoꝗ ſuas cauſas nõ huius genituræ cõſtellatione:ſed alibi poſſidẽtia:ut cũ ex
hora qua filius naſciꝰ de parentũ auorũꝗ/& fratrũ natu maioꝝ naturis fortuniſꝗ
ꝓnũciant.Hæc.n.& priora illa ſunt conſtellatione:& ab ea itidem aliena:ut quæ a
præteritis iamdiu ꝓpriis cõſtellationibus ſui habeãt fati ordinẽ & depẽdentiá.(Si
qđ ſcilicet eſſe fatũ a cælo exiſtimemus)in eo itẽ qui naſciꝰ quõ illud efficit nata
litia cõſtellatio:qđ multis ille diebus ante diẽ natalẽ accepit prædicũt.n.ex thema
te genituræ/masne an fœmina ſit qui naſciꝰ:mancus an integer pulcher an defor
Lucilius mis:deꝗ aliis huiuſmodi corpis cõditiõibus de ꝗbus oĩbus iacta alea erat priuſꝗ e
matris ut ait Lucilius bulga iſans cõmittereꝰ.hoꝝ oĩum prædictionẽ qua ſibi ra
Halí auẽ tione aſtrologi uẽdicãt:ſed nec effectu cauſa poſterior:nec præuidẽter ex cælo ali
rodam de ter quæ inde præuidẽꝰ.ꝗ quo pacto effectus ex cauſa præcognoſciꝰ.Haly auenro
geniturís dã apotelesmaticos Ptolemæi libros enarrãs quaſi nr̃am hác ſoluẽs ꝗõnem/oſtẽde
imagina re uoluit quonã pacto/ex fratris fratrũ:ex filioꝝ geniturís parentũ fata præuidere
tio tur.Nõ quotiẽs inqt mulier cõgrediꝰ uiro totiẽs cõcipit:ſed tũc ſolũ cum ea icidit

hora cuius

hora cuius cõſtellatio/cũ parentũ conſtellatione cõcordet & qm̃ q̃ cũ alio pariter
cõueniũt inter ſe quoq; cõuenire neceſſe:ẽ ſi cõueniũt cũ parentũ cõſtellationibus
filioꝝ oĩum geniturę/etũt ipſæ quoq; iter ſe cõcordes:q̃re & mutuo etiã ſua inuicẽ
fata ſignificabũt:ſic ex fratris fratrũ:ex filii genitura parentũ naturæ fortunæq; de
mõſtrãt. Ego uero ĩ hac aſtrologica ſubtilitate neſcio qd primũ coarguã uł irridã. Redar-
Nõ cõcipit inqt mulier niſi q̃ hora ſydeꝝ poſitio cũ parentũ ſyderibꝰ cõuenit. Nõ gutio.
igiť ex ea hora q̃ naſciť:ſed q̃ cõcipiť puer parentũ debẽt fata ꝓuideri: Sed & cum Pria rõ.
alio itẽ cælo pr̃/alio/genitrix nata ſit eius q cõcipiť/q̃uo una poterit conſtellatio tã Secũda.
diuerſis cõſtellationibus reſpõdere? aut ſi hoc fieri poſſe putẽt aliq̃ ſydeꝝ diuerſita Tertia.
te/q̃uo tot filioꝝ themata thematis/patris/matriſq; ſimul reſpõdebũt. Cũ ab hiſdẽ
ſyderibus/ab hiſdẽ cæli regionibus peti ĩ oĩbus debeat parentũ ſignificatio. A q̃rto
& decĩo cæli loco ſors patris & matris ab illis ĩueſtigať:a ſole itẽ Saturno/Vene-
re/& Luna. Hoꝝ diſpoſitio ĩ thematis geniturãꝝ uaria fere ſemp & multiplex ꝓ ua
rietate filioꝝ:tu iſtã omnẽ uarietatem putas poſſe nõ uariare a cõſtellationibus ge
nitoꝝ:q̃ſi poſſit ab alio nõ diſſentire qd' a ſeipſo prius diſſentit/aut non ſit futuꝝ/ut
idem pr̃ neceſſario & fortunatus ſit & ĩfortunatus:qm̃ eius.ſ.alter filius quartũ ha
beat locũ fœlicibus radiis illuſtratũ:alter uero ĩfœlicibus obſeſſum. Q d' ut uitatet
uulgus aſtrologoꝝ ſoliti diceř nõ ab oĩum filioꝝ genituris:ſed ab eius q eẽt maxius Reſpon-
natu parentum fata ꝓuideri. Sed adimiť ſtatim eis illud ꝑfugiũ/de fratrũ genituris: ſio uulgi
quas oſtendebãt iccirco inter ſe cõuenire:ꝙ cũ genitoꝝ cõſtellationibus oẽs pari- aſtrolo-
ter cõſonarẽt. Sed qd oportet tam opoſius cõfutare euidẽtiſſime friuolã? Q ua.n. goꝝ
rõne defendiť? nõ cõcipere mulierẽ niſi q tũc cõcipiť ea ſit deinde hora naſciturus
cuius cõſtellatio eius modi ſit futura quæ parentũ eius q naſcitur ſortẽ atq; naturã
aſtrologo poſſit ſignificare.ſ.illis cælum & tota natura deſeruit:nec poteſt aliqd fie
re in uniuerſo niſi eo fiat modo per qnẽ poſſit de eo aſtrologus diuinare. Præterea
illud q̃uo ſoluũt in quo erat tota uis noſtræ argumẽtationis:nõ poſſe effici ab hora
qua infans naſciť:qd' in fratribus in parẽtibus dudũ ante præceſſit. Nam eoꝝ opi-
nionẽ qui nõ effici hac re ſed ſignificari tm̃ ab aſtris dixerunt:poſtea coarguemus.
Nunc aduerſus eos diſputamus qui eoꝝ quæ cælitus prædicuntur cauſam eſſe cæ
lũ opinantur:quod & Ptol. & principes omnes iſtius artis opinati ſunt.

Caput VI. Futura multo poſt tpe a præſenti cõſtellatione effici nõ poſſe.

Q Vid ꝙ nõ ſolũ præterita:ſed ſi recte cõſideremus nec quæ multo poſt tpe
ſunt futura effici pñt a præſenti cõſtellatione:qd' eſt tñ familiare frequẽ-
tiſſimũq; in aſtrologoꝝ prædictionibus. Vbi.n.nõ illud legitur apud eos: Aſtrolo-
planetã oriẽtalẽ in prima uitæ parte præſtare qd pollicetur:occidẽtalẽ in poſtrema: gicæ
qui horoſcopum occupauerit uel horoſcopi fuerit dñator cito dare quæ ſua ſunt: uanitatis
paulopoſt cũ qui decimi loci iura poſſideat:qui occidẽti uel affuerit uel præfuerit per ipſam
ſero:ſerius qui imo cælo fuerit collocatus:atq; alia hoc genus ĩnumera:hoc deniq; met
atteſtãtia:nõ fieri a cõſtellationibus qd' ſunt facturę cũ ipſe ſunt cõſtellationes:ſed impugna
multis potius annis poſtq̃ fuerũt:huius uero mirandi exemplũ in nulla uirtute uel tio
actione naturali qualẽ eſſe cæleſtẽ confitenť:apparet ut.ſ.tũc efficax magis exiſti-
metur cũ non eſt q̃ cũ eſt:nõ remanet aũt cæleſtis influxus in corpore inſtar medi-
cinæ. Sed rñdebũt fortaſſe etiã ſi præterit ille ſydeꝝ poſitus/durare tñ uirtutẽ inde Reſpoſio
nobis infuſam quæ ſuo tpe pro natura agẽtis materięq; habilitate/ſuos tandẽ effe-
ctus in lucẽ ſit editura. Ego uero qd' attinet ad naturã agẽtis obiicio illis qd' prius Cõfutatõ

obiiciebã/uariari q̃dẽ ꝑ agentiũ cõditione uariaq; uirtute effectus quoq; naturã & conditionẽ:Sed hoc ẽẽ oibus cauſis pariter cõmune ut qđ ſint effecturæ/tunc magis efficiãt quãdo ſunt/q̃ cũ multo iam tpe deſierũt:Quđ ſpectat ad materiã ſi forte dicãt nõ ſtatim fieri regẽ & pħum eũ qui naſcit̃:licet cælo id ꝓmittente:quia ætas repugnat:poterit uideri nõ abſurdũ eſſe qđ dicit̃:ſed cũ ætas eoꝶ munerũ capax ẽ quæ natalitiæ ſtellæ pollicebant̃:cur tñ nõ fit:cuius & cã ſufficiẽs iam præceſſit:&

Nota prediuinationis deffectum

materia habilis idoneaq; p̃ſto ẽ.Sed aut ceſſare aiũt effectum tot annis quot signorum partibus a tali loco planeta diſtabat:aut quia talem in themate cæli locũ obtinuit/niſi ſero p̃ſtare ſua beneficia ſuis nõ poſſe hoc rõnalis potius natura/ꝓ electione arbitrioq; ſua munera quo uoluerit tpe diſpẽſantis:naturalis cauſæ/nec ẽ:nec ẽẽ põt.Præterea ſi ex ſe q̃dẽ daret ſtatim cælũ qđ ꝓmittit:ſed materiæ diſpoſitio ẽ in

Nota

mora:nõ erit aſtrologi euentus tpa p̃ cognoſcere q̃ cęlũ cõſiderat:ſed eius potius q̃ materiæ ſtatũ cõditionẽq; cognoſcit:ut q̃d futurũ ſit ab aſtrologo audiat.Quãdo futurũ aſtrologo ipſe demõſtret.Quod itẽ rñdebãt ſeruari uim a cælo deriuatũ p̃tereũte cõſtellatione ſcire ab eis uelim:ubi nã cõſeruet̃:utiq; aut ĩ materia:aut ĩ cauſis ĩferioribus & ſecũdariis:quoꝶ ſiue utrunq; ſiue alteꝶ eis placet:ſciãt hec in ęſtu fluẽtis refluentiſq; materiæ:nec ĩ tam uaria atq; mutabili perticulariũ cauſaꝶ mltitudie/uirtutẽ cæleſtẽ poſſe eandem & ſtabilem tam diuturno tẽpore permanere.

Caput VII De auſpicationibus quas electiones dicũt/q̃ uana & impoſſibilis ſit aſtrologorum ſententia.

LIbet itẽ ab eius ſciſcitari de ea parte qua maxime utilis uitę putat̃ aſtrologia:quæ ẽ de auſpicationibus/uulgo electiões uocãt:hoc ẽ quonã pacto a cælo fieri intelligãt:ut qđ hac q̃dẽ hora aggredimur faciẽdũ fœliciter:qđ uero alia infœliciter fiat a nobis.Nã ut facile oĩa hæc dicunt:& habet in prima frõte ſpẽm ꝓbabilitatis:ita cũ diligẽtius examinant̃ uana/ĩpoſſibiliaq; depræhendunt̃:Si q̃s inquiũt iter ſub tali cæli cõſtellatione capeſſat/cõmodã hẽbit peregrinationẽ:a rege benigne excipiet̃:rẽ ſuã familiarẽ adaugebit.Contra:ſi alia hora equũ aſcẽdat/aut deſcendat in nauim/difficilia itinera/piculoſam nauigationẽ experiet̃.

Vide quibus rationibus electiões arguãtur

Nec efficiet tandẽ cuius rei grã iter nauigationẽue ſuſcepit.Hæc oĩa fateor me non ꝑſpicere quonã pacto fiant a cælo:doceãt ipſi me ſi poſſunt.Eſto Iuppiter de nona cæli regione radios ſuos in terrã iaculet̃:fœlicẽ dicent cõſtellationẽ pro itinere capeſſendo:Quæro ego ex eis deflux⁹ iſte afflatuſq; fortunatus hoĩes ne ipſos afflet atq; afficiat iter arrepturos:an ipſam potius iter agentiũ hominũ oꝑationẽ:hoc eſt uel equi aſcẽſum uel e domo egreſſionẽ:uel huius aliquid eoꝶ quæ ſunt neceſſario itineris incohamẽta.Si primũ rñdeãt afflabunt̃ illi:etiã ſi tũc primũ iter non accipiant ſyderis beneficio/quotiẽs arripiẽdi itineris illis fuerit ꝓpoſitũ:præſertim cũ ex eoꝶ ſnĩa nõ præſtet cõſtellatio qđ pollicet̃ tũc maxime quãdo eſt:ſed lõgo etiã poſt ſæpe tẽporis interuallo.Si ſecundũ multa certe delirare cogent̃ ut poſitionẽ tueant̃/dũ nobis exponẽt quo pacto Iouia illa equi aſcenſio/& mollẽ pedibus uiã ſubſternat.& latrones abigat ex itinere & nubibus pulſis placatũ efficiat diffuſo lumine cælũ.Nec parũ item illis negocii in retinẽdo iſto defluxu/dum multoꝶ forte dieꝶ iter plane cõficiatur:cum nõ parua iure ſuſpicio habenda ſit neq; in illo equũ aſcendẽte uirtus cælo deſcẽdit/reciproca rõne cũ de quo ille deſcẽderit/illa in cælum rurſus aſcedat:& nouo iſte uiator Ioue ſemp indigeat/cũ erit ei equus inſiliẽdus.Nam ſomniare uim aliquã primordialẽ nuſq̃ conſiſtentẽ/nullibi radicatã:quæ

totũ tibi

totũ ibi iter molliter beateq́ cõficiat hominũ eſt inſomnis etiã delirantiũ: qui qđ loquunť nihil ꝑpendentes/futilẽ dant & ſine mẽte ſonũ. Videamus rurſus eoſdẽ ne ſcrupulos incidant ĩ his rebus q̃ ſunt opa potius nr̃a q̃ opationes. Sentẽtia ẽ Ptolemæi: ſi ĩ urbis cõſtitutione Mars cæli mediũ obtinuerit/principes eius ciuitatis gladio plerunq́ pituros. Exponat nobis Ptolemæus ubi nã ſanguinolẽta iſta Martis radiatio recipiať/q̃ tot deinceps principes ſit ſucceſſu tẽpoꝝ gladio necatura? Si ſuſcipi eã uelit ĩ principe q tũc urbẽ ædificat: rogabo quo pacto iacti illi defoſſiq́ ĩ terrã iuſſu principis lapides/urbis. ſ. fundamẽta/cæleſtes radios aliorſum uergẽtes ĩ principẽ iſtũ flectant atq́ deriuẽt. Quo pacto in eius poſteros regniq́ ſucceſſores hæreditario q̃ſi iure deueniat/noxia iſta uirtus/cuius & ſuſceptaculũ periit: & origo ꝑteriit. Sane qđ poſſit ſine rubore ĩterrogãtibus ita nob̃ r̃ndere/eq̃dẽ nõ ꝓſpicio. Dicet igiť forte nõ ĩ principe ipſo urbis inſtitutor: ſed ĩ ipſa potius urbe: ĩ ipſis primis lapidibus ſup quos erigẽda ẽ: peſtilẽtiã illã recipi: Martis peſtifero quaſi quodã afflatu/oẽs eius urbis principes afflaturã. Bellũ utiq́ inuẽtũ moſayco ẽt teſtimonio cõfirmãdũ: q̃ leproſæ nobis domus expiationẽ ꝓphetica olĩ inſpiratiõe mõſtrauit. Sed uereor ne cõgeſta deſup humus/ꝓximiſq́ lapidibus ĩculcata/exhalarĩ mephitin illã martiã nõ ꝓhibeat: aut ſi oĩno exhalet/nõ egẽos potius & paupes peſtilẽtiæ magis opportũos ĩuadat/q̃ pricipẽ ipſũ ciuitatis. Qui ſi ĩ ſuburbana aliq̃ uilla forte hitauerit/credo gladio nõ pibit/ꝓſerti ſi pluribꝰ paſſuũ milibus ea diſtat ab urbe q̃ ut martiꝰ ille uapor/calce ruderibus/ĩteri nndiq́ ſuffocatꝰ integer illuc poſſit/efficaxq́ ꝑuẽire. Sed hæc phis piclitabiť gloria Plato. academiæ & Ariſto. q ĩ ſuis de republica libris/ubi de cõdenda regẽdaq́ fœliciter urbe/ac ciuitate tã multa pceperũt: de tã utili tã obſeruãdaq́ cautiõe nihil nobis ſcriptũ reliq̃rũt: Quæ oĩa ſi nõ ꝑ iocũ ſerio pẽſiremus: uidebimus iure Haly interpretẽ Ptolemæi q̃q̃ ſummũ aſtrologũ/partẽ tamẽ hãc aſtrologiæ q̃ ẽ de electionibus frinolã ĩefficacẽq́ exiſtimaſſe.

Ptolemæi exemplũ cõfutãdũ

Si talis peſtilẽtia inerer necãdi in fundamẽtis urbis latet & q̃ñq́ mephitĩ emiſſura tum pauperes quoq́ eẽ necatura dicitur Haly

Caput VIII Aſtrologos mentẽ noſtram cælo ſubiicere q̃q̃ ut ſunt aſtuti id diſſimulare conentur.

Hactenus demõſtratũ ẽ nullã ex corpalibus rebus & tẽporariis/quaꝝ maxime ius hr̃e cælũ putať dependere a cælo quo. ſ. mõ aſtrologi opinanť. Nã neq́ ea quæ ſunt fortuita: nec quæ ad alios attinẽt: nec quæ aut præterita ſunt/aut futura lõgo poſt tpe/tũ eoꝝ maximã partẽ quæ ut fiant fœliciter a certis horaꝝ obſeruationibus auſpicanť: Quæ ſi nõ ita efficit cælũ: ut e cælo ꝓuideanť: q̃to illa minus quæ ſunt incorporea: de q̃bus tñ ꝓnunciare aſtrologica ſupſtitio nihil erubeſcit. Cõtinenť enim hoc genere moꝝ ingeniorũq́ diuerſitates: & quæcũq́ animi nr̃i opa & ꝓprietates: cõtinenť quæ ad dæmones: ad mẽtes ſupiores: ad deũ: ad efficaciã ſupplicationũ: ad arcana cõſciẽtiæ: ad ſtatũ futuræ uitæ: atq́ hoc genus alia ptinẽt. De q̃bus oĩbus mille dogmata prædicẽdi nuginendũ hoc hominũ genus arrogãtiſſima temeritate diuulgat. Et quidẽ a moribus exordirer quos alios atq́ alios eſſe ĩ hoĩbus putãt/pro uarietate natalis cõſtellationis. Sed ſolent cũ hic urgenť diſſimulare qđ ſentiũt: & de arbitrii libertate multa funditantes/cauendũ præcipe/ne cogi putemus a ſtellis noſtrã libertatẽ: a q̃bus ſolũ ꝓpẽſionẽ inuitamẽtũq́ aliqđ hẽamus: qđ uel ſeq uel declinare noſtræ ſit electionis. Detegã igiť primũ fraudẽ huius defenſiõis/plurima afferẽs dogmata: ipſoꝝ ex q̃bus pateat mentẽ ipſã eos cælo ſubiicere/etiã ubi a corpore nõ depẽdet. Poſtea nec m oꝝ igeuiorũq́ diuerſitatẽ eo etiã quo dicunt/modo in cæleſtes cauſas referri poſſe declarabimus.

Aſtutia aſtrologoꝝ.

Aſtrologos mẽtẽ noſtrã cælo ſubiicere.

Ergo ſi non aliter putãt humani animi differẽtias eſſe de ſyderum habitu& poſitio
ne q̃ ut affecto aliter atq; aliter corpore:animi etiã operatio non nihil immutetur:
quomõ ex Marte in nona cæli regione fœliciter conſtituto tantum præſtari nobis
poſſe contendũt/ut ab obſeſſis corporibus ſola præſentia dæmones expellamus?
Quod non animi ſolũ eſt ad corpus inclinantis:ſed ſic uiuentis in corpore:ut deo
Secunda plenus:& mentes habitans penetrãlia ĩ corpore uiuere ſe nõ ſentiat.Quomodo itẽ
ex parte ſolis/de archanis conſcientiæ eius qui naſcitur erga deos & hoĩes/ iudica-
turos ſe pręſumunt?quibus in manu animi & noſtra magis libertate/nihil poſitum
Tertia eſt:nec ita ut angelicæ pateant cognitioni/nec poteſtati ſubiiciantur. Denique ſi ſo
cietas corporis cælo animam ſociat quando de ſtatu eius cum extra corpus eſt po
ſita/de cæleſti conſtellatione pronunciant? Vulgatum enim apud illos duos eſſe
planetas auctores fœlicitatis/Venerem/& Iouem:ſed diuerſis officiis: ut Venus
Maternus præſentis uitæ fœlicitatem largiatur:Iuppiter futuræ:Maternus poſtquam multa
ex his cõmemorauit quæ a Saturno præſtant̃ in Leone cõſtituto:tũ ita ſubiungit:
ſed cũ hæc oĩa fuerint aſſecuti longæui morient̃:& aĩa eoꝝ ad cælũ diis applicata
Inane trãſibit.Saturnus.n.in Leone poſitus aĩas eoꝝ q ſic ſe habuerint in terra /inumeris
dogma anguſtiis liberatas ad cælũ:& ad originis ſuæ primordia reuocat.Hæc ille. Vnde
a quo di- non ſolũ id intelligi uolo q̃ ad impietatis uſq; ſuſpicionẽ aſtrologica iſta ſupſtitio ſe
ſputandi diffundat:ſed q̃ta ſcriptoribus huius artis fides adhiberi põt q̃ſi niſi expta uſuq; cõ-
primor- probata:lr̃is mandauerint:Quos ꝓculdubio ſcimus cũ ſcribebãt expimentũ nõ ha
dia ſumun buiſſe uitæ futuræ.Nã ſi a ſuis cõſectãeis uita functis hæc forte ĩtellexerũt/potius
tur quæ ad inferos q̃ quæ ad ſuperos mitteret cõſtellatio potetãt ĩtelligere.Quãq̃.n.
putãt ſe certa hora ſupplicãtes a deo impetrare poſſe qđ uolunt:nõ tñ facile credã
niſi dogma mutauerit/æternã ſe ab eo fœlicitatẽ ĩpetraturos:Et certe putãt illi qđ
Quarta. diximus.Scribit.n.fabuloſiſſimus ille Albumaſar:qui luna Ioui coniuncta cum ca
Albuma. pite draconis deo ſupplicauerit.impetraturũ a deo quicq̃d petierit:Et erũt adhuc
philoſophi:erũt theologi q̃bus hæc placẽt? putẽtq; ſe:& quos ſequũt̃ aſtrologos/
ſatis adhuc intelligere q̃d ſit deus:q̃ ſit oratio? quæ mihi inſania hoc loci non tã eſt
cõfutanda q̃ execrãda:cũ ex his quæ de oratione aduerſus impios alibi diſputaui-
Petrus mus:ſatis ſit cõfutata.At Petrus Apponẽſis cuius ego ſcripta quotiẽs lego:totiens
Appo. illud Heracliti uenit ĩ mẽtẽ ϖολιμαϑια γοου ουφερει.Ipſe inq̃ ſcribit/illa ſe hora
Heracli. de qua dicebamus/a deo ſciam petiiſſe:& poſt eam diem in ea magnope ꝓmouiſſe.
Mihi q̃tũ nouus hic Salomon in ea ꝓmouerit metiri nõ uacat.Credo certe quicq̃d
ꝓmouit/non plus eo eẽ qđ humanis paſſibus cõfici poſſit.Sed utrũq; ſeſe res hẽat:
cõſulerẽ Petro iſtitut totũ q̃d ꝓfecit/ſuæ potius induſtriæ ingenioq; acceptũ refer-
ret:q̃ Iouiæ illi ſuæ ſupplicationi:ſed ne ptinaciter illud defendat:cogant̃ bona iu-
dicia negare/eũ potius quicq̃ in bonis litteris ꝓfeciſſe:ut q̃ ut tã uanæ ſupſtitioni
aliquãdo aſſentiant.Conſulerẽ item in cõe aſtrologi oĩbus:ut poſtq̃ illis Iuppiter
ita fauens eſt/tantũ ſibi una fœlicis horæ ſupplicatione diuitiaꝝ opũq; cõpararẽt:
ut noſtris poſthac pecuniis nihil ĩdigentes deſinerent aliquãdo mentes imperitoꝝ
tot quottidie mendaciis:emungendæ pecuniæ gratia ludificare.

Gaput IX Mores hominũ a cælo non fieri.

VIdeamus de moribus:an recta rõne poſſit defendi/eſſe hoꝝ quoq; aliquo-
modo cãm in cælo.Forte enim ſi nec uim pati cæli/partẽ animi rõnalem:
nec cogi noſtrã libertatẽ exiſtimemus,Nihil erit præterea cur aut philo-
ſophia

ſophia aut pietas neget/uaria hoīum ſtudia:multiplices ingenioꝝ ꝓprietates:a di/ Opinio
uerſis ſtellaꝝ afflatibus ꝓuenire.Cū id etiā faciat habitus corporis/ſalua animi di/ quorūdā
gnitate & libertate electionis.Veꝝ fallit̄ lōge q ita putat Nā ipſam & ſolam partē Cōfutatō
ſenſualē ita affici a ſole:ut ad flagitiū aliqd̄ hēat ꝓpēſiōem : & rōni cōtrariū:& pie/
tati magnope ē aduerſum.Q uæcūq.n.a cauſis naturalib' fiūt:his ꝑſerti q ſibi a cō
ditoṙ naturæ ꝑſcriptas leges ſeruāt īmutabiliter:tāī auctorē naturæ ſic īſtituentis:
q̄ ī naturā ipſam ſunt referēda:q̄cūq; aūt uel uirtute uel ꝓprietate ſydera ꝑdita ſunt:
& philoſophoꝝ & theologoꝝ cōſenſu/īdidit illis naturæ principiū deus.Deū opti
mū & ſapientiſſimū uix negāt īſipiētes:q̄ uero hæc/aut bōitas aut ſapiētia potētiſ/
ſima cæli manu hominē:q̄q̄ liberū īfirmū tamen:flectere ad eā partē/ad q̄ minime
eū uelis decliare. Tū optios ſeruos maloꝝ faceṙ auctores & miniſtros:ut cū ipſi re Scd̄a:rō.
gis iuſſa nūq̄ trāſgre diant̄:ipſi tamē maxime ſint/q alios ad trāſgreſſiōem inuitent Tertia
& īpellāt.Poſtremo q hic ordo naturæ:q cōſenſus:q̄ ſapiēs īſtitutio/ut q̄ rō naturæ
fieri nollet:ab his tamē ut fiāt ſedulo ꝓcuret̄/q̄ ſunt partes naturæ magnæ/poten/
tes optimæ/principales.Præterea nō facit q peccat aliquid īmo deficit:q̄re q īuitat Nota pa/
ad peccandū ad deficiēdū inuitat:qd̄ nō cōuenit cāis ſupioribus efficiētibus ſemp/ radoxon
defiaiētibus uero nūq̄.Abſurdiſſimū igit̄ dogma aſtrologoꝝ putantiū hr̄e nos ab Q uarta
hac q̄dē ſydeꝝ poſitione inclinationē ad furta:ab alia ad inceſtus ad fraudes:ad ho
micidīa:cū tota natura ꝑſerti ſupior diuinæ menti ꝓxime iuncta:naturalis & diui/
næ legis obſeruationi poſſit forte fauere:obeſſe & aduerſari nullo modo poſſit.Cō
peſcāt igit̄ os ꝓfanū:nec Venerē dicāt Marti copulatā ad adulteria nos uocaṙ:aut
eoſdē ī ſignis maribus collocatos ad maſculoꝝ nepharios cōcubitus excitare: Mar
tē cæli nonā partē occupantē facere irreligioſos:atq; alias oīno cōſtellatiōes ad alia
nos irritare flagitia.Imputēt.ſibi nō cælo ſuo delicta/nec ſeculētæ materiæ:& iniq
animi ſordes a puriſſimis putēt naturæ fonti' emanaṙ.Verū ſolui ne forte iſta obie Solutio
ctio poterit̄ ſi(qd̄ q̄dā putāt)dixerimus/eē omniū ſydeꝝ uires bonas & ſalutares: quorūdā
Sed cum in nobis ſuſcipiunt̄ materiæ uitio degenerare:& q benefici erant afflatus
euadere interdū noxios atq; maleficos.Sic a Marte q̄dē ꝑſtati animi fortitudinē &
herculeā efficaciā.Sed aut uitio corporis ī quo nimiū rubra bilis exæſtuet:aut cul
pa animi abutētis munere cęleſti:flecti q̄n̄q; īpetus illos ad crudelitatē & iniuſtitiā.
Sic a Saturno altitudinē mētis:ꝓfunditatē cōſilii:īueſtigationē rerum obſtruſaꝝ:
amorē cōtēplatiōis īfūdi.Eadē tn̄ oīa q a torpidū īuenerūt ſuſceptaculū:uel arbitrii
culpa eius ī quo recipit̄ doloſum facere animū:ſordidū:incultū:ſupſtitioſum:& ad
uſq; lymphationis piculū imagīoſum:ſic a Venere fieri nos ꝓpenſos ad hilaritatē:
ad beniuolētiā:elegātiā q; ciuilē:abuti nos iſto inſtinctu ad nequitiā:ad luxū : ad im
probitatē. Incitari a ſole nos ad magnanimitatem:abuti impetu iſto nos ad ambi/
tionē:atq; ita de reliq̄s.Verū eniuero dicet hæc aliq̄s potius aſtrologiæ defenſor q̄ Repro/
aſtrologus.Eſt enī inter ꝓloquia aſtrologoꝝ:illud omnium primū: maximeq; con batio
feſſum:eſſe alios planetas bonos:alios malos:Q uod ſi eēnt uera quæ dicebantur:
& oēs pariter boni ſua natura:& oēs mali eadē rōne dicerent̄.Cum nullus ſit affla/
tus adeo ſalutaris:quē & materiā & cōditio ſuſcipiētis/inficere īmutare:intertur/
bare nō poſſit.Q uod ſi & ipſi nullū eſſe uolūt planetā adeo malū:a quo non ma/
gna etiā bona:nullū adeo bonū:a quo nō magna etiā mala poſſint ꝓuenire.Hanc
tn̄ efficiendi diuerſitatē nō ad materiā & radii referunt ſuſceptaculū:ſed ad uarium
ſyderis eiuſdē in cælo habitū & poſitionē.Q uare dicūt Saturnū ſi ꝓpriā domum:

&

ꝓpriá altitudiné: ꝓprios fines/tenuerit. Si bonis radiationibus cõmiſcebit᷑: Si diut
na fuerit genitura/contẽplatores facere/pios/ſapiẽtes. At uero ſi minus cómodo re
ceptaculo ſuſcipiat᷑ in malá hác degenerare códitioné dicunt eundé ipſum planetá:
ſi male collocatus: ſi cõiũctus Marti: ſi malis ad ſolẽ ſchematiſmis: dæmoniacos fa
cere ſordidos: inuidos & mẽdaces. Neq; unq̃ cũ ita in cælo habẽs ſe: ſit Saturnus bo
ni qcq̃ ab eo expectari poſſe cõtẽdũt. Quare q ita aſtrologiá defendit/ ignorat pla
ne qđ defendit. Quod eñi diximus de Saturno dictũ de oibus itelligat᷑: ná & Mar
tẽ nõ fœliciter diſpoſitũ dicere ſolẽt ad ambitioné: ad impotentiá: tyránidiſq; libidi
né extimulare: nõ q̃m uitalis eius q naſcit᷑ ſpiritus: plus nimio caleat uł frigeſcat: ꝓ
ptereaq; bonum cæli igné uel torpidum faciat uel edacem. Sed quia & Saturnus
& Mars & ſol cum ita in cælo ſe habuerint huiuſmodi mala ex ſua natura & ꝓprie-
tate/naſcentibus influant: hoc eſt quod aſtrologi ſcribunt & opinantur. Nec ſi quis
hoc neget aſtrologiam ſecius defendit: quam qui ſpongia librum emendat: ſecum
& dogma ut declarauimus: & ueritatem aufert omnis prædictionis: ſi & de cæleſtis
influxus obſeruatione non illa dependet: & cæleſtem influxum materiæ diſpoſitio
non ſolum minuit uel adauget: uerum alium facit penitus & immutat.

Gaput. X. Malas leges ſicuti nec bonas cælo non ſubiici.

HInc eoꝝ opinio cõfutatur qui bonas qdé leges negát ſubiici cælo: utq; a di
uina uirtute dependeát: de malis uero id cõcedũt: cũ nihil habeát qđ natu
ræ uires & facultaté excedat. At q̃tũ obſtat in bonis erroris ſublimitas ne
corpeis cáis ſubiiciant᷑ tm̃ obſtat in malis eaꝝ improbitas ne ad optimas cás deoq;
optimo obedientiſſimas referant᷑. In uniuerſum uero tá bonas q̃ malas religiones/
a cælo nõ depẽdere/ipſa ſatis experientia demonſtratur. Alii enim religionũ ortus
& uarietaté ad ſydera referũt urbibus & ꝓuinciis ſuo quodá/ ut ipſi credũt iure do
minátia. Alii ad magnas quas uocant cõiũctiones planetarũ ſupioꝝ/ Saturni ꝑſer-
tim atq; Iouis: & hác q̃dé ſniam ſequunt᷑ Arabes & latini ueſtigiis Arabũ inſiſtẽtes.
Ptole. Illi acceſſiſſe uidet᷑ Ptol./q̃(ut poſtea declarabimus)de magnis illis cõiũctionibus
nullá unq̃ habuit mẽtioné: Sed libro ſecũdo apoteleſmaton eos ait ex aſiaticis q̃ ad
orienté uergũt & meridiẽ colere Veneré & Saturnũ: q̃m trigono ſubſint aridæ q̃li-
tatis: hoc é Virgini: Tauro: & Capricorno: q̃bus ipſe putat Saturnũ Veneréq; dña
ri: Rurſus q inter meridié habitát & occaſum: Veneré atq; Marté habere ꝓ numini
bus/q̃m humidæ triplicitati ſubiiciant᷑/cui cum Marte Mercuriũ & Veneré ꝑficit.
Vtraq; uero ſnia: ipſa/ut dicebamus/euidẽtia rei euẽtiſq; refellit᷑. Nam ſi uirtute ma
gnæ alicuius cõiunctionis religio aliqua naſcit᷑: abolita ea uirtute aboleri quoq; il-
Nullá reli la religio debet. Nulla aũt ſydeꝝ eſt cõiunctio cuius uirtus durare ꝑ tot annos fin-
gioné ſy- gat᷑ etiá ab aſtrologis/quot annis & cultus idolorũ/ & moſaica religio/ & xp̃iana ét
deꝝ cõiũ perdurarũt: Circiter quinq; annoꝝ milia in idoloꝝ cultura mundus caligauit. Quæ
ctionibus ná quæſo cõiũctio᷑ q maximi anni ſyderis alicuius? tot ſibi annorũ ſpatia uẽdicát᷑
ſupponi Moſaicæ legis ritus & obſeruátiæ/apud hebræos etiá hodie uigentes: & iam ter mille
annis aut eo plus uiguerunt. Quæ iſta tá fortis: tam diuturna eſt cõſtellatio? quæ
extincto imperio religioné extingui tamen non ꝑmittit. Dabit cauſas horum theo
logus & ueras: & ſuo dogmati cõſonas: de cælo dare aſtrologus nullas poteſt: unde
ſi iſta deriuaret᷑ uarietas religionũ uariari illas quottidie: atq; imutari ſępius uidere
mus. Quod & aſtrologi ipſi putantes ex principiis ſuæ ſcientiæ id colligentes præ
finierunt terminos unicuiq; religioni quos ille tranſgreſſæ ipſa rei euidentia aliũde

ſe depẽdere

ſe depēdere q̄ a ſyderibus demōſtrarūt. Iā illā Ptolemæi opīonē quæ pinde atq; ua
riis locis & gētibus uaria ſydera dn̄anť: ita uarios ēt ritus religionū in illis locis exi
ſtimat: lōge magis a bipſa expiētia cōſutať. Cū & illis puinciis q̄ īter oriētē iacēt &
meridiē/pſint eadē ſydera q̄ olim illis pſidebāt. Nec tn̄ ut olī ibi Venus Saturnuſq;
coluntť. Cur enin hęc illis numina dn̄abanť? utiq; ut ipſe ſcribit Ptol. qm̄ terrena tri
plicitas q̄ cōſtat ex Tauro: Virgine & Capricorno: regiōibus illis p̄eſt: illi uero tri-
plicitati Venus & Saturnus. Ita. n. ipſe exiſtimauit. At partio hęc mūdi & regionū
ſub aliis atq; aliis triplicitatib' diſtributa⁊ ppetua ē nō tēporaria. q̄re eadē erit ſem
per quæ aliqn̄ fuit. Cur nō igiť o Ptolemeæ eadē ēt in eiſdē locis hodieq; religio du Ptolemæi
ratť? Deniq; totā iſtā diſputationē ita cōcludamus Ptolemæū ipſum iterrogātes/ſi a derīſio.
uaria ſyde⁊ pſidentia apud alias gentes olim alia ſydera colebanť: cuiuſnā ſyderis
ui ac poteſtate efficiť: ut nulla ſydera hodie aliq̄ fere totius mundi regione colanť.

Caput XI Corporeas diſpoſitiones non effici a cælo.

QVæ oīa ſi ſint ſatis confutata: reſtabit ſola corporis diſpoſitio: de qua pnū
ciare poſſit aſtrologus ſi de his talis tantū poteſt/ quæ efficiuntur a cælo:
Sed nec iſtā efficere poteſt natalitia cōſtellatio: cum & corporis habitum
& figurā quā ſecū gerit ex aluo prius hēat puer q̄ aluum egrediať. Quare erit hæc
quoq; illis annumerāda de qbus qnto eapite dicebamus nō poſſe p̄dici per natiui-
tatē qua utunť: qa iſta p̄cedūt natiuitatē quare potius per conceptionē uel ſeminis
diſpōnem: At ſemē tūc nō fit. ergo erit cōſtellatio qua ſemē factū eſt potius ſpectā-
da: ſed hoc poſtea: ſi igiť p̄uideri corpis diſpoſitio/p̄nūciariq; poterit. Ex hora cōce
ptionis poterit utiq; magis q̄ ex hora natiuitatis ea qua nullo mō pōt: ſed an ex illa
etiā poſſit ſequētibus libris examinabiť. Nūc illud demonſtrať/ errare aſtrologos/
q breuiore corpore/an procero/obeſo/an macilēto: firmo/an imbecillo: manco/an i
tegro: legittimo an monſtroſo: naſcať is q naſciť: ex genituræ hora pnunciant. Has
enim ille oēs cōditiones longe prius adipiſciť/q̄ formatus iā & abſolutus ex matris
utero in publicū emittať. Quare ſicuti nō fiunt ab ea cōſtellatione quā dudū. ſ. prę
ceſſerūt: ita nec prædici ex eius obſeruatione a mathematico poſſunt: De cōceptus
tpe poſtea diſputauimus/nunc illud ſcire lectorē uolumus/putaſſe ſummos aſtrolo
gos/q̄ ad corpis attinēt tēperaturā a pximis cauſis & cælo inferioribus a deo depē
dere: ut quēadmodū ſcribit Haly ueniā dari ſibi poſtulauerint: ſi in p̄dicēda corpo- Haly.
ris diſpōne exciderēt a ueritate: Nos igiť totā de cæli efficiētia diſputationē ita col
ligamus ſi cælū cā eſt uniuerſalis/nō eſſe ab eo re⁊ particulariū uarietatē & diſtin- Epilogus
ctionē: & ſi in eo quoq; particulariū pprietatū effectrices uirtutes eē cōcedamus:
nō tn̄ huiuſmodi quales de cælo aſtrologi uaticinanť: cū neq; fortuita in cauſas na
turales: Nec quæ ſunt mala in optimos auctores: nec quæ a ratione cōſilioq; profi-
ciſcunť/in principia naturali neceſſitate efficientia: nec in corpora incorporeos ra
dios: nec quæ iā præterita/aut longe poſt tempore ſunt futura in præſentē cōſtella
tionē: nec quę ad alios attinent/in noſtrā genīturā referri nulla rōne poſſe uideanť.
Tū eſſe perabſurdū & ab oī p̄hia maxime alienū: quo⁊ pprias cauſas uideas & ma
nifeſtas & ſufficientes apud nos in uiribus corpo⁊ inferio⁊: in animo⁊ diuerſitate:
in affectu/cōſilio/occaſione/cōſuetudine: in cōcurſu tā uario cōfluentiū undiq; re⁊
atq; cauſa⁊: eo⁊ tn̄ originē quærere in ſyderibus/quę neq; ſit ibi: neq; ut eſſe poſſit:
aut re⁊ quæ fiūt: aut cæli efficientis natura conditione patiatur: hinc factū (ut oēs
p̄hi quo⁊ ſtudiū in perſcrutandis re⁊ cauſis laborq; uerſať) cū a medicina/aut ma-

Neminē phantem aſtrologicā ullā rōnē in ſuis monumētis collocaſſe.

thematicis:ab omni arte atq; ſcientia rerū ueras cās mutuet̄:Aſtrologicis tñ̄ cauſis nuſq̄ utant̄.Quod ut Phauorinū:Carneadē:Poſſidoniū:Timeū:Pythagoram prętermittā:ab ipſo Ariſt.a Plato.a Plotino:ab Auerroe:ab Auic.a bonis utriuſq; familiæ ſectatoribus factum/inter initia operis declarauimus.

Gaput XII. Non poſſe cælū eius rei ſignum eſſe/cuius cauſa non ſit.

VErū dicet aliqs forte/ēt ſi cōcedat̄ nō fieri a ſyderibus iſtas uarietates euētaq; reꝝ humanaꝝ:nō tñ̄ ſtatim id colligi:ut ꝓuideri iſta de cælo prædiciq; nō poſſint.Qñquidē q̄ ſydera minime faciunt poſſunt.tñ̄ ſignificare atq; portēdere.Sunt enim q ita ſint opinati:non fieri.ſ.poteſtate cæleſtiū res inferiores præterq̄ in re cōmunis efficiētiæ:Sed cū a ꝓximis cauſis ꝓpriiſq; dependeāt indicari tñ̄ a cælo priuſq̄ fiāt.Atq; ita p planetaꝝ tranſitū/ſtationē/receſſum/futura cognoſci:ut aues ſeu præter uolando ſeu ſtādo futura pennis uel uoce ſignificant nec ſcientes.At uero nec ipſa hoc unq̄ inſignes aſtrologi crediderunt:nec ut credamus rō ulla conſentit.Qd̄ enim natura nō hoīum inſtituto ſignū eſt alicuius rei/& corpus eſt:aut cā eſt rei quā ſignificat:aut effectus:aut tā ſignū q̄ id qd̄ ſignat̄/ab eadē cā ꝓueniūt.Quod ſi qs putat addendū:q̄ ſi diuerſum ab his q̄ diximus:ut ſit cāæ neceſſario inſepabiliterq; cōnexū:is plurimū lōgeq; fallit̄:qm̄ ita cōnexio:& cōcomitātia fieri alia rōne nō pōt:q̄ q; uel cā id pariat prius ex ſe q̄ efficiat aliud:aut qd̄ eā cām excitat ad agēdū hoc quoq; ſuſcitet ſimul:qd̄ ſicut utrūq; ad cōem cām referri cōcedimus.Age igit̄ uideamus qd̄ nā magis ex his cælo cōueniat ſi cælo futura ſignificant̄:Cæloꝝ utiq; motus & diſpōnes effectus nō ſunt reꝝ inferioꝝ:cās eſſe negāt.Reſtat ut cæli habitus & diſpoſitio:& qd̄ per eā credit̄ indicari ab eadem cā dicant̄ ꝓuenire:quēadmodū iris portēdit interdū ſerenitatē:non qa faciat ſerenitatē:ſed qm̄ iridis cā/cā etiā eſt ſerenitatis.At corporea cauſa nulla reputabit̄ quæ ſit cælo ſupior/ꝓptereaq; cæli inferiorūq; ſimul diſpōnes efficiat.An reliqua erit cauſa incorporalis:Forte enī dici poſſe uidebit̄/fieri euenta rerū humanarū ab ipſis diuinis mētibus cæleſtia corpora reuoluētibus:& dū fiunt ipſo cæli qd̄ mouent habitu:& poſitione mouent quaſi nutibus certis nobis indicari.Verū qui hæc dixerit ſane ꝓxima fabulis poetarū:incōmodum illud qūo uitabit̄:fieri ea a diuinis mētibus quæ homines ipſi ſine flagitii culpa non faciunt ut hunc ad homicidia/illū ad adulteria:aliū ad furta urgeāt & impellāt.Mitto q; oīs phia abominet̄ fieri res corporales ab incorporeis cauſis:corporea cā media nō intercedēte.Præterea cur nā alia atq; alia hora naſcētes/diuerſo fato naſcunt̄:ſi nō cæli poſitio q̄ uariat in horas:ſed cæli auctor imobilis ſui par ſp:ſuiq; ſiſis:fati auctor & cā exiſtimat̄:Poſtremo ut Thomas argumētat̄:Cū eiuſdē cāæ effectus/ſeſe inuicē indicāt ab eodē pricipio/eodē ēt mō prouęniūt:cæli uero motus & inferiorū corpoꝝ/rerūq; diſpoſitio:nō eodē mō eſt a cāis ſupioribus:ſed ille īmutabili ordīe & neceſſario:hæc ordīe uariabili:& q̄ utrāq; in ptē eadat cōtingēter:pro natura.ſ.rerū q̄ mouent̄:q̄ gubernant̄ quā diuina principia nō mutāt/ſed cōſeruāt alioqn naturā nō cogerēt:ſed deſtruerēt.Nō pōt igit̄ cælū ſignificare inferiora/niſi q̄tenus cā effectū indicat ſuū:quare q cām qdē nō eſſe uicti ratione fatent̄:ſignū tamen eſſe cōtendūt:hi uocē ſuā ignorant:Qd̄ & Thomas aquinas grauiſſimo uir iudicio:quiq; nihil ſoleat temere aſſeuerare: in theologica ſumma aſſeuerate pronunciat.Poſſet hoc dici de cometis:de traiactionibus:deque aliis hoc genus/quæ fiunt in ſublimi:ut excitata a ſtellis alicuius rei effectricibus:quod illoꝝ cā factura eſt/nō faciant ſed ſignificent:De ſtellis ipſis dici nullo modo

Margin notes: Cōfutatō — Prima rō — Diuinas mētes nō eē cauſas inferiorū euētuum abſq; cæli efficiētia. — Prima rō — Seda rō — Tertia — Quarta — Thomas — Thomas

poteſt:cū

poteſt:cũ illis ut dicebamus/nulla corporea cauſa ſuperior inueniatur. Sed & q ita Secunda
opinantˀ fati neceſſitatẽ/uel nolẽtes inducunt:qm̃ ſi ſint cauſæ ſydera inferiorũ pōt ratio capi
nõ effici quod illorũ influxu fieri ꝓcuratur:uel obſtãte materia uel cauſa particu- talis.
lari cõmunẽ influxũ alio deducente. Si uero ſint ſigna/ cũ ex natura ad ſignificandũ
fuerint inſtituta q̃ eoꝝ uera natura:tã erit eoꝝ ſignificatio uera. Alioquin cur inſti
tuta a deo ad ſignificandũ? cuius opera pfecta ſi fallũt/ſi mẽtiuntur? Q đ ſi non mẽ
tiuntˀ/erit neceſſario quod futuꝝ ab illis ſignificatˀ. Deniq̧ ſi ĩter cãs numerantˀ/nõ Tertia.
repugnat eoꝝ cõditioni in eo ordine eſſe cauſaꝝ quę impediri/mutari/ ſuperari po
ſint. Q uæ ſi ſigna exiſtimentˀ/inter mendacia haberi nõ poſſunt:ne aut fallax fuerit
aut ignorãs:q in cæleſti uolũine futuroꝝ notas/ut dieũt/litteraſq̧ deſcripſit. Poſtre
mo ſi nõ indicat cælũ faciendo:ſed quod nõ facit:indicat tñ:reſtat ut quod aliæ faci
unt cauſæ/indicetˀ ab eo. Aut igitˀ quod omnes faciunt:aut qđ uel aliquæ tñ:ſi qđ Q uarta.
aliquæ tantum:cur quæſo haꝝ opera indicat/illarum nõ indicat? ſi quidem pariter
omnes:nulle erũt reliquæ cauſæ per quas quod demonſtrabatur: quo minus eueni
at poſſit impediri. Neceſſario igitur fiet quod portẽdebatur: Hoc aũt ſi dixerimus Aſtrolo-
nõ modo ueritati/ut alibi demõſtrauimus/ ſed ipſis etiam aſtrologis aduerſabimur: gos negaſ
cũ & ægyptii:& Ptolemæus:& celeberrimus quiſq̧ aſtrologorũ: fati neceſſitatem ſe fati ne-
ſemꝑ ꝑnegauerit: qđ in tractatu præcipue de quæſtionibus ſentire ſe declarãt: Cũ ceſſitatẽ.
nõ oẽm q̃onem dicãt eſſe legittimã:ſed quæ ab impetu animi cęlitus moto ꝓficiſca
tur:quales cũ multas minime eſſe concedant:quæ a ratione.ſ. noſtra cõſilioq̧ naſcã
tur:aperte fati neceſſitatẽ nõ admittere ſe declarãt: ſed & ea introducta omnis aſtro
logiæ utilitas perit in eo præcipue collocata:ut præuiſa mala cauere /bona confir-
mare/augereq̧ poſſimus. Poſtremo ſi ſint ſydera ſigna non cauſæ inferiorũ: pars eã
aſtrologiæ/quæ uulgo dicitur de electionibus/extra controuerſiã tollitur: cum in Q uinta.
illa fauor cæleſtis ad efficiendũ:non ſignorum indicia ad curioſitatem inueſtigentˀ.

Caput XIII. Siue ſigna ſint ſydera: ſiue cauſæ/ partem cauſa aſtrologiæ
quæ eſt de interrogationibus nullam eſſe.

VTrãuis uero opinionem aſtrologi magis probauerint. hoc eſt ſiue ſydera
cauſas inferiorum: ſiue ſigna tñ nõ cauſas eẽ uoluerint:neceſſario pars ea
quæ de quæſtionibus/quaq̧ maxime utuntur funditus auferretur. Eſt.n.
iſtius ptis hoc fundamentũ moueri aĩos nr̃os a cæleſti cõſtellatione ſaltẽ ex pte ima
ginaria:cũq̧ aĩus illinc ad deſideriũ ſciẽdæ rei alicuius inſtigatˀ:tũ ſi aſtrologũ cõſu Fundamẽ
lat/ex ea quæ hora cõſultationis cæli cõfiguratio/portendi de re illa/qđ ſciſcitator tũ q̃õnũ
ſcire deſiderabat. Q uare poſſe aſtrologũ de rebus oĩbus de q̃bus quæſtio fiat/inter aſtrolog.
rogãtibus uera r̃ndere. Q uæramus igitˀ nos ab eis q oẽm quæſtionẽ pñt diſſolue-
re:ſigna ne tñ inferioꝝ ſydera ſint an ſint etiã cauſæ ſignificẽtq̧ faciẽdo: ſi ſint ſigna
ſolũmodo/nõ eſt igitˀ a ſyderibus impetus noſtri deſiderii: ſed quẽadmodũ alia/qui
ex ea ſunt opiniõe:ꝓpriis aiũt fieri cauſis/ licet ĩdicentˀ ab aſtris:ſic motus quoq̧ de
ſiderii nõ cæleſtẽ cõſtellationẽ/ ſed uim ipſam imaginariã:nr̃am electionẽ: uim ani
mi appetentẽ:& quæ de foris ſenſum aĩumq̧ laceſſunt. ꝓ origine cauſaq̧ ſortientˀ:ſi
cauſas eſſe reſpondent ſignificariq̧ ex illis inferiora:ſicuti ex cã effectus demonſtrã
tur:quonã pacto defendent cæli cõſtellationẽ q̃ hora conſultationis apparet. eãm
eaꝝ eſſe rerũ de quibus aſtrologus reſpondet interrogãti. Q uæ cũ pridẽ ſint facta/ Cauillus
aut qm̃ nunq̃ fient/cauſam habere nullã oportet. Sane mars erit in occidente q r̃n- per q̃ face
deri ab illis uera non ꝑmittet. Q đ ſi impetrare poſſint ab eo/ut uel audire eis liceat tus.

uera. Rñdebo ego etiã non quærẽtibus/de iſtis quæſtionibus oppido pq̃ uera. Vi
Vnde pſ hæc nata aſtrologię ſum fuit aſtrologis paꝝ gloriæ ſibi/& q magis urgebat quæſtus cõparari: ſi de tẽpo
re tñ geniturææuel anni: cõuerſione ſua cuiqꝫ fata pronunciarent. Nã ꝓ his quidẽ in
telligẽdis/aut ſemel tota uita/aut ſingulis tñ annis adire eos fuit neceſſe. Cũ tñ mul
ta quotidie curioſitas noſtra ſcire deſideraret: de qbus illi nihil poterant rñdere. Vn
de & arti apud idiotas multũ auctoritatis: & ꝓfeſſoribus multũ pecuniæ detrahe-
baẽ. Hinc ſibi/aut aliis ſaltẽ pſuaſerunt poſſe ſe qcqd quæreretur ex hora quæſtio-
nis aperte præuidere: mõ q interrogaret naturali impetu motus: nõ propria electio
ne eſſet ad interrogãdũ: ſic. ſ. ſe ab omni falſitatis ĩfamia pulchre uẽdicãtes. Nã ſi qđ
reſpondebãt re ipſa refellebaẽ: nõ paꝝ uerus aſtrologus: ſed paꝝ efficax quęſtio fu
iſſe dicebaẽ: ſi euẽtis reſponſa reſpondebant: qd iã obſtaret/cur nõ oracula in terris
haberenẽ. His artibus & fallaciis nugiuendũ hoc hominũ genus ludificant imperi
tos: cũ nihil poſſit a ratione diſſonũ magis uel dici uel cogitari: q̃ qđ de iſta interro
gãdi fallacia excogitarunt. Nã ut illis concedã eſſe a cælo deſideriũ illud meũ ſcien
di de abſente gr̃a exẽpli/quonã pacto ſe habeat: quæ tandẽ iſta conſecutio ut ſtatim
illud etiã ſit ueꝝ futuꝝ: qua hora deſideriũ hoc meũ aſtrologo explicauero hmõi
eſſe cæli cõſtitutionẽ/quæ mihi ſtatũ abſentis oñdat. Vnde hæc cõpetentia aut fœ
Rñſio. deratio & noſtri deſiderii & rei quã ſcire deſideramus. Quod ſi forte reſpondeãt uĩ
Cõfutatõ. eandẽ cæleſtẽ quæ rem illã procul efficiat a nobis uellicare ſimul animũ noſtrũ q̃-
ſiqꝫ admonere rei quæ fiat. Primo illud ſequereẽ tunc ſolũ iſta inceſſere: ſolũ iſta in-
ceſſere nos deſideria cum res ipſa fuerit. Et tñ de his quæ aut pridẽ facta: aut longo
fient poſt tẽpore: aut q̃ etiã nunq̃ fiẽt: efficaces fieri putant poſſe interrogationes.
Præterea id ſi dicamus nõ erit ſpectanda cæli cõſtitutio qua hora aſtrologũ interro
gamus: ſed quo primũ momento interrogãdi cupiditas nos inuadit. Siquidẽ eadẽ
ſimiliſue cõſtellatio eſt/quæ & parit euẽtũ: & deſideriũ agnoſcendi illius ſuſcitat in
nobis: Quod utiqꝫ ſi rõnabiliter inſaniẽdũ: lõge rationabilius diceret: q̃ quod dicũt
aſtrologi obſeruãdũ. ſ. tempus ſciſcitationis/ nõ quo nos primũ ſciſcitãdi cura ſolici
tauit. Tũ quoniã ut dicebamus ſi qua inter hæc eſſe põt cognatio: ſiqs cõſenſus: nõ
aliter eſſe põt/q̃ & rei quæ facta eſt: & deſiderii noſtri quæ quoqũo ad eãdẽ aut ſimi
lẽ cõſtellationẽ referri poſſe uideantur: Tum ꝙ hora qua aſtrologũ ipſi cõſulimus
uariari põt mille de cauſis qbus fiat ut ſerius aut citius aſtrologũ cõueniamus: ut ſi
eius domus remotior ſit a nobis/ſi eũtem in uia quis remoretur: atqꝫ alia hoc genus
temere intercurẽtia/ quæ horã quæſtionis ꝓptereaqꝫ cęli configurationẽ de qua ẽ
reſponſurus aliã atqꝫ aliã faciunt. Sed hæc nihil curãt aſtrologi/qbus iãdiu familia
re eſt/ea ſemꝑ & dicere & ſentire: quæ nullã habeant prorſus rationem & firmitatẽ.

Caput XIIII. Diuina miracula a cælo nec fieri nec ſignificari/ſed miracula miraculis/ſicut naturalia naturalibus indicari.

VErũ utinã hactenus inſanirent/& nõ diuina etiam miracula: quæqꝫ totius
naturæ facultatẽ excedunt naturalibus tñ corpoꝝ ſuperiorum radiis fieri
exiſtimarẽt. In hoc enĩ eos errore uerſari: ſupra mõſtrauimus: declarantes
diuinam ab eis religionem referri ad ſyderꝝ poteſtatem: & quã olim deus per Mo-
ſem populo hebræoꝝ: & quã poſtea Chriſtus ꝑ apoſtolos mũdo ꝓmulgauit: Sic
& illã ſub Noe totius orbis eluuionẽ: & quæ alia hoc genus diuina miracula ſacra
prodit hiſtoria/ſuis oĩa cõſtellationibus aſcripſerunt: in qua re ꝓculdubio inſanire
magis uidenẽ: q̃ qui hæc potius fuiſſe aliquãdo non concedunt: qui & fuiſſe credit

qualia

qualia narrant:& a naturalibus tñ cauſis effecta:cũ nulla cogitari maior poſſit inſa
nia:q̃ ut factũ aliquid ſupra naturã/naturæ uiribus putes. Eſſe ãt diuinã legẽ ex his
quæ naturæ uires excedant/aduerſus impios diſputando ꝓbauimus. De cathacliſ
mo uniuerſali facile põt idẽ demonſtrari: cũ naturæ nihil magis repugnet: q̃ ut ſuũ
ipſa excidiũ moliatur. Q uare eã ſibi iniuriã nunq̃ inferret: de qua ipſa ſe ſua aſſere
re poteſtate nõ poſſet. Q d̃ ſi nõ potuit fieri curſu naturali:ut cũ aquę montiũ oĩum
cacumina/quindecim cubitis ſuperarent:Noe cum ſua familia cumq; oĩ genere ani
maliũ/intra unã archã duodecim menſes incluſus naufragiũ illud euaderet. nõ fuit
etiã naturæ propoſitũ ad pnicẽ omniũ uiuentiũ terrã totã aquaꝝ inundatione ſub
mergere. Q uod ſi a cælo iſta nõ fiũt/de cælo p̃uideri etiã nõ poſſunt. Cũ q̃ cælũ nõ
facit/ea etiam non ſignificet:ut pauloante ꝓbauimus. Q uãq̃ iſtã ꝓpriã habent rõ
nẽ quare ab aſtris non portendant: etiã ſi cætera quæ facultatẽ naturæ nõ excedũt:
uel fieri:uel indicari a cælo concedamus. Eſt enim ut alibi declarauimus ordo rerũ
a deo ꝓ naturali curſu inſtitutaꝝ ita ſuis finibus incluſus: ſeiunctuſq; ab his rebus q̃
diuina uirtute & uolũtate fiunt p̃ter naturã:ut hæc oĩa ſi tollant: nihil ſit in reꝝ na
tura quod deſit:nihil qd̃ ſuperſit: Eſt autẽ cælũ & quæcunq; in cælo cõmuni curſu
eueniunt ex his rebus quæ ſunt ſecundũ naturã. Q uare ſi quid ſyderum motus uel
diſpoſitio quæ ex naturali eoꝝ conditione illis debetur futurum ſignificant. Debet
hæc ſignificantia & indicatio inter res naturales haberi & numerari. Q uod ſi ali
qua ex his ſignis portendere ea dicamus quæ fient ſupra naturã: ſequetur illud ab
ſurdum:ut ſi relinquat deus naturã ſuis cõditionibus:nec faciat aliquid ſuper eã: na
turã iã ipſa falſa & mẽdax inueniatur:in qua etiã deus aliquid fruſtra ſuperfluoq; in
ſtituerit:quoniam erunt adhuc in ſyderibus ſigna reꝝ futuraꝝ/quę tamen non erũt
cum res quæ ſignificantur res ſint præter naturam quas auferri ſupponebamus. Si
gna ipſa res ſecũdum naturã ſint: quæ ablatis ſupernaturalibus nec auferri/nec ali
qua ſibi debita perfectione priuari dicendum eſt. Non igitur ſi ab æuo miraculum
aliquod facere deus diſpoſuit:miraculi eius indicia naturalibus rebus ĩſeruit: ita ut
ad naturæ ipſaꝝ rationẽ ſignificatio hæc pertineret: ſed naturalia quidẽ ſignis natu
ralium miraculis antecedentibus miracula uoluit ſignificare: Cathacliſmum diui
næ iuſtitiæ miraculo euentuꝝ:diuinitus inſpiratus: diuinituſq; ſeruandus Noe mũ
do ſignificauit:educẽdos hebræos ex ægypto:& dandã illis legẽ facta per diuinam
uirgam a Moſe Miracula magis aſtrologiſq; ægyptiorum/teſtificata ſunt:ſubiicien
dam populo dei terram ꝓmiſſionis:& quæ in eã ſupra leges naturæ mira deus erat
operaturus:nõ naturalis aliqua cæli cõfiguratio:ſed coercitus manu creatoris rapi
diſſimus ſolis motus indicauit:ut traiectum ſicco pede iordanem:& ſonitu buccina
rũ/diruta urbis mœnia prætermittã:Ezechiæ uitã diuina uirtute ꝓrogatã:nõ beni
gna Iouis irradiatio recto ſua ſpacia ordine pcurrẽtis: ſed retrocedentis ſolis mira
culum demõſtrauit. Prodigium uerbi corporati & uirginis Puerperii: quũ mentiũ
ſupra mẽtis naturam diuinitus afflatarum oracula annuciarunt:tum in ipſis corpo
ribus cæleſtibus & terrenis prodigia mille teſtificata ſunt/dum immẽſum illud do
mino nouum ſydus exoritur:nunc cum eodem in cruce deficiente/ Sol Luna ple
na/contra naturæ ordinem deficit:his ſignis diuina miracula & demonſtrantur &
confirmantur:quæ a naturali rerum ſtatu nec fieri poſſunt/nec conuenit indicari.

Maxima inſania.

Liber aduerſus impios.

Caput XV. Per ſtellã magoꝝ nõ poſſe cõſtellationẽ aliquã intelligi:& de
claratio quarũdã ſcripturaꝝ quæ imperitis poſſent uideri aſtrologiæ adſtipulari.

NVnc q̄m in mētionē ſtellæ deuenimus quæ magis natū Ieſum demōſtra-
uit:nō ab re fuerit admonuiſſe lectorē/ne hāc forte ſtellā aſtrologoꝝ opi
nioni fauere ſuſpicet̃.Q uaſi nō ea aliud fuerit q̄ index nati ꝓphetæ cæle
ſtis cōſtellatio magis illis ab oriēte cognita & explorata/q̄ eſſent cæleſtis ſciētiæ ut
putat̃ oppido q̄ periti.Abducit autē ab hoc errore euidētiſſime nos/ipſa lr̃a euāge
lii:quę de hac ſtella loquens ait.Et ecce ſtella quā uiderāt in oriente ante credebat
eos uſq; dū ueniens ſtaret ſupra ubi erat puer.Q uod nemo niſi inſaniens exiſtima-
bit de cæli ſyderibus cōfigurationibuſq; eſſe intelligēdū.Erat igit̃ illa factitia & tē
poraria:nō ꝑpetua ſtella & naturalis cōdita ad id officii a creatore/ꝑ q̄ ſignificari na
tū regē iudæoꝝ.Eo forte mō magi intellexerūt:quo & poſtea inſomnis declinādū
Herodē:& alia q̄ uenerāt uia/in patriā eſſe reuertēdū. Sed & cauēdū pariter eſt ne
quibuſdā ſcripturaꝝ locutiōibus ꝑturbemur:ut cū in tēporis plenitudine miſſum
Paulus dei filiū legimus apud Paulū & in euāgelio dn̄m dicētē. Nūc eſt hora ueſtra & po
teſtas tenebrarū:& alibi nōdū uenit hora mea;putabit enim ſupſtitioſus horarū &
tēporū cōſtellationes ſignificati. At tu illū īterroga:An cū fameſcit tp̄s putet co-
medendi:quæcūq; tn̄ per id tēpus fuerit cæli cōſtitutio:& cū ſatis laborauit cor-
pus curādū:& cū ſatis obdormiuit tēpus euigilādi:Q uæ ſi oīa habere ſuū dixerit
tēpus:nō ꝓ eius tēporis cōſtellatione:ſed ꝓ natura ipſius rei quæ fit:proq; occaſio
ne opportunitateq; faciendi.ſic pariter alia quæ & deus facit ſupra naturā:& hoies
faciunt ꝓpria libertate.quāq̄ nullas deſiderent ut fiant cōſtellationes:neceſſario tn̄
aliquo tēpore fieri/& cōgruētius hoc q̄ illo tēpore fieri atq; cōmodius.Decuit mitti
filiū dei eo tēpore quo eſt miſſus:ante nō decuit:cauſa in cælo nō eſt:ſed in ꝓpoſito
dei & exigentia rerū de qua multa ſcribunt theologi:quantū licuit eis ꝑ indicia ſcri
pturarū ad diuini cōſilii ſecretū penetrare.Decuit itē poſtq̄ eſt natus nō ſtatim oc-
cidi:ſed quo tēpore expediens fuit/ꝑmiſit ipſe ſe manibus impiorū/atq; ea hora fuit
poteſtaſq; tenebrarūq;:Idē in reliquis intelligendū:quod ex uno nobis libri geneſe
os loco aperte declaratur. ibi enim cū terrā ꝓmiſſionis/ſic ex re appellatā/Abraæ
deus ꝓmittit.Tum inquit ſcito peꝛgrinū futurū ſemen tuū in terra nō ſua/ubi q̄drin
gētis annis affligent̃/ḡnatione autē quarta huc reuertentur. Hactenus ſcriptu ſi fu
iſſet inſultaret aſtrologus/nō potuiſſe diuinā ꝓmiſſionē impleri:donec tot annorū
ſpaciū euolutis ad certam perueniretur cæli diſpoſitionē/quæ eſſet euentum illum
paritura.Tu uero uide quid ex dei perſona ꝓpheta ſubiiciat. nec dum enim inquit
completæ ſunt iniquitates āmoreoꝝ uſq; ad pręſens tēpus.Vide igit̃ quid expecta
ret̃:non copulatio.ſ.Iouis & Saturni/aut ſyderalis alia conſtellatio:ſed plenitudo
iniq̄tatis in āmorreis/per quā diuina iuſtitia cuius legibus res humanæ/nō fatali ne
ceſſitate regūt̃:& merito illos expelleret:& fidelis Abraæ ſemen illuc introduceret.

Caput XVI. Q uæ naturæ uires ſupergrediuntur quantum ad id etiam quod in ſe naturale continent a cælo ſignificari non poſſe.

Quid q̄ fierit SAtis iā niſi fallor eſt demōſtratū diuina miracula a cælo nec fieri nec ſigni
cari:q̄q̄ qđ attinet ad efficiētiam hoc ipſæ idicant uoces:nec nulla indiget
Hierony. ꝓbatione.Q uærebar aūt nuprime Hieronimus Beniuenius acuto uir in
a pico genio & ꝑſpicaci:cū in his rebus quę fiūt ſupra naturā interdū aliq̄d ſit ēt naturale:
Reſpōſio nū ex ea pte a ſtellis poſſent ſignificari:ut ſi nō potuerit aliq̄ conſtellatio dei corpo
Alliacēſis rōnem indicare:potuerit tn̄ legifer hō/& bonas leges ꝓmulgaturus oñdi:rñdi neq;
error. hoc mō poſſe illa a ſtellis ſignificari;nec qđ putauit Alliacenſis;hoc mō ab illis fie

ri.Is.n.nō

ri. Iſ.n.nõ alia putauit rõne defẽdi poſſe ab ĩpietate/q rerꝝ hmõi mirabilium & diuinarꝝ cãs quærerẽt in ſyderibus/q̃ ſi dicãt depẽdere hæc a cælo/nõ q̃tenus ſunt ſupra naturã:ſed q̃tenus ĩ eis ẽ aliqd naturale:Hoc uero q dicit/nihil dicit:ſicut & nihil dicit q fieri ab aliq̃ cõſtellatiõe hoĩem dicit:nõ tñ fieri ab ea naturã rõnalẽ:nã ſi nõ facit ea ĩ hoĩe qđ ẽ rõnale:non ẽ cur dicat̃ magis facere hoĩem q̃ leonẽ.Si igr̃ demas ex diuinis miraculis qđ eis eſt ꝓpriũ:& ea tm̃ relinq̃s quæ ſunt illis cõia/cũ rebus innumeralibus nõ ẽ cur effectus ſingularẽ cãm tã ſtudioſe quæras ĩ cælo.Sed ꝑfecto q Ieſu geneſim inueſtigãt/nõ illud ſcire cõtẽdũt/cur ĩ utero nouẽ mẽſibus fuerit quẽadmodũ reliqui hoĩes:cur bono corporis ſtatu:cur ꝓlixo capillo:cur paup:cur iudæus:qm̃ his cõditionibus abũdat oĩs uita mortaliũ:Sed quæ ĩ eo præcipua fuere & ſingularia/eorꝝ maxiẽ cãm quærũt ĩ ſyderibus:quã & præcipuã eſſe putãt & ſingularẽ:eã uero iã ſupra naturã dei opa nõ cælorum:ꝙ natus ex uirgine:ꝙ hõ & deus:ꝙ in pr̃ia dñs & ꝑegrinus in carne:ꝙ mirabiliũ operũ effector:ꝙ iure dñs orbis:ꝙ iudex uiuorꝝ & mortuorꝝ/ꝙ diuinæ gratiæ auctor & diſpenſator:ꝙ expulſor idolatriæ:dæmonum triũphator:auctor uirtutũ:uiciorꝝ expulſor:pax mundi:ueritatis manifeſtator.Hæc ſi non quæris:nihil quæris:ſi quæris ĩpie quæris.Perfugiũ igr̃ nullũ qđ aſtrologis parat Alliacẽſis ut diuina miracula dicant fieri a cælo:ſed nõ q̃tenus ſũt miracula:quæ nec ſignificari(ut ex nobis quærebat nr̃ Hieronymus)ea rõne a ſyderibus põt:qm̃ ſi ordo rerꝝ quæ a deo ꝓueniũt ſupra naturã e medio auferatur:reſtabunt tñ ut ſupius diximus indicia hæc cæli/effectus illos aliqua ex parte(ut dicebamus)ꝓtendentia:ſed effectus iam nullus erit:indicia illa igit̃ uana atq; fallacia quale nihil eſſe in natura cæleſti ſupius eſt demonſtratum.

Deductio ad impoſſibile

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI QVINTI INCIPIVNT.

Caput primũ Decreta aſtrologorꝝ circa magnas cõiũctiões utiliter cõfutari:& q̃ mẽdaces ſint depñẽſi q de magnis ĩferiorꝝ rerꝝ mutatõibus ꝑ eas uoluerũt iudicare.

SEd multos abducit ab iſta ueritate fallacia aſtrologorꝝ ꝑſuadẽtiũ ĩpiis/nullã unq̃ fuiſſe legũ mutationẽ:nullũ ꝓphetarꝝ aduẽtũ/nullũ ĩ reb' hũanis euẽtũ admirabilẽ/quẽ magnã aliq̃ ſyderꝝ ſupiorꝝ Saturni p̃ſertim atq; Iouis cõiũctio/nõ p̄ceſſerit.De q̃ re illi cũ corã uł cõſectãeis uł rudiorib' q̃ſi de re certa atq; cõfeſſa ĩ tabuł đſſerũt:& ꝑ tot millenaria ãnorꝝ diſcurrẽtes ħ iq̃ũt/illa ẽ cõſtellatio q̃ diluuiũ fec̃/hæc Moſẽ pepit:illa Ieſu aduẽtũ/ħ Machometi legẽ ãnceſſit;nẽq̃ ẽ ſer̃ q ñ moueat̃/& uł đſcẽder̃ ĩ eorꝝ ſciam/uł adducit̃ aliqd ſaltẽ ñ cogat.Q uar̃ qm̃ hæc ꝑte maxiẽ religionẽ iſta ꝓfeſſio/uolo occurrer̃ iſti peſtilẽtiæ priuſq̃ ipa toti' artis fũdamẽta cõuellam':qm̃ tm̃ hoc loco errãt aſtrologi:ut ſi ẽt ĩ cæteris bñ ſẽtirẽt:đfẽdi hic tñ ñ poſſẽt:ñ ſolũ q̃a đ reb' p̄dicũt q̃ ĩ dubiũ ẽ cælo ñ ſubeẽ.S; q̃a ip̄ę qb' ĩ p̄dicẽdo regulis utũt errores cõtinẽt & ĩ hiſtoria & ĩ aſtrologia mãifeſtiſſimos:qđ priuſq̃ rõib' oñdam' ipſa ſatis p̃t expiẽtia certũ his facer̃ q uĩ rõnũ miñus ꝑuidebũt:qm̃ oẽs q̃ ex huius cõſtellatiõibus de ſectarꝝ legũq; mutatõe ſiue ſucceſſu diuiar̃ aliqd uoluerũt:falſi atq; mẽdaces ſunt depñẽſi.Q ſi mathematici cũ cœpit xp̄i fides pullulare nõ plus cã annis

Opinio hætica aſtrologorum.

Impoſſibile eẽ aſtrologorꝝ nugamẽta nõ ſubire.

Cõfutatio per experientiam

Nũc aũt milleſim⁹ qngenteſimus ac decimus octauus iã annus excurrit

Error Albu.

Error Abraã

Error Arnal.

Error Alliacẽ. & aſtrologoꝝ ſui tẽporis.

duraturã dixerũt: a cuius tñ initio iã milleſimus q̄dringẽteſimus nonageſimus q̄rtus ãnus euoluiť. Albumaſar uł auctor uł inuẽtor huius erroris/eãdẽ legẽ hoc ẽ nrãm pmãſurã dixit ad ãnos. M.cccclx.qa.ſ.tot ſũt ãni quos uocãt ãnos ſolis maxios: Prætererũt ãni illi nec ipſa pteriit: qa.ſ.cælũ & terra pteribunt. Verba aũt dñi nõ pteribũt. Nec tñ de ſua hoc ẽ Maumetis lege ueriora pdixit. Abraã iudæus ãno chriſti milleſſimo q̄dringẽteſimo ſexageſimo q̄rto Meſſiã eoꝝ uẽturũ dixit ex aſtrologica obſeruatiõe: q tũc.ſ.ea primũ erat reditura ſydeꝝ poſitio ſub q̄ olĩ Moſes ex Aegypto populũ eduxerat: & eductĩs dederat legẽ. Ego pxĩo añ eũ ãno natus/cũ iã trigeſimũ agã expimẽto didici pdictiõis iſtius falſitatẽ. Arnaldus Hiſpãns nobilis qdẽ medicus ſed ad ſupſtitiões paulonimis ppẽſus ex aſtrologica uanitate/ pleriſq aliis adiectis ãtichriſtũ nobis ãno gratię. M.cccxlv. cõminabať. Fluxere ab eo tpe ãni iã ſupra cẽtũ q̄dragita octo: & nullus adhuc antichriſtus niſi q̄les ẽt multi tpe apoſtoloꝝ. Iuniores quotiẽs nobis ex aliq̄ ſnpioꝝ plãetaꝝ cõiũctiõe fallacis pphetę aduẽtũ ãnũciarũt: pſertim ex ea q̄ ĩ Scorpione Iouis & Saturni abhinc decẽ ãnis cõiũctio fuit. nullus tñ adhuc fallax ppheta mundo pter eos apparuit. Ipſe Alliacenſis ſcribit quo ãno conſtãtiæ gñale cõciliũ celebratũ ẽ pdixiſſe aſtrologos nullã futurã ĩ eccleſia pacẽ: ſed religiõis exitiũ/diſſenſioneſq ĩ ea deſignari/ex Ioue in pria domo in ãni figura retrocedẽte: & tñ ſciſma illud magnũ quo nullũ unq̄ maius fuit ĩ eccleſia nec diuturnius/p q̄dragita ãnos iã cõfirmatũ/eo primũ ãno extinctũ ẽ/ſolita pace & trãqllitate eccleſiæ reddita: qđ ſatis certe potuit mouere ipſum Alliacẽſem: ne quã ultra iſti uãitati fidẽ adhiberet: q & ipſe ab illis forte pſuaſus uerebať ne illud nobis ſciſma paulopoſt ãtichriſtũ apportaret. Erãt aliæ quas narraremus iſtoꝝ de legibus ſectiſq pdictiões ipſo deinde euẽtu ĩficiatę: ſed puto iſtas ſatiſfacere/cũ nõ ſint alii ĩ iſta arte tãtæ auctoritatis q̄tæ apud oẽs aſtrologos habenť: quoꝝ prędicta ipſis expimẽtis cõfutata declarauimus: nunc ad rõnes deſcẽdamus.

Caput II Quibus uiis aſtrologi de grandioribus rebus iudicium ferant: magnorũq orbium reprobatio.

Qua præſertĩ aſtrologi tẽdãt ad rerum inueſtigationem

Opinio aſtrol. de magnis orbibus.

Sub quo orbe uiuamus ſecundum aſtro.

Aoniar

ASTrologi q̄tuor maxime uiis magnas reꝝ inferioꝝ mutationes ſoliti ueſtigare p ſupiores planetas Iouẽ præſertim & Saturnũ cũ ſimul ſũt/quam magnã uocant cõiunctionẽ: p orbes magnos: per Saturnias reuolutiones per octaui orbis acceſſus atq receſſus: Has oẽs uias & irrationales: & falſas & inuias oſtẽdemus: unde non ſolũ id cõſequemur qđ primo hic quærebamus: ut quæ de religione & legibus ĩpia temeritate diuulgant/falſa cõuincanť. Sed oẽ ẽt de magnis mũdi mutatiõibus iudiciũ infirmabiť. Exordiar aũt a cõfutatiõe magnoꝝ orbiũ/reuolutionũq q̄s Saturnias uocãt: ut his reiectis q̄bus ope minus tota deinde præſentis libri diſputatio aduerſus magnas coniunctiones libere euagetur. Fingũt quẽlibet ex planetis/& itẽ unũquodq ſignoꝝ mundi impiũ obtinere ãnis trecẽtis & ſexaginta/q̄bus exactis tũ nouũ aiũt incipe orbem magnũ/cui & planeta priori pximus: & ſignũ qđ deinceps hæret ſigno priori pariter præſunt: atq ita q̄lis dominantis ſigni atq ſyderis eſt natura/talia euenire in eo annoꝝ ſpacio: & cum orbis ĩcohať nouus/nouari quoq multa in rebus ĩferioribus & pro natura rectoris mutari ſemp reꝝ nrãꝝ cõditionẽ. Tũ ſi q̄s quærat ab eis ubi nos aut ĩ quo nunc orbe/ hoc eſt ſub quo rectore uiuamus: rñdent ſub Leone & Luna: qđ ita pbant. Scribit enim Aoniar in libro de natiuitatibus cœpiſſe nouum orbẽ magnũ/quo tpe ea fuit Iouis Saturniq cõiũctio: qua cathacliſmũ uolunt fuiſſe præſignatũ. Ea uero præ-

ceſſit

ceſſit cathacliſmũ annis ut dicũt ducẽtis ſeptuagintanouẽ:iſti uero orbi præfuiſſe
ait Aoniar ex planetis Saturnũ:ex ſignis Cancrum qđ dixit etiã Albumaſar libro Aoniar
primo de magnis cõiũctionibus/differẽtia prima. Hæc ergo ſupponentes quaſi car Albuma.
dinẽ totius ſupputationis colligũt ex eo qđ attulit ipſe numero annoꝝ natum eſſe
Dñm Ieſum:cũ unus & q̃dragesimus ſupra cẽteſimũ annus uolueret eius orbis:q
ab eo quẽ diximus ſub quo fuit diluuiũ quintus & decimus cui præſit ex ſignis Leo
ex planetis Luna terminandus anno gratiæ milleſimo ſexcenteſimo q̃nquageſimo
nono.Hæc eſt oĩs aſtrologoꝝ ſnĩa:nec uidebis qui in publicis annoꝝ uaticiniis/ſi
magnis orbis faciat mentionẽ/Leonẽ & Lunã rectores mundi gubernatoreſq; non
cõſtituat:Poſſem ego hic obiicere q̃ leuis eos moueret cõiectura/ut tot ãnoꝝ quot
cæli partes finxerũt ſpaciũ/magnũ orbẽ uocarẽt/q̃ nulla rõne dicatur durare uim
mũdi gubernatricẽ unius planetæ p tot ãnos præſertim planetæ inferioris.Tamen
nec a Ptolemæo nec ẽt ab ullo antiquoꝝ tale aliq̃d unq̃ excogitatũ:Sed arabũ eſſe
iuniorũq; figmẽtũ.Sed his omiſſis/neceſſariis eos primũ rõnibus urgeamus:& q̃s
uitare nõ pñt ſi ſtare ſuis principiis uolunt/nec dogmati renũciare.Dicãt igr̃ mihi Rationes
ſi magni iſti orbes ſint ſtatuẽdi/ an in ipſa prima mũdi cõſtitutiõe cui omnes conſen adducẽdę
tiunt/noui orbis exordiũ faciãt:an nõ faciãt.Si dicã ſe non facere:.quid dicere pñt Prima.
abſurdius? Si facere iã mathematica deductione reſcindã q̃cq̃d de magnis orbibus Sc̃da.
ſupra determinauerũt oñdẽs fieri nõ poſſe ut ſi illa ſunt uera quæ dicebãt cũ orbis Tertia.
conſtitutione noui orbis exordia cœpiſſe.Albumaſar.n.quo præcipuæ auctore ni-
tunt a mũdi initio ad diluuiũ numerat annos integros duo milia ducentos uiginti Albuma.
octo.Licet Euſebii ſupputatio hũc nũeꝝ annis ſexdecim excedat:Sed nihil itereſt
utrũ dixerimus & cũ aſtrologis diſputãtes eoꝝ maxĩe opĩonibus utamur.Statuat Euſebius
igr̃/numerus annoꝝ ab Adã ad diluuiũ ex ſnĩa Albumaſaris aduerſus quẽ diſputa-
mus patet a cõiũctione ea quæ diluuiũ ut dicunt præſignificauit:& cum qua ſimul
nouus orbis cœpit reliq̃ ad mũdi creationẽ annos mille nõgẽtos q̃draginta ſeptẽ/
cũ ipſa diluuiũ præceſſerit/ut dicebamus annis ducentis ſeptuaginta nouẽ.diuida
mus igr̃ eũ nũeꝝ nũero magni orbis:hoc eſt p trecẽtas & ſexaginta ptes erit planũ
conflari inde integros q̃nq; orbes magnos/tũ ãnos ſupare idiuiſos ſupra cẽtũ ſeptẽ
& q̃draginta:q̃re neceſſario initium magni orbis ſtatuet ãno mũdi cẽteſimo q̃drin
gẽteſimo octauo:Qui nũerus annoꝝ ſi pars alterius ãtecedentis orbis ẽ:neceſſario
erit dicendũ præteriiſſe orbis annos ducẽtos & tredecim anteq̃ eſſent anni/hoc eſt
ante ipſius mũdi primordia:quo ſatis patet nihil dici poſſe delirius:ſed ita eſt certe Quã de-
nihil eſt iſto hominũ genere incõſideratius/nihil ad mẽtiendũ fallẽdũq; natura uel liri aſtro.
profeſſiõe ꝓpẽſius:fingũt ipſi ſibi aliq̃d quo dogma colerẽt:& præſtigias faciãt im
pitis:qđ eſt malitiæ eoꝝ & uanitatis:ſed fit ſemp ui ueritatis ut cõſequatur inde ali
q̃d uel falſũ uel oĩno ĩpoſſibile uel ſibi ipſi:hoc eſt eoꝝ dictis ſaltem dogmatiſq; re-
pugnãs.Qđ hi minime aduertẽtes efficiũt/tñ & ſpargũt obliuioſi pariterq; men-
daces:qđ eſt ignorãtiæ uitiũ uidelicet & traditatis.Exẽplũ eſt pręmanibus in ea re
de qua diſputamus:Nã ut pſuaderẽt q̃cũq; poſſent rõne magnã illã p cathacliſmũ
mũdi inũdationẽ a cælo ꝓfectã par puerilis figmẽti magnæ cõiũctiõis addiderunt
nouũ orbẽ cœpiſſe cum ea/ſub quo.ſ.orbis ẽet inouandus:& ut nihil deeſſet ad fal
laciã Saturnũ illi orbi Cãcrũq; præfecerũt:quoꝝ alter ex planetis alter ex ſignis Quã tar
humiditatis frigiditatiſq; auctores habent.Et hoc q̃dem/ut dixi/malitiæ eorum & di & igno
uanitatis:ſed & ſtultitia eoꝝ apparet atq; tarditas & ignorantia:tum q̃a delira huic rantes.

ſeq̄ nõ uiderũt:ut qñ orbis nouitas noui orbis exordia non hẽret:tũ q̄a ſi Saturnus
&Cancer orbi illi ꝑfuerũt colligemus neceſſario primo integro orbi ꝑfuiſſe Martẽ
& Aquariũ a q̄bus cur impiũ mũdi ſit auſpicatũ:nulla unq̄ poterũt rõne defendeꝛ.
Nam ſi de Luna hoc dicerẽt:afferre aliq̄d poſſent:ut q̄a terræ ſit ꝓximior:ſi a Sa-
turno orbis eminentiã:ſi a Sole uirtutis poteſtatẽ:ſi a Ioue Venereue naturę bene
ficẽtiã:in Marte nihil iueniũt cur pria mũdi gubernacula mereaꝛ.Nihil itẽ in Aq̄-
rio cũ initialẽ nullã hẽat ꝓrogatiuã:q̄lẽ & Cancer & Libra & Capricornus hrẽ exi
ſtimanꝛ:ſed q̄d pluribus euagamur:uidere hinc licet plane atq; dilucide q̄ ſint mẽ-

Quã mẽdaces & obliuioſi

daces pariter atq; obliuioſi:Nã dicũt/ut oñdimus Cancrũ & Saturnũ orbi illi ante
diluuii euentũ ꝑfuiſſe:q̄a hoc ſuũ dogma cõfirmat ut magna humido frigidoq; pla
netæ aquaꝝ inũdatio ꝑfecta exiſtimeꝛ/rurſus q̄m cõſonũ uidetur ut gubernationẽ
mũdi a ſole inter planetas/ab Ariete inter ſigna exordiamur planetã inquiũt mũdi

Haly abenza.

Albuma.

fuiſſe ſolẽ/Arietẽ uero ſignũ.Hec.n.ſcribit Haly abenzagel & ipſe etiã Albuma.li
bro primo de magnis cõiũctionibus:& tñ iſta ita inuicẽ pugnant/ut ſimul uera eſſe
nõ poſſint.Nã cũ ſint ante orbẽ diluuii ad mũdi uſq; initia orbes q̄nq; itegri magni:
ſex aũt impfecti:ſiue q̄nq; numeremus ſiue potius ſex fieri nõ poteſt.ut ſi primo or
bi Aries domineꝛ:ſexto aut q̄nto Cãcer domineꝛ.Aut ſi primũ rexit orbẽ ſolarẽ ſy-
dus orbi diluuii Saturnus ꝑficiaꝛ.Nã ſi ꝑfuit primo Aries & Sol:ꝑfuit igiꝛ ſecũdo
Taurus & Venus tertio cũ Geminis Mercurius q̄rto Luna cũ Cancro:at nec q̄nto
nec ſexto Cancer & Saturnus:ſed illi q̄dẽ Saturnus cũ Leone:huic aũt Iuppiter cũ
Virgine.Quo igiꝛ nõ erubeſcũt hæc poſteris ſcripta relĩquere tãtæ uel ignorãtię
uel hæbetudinis manifeſtiſſima teſtimonia?Sed hoc igenio fere ſũt auctores aſtro

Alia opinio Ocliatonis.

logiæ.Sic & neſcio q̄s Oclinaton alios ſibi fingẽs orbes magnos uolebat efficere:
ut & mũdi cõſtitutio & Ieſu natiuitas/noui orbis hẽret initia:idẽq; utriq; ſignũ/hoc
eſt Aries ſignoꝝ caput præficereꝛ:q̄d cũ ei aliter nõ ſuccederet dixit numerari de
bere ab Adã ad Chriſtũ annos q̄ttuor mille trecẽtos & uiginti:Tot q̄dẽ ſi numere-
mus erit plane q̄d ille oĩno uolebat:At eũ numerũ nulla hiſtoria recipit:ſed a Græ
cis q̄dẽ latiniſq; ſcriptoribus ꝑ annos fere nõgẽtos ab hebræis & ꝑ q̄ngẽtos ab aſtro
nomis aliis etiã ꝑ mille centũq; diſſentiꝛ.Sed uoluit ille potius nõ eſſe q̄d erat q̄ ita
bello ſuo cõmento renũciare.Quẽadmodũ illi ueteres quos tradit Ariſtoteles:qui

Vide pulchertimũ Ariſtotelicum Exmplũ

cũ ſemel ſtatuiſſent oĩa eſſe denario nũero diſtributa:nec tñ i uniuerſo plus nouem
ſphæris iuenirẽt dixerũt neceſſario aliã eẽ terrã:ut denarius eoꝝ nũerus ipleretur
æmulatione q̄dã diuinæ ſapiẽtiæ quæ nõ ſeipſam ad res:ſed reꝝ ueritatẽ format ad
ſe ipſam:Poſtremo prætereũdũ nõ eſt ſi eſſent aliq̄d iſti magni orbes neceſſario:q̄d
q̄dẽ ꝑ eos dicũt aſtrologi falſum eſſe oportere:cũ in illis euoluẽdis plurimũ aber-
rent:putãt enĩ hũc q̄ nũc reuolui/cuius agi uolũt annũ cẽteſimũ nonageſimũ q̄n-
tũ:orbẽ eẽ a primo q̄dẽ decimũnonũ:ab eo aũt ſub quo fuit diluuiũ decimũq̄rtum

Vera a mũdi initio ad nos annoꝝ ſupputatio.

atq; hac rõne illi præficiũt Leonẽ & Lunã:Sed hoc eſſe nõ põt niſi a mundo ad nos
annos nũeremus ſex mille octingẽtos triginta octo:q̄d uerã q̄dẽ annoꝝ ſupputa-
tionẽ excedit ꝑ annos pluſq̄ mille & q̄dringentos:ut in tractatu nr̃o de uera tẽpoꝝ
ſupputatione probauimus:ſed & ſi alias ſequamur hiſtorias/cæteros.ſ.latinos qui
plures cõputãt annos:pauciores tñ inueniemus his quos iſti ad ſuos orbes corro-
gant ꝑficiendos:cum nulla hiſtoria in eo numero ſex mille & ſeptingẽtos aut circi-
ter excedat.quibus tamen ipſi centũ fere & quadraginta adiicere deprehenduntur
ut ſuã orbiũ poſitionẽ defendant/quã ſatis puto etiã inexpertis eſſe confutatã.

Caput

Gapur II Saturnias reuolutiões Aboaſaris ſuētū & hiſtoriis & rōni aduerſari.

R Eſtat de Saturniis reuolutiōibus. Et has qdē ſolus ſibi finxiſſe uidet̃ Al-
bumaſar: & poſt eum alii nō magnope his utunt̃. Sed uideamus qd ſint &
qd mouerit Albumaſarē & q̃tū in his/ut in cæteris ſolet/aberrauerit: cum
Saturnus decē ꝑiodos abſoluerit: q trecētis fer̃ annis exigunt̃ putat magna tū eue
nire ĩ rebus hūanis. Motus eſt hac cōiectura ꝙ ĩ aliis ſuis hiſtoriis aliqñ cōpit poſt
hūc nūerū ānoꝝ ĩſigne aliqd eueniſſe: ide ipſe dogma fūdauit reuolutiões Saturni
decē mutationē afferre reꝝ ĩferioꝝ. At ĩ ipſa hac primū hiſtorica cōiectura uide q̃
aberrauerit. Poſt Alexādrū. n. inqt exactis ānis trecētis apparuit Aielaſor filius Bel Anni ab
q pſas cōtriuit: & poſt alios totidē annos apparuit Ieſus dux. ſ. nr̃. Hac igit̃ rōne erūt Alex. ad
a Ieſu ad Alexādrū āni ſexcēti: qđ extra oēm cōtrouerſiā cōſtat eē falſiſſimū: cū nul Chriſtū.
la hiſtoria q̃drīgētos numeret annos a Xp̃o ad Alexā. & ipſe Alphōſus ĩ aſtronomi
cis tabulis nō plures numeret undecim atq; trecētis. Videāus mō hi ꝑcipui aucto-
res aſtrologiæ: ex qbus fundamētis mirabilia eoꝝ dogmata fulciūt. Idē Albūaſar
poſt Ieſū inqt exactis decē Saturniis reuolutiōibus orta ē lex q̃ ē media ĩter nazare
nos & paganos (ſic. n. uocāt gētes) At ſane ſcimus nullā poſt Chriſtū legē āte Mao
metē exortā: ſed puto ĩtellexerūt Arabes iſti ſectā Manicheoꝝ: q & Minin uocant̃ Impu-
apud Talmutiſtas: q̃ qdē hæreſis nō ſolū iā decē exactis: ſed prius etiā q̃ nōa Satur gnatio p
ni reuolutio ꝑficeret̃ ĩualuit. Q ue oĩa ſi ex hiſtoria ille fideli attuliſſet: nō ꝓpterea ratione.
erat dogma faciēdū hoc Saturni decē ꝑiodos parer̃ alioquin mille mihi ego hmōi
dogmata cōfingā: Nā & hebræi primū tēplū a Salomone ædificatū ad q̃dringentos
aut paulo plures annos aiūt ꝑmāſiſſe: Tū q ſecūdo ſub dario ædificatus ē non plus
decē annis ſupfuiſſe: hoc ē q̃drigētis & decē: a cuius deſolatiōe fer̃ p annos totidem
ſuas leges ĩ Babylōia ſibi cōfinxerūt faciamus hinc dogma: q̃rtā decimā ſemp Sa-
turni reuolutionē Saturniæ iudæoꝝ gēti mutationē magnā afferre: & ꝓbabiliora di
cemus q̃ Albūaſar q dēariū ſibi numerū eligit. A quo illud & libēter ſciſcitabor: uñ
n itura. ſ. iſtas reuolutiões exordiat̃: & ſub q̃ celi parte initiū faciet iſtius ꝑiodi rōnē/
afferat q̃ſo cur illā potius cæteris āte poſuerit: Sed nō ē diutius laborādū in cōfutā
dis his nugis ꝑſertim q̃ aliis aſtrologis ꝑter Albumaſarē parū ſatiſfeciſſe uidentur: Alliacē.
imo ita ut ipſe etiā Alliacenſis q in tractatu de cōcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ his
magnope uſus fuerat ĩ elucidario cōfeſſus ſe nullum eas habere fundametū euer-
ſo ſtilo magnā ſui libelli partem inuenta taxatione corrodens.

R Caput IIII Ordo eoꝝ q̃ dicenda ſunt & diſſidētes aſtrologoꝝ opi
niones circa magnas cōiunctiones. Ordo di-
Eſtat de acceſſu & receſſu octaui orƀ & ſphæra nona: reſtat de magnis cō cendoꝝ.
iūctiōibus: Sed illđ qdē ſequēti libro examinet̃: nūc ad cōiūctiones ma-
gnas cōuertamur: ſed fuerit opæꝑtiū afferri prius qd de his ipſi ſentiāt/ut facili⁹ ĩtel
ligāt̃ q ĩ cōfutationē afferent̃ a nobis: q̃ nec ipā narratio erit ſine utilitate cōfutatio
nis cū diſſider̃ ſup his ita eos uidebim⁹/ut nec dū cōſtet apud aſtrologos q̃ maxima
ſit cōiūctio/q̃ maior/q̃ media: ĩ q̃ re nō ē ſolū de noīe cōtrouerſia: ſed ĩde ꝑdictionū
orit̃ magna diuerſitas cū alii a maximis: alii a mediis: alii a mīoribus cōiunctiōibus Cōis opi
euētus iubeāt expectari. Cōis igit̃ ſnia q̃ Alchabitius ac Leopoldus tradūt/& ante nio.
eos Albumaſar huiuſmodi eſt/magnā eſſe coniūctionē cū ſimul iungant̃ Iuppiter Magna
& Saturnus: qđ poſt uiginti ſemp ānos euenit maiorē aūt cum facta ab una tripli- cōiūctio.
citate in aliā migratione in liminibus nouæ triplicitatis congrediunt̃/atq; id eue- Maior

Maior nire fere poſt annos ducentos & q̄draginta/nã intra fines trigoni unius duodecies
copulati tũ tranſitũ fieri ad ſignũ ꝓximi trigoni:qđ ſit ab eo in quo ſe iunxerũt:nõ
Media primũ ſed ſecundũ:ut ſi ex Capricorno utriq; diſceſſerint/nõ in Libra ſed in Aq̄rio
Maxima ſe primũ excipiũt in ea triplicitate.Mediã inter has cõiunctionẽ eſſe cã: quæ trige
Opi. ſimo quoq; anno ꝑficiat Saturni & Martis ĩ Cãcro.Maximũ oĩum Iouis & Satur
Meſſa. ni in Ariete quæ poſt nõgentos &.lx.annos eueniat.Meſſala ab his diſſentiẽs libro
Maxima ſuo de coniunctionibus eam maximam ait eſſe coniunctionem quæ ſit trium ſupe-
riorum:hoc eſt Saturni Iouis & Martis:a q̄ ipſe & ſectaꝝ mutationẽ & trãſlationẽ
regnoꝝ & ꝓphetaꝝ aduẽtus expectat:nõ ab ea quę ſit Iouis & Saturni ĩ Ariete:qđ
Maior. aſtrologoꝝ uulgus opinat/ꝓximã huic coniũctionẽ facit Iouis & Saturni: Tertiã
Media. Saturni & Martis/q̄rtã Iouis & Martis: Videamus nunc q̄tũ utraq; erret poſitio.

Magna Caput V Planetas magnis cõiunctionib' iunctos nõ plus poſſe q̄ diuiſos: magnaſq; iſtas cõiunctiones nouũ eſſe inuẽtũ de malo Ptolemæi intellectu natũ.

Prima rõ PRincipio ſcire ab eis uelim/q̄re putent maiora facere Iouẽ & Saturnũ cũ ſũt ſimul q̄ cũ ſeparati ꝓprias unuſq̄ſq; uires exequũt & exercent. Variæ enĩ naturæ radioꝝ cõmixtio nouã q̄dẽ rẽ facit q̄ diſcretus ĩflux' ꝓpriuſq; nõ faceret:ſed maiorẽ cur faciat hr̄e rõnẽ non poſſumus:ſed eo potius inclinamur ut credamus minus aliq̄d fieri ĩde/q̄ ſi ſcorſum ageret unuſq̄ſq; planetaꝝ quod põt: nã ſi q̄ ſimul cocũt planetæ eadẽ eſſent ꝓprietate:& uires haberẽt earũdẽ reꝝ effe-ctrices ꝑfecto acceſſiõe facta duplicis radii effectus quoq; duplicaret:at cũ cõtra-riæ ſint repugnantiſq; naturæ/q̄lis Iuppiter & Saturnus neceſſario alter alteꝝ ĩpe-dit:& dũ inuicẽ ſuas frenãt ligãtq; ꝑtãtes diuerſitate mixturæ ſit ut expectaꝝ ab eis nil poſſimus niſi mediocre quẽadmodũ oĩa ſunt q̄ ex extremoꝝ mixtiõe diſſultant: ſicuti & ipſi dicer ſolent cũ ſunt ſimul Saturnus & Mars:q̄q̄ uterq; noxius/uterq; ſit maleficus:q̄a tñ diuerſam habẽt nocẽdi ꝑtãtẽ non fieri ex illoꝝ coniunctiõe maius aliq̄đ malũ & admirabile:ſed frãgi potius debilitariq; alterius uires ab altero:ita ut nocere neuter poſſit dũ nocere uterq; ꝑ ſuæ naturæ cõditiõe cõtẽdit:q̄re nõ ẽ plene ĩdubitatũ ſi cælo ſubſint eucta ĩferioꝝ/maiora eueniꝝ & magis durabilia cũ iungũt ſydera ſupiora q̄ cũ eoꝝ aliq̄s cæteris debilitatis plus aliq̄d fortaſſe ſolito uiriũ po
Scđa rõ. teſtatiſq; nãciſcitur.Q đ ſi iunctos planetas plus facer q̄ ſeꝑatos ad magnas iſtius mũdi mutationes illis dederimus:non tamen dabimus hoc ad Iouis Saturniq; aut Martis cõiunctionẽ referẽdã:ſed obtinere uim primã ĩ iſtis rebus alia ſydera & rõ-ne & ſummoꝝ aſtrologoꝝ auctoritate ꝓbabimus.Neq;.n.unq̄ aliq̄s ueteꝝ ꝑ has q̄s iſti uocãt magnas cõiũctiones de uniuerſalibus mũdi mutatiõibus iudicarũt/ni hil de his Maternus q̄q̄ curioſiſſimus utique aſtrologiæ inueſtigator/nihil Paulus/ nihil Epheſtiõ/nihil Theophilus/nihil Aſtaxarchus/nihil ipſe Ptolemæus/cuius hic nobis teſtimoniũ erit ſatiſne paꝝ eis notis teſtibus aduerſus eos utamur.Is igiꝝ ſecũdo libro Apotelеſmaton docens q̄ uia generales & mundi mutationes ꝓuideãt eas oẽs refert ſolũmodo ĩ Solis Lunæq; defectus:nec põt dici aliq̄d rõnabilius nã debẽt effectus uniuerſales & magni ĩ eas referri cãs q̄ maxime uniuerſales & effica ces ſint:ẽ aũt cõfeſſum apud oẽs ĩter planetas duo eſſe tm̃mõ efficientiæ uniuerſa-lis:Solẽ.ſ.& Lunã:cuius lumẽ nõ aliđ q̄ Solis lumen ꝑ eam quaſi ꝑ ſpeculum/ut ſic dixerim/ad terrã delatum.Q uare ſi qua/debet cæleſtis uirtus origo & cã exiſtima ri effectuũ uniuerſaliũ atq; magnoꝝ/nulla debet potius q̄ ſydeꝝ iſtoꝝ talis exiſti-mari.Q uod enim ait Meſſalla fieri magna a Ioue & Saturno:quia tardioris ſunt

motus ꝓbat

motus ꝓbat potius q̄ negat q̄ qđ affirmat:cū omniū cōcors ſit ſentētia deberi nobi
liori corpori & potētiori motū ueloeiorem.Quo circa q ſuperiorū ſyderū partes
dignitatēq; tuenť:ne imbecilliora putenť qa ſuo ſerius loco reſtituanť.Solent ex
orbiū ꝓportione quos ambiunt ꝓbare eos multis uelociores:quibus ex periodo-
rū mora apparent tardiores.Sed ſcio qd dicent de Ptolemæo omiſſum hoc ab eo in
libro Apoteleſmaton ne myſteriū ꝓderet.Ita enim ſcribit Haly eius ĩterpres.Sed
in centiloquio(ſic.n.uocant)multa huius rei dediſſe documenta cū uerbo q̄nqua- Excuſatio
geſimo eius libri iubeat ne planetarꝝ cōiūctiones obliuiſcamur:in q̄bus magna ſit ptolemei
efficacia:& uerbo itē tū q̄nq̄geſimo octauo:tū q̄rto & ſexageſimo earundum rerū
nos admonet magna tradens de his p̄cepta:cōiunctionē maximā:mediā:minimāq;
diſtinguens.Ego uero ab eis reſponderi nihil potius uellem:ut uel hinc palam oī-
bus fiat q̄cunq; eorū dogmata maiora admirabilioraq; uidenť ea uel ex uanis opi- Cōfutatō
nionibus:uel ex falſa ueterum auctorum intelligentia pullulaſſe:nam quod dicunt
tacuiſſe hoc Ptolemæum in libro Apoteleſmaton.ne myſterium proderet/tantum
abeſt ut negem:ut nec in centiloquio credam proditū ab eo in quo certe tam nihil
magis locutus eſt de iſtis cōiunctionibus q̄ nec de Priami morte/aut bello Troia-
norum:quo pacto autem plura eius auctoris enunciata peruerterunt:& quanti ex
uno errores deinceps propagati deinceps aperiemus:eſt quinquageſimū Ptolemæi
uerbum:ita apud eos hoc ē in uulgata editione.Non obliuiſcaris eſſe centūuiginti
coniunctiones q̄ ſunt in ſtellis erraticis:in illis enim eſt maior ſcientia rerꝝ quæ fiūt
in hoc mundo ſuſcipiētia ĩcremētū & decremētū:græce eſt ita/ne prætermittamus
centū & decēnouē cōiunctiones.In his.n.poſita ē cōiūctio eorꝝ quæ fiūt in mundo
& generationis & corruptionis.Primū plus tribuit iſtis cōiunctionibus barbara ĩ
terpretatio q̄ tribuat Ptolemæus:apud quē illud nō eſt nō eſſe maiorē ſcientiā rerꝝ
quæ fiunt in mundo q̄ q̄ eſt ex illis.Præterea ut illud omittamus ſententia enuncia Sentētia
ti alia nō ē/q̄ ne ſolā ſpectem⁹ ſyderis uniuſcuiuſq; ꝓprietatē.Sed ex eorꝝ cōiūctiōe Ptol.
uarias ſciamus uariarꝝ rerꝝ effectrices uirtutes exoriri/qđ nemo denegat ab oībus
aſtrologis cōcedēdū:ſed ĩ q̄s potiſſimū maxias q̄ſq; rerꝝ ĩteriorꝝ mutatiōes referam⁹
ſupiorꝝ eē ſyderꝝ cōiūctiones Ptol.certe nō dixit:ſed potius ſi eius dicta recte & le-
ganť & intelliganť cōtrariā nobis ſniām indicabūt.Nō.n.cētū & uiginti(ut uulgo
legiť)has eē dixit cōiūctiones:ſed ſolū centū decē & nouē:qa his.ſ.Solis & Lūę cō Caſtgatio
iunctionē nō numerat:ut q̄ priuilegia habeāt peculiaria p̄rogatiuāq; ſingularē in loci ptole
magnis uniuerſalibuſq; mutatiōibus reliq̄s oēs aceruatim ĩ nūerꝝ ordinēq; redigit/ mæi
ut iter q̄s alia alie ſingulari nulla cōditiōe p̄ſtaret:qđ nō aduertētes barbari expoſi ſecūdi li
tores q̄ſi omiſſum foret uicio librariorꝝ Solis & Lunæ cōiunctionē addiderūt/legē bri
dūq; cētū & uiginti:nō aūt cētū decē & nouē:qđ græci oēs codices habēt putaue Apoteleſ
rūt:ut nō cōtēti ſenſus deprauatiōe lr̃æ quoq; fidē adulterarēt.Trāſeamus ad alia. matum
Scribit Ptol.uerbo.viii.&.l.i.hūc modū cōiūctiōis locū quo ĩ loco ab āni aſcēdēte
ē ĩſpice/ĩ q̄dē cū ꝓfectio illuc ꝑuenerit:tūc tps erit & uerbū.iiii.&.lx:ē hmōi ĩ mini
ma ꝯiūctiōe dn̄a medię cōiūctiōis & ĩ media maxiæ cōiūctiōis dn̄a putāt arabes & Malus ĩ
latini utrobiq; p ꝯiūctionē a Ptol.Sať.& Iouis cōiūctionē ĩtelligi.Sed ita nemo fal tellectus
lereť q græcos auctores aſtrologiæ p̄ſertiq; Ptol.ĩcōniuētib⁹ oculis aliq̄n ꝑlegiſſēt: .lviii.&
qđ.n.dicimus cōiūctionē:græce ſynodus ē q̄ dictio cū abſolute ꝓferť p Solis ſēp lxiiii.uer
& Lunæ copulatiōe accipiť niſi additū ſit cuius ea cōiūctio fuerit/uti Vene.& Mer- bi.
curii/Iouis & Satur.& aliorꝝ planetarꝝ q̄re cū utroq; enūciato ſynodū abſolute di

xerit Ptol.nihil ultra adiiciens maniſeſtiſſimã apud oẽs q nõ ſũt græcę lectionis penitus iſolẽtes de luminũ cõiũctiõe itelligeř Ptolemeũ/nõ aũt ſydeꝝ alioꝝ. Atq͡ꝫ ita prioris hoc ẽ octaui & q̃nq̃geſimi uerbi ſnia ẽ:ut ſigno & loco ubi i ãni reuolutiõe Solis Lunæq͡ꝫ cõiũctio facta ẽ diligẽter obſeruata cũ ãni ꝓfectio p ãni.ſ.mẽſes diſtributa:p quã alteꝝ alteri ſignũ iuxta ſeriẽ cõſtitutiõis i dñandi ptãte ſuccedit ad eũ locũ pueneri t effectũ expectem⁹:qm̃ ipſa ãngreſſa ãni cõuerſionẽ Solis Lunęq͡ꝫ cõiũctio nobis ſignificauerit. Vtiť.n.his maxie Ptol.lũinariũ cõgreſſibus ad totius ãni euẽrũ iueſtigãdũ:qđ nemo neſcit q apoteleſmaticos eius libros euoluerit. Sũt aũt i huius uerbi trãſlatiõe multa addita omiſſa iterpollata. Nã & ꝓ cõiũctiõe cõiũctionẽ minorẽ legũt:cũ nulla i gręcis exẽplaribus maioris uel mioris dña adiicia tur:& terminus ꝓfectionis ad plures annos extẽdiť/cũ nihil de hoc apud Ptol.q de uni⁹ tm̃ ãni euẽtis uti dicebamus facit mẽtionẽ:ſed fauer magis illis uideť. Poſtremũ illud enũciatũ ubi cõiũctiões maximę mediæ minimæq͡ꝫ diſtinguunť:q̃lẽ differẽtiã i luminariũ cõiũctõe multi nõ itelligũt:ſed facile hoc & aptũ his q ad Ptol. lucernã nõ oſcitabũdi aliqñ uigilarũt:cũ eni ille ut dixim⁹ oĩa tribuat Solis Lunæq͡ꝫ cõiũctionibus:Tũ has triplici generř ordineq͡ꝫ diſtinguit. Nã q̃ defectũ efficiũt alterius luminaris eas ſtatuũt prio loco p q̃s nõ unius ãni/ſed multoꝝ iterdũ euẽta poſſint puideri/has maxias iõ nũcupabim⁹:qa & maxie tũc ſydera illa ɔiũgunť:cũ nec lõgitudie diſcrepẽt loci/nec latitudie & maxie remota fururoꝝ euẽta portẽdũt. Cõtra:miniæ apud illũ q̃ ſingulis fiũt mẽſib⁹:& unius tm̃ mẽſis nobis idicãt diſpoſitiõẽ medias itet has q̃ igreſſum ſolis i ſigna q̃ttuor tropica ꝓxima añcedũt:Arietẽ:Cancrũ:Librã:Capticornũ:a q̃bus totũ ãni tẽpus qđ ſequiť nobis idicať:aut uernũ:aut æſtiuale:uel autũnale:uel hibernũ. Q m̃ igiť qđ uniuerſalis diſpoſitio idicat particularis ſequẽs diſtĩguit & determinat:ideo mediã dixit cõiũctionẽ maxie eẽ differẽtiã mediæ uero minimã:ut ſi gr̃a exẽpli:Lunæ ſoliſq͡ꝫ cõiũctio æquinoctiũ uernũ ꝓxie ãtecedens q̃licatẽ nobis futurã ueris oſtẽderit:ſciamus tũ id totũ & minui & augeri ꝓ natura cõiũctionũ:q̃ ſequẽtibus ſingulis mẽſibus rata reuolutione cõtigent. Et q̃ habẽt habitudinẽ menſtruæ iſtæ ad illas q̃ttuor tẽpoꝝ cõiũctiones:Eãdẽ habẽt illæ trimeſtres ad maiores & paucas deficiẽtiũ ſydeꝝ coitus atq͡ꝫ cõgreſſus. Hęc eſt Ptol.opinio de maximis mediis minimiſq͡ꝫ cõiunctionibus/qđ barbari iſti nõ intelligẽtes belliſſima ſibi ſomnia fabricati ſunt de Saturni Iouiſq͡ꝫ coiũctiõibus:q̃rũ maximæ poſt nõgẽtos & ſexaginta mediæ poſt.cc.&.xl. Minimæ poſt uiginti ãnos redeũt:qđ pter ea quæ diximus cõgruere enũciato ẽt nõ põt/qm̃ maxia apud eos cõiunctio medias minimaſq͡ꝫ cõplectiť.q̃re nõ poterit effectus maxiæ cõiũctionis p minores illas determinari p q̃s illa p multas ſæculoꝝ reuolutiõis exigitur. Quid igiť dixit Ptol.mediã eſſe maximæ dñiam:mediæ uero minimã/hoc eſt illud figmẽtũ ex falſa uni⁹ auctoris intelligẽtia natũ quo ſe iſti adeo iactant:quo ſe reputãt gloriabundi q͡ꝫ religio oĩs ſtellis ſit ligata:quo ſanctiſſimas leges ꝓphetaꝝ aduentus diuina miracula poteſtatibus ſydeꝝ fatorũq͡ꝫ ſubiiciunt:Certe nuſq̃ ſe magis pueriles oñdunt aut magis rũdes/ridiculiq͡ꝫ inueniuntur.

Snia uerbi q̃nq̃ageſimi octaui.

Errores uulgatæ trãſlationis in uerbo.lviii.

Declaratio uerbi.lxiiii.

Quæ maximæ cõiũctiones ſecũdũ Ptol.

Quæ minimæ.

Quæ mediæ.

Quonã pacto barbari inintellectu ptole.errarit nĩ ãtipicus tã acute dep̃hẽderit.

Caput VI Præcipuos aſtrologos mediis uſos eſſe cõiunctionibus non ueris:tum alia errata illorum circa eaſdem.

Sed dicet fortaſſis aliq̃s aſtrologoꝝ eſto Ptol.nõ itelleximus qd ſi uelut tẽpeſtas Nauẽ aliq̃ñ agit in portũ/ita nos error iſte duxit ad ueritatẽ q̃ęqd ſenſerint Ptol.& alii expiẽtia cõfirmatũ eſt nullã unq̃ uel legum uel regnorũ magnã

Rñſio.

rũ magnã

rũ magnã accidiſſe mutationẽ quã nõ aliq̃ ſyderꝝ ſupiorꝝ coniunctio anceſſerit:nec
unq̃ aliq̃ hmõi añceſſit quã nõ id genus mutatiões i reb⁹ iferioribus ſint ſubſecutæ
bñ hẽt ſi tẽpeſtatẽ agnoſcũt ſint portu i iſto uidebim⁹.Neq; eni ſi i magnis delirarũt
quã tũ cõſtẽt iſta iſima expiẽtiã tacerẽ ſũt cõati:Q ḋ nos i uniuerſum primo declara
bimus tũ ſigillati q̃ſcũq; aliqs aſtrologorꝝ ſignauit cõiũctiões magnas rettulitq; ad
euẽta rerꝝ admirabiliũ & falſas & falſo ſupputatas:& ad effectus falſo relatas luce
clarius oñdẽmus.Principio auctores oẽs huius dogmatis ueris cõiũctionibus nõ
utunẽ:ſed mediis hoc ẽ fictis & imaginariis:qḋ ut plane oẽs itelligãt:dicã qd ſit ue
rus motus qd medius.Erraticæ ſtellæ p Zodiacũ æquo curſu nõ deferunt:hoe eſt
nõ æq̃li tpis iteruallo æq̃lẽ ſemp illius ptẽ ꝑtergrediunẽ:q igiẽ metiri illorꝝ motus/
& digerere i numeros uoluerũt/finxerũt/unicuiq; planetæ motum uniformẽ:ut ex
hoc ficto & uniformi/iæq̃lẽ illũ & uerꝝ facilius aſſequerẽẽ.Fictũ illũ Ptol.uocat p
iodicũ iuniores mediũ:qa hoc q̃ſi medio utunẽ ad uerꝝ iueſtigãdũ cũ ex motus ſup
putatiõe planetæ locũ inqrimus/iterdũ medio utimur motu/iterdũ uero:nõ qa me
dius ille locũ idicet nobis quo planeta cõſiſtat.Sed ut ex eo uerã ſedẽ illius metho
do & rõne faciliorẽ q̃ramus.Planeta.n.nũq̃ ẽ ibi ubi p mediũ motũ eſſe deꝑhendiẽ:
qa nec ſic unq̃ ille mouetẽ:ſed excogitatũ/ut dixi/hoc ab aſtrologis ẽ/ut ueritatẽ ide
ordie quodã certi⁹ adipiſcanẽ.Dicebã igiẽ q p magnas cõiũctiões iudicãt de futu
ris eos mediis uti cõiũctõibus nõ aũt ueris.nã q; dicũt poſt.xx.ãnos iũgi Iouẽ & Sa
tur:poſt.cc.aũt i initiis cõgredi triplicitatũ.tũ poſt.dccc.&.lx.i Arietis limitibus cõ
uẽire/fallſſimũ ẽ ſi ueros motus reſpicim⁹:ẽ aũt uerꝝ q̃q̃ nec exacte ſi medios hoc ẽ
fictos illos & falſos re.i.nullos ad doctrinæ facilitatẽ a mathematicis excogitatos:
ita aũt qḋ medi⁹ dicit motus diuerſum ẽ ab eo qḋ p uerꝝ attigimus:ut ẽt & ſignũ ſi
at aliud cõiunctiõis:atq; ea grã exẽpli i Piſcibus aſſignetẽ/q̃ tñ fuerit in Aq̃rio:& tp̃s
adeo uariet/ut ſi de his q̃ poſt p.cc.&.xl.annos eueniũt agimus cõiunctiõibus/uera
interdũ mediã p ãnos etiã cẽtũ añcedat.Appet ex tabulis recte ſupputanti Iouẽ &
Saturnũ ãno grã.M.ccxxvi.a terrẽa triplicitate migrãtes ad aereã.i Aq̃rio ſe exce
piſſe.Erãt igiẽ i eadẽ ex medii motus rõne p ãnos ducẽtos & q̃draginta pmãſuri:&
tñ poſt ãnos circiter cẽtũ & q̃dragita: hoc ẽ ãno grã.M.cclxv.ab aerea ad aqueã
triplicitatẽ facta mutatiõe i Scorpione cõgreſſi ſũt:& in aqueis ſemp ſignis ſimul i-
uẽti ad aerea poſtea nõ redierũt.Q uæ qdẽ igiẽ hæc iſania aduerſus aptã pugnare
ueritatẽ:& reb⁹ uti adeo ipudẽter falſis & ficticiis/ut i cõſtellationẽ eorꝝ cõſenſu oĩo
nullã/cæca tñ temeritate euẽta rerꝝ referãt hũanarꝝ:qḋq; nõ ẽ nec fuit/nec erit unq̃/
cãm tñ putarẽ eorꝝ q̃ ſũt/certe nihil ẽ iſta uanitate delirius:i q̃ tñ ſũt lapſi ꝑcipui oẽs
auctores aſtrologiæ.Albumaſar.n.priceps iſtius dogmatis i eo libro q inſcribiẽ de
magnis cõiunctionibus:q multũ celebratẽ apud aſtrologos/mediis ſp uſus ẽ cõiũ-
ctiõibus/ueris nũq̃.Abraã ꝑterea i eo ope cui titul⁹ ẽ redẽptio:cũ unã aut alterã ex
uero motu cõiunctionẽ inqrat ad medias deinde cõfugit ſemp/de ueris nullã oĩo
faciẽs mẽtionẽ.Alliacẽſis i tractatu ḋ cõcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ cũ ſeptẽ affe
rat maximas cõiũctiões/oẽs illas medias affert/ueras nullas.Idẽ alii multi eodẽ ſp
morbo mõ laborantes/de qbus oĩbus ſingulati poſtea diſſeremus.Et qdẽ ſufficere
hæc nobis poſſent/ut nihil mõſtraremus ẽẽ qḋ dicũt/ſi nihil eſt cõſtellatio ipſa ex q̃
prædicũt.Nã qm̃ iſtæ etiã mediæ hoc ẽ nullæ ad uerꝝ nõ eis rñdent:hoc ẽ nõ icidũt
in ea tẽpora in quæ maxime uellent/ꝑfugium ſibi aliud machinanẽ p nouã ſtulti-
tiã priorẽ iſaniã defẽdẽtes.Finxerũt.n.nõ ſeq ſtati poſt iſtas cõiũctiões qḋ portẽdũt

Prima rõ

Q uid ſit uerus motus quidq; medius. Ptole.

Inſania aſtrolog.

Præcipuos aſtrologiæ auctores mediis uſos cõiũctionibus

Alliacẽ.

Figmẽtũ aſtrologorꝝ.

ſmo nõ cito:ſed poſt multos qdẽ ãnos & cẽtũ & ducẽtos atq; his ꝑlures. In q̃ te uide
Refuta-tio q̃tũ fallãt/nã potẽtis cãæ & efficacis nõ ẽ ſero ĩcipe qđ ẽ factura:ſed ſero qdẽ d̃iine
re:ĩcipe aũt aut ſtatĩ aut cito. q̃re iſtaꝝ cõiũctionũ uirtus uł efficax uł ĩbecilla. Si ef
ficax nõ põt diu ceſſar̃ ut nõ faciat/ſi ĩbecilla nõ põt diu durar̃. ut ſero qdẽ/ſed tñ ali
Alía refu tatio q̃n faciat/domat uis magna ſupatq; qđ ꝓhibet & qđ reluctat̃: Euaneſcit ĩfirma: &
ſua ſeipſã tractu tpis lõgior̃ tenuitate diſſoluit: qđ q; ĩ hac tpꝝ ĩtercapedie ſupuẽiũt
nouæ ſp cõiũctiões: q̃ꝝ natura ẽ ut & ĩpi dicũt obliterar̃ priores cũ ſupuẽiẽs ↄſtellatio
elidat p̃cedẽtẽ. uñ ſi ĩ certo ãni tpe defectus accidat lũinariũ ſoliti ſũt dicer̃: fatũ illđ ceſ
ſar̃: qđ ex primordiis annuæ cõuerſiõis erat acceptũ. Cur nõ igit̃ ſequẽti cõiũctiõe
p̃ſerti & ꝓprietate & natura diuerſæ ceſſat? Cur illã primã nõ expũgat. Ad q̃ tamẽ
ipſi ptinere uolũt effectus q̃ poſt eã p trecẽtos etiã ãnos tot uariis itercurrentibus
mediis cõſtellatiõibus ſubſequũt̃. Nemo hoc dixerit uł pħs uł nõ extremæ etiã ho
mo tarditatis: quẽ errorẽ adauget miꝝ ĩmodũ alius error & inexpiabilis. nã ĩ ipſa tẽ
poꝝ ſupputatiõe adeo errant ĩſigniter/ut q̃ putãt ĩterdũ cõiunctionẽ p ducẽtos gr̃a
uerbi ãnos euẽtũ aliquẽ anteceſſiſſe. Ea uero p mille & q̃dringẽtos rei illius geſtæ
tẽpus ãteceſſerit: qđ ſequẽtibus libri iſtius capitibus demõſtrabit̃: & ĩ his qdẽ men
Aſtutia Aſtrolog. daces ĩdocti rudes deprehendunt̃: ſed uide etiã q̃ ſint aſtuti belliſſimi iſti diuinato-
res: nã ut fallẽdi nũq̃ eis deeſſet occaſio/ita ſua ſibi placita cõtinuarũt: ut quocunq;
aliqd tpe eueniret paulo admirabilius ĩ ãtecedẽtẽ aliq̃ cõiũctionẽ illud referre poſ
ſent. Dixerũt. n. ut hoc aſſeq̃rent̃ unius ui cõiũctiõis ad horã uſq; alterius pdurare:
atq; ita qcqd ĩteruenit mediũ cõiũctioni cuipiã acceptũ ſp poterit referri. Nec ui-
derũt ĩ hac fallacia ſuas ruinas: q̃m ſi uiciſſim remeãt apud eos ut nõ ſit magnus ef-
fectus ſine magna cõiũctione: nec magna cõiũctio appareat ſine effectu dum illud
tuent̃ ne euentis hmõi tales cãæ nõ adſint/faciũt neceſſario ut tales cãæ ſine euen-
tis hmõi ſæpe fatigent̃: q̃m nõ ex eis ſp accidũt magna & mirabilia ĩmo nec frequẽ
ter q̃ fieri aiũt a magnis/cõiũctionibus & tñ ut ipſi uolũt effectrix eoꝝ uis nõ ĩter-
rupta a ſucceſſione pmanet ſp: & hæc qdẽ ĩ uniuerſũ aduerſus eos q̃ magnis iſtis cõ
iũctionibus de futuris euẽtis ĩpia temeritate loquũt̃: nũc ſigillatĩ oĩa excutiamus.

Gaput VII Quis ordo ſeruãdus/& Alliacenſem aliud alias ſenſiſſe.

EXordiamur a maximis cõiunctionibus quas Alliacẽſis in ſuo tractatu de
cõcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ colligit: hinc illud cõfirmatur aſtrologo
rũ nõ euenire unq̃ tales cõiunctiones ſine magna mutationẽ reꝝ ĩferioꝝ:
Alliacẽſe ſibimet cõ tradicere & qdẽ ipſemet a tota iſta ſua cõcordia in elucidario ſuo diſcordat/& cũ in illa tum
Saturniis reuolutionibus/tũ maximis cõiunctionibus utat̃/ illas nullũ hr̃e funda-
mentũ has nõ a ſe fuiſſe ſupputatas/tñ ſemel apte cõfitet̃: Quo magis mirandum
hr̃e eũ in ea re laudatorẽ in q̃ ipſe ſeipſum nõ ꝓbauit: ſed q̃a interdũ mouit aduer-
ſus ſe rõnes paꝝ ueras: cũ ſint quædã nõ neceſſariæ nõnullæ expreſſæ paꝝ colliga-
mus nos pauca quædã ſed efficacia: q̃bus totus ille tractatus plane reſcindat̃: tũ ac
cedemus ad cõfutãdas alias cõiunctiones: quas Abraã & Albumaſar & ꝑlures alii
Obſeruan dus ordo in ꝓceſſu ipſeq; eos ſecutus Alliacenſis in elucidario ꝓtulerunt. Veꝝ quoniã de tẽpoꝝ ſup-
putatiõe ſæpe loquẽdũ præfari quædã neceſſariũ exiſtimaui: ex q̃bus primo illud
oñdat̃ cũ ambigit̃ de tpibus nõ eſſe ut putat Alliacenſis arbitrium huius rei penes
aſtrologos/ſed penes hiſtoriã/tũ cũ inter ſcriptores hiſtoriaꝝ uarietas eſt: q̃bus nã
potiſſimũ iure ſit accedẽdũ: de q̃bus utiq; pauca hic & curſim: q̃m late hæc pecu-
liari ope diſputauimus: qđ de uera tẽpoꝝ ſupputatione cõſcripſimus.

Capvt VIII Tp̄s reꝝ ñ ab aſtrologia ut putauit Aliacẽ. ſ ab hiſtoria eẽ petẽdũ.

Opinio Alliacẽ.

VLliacẽſis in libro de cõcordia aſtrologiæ & theologiæ exiſtimat numeꝝ annoꝝ a mũdi initio ad hæc uſq; tpa aſtrologica rõne poſſe deprehẽdi re digiq; ad ueritatẽ q̄ qdẽ ſup ea re ſacræ uel peregrinæ hiſtoriæ uariæ ꝓtu lerũt. Nã ſi geniture inqt ipſius mũdi thema habeas exploratũ/poteris ex illo pri mãa mũdi initio Saturni & Iouis cõiunctionẽ ſupputatione colligere. Q d' ſi aliã rurſus tuis annis cõiunctionẽ ꝓximã idagaueris: qd' mediũ fuerit inter illã primã

Opinio eius ĩ elucidario.

& poſtremã tpis ĩteruallũ/ex ĩtercidentiũ cõiunctionũ ſupputatiõe elicietͬ. Hæc q dẽ in eo tpe ille ſentiebat: ſed ĩ elucidario plane cõfeſſus eſt nõ eẽ aſtrologicã uiã q̄ de annoꝝ nobis dubio numero certũ aliqd ĩueniamus. Q uare nec aſtrologos unq̄ etiã ſummos hoc tẽtaſſe aut de ſua arte fuiſſe pollicitos: ſed cũ hæc dicat neſcio cur denuo ĩ illa pſtet ſnĩa ſummã de tpꝝ rõne qõnẽ ad aſtrologos eẽ referẽdã: & qd' qdẽ in hiſtoriis de anno mũdi diuerſum ab illis ĩueniatͬ. Ad illoꝝ opĩonẽ emẽdari caſti

Contra Alliac.

gariq; debere. Q d' breuiter oñdemus nulla rõne poſſe defendi: nã põt qdẽ aſtro-nomus ſi uerã aliq̄ ſydeꝝ poſitionẽ q̄ olim fuerit: rurſuſq; aliã ꝓximã habuerit notã certiſſima rõne determinare q̄tũ tpis neceſſario mediũ exactũ ſit ĩter illas. Sed qd hoc eũ iuuabitͬ an incertũ ẽ tp̄s rei alicuius geſtę. Nã eſto aliqs dicat fluxiſſe a xp̄o ad nos ãnoꝝ tria milia: dicat alius. M. & .cccc. ĩ componẽda hac lite quod offm̄ erit aſtronomi: dices oñſuꝝ illũ ĩter ſydeꝝ põnẽ ſub q̄ natus ẽ xp̄s: eãq; rurſus q̄ hẽatur nũc nõ poſſe ãnoꝝ tria milia deuenire: ſed mille & q̄dringẽtos: at q̄ iſta ẽ tarditas/q̄ hebetudo: ut nõ uideas q̄ſi certũ te ponere qd' ĩ q̄õne uerſatͬ: nã q̄ ſydeꝝ põne na

Alphonſus. Albumaſar.

tus ſit chriſtus aſtrologus neſcit/niſi prius accepit ab hiſtoria quo ille tp̄e natus ſit. Exeamus ad tpa remotiora. Alphonſus nũerat a diluuio ad xp̄m annos tria milia cẽtũ & duos. Idẽ ſẽtit Albumaſar: quẽ ille. ſ. ẽ ſecutus/huic nũero refragatͬ oĩs hiſto ria: putat Alliacẽſis errare oẽs hiſtorias potius q̄ aſtrologos: Q ua q̄ſo rõneͬ an qa ĩter eã cõiũctionẽ q̄ p̄ceſſit diluuiũ xp̄m p tot annoꝝ curricula deueniatͬ hoc illis denegat nemo: ſed unde didicerũt fuiſſe eã cõiũctionẽ p tot quot ipſi ãnos putãt añ diluuiũͬ Nũ ſcire hoc ipſi aliũde potuerint q̄ ex hiſtoriaͬ ꝑfecto eſt hoc adeo mani feſtũ/ut niſi lapſum hic uidiſſem Alliacẽſis/putarẽ me in re ſupflua uerba ꝓdigere.

Hiſtoriæ laus

Nam illoꝝ ſnĩa quãtũ quæſo erat ridicula: q' ex prima a mũdi initio cõiũctione de annis mũdi certiores fieri poſſe nos dicebãt: eã uero primã cõiũctionẽ ex mũdi ge

Ex quo apud barbaros ſeu arabes temporũ ſupputationis ingnorantia proceſſerit

nitura colligebãt q̄ſi dubitare de ãnis mũdi poſſimus/q nõ ſolũ quo ãno: ſed & q̄ ho ra cœpit exploratũ hẽamus. Petẽdũ igitͬ tps reꝝ a magrã reꝝ hiſtoria nemo ambi-gat: cuius ĩ ea re diſcipula aſtronomia arbitra eẽ nõ põt. Nã dabo ego Alphonſo p tot ãnoꝝ milia añ Chriſtũ talẽ fuiſſe q̄lis ex eius tabulis appebit ſydeꝝ põnẽ: ſed p hæc tpa eueniſſe cataclſmũ aut rẽ aliã geſtã nõ dabo/niſi fidelis hoc mihi hiſtoria demõſtrauerit. Errarũt aũt oẽs aſtronomi ĩ hac tẽporũ ſupputatiõe uehemẽter: qd magis ſuo fiet loco manifeſtũ: qd' nõ aliã eis ob cãm potuit cõtigiſſe/niſi qa fallis hiſtoriis adhæſerũt: latini. n. aſtronomi arabes ſũt ſecuti/illi uero fabuloſiſſimi: ſũt & ſiqs a græcis latiniſue ſcriptoribus hiſtorias accepunt/pegrina trãſlatio pleraq; uiolauit: qd' cũ fiat facile in oĩ re apud barbaros lr̃as: abhorrẽtes tũ uero fit facilli me in iſta numeroꝝ annotatione in q̄ & librarioꝝ accuratiſſima diligẽtia nõ nihil

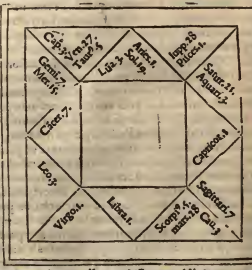
Fidelium hiſtorias eẽ reliqs excellẽtiores

ſemp fere hallucinatͬ. V tẽdũ igitͬ ueris hiſtoriis atq; fidelibus ĩter q̄s ſacrã aliis añ ponẽdã chriſtianus nemo dubitabit: Sed nec uel hebræus uł ſaracenus: porro ĩ his quæ añ cataclſmũ euenerũt/aut illã hoc eſt moſaicã/aut nullã hẽbũt ẽt gẽtes hi-

ſtoriā quā ſequant̄:cū de illis tpibus apud cæteros nihil ꝓditū lr̄is inueniat̄/ſicubi
uero in ſacris uoluminib⁹ æditio græca ī hac annoꝝ ꝑmenſione ab hebraica uerita
te diſcordat/nō pōt qſq̄ recto iudicio auctori ipſi præponere fidē tranſlatoris præ⸗
Hebræo⸗ ſertim cū numero hebræoꝝ nō ſolū accedat Hieronymus:ſed accedēdū etiā putet
rū ſuppu⸗ Auguſt.q̄ etſi ueterē trāſlationē libenter ſequit̄ & ꝓbat ubi tñ de hac uaria annoꝝ
tatiões ua dinumeratiōe facit mētionē fidē ait reꝝ geſtaꝝ ab ea lingua eē petēdā:ex q̄ tranſla
lere tū eſt qđ habemus/atq; ita ut ille qđ diuerſum eſt apud.lxx.myſteriū putet potius
q̄ errorē hiſtoriæ tamē hoc eſt litteræ ueritatē apud Hebræos eſſe nō dubitat.

Caput IX Sūma ſniæ Alliac.ī lib.quē de cōcordia aſtrolo.& hiſtoriæ ꝯtitulauit.

POſtq̄ hæc de uera tēpoꝝ ſupputatiōe breuiter iecimus fundamēta:uenia
Ridiculū mus ad iſtas maximas aſtrologoꝝ cōiūctiōes:hoc eſt ad maxias eoꝝ inſa⸗
nias ab his exordiētes q̄s ī tractatu de cōcordia hiſtoriæ & aſtrologiæ col
ligit.Alliac.is ī eo ope hoc ordine uſus ē.Principia duo ſupponit:alteꝝ de ānorum
Fūdamen nūero ab Adā ad xp̄m:alteꝝ de themate genituræ ipſi⁹ mūdi.Fluxere igit̄ inqt ab
ta concor Adā ad Ieſū āni qnq; milia trecēti q̄dragita q̄ttuor ab Adā.ſ.ad diluuiū.mm.ccxlii.
diæ Allia a diluuio ad Ieſū tria milia cētū & duo.¶ In pria uero mūdi cōſtitutōe ita erāt ī cæ
cen. lo ſydera collocata/nā horoſcopū fecit pria ps Cācri:ſūma uero cæli faſtigia Arie
tis ps pria poſſidebat:Mercurius ī Geminoꝝ pte qntadecia duodecimā cæli regio
Diſpoſitō nē:Venus ī Tauro undecimā occupabat:utrūq; lūinar̄ nocturnū qdē ī Tauro:diur
figurę ma nū ī Arietis pte decima nona medio & ſūmo cęlo ꝓfulgabāt:Saturn⁹ in Aq̄rio do⸗
ximæ con mum mortis:Iuppiter nonum cæli locum tenebat in Piſcibus:Mars in Scorpione
iunctiōis & in quinta ab horoſcopo ſede morabatur:quo etiā loco/ſed in Sagittario erat dra
Prima ma conis cauda:quam totam diſpoſitionem ſequens figura ante oculos ponit.

xima con ¶ His ita poſitis nullo ne
iunctio. gocio colligit fuiſſe primā
a mūdi initio maximā Sa⸗
turni & Iouis cōiūctionē ī
pricipio.ſ.Arietis poſt an
nos.ccc.&.xx.p⁹ q̄ ſex aīs
enūerat ī te riectis.ſ.ſp ānis
nōgētis & ſexagita errore
medii mot⁹:atq; ita ſeq̄t ſe
ptimā a mūdi initio maxi⸗
mā cōiūctionē euēiſſe āno
grē.Dccxxxv.Poſtq̄ octa
ua ſequet̄ anno.m.dcxciii.
His ita diſtributis colligit
ex hiſtoriis capita reꝝ ma
gis memorabiliū:q̄ medio
illo tpis ſpacio euener̄ qđ ī
ter unā.ſ.aliāq; cōiūctionē
maximā exigit̄:hoc ē p an
nos illos nōgētos & ſexagīa:ī quo tpis īteruallo qcqd īſigne accidit & memorabi⸗
le ad ꝓcedētē putāt ꝯiūctōe3 referēdū poſtq̄ illđ.ſ.euēit:& q̄m ſp ī hoc ānoꝝ ſpacio
geſtū aliqđ iuēit magnū & mēorabile putat ꝯfirmatū:ñ.ſ.maxias illas ꝯiūctōes ſine

maxĩa reꝝ iſectioꝝ mõne ɔtigeř: & qđ alio li.erat pollicit᷒ pſtitiſſe ſibi uř/ut hiſtorię
ueritatẽ aſtrologicę ueritati oñderet cõſoãř:ħ toti᷒ lib.ſũma hic ordo hoc fũdamĩtũ.

Caput X Erraſſe multifariam Alliacenſem: & ut quæcũq; ſupponit conce
dantur: non tamen efficere eum quod uult.

PRincipio aũt ut ita ſit de cõiũctióib᷒: đ tpe euẽtoꝝ reꝝq; geſtaꝝ: de mũdi Prima cõ
genitura utq; illi dẽiq; dem᷒ totũ qđ poſtulat. q̃ iſta tãdẽ ẽ p hiſtorias cõfir
matio aſtrologiæ: ſi nũq̃ elapſos oñdamus ãnos nõgẽtos & ſexagita quin
magnã aliquã gẽitaꝝ reꝝ mõnẽ uiciſſitudinẽ hũanę cõditiõis/uiderit mũdus. Spa
tiũ hoc ãnoꝝ deſcribe q̃ſo aliis ab initiis ut nõ uerbi grã ab ãno mũdi.ccc.&.xx. qđ
erat tp̃s priæ cõiũctiõis. Sed a.ccccc.mũdi anno: nõgẽtoſq; iſtos dinũeres: q ab una Secunda
cõiũctiõe reuoluũť ad aliã. Variaq; ñ mĩus & bella iuẽies: & leges: & ꝓphas: & pe Tertia
ſtilẽtias: & euẽta genus mľtiplex & uariũ tractu illo tpis tã diuturni cõtigiſſe cur nõ Quarta
p ducẽtos ſp ãnos a tpe illius tuæ cõiũctiõis ſeriẽ iſtoꝝ actoꝝ reducebas. Piguis hic Quinta
nimis minerua ſi aſtrologiã hiſtoriæ ita cõcordamus. Sed nec cõiũctiões illæ uerę Sexta
ſed mediæ hoc ẽ falſæ & nullæ: nec ut eas ꝑ mediis accipiamus ad illa ẽt tpa ſũt re Mũdi ge-
ferẽdæ. Nec is quẽ putauit ab Adã ad Xp̃m nũerus ãnoꝝ. Sed uerã ſupputationẽ nitura ab
plus ãnis mille & q̃drigẽtis excedẽs. nec res illæ geſtæ aut euẽta/tpib᷒: qb᷒ putauit Alliacenſi
euenerũt & quã đſcribit mũdi geniturã nõ ſolũ dubia aut falſa ſed ĩpoſſis aſtrologi- deſcripta
ca rõne plãe demõſtrať. qř una littura totus ille libellus emẽdari p̃t eas cõiũctiões falſa & im
medias eẽ ñ ãt ueras nẽo neſcit nec ip̃e diffiteť. Qđ ſi mũdi gẽitura ex q̃ oẽs ducũť poſſibilis
ĩpoſſibilis/neceſſario/& illa ad mediũ ẽt motũ falſa ſupputabiť. illa an ſit ĩpoſſibilis Reproba
uolumus uobis Mercurius iterp̃teť q ĩ ea qdẽ figura ꝑcul a Sole ſex & q̃nq̃gita p̃ti tio alteri
bus collocať a quo tñ ultra nouẽ atq;.xx. nõ latũ qdẽ unguẽ receſſiſſe ſe unq̃ p deos us mundi
oẽs deaſq; deierabit: qđ pc̃tm̃ euidẽs nimis & inexpiabile. Eã ẽt putat primordialẽ genituræ
mũdi figurã quã ĩ Elucidario affert Alliacẽſis/Mirabilibus illuſiõibus hõuſtatã re Abraam
ferť.n.ad Chaldeos & iſmaelitas quos.ſ.huius miſterii cõſcios fecerit dñitas/In ea Nota erro
aũt Mercũ.ĩ priã pte Gemĩoꝝ: Sol ĩ priã Arietis collocať/quo ſit ut diſiũctus a So rem maxi
le ſit Mercurius ptibus.lx. qđ plãe eẽ ĩpoſſibile aſtronomus nullus denegãbit: ſʒ re- mum.
deamus ad illas cõiũctões q̃ (ut dicebã) ſublata priã cæli figura ex q̃ oẽs colligebã Error in
tur falſæ & ĩpoſſibiles đp̃hẽdũť. Accedit & illđ q̃ nec poſt nõgẽtos ãnos ẽ cõiũctio Abrae tẽ-
in Ariete (ut docet Abraã hiſpanus ĩ.vi.lib. cui titulus redẽptio Iſrael. At neq; ẽt q̃ pore.
ad illas refert euẽta qbus putat tpib᷒ cõtigerũt. ñ.n.a mũdo ad diluuiũ ãni ut refert
duo mille ducẽti q̃dragita duo ſed mille ſexcẽti q̃nq̃gita ſex ut poſtea đclarabiť: qř
tertia illa maxĩa cõiũctio quã p̃ceſſiſſe ait diluuiũ ãnis duobus ut q̃ a mũdi cõſtitu
tõe p ãnos euenerit duo mille.cc.q̃dragita poſt diluuiũ ip̃ʒ fuit ãnis ſexcẽtis octua Vera an-
gita q̃ttuor. Itidẽ ãno a diluuio nõgẽteſimo q̃drageſimo ſcđo q̃rtã notat maximã cõ norũ ſup
iũctionem & añ eã p annos ſexdeci natũ ait Abraã p̃riarchã qui tñ añ huius tpis cõ putatio a
iũctionẽ p ãnos ſexcẽtos & trigĩta diẽ dñi uidẽs exultauerit. Natus ẽ.n. ãno poſt di diluuio
luuiũ ducẽteſimo nonageſimo ſcđo. Sed nec a diluuio ad Ieſũ tot ulla hiſtoria ãnos ad Chri-
cõputat quot Alliacẽſis ſecutus Albumaſarẽ & Alphonſum: hi.n. ãnos nũerãt tria ſtum.
millia cẽtũ & duo at uerã hic nũerus ſupputationẽ octĩgẽtis fere ãnis excedit: nã a Error Al-
diluuio ad Abraã ãni ducẽti nonagita duo ab Abraã ad Dauidis regnũ/nõgẽti fere bu. Alphõ
& q̃dragita teſtimõio utriuſq; editiõis & rabãi: a Dauidis regno ad initiũ eius capti ſus
uitatis q̃ ex uaticinio Hieremiæ durauit ãnis. L. q̃dragẽti ferme & octuagita idẽ Be Beda.
da Rabão hebræiſq; ſentiẽtib᷒: ab ea uero captiuitate. i. ab eo quo cæpit tpe ad Ieſũ Rabanus

& nonagita quos oẽs ſimul ſi colligas inuenies a diluuio ad Chriſtum ãnos paulo plus duobus millibus. & trecẽtis cũ illi tñ ultra annos triamillia & centum & duos annumerẽt/a quo numero latini hiſtorici q plus annoꝶ cõputauerũt plus tñ cẽtũ & q̃draginta annis a numero minore defecerũt/ Q nãq̃ nos etiã pauciores q̃ ſupra collegimus exactiſſima notatiõe cõputãdos in tractatu nr̃o de uera tẽpoꝶ ſuppu⸗tatione ꝓbauimus quã igit̃ notat ſextã magnã cõiunctionẽ añ Chriſtũ p annos du⸗centos & uigintiq̃nq; ea poſt euãgeliũ fuit ãnis fere ſexcẽtis. ſed & illud hominẽ in hiſtoriis oñdit ualde indiligẽtẽ q ſeptigẽteſimo Chriſti ãno ad qđ.ſ. tẽpus ſeptimã rettulit licet falſam cõiũctionẽ hereticoꝶ ait peſtẽ exortã i eccleſia præcipue quæ arrianoꝶ quoꝶ hereſis ãno gr̃æ trecẽteſimo fere exorta añ annũ ſexcẽteſimũ nulla erat/& de his q̃dẽ ut puto ſatis & ni fallor euidẽtibus uſi teſtimoniis diſputauimus.

Alius error circa ſeptimã cõiũctionem Arrianorũ hereſis quãdo cœperit

Caput XI In diluuii cõiũctiõe tũ iter ſe tũ a ueritate aſtrologos diſcrepaſſe atq; ut det̃ illis q̃cq̃d petunt nõ tamẽ id eos ꝓbare qđ contendunt.

TRãſeam⁹ ad alias magnas cõiũctiões ab aliis paulo diligẽti⁹ ãnotatas ſed nõ ita ut notã ipſi tñ delirii nedũ erroris euitent. Atq; ab ea primum exor⸗diamur ãtiq̃ſſima ad quã referũt cataclyſmi uniuerſalis euentũ/De q̃ pri⸗mo uidebimus q̃ pugnãtia iter ſe & cõtraria ipſi aſtrologi ſentiãt/utq; alter alteꝶ ta⸗xet & reprehẽdat. tũ aberrare plane oẽs. Poſtremo ut ſit uera eoꝶ ſnĩa non effici tñ qđ uolũt/ut plane.ſ. illud hinc cõfirmet̃:nõ euenire tales cõiũctiões ſine mutatõe magna teꝶ iferioꝶ. Eſt igit̃ cõis ſnĩa aſtrologoꝶ añ uniuerſale diluuiũ p annos du⸗cẽtos ſeptuaginta nouẽ iũctos fuiſſe Iouẽ & Saturnũ i decimaq̃rta pte Cancri cũ principiũ Arietis eẽt i horoſcopo utroq;.ſ. ſyder̃ i q̃rta cæli regiõe piter collocatis hoc ſcripſit Aoniar i lib. de natiuitatib⁹ & poſterioꝶ uulgus i eius ſnĩam maxima ex pte diſceſſerũt Albumaſar octo añ ãnis hãc cõiũctionẽ ãnotauit. hoc eſt añ diluuiũ annis ducẽtis octuagita ſeptẽ/qđ ſecurus ẽ ẽt Hẽricus ei⁹ iterpres. Veꝶ cũ eã cõiũ⸗ctionẽ idẽ Albumaſar præceſſiſſe dicat coniunctionẽ quæ ſectã Arabũ ſignificauit ãnis tribus millib⁹ nõgẽtis q̃nquagita octo/cõtradicit Hẽricus ex fide tabulaꝶ ma⸗chliuiẽſiũ q̃ꝶ nũeris ait a ſe deprehẽſum fuiſſe eo ãno quo eos iunctos dixit Albu⸗maſar iter Saturnũ & Iouẽ Signoꝶ q̃ttuor iteruallũ/ſed ſupputãtẽ ſe diligẽtius ait inueniſſe illã cõiũctionẽ ãno añ Arabũ cõſtellationẽ Milleſimo tertio nõgẽteſimo q̃nq̃geſimo prĩo. Cũ itẽ Hẽricus iſte ſimul eos dicat iũctos i q̃rta pte Cãcri alii uſi tabulis Alphonſi q̃rtadecĩa pte eius ſigni iũctos illos fuiſſe cõtẽdũt: Sed mittamus has eoꝶ diſcordias atq; iã illud oñdamus ut oẽs piter a ueritate diſcordẽt. nã ſiue re⸗gis Alphonſi ſiue tabulis illis utamur Machliuienſibus a Chriſto retrorſum uerſi ſumẽdo primordia cæleſtiũ motus explicamus icidimus i eã cõiũctionẽ anno q̃dẽ (ut ait Hẽricus) añ chriſtũ tertio milleſimo trecẽteſimo q̃nq̃geſimo ſecundo/a quo nũero alii paucis mẽſibus uariãt. Nos aũt ſupiore capite a diluuio ad Chriſtũ ãnos paulo plures duobus millibus & trecẽtis uera ſupputatiõe colligi demõſtrauimus q̃re preceſſit ea cõiũctio ipſum cataclyſmũ annis nõ ut ipſi dicunt ducẽtis & octua⸗ginta ſed mille adiectis duobus & octuaginta q̃d igit̃ illi & cataclyſmo? neq;.n. pu⸗to ad tot ãnos uim illius cõiũctiõis extẽdẽt: Sed demus illis nõ pluribus q̃ uolũt eã ãnis añceſſiſſe diluuiũ atq; his q̃bus putãt tpibus dilluuiũ eueĩſſe/an credis tñ effe⸗cturos qđ uolũt? at q̃uis hæc itẽ illis demus nihilomin⁹ tñ falſi uãi ridiculi. Nã eſto iuncti fuerĩt Saturnus & Iuppiter i Cãcro ppa ne piit mũdus aq̃ꝶ iundatiõe ſubmer⸗ſus? At pluſq̃ decies poſt ea tpa i eodẽ ſigno ſimul fuere nec tñ piit mũdus imo nec

Diſcordia aſtrologorum

Cõis ſnĩa cuius auctor aoniar.

Snĩa Albumaſaris a priori diſcrepans.

Henricus Albumaſaris iterpres illi contradicit.

Diſcrepãtia Hẽrici ab aliis

Diſcordia aſtrologoꝶ a ueritate.

una ppa

una ppa regio aqs imerſa eſt/nedũ orbis uniuerſus/Euẽtum tañ maximum admira
bile ipſa tñ cõiũctio qd quæſo hẽt hmõi? Nã & ſæpius poſtea rediit(ut dicebã):&
ſiue Meſſallæ ſiue aliorũ ſniæ accedamus/nõ ſolũ maximis ſed nec maioribus cõiũ
ctiõibus cõnũerabit̃.Cũ & duo ĩ ea tñ ſydera copulent̃ nec ĩ ſignorũ initio hoc ẽ ĩ Scda
Ariete:nec ĩ pricipio alicui⁹ triplicitatis/qd igit̃ hẽt ſingulare? cur tã mirabilis &
nũq poſtea uiſi/prætereq fidẽ excellẽtis effectus/cã exiſtimet̃.qd cur tã diu/hoc eſt
p ducẽtos & ſeptuagita nouẽ ãnos pduraſſe uirtus eius putet̃? Nã ſi q̃ ĩ principiis
accidũt triplicitatis ad pricipiũ uſq alterius dixeris hr̃e efficiẽtiã/dices qdẽ rẽ falſã
& a nobis ſupius iptobatã ſed tuis forte dogmatibus cõſonã.At dicere hoc de ea cõ Tertia
iũctiõe quæ ĩ medio fit nec nr̃æ ueritati nec tuæ ẽt uanitati cõcordat/cũ non pluſq̃
ad uiginti ãnos earũ uirtutẽ ſignificãtiãq deducas.Cũ ãt illa ĩ medio fere Cãcri eue
nerit reſtabãt adhuc ãni.C.&.xx.ut dicũt ex medii motus rõne/ut ab aquea tripli- Q uarta
citate ad igneã Saturnus & Iuppiter cõuerterent̃ q̃re ſi illa ĩ Cancro copulatio tot
præceſſit ãnis diluuiũ hoc eſt ducẽtis & ſeptuagita nouẽ/Seqt̃ ut facta ſit orbis in
undatio ĩ medio igneæ triplicitatis ad quã migrauer̃ ſydera ſupiora ãnis ante Cata
clyſmũ cẽtũ & qnq̃gita nouẽ pmãſeteq ĩ ea poſt mũdi ſummerſionẽ p ãnos cẽtum Q uinta
&.xx.q ſi ẽt Alphõſi tabulis utẽtes/reſoluimus annos a nobis ad mũdi primordia
cõputemuſq a Christo ad diluuiũ ex eorũ ſnia ãnos triamillia cẽtũ & decc iuenie-
mus mediã cõiũctionẽ Iouis & Saturni ĩ decima nona pte Sagittarii p ãnos duos
añ diluuiũ & dies unũ atq uigiti:atq añ eã uerã eorũ cõiũctionẽ ĩ q̃rta decima pte
eiuſdẽ ſigni/ãno añ diluuiũ uigeſimo prio adiectis diebus trecẽtis trigita ſeptẽ.Itẽ
eorũdẽ cõiũctionẽ mediã icidemus ĩ decima pte Arietis uerãq rñdẽtẽ/añ eã mediã
diebus fere qnq̃gita tribus ĩ ſexta pte illius ſigni/añ diluuiũ.ſ.ãnis duob⁹ & uigiti ad
iectis diebus uigitiqnq/cur nõ igit̃ iſte & ueræ & tpibus ſuis pxię & ĩ uigor̃ pprie
triplicitatis cõiũctõis.Cũ ĩ igneis ſignis acciderint nõ ẽpytoſin potius fecerũt hoc
eſt cõſumptionẽ ſeculi p ignẽ q̃ una illa ĩ Cãcro cataclyſmũ & falſa hoc ẽ ad mediũ
motũ ſupputata:& p tot ãnos id tps añgteſſa & tot cum mutatione triplicitatis ſuæ
ſequẽtibus cõiũctõibus diuerſæ penitus repugnãtiſq naturę.Nõ dubito for̃ quẽq̃ Nota.
aſtronomũ q(mõ ſe fallere nolit)nõ fateat̃ nugamẽta hæc eſſe hoium delirãtiũ ac
nugas p arbitrio libidineq cõſingẽtiũ mõ ſemel decretos errores iſantiaſq ſuas q̃-
cũq pñt rõne cõfirmẽt.Planũ eſt igit̃ & tpe uniuerſalis diluuii nullã fuiſſe quã illi
putãt cõiunctionẽ & ſi de ãnorũ qd̃ uolũt numero illis cõcedamus eas potius p ea
tpa fuiſſe cõſtellatiões a qbus ignis exuſtiões q̃ a qbus aqrũ inundatio expectaret̃.

Caput XII In Moſis cõiũctiõe & Meſſiæ uaticinio q̃ delirus Abraã iudę⁹.

ABraã pticeps(ita apud Hebręos cognominat̃)cuius auditor fuit Abraã
auenazra.librũ cõpoſuit quẽ pretitulauit de redẽptione Iſrael:qm̃ illud
opis ppoſitũ ut aſtrologica uia tps uenturi Meſſiæ inueſtigaret.Exorſus Abraæ
igit̃ a Moſis natiuitate neſcio quã ſuã d q̃ dicebamus ſibi fingit ſyderũ poſitionẽ cũ principis
Saturni & Iouis copulatione ad quã & Moſem & regnũ Iſrael & legem refert Iu- auditor
dęorũ populo datã q̃q̃(ut ſolent)uerbis religioſiſſimis quo ſuos libros ab igne tuc fuit
ant̃ ipſe quoq ſic ſp neget dicere qd̃ dicit hac aũt conſtellatiõe formata ſub q̃ re- abraã aue
gnũ cũ lege Hebræorũ exortũ ſit qm̃ ſimilẽ inuenit:poſt annos Moſi(ut ipſe qdem nazra
ſupputauit).duomille octingẽtos qnq̃gita nouẽ hoc ẽ ãno Chriſti Milleſimo qua-
drigẽteſimo ſexageſimo q̃rto iubet tũc expectari Meſſiã fuerũt eo ãno Saturnus &
Iup.ſimul ĩ Piſcibus & p.xx.añ alios hoc ẽ/ãno milleſimo q̃drigẽteſimo q̃drageſi-

mo q̃rto ſimul fuerũt i Cãcro. Poſt q̃ꝝ oĩno alterã cõiũctionẽ & Meſſiæ aduẽtũ &
Cõfutatõ mirabilia illa oĩa/q̃ p Meſſiã expectãt:aſtrologica aſſertiõe futura pnũciat.qđ cũ
Pria rõ. re ipſa iã ſatis confutatũ ſit elapſis a pria qdẽ cõiũctiõe ãnis iã qnq̃gita/a ſcda uero
Secunda trigita poſſet hic & qđ de Moſe fabulat̃ ſatis iſirmari/ut non dediſſe eius regnũ ea
Iudæi credat̃ cõſtellatio q̃ redeũte ad eos ſuũ regnũ minime rediit. nec peperiſſe uĩ Moſẽ
pulſi ex q̃ effectis nihil uiribus nos reuerſa nullũ tñ pphetã ad nos attulerit. Q uid q; non
hiſpania. ſolũ poſt illas cõiũctiões fœlicius ager̃ cœpit gẽs Hebræoꝝ. Sed nõ minoribus fer̃
poſt ea tpa calamitatibus obruta ẽ q̃ aut ſub Tito aut ſub adrião pulſis nup iudæis
oĩbus ex tota Hiſpania a chriſtianiſſimo illo rege nũquã certe ſatis laudato/ubi &
nũero & diuitiis & auctoritate plurimũ poterãt q̃ eiectiõe nihil unquã fere uel tri
ſtius uel acerbius paſſos ipſi ſe nõ diffitent̃/ita multi naufragio/Peſtilẽtia quãplu
rimi/fame maxĩa ps coꝝ aſſumpti/ut nobis ẽt Chriſtianis in tãta calamitate i q̃ di
uinæ iuſtitiæ gloria delectabat hoĩes tñ extrema adeo patiẽtes cõmiſeratione face
Irriſio ret & dolorẽ:hic ẽ Meſſias:hæc eſt illa redẽptio quã ex moſaica cõſtellatiõe Abraã
illis pmittebat/q ne đ prçteritis ẽt rebus diuinaſſe melius credat̃ q̃ đ futuris:uidea
mus i illa ad quã Moſis aduẽtũ retulit coniũctiõe q̃ falſus plane & ridiculus ſit:nã
& ea cõiũctio p quã natũ credidit Moſen pluribus poſt Moſeos mortẽ ãnis euenit
Tertia & ſi de tpe illi concedamus nihil ũ tale ut putat illi ſignificauit. Videamus đ tpe ſed
prius illud ſcire optet/Hebræos hoc ãno q eſt a Chriſto. M.cccclxxxxiii. ãnumera
re a mũdi cõſtitutiõe a q̃ ſuos ãnos dinumerãt ãnoꝝ qnq; millia ducẽtos qnq̃ginta
Supputa tres:q̃re a mũdo ad Chriſtũ cõputabũt ipſi annos tria millia ſeptĩgẽtos & ſexagita.
tio. cũ igit̃ ille Abraã cõiũctionẽ illã poſtq̃ tribus exactis ãnis natũ ait Moſẽ ãno dicat
mundi ſcdo. M.ccclxv. eueniſſe/ſeq̃t ut añ Chriſti tpa cuenerit ãnis. M.cccxcv. At
uero a Moſe ad Chriſtũ ãni uera ſupputatiõe colligunt̃:mille:qngenti & nouẽ/q̃re
fuit illa cõiũctio poſt natũ Moſem ãnis cẽtũ atq; trigita. Nũerus ipſe ãnoꝝ ita de
monſtrat̃:nã a Moſe ad primã tẽpli ædificationẽ ex tertio libro regnoꝝ:q ẽſt apud
Supputa eos primus Samuelis/colligunt̃ anni. cccclxxix. a pria aũt illa ædificatiõe ad iſtau
tio ãnoꝝ rationẽ tẽpli ſub Dario cõputant̃ ãni qngẽti & duodeci:a Dario ad Chriſtũ nume
a Moſe ad rant̃ ãni qngẽti & decẽ & octo. quoꝝ oĩum ſũma ẽ quã dicebamus. ãni. ſ. M.cccc.
chriſtum & nouẽ. Ea uero cõiũctio Chriſtum anceſſit ãnis mille trecẽtis nonaginta qnq; atq;
ita prio natum Moſem ãnis cẽtũ atq; triginta:ſed nõ illa mirifica adeo pphetica q;
cõſtellatio/ut de eius tpe magnope ſit pugnãdũ. Iuncti. n. inqt fuerunt Iuppiter &
Q uarta Saturnus ãno mũdi. M. ſecũdo. ccc. lxv. die. v. & . xx. Mẽſis idar/hoc eſt/Februarii.
in pria pte Piſciũ medio motu uero aũt motu eodem ãno i uigeſima q̃rta p te Aq̃rii
ſimul fuerũt. Explicet igit̃ primũ utrã ſibi magis eligat coniũctiõnẽ ad quã potiſſi
mũ referat regnũ Iudæoꝝ legẽq; moſaicã:illã. ſ. in Piſcibus mediã:an hãc uerã po
tius in Aquario:ſ uerã ſi dicat ſibiipſi repugnabit & aſtrologis aliis:nam ex minori
Huiuſmo bus illa cõiũctiõibus fuit/cũ nõ accidcrit i principio triplicitatũ. Tales aũt cõinn
di Coniũ ctiones ut ipſemet ſcribit codẽ loco nõ ſignificãt legum mutatiões/aduẽtuſq; pphe
ctiões qđ taꝝ:ſed uel annonæ fertilitatẽ/aut inopiã:uel traſlationẽ qdem ipſii/ſed iter cogna
potius p tos & quæ ſunt itra gẽtis unius fortũas/imo itra eiuſdẽ ẽt familiæ fines ſe cõtinent.
nũcient Præterea i thẽate cõiũctiõis qđ ille deſcribit Aq̃rius i quo erat Iuppiter & Saturn
Interroga ſeptimũ cæli locũ iplebat/ ñ ãt nonũ uel đcimũ qbus regna & leges & nouæ ſapiæ
tio cũ con exordia ſignificãt. Et ſi qs oĩo cõtẽdat iſtũ Aq̃riũ ab ſua urna nobis Moſem pluiſſe
futatione de cælo/dicat quæſo cur ãno dñi. M.ccxxvi. quo Iuppiter & Saturnus i Aq̃rio cũ

c

mutetõe

mutatõe ẽt triplicitatis ſe cõiũxerũt/q̃ erat maioribus cõiũctiõibus ãnũeranda/ nullus tñ de cælo Moſes deſcendit/ nullus eductus pplus ex Agypto:nulla lex data:& eoꝶ q̃ ſub Moſe in heremo cõtigerũt/miraculũ nullũ eo tpe uidit mundus. Sed nec illum Abraam notaſſe p̃cipue uideť cõiũctio quæ.ſ.fuit in Aq̃rio/ ſed iudaici regni moſaicæqꝫ legis coniũctionẽ eã uocauit:q̃ fuit in piſcibus q̃re & ſimilẽ illi facit eã q̃ annos ab illa duo mille octigẽtos.lix.in Piſcibus ẽt uenit ex qua expectari iubebat Meſſiã q̃ſi alteꝶ Moſen. Iſtã uero qd pluribus cõfutamus? Cũ ſit ex illis q̃s uocant medias/hoc eſt/q̃ re nullæ ſint/ſed fictæ a nobis & imaginariæ: q̃ iã ſæpius irriſam a nobis taxatãqꝫ aſtrologoꝶ iſaniã nũq̃ poſſum ſatis admirari:q ad ea ex ꝓfeſſio quæ nihil ſunt nec iã fuerũt aut erũt unq̃ q̃ſi ueras ad cãs euẽta referãt reꝶ iferioꝶ:Nec ſcio cur auenazre q nullã ait fidẽ Albumaſari adhibẽdã q mediis utať cõiũctõibus idẽ de p̃ceptore iſto ſuo nõ dixerit q toto illo ſuo libello de mediis ſemp agit cõiunctionibus quæ poſt ãnos.cc.&.xxxviii.facta ab una ad aliã triplicitatẽ migratõe cõtingũt.& i illa ſua initiali ꝓphetica cõiũctiõe icredibile q̃ ſit ridiculus:Deſcribit.n. thema cęli ad eã horã i q̃ Leo tenet horoſcopũ in.vii.uero loco apud Aq̃riũ Satur. & Iup.hoſpitanť Sol in medio cæli culmie diſcurrit i Ariete. Piſces nonã occupãt regionẽ ex q̃ qm̃ oĩs petiť ſignificatio legũ & ꝓphetaꝶ paꝶ ei ſuccedebat ꝙ i ea nullus plãeta iueniretť. Sed aſtrologus hõ admirabili ſublimitate & Solẽ & Iouẽ & Saturnũ/illũ qdem ex.x.hos ex.vii.loco ad nonum trãſportauit: Medio.n. inqt motu Iup.& Satur.erãt i Piſcibus/Piſces in.ix.loco.in.ix.igr̃ Iup.& Satur.& Sol q̃q̃ in decia eſt ex ptitõe domoꝶ/ſi tñ nũeꝶ & cõſequentiã aduertamus ſignoꝶ erit i nonam & Aries qntus eſt a Leone/& nona domus qnta ẽ ab horoſcopo. An putamus & ariſtas iſtis cõmẽtis ſubtiliores? Rñdeã neſcio/an indigner tãtã ſtoliditatem/tãtã ueſaniã/an potius doleã dãna mẽtiũ rudioꝶ q hęc ut pote nõ itellecta tradãt ſcripturæ: & nõnunq̃ magnificent cũ ſoleãt tales ab errore ire i ſupſtitionẽ a ſupſtitione paulatĩ ruãt in ifidelitatẽ. Dic queſo admirabilis Abraã q̃ hora erãt Satur.& Iup.i Aq̃rio an ẽt erãt i Piſcibus? medio inqs motu.at qd hoc aliud dictu ẽ q̃ ibi eos nõ fuiſſe & ſi ex decia Sol iperiũ ꝓmittebat idẽ q̃uo ex nona legis fulgorem idicabat/cum nec nona i decimã nec decima i nonã uerti:nec utrobiqꝫ eſſe ſimul idẽ plãeta poſſit. Sed nimis ego mulra de his cũ aduerſus ſtolidas opiones Ariſto. neget eẽ diſputãdum.

Reprehẽſio Abraam Auenazrę

Ridenda ſtoliditas

Nã Ariſt. in methaphiſica docet contra negantes pricipia ñ eſſe diſputandũ.

Caput XIII. Variis coniunctionibus mediis a uariis chriſtianam legem aſcribi & abſqꝫ ratione etiam aſtrologica.

CHriſtianã legẽ hactenus nõ uidi q ad uerã aliq̃ referret coniũctionem ſed ad medias tm̃:alii ad eã q̃ fuerit i Arietis pte ſexta p ãnos ſex priuſq̃ Ieſus naſcereť:alii ad eã quæ i poſtrema Cãcri pte cõtigerit ante greſſa priorem illã ãnis.xx. Eſſent aũt hic i multa unde eius negociũ faceſcerẽ/ut ſi oñderẽ/nec ſub ignea/nec aquea/ſed ſub terrea natũ Ieſum quod & rõne/& Abraæ auctoritate alio rũqꝫ ẽt poſſet cõprobari:tũ illã i Cãcro cõiũctionẽ ꝓphetas nõ ſignificare cũ nõ ex maxĩs nec ex maioribus ẽt fuerit:qd̃ uidẽs qdã auctor qd ſi inqt ad Leonẽ dicať ptinere? Finis.n.Cãcri principiũqꝫ Leonis cõfinia ſunt:atqꝫ ita erit pricipiũ illud ignæ triplicitatis. Bellũ utiqꝫ iuẽtũ neqꝫ.n.iſta loca trãſuerſus plus qnqꝫ digitis diſtãt:q̃re nulla feř ipẽſa pt iſta referri migratio:ſed riſimus puto iam ſatis ſatiſqꝫ cõfutauimus medias iſtas cõiũctiões q̃s cũ iam oẽs plane e medio ſuſtulerimus ñ ẽ cur aduerſus eas plus ope inſtruamus/cõ ſit ſatis declaratũ id qd̃ dr̃ eas eẽ medias nõ eẽ aliud q̃ ſi nullas eas dicamus, qd̃ ãt nõ ẽ utiqꝫ nec facere põt nec idicare ea quæ ſunt. ꝙ ſi poſt

Chriſtianã legẽ uariis aſcribi cõiũctiobus & ſp mediis.

Rõnes ꝑ termiſſæ

Prima

Secunda

natũ Chriſtũ aliquã uerã aſterãt cõiũctionẽ porro nihil admirabor niſi poſtq̃ ille i
lucẽ ẽ editus ſtetiſſe cælũ credamus: Alioqn & Iouẽ & Saturnum & alios itẽ plane
tas & cõgredi & digredi abiuicẽ ſæpius fuit neceſſe. ſed nullus unq̃ dixit aſtrologo
rũ hñe iſtas cõiũctiões ui ſup ea q̃ ꝑterierũt: ſed ꝓcedere qdẽ eas multis ãnis ſuos ef-
fectus/ſeq uero nũq̃ qđ ẽ dictũ rõnabiliter: nã ſi efficiũt/effectu/ cã poſterior ẽẽ nõ
põt: ſi ſignificantur fruſtra cæleſtibus ſignis euẽtuꝝ ſignificare id quod iam euenit.

Caput XIIII. Eam quæ uulgo fertur/uerã nõ eſſe Ieſu geniturã: nec ex ea indicari illum aut uiolenta morte moriturum aut magnum eſſe prophetam.

MOuere ãt ſolẽt nõnullos q̃ de genitura ipius Ieſu nugant̃ iſti diuinaculi na
tus.n.ẽ inqunt pria facie uirginis (ſic decanos uocãt) aſcẽdẽte/de q̃ ſcribit
Albumaſar eẽ i ea uirginẽ formoſam duas manu ſpicas gerẽtẽ puerũq; nu
Impium triẽtẽ quẽ gẽs q̃dã uocat. Ieſũ. ſic ɔfirmari putãt miraculũ uerbi corpati p ſciã aſtro
ſigmẽtũ logię q̃ iter cęli imagies uirginẽ Ieſũq; repperit. hic eis eq̃dẽ ñ magnopẽ iraſcor qm̃
Albuma. ſolẽt ipſi ſua dogmata talibus teſtioniis cõfirmare: q̃re putãt libẽter nos ẽt hæc rece
pturos qb⁹ dogmata nr̃a corroboremus: ſed nõ eget his fabulis ſõniiſq; ueritas xp̃ia
na apđ q̃ ẽt ſeria pƀoꝝ pene fabulæ ſunt qs has uidit imagines cui ſenſu tacẽte rõ il
las occultior idicauit? Vbi de illis uel Ptolemęus uel ãtiquus aliqs unq̃ fecit mẽtio
nẽ? Meraciſſimæ nugæ ſunt Arabũq; figmẽta q̃q̃ illa referãt ad idos/aduerſus q̃s li
Prima rõ. bro ſequẽti latius diſputabimus. At neq; iſta uirgine (ut dicũt) aſcẽdẽte natus ẽ dñs
Scđa rõ Ieſus: alioqn p duas ferme horas añ mediã noctẽ i lucẽ appuiſſet/ quẽ ex eccl'iæ tra
ditiõe media nocte natũ accepimus. q̃re nec tertia (ut qdã dicit) Libræ ps ſed decia
potius/cũ oriebat̃ natoꝝ deſideratiſſimus horoſcopũ occupabat: uñ illđ ẽt falſum
oñdit̃ qđ blaſfema uoce diſſeminãt fuiſſe i ea genitura Martẽ i domo mortis: uñ il-
li p crucis ſuppliciũ fuerit moriẽdũ: neq;.n. potuit eo loco eẽ Mars niſi uirginẽ facia
mus horoſcopũ/qđ ab hora illius gẽituræ magnopẽ eẽ diuerſum declarauimus: ſed
Martẽ nõ iſtabit aliqs ſi de ea cæli pte Martẽ auferimus collocaturos nos eũ i occidẽte ubi ẽt
fuiſſe in uiolẽtæ mortis picula minitet̃. Ego uero ab eoꝝ decretis nihil recedẽs oñdã ex ea
octaua. gẽitura uiolẽtæ mortis exitiũ nõ ꝑſignari: nã q̃q̃ Mars ſeptio loco i diſcrimẽ uitæ na
Obiectio tũ adducat: ſcribit tñ mẽnus miui id iſortuniũ ſi nocturna fuerit gẽitura: itẽ ſi Mars
Solutio i domo aut finibus aut ſua fuerit altitudie: tũ ẽt ſi octauo loco fuerit iuẽtus uñ expſ
Ex Ieſu ge ſior nulla mortis ſignificatio obſiſtere tñ Martis malignitati Iouis bẽignitatem/ſiue
nitura uio fuerit i horoſcopo/& horoſcopus ipſe ſit i domo Iouis aut Veneris q̃ ſtella ꝓſpa ſe
lẽtæ mor- Ioui radiatiõe cõiũgat. Ex his ãt nõ unũ aut alteꝝ ſed plane oĩa in Ieſu gẽitura iue-
tis exitiũ niũt̃: nã & noctu nec die natus ẽ & Mars i Ariete hoc ẽ i ſuis laribus fuit/& horoſco
nõ preſi- pus erat Libra domus Veneris q̃ tñ ſer ptil'r Iuppiter illuſtraret/ tũ Venerẽ in Aq̃
gnati. rio cõſtitutã trigoni radii amica ſibi ſocietate iũgebat qbus illud & adiicias Lunã q̃
impat nocti i nocturna natiuitate fœliciter ſe hñtẽ mortis domũ tẽuiſſe uidebis ne
ceſſario bonã mortẽ ex iſta ſyderũ põne ꝓnũciãdã: erat.n. i Tauro/h ẽ/i ſua qdẽ ſub
limitate & lumibus aucta: & quo loco gaudet hoc ẽ octauo/fœliciſſimo Solis con-
ſpectu defluẽs ad Venerẽ/apđ quã hoſpitabat̃ nullis uel Martis uel Saturni radiis
iſeſtata. ſed nec diſcedẽs ab eis/nec ad eos uadens/hoc ẽ/nullo illis ſocietatis uincu-
lo colligata. Adde Venerem & domus mortis & horoſcopi pariter dñam/ nulla uel
Martis uel Saturni inimica radiatiõe pcuſſam/ fotã radiis Iouis bonũ ſibi exitũ ꝓ-
mittẽtẽ. Oblatus ẽ igit̃ qa uoluit nõ qa eum cæli furor ad ſupplicia crucis impege-
rit. Sed nõ põt hoĩbus temerariis nulliuſq; pudoris occaſio unq̃ deeſſe aliq̃d garriẽ
di. Nã finge

di.Nã finge quouis loco Martẽ fuiſſe anſam hẽbũt nihil minus aliquo mõ delirãdi
ſi.n.ſtatuaꝛ ĩ horoſcopo faciẽ hic referri depalmatã colaphis cæſam & ſanguine de
turpatã ẽt Martiũ illũ hoĩem:& ĩ ſe gladius dicẽt attuliſſe interitus.Si ſcḋo loco ab
horoſcopo afferri paupratem& reꝝ oĩum inopiã.Si tertio nullos frẽs:ſi q̄rto nullũ
pr̄imoniũ ut q Dauidis filius Dauidis tñ tpariũ ſaltẽ regnũ non obtinuerit: ſi q̄nto
nullos filios:ſi ſexto datos in necẽ oẽs ſuos ſeruos: ſi ſeptĩo & octauo loco hẽs q̄d di
cãt/ſi nono o beatos aſtrologos/cũ dicat mĩnus q ĩ nona cæli regionẽ Martẽ hũerit
in ſua domo/futuꝝ hoĩem bõis dæmõibus terrori cuiuſq; aduẽtũ praui dæmõis ſpi
ritus fugiãt:& ex eis hoĩes laborãtes nõ uerbo/ſed ſola ſui liberet oñſiõe:q̄tis igr̃ cre
dis iſta clamatõibus & plauſibus ſectaturos diuulgaturos aſtrologos/ſi ibi forte na
ſcẽte dño Martis ſtella cõſtitiſſet.Q ḋ ſi cęli culmina tenuiſſet orbis ſtati ſubiecti le
gibus eius ĩpiũ ꝓnũciarẽt eũ ꝑſerti primũ cardinẽ Iuppiter occupet: ſi undecĩo eũ
loco apprehẽdiſſent Karolos Cõſtãtios attuliſſent ĩ mediũ:& quotcũq; ꝓ chriſti ec
cleſia Cæſares pugnauerũt:ſi duodecima de inimicis inſidiis quærerẽt iter quos ẽt
ſe ipſos ĩuenirẽt:ita ĩſanis ut dr̃ occaſio ſp ĩfurẽdi. Sed audi de Saturno ẽt q̄d dicãt:
erãt.n.in nona cæli regiõe ĩ ſigno Gemioꝝ:at ĩquiũt facit ꝓphetas & ſardotes.q̄d q;
retrocedit?Dẽt hoc oĩo minuere illas ꝓmiſſiões:faceret ergo ꝓphetã pluſq̄ ꝓphetã
faceꝛ nõ poterit q̄lis Ioã.baptiſta/an igr̃ poterit diuinũ afflatorẽq; oĩum faceꝛ ꝓphe
taꝝ?Erat Satur.eodẽ loco & ĩ eodẽ ſigno ꝯſtitutus cũ nata ẽ Eleonora Galeoti frĩs
filia uirgo q̄dẽ illa pudica & moribus ĩtegerrimis/ſed nec uel Anna ul̃ Delbora uel
Gaſandra .Sed pſiſtite quæſo aſtrologi admirabiles in ꝓpoſito dogmate/ & uidea
mus q̄d ibi Saturnus ĩ ſua natiuitate ſignificaret.Scribit Abraã ueſter in lib.de nati
uitatibus/q ſic Saturnũ hũerit collocatum hoc eſt/nona cæli regione eum malum
fore chriſtianum. Videtis quã belle dogma ueſtrũ confirmauerit. Quis.n.audeat
Chriſtum malũ dicere chriſtianũ/q nec fuerit chriſtianus?o hoĩes ridiculos& nũq̄
certe ſatis irriſos.Eſculanus ille ſupſtitioſus q ferꝛ magus/natus eſt ait Ieſus in ſta
bulo quia imum cæli tenuit Capricornus:& alius rex inquit fuit iudeoꝝ quia horo
ſcopus erat Libra/Hebræi.n. Saturnii ſunt Saturnii regnum libra: quaſi non ſingu
lis etiam menſibus multi naſcantur his conditionibus qui nec naſcuntur in ſtabulis
nec iudæorum reges etiam inſcribunꝛ. Sed iam nimis multa de iſtis nebulonibus.

Blaſphe mũm̃ni dogma.

De Saturno q̄d dicãt aſtrologi.

Reprobatio p rõnẽ

Reprobatio per exẽplum

Eſculani delirium

Caput XV. Quæ de maumethe dixit Albumaſar expimẽto falſa eẽ deprehẽſa.

ALbumaſar arabs aduentum ſui maumethis legemq; illam ſaracenorum re
fert ad coniunctionem Iouis & Saturni quæ fuit in Scorpione per annos
duos & quinquaginta ante illius legis editionem/ qui nõ eſt pluribus con
futandus cum quæ ex eadẽ cõſtellatione de ea lege uaticinatus eſt ipſa iam experi
entia confutauerit.Deniq; quod ſupra etiam diximus quocũq; tẽpore aut boni aut
mali ueniãt ꝓphetæ deeſſe cõiũctio nõ põt in quã eoꝝ aduẽtus referaꝛ eũ poſt an
nos.xx.ut ſupra diximus Saturnus ſemp & Iuppiter cõgrediãꝛ.ſed nõ eẽ tales cõ
greſſus/aut ſignũ aut cãm quapp ꝓphetæ hmõi ueniãt:illud ſatis eẽ ĩditio poteſt q;
ſæpe alias/ſimiles aut etiã ad idẽ opus efficaciores redeũt cõſtellatões:poſt quas tñ
nullus ꝓpheta:nulla lex noua/nulla ĩmutatio religiõis. Maumethes inquiũt uenit
poſtq̄ iũcti ſunt Iuppiter & Saturnus ĩ Scorpiõe/cur nõ alius maumethes. poſt an
nũ gr̃æ.M.lxv/quo tpe ſimili cõditiõe Iuppiter & Saturnus ſimul fuerũt/mutata ẽt
triplicitate:& q̄d ĩ illa maumethis cõiũctõe nõ uenit/Mars eodẽ anno in eodẽ ſigno
per corpus illis applicuit/& tamen hiſtorias ſi uoluamus nullam p ea tpa nouæ reli

Albumaſar falſus

Similis cõiunctio cõiũctiõi maumethis quæ nullam legem fecit.

gionis legemus inſtitutionẽ:quæ tertiam fere orbis partem in ſuas traxerit leges.

Ca.XVI.In ãtichriſti uaticinio alios iã mẽdaces appuiſſe alios mendaces futuros.

SI falſos uanos ridiculos eos ĩ his dep̃hẽdimus q̃ de p̃teritis religiõibus ſũt locuti/nõ plus debemus putare fidei adhibẽdũ illorũ nugamẽtis cũ de antichriſto/de ſæculi cõſumatõe/deq; hoc genus aliis futuris rebus nebulones iſti ꝓphetica q̃dã auctoritate ſermocinãt̃.nã & quoſdã iã euẽtus reprobauit:ut
Arnaldus Arnaldũ alioſq; nonnullos q aiũt ãno dñi.M.ccc.xlv. ob illã triũ ſyderũ ſupiorũ in Aq̃rio coniũctionẽ/aut ãno.M.cccc.lxiiii.ob Iouẽ & Saturnum in Piſcibus iũctos Meſſiã Abraã alii antichriſtũ minus minitabant̃/alios q in longũ hæc magis diſtulerũt non dubito eodẽ argumẽto a poſteris redarguẽdos qa & illorũ.ſ.uaticiniũ res ipſa refutabit donec eueniat dies angelis ignorata/q̃ cum noſſe dñs Ieſus noſtrum
Auguſti. eſſe negauit audacium omnium/ut ait Auguſtinus:digitos una uoce reſoluit.

Caput XVII. Quã leuiter probent aſtrologi ſex tantum religiones eſſe poſſe tum Hebræorum legem Iouiam potius uel Solarem q̃ Saturniã dici deberi.

SEd audi quã pulchro figmẽto & p̃teritas oẽs religiões & q̃ futura eſt ſub antichriſto ſub uno(ut ita dixerim)faſce colligãt. Iuppiter inq̃ũt religionẽ ſignificat aliã ãt atq; aliã ex cõplexu eius cũ alio & alio ſydere/ſunt aũt ſex p̃ter Iouẽ/q̃re ſex ẽt ſpẽs religionũ q̃bus nec plures erũt/aut fuerũt nec itẽ pauciores.n.cũ Saturno iudæorũ facit religionẽ:cũ Marte Chaldæoꝝ/ignẽ adorãtiũ: Sole Aegyptiorũ q cæli militiã hoc eſt/ſydera colũt:cũ Venere ſaracenã: cũ Mercurio chriſtianã cũ Luna eã q̃ ſub antichriſto poſtrema oĩum ẽ futura hoc eſt illud
Rogerius baccon. ſubtile & ꝓfundũ iuẽtũ/quo cũ alii pleriq; tñ Rog.bac.ĩ epiſtola maxĩe utit̃ ad clemẽtẽ/quo uſus ẽt Alliacẽſis ĩ tractatu de cõcordia aſtrologiæ & theologiæ.ĩ quo il
Alliacen. lud primũ demiror oblitos eos adeo ſui dogmatis/ut q ſp ſoliti dicere ex coitu ſolũ
Taxatio huius aſtrologici figmẽti ꝓpria ratio. ſydeꝝ ſupioꝝ Saturni maxĩe & Iouis fieri religiões uł ſignificari/ nũc ad Lunã uſq; deſcẽdãt/q̃ ſit nobis antichriſtũ aliquẽ pitura.ꝙ ſi ẽt ad nũeꝝ planetaꝝ nũerare uolũt ſpẽs religionũ/aut ſubtrahãt aliquẽ neceſſe eſt planetã e cælo/ aut plures alicubi ſibi mẽdicẽt/alioqn numerus nõ rñdebit. Nã aut idolatriã q̃ſi unã religionẽ accipiũt/aut ſepatĩ accipe ĩ eo nũero uolũt ſpẽm unãq̃q; idolatriæ ꝓ uario ritu cultuq; eoꝝ q idolis ſeruierũt ſi primũ malũt tollãt oportet e medio unũ plãetã: qm̃ nõ erit alia ægyptioꝝ/alia Chaldęoꝝ religio:ſed una atq; eadẽ:hoc ẽ idolatria:q̃re tm̃ erũt q̃nq; religiões idoloꝝ:moſaica:xp̃iana: maumethẽſis atq;/ ut ita dixerĩ/ãtixp̃iana:ſi ſpẽs ſepatĩ accipi iubẽt idolatriæ uix tot ſtellæ ẽt ĩ cælo ꝙ religiões in terra.ꝙ ſi ad ea q̃ſi capita redigi putẽt alias quoꝝ alteꝝ ignis alteꝝ cæli cultus hẽat̃ magnũ illis merito a dęmõibus malũ p̃termiſſos ĩ iſta ꝑtitiõe ſe ĩdignãtiũ:q tñ ĩ idolatria p̃cipue & fere ſoli coletẽt̃.Oẽs.n.dii gẽtiũ dæmõia/ q̃re tres ſaltẽ neceſſario faciãt ſpẽs idolatriæ/cæli/dæmonũ elemẽtoꝝ.cogenturq; alicũde ab amicis unũ ſibi q̃rere errorẽ
Tertia uolui dicer̃ erronẽ/hoc ẽ planetã ut octo inueniãt̃ ad nũeꝝ religionũ. Sed & ſp reꝝ
Iãblicus oĩum de q̃bus loquunt̃ male ꝑiti.cultus.n.cæleſtiũ ꝓprius erat Chaldæoꝝ/ut ſcri-
Quarta bit Iãblicus ĩ dęmonũ cultu Aegyptiis magis occupatis/q̃re dẽt ꝓ Marte ſolẽ Chaldæis & diabolicũ aliquẽ planetã iterĩ ꝓcurẽt Aegyptiis.Paterer ãt facile pugnare eos ubiq; cũ ueritate:qm̃ illi fuerũt ſemp paꝝ amici:Sed cur ſecũ adeo ſæpe nõ libẽter cõcordãt:neq;.n.ſua ſatis dogmata ſi cõſuluerint rõnẽ iueniẽt: cur hebræoꝝ lex Saturnia ſit potius q̃ xp̃iana:ſed illa potius ad Solẽ uel ad Iouem/ nr̃a erit ad Saturnũ refererẽda.Saturnus.n.ut q̃dã dicũt/corporea bona nõ largit̃ ſed aufert: dat aũt

ſpũalia &

ſpũalia & quæ nõ uidentur/ lex moſaica corporea bona & ꝓmittebat & largiebatᷣ
nr̃a hæc auſert potius q̃ exhibeat ſpũalia quæq; nõ uidentur/ ꝓmittit & preſtat. Sa
turnus reges populi/imꝑatores exercituum/diuites hoĩes/multa ſobole nobiles/na
tura mulieroſos nõ efficit q̃les principes oẽs religiõẽs hebraicæ:Abraã:Iacob:Mo
ſes:Ioſue:Salomon:Dauid:ignobiles facit paupes: heremitas uoluptatum oſores/
æterna meditãtes/corpea cõtẽnẽtes/q̃lis ſi aliis adnumerãdus/dux nr̃ & imꝑator Ie
ſus Chriſtus:q̃les apoſtoli/martyres/monachi/chriſtiani/quoꝝ uita/doctrina/ſan
guine religio nr̃a aucta nata cõſirmata ẽ.quare ſi illoꝝ decretis cõſona erãt dicẽda/
nos Saturnii/hebræi ſolares uel Iouii erũt dicẽdi.ſed traxit eos ĩ illã opiõnẽ ſabbati
cultus/ quæ dies qm̃ apud eos Saturni exiſtimatur / aptiſſime eis uiſum eſt cadere
ꝙ Saturniã gentem eſſe dicerẽt quæ Saturniã diem præ cæteris ueneraretur:q̃ eti
am ducti coniectura ſolent noſtram ẽt dicere ſolarem eẽ religionem:quia diem So
lis quẽ dominicum dicimus obſeruamus. Sed cur nõ potius feriamur die Mercurii
cũ Mercurio ẽt nos ſubiiciãt:ſolẽ enim Aegyptiis Mercuriũ nobis dabant. Et Al Albuma.
bumaſar ait Iouẽ cũ Mercurio legem ſignificare chriſtianam/ q̃q̃ idem etiã de Sole
dixerit. Neq; enim uel errare uel mutare ſniam uitiũ apud eos q in erroribus moti
buſq; planetarũ adeo ſunt aſſidui: ꝙ in uertigine illa cæli tam rapida attoniti inſpe
ctãda/uix unq̃ bene pedibus conſiſtant:ſed ut cũq; ſit miras habent rationes q̃bus in
uenta iſta ſua cõſirment: nõ.n.temere ad Mercurium nos rettulerunt:ſed qa inquit
Rog.bac.multiplices ille habet motus cognituq; difficiles religionem ſibi uẽdicat
chriſtianam/cuius dogmata pene incredibilia inuenta agnituq; difficillima: Alii iu
niores neſcio quid excogitarũt:quoniam.ſ. Mercurius Librarius eſt deorum:eſt au
tem apud chriſtianos librorum magna copia ideo inquunt iure Mercurialis cenſeri
debet iſta religio.Hæc eſt admirabilis ſapientia aſtrologorum/ obliti.ſ.ſunt gentiũ
Bibliothecas:Arabum & Hebræorum libros fere nullos adhuc uiderunt.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTRO. LIBRI SEXTI INCIPIVNT. Caput primum.

Quo ordine ſit ꝓcedendum in cõuellẽdis aſtrologoꝝ fundamẽtis. Itẽ fieri non
poſſe ut aliquando ad eadem loca ſydera oĩa reſtituantur in quibus ſemel fuerunt.

EXceſſimus ordinẽ inſtitutũq; nr̃æ cõmẽtationis ĩ q̃ erãt radices pri
us aſtrologoꝝ cõuellẽdæ/ q̃ iſta faſtigia magnaꝝ cõiũctionũ magno
rũ orbiũ/& id genus alia excideremus/ qñ illis ſublatis corruere iſta
erat neceſſe:qs.n.illis fidẽ adhibeat ꝑ magnas cõiũctiões de regnoꝝ
religionũq; mutatiõe ꝓnũciãtibus? Cui cõſtiterit iã ſigna illa/Arie
tes/Leones/Cãcros/Sagittarios/ĩ q̃bus cõgrediẽtes Iouẽ & Saturnũ facere hæc pu
tãt/ ea nulla eẽ/aut ſi qua hmõi ſint ĩ cælo eo nõ eẽ ĩ q̃bus ſupputãtᷣ? tũ Saturnũ Io
uẽ reliquoſq; planetas/euẽta nõ efficeret & uiciſſitudines reꝝ ĩferiorũ. Quæ ſi effi
ciãt: de eoꝝ tñ efficiẽtia natura ꝓprietate/ ul' rõne uel expiẽtia nihil eẽ cõptũ & cũ
ex alia aliđ cõiũctiõe ꝓueniat(Si q̃dẽ ꝓuenit ab illis)nõ poſſe diiudicari hæc apđ
illos apđ quos ip̃a rudim̃ta iſtius artis adhuc ſunt ĩ ãbiguo. Videbimus.n. ĩ his q̃ po
ſtea diſputabũtᷣ nõdũ eẽ cõfeſſum q̃ ſit hora putãda cõiũctõis ãni an initiũ:quo uer
tẽte illa cõtigerit/an quo potius uertẽte ſydera ipſa cõgrediũtᷣ: tũ neutrũ ex his tp̃i
bus aſſeq eos poſſe:q̃re ĩ dubio relinq cõiũctõis horoſcopũ uidebimus. Itẽ ſi cõſtite
rit de horoſcopo de rõne tñ thematis diſponẽdi/ nihil adhuc cõſtare/ſed eẽ ĩ incerto
ubi duodecim locoꝝ initia recte cõſtituantur: atq; illis etiã cõſtitutis de uirtute tñ

ipſius loci/qđ principiũ/qđ mediũ/qđ extremũ illis nõ liquere:q̃bus ignoratis ſi-
cut q̃ cæli regione cõiungant̃/ita qđ ſit factura cõiũctio ſciri nõ pot cũ ſignificati fe
re oĩs uarietas ad locoꝝ/quos uocãt domos naturã ꝓprietatẽq; redigat̃. Et q̃a ĩ iſtis
maxime cõiũctionibus illud ſolẽt obſeruare/uter planeta ſup alterꝝ exaltetur/uide-
bimus neſcire eos adhuc qđ iſta ſit exaltatio quã ipſi uulgo uocãt eleuationẽ. Et cũ
itẽ referat plurimũ q̃s loco ipſi/uel copulationis ſyderꝝ ſupioꝝ/uel defectus lumina
riũ/planeta in primis dominet̃. Videbimus ita cõtrouerſia eẽ oĩa iſta iura impia au
ctoritateſq; planetarũ/ut nullius fere ſigni pars aliq̃ inueniat̃. de cuius principe &
dño certũ aliq̃d habeat̃ apud aſtrologos. Sed nõ oportet hic enumerare iſtius artis
fundamẽta quæ poſtea cõuellẽt̃. Cũ q̃bus (ut prius dicebã) ruere etiã oĩa oportet
quæ ꝑ magnas cõiũctiones & id genus alia de diuinis miraculis audẽt ꝓnũciare ue
rũ cũ hac maxime parte ꝓprietatẽ religionis offenderẽt/in tollẽda hac peſte/oĩs ce
leritas mora uidebat̃ p̃ſertim q̄ efficaciſſime cõfutari uidebat̃ itegra re aſtrologica
& nihil in cæteris labefactata/ ii ps hæc de magnis cõiũctionibus falſa cõuinceret̃
atq; ubi maiores fortioreſq; uident̃ in illis potius expugnarent̃. Nũc reuertẽtes uñ
ſumus digreſſi/ꝓgemus prima iſtius artis fundamẽta ordine cõſequẽti radicitus ex
tirpare. neq; uero ſilẽtio p̄tereũdis error apud aſtrologos inuulgatus in quẽ lapſus
Error Albumaſaris & aliorũ
Albumaſar & pleriq; alii putantes fore aliq̃n ut ad eadẽ loca ita oĩa ſydera reſtituan
tur ut ſimilis oĩo cæli diſpoſitio & cæleſtiũ oĩum iter ſe poſitus habitudoq; ĩueniat̃/
atq; oli etiã fuerit: uñ putãt illud euẽtuꝝ ut ſint etiã res eedẽ apđ nos q̃ olim fuerũt
iidẽ hoĩes iidẽ euẽtus/ eadẽ bruta: & oĩo cõditio eadẽ oĩum iferiorũ: qđ q̃dã deinde
aſtrologomiſtæ ꝓfundius examinãtes/ cõſectaneis ſolẽt dicere in aurẽ: hæc eſt illa
Impium dogma execrãdũ
chriſtianoꝝ reſurrectio/quã & Hebræi ſperãt & maumethẽſes/ fuerunt certe illi ꝓ
phetæ maximi aſtronomi: ſed celauerũt myſteria hæc populum & idiotas. Putaue
rũt. n. eẽ numeꝝ annoꝝ cõem mundi & dieꝝ cũ q̃bus loca planetaꝝ & ſtellarũ cer-
tificari poſſent: & q̃ñ ille cõpletus erit q̄ oẽs ſtellæ erũt ad ipſummet punctũ reuer
ſæ: ꝑ hoc oẽs res redibũt q̃les fuerũt. Nos uero iſtã inſaniã coarguere pluribus nõ
Haly & Prolemæi.
eſt neceſſe: q̃m Haly ipſe in expõne primi libri apotelеſmatum ex ſnĩa ipſius Ptole
mæi idẽ dicẽtis illã indignãter ẽt obiurgat/ nec eẽ aliquẽ ait ꝑitũ arithmeticæ cui
Nicolaus orem.
nõ iſte error euidens fiat. Tũ poſt eũ Nicolaus orẽ pħius accutiſſimus & diligẽs ma
thematicus in tractatu de ꝓportionibus ꝓportionũ mathematicis rõnibus opinio
nẽ illã falſam & impoſſibilẽ demõſtrauit/putantẽ. ſ. poſſe eãdẽ unq̃ cæli & ſyderꝝ re
dire põnem/quæ alias fuerit/q cũ ſufficiẽter hoc munus impleuerit delegandũ ad
eum lectorem exiſtimaui ne quod hactenus nuſquam fecimus facta faceremus.

Caput II. Per quas res aſtrologi uariari influxus ſyderum dicãt: & quam omnino in uniuerſum abſurda ſint.

MAgna ni fallor uel (ut uerius dixerim) oĩa aſtrologiæ fundamẽta ſublata
ſunt/ſi ſatis ẽ cõprobatũ nihil fieri a cælo nec indicari quorũ ex cæleſti ob
ſeruatione p̄dictionẽ aſtrologi ꝓfitent̃. Erat aũt iter rões q̃bus aduerſus
illos utebamur una potiſſima de momẽtanea quã fingunt uirtutum cæleſtiũ muta
tiõe/quã in ſupiori q̃dẽ diſputatõe tetigimus: explicãdã ãt adhũc uſq; locum iure di
ſtulimus: nã & peculiari idiget ꝓprioq; tractatu/& magnũ hẽt momẽtum ĩ cõuellẽ
da aſtrologia/cũ ex ea nõ ſolũ id cõfirmet̃ qđ hactenus ꝓbatũ eſt. ſ. a ſyderibus nõ
effici ꝑticulares reꝝ inferiorũ mutationes. Sed illud quoq; ſi ꝓueniant iſta de cælo
aliter tñ ꝓuenire/q̃ ut cæleſtium aliq̃ obſeruatione deprehendi & ſignifiari poſſint.

Eſt igr̃ qđ aſtrologi dicunt hmõi uirtutẽ ac ptãtẽ ſydeꝝ & ſtellarũ aliã atq; aliã eſſe ſingulis horis ac momẽtis/dũ aut ſunt aliis cæli locis/ quas neoterici uocãt domos/ aut in aliis ſignis quæ duodecim fingunt inueniri: aut ipſi inter ſe planetæ tm̃ ſpacii interuallo diſtãtes uariis inuicẽ radiationibus copulãt quos uocãt uulgo planetarum aſpectus: hi ſunt p̃cipue modi (ut iuniores quoſdã omittã) q̃bus mutari defluxũ uirtutẽq; cæleſtium putãt domus.ſ.ſigni /aſpectuſq; diuerſitas. q̃ q̃dẽ niſi ab illis defendant tueri dogma nõ pñt de ſyderũ efficiẽtia ut oĩs rerũ inferiorũ mutatio diuerſitaſq; a ſyderibus ꝑficiſcat: qñq̃dẽ ſi illa eadẽ ſemp ĩmutabiliq; uirtute ſunt/ut nos de oĩbus excepta Luna putamus/ neceſſario aut iidẽ aut ſimiles ab illis ſemp effectus ꝓuenirẽt/nã effectuũ diuerſitatẽ in cãs inferiores quẽadmodũ nos ipſi referre nõ pnt niſi & nobiſcũ fateant de iſta diuerſitate nihil poſſe de cẹlo ſe diuinare/cũ .ſ. cælũ auctor & cã nõ hẽatur. Q uare neceſſariũ illos q̃ta eſt in effectibus reꝝ inferiorum uarietas/tãta ĩ cælo repire cãrum quoq; diuerſitatẽ: in q̃ q̃dẽ re nihil eis ſtellaꝝ multitudo ſuffragatur: qm̃ quotquot ſtellæ ſint atq; planetæ/naſcenti cuilibet oẽs adſunt. Q uapp nulla rõ afferri poſſet: cur aliis aliter & nõ eadẽ oĩbus largiret niſi aliq̃d fingerẽt unde ſtellaꝝ uirtus & efficientia alia ſit & alia ſingulis tp̃ibus: de quo deinde facile colligi poſſit quæ diuerſo tp̃e fiũt uel oriunt: pro eo q tũ cẽt ſyderum ſtatus diuerſam a cælo ſortiri cõditionẽ/de q̃ ipſi poſſint p̃nũciare/q ſyderũ ſtatum quocũq; tpoꝝ cognitũ hẽant & exploratũ. Hoc eſt aũt qđ nos pñti libro coarguemus/cũ nihil poſſit magis abſurdũ/magis remotũ ab oĩ rõne putari/ q̃ tãtam ẽẽ in natura corpoꝝ ſupioꝝ incõſtãtiã & mutabilitatẽ/q̃tã utiq; nec in rebus inferioribus ẽ uidere: q̃q̃ in ſua natura maxĩe fluxis & uertibilibus. Q uæ.n. hæc tã uerſipellis mutatio & inſtar Chamæleõtis incõſtãtia: ut & breui tp̃is ĩteruallo diuiniſſima illa corpa ſui ſimilia atq; iiſdẽ dotibus p̃dita nũq̃ ĩueniant? Dicãt queſo defluxuum ſyderalium ꝓprietates illas q̃d putẽt/an de natura ipſa atq; ſuƀa ſyderum eas ꝑficiſci: an de ui aliq̃ potius extrinſecus ĩmiſſa: ſiue a.xii. cæli locis/ſiue a ſignis ſiue a mutuis ĩuicẽ radiationibus hauſta. Si primũ rñdeãt/nõ pñt ꝓprietates illas mutare/niſi & ipſa aſtroꝝ ſuƀa cõmutet/qđ nec ipſi (ut puto) ſunt cõceſſuri. Si ſcđm malint/ erũt cæleſtia corpa oĩum corporum ignobiliſſima/quę nihil fere a propria natura: ſed penes extrĩſecus ĩgruẽtẽ uĩ & affectũ oĩa faciãt/qñq̃dẽ ſ ƀa corpalis tãto pfectior/q̃tõ ab illa effluẽs opatio magis de intima ſ ƀa opantis egredit. Et hæc q̃dẽ ĩ uniuerſum gñaliterq; dixerim⁹/nã inania opionis tũc maxĩe eluceſcet/ cũ pticulatĩ mõs examiabimus q̃bus mutari uirtutes ſydeꝝ putãt/ĩ q̃b⁹ excutiẽdis ſeriẽ ſeruabimus erroꝝ fabularũq; ſuaꝝ. Q uod iam facere aggrediamur a duodecim cæli domibus exordiẽtes/pro quarũ diuerſitate nõ ſolum intendi atq; remitti/ ſed aliũ omnino penitusq; diuerſum & ſignorum & ſyderum defluxum fabuloſiſſime comminiſcũtur.

Sñia aſtrologorũ de uariatiõe poteſtatiũ buſq; ſyderum.

Varietas rerũ non pot ĩ multitudinem referri ſtellarum.

Generalis cõfutatio

Caput III. Domus aſtrologorum q̃ nullo nixæ fundamento: & q̃ in earum uiribus explicandis aſtrologi inter ſe pugnent.

DVodecim domos apud aſtrologos celebratas nemo ignorat/non oĩno rudis iſtius artis: ad has mihi uidet oĩs fere ſignificatio defluxuũq; ꝓprietas ab illis tãdẽ referri. Nã ſi de natura alicuius quæras planetæ q̃dnã efficiat cuius ret largitor & auctor hẽat: nihil definitũ & certũ rñdebunt/ niſi ꝙ natura domus ĩ q̃ planeta repiat/ita ut quæ ĩ cõe de ꝓprietatibus dicere ſolẽt planetarũ fere oĩa ad ea uideant accedere quæ ſub cõi uoce multiplicẽ hẽant rõnem. Q uid.n. magis ẽ gñale ĩ rõne planetæ q̃ ut ſit bonus aut malus/hoc eſt fœlicitatis auctor/aut in

Quid bonus & malus planeta operet.

fœlicitatis. Et tñ hoc quoq; in ſyderibus firmũ atq; idẽ ſemp nõ ẽ. Sed in malo loco bonus planeta nocet/i bono malus ꝑdeſſe ab illis exiſtimat᷑. Deniq; Iuppiter ut ꝑ oĩbus unũ dicã i oriẽte collocatus tã differt a ſeipſo cũ paulũ ſupra oriẽtẽ in eũ quẽ uocãt duodecimũ cæli locũ cõmigrauerit/q̃ ignis differt ab aere aut ab aq̃: q̃ lepus ab aſino: aſinus ab elephãte: Nã i oriẽte maxĩa ſemp bona ĩ duodecima domo quæ attigua eſt oriẽti magna ſæpe mala decernit/illud Ioui maxĩe ꝓpriũ opes ut largiat᷑ atq; diuitias/tñ tertio octauoq; collocatus freq̃ter p̃rimoniũ diſſipat/cũ ſua natura nobiles faciat & ſapiẽtes. Octauũ locũ ſi tenuerit faciet ignobiles: & quoꝝ furor ad iſaniã/ut Mr̃nus ait euadat. Poſtremo q̃d magis ẽ Iouis ꝓpriũ q̃ ut bñficũ ſydus exiſtimet᷑? cũ & fortunator planetaꝝ: & magna cæli fœlicitas noĩet᷑. At tertio loco cõſtitutus/neq; bonus ingt Mr̃nus ẽ neq; malus. Sexto ẽt loco collocatus maxĩa ẽt

Maternus

mala decernit: cuius rei reddẽs rõnẽ Mr̃nus adiicit Locus. n. ſextus habet malitiæ ꝓpriã p̃rogatiuã: & quæcũq; ſtella in ipſo loco fuerit. i. ſexto ad decernẽda mala maximas uires ex loci uitio mutuabit᷑: hæc ille.

Cõfutatõ

Quæramus igr̃ ab aſtrologis un̄ tãta tã ſubita/tã ꝑpetua in diuinis corpibus ſit diluuio: q̃ ꝓ firmitate ĩmutabilitateq; ſuæ ſubſtãtiæ naturæ ꝓpriæ tenaciſſima ſuiq; ſemp ſimilia iure crederet᷑. Sane duo tñ fingi mõi pñt q̃bus id fiat. Alter ut locis illis inditas uires ac p̃tãtes uarias intelligamus q̃s ſubiectis ſyderibus influãt: q̃d allata Materni uerba uident᷑ ſignificare. Alter ut nec q̃dẽ accipe aliũde neq; affici aliter atq; aliter ipſum planetã exiſtimemus. Sed quẽadmodũ ꝓ diuerſa ad terrã expoſita ſyderis hitudine ꝓiectus radiorũ uariat᷑. Variari quoq; inde credamus radioꝝ uim & efficiẽtiã. Vtrũ maluerint dicere inſaniæ coarguẽt᷑: nã ſi fluere a loco uires hmõi ad planetas rñdeãt: iterrogabimus

Loci diffinitio Ariſtote. de phyſico auditu

de loco q̃d nã ſentiãt᷑: an q̃d ueteres aliq̃/locũ eẽ ſpaciũ nudũ a corpibus ſepatũ? An q̃d Ariſto. ultimã ſupficiẽ corpis ãbiẽtis? Si ſpaciũ ac interuallũ/fateant᷑ cũ eiſdẽ ẽt pħis nullas hmõi iteruallũ hr̃e uirtutes ac ꝓprietates q̃ñq̃dẽ formas naturales nõ meros dimẽſus/& nudã itercapedinẽ cõſequũt᷑: Si corpis ambiẽtis ultimã ſupficiẽ/ põt q̃dẽ huic loco aliq̃ uis ineẽ q̃lis. ſ. corpori cuius ẽ ſupficies a q̃ deĩceps ãbitũ corpus afficiat᷑ Sed q̃ nã iſta corpa? quoꝝ extremũ ſydeꝝ locus exiſtimabit᷑? Certe q̃ cũq; illa dicãt᷑/ſiue extimus oĩum globus: ſiue ſyderi unicuiq; iũctus & ꝓximus: nulla erit pars hmõi corpoꝝ quæ & oriẽtẽ & occidẽtẽ & ſummũ cæli ac imũ & cætera loca unius diei reuolutiõe nõ ãbiat: q̃re ſi uirtus ab illis p̃tibus erit/ nõ erit eadẽ uirtus ſemp oriẽtis neq; eadẽ occidẽtis. Sed ꝓ natura p̃tis illius corpis inibi collocati uirtus quoq; ipſa mutabit᷑. Poſtremo hoc ab illis dici non põt: q̃m ſigna. xii. q̃ alia p̄ter domos in ipſis domibus eſſe dicunt᷑/ſicut planetæ in domibus & in ſignis: eaĩq̃ ſigna/ſumma oĩum ſphæra ab illis deſcribunt᷑: quæ & ipſa quẽadmodũ & planetæ a domo in q̃ ſunt uires naturãq; mutuari dicunt᷑: nã dicũt Arietẽ nõ eadẽ facere ĩ oriẽte quæ facit in occidẽte: atq; idẽ de aliis ſignis quæ in octaua ſi nulla ſupior/aut ĩ ea quæ ſũma exiſtimat᷑ ſphæra accipiunt᷑. Hæc igit᷑ cũ nullo corpe ambiant᷑/ nõ ẽ ubi uirtutẽ iſtã domoꝝ cogitemus p̄terq̃ imobili ſpatio & interuallo/ q̃d corpibus occupat᷑. Id uero aut nihil eſt/ſi credimus Ariſtoteli: aut ſi eſt aliq̃d/nullius tñ uel efficaciæ uel ꝓprietatis caractere ẽ inſignitũ. Quare diuerſas in iſtis locis/ hoc ẽ ĩ ſitu diuerſo ſignoꝝ & planetaꝝ uirtutes cogitare: q̃bus inibi poſita ſydera afficiant᷑/ab oĩ rõne penitus eſt alienũ: Neq;. n. abſona minus & deridicula dicẽt ſi altera p̃te defenſionis utent᷑: q̃a. ſ. ꝓ ſitus diuerſitate alia facie nos planetæ reſpiciũt atq; illoꝝ in terras aliter radii demitũt᷑/hinc faciãt effectus naſci diuerſitatẽ. Quã. n. hoc ſit abſurdum qui

ſurdũ q optices pbiscꝗ rudiméta uel delibauerit facile intelliget:cũ nemo:ſit q neſciat effectus q̃litaté ꝓ radii q̃litate/proq; natura corporis irradiantis nõ pro diuerſa radii circulatione diſtingui. Hæc ut idé magis aut minus fiat in cã eſſe põt. Solis radius quocũq; mõ quocũq; ſitu in nos deiiciať ſp calefacit/ ſemp illuminat uerũ/cũ uel ꝓximis ul'ad lineã/magis illumiat magis calefacit. Cũ uero obliq̃tus uel fractus aut e loco remotiore deſcédit/eadéq; dé quæ rectus quæ ꝓpinquus:ſed minus eadé facit. Nec alia qdé in effectu fieri poteſt diuerſitas:q̃ quæ ipſam intẽtioné remiſſionéq; caloris luminiſq; cõſequiť. Inſanũ igiť dogma aſtrologoꝝ putãtiũ & ſigna cęli duodecim & planetas hic qdé poſitos fratres nr̃os pbeare/ uel miſeros facere paulum inde cum ꝓceſſerint infrés nullam hr̃e uim/nullã ſignificationem. Sed diuitias aut dare aut eripe:alibi qdé conciliare amicos:alibi ſuſcitare nobis aduerſarios. Nihil qdem aut ſigni aut planetæ natura mutata ſed ſola facta ſitis uarietate. Hæc aũt quéadmodum etiam diximus ſiue radios faciat nobis ꝓximiores/ ſiue potentius in terrã rapiat:ſiue orienti ſociet uel diſiungat:ſiue terræ uaporib9 magis minuſue imiſceat:põt forte radii uim uel acuere uel hebetare:naturã mutare certe nõ poteſt. q̃re nec res quã radius operať/ſed effectus ſpé nõ mutata eius aliq̃ forte diſpõné uel firmius & efficatius qdé/uel imbecillius forſan opabiť/quãdoq; dem uirtutes & ꝓprietatis/uel q̃les elemẽtoꝝ/uel quæ magis occultæ/naturã rei ſpémq; ſequũť:quare illa in aliam nõ mutata ipſæ quoq; mutari ut aliæ atq; aliæ ſint nullo mõ poſſunt. Quod ſi tñ exptos ita ſe rñdeãt/aliqua fides forſitã hẽreť/ uel ſi ſup his poſſet experimẽtũ compari quod infra reuinceť/uel in eãdé ſnĩam iter ſe cõuenirẽt:ſed cũ locis eiſdẽ diuerſas diuerſi aſcribãt ꝓprietates ſuis ipſimet inuicem obſeruationibus adimũt teſtimonii fidelis auctoritaté. Arabes & Latini ueſtigiis Arabũ inſiſtentes ſeruoꝝ qualitaté idicari a ſexto loco contẽdũt. Aegyptii & Ptolemęus ab eo q a ſexto maxime oĩum diſtat/hoc eſt a duodecimo ualitudinem aduerſam ſiue uitium illa ſiue morbus:nõ tã a ſexto quærit loco Ptolemæus q̃ a ſeptimo & primo/qm̃ illo nunquã utiť i apoteleſmatis his uero utiť ſemp cõtra uulgus aſtrologoꝝ iſtis omiſſis a ſexto ſignificationé omné huiuſmodi quærunt qui cuiq; futuri ſunt filii/ Arabes & Latini de quinto loco pronunciant. Ptolemæus a decimo & undecimo/ & cũ cuiq; uita nihil protenditur quinto pariter utitur & quarto. Quod ité Paulus alexandrinus obſeruat. Mallius ab oriéte uatorũ fortunã & parentum uota ſuſpédit. Porphyrius ex decĩo ſignificari præcipue filios ait:qm̃ ex ea parte i corpora aĩæ demittuntur:atq; ita belle fabulã fabula cõfirmat. Parẽtũ fortunã de nullo loco accipit Ptol. Arabes a quarto a ſexto/ẽt Heliodorus. Alii ut refert Abẽzagel ẽt a nona. Secũdus locus Alexandrino precipue quidem περιωρικοσ Λογονι & ſubitas ſpes ſignificant/apud iuniores hoꝝ fere nihil:ſed diuitias q̃rũ tñ a Ptolemæo in apoteleſmatis nec a ſecũdo nec ab alio quoquã duodecim locoꝝ ullũ iudiciũ:tũ de illis Heliodorus ẽt a tertio accipiat ſignificationé. De cõiugio prædicunt fere oẽs ab occidente: Heliodorus a medio ẽt cælo:Ptolemæus negligit utrũq;. Peregrinatiões a nona tertia regiõe diiudicãt. Heliodorus ẽt a ſeptima exploraturus hæc Ptolemæus & hãc & illas pĩter cõtẽnit. De parẽtæ a q̃rto loco Heliodorus/Maternus a.x.a neutro iudicat Ptolemæus. Amicos ꝓuidẽt undecĩo: Heliodorus ẽt a tertio: Ptolemæus nec ab undecĩo nec.x. Religioné a nono reliq. Iit Mallius a ſeptĩo/qué & portũ Plutonis uocat: Scdæ domus apud Aegyptios cognomentũ Idẽ Saturnũ q̃rto præficit loco cõtra ſniam alioꝝ.xii.præficientiũ. Quod ſi Malliũ euoluamus q ſe ueterum ait

Arabes & Latini

Aegyptii & Ptole.

Diſcordia in filiis

Ptole.

Paulus

Mallius

Porphy.

Abenza.

Heliodo.

In coniugio.

In pegrinatiõibus

In parẽtibus.

In amicis,

In religione. dogma aliqñ imitatũ/quoq; nullus antiqor extitit apud Latinos rerũ cæleſtiũ (uel ut uerius dixerĩ fabularũ) enarrator ĩuenimus de locis.xii.rẽ ab oĩ q̃ nũc referat opinione ita diuerſam/ut oĩs p̄dicẽdi rõ penitus ĩmutet. Q d ĩ occaſu collocarit Martẽ cui primã ſub occaſu ſedẽ alii decreuerũt. Q uid alia illa tradita a Mallio cæli loca.xii.nõne ab oĩ q̃ nũc ĩ manibus aſtrologia diuerſa? nõne rõne oẽm uariãt p̄dicẽdi?

Pría domus.

Fortunæ (inquit) ſors prima data eſt:hoc illa per artem.
Cenſetur titulo/quia proxima continet in ſe
Fundamenta domus domuiq; hærentia cuncta.
Q ui modus inſeruis/qui ſit conſenſus in aruis:

Secunda

Q uanq; datum magnas operum componere moles
Vt uaga fulgentis concordant ſydera cæli.
Poſt hanc militiæ locus eſt:qua quicquid in armis
Q uæq; peregrinas interuerſantibus urbis
Accipere aſſueuit:titulo comprehenditur uno.

Tertia.

Tertia ad urbanos ſtatio eſt numeranda labores.
Hoc quoq; militiæ genus eſt ciuilibus actis.
Compoſitum fideiq; tenet parentia uincla
Format amicitias & ſæpe cadentia fruſtra
Officia & cultus contingant premia quanta
Edocet appoſitis cum mundus conſonet aſtris:

Q uarta

Iuditiorum opus in quarto natura locauit
Fortunamq; fori:fundentem uerba patronum
Pendentemq; reum lingua:reſtorumq; loquentis
Impoſitum & populo nudantem condita iura.
Atq; expenſa ſua ſoluentem iurgia fronte.
Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipſo
Q uicquid propoſitas inter facundia leges
Efficit.hoc totum partem conceſſit in unam.
Atq; utcunq; gerunt dominantia ſydera manat.

Q uinta

Q uintus coniugio gradus eſt per ſigna dicatus.
Et ſocios tenet & comites:atq; hoſpitis una
Iungitur & ſimilis coniungens fœdus amicos.

Sexta

In ſexta diues numerant copia ſede:
Atq; adiuncta ſalus rerum:quarum altera quanti
Contingat uſus monet:altera q̃ diuturnis
Sydera ut inclinant uires & templa gubernant.

Septima

Septima cenſetur ſæuis horrenda periclis:
Si male ſubſcribunt ſtellæ/per ſigna locatæ.

Octaua

Nobilitas tenet octauam qua conſtat honoris
Conditio:& famæ modus & genus:& ſpetioſo

Nona

Gratia prætextu:nonus locus occupat omnem
Fatorum ſortem dubiam/patrioſq; timores

Decima

Omniaq; intrantum mixta nutritia uerba.
Huic uicinus erit uitæ qui continet actum.
In quo ſeruorum mores & qualibus omnis.

Formetur

Formetur domus exemplis quoq; ordine certo
Ad ſua compoſiti diſcedant munera ſerui.
Præcipua undecima pars eſt in ſorte locata. Vndecia
Q uæ ſummam noſtri ſemper uireſq; guberuat.
Q uæq; altitudo conſtat nunc libera morbis
Nunc oppreſſa monent & mundum ſydera cunq;
Non alias ſedes tempuſue genuſue medendi
Q uæ ſibi depoſcat:uel cuius tempore preſtet
Auxilium:& uitæ ſuccos miſcere ſalubris.
Vltimus & totam concludens ordine ſummam Duodecima
Rebus apiſcendis labor eſt qui continet omnis
Votorum effectus & quæ ſibi quiſq; ſuiſq;
Proponit ſtudia atq; artis hæc irrita ne ſint.
Seu ferat officium:nutus blanditur in omnis
Aſpera ſiue foro per litem iurgia tentet:
Fortunamue petat pelago uentoſq; ſequatur.
Seu cererem plenam uincentemq; horrea meſſem.
Aut repetat bacchum per pinguia muſta fluentem.
Hac in parte dies atq; hæc momenta dabuntur.
Si bene conuenient ſtellæ per ſigna ſequentes.

Hactenus Mallius cuius ſniam liquet qdē ab omni quæ nunc in uſu aſtrologia diſcepare.Sed tñ a nemine puto adhuc intellectā ex his q ſe Mallii faciunt iterpretes & ſectatores. In hac igiť tāta opionū uarietate quæ fides expimēti/cum & alia maior accedat qñ qdē initia fineſq; domoꝝ/quonā mō partiri oporteat nōdum cōſtitutū.Sed alii aliter ſentiāt ut alio libro declarauimus/qđ eē tñ exploratum oportuit priuſq̄ factura expimētū obſeruatio de illoꝝ ꝓprietatibus inſtitueretť.Tm̄ abeſt/ut certa/facta/ut demum aliqua prætendi obſeruatio poſſit quæ ueris nos cogat & trahentibus in aſſenſum rōnibus declinare.Nos qcqd Ptolemæus cęteriq; crediderint euidētia rationū ad hæc cogēte ridiculū falſumq; concludimus aut locis iſtis ineſſe aliquas ꝓprietates/aut p eoꝝ diuerſitatē mutari defluxū efficientiamq; planetarū.

Caput IIII. De duodecim ſignis/ q̄ ficta a mathematicis ſint ad ſupputādi facilitatem.Item circa eadem multipliciter aſtrologos aberraſſe.

ITa uero ſignorum iſtā diuiſionē & confinia ſeruāt/ q̄li naturæ legibus pręſcripta ut plus putēt hr̄e cōmertii duos planetas & ſi uigīti partibus diſtēt mō ſigno in eodem collocentť/ q̄ ſi alter poſtremas ptes teneat Arietis alter in Tauri initiis inueniatť/q̄q̄ illi uaſtiſſimo ſpacio dirimuntur. Inter hos autem nec trāſuerſi qdē digiti cadit interuallū. Q uod ſi quis numeꝝ iſtū ſignorū a natura eſſe cōtēdat/nec fictū a mathematicis ad ſupputādi facilitatē/ ſed philoſophica ratione ſtabilitum q̄lē affert Albumaſar/ut.xii.ſigna ꝓpterea ſint q̄ elemēta ſunt quattuor: Cōtra Albumaſarē
quorū quodlibet in tres ptes diuidatť/medias/ primas & poſtremas: poſſem eqdem rñdere nihil minus ridiculā iſtā rationem & friuolā eē/q̄ illa ſit mathematica. Sed Haly
hmōi omnino coniectura motos non fuiſſe auctores iſtius diuiſionis: ſicut Haly & Auenazr
Auenazrę ſuperius teſtimonio declarauimus/ita facile demōſtrari rationibus pōt. nā & ꝓcedat in ſignis iſta cōiectura/qd de ſignoꝝ i ptes trigīta diſtributioneť qd de partiū in ſexaginta minutias portione diceť:q̄ ſup his afferent pbicā rōnē/aut quo

modo purgabũt factũ a mathematicis nullas ibi naturæ ꝓprietates extimantibus: ſed quærentibus nũeros ad ſupputãdũ magis opportunos. Vnde lapſus aſtrologis uel occaſio certa fallẽdi ſup his decernẽtibus q̃ſi uires hẽrẽt oĩo ſepatas nec arbitriũ illa: ſed natura potius inuicẽ diuiſiſſet. Notũ.n. ut uarias ꝓprietates uariis eiuſdẽ ſi-gni cũ ptibus tũ minutiis aſcribant. Vnde alias ptes lucidas: alias tenebroſas: alias Soli: alias Marti: alias aliis planetis cognatas pdicant: ita quoq; de ipſis minutiis fa-

Aeſcula-pius bulãtes/ut ſcripſerit mirio geneſim Aeſculapius q̃ celauit Mr̃nus uti myſteriũ/i q̃ p diderit q̃ defluxus hẽret minutia quæq; ꝓprietatẽ q̃ ſcdam ptitionẽ ut ſola uolũtas

Maternus fecit ſupputãtiũ/ita ipſa totius Zodiaci i.xii. ſigna pricipalis diuiſio/ originẽ aliũde nõ accepit: qbus utcũq; diuiſio eoꝝ intelligat̃ efficatiã ẽt nullã eſſe declarauimus/ ut iſania aſtrologoꝝ hinc illa cõfutet̃/putãtiũ ꝓ ſigni cõditiõe/qđ qſq; planeta per agrauit/illũ imutari. Nã domus & altitudies planetaꝝ penes iſta ſigna cõſtituũt: nõ penes imagines q̃ nos libro ꝓxĩo poſſe tm̃ cogitari & nihil hẽre ſoliditatis oñdimus: ut ppea forte Chaldæi q ſignis nõ utebãt̃ nullas ẽt fecerint domos plãetaꝝ: neq;.n. apud eos Leo Solis domiciliũ: aut Lunæ Cãcer/ aut Libra Veneris/& Taurus: aut Iouis Piſces & Sagittarius: atq; ita de reliqs. Sed altitudines ſolũ ſydeꝝ obſeruant nõ ad ſigna relatas ſed ad imagies/ ut nihil apud eos Saturnus in Capricorno / nihil poſſideat i Aq̃rio. Sed i Libra tñmõ & Scorpio ius obtinet. Nã hæc ſigna q̃q̃ duo/ una tñ imago apud Chaldæos iudicat̃: alioqn Ptolæ. & alii ſi domos planetaꝝ qđ nõ faciũt referãt ad imagines/rõ nõ q̃drabit: nã cũ ſtellis imaginẽ Tauri cõſtituenti bus plurimũ hẽt Mars affinitatis/ita ut plus ẽt nullus planetaꝝ/q tñ in Tauro deii ci dr̃. domos igit̃ altitudines/fines/triãgularitates/monomirias/decanos / hydropo ſopias: & reliqs planetaꝝ hmõi cũ Zodiaci ptibus affinitates a ſignis iſtis accipiũt: uñ uim aliquã ad planetas deuenire nõ poſſe/ſi res penitus ſint imaginariæ/nõ natu rales: nõ efficaces: ſatis ut puto dare cõprobatũ eſt: ut demirari liceat illos q de pla-netaꝝ ſilitudine cõmunire aſtrologicã opiõnẽ uoluerũt ita planetas Zodiaci q̃lita tes redolere dicẽtes in quo reꝝ ſemina ſunt diſpſa/ut terræ ſaporem referunt plãtæ. Multũ.n. diſſimilis iſta ſimilitudo q̃nqdẽ e terra plantæ nutriant̃ ꝓptereaq; ſaporẽ eũ referũt terræ planetæ de Zodiaco nõ alunt̃/q̃q̃ lucet ibi aĩaliũ oẽ genus: nec ſo lũ Zodiaco nõ affixi/ut terræ ſtirpes & uirgulta: ſed imẽſo diſiũcti chaſmate & in-

Panætius teruallo. Vñ potiſſimũ eos Panætius Plotinuſq; deridẽt/q ex tãta ſpacii intercape-

Plotinus dine a Zodiaco ad ſydera cõtagionẽ putent poſſe ꝓuenire. Nos nõ tã a ſpacio qđ imẽſum iteriacet cõmouemur q̃ a natura reꝝ ipſaꝝ/cũ uera corpora & naturalia af fici ab imaginatiis/& lucẽtia ſydera a nõ lucẽtibus(ut nõ dixeri nullis)imutari nul

Vnde de-cepti lo mõ poſſint. Sed facile eſt uidere qd hic ẽt eos decepit: nã qm̃ i Leone poſitus Sol uiolẽtius terras calefacit: & ueniẽs idẽ ad Arietẽ q̃ſi mũdũ iſtaurat uiſum illis cum Leone cũq; Ariete cognationẽ hẽre: qm̃ pagrãs illa ſigna fortior reddit̃/ & uim eius maiorẽ quot annis expiamur: Hinc Leonẽ Solis domiciliũ Arietẽ regnũ ſtatuerũt: q̃ ducti i Sole cõiectura/ſile putauerũt i ſignis aliis decernẽdũ/ut in alio qdẽ ſigno plus poſſent: i alio minus: & belliſſima qdẽ rõne diſtribuerũt cuiq; planetæ duas do mos pter Solẽ & Lunã: quoꝝ cuilibet una ſatis regia foret. Nã de Sole cũ decreuiſ ſent ob cãm allatã ut Leonẽ pro domo ſortiret̃/in quo æſtu flagranti ſuas maxĩe ui res exerceret. Viſum eſt rõnabile ut ꝓxĩa Lunæ domus putaret̃ ad nos magis acce dens. Sed circulus eius nobis ẽt maxĩe ꝓximat: q̃re Cãcrũ Lunæ domiciliũ aſſigna rũt: tñ pro ſitu ſphæraꝝ in qbus planetæ deferũt̃ duas cuiq; diſtribuerũt/ut rin q;

alteram.

alterã/ut Mercurio qui cõterminus Lunæ credit̃: hinc Geminos/inde Virginẽ: Ve
neri hinc Tauꝝ:ĩde Librã: hinc Arietẽ inde Scorpiũ Marti cõdonarẽt: Ioui Piſces
& Sagittariũ: Saturno Aq̃riũ & Capricornũ. His ꝑſuaſionibus nec rhetoricæ qui-
dẽ ꝓbabilitatis ſua dogmata fũdauerũt tradita a poſteris tãta auctoritate/ut maio-
ra uix ẽt oracula ſuſcipiant̃. In q̄bus primũ uñ reliqui pendẽt uide q̃ ſit criminoſum
quãq; plenũ & ignorãtiæ & tarditatis: Nã ꝙ Sol in Leone magis nos calefaciat/nõ Deſtruit̃
ex natura ſigni ꝙ ꝓagrat: ſed ex ſitu poſituq; cõtingit/ꝙ ex eo loco rectius terrã ferit fundemẽ-
nr̃is regiõibus ꝓximã magis. Alioq̄n ſi recepta de ſigno q̃litas hoc efficeret/ faceret tum.
idẽ apud oẽs gentes/cũ eadẽ ſigna ſint etiã apud oẽs. Veꝝ ille quo tp̃e urit terras ſi
tas ad Aq̄lonẽ poſitus in Leone friget apud eos q meridiẽ incolunt/apud quos fer-
uet ueniẽs ad Aq̃riũ: ſub quo nobis glaciẽ & aquaꝝ imbrẽ effundit. ſ. q̃m quãto ma
gis ad nos accedit/tãto magis ab illis elõgatur/ & cõtra ad eos iter inflectit quotiẽſ-
cũq; a nobis ille digredit̃. Q̃d ſi nõ tã iſto q̃ aliis adductos experimẽtis ſe cõtendãt/
q̄bus alibi aliũ magis minuſue poſſe planetã obſeruatũ ſit. Forte aliq̃ fides ſi ſup his
cõſona tradidiſſent ueꝝ artis iſtitutores: uñ ẽt nouis ꝓfeſſoribus expimẽta Galdęo
rũ dico magr̃os q patẽtibus ĩ cãpis tot prædicant milibus ãnoꝝ obſeruare cæleſtia/
nullã domibus iſtis ut ſupra dicebamus fidẽ adhibuerũt. Cur nã igr̃ illi tã ſedulis/tã
diuturnis obſeruationibus nũq̃ Martẽ in Scorpio fortẽ deprehẽderũt/imbecillũ in
Tauro: Saturnũ potentẽ in Capricorno/debilẽ in Cãcro: q̃d de reliq̄s dictũ pariter
intelligat̃: & cũ idẽ ſignũ tot finibus diuidat̃: tot præterea decanis: tot apud Aegy-
ptios monomitiis: apud Chaldæos dodecathemoriis: nec de finibus ulla ſit ĩter eos
concordia: decanos negligat Ptolemæus/quos aliter Indi: Aegyptii aliter partiun-
tur: monomirias neſciãt Arabes: irrideãt Græci Aegyptii ĩ oĩ prædictione utãtur.
Mitto uſum dodecathemoriorũ q pluribus apud Chaldæos rñ ut ſcribit Mr̃nus p̃-
ſtet planeta ĩ ſuis finibus quæ ĩ domicilio præſtat ĩ decano quæ in finibus & domo
largit̃ aut his certe q̃ ꝓxima atq; ſimillima: cũ hæc inq̃ ita ſe hẽant quæ fidelis & cõ
cors eẽ p̃t expiẽtia quanã p̄te Zodiaci q̄s planeta itineret̃ uel exulet: ſiue potẽs aut
debilis inueniat̃: Adde uarias de ſignis opĩones cũ uel ad nonũ orbem referũt̃: aut
octauo potius deſcribunt̃/& eadem parte Saturnũ alius uelit/alius Iouẽ/alius aliũ
ex planetis dñari. & hic q̄dẽ his ſignis quæ moueri putãt utuntur/alii his quæ non
mouent̃. Super quibus opinionibus ita nihil decretũ nihil præiudicatũ ẽ: ut Abra- Abrraam
am in lib. de natiuitatibus duplex fieri thema præcipiebat/ alteꝝ quidem ad mobi-
lia ſigna/alteꝝ ad ĩmobilia: qua thematis uarietate tota prædictionum ratio uaria-
tur. Sic omnis experimenti autoritas infirmat̃: ꝙ nec ullum haberi poſſe ſuper his
rebus/aut ſi poſſet haberi nondum habitum eſſe poſtea demonſtrabitur.

Caput V. Quæ ſi aſtrologorum de aſpectibus ſententia/ & qua paꝝ rationalis.

COnfutauimus iã de ſignis deq; .xii. cęli locis aſtrologoꝝ opĩonẽ reſtat ter
tius modus quo ꝑmutari uirtutes defluxuſq; fabulãt̃/ q̃ de aſpectibus uul
go noĩat̃. Putãt. n. Saturnũ ſi uerbi gr̃a a Ioue .lx. p̄tibus diſtet hoc eſt duo
bus integris ſignis aliter ĩferiora afficere atq; mouere/ q̃ ſi p .xc. ab eodẽ ſydere diſta
ret: q̃d ẽ triũ ſignoꝝ ĩteruallũ & ĩ priore q̄dẽ diſtãtia aiũt Saturnũ Iouẽ hexagona
radiatione cõſpicere/quã ſextilẽ dicũt aſpectũ: q̄a ſpaciũ interiectũ ſexta p̄s Zodia
ci ẽ/in altera ex q̃drato ſe contueri: q̃m q̃rta Zodiaci ab inuicẽ dirimunt̃. Similiter
alias eſſe utriuſq; ſyderis ꝓprietates ſi alter ab altero .C. & .xx. p̄tibus abſit. Vñ tri-
gona radiatio/hoc ẽ trinus aſpectus emergit. Alias ſi ſimul ex diametro opponunt̃/

uel in eodē ſitu uel loco cōueniūt:& qđ de Ioue diximus & Saturno idē de oībus di
ctum intelligat/ut pro uaria ſemp eoꝝ inter ſe diſtātia uirtus eoꝝ & efficientia per
muteť:atqꝫ adeo qdē ꝑmuteť/ut cū certis qbuſdā diſtāt īteruallis/ hoc ē trigono uł
hexagono ſit eoꝝ defluxus oīs bonus & ſalutaris. Ruſus alia q̄dā diſtātia cōſtituti
hoc ē uel q̄drāgula uel oppoſita uires habeāt radioꝝ maxime noxias/ aut certe ſem
per parū beneficas mutariqꝫ itē ex iſta interuallorꝝ diuerſitate nō ſolū defluxus bo-
nitatem & malitiā ſed efficiēdi quoqꝫ ſpēm & rōnē. Hæc ſunt de aſpectibus plane-
tarꝝ aſtrologoꝝ deliramēta/quæ ſtatim audita hō phus nullo ēt coarguēte dānabit
cū nulla poſſit rōne defendi ex ſola diſtātiæ īteruallıqꝫ diuerſitate/ duarꝝ ad idē con
ſpirantiū cauſarꝝ naturā & ꝓprietatē adeo cōmutari. Illud aūt quæro primū ab eis
hæc q̄ de aſpectibus dicunt ad ipſosne planetas an ad planetarꝝ tm̄ effectus uelint
Bipartitū referēda:hoc eſt cū radiis quadrangularibus laceſſiri Ioué a Marte foueri Venerē
argumētū trigona Iouis radiatione loquunť/ipſa corpora intelligāt planetarum hmōi aut bo
nis aut malis affectionibus ꝓmoueri.an illa qdē nihil inuicē pati nihil ſentire hmōi
mutationum. Sed qđ erga nos faciāt & quonā pacto ſubiecta corpora moueant tā
li loquendi genere ſignificari. Siue.n.hoc potius ſiue illud rn̄deant mille undiqꝫ la-
Qđ pla- queus mille anguſtias incidūt. Nā ſi putāt planetas inuicē moueri & quaſi amiciti-
netæ ſe in- as & odia exercentes nūc ſe amico fouere cōplexu:nūc mucronibus radiorum ho-
uicē non ſtilem in modum perſequi atqꝫ inuadere. Reclamabit non ſolum diuinus Iob apud
ledant. quem legimus deum facere pacē in excelſis ſuis:Sed cum ſuo Ariſtotele Peripathe
Iob ticoꝝ uniuerſa familia apud quā/certū eſt corpora ſuperiora locorū ſola uarietate
Ariſtote. mutari. Qualitates illas ſub Luna exceptas nec accedere illuc ullas neqꝫ decedere:
Quod ſi ꝓrſus cōcedere illas uolūt certe qđ ad noxias attinet qualitates ſi conce-
dant explodēdi ab omni philoſophoꝝ cœtu uideňť/ cū ignorare omnino naturam
cæleſtis patriæ uideanť q in ea eē putāt qđ iniuriā facere poſſit uel ſubſtinere:q̄re ſi
qua in ſyderibus paſſio eſt admittēda/ nō alia ſaltē q̄ quæ ꝑfectio potius eſt dicēda
q̄ paſſio aut cū a Sole Luna illuminať/quæ nō alia rōne ab eo tūc patiť/q̄ ab eo pati
tur aliqs a quo bn̄ficiū accipit. Lædi igiť ſtellā a ſtella uel obſideri uel infici uł debi
liorem deterioréue fieri: & ex benefica noxiā / ex potēte infirmam reddi:tam eſt re
motum ab omni ueritate/q̄ ab omni malo remota eſt oīs natura cæleſtium. Quod
ſi pati iniuriam ſydera pn̄t certe quæ ſunt nobiliora ꝑfectioraqꝫ ab ignobilioribus
pati eam non debent/ut illud ſaltē colligať nō oīa ab oībus affici mutuo poſſe atqꝫ
moueri/ſed quædam a quibuſdam ut alia qdem agant tm̄ aliq̄ patianť.alioqn illud
Sol quid qūo nō erubeſcunt/ Solē dn̄atorē regemqꝫ planetarꝝ & ſicuti luminis ita ꝑtātis ſum
polleat. mum cæleſtiū fontē:ſic tn̄ in numerꝝ ordinēqꝫ redigere/ut ipſe quoqꝫ aliorū radiis/
aut uictus lāgueat/aut parꝝ ſalutaris euadat/ & cū oīs ab eo planetarꝝ uirtus deriue
tur de proprio (ut dici ſolet) telo patiať. Sed mittamus hæc oīa quæ illis forte ab-
ſurda nō uidentur/ & de planetis ut uolunt ſtatuamus illos affici atqꝫ moueri:Illud
rn̄deāt quānā hēant rōnē ut quæ proxima ſydera ſint nihil ſe moueāt eadē facta re-
motiora ſentire ſe inuicē & pati mutuo īcipiāt:ita.n. de aſpectibus cū loquūť ſolēt
deffinire. Nā ſi Cācrū teneat Iuppiter Mars Leonē/inter quæ ſigna nihil interiacet
aſyndeta eē dicūt ſydera Iouis & Martis/hoc ē nulla radioꝝ ſiue aſpectuum copu-
latiōe cōiūcta: tū uero cū Mars ꝓcul magis factus a Ioue ad Virginē cōmeauerit/
& Martis Iouē/& Iouis Martē participare putabūt. Quo quid abſurdius dici pōt
aut magis remotū ab oī phia: cū illud ſit uulgatiſſimū/oē qđ agit ī aliud q̄to proxi-
mius eſt

mius ẽ patiẽti tãto agere illud efficacius. Hoc igi̅ qđ iuniores aſpectũ uocãt cũ nõ
ſit aliud q̃ radiatio: ſic ẽt a ueteribus nũcupata/ hoc ẽ luminis ſui atq̧ uirtutis in aliũ
ꝓpagatio (& ut ſic dixerim elucidatio quædã) q̃uo nulla in corpora quæ ſunt pro
xima/ efficax uero erit in remotiſſima: ut qđ nã illis pſuadet pinde atq̧ a remotiore
propinquioreue diſtãtia radius extra fundat/ ita illũ euadere alterius alteriuſq̧ na-
turæ: Cum nõ poſſit (ſi ucrã ſeqmur rationẽ) alia inde diuerſitas prouenire q̃ debi-
lius fortiuſue patiẽti planetæ radius infingat. Cur aũt ꝓprietas etiã eius cõmutet
cauſa nec fingi nec excogitari põt. Nã & ſi pro iterualli diuerſitate aut numerus p-
tium interiacentiũ uariet/ aut ipſi inter ſe planetæ diuerſam põnis figurã ſortiant:
illa tñ inefficientia rerũ naturaliũ ꝑ numerorũ & figurarũ diuerſitate nõ uariatur:
qm̃ a nũeris & figuris naturales uirtutes nõ ꝓueniũt/ ſed a naturalibus formis pro
quaꝝ diuerſitate figuræ quoq̧ ipſæ ſtabiles & natiuæ non q̃les ex motu cõſurgunt
aduẽtitiæ: mouent & uariant. Neq̧ uero minores incidũt difficultates ſi diuerſita-
tem radiationis nõ in corporibus planetaꝝ/ ſed in eoꝝ effectu putent cõſiderãdã/ ut
.ſ. nihil pati abinuicẽ ſydera dicãt: ſed uariã iter ea diſtãtiæ rõnẽ illud efficere ut ra-
dii ꝓfluentes aliter miſceant/ ꝑindeq̧ uarii ꝑ diuerſitatibus mixturæ effectus inde
proueniant. Nam hæc ſi reſpõdeãt primũ obiicere illud poſſemus auctoritate. Plo
tini nõ poſſe radios cæliſ diffluẽtes ita iuicẽ cõmiſceri/ ut noua uirt⁹ aut forma ꝓue
niat cum non ſint illi aut corpa/ aut liquores/ aut affixæ corpibus q̃litates: quaꝝ
more nec in corporibus ſuſcipiunt/ ut .ſ. uel inde inficiãt/ uel pro ſubſtantiæ condi-
tione ex hitu ſuo aliquo mõ ꝑmutent: quare philoſopho illi ſat ueriſimile non acci
dere radiis quod plurimis qualitatibus/ ut ex aliqua concretione ſiue mixtura in ali
am formam ex omnibus coaleſcentẽ aliqñ cõmutent: qđ etiã nõ ſine interitu cõflu
entiũ ad idẽ ſimpliciũ particulariũq̧ q̃litatũ ſolet euenire/ qm̃ in radiis nõ facile qs
cogitabit. Verũ demus nos illis radios cõmiſceri mõ nobis demonſtrẽt q̃uo ex eo ra
dii aliter miſceant q a ſyderibus cõfluunt aliter atq̧ aliter inter ſe diſtantibus. Sola
enim (quod ſupra dicebamus) diuerſitas inde hæc põt ꝓuenire/ ut q a ꝓximis ma-
gis iũctioribuſq̧ corporibus emanabũt hi melius intimiuſq̧ miſceant/ cõtra diffici
lius cohæreant q̃ a ſeiũctis magiſq̧ remotis ꝓficiſcant: qđ tñ illis non placet q in-
ter radios planetaꝝ in attiguis ſignis collocatoꝝ cõmertiũ nullũ faciũt: faciũt aũt
inter eos maximũ qui de ſyderibus uaſta immẽſaq̧ cæli regione ſeiunctis emanaue-
runt. Præterea ſi ratio uel diametræ oppõnis/ uel quadrangularis/ triangulariſue fi-
guræ diuerſitatẽ facit in ꝓprietate radiorũ nõ poterit hoc defendi niſi corpora pla
netarũ mutere cõditionem ex illa figurarũ uarietate dicamus: qm̃ radii uirtus atq̧
proprietas nõ aliunde eſt q̃ a natura corporis irradiantis. Nec iſta uarietas figuraꝝ
alibi eſt q̃ intra corpora ipſa de q̄bus radii ad nos deſcẽdunt: q quãto inde magis re
cedunt tanto illam minus hitudinem figurarũ inter ſe conſeruant: donec terram cõ
tingentes coeant in conum: ut q ab oppoſitis fontibus ꝓfluxerunt in unitatẽ coali-
tus apud nos cõfluãt: q̄re cũ miſcent nec triangulis iam nec q̄drãgulis inter ſe ſche-
matis cõplicãt/ ut poſſit rõ cõmixtionis de ſchematũ iſta uarietate mutari. Sed erit
aſtrologis eo diuertendũ/ ut in radiis dicã talẽ ẽẽ ꝓprietatẽ qua ſydera a q̄bus ema
narunt tali inter ſe ipſa figuratũ hitudine cõponebant: atq̧ ita poſtremo uel ſydera
pro uarietate dicẽt cõfigurationũ naturã uariare/ qđ eſt cõfutatũ/ uel ſi ipſa non ua
riant ꝓfluentiũ quoq̧ ab ipſis radiorũ uirtutẽ eãdẽ imutatãq̧ eſſe iuiti cõfitebunt.

Aſpectũ nihil alid' eſſe q̃ radiationẽ.

Q̃d diuerſę radiationes diuerſos effectus nõ ꝓducant.

Vbi ſit figurarum uarietas

Caput VI. Variæ aſpectuum rationes recitantur & confutantur.

VEteres quos Maternus imitať rationē aſpectuum attulerūt ex numeris ut
numero illo partium inter ſe/ſydera ſepata iūcta dicerenť/q in aliquem nu
meꝝ ductus uniuerſas cæli partes numeraret. Centum igiť & octuaginta
partiū interuallo diametram fieri radiationem:qm̄ iſte numerus duplicatus itegrū
numerū trecentaꝝ &.lx.partiū efficit. Pariter trigonū ex.C.&.xx.ptibus conſtare:
qm̄ has partes ſi triplicaueris rurſus ptes abſolueris cæli oēs. Quadrata radiatio p
Cōfutatō tes exigit nonagīta/q̄s ſi duplicaueris ſummā colligas trecētaꝝ &.lx. Exagonus.lx.
partibus cōputať/quæ ſunt ſexta ps omnium partiū. Sed dormitās nimis hæc ratio
nimiſqꝫ ſupina.nā eadē rōne inter duos &.lxx.gradus aſpectum faciūt:qm̄ qnquies
multiplicati tercentos &.lx.gradus abſoluūt:faciāt idem in qnqꝫ &.xl.cū ſit nume-
rus hic omniū graduū cæli pars octaua. Sed habent inquit Aboaſar numeri illi ali
am prærogatiuā qm̄ nō modo cæli partes ſed numeꝝ quoqꝫ ſignoꝝ numerant mul
tiplicati.nā in exagono duo ſigna: in trigono q̄ttuor: in tetragono tria: in diametro
ſex cōputāť.nā & bis ſex/& ter quattuor/& quater tria/ & ſexies duo ſignorum duo
Reprobatio rōnis Ptolemæi mathematicæ. decim numerū cōficiūt. Sed friuola quoqꝫ iſta cōfirmatio. nam ſimili ratione quæ
diſtauerint partibus.xxx.erūt inuicē ſydera cōfigurata:quia partium numeꝝ ſi re-
ſpexeris duodecimā partiū cęli/partē habebis:ſi ſignoꝝ eoꝝ quoqꝫ duodecimā por
tionem. Poſtremo cauſæ de geometricis a Ptolemæo figuris allatæ ꝓpoſitū/nō con
eludunt/qn̄qdē & figuraꝝ iſtæ cōcinnitates diuerſas in rebus naturalibus ꝓprieta
Auĕrodā tes nō efficiunt. Sed q eis utunť errorē illū incurrūt ab ariſtotele condēnatū/ut ma
thematice phyſicas res ptractent. Quod fortaſſe uidēs Auĕrodan ait Ptolemæus
poſt mathematicā ſup aſpectibus rōnem allatā attuliſſe aliā ex natura. Eſt aūt ratio
Rō naturalis Pto. quā affert huiuſmodi exagonā trigonāqꝫ radiationem eſſe beneficā qm̄ a ſignis ſint
generis eiuſdē/aut maſculis.ſ. aut fœmineis: hoc eſt planetæ illis inter ſe ſchematis
colligati ita diſponunť/ut ſi alter in ſigno fœmineo alter quoqꝫ ē ī fœmineo:ſi alter ī
maſculo/& ī maſculo piter alter cōtra q̄dratā oppoſitāqꝫ radiationem eē maleficas:
Prima rō qa e diuerſoꝝ geneꝝ ſignis emergūt. Hæc eſt rō Ptolemæi n̄ ſolū īfirma ſed ſe ipſam
Secunda. met tollēs:tū qa ſigna iſta re uera nulla ſunt/qđ ſequētibus libris apiemus.tū ſi aliq̄
ſunt illis tn̄ q̄litatū aut ſexuū notis īſignita nō ſunt / ut hæc maſcula illa fœmiea alia
Tertia ignea/alia aerea dici poſſint:qđ ſupius ēt ſatis ē cōprobatū. Poſtremo q̄cūqꝫ ſint illa
Quarta cōditiōe demutari ab illis plāetas nō pn̄t:qđ īfra demſtrauimus. Nūc ſup his litē nul
lā faciam⁹. Sed ut iſta ſicuti oīa ſecū pugnēt euidētiſſime demſtrabimus. Qm̄ ſi uerū ē
qđ aſſumiť erit oppoſita radiatio q̄ malefica maxīe exiſtimať bonis ānuerāda cū ip
ſa quoqꝫ nō alibi q̄ in ſignis eiuſdē gn̄is eueniat. Sūt.n. Aries & Libra gn̄is eiuſdē:Cā
cer itē & Capricornus/& reliq̄ oīa q̄ ex diametro ſe cōtuēť. Qđ n̄ uidiſſe Ptolemęū
oppido p q̄ miꝝ ē/ut ī re tā apta tāqꝫ expreſſa hō alioqn ingenioſus hallucinaretur.
Quinta Qui ſi ſuoꝝ ēt alibi dictoꝝ fuiſſet recordatus:uidiſſet nihil procedere illā rōnē ſed
eius pceptis eē cōtrariā. Nā tertio ipſe libro eiuſdē opis putat īter ſigna nō ſolū eiuſ
dē ſexus/ſed ēt q̄litatis/nō exagonā hoc ē bonā ſed q̄dratā hoc ē malā īterdū eē cōfi
guratione/ut cū obliq̄ hoc ē breuiū tpoꝝ ſunt piterqꝫ ea quæ ſunt gn̄is diuerſi nō q̄-
dratā hr̄e/ſed exagonā potius affinitatē/ita ut Gemios & Aq̄riū q̄drata ſit illa radia
tione cōpoſiturus:exagona uero Taurū & Aq̄riū. Qđ ſi ē ueꝝ q̄uo cōfigurationū
aut bonitas aut malitia de ſignoꝝ affinitate diſcordiaue conſurgiť quæ difficultas
omnibus ē ſubeūda/q ſpatia radiationū nō ꝑ ſigniferi:ſed ꝑ æq̄toris ptibus metiūť
qđ maxima pars aſtrologorū obſeruat:q tn̄ oēs (ut ſunt mirum īmodū īcōſiderati)
cū de malitia

cũ de malitia bõitateue aſpectuũ illis rõ eſt reddẽda/nõ aliũde magis q̃ ſp de iſta ſi
gnoꝝ uel cognatõe uel diuerſitate rõcinanť.Aboaſar aliã affert rõnẽ ut putat natu Alia rõ
ralẽ ſup aſpectus:oppõnẽ inqẽs confirmari/de lumĩs plenitudĩe quã aſſeqť Lũa cũ Aboaſarꝛ
opponiť Soli.Quadratã uĩ apparere ĩ motu planetaꝝ ab apſide a q̃.xc.diſtantes
gradibus curſũ mutãt:Trigonũ uideri ĩ planetis ſupioribus q a Sole.xx.&.C.ptib⁹
remoti retrocedũt ſi prius erãt directi uel dirigũť ſi prius erãt retrogradi.Exagoni
q̃titas cõuenit inqt medietati diametri circuli: tũ q̃titati diſtãtiæ domoꝝ Veneris a
domibus lumĩariũ.Sic cẽtonẽ ex mille pãnis unũ male cõpaginauit oppõnẽ quæ-
rit a Luna/q̃dratũ ab apſide.Trigonũ a ſupioribus:exagonũ a Venere & male oĩa
ab oĩbus.Nã quæ rõ/ut qm̃ p diametrũ Luna lumĩe Solis impleť/oẽs planetæ nõ Cõfutatõ.
ſolũ ad Solẽ ſed ĩter ſe ẽt hac diſtãtia copulẽť?Et ſi ſupiores Solis trigono curſum
mutãt:cur hẽbit hoc interuallũ uim cõmutãdi uires planetaꝝ non ſolũ ſupioꝝ ſed
ẽt inferioꝝ/nec ad Solẽ tm̃/ſed ĩter ipſos planetas acceptum.Quid ꝙ nec illud per
petuũ ĩ ſupioribus.Mars.n.ut ſcribit Paul⁹ & Porphyrius ĩterdũ cũ a Sole q̃ttuor
& octuaginta ptibus diſtat ĩ antecedẽtibus collocatus/ſiſtit ſe/ut retrocedat nõ ſolũ Paulus
trigono expectato:ſed nec expleto tetragono.Quod ſi de illa etiã ſupioꝝ in Solis Porfy.
trigono mutatiõe uim trigoni collegerũt: erat potius ĩter malas q̃ inter bonas ra-
diatiões numerãdus:qñqdẽ planeta oĩs in ſupior in Solis trigono ẽ infœlix ſi credi Alia rõ
mus Paulo & Heliodoro.Omnes.n.inquiunt ἀστερεσ στηριζοντεσ κακοι:hoc aſpectuũ
eſt planetas oẽs ſtationarios malos & infœlices eſſe/ſiue in prima ſtatione ſint ſiue a qbuſdã
in ſecũda.Sed euidentioris hæc oĩa leuitatis/q̃ ut pluribus redarguantur.Excogi- neoteri-
tata poſtremo neotericis qbuſdã de muſicis cõſonantiis alia rõ ex qua radios pla- cis exco
netaꝝ tum concinere inuicẽ/tum diſſonare armoniaꝝ quadã ſimilitudine tradunt. gitata.
Eſt.n.inquiũt apud muſicos cõprobatũ rõne & expientia tertiam uocẽ & qntã pri-
mæ conſonare:q̃rtã uero & ſeptimã nequaq̃.Quid ſi igr̃ ẽt paribus ſpaciis inter ſe
planetæ diſtantes nũc bene/nũc male conſoni inueniãť.Exagona radiatio tertiæ
uoci rñdet:trigona qntæ:q̃drata q̃rte cũ ibi tot ſignoꝝ quot hic uocum medient in
terualla.Sed hæc utiq; bella ſunt habentq; ſpeciẽ pbabilitatis apud eos q phĩam
de limine ſalutauerũt.Nos uero ut omittamus iſtas in tã diuerſis reꝝ generibus ſi-
militudines:efficaciã rõnẽ declarabimus nõ hr̃e atq; cõparationẽ & ſimilitudinem Cõfutatõ
non pcedere.Nã apud muſicos qdẽ uox uoci cuilibet ſi nõ conſonat diſſonat:apud
aſtrologos multa ſpacia(ut ſic dixerim)ſibi ſũt muta:hoc eſt neq; cõſonãt inuicem
neq; diſſonãt:ut gratia exẽpli uos ſecũda nõ minus inter diſſonantes annumerať a
muſicis q̃ q̃rta/ſeptima uel undecima.At uero apud aſtrologos ſecundũ ſignũ cum
primo nõ diſcordẽ/ſed nullã uocẽ emittit.Quintũ uero & ſeptimũ aliquã quidem
uocẽ/ſed non concordẽ.Præterea maior illa etiã diuerſitas ꝙ ſexta uox apud muſi-
cos:æque atq; tertia cõſonat:& apud aſtrologos ſextũ ſignũ a prĩo penitus ẽ diſtin
ctũ.Tũ ĩ muſicis uox octaua q̃ſi eadẽ conſonat: ſignũ octauũ primum nõ agnoſcit:
nec põt cõiũctionis ſpẽm uox octaua referre quã poti⁹ eiuſdẽ toni uoces repñtat:
q̃re in hac tã bella ſimilitudine plus oĩno diſſimilitudinis q̃ ſimilitudinis inuenitur.

Caput VII Quid eos deceperit:nec de aſpectibus experientiã habitam.

VErũenimuero nec hmõi qdẽ rõnibus ſunt adducti q dogma primitus illud
cõmẽti ſuut:ſed e xpoſita quædã ex Luna illos magis coniectura decepit.
Cũ.n.a Sole lumẽ mutuãtẽ/pro diuerſa ad Solem põne/ſiue illa pxia eẽt
magis/ſiue recederet uariare figurã cõſpicarenť.Trãſtulerũt idẽ ad reliquos pla-

netas/ut oēs pro diuerſa nō ſolū a Sole/ſed ab īuicē quoq; diſtātia/conditionem ſta-
tūq; cōmutatēt:in quā opīonē nō aliūde eos deductos hinc facile aīaduertas.Q d
nec plures aut pauciores/nec alias planetaꝝ īter ſe cōfiguratiōes ſtatuerūt/q̄ quot
Quinq; ſchematiſmi Lunæ ad Solem.
q̄leiq; Luna ſubire ad Solē in ſigni magis diuerſitate deprēdit.Sūt autem Lunæ ad
Solē ſchematiſmi q̄nq; celebrati eū aut ſoli cōiūcta:aut cornicularis aut diuidua:
aut prætumida aut plena cōſpicit:q̄bus totidē in planetis rñdēt excogitatæ ab illis
cōfiguratiōes:Cū aūt ſūt ſimul:aut exagona aut q̄drāgula:aut triāgula:aut oppo-
ſita ſe radiatiōe cōſpiciūt.Rñdet.n.cōiūctio cōiunctionitum exagona radiatio fi-
guræ corniculari quæ tūc primū in Luna cōſpicit cū.lx.a Sole partibus diſtat:uo
caturq; a Græcis conoides:q̄rū partiū nūero exagona quoq; īter planetas ab illis
radiatio cōſtituit.Luna itē tūc eſt diuidua:Græce dicotomos appellat:cū inter eā
& Solē.xc.ptes interiacēt:quo ſpacio cū ipſa quoq; īter ſe ſydera dirimunt:q̄drata
cōponi figuratiōe ab illis dicunt.Trigonicā radiationē de Lunæ prætumida ſimi
litudine duxerūt:quæ illa tūc primū figura conſpicit:cū.C.&.xx.partibus a Sole
remouetur:uocaturq; a Græcis αμφικυρτοσ:nos prætumidā & gibberoſam poſ-
ſumus appellare:oppōnem ipſam plenilunio rñdere nemo nō ītelligit:& q̄n Luna
pro diuerſitate figuræ diuerſimode quoq; ſolet corpora imutare:Statuerūt idē de
oibus planetis:ut.ſ.pro iſta īteruallorꝝ īter ſe uarietate uariis quoq; modis res infe-
riores afficerēt.Cuius utiq; cōſequētiæ cōiectura(ſi quēadmodū puto)ſūt addu-
cti/facile pōt q̄tū deſipiunt itelligi.ſi q̄dē Luna pro diuerſa ad Solē diſtātia uti fi-
gurā ita influendi ꝓprietates imutat:q̄n a Sole lumē accipiēs plus minuſue ab eo
qua pte nos reſpicit ꝓpoſitus habitudinisq; ad eā cōditione illuminat.Atq; inde fit
naturali ratiōe/ut ꝓ lucis uel incremētis uel decremētis nō ſolū alia ſe nobis effi-
gie repñtet.Sed aliter quoq; noſtrorꝝ & aliorꝝ itē corporꝝ corporales q̄litates im-
mutet.Quis.n.diſſolui neſcit corporꝝ hūiditates a calore?Quis rurſus lucē eām
eſſe caloris?Vnde apte colligit quo plus Luna lucis habuerit magis inferiorꝝ q̄b'
ꝓxia eſt corpora caleſieri/& cōſequēti rōne/quæ īeis ſunt hūiditates magis lique-
ſcere & reſolui:quo pacto illud etiā uerꝝ Ptolemæi enūciatū a prio Lunæ q̄drāgu-
lo uſq; ad ſecundū hūiditates corporꝝ affluere:q̄a.ſ.p id tēpus Lunæ ptes ad terrā
uergētes affluētiori lumie potiunt.Hic illa ſtudijs agricolarꝝ cōprobata expimen
ta cæſam materiā cū iplet lumine Luna/cito cōputreſcere:quæ contra cedit Luna
deficiēte a carie imunē/& putredinis uitio conſeruari q̄a.ſ.putrefactioni maxime
Reflexio argumēti i argumentātē.
opportuna hūiditas ē:quæ quēadmodū dixi ꝓ auctu decremētoq; luminis Lunæ
& creſcit ſimul in corporibus/& decreſcit.At uero de iſtis Lunæ mutationibus quę
ſolā uiciſſitudini huiuſmodi lucis ē obnoxia ad plāetas & ꝓprio & imobili ſemper
lumine præfulgētes eadē trāſſere oppido ꝑq̄ inſanū:cum potius ex cōtrariis liceat
argumētari:ſi Luna quoniā ex ſitus diuerſitate plus magiſue illuminat ꝓ luminis
modo diuerſimode nos immutat conſequit planetarꝝ ſicuti lumen/ita ꝓprietas in-
fluendi nō mutet/quæ ꝓ uaria uel ad Solem uel ad ſeipſos diſtantiæ rōne/nec pau
Ad expimēta nō poſſe aſtrologos ꝓuocari.
perent lumine nec diteſcant,Sed eodē modo nos terrenaq; alia ſemper intueantur.
Siue igit iſta ut nos q̄dē ſuſpicamur ſiue q̄s primū inceſſuimus moti coniecturis/
in iſtā opinionē ſint adducti/patet leuiſſimis eos niti derididiculiſq; rōnibus:quibus
ſi forſitan minus cōfidētes experiētiæ fidē allegent q̄d unicū eſt ꝑfugiū deſtitutis
a rōne poſſumus nos æque ad expientiā ꝓuocare/qua quotidie eorꝝ apoteleſmata
reuincunt.Sed illud unū rñdeant quæ ſup his habitu uera fideliaq; experimenta/
de q̄bus

de qbus tãta apud eos ẽ cõtrouerſia:ut quo loco q̃dratũ alius ſtatuerit:ali' trigonũ eſſe cõtẽdat. Et qđ hic qdẽ facit exagonũ/ſit q tetragonũ ẽẽ uelit:imo trigonum ſit alicui/qđ tñ aliis erit dyametrũ:de q̃ re qm̃ infra late diſſereť:ad eũ locũ lectorem delegamus:nunc illud & admonentes nõ modo ĩ pręſcribẽdis finibus radiationũ: Diſcordia
Sed de ipſaꝝ quoq; natura pleraq; eos differre/adeo ut ſcribant Paulus & Heliodorus exagonũ qđ inter ſigna nõ ẽ æque uel ab æquinoctiis uel tropicis diſtantia Paulus natură oppoſitiõis habere. cũ nec oppoſitionem eſſe maleficã/ſed inter bonos aſpectus maloſq; mediare/pariter Ptolemæus nec ẽẽ q̃dratũ malũ nec trigonum bonũ Heliodo. putat:ut liqueat ſatis nullã auctoritatẽ expictiæ ꝓcinari:cuius ĩ tã diuerſis opinionibus æq̃li fide/æq̃li auctoritate magiſtri/patrociniũ q̃ſq; ſuffragari ſibi contendit.

Caput VIII. Quæ de obſeſſione dicunť pugnare his quæ de aſpectibus.

SVnt aũt ꝑter figuras iſtas q̃s diximus & aſpectus/aliæ ſydeꝝ cũ ĩter ſe/tũ ad Solẽ põnes qb' affici uires & mutari ꝓprietates reꝝ putẽt:iter q̃s ẽt q̃ prioribus illis uideanť repugnare:Nã planetã obſeſſum dicũt quotiens utrinq; radii maloꝝ ſydeꝝ eũ circũſtent/quã habitudinẽ Gręci uocãt ευπερισχεσιν ευπερισχεσιν ut ſi Iuppiter Librã teneat/Mars Virginẽ/Scorpiũq; Saturn': aut inibi ẽt Ioue collocato/Mars ex Tauro in Virginẽ/Scorpiũq; radios iaculať/tũc.ſ.Iouẽ obſeſſũ appellabũt. Ego igiť illos iterrogo/moueãt ne planetæ efficiãtq; ſe inuicẽ ĩ hærẽtib' ſignis ꝓximiſq; locati? Si negãt tolliť empicheſis:qm̃ radius Virginẽ attingẽs ĩ Libra poſito ſyderi nõ nocebit. Sicut nec miſſus ad Scorpiũ qm̃ Scorpius Virgo Libræ ꝓxĩa ſigna ſũt/ſi cõcedũt/aſpectuũ rõ nulla ẽ tota ide depẽdẽs ut putem' ex certis ĩteruallis afficeř ſe plãetas:ex aliis nihil ĩuicẽ pati/qđ ſi rñdẽt ĩ obſeſſione aliter euenire:qm̃ utrinq; radii ſũt/id potiſſimũ dicũt unde coꝝ ĩſania manifeſteť:q̃ſi ut ſolet hoĩb' euenir:fugiẽti nõ noceat a tergo ĩſeq̃ns hoſtis/mõ pateat ex aduerſo liber Rñſio. cãpus ad euadẽdũ:q tñ ab ĩſeq̃nte cõprendať ſi cõtra ſtet alius fugæ obſtruens uiã Cõfutatõ ſ.hoc exẽplo ſi uirginẽ occuper:Mars Iouẽ nõ attingit ĩ Libra collocatũ:quẽ tñ ide attinget ſi cõtra Iouẽ ĩ Scorpio ſteterit Saturnus. Qđ igiť hoc genus cõſentientis ſecũ diſciplinę/ut ſigna ꝓxima uoces aſindetę apoſtrophę/q̃ ĩ illis poſita ſydera nullã ĩuicẽ habeãt cõiõnẽ: nec ĩ alteꝝ aliqd ꝓfluat ab altero: & tñ obſeſſũ dicas planetã q ex ꝓxĩmĩ ſignis maleficis radiis ĩſeſteť: neq;.n.ſi Saturnus auferať lædi Iouẽ cõcedes a Marte ɫ adiecto Saturno/ id qdẽ cõcedas/ ꝓferti cũ adueniat eo mõ Saturnus quo nec lędere ipſe Iouẽ põt. Sed ita ẽ certe ut dicebamus ſimilitudo eos iduxit hominis circũſeſſi cui circunſtantibus inimicis exitus nullus eſt ad ſalutem.

Capur IX Planetas ſub ſolis radiis cõſtitutos non male affici:aut ut dicunt aſtrologi comburi.

NOnne ẽt delirãt ĩ Planetis ad ſolẽ cõpatis quos ſubradiis cõſtitutos ineſficaces & male affectos eſſe uolunt/q̃ſi ſydera quoq; lucẽ ſolis non ferãt/ & ueluti capita infirmiora ſi nimis ſoleñ ægreſcant. Atqui lumẽ oẽ cæleſte pręcipueq; ſolare beneficũ eſt:nec ſi rebus terrenis inimicũ eſt aliqñ/aliter q̃ Prima rõ materiæ uitio id cõtingit:materiæ uitiũ hoc in ſyderibus nullũ eſt:q̃re lumine ſolis quo magis ꝓfruunť uegetiores & magis efficaces euadunt/pręſertim cum ad ſydera ſol cõparatus cauſæ uniuerſalis habeat rõnẽ/cuius eſt ꝓpriã naturã ꝑticulariũ nõ labefactare ſed cõfirmare. Qđ ſi Luna ſilente deſtitui bñficio eius iferiora uidẽ Scda tur/alia rõ:qm̃ pte q̃ nos reſpicit ſoli copulata lumine ſpoliať:reliquis planetis luce ꝓpria nitẽtibus idẽ nõ accidit ut ꝓpterea cũ radii ſolis circũfundunť in permutã-

dis inferioribus minus poſſint. Q d' ſi ptinaciter hoc defendāt opprimi exhauririq;
Tertia ſyde℞ ptātē/debet hoc magis euenire quo potētiores ſūt quoq; ꝓximi magis Soli
fuerint planetæ/quo℞ utrūq; ſolēt negare. Nā ſiquidē ptiliter & eiſdem penitus in
minutiis planeta Soli congrediť efficaciſſimū fieri uolūt. Tū in Ariete atq; Leone
radiis occupato ſydere Solē nō nocere: qbꝰ tñ ī locis potētiſſimū Solē eē decernūt.
Nā excipit īquiūt ſtellā apud ſe/qñ Aries altitudo/Leo domus eſt Solis: hoſpiti āt
iniuriā nemo intulit bonus: q̄ſi (qđ ubiq; peccat) hūano more tractēť iſta cæleſtia
q̄ſiq; Sol ñ naturali neceſſitate/ſed arbitrio quodā & lucē extra ſe fūdat & calorē.

Caput X Si rationē atq; etiā quorundā aſtrologo℞ auctoritatē ſequi uolumus planetas retrogradientes/fortiores uideri q̄ directos.

DEniq; aſtrologo℞ decreta q perſcrutabiť: uidebit oīa uel ab humana q̄dā
ut diximus/ſimilitudine cōtra re℞ cæleſtiū & naturā & dignitatē nō phi-
lca rōne ſed poetica fere licentia eē deducta: uł a fabulis meris arbitrariiſq;
cōmētis/ut q̄ ꝓdūt ſup imaginibꝰ de qbꝰ īfra diſſeremus: uł poſitionū q̄rūdā mathe-
matica℞ occaſiōe/qbus cū recte utanť mathematici/ad iſtā diuinādi ꝓfeſſionē per
Vbi potiſſimum aſtrologorum error inueniatť uerſe genethliaci trāſtulerūt. Q d' ī Zodiaci diuiſiōe maxīe peccauerūt. Sed đ hac
qdē diuiſiōe ſuo poſtea loco diſputabiť. Nūc illud ex eo gñe ē q; planeta℞ efficiētiā
putāt uł īminui uł roborari: ſed & ſpeciē ipſā uariaŕ re℞ efficiēda℞ ꝓ illis motuū di
uerſitatibꝰ q̄s excogitāt mathematici: ut nūc qdē directo curſu ꝓcedāt/nūc retro-
gradiāť/nūc ſtatiua tarditate ſubſiſtāt. Debiliter.n. faceŕ qđ facit planetā cū retro
gradiť: efficaciter cū ꝓcedit. Sed & proſpe℞ eſſe interdū cū dirigitur/qui ſit noxius
idē ſi retroceſſerit: in qua re uidēs quod aduerſus aſtrologos dici poterat/Heliodo
rus mouit quæſtionē contra ſeipſum in libro cōmentario℞ in Paulū alexandrinum
quā non aliis magis q̄ ipſius uerbis explicabo ſolutionem aſcribens qua ſe putauit
quæſtionem diſſoluere cū adaugeat eam potius uerba eius græce ſunt hæc.

Nos ita uertimus in latinū uerbū pene uerbo reddētes. Illud aūt ſcire neceſſarium/
q̄q̄ planetæ moueri dicanť inæqualiter re uera: tñ in cæleſtibus nihil eſt inæquale:
nihil inordinatū/qn potius oēm ordinē oēm æqualitatem in illis inueniri. Sed hoc
ad noſtrā fit eſtimationē ut appareant inæqualiter moueri īterdūq; ēt ſtare: ipſa.n.
reuera neq; ſtant neq; motum unq̄ retardāt aut retroagūt. Sed accidit ut appeat ita
Ptolemę fieri ab illis ob ecentrio℞ & epicyclo℞ poſitionē: ſup qbus moueńť ut Ptolemæus
in ſua cōpoſitione nos docuit. Et ſi qs obiiciat qūo igiť apoteleſmata ſunt diuerſa:
Obiectio ꝓpterea q; eo℞ motu aliqd uel accedat uel decedat/aut qm̄ ꝓſtare dicanť: ſiqdem
uere neq; ſtant: nec inæq̄liter moueńť. Rñdemus apoteleſmata hoc eſt aſtrologo℞
Reſpōſio reſpōſa non fieri ꝓprie ob illā motuū uel inæq̄litatē uel ſtationem. Sed qm̄ accidit
tūc planetas delatos ī epicyclis/aut terræ fieri proximiores: aut a terra remoueri.
hæc Heliodorus: a quo illud nō mō cōceſſū ſed atteſtatū & cōfirmatū accipimus/
Heliodorus ſtatiōes planeta℞ nihil efficere q̄tenꝰ qdē ſūt ſtatōes hoc ē planeta℞ efficiētiā nihil
īmutare. Pariter neq; retroceſſiōes neq; directiōes q̄tenus ſūt hmōi. Ve℞ ex his di-
uerſa ꝓnūtiari qđ accidat ī his motuū differētiis: aut terræ ꝓximare planetas: aut
magis elōgari: q̄ſi illud dixerit naturalē hr̄e hoc rōne ut aliter nos īmutent cum ſint
ꝓximi/aliter cū remiſſi. Q d' utiq; & nos cōcedimꝰ ue℞ ſi ppea rectos ſtantes repe
dāteſq; planetas obſeruāt. cōtrarium erit dogma ſtatuendū: ut. ſ. repedātes planetæ
eſſent efficatiores q̄ cū directo curſu feruntť: ībecilliores aūt cū ſunt recti: ſi qdē ſo-
la ī his

la ĩ his maior minorue a terris elõgatio obſeruatᷓ. Nã ut ſcribit Haly exponẽs Pto- Haly
lemæũ utiq; rõ oĩs atteſtatᷓ: ut q̃to terræ ꝓximior eſt planeta fortius nos imutet af-
ficiatq; potentius/omnis aut planeta cũ retrocedit terræ proximat magis/econtra
rectus a terra diſtancior fit. Debuit igiᷓ fortior retrocedens planeta exiſtimari: nõ
quẽadmodũ ipſi decreuerunt debilis & infirmus.

Caput XI Caput & caudã interſectiones eſſe imaginariorum circulorum nulla naturali ui præditorum quibus in predicendo antiquiores uſi non ſunt: nec in eorum uiribus concordant recentiores.

CAput quoq; draconis & caudã q̃bus tribuit tm̃ turba aſtrologoꝝ quis nõ
uideat res inanes & cõméticias eſſeᷓ Sed q̃d antea diximus hic aſtrologi
ſæpe lubricãt ĩ errorẽ q; quæcũq; repiũt a mathematicis ãnotata neceſſa
ria motuũ metiẽdoꝝ methodis iis oĩbus abutũtᷓ ĩ prædicẽdo: q̃ſi pariter eẽnt natu
ralia & influẽdi prædita ptãte: cũ tñ aliter longe ſe res hẽat/q̃ñ illi pleraq; & cõmi-
niſcunᷓ & fingũt ĩ cælo mathematicis nũeris & mẽſuris deſeruiẽtia/nulla tamen na
turæ alioq̃n ſtabilitate fũdata. oñdimus hoc ĩ ſignis quæ non mobilia cogitat Pto.
ĩtercepta ſolſtitiis & æquinoctiis oñdemus ĩ ſignoꝝ ꝑtium minutiaꝝ diõne: nũc in
capite & cauda idẽ appebit neq;.n. aliud ſunt q̃ ĩterſectiones duoꝝ circuloꝝ: q̃ me- Q uid ca
ra pũcta: q̃ nexus lineaꝝ duaꝝ mẽte cõceptaꝝ: a mathematicis ĩtroducta/ut ecly- put &
ptica loca diſcernãt. ibi tñ nulla uirtus nulla q̃litas efficaciaue naturalis: ut. ſ. tranſ cauda.
ferri aliq̃uo poſſit ad genethlicã. Certe aliter nequeũt q̃ ut inibi poſitus aliq̃s pla-
netaꝝ/pro loci cõmodo uel incõmodo melius aliq̃d peiuſue decernat: ipſa uero p
ſe ſeorſumq; notata uim hr̃e regendi ꝑmutandiq; corpora nullã põt. Vidit hoc & in
ſignis aſtrologus Abraã auenazra/q; libro primo rõnũ aſtrologicaꝝ ita ſcribit: Di- Abraã
xerunt itẽ exaltari caput draconis in Geminis: caudã in Sagittario. Sed hoc uanũ auenazra
eſt/quoniã caput & cauda nec bonũ ſignificant/nec malũ. Sunt enim connexiones
duoꝝ circuloꝝ: obſeruatur tñ Luna cũ eſt in eis: quoniam in capite poſita ob eam
cãm magis uigoratᷓ: quia nobis eſt ꝓpinq̃or/contra debilior eſt in cauda: quoniã in
ea uergens ad meridiẽ a nobis elongatᷓ. Idẽ accidit reliquis planetis cum ĩ capite &
cauda repiunᷓ/excepto Sole cui nulla in alterutrã ꝑtẽ declinatio eſt. Cũ aũt ſeor-
ſũ caput & caudã notatã in tabulis legis ſcias neq; nocere illa neq; ꝓdeſſe: q̃uis plu
res aliter oppinenᷓ. hæc ille. Sed neq; Ptolemæus illis utiᷓ unq̃ ĩ prædicẽdo/neq;
ueteres uſos intelliges ex Materno apud quẽ nulla mentio caudæ capitiſq; draco- Mater-
nis. Q uod ſi de illis aliq̃ñ ueteres loquunᷓ non aliter q̃ de loco quodam & poſitu. nas
Vnde & diuerſa fuit apud eos opinio: quoniã antiq̃orib' malus uterq; locus uiſus
eſt ob eclypticã. i. uiam. ꝓptereaq; inter infœlicia loca utrunq; pariter ſtatuerunt.
Heliodorus in tractatu περι τεκνων. i. de filiis ſi loca inquit filios ſignificantia ab in Heliodo-
fortunantibus planetis & eclypticis nodis: hoc eſt capite & cauda libera fuerit fœ rus
lix eſt. Recentiores ſi caput in loco fuerit filioꝝ: filios ſicut nouellas oliuaꝝ in cir- Neoteri-
cuitu menſæ ꝓnunciabũt/ducti alia coniectura quã ſupra retulimus ex Auenazra corum ſen
quod in capite ꝓpinquiores nobis planetæ ſint efficaciores. Veꝝ ꝓcedit iſta ratio tẽtia
cum in capite aliq̃s eſt planeta: quãq̃ citra caput ad nos declinans debet eadẽ rõne
fortior exiſtimari. Sed cũ nullũ in eo ſydus ĩuenitᷓ/quid põt uel dare uel auferreᷓ
Sola ſiquidẽ a nobis mente deſignatus. Nã q̃d quidã inibi a Luna derelinqui uir-
tutem quandam ſuſpicanᷓ/aſtrologoꝝ nemo dixit/tum non phyſicũ eſt ſi naturam
cæleſtium lumẽq; cõſideres/ nec aſtrologicũ/q̃m caudam Luna æque perambulat.

Tantũ igiẽ ſitus meraq; poſitio/de qua tñ & Arabes & Latini quaſi de ſydere quo-dam tandem decreuerunt/ita ut annos quoq; addere uitę caput iſtud exiſtiment:& partẽ ætatis quãdam gubernare:& in Geminis exaltari:& naturã hñe Veneris atq; Iouis/contra caudã Martis & Saturni. In qua re uidimus quantũ ab ipſa ueritate diſſentiãt. Sed mirũ quantũ etiã a ſeipſis qñ q; nexum cõpulãque totius quaſi cæleſtis fœlicitatis dixerunt. Alibi tñ cum bonis bonũ eſſe dicunt/cũ malis malum augere eum qcqd inueniat. Alibi ſup eo quaſi de malo prorſus loquunẽ. Nam Alchabitius apud quẽ & leges quæ mox retulimus/inter infortunia planetarũ hoc quoq; cõmemorat/ſi fuerint cũ ſuis capitibus. Hẽt eñi qlibet planeta ſuum caput & ſuam caudã apud Arabes genzauar appellata:aut cum capite fuerint caudaq; draconis: quæ capitis caudæq; Lunæ ꝓpria cognominatio i qbus pręfecti ipſa tã male ſe habuerint qtũ i capite. Idẽ in lib. de natiuitatibus applicãtẽ capiti Luna climatericã facit locis. ſ. uitæ principalibus caput pariter iſtud & caudã connumerat. Abraã ut retulimus/uigorari in capite locatã Lunã affirmat. Vidimus Heliodorũ ſupra cum infortunalibus ea ſtellis nũerate. Idẽ in tractatu de climatere Soli Lunę horoſcopo partiq; fortunæ ea cõnumerat:ut quæ de iſto capite ꝓtulerũt nullo capite aut certe corde ꝓtuliſſe uideantur:ubiq; tamen malicioſi caput draconis uocitantes quo maiori cũ reuerentia quaſiq; numinis auctoritate credulis auribus inſonaret.

Diſcordia aſtrologorum Alchabitius.

Caput XII. Origo antiſiorum:neq; eis in præſagiẽdo uſum Ptolemęum: & quãtum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Vnde antiſia Hyppatcus. Reprobatio antiſiorum Maternus ignorantiſſimus totius mathematicę ut alibi. Antiſiis nõ utitur Ptolo. in iudicãdo

MAthematici cuiuſdã dicti occaſione ſup antiſiis pariter errauerũt. nã qm gradus in qbus Sole cõſtituto dies dieb⁹/& nox noctib⁹ ſunt æqles Hypparcus & ueteres ab rñdente utrinq; ſibi dierũ & noctiũ æqlitate antiſios dixerũt qſi dixeris ex aduerſo æqles/diuina culi nři gradus iſtos æqles eẽ dixerunt/ uirtute & ptãte q̃ ſupina ignorãtia nemo nõ cognoſcit:ut ab æqualitate quæ Sole illos pagrãte dierũ noctiũq; cõtingit ad uirtutis æqlitatem ſe trãſtulerint. Sed accuſare præ oĩbus Maternũ libet iſti⁹ erroris ꝓpagatorẽ/q̃q̃ ut ignorãtiſſimo toti⁹ mathematicæ uenia cõdonãda eſt. Is Ptolemæũ ait ſummã decretorũ antiſiis tribuere. Nec miror nã cũ totũ Maternũ euoluerim diligenter nuſq̃ lecti a ſe Ptolomæi mihi fecit indiciũ:qđ igiẽ attinet ad antiſia illis in decernẽdo in ꝓnũciãdo nunq̃ utiẽ Ptolomæus:ſiue cẽtũ enũtiata/ſiue apoteleſmata eius reqris: Tm̃ prio libro apoteleſmatũ ubi ſnias aliorum ϖέριτησ σὺν τοκφασ τον ιοαθοιων: hoc eſt de affinitate cõſenſuq; ſignorũ ĩter ipſas inſtitutiões enarrat his uſus ẽ uerbis. Rurſus æqlis eẽ ptãtis aiũt quæcũq; altero tropicorũ ęqliter diſtãt:qa ĩ illis poſitus Sol æqles dies diebus/& noctes noctibus facit. hoc ubi dixiſſet qſi deinde oblitus:ut q. ſ. nõ ꝓbabat/nũq̃ reuocãt in mediũ:nũq̃ meminit non ſolũ nois antiſiorũ:qđ alioqn nuſq̃ apud eũ/ſed nec rei ipſius/hoc ẽ iſtius æque a tropicis remotarũ ptiũ affinitatis atq; cõſenſus:nã qđ in cẽtũ enũtiatis quodã loco dicit planetã ſæpe ibi uires ſuas extẽdere ubi nõ ẽ uelle trãſferre ad antiſias & dodecathemoria nimis coactũ & licẽtioſum/præſertim cũ in oĩ ſua diſciplina Ptolomæus alterũ rideat:hoc eſt dodecathemoria & quæ hoc genus alia ſũt:alterũ negligat/hoc ẽ de qb⁹ loqmur antiſia:eo uero præcepto nec aliud uoluit uobis indicare q̃ σχηματοισ γραφιον hoc eſt configuratiõis radiationiſq; ptãtẽ p quã & multa & efficaciter faciunt ex ſnia aſtrologorũ præſertimq; Ptolomæi planetæ qbus locis minime ſũt fere. n. aliud ipſe in conſtellatiõibus q̃ phaſes & ſchemata nõ obſeruat:aut certe nihil aliud magis. Sed nec

q̃d antiſia

qd antiſia ſibi uellēt Maternus nō ītellexit: quoꝝ latentē rōnem alibi ſe explicaturū ꝓmiſit/q̄ſi aut nō expoſitā rē cuilibet mathematico aut quę tribus uerbis explicari nō poſſit: ſed ignorātiā eius inde deprēdas/ꝙ nimis īpite loquēdi morē ipſū uſurpat/Martē quto gradu in Geminis conſtitutū antiſiū mittere in Cancrū quo pacto nō loqueret ſi qd eſſet antiſiū iſtud ītelligeret. neq̃.n. radius aut lumē eſt antiſius q mittat/neq̃ aliud dicto eſt antiſiū mitti ab aliquo planetaꝝ/q̄ mitti gradus in quo eſt æq̄litatē: q̄re pit ſic potius loquerēt/epochā Martis hoc eſt partē quā occupat: antiſiā eē tali pti Geminoꝝ: aut qđ idē ualebit eſſe Martē in antiſio Geminoꝝ. qui aūt in Geminos Martē antiſiū dixerit iaculari exibilabitur a mathematicis & irridebit. Sed Abēzagel ēt multiplicíter lapſus q ptio libro ſuaꝝ cōmētationū aphoriſmos explicās quoſdā/tā gradus æq̄liter ab æqnoctiis elōgatos/q̄ q pariter diſtāt a tropicis Cācro.ſ.& Capricorno æq̄lis eē potētiæ ſcribit. Neq̃.n. hoc de diſtantia ab æqnoctiis dictū a ueteribus/ſed a tropicis tm̄/qbus antiſioꝝ nomē īpoſitū eſt: Nec Abēzagel debuit hoc nō uidiſſe/q̄ñq dē deſcripti utrinq̃ ab æqnoctiis circuli ſunt quidē æquales. Neceſſe enim ab illis æque diſtātes paralellos æquales inuicē eſſe/ueꝝ nō hemicyclia inuicē æqualia/qđ in æque remotis a tropicis accidit. Vnde antiſioꝝ ille cōſenſus. Errat itē illud cū multis ꝙ habitudinē gradus ad antiſium gradū numerat inter eos quos aſpectus uocant: unde colligūt ſydus in altero eoꝝ poſitū uim hr̄e etiā in altero/ſi in exagonis locis/& tetragonis & trigonis & oppoſitis habet. Natus autem hinc error ꝙ quæ græci σχηματα uocant: hoc eſt figuras barbari/& noſtrates aſpectus uocāt. Apud græcos aūt aſpicere ſe ſigna dicunt: nō quæ inuicē cōfigurantur: hoc eſt ut noſtri dicunt aſpiciunt: Sed quæ græce εκτων φωω ι σημοσ ων: hoc eſt ab his punctis emergunt & occidunt: id qđ in ſignis cū accidat æque a tropicis ſepatis (ſunt.n. in eodē paralello) ꝓpterea ea ſigna quæ antiſia qdā maxima pars aſtrologorum βλεποντα: hoc eſt uidentia nūcupāt Arabes: deinde & latini in eā ſignificationē acceperunt: in qua noīe aſpectus ipſi abutuntur. Atq̃ ita qđ euenit/ſæpe error in dictionibus errorē parit in reb⁹. Sic ſatis declaratū uariā in fatis explicādis (ſi qua fata cōcederent) apud aſtrologos antiſioꝝ obſeruationē: tū quāta ſup his etiā & Arabes & latini/cōtra ſententiā ueteꝝ ſomniauerunt.

Mater-nū nō in-tellexiſſe quid ſint antiſia.

Error Abēza-gelis.

Error nr̄o-tū & bar-barorum aſtrologo-rum.

Sæpe er-ror in di-ctiōib⁹ er-rorē pit ī rebus.

Caput XIII. In præcipiētib⁹ & obediētib⁹ ſignis pariter deceptos aſtrologos.

EX hoc genere illa etiā eſt obſeruatio germanæ uidelicet hebetudinis uel fallaciæ de præcipiētibus ſignis & obedientibus. Nā cū mathematici ſigna in qb⁹ ſol poſitus dies efficit noctibus longiores collata ſignis in qbus æqua ꝓportione lux tenebris uincitur προστατтοντα: hoc eſt præcipientia uocaſſent: & quæ ex aduerſo portendunt tenebras ſupra diem υπακουοντα: hoc eſt obediētia genethliaci nois argumēto moti decreuerūt cū ī cuius genitura ſignū pręcipiēs horoſcoparet fore illi ut īparet/q ſignū obediēs genituræ/ hr̄et horoſcopum/ q̄ſi illa præcipiētis obediētiſq̃ cognominatio mathematicis īſtituta/ iſtuc ptineret/ neq̃ in ea tātū mō dieꝝ & noctiū ſub illis ſignis accidens inæqualitas foret īdicata.

Ca. XIIII. Cōfutatio rōnū q̄s de planetaꝝ exaltatiōib⁹ qdā aſtrologi aſſignauere.

SEd & iſta de planetaꝝ altitudinibus uel exaltationibus opinio unde emanauerit/utq̃ pariter mathematica q̄dā occaſione huc præcipites ierint ad monuit me naturalis hiſtoriæ ſcriptor ille diligētiſſimus/cui oīs debet antiqtas: oīs poſteritas: q alterā a barbarie/ta morte alterā uindicauit. Is igitur libro ſecundo ptractās illā qōnē/cur eadē ſydera alias altiora/alias īferiora uideantur poſt

Laus Plynii. li. ii. ca. xvi.

alia quædā ita ſubiicit. Altera ſublimitatū cauſa qm̄ a ſuo centro abſidas altiſſimas
habent in illis ſignis Saturnus Libræ parte uigeſima/Iuppiter Cancri decimaqnta
Mars Capricorni uigeſima octaua/Sol Arietis decimanona/Venus Piſciū uigeſi
maſexta/Mercurius Virginis decimaqnta/Luna Tauri quarta. hæc ille. Vnde fa-
cile qſq; colligat nō tardiſſimus aut ita olim fuiſſe aut putatū ſyderali ſcientię tunc
uacātibus poſita ſydera in ꝑtibus memoratis altiſſime a centro ſuaꝝ abſidum ſūmo
ueri. q̄re & gradus illi ſiue partes altitudines planetaꝝ dicebanť. Vnde data occa-
ſio genethliacis/ut ſeruato altitudinis noīe/q̄ſi tū nō loci foret altitudo/ſed naturæ
& ꝓtātis abuterenť. Neq; enim alias dicūt aſtrologi exaltari planetas q̄ in his ꝑti-
bus ubi ex uetere aſtronomia putatos altiſſime a ſuis centris diſtare eos oſ̄dimus:
q̄q̄ illud lectorē ſcire oporteret in uulgatis codicibus Plynii mendā inueniri: & uer
ba quæ deinceps ponunť ꝑmutatis numeris inoleuiſſe quādo nota denarii debita
Error in Veneri ad Solē eſt tranſlata/ut in ſole uigeſimanona pars pro decimanona in Ve-
Materno nere decimaſexta pro uigeſima ſexta ꝑperā legatur. nam & uitium in Materno/ubi
Porphy- Venerē legimus in uigeſimaſeptima parte Piſciū exaltari. Scribendū enim eſt ſex-
rius. ta atq; uigeſima ex Porphyrio. Illud quoq; nonnihil uariat ꝙ Lunę quartā partem
Tauri aſtrologia uetus aſſignat ſecuta ætas tertiā ſiue opinionis eſt diuerſitas: ſiue
culpa librarioꝝ in iſta numeroꝝ notatione ſæpiſſime allucinantiū/ſimiliter in Sa-
turno nō prima atq; uigeſima/ſed uigeſima legi oportet auctore eodē Porphyrio.
Neq; uero iā dubito bonis mentibus palā factū/quomodo in aſtrologiā diuinatri-
cem planetaꝝ exaltationes irrepſerint: Sed cum ad poſteros dogma perueniſſet &
theoricæ ſydeꝝ diſciplinæ mutatione ratio illa dogmatis eēt antiquata. Poſteritas
alias ſibi rōnes cogitauit q̄bus putaret opinionē prioribus illis eſſe ꝑſuaſam/& alii
q̄dē alias/ut in mēdacio plurimū contigit ueꝝ leues & deridiculas. Ptolo. in Arie-
Rō Ptol. te inq̄t/Sol exaltať: qm̄ ad eū cū ꝑuenit: incipit eius uis magis apparere. Veꝝ (qđ
Cōfutatō de domibus ſupra loquētes diximus) id nō efficit ſigni q̄litas & natura/ſed ſitus. nō
q̄a ꝑagrat Arietē/ideo fortior eſſe incipit: ſed qm̄ ꝓpinquare incipit nobis. q̄re non
ſi tuis teporē hortis infundit ueniēs ad id ſignū ſperādū ut ad regnum etiā euehať
qm̄ in ſua ſit poſitus altitudīe: in q̄ aliis utiq; regionibus deiiceret̄ a q̄bus diſtať ma
gis in Ariete & ꝓximare magis ſub Libra illū contingit. Sed uideamus de reliq̄s ēt
planetis Lunæ ſublimitas Taurus: qm̄ ſi cū ſole iungať in Ariete appebit uis eius
primū in Tauro. O efficaciſſimā rōnē q̄ſi ſi Soli in Tauro cōgrediať non idē cū Ge
minis ſit euētuꝝ: & ſi in Geminis coeat apud Cancrū: & ſi ī Cācro/idem ſub Leone
atq; ita de reliq̄s oībus: ut demirari liceat Ptolomæū quē nō puduerit iſta cōſcribe
Cōfutatō re. Veꝝ aliæ ſunt ēt rōnes/qm̄ Luna ꝓxīa Soli eſt & trigonum Lunæ laterinū. Sed
nō ꝓximā Solis Lunā putat Ptolomæus: nec debem⁹ ex trigono cōiectare ſublimi
tatē/nec ex domo/uel trigonū uel altitudinē: uel ex aliquo eoꝝ terminos uel deca-
nū: qm̄ ꝑmixta ſunt hæc ita ut cuilibet ſua in re ꝓpria auctoritas debeatur. Præte-
rea ſi trigoni mouet argumentū/cur nō potius in Geminis Mercurius exaltabiť q̄
in Virgine? ubi & illud quadrabit ut ſit ꝓximus exaltationi Solis a quo parum ab
Aboaſar eſſe ſolet. Id qđ in iſtaꝝ quoq; exaltationū rōne ſeruare conať Aboaſar. Sed conue
nit inq̄t Ptolomæus Virgo Mercurio: qm̄ ſiccus eſt & ſub Virgine ſiccitas autūna
De Mar lis appet. Veꝝ diximus iā de ſignoꝝ natura nō ꝓficiſci iſtā q̄ttuor tēpoꝝ mutatio
tis exalta nē: q̄re poſitus Sol in Virgine faciet aliis regionibus/qđ apud non facit poſitus in
tione. Tauro. Præterea ſi hoc obſeruabať cur non in Cācro regnare Mars ſtatuebať ſub

quo.ſ.

quo.ſ.æſtuat mũdus/ſicut ſub Virgĩe iã areſcit. Eſt aũt Mars planeta feruẽtiſſimus
quẽ tñ in Capricorno uolunt exaltari/ſub quo frigore/gelu/glacieq; diſtringimur.
Veꝝ ad Meridiẽ inquiũt uergit Capricornus:eſt aũt ps meridiana calidior.Hoc ẽ
qđ uobis obiectamus aſtrologi iſtã.ſ.leuitatẽ & incõſtãtiã rõnũ uraꝝ(Si tñ rõnes
iſtæ dicẽdæ ſunt)uã de ſigno eodẽ ꝑ cõmodo ꝑq; arbitrio uro nunc q̃ſi de calido/
nũc q̃ſi de frigido diſſeritis.& mox idẽ nec calidũ iam nec frigidũ/ſed hũidũ potius
uel ſiccũ appellabitis in ptitione ſignoꝝ.Capricornũ terrenum facitis/q̃re ſiccũ:ad De Iouis
Martẽ cũ trãſfert/inter feruẽtia cõputat:& cum Saturni domiciliũ dicit ſyderis.ſ. ſublimi-
gelidiſſimi niues & pluuiæ ſub eo fieri memorant.Q đ ſi Capricornus q̃ſi calidũ ſi tate.
gnũ Marti cõdonat/debet ſimili rõne Cancer frigidiſſimus numerari:q̃re Iouẽ ꝑ-
fecto regẽ nõ hẽbit/uiuifico ut dicũt calore præpotẽtẽ. Veꝝ præſto ẽ latebra ĩ quã Ptole.
ſe cõdãt. Nã ſuſcitat inqt Ptolemæus Iupiter uentos aquilonares:quare ſignum ad
aquilonẽ poſitũ illi cõuenit.At cõfugere primũ aſtrologi alii huc nõ pñt:q negant
huiuſmodi uentos a Ioue ſuſcitari. Præterea nec Ptolemæus excuſat:q ſimili rõne
in occidẽtẽ debuit mittere Martẽ nõ in meridiẽ cũ occiduos uẽtos non auſtrales a
Marte putet excitari.Mitto Geminos & Leonẽ ad boreã inclinare/cur non igr po-
tius Leo exaltatio Iouis? Nõ conuenit inqt Auẽrodã/calor Leonis Ioui/imo uero
magis q̃ frigiditas Cancri.Adde q Leo trigonũ Iouis ſignum diurnũ & maſculum
Iuppiter item maſculus & diurnus.Cancer inter fœminea nocturna aquatica deſi
gnat/quæ a Iouis natura cũcta amouẽt.Cõuenit igr oĩo magis illi Leo q̃ Cãcer.
De Venere & Saturno nihil minus delirant ut ſit Libra Saturni ſublimitas:qm̃ So De exal-
li cõtrarius eſt Saturnus: Venus in Piſcibus exaltet qm̃ humida eſt/& ſub Piſcibus tatiõe Ve
ueris hũiditas incipit. At.n.ſæpe iã diximus nõ ſignoꝝ naturã cõſeq tpoꝝ iſtas q̃li- neris &
tates:ſed accedẽtis Solis & recedẽtis põnẽ.De Saturno ut ſolẽt pro commodo lo- Saturni.
quũt.nã hic qdẽ oppoſitũ Soli faciũt alibi σομουρετων:hoc eſt eiuſdẽ conditionis
eſſe prædicãt:q̃re ab utroq; ſignificari patrẽ:utrũq; eſſe orientalẽ.Sed uterq; maſcu
lus:uterq; diurnus.Sed nimis ꝑfecto multa dicturi ſi alia hmõi particulatim cũcta
ꝑſequimur:qbus alii parũ cõfiſi nouã excogitauerũt rõnẽ utiq; breuiorẽ ſed oĩno
inefficacẽ eſſe enĩ triquetra uel exagona domicilioꝝ exaltatiões planetis præterq̃
in Mercurio.Q uod ſi quæras cur in Luna Venere Marteq; exagona/triquetra in
aliis maluerint.Rñdẽt trigonũ diurnis potentioribuſq; planetis magis conuenire:
nocturnis aũt qui ex hæreſi Lunæ ſunt q Arabes aiz uocãt: Διατοασθενεστηο
ακτινοσ:hoc eſt de radii imbecillitate & exagonũ. Verum fallunt ĩ Marte qñ non Repro-
qm̃ imbecillus ideo nocturnis ãnumerat:ſed potius ut uigor & efficacia radii Mar batio.
tialis nocturno frigore retardetur:nec ex hæreſi Lunæ dici põt qui ſit maſculus pla
neta:qq; utraq; q̃litate a Luna diſcordent:& contraria oĩno atq; Luna rõne noctur-
nus exiſtimet:nã illa qdem ob naturæ ſimilitudinem:Mars ob diſſimilitudinẽ/Lu-
nari & Cancro aduerſus in Capricorno ſicut oppoſitus Tauro in Scorpione.Sed
ꝓcedat iſta coniectura illud rñdeãt:cur dextra potius triquetra q̃ ſiniſtra? cur ſini-
ſtra potius q̃ dextra? imo cur in Ioue qdem ſiniſtrũ? in Saturno & Sole dextrũ? &
cũ habeãt domos duas planetæ:cur ab altera potius q̃ altera trigonũ eſt acceptũ?
ut cũ in Sagittario & Piſcibus Iuppiter hoſpitet:cur potius in Cancro q̃ in Leone
debeat exaltari? præſertim cũ plus hẽat cũ Sagittario affinitatem/ut aſtrologi di
cũt/plus itẽ(qđ antea dicebamus)& plus lõge q̃ Cãcer illi Leo cõueniat.Poſtre-
mo ut hmõi oẽs cõiecturas fictas a poſteris itelligas/nec oĩno fuiſſe qbus primi in

ſtitutores huius dogmatis iecerint fūdamētū:hinc cognoſcas q̄ rōnē nō reddūt cur non tali in ſigno/ſed in tali ipſius ſigni parte planeta dicat̄ exaltari:cuius cām ſupra
Aboaſar ex uetere aſtrologia demōſtrauimus:Quapp Aboaſar difficile hoc inuenire fuiſſe dicit uniuerſitati aſtrologoꝝ:& ipſe ne oīno nihil loqueret̄ multa anxius ſup hac re nimis peruerſa/& fabuloſa ſubtilirate diſtorſit.Quare liquet indubie occaſione quā diximus ueteris diſciplinæ putātis ī his gradibus a ſuis cētris diſtare maxīe planetas receptū hoc dogma a genethliacis d̄ altitudinibus planetaꝝ: quaꝝ q̄ uana ſit obſeruatio nemo iā no intelligit:nō ſolū q̄ ad naturā poteſtatēq; tranſtulerūt quæ fuerit loci ſituſq; cognominatio.Sed qm̄ in ea re uetus aſtronomia forte fallebatur nimis īter primordia fallax & paꝝ explorata:& ut uera illi tunc decreuiſſent ratio
Apogea poſteritati illa nō cōgruit pmutatis abſidibus & quæ apogea dicūt̄ ſydeꝝ errātiū.

Capur XV Rationes aſtrologorum de trigonis & trigonocratoribus:atq; obiter de ſignorum ſexu confutantur.

NEq; uero putemus aſtrologos occaſione tm̄mō accepta delirare oculatiores q̄ ut deuiare ſine duce non poſſint.Præuaricant̄ ſæpiſſime ubi nullus eſt obuaricator.Nā de iſtis q̄dē exaltationibus mathematicis fere debent quod inſaniūt:q̄q̄ ſibiipſis magis/ne qua eos iniuria/defraudemus.At quæ trigona uocāt uulgo triplicitates/ipſi pepererunt neq; eos hoc loco q̄q̄ matheſis iuuit:quæ qm̄ res inde depēdet: q̄ ſigna quædā ignea faciūt:quædā terrea:quædā aerea:quædā aquea:reddere prius ſup his rōnē eos cogemus:& qūo hoc q̄dē hui⁹ planetę tri
Nō poſſe elementarias q̄litates ſignis aſcribi. gonū:illud illius bene diſtiniāt examinabimus..Dicite igit̄ uiri ſapientiſſimi interpreteſq; cæleſtiū qua rōne elementoꝝ iſtas qualitates in cælo ſignis diſtribuiſtis? Auenrodan magnus in ueſtra diſciplina ſignoꝝ naturā uel ad Solem refert uel ad ſtellas:ad Solem ut talis ſigni naturę dicat̄/q̄le opus eſt Solis id ſignū permeantis: quo pacto mobilia ſigna æquinoctia uel ſolſtitia:reliq̄ fixa uel communia dicunt̄: Ad ſtellas ſi hoſpitantiū inibi ſtellaꝝ uirtutes ſigno attribuunt̄.Neutrā rōnē uideo q̄drate ueſtræ partitioni:nā ſi Solis opa ſequamur/igneus erit Cācer/non Aq̄rius: ſicut aqueus Sagittarius magis q̄ igneus:non igneus Aries ſed aereus/Taurus humore atq; calore potius abundabit q̄ frigore & ſiccitate:atq; cōditio ſignorum fere omniū comutabit̄:quæ nec erūt ppetua (q̄d̄ uos uultis) Si refert̄ ad ſtellas identidem ſuis ſedibus migrātes:an Alchindi rō potior exiſtimātis cū ī Zodiaco q̄ttuor ſint ſigna principalia/duo æquinoctialia/duo ſolſtitialia his q̄ttuor primas elementoꝝ quattuor qualitates aſſignati/igneā Arieti/aqueā Cancro/aereā Libræ/terreā
Cōtra rationē Alchindin Capricorno.Tum q̄a trigona radiatio locis cōgruētibus incidit.ideo ſigna cuilibet ſigno utrinq; triāgula/naturā ſimilē iure ſtatuuntur ſortita.Sed neq; iſta rōcinatio quadrat:qm̄ in referēdis ad ſigna q̄ttuor ꝓprietatibus elemētoꝝ/duplex potuit ei⁹ ordinis eſſe rō/altera pro cognatiōe ſigni & elemēti:altera pro ſitu ipſoꝝ elementorū:ut primū primo tribueret̄:ſecūdū ſecūdo:atq; ita deinceps.Si primum obſeruarūt ut calida calidis:frigida frigidis rñderent:ignē ut dixi Cancro dare debuerunt:
Ratio Alchindi. aerē Arieti.Si alterā aerē Cācro:q ſecūdus eſt ab igne.Sed oppoſita inq̄t Alchindus/calor frigiditas/danda igitur ſigno tpis ſecundi/hoc eſt Cācro/imo/ideo Libræ
Cōfutatō quæ opponit̄ Arieti:q̄ ſi præponendā aquā aeri dicāt/qm̄ ſit efficacior iam ſeipſa natura faciēt ſapiētiores.Præterea ſi agēs qualitas qualis frigiditas/non qualis humiditas patiēs Cācro cōuenit qūo ab eis iter fœminea ſigna nocturnaq; deputat̄? nō potius inter diurna & maſcula? quod obſeruāt & in planetis/nō aliunde magis

rōnabiliter

rõnabiliter ſexũ in cælestibus agnoſcentes q̃ penes agẽtes patiẽteſq; q̃litates: ꝓpterea q; Iouẽ Solẽ & Martẽ in q̃bus calor Saturnũ in quo frigus excellat mares appellauerunt: Lunã & Venerẽ fœminas q̃m hũidæ ſint. Sic igit̃ aq̃ & ignis mares ẽt ab Aegyptiis dicebant̃ ob cãm memoratam: aeratq; aq̃ fœminæ: ita quæ aquea ſigna ſtatuerũt/ debuerũt aſtrologi maſculis annumerare/ nõ fœminis: qd̃ ĩ oibus tñ pariter fecerũt: Cãcro. ſ. Piſcibus/ Scorpiõe: aerea cõtra maſcula decreuerũt/ cũ ſit tñ hũiditas aeris q̃litas ꝓpria: Pugnat igr̃ in his ſecum aſtrologia: & ſeipſam euertit ut ubiq; tñ delirans. Namq; ut a ꝓpoſita re nõ tñ ab re digrediamur/ quæ leuiſſima iſta nugamenta? diſcernere ſexũ in cælestibus/ tali præſertim coniectura qua moti ſex ſigna maſculina/ ſex fœminina ſtatuerunt/ ut primum marẽ/ ſequens fœminam: atq; ita p uires ſemp alteꝝ uiꝝ alterã fœminã. Nã ſi erat hoc faciẽdũ debuerat pro natura ſignoꝝ fieri: nõ ꝑ fatali & uana iſtiuſmodi conſequentia/ primi. ſ. & ſecundi/ atq; ita deinceps: qd̃ quã hẽat rõnẽ audi ex Ptolemæo. Nox inq̃t diẽ ſeq̃t/ & fœminæ hęrent uiris: debet igit̃ ſigno maſculino fœmineũ ꝓximũ ſtatui. Contra quam rõnẽ nõ ẽ utiq; diſputãdũ ſed ridendũ/ niſi illud forte ſeriũ eſt ut uideamus prior ne die nox/ an nocte dies/ ut fortaſſe nocturna ſigna debuerit anteponi: q̃a potius dies noctẽ ſequat̃ q̃ nox diẽ. Scriptũ eſt enĩ factũ eſt ueſpe & mane dies unus q̃pp Hebræi tpoꝝ initia a nocte ſtatuerũt ueꝝ occupatiores q̃ ut nugari liceat multis uerbis. Q nãq̃ apud ipſum etiã Ptolemæũ multũ hẽat momenti ſexuũ iſta diuerſitas/ apud quẽ refert non paꝝ in maſculis/ an in fœmineis ſignis planetæ inueniantur. Q uod ſi cõptũ expimẽtis dogma contendãt quæro q̃bus ſuis an ueteꝝ? Si ſuis canos nõ hñt/ ut tãta ſit auctoritas: ſi antiquoꝝ/ at ex antiquis magna pars aliter ſentiebat/ multi ordinẽ ab horoſcopo faciebãt ut eſſet exoriẽs ſignum ſemp maſculinũ atq; diurnũ: reliq̃ cõſequẽti ordine p uices diuiderent̃. Alii q̃ttuor q̃dẽ ſigna diurna fecerũt Arietẽ/ Cãcrũ/ Leonẽ/ & Sagittariũ: q̃ttuor nocturna/ Gemios/ Libram/ Capricornum/ & Aquarium. Q uattuor ꝓmiſcua/ Taurũ/ Virginẽ Piſces/ & Scorpionẽ q̃n receptã opinionẽ explodebat antiq̃tas. Vnde illud ex uetere aſtrologia.

Sunt quibus eſſe diurna placet quæ maſcula ſurgunt.
Fæminea in noctem latis gaudere tenebris.
Q ui non multa ſibi nullo monſtrante loquuntur.

Q uo in loco miꝝ q̃tũ delirat triuialis q̃dã iſtius poetæ interpres lõge itẽ illi rõnabilius (ſiq̃dẽ cũ rõne aliq̃ñ eſt inſaniendũ) qui oĩa pariter ignea atq; aquea diurna appellauerũt: reliqua ſex nocturna terrea. ſ. aerea. Itẽ ſi qd̃ placet Ptolemæo maſculũ & diurnum ſe conſequuntur/ erunt maſcula illa/ iſta fœminea. Sic ille cecinit:

Nãq; Sagittarii ſignum rapidiq; Leonis
Et ſua reſpiciens aurato uellere terga
Tum Piſces Cancer & Cancri Scorpion ictu
Aut uicina loco diuerſa aut partibus æquis
Omnia dicuntur: ſimili ſub ſorte diurna
Cætera nec numero conſortia nec uice ſedis
Interiecta locis totidem nocturna feruntur.

Fuerunt & qui aliter ſentirent quare ſubdit.

Q uin etiam ſex continuas dixere diurnas.
Caſtoris eſſe uices quæ ſunt a principe ſigno
Lanigeri ſex a libris nocturna uideri.

Non eſſe alia ſigna maſculina & alia fœminia.

Vide inſulſam Pto. rõnẽ

Legit̃ hic uerſus mẽdoſus uulgo ut pleraq; alia caſtigauit Politian⁹ cuius in libris emẽdãdis fides ꝓbata ſumma diligẽtia rara eruditio.

Deſināt igr̄ fidē allegare ueteꝝ obſeruationū a q̄bus tā diſſidēt ſæpe q̄ tota aſtrologia diſſidet a ueritate. Obiici aūt illud etiā poterit ſi maſculum ſignū principe loco ſtatuēdū iudicarūt futuꝝ in icerto quodnā primū & maſculū ſignū/quēadmodum & icertū. quodnā ſignū initiale ut ſupra declarauimus. Aliis. n. Cācer: aliis Capricornus pria uidebant̄: quoꝝ tn̄ utrūqꝫ fœmineū apud iſtos. Sed forte nec tā multis eludi fabulas oportuit: q̄q̄ opæpretiū obiter iſtā fabulā cōfutaſſe diſcernēdi cæleſtia ſigna ꝑ ſexus/quo nos ideo diuertimus: ut in Cācro pugnare illos ſe eū oñderemus: quē aqueū facerēt & fœmineū cū ſit tn̄ frigiditas inter agentes qualitates non paſſiuas. Q̄ď ſi prima partitio illis det̄ in ſignis tropicis & æquoctiis non ꝓcedet in aliis ſignis ratio diſtributiōis: circulo eni demōſtrāt ꝙ eſt flagitium in dialectica qn̄qdē cū hoc loco ꝓbāt trigona ſigna eiuſdē naturæ/aſſumūt argumentū: qm̄ trigona radiatio cōſentientiū inuicē eſt locoꝝ & rurſus ꝓbaturi trigonā radiationem

Ratio Abraam auenazrę. cōſentire aſſumūt ꝙ eiuſdē naturæ incidat locis. Sileat igitur iā Alchindus. Reliq̄ eſt ſnīa Abraā auenazræ ducentis rōnem iſtaꝝ q̄litatū a figuris imaginū & effigiatoꝝ inibi aīaliū ꝓprietatibus. ut Piſces/Cancrū/& Scorpionē/frigida uocentur: qꝫ aq̄tiliū noīa effigiēqꝫ repręſentent. Leonis ſignum calidū ob naturā Leonis: atqꝫ ita de reliq̄s. Sed iſta quoqꝫ rō aut nulla ſi nullæ imagines ut demonſtrauimus: aut falſa ſi aliquæ ſunt imagines/in q̄ cū ſignis imagines cōfundunt̄: quod ſupra ēt reprobauimus. Deniqꝫ cū figuræ loco uarient̄ erit iſta diſtinctio ſignoꝝ tēporaria: nō q̄ď aſtrologi oēs uolūt & ipſe ēt auenazra/imobilis & ꝑpetua: neqꝫ Aries igneū ſignū erit nr̄a tēpeſtate. qn̄ totū imago fere Piſciū occupauit in qntā & uigeſimā eius ꝑtē Arietis imagine iā delata.

Trigono cratores quos do minos uo cant tri plicitatū nihil eſſe. Q̄ď ſi nulla ſunt trigona nulli ſunt & trigonocratores: hoc eſt dn̄i ut dicūt triplicitatū. Q̄uāq̄ ēt ſi illi cōcedant̄: de his tamē/ut ſolēt/extra rōnē ēr deſiniūt. Neqꝫ enim denegabūt/ſi quo in ſigno planetæ alicui bene ſit/male eſſe in eo q̄ď per diametrū illa aduerſat̄: patet i domibus hoc planetarum: patet in exaltationibus. Q̄ď ſi eſt apud eos maxime cōfeſſum: qūo obliti dogmatis aſtrologici in oppoſitis trigonis tres planetas eoſdē regnare uoluerunt̄ in terreo. ſ. & in aqueo Martē Venerē & Lunā. Taurus opponit̄ Scorpioni: Virgo Piſcibus aduerſatur: e Cancri regiōe reſidet Capricornus: & tn̄ in Tauro/Virgine/& Capricorno qui dn̄ant̄: iidē in Cancro Piſcibus Scorpiōe trigonica oēs regnāt ꝑtāte. Nec ſi tn̄ aſtrologos roges cur deiiciat̄ Mars in Cancro aliter rn̄debūt q̄ qm̄ iidē exaltat̄ in Capricorno: & cur infeſtet̄ ille in Tauro: qm̄ domiciliū dicēt/habet in Scorpione. Pugnāt igit̄ hæc inuicē oīa & mutuo falſitatis ipſa ſe redarguūt.

Albuma. Alchabi. Adde quod i prima triangularitate Albumaſar Alchabitius oēſqꝫ Latini dn̄ari Saturnū cū Ioue Soleqꝫ decernunt: in q̄ tn̄ Saturnus exulat in Leone: deiicit̄ in Ariete: in Sagittario nihil ſuū agnoſcit. Veꝝ inquient diurnus quēadmodū Iuppiter & Sol: Veꝝ ēt frigidus cū uterqꝫ illoꝝ calidus hēat̄. & ſi cū agebat̄ de exaltationibus Saturno Libram aſſignabāt tm̄ ob eā cām ꝙ naturæ Solis opponeret̄. Cur regnū in Ariete̾ cur in dn̄o triplicitatis cōtra naturā ipſoꝝ ſignoꝝ Soli aſſociat̄: q̄ſi naturæ Solis congruētiſſimus: Plura ſūt hoc genus: ſed ꝑſeq̄ ſingula forte ſupuacuū certe moleſtū mihi & nauſeabūdū. Q̄ď ſi ad fidē hic ēt expimenti/rurſus ego ad diſcordiā hmōi experimentoꝝ/qn̄qdē Aegyptii duos tm̄ faciūt trigonocratores: ut ex monomeriis licet intelligere.

Albuma. Alchabi. Latini. Reliq̄ tres cōſtituūt q deinde inter ſe diſſidēt. nā in primo quidē triangulo dn̄ari Saturnū Albumaſar/Alchabitius/Latini uolunt: Ptolemæus Martem. Contra in ſecūdo Ptolemæus Saturnū: Arabes & Latini fere oēs Martē in quarto

 dn̄o eū facit

dño eum facit Ptolemæus.ſ.Martẽ/ſuppares duos quaſiqꝫ ſecundarios dños/noctẽ
Lunam/Venerẽ interdiu.Alii Martẽ cũ Venere æquãt in principatu:nec Martem
impare niſi noctu uolunt:Venerẽ interdiu/tum Lunæ ſcda noctu dieqꝫ:auctoritas
apud eos:recẽtiores/Arabũ opĩonẽ & Latinoꝝ expimẽtis aiũt cõfirmari/Auẽro-
dan ipſe(ne commemorẽ Gręcos)oẽs effectus aſtipulari ſnię affirmat Ptolemęi.
Mitto plurima in qbus ſup iiſdẽ triãgulis digladiant:qm̃ ſupra actũ eſt de illis:pa-
tet aũt hinc magnas ẽt cõiũctiones diſſolui q̃tenus pẽdẽt a migratiõe trigonica ne
cõmemorẽ alia dogmata aſtrologoꝝ ab his maxĩe trigõis fidẽ origineqꝫ ducentia.

Ptole.
Recẽtiores Auẽrodan.

Caput XVI De faciebus:terminis:dodecathemoriis Babyloniorum:nouenis monomiriis q̃ parum conſtent teſtimonio etiam ipſius Ptolemæi.

RElíquũ facies fineſqꝫ cõfutare ut de oĩ ſit dictũ cũ ſignis affinitate plane-
taꝝ.Nã iã domos euertimus:exaltatões deiecim⁹ trigona obliterauimus:
nullũ tũ negociũ in his cõfutãdis/nã facies nullæ/ẽt apud Ptolemæũ:ſic
ẽt Græcis quoqꝫ q & decani. Sed & decani qdẽ ſignoꝝ:facies autẽ planetaꝝ.Has
igr̃ facies Ptolemæus aſpnat indignas ratus de qbus hẽret mẽtionẽ & qbus unq̃ in
apotheleſmatis uteret:q̃s cũ nullis aſtruere illi poſſint rõibus/poſſent forte prætẽ
dere expiẽtia:niſi illos cõcordia hoc quoqꝫ loco dſereret.Alias.n.Indi/alias Baby-
lonii quos Arabes imitant:alias Mr̃nus planetaꝝ facies eſſe uolũt.Primus Tauri
decanus apud Babylonios faciẽ gerit Mercurii:Veneris apud Indos:Iouis apud
Maternũ:Secũdus his qdẽ Lunę:aliis:Mercurii:aliis Martis:Primus Geminorum
Chaldæis Iouis:Indis Mercurii:Mr̃no Martis:quos ne pſequar oẽs particulatim
Babylonii methodũ iſtã ſunt ſecuti:ut primũ qdẽ decanũ pricipia.ſ.Arietis Marti
darẽt:qm̃ ea domus eſt Martis:tñ pro ordine ſphęraꝝ ſequẽtes ſequẽtibus planetis
primã decuriam cuiuſlibet ſigni prĩfamilias/hoc eſt dño domus reliq̃s duas dñis ſi-
gnoꝝ eius triãguli.Materni cõmẽtũ penitus arbitrariũ ueterẽ tm̃ traditionẽ prętẽ
dit:q̃ cum aliq̃s pẽſitat illud ẽt cognoſcat:non ueris obſeruationibus aut fide expi
mẽtoꝝ hæc illos dogmata decreuiſſe:Sed infirmis hmõi leuibuſqꝫ coniecturis fidẽ
expientiæ:de qbus deqꝫ ipſis ẽt expimẽtis latiſſime inferius poſtea diſputabimus.
Sicuti aũt Aegyptii decanos excogitarũt in tres ptes ſignũ diuidentes:ita Babylo
nii dodecathemoria ſignũ in ptes duodecim diſſecãtes hoc utentes illi dodecathe-
morio:nõ eo qđ Maternus illis aſcribit:auctores Mallius & Porphyrius meminit
ẽt Ptolemæus ſed irridẽs.atqꝫ iſta dodecathemoria uocari τοπους: hoc eſt loca.
Albumaſar itẽ & Auenazra & Hiſpalẽſis huius tm̃ dodecathemorii meminerunt:
nõ eius quẽ Maternus & Alchabitius & Heliodorus tradũt:de quo nos poſtea ſuo
loco dicemus.Saxoniẽſis in cõmẽtariis ĩ Alchabitiũ noĩs affinitate decept⁹ utrũqꝫ
cõfundit:Indi ſua quoqꝫ ipſi figmẽta cõminiſcentes in nouem ptes ſignũ quodlibet
diuiſerũt.ſtatuentes primã partem eſſe dñi ſigni:qđ ex eo trigono mobile fuerit:ut
prima quidem nona pars Arietis Martis:ſit:nam Aries mobile ſignum:prima uero
Leonis rurſus Martis:qa ſignũ ex ignea triãgularitate mobile Aries eſt.Sequentes
aũt ptes ponunt de ſerie ſequentium ſignoꝝ:ut ſi primus ſit Martis cuius Aries do-
mus eſt.ſecũda ſit Veneris:tertia ſit Mercurii:q, illa Taurũ:hic Geminos domum
hẽat.Aegyptii rurſus in ſingulas ptes ſingula numerauerũt:quas uocauerunt mo-
nomirias:aſſignauerũtqꝫ illas planetis per ordinem trigonoꝝ:ita.ſ.ut cuiuſlibet ſi-
gni pars prima eſſet monomiria planetæq dñs ſit trigoni illius:nocturnus quidem
ſi geneſi ſit nocturna:diurnus ſi diurna:ſecũda pars dñi ſecũdi eiuſdem trigoni:ter-

Apud Ptol.multæ ſũt facies.
Variæ facies uarioꝝ.
Primus Tauri decanus.
Secũdus.
Primus Geminoꝝ
De dodecathemoriis Babylonioꝝ.
Porphy.
Albuma.
Auena.
Hiſpalẽ.
Error Saxoniẽſis.
De monomiriis Aegyptioꝝ.
Cõfutatõ omnium iſtoꝝ per uerba

tia dñi trigoni ſigni ſequentis atq; ita deinceps:ita tñ ut idem planeta uno decurſu
bis monomiriã non ſortitetur:quas oẽs anatomias & diſſectiones non aliis q̃ ipſius
Ptol. Ptolem.uerbis cõfutabo:qui omnia iſta οφυσσικον αλλα κεολοξον λογον ha-
Q uare bere dixit:hoc ẽ nõ habere phyſicam ullam rationẽ:ſed uanã oſtentationẽ:nec po/
Aboaſat terat rectius ſuper his definire.nam quãto iſta prius habẽt temeritatis & maiore li
magnus cẽtia confinguntᷣ:tanto rudibus & impitis mirabiliora maioraq; uidentᷣ.Nec aliud
in aſtrolo fuit in cã cur Aboaſar magnus in aſtrologia hitus ſit uir alioqn neſcius mathemati
gia. cæ:q̃ ꝙ illi nihil paꝝ rõnabile uiſum:ſed coaceruauit oĩum ſimul fabulamẽta:nihil
reiiciẽs nec aſpnatus:q̃re plura q̃ alii uidetᷣ ſecreta ꝓdidiſſe:q̃a fabulas.ſ.plures cõ/
memorauit.Reliquũ ẽ de finib⁹ quos nõ aliter q̃dẽ breuiter cõfutabo/q̃ ex diſcor/
dia ipſoꝝ adhuc de finibus inter ſe litigantiũ.alios.n.Ptolemæ⁹ præſcribit:alios Ae
gyptii:alios Babylonii:alios Indi:alios neſcio q̃ aſtrolog⁹ cui⁹ meminit Albuma.
Albuma. ex cuius ſnĩa in magno ĩtroductorio ꝓmit mira iuniores Aegyptiis adhærẽt/Græ
ci Ptolemæũ ſequũtᷣ:& cũ eis Auẽrodã:alii ſuos quoq; habẽt ſectatores:Q uarᷣ nõ
ſolũ ſigna ipſa nulla:ſed iſtæ quoq; ſi ſigna aliq̃d eẽnt planetaꝝ cũ ſignis affinitates:
ut hic q̃dẽ domus:alibi regnũ:alibi fines habeãt:friuolæ/fabuloſæ/pugnãtes/cõmẽ
titiæ ſũt:neq; ſolũ latini diſſentiũt ſup his:ſed ĩ ipſaꝝ inuicẽ collatõe.nam uulgo pri
mas partes dant domui:ſcdas exaltationi:tertias finibus:q̃rtas triplicitati:q̃ntas fa
Ptole ciei:Ptolemæus primo loco domũ:ſecũdo triplicitatẽ ut placet Haly:tertio exalta
Haly tionem:q̃rto terminũ locat:faciẽ ꝑtermittit.Chaldæi domos non habẽt:Aegyptii
monomirias oĩb⁹ addũt/nouenas Indi:Babylonii dodecathemoria:triplicitatẽ cũ
Maternus domibus non ponunt/Maternus plus tribuit altitudini q̃ finibus:plus finibus itẽ q̃
domibus.Gaudẽt.n.inquit ſtellæ principe in loco in altitudine ſua poſitæ:Secun/
do loco in finibus ſuis:Tertio in domibus ſuis.Vaniſſima igitᷣ dogmata aſtrologo/
rum quæ nec rõnibus firmãt nec expimẽtis:q̃n in illis nugantᷣ:in iſtis nõ cõcordãt.

Caput XVII De gradibus fœmineis/lucidis/tenebroſis & aliis id genus q̃ eos cõtempſerit Ptolemæus:neq; in eis cõueniãt alii aſtrologi.

COnfutauim⁹ eas diuiſiões ſignorum q̃s referũt ad planetas:ut hic q̃dẽ exal
tetᷣ Mars alibi Sol.Hæc ſit huius facies/altera alterius:hæc huius mono/
miria:illa illius.Similiter trigona:fines:nouenas:dodechathemoria:nũc
ea forẽt tractãda quæ de gradibus ipſis abſolute tradiderũt:ut hi q̃dẽ lucentes:alii
tenebroſi:alii fortunates:alii ut dicũt puteales:alii ualitudinarii:quos uocant alze
mena:alii maſculi:alii fœminei:Sed ſupra ſatisfactũ eſt magna ex parte:nunc illud
addiderimus:Oĩa hæc quoq; contẽpſiſſe Ptolemæũ cuius interpres Auẽrodan/tñ
illis uidetᷣ cõcedere:ut hæc obſeruẽt ſi ueritatem expimẽtis ĩ his eẽ deprehẽderint.
Sed quæ fides erit expimẽti? cũ de gradibus maſculis & fœmineis ſex ferantᷣ opio/
Firmicus nes.Aliter.n.eos leges apud Firmicum deſcriptos:aliter apud Albumaſarem:aliter
Albuma. apud Auẽrodã:Aliter in Alchabitio:Variat Abraã in pleriſq;:tũ ab oĩbus his peni
Auẽrodã tus diſcordãt q̃ duodecimã cuiuſq; ſigni ptẽ nũc maſculã faciũt:nũc fœminam uici/
Alchabi. bus alternis:primas partes ex ſigni genere ſtatuẽtes.Mitto q̃ gradus duodecim ex
Abraam triginta ĩ ſexu ſigni ponũt/ſequẽtes totidẽ in oppoſito tũ reliquos ſex æq̃ portione
pariter partiuntᷣ.De lucidis & tenebroſis/& obſcuris alia opio primũ apud ueteres
ex poſitione ſtellaꝝ:q̃m eã ptẽ lucidã uocabãt in qua erat ſtella/ꝑpetuũq; id credi/
derũt:q̃m putabãt ſtellas nõ moueri:quare errabãt ſi Hypparco/Ptolemæo/& reli
quis aſſentimur poſteri dogmatis origĩe nõ pſpecta:q̃q̃ ſtellas moueri cõtẽdũt:eol
dẽ tũ gradus

dē tū gradus lucētes:eoſdē tenebroſos quos priſci determinātin qua re quāta nata apud eos cōfuſio:q̄taq; pueritas re℞ & dictionum/ſupius explicatū eſt:ut nihil poſ ſet eſſe minus q̄ uera ſup his apud eos expiētia. Erratum idē ab eis in gradibus quos augētes fortunā dicunt:ibi quoq; declarauimus: quos & aliter magna ex pte apud Alchabitium: aliter apud Albumaſarē:aliter apud Auenazrā inuenies annotatos. Eadē diuerſitas in putealibus:quos nullus ueter℞ poſuit:nec pōt nō mētiri Aboaſar Aegyptio℞ ſe ſeq̄ ſnīam dicēs/qñ illos enarrat:quādoq; dem ex illis plurimos quos Aboaſar puteos facit Epheſtion Thebanus totius Aegyptiæ aſtrologiæ pitus iter lucentes gradus enumerat:ut Arietis ſextū gradū: & Tauri quintū: & trigeſimum Gemino℞:& uigeſimūſecundum Cācri:& in aliis ſignis alios multos:qd q; doriēſis quidā aſtrologus qui ſe uocauit pſcrutatorē de iſtis graduū ꝓprietatibus aliter oīno ſentit q̄ omnes ueteres:nec pro ſuo dogmate aliud q̄ expiētiæ fidē allegat:q;.ſ. ueterum dictis euenta nō rñdeant:Rñdeant ſuis:uana igit̃ infidelis/inconſtans iſta quoq; obſeruatio graduū diuerſo℞/non ſolū a nobis ſed a Ptolemæo quoq; dānata. Mendacium. Aboaſa. Epheſtiō Tebanus

Cap. XVIII. Partes unde ortæ & q̄tū i eis dimetiendis ſecū pugnēt aſtrologi.

IAm ptes q̄bus utunt̃ in oī pdictione nō ne me℞ figmētū res uana: dogma uoluntarium:numera inqunt gradus inter hūc planetā & illū interceptos: & cū totidē ab horoſcopo gradus pcenſueris ubi numerus deſinet/ps erit ibi rei cuiuſpiā ſignificatrix/nō aliter obſeruāda q̄ planetæ/q̄ ſtellæ: quo pcepto qd fingi pōt delirius:̃ nō ſolū q; uirtus in cælo naturalis ubi nulla ſtella ubi nec lumen/ nec alia q̄litas naturalis:ſicuti nulla utiq; i eo gradu ad quē numerus ille terminat̃. Ve℞ qm̄ iſta dinumeratio ad libidinē quoq; fingit̃/nec ullā habere pōt phyſicā rōnē. Aboaſar nugaciſſimus reddere cām uoluit hmōi ptiū: qd' antiquo℞ fecerat nullus:Sed ita tñ aliqd dixit/ut in ſumma loquacitate nihil loquat̃.;Nā uerbo℞ eius ſūma tādē hæc eſt:cū fuerint planetę duo ſignificātes eādē rē diſtātia'q̄ eſt iter eos habere uim quoq; ſignificādi.ſed illā ab horoſcopo dimetiendā:qm̄ q̄ uētura ſunt bona mala ue ſciant̃ cognitio loco ad quē re℞ ſuarum ſignificator ꝑuenit ab horoſcopo:quare grā exēpli cū Sol atq; Saturnus ſydera ſint parentū/ interuallū quo inuicē dirimunt̃ ab aſcendente numerandū/ & in gradu q̄ fuerit numerus eius futurā ſignificationē ſup parētes/ut in quo Solis Saturniq; poteſtas in quēdā modū q̄ſi copulet̃.hæc eſt ſubtilitas Aboaſaris i qua ſupponit̃ qd' negat̃/quodq; in primis a nobis itridet̃/cē.ſ.illi diſtātiæ talē uim ut ſimilis interualli finis ducti ab aſcēdēte uim aliquā habeat efficiēdi.hoc quā habeat rōnē redder̃ debuit/qd cū minime faciat nō eſt illa opinionis rō ſed narratio:q̄ nō ſolū ut uidimus eſt inefficax:qm̄ de quo quærit̃ nihil ꝓbat:ſed eſt falſa repugnans principiis aſtrologorū: qñ ptiū auctores(ut mox diximus)primas partes fecerunt ipſo℞ planetarū nō rerū & euentorū: ſed ſu ita a poſteris poſtea id excogitatū. In ptibus aūt planetarū Aboalaris rō quē habeat locū dicētis partes accipi ab interuallo duorū planetarū eandē rē ſignificātiū pſertim q; nullius planetæ præterq̄ Solis & Lunæ p ſe diſtātia accipit̃ apud Hermetē: qui auctor prius harū partiū fuit in eo libro cui nomē fecit πανάρετον.ſed a planeta cuius pars quærit̃ & parte alterius luminariū. Capit enim Venereā partē a pte Solis & Veneris:ubi deceptos Aboaſarē & Alchabitium primo libro notauimus. Mercurii a parte Lunæ q̄ fortunæ dicit̃ ipſoq; Mercurio ubi illi quoq; aberrauerūt Martis a Marte parteq; fortunæ;Iouis a parte Solis & Ioue: Solis & Lunæ abinuicē/ut eſt oībus manifeſtum: Nec alias res ſignificari uult per partes:q̄ quæ quiſq; Coſutatō Ratio Aboaſa. Hermes primus auctor ptiū Aboaſar Alchabi.

planeta cuius eſſe dr̄ pars ſignificat. Adde ꝙ teꝝ partes nō accipiunt̄ a planetis eas
res apud aſtrologos ſignificātibus. Q m̄ q̄dē Mars fratres ſignificat apud oēs: & tñ
ꝑs fratrū a Ioue atq; Saturno: nūq̄ aūt accipit̄ a Marte. Et ueteres oēs ptē coniugiī
corrogant a Saturno cui planetæ cū nuptiis nullū cōiugiū eſſe uoluetūt. Cōmētū
igit̄ illius Aboaſaris nō mō leue & nugatoriū ſupponentis id. ſ. de quo diſputat̄: Sed
ab opſone auctoꝝ iſtius dogmatis de quo diſputat̄ alienum. Q uos aliud mouit q̄
q̄d iſte nugator poſt tot ſęcula ſomniauit. Fuit enim erroris huius occaſio pría talis.
Viſum antiq̄orib' oriētē gradū/ hoc ē horoſcopū Soli rn̄dere: q̄re cū Luna ꝓpemo
dū Soli ſupra exiſtiet̄/ alteꝝ eē horoſcopū uoluerūt Lūæ proportōe rn̄dēs/ nec alio
loco potius ſtatuēdū iudicarūt q̄ q̄ tm̄ diſtaret ab oriēte q̄rū Sol in q̄libet genitura
diſtaret a Luna eū locum κληρουτυχησ. i. ſortē fortunæ uocauerunt ob eā q̄ paulo
poſt cām cōmemorabimus. Docet hoc ipſe Ptolemæus apoteleſmatū libro tertio
cōmonefaciens quoq; illud omnē antiq̄tatē cōueniſſe/ ut ab horoſcopo rm̄ pars for

Vñ nomē ſortis & fortunæ

tunæ diſtaret/ q̄tū a Sole Luna: nec uariare ſnīam coꝝ q in nocturnis genituris a Lu
na potius cōputāt ī Solē: qm̄ iidē ab aſcendēte ad antecedētia ſigna ſe cōuertūt: q̄re
deſinūt eo loco quo & illi q a Sole ad Lunā ſupputātes ꝑ ſignoꝝ cōſequētia nūerāt
eām nois ſuſpicor talē nā cū duos q̄ſi horoſcopos feciſſent alteꝝ Solis/ alteꝝ Lunæ
illi q̄dē: hoc ē uero atq; ſolari: corpis atq; aī ſortē tribuerūt: iſti uero Lunari & aduēti
tio ſortē fortunaꝝ: hoc ē reꝝ eaꝝ q̄ extra nos ſunt: ut a primo noſipſi: a ſecūdo q nr̄a
ſunt fatū ſortirent̄: q̄re Lunaris horoſcopus ſors fortunæ nūcupatus neq; ex alia re
magiſq̄ ex ipſa/ de fortunis iudicat Ptolemæus. Nā uulgo ſortes iſtæ ptes dicunt̄: lo

Hic Taxatur Hermes ægyptius ī lib. quē πάναρετον. inſcripſit

ea uero apud Maternū. Hoc cū receptū iā foret Hermes q̄dā Aegyptius paꝝ ſpe-
ctata prioris iſtituti rōne purauit a pari exēplo oīum planetaꝝ ſortes faciēdas atq;
ita Saturni & reliquorū ſortes cōſtituit ī libro cui titulus πανάρετος: uocauitq; par
tē Solis αγαθον δαιμονα: hoc eſt bonum deū ſiue dæmonē/ iouis νικην. i. uictoriam
Mercurii ανανκην. i. neceſſiratem Veneris: ερωτα. i. amorē Martis τολμαν. i. auda
ciā Saturni: νεμεσιν. i. nemeſin/ in q̄bus ordināđis hāc methodū obſeruauit/ ut unā
q̄q; ptē accipet a diſtātia ipſius planetæ cuius eſt ps ad ptē aut Solis aut Lunæ: So-
lis q̄dē ī uenete & Ioue/ Lunę in cæteris & ubi Solis ptē foret utēdū ab eo cōputus
fieret in diurna genitura: in nocturna uero a planeta ad ptē: cōtra fieret ubi fortunę
utit̄ ptē: ſed & oīum duci numeꝝ ab horoſcopo iuſſit: q̄a id factū uidit ab antiq̄s in

Paulus alexandrinus addidit q̄ttuor partes.

fortunæ pte: cuius exēplo reliq̄s cogitauit: parū aīaduertēs eā(q̄liſcūq; ſit cōiectu
rā) q̄ mori ueteres Lunæ ſortē ſtatuerūt nō cōuenire in reliq̄s planetis: q̄bus cū So
le nō ea uel paritas uel cognatio: ut illi aliq̄d uice horoſcopi rn̄dere ſit neceſſe quē-
admodū Soli oriens correſpondet: ueꝝ utinā iſtis finibus hæc ſe fingendi licētia cō
tinuaſſet. Nā Paulus alexādrinus Hermete quē diximus aliquot ſæculis Iunior ad

Innumerus numerus pṫium chaldæos ptibus nō uſos. Porphy.

didit ptibus planetaꝝ ptes q̄ttuor nō iā ſydeꝝ/ ſed teꝝ parētū. ſ. filioꝝ fratrū/ & cō
iugii: q̄d ſuētū occaſio fuit p̄terea ita delirādi: ut ínumeꝝ numeꝝ effingētes fere q̄ſ
q̄liaꝝ ptē in cælo deſignarēt: Nā & ciceꝝ & fabatū/ & lētis/ & ordei/ & ceparum &
mille rerum hmōi ptes apđ Arabes oēs & latinos legis auctores Chaldæos nullis
uſos ptibus nō tā moueor ut credā qm̄ inuētū fuit Aegyptioꝝ q̄ qm̄ porphyrius ī
ſtitutiōes ſcribēs Apoteleſmaticas ex Chaldæorū ſnīa/ ptiū nuſq̄ meminit: Ptolemę
us p̄ter fortunę ptē reliq̄s oēs abominat̄: q̄q̄ rectius ēt illā cōtēpſiſſet cū horoſcopū
Lunæ & q̄cq̄d ī eo cōminiſcūt̄. uanū & arbitrariū ſit. Sed ur̄ erratū illi ueniabiliter
cū ad ea reſpicit̄ in quæ de unius ptis exēplo/ aſtrologoꝝ licētia futili temeritate/ ꝓ
lapſa eſt.

lapſa eſt. Q ui cur diſtātias ſeruēt planetaꝝ duoꝝ/curqꝫ illā numerēt ab horoſcopo eā iā patetqm̄.ſ.ita factū in fortunæ pte reperunr/in quo ſcim̄ id a ueteribus: qa q̄ſi horoſcopus quærebat̃/q̄re in ea diſtātia fuit collocāda ad oriētē/ī q̄ Sol a Luna mouebat̃/poſtea originē dogmatis neſciētes ſuas ibidē q̄les narrat Aboaſar fabulas cōfixerunt. Q ui ſi potius expimentis q̄ rōne motos ſe dicāt rńdebo ꝙ hactenus ſemp ſeci nō eē expimētis auctoritatē/ſup q̄bus eq̄li hoīes auctoritate nō cōcordāt. Euenit aūt & hoc in ptibus utī oī dogmate aſtrologoꝝ. Et primū ipſam fortunæ ptē aliꝰ fere ſp alio loco ſtatuit. Q m̄ Ptolemæus ſeu diurna fuerit genitura/ſeu nocturna cōputādā a ſole ad Lunā pcipit;alii a nocturna gēitura cōputādū a Luna ad Solē affirmāt ptē Veneris. Heliodorus & Mr̄nus a pte dęmonis ad Venerē interdiu nocte cōtra Alchabitius ſequēs Aboaſarē a pte fortunæ ad ptē dæmonis ī nocte. Interdiu a dæmone ad fortunā. Abēzagel a Venere in fortunā/ & die & nocte piter accipit. Parentū ptē Arabes in diurna a Sole in Saturnū:in nocturna natiuitate a Saturno in Solē accipiunt/Heliodorus ſi Saturnus radiis occultetur ſi nox fuerit aut dies a Marte pgit ad Iouē. Partē fratrū Mr̄nus nocte a Ioue in Saturnū. Græci nocte ſed interdiu a Saturno in Iouem. De cōiugio diſſonant miꝝ ī modū: Nā ſi mariti Sorrē ingras Alchabitius ſemp a Sole numerat in Venerē Heliodorus ī Venerē q̄dē ſed a Saturno. Maternus ex antiquoꝝ ſnīa iubet ut interdiu quidem a Saturno eamus ad Venerē nocte uero a Venere incohemus/ſe uero q̄d alii quoqꝫ præcipiūt multis in genituris pbaſſe teſtat̃/ut in diurna nocturnaqꝫ genitura a Sole ad Lunā ſemper cōputet̃. Q d ſi fœminæ geniturā pſcrutemur/Iubet Maternus interdiu a Marte in Venerē cōputari nocte a Venere ad Martē. Alii ſemp a Venere in Saturnum:quā Abēzagel Vellii: Alchabitius Hermetis ait eē ſnīam. Abēzagel pbat ut a Luna in Martē ſemp accipiat̃. Alii ſemp a ſole in Martē ſic ī reliq̄s diſſidēt/ ſed tediū oia pſequi. Partē pegrinationis Arabes a dn̄o nonæ in minutias primas ipſius græci a Sole in Martē. Partē hæreditatū illi q̄dē a Saturno in Lunā:hi uero a Saturno in Venerē. Seruoꝝ illi a Mercurio in Lunā:hi a Marte in Lunā. Partē mr̄is antiq̄ oēs a Saturno in Lunā cōputant:numeꝝ deinde ab horoſcopo pcenſentes: ut in oībus facere ueteres cōſueuerūt. Arabes eā a Luna quærūt in minutiā primā octauæ domus: ſupaddūtqꝫ tot gradus quot Saturnus ex ſigno in quo eſt perambulauerit:& quārācūqꝫ cōputus fecerit ſummā tātā ab initio ſigni ī quo ē Saturnus p ſequētia deinde ſigna. Sed nō tā ocioſi/ut oēs eoꝝ fabulas memoremus: illud certe cōſtare cuilibet poteſt non nitī fidelibus expimētis: quæ ſibi q̄ſqꝫ p arbitrio dogmata confinxit.

Aboaſar Ad expimēta aſtrologos non poſſe cōſugerē ob auctorū diſſidentiam

Sētentia Heliodo. & Mr̄ni.

Snīa Alchabitii & Aboa.

Alia Abēzagelis.

Sentētia Arabum.

Alia Heliodorus.

Caput XIX. Dodecathemoriorum ſententia exploditur & auctores eoꝝ Aegyptii cum ſuis quoqꝫ climatericis annis reiiciuntur.

PAr inſania Dodecathemorioꝝ pariqꝫ rōne q̄ ptes exibilāda/nō aūt Dodecathemorion illud intelligo: cuius ſupra meminimus: q̄d eſt ſigni cuiuſlibet ps.xii. Sed q̄d tradit̃ a Materno Græciſqꝫ ſcriptoribus in hunc modū. cuiuſcūqꝫ inquiūt ſtellæ uolueris Dodecathemorion quærere ptē eius duodecies cōputa: ſiue illa ſigni in quo eſt planeta pars decima ſiue quinta/ ſeu quouis alio numero fuerit: tā q̄tas ſumma cōputationis cōfecerit diuides eas ſingulis ſignis triginta diſpartiēs. Sed a ſigni primordio ſumes initiū in quo ſtella eſt cuius Dodecathemoriō q̄ris: & ī quocūqꝫ ſigno poſtremus uenerit nūerus ipſe tibi partē Dodecathemorii oñdit. Exēplū huius pone Solē ī Arietis pte q̄nta & Minutiis.v. ſi q̄nqꝫ duodecies moltiplicaueris erūt ptes ſexagita minutiæ unā faciēt ptē atqꝫ ita erunt par/

Quid Dodecathemoriō de quo hic agitur

Exēplum.

Cōfutatio Paulus alexādrinus quía falſa hæc dprēdit aliam excogitauit cōputationem. Cōtra ægyptios.

tes ſexagītaunæ. Dabis Arieti ī quo Solē eē diximus/trigīta: Tauro trigīta dodeca
themoriō ī prima geminoꝝ iuenieť. hoc iuēto qd uanū magis aut futile pōt excogi
tari? cū p nūeros iſtos nulla tñ uis Planetę: nulla q̄litas eā ī ptē trāſmittať. Q d ſi ob
ſeruatū dr̄ euētis tā reſpōdere/obiiciā Paulū alexandrinū auctorē grauiſſimū apud
ægyptios/quoꝝ illud potiſſimū fuit inētū/q talē obſernationē deprēdi falſam atte
ſtať qa nouā ipſe methodū ītroduxit cōtra ueteꝝ oīum opīonē ut nō duodecies p
tēs ille multiplicarētur/ſed terdecies. ſ. illi cōputatio antiqua nō ſuccedebat/utpote
falſa & cōmenticia. Et qm̄ aliqñ terdecies multiplicādo eueniebat ei qd quærebat/
more aſtrologoꝝ ex uno ſucceſſu dogma iſtituit. Hęc ſunt illa myſteria ęgyptioꝝ:
quorū ſnīas uelut oracula ſupſtitioſum uulgus adorat quoꝝ doctrina ne dū hēt ali
qd diuinitatis. ſed ridicula etiā ſemidoctis. Nā ſi q̄ foret aſtrologia nihil minus ægy
ptii q̄ aſtrologoꝝ nomē mererēť/q & reꝝ quæ ſunt in cælo ueraꝝ & naturaliū/hoc
eſt ſydeꝝ & ſtellaꝝ motus ignorabāt/ut īfra dicemus: & in p̄dicēdo plus iſtis falla
ciosis ſomniis utebāť/q̄ ſtellis & plāetis. Scribit Heliodotus Mercuriū trimegiſtū:
q ptes Planetaꝝ prius iuenit uiā apuiſſe: uñ p ſolas illas ptes nullla alia re ſpectata
pnūciari poſſit de oībus pariter monomeriis & dodecathemoriis miꝝ quātū in oī

Pro. aſtrologoꝝ prudētiſſimus

prædictione tribuebāt: unde eos oblique notās Ptolemæus prudētiſſimus aſtrolo
goꝝ ait ſua ſe dogmata traditurū υνΔιακληρον καιαριστων αναιτιο λογητων
q̄ ſint oīa μεριττοσυνθετων πολλων φλυαρημενα και ανυποστατον εχονται λο
γον: hoc eſt nō p partes & numeros ineſſicaces & cauſæ rationem nō habētes: quæ
ſuperflue multi nulla ad pſuadendū rōne fabulantur: cū autē numeros dicit: & quæ
reprēdimus dodecathemoria notat: & qui climatericos āños faciūt ex numeroꝝ ſo
la obſeruatione: ut eneadicos & hebdomaticos. unde multis moleſta ſenibus ſupſti
tio ſuper anno ſexageſimotertio: qm̄ peius angui tygrideq̄ formidant. ſed peccat
in his uulgus errore ueniabili/qui philoſophi eſſe uolunt quis excuſauerit.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI SEPTIMI INCIPIVNT.

Caput primū. Q uid hactenus diſputatū: & quid in hoc libro diſputandum.

Cōtinuatio huius libri cū p̄cedētibus

HActenus nulla eē aſtrologia demr̄abať ablata ſydeꝝ effi
ciētia qd ex pĥia: ex ſydeꝝ dignitate: cōditiōe reꝝ īferio
rū: & fide expiētiæ rōnabilr̄ dici a nobis oñdebamus. Tū
ſi illa efficiāt qd opināť aſtrologi: q̄re hęc tñ aliter faciāt q̄
ſit ab illis excogitatū/ pbauimus nullā de iſta efficiētia &
cōſequenter de futuris rebus cognitionē illis eē poſſibilē.
Núc illd nobis agēdū ut ſi fieri cęlitus hæc cōceda mus: &
qūo ab illis ē cōfectū hoc ē ab hora primordiali ſortiri res
oēs fata ſua de cælo: qd tñ cuiuſq̄ rei ſit fatū ſciri ab eis nō
poſſe declaremus. Eſt āt hoc illis primū neceſſariū ſi aſſe
qui debēt ut quæ ſit cuiq̄ hora fatalis certiſſime hēant exploratū: qd nec ſciri poſſe
aut ſcitū certe ab eis nō eē pñtis libri diſputatiōe docebimus. Et qm̄ rerū uariaꝝ pri
cipia uaria ſtatuunť: de pricipio hoīs primū diſputabimus: & illud eē ī ambiguo de
clarantes: & oīno qualeunq̄ ſit/illud certe non eſſe quod ab aſtrologis exiſtimatur.

Caput II. Ambiguā eē horā fatalē ſi q̄ eēt in oībus rebus q nō momēto ſed tē
pore abſoluunť & in hoībus maxime: in qbus genitura paꝝ roboris habere uideť.

Eſt āt in

Quæſtio circa uitiũ rei

Fatũ ſorti ri rẽ cũ fie ri incipit

EST aũt in decernẽdo pricipio cuiuſcũq; rei q̃ nõ momẽto ſed tpe cõſumať qõ ĩextricabilis/an ſit fatale illi tp̃s quo primũ opifex facere illã aggrediť quãcũq; demũ cãm efficiẽtẽ ſortiať. An potius cũ abſoluiť:an cũ nõ tota qdẽ ſimul exigiť ſed p ptes ſint ptiũ diuerſarũ fata quoq; diuerſa.q cq d.n.dixerimus ſuã hẽt rõnẽ q̃ cõfirmeť. Nã ſi fœliciter manus opifex admouerit qũo eẽ põt opus ĩfœlix qđ fœliciter opifex opať? cũ ea ſit demũ & opãtis & opatõis fœlicitas ſi opa & bñ & ex uoto opãtis eueĩat. Tũ ſi fatũ efficiẽter nõ ſignãter tm̃ ẽ a ſydaribus/qñ potius fatũ accipe res ſuũ debet:q̃ cũ ſydera illũ ĩtercedẽtibꝫ aliis cãis efficiũť? Videť igř factũ ex ea hora pẽdere q̃ rẽ facere primũ opifex eius aggrediť. Cõtrà fatũ quo pacto accipiet res priuſq̃ ſiť aut qũo eẽ diceť a nobis cũ primũ incipit fieri ut aliqñ ſit? Deniq; ex ſpẽ & q̃ momẽto aduenit ultio cõſtituẽte forma res illud eſt qđ eſt. Q đ igiť illi potius fatale momẽtũ q̃ quo eẽ primũ ĩcipit qđ ẽ/& ſeorſũ a cã a q̃ fiebat/ſua cõſtare põt natura & firmitare? nõ igiť de hora q̃ fieri/ſed q̃ eẽ incipiunt res fata rerũ rõnabiliter auſpicabimur. Rurſus ſi aliæ alio tpe ptes abſoluenť: cur nõ q̃q; decretũ ſuæ fortũæ de ſuo tpe adipiſceť? maxĩe cũ expiẽtia cõprobeť/aliter uariis eiuſdẽ rei ptibus euenire:nã & ĩ corpe eiuſdẽ hoĩs alia interdũ mẽbra recte ſe hẽbũt:alia male:& aliq̃ ps eiuſdẽ urbis ruinis & ĩcẽdiis erit obnoxia:cum nihil eiuſmodi reliqs ptibus accidat:cur nõ igiť rõnabilius unũqđq; moueri & gubernari a ppria cõſtellatiõe:q̃ de pterito quodã pricipio & fortaſſis abolito trahere res ſeqntes fati cõditionẽ. Et hæc qdẽ ĩ uniuerſum de rebus oĩbus dicta ſint:nũc particulariter eadẽ in hoĩe examinemus:de cuius fatali primordio (ſi aliqd ẽ hmõi) multa & ĩextricabilis neceſſario ãbiguitas naſciť. Quid enim potius ſtatuemus cũ tã multa

Quæ hora fatalis hoĩs dici mereať uaria princi pia hoĩs.

eius pricipia/eaq; oĩa digna principatu cõſpiciãť? an q̃ ĩter oĩa primũ tpe ẽ pũctũ illđ fatale tpis arbitramur quo uir fœmĩę primũ cõgrediť:an nõ illud qdẽ. ſed cũ ſemen de mare accreſcit in uterũ? an potius hæc qdẽ q̃ſi pludia/ & neceſſario añcedẽtia. Primũ uero humanæ formationis initiũ ſtatuemus cũ adoriť uis ipſa ſeminalis puriſſimã ptẽ excremẽti muliebris eãq; cõſtituit/hoc ẽ cogit in fœtũ:quẽadmodũ a coagulo lac uniť & cõdẽſať? An neq; hoĩs adhuc initiũ ſed cũ ĩ cõceptu ptes corpis oẽs ptãte inſunt? an cũ mẽbranulis iã ſiue ſecũdis circũ obduciť? an hoĩem exordiri natura ĩcipit qñ cor primũ actu ſeceriť/cuius uirtute qđ gigniť iã q̃ſi filius a patre emãcipatus a ſeipſo incipit gubernari/ut naturæ interpres Ariſto. docuit. Huic

Ariſt. naturæ interpres.

enim pricipio uis magna auctoritaſq; debeť:cũ & cor primũ ſit qđ formať:& ĩ cæteris ptibus diſtinguẽdis cũ motus oĩum: tũ incremẽtũ a corde diſtribuiť:ut (ſi nobis eſt cũ aſtrologis fabulandũ) quẽadmodũ cordi inſita uirtus: totũ deinde reliqs coagẽtibus explicat hoĩem:ita hauſta prima in corde ſolaris uirtus totã deinde explicet fati ptãtem. An potius hinc qdẽ cordis & uitæ fatum pricipale:ſed mẽbri cuiuſlibet diſpoſitio ex hora potiſſimũ qua diſponiť/priuati ſubit ſuiq; fati cõditionẽ. Cõſiderãtibus enĩ recteq; oĩa pẽſitãtibus illud ualde apparet rõnabile:ut ſi gr̃a uerbi luminaria ut dicũt oculis pſunt/ex luminarium diſpoſitione cũ oculi diſponunť eorꝫ potius habitus mixtioq; depẽdeat/q̃ uel ex ea quæ pridẽ cũ ſemẽ ĩpleuit uterũ anteceſſit/uel poſt ſecutura ẽ cũ pridẽ oculis abſolutis/ extra uterũ mr̃is ĩfans ẽ pditurus/id qđ de reliqs mẽbris pari rõne dictũ intelligať. Q đ ſi poſthabitis oĩbus his quæ diximus:aliud auctoritate efficaciaq; præſtantius initiũ inueſtigeť: qđ nã rõnabilius proferemus q̃ quo anima fœtui participatur qm̃ tũc eẽ incipit homo: & ſubſtantiæ integrã rõnẽ cõſecutus/tunc ex materia ſua formaq; cõſiſtit? Et ſi fatũ ex

Nouus modus principii ex pluribus mixtis

hora ꝓficiſcit̃/qua res primitus eſt/nulla utiq; potius fatalis hora hoīs exiſtimabitur. A qua ſi tñ opinione recedendũ eſt/illud magnã habebit probabilitatẽ/ut quæ corporis ſunt ad ſeminale principiũ referant̃/quæ aīæ ad ipſam aīationẽ: quæ ſunt externa atq; fortunæ ad id forte momẽtũ/ quo hũc cãpũ in quo ludit fortuna clauſtra uteri egreſſus hõ primũ ĩgredit̃. Deniq; ex hac tã uaria atq; nodoſa de humano pricipio ambiguitate extricabũt ipſi ſe forte q ſunt diuini pħia quæ tm̃ rõnibus nitit̃ explicare ſe recte nullo mõ põt: quæ ſi ẽ tñ aliqd affirmatura nihil minus affirmabit q̃ q; aſtrologi decreuerũt uti ex hora natiuitatis naſcẽtis hoīs fata dependeãt in quã opinionẽ nec rõne aſtrologi ſunt adducti. Sed qa hoc principiũ aſſeq magis poſſe uidebant̃: ideo primas illi ptes cõceſſerũt. Quare & poſt geniturã dare aliqd ſolẽt cõceptiõi: qm̃ ſperẽt de ea nõnihil ĩterdũ etiã poſſe cognoſci. Reliq̃ quæ ſunt potiſſima certe principia/p̃ſertim cum animat̃ fœtus ex aſſe reiecerũt. quare.ſ. illis ex aſſe hoc ẽ penitus ſunt ignota: nec ſi inde pẽdere hoīum fata cõceſſerint: poterũt ſibi diuinandi de fato aliqd arrogare. Verum ut reliqua prætermittamus genituram cõceptui & fœtus animationi qua ratione præponant̃ quãdoquidẽ ſi primas in fato cõſtituẽdo partes initio illi demus: quod maxime tẽpore primum eſt/nõ eſt prius principium principio ſeminali ex quo oīa alia proficiſcũtur: ſi nõ tã primũ ipeq̃ efficacia dignitateq; præponitur/tẽpus animandi fœtus oībus erit præponẽdũ: genitura & poſterior oībus & efficaciæ aut nihil aut paꝝ habet quæ nec hoīem incohat/nec facit/nec abſoluit: ſed incohatum & iam abſolutum ipſa ſolum oſtendit.

Caput III. Ptolemæum plus conceptui q̃ genituræ tribuiſſe/ cui neq; aliquid tribuendum eſſe Ptolemæi ratio conuincit.

Ptolemæ. plus dediſſe conceptui q̃ genituræ.

QVod ſi uerba ipſius Ptolemæi grauiter pẽſitẽt̃ uidebimꝰ eũ ui rõnis adductũ/plus dare cõceptui q̃ genituræ: q̃q̃ ut faueat ꝓfeſſioni de efficacia genituræ multa aſtruere ſit conatus: uerba ipſius in tertio apotelẽſmatũ ſunt hmõi cũ pricipiũ tpale hoīs aliqđ ſtatuat̃ natura qdẽ illđ erit pricipiũ cũ ſemẽ utero genitali admittit̃: potẽtia ãt & ſcđm accidẽs cũ hora partus iſans egredit̃ q igit̃ horã admiſſi ſeminis caſu uel obſeruatione deprehẽderint illã ſeq potius eos decet in ꝓprietatibus corpis aīæq; dignoſcẽdis: efficiẽtibus eo tpe ſtellarũ configurationibus cõſideratis. Cũ.n. ſemel a principio ſemẽ ex ãbiẽtis aeris affectione certa q̃litate diſponit̃: licet p cõſeqũẽtis cõformatiõis tpa uariet̃: qm̃ tã ꝓpriã cognatãq; tãtũ materiã naturaliter ſibi aſciſcit cũ actũ fuerit magis etiam primæ ſuæ q̃litatis diſpoſitioni aſſimilabitur. Hæc ibi Pto. ad uerbum. ubi mihi uidet̃ q̃ expreſſiſſime & aſſeuerate nulla interiecta dubitationis particula ꝓnũciare primum & naturale & efficaciſſimum hoīs principiũ/eẽ ſemĩs admiſſionẽ: atq; huic potiſſime in hærẽdum cũ agnoſcitur ĩ prænoſcẽdis hoīm uiciſſitudinibus tam quæ ad corporis/ q̃ quæ ad animã attinẽt. quod ubi etiam aſſeruit tũc quæ uidebantur obiici poſſe de ſeminis ꝑmutatiõe accurate anxieq; diſſoluit. Veꝝ qm̃ ſciebat artẽ piclitari ſi aliũde ꝓnunciari de hoīs fato pnegaret/adiecit his quæ diximus in hũc modũ. q aũt horã ignorãt principii ſeminalis quæ plerũq; ignorat̃ illos neceſſariũ eẽ ſeq principium natiuitatis. Pẽſemus aũt hæc & priuſq̃ alia ſubiũgamus: in qbus ſolũ utẽdũ ait hora genituræ cũ hora cõceptus ignoratur/ & de hora qdẽ conceptus dixit: q; adhærere illi cõuenit. ita enim Græce ſcribitur προσήκει de hora natiuitatis non conuenire dixit: ſed ἀναγκαῖον: hoc eſt neceſſariũ/eſſe/ quaſi neſcientibus horã hominis conceptꝰ: & tamen uolentibus de eius fato diuinare ad natiuitatẽ neceſſario eſt cõfugiendũ ut lucc

ἀναγκαῖον

dũ ut luce clarius appareat nõ uolẽtẽ ſed coactũ neceſſitate in hãc ſniam deſcẽdere Ptol. ut hora geniturę q̃ſi ſecũda (ut dicit) poſt naufragiũ tabula utat: & hactenus qdẽ ꝓ rõne locutus mox ne deſerat ꝓfeſſionẽ conat q̃tũ põt hoc quoq; de genitura pricipiũ ualidũ demõſtrare: q̃re de eo ita ſubdit. & hoc ẽt ẽ maximũ principiũ atq; hoc ſolo a ptio deficiẽs ꝙ ex cõceptu ea ẽt pñt ꝑcognoſci quæ añ ptũ eueniũt. Por ro ſiq̃s hoc qdẽ principiũ dicat illud ãt κατaρσην.i. poſt principium erit qdẽ illud ab hoc tpe ſecundũ: ſed fortaſſe erit ptãte pfectius: fere.n. iure hæc humani ſeminis generatio nõ negabit illud aũt hoĩs/cũ multa tunc accipiat infans quæ prius non hẽbat cũ erat in utero: & ea naturæ hoĩs ꝓpria: q̃uis itẽ qd hora ptus nõ circũdat ni hil uideat conferre ut q naſcit talis aut talis ſit/facit tñ ut ſubcognatã circũdãtis cõ figurationẽ ꝓdeat in lucẽ: qm̃ natura poſtq̃ eũ pfecit tm̃ ad exeũdũ ĩpetũ dat/cũ di ſpõ eſt ſimilis figuræ illi quæ a pricipio fœtũ formauit: qa rõnabile & haꝝ quoq; re rũ ſignificationẽ hẽe diſpõnẽ ſtellaꝝ hora natiuitatis/nõ qa ſit effectrix illaꝝ: ſed qa ex neceſſitate ſecũdũ naturã ſimilis eſt illi ptãte quæ efficit. hæc Ptol. a nobis fideli ter recitata in q̃bus illud primũ eſt uidere oĩo eſſe falſum qd ait interpres Auẽrodã dubitãter loq Ptol. in prioribus uerbis ubi de efficacia cõceptus ediſſerit/aſſeuerã te in his poſtremis ubi hora natiuitatis ſignificãdi uim hẽe demõſtrat: cũ cõtra poti us ibi qdẽ oĩa affirmet/nihil excipiens/nihil dubitãs/hĩc nihil nõ adiecta dubitatio nis ꝑicula loquat/nũc fere/nũc fortaſſis interponens: & cũ deniq; totã ſuã diſputa tionẽ terminaturus nõ aliã habet rationẽ q̃ fati ſignificatricẽ horã geniturę defen datq̃ ut ſimilẽ eã principio ſeminali eſſe ſuadeat. Tantũ abeſt ut auctoritatẽ decer nẽdi q̃lis ſit futurus q naſcit neget eſſe in cõceptu/ut nõ plus ſup hac re cõcedat ge nituræ/q̃ ut cõceptui ſimilis & cõſentiẽs inueniat. nã illa qdẽ opinio apud aſtrolo gos inuulgata credita etiã ab interprete Ptolemæi: ut ſignificet ſolũ hora cõceptus quæ in utero matris fœtui accidũt/ de falſa intelligentia dictoꝝ Ptol. nata/facile in telligit/q nõ ea ſolũ ſignificari per cõceptũ dixit: ſed ẽt illa quæ genitura nõ poſſit. Præterea inqt hoc Ptol. cõceptus geniturae ꝙ per illũ etiã ea quæ ſunt añ partũ poſ ſunt præuideri. Q d ſi illa tm̃/nũq̃ erat etiã apponẽdũ nec ꝓpterea ꝑſtare primum principiũ ſecũdo exiſtimãdũ cũ lõge ſit maius ſpaciũ totius uitæ q̃ rudis adhuc na turæ informiſq; fœtus rudimenta gubernare. Q uapp ſi Ptol. in illis dubitanter hæ ſitanterq; ꝓlatis uerbis cõſidat ut ſit principii ſecundi uirtus/fortaſſe primo effica cior: & hoc fere ſeminis humani illud hoĩs potius ſit principiũ: nõ ſolũ a ratione ſed a ſeipſo plane diſſentit. A ſeipſo quoniã/ut dicebam/nõ potuit in principio naſcẽdi auctoritatẽ fati defẽdere/niſi excogitata cum principio ſeminali natiuitatis affini tate/& cũ poſtea de ſexu aliiſq; naſcentis cõditionibus præuidẽdis præcepta tradit: ẽt ex conceptu magis q̃ ex natiuitate ait præcognoſci. A rõne cũ ꝓpter multa quæ ſupra diximus: tũ q̃re ualde extra rõnẽ eſt/ ut cõceptũ principiũ ſeminis natiuitatẽ hoĩs dicamus/q̃ſiqdẽ cũ ſemẽ uteꝝ ĩpleuit/ nõ fieri ipſum ſed incipit aboleri cũ hoĩ fabricãdo natura manus admolit: q̃re illud ſicuti hoĩs generãdi/ita corrumpendi ſe minis eſt principiũ. ꝙ ſi principiũ hoĩs uoces natiuitatẽ: q̃re multa tunc primũ hẽt quæ in utero nõ habebat: at nõ illa ptinẽt ad ſubſtantiã quæ iã facta & abſoluta eſt: ſed ad geſtiones opeꝝ tm̃mõ nõnulloꝝ quæ nec hoĩs ꝓpria/a q̃bus ſi fatũ hoĩs au ſpicemur/multo poſt ortũ tpe/fatũ oriet: ut cũ.ſ. fati nõ iã infans incipiet: cum co gitare: deliberare: rõcinari: nã ſtatim qdẽ natus nihil habet hoĩs ꝓpriũ præter eiu latũ: nõ igit his tam.ſ. ſi fallis & friuolis/aſtrologorum prudentiſſimus Ptol. inſiſte

Verba Ptole. κατaρσησ

Error Auẽrodã

Taxatur opĩo uulgata.

ret:q̄q̄ ea ne oīno deſertor ꝓfeſſionis præuaricatorq; putaret̃ ꝓtulerit dubitanter. Neq; uero hæc ſolū q̄bus cōceptui genitura præponit̃:ſed quæ aliquā uim in fato decernēdo aſtruūt genituræ:minus hīc poſſunt firmitatis.ſumma.n.totius uirtutis

Cōfutatiō Haly.

ad cōſenſum refert̃ qui ſit inter natiuitatē atq; cōceptum:atqui nam iſte cōſenſus: quæ ſimilitudo: R̄ndet Haly Solē hora genituræ in ſigno ſemp̄ inueniri:quod aut ſeptimū aut nonū aut decimū ſit ab eo in quo fuit hora conceptus. Hæccine igitur illa ſimilitudo: O ridiculam uanitatē quaſi aliqđ tēpus alicui tēpori hac rōne non cōſentiat q̄re.ſ.Sol quocūq; tp̄e a ſigno in quo alias fuit aliquo ſemp̄ ſignoꝝ nume ro neceſſario diſtat.An probabilius qđ affert̃ de Luna: cuius locus cum naſcimur horoſcopus ſit cōceptionis:& qui tūc Lunæ locus horoſcopus ſit/ deinde natiuita tis:atqui hoc falſum cōſictumq; ab aſtrologis poſtea demonſtrabit̃. & Haly Auen rodan in tractatu præſentis quæſtionis exponens Ptole. ut ueꝝ interdū ita falſum interdū ait a ſe deprehenſum. Veꝝ age ſit ueꝝ nulla potius uia fictus ille conſenſus utriuſq; horæ euidētiuſq; coarguet̃:q̄m ſi ex regula illa aſtrologoꝝ cōceptus horā inueſtigaueris:& thema ad id tēpus tibi conſtitueris inuenies cæli ſtellarūq; diſpo ſitionē ab ea ſemp̄ eſſe diuerſam:aliarūq; reꝝ oīno ſignificatricē:quæ hora natiuita tis ſupputantibus apparebit.ſed qđ plura in nugis confutandis uerba prodigimus

Haly effi caciā fati dicit eſſe in hora cōceptus

Haly īſignis aſtrologus in lib.quē ſcripſit de electiōibus apte cōfitet̃ efficaciā fati decernendi eſſe in horā cōceptus.Sed q̄m hæc ignoret̃/iccirco ad horā natiuitatis aſtrologos confugiſſe.Et ipſi cū urgent̃ de ortu Geminoꝝ quoꝝ diſpar ſit fortuna ſolēt dicere interdū diuerſitatē cōceptuū illoꝝ fortunā uariare: cū tñ ſi hora conce ptus ea ſolū diſponit quę accidūt ītra uteꝝ illud potius ſequit̃ ut poſſit eoꝝ quoꝝ conceptus diſpar compar quidē eſſe fortuna: ſed natiuitas nullo modo eſſe poſſit.

Ca. IIII. Vniuerſalia fata q̄bus uiis aſtrologi ueſtigēt & q̄ paꝝ rōnalibus.

D Iximus de initio fati particularis q̄ ſit incertū:& q̄ falſa rōne ab aſtrologis cōſtitutū:reſtat dicere de uniuerſali unde.ſ. fata urbiū/gentiū/ regnorum & in uniuerſum mūdi ꝓnūcient̃/q̄ hoc quoq; (ſi aliqđ eē cōcedat) in am biguo tñ & incerto ſit.& a noſtris aſtrologis perperā definitū. Solēt autē

Triplex aſtrologo rū uia uni uerſalia p ſagiendi.

ad uniuerſales prædicēdas mutationes triplici fere uia ꝓcedere:aut ex magnis ſyde ꝝ ſupioꝝ uel luminariū eclypticis cōiunctionibus:aut ex cæli diſpōne cum pri mas Arietis minutias Sol ingredit̃:quod quaſi principium anni ſtatuerunt:aut ex principiis urbiū regnorū:gētiūq; peculiaribus: hoc ē ex hora qua urbs ædificata: uel regnū inſtitutum:uel lex genti data qua uiuit/quaq; gubernatur:quæ omnia q̄

Inſania aſtrologo rum & im pietas.

ſint friuola magna ex parte ſupra eſt oſtēſum:nō ſolū ubi tota depulſa eſt ſyderum efficiētia ſed ēt cū totā ꝓdicēdi ex magnis cōiūctiōibus rōnē infirmauimus:& ſiue ab illis/ſiue a defectibus luminariū/lōgo poſtq̄ accederūt tp̄e expectat̃ aliqđ nanū declarauimus:tū īpietatē inſaniāq; deteximus aſtrologoꝝ:& legē cæli fato & fato

Vrbis fa ta nō rōna biliter a ia ctu primi lapidis au ſpicari.

ſuæ legis gētes ſubiiciētiū:necnō q̄ ſit uanū/uel urbis ædificatæ uel accepti regni q̄ſi rei naturalis diē natalē decernere. Nūc & ſi oīum reꝝ fatū aliqđ eē cōcedamus ſumus oſtēſuri de fatali principio haꝝ reꝝ nihil certū aut poſſe deffiniri:ta ut hacte nus eē ab aſtrologis definitū.Primū qdē ī auſpicādo urbis fato a iactu lapidis qua rōne mouent̃:q̄nqđē iā ciuitatis potius q̄ urbis fata pſcrutant̃:illud momentū po tius obſeruādū quo urbs ædificata cœpta eſt habitari/& ſuis legibus regi & conti neri.De regis itē fortuna magna inter eos diſcordia cū alii putēt ex hora illam pen dere qua rex inſtituit̃ ſiue decernit̃. Alii cathedrā potius ſiue coronationē putant inſpicieda.

inſpiciendā.ſed hæc quaſi minutiora prætermittamus:cū ēt Haly fata gētiū urbiū
& regnoꝝ nō tā ab his ipſis quæ dicebamus/q̄ a principis magnaꝝ uniuerſaliumq;
cōſtellationū credat depēdere: de quibus cū illis collato pede mox diſputabimus.

Caput V. Aſtrologum non poſſe p̄dicere quanā orbis regione fatū aliqđ
euenturū ſit:quoniā incertū apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubiiceat.

Magna diſcordia inter aſtrologos de regis fortuna.

SI magnæ q̄s uocāt cōiunctiones: ſi defectus Solis & lunæ q̄tas aſtrologi
fabulanť cient mutationes illud nūc cōtēdo: uere tñ de illis ab aſtrologis
nihil poſſe prædici:neq; tñ illis cōiecturis quæ obiiei pñt horoſcopū ma-
gnæ coniūctionis īcertū/an ſit ꝓprius aut ipſius anni quo uertēte illa cōtigerit: arbi
trariæq; illos in defectu luminariū principium mediūq; obſeruare/ tpibus reliquis
inobſeruatis: tū ēt ſolius principii hita rōne: cōdonenť illis hæc omnia:nec ſup his
litē ullā faciamus alibi premere eos poſſumus efficacius:uñ oīmoda hmōi prædi-
ctionum incertitudo demonſtreť.ſunt.n.eaꝝ q̄ttuor capita: primū ut prædicať qđ
ſit futuꝝ.ſecūdū quo in genere reꝝ tertiū quonā tpe:q̄rtū apud q̄s gētes & in qbus
locis ac regionibus.Qđ ſi nulla fere reꝝ mutatio eſt nullus caſus uel ꝓſper uel ad
uerſus qui nō aliqua mundi parte apud aliquos populos accidār quocūq; tempo-
re ueniat/erit omnis hmōi uana futiliſq; prædictio/niſi poſtremū hoc habeant ex-
ploratum/quonā.ſ.loco quaq; pte terraꝝ admirabiles illę mutatiōes euēturæ ſint.
De hoc aūt ita definiūt ut ī regionibus illis expecteť quæ ſint ſigno ſubiectæ;apud
quod talis uel cōiunctio ſyderum uel luminarium defectus contigerit:nec ſolum
quæ ſigno penitus eodem ſed uel codē uel ſigno ſaltē eiuſdem triplicitatis: Hæc eſt
omnium aſtrologoꝝ ſuper hac re indubitata ſententia.Vnde illud colligitur/ nihil
poſſe de fato alicuius regiōis uere prædiuinari niſi prius cōſtiterit: cuinā ſigno/cui
planetæ regio illa ſubiiciatur,ſicut nec de hominis pōt fato prænunciari ſi tempus
genituræ fuerit ignotū.Quod ſi de ſub ſignis planetiſq; diuerſis terraꝝ diſtributio-
ne oīa apud aſtrologos ſint incerta patet euidentiſſime prædictiones eoꝝ de hmōi
rebus neceſſario fore q̄ incertiſſimas. Illud uero q Ptol. & Albumaſaris libros lege
rit accurate facile ītelliget:cū nullū ſit dogma in quo ſibi minus aſtrologia cōſenti
at.Ptol.in.lib.apotelεſmatū igneā triplicitatē præeſſe dicit ſeptētrioni:terreā meri
diei:aereā oriēti: aqueā occidenti: Qđ ſecutus eſt Iulius firmicus opiōnū ueterū
æmulator.Idē uero Ptol.ſecūdo lib.eiuſdē opis/uel aliter explicare/uel imutare nō
nihil/eā uidetur partitionem/igneā triangularonitatē/n tam ſeptētrioni q̄ his terris
præficiens/quæ ſitæ ſeptētrionem & occidentē:terream his quæ inter orientem &
meridiem:his uero quæ inter ortum & ſeptētrionem aeream aqueam īter occaſum
collocat & meridiem.A qbus oībus ea tm̄ diſtāt quæ Albumaſar ſcribit q̄tū diſtat
oriēs ab occidēte.is.n.ſexto lib.magni introductorii igneā triplicitatē nō ſeptētrio
ni/ ut Ptol.ſed oriēti uoluit dn̄ari:ipſi qdē ſeptētrioni: cui.ſ.igneā præficit Ptol.ipſe
aqueā dn̄ari cōtēdit:& quā oriēti Ptol.aereā ipſe cōtra præficit occidēti:Idē tenet
Paulus Alexandrinus in inſtitutionibus artis apotelεſmaticæ.Sed ipſe idē Albu.q̄
ſi ſui oblitus.lib.primo de magnis cōiunctionibus:tā diuerſa ab his ſcribit quæ ſcri
pſerat in ītroductorio q̄ illa erāt diuerſa a dogmate Ptol.Nā ibidē nō igneā ut Grę
ci cū Ptol.atq; Mſno:nō aqueā ut ipſe alibi.Arabeſq; ꝑmulti:ſed aereā præficit tri
plicitatē:& quā ibi ſeptētrioni aqueā dederat tū oppoſitæ aſcribit regioni hoc eſt
meridianæ:occidenti āt nec aqueā ut Ptol.nec ut ipſe alias aereā ſed terreā ait dn̄a
ri:qbus ſentētiis q dnā pōt eē pugnātius:q̄rū ſe arbitriū q̄ſnā facieť cum nec rō hic

Rōnes p̄termiſſæ.

Quattuor capita huiuſcemodi prædictionū.

Quo pacto ſecundū aſtrologos cognoſci poſſit in q̄ mūdi pte effectus aliqs ſit expectandus.

Diſcordia aſtro. de dn̄atu planetarū ac ſignorum ſup mūdi regiones:

Opinio Albu.

Alia opi. ipſius Albuma.

Henricus poſtremā Albumaſaris approbat ſentētiam

Alchabi. Abraam Zael. Saphar Meſſala

poſſit nec expiētia mōſtrare ueritatē. Henricus macliēſis poſtremā hanc Albu. opinionē ait eē uerīſſimā & expimentis q̄ plurimis cōprobatā. Cōtra Alchabi. & Zael iſraelita: & Abraā auenazra: & Saphar i iſagogicis & Meſſala/illā ꝓbāt quā ſcripſit in introductorio. Haly auērodā utraqꝫ reiecta Ptol. ſniam oībus anponit. Mitto q̄ ipſi ſup his ueteres iter ſe diſſentirent/ Aegyptii ab Hypparco: ab Hypparco Ptol. id aliq̄bus exēplis declarabo. Arieti. n. Aegyptii antiquā Babylonē/& Arabiā Aegypto cōterminā. Ptol. Britaniā: Gallatiā Germāiā: Haſtarniā & Paleſtinā ſubiecit Hypparcus & antiquiſſimi aſtrologorū exactiore qdē rōne: aliis. n. ſigni partibus alias regiones ſubiecerūt: atqꝫ ita ſiniſtro qdē Arietis hūero Babylonia: dextro thraciā Τωσ Τηθει Armenianæ Τοισ ε λευραισ Arabiam ægypto cōfinem Τω Δερα Χειλαινο Τω Perſida & Cappadociā & Meſſopotamiam: & Syriam & rubrū mare: atqꝫ ita in cæteris ſignis eſt diſcordia: Aegyptii Hipparcus: Ptolemæuſqꝫ diſcordāt nō minus q̄ a Ptol. etiam Albuma. & a ſeipſo. unde luce clarius cōſtat nihil poſſe ab aſtrologis certi ꝓnunciari: ubinā gētium atqꝫ terraꝝ caſus aliquis ſit uenturus cum de ipſa ſub ſignis gentium terrarumqꝫ diuiſione nihil habeāt certū uel exploratum.

Caput VI. Non poſſe initium unum conſtitui de quo totius anni pendeant fata: tum uaria a uariis anni ſtatui principia & iuxta Hebræos annum potius autumno q̄ uere incohare.

RElíquū ut de initio āni dicamus quod nō poſſe unū cōſtitui ex quo totius anni ſtatus prędicet̃ tñ expreſſe firmat Ptol. ut nullius potius q̄ ipſius uerbis hoc ſim cōprobaturus. Is igit̃ lib. apoteleſmatū ſcđo ita ſcribit. In circulo nullus cogitare principiū ſimpliciter poterit. in Zodiaco āt ea utiqꝫ q̄s principia iure conſtituet: quæ equinoctiis atqꝫ ſolſtitiis determinant̃: quæ ſunt quattuor duo. ſ. æquinoctialia & duo ſolſtitialia: uerum hic locus hæſitationi an aliquid horum quattuor ſit præponendū. Nam ſi ipſam qdē ſimpliciter circularē naturam ſpectes nullum eoꝝ ſingularis principii priuilegiū obtinebit. Vtunt̃ āt q de his ſcripſerunt/aliquid ſupponētes: diuerſimode uno quoqꝫ illorū quattuor q̄ſi pricipio moti ab aliq̄bus eoꝝ ꝓpria rōne naturaliqꝫ cōſenſu: hēt. n. unaquæqꝫ illaꝝ ptium aliquid peculiare & excellēs/uñ ſibi principii & noui anni auctoritate uideant̃ uēdicare: ut uernū eq̄noctiū qđ tūc primū dies nocte īcipit lōgior fieri: & q̄a tēpus id anni abūdat hūiditate: quæ qualitas & natura (ut ſupius diximus) ī oī principio generādaꝝ reꝝ plurima ē. Aeſtiualis ſolſtitii prærogatiua hæc eſt: ꝙ tūc maxime dies in ſuo q̄ſi faſtigio cōſumationeqꝫ ꝓducit̃: tū uero apud Aegyptios & inūdat nilus & canicula exorit̃. In autūnali æq̄noctio fructus oēs colligunt̃ & terrę ſemina iaciunt̃: ī brumali ſolſtitio poſt decremētū incipit dies tūc primū augeri. Quod aūt mihi conuenientius & naturæ conſonū magis uidet̃: hoc eſt ut in obſeruatione reꝝ anni quattuor illis principiis utamur obſeruantes quæ añ illa ꝓxime fiūt Solis & Lunæ uel coitus uel opponēs: & præſertim eclyptiacas: ita ut ex principio qđ ſumit̃ ac Ariete uer q̄le futurū ſit præuideamus. ab eo uero qđ a Cācro ęſtatē: a Libra autūnum: hyemē a Capricorno: hæc ibi Ptol. ad uerbū. E q̄bus apparet & creditum ab eo & cōprobatū nullū ueꝝ initiū poſſe cōſtitui. Ex quo totius anni ſtatū præuideatur/ut

Error Auērodā & recentiorum.

nō poſſim ſatis mirari & Auērodā eius iterpretē: & iuniores aſtrologos idētidē ꝓdicātes plus tribuere Ptolemæū i āno exordiēdo ueris æq̄noctio/q̄ uel autūni principio uel ſolſtitii. nā quēadmodū uernū æq̄noctiū qđ nō hēe dicit unde pricipii priuilegiū mereat̃ facit idē nihil ſecus ī reliq̄s. & poſtq̄ oībus initialē eē auctoritatem

oſtēdit: tū

oſtẽdit: tũ nõ aliud qdem alio plus hr̃e momẽti: ſed æque oĩa obſeruáda eẽ decernit hoc & magis cõueniẽs & naturalibus cõſonũ aſſeuerãs q̃ ut unũ ex illis reliqs ſuperſtitis obſeruet. Q ñqdẽ unũqdq; ſuã hẽt rõnẽ cur principiũ aliqđ ãni iure exiſtimetur. Quo factũ ẽ ut diuerſę ẽt gẽtes aliæ ab alio ex his initiis ãnũ exordirent. Aegyptii ab æqnoctiali ſolſtitio: Romani ab hyemali: alii ab autũnali: hoc ẽ ab ingreſſu Solis in Librã eã ẽt horã obſeruãtes q̃ uigeſimã Scorpii ptẽ pagrabat plurimũ ĩ ea efficaciæ momẽtiq; putãtes ad ſtatum & mutationes aeris prædicẽdas: qđ Saphar & Aoniar ſunt ſecuti: nõnulli itẽ ex ſnĩa Aegyptiorũ uolũt illa q̃ttuor pricipia cõſiderãda: ſed nõ ita ut oĩa in oĩbus obſeruent: uñ cũ Sol qdẽ Arietem ingredit ipſius Solis ſtatũ cõſiderant: cũ uero Cãcrũ Iouis: cũ Librã Saturni: cũ Capricornũ Martis q; hæc oĩa ſydera in eis ſignis regnare exiſtimentur. Albu. aliud ſibi ſomnium eſt cõmẽtus: ut ſi quũ Arietis primas minutias Sol inuadit horoſcopus inuenit ſignũ fixũ ex eius horæ cæleſti diſpõne de toto anno qdẽ recte pnunciet ſi cõe ſit ſignum duo principia anni ſtatuant/ſi mobile quattuor quæ prſus uana & arbitraria ſicuti nec rõne/ita nec ueterũ uel auctoritate uel experimẽtis fulciunt. Qđ ſi qs forte ex mũdi creatione opinionẽ aſtrologorũ uelit cõfirmare: ut ppterea ex ingreſſu Solis in Arietẽ futura fortuna cognoſcat: qm̃ per id tẽpus mũdum Deus creauerit: ut nõ ſint aliud annorum cõuerſiones q̃ reuolutiões mũdanæ genituræ: is uero facillime ſtatimq; reuincet: qñqdẽ ſi mũdi ſeq̃mur geniturã tã erit incertũ q; ſit anni principiũ ſtatuẽdũ/q̃ etiã eſt incertũ quonã rpe anni mũdus fuerit iſtitutus. Neq; enim apud Hæbreos/a quibus mũdi creationẽ accepimus qcq̃ ſup hac re certũ & definitũ eſt: ſed alii uere: alii autũno exortũ cõtẽdunt: & ſi altera opĩo eſt pferenda/eo potius declinãt ut in autũno cõditũ credãt. Nã qđ ſcriptũ eſt eodẽ mẽſiũ in quo phaſe celebrabat primũ mẽſem in anni mẽſibus futurũ/id rõne ſolẽnitatũ celebrandarũ dictũ uolunt: quare ſi illa maxima prima & pcipue eſſet ſolẽnitas/qua eorũ exitũ de Aegypto/qđ primũ dei in populũ beneficiũ/cætera ſint ſecuta. in reliqs aũt rebus oĩbus a Septẽbri initiũ faciebant: qđ multis tũ ſacrarũ lrãrũ locutionibus: tũ antiqs cõſuetudinibus iudæorũ uidet cõprobari. Scriptũ. n. in exodo ẽ/ ſcenopheigia: hoc eſt in feſta tabernaculorũ celebrari ĩ exitu anni: ea uero medio Septẽbri celebrãtur. Et in libro Neemiæ ſcribitur & factũ eſt in mẽſe caſleu is ẽ apud Chaldæos q apud nos decẽber ãno. xx. tũ. ſ. factũ ẽ in mẽſe niſan/hoc ẽ Aprilis ãno. xx. q ſi menſis niſan. i. Aprilis caput ãni eẽt nõ uigeſimo ãno: ſed primo ac uigeſimo erat ſcribẽdũ. Præterea cũ lege caueret ne ſeptimo ãno q. ſ. erat ſabbatũ ãnorũ aut meterẽt agros/aut ſeminarẽt ſi caput ãni erat Aprilis ſequebat/ut qđ p Octobrem ſexti anni ſeminauerant id æſtate ſequenti metere nõ liceret: q̃re hæc. ſ. æſtas ad ſeptimũ annũ ptinebat ſi eius exordia a uere ſumebant: qđ ſi erat/ credita ſexto anno terrę ſemina deperibant: quod incõmodũ nõ ſequebat a Septẽbri annũ iſtituẽtes. Mitto quæ Lerſienſis in cõputo ſcripſit & Beda in lib. tẽporũ: & Ioſephus in primo antiquitatũ: & Hieronymus in epiſtola de ſolẽnitatibus: q Ezechielẽ ẽt exponens Octobrem dicit primum eſſe menſem: Ianuarium uero quartũ: e quibus omnibus liquet ſiue ex mundi creatione aliquid coniectemus: ſiue aſtrologorum ueterum rationem auctoritatemq; ſequamur oĩno aſtrologos aberrare/qui ex ingreſſu Solis in Arietem de totius anni fato pronunciari poſſe contendunt.

Varia apud uarios anni iudicia.

Albumaſaris commentum.

Annũ rõnabilius ſecũdum Hebræos incohare autũno q̃ uere.

Lerſienſis

Beda.

Ioſephus

Hierony.

Caput VII. De directionibus aliiſq; modis/ quibus tempora futurorum definiunt q̃ parum conſtent/q̃ue in his aſtrologi inter ſe diſcrepent.

SIcut errãt in fatis anni auſpicãdis (ſi qua fati cõcedat auſpicatio) ita in tẽ
pore definiẽdo quo illud ſit euẽtuꝝ qđ initialis hora ꝓmiſit. utunt.n.hac
quoq; in re friuolis/falſis/uanis ſuppõibus & methodo naturali/nihil cõ
ueniẽtibus ĩter quas illa prima & potiſſima eſt de planetaꝝ partiũq; Zodiaci dire-
ctionibus. (Sic.n.liber eas uocare) quo magis ab his qbus cũ diſputamur ĩtelliga-
mur. Illæ igit q̃ falſis nitant ridiculiſq; fundamentis breuiter aperiemus declarata
Conceſſio prius ex propoſito aſtrologoꝝ opĩone. Eſto igitur genituræ alicuius horoſcopus
Leonis.p.qntadecima. Satur. in Virginis.p. ſexta colloce / patet Saturnũ horoſco
po/nec aſpectu nec alia re copulari: quare nõ debet illi nocere: uerũtñ opinant per
uẽtuꝝ aliqñ ex directione horoſcopũ ad Saturnũ: & quo anno illuc ꝑueniet ex Sa
turno morbi ꝑiculũ nato ĩminere: ꝑuenire aũt aiũt hac rõne: qm̃ ſingulis ãnis ſingu
læ nobis ſignoꝝ ptes attribuunt pro anaphorarũ tñ ꝓportione: ſed hoc nihil ad rẽ
Rationes aſtrologorum. de qua nũc agit. Dicũt ergo primo anno uitæ ipſum deberi gradum in quo eſt ho-
roſcopus: quare ſi in eo gradu planeta bonus aut corpore aut radiis fuerit/eo anno
ſua bona largiri: cõtra ſi malus mala: ſecundo anno ſecundum a primo gradu reſpõ
dere: tertio tertiũ: & ſi deinceps. Quare ſi Saturnus exempli gratia/primam & ui-
geſimam partem ab horoſcopo occupauerit cum primo & uigeſimo ætatis anno
pars illa reſpondeat fore ut annus ille Saturni radiis infeſte: Cum uolũt igit quo
nam anno bonũ malũue aliquod euenturum ſit nato præuidere/dimetiuntur gra-
dus inter loca principalia genituræ & corpus aut radios boni maliue ſyderis inter
ceptos: & pro numero graduũ de annorum numero præſcribunt: poſt quẽ euentus
ille debeat expectari: hæc eſt eorum poſitio in directionibus: ex quibus & uitæ ſpa
cium Ptol. & caſus omnes uiceſq; fortunæ aſtrologorum turba pronũciat: quibus
quid poteſt leuius? qđ magis irrõnabiliter cogitari? nam illa primum ad annos gra
duum diſtributio: põt ne magis ex libidine fingi? nullo fundo ſciæ rõniſue cõcepta
maxime cũ interdũ annos/interdũ dies (ut.ſ.eis ſubuenit) a gradibus iſtis dicant in
dicari. Et hẽret hoc forſan aliquã ꝓbabilitatẽ ſi partitio ipſa graduũ eſſet a natura:
illa uero ex arbitrio tota pẽdet mathematicoꝝ ſigna in triginta potius q̃ in.xx.ptes
nõ ob aliud diuidẽtiũ q̃ ꝙ numerus ille diuiſiõibus arithmeticis eſt accõmodatior:
ut teſtimonio ipſo aſtrologorũ ꝓximo libro nobis demõſtrabit. ſed quõ mihi nocere
poterit Saturnus in ſexta Virginis pte (ſicut erat acceptũ) cũ naſcebar iuẽtus/ẽt ſi
Reſpõſio illis demus primo & uigeſimo ætatis ãno eius influxum ad me pertinere: nam qñ ad
me ptinebit Saturnus: illic non erit: & qñ ibi erit Saturnus/pars illa ad me nõ ptine
bit: qui ſi forte quẽadmodum a peſtilentia infectæ ueſtes uenenum ad aliqđ tẽpus
nõ amittũt: ita ptibus cæli ẽt euenire dicãt ut receptã a malo ſydere cõtagionẽ diu
retineant: ꝓpterea q; gradus ille iam tũ cũ naſcebar infectus a Saturno/poſt multos
Cõfutatõ etiã annos uim noxiam illam in me refundat: perbelle põnẽ ſubtiliterq; defendent:
Prima rõ & ſiqdem cũ philoſophis eſſet ſermo iuberẽ meminiſſe luminis affectionẽ ſubiecto
Auicenna nõ hærere ſed abire cũ corpe a quo diffundat. Cæleſtium aũt oĩum impreſſionũ ut
in metheoris. in metheoris ait Auicẽna/& uehiculũ lumẽ ẽ: & fomẽtũ. Sed ipſi mihi reſpondeant
cum ad eundem gradum tot annis ĩtermediis alioꝝ accurſus ſit planetaꝝ/an ſuper-
Secunda uentu luminũ ſalutariũ inolitũ illud uirtus putẽt aboleri poſſe uel ĩminui. Præter-
Tertia ea ſi ꝑdurãt in cæli regionibus a planetis acceptæ ſuſceptæq; qualitates/nec ad exi-
Quarta guum ſpacium tpis cõſeruant. nõ erit in factis diiudicãdis tm̃modo obſeruandũq;
quo cæli loco uel ãno reuoluẽte/uel hora genituræ/ planeta inueniat: ſed qui eadẽ
loca ꝓcedentibus

loca præcedẽtibus ẽt ãnis pagrarint. Poſtremo cõmẽtũ illud dirigẽdi aliud non eſt
q̃ ſubiicere res nõ ſolum cõſtellationibus his quæ ſunt ſed quæ eſſe ẽt poſſent. nam
quid aliud eſt dicere Lunam quæ me naſcente exagonis radiis a Sole feriebatur: in
fortuniũ tñ aliqñ inibi pariturã ex q̃drato Solis aſpectu: ſub quo illa qdẽ nõ fuit cũ
naſcebar: ſed fuiſſet ſi pluribus cæli ptibus interiectis ꝑcul a Sole magis cõſtitiſſet
quas partes per quas. ſ. a quadrata radiatione diſtabat cũ pegerit poſt tot annos ab
ea illa ibi calamitas infligeť. At cõſtellatio iſta ſub ortu meo nõ fuit/ & ſi poſtea ali-
quando eſt futura: nihil tñ ad me cui ſi fatum aliqđ eſt præterita illud cæli diſpõ de-
dit. Patet igiť q̃ abſurda q̃ falſa/ q̃ incõſona ſit poſitio dirigẽdi q̃ q quottidie utuntur
aſtrologi: quod/ nã hñt fundamentũ undeq; ſit deducta: nõdũ forte ut opinor in cõ-
ſiderationem examenq; reuocarunt: utunť autem præter directiones in euẽtorum
tpibus prænidendis dominatu planetarum quos ordine quodã imperium uitæ ſu-
ſcipere cõfixerunt: hinc centra Chaldæoꝝ: fridariæ Perſaꝝ: Indoꝝ nouenæ tecates
Ptolemæi: aphoriaq; occurſorq; hinc: decẽnia Aegyptioꝝ: cronocratores Arabũ:
& quæ alia hoc genus alii alia pro libidine ſomniarũt quę oĩa peccãt hoc incõcinũ
quod de ſyderibus ita definiũt: ut hic quidem tot annos planeta nos regat: quo tem
pore conſumato/ ſuccedẽti planetę uel pro ſphęrarum uel pro climatis ordine qua
ſi p manus gubernacula tradit: qui rurſus p cõceſſum ſibi tẽpus adminiſtrata iuriſ-
dictione/ credat ſyderi proximo ius & poteſtatẽ: quod qdẽ ab omni eſt naturali rõ-
ne penitus alienum. Nã qđ hoc potius q̃ aliud ex eis hoc tpe inferioribus dñeť/ nõ
alia põt cã rationabiliter aſſignari q̃ aut materiæ diſpõ huius potius q̃ alterius im-
preſſionibus opportuna: aut ſyderis ipſius ad nos efficacior habitudo: ut ſup terrã
ferať aliis ſub terra collocatis/ aut uergẽs ad aqlonẽ regionibus nr̃is fiat ꝓximior/
aut rectiores radios in terrã iaculeť: & q̃uis cũ aſtrologis ſentiremus de bona mala
q; reꝝ cõditione pro locoꝝ/ ſignoꝝ/ radiationum diuerſitate eius planetæ qui plus
cæteris in cęlo p id tempus auctoritatis & ptãtis obtineat: hoc eſt ſolum quod dici
ex naturali methodo põt. At reliqua ficta & fabulę ſunt ut Iouẽ dicamus nunc prę-
eſſe terrenis: quare annis præcedẽtibus præfuit Saturnus: quẽ ex ſphærarum ordi
ne Iuppiter ſequiť & Taurum: hoc anno dñari: qm̃ præcedenti Aries dñabať qua
ſi terrenoꝝ & magiſtratuũ uices in ſyderibus inuenireť. Quod ſi ita dicãt expien
tia cõprobatum poſſet eſſe aliqua fides ſi de iſta inter ſe diſtributione tẽpoꝝ cõueni
rent. Sed cũ alius Lunæ alius Marti alius Ioui eoſdẽ annos attribuat nõ ne oĩbus pi
ter experimẽti fides abrogãda: quã pro ſua qſq; opĩone ĩ tãta opĩonũ uarietate p̃tẽ
dat: Aegyptii quos ſequiť Firmicus uitæ adminiſtationem cuilibet ſyderum dant
equa partitione annos. x. & menſes. ix. hoc ordine: ut ĩ diurna genitura primum de-
cẽnium Sol accipiat in nocturna Luna: poſt quod decẽnium/ qui in genitura per ſi-
gnorum curſum in ſecundo loco fuerit inuentus/ tertius qui poſt ſecundum fuerit/
& ſimili modo cæteri. Sed quicunq; decẽniũ ſortitus fuerit/ licet ſit totius tpis dñs/
oĩbus tñ ſtellis tota decẽnii ſubſtanciã diuidaꝫ a ſe incipiens/ & poſt ſe illis tradens
qui ſint per ordinẽ poſiti. Primo aũt illi quicunq; in themate ſecundus fuerit inuen
tus. Eſt aũt ſumma ãnoꝝ quos planetæ ſeptẽ moderanť ex eoꝝ ſententia quinq; &
ſeptuaginta ternis menſibus adiectis/ qbus cõſtitutis ad primũ rurſus planetã redi-
tus ſit: perſæ eũdẽ qdẽ ãnoꝝ numerũ colligũt & a Sole ſimiliter ſiquis natus inter-
diu fuerit: a Luna ſi noctu exordianť: faciẽtes ẽt ipſi unũ qdem tporum dñium prin
cipalẽ: ſed alios tamẽ in dñatu uicaria ſucceſſione participes: quã diſtributionẽ uo-

Alii modi quibus aſtrologi tpa euẽtorũ ꝓuideri poſſe putant.

Opĩo Aegyptiorũ & Mẽni.

cant fridariá:unde illa uulgata iter iuniores aliquē eſſe ſtidatiæ Iouis ꝑticipē: mul
tum uero diſcordāt ab Aegyptiis:ná in ſucceſſu planetaꝝ nō loca thematis genitu
ræ ſed ſphærarum ordinē obſeruāt Solé mediū faciētes. Præterea nō cuiq; planetæ
æquale tēpus aſſignant:ſed Soli qdé annos decé/Veneri octo/Mercurio tredecim/
Lunæ nouem/Saturno undecim/Ioui duodecim/Marti ſeptem/capiti tres/caudæ
duos:quod quā hñe poſſit rationē ipſe quoq; Auenazra i libro teꝝ aſtrologicaꝝ fa
tetur ſe neſcire. Cōtra uero in aſciſcēdo ꝑticipe dñatus æquā cuilibet planetaꝝ por
tionē dant pſæ ita ut princeps planeta ſeptimā ſui tpis ptē ſolus gubernet: ſecundā
cum planeta a ſe ſecundo:tertiam cū tertio. Aegyptii uero inæqlem hanc faciunt di
ſtributionē decernentes Soli qdē mēſes nouē & decē:Saturno triginta:Ioui duode
cim:Marti quindecim:Veneri octo:Mercurio uiginti:Lunæ uigintiquinq;:quā rur
ſus ſubdiuidunt:ut Saturno ex triginta ſuis menſibus dies ſex reliquis planetis im-
partiatur/atq; idem de ſuis cæteri menſibus faciant:ut docet Epheſtion: & Mater-
nus ignorauit. Sed illud fuit diſſidium Perſis & Aegyptiis/ꝙ illi caput & caudā an
numerāt cronocratoris/Aegyptii nō faciunt. Ex quibus oíbus patet poſt primum

Opinio Ptole.

decēnium/raro eundem fore annoꝝ gubernatoré apud Perſas:& apud Aegyptios.
Ab utriſq; uero diſſentit Ptol. ętatū dños faciens:ut quaternos primos annos Luna
gubernet:Mercurius decē ſequētes. Tamē ordine qdē cōſequēti: Venus qdē octo:
Sol nouē:Mars quindecim:Iuppiter duodecim:Reliquum uitæ Saturnus:qui ta-
men cū exactā peculiarēq; unicuiq; geniturę rpoꝝ diſtributionē inqrit/Cronocra
toris illis qdem principalibus addit annuos/mēſtruos & diurnos. Sed in illis Ptole
mæo totius fati cardo uerſat:ubi taxat eos q unū faciunt uitæ cronocratoré/Aegy
ptios inuēs/& Dorotheū atq; illi ſnīæ Ptolemæi. ſiquis accedat diuerſiſſima ſemper
in diſtribuendis tēporibus ab Aegyptiis Perſiſq; definiet:quo magis libeat irridere:

Error inſignis aſtrologorū noſtræ ætatis.

noſtræ ætatis aſtrologos q nō intelligentes eodé:tecates Ptolemæi & cronocrato-
res:quo Perſaꝝ fridariæ:Aegyptiorumq; decēnia ptinēr/uti ſimul his oíbus uolue
runt:qſi nō diuerſæ atq; cōtrariæ ſint ſuper eadem re. Sed de rebus diuerſis opinio-
nes inter ſe minime congruentes:Indoꝝ aſtrologia nec fridarias nec decēnia/nec te-
cates nec cronocratores nouit:ſed uitam nō in ſeptem ut illi:ſed in nouē mēbra par-
titur:de quibus hic ordine pro locorum thematis diſpōne ꝓnunciat ut primam an-
norum partem regant cōſtellatiōes ad duodecimam domum ptinētes. ſecūdā quæ
ad horoſcopum:tertiā quæ ad ſecūdā domū:quartā uero quæ ad nonam: quintam
quæ ad decimam:ſextam quæ ad undecimam: ſeptimā quæ ad ſextam octauā quæ
ad ſeptimam nonā quæ ad octauam. Nec ſolum ab aliis in iſta tēporoꝝ diſpenſatio-
ne:ſed in ipſa domorū partitione diſcordant ad ſigniferi gradus (quos æquales uo-

Arabum opinio.

cant) illas diuidentes Arabes Andrugazarem imitantes per trigonocratores qſi di-
xeris triāgulatores:hoc eſt dños triplicitatū:tres uitæ iudicant ptes:ut de rebus ab
unoquoq; locoꝝ duodecim ſignificatis:quis ſit primæ atq; futuris ſtatus/ex primo
triplicitatis dño iudicent:qs mediæ ex ſecundo:quis poſtremæ de tertio:ꝙ ſi trigo-
ni unius duo tātum domini ſunt ut alio libro dicebamus: aut unius forte genituræ
unus diſpoſitor:qq alius in diurna/alius in nocturna erit magna pars uitæ ſine gu-
bernatore. Sed nec ulli ſunt iſti trigonocratores: & ſi ter mille eſſe concedantur ea

Opinio Chaldeorum

in uita regenda uicaria ſibi ſucceſſio/penitus eſt deridicula. Sed ab his oíbus Chal-
dæorū inuēta plurimū diuerſa q nec tecatibus:nec decēniis:nec fridariis:nec noue-
nis Indorū:nec trigonocratoris: ſed genituræ cardinibus utunť. Primā uitæ partē
ex primo

ex primo cardine indagantes:mediam ex faſtigio ſummi cæli:poſtremã ex occiden
te:tum uero de morte:de his ẽt ꝙ poſt mortẽ eueniũt ex q̃rto thematis loco pronũ
ciabant.ſed ẽt trimẽbrẽ illã priorẽ diuiſionẽ ita iterũ partiebant̃ ut apoclima quidẽ
horoſcopi(quaſi decliuiũ dixeris)& partus dolores ĩdicarẽt & quæ accidũt marri
dum atterũ gerit:ipſe horoſcopus ipſam natiuitatem & primos ſtatim annos ab illla
horoſcopi epanophora qđ eſt reliquum poſtremum primæ ætatis.Ruſus medii
cæli apoclima primas ꝑtes mediæ uitæ:medias ipſum medinm cælum:poſtremas
eius epanophora:ſimiliter faciebãt & in q̃rta itẽ domo:ut declinãs domus ab ea an
recedentia proxime mortẽ:ipſa quarta domus mortẽ:epanophora quæ poſt mor-
tem p̃nt euenire ſignificaret:q̃s opĩones explicandas mihi ꝓpoſui/ſimul ut opĩonũ
pugnãtia cognoſceretur:ꝓpeaq; nec ulla fides eſſet expimẽti:ſimul uanitas dogma
tum arbitraria leuiſſimis ĩnixa cõiecturis deprẽderetur: Nam qui dabimus primã
uitæ partẽ orienti:mediam ſummo cælo/quandoq̃dem ætas media primæ ſuccedit
medium cæli orientem nõ ſequitur: ſed præcedit. Sed in opinionibus iſtis confutã
dis laborandum nõ eſt quæ ipſe ſeipſas inter ſe confutant & elidunt. Qđ ſi ꝑgã nar
rare omnium ſomnia uix uſq̃ illi fines.Meſſala a Sole oriẽtali primã uitæ medieta- Opinio
tẽ gubernar/ab occidẽtali ſecundam::Hemus aliter illam q̃dem planetis dat in he- Meſſalæ
miſphærio ſuperiori collocaris ſiue illis orientalibus ſiue occidẽtalibus hanc oĩbus Opinio
his q ſub terra.Vellius alio figmẽto Lunæ aſcribit primam ꝑtẽ alterã dño ſecundæ Hemi.
domus.Albumaſar fabuloſiſſimus illã ad ꝑtẽ fortunæ hanc ad dñm partis ait refe
rẽdã.Alii & aliter ſed nõ oportet oĩa ꝓſequi lege epheſtionẽ in libro apotheleſma-
tum.Ptolemæi.Lege Abẽzagelẽ:& præter q̃s narrauimus/multas alias ibi cõpies/
pugnãtes inter ſe ſuper hac re opĩones.q̃re.ſ.pro libidine ſuam ſibi quiſq; fabulam
cõponit.Quibus demũ nimis creduli quaſi oraculis & ꝓphetaꝝ rñſis/fidẽ mãcipã
tes/circulatoribus nugaciſſimis & fallaciſſimis ſpes/mœtus anxietates/lætitias/&
quod eſt pernitioſius uitæ totius inſtitutionem & gubernacula credimus.

Caput VIII. *Sicuti aſciſcunt inefficacia/ita omittere neceſſaria & quan-
tum errent de ſtellis fixis.*

SIcut aũt aſciſcũt cõmentitia multa qualia cõmemorauimus/ quorum ſicu
ti natura nulla/ita nullus influxus/ſigna.ſ.domus/imagines/ caudam & ca
put/partes/dodecathemoria/nouenaria/ aliaq; hoc genus: ita multa præ-
termittunr in primis neceſſaria/& multa ſup his q̃bus utunt̃ falſa pugnãtiaq; decer
nunt.*Sicut*.n.quæ lumine carent inefficacia:ita nullũ in cælo lumen inefficax.Ipſi Error
uero cum ſtellæ pene inumerabiles in octaua ſphæra refulgeant/ mille tñ utunt̃ aſtrolog.
adiectis duabus atq; uiginti.Quod cum eis obiicitur/alii aliter ſoluunt.Petrus apo ꝑtermittẽ
nenſis in elucidario hoc inquit difficultatem artis oſtendit nõ impoſſibilem tamen tiũ ĩfinitaſ
eam eſſe demonſtrat:quod reſpondens id quidem uidetur concedere cognitu illas fere ſtel-
eſſe neceſſarias/ſi fatalis perfecte conſtellatio comprehẽdẽda eſt: & quoniã hoc ſit las fixas
difficile ideo quę profitetur id artem eſſe difficilem:ſed nos illud contẽdimus/& fie
ri non poſſe ut oẽs deprehendantur:& ſi fieri hoc poteſt aſtrologos tamen qui nõ
dum hoc effecerunt ex cælo futura uere non prædicturos.Alii tutiore quodam ꝑ- Defenſio
fugio ſe cõdentes/inefficaces aiunt illas quas omittunt.Maiores enim omnes quæ aliorum.
q; decernendi fati habent poteſtatem/aſtrologis exploratas reliquas prętermiſſas: Reproba
in quibus ob corporum exiguitatẽ nihil fere momenti ſed ex his latebris facile eru tio.
untur.nam ſi ſtellas has nunq̃ obſeruauerunt/de earum natura quid poſſunt aſſeue Prima rõ

Secunda rare faciāt/nō faciāt/immutent nō imutent? & ſi dé corporis paruitate perſuaſos ſe
Tertia rñdeant:quodnā corpus in cælo terrę cōparatū exiguum reputabit? uel ut rectius
dixerim cōparatum illis quæ in terra collocata dé cælo putant gubernari: qd' item
inefficax & imbecille? ſi cæleſtium corpo⁊ & terreno⁊ naturam inuicem cōferas:
qua⁊ altera nihil nō ſublime pōtens/& magnū:in altera nihil nō humile infirmum
Quarta & minutum. Adde q͂ multæ forſitan ex his ſtellis quas ob paruitaté aiunt eſſe poſt
hābitas & Mercurii & Lunæ globbo non uincuntur. Nam minimæ ex his quas ob
Quinta. ſeruant Marte maiores Venereq; putant. Prætérea ſi forſan ſingulæ ſtellæ minutio
res nō magnas habeant uires:multa⁊ tamen id genus cætus atq; cōcurſus habebit
plurimū poteſtatis:ut ſi quæ lacteum orbē illū tot luminibus denſum efficiunt ſin
Sexta. gulæ parū poſſint ſimul omnes quo pacto parum poſſe putabunt? Cæte⁊ ſæpe in
muſica melodia ſi uocula parua ſubtrahatur/ſoluitur cōcentus dum quæ per ſe pa-
rum exaudiretur facit ut reliquæ modulatius oēs exaudiantur:cælo⁊ ū ornatus to-
tus inuicem nexus atq; conſentiens:nihil habet quod ceſſet/ quod ſuperuacuum/
quod inutile ſit:quare quācūq; uel minimā partem ademperis:periit ſtatim q͂ tota
integritas faciebat. Inter helciarios ut poteſt haud fortis homo tractū adimere ut
illius ſi deſit manus non trahatur:ſic poteſt unius ſtellæ tantū ignoratio/ ueritatem
fati labefactare:necdum ut numero pene inumero ſine piaculo ab illis prætermit-
Bonatus tātur. Bonatus hæc forte (ſi tamen peruidebat) extimeſcēs/ Aſtrologus ingt utitur
q̄ leuiter ſtellis omnibus:quis nominatim oēs non explicet.utitur enim ſignis duodecim ſub
dicat aſtro quibus fere oēs ſtellæ cōprehēdunt. At qs hoc dixerit necdum aſtrologus ſed lym
logum uti phaticus? qñ ſigna quæ uocant duodecim graduū hñt latitudiné extra quā ſtellæ
omnibus utrinq; inumerabiles:q͂ ſi quę inter eaſdē lineas/ſigno cuilibet coextēdunt/uirtutis
ſtellis. eiuſdē eē rñdeat. Primū quærā de rebus ignotis qūo aſſeueret? Quod ſi ꝓpriū hoc
Reſpōſio eſſe dicat aſtrologo⁊ nō repugnabo/& ꝓuocabo ad ipſos aſtrologos apud quos ali
Cōfutarō ud imagines ipſæ prætēdūt ſignis coorietes:aliud ſigna quibus cooriunt. Alioqn ſi
gna qbus utunt imobilia ſunt/imagines locum mutant. Erit igitur alia atq; alia na-
Alia leui- tura eiuſdem imaginis aliis ſignis identidem loco ſignoque reſpondens. Sed & ipſe
tas Bōati Bonatus inſaniam reſponſionis puro animaduertens ſtatim alio eſt digreſſus/ cūq;
cerneret pernegari nō poſſe ſtellarum omnium cognitioné ad rem aſtrologicā per/
tinere:quarum omnium tamen cognitioné aſtrologi non haberét:quid tum inquit
ſi totam neſciamus aſtrologiam prædicatores chriſtiani diuina oīa neſciūt:de qui-
bus tamen quottidie ad plebem cōcionātur. In qua re uide q̄ parum bonus iſte Bo
natus decipiat. Siquis enim inquitat ſyderum naturā gratia cognitionis/quod phi
loſophi eſt/uno ſydere cognito aliquid eſt conſecutus:ſi quod aſtrologus ꝓfitetur:
nō tā ſyde⁊ quærit q̄ futuro⁊ in ſyderibus cognitioné:nihil fecerit ꝓrſus niſi cogni
tione eo⁊ ſyde⁊ habeat unde futura poſſint præuideri:ſed præuident ex his ex q-
bus fiūt:fiūt autem ex omnibus:igitur etiam ex omnibus præuident. omnes igitur
qui non cognouerit nouerit forte aliquas:futura de ſtellis nunq̄ præuidebit. Exem
Exēplum plum in medicina philoſophiaq;: quærit philoſophus herbarum poteſtates ut eas
in phia & intelligat:Quærit medicus ut earum uirtute morbis medeatur: ſi uel unam philo-
medicina ſophus cōpererit aliqs erit philoſophus:ſed imperfectus:quoniam qua⁊ quærit re
rū notitiā aliquā habet. At decem ſupponamus:aut quo numero mauis ſpecies her
barum: ita pellēdis oībus morbis neceſſarias: ut una ſi deſit curari corporis uirium
nullum poſſit:earū ſi nouem calleat quiſpiā & unā neſciat.non ſolum medicus non
abſolutus

abſolutus/ ſed medicus nullus erit:qñ aliquã q̃dẽ notitiã/ſed curationẽ nullã põt p̃ſtare quã medicus profitetur.ſic aſtrologus dici non poteſt qui de unius ſaltem hominis fato dicere inſpecta genitura nõ poteſt.Q uod ſi de mixta oĩum ſyderum afflatione conficitur/q̃uo præuidebit᷑ qui & ſingulæ ſtellæ quid nã efficiãt & omnium ſociata temperatura quid pariat/nõ cognouerit.De theologia autem alia ratio quia ſicut perfecte ſciri nõ eſt poſſibilis/ita nec neceſſaria: ut credere:ut ſcire: ut ſuadere de ea mulra poſſimus:de qua ut oĩa ita nihil cognoſcere ferme eſt impoſſibile: neq; enim oculatis minus negatum Solem nõ uidere/q̃ & penitus introſpicere:ſed iam nimis multa in confutandis nugis illiteratiſſimis circulatoris.

Ça IX. Dogmata aſtrologo⁊ de ſtellis fixis pugnare tũ ĩter ſe: tum cũ ueritate.

SEd nec illud aſtrologi tm̃ peccant ꝗ ex ſtellis plurimas neſciũt: Ve⁊ ſup his etiã quas hr̃e ſe purãt exploratas/pugnantiſſima & falſa dogmata ſtatuerũt:eſt enim(ur declarabo)qñ ſtellas planetis efficaciores: eſt qñ minus potenres efficaceſq; decernũr:in qua re tũ pũgnãt ſecũ tum utrobiq; a ueritate diſſentiũt:ordinariã ut ita dixerim fœlicitatem proq; captu cõditioneq; naſcentis a bono planeta⁊ ſtatu pollicenrur a non erraricis ſtellis ut inquit Ptolemæus παρα δοξου ατυχιασ:hoc eſt opinione omni maiores fœlicitates expectant.ego uero tum Proclo ſup Timeũ Platonis:tum rõne aſſeuerante maiora a planetis q̃ a ſtellis fixis præſtari poſſe cõtendo.neq;.n.ſedes ipſa ſublimior ſublimiorem naturam non errantiũ indicat:cũ moderator omniũ Sol:ſi nõ omnes excepta Luna certe ſupra ſe mul tas habeat ſtellas collocaras.Cæterũ cur præſtare planetas fixis iudicemus ar- Prima rõ
gumenro ſit illud:ꝗ uni q̃dẽ planetæ multæ ſphæræ multis fixis una tm̃ ſphæram deſeruit:ut ipſa⁊ ſtellarum agmen uniuerſum unius ſydetis uincar poteſtatẽ.ſingulæ tñ ſtellæ planetis ſingulis anreire nõ poſſunt. Q đ ſi magnitudinem corporũ ſpectes/Sol extra cõtrouerſiã omnibus maior:maior oĩbus itẽ Iuppiter & Saturnus ſi Secunda
principaliores quaſdã exceperis:q̃q̃ nec de corpo⁊ uaſtitate potentia maior intelligitur.Neq; enim exploratum Saturno Iouẽ potentiorẽ q̃q̃ ſit maior:& cũ omniũ ſyde⁊ minimus ſir Mercurius:habet tñ(ut ipi uolũr)in omni genitura plurimum Tertia
poreſtatis.Nec itẽ Lunæ Venerẽ anteponunt:q̃q̃ ab ea uaſtitudine corporis excedatur.Deniq; illa lucida ſita ad cor Leonis quæ a latinis regina:a Græcis baſiliſcus Q uarta
dicitur:q̃q̃ non primæ magnitudinis: primæ tamen ab eis auctoritatis poteſtatiſq; cenſet᷑:quã.ſ.nobiliorem certe faciãt: qm̃ a Solis itinere nõ deflectit:eadẽ rõne planetæ ſtellis nobiliores qui minus utroq; uerſum ab eadem uia declinãt. Accedit te Q uinta
ſtimoniũ antiq̃tatis planetas coſmocratoras nũcupantis:quaſi dixeris mundi dñatores:qua ſtellas appellatiõe minime dignabant᷑.Sed utinam dogma ſaltem tuerẽtur:nec ſæpius de eiſdem quas mirabilium faciunt operum effectrices quaſi de infirmis & imbecillibus loquerẽt᷑;nã efficere nihil aiũt:niſi uel cardines aut domo⁊ initia ſaltẽ occupent:uel luminarium alteri copulent᷑.atq; ita cui tm̃ ſupra tribuebant:hic ea⁊ uirtuti adeo detrahunt:ut per ſe nihil illæ efficiant niſi loci uigore uel potentiſſimi ſyderis adminiculo fulciant᷑:cuius rei nec cauſam nec ꝓbabilẽ ullam afferunt rationem ſed ex falſa cuiuſdã ueteris dicti intelligentia forſitan lapſi ſunt. Q ũo lapſi aſtrologi.
Nam ueteres ut Maternus docet de ſignis dicebãt cũ nuda ſyderibus inueniebant efficaciã nõ hr̃e præter ea quæ cardines quattuor occupatent.hoc illi qđ de ſignis ſyde⁊ mãſionibus & hoſpitiis docebat᷑:ad ſingulares ſtellas etiam tranſtulerũt:niſi potius aſtute dogma ſtatuerunt:ne ſi ab oĩbus ſtellis fati ratio foret explicanda ni

ſere inextricabili cura torquerent: quã ab hoīe poſſe ſupari: nec facile credulis pſua
derēt: alioqn quænã rõ opīonis? an quia loco remotiore? ſed quãto nobis ꝓpinqui
or eſt Saturnus? aut quæ cardinis tanta prærogatiua: ut in eo nõ ſolũ nõ faciãt: ſed
Rõnibus faciant admirãda? nihil obſtante uaſtitate diſtãtię: mox ab eo cũ paulũ declinarint:
error ma/ aut ad eũ nondũ attigerint faciant oĩno nihil cũ uel locus undecimus ad faſtigia cæ
nifeſtatur li ſe erigens: quarto loco ſub terræ mediũ ſito potentior ad agendũ eſſe uideat? Sed
ita eſt certe ut dicebamus; deterruit eos labor: nec difficilẽ adeo uideri artem uolue
runt: ut impoſſibilis facile poſſet iudicari. nã quã ſolent afferre motus tarditatẽ/tar/
ditati nihil ſuffragat: cum radius ſtellæ tanto fortius affigatur hæreatq; cõſtantius
quãto eo in loco unde demittit diuturnius ſtella ipſa cõmoratur: quid ꝙ hæc ẽt ſe/
cũ pugnant. cum de ſydere tardiori dogma ſit dare ſero quæcunq; detuerũ diu du/
rare & permanere quæ dederit. Contra de non erraticis decernunt/illas motu tardiſ
ſimo ſolent dicere maximas quidem afferre fœlicitates: ſed quas poſtremo calami/
tatibus claudãt: quare nec morantur diu munera: ſicut nec diu conſeruantur: ſed ſi/
cut ſemper a ueritate ſic a ſeipſis ubiq; diſſentiũt: q̃q̃ nos etiam oĩa non ꝓſequimur.
Poſſet enim & q̄ſpiam eos interrogare: cur ſicuti planetaꝝ inter ſe: ita cum ſtellis &
inter ſe ſtellarum interuallum aſpectus non conſiderarent: quod Ioannes de Regio
monte aduertens ait poſſe aſpectus illarum eſſe forſan aſpectibus planetarum per/
fectiores: ꝙ non ſicuti hi fugaces & momentanei ſed ſtabiles potius atq; perpetui
poſſent & alia ſuper his obiici: ſed cõſequentia percurramus.

Ca. X. Falli ẽt aſtrologos ĩ planetis: repetitioq; eoꝝ quæ hactenus diſputata.

QVam multa de ipſis ẽt planetis fallunt/ſatis ſupius eſt demõſtratũ: cũ nec
eoꝝ ꝓprietates (id qđ uident errare in nõ erraticis) uireſq; nõ ſolũ intẽdi
atq; remitti/ſed alias fieri potiuſq; diuerſas identidẽ putãt p locoꝝ uarieta
te, p cõditione ſignoꝝ/ p ſchematiſmis: multipliciq; hitudine inter ſe oĩum: pq; mo
tuũ ipſoꝝ uaria denoĩatione: uel ſtantiũ uel ꝓcedẽtiũ uel repedantiũ quæ ꝓcul ab
oĩ uero: ꝓcul a rõne dignitate naturaq; cęlicaꝝ reꝝ dici/clariſſime (niſi fallor) oñdi
mus. Illud quoq; taxantes ꝙ planetas & ſigna piter illa duodecim dñari p uices: &
tradita q̄ſi p manus admīſtratione iure ſucceſſionis quodã impia diuerſis rebus tpi
buſq; pſcribũt: exhumanis uidelicet ipſa quoq; cæleſtia nõ tã metiẽtes certe q̃ mẽti
entes: riſimus p̄terea & cũ Plotino & coætaneis expũximus ꝙ effectũ expectare ali
Plotinum cuius planetæ tot ãnis iubet quot forte ab aliquo loco ſigni ptibus ille diſtabat mil
quoq; ad/ le ſup hoc falſa & nullo ſciæ fundo cõcepta cõminiſcẽtes: q̄re ſupiorẽ oẽm diſputa/
uerſus a/ tionẽ ita colligamus uideri qdẽ aſtrologos dicere ꝓbabilia cũ regi inferiora dicũt a
ſtrologos cæleſtib⁹: ſed dephẽdi mox falſos/uanos/deteſtabiles: hoc eſt neq; pios neq; pbos cũ
cõtendere a cauſis uniuerſalibus res pticulares; malas a bonis a magnis exiguas: ab ordinariis
temerarias: a corporalibus incorporeas; a neceſſariis arbitrarias: a naturalibus arti/
ficioſas: a pſentibus iam præteritas: a præteritis iã præſantes effici poſſe credunt p̄
dicant/aſſeuerant. Si oĩa iſta fierẽt a cælo nullas tñ eoꝝ minus q̃ cæleſtes cãs aſtro/
logos aſſignare cũ taceant ueroꝝ quæ ſunt ĩ cælo ſydeꝝ atq; ſtellaꝝ uires de rebus
tñ nõ ueris multas accipiãt ꝓprietates/& cũ eoꝝ exiguã teneant ptem adñcere ipſi
multa cõmẽtitia q̄lia lib. p̄cedẽti cõmemorauimus/loca/domos/imagĩes nodos/an
tiſia/ptes dodecathemoria/res fictas/efficaces imaginarias: nulla naturæ ſoliditate
qbus ſi quaſi naturæ uerã ſoliditate cõſtantibus: proptereaq; nos regẽtibus põt ſapi
ens hõ fidem adhibere: fateor ꝓculdubio ne nondũ intellexiſſe qđ ſit eẽ ſapientem.

IOANNES PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI OCTAVI INCIPIVNT.

Caput Primũ. Incertum eſſe numerum corporum ſuperiorum/penes quæ iuxta aſtrologos fati decernendi poteſtas eſt.

INter oĩa quæ ſcire eũ oportet/q ſciam ſyderũ pfitetur fere facillimum id põt exiſtimari/de quo mox diſputabamus: ut quæ ſcilicet ſit uniuſcuiuſq; rei hora fatalis diiudicet: qd' ſi nec ſunt aſſecuti neq; aſſeq aſtrologi põt: difficiliora quo pacto ſperabuntur? Quanto enim id difficilius operæq; maioris: ita numerũ corporũ ſuperioꝝ a qbus uis fati ad nos peruenit/habere cõprehenſum: ut in fatali conſtellatione deſcribenda/ non aſciſcatur aliquid cõmentitium: & nihil uerũ & efficax omittatur. Erit enim alioqn hoc utile & cognitu illis neceſſariũ & cognoſci tñ nõ poſſe præſentis libri diſputationibus aperiemus: ut nõ ſolũ prædici ab illis uera nõ poſſint; qm̃ & motus ſitusq; ſtellarũ ad liquidũ nõ puident: & eaꝝ oẽs minime habeãt exploratas: qđ ſequẽtibus libris obiiciemus: ſed qm̃ neq; illud cõſtat eis adhuc quænã iſta ſint corpa quorũ ſitus inſpiciendus atq; ꝓprietas idagãda: tm̃.ſ.abſunt: ut quæ artis eoꝝ pfeſſio pollicet̃ oĩa ſint cõſecuti: ut ẽt neſciãt quænã iſtæ ſint res quaꝝ ſciã ipſis eſt neceſſaria. Nam ſi falli dicant nos aut per calumniam hæc obiicere cõpellabo ego eos uoce diuina/ rogaboq; uti de numero mihi ſtellarũ aliqd dicãt; qđ cũ eos peuctor non ſolũ intelligo ſtellas ab eis quæ uideantur numero nõ comprehendi: ſed nec cõſtare an præter eas quas intuemur/aliæ etiã ſint in cælo: cum ſenſum tũ rõnem noſtrã aufugiẽtes Phauorinus phus in elegãti illa ſua aduerſus genethliacos apud Gelliũ orõne mirari ſe dixit cui q; ꝑcepto liquet̃ planetas: quos Nigidius errones uocat nõ eẽ plures q̃ uulgo exiſtimant/poſſe.n.fieri ut & alii qdã planetæ pari ſint ptãte: quos tñ cernere hoĩes nõ poſſint/pp exuperãtiã uel ſplẽdoris uel altitudinis. Certe ſi quẽadmodũ inquit Alpetragius rerũ cæleſtium hõ ſapientiſſimus adhuc motus in cælo eſt q neſcit: põt & corpus inibi eſſe cui potiſſimũ motus ille cõueniat nulla artis adhuc obſeruatione deprehẽſum. Atteſtãtur tũ multi tum uarii corporũ ſuperiorũ a iunioribus motus excogitati ueteribus (ut ipſi putãt) ignoti & longa tãdem obſeruationũ diuturnitate deprẽhẽſi: quoꝝ exẽplo redditur manifeſtũ poſſe alios ẽt motus ſua uel tarditate uł obſcuritate/aut alia ſpecie mathematicos adhuc latere/ quos ſit poſteritas ipſa diuturniorib' obſeruatiõib' aliqn̄ cognitura: nolo facere đ epicyclis ecẽtricisq; ſermonẽ deq; ſphæraꝝ planetis deſeruiẽtiũ multitudine apud oẽs aſtronomos tamen ĩcerta qm̃ forte penes hæc corpa poteſtatẽ ĩ fato decernẽdo eẽ diffitebũt̃. De ſphęris ſupra planetas qta ſit ãbiguitas: quãq; inde aſtrologia iſta diuinatrix ĩcerta efficiat̃ minime ẽ ſilẽdũ: alii.n. orbẽ octauũ q ſtellis ñ erraticis illumiat̃ extimũ faciũt alii ſupra eũ nonũ collocarũt: alii ẽt decimũ. Aegyptiorũ & chaldæoꝝ aſtronomi ſupra orbẽ octauũ nihil eẽ arbitrati ſunt: quos ſecuti ſunt Plato & Ariſto. & Hypparcus & Ptolemæus: qđ forte iuniores nõ putabãt: ſed ita ſe res hẽt. Nona ſphæra apud Ptolemæ ũ nullã ẽ: qđ facile ex eius magna cõpoſitiõe põt ĩtelligi. Multi ãt ob id fallunt̃ q; putãt eos oẽs in noni orbis opinionẽ ĩcidere neceſſario: q ſphærã octauã ab occaſu in orientẽ moueri habeãt exploratũ: qre cũ id & Ptolemæus & Hyp-

Phauorinus aduerſus genethliacos.

Gellius

Alpetragius.

Aegyptiorũ & chaldeorũ opinio.

Cá erroriſ neoterico rum.

parcus cõliteantˀ/nihil ãbigũt ipſi:q̃n noni orbis inuentũ illorũ ẽt fuerit a q̃bus ille motus primũ fuerit annotatus. Accedit ꝗ Ptolemæus & mobilibus & ĩmobilibus ſignis utiť:cũ & imagines ſphærę octauæ mobile faciat:& ad ĩmobilia ſigna locare

Alia cã.

ferat planetaꝝ. Q uare illis indubium certũq̃ uideť præter ſigna octauæq̃ moueť alia eſſe ſigna apud Ptolemæũ quæ nõ moueńť p̃terq̃ motu totius mũdi:atq̃ ea nõ

Ptolemæ um ĩmobi lia ſigna in octaua de ſcribere.

alibi q̃ ĩ nona ſupra octauã ſphærã cogitata. Verũ lõge plurimũq̃ falluntˀ:nam & motus ſtellaꝝ ab occidẽte in orientẽ in noni orbis ſniam neceſſario non adducit. Et q̃d mouet de ĩmobilibus ſignis eo maxime declarať ſolo orbe octauo contentũ fuiſſe Ptolemæũ:q̃d miror ab iſtis aĩaduerſum intellectũq̃ nõ fuiſſe. Ptolemæus enĩ hæc ĩmobilia ſigna in ipſamet ſphæra octaua deſcribit:q̃d nõ faceret ſi ſuperiorẽ aliam excogitaſſet:uerba eius in ſcđo magnæ cõpoſitionis libro hæc ſunt. Abutemur aũt ſignoꝝ nõibus in ipſis duodecim obliqui circuli p̃tibus:& q̃ſi eoꝝ initia a tropicis æquinoctialibuſq̃ punctis capiantˀ:ſic dodecathemorion:hoc eſt duodecimã p̃tem quæ a uerno æquinoctio eſt ad totius ſphæræ ſequentia Arietẽ uocabimus:ſecundã Tauꝝ ſimiliterq̃ deinceps ſecũdũ traditũ a nobis ſignoꝝ duodecim ordinẽ. Hæc ait Ptole. q̃ eadẽ ẽt docet primo libro apoteleſmatũ / partes zodiaci ad quas planetæ referuntˀ ſolſtitiis & æquinoctiis incohari determinariq̃ p̃incipes: quæ quattuor pũcta q̃m ſtata immota ſunt: iõ ipſa quoq̃ ſignoꝝ p̃titio ab ipſis inſtituta ſtata & ĩmobilis:eſt:q̃q̃ imagines a quibus ad illa nõia ſunt tranſlata iugiter mouean ť:& pro tẽporis curſu uariis locis earum fines initiaq̃ reperiantˀ: nõ igitur ſigna hæc ĩmobilia apud Pto. ſunt in ſphæra ſupiore:ſed a q̃tuor fixis & ĩmobilibus ſphæræ octauæ punctis deſcribuntˀ:ſupra quã alia ſi cogitaſſet nunquam magnum hoc

Ioãnes ſa xonienſis irridetur

inuẽtum in magna ſua compoſitione tacuiſſet. Libet autẽ irridere Ioannem ſaxonienſem:qui in ſuis in Alchabitium expoſitiõibus nititur comprobare utendũ ſignis nonæ ſphæræ ex ſententia Ptolemæi:ꝛfertq̃ in cõfirmatione m ſuæ opinionis uerba quædã Haly interpretis Ptolemæi de gradibus lucidis & tenebroſis:quę ipe nõ

Alphon ſus p̃imus loca plãe taꝝ ad no nã ſphæ rã ſuppu tauit.

Haly/ſed Ptolemæi uerba eẽ putauit:ſunt ãt ea expoſitoris uerba nõ auctoris; q̃d nõ ſolũ ex græcis exẽplaribus:ſed ex uulgata etiam tranſlatione quilibet facile põt intelligere:uide quæ iſtis poſſit de cæleſtibus fides adhiberi:qui in ſuis auctoribus euoluẽdis ſomniculoſis adeo & cęcutientibus oculis deprehẽdunť. Q uid q̃ nõ ſolũ Ptole. ſed nullus eũ plus mille annis ſecutus nono orbe uſus inueniť. Primus Alphonſus loca planetarum ad nonã ſphæram ſupputauit cui neotherici omnes adhæſerunt ueteres octaua tãtũmõ utebãť:quã ẽt Leo hebræus & Proclus Platonicus excellẽtiſſimi mathematici ſupremã oĩum eẽ cõtẽdũt:a qua ſnia iuniores diuerſi non uaniſſima cõiectura aſtruũt aliũ orbẽ octauo eẽ ſupiorẽ q̃m duo motus ad p̃

Rõ qua iuniores moti ſunt

tes maxime oppoſitas eidẽ corpori ineẽ ex ſe nõ p̃nt:q̃re cũ ſit depręhẽſum uera obſeruatione nõ erraticas ſtellas ab occidẽte moueri in oriẽtẽ: ruſuſq̃ ea ſphęra cũ reliq̃s ab oriẽte uoluať in occaſum putãt cõfici neceſſario:ut priorille motus q̃ multis annorũ milibus una reſtitutione cõpleť naturã p̃priã ſphæræ ſtellaꝝ cõſequať: alius q̃ diei unius ſpacio cõſumať ſicuti erroĩbus ita ſphæræ octauæ ab alio atq̃ iõ ſupiore globo cõmuniceť:oĩa ſecũ ab oriẽte in occaſum rapiente aſtra quæ p̃priis eoꝝ motibus ab occaſu feruntˀ ĩ oriẽtẽ. Q uæ nõ de nihilo nata ſuſpitio ab aliis tñ elidiť multipliciter. Sunt.n.q̃ negẽt moueri ſtellas ab occidẽte in oriẽtẽ:q̃q̃ & oc

Variæ ſo lutiones

culati certe hoĩes & mathematici ſunt:q̃ motũ diurnũ ætheris eẽ dicãt ꝗ ſit unũ nõ diuiſum in ſphęras ſed p̃petuũ:ſtellas ãt oẽs fixas q̃ erraticas p̃priis motibus ab occaſu ferri

caſu ferri in ortum. Leo hebræus īferiori cuidā ſphæræ non ſupiori eū motū refert Prima.
acceptū. Alii totū cælū qſi āīal qddā ex oībus ſphæris ueluti mēbris ɔſtituētes aliū Secunda
eē modū dicūt: q toti cęlo a motore quodā uniuerſali alios q ſingulis ſphæris p eo℞ Leo he-
diuerſitate diuerſus/ a ꝓpriis eo℞ diuerſiſq; motoribus debeaẗ. Eū igiẗ quē diurnū bræus.
appellamus cū ſit cōmunis aliis ſphæris nō octauæ eē magis autalteri⁹ cuiuſq̄ q̄ cæ Tertia
tera℞: ſed cæleſtis uniuerſitatis a cōi quodā exiſtit motore. ꝓpea nec fingi aliū orbē Q uarta
oportere cuius ille ſit ꝓprius/ nec ſeq eiuſdē ſphærę duos eē ꝓprios motus: cū alter
ex cōmuni cū reliquis cæli ptibus: alter ex ꝓpria natura nō ab eodē motore tribua
tur. Nos hæc oīa in mediū cōſtituamus ſolū id affirmātes nihil indubitati certiq; ſu
per his poſſe aſſeuerari: ſed tota ad ꝓbabiles locos & trāſlatitios diſputatio redit/ q
multi utrinq; cū ſint in ambiguo tandē ī īcertoq; nos relinquūt. Q d ſi rationi puta
mus cōcedēdū q̄ nonus orbis cōſirmaẗ: erit & illis aſſentiēdū q decimā ſupra nonā
excogitarūt cū ſit pene eadē rō dogmatis utriuſq;. illi enim ut ptinaciter hoc defen-
dāt plus uno motu uni ſphæræ ex ſe nō cōuēire/ nonā ītroduxerūt/ ꝗ duplici motu
ſphærā octauā uolui deprehēdiſſent: hi triplici motu deprehenſo eadem ducti con
iectura decimā introducūt. Q d' Alphōſus: Cāpanus: Leopoldus: Meſſala credide Alphon-
runt: q hanc etiā opinionē q̄q̄ falſo ſicut & ſecutus eam Albertus referunt ad Ptole. ſus Cam-

Caput II. Si ſupra octauam ſphæram alia ſit falſam eſſe ueterem aſtrologi panus.
am ſi nulla nouam: quam etiam ſi ſit noua ruere omnino neceſſe eſſe. Leopol.

EX hac āt tam uaria tā ꝗ multiplici opinionū uarietate q̄ incerta reddatur Meſſala
aſtrologia diuinatrix facile eſt perſpicere. nam ſi ſupra octauam duæ aliæ R ueꝛ om
ſphæræ ſunt: falſa eſt omnis ueteꝝ aſtrologia qui potentiſſimis cæli parti nē ueteꝝ
bus ignoratis inutilibus & imperfectis obſeruationibus ſunt innixi: qm̄ ſphæræ il- aſtrologi
læ inefficaces eſſe non poſſunt: quarum ſuprema motus rapiditate/ utraq; loci ſub am ſi duæ
limitate & uaſtitate molis reliquas antecellit: ſi rurſus nulla ſphæra præter octauā ſphæræ
nulla etiam iuniorum omnis aſtrologia: duodecim ſigna in nono orbe deſcribens: q ſint.
ſi eſt nullus/ quamnam habebit in faro decernendo auctoritatem quamquam ſiue
aliqua eſt ſiue nulla ſphæra nona omnis noſtræ ętatis aſtrologia uacillare cognoſci
tur: nec ſolum inconſtantia dicere ſed controuerſa atq; pugnantia. Nam illud mihi
reſpondeant: putent ne afflatus ad nos ab omni cœlo prouenire: an ſolū ab his par
tibus quæ conſpicuo lumine coruſcant? Primum ſi concedant ea ratione non ſo-
lum planetæ: ſed quæ planetas deferūt orbes ī pticipatū fatalis decreti recipientur:
quos illi tn̄ ira nō obſeruāt: ut apud quos purēt nihil eē efficaciæ ī pmutādis īferio
ribus. Alteꝝ ſi rn̄deāt Solis. ſ. uim hmōi/ ineē ſyderib⁹ cōſpicui lumīs radio refulgē
tibus: erit ēt his ɔcedēdū ſphæræ nonæ defluxus nullos huc puenir: q uel nulla uel
inuiſibili luce prædita/ nec ſyderalibus radiis: nec luminū ulla uarietate diſtiguiẗ.
ſed auttora diaphana eſt: unde aqueū cælū & criſtallinū nuncupata aut tenui luce
raraq; diffundiẗ: q̄lis ēt ineſſe reliqs globbis & pōt & a q̄plurimis exiſtimaẗ. Q ua-
ꝓp aut ſphæra oīs obſeruāda: aut nona illa ēt ſi ſit aliqua cōtēnenda: qd credidit Bo Bonatus
natus affirmans/ nihil qd ſupra octauā ſphærā colloceẗ/ ad aſtrologū ptinere. Et tn̄
in ea duodecim ſigna ab oībus deſcribūẗ: quæ nō mō aliquā ſed potiſſimam habent
in anni cōſtellatione auctoritatē: nō ſolū ad hæc quæ ſuis uiribus largiūẗ: ſed qm̄
in pmutādis uiribus planeta℞ primæ illis ptes ab oībus deleganẗ. Q uare quocūq;
ſeſe uertant laqueos īcidūt inextricabiles: dū aut multas omittūt ſphæras nō omit-
tēdas: aut in una admittēda quæ ſit inefficax: oīs cōſtellationis adulterāt ueritatē q;

ſi hinc forte ſe extricarent:oīno tenebūtur uinculo inenodabili & cū ſphæræ nonæ uirtutis affixæ & efficaciæ q̄tū uelis ineſſe cōceſſerimus: nulla præterea de ſphęris aliis lite ſuſcitata nihil minus falſiſſima oīs iunioꝝ prædictio conuincetᷣ: cū negari nō poſſit uirtutē & ꝓprietatē illius ſphæræ ab octauę influxibus eē diuerſam:quā tñ illi quaſi eādē exiſtimātes nō alia de nonæ ſignis tradiderūt/q̄ quæ de ſignis octauæ tradita eſſent ab antiquis:magna certe uel hebetudine uel malicia ſi uel nō uiderunt diuerſarū ſphærarū eandē naturā eē nō poſſe:uel hoc uidentes uoluerunt hoc tamē aliis ꝑſuadere. Satis enim apparet ueriſimile ꝙ decipi alios ꝓcurauerint.quoniam ſphæra nona excogitata/ſi de orbis alterius influētia erat agēdū ceſſare multis ætatibus eoꝝ ꝓfeſſionē erat neceſſe/dū.ſ.pluribus expimentis natura tū primū inuēti orbis approbaretᷣ.qđ eruſcatiores hoīes & ambitioſi minime patiebātᷣ: quare trāſlatis ad ptes nonæ ſphæræ iiſdē nominibus qbus ptes octauæ ueteres appellarunt:quaſi cum noīe ipſa quoq; natura cōicaretᷣ:eadem ꝓrſus de illis quæ de octaua priores dogmata ꝓdiderūt. Sic Arietē Tau. Gemi. Can. & reliqua ſigna in ſphæra nona ipſi deſcribunt & eadem facere aiunt:quę ſignis eiuſdē quidē appellationis: ſed alterius ſphæræ fieri antiqui ſcriptū reliquerūt:totā.ſ.impoſturā ſolo conſortio nominū defendētes:in quā re ſiqdē fallūt flagitiū eſt: ſi falluntur inſania: cū non aliter errent:q̄ ſi nomine Iouis ad Saturnū tranſlato/Saturnū factū Iouem exiſtimēt & cum de Saturno ſit uaticinandum:ea pronunciēt / quæ portendere Iouē ueteres tradiderunt. Neq; enim minor putanda inter orbem octauum nonumq; diuerſitas quam inter Iouem & Saturnum:ſi & motus eorum:& lucis: qualitatem quibus cæleſtia in primis diſcernuntur eſtimemus. Apparet enim inter illos duos planetas ſolū diuerſitas ꝙ alter altero tardior: quodq; alterius lux alterius luce uel nigrior uel candidior. At quanto maior illorum orbium diſtātia quorum hic quidem ſua natura tardiſſimo motu:ille omniū rapidiſſimo transfertᷣ: hic tamen multiplici agmine ſtellarum radians & conſpicuus:ille aut nulla aut inuiſibili luce ſub obtutum oculoſq; nō cadit. Deniq; ſi partium eiuſdē ſphæræ atq; etiam minutiarum diuerſiſſimā dicunt efficaciam:quoniam pacto ſphærarum diuerſarum eadem eritᷣ? & ſi ſphæris duabus eadem natura:nonne alteram fruſtra naturæ opifex deus effecitᷣ? Et ſi ueluti dixi/nec motu/nec luce/nec ſitu/nec mole conueniunt:quæ illis pręterea communio eſt naturæᷣ? circūſpiciatur undiq; machina uniuerſi:& in omnibus globbis elementorum uel cælorum manifeſta diuerſitas ſemper apparebit. Quare ſi non cæteris excogitatus orbis nonus aliqs ē neceſſario alterius ē naturę ab octauo:atq; ita quæ de huius ſignis & ptibus Ptole. & alii antiqores p̄ceperunt/ſignis ſphæræ nonæ aſcribi conuenireq; non poſſunt:quod cum faciāt tamen omnes iuniores/ eorū uaticinia(etiā ſi ueram artē ꝓfiteantur non niſi caſu incidere poſſunt in ueritatem.

Nō minorem eē diuerſitatē inter nonā & octauā q̄ inter Iouem & Saturnū

Capuτ III. Differre imagines a ſignis q̄q̄ nominibus conueniant.

Veꝝ enimuero de ſphærarū numero qcqd ſtatuatᷣ/ſigna ipſa duodecim: quibus & ueteres & neoterici tm̄ tribuerūt ut in eis totius aſtrologicæ prædictionis ſumma cardoq; uerſetᷣ:ea nos ficta/nullaq; eē breuiter demōſtrabimus. Tū ſi illa ſint uera/falſa tñ aſtrologos ſuper his & pugnātia dogmata tradidiſſe:quare quæ pēdēt ab illis ad diuinatiōes(pēdēt āt oēs)eas ꝓrſus eē fallaces. Sed admonere antea lectorem oportet/aliud ſigna eē duodecim/aliud imagines: q̄q̄ numero nomineq; conueniāt. Dico āt hæc omnino eē diuerſa/etiā apud eos qui nona ſphæra uel ignorata/uel neglecta/in eadē ſignorum faciunt diuiſionem:in qua imaginum quoq;

ginum quoq; formæ cogitantur. Signa.n.immota ſixaq; cõſtituunt æquinoctiis in
tercepta/atq; ſolſtitiis.ita ut Arietis q̃dẽ quod ẽ ſignum/ initia a uernali æquinoctio
ſemp accipiant. Arietis autẽ quæ eſt imago/alio tempore initia alibi ſupputent: ſi⸗
cut ſtellæ a quibus effingit ab occaſu ad ortũ iugiter deferunt. In q̃ re lapſi magna
pars aſtrologoꝝ putantiũ qui ad octauã ſphærã referunt planetas eos ſignis mobi
libus uti neceſſario. Neq;.n.uerba Pto.prío lib.apoteleſ. contrariũ ꝑcipiẽtis intelle
xerunt quæ latina hmõi ſunt: illud annotatione dignũ nõ ꝑtermittamus: qm̃ & do⸗
decathemorũ (hoc ẽ ſignoꝝ duodecim) finiũ ſeu terminoꝝ initia a tropicis & æq⸗
noctialibus pũctis facere rõnabile ẽ: qđ ẽt ſcriptores maxĩe ſignificarũt. Ex his enĩ q̃
ſupra diximus patuit/& naturas/& uires & cognatiões eoꝝ ex tropicis & æquoctia
libus principiis; & nõ ex aliquo alio cãm hr̃e: quare ſi alia principia ſtatuamus aut
nõ uti illoꝝ naturis ĩ ꝑdictionibus cogemur: aut utẽtes excidere a ueritate zodiaci
interuallis: a q̃bus illoꝝ uires ꝓueniũt omiſſis & ꝑmutatis. Hæc Ptolemæus: cuius
ſn̄ia prius aperiẽda fuit q̃ cõfutanda/qm̃ paꝝ uel intellecta uel animaduerſa a q̃ plu
rimis eſt. Patet igit prĩa diuerſitas imaginũ & ſignoꝝ ꝙ illæ quidẽ mouent: iſta au Secunda
tẽ nõ mouent: & ſi in octaua ſphæra deſcribant: altera eſt euidẽtiſſima ꝙ imagines differẽtia
inæqualẽ habent magnitudinem: ſigna inuicem ſunt æqualia. ſignorũ enim unum⸗
quodq; triginta cõtinet partes imaginum: aliæ pauciorum aliæ plurium per ſpacia
protẽdũtur. Q uoniã igit aliud ſigna aliud ſunt imagines ꝓpriis utraq; rationibus
confutabimus: Et primum illud de ſignis ꝑcunctabimur quæ illis ratio demonſtra⸗ Nulla rõ
uerit duodecim ibi eſſe naturas diſtinctas uiribus & ꝓprietatibus/atq; his neq; plu ne demon
res neq; pauciores. Abraam auenazra in principio libri rationum aſtrologicaꝝ ali⸗ ſtrari.xii.
qua inquit dicuntur de ſignis quæ probant aliqua ex arbitrio ſtatim declarãs: quæ eſſe ſigna
nam iſta potiſſimum quę arbitraria proferunt/diuiſionis zodiaci meminit. Diuiſio uiribus di
nes enim ait ſignorum cur tantũ in partes trecentas & ſexaginta: quoniã hic nume ſtincta.
rus diuiſionibus eſt accõmodatior. Idem quoq; ſcribit Haly Auẽrodan apotheleſ⸗
maticos libros Ptolemæi exponens: Diuiſimus circulũ in partes duodecim quæ ſi
gna nuncupantur: & unũquodq; ſignoꝝ in partes triginta quæ dicuntur gradus: &
partem quãlibet trigeſimã ĩ minutias ſexagintã: qm̃ hi numeri diuiſionibus idonei
magis reperiunt. Q uibus igitur potius q̃ eorũmet uerbis eos redarguã: ita natu⸗
ræ reꝝ & cõſequẽtiæ rõnis ignaros: ut qm̃ q̃ aſtroꝝ motus metiunt circulũ in duo
decim p̃tes diuiſerunt ob numeri ad diuidẽdũ oportunitatẽ hinc ipſi dogma cõſti⸗
tuerint ꝑtes illas duodecim uires & ꝓprietates hr̃e diuerſas: q̃ ſi eoꝝ diſtinctio non
arbitrio mathematicoꝝ: ſed a natura cæli exorta ſit: accidit q; ſi in octaua ſphęra de⸗
ſcribant: ut Ptolemæus: ægypii ſignorũq; oẽs magiſtri uoluerũt: ut res nulla ſolidi
taſq; naturæ illis reſpõdeat: ſed cogitari tãtummõ & mẽte cõcipi poſſint. Q uare &
Origenes ĩbutus doctrinã ægyptioꝝ ſigna iſta ĩtelligibilia & rõne tm̃ ꝑceptibilia Origenes
nũcupauit. Neq;.n. aliqua ẽ pars ſphæræ octauæ/q̃ uel æquinoctiũ uel ſolſtitiũ ſp
fiat: ſed alia atq; alia ſi quẽadmodũ putãt ab occaſu in ortũ ꝓprio motu ſphæra iſta
defert. Q uapp pũcta in q̃bus fieri ſemp uel æquinoctiũ uel ſolſtitiũ intelligimus re
q̃dẽ nulla a ſola nr̃a cogitatione depẽdẽt quæ poſſint utiq; mathematicis ad inueni Maximũ
endos motus ſupputãdaq; loca planetaꝝ deſeruire: ſed uirtutũ origines & ĩfluxũ ali argumẽtũ
quoꝝ prĩcipia ſtatui nõ poſſint: qđ fortaſſe caldæi cõſiderãtes imaginibus ſolis nõ incõſtãtię
ẽt ſignis ĩ ꝑdictiõibus utebãt: uñ maxĩa huius artis ĩfirmitas & incõſtãtia ualde co huius ar⸗
gnoſcit: qñ ea q̃ prĩa & ualidiſſima eius fundamẽta cõſenſus putat aſtrologoꝝ: ea ta tis

mẽ Chaldæi ꝓfeſſionis fautores & in fututoꝝ ꝓdictiõibus celeberrimi/nulla exiſtimarunt. Haly auẽrodan aliq̃ ex pte hęc aíaduertẽs: ſigna inqt mãſiones ſunt q̃ nihil opant: opant ãt ſtellæ fixæ quæ ſunt ĩ eis: tũ quare ſol ea ſingulis annis oĩa pcurrit & ex opatiõibus q̃s in eis cõſtitutus ſol operat noĩa accipiũt: qm̃ itẽ ſtellarum fixarũ quæ ſunt in eadẽ ſigni pte uel centũ ut antiquiores uel ſeptuaginta ut iuniores/ſi uirtus pmanet erit toto eo tpe & uis illius ſigni uirtus eadẽ quæ ſtellæ inibi cõmorantis: q̃ ad ptẽ aliã trãſlata uirtus quoq; ad ptẽ illã trãſferet. hęc ille: cuius qdẽ opinio tũ ex allatis: tũ ex aliis alibi eius uerbis hæc fuiſſe cognoſcit: ptes qdẽ ipſas zodiaci ſi ſtellaꝝ influxus excludant efficiẽdi uim nullã hr̃e: cũ ãt huius qdẽ ſigni talẽ alterius aliã eẽ proprietatẽ & influẽtiã dicũt duplici hoc rõne hr̃e ueritatẽ: aut qm̃ ſtellæ in ea tunc ſigni pte cõuenientes tali poteſtate ꝑditæ ſunt: ut quæ hoſpitii dicitur hoſpitis ſit efficacia: aut qm̃ ſol ad ſignũ illud pueniens talia operat: quo pacto æquoctialia ſigna & ſolſtitialia aries. ſ. Cãcer Libra & Capricor. mobilia dicunt q̃re in eis ſol cõſtitutus anni tẽpus imutat: cõtra quæ his ꝓxima ſunt fixa quare quo anni ea tpe pagrat ſol aeris ſtatus qualitaſq; nõ mutat. Similiter ait Ptole. arietẽ facere tonitrua & corruſcationes nõ ob aliquã uim ĩ ea pte zodiaci ſitã: ſed qa ſole poſito in Ariete æqnoctiũ uernũ ẽ: quod anni tempus ex ſua qualitate mutationes huiuſmodi aeris ciet. ſolis. n. calor ad nos accedens ꝓxime/antecedẽtis hyemis humiditates diſſoluẽs multos ſurſum eleuat uapores: ex q̃bus cõpactæ nubes mutuis colliſionibus qñ inter ſe cõcurrũt corruſcationes emittũt. Hæc eſt Haly Auẽrodan de ſignorũ poteſtate ſentẽtia: qua magis cõfirmari nõ põt: quod uolebamus zodiaci. ſ. partes æqnoctiis interceptas atq; ſolſtitiis in quibus uim principalem cõſiſtere ait Ptolemæus: quibuſq; aſtrologi oẽs præter chaldæos utuntur: eas efficiẽdi uim nullã habere. Nam opĩonẽ Ptolemæi Auenrodan dum exponere cupit & declarare ſtilo ut ita dixerim ĩ amne ueritatis ĩmerſo obliterat uel inuitus penitus & expungit. Aſſerit enim circuli partes nihil efficere: & quæ fieri ab eis putantur ea operatione uel ſolis uel ſtellaꝝ in illis partibus agẽtiũ excitari: At uero ægyptii & Ptole. & oĩs turba aſtrologoꝝ perpetuas & imobilis ſignis aſcribunt proprietates quæ nec Sole nec ſtellis inde diſcedẽtibus exoleſcũt aut permutant: aliogn debuit alia Pto. tradere de natura ſignoꝝ q̃ quæ ꝓdita olim erant ab ægyptiis. Sed alia ẽt poſteriores q̃ quæ ſcripſit Ptolemæus ſi migrantibus ſtellis uirtus quoq; ſignorum pmutatur: cum ne ſyllaba tũ cõmutata eadẽ de natura ſignoꝝ ꝓdant ut ab eis qui pridie ſcripſere: quæ ẽt apud Petoſiras & Gechipſo eũ tñ illud debeat euenire/ ut quæ arietis alias erant ſint quandoq; Tauri ꝓprietates: & quæ Scorpii fuere ſint aliquãdo Sagittarii: atq; ita de reliqs qñquidẽ ſtellæ olim in ariete curſum agentes nunc in Taurum prætergradiantur: & quæ Scorpium olim occupabãt/ad Sagittarium tractu tẽporis cõmigrabũt. Iam de ſole qd dr Ieſu bone q̃ uanũ & nugatorium/ ut ſigno uidelicet attribuat qd ſole inibi collocato nõ ſigni ſed ſolis uirtute proficiſcit qd ferme pinde eſt/ac ſi cathedrã dicãt aſpirare uim diſputandi q; in ea ſedens pͥus ſoleat diſputate pariterq; a ſcabello & in eo ſedẽte ſperẽt ſyllogiſmos: ſic. ſ. qm̃ in ariete poſitus ſol tonitrua ciet & hyemis gelu tẽperie ueris imutat/planetarii decernunt cũ fuerit Luna in ariete tonitrua expectãda: & oĩbus ĩ rebus arietẽ eẽ mobilitatis auctorẽ. Nec aduertũt ſi tonitrua fiũt in Ariete ſole collocato/ nõ idẽ ſeq de Luna reliq̃ſq; planetis: qñ illud nõ a ſigni natura ſed a calore fit ſolis uaporoſos halitus in ſublime tollẽte materiã nubiũ: & de qua tonitrua & cætera id genus poſtea procreentur: quæ uis

Qua rõne tonitrua & corruſcatiões ſm Ptole.

tur:quæ uis in calore ſydeꝝ alioꝝ qm̄ nō eſt nō fiet ab illis qđ fit a Sole:q̄q̄.ſ.in eo
dē ſigno collocatis.Nā qđ hoc ēt ſol in ariete magis faciat q̄ in aq̄rio:nō de ſignorū
eſt ꝓprietatibus/ſed de loci pōne:q̄re.ſ.in ariete ꝓximior eſt nobis:quaſ quæ apud
nos ſunt radiis eius per id tēpus magis afficiūt ꝓpterea in eodē poſitus ſigno diuer
ſis ī regionibus alia ꝑ id tēpus efficit.Sed prima dialectices neſciunt rudimēta in q
bus docemur diſtinguere qđ eſt per ſe/ ab eo qđ eſt ex accidenti. Sed utinā tm̄ non
eſſent dialectici:ac non plane ut pueri delirarent. nā quis illud nō potius inſaniam
uocet q̄ errorē:ut qm̄ poſito Sole in Ariete(ne ab eodē diſcedamus)tēpus āni mu
tat.ꝓpterea putēt qcqd incohaueris Luna ibidē poſita:ſtatū firmūq; nō futurū:ſed
fluxū atq; mutabile.Et qm̄ dū Leonē occupat ſol æſtatis.ſ.medio nō mutat ſed du
rat eadē aeris qualitas.ꝓpterea eē fixū ſignū leonē:q̄re quæ ſub eo qs auſpicat diu
turna īmotaq; futura. Vnde illud mirabile dogma Luna Leonē peragrāte nec īduc
re primū ueſtes nec incidere oportere:q̄re ob fixi ſigni q̄litatem ueſtes illæ ſunt diu
pennaturæ:qua ſignificatione uidetur aut morbus aut mala alia cā ſignificari:ꝓpq̄
illis uti non poſſis q̄nquidē q̄bus utaris hæ ueſtes nō cōſumi diuq; ꝑdurare nō poſ
ſunt:quis hæc audiens poſſit nō putare uel ad riſum ficta a fabulātibus uel amenti
um delirāmēta:aut quibus illi iā artibus ab erroribus remouebunt/q̄bus talia poſ
ſunt/nō ſolū nō abſurda uideri ſed uera. Solēt āt phi qn̄ cū illis diſputatur qui nihil
erubeſcunt:& primis ēt dignitatibus pria frōte reſiſtunt cogere ad ſui euerſionem:
hoc ē ad ea quæ dicūt nō tā firme ꝓbare q̄ cōtradicere. Et nos igitur eadē uia iſtos
aggrediamur:qm̄q; abſurdū eis nō uidet habere ob id arietem uim faciēdi res mo
biles:quare ſol ad eū accedēs āni tēpus īmutat.Illud ſaltē ab eis impetremus: ne q̄ſi
nati ſub ariete loco ſe moueant:ſed dogma teneant & tueantur.Quod ſi faciant eos
ſic interrogamus:ſigna hæc quæ mobilia/fixa/duplicia uocāt īmobilia ſint:an cum
imaginibus pariter moueant:ſi mobilia reſpōdeant/iam a ſuis ſignis ipſi quoq; mo
uent:quādoquidem æſtatem/autūnū/ hyemē uer initiare nō mobilium ſignorum
ſed īmobilium eſt:& quas ipſi dant ſignis ꝓprietates: ut mobilia fixa duplicia ſint
a prædicta uarietate tēporis ducūtur: nō igit aliis cōpetūt ſignis q̄ quæ dictis in lo
cis īmota ſꝑ in circulo cogitant.Qđ ſi īmobilia eſſe dicūt:ſeq̄tur ut cū imaginū lo
co nō cōueniāt:quæ cū ſuis ſtellis identidē loco ꝑmutata ſint(quod ſi eſt)quonam
pacto ꝓprietates ab imaginū ſola figura deriuatas aliis ēt ſignis attribuūt: & Arie
tē q̄dē quē mobilē/æquinoctialē/breuiū tēporū uocāt/quę ſunt īmobilis ſigni cōdi
tiones:mox & quadrupedē dicunt/oculis lāguidis libidinoſum/ quæ nō iā ſigni ſed
imaginis ſunt/nomine q̄dē eodē:ſi natura/loco/ ꝓprietatibus/differētis. Et ne ꝑticu
latim ſingula ꝓſequar oīs turba aſtrologoꝝ cū ſigna ꝑtiūtur/ut hæc cōia/ hæc fixa/
hæc mobilia ſint:rurſus alia recta alia obliqua:quæ ſunt(ut dixi)nō mobiliū ſigno
rum cōditiones.Itē differētiis hiis utūtur alia humana/alia ſunt ferina/alia aquati
ca/alia terrena/alia muta/alia uocalia/hæc ſterilia/illa fœcūda:quæ omnia ſunt ima
ginū nō ſignoꝝ:q̄a nullā hæc circuli poſitionem/ſed naturam imagynis/ formam
effigiemq; ſequunt.Quæ hęc igitur tāta eſt tarditas uel ſomnolētia: ut miſcere res
diuerſas/atq; confundere ſola deceptos noīum cōione nō naturæ uideant: Nam &
illud quoq; ut hoc calidū/illud terrenū aliud aereū/aliud aqueū/ſignū ſit acceptū q
dem eſt ex imaginibus/eadēq; temeritate ad ſigna trāſlatum:qn̄ ſi ſtatus circuli ex ī
mobilibus punctis cōſideretur/aries potius aerem erit iudicādū/hoc eſt calidum &
humidum q̄ igneū.i.calidum & ſiccū cū eo uer aperiatur calidæ humidæq; qualit

Ignari dialecticæ aſtrologi delirāt ut pueri qđ idē alius eiſdē obicit & fere ī ſingulis diſputationibus.

Vide Exclamatiouem

tis:quin & Ptole.reddens rõnẽ cur in circulo cuius initium nullum/ ſumere ab arie
te anni exordia cõſueuerimus.Reſpondet qm̃ in prima re℞ oĩum ætate abũdat hu
miditas/quæ eſt qualitas ueris quod ĩcohamus ab Ariete.Sic igiẽ o Ptolemeę ſi pri
mũ ſignũ Aries eſt:quare humiditas primæ ætati debeẽ:putas ne ſiccũ ſignũ an hu
midũ eſt?ſi ſiccũ nõ igiẽ primũ:ſi humidũ cur ignitũ dr̃ a uobis? Deniq; iſtæ(quod
uolebã/ꝓbare)frigidi/ſicci/calidi/humidi/differentiæ ſignis diſtributæ: ab imagi-
Auenazra· nũ potius conditione q̃ a ſignis uideñ acceptæ:qđ ẽt Auenazra in libro rationum
aſtrologicarum confitetur.Sic.n.Cancrũ:Scorpium: Piſces:frigida ſtatuerunt/aĩa
liũ quorũ hñt appellationem natura pẽſitata:Arietẽ Leonẽ: Sagittarium calida/ea
dem rõne Geminos & Aq̃rium ob effigiẽ humanã aerea:quæ in hoĩe qualitas plu-
rimum dominatur.Sic terrea Taurũ & Capricornũ & Virginẽ: tũ ob uim ſexus tũ
ſpicæ quã manu geſtat ratione:ſumptã uim igitur hac ab imaginum diuerſis ꝓprie
tatibus:ſignis attribuerunt:in qua re bonus Ptolemæus nõ ſolũ dormitat ſed laſſim
ederinat:ut in eodem cõtextu a ſigno ad imaginem ſe trãſferat:quod ita plane de-
monſtrabo & ſimul errorem Haly inexpiabilem in exponẽdis Ptolemæi uerbis
uerba igitur eius ſecundo libro Apothelesmaton hæc ſunt: Arietis dodecathemo-
rion(ſic ſigna uocat)uniuerſaliter quidem eſt βροντώδες καὶ χαλαζῶδες.i.
κοινῶς δὲ κατὰ μέρος ἀπὸ τῆς
τῶν κατ' αὐτὸν λαμπρῶν ἀστέρων ἰδιότητος: Hoc eſt pticulatim autem hæc
magis & minus fiunt pro natura & ꝓprietate ſtellarum quæ ſunt in eo & ſubdit nã
præcedẽtis qdẽ eius ptis ĩbres & uẽtos faciũt/mediæ aeris temperiẽ/ultimæ æſtum
& peſtilentiam:Tũ quæ ad aquilonẽ inflectunẽ æſtũ & corruptionẽ:q̃ ad meridiẽ
glaciales & ſubfrigidæ ſunt.hæc ego Ptolemæi uerba ita accipio:ut qđ de Ariete in
uniuerſum ꝓnũciat inibi ad ĩmobile ſignũ referatẽ:qđ negari nõ põt: qm̃ ipſum eſt
in quo fit æquinoctium & Ptolemæus eã ob cauſam βροντώδες dixit eſſe & χαλα
ζῶδες:q; hæc omnia uernũ ante tẽpus ſolet excitare:tũ quę adiicit cõſequẽter de
diuerſa partium eius efficientia ꝓ natura ſtellarũ inibi exiſtentiũ: credit qdẽ Haly
de ſigni etiã partibus dici: ut mox declarabo: ſed luce clarius ex ipſo Ptolemæo de
imagine dictũ eſſe declarabo:& q̃tũ erat Pto. in dogmate ſtatuẽdo/ tm̃ erraſſe in ex
ponẽdo Ptolemæo ipſum Haly.Putat igitur ille dicta Ptolemæi ſic accipienda: ut
ſtellæ q̃s illis ineſſe ptibus dicit fuerint eo tpe quo ſcribebat ĩ illis ptibus eius ſigni
de quo loqtur:atq; eã tũc fuiſſe illius ſigni ꝓprietatẽ:q̃ mutatis ad locum aliũ ſtel-
lis ſucceſſione tpis alio transferatẽ: quæ utiq; Haly interpretatio ꝓbabilis appare-
ret:ſiqđ facit in Ariete ĩ aliis ſignis feciſſet Ptole. Et ſtella℞ q̃s in illis ptibus ponit/
noĩa nulla ptuliſſet:ſed cũ in Tauro explicet quaſdã ſtellas noĩatim: & ſuum ſimul
& ĩui errorẽ ĩterpretis manifeſtat:qm̃ ſtellæ illæ tpe Ptolemæi in ea ſigni parte non
erãt in q̃ eas ordinat:ſed in parte potius imaginis:ĩ qua.ſ. ſunt & erũt & fuerũt.Ver
Verba ba eius de Tauro hæc ſunt.Tauri ſignũ uniuerſaliter qdẽ utrãq; affert aeris qualita
Prole. tẽ:ẽ tñ ſubcalido particulatim ãt antecedẽtes quidẽ eius ptes præſertimq; ubi plya
Pleyades des ſunt/terræmotus & uentos/& nubes exſuſcitant:ſequẽtes ubi ſunt Hyades cor
Hyades ruſcationes & fulmina faciunt.Age igitur a Ptolemæo de imagine hæc dici q̃s non
Vergiliæ uideat?in eius antecedẽtibus ptibus Plyades ſunt quas uergilias noſtri uocãt:in ſe
quẽtibus hyades pro quibus in uulgata tranſlatione aldebaran legiẽ:q̃q̃.n.in uerti
ce & cornibus totoq; capite hyades ſunt:plyades ãt ĩter finitionẽ corpis eius & cau
dã Arietis quẽ uocãt locũ abſciſſionis:illæ tñ ſequẽtes hæc añcedẽtes obtinẽt par-
tes:quoniam

tes:quoniam Taurus auerſu occidit & exoritur. At uero ad ſigna hæc ſi referantur
nulla erit ueritas dictis q̃nquidẽ tp̃e Ptolemæi nõ erãt pliades in ſigno Tauri ſed in
Ariete:ut ex magna eius cõpoſitione agnoſcere cuius prõptũ eſt: q̃ cũ debuerit Ha
ly legiſſe nec eũdẽ fuiſſe utriuſq; operis auctorẽ dubitauerit non poſſum ſatis mira
ri in re tam apta hallucinatũ:ut dicta Ptolemæi de locis ſtellarum in ſignis expolue
rit:& pliades per id tẽpus in primis ꝑtibus Tauri fuiſſe ſcriptũ reliquerit:quẽ erro-
rẽ ẽt Haly & Leopoldus & Aſcadẽſis in ſumma quã uocant anglicanã: & deniq; po
ſteriores ut Bonatus ſunt ſecuti. Sed maior error hoꝝ q̃ ſequãtur Haly dicẽtẽ Pro.
locutũ de ſtellis poſitis ĩ illis ꝑtibus ſigni:& tñ nõ mutãt:ſed dicũt idẽ quod Pro. cũ
ab eo tp̃e ſint mutatæ plus uiginti gradibus. patet igiť quod ꝓbare uolebamus con
tradicere ſibi aſtrologos imprudender qui ſignorum imaginumq; proprietates (ſi
quæ ſunt illæ) quaſi loco/natura/partibus non differant:inuicem miſcent.

Capur V. Chaldæoꝝ imagines mera eẽ figmẽta. quidq; ad eas fingendas il
los introduxerit:atq; errorẽ artificioſarũ imaginum & alios plures inde pullulaſſe.

VEꝝ age ſignoꝝ nulla ſit uirtus: an imagines ipſæ aliq̃d ſunt? forſitan enim
hic delirare aſtrologi non uidebunť:nec inniti ficticiis rebus & arbitrariis
quando illas imagines ſuis quamq; luminibus / ſtellis/radiis/ ꝓ ſtellarum
natura poteſtatis hr̃e plurimũ q̃s negabit? Ego uero aſtrologos delirare hic ẽt nihil
dubito: q̃m & ſi ſtellæ de q̃bus imagines fabricantur:& ueræ & naturales ſunt ipſa
tñ de ſtellis imaginum conſtitutio/nec uera nec naturalis/ſed falſa proq; libidine fa
bricãtiũ penitus imaginaria & ſine aliqua ſpẽ eſt ꝓbabilitatis. q̃s enim ſtatim non iu
dicabit:ut ſi magna eſt uirtus unius ſtellæ multaꝝ in unũ pariter cõſpirãtium ẽt nõ
ſit maxima? Sed rediẽs ad ſe rõ/nullã inibi eẽ uidet præter fictã a nobis ſyderũ con
ſpirationẽ. nam mixtio per coalitum certe ibi nõ eſt:q̃uo igiť coeunt multæ ſtellæ ĩ
unã proprietatẽ/& naturæ diſtinctæ;& magnorum ſpaciorũ imẽſa uaſtitate diſtin-
ctæ ſcio q̃d reſpõdebũt in unius imaginis illa effigiem cõuenire/quod ſit argumen-
tũ alicuius occultæ ẽt affinitatis:ut quẽadmodum ex una ſpẽi cuiuſdam figura deli
niať/ita una ſit in his ex illis oĩbus eiuſdẽ rei natiua ꝓprietas. at uero hoc aliq̃d for-
te eſſet:q̃q̃ nec efficere (q̃d uolunt) ſi imagines iſtæ ueriſſimis ibi notis expreſſæ ab
ſolutæq; uiderẽť:cũ aũt pro arbitrio ut declarabo noſtro finganť:nec potius ibi ca
nes & lepores (ut ipſi uolũt) q̃ tygrides & elephãtes cuiq; ſibi formare cõmodũ ſit:
patet q̃ de figura ſumiť argumẽtũ eẽ ut cætera ſolẽt aſtrologorũ uanum & arbitra
rium & fabuloſum. Q̃d ſi nõ ꝓ libidine aſpiciẽtiũ/ſed ꝓ natura cõſiſtere ibi illas fi-
guras cõtẽdũt:nõ tã ad experimenti fidem prouocabo q̃ ad ipſorũmet aſtrologorũ
& rõnes & teſtimõia. Abraã.n. auenazra magnæ apud illos auctoritatis in editione
ſecũda de aſtrologicis rationibus (Cõſcripſit.n. de eadem re libros duos) de imagi-
nibus iſtis redditurus rõnẽ. uerbis ita ſcribit.

Auenazrã ſcripſiſſe duos libros de rõnibus quibus aſtrologi utũť.

Q uæ nos ita ad ſenſum uertimus in latinũ uulturẽ cadentem uocat Ptole. lyrã nec
mirũ q̃m ſicut unuſquiſq; mutare ſibi figurã põtuit & nomen. cælum.n. ſphæricum
eſt quare nihil eſt in eo cur hoc loco potiuſq̃ alio exordium ſtatuas alicuius rei: ſed
quẽadmodũ aliæ aliis ſtellis pro oculoꝝ arbitrio cõiũguntur:ita diuerſæ fiunt ima
gines. nos igiť eo mõ eas narrabimus quo traditæ ſunt: hæc ille. q uerius & efficaci-
us opinionẽ meã confirmare non poteſt:q̃m ſi principiũ nuſq̃ aut finis eſt in circuli
ꝑtibus:potes a quacũq; malueris ſtella tibi imaginẽ incohare:& in quacunq; uolue

riſ ēt deſinere.nec dubiũ ꝓ initii & termioꝝ quos tibi p̄ſcripſeris diuerſitate: ꝓq̄ nu
mero ſtellaꝝ q̄s uel aſciueris uel excluſeris uarias inde imagies te cõflaturꝝ:p̄tertim
cũ ex his ēt ſtellis alias alius formas ſibi rep̄ſentet:ut ĩ uulturæ & lyra Abraã decla

Vario ua rias ſibi imagines eodẽ in lo co fabri caſſe. Albuma. Aratus Cicero alephbe tarium he bræi in cæ lo pingũt

rauit/& in aliis piter potes declarare.neq̄.n.ĩ ipſaꝝ q̄ magis celebrate zodiaci ima-
ginũ numero cõuenere:ſed cũ alii duodecĩ chaldæi tñ illas undecĩ fecere/ex libra &
Scorpio unã cõſtituẽtes.nã qd ꝓhibet cũ oĩbus ĩ pictura iſta cæleſti qdlibet audẽ
di cõceſſa ſit æq̄ ptãs:& ip̄e ēt Albuma.q in oĩbus rõnes dogmatum aſtrologiæ red
ditu ſe ꝓfiteẽ/cũ uenit ad imagies aliã nõ attulit rõnẽ/q̄ ꝙ Arat⁹ illas ita deſcripſit
q̄ſi nõ ille ſit fabuloſiſſimus:q ut Cice.inq̄t aſtrologia ſcripſit aſtrologiæ penit⁹ igna
rus:ꝙ ſi ſphærã Arati cũ barbarica ſphæra cõtuleris:diſſentire plerũq̄ & diſſonare
ĩuicẽ illas uidebis:q̄re.ſ.ſint ad libidinẽ fictæ & nulla doctriæ uel rõnis ſoliditate ni
tãẽ:hebræoꝝ magiſtri ſicuti imagies ſuas aſtrologi ita ſuũ ĩ ſtellis alephbetariũ:hoc
eſt ſuæ liguæ notas & elemẽta ĩuenire cõtẽdũt:nec ſi credulos oculos nãciſcãẽ/ min⁹
hoc pñt illi ꝓbabiliter/q̄ de imaginibus aſtrologi p̄ſuadere.qd plura ibi oẽs formæ/
oẽs effigies:q̄re nullæ ibi formæ/nullæ effigies oẽs ptãte & arbitrio hoĩum:natura
& ueritas actu nullæ.Q d̄ ſi ibi ſaltẽ noſtri diuinaculi auguſtaꝝ quædã rerũ & ſub
limioꝝ ſimulacra cõfixiſſent:facilius ego qdẽ ĩducerer ut nõ tã eoꝝ & cõtra naturã
q̄ dei opa mihi uideret.Sed cũ illius cõſiliũ & ſapiẽtiã aĩaduerto nõ uideo:cur illud
diuinitatis tẽplũ:illa atria cæli/melioribus nõ potuerit aut noluerit imaginibus ĩſi
gnireq̄ irrõnaliũ aĩantiũ/ĩ mõſtroꝝ/uel reꝝ etiã uita carentiũ.qd.n.ibi p̄ter urſas/dra

Vide præ cellẽtẽ in ſaniam.

cones/lepores/canes:& quæ inaĩa ſunt uti ſagittas/naues/triãgulos.Adde capita ab
ſciſſa tabo ſanieq̄ diffluẽtia:& relegatã ad ſuppliciũ uirginẽ: ut hydrã & centauꝝ p̄
termittã qd̄ ſi natura nõ patiẽ:cur eoꝝ in cęlo exẽplaria ſibi deſcripſitẽ Eqdẽ maius
oĩ ĩſania puto adduci aliqñ ut credamus naturæ hæc ĩſtituto/& diuo cõſilio ibi etiã
forata.Puderet bonũ ãtiſtitẽ aut magnanimũ regẽ meliores picturas ĩ tẽplo ĩ regia
nõ hr̃e.Alioqn qd̄ cõſiliũ ĩſtituẽtis iſta naturæẽ an ut p imagines has ſupiores ĩſerio
ra gñis eiuſdẽ corpa gubernaretẽ & p lyrã qdẽ cæleſtẽ afflaret qbus uellet hoĩbus
muſicã melodiã:p aĩalia q̄ ſũt ibi ea q̄ apud nos ſẽ gñanturq̄ quotidie corrũpũẽ:&
gñaret ipſa & cõſeruaret:ne mõſtra ſunt opptũa q̄ nulla ĩ nã ſuntẽ inũera aĩalia ibi ñ
deſcribi q̄ nulla deſcribunẽẽ Nã qd̄ canũ urſarũq̄ ſit priuilegiũ/ut duos hñt ĩ cæ-
lo ſiue rectores ſiue antiſtites: elephãti tygrides & ĩnumerę ſpẽs aĩaliũ nullũ hẽant
in cælo numẽ p qd̄ regganẽẽ ſed nimis multa de his cũ illis/q̄ nõ ſolũ ẽ turpe credeẽ
pb̃o/ſed cõfutare ēt ĩdignũ.Q d̄ ſi qs me pcõteẽ/cur in iſta fingẽdi licẽtia ad has po
tius imagines q̄ ad alias fautores aſtrologiæ deſcẽderit.Rñdebo illũ rõis hr̃e qõnẽ/
q̄ fruſtra deſideraẽ in his rebus q̄ nulla rõne cõſtitute ſunt.Q nid tñ ĩ pleriſq̄ eos in
duxerit facile ẽ uidere.Puto.n.imaginũ noĩa q̄ zodiaci ptibus aſcribũẽ ab opibus ſo
lis eẽ deriuata q̄ potiſſimũ fiũt cũ ĩ illis ptibs ĩueniẽ:ut gr̃a exẽpli Cãcri nomẽ hũe-
rit ps ea ſigniferi ĩ q̄ ſol collocat⁹ Cãcri more regrediẽ:q̄ ꝓxia ẽ leo pp ęſtus ĩmodici
exupãtiã:ſicut Taurus ps alia nũcupata ꝙ ad eã ſol cũ puenerit terra bobus araẽ:q̄
Gemini ſequũẽ:q̄re tũc geminãdo oĩa geminãẽ:ſub Virgĩe terra exuſta Solis ardo
ribus nihil parit:& ſub Ariete uelleẽ floꝝ cãpi ueſtiũẽ q̄ rõe capiti ēt de capilamẽti
ſilitudine aĩal illud p̄fecerunt:Libra noctes & dies in librili appenſas inuicẽ æquat
cum ad Scorpium Sol peruenerit/tum primum aer frigore pungit:mox ſub Sagit
tario & frigorum uehementiorum & uentorum aculeis nos laceſcens: in Capricor
no rõ manifeſta:q̄re inde Sol iſtar capręaſcẽdere rurſus ĩcipit:in Aq̄rio & Piſcibus
pluuias

pluuias piſcibus affari effundẽs:potuerũt hmõi illi ſiſitudibus adducti has poti⁹ q̄ illas ĩ uariis cæli ptib⁹ imagĩes fabricarẽ/trahẽtes facile ſtellas ĩ effigiẽ naturę illi⁹cu ius illi pti nomẽ ob aliq̄ cãm ĩpoſituri eẽnt.Acceſſere figmẽta poetaꝝ uľ ad uolupta Quid uiderit Conõ ægyptius
tẽ uel ad grãm multa cõfingẽtiũ:ſicuti Conõ Aegyptius marhematicus uidit prius mõſtra & ex beroniceo uertice cæſariẽ.ſed nec opeꝑtiũ rimari diligẽtius & explora re ĩſanias alioꝝ/dũ ſatis ſupq̄ cõſtet nolẽtibus delirarã ñ eẽ naturæ ƀ opa:ſed ſingẽ tiũ nugas uľ ſõniãtiũ deliramẽta:ſic ut tãdẽ recte đ his ĩuẽtis diffiniã a corrupta pħia & poetaꝝ fabulis ſunt exorta:qb⁹ tñ q̄ſi rebus uerißimis & digito (ut ſic dixerĩ) dei formatis tñ aſtrologi oẽs tribuũt:ut uix credibile ſit/ĩ q̄s ſupſtitões hæc illos ĩſania p duxerit.Ne des farmacũ inq̃t Luna ĩ Tauro collocata qm̃ aĩal illđ rũinat:qr̃ phar macũ faciet ut euomat:cũ domũ ædificaueris caue ne Scorpius q̄rtũ locũ obtine at:qm̃ multi ĩ illa domo Scorpii abũdabũt.Qui corõa oriẽte pcreabit erit rex q̄ lyra muſicus:& mille alia hoc genus e qb⁹ uideas illis eẽ pſuaſißimũ haꝝ oĩum reꝝ ue ras effigies & naturas eẽ ĩ cælo/a qbus ad nos mirabile defluãt ĩ decernẽdo fato prã tes.Deniq̄ illa fabricãdaꝝ imaginũ ſupſtitio tota p iſta ĩſania pullulauit:ut formata.ſ. in metallo aliquo ſimili imagĩe:a cæleſti illa uirtutem afflari metallo opinentur:q̄ tamen nec ſunt in cælo/nec ſi eſſent ob illam tamen ibi ſculptam imaginẽ illic deſcẽ derent:& ſi deſcẽderet:haud quicq̄ tamen ut probat Auerrois aduerſus Algazelem nobis inde proficeretur.Sed de his latius peculiari tractatu poſtea diſſeremus.

Caput VI. Inuiſibiles imagines neq̄ ſenſu neq̄ ratione cognitas eſſe pugnareq̄ inter ſe earum auctores:qui nõ Chaldæi aut Indi/ſed arabes tantum fuere.

DEmirari utiq̄ aliq̄s poſſet inſaniã aſtrologoꝝ ĩ fabricãdis q̄s hactenus ĩceſ ſuimus fabuloſiſſimis imagĩbus:niſi alias multo magis ridiculas ſomniaſ ſent.Tradũt.n.in uno quoq̄ decano ſiue facie cuiuſlibet ſigni imagines eẽ q̄ſdã/ĩuiſibiles illas qdẽ/ſed uerißimæ nãæ ſoliditate cõſtãtes.q̄s q audiũt nõ diffluere ĩ riſum nõ pñt:Sũt.n.hmõi.ĩ pria igr̃ facie cãcri aſcẽdit formoſus iuue nis bñ amictus/ſ3 ĩ facie eius & digitis ñ nihil hñs obliq̄tatis corpe reliquo ſiſi equo atq̄ elephãto/pedibus albis/ſup̄ ſe uarias frugũ ſpẽs & folia arboꝝ ſuſpẽdẽs. In pria facie Leõis aſcẽdit arbor altiſſime radicis/cuius ramis ĩſidet canis/& uir amictus ue ſtibus nobilibus qdẽ ſ3 ſordidis/ lachrymabũdus/& de parẽtibus ſuis triſtis his ſiſes aliȩ ĩ aliis ſignoꝝ decanis ab illis deſcribũt/q̄ꝝ oĩum utpote reꝝ efficaciſſimaꝝ me Aboaſar
minit Abo.ſexto lib.magni ĩtroductori.meminit Auenaz.ĩ eo lib.cui titulũ fecit Auenaz.
hoc eſt initiũ ſapiæ:memnierũt Petrus apponẽſis:Michael ſcotus:& Petrus apponenſis
aſtrologi arabes latiniq̄ pmulti:de qbus ego cũ olĩ nõ nihil audiuiſſẽ/putabã p has imagĩes illos ĩdicare/qdnã ſigni cuiuſq̄ decanus opareť:nõ q̄ inibi hoc ẽ ĩ cęlo figu Michael Scotus
ras eẽ opiarẽť.At eoꝝ adiẽs libros lõge ſec⁹ eẽ agnoui.Putãt.n.& aſſerũt & cõtẽdũt has ĩ illis decanis imagĩes eẽ uerißime opeꝝ apđ nos mirabiliũ effectrices.Qui ait Albu.opanť qdẽ ĩiterdũ q̄ ſũt ſiſia ſuis formis:ſed ſæpe & alia pẽitusq̄ diuerſa. Et q̄ dẽ ſi liceret hoc dogma ſtatuiſſẽt/adduceret aliquo mõ ut ſubdubitatẽ patuiſſe oculis eoꝝ:q̄ nr̃os obtutus effugerẽt.Iſtis ãt hoĩbus tã admirãda myſteria ꝓpallãtibus nõ ĩuenio fidẽ qdnã poſſit aſtruere:cũ nec hẽant oculos alios q̄ quos hoĩes ſolẽt:hoĩes ãt nõ uidẽt:nec raptos cũ ab apľo ĩ cælũ eos legamus:nec ĩ terra locatis rõ ulla po tuerit iſta demõſtrare.Erubeſcãt ãt q̄ ſe uocãt pħos:nec iſta pudet tñ eos nugamẽta cõſcribere q̄ uix bimulo ĩfanti fabulãs anus pſuaderet.Adde q̄ nec eaſdẽ oẽs:ſed ali as aliĩ ſibi imagĩes cõminiſcũť.Hic qdẽ ĩ pria arietis facie mulier ĩqt aſcẽdit fulgorẽ

reſplēdēs:& cauda piſcis marini.Alius n̄ formoſam ibi mulierē:nō piſcē:ſed æthio/
pē eē ait:de cuius tn̄ oculis ābigit̄ nigri ne an rubētes potius:ſed q ꝓcera certe ſtatu
ra/& albā clamydē īduat̄.In tertia facie geminoꝝ oritur inq̄ūt q̄dā/fiſtula aurea/&
canis latrās & delphinus.Alii cōtēdūt nihil hoꝝ inibi eē:ſed uiꝝ petētē arma q̄bus
ſe induat:clipeo munitū/iſtructūq; pharetra.In tertia facie Scorpii equū aiūt Ara/
bes eē leporē.Indi nec equū nec leporē:ſed canē aprū & Leopardū.Alii nullā beſtiā
ſed uiꝝ in genua curuatū forte(ſi licet myſteria interpretari)ꝓ aſtrologis deo ſup/
plicātē:ut eos aliq̄n redditura mēte liberet ab īſania.q̄d.n.aliđ p̄terq̄ īſanos ꝯ qui fal
Irriſio latioſis adeo nugis nec poſſibilib⁹ uacēt credāt aſtipulēt̄ Vidēs hæc Abraā iudeus
Abraæ atq; aſtrologus ī lib. de natiuitatib⁹ ridiculas potius q̄ ueras imagines iſtas eē confi
tet̄.ſed nec queq̄ inuenio p̄ter arabes hoīes ſp fabuloſiſſimos:& q eos ſecuti ſunt La
tini fidē illis adhibuiſſe.Nihil de illis ægyptii:nihil chaldæi:nihil græci:nihil latini
ueteres aſtrologiæ ſcriptores.Nā q̄đ ait Albu.Indos ægyptios/babylonios/iſta tra
didiſſe/falſus facile deprehendit̄:de ægyptiis.n.& Chaldæi ē uñ intelligamus talia
apđ eos deliramēta nulla fuiſſe.uñ coniici pōt de indis eū p̄iter mētiri:q̄q̄ nō ita pōt
ut de illis reuſci/cū nulla extēt a fide dignis auctoribus tradita nob̄ indoꝝ monumē
ta.Sed hoc peculiar̄ arabū ē:ut q̄ſcūq; ipſi fingūt cōmētatiōes/p̄ſcribāt illis auctoꝝ
noīa illuſtriū q̄les multas ī p̄rio diſputationū iſtaꝝ libro cōmēorauimus.Cū igr̄ ex
tēt Petoſiris q̄dā adhuc apđ Aegyptios aſtrologiæ magr̄i.Cū extēt p̄ter Maternū/
Epheſtiō Epheſtiō cōmētatorq; Thebanus & Paulus ex alexādria ægyptiaca oēs aſtrologię
Theba īterp̄tes facile ex ille cognoſcit̄ nullā de iſtis imaginibus ī ægypto mētionē.Patet idē
nus de chaldæis auctore Tenyro Babylonio q ſcripſit apoteleſmata decanoꝝ & coorie
Tenirus tiū cū illis imaginū patet Porphyrii & teſtimonio q ex ſnīa chaldæoꝝ aſtrologicas
Babiloni/ ſcripſit īſtitutiones:ut mittā Malliū & Mr̄nū utcūq; nobis & chaldæoꝝ dogma re/
us. ferētes:de græcis auctoribus ſoli pn̄t dubitare q græca nō legerūr.neq;.n.uſq̄ apud
græcū ullū ſcriptorē mētio de iſtis imaginibus.ut accuſar̄ magnoꝑe Haly debeamus
q iſtū errorē aſcripſit Pto.nā cū uerbo q̄nto & nonageſimo libri cui titulus fructus
dicit Ptol.   hoc ē q̄ ſingulis ſignoꝝ decanis cooriunt̄ nati uolūtatē īdica
re:& quānā artē ſit ꝑtractaturus:expoſitor Haly ꝑ cooriētes imagīes īuiſibiles iſtas
de q̄bus diximus putat ītelligi:neſciēs q̄nā apđ græcos   hoc ē cooriētia dicā/
tur.uocāt̄.n.apud eos hoc noīe ſex ille atq;.xxx.extra ſignifeꝝ imagines q̄rū.xv.ad
auſtrū:una atq;.xx.uergūt ad aq̄lonē de q̄rū ꝓprietatibus & natura p̄rio lib.apote
leſmatō ſcribit Pto.q nec eo loco nec alibi uſq̄/aliaꝝ unq̄ imaginū meminit p̄ter eas
q̄s fabricant̄ ex uiſibilibus ſtellis:aduerſus q̄s ſupiore capite diſputauimus utit̄ aūt
eadē dictiōe in ſequēti uerbo cū cōſiderāda ī defectibus lūinariū
                .i.cooriētia q̄ eādē ſnīam ſcđo lib.apoteleſmatō tractās indicat ex quo
gn̄e iſta ſint q̄ cooriētia dicāt̄.Ex q̄bus cū ait nati uolūtatē artēq; īdicari quā ſit ꝓfeſ
ſurus:id docet q̄đ Mallius Mr̄nus græciq; ſcriptores explicarūt:ut q naue cooriēte
naſcit̄ nauta ſit futurus:q lyra muſicus:q emotho auriga/atq; ita de reliquis: Sed &
Porphy.ī iſagogis typū hoc eſt figurā & formā Τωνιω Ζωωv:hoc ē aīaliū q̄ ſunt ī zo
diaco   .i.cooriētiū   .i.ex aſtroꝝ cōpōne ait cōſta
re.uñ ītelligimus cooriētia hæc quæ dicūt̄/nō alias eē imagines q̄ quæ ex ſtellis cō
ſtituūt̄:in quo declarādo fui ꝓlixior:q̄a audio Trapezuntiū græcū hoīem(neq;.n.
eius liber ad nos ꝑuenit)ſed ita audio ī cōm̄tariis eius ī cētiloquiū Pto.expōnē Ha
ly eē ſecutū.A quo errore barbarus Albu.potuit eos deflectere:q̄ nullas p̄ter uiſibi
les & cōſtitutas

les & conſtitutas ex ſtellis imagines ad auſtrũ aqlonẽq̃ ſitas/decanis exoriri ex ſnia Prol. affirmat. Libet aũt ad mẽtẽ reuocare: qđ qnto lib. aduerſus illos dicebamus q natũ dñm Ieſum dicũt oriẽte pria facie uirgis in q̃ uirgo ſit lactãs puerũ q uocet Ieſus. cõſtat enĩ imago hæc uirginis puerũ lactãtis ex his fabuloſis imagibus q̃s irriſimus. q̃q̃ nec talẽ ibi imaginẽ: ſed aliã quãdã ut narrat Albu. Indi cõminiſcunt: qđ in uẽtũ q̃ uanũ & ridiculũ ſit qſqs aio ſatis ꝑpenderit: pudebit eũ aſtrologicis iſtis delirammẽtis/euãgelioꝝ ueritatẽ uelle aliqñ cõfirmare: qđ nõ alia rõne a dæmone eſt ꝓcuratũ/q̃ ut q̃ſi amica fautrixq̃ religiõis peſtis iſta recipet. Sed habeant ipſi ſua ſibi nugamẽta: qb⁹ acceſſitis nõ cõfirmat ueritas xp̃iana ſed ĩfirmat potius atq̃ polluit.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI NONI INCIPIVNT:

Caput Primum Epithoma eorum quæ hactenus confecta: & quid ſequentibus libris agendum undeq̃ auſpicandum.

Emõſtratũ ẽ hactenus aſtrologiã nullã eẽ q̃ iſta de qbus ꝓnũciet a cælo nõ depẽdeãt/ꝓterq̃ ꝑ accñs/aut tãq̃ a cã remota & uñi: q̃ꝝ neutra cognitionẽ ꝑticularẽ euẽtoꝝ parit. Declaratũ ẽ itẽ ſi de cælo fierẽt iſta ñ tñ q̃uo aſtrologi opinãt: hoc eſt a momẽto quodã initiali: tũ ſi det hoc quoq̃/ certe non ab his cãis qbus utũt ĩ ꝑdicẽdo q̃ꝝ nullã ſi certũ hẽamus examẽ uera & naturalis. Nã q̃q̃ ſtellis utãt & plãetis/ augẽt minuũt/mutãt/ꝓ locis/ſignis ĩteruallis & cæteris id genus q̃ falſa & inefficacia eẽ declarauimus. Quãt uel malas cãs itroducũt: hoc ẽ fabuloſas/ul' ĩficiũt bõas admixtõe maloꝝ: nũc illđ nobis agẽdũ ut declarem⁹ ſi cũcta iſta cõſiſterẽt eẽ tñ hmõi q̃ cognoſci ab illis nõ poſſint/aut ſi poſſint cognoſci nõdũ hitã tñ eoꝝ cognitionẽ. Tria ſẽ ãt cognitu neceſſaria ſi de rebus futuris uera ꝑdicẽda ſũt. Primũ illud ut hora initialis rei cuiq̃ fideliter teneat. Scđm ut ſtatũ cæli ſydeꝝq̃ põnẽ ad eã horã exacte cõprehẽdamus. Poſtremũ ut illa cæli ſyderũq̃ põ quidnã faciat rõibus ueris/ aut nõ fallacibus obſeruatũ expimẽtis ĩtelligamus. Hoꝝ nihil poſſe cognoſci: aut q ſciuerit hactenus ñ extitiſſe duobus ſequẽtibus libr. apiemus. Exordiemur ãt ab hora primordiali cuius cognitio in primis neceſſaria nec conſtitui reliqua recte poſſunt ſiquid in ea uel ambigatur uel erretur. Ea uero uel hominum ſiue gniturarum uel urbiũ atq̃ regnorum/ uel anni conſtellationes auſpicantur nos a geniturisinitiũ faciamus.

Ca. II. Aſtrologũ certã gẽiturę horã neq̃ ſꝑ ſcire poſſe: neq̃ ꝑ uerã regulã explorar.

MOmẽtũ quo qs naſcit/exploratũ hr̃e aſtrologus ñ põt: niſi forſan accictus cũ ꝓdit ĩfans aſtrolabio/cęleſtia metiat: ſed hoc fit q̃ rariſſime: nec fieri nobis uolẽtibus ſꝑ põt ut noctu: aeř nubilo: mathematico nullo: ueꝝ cũ ſit labi quoq̃ facillimũ: ut teſtat Auẽ. ĩ cõmẽtariis ſup Pto. nã ſi nõ ſit exactiſſimũ inſtr̃m/q̃le forſitan nũq̃ ẽ qđ inſpectione momẽto egreſſiõis ad liquidũ rñdeat: rõ ꝑtilis horoſcopi uacillabit. Veꝝ ut ſi uera ꝑ aſtrolabiũ horæ ꝑſcrutatio/rariſſime ut dicebamus fieri hoc cõtigit: illđ frequẽs fereq̃ ꝑpetuũ ut parẽtes dñs ue geniturę/talẽ fuiſſe natiuitatis horã dicat aſtrologo: cui fidẽdũ ñ eẽ nec aſtrologi diffitẽt/ fallax enĩ plerũq̃: q̃re dr̃ apđ eos hora extiata ſiue ſnſpecta: de q̃. ſ. ſuſpicio certitudo nulla. nã ſolaria mẽtiũt & horologia qdẽ ſi nihil fallãt. ea tñ q̃ mediis horis cadũt interualla ñ demõſtant. adde q̃ horæ uulgares initiũ ab occaſu Solis nõ hñt: qđ mathe

maticaꝝ rõ poſtulat.ueꝝ cũ aer icipit obtenebrari:qd̃ euenit ſole ſubfinitorẽ dudũ iã demerſo/ꝑſerti i ſignis obliqs ſole collocato:q̃ cũ morã i occidẽte trahãt lõgiorẽ i terdũ nox unã horã exegerit priuſq̃ aer obtenebreſcat. Deniq; cõfitẽt hoc nobiſcũ aſtrologi:ſed remediũ adhibuere ne ꝓpea diuinatio piclitet.Nã & ſi illa ñ ſit uera q̃ uocãt horã extiatã:niſi tñ a uero plurimũ diſtet hrẽ ſe methodũ dñt ueræ iueniẽdæ q̃re nihil obeſſe priorẽ illã icertitudinẽ nos ſi ſape iſti poſſent id tñ obiiceremus ar-tẽ ſiue ſciam dari nõ poſſe quo fctã ſit nec ne/tes pticulatis q̃ piã cognoſcat.ñ igr cẽ methodũ q̃ reddãur certiores quo momẽto Ioã.aut Pau.editus ſit i lucẽ:ſed iſta ñ uidẽt eis abſurda/forſitã neq; illd̃ eẽ q̃libet nedũ die ſed hora pticulas mltas tpis:qbus certã regiõe naſci nemo põt/ cõſeq hoc facillie demrãt. Nã ſi natus ego pria noctis hora dicor a parẽtibus/& methodo cõueñir horã negat aſtrologus:q̃re ſerius aut citius me fuiſſe natũ rogo nũqd alius ſub eadẽ cæli iclinatiõe pria noctis hora naſci potuerit:qd̃ ſi negãt fieri potuiſſe:ſeqt qd̃ dicebã ut multæ ſint horæ cuiuſlibet ptes:qbus locis qbuſdã naſci hõ nõ põt:dico ãt multas horæ cuiuſlibet ptes/qm̃ nullũ ſer tps gẽituræ datũ a cõſulẽtibus regulis q̃drat aſtrologoꝝ/ſed mutat ab illis ſp in ptẽ uel añcedẽtẽ horæ/uł ſubſequẽtẽ:ſi potuiſſe aliũ naſci ꝑ id tps i ea regiõe ꝯcedũt:q̃q ego tũc mĩme nat⁹ ſim:natus igit pria hora noctis dicat Anto.atq; illd̃ iterrogo ſi q̃ uerã iã ſtatuimus horã ſuæ natiuitatis Anto.porrigat aſtrologo uerã ille ſit arbitratur⁹ an falſã:ſi uerã debuit eadẽ rõe meã cũ offerebat uerã arbitrari cũ eius methodo nõ magis nũc cõueniat q̃ cũ Ioã.eã offerebat:ſi falſã uerũ ſtatuebat ea hora nat⁹ Anto.falſũ ergo dogma ꝑ qd̃ hora uериſſima q̃ſi falſa reputat.Prætetea q ꝓceptũ h̃ gen⁹ tradiderũt ſignũ aiũt mutari nõ dẽre:qd̃ extiata hora demrãt:ſ3 ei⁹ ſigni ptẽ methodo declarari:q̃ potiſſimũ ſit i horo.ueꝝ extiata hora de ſigno ſæpe mẽtit cũ poſtrẽis ꝑſerti aut primis ſigni ptib⁹ aſcẽdẽtib⁹ hõ naſcit:tũc igr method⁹ nõ emẽdabit errorẽ ſ3 ꝯfirmabit: p3 his rõib⁹ uiã nõ eẽ horoſcopi ueſtigãdi cũ ẽ icertus.Nũc illd̃ oñdamus ſi q̃ forſitã poſſet excogitari:q̃s tñ aſtrol.tradiderunt aptiſſime eẽ fallaces.

Cap.III.Pto.dogma qd̃ almuſeli ſeu aiodar uocãt & auctoritatib⁹ & rõib⁹ cõfutat.

PTolemæus tertio apoteleſmatõ lib.dogma tradit hmõi.Præcipit obſeruari nouiluniũ ꝓxie gẽitura ꝓcedẽs/aut pleniluniũ.Tũ planetã q̃ pte coitus fuit uel oppõ auctoritatis plus hñtẽ:deniq; themate iã diſpoſito cui cardini ꝓprior ille plãeta fuerit ſtatui locũ illũ ad nũeꝝ quẽ i ptibus ſigni plãeta ille dñator obtiuerit hũc cardinẽ cõfingũt totius gẽituræ:hoc fundamẽtũ totius apoteleſmaticæ aſtrologi oẽs decernũt.hoc illud decretũ qd̃ almuſeli uocãt/iterdũ Aiodar. In quo quãtũ peccẽt iuniores ſnĩam Ptol.ꝑperã itelligẽtes ſupius.Nũc ipẽ Ptol.excutit cui poſſum iprimis magnas auctoritatũ molles opponer.Nã Abraã iudæus ait ſe multas genituras obſeruaſſe cũ exactiſſimis aſtrolabiis i his regiõibus q̃rũ lõgitudo latitudoq; cõfeſſa & explorata:nec tñ iueniſſe de plãetis aliquẽ cuius gradus ex ſignis q̃ occupabat atq; miutiæ/rñderẽt gradibus & miutiis oriẽtis aut medii cæli nec pl⁹ hora dimidia uariaret a iã cõpta ſenſu ueriſſima hora natiuitatis.Ridiculi uere q dñt iudicio nõ ſcripſiſſe hæc aſ Auenaz.q̃ſi lis illi cũ Pto.de regno:quo fuit annis ẽt nõgẽtis poſterior q̃ſiq; i ãno cõſtituẽdo i ãnoꝝ datore: & pleriſq; aliis Pto.ſnĩam aliis ñ añpõat.Sed & Alchabitius ꝓprio cõmẽtario ſcribit ſe demrãſſe nullo pacto p eã rõnẽ gradũ oriẽtẽ ueꝝ poſſe repiri.Hẽricus batẽſis Alberti magni diſcipulus ſuã examinãs gẽiturã:q̃q̃ noie diſſimulato ſeruũ dei ſe nočans.mittamus inqt

Aoniar animodat Pro.a ſapiẽtibus reprobatũ: alii dogma nõ expungunt ſed caſtigãt ut Ao

niar non

niat nũ nihil a Ptol:diſſentiens. Alii ſup eius intellectu digladiantᷣ:cũ illud inqritur
cuinam loco ꝓximior ſit planeta:ſunt q quantitatẽ diſcretã obſeruandã uelint ſunt
qui continuã ut Antonius de mõte ulmo: Veꝝ omiſſis auctoritatibus aduerſantiũ
Ptolemæo ſolitus ego dogmatis falſitatẽ ita declarare. Naſcatᷣ Lucius Romæ: Flo
rentiæ Fabius eadẽ hora eodẽq; momẽto liquet aſtrologis non eũdem futurum ho
roſcopum utriuſq; ob diuerſam cæli inclinationẽ ſub qua naſcuntᷣ: & tamen ſi rõnẽ
ex Ptolemæi præceptis ineamus eundẽ utriuſq; horoſcopũ faciemus cũ utraq; re-
gione pleniluniũ añcedens/ſiue nouiluniũ eadẽ cæli pte cõtigerit: quare idẽ quoq;
dominator q themate in utroq; gradũ ſigni poſſidens eundẽ/iiſdẽ numeris cardines
in utraq; genitura definiet. Sed hoc euidentia rei ſenſuq; reuincetᷣ dogma igitur fal
ſum quod miror Ptole. mathematicum ſummum non peruidiſſe.

Caput IIII. Inueſtigationẽ partilis horoſcopi per conceptum/ Ptolemæo
falſo ab Arabicis Aſcribi: irrationalem eſſe: & a multis aſtrologis reiectam. Aliud

APud iuniores inuenta eſt alia rõ ueſtigãdi ex hora cõceptus horoſcopi cui dogma
plurimũ tribuunt. eſt aũt hmõi ponũt q̃ſi cõfeſſum ex ueterũ traditione: ꝑ iuniorum
ſertimq; Ptolemæi uerbo prĩo & qnquageſimo libri centũ enũciatoꝝ Lu-
næ locũ in natiuitate fuiſſe horoſcopũ in cõceptu. Cõtra/locũ Lunæ in cõceptu ho
roſcopũ eẽ natiuitatis: hoc poſito methodũ tradunt qua putant poſſe depr̃hẽdi lo
cũ Lunæ cũ ſemen uteꝝ ĩpleuit: quo repto ſimilẽ quoq; gradũ colligũt hora natiui Occaſio
tatis aſcẽdere: Fuit aũt eis erroris occaſio mẽdoſa trãſlatio libroꝝ Ptolemęi: qm̃ nuſ erroris
q̃ ille de gradu hoc ſcripſit ueꝝ de ſigno tm̃ uerba eius loco ſuperius memorato ſũt coꝝ: Men
hec ἐν ᾧ: & quæ ſequuntur. doſa tranſ

Latine ita ad uerbũ ubi eſt tpe na latio.
tiuitatis illud ſignũ cõceptus horoſcopũ ſtatuas: ubi fuerit in cõceptu illud fac ho- Ptole.
roſcopũ partus uel eis oppoſitũ. nõ putauit igitᷣ Pto. hac uia ptiliter poſſe horoſco
pũ inueniri: quare ĩ libris apotelesmaton ubi hoc inqrit nullã placiti huius facit mẽ
tionẽ: alioqn ſi de gradu intellexiſſet: qđ ex eius uerbis falſum oſtẽdimus/ facillimũ
quoq; exiſtimaſſet in cõceptu horã ĩuenire quã hodie nullo magno negocio iunio
res qbuſlibet deſiderantibus reddũt/uſi methodo quã Ptolemæi eẽ uolũt: qũo igi-
tur ipſe Ptol. apoteleſ. lib. tertio principiũ ſeminale ἐπιπλεῖον: hoc eſt plerunq; ſeu
maxima ex pte ait ignorari: & cũ in eius cognitionẽ deuenitᷣ id aut συμπτώματι: Nullus
hoc eſt aut caſu. ſ. fortuitoq; aut obſeruationem debuit certe addere aut ἐντέχνως: ueteꝝ tra
hoc eſt artificioſe ſiqdẽ arbitrabatᷣ arte aliqua & uia iſtud poſſe deprehendi: qũo ãt didit uiã
ait caſu cognoſcitᷣ aut obſeruatiõe declarat græcus interpres caſu cũ accidit mulie- ueſtigãdi
ri recepti ſeminis ſenſum fieri ut Cleopatra docet: obſeruatione ſi cõſulto uir illđ tẽ ſeminis
pus ãnotat quo ſemel fœię cõgreſſus deiceps abſtinuerit: tũ fœcũdũ fuiſſe cõgreſſu ſuſceptio
mẽſes declarauerit. ꝑter hæc aliã eẽ uiã tẽpus illud ad liquidũ explorãdi ueteꝝ ne- nem.
mo ꝓdidit nedum ex eo natiuitatis horã uoluerint inueſtigare. Nam qđ Arabes di
cũt Hermetẽ hoc ꝑcepiſſe/fabuloſum ẽ: ſicut alia multa (quod primo libro notaui
mus) mẽdaciſſime ad eundẽ referunt auctorẽ: qđ enim Aegyptii ſuper hac re tradi Epheſtiõ
derũt: Epheſtion refert & Porphyrius q hoc ipſum ꝑceptũ qđ legitᷣ in Ptol. Peto- Porphy.
ſiris Aegyptii inuentũ fuiſſe his uerbis δ Αεπετοσ ειρισ & quæ ſequuntᷣ

Petoſiris ãt inqt ſignũ in quo Petoſiris
Luna fuit tpe cõceptus illud in partu horoſcopũ eſſe aut eius oppoſitũ. qđ aũt Lu

na tpe ptus occupauit illud cóceptus horoſcopum fuiſſe. ſed eodem loco Porphy-
rius duos alios refert modos ex Antiochi quorũdamq; alioꝝ ſnia ſigni ueſtigãdi: in
quo fuit Luna hora cócubitus/de gradu nũq̃ facta métione: qu ipſum quo ſcribunt
hoc caput περισποϱι αουσιασιον inſcribit: hoc eſt de ſigno ſeminali lu
næ qđ illđ ſignãt: qđnã ſignũ Luna tenuerit cũ loco genitali ſemen amiſſum ẽ Ephe
ſtiõ quoq; thebanus tres alias ab his diuerſas: quaꝝ Porphyrius meminit/ægyptio
rũ methodos narrat/qbus hoc idẽ inueſtigarẽt: quodnã. ſ. ſignũ hora cócubitus aſcen
deret: ubi uerbis expreſſis admonet nos ephestiõ nõ peruiri p eas uias ad ptilẽ horo
ſcopũ: ſed eũ παχυμερωσ indagari: hoc eſt craſſa (ut pici ſolet) minerua. gradus ue
ro determinãdi unicã eẽ rõnẽ quã tertio lib. apoteleſmaton tradiderit Pto. Eſt ãt ea
quã capite ꝓximo cõfutauimus: ueꝝ ut diximus ĩ errorẽ lapſi iuniores/qm̃ in Ara-
Error iu-niorum bica trãſlatione quã latini ſequũt/ĩterpretes gradũ ꝓ ſigno ꝑperã poſuerũt. Cæte-
rũ quicqd ſcripſerint auctores quænã rõ dogmatis: aut q̃ potuit hoc obſeruatiõe dep
hẽdi? Reſpõdet inquit ſupputatio: qm̃ ex loco lunæ hora natiuitatis quot diebus
in utero ĩfans fuit hora natiuitatis intelligit: quos ſi retro numeres ĩ cõceptus horã
deuenies: atq; p id tẽpus lunæ locũ inuenies eũ q tpe natiuitatis aſcẽdet. Veꝝ illud
interrogo qs nos doceat ex loco lunæ tẽpus mãſionis ĩ utero definire? nõ hoc Pto.
nõ ueteꝝ qſpiã: nõ ueſtes ẽt Hermes ꝓdidit: qđ reſpõdeatis aliđ nõ eſt q̃ ita definiri
mãſiones illas oportere ſi ueꝝ ſit dogma de pmutatiõe aſcẽdẽtis & loci lunæ in con
Reprobari dogma experimẽtis. ceptu & natiuitate: circulo igit demõſtratis ueritatẽ dogmatis ꝓbantes/q; eueniat
ita mãſionibus obſeruatis/& mãſiones obſeruari ita debere: q̃re dogma ueꝝ aliter ñ
erit. ſ. ita facile ſit cuiq; dogmata cõfirmare. Qđ ſi forſan audetis expimẽto id aſſeue
rare ſimul obſeruato collatoq; inuicẽ tpe natiuitatis atq; cõceptus: ĩpune uobis mẽ
Abraam Auenaz. tiri licet acta re ſine arbitris: ueꝝ ex ueſtris q ſe maxĩe cõrẽdũt exptos negãt ueritati
rñdere pceptũ. Abraã enĩ Auenazra ſe ĩnqes id obſeruaſſe dicit ter ñ ſucceſſiſſe: qđ
Hemanuel. nũc qdẽ ĩ Martẽ: nũc ĩ uenerẽ: nũc in Mercuriũ refert. Puto ſi decies id obſeruaſſet
alios quoq; plãetas piter accuſaſſet. Nã Emanuel Hebræus Auenazræ ſectator bis
Sedis expertus ſemel a uero tpe natiuitatis p ſeptẽ dies repit uariare Aboaſar numẽ aſtro
Auẽrodã logoꝝ falli methodũ iſtã quoq; gradibus poſſe creditur Sedis eius Diſcipulus nar-
Ioannes ſaxo. rat: qđ ſi ẽ nihil nos iuuat qbus de gradu tm̃ ſollicito. Pariter & Auenrodã magnus
apđ iſtos expoſitor Ptolemæi mẽtiri ſæpe illũ teſtat. Saxonienſis ĩterpres Alchabi-
tii falſam & uanã penitus putat ĩutilẽ quoq; affirmãs: fieri nõ poſſe ut p eã ĩcertus
gradus horoſcopi certus unq̃ reddat: qđ exẽplo ꝓpoſitæ geniturę late manifeſtat.

Caput V. Meſſalæ figmentum cũ aliis quinq; a Paulo alexandrino recita-
tis explorandi horoſcopi modis refutatur.

Figmentũ Meſſalle HI ſunt fere modi q recepti magis aſtrologis: Meſſala figm̃tũ aliud cogitat
ſed exploſum ab oĩbus pſpectæq; uanitatis. Iubebat. n. lunæ tẽpus a noui-
lunio ad pleniluniũ: uel cõtra a plenilunio ad ĩterluniũ: q̃ſi horã unã exiſti
mari: tũ utrũ illoꝝ antecederet geniturã qđ inter ipſum & tẽpus geniture ſpaciũ ca
Vide pulchrã deductionem ſtultitiæ aſtrologorum. deret: cõparari ad totã diſtãtiã Lunæ naſcẽtis & cõſumatæ: & qualis eẽt ĩteruallo ꝝ
ꝓportio/eã ptẽ ſumere horæ tẽporalis: ita tñ ut illud obſeruaremus: ne qñ mas ho-
ra pari nec fœmina impari naſceret. Riſit ſecuta ætas expimẽto deprehendẽs eadẽ
hora mares & fœminas naſci. Ego uero non tã placiti unius cogito uanitatẽ/q̃ hinc
totũ Meſſallã illũ iudico. Nã ut labi errare decipi ꝓprium ſit hoĩs: attamen ſcribere
tã pudẽda: niti rebus ridiculis: fabulas ponere quaſi dogmata: loq quæ rerũ paſſim

euidentia confutet/nõ eſt hominis certe/ſi dos hominis propria ratio eſt.Sed nec tã
unum Meſſallam eſtimo q̃ de Meſſalla omnes aſtrologos: apud quos primi ordi-
nis eſt:nec temere in ea familia ſapientiores inuenies.Nam Antiſtites ſacrę iſtius di
ſciplinæ mirabiles Aegyptii/quanta ſuꝑ hac re fabulamenta cõmenti ſunt. Refert
Paulus Alexãdrinus methodos quinq; diuerſas a tribus iam memoratis quibus ad Quinq;
horoſcopi ueritatẽ ꝑtiliter indagandã utuntur/deus bone q̃ uanas/rudes/futiles/fal aliæ uiæ
ſas.Prima huiuſmodi reſpice inquiunt epochan Solis in diurna genitura/ Lunæ in Aegyptio
nocturna:& cuius planetæ fuerit monomiria/ fac eiuſdẽ planetæ monomiriã ſuſpe rũ a Paulo
cto gradui ꝓximiorem/uerum horoſcopum. Altera ſiue dies fuerit ſiue nox Lunæ recitatæ.
tantum epocham inſpicit cætera ſimilis.Tertia quæ Ptolemæo ſui dogmatis præ- Prima
buit occaſionem plenilunium uel interlunium ꝓximũ genituræ cõſiderat: tũ uero Secunda
deſpotem hoc eſt dominũ domus in quo cõtigit & onocratorem hoc eſt finitorem Tertia
dominum: uidetq; uter fortior in natalitia conſtellatione/ uter plus in ea poſſideat Quarta
auctoritatis:& ex iſto dinumerat gradũ aſcendentẽ. Quarta duntaxat inſpicit do-
minũ ſummũ gradus.ſ.in quo Sol & Lunæ poſtquã infans uero ꝓdit uel coeũt uel
opponunẽ:& quot fines in aſcendente ſigno poſſederit ille planeta tot gradus eiuſ
dem ſigni putant in oriente iam apparuiſſe. Poſtrema non ſolum genituram ſed cõ Quinta
ceptum obſeruat:hoc eſt quod utrũq; tempus uel plenilunium uel nouilunium an
teceſſit:tum graduum quibus illa cõtigerit dodecathemoria fieri iubet & obſerua-
ri in quo planetarum cadant monomeriis:ut qui in themate melius ſe habuerit ar-
bitrium habeat horoſcopi metiendi ſcribens Heliodorus quo pacto inueſtigarẽt Heliodo.
tempus cõceptus:retrocedebant inquit a genitura per nouẽ menſes quaſi geſtandi
uteri tẽpus ſemper ſit æquale:ut rudiſſimi ubiq; diuiniſſimi iſti Aegyptii inuenian-
tur.Poſſem autẽ obiicere multa ꝗbus peculiariter iſta dogmata peccant. Verũ illa
una ratio breuitati ſtudentibus ſatis eſt qua Pto.quoq; dogma reiecimus. nam quã
cunq; ſecuti fuerimus methodũ ex prædictis:ſemper eorum qui ſimul nati fuerint/
regione tamen diuerſa faciemus eũdem horoſcopum:quorum tamen omnibus ma
thematicis extra omnem controuerſiam conſtat eſſe diuerſum.

Caput VI. Initia urbium/regnorum/factionum/legum ignota eſſe/ nullãq;
artem aſtrologos tradidiſſe qua poſſint inueſtigari.

LIquet ex his nũq̃ horã natalẽ præterq̃ caſu notã ad liquidũ eẽ: tum quod
aberret nullã poſſe ꝑ artẽ reſtitui.ſed cum ea uera non fuerit ueritas præ-
dictionis cõſtare non poteſt.Nihil igiẽ ueri dici poteſt a genethliacis qui
partilem horoſcopum cardinem genituræ cõpagem totius fati fundamentum toti
us apoteleſmaticæ/una uoce teſtantur.Neq; uero melior fides in urbium & regno-
rum initiis: quorum notitia ſcrupulari longe difficilior q̃ geniturarum/ quis enim
hæc prodidit? quis obſeruauit ſcriptor hiſtoriaꝝ? quarum fides & diligentia ſi red
diderit diem urbis inſtauratæ/uel urbis conditæ utiq; magna nimis exiſtimabitur/
Romæ diem natalem coli mos fuit:ſed non plus inde conſtat aſtrologis q̃ in imp.
fuiſſe Lunam hoc eſt in Libra cum condebatur.In opiſtographis Pauli Florentini Paulus
medici & mathematici duplex repperi tempus annotatum inſtauratæ urbis Florẽ Floren.
tiæ:alterum anno gratiæ octingenteſimo primo alterum octingenteſimo ſecundo:
unde:ſyderꝫ conſtitutio penitus diuerſa. Crediderim & multas uariari urbiũ cõſtel
lationes quæ uulgo feruntur fictas ex apoteleſmatis: quales ueterum fingit Iulius Iulius
Firmicus Paridis & Platonis/& aliorum/quod de mundi quam affert genitura/ipſe Firmi.

quoq; teſtat̃. Prætcrca magni quoq; eſſe momẽti uolũt illud momẽtum quo noua inter populares: quo ciuilis diſcordia nata: quo gens extera regnum inuaſit: quo nouæ conditæ leges noua decrera fuerũt ꝓmulgata: quaꝝ reꝝ horoſcopũ quiſnã reddet nõ diuinator? cũ hæc tamen habere prius oporteat q̃ diuinemus. Deniq; ut haberi momenta poſſint aliqua tẽpoꝝ iſtoꝝ/certe nõ denegabunt ea forte minus exacta/minus certa q̃ particulariũ geniturarum. quare ſi putant iſtas indigere caſtigatione/nec aliter eis fidẽdum multo hoc magis opus fuerit in illis: quas cum nulla ratione docẽt emẽdare: nã quas memorauimus methodos geniturís tm̃ hominum adhibent̃. Erat igit̃ manca fallax omnis eoꝝ prænũciatio de fatis urbium & regnoꝝ quãdo de momẽtis illis primordialibus uolũt hæc depẽdere: quæ tamen aut ipſi penitus ignorant: aut nõ ſatis ex fide/ſatis ad unguem tradita receperunt. Non iam igitur homines mortẽ/exilia/paupertatẽ/non excidium/urbes aut peſtilentiam uereantur/cum audaciſſimi nugatores æditis paſſim libellis annuis iſta minitantur.

Capuc VII. Incertum adhuc eẽ apud aſtrologos quomodo domus diuidẽdæ: quantum earum uires extendantur: & quibus ſignis utendum.

REliquũ de principiis anni/magnarũq; cõiunctionũ: & defectuũ dicere. nã momẽtũ quo fiũt obſeruãtes ide uaticinãt̃ fata reꝝ publi. & uniuerſaliũ. Erit igit̃ declarandũ hmõi tẽpora citra lapſum erroris ab illis deprehendi nõ poſſe: uerũ hoc ex ſequẽtibus eluceſcet cũ incertos adhuc motus planetarũ nec inaccuſabili ſupputatione cõprehẽſos oñdemus: Hactenus igit̃ q̃ ſit incerta cuiliber rei fatalis hora dixerimus ſi ſunt horæ fatales rerũ q̃s aſtrologi maxime putauerũt: nã nullas eẽ fatales/& ſi quæ ſunt/alias eſſe q̃ putẽt ſupra demõſtrabamus. Nũc illũ palã faciamus ẽt ſi tẽpora cõſequant̃ auſpicãdæ p̃dictionis/quę tñ ſyderũ põ: q cæli ſtatus ad eã horã/ſcire eos nõ poſſe. Primũ igit̃ opus thematis diſponẽdi p̃finitis duodecim locis quas appellãt domos: ubi q̃tis aſtrologi tenebris offundãt̃: q̃tũ inuicẽ digladient̃ re penitus incõperta nemo neſcit q libros mathematicorũ attigerit: alii ſex circulis iſta loca diſcriminãt quorũ unus ꝑ oriẽtis pũctũ circũuolutus & ſeptimũ facit cardinẽ & horoſcopũ: alius ipſe meridianus ætheris ſũma infimaq; deliniat: alii q̃ttuor mediis locis íntercepti ꝑ q̃ttuor pũcta notaſq; dicunt̃ diuiſionũ arcus ſemidiurni & arcus ſeminocturni ĩ tres ęq̃les portiões: Sed & oẽs iſti circuli mũdi uertices ꝑmeant: quã opionẽ uulgo receptã ſupius coarguebamus. Abraã Auenazra docet ĩ aſtrolabii cõpõne: tũ alibi quoq; domos ita partiri ut ſex circulos deſignemus: quorũ unus orizon/alius ipſe meridianus: q̃bus q̃ttuor ſtatim cardines ſtatuunt̃. Alios q̃ttuor duci iubet ꝑ notas ſectiõis orizõtis & meridiani ac diuiſiõis partiũ æq̃toris cadẽtiũ inter oriẽtẽ & meridianũ/ & diuiſiõis inq̃ in tres ęq̃s portiones. Hanc methodũ ualde ꝓbat auctoris tñ noĩe ſuppreſſo. Ioãnes de regio mõte ſublimis ætate nr̃a doctiſſimuſq; mathematicus/quãq̃ Cãpano tñ nõ ſatisfecit q nouã ipſe quoq; ꝑtitionis iſtius attulit rõnẽ/cætera ſimilis Auenazræ: ſed in eo plurimũ diuerſam/q ꝑ æquatore factitio quodã utit̃ circulo quẽ nũcupauit circulũ uerticalẽ unũ alius menſus aliiq; locorũ fines emergũt: ſcripſit Ioãnes copioſe cõfirmationẽ huius dogmatis multis tũ mathematicis: tũ ueterũ aſtrologorũ auctoritatibꝰ nitens. Alii & aliter partiũt̃: & Ludouicus heremita nr̃ diligẽs exactiſſimuſq; ſupputator ſolitus ẽ ꝓbare nullã ex methodis q̃s memorauimus Alchabitii dictis conuenire. Q uid q eadẽ loca ꝑ zodiaci gradus quos æq̃les uocãt multi cẽſent diuidenda/uel hac tm̃ utẽtes uia (qd̃ plerũq; feciſſe idos ſupra quoq; monuimus) uel utrãq; diuiſionẽ

Diſcordia aſtrologorũ i domuum diuiſione.

Abraam

Ioannes de regio monte

Ludouicus heremita exactiſſimus ſupputator.

ꝙ diuiſionē piter recipiētes:tū eā quæ ex anaphoris uariat̃ adequatorē tñ quæ gra
dus ſigniferi tm̃mō reſpicit:qđ hiſpa. Abraā pceptor Auenazræ & Henricus ualē Abraam
ſis obſeruāt nō minus ex loco pnūciātes ī quo planeta ſit facta p ęquales gradus dī hiſp.
ſtributōe/q̄ ubi cōi more diuiſionibus annotatis. Præterea ſi conſtaret ubi locorum Henricus
principiā fineſq; ſtatuendi ſupeſt alia dubitatio quæ rurſus oīa reuocat ad incertū:
qm̄ non cōueniunt loci uirtutē & efficaciā intra ſpatium claudi loci deſignati. Sed
Ptolemæus ſupra illud ad antecedētes ſignoꝝ partes quinq; gradus exordit̃. alii tri
bus tm̄ ptibus illud extendunt. Aegyptioꝝ ſapiētes initiū loci q̄ uulgo cuſpidē ap-
pellāt nō initiū/ſed mediū eē q̄ſiq; cētrū uirtutis uolebant:q̄re qndeci ſupra gradus
loci illius eū diffundi/& totidē citra:q̄s oēs opīonū uarietates ſi paribus fere oēs uł
rōnibus uel auctoritatibus cōitas aīaduerterimus/ uel hac dūtaxat īcertitudīe totā
pnūciādi p aſtra rōnē(ſiq̄ ſit illa)ī ambiguo eē cōfitebimur. Nā uariatis locoꝝ diui
ſiōibus oīs uariat̃ cōſtellatio/q̄nq̄dē(qđ ſupra reprehēdebamus) mutāt ſtellę apđ
aſtrologos p loci mutatiōe/naturā īfluxū/& pprietatē:& qđ maximū ē/illa loca pu
gnāti & cōtraria ī primis cōditiōe decernūt: quæ ſunt ſitu cōiuncta & cohærētia. nā
primo loco duodecīo q deīceps ſe hñt: qđ magis pōt eē diuerſum? qđ ſexto & ſepti-
mo rurſus qnto & ſexto? undecimo itē & duodecimo: nono rurſus atq; octauo: atq;
ita de reliq̄s. ſæpius āt quē alius mathematicus ſexto loco planetā collocabit/alius
in qnto eē cōtēdet: qđ oēm pdictiōnē penitus uariabit: & quē qdā in nono eē decer
net: alius ad octauū dicet ptinere. Tota igr̃ iſta locoꝝ diſtributio radix & fundamē
tū oīs apotelesmaticæ remanet ī incerto. Sequit̃ eā cura ſignoꝝ qbuſnā. ſ. uti debea
mus? ubi pplexa nec explicabilis q̄ō de mobilibus ſignoꝝ imobilibus deq; ſphæra
octaua nona & decima: de q̄ re nō ē nobis hoc loco dicendū: qm̄ ſupra abunde ē p-
tractata. Iudæus Abraā duplex thema fieri pcipit: ut q. ſ. cōtrouerſiā diiudicari poſ Abraam
ſe non crederet. Erit autem incertum ex hac dubitatione quænam ſigna planetis de iudæ. du-
beantur: ſed ex ea quam ante tractauimus quænā loca: ſed omnis hinc pendet aſtro plex facit
logica pronunciatio: omnis igitur dubia/incerta inexplorata. thema.

Cap. VIII. Loca plāetaꝝ uerīſſime aſſeq eē laborioſiſſimū deq; iſtroꝝ fallacia.

LOcis diuiſis ſigniſq; diſtributis ſupeſt labor epochas ſtatuēdi ſyderꝝ & ſtel
laꝝ: hoc ē qbus gradibus & minutiis tā nō errātes q̄ errātes ſtellę reperiat̃
indicādi: qđ officiū rudes & īpiti facillime putāt poſſe ſe pſtare: doctiſſimi
hæſitāt & diffidūt: qbus. ſ. notū/ quāta ſit difficultas aſſequēdi ueriſſime loca plane
taꝝ: qđ īpoſſibile ne dū laborioſum multis iudicat̃. Andreas ſummarius grauis ma Andreas
thematicus ſuū ita librū exordit̃: motus ſtellaꝝ an ſciri poſſint neſcio/nōdū eſſe ſci- ſūmarius
tū/certiſſime teneo. Affert rōnē ſnīæ ſuæ talē: qm̄ q̄ metiunt̃ ſyderꝝ motus/neceſſa-
rio prius locū ſyderis definiūt: in quo illū inſtrumēti ope cōſpiciūt/ & loco ſtellę cō
perto quaſi ſuppōne utunt̃ ad ipſam ſup eius curſu ſupputationē digerēdam/ ꝙ ſi lo
cus uere dephēdit̃: uera motus futura ſupputatio: nā mathematica rōne nitūtur: q̄
minime fallit̃: uerꝝ loci dephēſio fidelis uſq;quaq; nō eſt/orgāo ſimpliciter utiq; de
ficiēte. neq;. n. pōt q̄liſcūq; uaſtitas inſtrī mecanici ſatis eē diuiſiōibus actu ſenſuq; p
ceptibilibus q̄ ſūt errori uitādo neceſſariæ: ſi diſtātiæ ſtellæ cuiuſlibet ab obſeruan
tis loco: tū pportiōis illius q̄ ambitus uniuerſi/inſtrī ambitū excedit rō hēat̃. quat̃
cū hītudinē partiū iſtrī corpis pexigui/ad totius ptes tanq̄ ad res īmēſas neq̄at ſen-
ſus aſſeq locus ſyderis obſeruari ſine fraude nō poterit. Verꝝ forte latebit error/ ſed
ætatis ſucceſſu fiet euidētior/ſyderę ſemp a uero loco ſingulis reſtitutiōibus magis

Cõfirmatio per ſentantiam Haly.

recedẽte. Cõfirmat hoc Pto.q̄ hanc ob cãm de ſallacia inſtrumentoꝝ iubet ducẽteſimo quoq; anno aſtromicos numeros inſtaurari: q̄ eo tp̄is tractu ueteris obſeruationis culpa retegat̃: quare nouis obſeruationibus caſtiganda: quæ nec ipſe futuræ ſint inculpatæ: ſed citra tñ erroꝛ ẽ q̄ tũc ſenſu deprehẽdat̃: quę cũ rurſus exactis multis euolutiõibus aberrabũt inſignitet/noua/q̄ maxíe fieri põt/rurſus caſtigatione redigent̃ ad ueritatẽ: ſic tabulæ Pto. principis aſtrologoꝝ multis retro annis habitæ ſunt inutiles: & enĩ ſtudia recentioꝝ obſeruationes identidẽ corrigunt: qm̄ ut p̄diximus/nulla tã ſolers/tã ſubtilis iſtrumẽti cuiuſcũq; fabricatio: nulla itẽ tã uaſta ma

Abraam iudæus Aſtrolabia quoꝝ diameter nouẽ palmorum.

gnitudo q̄ locũ ſyderis iculpata fide tenũciet. Refert Abraã iudæus in lib. ſup opæ tabulaꝝ de duobus aſtrolabiis ſumma rõne cõfectis: tũ magnitudinis tãtæ: utriuſq; diameter nouẽ palmis extẽderet̃: & cũ duo fratres Berſechit iſtrumẽtoꝝ cõpoſitores ſimul igrediẽte Sole in Arietẽ/Solis altitudinẽ obſeruarẽt: nõ idẽ utrũq; retulit inſtrumẽtũ: ſed duobus minutiis inuicẽ uariatũt. Hẽricus baten. macliuiẽſis in hac arte p̄cipuus ut i oĩ mathematica. ſcripſit enĩ ſup aſtrolabii cõpõne nobilẽ tractatũ/ putat uł ipoſſibile/uel ut inq̄t ꝓximũ ipoſſibili fieri inſtrumẽtũ nullo mõ fallax: &

Error quadraginta & duarũ minutarũ

cũ ẽt Pariſiis refert ſe uidiſſe/ duobus arte mira diſpoſitis maximis quadrãtibus altitudinẽ ſolis maximã i meridie. ſ. æſtiualis ſolſtitii obſeruatã: & altero q̄dẽ inſtrumẽto/ p̄tibus deprehẽſam q̄ttuor & ſexaginta/minutiis uero duabus & q̄draginta. Altero totidẽ p̄tibus ſed minutiis nullis: quare fuit error i alterutro minutiaꝝ duaꝝ & quadragita. Vide q̄ falli poterũt ẽt q̄ naſcẽtis horoſcopũ colligũt iſtrumẽto: q̄d ad

Oculos multis modis falli poſſe.

monitos quoq; nos ab Auenrodã ſupra ſumus teſtati. Baiẽ itẽ quẽ mox citauimus i naturaliũ reꝝ ſpeculo multis millib⁹ uerſuũ ꝓbat nec Pto. nec Ieber: nec Albategni quãtitatẽ diametroꝝ Solis & Lunæ certius idagare q̄ p defectus: nã fidẽ iſtrumẽtorũ ſup ea re fore ſuſpectã. Mitto q̄ multis modis in magna cõpõne docet Pto. & Al

Leo excogitauit nouum inſtrumẽtũ.

liacen. lib. ſeptĩo de uiſu falli oculos poſſe ſup ſtellaꝝ locis obſeruãdis. nã ut aer ſerenus & inubilus hẽat̃: q̄d ꝓhibet uẽtũ flare q̄ nõ ſentiat̃? At ſcribit p̄hus Ariſt. euro flante uideri ſydera maiora. Leo hebræus uir inſignis & celeber mathematicus q̄ſi ueteribus parũ fidẽs excogitauit nouũ iſtr̄m: cuius uidimus canones mathematica ſubtilitate p̄cellẽtes: uerũtñ eo duas nõ erraticas bis eodẽ ãno cũ obſeruaſſet/diſcrepaſſe priorẽ ab alt̃a obſ̃uationẽ duob⁹ gradib⁹ dicit: q̄d i aeris ſtatũ putat referẽdũ.

Caput IX. Variæ ſententiæ de planetarum motibus: anni inęqualitate: & maxima ſolis declinatione.

HInc nata eſt forſitan inter auctores tantaꝝ diuerſitas opĩonum de motibus ſyderꝝ: q̄m ſi loca nõ fallentibus inſtrumentis uera deprehendiſſent: in metiẽda ut dicebamus mora reſtitutiõis non aberraſſent nec diſſonaſſent inuicẽ. Ptol. in magna cõpõne motũ ſolis uocat manifeſtiſſimũ oĩum/quo q; cæteros ueluti notiore metiri debeamus: hic uero q̄ parũ certe ſit exploratus nihil certius nobis oñderit/q̄ q̄ pugnãtiſſime ſup eo a principibus aſtronomiæ ſint ſcriptæ traditio

Ob antiquorum.

nes. Antiqores Hypparco ſolis reſtitutionẽ q̄ cõficit̃ ãnus trecẽtis ſexagita quiq; diebus cõſtare uoluerũt plus q̄rta p̄te unius diei. Alii tm̄ q̄rtã p̄tem ſupaddiderunt.

Alia opĩo

Hypparcus ab Alexãdri morte ãno cẽteſimo ſeptuageſimo octauo ſcribens ex ſuis

Op. Hyp.

& chaldęorũ obſeruationibus minus q̄rta p̄te diei adiiciendũ ſupputauit/uerũ quãtũ

Op. Pto.

illud eẽt q̄d deficeret ad liquidũ nõ exegit. Poſterior eo Pto. annis ducẽtis octua

Op. Alb.

gintaq; trecẽteſimã eẽ illã diei p̄tẽ diffiniuit. Albategni poſt Pto. annis: dccxliii. obſeruãs cæleſtia motũ ſolis iuenit ueloctiorẽ. q̄a deficere a q̄rta illa p̄te p centeſimã

& ſextã

& ſextā diei ptē. Thebit annum cōſtare dixit: ccclxv. diebus horis ſex. m̄. ix. gra. xii. Tū illa magna diuerſitas q̄ alii putātā nos oēs æq̄les ut Pto. Alphōſus. Alii inęqua les: ut Azerchel: Baten: Iſaac Iſraelita: quos ſequunt & alii ex iunioribus: quare ci tius iterdū/iterdū ſerius redire ſolē ad locū un̄ digreſſus ē/cām inæqualitatis eſſe q̄ ſphæra octaua nō ab occaſu ſp ad ortū/ut putāt Pto. & multi: ſed ab oriēte iterdum ferat ad occaſu: q̄re illius motu cū ad eādē ad quā ſol reflectit/ptē/ſolis motū fieri ueloci orē: cū ad cōtrariā tardiorē: hic diuerſis tpibus annū nūc pductiorē nunc bre uiorē obſeruatū. Et quē citauimus Iſaac eo lib. cui titulus ieſodolā/q̄ſi dixeris ſæcu li fundamētum tpe ſuo: ſcripſit aūt āno gratiæ. Mcccx. q erat ānus mundi hebræus. MMMMM dcc. putauit ānos ad ſummū breues/ita ut breuiari magis non poſſent: ſed iā tēpus appere ut ſphæræ octauæ motu paulatius pduci icipent. Inter illū aūt qui poſſet eē lōgiſſimus & eū cōtra q breuiſſimus/mediā moram eē dieꝝ. ccclxv. & horaꝝ qnq: tū diuiſa hora in ptes mille octuagita ptiū hr̄e nōgētas nonagita ſex tū minutiaꝝ. xlviii. quarū quælibet ſit. lxxvi. ps unius ex illis mille & octuagita ptibus: quā ſcrupulatē ſupputationē memini ēt me legiſſe apud uetuſtiſſimū hebræorum ſcriptorē rabi adabaraba Adā Abrææ filiū. Deniq̄ ſit ſolis motus i ambiguo ſolis defectus oñdūtq̄ præcedūt tēpus i tabulis ānotatū plus dimidia pte horæ: quod & Andreas ſumarius tradit: & euidētia ſenſus quotidie declarat. Henricus quoq̄ ma cliuē. in lib. quæ inſcripſit ſpeculū reꝝ naturaliū aſſeriti defectibus deprehēdēdis ſeu locū ſeu horā/ſiue quātitatē iſpicias erratuꝝ q nūeros motuū tā Pto. q̄ Albate gni fuerit ſecutus. Paulus Florētinus iſignis mathematicus cū obſeruaſſet ingreſſū ſolis i Arietē diligētiſſimis annotationibus inuenit eū tpe in tabulis definito tertia pte horæ ueloci orē. Tradit & Alliacēſis i elucidario cū āno dn̄i. Mccclxiiii. ſolis in greſſus inæq noctiū uernū Pariſiis obſeruaretur deprehenſum Alphōſi tabulas ex cideret a ueritate. Q uod ſi in tanta luce cecutiunt hoc eſt in motu ſolis omniū ma niſeſtiſſimo/ubi ſiquid erretur/errare quoq̄ in reliquis ſit neceſſe: quid de motu erit mercurii/q̄ ſe nunq̄ mortalium fere oculis oſtendit: quē Soſigenes præceptor Ale xandri ex aphrodiſiade non plus duabus & uiginti ptibus poſſe a ſole diſtare tradit: Theō Paulus/Heliodo. Porphy. tribus & uiginti: Pto. etiā octo atq̄ uiginti: de cu ius planetæ motu inſignis quidam mathematicus fatebat nihil a ſe compertū. Por ro martē ptes fere una utriuſq̄ triginta tardiorem eē q̄ putarent: quod ipſe deprehē diſſet in q̄ re tamen ſtudiis poſteriorum eſſet exactius inuigilandū. Idē maximā ſo lis declinationem ab æquatore prodidit a ſe obſeruatam ptibus tribus & uiginti mi nutiis. xxx. quā tum Pto. iiſdem partibus ſed minutiis una & quinquaginta Albate gni. xxxvi. & xxx. Archazel plus tertio & uigeſimo protulerunt. Deniq̄ Abraam Auenazra ſummus mathematicus in ſexto de reuolutionibus affirmat inueniri par tem non poſſe quæ ſit in horoſcopo cum ptem Arietis primam ſol ingreditur. qua re. ſ. tempus quo peruenit ad Arietem/nec certa ut ait motus ſupputatione: nec ali quo gñe inſtrīi ad liqdū deprehendat. qđ Auerodan ēt exponens Pto. apte cōfitet. Idē ſæpe citatus Auenazra qcqd exqſita rōe foret ſupputaturus/Tria canonū gña ut ſcribit/adhibebat: Ptolemæi pſaꝝ & Idoꝝ q̄ uariarent inuicē oēs & ad loca diuer ſa planetas determinarēt Plutarchus Pto. poſterior & Emilio Romano mathema tico ſummo ſub Traiano cōtēporaneus/i pblematis reꝝ romanaꝝ hoc quoq̄ inqt tpe quo ad ſummā aſtrologiæ puentum eſt: inæqualitas tn̄ temporum/mathemati corum peritiam uicit: & eorum numeros ac ſupputationes ſæpiſſime fallit ac fugit.

Op. Thebit. Pto. Alphon. Azerchel Baten Iſaac Sententia Iſaac de annis ſui temporis Ann^9 mediocris. Vide in conſuetā ſupputationem. Adaba uetuſtiſſimus. Paulus florētinus Alliacēſis Variæ opiones de diſtātia mercurii a ſole. Pto. Alb. Archazel Abraam Auenaz. Auerodā Plutar. Emilius

Caput X. Vnici gradus errorem immo & ſolius minutiæ/ multos interdũ errores parere: nec per reuolutiões uel annorum uel geniturarũ: aut per magnas cõiunctiones aſtrologum poſſe iudicare.

EX hac aũt cæleſtiũ motuũ incertitudine q̃s nõ totã labefactari uidet diui‑
Mutãtur natricẽ aſtrologiã? quã ſi labat uno gradu cadere tota ueritate ſit neceſſa‑
fines. rium: fiet.n. mutata ſigni pᵽe qua ſydus repit: & fines ſæpe permutari: qui
Exaltatio bus parem uim domibus/ alii maiorẽ/ maximã oẽs cõfitent & interdũ exaltationes
nes. q̃s determinatis p̄tibus perſcrip erũt: certe monomiriæ ſemp uariabũt: & nõnũq̃ cõ
Monomy finia decanoꝝ: & ſi planera poſtremas ſigni teneat partes/ fieri poteſt ut error unius
riæ. partis a ſigno transferat ad ſignũ: & quæ foret in tauro luna fiat in geminis/ cum ſit
Decani. fœlix in tauro in geminis infortunata. Tamen a maſcula p̄te mutabit ac fœmineã/
Signum a lucida ad opacam: ab opaca ad tenebroſam: a pureo ad altitudinem: a plenis par‑
Aeſculapi tibus ad inanes: a morboſis ad fœliciſſimas Poſtremo cum ſit graduum oĩum apud
us. aſtrologos differens inuicem ꝓprietas immo etiam minutiaꝝ quaꝝ diſcretas pro‑
prietates in myriogeneſi tradidit Aeſculapius/ quomodo uariato loco planetæ gra
du uel minutiis multum ab errore nõ mutabit uirtus ſyderis & influxus? & quẽad‑
modum error gradus interdũ uariat ſignũ ita minutię error interdũ uariat gradum
ſed & locis q̃nq; fallet ob gradus unius lapſũ ut q forte ſit in occidẽte ſub terra collo
cetur; & qui p̄tinet ad horoſcopum ĩ.xii. locis tenebris retrudat: in dodecathemori
is error unius gradus.xii.faciet gradibus aberrare: nec ſi ſyderis epocha perperã ha
beatur ſortium ulla (quas uocant p̄tes) recte ſtatuetur. Adde fallaciam in radiatio
nibus ex unius tm̃ p̄tis uarietate cũ aliq̄d ſi p̄tilis ſit radiatio faciat: aliud applicans/
aliud uero defluens. Adde peccatũ oĩum grauiſſimũ dirigẽdis ut dicunt radiis pla‑
netarum/ ſi parte una labat aſtrologus unde anni unius error eueniet. Sed hæc ſum
ma atq; maxima ꝓpeq; flagitia in iſta profeſſione: quæ tñ ſi cõpes aliis erratis p̄ua ui
debunt/ quæ tũ eos ĩcurrere ſit neceſſe cũ horas initiales ex motibus capiũt planeta
Prĩcipiũ rũ/ quod ſuperius dicturi diſtulimus in hunc locũ. Sit igit ãni principium ad ingreſ
anni. ſum ſolis in primas arietis minutias ſtatuẽdum/ porro ſi quemadmodũ uidimus ho
ra dimidia plus ibi falluntur cõſtellatio penitus erit diuerſa tãta.ſ. eueniet uariatio.
Nec minus idẽ eueniet ſi nõ ab ingreſſu ſolis ĩ arietẽ q̃ a plenilunio ſiue interlunio
Error antecedenti annũ auſpicentur. Nec uideo cur Auenazra pariter & Auenrodan il‑
Auenaz. lic quidẽ errorem uitari poſſe non putent/ hic uero putent cũ deprehẽdi coitus ho
& Auen. ra ad liquidũ nequeat/ niſi moto ſyderis utriuſq; recte teneatur/ q̄d Auenazrę Macli
uẽſis etiam obiectat: pariter ãnuas geniturarũ reuolutiones cum a reditu ſolis ad lo
cũ eũdem ordinatur quomodo p̄peram nõ definiẽt inexplorato t̄pe reſtitutionis?
Aſcendẽtia quoq; magnarum coniunctionum q̃ recte ſtatuent non exacte compre
henſis motibus Iouis & Saturni a quorũ perfecta cognitione tm̃ putat abeſſe nos
Abraã ut magnũ eẽ ꝓnunciet ſi uel diem ſciamus q̃ debeãt ſimul ĩueniri: cuius ſnĩæ
Saxoni‑ Saxoniẽſis accedit q̃ p̄pea lc̄tm̃ dicit uti aſcẽdens magnæ cõiũctionis nõ illd̄ hẽat:
enſis. q̄d hora magnæ cõiũctionis aſcẽdit: ſe q̄d ãni uertẽtis initio quo illa cõtigit aſcen‑
debat. Sic errorẽ errore tuent. Veꝝ cõiũctionis aſcẽdẽs nõ deſinit eẽ quod eſt p̄pea
quod a nobis ignorat: q̄re potius erat dicẽdũ ſciri a nobis nõ poſſe q̄d cõiunctio ſit
factura: q̄re ſciri neq̄t horoſcopus/ q̃ qa uerus ignorat alium fingere minime uerũ.
q̄d.n. cõiunctioni cũ horoſcopo ãni rot forte mẽſibus ãngreſſo? aut q̃ rõ ut aſcẽdẽs
deficiẽtiũ luminariũ obſeruemus cõiũctionis nõ obſeruemus? Deniq; ut uim cõce
dat hĩc in

daē hr̄e in cōiūctione aſcēdēs anni/tñ nō negabūt/aut paris/aut maioris eſſe momē
ri ꝓpriū aſcendēs a quo diuerſa cū oriatur penitus cōſtellatio quā ignorant neceſſe
ſit eoſi prædicēdis cōiūctionis effectibus uacillare. Mitto ꝙ aſcendēs āni auctore
eodē Auenazra pariter ē icertū. Ex qbus oībus patet error pudendus Aboaſaris:q Auenaz.
prīo li. maioris ītroductorii dixit nō referre ſi gradu uno erret aſtrologus ī quo uer
bo ſe plane neſcire quā defendebat aſtrologiam oſtendit ut non iam illud uerū qđ
dicitur accuſari eam a multis ob ignorantiam cum potius non damnetur niſi peni-
tus introſpecta non collatur non ametur niſi procul & de limine ſalutata.

Caput XI. Diſſidentes ſententiæ de motibus octaui orbis: diſtantia capitis arietis octauæ a capite arietis nonæ: & auge ſolis.

Vid ꝙ hactenus ūm̄ de planetaꝝ motu dicebamus q forſitā magis explora
ti: ſed hærētiū ſydeꝝ motūq̃s fideliter reddetē qbus cē uim magnā immo
præcipuā & admirabilē confitetē oīs aſtrologia: qs inq̄ recte collocabit in
thcmate ſtellas fixas: aut qs denegabit errorē unius gradus oīno nō hr̄e momētū:
qñ tm̄ unus ē gradus in quo credunē efficaces hoc ē uel cardinū uel luminariū: ſed
habemus ingent oēs ī aſtrolabiis: ī nūeroꝝ tabulis paſſim uulgoq; deſcriptis: hoc. ſ.
eſt qđ admonebā cū ſup his cœpimus diſputare facillima hæc uideri aſtrologis tri-
uialibus quoꝝ doctrina de paucis oīo ſeedulis: ueꝝ doctoribus & pitis inextricabi
lia/q cū lr̄as paulo remotiores adierint puidēt æq̄li auctoritate magiſtros ſup his
tm̄ diſſentire/quātum diſtat oriēs ab occidēte: Aegyptii chaldæi ueteſq; oīs deniq;
ſn̄ia ſtellas erraticas uno tm̄ moueri motu putāt quē uocamus diurnū: Hypparcus Op.
aliū itroduxit q rapenē ſicut errātes ab occidēte ī oriētē. ſic hæc igiē prīa cōtrouer Hyppar.
ſia moueanē ꝓprio motu nec ne. Recētiores cōtrouerſiam nullā dicēt: qm̄ nō ſit mi
rū a iunioribus obſeruatū: qđ ueteres nōdū poterāt deprehēdiſſe. Veꝝ ſunt ēt ex iu Proclus
nioribus q ſn̄iam ueteꝝ tueāē: qꝙ nō dubitēt falli q ꝯtra exiſtimauerūt. Proclus po omnis ma
ſterior lōge Pto. pitiſſimus fuit oīs mathematicæ qđ eius eū aſtrologicæ ſuppōes: thcaticæ
tū de ſphæra tractatus & de aſtrolabii cōpōne: cōmētaria ſup Euclidē q̄q; alia ſeri- pitiſſimus
pſit multa/facile declarāt. Is ī cōmētariis ſup Thimæū qđ & alibi facit Hipparcum Proclus
Ptolemæūq; retaxar q putauerint ſtellas nō erraticas circa polos ſigniferi uolui ad taxat
oriētē poſt cēteſimū quēq; ānū una pte pacta: ſed potius accedēdū ægyptiis & chal Prol. &
dæis q diuturnis obſeruatiōibus nihil hmōi ꝓdiderūt pſertim ita ſenſibus atteſtāti- Hyp.
bus antiquæ traditiōi: ut nō poſſit accedere Prol. q nō ſit exoculatus. Nā ſi mouēē ī
qt ſup polos zodiaci qūo putāt Hyp. & Pto. neceſſariū fuerit ī his locis nō paꝝ uer
gi urſam ſub occaſum: q̄ tñ ab Hōeri uſq; tpibus ī occidua dicta ſit & Canopū opor
teat āplius nō uideri cū faciat ea ſtella degētibus ī tertio elimate breuē piodū ſupra
finitorē: his āt q Rhodū icolūt radat oriētē/ut ſcribit Poſſi. cū igiē arctos eadē nūc Poſſidoni
appetē: ī occidua q̄ tot rtro ſæculis ſp appebat: & Cano. eādē ſeruauerit pōnē dephē us:
di falſum ſenſus euidētia: quē recētiores hærētiū ſtellaꝝ motū ītroduxerūt: q ſi for-
ſan obiiciāt ſupputatiōes motuū planetaꝝ colligi recte teſtionio ſenſus ab hiſq in
nūeris digerēdis & ī canōis expōne fixaꝝ motū aſſumūt: duplr ait dilui obiectionē: Duplex
Primū ꝙ hi quoq; q fixaꝝ motū illū omittūt ī ſupputādis motibus planetaꝝ cōſo- reſponſio.
na dn̄t appentibus & de ſydeꝝ reuolutionibus canones ſtatuētes quāq̄ nō errātes ī
mobiles faciūt: ad ueriſſimæ tñ rōnis exeūt cōpetētiā: deide qđ notū ē ex falſis ſup-
putatiōibus colligi ueꝝ: q̄re ſenſui tn̄dere qđ colligiē/fidē ñ facere ueritatis ī ſuppu Abraam
tatiōibus. Hæc doctiſſimus ille p̄hus & mathe. Abraā Auenaz. cū ſæpe meminerit Auenaz.

utriuſqꝫ ſnīæ:quaꝝ altera mobiles ñ erraticas:altera facile īmobiles:quā Indis aſcri
þit:nūq̄ præiudicat:ſed ī medio rē relinq̄t: ut in lib.de geniturís duplex fieri thēa p̄
cipiat/alteꝝ quaſi mouerent:alteꝝ q̄ſi nō mouerent.Et quāq̄ ſup his ego nihil de/
finio p̄ter hoc unū nihil poſſe certū d̄finiri:ueriſſimū tñ illđ/opīoni ueteꝝ hoc faue
Pto. re:qđ aſſertores dogmatis oppoſiti nihil ītet ſe cōueniūt.Nā Ptol.qdē poſt Hip.ab
Hippar. occidēte moueri uerſus oriētē ſp putat.Arzachel maurus cū ꝓceſſerint certū ſpaci
arzachel um regredi ab oriēte uerſus occidētē qđ Iſaac ſeq̄tur iſraelita uerīſſimis dicēs expiē
Iſaac. tiis obſeruatū.Thebit benchorath iſtū motū expūgit alio cogitato q uerſus auſtꝝ
Thebit uergat & aq̄lonē recētiores inuentū Thebit ꝓbātes admittūt ēt opīonē Pto.triplici
ſphærā octauā motu diſcerpentes.Tū q ſentiūt cū Pto.ꝓgredi illas ad orientē neqꝫ
curſum mutare digladiant̄ tñ de uelocitate curſus: id falſum putātes qđ tradiderat
centū annis expleri ptē unā.Nā Auē.Moſes ægyptius:Auenaz.poſt ānos ſeptuagi
Albate. ta ptrāſiri ptis unius ſpatia tradūt.Albategni poſt annos ſex & ſexaginta ut fere ſex
Pau.Flo. qualtera ꝓportiōe fecerit eas ueloclores q̄ Ptol.Paulus Flo. eas ocius uolui q̄ dixe
rit etiā Albategni/aſſeuerabat:has opīones q̄s diiudicabit? Deprehēdimus inq̄unt
iuniores fidelibus inſtrīs eaꝝ loca q̄re falli nō poſſumus:Quidnā igit̄ illos ueteres
feſellit/q̄bus inſtrā non defuerūt/nec minor artis peritia q̄ uobis? uulgatū hac tēpe
Auenaz. ſtate mobilē arietē ab īmobili uigintiq̄nqꝫ ptibus diſtare.Sed Auenazra libro rerū
aſtrologicarū octo partiū tradit cū ſcribebat fuiſſe diſtantiā: ſcripſit.n.anno gratiæ
milleſimo cēteſimo q̄nquageſimo tertio.q̄re nr̄a fere tp̄a trecētis & quadragita plus
minus annis anteceſſit.Proinde ſi motū quem tradit Albategni q cæteris ociorimi
temur non plus annis q ab Auenazra ad nos abiere aſtra gradibus q̄nqꝫ ꝓceſſiſſent:
q̄re foret hodie diſtātia nō ut aiūt graduū.xxv.ſed tredecim.an fallebat̄ igitur Aue
Moſes nazra? cui rō tū organū ſuppetebat.Moſes ægyptius in eo lib.cui titulus miſmetho
ægyp. ra quaſi dixeris græce Δευτερωσις: latinæ ſecūdā legē/īter initia primæ ptis ait tē
pore cathacliſmi cōcordaſſe mobilē arietē cū īmobili.Tū poſtea ſp motam ſphærā
octauam uerſus orientē ſeptuageſimo quoqꝫ āno gradu uno.Cum igit̄ inūdauerint
Tēpus di terras aquæ āno mūdi milleſimo ſexcēteſimo q̄nquageſimo ſexto nūc agant̄ ab or
luui. be cōdito: ut uerior docet ſupputatio (Neqꝫ.n.refert hic ad liquidū rē exigere) an
Anni a norum quinqꝫ millia adiectis fere trecētis erūt a diluuio ad nos anni fere triamilia
mūdi ini/ ſupra ſexcētos aut circiter. Quare mota erit octaua ſphæra tot ānis gradibus plus
tio. minus duobus & q̄nquaginta:q̄bus diſtaret mobilis Aries ab īmobili.Iſaac iſraelita
ſcribit̄ cōcurriſſe ſimul utraqꝫ ſigna āuo q fuit nobis a Chriſto nato q̄ngēteſimus &
ſexageſimus:Petrus alliacēſis ī elucidario tradit id eueniſſe āno Chriſti ducēteſimo
Angelus & ſexageſimo:q̄ ſupputatio p ānos trecētos a priori ſupputatione diſcordat.Ange/
mantua. lus mātuanus & plæriqꝫ recētiores idē fuiſſe cōtēdūt āno grā q̄ntodecimo paucis
Iſarith. mēſibus ſupadditis.Idē refert Iſarith quēdā iuniorē cū ſupputaſſet loca Solis & Lu
næ ad octauā ſphærā dep̄hēdiſſe nouiluniū mēſis martii exactis a mūdo ānoꝝ q̄nqꝫ
milibus ducētis uigintiq̄ttuor ꝓpe decimā q̄rtā ptē piſciū. Se uero Angelū nouilu
Tabulæ niū id ſupputātē ad īmobilia ſigna ſiq̄dē tabulis Emanuelis utebat̄ q̄s inſcripſit ba/
Emanue. al Cuaphaim deprehēdere illud in uigeſimo octauo gradu piſciū: ſi Alphōſi tabu/
lis. las ſequeret̄ in uigeſima ſeptima pte minutiiſqꝫ q̄tuordecim. Vñ colligeret̄ diſtaſſe
mobilia ſigna ab īmobilibus gradibus tredecī uel q̄ttuordecim.Scripſit āt iſte pau
cis annis añ nr̄am ætatē q̄re ſibi mirabile ait eē qđ Ozoniēſes tabulæ tradāt ſitā īter
Arietis cornua ſtellā quæ.ſ.Arietis mobilius ē prīcipiū ſemotā ab īmobili ariete an

no grā

nō gſæ milleſimo trecēteſimo ſexageſimo gradibus uiginti q̄ttuor & minutiis qnq̄‑ginta ſeptē: ꝑ quæ tpa iuenio aut ānis ſupra fere quadragīta: cum Iſaac illū: tū Rogerium baconē floruiſſe: quorꝫ utercꝫ nō plus gradibus decē ætate ſua putauit īmobilem Arietē a mobili uatiaſſe: nā utercꝫ ſecutus eſt Azerchelē qui maximā inter eos diſtantiā q̄ poſſet euenire tot ptiū exiſtimauit. ſ. decē: ad quarū finē ꝑuentū ſua tēpeſtate ꝑdidit Iſaac. Quare tēpus aſſerere & ꝓximare rurſus inciperent retrouerſus occidentē motu reuoluto. Sic igř colligamus aut nō fallunt organa thematica: aut fallūt: ſi nō fallunt quomodo Iſaac & Rogerius ſtellas obſeruātes mobilis Arietis nō plus ptibus decē ab æqnoctio ſummotas iudicarunt? quæ tñ ſi tabularū ōzoniēſium: ſi recētiorū uera ſnīa plus tribus & uiginti ptibus iſtinc mouebantur: ut pateat error graduū tredecim ſi fallūt: unde noſtri cognoſcūt ſe non falli principibus in hac arte uiris tanta opinionū uarietate diſſentiētibus? inter quas uticꝫ ſiqs putat ſe poſſe diiudicare bruto magis iudicio/ q̄ ut de cæleſtibus iudicet. De locis igiť non erraticarum qui ſentētiam proferat caſu forte nō errabit/aſſequi hoc rōne minime poterit. Sed nec illđ prætereūdū quod Proclus & Ptolemęus negat apogeō & epigeō Solis moueri. Eſt aūt qđ appellant barbare augē & oppoſitum augis recentiores uolunt/quos retaxat hebræus Leo/uerā ſnīam Ptolemæi defendens. Mitto ſup æq̄tione dierū q̄ neſciāt/q̄ digladienť: unde horoſcopi colligēdi maxīa incertitudo.

Quo tempore Iſaac & Rogerius Bacon floruerit

Epilogus tationis

Proclus. Ptole. Leo heb. conſentit Pto.

Caput XII. De directionibus q̄ multiplices aſtrologorum ſententiæ.

HIs oībus ſupereſt opus īextricabile ſup radios cōponendos & q̄s apheles uocat Pto. atcꝫ peri pachos uulgo directiones exacte dinumerādas. Nam mutuis utrobicꝫ uulneribus cōfodiūt ſe mathematici: nec niti æq̄lē ita aduerſus auctoritatē/uel arbitrari rē quācꝫ uel tot ætatum experiētia potuit. Recētiorū opīo ē exactiſſimā radiationem ex anaphoris rectis/obliquis mixtis/ꝑ locorum uarietate cōponi. uerum illud eueniet ut ſiquis edatur in regione cui ſupra finitorē uertex exalterur gradibus. xlviii. & pars prima Capricorni ſit in horoſcopo trigona radiatio ſit futura in partibus Cancri: quē tñ ex diametro ſcimus opponi Capricorno. Henricus batēſis obſeruat eā cōſigurationem planetarꝫ rōne locorꝫ: ut trigonus ſit horoſcopo qui locū quintū tenuerit nulla interim habita ſigni rōe atcꝫ ita de reliquis. Albategni per zodiaci gradus numerat īterualla quos æquales uocāt niſi ſidus ad latus altrinſecus declinauerit: q̄q̄ parū ob id numerus uariatur. Necꝫ enim plus triginta minutiis etiam ſi decē partibus declinauerit: hanc ſecutus eſt methodū Ioannes de regio monte: quā tradidit & Abraam princeps ꝑceptor Auenazræ. Quod ſi dicas experimētis eſſe deprehenſum per anaphoras ſchemata cōponēda eē reſiſtet Auenazra diu multis obſeruationibus īfinities dicet ānotatum per æq̄les gradus eē cōſtituenda: ſunt qui rectas anaphoras ſemp uſurpent: quod obiici falſo Pro. ſupra declarauimus. Adde q̄ latitudinē nō obſeruat Pto. prēterq̄ in planetis copulatis. Abenzagel aūt in oī radiatione præterq̄ in diametro. Aboaſar & in diametro qđ illi calūniātur. Mitto q̄ta diſſentiāt quodā uſcꝫ radiatiōis uis extēdatur: ſunt q̄ gradibus tribus: ſunt q potius qucꝫ ſunt ī Luna q ad. xii. uſcꝫ ptes: ſunt ēt q̄ ad tredecī ut Porphy. ait: Par qō mathematicis inexplicabiliſcꝫ diſſenſio ſup directionibꝰ (ut cū eis eorꝫ more loquamur). Nā ægyptii qdē anaphoris regionis ſemp utebātur. Dorotheus ī dirigēda prima parte rectis ſemp aſſenſionibus: quod expiētiæ reſpōdere ſæpiſſime Abraā teſtať. Ptole. & fere poſteriores ī oriente poſito ſydere & occidēte per regionis aſcēſiōes: poſitis quarto loco uel decimo per æquatoris me‑

Op. recentiorum. Rō aduerſus ipſam

Op. Albategni.

Ioannes de monte regio.

Abenzagel.

Aboaſar

Porphyrius.

Dorothe.

Abraam

Pto.

> Almeon — Opinio Aboa. — Auenazra — Alia opinio. — Ioannes hyſp. — Alia Auérodan. — Abraam Iudæus — Alia diſcordia — Auérodã — Paulus alemanus — Guido urbini dux.

diis locis uero per admixtas. Idem ſentit Almeon capi. ſeptimo tractatus quarti de
directionibus: Aboaſar per zodiaci dirigit gradus. ſic enim octaua differentia ſecũ
di tractatus libri de magnis coniunctionibus dirigit Lunam ad locum cõiunctio-
nis ſyderum infortunantiũ. Idem ſentit Auenazra libro cui titulus initium ſapien-
tiæ confirmans auctoritate ẽt Albategni. Sunt qui putant utroq; modo tam radios
extendendos q̃ ſydera dirigenda. ſ. per ſigniferi gradus & anaphoraꝝ proportionẽ:
quod uidet Ioannes hyſpalenſis in iſagogis ſuis uoluiſſe. Nã ſecũda pte ſui quadri
partiri capite ſup prima domo idẽ eſt executus. Alii extendunt qdẽ radios p zodia-
ci gradus: dirigũt autem per aſcenſiones qd Meſſalæ necnõ Pto. uidetur Auérodan
aſcripſiſſe. Contra Abraã iudæus eandẽ affert rõnẽ operis utriuſq; q̃re ſchemata cõ
ponãt p æquales gradus per eoſq; dirigendũ ſit. Mittã quã diſcordant ad quã partẽ
planeta ſit ducendus: ubi quid ab aliis Ptolemæus diſſentiat in apoteleſmatis eſt ui
dere: tũ nõ nihil Auérodã explicãte: ſed nec illud hoc loco ptractamus quãta ſit dif
ficultas his qui putant aſcenſionibus mixtis utendum in dogmatis executione. Nã
Ptolemæũ id paꝝ recte uel ſufficienter precepiſſe doctiſſimi iudicarũt. Paulus ale
manus inſignis mathematicus q nũc apud Guidonẽ urbini ducem principẽ littera
tiſſimũ uiuit/ſcripſit aliqñ ſe nunq̃ uidiſſe q ſydus ad locum triangulũ recte dirige-
ret: qn ẽt (qd ſupius erat dicẽdũ) negat in latitudinibus planetaꝝ fideles eẽ tabulas
quę ferunt. Ex qbus oĩbus in capeſcẽdis horis initialibus ſiue genituraꝝ/ſiue urbiũ
ſiue cõſtellationũ: tũ in themate diſponẽdo ſiue cardines ſtatuant: ſiue loca p̄finian
tur ſeu ſigna diuidant: ſeu ſedes ſyderibus/uel hærẽtibus/uel errãtibus tribuantur:
ſeu ſchemata cõponant: ſiue apheſes numerent q̃ta patet erroribus ianua quum ad
huc ueritas ſup his & mathematica certitudo i Heracliti antro lateat inexplorata.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS LIBRI DECIMI INCIPIVNT.

Caput primum. Epilogus eorum quæ hactenus confecta: & quid in ſequentibus agendum ſit libris.

> Quid egerit hactenus in diſputatione.

MVltis iã gradibus aſtrologicã rem deiecimus dũ nec cælo pendere
fata inferioꝝ oĩum declaratũ eſt: nec ſignificari: nec ſi dependeant
aliter potius q̃ p naturæ cognatiõe quorũ utrũq; cõfirmabat exp
petua & ſtabili conditione cæleſtium quæ ſui par ſemper/ſuiq; ſi-
milis non mutat: ut fingũt iſtar Cameleõtis ui locorum uel diſtan-
tiarũ. Deinde qa qd cælum faceret uel indicaret id intelligi a no-
bis poſſe negabam⁹: tũ qa nec horas illas fatales quænam eſſent nec in choro cæle
ſti penes quos fati decernẽdi poteſtas collocata cognoſcere noſtræ ſit imbecillita-
tis: Certe q̃cũq; ſuper his illi tradiderũt e oxrbitant penitus a rõne, rerum. n. fecerũt
primordia q̃ nõ ſũt priordia ueris omiſſis: & cæleſtiũ potentiſſima uł neſcientes uł
negligentes utũt i p̄dicẽdo cõmẽtitiis cauſis & fabuloſis: qbus ut nulla ueritas ihe
ret/ita nulla ptãs aliquid efficiẽdi. Poſt hæc tertio declarabat ſi nihil in iſtis q̃ dice
mus offenderint nõ modo non contigiſſe ſperatum: ſed potius aperiri q̃ ſit impmea
bile/nec hũano ueſtigio ptrãſibile: qd ẽ illis cõficiẽdũ: ut. ſ. initiales horas indagẽt
& cæleſtiũ q̃s finxerũt caſꝝ/ſtatũ ac põnẽ omnẽ momentis ſingulis aſſequãtur: quo
rũ neutꝝ ſciri poſſe lib. proximo diſputabamus. ſed hæc ẽt ſi præſtiterit tñ abeſt ut
ſuum

ſuũ munus ipleuerint:ut nec dũ ſuũ officiũ ſint aggreſſi.nã labor ille proprius aſtro
logi themate iã cõſtituto(qđ opus ẽ mathematici)qđ explorata cõſtellatio faciat
indagare.inter oĩa eſt difficillimus hæc ſi darentur rõne cõſtare ſciẽtia foret aſtrolo
gia ſi experimentis ars ſi nec ratione nec experimentis nec ars utiq̃ nec ſcientia/ſed
temeritas incõſtabile præſtigium: circulatorẽ figmentum fabuloſiſſimum. primũ
igitur rationis auctoritatem:tum fidem experimenti aſtrologis eripiemus.

Caput II. Rationes aſtrologorum inanes eſſe & ridiculas.

Eneralia quædam de ſyderibus Ariſto.Plato/cæteri philoſophi/nixi rõni
bus tradiderũt ſubſtantiã ſempiternã/ motũ circularẽ/ reliquaq̃ id genus Aſſimili
ue℞ ꝓprias ſyde℞ ꝓprietates nuſq̃ ꝓdiderunt/ nihil ſup eis/quæ phyſica deſtructio
dici poſſet/indicãte rõe:alioqn rerũ corruptibiliũ quas tractamus q̃s ꝓxime ſenti- p̃cognitio
mus:quas intimius noſcimus:dotes peculiares ab euentis tãtũmõ effectiſq̃ cogno nis ſydera
ſcimus.q̃s aũt aſtrologi rõnes cõfinxerunt ſua dogmata ꝓbaturi/ tm̃ abſunt a rõne lis:
ut nihil poſſit irrationabilius cogitari:neq̃ enim ſolum non demonſtrãtes aut rhe-
to℞ etiã enthimematis inferiores/ſed falſę futiles/pugnãtes/uitioſæ/ridiculæ:quod
excutientes/ordine ſingulas palam faciamus.

Caput III. Duplex principium quo aſtrologi decernũt quæ domus ſit for
tior falſum eſſe:utq̃ ſit uerum/non tamen ex eo id colligi quod uolunt.

Xordiemur a rõnibus q̃bus loco℞ ꝓbãt ꝓprietates: quo℞ tñ & nullas ꝓ Ordo pro
prietates & interualla ſciri nõ poſſe ſupra declarauimus. Primũ ãt agemus ceſſus.
de q̃nãtitate uirtutis loco℞.Secũdo de qualitate đelarãtes illud ubiq̃ prĩ
cipia q̃bus nitũtur eẽ falſa: neq̃ tamen colligi ex illis ſi ſint uera(quod uolunt)Eſt
aũt duplex quaſi ꝓloquiũ quo definiunt q̃s quo loco ſit fortior/quo debilior: unũ
eſt loca illa præualere quę nectãt horoſcopo radiationis affinitate ſiue trigonę.ſ.
ſiue q̃drãgulæ/ſiue ſexãgulæ.Cõtra pigra deiecta quæ nõ cõiũgãt: Alte℞ cardines
quos uocãt ãgulos priæ ptãtis eẽ:ſecũdo loca cardinibus ſuccedẽtia: tertio quæ de
clinãt ab eis græce dicũt αποχλιματα barbari cadẽtia dicũt. Primũ igr̃ iſta prĩci
pia falſa/aut ſi cõcedant:quę tñ intelligũt ex his tũ iter ſe:tũ principiis iſtis pleraq̃
repugnãt.Principiorũ falſitas ita demõſtrat efficacia loco℞ nõ põt alio referri q̃ ad Oſtenſio
habitudinẽ loci ſupra finitorẽ:ut in eo ſitu putet ſtella quęlibet efficacior:ĩ quo po falſitatis
ſita ſupra nos fortius operat.Hæc p̃hus ſtati dabit naturali rõne pſuaſus.hoc dare principio
cogit & aſtrologus:qm̃ uirtus iſta loco℞ uel a natura petit ipſius ſpacii: uel ex iſta rum
q̃ diximus habitudine ad nos:a ſpacio deriuari nõ põt nõ mõ: q̃a nulla iſtius ſpacii
uis natura eſt:ut ſupra mõſtrauimus:ue℞ qm̃ iſtud ſi dixeri erit idẽ horoſcopus ea-
dẽq̃ loco℞ ptitio q̃cũq̃ regione cõſtituenda ſiquidẽ ſpacii ptes determĩatæ ſuas ha
buerint ꝓprietates q̃bus inibi poſitas ſtellas afficiãt: q̃re nõ uariabunt ex cælo ſed
erũt oĩbus eædẽ:hoc ãt toti penitus aſtrologiæ repugnat quę ſydus eadẽ ſpacii pte
collocatũ mihi q̃dẽ decernet ĩ aſcẽdẽte: aliis ſcđo loco:aliis duodecimo:aliis tertio:
aliis undecimo: ꝓ cæli.ſ.ĩclinatione diuerſa:quæ nõ eſſet ſpectãda:ſed natura ſpacii
quã cõſequerent iſtæ ꝓprietates nõ habitudinẽ illius ad nos: nã ꝓ cæli deuexione
nihil illa mutat;hæc ſemp alia fit & alia. Q đ ſi locus cõcedit efficacior ĩ quo ſitus
planeta fortius agit in nos/cõcidũt ſtatim illa fundamẽta de angulis & horoſcopo:
primũ q̃cũq̃ locus ſub terra debilior erit oĩbus q̃ ſupra terrã: nec q̃ntus aut q̃rtus
erit duodecimo uel octauo p̃ferendus:tũ inter eos q̃ ſupra terrã q̃cũq̃ magis aſcen
det ſupra finitorẽ potẽtior exiſtiabit:quare duodecimus primo præuarebit: cõceſ

Aſchedēſis Meſſalæ firmici Aboaſariſq; opiones de antepoſitione oriētis. Prole. & Auenazrę repugnaſ.

ſit Aſchedenſis aſtrologus auctor ſummæ quā uocant anglicanā plus credēs rationi prorſus indiſſolubili q̄ aſtrologo℞ oīum auctoritati. Sed Ptolemæus quoq; rónem uidit quā fere ſecutus apoteleſmaton lib. primo ſtatuit omnium fortiſſimum eſſe locum medii cæli/ꝙ inibi poſiti radii planeta℞ potentiſſime nos afficiunt:proximum illi uirture locū undecimum propter eam rationem:debiliſſimos autem eē planetas qui mediant inter occidentem & imum terræ. Repugnant hæc autem cæteris aſtrologis : quorum maxima pars orientem cæteris locis anteponit : ut Meſſalla : Firmicus : Aboaſar : quamq̄ Auenazra ſentit cum Ptolemæ. quare non cardines omnes primos facit : uerum locum undecimum omnibus anteffert præterq̄ ſummo. Poſtremo ſi dicta tuentur planetam quinto loco faciens debiliſſimum quando medius eſt inter quartum locum & ſeptimum:quoq; libro ſup annorum ſpacio loquēs omne quod ſupra terram præfert his quæ ſub terra: ſed oblitus eorum quæ prius dixerat orientem loco præponit undecimo. Tum ſecutus aſtrologos abiicit.xii.nimis futili certe falſaq; ratione:quoniam inq̄t ſpiſſior & obſcurus terræ uapor ex humiditatibus halans illis uim deſcendētem turbaẜ & infirmat:certe ſi ratio ualet natus aere caliginoſo naſcetur ſemp infœlix cui planetæ ſub tenebris omnes erunt quaſi duodecimo loco collocati. Præterea cur non magis id patiaẜ in oriēte poſitū ſydus? An pſes halitus luce facta ſuperius quæ potuit uaporoſos fumos attollere:diſſipare nondum potuerit? Verum in ſole forſitan hoc procedit:ſed meridie quæ nam ſtella duodecimo loco reſidens aere uaporoſo præpedietur:rectius igitur primo libro tantum illud ſpectauit medium cælum fore potentiſſimum inter alia loca ille intenſior uel remiſſior qui magis faſtigio minuſue propinquaret:hoc eſt ſolum quod dici naturaliter poteſt:ſi naturalium tantum uirium penſemus efficaciam:nam proprietatem alicuius influxus habere forſitan locus pōt occidente/quam cæli medium nō habeat (ſi quas habuerit huiuſmodi differētias) uerum quod planeta facturus eſt ut fortiter faciat quid aliud erit in cauſa q̄ ptās diffundēdi radios in finitorē. Nimis igiẜ ſtulte ſtellā fixā in quarto loco potentem ſub imo.ſ.terræ latitantē/quæ ſi fulgeat ſūmo ſero cælo/cardinem in partibus non attingat uirium nihil ſit habitura:planetam loco duodecimo non eſſe uitalem qui ſit tamē in quinto collocatus cū lōge rónabilius qntus locus ſedes tenebrarum q̄ duodecimus poſſit appellari nemini uſq̄ perſuadebit fortius affici nos a Sole cum procul ab oriente diſtat adhuc gradibus.xxv.q̄ cum lapſus uno gradu mergatur in occaſum:cum tamen ad aſcendentem ibi pertineat/ hīc ad locum ſextum: multo minus niſi ſenſu carentibus perſuadebunt eſſe potentiorem quarto loco ſub media.ſcilicet nocte/q̄ ſi octauum uel duodecimū locum occupauerit.nam colligatio trigona cum horoſcopo reprobatur ex ſuperioribus ubi de radiorum diximus interuallis:ut ſi rectam ſequi rationem uelimus plus ad horoſcopi uim attinet eius anaphora q̄ tot ſpaciis diſtans bona fortuna. Quorſi colligatio talis habet momērum:cur non iun cardini meliori locus erit potentior? Eſt autem ratione docēte tū

Secunda Oſtenſio diſſenſiōis inter principia & decreta.

uariis aſtrologis aſtipulantibus cardo ſummus omnibus melior. Igitur ſextus locus illi triangularis debet bonis adnumerari:qua ratione nonus ex aſcendentis affinitate. Hactenus falſis principiorum nunc principiis decreta diſſentire. neq; enim ſemper octauus malus ſi propterea malus ꝙ diſiunctus ab aſcendente : cum plærūq; locatus ibi planeta trigono radio foueat orientem. ſimiliter & ſecundo loco ſexagona radiatio nonnunq̄ uenit ad horoſcopū:q̄re qđ colligunt eſt perpetuum ni

ſi loca

ſi loca per gradus zodiaci diuidantur / hoc autem non recipiunt igitur nihil colli-
gũt. Illud itẽ ſpondeant cũ affinitas aſcendentis & anguli bonũ faciat locũ ſufficiat alterum priuilegium/an utroq; ſit opus. ſi alterum bonus erit octauus locus ſucce-
dens occidẽti: ſi utrũq; malus ſecundus diuulſus ab aſcendente. Scribit item Helio
dorus ex Pauli cæterorũq; ſententia malos infortunanteſq; planetas in decliuiis ue
hementius lædere & nocere/ ꝙ ſi locus infimus ſua natura quodque dicere ſolent απρακτοσ tam malos debet radios hebetare quam bonos.

Heliodorus. απρακτοσ

Caput IIII. Argumentationes aſtrologorum quibus ſua robotant dogmata ad quinq; fere genera redigi/infirma quidem & inefficacia.

EXcutiamus nũc errores q̃bus locoꝶ ꝓprietates ꝓbãt: ut hic q̃dẽ fratres ſignificet: alius parẽtes: amicos alius: hic mortẽ: alius inimicos: ueꝶ ne ſæpius eadẽ reptæhẽdã/gña quædã prius refellã argumẽtãdi: q̃bus utũt aſtrologi q̃cq̃d ſunt ꝓbaturi. Tũ particulatim cuiuſq; dogmatis euertẽtes fundamẽta/tñ admonebimus e quo gñe iã taxatoꝶ ducat̃ argumẽtatio: ꝓpriis uero locis hoc agetur ut datis principiis & forma rõcinãdi nõ cõſeq tñ quæ putãt oſtẽdamus. Sũt aũt fere capita q̃nq; ad quæ redigas oẽm aſtrologicam ꝓbationẽ. Primũ locus dici põt ab ordine numerorũ: ſcd̃m a parabolica ſimilitudine. tertium a mathematicis: quartum ab aſtrologicis principiis. quintum a dialecticis: Ab ordine numeroꝶ ſic argumentantur. Clima primũ ſubiacet Saturno: Ioui: ſecũdum: tertium Marti: quia Saturnus primus planetaꝶ: Iuppiter ſecũdus: tertius Mars. Loca ſunt. xii. ſigna ſunt. xii. Primum igit̃ ſignum primo loco reſpõdet: ſecundum ſecũdo: atq; ita deinceps. Sed tertiũ ſignũ Geminoꝶ: tertius igit̃ locus fratres ſignificat quaſi geminos. Similiter primus planeta prĩo loco rñdet: ſecũdus ſecũdo: tertius tertio. Sed Iuppiter ſydus ſecũdum diuitias ſignificat: Erat igitur loco ſcd̃o ſup diuitias ſignificatio. hæc methodus a numeris ducta faciliter confutat̃. Siq̃dẽ cũ philoſophis/cũ dialecticis ſermo ſit: nã nõ mõ nõ cogit: ſed nec colligit: nec ſolũ nõ ꝑſuadet ſed nec ſuadet. Primum igit̃ futilis nimis inſanaq; ſuppoſito: primũ gñe quoq; primo gñis alterius naturæ cognatiõe cõſẽtire: Primũ ignis elemẽtũ primus plãetaꝶ Saturnus q̃d ab igne diuerſũ magis aſtrologis ẽ Saturno? Mars tertius plãetaꝶ: aq̃ tertiũ elemẽtũ: nõne diſſidet Mars ab aq̃ q̃tũ ab aq̃ diſſidet ignis? Aries primũ ſignũ: Saturnus primus planeta: neq; tñ aſtrologis hẽt Aries cũ Saturno ꝓportionẽ nõ regnat in eo nõ dominat̃ Imo deprimit̃. fallax igit̃ ſuppoſitio rudis & ĩperita: quæ ſi uera foret nihil minus eſſet incerta: nõ tã ꝙ ĩcertũ ſit ne a Luna Saturnũ uerſus aſcẽdẽdũ: an potius a Saturno deſcendẽdũ ad Lunã: cũ ſua q̃libet tõne ſit primus ordine planetaꝶ q̃ ꝙ mediorũ ſitus & ordo penitus ĩ ãbiguo. Manet. n. adhuc ſub iudice lis antiq̃ Sol a Lũa ſecũdus an medi⁹ magis ſit: creditus ẽ ægyptiis Lunæ ꝓximus: medius a chaldæis: mediũ quoq; putat Pto. & turba recẽtioꝶ: Veꝶ nõ mõ Ieber acutiſſimus mathematicus ſed & ipſe Theõ ĩterpres græcus Ptolemæi diſſentiẽs a magr̃o putat ſupra Lunã ſtati collocãdũ. Q̃d Plato q̃d Ariſt. ẽt affirmarũt. nec mirũ ſũmos auctores ĩ ea rẽ diſſentire: ſup q̃ rõnes utrinq; trãſlatitiæ multæ/certa nõ põt ulla cogitari. Nã parallelares ubi ſuſtuleris hoc ẽ obtutus diſcrimina/matheſis nihil indicat e duab⁹ ſtellis utra ſupior: nec de Sole dũtaxat ãbigit̃: uerũ ẽt de Venere de Mercurio: q̃m de Marte Ioue & Saturno cõſtat inq̃t Sũmarius oẽs ſupra Solẽ: quo tñ ordine nec ſcitũ nec ſciri põt: q̃d multa. i. (ut loquũt̃) aſpectus eſt diuerſitas præterq̃ rões q̃ſcũq; feceris ex cõmunibus erũt uanæ & dialecticæ nõ ex ꝓpriis certæ & ma

Diſpoſitio confutationis Aſtrologorũ oĩs rõ ubinã reſoluat̃.

Primũ genus rõnis

Quæſtio de ſole ſed auctores graues utrũ det̃ medius uel ſecundus a luna: Summarius.

thematicæ.Q ualis illa Ptolemæi de ſole cõuenienter iter planetas medium ponit quoniã ſummouentur ab eo quidã longitudine loci:quod Saturnus & Iuppiter & Mars faciunt:quidam ſequuntur eum ſemper ut Venus atq; Mercurius: friuola cõiectura nec procedens: quoniã Luna digredit̃ ab eo q̃tũ ſuperiores:nõ igit̃ medius inter digrediẽtes ab eo & nõ digrediẽtes. Alpetragii ratio pariter debilis ut ſint motu uelociores inferiores. quãquã qui uidentur uelociores ꝓbat eſſe tardiores Sic .n.locus Veneris Solis & Mercurii locis ſuperior erit:q̃d nõ fore oẽs æqualiter teſiſtunt:plus niti uidet̃ euidẽtiæ ueterũ ratiocinatio Solem ꝓximũ Lunæ decernentiũ: quoniam Veneris interiectu Mercuriiue nũq̃ nobis eripiatur. Sed hæc quoq; multipliciter ſoluitur:ut quod cõtingat id in Mercurio paruitate: contingat in Venere:quia proxime Soli radiis occupatur & intercipitur. Q uare radiis obſtruere uiam nõ poteſt ad nos deſcendẽtibus quod remotior Luna poteſt. Q uid q; forte tenuia nec Lunari denſitate terroſa radiis nõ obſiſtunt. Habeant itẽ proprium lumen quod cũ uice ſolaris erepti reddũt nõ eripiunt lumen ſed cõmutãt: quare defectus nõ percipitur. Auerrois ĩ paraphraſi magnæ cõpõnis Ptolemæi dicit ſe quõdam in Sole duas q̃ſi maculas nigricãtes annotaſſe cũq; numeros digeſſiſſet per id tempus inuentũ Mercuriũ Solis radiis oppoſitum. Recte igit̃ Moſes ægyptius ex Abnbachetis quoq; teſtimonio ſitũ & ordinẽ planetaꝝ incertũ ꝓnũciauit. Nã Lunam quidem ſcimus oĩbus iferiorem cæliq; ueſtibulũ pp maiorẽ aſpectus diuerſitatem quæ minorem indicat neceſſario habitudinẽ ſemidiametri terræ ad ſphæræ ſemidiametrum quomodo uero tres aliæ ſe habeãt/Sol/Venus/Mercurius/incertũ. Similiter notũ quattuor has ſtellas nobis ꝓximiores aliis tribus:ſed illaꝝ inter ſe trium ſitũ & ordinẽ rõ non demõſtrat. Cũ igit̃ genethliaci nitũtur ordini hmõi cõſequẽtiæ principio nituntur primũ q̃dem falſo: tũ ſi uerũ foret incerto: licet aũt de ſignis idẽ obiectare quando(quod ſatis demonſtrauimus)in zodiaco nullum aut quatuor æque principia ſint. Dictum de primo genere argumẽtationis: a parabolica ſimilitudine ſic probãt:decimus locus in edito cæli uertice patet, quartus latet in imo terræ. Cũ igit̃ magis cõptũ cuiq; de matre ſit q̃ de patre: cõuenit ut ꝑ decimũ locũ mater iudicetur, pater aũt ꝑ q̃rtũ:qui modus non eſt aliter q̃ ex ſuo titulo refutãdus. Nã quæcũq; de iſtis ſĩilitudinibus argumenta petunt̃ nõ ſolũ ꝑhis ſunt indigna docentibus: ueꝝ nec dialecticis apta uel utilia diſputantibus:qn nec thetoꝝ ꝑſuaſionibus commoda/& uanæ fere poeticæ luſum potius ꝑſeferunt q̃ ſeriæ cuiuſq̃ probationis idoneã auctoritatẽ a mathematicis argumẽtari eos dicebã cũ bene decreta mathematicis male uertunt ad ſuas prædictiones q̃lia q̃ ſuperius de zodiaci in ſigna: ſignorũ in ꝑtes:ꝑtiũ in minutias diuiſionẽ dicebamus. Itẽ cũ quod recta quędã alia obliqua ſigna illis dñr/ob aſcẽſionis moras inæq̃les ipſi trãſferũt ad naturã rectitudinis & obliquitatis ĩ moribus. Ex aſtrologicis colligunt quotiẽs aſtrologicũ aliquod dogma principium faciũt alterius dogmatis cõfirmãdi, dialecticis utunt̃/ ſi qñ cões & probabiles quoſdã ex natura uel prima ꝑhia ꝓpões aſſumũt. Sed id q̃ rariſſimũ. Neq; .n.memini apud eos legiſſe me rõnẽ quæ fidem dialecticæ probabilitatis afferret.

Rõnem Pro. eſſe friuolã & Alpetragii debilẽ

Vide Magni Auerroys adnotamentũ

Moſes ægyptius

Scdm genus

Tertium genus

Q uartũ genus

Q uintũ genus

Caput V. Rationes a parabolica ſimilitudie ductæ:quibus domorum probant proprietates refelluntur.

HAec dixerimus in uniuerſum nũc ad referenda particulatim fabulamenta deſcẽdamus(nã ſic uerius dixeri q̃ argumẽta)q̃bus locoꝝ ꝓprietates aſſeuerant incohantes ab illis q̃ ſumunt̃ a & ſitu cõditionibus ſignoꝝ. Eſt aũt

locus a

locus a parabolica ſimilitudine ꝑ hūc modū:pater amat filios:& qntus locus ami-
cā radiatione:qa triangula nectit̄ horoſcopo:qntus igit̄ locus filios ſignificat. Vt
ſit igit̄ modus argumentādi bonus q tamen plane eſt ridiculus/oñdamus nū recte
colligi quod contendūt. Primus inqunt locus naſcentē ſignificat ipſum:qm̄ de tene
bris ꝓdit in lucem. Itē horoſcopus ecce parabolica ſilitudo de q̄ reddunt & ratio-
nē cur idē locus:itinera modica repñtetur cū de uico eiuſdē urbis ad alium de ur-
be ad ſuburbium:de domo itur ad pomerium. Nā uolunt hoꝝ quoq; motuū cām
in ſyderibus eſſe quæ primi loci diſpōne portendant̄ ut ait Bonatus. Præterea ui- Bonatus.
deamus an in reliqs locis ſimilitudo ꝓcedat. Eſt ſecundi ꝓprietas ſup diuitiis:qm̄
nihil aiunt hoī magis ꝓximum:igit̄ hærens prīo ſecundus locus diuitias ſignifica-
bit. Neceſſaria ratio penes eos quibus nihil potius eſt diuitiis ueꝝ hoī proximiora
& intimiora multa:puta dotes ai & corporis ſapīa & ualitudo:quare debuerunt po
tius hæc a ſcđo loco ſignificari q̄ a ſexto uel a nono:qđ ꝙ iter externa quoq; pentes/
uxor/amicꝭ filii/ gloria/ pecuniæ pręferuntur: ut potiora ut proximiora/ præterq̄
apud unum hoīum genus q ſe uocāt aſtrologos. Tū locus idem cur epiſtolas quo-
q; notat ut ait Zael iſraelita præter forte in genituris notarioꝝ:qbus ſemper hæ- Zael
reāt ſtilus & pugilaria:Iā ꝑgamus ad reliq̄. Tertio fratres indicari uolunt/quinto fi iſraelita
lios diximus/cām:cur hic filios ſimilis fratꝝ eſt ratio quoniam locus tertius exago
na radiatione iūgit̄ aſcendenti:quoniam igitur exagona copulatio amica:ſed me-
lior eſt triangula ꝓpterea filiis hæc quos amamus magis illa fratribus dat̄:& ean-
dem ob cām locus undecimus eē amicoꝝ:quem pariter ex ſexāgulo reſpicit aſcen
dens. ueꝝ eos interrogo cur non locus nonus filios ſignificabit cum ſit & ipſe trian
gularis horoſcopo? Rñdebūt qm̄ cadit. rogo igit̄ iteꝝ melior tertius an undeci-
mus? & pater eadē rōne undecimū præferendū qm̄ cadit tertius::cur non igit̄ ter-
tius amicoꝝ undecimus fuit fratrū? niſi puertētes ordinē naturæ putēt amicos fra-
tribus præferendos. Illud quoq; de filiis alio dicto ꝑturbat̄:nā parētes quarto dñt
iudicari:ſed inter quartū & aſcendētē tetragonus eſt aſpectus quo nullus inimici-
tiæ magis iudex:qūo igit̄ naſcentē nacentiſq; filios amica radiatione componunt
eundē tñ cum ſuis parentibus inimica? Præterea placet Pto. græcis oībus & Auen Ptole.
rodā potius a decimo loco illos iudicari q̄ a qnto:qđ Porphyrius ideo rectū ꝓbat Auērodā
quia inde aīæ in corpa demittant̄. Sed Porphyrii fabulæ fabulā poſſumus oppone Porphy.
re:quia ꝓhibent̄ aīæ per cancrū labi deorſum per capricornū aſcendere. Eſt autem Deſcēſus
cancer ſignū aqlonare cui rñdet apud Pto. imū terræ nō ſūmum:ſed a quarto quoq; & aſcenſus
pariter & undecimo prædictionē de filiis auſpicant̄. Quid ꝙ Alchabitius & hæ- animarū.
bræus Andragazar ad qntū locū legatos uolūt ꝑtinere:& qđ Vellius ait rumores Alchabi.
& nuncios addunt & famā quæ poſt cineres:& qđ Adla ſcribi ueſtimenta:quanā Andraga
igit̄ iſta rōne? nullā.n. reddunt: illud ualde irrōnabile ꝙ ſextū locum quem uocant zar
απρακτον:quaſi dixeris torpidū ceſſantē inertē/inefficacē/ſeruis attribuunt:quoꝝ Vellius
tñ & labor & induſtria dñoꝝ nutrit ociū & ignauiā. Sed uide pulcherrimam quam Adla
ſuper hoc dogmate facit rationem Auenrodā:ſeptimus inquit locus pares ſignifi- απρακ-
cat ſubiecti uero elongant̄ a paribus (uerba ſunt ipſius) quantum ſexta domus a ſe τον
ptima elongat̄:ſextā igitur poſuerunt pro domo ſubiectoꝝ:hæc ille:quæ ridenda Irriſio po-
ſunt potius q̄ confutanda ne nimis ab Ariſtotele coarguamur. Nā de ſeptimo qđ ſitionis
dicunt pares ſignificari uide q̄ ipſi minime ueracia minime cōſentiētia putent ſuper Auērodā
illa. Referunt enī ad eundē locum uxorem/ſocios & aptos hoſtes:qbus quid eſt pu

Abraam gnantius. Sed defendit Abraã in hũc modum quoniam ſeptimus inqt locus oppo
nitur primo lites:& bella ſignificat:quoniã rurſus deſcendit aſcendẽte horoſcopo ſi
gnificat uxorem. Poſtremo quare mora deſcenſus eius æqualis eſt tempori aſcen-
ſionum primi loci:quæ nonnulla conuenientia eſt. ideo ſignificat æquales/ & ſoci-
os: ſic omnia facile confirmabuntur cum nulla ſit res quę ſimilitudinis alicuius iſti
uſmodi argumento/cuicũq; alteri ſimilis & diſſimilis fingi non poſſit. ubi enim non
ſuccedit? ſi de rebus oppoſitis ab eodẽ ponũt indicia q̃ſi cõueniãt. Sed cõueniũt in
quiet hac ratione q tpa emerſus in aſcendente caſuſq; in occidente ſunt æqualia. Fa
teor bene dictum ſi id quoque concedas eodem exemplo ſimilem eſſe igni aquam
quoniam tot partes poſſideat aqua frigiditatis quot ignis habeat caliditatis. Tam
enim puto forſitan opponuntur (quod non ſit dictum ſcrupuloſiſſime) deſcenſus
atq; aſcenſus/q̃ calor atq; frigiditas. Nonne certius uxor ad ſecundum locum perti
net proxima uiro ſemper illiq; ſuccedens quaſi ſuppar: & ſecunda præſertim cum
uelint etiam ex ſignis alterum eſſe marem alterum fœminam: quoniam ut inquit
Pto. Pto. fœminæ uiris inhærent. Sed & reddaut rõnem cur idẽ locus fures fugitiuoſq;
Vellius ſignificent (ut Vellio placet) & emptiones quoq; ac uenditiones: & q̃d alii tradunt
itinera mediocriter lõga. Tũ q̃d ſcribit Bonatus cultũ purę diuinitatis p̃ſciẽtiamq;
Bonatus futurorum. Certe mors iſti loco rectius debebat̃ q̃ octauo cũ piter hic a luce deſcẽdat̃
Auenaz. ad tenebras: ſicut ĩ aſcẽdẽte de tenebris itur ad lucẽ. Sed nõ placuit inqt Auenazra:
qa nõ nihil eſt ſĩlis aſcẽdẽti: tali. ſ. ſĩlitudine q̃ nos aquã ꝓbauimus eẽ ſĩlem igni. Sed
Dorothe. Dorotheus quoq; ex hoc potius de morte iudicabat q̃ ex octauo dñm loci ad id ob
ſeruãs. Illud itẽ rñdeãt cur octauus locus bella ſignificet apđ Aboali: & q̃d ſcribit
Aboali. Alchainil uillicationẽ. Q đ alii uolũt ẽt uſuras: dicũt: hr̃ditates hic ẽt ꝓuideri. Ego
Alchainil nõ uideo qũo cõueniãt hæres & mortuus: melius igr̃ ſi mortẽ octauus locus iudica
bat: hr̃ditatẽ/nonus ſignificaſſet q ſuccedit octauo: ſed relatas ad octauũ hr̃ditates
Auenaz. ait Auenazra q̃d loco ſcđo ꝓportiõe rñdet ad quẽ ꝑtinẽt facultates. ſ. hæc eſt illa ſæ
pius iã irriſa cõcordia rerum oppoſitarum. nã q̃ oppoſitis locis erit ſĩlitudo ꝑter diſſimili
tudinis? Quod ſi ſuper eis quaſi ſimilibus ſp loq̃rent̃ ignoſcendus forſitã error/ſed
nunc quaſi ſimilibus: nunc ut maxime diſſimilibus: & quidem ueris oppoſitis utun
tur: ut. ſ. eis ſubueniat. Sic quaſi contraria loca ſumuntur dum ſecundus & porten-
dit quibus nutrimur/& uitam conſeruamus: octauus mortẽ exiliaq; ſignificat: mox
idem hæreditates & cenſum quaſi ſecundo ſimilis & affinis: omnino qui moriuntur
hæredes faciunt non fiunt niſi forſitan cæli/ quod cælo certe non ſubiicitur. Eſſent
Facte di- alia obiicienda: ſed uereor nugas confutando/ne fiam ipſe quoq; nugator: Præter-
ctum. mitti de nono loco quod dicunt nullo modo poteſt. unde tantum q rideat habet le
ctor ut faſtidio multiloquii nonnihil ſubleuetur. Nonus ait locus itinera longa ſi-
gnificat: audi rationem quoniam ſol decimo loco poſitus ad nonum deſcendẽs mo
Auenaz. uetur. hoc ſcripſit Auenazra lib. rationum primo atq; ſecundo: ubi opus omnino
chachinnis potius q̃ ſyllogiſmis quaſi in omnibus locis ab uno tranſiens ad aliũ ſol
non moueat̃. Quid q cũ eo motu ſol deſcendat puto non ſignificabit locus nonus
itinera quibus montes & eminentia loca conſcendamus. Quis enim non iocet̃ liti
gans cũ ridiculis? adde illam quoq; ſup duodecimo loco fabulã ſignificari per eum
aĩalia quibus uehimur q̃m iunctus ſit aſcendenti quotiens idẽ ſignum utroq; loco
protendit̃: Alibi uero per eũdẽ locum tenebras aiunt carcereſq; portẽdi: qa maxĩe
diſtat ab aſcendẽte a quo. ſ. eſt duodecimus: ſic tã parũ ſui q̃ ueri memores metiũtur
in quibuſlibet

in quibuſlibet. Quod ſi iunctū eum locū dñi horoſcopo tū eſſe/cum idē ſignū ſedē utrang occupat: diſiunctū cū diuerſa ſunt ſigna: ſequitur illud ut nec aialia quibus uehimur/nec carceres/ille locus ſemp idicet: imo nūq̄ hæc ſimul ſed illa cum idem utrobiq̄ ſignū: hos aūt cū ſigna ſūt diuerſa: quod nullus tamē putat aſtrologorum.

Caput VI Confutatio rationū Auenrodan de proprietatibus ſignorum quæ ab ordine & conſequentia ſignorum ſumuntur.

HAec ſūt a ſitu conditioneq locorum parabolica quadam ſimilitudine ductæ tationes: Auenrodā primo lib. apoteleſmaton ab ordine cōſequentiaq ſignorū argumentaẽ ut primū.ſ. ſignū ꝑmo loco reſpondeat: ſecundū ſecū do: & pro natura dñi ſigni rñdentis natura quoq loci iudicetur: ſic per tertium lo cū fratres iudicari & itinera breuia: quoniam Gemini quoq tertium ſignum quorum dominus eſt Mercurius. Itē idem inquit ſuper res mixtas habet influentiam quare fratres ſignificabit: & curſu ſolis ꝓximus hæret ſemper: quare breuia ad eū itinera pertinebūt. Sed nec alius quiſpiā aſtrologorum nec ipſe quem ſequitur Pto. Mercurium facit fratrum ſignificatorē. Sed nec ulla rō eſt ut breuibus pręſit itineribus; quoniam curſum ſolis imitetur. nam ſi propterea hoc q ueloci motu reuoluaẽ nō magis ad Mercurium q̄ ad Solem & Venerem hoc pertinebit quorum oium curſus ferme ſunt æquales. Veniamus ad quartum cui rñdet cancer patrem inquit ſignificat: quoniam ſol patribus præeſt: uis autem ſolis appet in cancro. Vide q̄ nanas q̄ friuolas arripiunt coniecturas. Nam in aliis quidem domino ſemꝑ utitur domus: hic autem ad eum confugit qui nullā hēt in eo ſigno auctoritatem. Neq enī ſol in cancro uel regnum habet uel hoſpitium uel trigonū uel decanum. Quoniā uero nec domina domus Luna/nec Iuppiter ſigni rex/ſignificato patrum deſeruiebant ad ſolem ſe conuertit: quoniam maxime in cancro poſitus calefaciat: quod ut ſæpe iam diximus non de ſigni natura ſed habitudine ſolis ad terram contingit: alioquin quæ cognatio ſolis ſi principia ſequimur aſtrologorum cum ſigno humido frigido fœminino: in quo ut pauloante monuimus nullam hēat dignitatis alicuius prærogatiuam. Præterea cum Saturnus eodem in loco dominetur: ut ibidem dicit Auenrodan quomodo etiam ſol dominabituẽ quorum naturā putant oppoſitam faciunt domos & regias etiam oppoſitas. Aut quomodo & illud conſonat quod ibi loquituẽ ut illi loco Saturni natura reſpondeat. Qua propter in hæreditates occultaq protendatur: Cui tamen ut quarto competit ſignum cancri in quo Saturnos a domo procul exilium patitur. De octauo & nono loco non minus falſa pugnantiaq comminiſcitur. Scorpius inquit octauum ſignum cuius dominus mars quia mortem ſignificat: uerum non qualem facit mars apud aſtrologos ſed Saturnus potius: nam ſicut inqunt uenena ſignificat & pigritiā ac inertiā: ut ait Aboaſar: quare a græcis etiam appellaẽ ἀργὸσ: quod naturæ martis minime conuenit. Nonus locus ac Iouē referẽ: q̄re nonū ſignū ē Sagittarius: ꝑpterea dr religionū index & ſapiæ pro natura Iouis. Sed cur non eadē rōne locus. xii. cui piſces rñdent æq domus Iouis atq Sagittari⁹ & ſi gratior Ioui domus ē Sagit. tñ ſi uera iſta ſuppō de q̄ rō mutatiōis hmōi duciẽ: ut loco. ſ. natura planetæ rñdeat q̄ in ſigno cōpati dñetur: non debuit locus. xii. oium eē miſerrimus: cui ſignū aſcribiẽ domus planetæ oium fœliciſſimi. quāq methodi infirmitatē ſatis ipſe cōfirmat Auen. q qm non ꝓcedere eam uidit ī oibus uſus ē tm ea in quinq locis: in reliqs confugit ad rōnes quas ꝓxio capite confutauimus. Nos aūt nec in illis quinq ſequi quod putauit oſtendimus.

Auenro.

Cōfutatio a maiori

Auērodā

Aboaſar. ἀργὸσ

Auērodā infirmitatē cognouit dogmatis.

Caput VII Contra rationes earũdem proprietatum quas Aboaſar ex ordine accipit planetarum.

ABoaſar iſtas locoꝝ proprietates a planetaꝝ colligit ordine:ut prim⁹ prio detur:ſecũdus ſecũdo:terti⁹ tertio.Proqꝫ planetæ cõparis numeri ꝓprieta
Inconue te ꝓprietas quoqꝫ loci decernat᷑.Sed grauiſſimũ ſtatim icidit icõmodum:
niens ex ut eidẽ planetæ reꝝ oppoſitaꝝ loca attribuant᷑ Saturno primus & octauus:Ioui
dogmate nonus atqꝫ ſecundus:Veneri qntus &.xii.Eſt enim primus locus uitæ locus:octa
Aboaſaris uus mortis: quomõ igitur primo pariter & octauo præerit Saturnus.poſtq̃.n.pro
nũero planetarum ſeptem loca percurſa ſunt redeũt ad primum:quare Saturnus i
cidit in octauum:quod oẽs confitent᷑.Item nonus eſt fidei ſapiæ religioniſqꝫ ſignifi
cator:ſecundus diuitiarum:ſed deus & mamona non conſentiunt.Adde ꝙ ibi ſicut
Aboaſar. aliis quoqꝫ locis ait Aboaſar Iouem futuri ſæculi fœlicitatem ſignificare/quæ per
fidem & ſapiam acquiritur.Venerem aũt fœlicitatẽ iſtius ſæculi:igit᷑ cũ diuitiæ ad
iſtius non ad uenturi ſæculi fœlicitatem ꝑtineant potius a Venere q̃ ab Ioue ſignifi
cabuntur:nec ad locum ſecundum cui Iuppiter numero competit:ſed ad quintum
cui uenus datur referent᷑:præſertim ꝙ & ipſi ſolent oppoſitas domos Iouis & Mer
curii dicere quoniam ſapientia cuius auctor ſit Mercurius dignitatibus & diuitiis
Iouiis aduerſet᷑.Hinc qñqꝫ calumniam repellentes qua ſæpius inceſſuntur.ꝙ.ſ.per
futurorum præſcientiam & cæleſtium uirtutum deductionem naturæ fere totius
domini/i[illegible]ant tamen plerunqꝫ pauperes & ignobiles.eſſe enim in hoc fatum dñs
ſapiẽtũ ne diteſcãt:quia Mercurio Iuppiter aduerſet᷑.Quomõ igit᷑ Iouem nũc ut
diuitiaꝝ ita ſapiæ faciũt auctorẽ?ſed in Venere quoqꝫ magis abſurditas deluceſcit:
q̃ ſicut qntũ locũ ita pariter incidit in.xii.quoqꝫ alter letitiæ uoluptatis:alter car
cerum & mœroris & tenebraꝝ locus dicitur:quibus qdnã põt eſſe pugnantius?ex
Irronia cogitarunt quidã belliſſimam defenſionẽ:nã qm̃ ſolet uoluptates conſequi pœni
tentia:dñt ueneri utrũqꝫ locũ conuenire tam gaudii.ſ.q̃ doloris:puto defendent ita
quoqꝫ pariter:ut quoniam uitã ſequitur mors ab eodem planeta utrũqꝫ ſignificari.
Nec dubito pari ratione dicturos ad Martem bella pacẽqꝫ pertinere:quoniã ſemꝑ
Notandũ bella ſequitur pax:ſicut pluuiam quoqꝫ ſerenitas:pluuia ſerenitatẽ.Verũ ne putet
extra omne gaudium ſibi ſemper mœrendum aliquando mœreant/admonere illos
uolo non omnis lætitiæ comitem eſſe mœrorẽ:ſed quæ præter modũ fuerit & ratio
nem:hæc autem à quinto loco ſignificari nõ dicent ſi ſuorum principioꝝ mœrores
ſunt.nã ad quintũ hæc referunt᷑ quoniã iuuẽt/foueãt:refocillent ſicut locus qntus
iungit᷑ aſcendenti per quod naſcentis hoĩs uita ſignificat᷑.Immodica uero uoluptas
quã pœnitẽtia dolorqꝫ ſequuntur non eſt uitæ fomẽtum ſed ꝑnities:ſed nimis ſerio
loquimur in confutandis nugis.De Marte uideamus Aboaſaris rationẽ & finẽ facie
mus fratres inqt ſignificat & ſorores:quoniã ex illius ſunt parentibus:rõ dogmatis
hæc quoniã primo loco quo genituræ dñs iudicat᷑ aſcribit᷑ Saturnus:ſecundo igit᷑
Iuppiter qui ſecundus eſt planeta.Tertio Mars pro ſphæraꝝ ordine tertius.Sed ex
eodẽ genere ſunt Mars atqꝫ Saturnus:qa uterqꝫ malus & noxius eſt.Significabit er
go tertius locus quę ſunt gñis eiuſdẽ cũ eo q naſcit᷑:q̃re fratres atqꝫ ſorores.Hæc no
Abua ſter Aboaſar qui niſi ſcripſit ebrius hæc certe ſcripſit inſanus.Qui.n.diſſimilis ma
ſaris accu gis planetarum Marte & Saturno?ille ignis:hic terra:ille feruore furit:hic torpet
ſatio frigiditate:ille nocturnus:hic diurnus:& omnes ſi percurres nullũ inuenies iſluxũ
Martis Saturni iſluxibus cõuẽire.Præterea cũ filii quoqꝫ ſiẽs ſint parẽtibus aut nõ
debuerunt

debuerũt a q̄nto ſignificari cui Venus aſcribit̃:aut erit dicendũ Saturnũ cũ Venere quoq; cõuenire:narrauimus rões aſtrologo℞ q̄bus loco℞ ꝓprietates ꝓbãt: I eo forſitã magis arguẽdi q̄ nimis dili genter q̄ q̄ pa℞ illas uere taxauerimus/ductas te nui qua dã ſimilitudine re℞:ſed quãuis nullo negocio cõfutãt̃: hñt tñ ex uete℞ traditione ſcribentiumq; teſtimoniis potius inficiandã q̄ negligendam auctoritatem.

Caput VIII. Gaudia planetarum cum domibus ruere.

HInc omnia ſubuertuntur de gaudiis planetarũ quoniam locorum ꝓprietatibus denotantur nam gaudere planetã quẽq; uolunt eo loco cuius proprietati planetæ proprietas eſt ſimilis. Sic Venerẽ quinto loco:quia gaudia filios uoluptates quẽadmodũ Venus ſignificet: ſic & alios aliis locis eadẽ rõne quod ex Auenazræ lib. tertio rõnum & Aboaſaris introductorio licet intelligere Q uãq̄ ſi ſequamur hanc itẽtionẽ Mercurio magis tertius locus aut ſextus cõueniebat q̄ aſcendens:lunæ magis aſcendens aut occidẽs q̄ tertius: magis ſoli decimus q̄ nonus: Ioui potius nonus itẽ ſecũdus q̄ undecimus: Marti ſeptimus q̄ ſextus: Saturno quartus q̄ duodecimus. Q uæ poterit quilibet munera locorum planetarum cõditionibus conferens animaduertere. Abenzagel ait ſigni cuiuſlibet partes alias eẽ calidas & ſiccas:alias frigidas & humidas:alias frigidas & ſiccas:alias calidas & humidas/alias medias ſiue mixtas: quare de partibus ſuæ naturæ uigorari quemlibet planetarum. Medias autem ſiue miixtas conuenire Mercurio : uerum non recipere iſtam rationem Pto. & alii qui Venerem calidam & humidam eſſe uolunt quare partes humidę & frigidæ nulli planetarum conueniẽt. Præterea cũ Mars in Ariete tantum quinq; partes poſſideat erunt tantum in Ariete ſi uerus Abenzagel partes quinq; calidæ & ſiccæ reliquæ conditionis alterius & a natura ſigni diuerſæ qui tum natura calida ſiccaq; decernitur. Similiter erunt in Tauro plures aereæ partes longe q̄ terreæ:ſic in aliis eueniet. Fallax igitur Abenzag. ratio:nec ſi uera noſtram tamen explicat quæſtionem quando relinquetur incertum quæ partes calidæ quæ ſint frigidæ:quia non erit certum quæ cui planetarum potius debeantur. Abenzag.

Caput IX Rationes Ptolemæi de planetarum domibus deſtruuntur.

NVnc agendum de ſignis:& quidẽ ſup his multas iã rõnes eorũ euertimus: ut q̄bus ꝓbant ſigna eſſe. xii. ſed nec plura nec pauciora. Tamen principiũ ſignorum ſtatuendum ab ariete: diuiſionem præterea illam in aquea/ terrea/ignea & aerea:cur item hoc illius planetæ uel exaltatio uel trigonum/ hoc alterius:reſtant alia de quibus nunc dicemus a planetarum domibus ordiẽtes. Neq; enim ſi concedatur cum ſignis diuerſis affinitatem huiuſmodi eſſe planeta℞: ut hic quidem ſub ſigno tali poſitus infirmetur:ſub alio fiat fortior: horũ tñ ſigno℞ differentiã nulla rõne poſſe nos cõſequi: quoniam non põt aliter hoc fieri q̄ ꝓ natura ſtellarum eiuſq; ſigni ut ſupius diximus. Sed naturã ſtella℞ nobis ratio nõ demõſtrat. Igitur nec ſignorum cũ ſyderibus affinitatem: q̄ ſi ſpatia cæli potius q̄ ſtellas cõſeq dicatur nihil minus inexplorabilis erit ſyllogiſmo q̄ occultæ cætera℞ re℞ ꝓprietates. Pto. de domibus ſolis & lunæ nitit̃ una rõne tm:de reliquo℞ domib⁹ triplici. Prĩa ſumit̃ a natura ſigno℞. Secũda de ꝓportõe cõfiguratiõis ad domos luminarium. Tertia de numero cõſequẽtiaq; ſphæra℞. primã primitus excutiamus. Eſt autem eiuſmodi Capricornus & Aquarius hyemalia ſigna ſunt quia frigida: Saturnus quoq; planeta frigidus. igit̃ illi recte cõueniunt. Peccat aũt multipliciter argumentũ. Sed prĩo quia debet in natura ſigni ſpectari potius qđ conuenit ex ſe q̄ qđ Tres rõ es Ptole. de domibus planeta℞ Rõ. Ptol. peccat multiplr.

ex accidēti.Cōuenit aūt ex accidenti ſignis illis frigiditas:q̄re dūtaxat eā rōne ꝙ po
ſitus ſol in illis frigoris cauſa eſt per accidens: dum.ſ.mouetur longius a nobis.Cū
uero de illis pro ſua natura decernitur alterum apud ipſos aſtrologos terreum:alte
rum eſt aereum:quæ qualitas Ioui potius cōuenit q̄ Saturno qui frigidus & ſiccus
omnibus aquarii qualitatibus aduerſatur. Præterea ſolent aſtrologi cum diuer
ſa diuerſis ſtellis aſſociant ſi malæ ſunt ſtellæ dare illis quæ potius earum naturæ diſ
ſentiāt q̄ quæ cōſentiant:ut eorum natura.ſ.mala contrarii mixtura temperetur:ſic
Diurnū Saturnū Marté nocturnū faciunt:cū tamen calore Martis frigida nox:fri
gore Saturni calidus dies nō conſentiat:ut inde qualitas utriuſq; noxia refrenetur
Ptol. feruor in Marte: torpor in Saturno.Dicant igitur an in ſignis planetæ malo reddē
dis hanc quoq; ſequi uelint rationē: an cōtrariā potius: Equidem Pto. contrariam
ſequi uidetur ſententiam nunc methodi quam ſupra ſeruauerat in nocturnis diur
niſq; diffiniendis. Ve℞ liceat illi diuerſis in locis eadē non ſentire modo in eadē ſe
rie uerborum ſibi non repugnet.At ſi naturæ Saturni cōſonum ſignū domū faciat/
R̄n̄ſio. aquarius excluditur.ſi diſſonum/foras mittit Capricornus. Dicet Pto. ad illas ſe re
ſpicere ſignorum qualitates quæ de ſolis operibus illis debentur: ſignū autem utrū
q; tam capræ q̄ aquarii frigidis numeratur:quod Saturniæ qualitati cōcordat: nos
extra rōnem fieri contendimus/ſed admittamus/nec tam colligi quod putat decla
Cōfutatō remus.Reſpōdebit enim hoc forte ſuper Saturno ſuper aliis planetis non ſuccedet
nam Veneris domus Libra/Taurus/Libra ſignum antūnale:quare ſiccum & frigi
dum:ſicut aquarius frigidum quidem hyemale.Repugnat igit̄ Veneri Libra quæ
pluribus quidem calida rurſus omnibus humida definit̄.Nec parum demiror Pto
lemæum qui dixerit hæc Veneri ſigna conuenire:quoniam ſit
quaſi dixeris gn̄atiua maximeq; fœcūda.Nā poteſt hoc dici de
Tauro:de Libra dici nullo modo poteſt.In Ioue quonam pacto ratio quadrat: cui
nulla cōio cum Piſcibus & Sagittario. Si quidem anni tempus ſub iſtis ſignis æſti
matur/alterum finit hiemē:alterū autūni finis.Igitur illud p̄ frigiditatem repugna
Ptole. bit Ioui:hoc ēt p̄ ſiccitatē quāq̄ nec piſcium humiditas aquea uitali Iouis humori
conuenit. Pto.ad iſtā ſe refert cōcordiā:ꝙ utrūq; illo℞ uētos facit & uim quoq; ha
bet genitalē: quare cum illis Iouem cōſonare planetā tēperatum. Quæ dum refel
lo putarē ſupuacuā operā facere:niſi potuiſſet hæc prodere Pto.cuius facile poteſt
Auĕrodā auctoritas imperitis imponere.alioqn his ſimilia quæ ſolēt interdū litterati p̄ iocū
ludētes inter ſe dicere uentos ſuſcitant:Igit̄ Ioui ſimilia. Rationē reddit Auĕrodā:
quoniam re℞ uiuentium genituræ ſeminibuſq; præeſt Iuppiter. quorum uapores
De delira halituſq; uentis nonnihil ſimiles ſunt. O mirabilem ſapientiam qua poſſunt etiam
m̄tū aſtro humidis ſicca ſimilia defendi. Nam uentos quidem philoſophi(niſi fallor)omnes
logorum. ſiccos faciunt contra genituram omnem humidam:ſed & fœcunda ſigna:quoniam
poſito in illis Sole femina germinātres exoriuntur.O ſi potuiſſent ad humanū ſe
men deferri/cōmodius omnino accidiſſet hoc eis ab Ariete.Sed non poterant Ioui
dare quem Mars occupauerat q̄q̄ omnino iniuria.Quid.n.illi cum primo uere: cu
ius nullus calor/& genitalis humorq; prolificus cū torrida Martis ſiccitate nihil p̄
ticipat.Inuaſit audacia pari ſcorpium nullo etiam iure/ frigidum.ſ.ſignum & autū
nale. Nō igit̄ iſtā ſi ſequamur rationē fatis æqua partitio fuerit iſta domorum.Exa
minemus alias a cōfigurationibus luminarium & a ſphærarum numero ſuſceptas.
Verū qm̄ per habitudinē colligūt ad luminariū domos excuti prius oportet rōnē
qua domus

qua domus ipſę luminarium ſtatuantur.Eſt autem huiuſmodi illa quam Ptolomæ
us affert.Cancer & Leo de duodecim ſignis oíum maxíe uergũt ad aquilonem pro
ximantq́ꝫ uertici capitum noſtrorum propterea duabus maximis & principalibus
ſtellis:hoc eſt luminaribus data ſunt:Leo Soli quoniam maſculum ſignum : Can
cer Lunæ fœmineum.Primum igitur falſum quod aſſumitur:nam ſigna nobis uici
niora/Cancer & Gemini/non Cancer & Leo:deinde ſi ſit uerum q̃ ratio docet maio
ribus ſyderꝫ ſigna cõuenire nobis proximiora? Potuerunt hoc dicere ueteres hac ſi
militudine ꝙ & illa proximiora nobis inter planetas.Sed Pto.dicere non põt/qui
medium facit ſolem omnium planetarum.An ideo factum quoniam in Leone Sol
magis calefacit? Verum ſæpius dictum ex ſitu id euenire/non de ſigni proprietate.
quare gentibus aliis facere Solem in Libra quod nobis facit in Leone.Quod ſi ui
rium ſyderum cæterorum ſenſus ita ueros & rationes:ut ſolaris caloris haberemus
experiremur de reliquis idem quod de Sole/magis affici nos ab illis accedentibus
ad Leonem q̃ quia procul a nobis in aliis ſignis inueniuntur.An aliis igitur rationi
bus Sol cũ Leone corcordat? ſane quod calidum ſignum & ſiccum/quod maſculũ
item eſt non eſt proprium Leoni/ſed Arieti cõe & ſagittario.Reſtat una conditio
cuius meminit ille grauiſſimus Aboaſar.Nam quemadmodũ inquit Sol medius
planetarũ:ita Leo medium ſignum æſtatis hac niſi ratione ligarer non erã conceſ
ſurus apd Leonẽ meli⁹ phæbũ q̃ apud alias cęli beſtias hoſpitari.Sed pſuaſit Aboa
ſar uere præſidium & dulce decus aſtrologorum:qui de Lunæ quoq́ꝫ cum Tauro
cognatione pulcherrimam rẽ cogitaui.Nam Pto.attulit ad diſtantiã ꝙ inter ſigna
proxima nobis eſt fœmininũ.Nõ cõtentus Aboaſar aliud addidit ꝙ ſignificet Lu
na rerum initia.Sit autem Cancer æſtatis initium:cui demonſtrationi qs non cõceſ
ſerit? Hoc non uidit Auẽrodã uſus alia rõne:qđ ꝓxime.ſ.ſolis ædibus ædes lunæ
merito collocentur:qa Luna ſequatur ſemper Solem.Sed uiderit q̃ de Venere &
Mercurio rectius hoc dicatur:quoꝝ ẽt ædes ꝓximas Soli natura fecit ſi credimus
Pto.cuius interpres Auenrodã quẽ citauimus.Cæterum ſint iſtæ domus luminari
um quę ratio ſuper aliis diſtribuẽdis Pto.hãc affert ĩprimis ut domus ſyderꝫ malo
rũ q̃ſia Mars atq́ꝫ Saturnus inimica radiatõe lũinariũ domos aſpiciãt:domus uero
bonoꝝ ut Ioui.& ueneris amica:Mercurius illis ꝓximus ſtatuat.Recte igit̃ Mar
ti datum Scorpiũ & Arietem quadrangulares Cancro atq́ꝫ Leoni.Saturno Capri
cornum & aquarium/illis oppoſitos:Ioui triquetra illis ſigna Piſces Sagittarium:
exagona Veneri Libram & Taurum:proxima Geminos Virginemq́ꝫ Mercurio.
Sed nec uerum quod aſſumit̃ nec ex aſſumptis recte colligitur.Nã domum ſtatui
eã rõnabiliter dicimus in qua planeta poſitus bene ſe hẽt:ſed noxia Marti Soliq́ꝫ
pariter illoꝝ radiatio q̃drãgula:noxia itẽ oppoſitio Saturno/tũ pp oppoſitiõis ad
uerſitatẽ:tũ pp retrogrationẽ.Qđ ſi uerũ illď qđ ipſe tradit Pto.fœlices oẽs plane
tas in ea diſtãtia ſũmotos a Sole ĩ q̃ dom⁹ eoꝝ a Solis domibus diſtãt:qđ gręci uo
cãt ὑπὸ ροπτιpοπιαν: arabes almugeã:ſeq̃ret̃ & Saturnũ oppoſitũ lũiarib⁹/& Mar
tẽ illis q̃dratũ eẽ fœlices:cõtra ſniam oĩum aſtrologoꝝ de talibus ſchematis ĩfortu
nia calamitateſq́ꝫ magnas decernẽtiũ.Poſtremo nõ q̃drare principio qď colligitur
euidẽs ẽ:nã cũ dicũt has uel illas domus triquetras uel q̃drãgulas eẽ domib⁹ ſic ac
cipiũt:ut cõparẽt̃ ad Leonẽ:quæ inter eũ & Capricornũ ꝑ ſignoꝝ cõſequẽtia ſũt:
ad alteꝝ ordĩe cõuerſo quæ iter Cãcꝝ & Aq̃riũ:quare altera Solis altera Lũæ me
dietas & ĩperiũ dr̃:alioqn domus Veneris tã quadrãgulæ q̃ triangulæ dici poſſent.

Ratio ptolomæi

Ratio Aboaſa.

Alia eiuſdẽ rõ q̃re cancer lunæ dom⁹ Auẽrodã

Cõſutatõ

cũ ſit Libra q̃drata Cãcro/Leoni Taurus:& martis domus triquetræ forẽt Scorpi-
us Cãcro/Aries Leoni. Igiť ad domũ cuiuſq; luminaris cõpari debet domus colla-
teralis & quaſi ſub ſyderis ditione locata. Q d̃ ſi fiat falſiſſimum deprehendetur/op
poni luminaribus ut ait Pto. domos Saturni: q̃m nec aquarius Cancro: nec Leoni
Capricornus opponitur. Quapropter domos q̃ Saturni nemo dixerit cum ex dia
metro luminaria reſpiciant:ſe q ſextũ a Sole uel octauũ a Luna locũ teneant: quod
Auenro-dan. Rõ: Auẽrodã quoq; confitetur. Alia ratio penes orbium numerum ſumitur: ut cum de
Leone Cãcroq; definitum eſt:tum proximioribus Soli Lunæq; planetis in ordine
Pro. penes numerum orbium ſumpta. ſphærarum proximores domus aſcribebantur: ſic Mercurio ſtatuunt hinc Gemi-
nos inde Virginem dari:tum Veneri quæ ſequuntur:proxima marti: deinceps Io-
ui poſtremam Saturno:has omnes ab iſta ſphærarum cõſequentia ductas argumẽ
tationes falſas:tum ſi uere forent incertas eſſe declarauimus. Recte igiť Auenazra
Auenazra: lib. ſecũdo rationũ: Quæſiui inquit in libris ſapientũ de ſignis rõnes domorum nec
nec reperi in eis aliquid bonum: Tantum ad fidem experimẽtorũ ſe conuertũt: hæc
ille: nos hoc libro: rationes: proximo aſtrologorum experimenta labefactabimus.

Caput X. Facierum & finium rationes iam eſſe reprobatas.

Diuiſio facierum: FAcies planetarum q̃bus oẽs utunť a conſequentia ſilr̃ orbiũ diuidunť nã
prias arieti ptes decernẽtes dño domus dãt ſequẽtes ſeq̃ntib⁹ iuxta ordinẽ
Alia diuiſio indorũ. ſitus & ſphærarum Soli. ſ. primas a Marte ſecundas Veneri: atq; ita dein-
ceps. Indi primas dabant domino domus: alias duas dominis ſignorum eiuſdem tri
goni: q; ſi trigona ſatis confutauimus & quæ ſup orbiũ numero argumentantur: nõ
eſt opus aduerſus hmõi rõnes/nouis rõnibus. Super finibus adeo nõ cõueniunt: ut
quinq; ſuper eis fecerint opiniones. quare rõnes alterius alter arguit & irridet. Ita
uero ſunt oẽs debiles & infirmæ: ut ſuos quiſq; cõfines nouo quodã iure mutet & in
uadat alienos. Ex ordine trigonorũ chaldęi fines ſuos ordinarũt ut trigona ſigna ſilr̃
ptirẽť. Eſſet ãt modus ptitiõis ut prĩas ptes trigoni dñs occuparet tũ ſubſequẽtes q
ſequẽtibus in ſignes hẽt trigoni ptãtẽ: numeris ſemp ab octo decreſcentibus ad q̃t-
Aegyptii Ptolemæ. tuor. Aegyptii q̃d illis obiicit Pto. nullũ ſeruãt methodi tenorẽ: nũc adeũt trigona:
nũc reges: nũc patres familias: ordientes interdum ab his qui nullam in ſigno poſſi-
dẽt auctoritatẽ: ut a Mercurio in Capricorno Pto. aliã probat diuiſionem: cuius le-
gere rationẽ cuiq; prõptũ libro primo apotelеſmatõ: pendet autẽ a dominis domus
exaltationis & trigoni: quam probare non debuit tamen Pto. niſi reprobat ſeipſum
quandoquidem illius auctor diuiſionis exaltationem trigono præponit: trigonum
domui. Ptol. uero præponit omnibus domum. poſtremamq; exaltationem: quæ in
illa diuiſione cunctis antefertur. Indi maſcula ſigna ſimiliter per omnia diuidunt: &
fœminea pariter eodem exemplo: ſed exempli in utriſq; ratio nulla cognoſcitur Aſo
Aſotol. tol dedit luminaribus etiam terminos/cuiq; planetæ totidem partes: primas autem
domino domus pro ſphærarum ordine. reliquas reliquis. Nos cum iſtud iam funda-
mentum & ſimiliter domos/exaltationes/trigona/ſuſtulerimus uel ſiquid ſunt incer
to eſſe probauerimus: concidit omnis ratio finium definiendorum (ſi qui fines eſſe
concedantur). Præterea ſi de trigonis: domibus: altitudinibus ueritas foret explora
ta: non tamen exploratum hoc modo potius q̃ illo fines decernendos: unde nata ua
rietas opinionum dum aliud aliis magis probabile uiſum eſt.

Caput XI. Quod cui membro ſignum dominetur uarie a uariis determina
ri & ab omnibus parum rationabiliter.

Quod itẽ

QVod irē caput Arieti tauꝝ collo ſignis aliis ſimilia mēbra ſubiiciunt ab il
lo quoq; iā ſępe ſugillato nūeroꝝ ordine trahunt originē:ut primū.ſ.ſignū
priæ corpis parti præficiať ſecundum ſecundæ:tertiū tertię:ꝗuis illa quo
q; peccāt in hac ꝑtitione:non tā q; Arietē primum faciūt ſignoꝝ:q; ſigna.xii.ueluti
ex confeſſorē tā ambiguā ne falliſſimā dixerim:ꝗ q; corpis ptes quaſi principales
tot fieri rō nulla pſuadet Ariſt.ſeptē fecit Nicomachus.x.cur.xii.ipi reddāt rōnē:ui
dētrē poti⁹ abſurdā hūeros/brachia/manus/ſunā cogeř ptē ſigno.uni ſubiectā:tā &
pedes tibiis/tibi as geniculis/& genicula femorib⁹/uti ptes ꝗtuor magnas/ꝗtuor ſi-
gnis ſubiiciendas. Præterea facturis diſtributionem huiuſmodi potius calida cali
dis:frigida frigidis erant comparāda:ꝗ ſecunda ſcđis:tertia tertiis:hac eſt potius ob
ſeruanda naturæ cōmunio.ꝗ ſitus & ordinis enumeratio:nec forſitan riderentur
pedes piſcibus ſubiicientes: qui ſoli pedibus inter cæleſtia carent.Caueant igitur
medici ne tā futili aliquando dogmate perſuaſi/metuant uenam incidere brachioꝝ
ſi res poſtulet/Luna Geminos peragrante:quoniam brachiis Gemini præſunt nec
ſalutare remedium ducti uana ſuperſtitione morentur.Non Hyppocrates:non
Galenus non Aui.non Paulus non Oribaſius:aut hoc ipſi fecerunt:aut alii ut fa-
cerent conſtituerūt:non q noſtra(quod alibi diximus)tempeſtate/fœliciter & pru
denter hanc artem exercuerūt:quare ceſſet oīs hoc genus inſana ſuperſtitio:quę ſi
nullā probatur habere rationem:nec robur habere pōt experimenti.Tum quia ue
ritas nulla conſonat mendacio:tum ꝓpter ea quæ ſummus libro ſequenti plurima
ꝓbaturi:tum ob ipſam ponentium hæc inter ſe contrarietatem.Nam dat ſagittario
teſtes Auenazra:dat Aboaſar illos Scorpioni:dat Alchabitius Virgini:diapha-
gma:quem latine ſeptum tranſuerſum.Porphyrius Leoni cui etiam uentrem:quod
Arabes Virgini:ſuntq genua Sagittario: quæ tamen arabes & latini Capricorno:
Heliazer garnozenſis uir hebræus in li.de anima Cancro manus & pedes aſſignat:
cū tñ alii Gemīs manus:pedes piſcibus reddant. libræ rurſus ille crura pedeſq; et
alia tñ rōne ꝗ Cācro ſubiicit:Cācro.n.ꝗtenus.ſ.gradiēdi functionem iplent:libræ
pp hāc ſimilitudinē:ꝗre dū fit īceſſus attolūť & deprimunť inſtar libræ: Cæteri li
bræ nihil tale:ſed aquario crura:piſcib⁹ pedes:libræ uero tā nates ꝗ renes & lūbos
ſubiiciāt Scorpioni fel rñdere ait Heliazer/naturam Sagittario ſed alii Scorpioni
dāt uerēda.Quod ſiquis dicat aſtrologis obſeruatū nunquā tutto ferrū admoueri
mēbro cuius ſigno Luna ꝑ id tēpus inſederit:primū in tanta incertitudine quodnā
ſigno mēbrū ſubiici dicať experimētū cōſtās & cōfeſſum haberi non pōt.tamē ut
cūq; forſitā contigerit ſapiēs tamē uir oppoſitum obſeruauit.Scribit.n.Nicolaus
orē grauis philoſoph⁹ & mathematic⁹ plerūq; ſe uidiſſe factā ſalubriter ī pede ſan
guis miſſionē cū Luna foret in piſcibus:& ī brachiis itē cū geminos illa pagraret.

Ariſt… ptē facit ptes cor poris.Nicolaus.x.nota medice

Omnium doctorū ſtudia ab hoc diſſentire

Aboaſar

Alchabi.

Porphy.

Heliazer

Heliazer

Nicolaus orem.

Caput XII Rōnes aſtrologoꝝ quib⁹ ꝓprietates ſignis abſolutę cōuenien
tes aſtruuntur:& quod de ſupradictis ſint reiectæ.

DIximus de ꝓpietatib⁹ qb⁹ ad nos & ad planetas ſigna referūť:reſtāt q ſim
pliciter illis cōpetūt & abſolute:ꝗs illi de triplici gn̄e ꝓbatiōis aſſumūt.
primū a cōfutata iā cū plāetis duciť affinitate:ſcđm a figura cognominis
aīalis. Tertiū ab his quæ ſub eis poſitus ſol opať.Ab affinitate cum planetis argu-
mētāť cū talē naturā ſigni faciunt ꝗlis quoq; planetæ q dn̄atur in eo ſigno:ut cum
Arietē dicūt latebras latronū maleficorūq; hoīum ſignificare:qm̄ Martis ē domus
id genus hoīum ſignificātis:ab ope Solis cū mobilia ſigna fixa cōiaq; decernūt.Ex

Primū genus ꝓbationis

Secundũ q̃bus Sol anni tẽpus aut mutat aut firmat:aut q̃litate ꝑmiſcua tẽpat.A ſigura cum
alia mites mores/alia ferios afflare naſcẽtibus dicũt ꝙ hæc omniũ gerũt imaginẽ:
ut aq̃rius gemini:uirgo:alia beſtiaꝝ:ut Leo:Taurus:capricornus.Item hæc eẽ pul
chra illa deformia:nã pulchra uocãt quæcunq; ſub hoĩum ſpem cogitantur præter
aquarium:quoniam ſit Saturni ſenis hoſpiciũ quaſi non ſenex etiã ꝙ deformis pul
chro puoſſit hiſpitio uel egere uel delectari/pariter quæ ſint bruta effigie:ut Tau/
rus:& ſimilia ſemiuocalia uocant uocalia quæ humana:muta quæ ſpem referunt
aquatilium:quod genus uiuentia uocem non habeant.Rurſus & aquatilia mul/
tæ prolis humana ſpẽ ſterilia.Reliqua mediæ ſtatuũt conditionis/ꝑ natura.ſ.aĩan
tium quarum fere creduntur imagines.Q uos modos poſitionum ſuperius diſputa
Cõfutata ta ſatis euerterunt.Cum enim de planetæ domiciliis & ingenio faciunt coniecturã
hæc eſſe. argumentantur ab aſtrologicis:quæ nos pauloante cõfutauimus:cũ ab opere quo
Tertium ꝙ ſolis argumentantur q̃tum uel fallant uel fallantur oſtendimus:qñquidem non
eſt natura ſigni putanda quod opus eſt ſolis in ſigno locati/nõ pro ſigni natura/ſed
pro ſitu ad terra diſtãtiaq; taliter operantis.Præterea quod in anni tpibus Aereiſq;
mutationibus cum euenit fallaciſſima coniectione transfertur ad alia:ut quia ſi/
gnum mobile aries tempus uariat faciat quoq; ĩ eo naſcentis ingenium mobile:nõ
perſeuerans:factum ad inchoandum potius qua ad abſoluendum.Nec ſolum errã
ter ab aeris qualitate ad euenta diuerſa proprietateſq; ſe uertunt ingeniorum:ſed in
ipſis Aeris mutationibus fieri putatur in ſyderibus aliis quod in Sole ꝑſpicitur ut
quare Sol poſitus in Ariete uernum faciens æquinoctium ciet fulgura;ſuſcitatq;
tonitrua:putemus in Ariete Lunam poſitam idem facturam:Nec alium de lapſus
in errorem q̃ ꝙ ad ſigni referunt naturam.quod a Sole pro ſitus prouenit uarietate.
Imagines De ſiguris imaginũ diximus abũdãter libro octauo q̃ ſint nullæ/uanæ/q̃ commen
uñ habue ticiæ.Nõ opera dei ſed hoĩum:nõ a naturæ rõne ꝑfecta:ſed poeticæ mẽtis temeri
rint ortũ tate conficta:Sed ut ille ueriſſime nuſq̃ tamen aſtrologi magis falſi q̃ cũ ex illis ſi/
gnorum proprietates eliciunt quãdoquidẽ a ſignis ut ſupra late demonſtrauimus:
etiam in octaua ſphæra differunt imagines non modo ſitu mobilitateq; ſed & par/
tiũ mobiliſq; dimenſu & quãtitate.Deniq; nimis inerti futili ſupinaq; tarditate:re
pugnãt dũ eorũdẽ ſignorũ & ab opere Solis & imagine cõditionẽ inquirũt. Et eni
illud aperte ſignis immobilibus ex cõi eoꝝ cõſenſu:mobilibus iſta conueniunt.

Caput . XIII. Taxatur Pto.de planetis loquẽs ac ſi ex elemẽtis cõſtarent/ra
tioneſq; alioꝝ quibus planetaꝝ probãt qualitates pariter cõfutãtur.

HActenus de ſignoꝝ rõnibus q̃ ĩſigniter ſint irrõales: ĩ planetis eadẽ falſitas
ĩmo maior/maiorq; temeritas .Oſtẽſuri nos ſupi⁹ Pto. male philoſophatũ
de erronib⁹ ea potiſſimũ ĩdicauimus:q̃bus naturã planetaꝝ inq̃rit.Nã q̃ſi
planetæ cõſtẽt ex elemẽtis:aut ex paſſiõibus cõſtẽt elemẽtoꝝ:nõ ſolum ſeſe ĩuicẽ
uel calore uel frigore ꝑmutãtes:ſed a terræ quoq; uaporibus ꝑmutati:ſic de eis ſer
Sermo moné facit Pto.Luna igĩ hũida ẽ q̃m terræ ꝓxia ſurſũ ad eã terræ uaporibus aſcen
Pto. dẽtibus hũeſcit.Saturni ſtella frigida ẽ ĩprimis & modice ſicca: friget ꝓcul a Sole
poſita.Areſcit ꝓcul a terræ uaporib⁹ exaltata.Mars ſolis uicinitate torridus ex ſic
cat.Iuppiter medius iter frigus Saturni martiſq; feruorẽ tẽpatus euadit.Q m ue/
ro ſup calidas ſphæras ferẽ Martis atq; ſolis:iõ ꝓcipue calefacit:Venus hũida ẽ æq̃
atq; Lũa:nã lumis ſui copia multos ſibi terræ uapores aſcicit.Hẽt itẽ a Sole cui ꝓ
xima uim calefaciẽdi.Mercurius & a Sole cui ſemp hæret hẽt exſiccãdi proprieta/
tẽ:&

tem:& a terræ uicinia Lunæq; conſino hũectandi uires:.Sic primo lib.apotelesma Nota.
ton rõcinatur Pto.Cui ſi perſuaderi non põt a peripateticis liberum eſſe cælũ ab
iſtis affectionibus:ſaltẽ ex numero eorum quæ ipſe demonſtranit/illud intelligat:
plus a Luna diſtare terram q̃ ut poſſint ad eã terræ uapores halituſq; prouenire.q
nec ſupra ſexdecim ſtadia putantur a phyſicis ſurſum tolli ne dum ad Lunã/ad Ve
nerem/ad Mercurium incolũes attolantur.adde Venerem de ſolis uicinitate futu- Diſcordia
ram magis ſicca q̃ de terræ nebulis hũidã ſiquidẽ Soli iũctior eſt q̃ terræ: nec cum phyſicorum
Solis potẽtia uis humoris terreni põt cõparari.Adde etiã Mercuriũ terræ ꝓximio
& a Sole ꝓpterea diſtãtiorẽ/plus ſiccũ eẽ q̃ humidũ. Q ũo igiť cõſentit ſibi Vene-
ris humiditatẽ cõferẽs Lunari igne tam uicino tã parum ex caleſcẽte:ut frigida multis
exiſtimeť.Et ſi riget Saturnus a Sole minus elongatus:nõne tota ſtellarum hærentiũ
multitudo cũ diſtantior ſit a Sole torpida frigoris glacie diſtringeť? cũ tñ inter eas
igneæ multas eſſe naturæ ꝓnũcient.Igiť rõ Pto. nõ mõ falſa ſed nec cõſona ſibi qđ
in falſis plerũq; rõnibus uſu euenit. Alii de planetarum coloribus argumentantur:
quod in Marte quoq; tetigit Pto. Dicunt igř hi mẽtiri philoſophos elementa purã
tes nullo colore ſaporeue participare.Sed aquæ colorem albũ/dulcedinem ex ſapo
ribus conuenire.terræ fuſcum colorem & ſaporem amarũ:quod alii tñ negant dul-
cem potius contẽdentes:nec ſi foret amarus terram quicquã germinaturã. Tum in
igne ſaporem confitentur nullum/ colorem uero rubeum:aerem dicũt tam coloris
q̃ ſaporis exptem: admittere aduentitios uarioſq; colores:in planetis nullos quidẽ
ſapores ſed colores eẽ multiplices:ex quibus illorum facile naturam poſſumus ex
plorare.nam fuſcedinem in Saturno terrenam oſtendere proprietatem/ & atrebili
conuenientem.In marte ruborem igneæ qualitatis & bilis rubre teſtimonium fa-
cere: Venerem croceo & albo radiantem: ex croceo calidam intelligi humidam ex
albo:quæ quoniam nec pares ſunt qualitates indicari naturę temperamentum qua
lis eris ſanguiniſq; cõditio:de Ioue ſimilem fieri coniecturam:in Luna quod albicat
humiditatem oſtẽdi:quod fuſcedinis aliquid habet frigidam demõſtrari: Mercurii
quidem colorem identidem permutari qui nunc uiridis uideatur:nunc fuſcus: nũc
in alium quoq; uertatur aſpectum: ueruntamen magis fuſcum adamare: quare ter-
renæ ſiccitati reddi conformiorem:ſic illi ratiocinantur nimis utiq; præter rationẽ
nam conſequuntur colores elementorum mixtionem quæ nulla eſt in cæleſtibus:
nec colore dicuntur ab Ariſtotele participari cæleſtia:niſi quatenus lumen color in Ariſtote.
quidam eſt : neq; uero ſi color indicat mixti aliquam proprietatem : indicabit &
lumen naturam corporis præfulgẽtis/ſiquidem cõiectura fit de colore q̃ uariis pro
mixture uarietate puteť emergere. quare cum non erit aliud color q̃ luminis euidẽ
tia magis aut minus clari uõ de compoſito/ſed de ſimplici corpore manans/nullum
faciet nobis indicium corporis illuminantis. Q uid q; certa nobis indago cæleſti-
bus explorandis ex eorum colorib⁹ nulla foret/etiam ſi ueris coloribus prædita eſ-
ſent interiectu tam uaſti quodq; magis obturbet tam multiformis ſpacii ſidem co-
loris penitus auferente.Nec uolui obiicere illis Pla.ſcribentem in phædone non eſ Plat.
ſe quæ uidemus/ nos ſyderum corpora ſed radiorum quaſdam reflexiones in Aere
ſymilem ſyderi ſpeciem referentes/ ſicut in profundo uitam agentes piſces uident
in aquæ ſuprema facie non ſydera ſed imagines ſyderum quaſiq; dixerim tedioſas
umbras. Verum ſiue hoc ſiue ipſa ſydera contuemur/nemo neſcit initiatus ſacris phi-
loſophiæ uariari colores mirũ immodũ rerũq; uideniť interuẽtu corporum multifor-

Galenus miũ.Deniq; dubiũ apud medicos/an qđ putat Galenus ex odore/colore/ſapore ta-
Auerroys ctu/cognoſci uires & ꝓprietates herbarum poſſint.Idq; multis tũ Auerroys ratio-
nibus:tũ experimẽtis falſum demõſtrari: porro de ſolo cõſequi nos id poſſe colore
nemo ſuſpicatus eſt:rerũ inquã illaꝝ quæ ſub oculos/ ſub obtutũ hr̃e dies integros
poſſumus/nõ motu/nõ ſpacio/nõ lumis multitudine cõiectantis iduſtriã ſtudiumq;
Error icerpellãte.Q uis igiẽ de cæleſtibus hoc audiat polliceri ? quãq̃ colores corporum
Auenro. illorũ uerilſime quoq; nobis imixti/ ſinceri/puri renũcient. Calcis candor a niue ſe
re nõ uinciẽ/cũ ſit tñ i calce plurimũ caloris:in niue cõtra plurimũ frigiditatis. Er-
rat ãt Auẽrodã nimis ĩpudẽter:q falli nos qdẽ in terrenis rebus colore credit/in cæ-
leſtibus minime:qm̃ illa mixta ſint ex elementis cæleſtia nõ ſint mixta. Nã hinc ma
xime ſcimus de cæleſtiũ natura fidẽ adhibẽda nõ eẽ coloribus/qm̃ ex elemẽtis non
ſunt mixta:cũ tm̃ poſſit idicare naturã corpis color q̃tũ mixturæ nobis idicat mo-
dum.Præterea(quod mox dicebamus)interiecta tã uaſta regione corpoꝝ multi-
tudo/nõ põt qcũq; fingantẽ ibi colores nõ ꝑuertere iterpollare: quod ue lipſa demõ
ſtrat ſuper iſtis coloribus nata uarietas opinionũ . Negat.n.Aboaſar tales cæleſtes
Variæ ſen colores planetaꝝ eſſe q̃les narrauimus ſupra/creditos ab hisq de coloribus ſydera
tentiæ de iudicarunt quippe ſtellã Saturni plũbi potius referre colorẽ q̃ q terræ fuſcedinẽ re
planetaꝝ preſentet:nec albedinẽ eẽ i Ioue:nec itẽ Veneris eẽ ꝓpriũ candorẽ: tũ ſi Mars ideo
coloribus calidus dr̃ q̃re rubeus eſt multo ſoli rubrum colorem magis deberi q ſit Marte cali
dior.Albã Lunã neminem putaturum qui nõ careat oculis: nõ nihil diuerſa uiden-
tur quæ de coloribus planetaꝝ ex ueterum monumentis in naturali ꝓdunẽ hyſto
ria:ubi cãdidus Saturnus Iuppiter clarus: Venus nũc cãdẽs cũ Lucifer diciẽ:nunc
fulgẽs cũ ueſperi nomẽ hẽt:Mercurius radians Luna blando colore deſcribiẽ:oĩno
qđ dr̃ in Mercurio uariare illũ coloribus:quare naturæ quoq; multiformis & muta
bilis eẽ de fallaci naſciẽ euidẽtia.neq;.n.q; Mercurius hmõi ſit hoc cõtingit: uerum
qm̃ ſoli ꝓximũ ſemper magna ex pte uideẽ ꝓpe finitorem qua / cæli parte multipli
ces(ut teſtaẽ Ptolemæus)halitus hũiditateſq; terrenæ uerſipelles aſpectus/ & co-
lores ſtellaꝝ multiuagos repræſentãt.Nulla igiẽ iſta de coloribus ait Aboaſar cõ-
mẽtatio/ꝓbabilitatis fide coloraẽ:a qua tñ ut ait Aboa.aſtrologoꝝ uniuerſitas pen
det.Aboaſar ipſe reiiciens memoratas rõnes putat ex primis q̃litatibus quas plane
tæ ꝓducũt eoꝝ naturã poſſe cognoſci:qđ etiã Pto,admõuit:quare Saturnũ aucto
A rẽ frigoris & ſiccitatis expimẽto deprehendi: nã uigere i corporibus has qualitates
cum fuerit ipſe gubernator anni:ſic de marte de reliquis obſeruatũ . Q uas qſq; cor
poribus elemẽtariã influat affectionẽ.Ex his uero de tota natura planetæ coiecta-
ri ſiqdẽ cũ frigus & ſiccitas opa Saturni uitæ ſint aduerſa/maleficũ ſydus Saturnus
infœlixq; decerni:maleficũ quoq; Martẽ ob æſtũ caloris adurẽtis imodicæq; ſicci-
tatis:cõtra Iouẽ & Venerẽ ſtellas eſſe bñficas ob caloris naturã & humidi:qbus q̃li
Cõfutatõ tatibus uita cõſeruaẽ:ſic in aliis argumẽtaẽ.Ad quatuor deniq; illas q̃litates oĩa rẽ
erroris ferens frigus/humorẽ/calorẽ/ſiccitatẽ:Sed hmõi rõ pudet ab experimẽtis. Nam fri
Aboaſa. goris effectiuum Saturnũ potius q̃ caloris nõ ꝓbat rõne: qđ paulo ante confutati
Abẽzag. facere conabanẽ/uerũ experimẽto/quaſi cõptũ ſenſus euidẽtia quod falſiſſimũ pu
Alchabi. tãt multi philoſophoꝝ aſſerẽtes nullã ſtellã frigoris & ſiccitatis eſſe productricem
Aboaſar. quaſiq; conſtet inter eos quæ cuius qualitatis ſtella ſit opifex: quod tñ ambiguũ in
Ptole. Luna & Venere eſt. Venerẽ.n.frigidã & Abenzagel & Alchabitius: Aboaſar cum
Ptolemæo calidã putat:Lunã Pto.calidã/cæteri frigidã;de Mercurio quoq; nõ cõ-
ueniunt:

ueniunt: Tũ ſi de planeta gubernante annũ (ut Aboaſar uult) facta eſt obſeruatio/
quomodo poſſunt in ea cõuenire? cũ tãta ſup anni dño deligẽdo ſit ambiguitas opi
nionum: ut tot fere ſint futuri domini quot aſtrologi pronunciauerint.

Caput XIIII Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non eẽ
propterea concedendum alios noxios eſſe: alios ſalutares.

CAeterũ ſiue talibus expimẽtis/ſiue primis adducti rõnibus cõcedimus quæ
de primis q̃litatibus dicũt: nõ plus efficiẽ: q̃ iſluxus ſyderũ exploratos in
ꝑmutãdo aeris ſtatu nõ corporũ ꝑ iſtiuſmodi primas affectiones: uerũ nec
ſalutares has eſſe ſtellas alias noxias: nec quæ ꝓpriæ peculiareſq; ſyderũ dotes inde
colligi põt. Primum ſi naturã terræ Saturni ſtella: ſi Martis ignem repñtat: cur aut
ille malus/aut hic: ſi nec terra mala nec ignis malus: ex q̃bus inumeri uitæ uſus ſine
q̃bus natura cõſtare nõ poſſit. Nã in uiuẽtiũ quoq; corpib9 bilis atra rubraq; nõ ſũt
noxiæ ſed neceſſariæ/nec min9 utiles q̃buſdã muneribus ſubeũdis q̃ uel ſanguis uel
pituita: q; ſi nocere dicaẽ exceſſu/nocent eo mõ ſanguis & pituita ſi ſupra modum
excreuerit. Q d' ſi de mũdo uniuerſali rõ pticularis mũdi quẽ hoĩem appellamus
rite ueſtigaẽ/iniuria cognoſcemus aſcribi ſtellis/exceſſum cuiuſpiã q̃litatis in hu-
mano corpe. Nã q; elemẽta maneãt itra fines & præſcripto iure contenta negociũ
mũdi nõ faceſſant a cæleſti natura credĩẽ eẽ regẽte & moderãte fluxibilem & erra-
ticã materiã reꝝ corruptibiliũ. Cur nõ igr̃ eadẽ rõne cæli potius fuerit/cõtinere fre
nareq; q̃litates in nr̃o corpe ſub cõtinuã uitæ diſpõnẽ q̃ alteri9 excitaru ſupfluo re-
liq̃s pdere totũq; labefactare? Q uare ſi præeſt atræ bili Saturnus cũ nihil a cælo
nõ ordiatũ nõ uiuificũ emanet/non excitabit illã ad exitiũ aĩalis: ſed moderabitur
ad cõſeruationẽ: nec habebit a ſtella ſua bilis atra quo magis & uiolẽtius agat: ſed
quo moderati9 atq; uiuacius. Eſt. n. iſtorũ materia quædã cõgeries elementorũ/effi-
ciẽs cã cælũ: ſed efficiẽs in unũ cogit quæ miſcentẽ: ac ſub uni9 coĩonis pace oĩa tem
pat aliud alia cæli pte mouẽs ſi diuerſis iſta ſtellis ſubiiciantur: oĩbus uero ſimul cũ
cælo ſtellis ad armoniã totius unanimiter cõſpirãtib9. Proinde nemo fallatur ut cũ
rubræ bili Saturnũ præfici audierit in ſubiectã ſibi q̃litatẽ fieri q̃cq̃ a ſtella ſuſpi-
ceẽ: q̃d ordini bono uitæq; nõ cõueniat/cũ nõ minus cõpeſcere tumultuãtẽ/q̃ ſuſci-
tare torpẽtẽ itelligi debeat cæleſtis præfecturæ munus: nec mors a cælo ſed a natu
ra: cũ uitio ꝓprio quæq; q̃litas ita degñauerit/ut præfecti ſyderis diſciplinã nõ ſu-
ſtineat: ſed uel euageẽ imodica uel remiſſa deficiat: hoc eſt q; ſemel iterũq; lectorẽ
admonui nõ eſſe ꝓfeſſionẽ cælo magis iniuriã aſtrologica ſupſtitione/quæ q̃cq̃d a
nobis fit præter rõnẽ culpa uoluntatis: q̃cq̃d in natura euenit præter ordinem uitio
temerariæ labiliſq; materiæ id totũ ſyderibus ambit iputare: nec putat illorũ ſaluã
dignitatẽ/ſi nõ illis indigniſſima quæq; accepta referamus. Ita igiẽ ratio colligatur
nõ nocere corporibus ſed ꝓdeſſe q̃ttuor q̃litates' cũ ſint modicæ & tẽpatæ: ſed non
aliter eas a ſtellis ꝓuenire. nõ igiẽ q; ab eis ꝓueniant/ſtellas noxias dici poſſe. Pri-
mũ neq; Mars neq; Saturnus ideo mali dici pñt: qm̃ bilem hic q̃dẽ atrã ille rubeã
ſuſcitet in corpibus: qñ neutra/ſi fines modũq; nõ excedat uitæ noxia/cui potius eſt
neceſſaria. Tm̃ uero abeſt ut exuberet/exitialiter auctore cælo: ut non aliũde intra
modũ præſcriptũq; cõtineaẽ: de qua re diximus abũdãter libro tertio: quo loco ꝓ-
bauimus mala corpis cælitus nõ ꝓuenire. Q d' ſi q̃litates hmõi uigoraret cælũ/&
ultra modũ nõ ſtatim ſequereẽ etiã malos planetas oĩbus Martem & Saturnũ: ſed
eſſent aliq̃bus exceſſus iſti ſalutares: Nã & frigidũ ſemẽ radii Martis tempatẽ. Et

Mors nõ a cælo ſed a natura.

Nullã ꝓfeſſionem eſſe magis iniuriã cælo q̃ aſtrologiam.

plus excaleſcēs frigore Saturni ad cōpetētiam redigeret. Quare nō poſſet aſtrolo
gus eum cuius in genitura uidiſſet præpotentē Saturnū atræ bilis incōmodis ad-
iudicare. nec quē præ cæteris Mars afflaſſet æſtibus coleræ obnoxiū ꝓnūciare/ ni-
ſi qualis natura illis hos illi ſcripſiſſet: uel uſus hēret exploratū. Qđ cū ille neſciat
nec ueſtiget. Sed de iſtis tm̄ exceſſibus q̄litatum bonā maláq; fortunam examinet:
patet eum in dubio ſemꝑ uerſatū. Patet itē illud qđ dicunt fortunator planeta mu
tatur interdum in infortunatorem. & infortunator in fortunatorem. Nocet.n. Iuppi
ter quādoq; & ꝓdeſt Saturnus/ nō aliter hoc accidere/ q̄ pro materiæ cōditione. nō
aūt ꝓ locoꝝ diſtantiaꝝ ſignorumq; uarietate: quæ ſi forent in cā mutationis hmōi/
peſſime ſuper ea decretū foret ab aſtrologis ſiqdem pōnem de primis qualitatibus
tuent. Nam Mars in Ariete uti magis calefaciet ita magis nocebit/ quod ipſi perne
gant nam Mars inquit domū ſuā nō euertit: & uniuerſaliter qnælibet uel domum/
uel finem uel altitudinem ſtella poſſidens fœlix illis exiſtimat: calefacturum uero
magis Martē in Ariete quis dubitet? ſiquidē Aries ut uolūt igneū ſignū eſt: paritet
in Capricorno Saturnus noxius in Ariete fœlix erit putādus cōtra illoꝝ opionem
qñ de Capricorno Saturni frigus & ſiccitas qbus nocere putat intenduntur & ca-
lor Arietis illius rigorē moderabit. Fœlicior.n. erit cū retroceſſerit quod nō putāt:
Alchidus q̄ cū recto curſu ſe mouerit: quoniam ut Alchindus ait/ cū regredit magis calefacit.
Eadē rōne Mercurius ī Virgine nimia ſiccitate nos lædet: & Solis calor ex Leonis
calore uiolētius q̄ oporteat nos inadet: moderatius uero ſalutari/ uſq; nos afficiet ſi
frigidi ſigni mixtōe temꝑatus in nos eius radius diffundet. Ita multipliciter iſta de
primis qualitatibus accepta rō nō mō ueritati ſed aſtrologoꝝ dogmatis repugnat.
Sunt.n. præter ea quæ diximus adhuc multa quæ illis obiiciamus: ut ſi quæramus
cur nō ſtella ſit aliq̄ dñans pituita: ſicut impat atræ bilis Saturnus: Mars rubræ Iup
piter ſanguini: Cui ſi Lunā aut Venerē dñari dicāt/ Venus & Luna planetis infortu
nātibus erūt enumerādi/ cū nō minus exuberans pituita uitæ noceat q̄ atra bilis &
Ptole. rubra porro ſi Luna q̄lis a Ptolemæo definiat/ infœlicis hře præ oībus aſtri rōnē ui-
debitur. Eſt.n. (ut illi placet) parui caloris humiditatis uero multæ: qua tꝑatura ni
hil putrefactioni magis obnoxium. quare ſi noxius & ſaluraris planeta de primæ q̄-
litatis influxu iudicatur/ erit noxia Luna ſoluētis & corruptricis mixtiōis effectrix/
& longe noxia magis q̄ Mars atq; Saturnus/ q ſi nō optimas naturales tñ infundūt
qualitates/ quæ ſolum nocent non moderate: ueꝝ q a Luna deſcendit ipſa ſua rōne
eſt īmoderatū ꝑ caloris ībecillitatē fluēte hūido neq; cocto ſatis neq; coacto: Quā
Ptole. tamen & Ptolemæus ipſe fortunantibus ſtellis annumerat ueterum nixus auctori-
Aboaſar tati & Aboaſar etiam Ioue fœliciorem eſſe contendit. A quo libenter id quoq; ſciſci
tarer: cum ſit Marte calidior Sol/ adiunctaq; ſiccitate: Mars infortunatior & inter ſy
dera fortunātia primus Sol exiſtimatur: Ita enim definit Aboaſar principe loco in-
ter auctores fœlicitatis ſtatuens Solem ſecundo Lunā: tertio Iouem: Venerem q̄r-
to: qnto Mercuriū: de quo ſibi uidet diſſentirē cum Mercuriū ſua natura ſiccum eſ-
ſe uelit: & terræ naturam ſæpe magis q̄ aliorum. Quare ſi principia ſua ſequatur: de
bet illum inter noxia numerare. Diſſentiunt autē alii cū inter ſe ēt cū ab ipſo quoq;
Aboaſar plurimum: nam magna pars Lunam/ Solem/ Mercurium medios faciunt
Heliodo. inter nocētes atq; bñficos: quos ut uidimus oēs bñficos facit Aboaſar. Heliodorus
Paulus & Paulus inter ſalutares quoq; Mercuriū ānumerāt. Ptolemæus Lunā ſalutarē: ſed
Mercuriū & Solē mediæ cōditionis facit ut uel iſta eoꝝ inter ſe diſcordia non parū

opionem

opinionem iſtam euertat:& artis incertitudinem palam faciat. Adde futurum ſi ue
ra illa ſuppoſitio de primis q̃litatibus:ut ex.xii.ſignis cæleſtibus citra cõtrouerſiam
ſex infœlicia & infortunantia ſint/omnia.ſ.ignea:omniaq; terreſtria:cum illis abun-
dent hæ qualitates propter quas Martem atque Saturnum infœlicitatis accuſant.
Sed & nonem potius q̃ ſex cum in aqueis quoq; cum frigiditate ſicut putant exitia
lis humiditas/ etiam non qualis ſit aeris ſignis qualiſq; in Ioue Venere & planetis
aerea hoc eſt uitalis atq; prolifica:ſed aquatica fluxaq; dominet᷑. Id quod abſurdũ
duplici ratione.nam cælum primum omnium corporum maximeq; beneficum ma
xima ſui parre damnabitur:& fœlicibus aſtris infœlicia ſigna domus erunt: ut Ioui
Piſces & Sagittarius: Veneri Taurus: quæ debent tamen pro naturæ cognatione
diſtribui.Deniq; ſi fortuna hos planetas uocant illos infortunia quoniam de primis
qualitatibus quæ uitales/ magis ab his proueniant:contraq; corruptrices & noxiæ
ſunt ab illis:non plus tamen(ut cum eis benigniſſime decidatur)efficient q̃ ad cor
poris habitum iſtam uel fœlicitatem uel infœlicitatem pertinere:qui de primis il-
lis qualitatibus temperatur & conciliatur:Cæterum ad externa fortuitoſq; ſucceſ-
ſus id etiam deriuari quonam pacto defendent:ſi non illa ſunt infirmiſſima: quæ ſu
perius contra iſtam opinionem adduximus.Poſtremo ut nihil ſint omnia quæ nũc
diximus dubium non eſt nimis parum perite parumq; conſiderate facere qui de in-
fluxibus ſyderum penes has primas qualitates reddere rationem uolunt: quod ta-
men nullus nõ aſtrologus facit:nec qui ſe dogmatis huius artis naturales cauſas af-
ferre poſſe gloriantur/alio tandem ſe conuertunt q̃ ad elementales huiuſmodi affe
ctiones.At uero ſiqui proprii particulareſq; ſyderum ſunt afflatus:hi non huiuſmo
di qualitates/ſed occultas ureq; cæleſtes uniuſcuiuſq; ſtellæ ꝓprietates conſequũ
tur:ad quas etiam ſolent in terrenis rebus referre quæcunq; ſupra elementalem na
turam/infra corporis tamen terminos/attollere ſe uidentur:in quibus multas inter
dum uidemus dotes atq; uirtutes non ſolum de mixtione qualitatum elementaliũ
non prouenientes ſed diſſentientes etiam ab illa.Quemadmodum mirobolani qui
dem temperatura frigida & ſicca plus ad mortem facere uidetur q̃ ad uitam:in quo
tamen ſecretioris naturæ priuilegio ad uitam prorogandam uegetandamq; mirabi
lis eſſe creditur efficacia.Multo magis & Iuppiter & Saturnus & natura omnis ſu-
perior ſiquæ putant aſtrologi influunt nobis/ etiam ſi hic quidem planeta frigidus
& ſiccus/ille calidus humiduſq; cenſeatur: multa tamen ea quæ præcipua non per
has qualitates ſed per alias radiorum ſuorum occultas uires agere ſunt putandi.
Tum quare illorum naturæ magis hoc congruat: Tum ꝙ opera ad eos relata aſtro
logis non poſſunt ut demonſtrauimus ad qualitates illas affectioneſq; referri.Q̃ ſ᷑
ſi eſt patet ratione illas deprehendi non poſſe:quod hoc loco ꝓbandum ſuſcepi-
mus.Reſtabit experientiæ uia:de qua libro ſequenti late diſputabitur.

Caput XV. Rationes aſtrologorum de dominis dierum & horarum: an-
niſq; planetarum inefficaces eſſe:tum aſtrologos ſæpe uti dimonſtratione circulari.

COnſutauimus omnem modũ quo ſe planetarũ uniuerſales proprietates
probare poſſe confidunt: ut a locis ſphærarum & terræ ſitu:uel a colori-
bus ſtellarum uel influxu primarum quattuor affectionum: reſtant argu
mentationes quibus nonnullas particulares magis planetarum colligunt cõditio-
nes:hæ uero uel a parabolica ſimilitudine:uel ab aſtrologicis: uel a ſphærarum or
dine eliciuntur:a ſphæris ut in dominatu dierum & horarum:nam horam diei pri-

mæ gratia exempli dantes ſoli:dant reliquas planetis:qui deinceps ex ſphærarum
poſitione ſuccedunt atq; hinc dierum diſtributio naſcit̃ ut illi planetæ dies aſcriba
tur cui facta ordinem præcedentem horaria diuiſione primæ diei hora contigerit.
Hæc autem ſuperioribus ample confutantur:ubi q̃ futilis iſte modus argumentan
di:q̃ rurſus in ambiguo poſitus adhuc orbium ordo:q̃ in cæleſtibus uane cogitata
imperandi ſucceſſio declarauerimus:præter quę poſſumus illud quoq; aſtrologos
percunctari:quænam ratio Chaldæis & Aegyptiis/auctoribus huius ſuperſtitio-
nis primam totius temporis diem demonſtrauerit? Neq; enim uti poſſunt auctori
tare legis moſaicæ niſi credant eidem aſtrologos cum omni diuinatore prorſus ex
terminandos. Ab aſtrologicis ratiocinantur cum tot uitæ annos largiri planetam
Cõfutatõ quempiam dicũt:quoniam tot in Zodiaco fines poſſideat. Eſt enim tam incertum
quod de finibus ſumitur quaſi confeſſum:q̃ ꝗ inde de annis eſt comprobandum:
q̃q̃ tamen ſi uerum quod de finibus uolunt:nulla tamen auctore Ptole. ratio conſe
Anni prin quentiæ:ut per tot eſt nos uiuendi nobis ſpacia decernantur. Peccant aũt & in his
cipium. ſępe ꝗ q circulo ꝓbãt/alibi de annoꝝ nũero finiũ numeꝝ:alibi ex finib⁹ annos col
ligẽtes. Ab Ariete annũ auſpicant̃:qm̃ primũ ſit ſignoꝝ:ꝗ tñ primum eſſe in conti
nuo circulo ſolẽt inde mõſtrare/ꝗ initiũ ab eo tpis ordiamur: ſic & locum ſecundũ
Ioui reſpondere:quia rem faciat portendat:& Iouem rem facere atq; portẽdere q̃a
ſecundo loco reſpondeat argumentantur. Ad hoc exemplum plurima inuenies in
Q uare eorum libris:ſed & longe magis ridicula præſertim ſi in Aboaſaris incidas libros
Luna an- apud quem nuper hoc legebam Lunam Largiri annos centum & octo:Sol annos
nos.cviii. centum & uiginti:nam deficere Lunam a uita Solis annos duodecim quippe quæ
Sol.cxx. uim non habeat niſi poſtq̃ a Sole gradibus iam doodecim fuerit elõgata:ut iam ni-
largiatur hil ſit mirum gloriari Aboaſarẽ ſe dogmatis aſtrologici plene reddidiſſe rationem
ſecũdum. Cum nihil ſit adeo irrationale quod non ei ratio uideatur. Par inſania cũ annos bre
Aboaſa. uiores Solis decem & nouem ideo eſſe dicunt: quoniam per hũc numerum medio
Anni mi- motu luminaria coniunguntur:ubi nihil omnino commune:nihil connexum:nihil
nores So ſequens antecedentibus cum ſequentibus:hi tamen ita argumentantur: poſt hunc
lis quare annorum numerum coeũt Sol & Luna medio motu.igitur totidem annos dat Sol
.xix. cum pauciſſimos dat:ſimile enim ac ſi dicatur homo duobus oculis naſcit̃ ideo ex
duobus quoq; parentibus naſcitur. Parabolica ſimilitudine ſic utuntur: Luna cæli
ianua eſt.igitur os ſignificat:eſt enim ianua fere os domus & os cibi ac ſermonis ia-
nua.barba item ad idem attinet ſydus quod inſtar Lunæ identidem renouat̃. Subii
ciuntur autem aures Saturno:quoniam ſublimes tenent in capite partes ſicut in cę
lo ipſe Saturnus qui eadem ratione quoniam.ſ.eſt ſupremus proceros homines pa
rit:quod illius tamen naturæ non conuenit ſiquidem ſiccus frigiduſq; decernitur.
Hæ ſunt rationes aſtrologorum quibus cæleſtia ſua dogmata fulciuntur: quas nõ
ego rationes ſed uel errandi uel ludendi uocauerim occaſiones:quibus auditis tam
patet uanitas dogmatis q̃ ſolet ueris auditis firmitas innoteſcere. Q uare ſatius il-
lis fuit hæc uelo aut ciſta quaſi orgia regere/ſuſpitionem miſterii relinquẽtes q̃ dũ
rationales uideri uolunt ſuis ipſimet tõnibus quaſi propria manu accuſationi ſuæ
ſubſcribere:cũ non ſit aliud eas audire q̃ q̃d aſtrologos in errorẽ duxerit itelligere.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. LIBRI VNDECIMI INCIPIVNT.

Caput primum Ex his quæ hactenus ſunt probata patere aſtrologiam expe
rimentis non eſſe comprobatam: tum idem multis rationibus probari.

SI naturã cæleſtiũ cõſequi rõne nõ potuerũt: qđ demõſtra
uim⁹/an potuerũt expiẽtia? Et q̃q̃ cur ita fiat ignorẽt: ita
fieri tñ obſeruationibus didicerũt/ut ſi nõ poſſit aſtrolo-
gia ſciæ nomẽ/ poſſit tñ & artis/& ueræ traditionis hrẽ ꝑ
rogatiuã. Quare uera quoq; ꝑdicere ſiue id ſyllogiſmis ſi
ue expimẽtis ſit cõſecuta. Neq; n. itereſt ad diuinãdũ mõ
ſit cõſecuta. Solẽt ãt aſtrologi: ſicut oĩs ars ꝓdigioſa expiẽ
tię ꝑ́mũ titulo ſe defendere: in quã ueluti aſylũ ſe recipi
unt/quotiẽs ſupra fidẽ ꝑterq; rõnẽ aliquã uel loquũť uel
pollicenť: oĩbus ſtatim ſe laqueis oĩum rõnũ putãtes extricari ſi ſe ita dicãt expros.
Hoc igiť ꝑfugiũ illis adimemus: qđ aliquod eſſe putãt q & labiis loqui & auribus
audire magis q̃ corde cõſueuerũt: Nam ſiqs exploratum meditarũq; hẽat qđ ſit ex
piẽtia: Tũ qbus uiis ſup influxu ſydeꝝ cõparari ꝓſitis ne utiq; dubitabit ſydeꝝ ui-
res peculiares ꝓpriaſq; opatiões tã eſſe expimẽtis q̃ rõnibus hoĩ impſcrutabiles. Et
qđẽ patere põt hoc ſatis ex ſupioribus: qm ſi uel nullũ e cælo fatũ: aut ſi qđ iã fatũ
nõ ex hora initiali: ſed a materiæ cognatione depẽdet: patet expimẽtis nullã uiã re-
linq/qñ q̃ queq; ſtella imprimis afflauerit: tã tibi erit icertũ/q̃ ꝓrſus ignota ꝑꝛiæ illi
us materiæ cõditio ſingularis: ſed & horam ſeminalẽ ſiqs fatalẽ faciat/ipſi nõ nega-
bũt aſtrologi nimis abditã fore obſeruationis opportunitatẽ. Verũ ut tẽpus quoq;
geniturę ſit ſatis obſeruatũ: quonã pacto fidelis obſeruatio fuerit? ſi nec exploratũ
ut declarauimus quot & quæ cauſæ cæleſtes obſeruandæ: nec eaꝝ quas putant hrẽ
cõprehẽſas: quæ ſit forma: qs habitus: quæ poſititio/poſſint ſingulis momentis ex ſi
de determinare: tum ipſam quoq; horã genitalẽ nec hrẽ exactã a dño geniturę nec
qđ aberrat aliqua methodo caſtigare poſſunt. Porro ſiqd in his deliquerint (ubi de
linquere ſemp eos oñdimus) cadet neceſſario totius obſeruationis auctoritas: nũc
ſi nõ delinquãt ẽt in illis/fieri tñ expimẽta ſup cæleſtibus libro pñti nulla poſſe mõ-
ſtrabimus. Demus igiť genethliacis: ut horã geniturę fideliter teneant: & ſtatũ cæ
li ad eã horã q̃ fideliſſime rogo quale cæli decretũ talis cõſtellatio faciat uel ſignifi
cet quonã pacto ſe putãt expiẽtia cõſecutos? ſiqdẽ expiẽtia multiplici eiuſdẽ rei &
ſæpius iterata obſeruatione colligiť: eadẽ uero cõſtellatio aut nũq̃ ut ꝓbant doctio
res: aut qđ ueteres crediderunt: nõ niſi poſt multa milia ſæculoꝝ eadẽ eſt reditura.
Rñdebũt fortaſſe ꝑticulares redire cõſtellationes iterariq; ſæpius ẽt ſi totius & ab
ſolutæ cõſtellationis redintegratio nõ contingat: poſſe igiť ſe notitiã particulariũ il
laꝝ repetitis obſeruationibus adipiſci: uñ collectis expimentis ex fide futura pñũ-
ciẽť. Id qđ ita declareť exẽplo. Naſciť aliqs Ariete horoſcopante poſita inibi ſtella
Martis/& ſeptimũ cardinem occupante Saturno. Tũ aliis ſuo mõ diſpoſitis naſceť
alius cætera qdẽ diſſimili genitura: ſed qđ ad Martẽ attinet & Saturnũ ſimile: pote
rit aſtrologus/q̃q̃ non totius cõſtellationis particularis/tñ illius bis facere obſerua
tionẽ. Quod cũ ſæpius euenerit ſæpius iterata obſeruatio faciet expimẽtũ: ſic ſe il-
li fortaſſe defendunt/ſed paꝝ uere paꝝ cõſone etiã ſuis principiis. Tũ qa particula-

Quonã faciei uelamine in apertũ ꝓdire audẽt aſtrologia

Exemplificatio.

Cõfutatõ

ris eadẽ cõſtellario in alio toto aliud operatur:tum ꝗ ſubſtãtia totius decreti/ nõ tã a partibus prouenit/ꝗ a tota:hoc eſt ab omniũ ſimul partium harmonia/peculiare/ & proprium aliquid efficiente/quod nulla ſeorſum pars/ſed neq; omnes ſimus effi∕ cient.Siquidem aliud ſunt omnes partes aliud quod ex omnibus de mixturæ pro∕ portione diſſultat.Erit igitur imperfecta talis obſeruatio quaſua colligũt expimen ta. Nam imperfecta quæ torum nullo modo fallax quæ eandem ptem non in eodẽ toto conſiderat.quæ rõ nõ ex aliis magis ꝗ aſtrologoꝝ præceptis robur habet/ aſſe uerãtium pro mixturis ſtellarum omnia fieri nec a propriis earum uiribus ſed a cõ∕ plexu ſiſ uniuerſarũ/& ſocietatis coalitu fieri fati ſortitiõe. Nõ igr̃ ſi ĩ una ul'altera genitura cum Mars atq; Saturnus in cardinibus primis ex diametro ſe reſpexiſſent dñm geniturӕ calamitatibus diſtrahi uideris:poteris ꝗſi facto expimẽto/cum alias idẽ acciderit calamitates denũciare:Cum nihil repugnet eã conſtellationẽ ſub alia ſyderũ aliorũ tẽperatione/ita cõuenire:ut uel noceat nihil/uel forte ẽt poſſit/omni∕ no aliud efficiat/ꝗ qđ in aliis genituris ex radioꝝ diuerſis mixtionibus fecerat:ut ſi cũ aſtrologis ſentiamus fieri fato res humanas:huc referri poſſet qđ expiẽtia quo∕ tidie deprehẽdit infœliciũ oĩum fœliciſſimas eẽ geniruras:& fœliciũ cõtra/ infœli∕ ciſſimas.q̃re.ſ.ꝗꝗ particulares cõſtellationes aut bonam ſortem: aut malam portẽ∕ dere/uideant ex præteritis obſeruationibus:ipſa tñ̄ totalis tẽpationis harmonia nõ alias uiſa nõ cognita:nõ explorata/ facere aliud nunc põt:ꝗ ꝗ ille alias uel ſeorſum uel in alia mixtiõe portenderant.Hoc animaduertẽtes antiquiſſimi aſtrologorũ nõ aliter huius artis dogmata tradebant/ꝗ ſingulares a ſe obſeruatas genituras pticula tim exponẽtes.& cũ euẽtis demũ cõparãtes: ut nõ tã qđ Saturnus aut Iupp. ſed qđ

Maternus cõſtellatio talis tota pepiſſet iudicarẽt.Q đ Maternus exẽplo Aegyptiorũ ſexto li

Prole. bro ſuarũ cõmẽtationũ aliquo modo ẽ aſſecutus.Accuſat aũt illos Pto.ꝙ ad metho dũ artẽ nõ redegerint:q; rẽ infinitã & incõprehẽſibilẽ ꝓſequerentᷣ. Q uare ſeipſe ad uniuerſalia præcepta & ſimplices uires ſyderũ explicãdas cõuertit: putans illis cognitis poſſe genethliacũ ſua demum cõiectura de particulari mixtione iudicare.

Ptol.accu ſandus eſt Sed ꝗꝗ accuſat iure ueteres aſtrologos:ipſe tamen non minus iure eſt accuſandus: Viderunt.n.illi recte qđ facto eſſet opus.Sed errauerũt exiſtimãtes id eſſe tale qđ fieri poſſet:cũ infinitũ ſit illud/nec ad artẽ nec methodum redigi poſſit: Tum nul∕ lus ex eo uſus:nũꝗ.ſ.eadẽ reſtituta conſtellatione.Ita autẽ Ptol.potius quid poſſet/ ꝗ qđ oporteret fieri exiſtimãs nimiũ aberrauerit/ſi de præceptis illis ſimilibus ue∕

Auenazra ras fieri poſſe prædictiones putauit:ut hinc forte cõtigerit quod ſcribit Auenazra præcepta Ptolemæi nũꝗ euẽtis expimẽtiſq; cõſentire.Sed ꝓpterea minus culpan∕ dus Ptolemæus:ꝙ quẽadmodum libro ſecũdo oñdimus:& opinabilem & cõiectu ralem:& dubiã:& fallacẽ hãc eſſe artẽ plane cõfeſſus eſt. Ita igĩ in medium allato themate genethliacũ urgeamus.Hic eſt aliquid o Genethliace: ſi tibi cætera con∕ cedantur/in efficiẽdo potens atq; præcipuũ/ꝓprius.ſ.harmoniæ totius effectus: a quo maxime proprie nati fortuna dependet:cuius tibi notitiã/cũ nec ratio fecerit/ nec obſeruatio/quomodo fati poteris explicare ueritatẽ.Falleris enim ſi non aliud putas totius efficientiã ꝗ collectiones eorũ quæ ſingulæ partes efficiant. Erit hoc enim in coaceruatis & hærentibus tñ̄ uel corporibus uel qualitatibus:non autem ubi miſcentur & haleſcunt in aliã formã:quod in radiis ſyderũ credit omnis aſtro∕

Exẽplum. logia.Sicut igĩ thæriacæ ꝓprietatẽ non eſt expertus: qui rerum uires ex quibus conficitur obſeruauerit:ita nec cæli agmen præſcus intelligit/quid efficiat qui ſe or

ſum de

ſum de partibus eius habuerit alias expimentū.cū nō ſolum partis ad partē:hoc eſt
ſyderis ad ſydus:ſed oīum oīno ſyderū iter ſe ſtatus & hītudo id efficiat maxīe qđ
naſcētis eſt ꝑpriū:ſicut eius quoq; indiuidua ꝑpria quæ natura nō de confluuio gi
gnitur accidētiū:ſed in incōmunicabilis eſt/uel ſubſtātiæ peculiaris priuataq; ſorti
tio.Q uid ꝙ nec unius etiam ſtellæ notitiā conſequi poſſunt experimento:cū nihil Ratio.
ulla ſeorſum:ſed cum aliis omnia ſemp operetur:quo non ſolum id fit ut tm̄ quæli-
bet poſſit ex habitudine ad alias definiri:ſed ut nullo modo poſſit ab aliis ſeparata
cognitione diſcerni.Nam a tota quidem conſtellatione uidebis ſeriem talis uitæ:&
euenta talia ꝑuenire:uerum agentibus illa oīa omnibus:ſtellis quæ cuius rei ſtel-
la fuerit auctor ſcire nō poteris:niſi ſeorſum cuiuſq; ſtellæ naturā:uel ratiōe uel alia Solutio
ptius uia deprehenderis.Q uod ſi te dicas ita obſeruaturū:ut quoꝝ uideris hoīum
aliqua fata ſimilia:qua parte illorum decreta conſonauerint/inde maxime rem pro
uenire illam argumentaris ea facta præcipue ſæpius obſeruatione.Reſpondeo ni- Confuta-
mis fallacem hanc eſſe uiam coniecturandi:tum quoniā ſimilis ſtellæ ſtatus tem di tio.
uerſam efficere poteſt in mixtura diuerſa/& diſſimilis poteſt eādē:tum qa ſors eadē
poteſt eādē cauſam nō habere:cum ex ſentētia aſtrologorum ſint eiuſdem effectus
in cælo cauſæ pene innumerabiles.Erit aūt exemplo totū hoc dilucidius:naſcitur
Petrus Ioue poſito in Piſcibus:naſcitur Paulus Ioue ſimiliter ſe habēte:reliqua om
nino diſſimili conſtellatione uiuunt diſpari ſorte:moribus:ingenio:ualitudine:tan-
tū pari fortuna in opibus cumulandis.An hinc licet cōiectare datorē diuitiarum eſ
ſe Iouē loco ſecundo in piſcibus collocatū? Minime certe licet.Nam quod illis cō
mune fuit in fato/diuitiaꝝ.ſ.copia potuit a diuerſis cauſis cæleſtibus ꝑuenire non
a cōmunibus:& ſi in alterius genitura dominus horoſcopi ſoli cardinem occupan-
ti uim fuerit elargitus altero in lucē prodeunte pars fortunæ tenuerit orientem do
mino ſuo benigna radiatōe cōiuncta:uel in altera quidē Geneſi planeta fortunator
primo cardine fulſerit:in altera Mercurius eo loco ſitus fortunāti planetæ cardina
liq; uim ſuam fuerit mutatus:Sed & ſi Venus naſcente Petro quinto reſidens loco
in primo habuerit ptātē Paulo uero naſcente luminaria nullis humilitatibus debi-
litata amicabiliter ſe reſpexerit.erit ex opīone aſtrologoꝝ nō ab eadē ſtellaꝝ facie:
utriq; tñ diuitiaꝝ eadē fortuna:pōt ſors uaria eius rei diuerſis euenire:cuius tamen
opifex ſtella in geniturīs illorū pōne ſimili fuerit.Tū ꝙ nō pōt idē oīno unius ſtel-
læ habitus eē niſi ſit eadē penitus tota cōſtellatio.Tū qa potuit ī alterius themate
cōtraria uis adeſſe talis ibi ſyderis efficiētiā/uel obruēris/uel hebetātis.Patet igitur
ex coniunctio ꝑmiſcuo ſtellaꝝ afflatu diſcernere nos nō poſſe quacūq; obſeruatio
ne quid quę ſtella potiſſimū largiat̄.Q uare nec uires naturaſq; ſydeꝝ expimentis Rō tertia
cognitas definire.Accedit alia ratio difficultatis inexpugnabilis ēt ſi ſeorſum age-
ret unaquæq; ſtella qđ agit:qm̄ cū illaꝝ effectus inuertere iterpollare.fruſtrari cō-
ditio uel alterius ſyderis uel inferiorū circūſtātiūq; cāꝝ multipliciter poſſit:nemo
nō ꝓdigus præcepſq; iudicii ſic aſſeuerabit hæc euenire ea ſtella ſic ſe habēte:igr̄ cū
ſe alias hūerit ad eū modū ſimilis quoq; euētus erit expectādus.Nam erat illa forte
ſua natura diuerſam rē paritura:ſed mutauit opus priuati fati uel fatū uniuerſale re
gionis āni/uel pricipiis/uel ciuitatis/uel familiæ/uel cōtubernii:uel āțcedēs:ut pa-
rētū/auoꝝ/attauorū/uel arbitriū nati/uel aeris diſpō/p quę cęleſtes ad nos influxus
traiiciūtur:uel materia cōtumax:uel ꝓximior cā nō cōmoda:nō idonea/ſupioribus
motionibus.Hæc cū oīa ut uolūt īmutare ſtellarū efficientiā poſſint/ qūo tuta erit

Cõſutatio tacitæ ſolutionis. quõo tuta erit argumẽtatio:ſi de eo qđ euenit ſtellaꝝ naturã interpretemur? præſertim cũ ſint ea q̃ diximus/ ita ſemp annexa ſtellaꝝ opationibus ut nõ poſſit ad ſtellã q̃ſi initiũ referri:qđ obtigiſſe ſæpius annotauerimus:Illud falli uident̃ inexpiabiliter/ꝙ quæ ſuis exẽpli gr̃a/in regionibus/uel Aegyptii uel Chaldæi uel Arabes obſeruauerũt putãt uniuerſalis dogmatis hr̃e rõnem. Hoc eſt in oĩ pariter regione ualitura/cũ tñ accidere oĩno aliter ſit neceſſe /ſiqdẽ ea ſunt uera quæ traduntur ab eis quæq; uſus & uitæ fides ipſa demõſtrat. Nã in aeris mutationibus id uidemus ꝑ manifeſte ab eadẽ cõſtellatione cieri alibi alias tẽpeſtates hic placidas/ibi uiolẽtas:hic fieri niues:ibi ſerenitatẽ:alibi uẽtos:alibi pluuias. Nimis igit̃ eſt incõſequẽs in hũanis corpibus pariẽdis: in ſucceſſibus negocioꝝ (ſiquidẽ fiũt iſta de cælo)non aliud pro diuerſo cæli curuamine/q̃q̃ ſtellas eaſdẽ/in diuerſis locis opaturas. Obiecit hęc

Phauorinus. Paulus alexandrinus. illis ẽt Phauorinus qđ nos Pauli alexãdrini auctoritate cõfirmabimus. Is enim in iſagogis apoteleſmatõ fœlices ĩ Aegypto genituras eẽ ſcribit eas potiſſimũ cũ aq̃rius principalia obtinẽs loca bñ fuerit affectus:qm̃ ſit aq̃rio ſubiecta Aegypti regio: ut hic illud fortaſſe mercuriũ in aquario fœliciter Aegyptioꝝ ĩgeniis aſpirare/ueꝝ in oĩ domo ſaturni humiliari mercuriũ/ ac male ſe hr̃e ꝓditũ a Materno. Patet igit̃ teſtimonio ſingularis aſtrologi nõ ualituras in oĩ regiõe pariter eaſdem obſeruationes (ſi quæ fieri poſſent in aliqua regione fideles)quod non contingere rationibus

Hyppocrates. multis iã demonſtrauimus.& ſi pater medicoꝝ Hyppocrates fallax in medicina dixit/experimẽtũ/ nemo nõ indoctiſſimus in aſtrologia negauerit eſſe fallaciſſimum.

Cap. II. Si q̃ expientia hr̃i de aſtrologicis dogmatis poſſit eã nõdũ eſſe habitã.

AGebamus hactenus hoc ipſum ut ꝓbaremus nulla tp̃is diuturnitate nulla hoium quorũcũq; uel ĩduſtria uel doctrina de ſecretioribus ſydeꝝ uiribus expimẽtũ poſſe cõpari. Nũc liqdẽ id forte minus eſt pſuaſum:uel hoc ſaltẽ euidẽtiſſime demõſtrabimus:ſi q̃ cõparari talis poſſit expiẽtia nõdũ tñ eſſe cõparatã:nã prioribus rõnibus illud certe cõfectũ eſt:ut notitiã fateamur hmõi oĩum reꝝ eſſe difficillimã/quæq; pfici multis ætatũ reuolutionibus nõ poſſit.Igit̃ ea primũ aſtrologoꝝ mẽdacia refutabimus qbus ſe paꝝ chriſtianæ parũ perite / parũ uere tot miliũ ãnorũ hr̃e p̃dicãt obſeruatiões: tũ eas q̃ſcũq; hñt ex eoꝝ dictis fallaces

Phauorinus. Cicero. eſſe declarabimus:Phauorinus ph̃us apud Gelliũ/nõ ẽ inq̃t iſta chaldæoꝝ diſciplinã tãtæ uetuſtatis quãtę uideri uolunt:& Panetii ſecutus auctoritatẽ Cicero/nã qđ aiunt:quadragita ſeptuaginta milia annorũ in periclitandis experiundiſq; pueris q cũq; eſſent nati babylonios poſuiſſe fallunt.Neminẽ enim habemus auctorẽ q aut fieri dicat aut factũ ſciat:Hæc ille:Nos altius ordiẽtes impudẽtiã illorum coarguamus:& ſiue mũdus æternus ut ph̃i qdã uolunt/ ſiue factus ex tẽpore: ut diuina ueritas docet:hoc teſtatiſſimũ relinquamus/nullas quatuor milibus annis antiquiores obſeruationes potuiſſe ad iſtos peruenire qui de aſtris ſcientiã tradiderunt.Certum enim ph̃is qui æternitatẽ mũdi crediderũt magnis quibuſdam elementoꝝ mutationibus & ſiceeſſere maria/& terras inũdari qualiq; terrarũ & hoĩum ſedibus cõmutatis fieri oceanũ ubi erat terra:& terrã q̃ parte erat oceanus:Nec ſolũ ſacri hiſtorici:

Plato. ſed & Plato ph̃us/& externi ſcriptores/eluuionũ huiuſmodi exuſtionũq; item ſæpe meminerũt:nihil aũt intereſt mundi nouitas/an mutatio præteritaꝝ rerũ memoriã nobis adimat.Hæc igit̃ q̃ uetuſta cæleſtiũ obſeruationum eſſe potuerint ex hiſto

Varro. riis examinemus.Varro doctiſſimus Romanoꝝ q̃ poterat uetuſtiſſimã cõtexturus hiſtoriam a regno ſicinioꝝ exorſus eſt huic regno uel paulo ſuperior uel cõtẽporaneus Trogus

neus Trog' a Nino ipſo fecit exordiũ:q cũ Zoroaſtre bellauit:fuitq; Abraã patriarcha paucis ãnis antiqor:unde fabuloſi deprehendunt q Zoroaſtrẽ ſcribũt quinq; milibus ãnoꝝ ante troianũ bellũ claruiſſe:cum nec tot ab Abraã ad noſtra uſq; tempora ſupputent:quęnã igit cã cur & Trogus & Varro ꝓfeſſi hiſtorias ſcribere uetuſtiſſimas altius tñ orſi nõ ſunt:præter reꝝ aliquaꝝ mundi uel nouitate/uł certe inouatione/aut nullas aut penitus oblitteratas: nã q̄q̄ illi ſcribere ueteres atq; adeo primas hiſtorias uoluerũt/ueras tamẽ ſcribere uoluerunt/nõ fabuloſas quales Herodotus & Diodorus:quorũ ſolent interdũ dictis roborare obſeruationes tot miliũ ſæculorũ imprudẽtiſſimi fabulatores:quaſi Diodorus inſcriptione ſua:Herodotus cõſenſu omniũ litterarum nõ habeatur fabuloſiſſimus. Sed hæc ueluti mittamus eſt in re noſtra Porphirii teſtimoniũ euidentiſſimũ:qui quidẽ quas Calliſthenes ex Babylone tpibus Ariſtotelis & Alexandri Chaldæorum de aſtris annotationes in græciã miſit/& mille ait & nongentorum trium annorum obſeruationem duntaxat cõtinniſſe quos annos ab Alexãdro retro ſi nũeres in Abraã pr̃iarchę uel paulo ſupiora tpa deſinere eos cõpies. Hypparcus & Pto. principes aſtronomiæ:ubi pro dogmate ſtatuendo uterum obſeruationes afferunt nullas:afferunt ipſi uetuſtiores his quæ ſub rege Nabuchodonoſor apud Aegyptios Babylonioſue fuere/poſt cuius regnum ſexcenteſimo fere anno fluruit Hypparcus a quo ad noſtra hæc uſq; tempora anni nõ plus mille ſexcentis aut circites fluxerũt. Mendaciter igit & fabuloſe tot ſæculorum habere ſe iactant obſeruationes/eas uero quas habent neceſſario eſſe falſas ita facile demõſtratur. Aut enim cœptæ ſunt a tẽporibus Ptolemæi:aut ab his excidere qui Ptolemæum anteceſſerunt. Siquidem poſt Ptol. cœpit iſtius obſeruationis tenor non fuit ſatis hoc temporis ad obſeruationem perficiendam quod nec ipſi negabũt: ſi nititur experimentis antiquorum:quæ.ſ.uel Agyptii tradiderunt uel chaldei: quis rurſus dubitabit eſſe fallacem? quando fidelis obſeruatio de cæleſtibus eſſe nõ poteſt apd eos qui motus cæleſtium recte nõ tenuerint. In his uero chaldæos pariter & Aegyptios aberraſſe plurimum nemo neſcit q mathematicorum libros attigerit. Taxat eos ubiq; Pro. in magna cõpoſitiõe: Taxat Hypparcus/nec facile quiſq̄ crediderit q̄ ſero de cæleſtium motibus ſapere aliquid rectum uita cœperit: ſolis defectus primus Thales prædixit Eudenio auctore & Callimachus dicit q; primus innẽtor fuit minoris urſæ qua Phœnices nauigant: Idem annum in trecentos ſexaginta quinq; dies diuiſit:obliquitatem Zodiaci primũ ſyderalis ſciẽtiæ rudimẽtũ excogitauã. Plutarchus aſſerit a Pythagora: q̄q̄ eã Euripides quidem chius Pythagora iunior inuentam primitus a ſe glorietur: priuſq̄ Solon floreret in græcia: floruit autem ante tempora Chriſti annis fere ſexcentis nemo non putabat lunarem menſem triginta eſſe dierum. Primus Solon errorem hunc emendauit ut ſcribit Proclus in Thimæũ Platõis. Quod ſi tã inſigniter in lunari motu tam facili familiariq; nobis errabant/quid de motibus ſyderum aliorum occultioribus tardioribuſq; ſit putãdũ. ſed nõ eſt opus hic coniectura. Legat Ptolemæi liber cui titulus magna cõpõ/ patebit q; citra ſuſpitionem ueteres omnes in cæleſtium motibus toto ut dicitur cælo penitus aberraſſe de motu quem dicebamus ſyderis proximioris/nihil non modo uerũ ſed nec proximum uero deprehenſum ab antiquis ibi cognoſces: Hypparcus primus in Rhodo inſula ducenteſimo fere ante Chriſtum anno Lunæ curſum uerius obſeruauit: Sed nec tamen ad liquidum quare corrigitur a Ptolemæo qui proxi-

Trogus

Nota errorem ſuputatiõis.

Herodo.

diodorũq; fabuloſitate notari

Porphy.

Hyppar.

Ptol.

Eudenius

Callimacus.

Plutar.

Eurypides chius

Proclus.

Ptole.

Quo tpe Hyppar.

muſquidem Hypparco acceſſit ad ueritatē:ſed ita ut nō attigerit ab Hiſpanis.dein
de aſtronomis emendatus/ in Solis motu quo cæteros metiuntur adhuc quoq; ce-
cutiunt ne dum illum antiquitas ſit conſecuta:ſed ægyptii plus nimio exorbitarunt
fieri ſolis reſtitutionem putantes poſt trecentos ſexaginta quinq; dies & quartam
diei partem adiecta atq; trigeſima:nam nec quartam impleri uerio
res deinde obſeruationes docuerunt:Quomodo igitur fidelia fecerit experimenta
ſuper anni fato ſapientia ægyptiorum ſupereius initio tantum delinquens ibi quo-
Theophilus. q; ridiculi ꝙ annum auſpicabantur:ut Theophilus tradit cum primum Aegyptum
Nilus inundabat: Anaximander ut ſcribit Phauorinus in omnimoda hiſtoria pri-
Phauorinus. mus Gnomonem inuenit: quo conuerſiones ſolis & æquinoctia notaret aſtrolabi
um Ptolemæi inuentum eſſe nemo neſcit qui ei⁹ libros legerit:primus Pythagoras
Parmenides. idem ſydus eſſe dixit ueſperum atq; Luciferum auctore Parmenide Pythagoras
Chriſtum quingentis annis non anteceſſit.Sed redeamus ad motus adeo parum an
tiquis exploratos/ut de motibus quinq; planetarum preter ſolem & lunam ita pau
Hypparcus. cas extare ueterum obſeruationes dixerit Hypparcus:ut nec aliqd ſuper eis quod
fidē faceret a ſe quoq; compertum poſſet affirmare.Primus Pto. aliquid ſibi de iſtis
certum uiſus eſt dicere: q̄q̄ ſecuta ætas multis enim in locis pro temporis beneficio
caſtigauerit.In aſcenſionibus quas anaphoras Græci uocant ſignorum dinumerā
dis quantum exciderent a ueritate quicunq; in Aegypto per ſydera diuinabant: &
Ptol. primo apoteleſmaton Ptolemæus & Apollinarius in commentariis
Appollinarius. teſtatus eſt:& Apollonius ex laodicea quinq;
libris opere dicato illorum errata ſugillauit.Quis igitur hæc conſiderans dubita-
Apollonius. uerit? nullum apud Aegyptios uel Chaldæos de aſtrorum influxibus experi-
tum haberi uerum potuiſſe:ſiquidem nec ſignorum aſcenſiones unde maxima pars
huius artis dependet:nec planetarum motus haberent exploratos: quas quid quo
loco quis planeta faceret expiri fideliter poſſent/cum ſemper eſſent in eo loco pla
netæ quo ipſi eos minime putabant:ut non erraticas ſtellas prætereaquarum mo-
tus omnino/ſi Ptolemæo credimus illis fuit ignotus.Quod ſi illi errarunt/ut indu-
bie liquet/errant Græci qui illos errant Arabes qui Græcos:errant Latini qui Ara
bes Græcoſq; ſequuntur: & ex eorum regulis hac expertis euentura pronunciant.
Neq; enim quicq̄ putant maiori ſe prodere auctoritate/q̄ ꝙ Chaldæorum & Aegy
ptiorum auctoritate confirmant. Hinc Aeſculapios & Hermetes: & Notepſos/&
Petoſires/uana omnino nomina quaſi nepulas lectoribus ſpargunt/ quaſi non fue-
rint iſti rudiſſimi ſcientiæ quam profitebātur ſi uera nobis Hypparcus & Proleme
us auctores aſtrologiæ præcipui tradiderunt:Quid igitur Ptolemeus apoteleſma
ton lib.primo quaſi fidem dictis facturus ad antiquorū experimenta ſe conuertit?
quæ uix ipſe ſuo tempore uera potuit exordiri ſyderali ſcientia/tunc primum tole-
Petrus appo. rabiliter indagata Petrus apponenſis aberrantem Galenum in lunæ motibus ſic ex
cuſat.Hæc exacte non ſcripſit Galenus nondum.n.erant comprehenſa:nec fuit ta-
Galeni Ptolemæi q; tempus men Galenus Pto.prior/ſed contemporaneus: quare totam nos ita diſputationē cō
cludamus ſi quæ ſcripta eſt aſtrologia experimentis ueterum nititur/fallax eſt/quia
illis ratio defuit/cum neotericis iſta quoq; ſint in ambiguo ut ſupra oſtendimus:ne
dum antiquitati fuerint manifeſta/ ſi iuniorum adhuc fallacior quibus & ratio pa-
riter defuit & tempus.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTATIONES ADVERSVS ASROLOGOS LIBRI DVODECIMI INCIPIVNT.

Caput primum Non eſſe adhibendam fidem aſtrologiæ quaſi reuelatæ.

SI fabulamentis aſtrologoꝝ nec patrocinat̃/nec fides eſſe Rõ prima
poteſt ab expimẽtis:qd iam ſupereſt:cur ſe illis hõ ſapiẽs
dedat?an oracula putabunt̃:& quę uelut paꝝ rõnalia cõ
futauimus/ea uelut diuina ſuſcipiemus: aſtrologos imita
ti/q ſiqd fit ab hoibus p̃ter rõnẽ referũt ad ſtellas, Pari ne Rõ ſcđa
igr̃ nos exẽplo hoium deliramẽta referemus ad eos?.At
q ſi forte pſuaſio hæc aliquẽ cæpit:ſciat nõnihil ſibi ꝓdeſ
ſe diuas hmõi reuelatiões/qñqdẽ ut uidimus tãta ſit in de
cretis aſtrologiæ diſſẽſio:nec reuelatũ ſit adhuc chaldæo
rũ ne aſtrologia:an poti⁹ ęgyptiorũ:an iudæorũ:an Ptolemæi:an arabũ illa ſit quã
mũere ſingulari dii nobis benemerẽtibus aſpirauerũt.Nihil igr̃ iſta nos iuuar diua
bñficẽtia dũ in colluuie nr̃oꝝ mẽdacioꝝ latet illa de cælo ſuſcepta cælit⁹ ueriſſima
ſapiã.Nec lydius aliqs lapidis ĩde demiſſus quo legitĩa poſſit ab adulterina diſcer Rõ tertia
ni:qđ ſi mihi ſermo cũ xp̃ianis quærã putẽt a deo reuelatã/aut a dæmone potius / a
deo dici nõ põt:ſiqdẽ illã lr̃æ ſacræ diuiæ uocis iterp̃tes iterdicũt:ſi rñdeãt a dæmo
ne nulla fides dæmoni quẽ mẽdacii patrẽ deus appellauit. Hinc illoꝝ inſania cõfu Rõ q̃rta
tat̃ q diuinitus hãc ſciam ſicut alias oẽs Adæ collatã ſabulant̃ a quo p manus deue
nere ad Noe:Cuius filiũ Ionicũ referat Methodius multa futura p hãc artẽ p̃dixiſ Methodi⁹
ſe:tũ p filios Noe ſupſtites Cathacliſmo ad Abraã p̃riarchãq docuerit eã ęgyptios
teſte Ioſepho:& ab ægyptiis ad græcos/a græcis ad latios deuolutã. Sic ꝓbellã iſti
ſibi ſucceſſionẽ cõminiſcũt̃ illaqueãdis rudibus opportunã : ſed doctioribus ubiq;
falſam atq; mẽdacẽ.Nã de Adã qđ dñt niſi hoc quoq; reuelatũ/quo teſtimonio pro
bant.An qđ credimus illũ dei munere ſcias oẽs caluiſſe ſequit̃ hanc quoq; Certe ſe
queretur ſi hæc quoq; foret ſcĩa/ſi non uana/nõ falſa:nõ ridicula: non repugãs prin
cipiis uerarum doctrinarum/non deo ut dicebamus:ſed nec inuentore hoie digna.
Ad Ionicũ ueniamus:Scribit qdẽ de hoc Methodius ſed idõeus paꝝ auctor . Neq; Methodi
enim ille eſt cuius meminit inter uiros illuſtres diuus Hieronymus hic patharen us auctor
ſis fuit/ille alius oino/citatus itẽrdum a Petro cõmeſtore/in quo nemo mediocriter ignobilis
eruditus delectũ bonoꝝ auctoꝝ non deſiderat.Sed nec Methodius dicit eum præ inaniſq;
dixiſſe quicquã/cæterum ſuper iſto Ionico quid ualere põt ignobilis ſcriptoris au- eius do-
ctoritas?cum & Moſes ipſe ꝓpheta/tres tantum Noe filios numeret:Sem:Cham: ctrina.
& Iaphet.Nec Ioſephus alium quẽquã præter hos noiet.nec Philon/nec hæbreus Ioſephus
quiſquã/uel annaliũ cõditor/uel moſaicæ legis expoſitor/Abraã ægyptiis aſtrolo- Philon
giam tradidiſſe Ioſepho credimus:ſed non diuinatricẽ ſuperſtitioſam frequentio-
rem apud idolatras q̃ apud ueri dei cultores qui deus Abraam nũcupatur/ a Moſe
& a prophætis ſugillatã:qui ſe tamen Abrææ traditionẽ & præcepta ſequi profite
bantur. Verum illam potius mathematicam de ſyderum motibus/molibuſq; ſcien Qualis
tiam:cuius uſus frequẽs hæbreis & neceſſarius/pro ſtatis cerimoniarum tempori- fuerit
bus obſeruandis cuiuſq; ſtudio delegatum Hyſachar tribum / hebræorum monu- aſtrologia
mentis ꝓditũ eſt.Hæc nõ ſine arithmetica diſcitur:qm̃ tota fere numeris conſtat & abrææ.
menſuris/ quã ſimul cũ aſtrologia ægyptiis demonſtraſſe Abraã/ſcribit Ioſephus Ioſephus
qui ſi diuinatricem potius iſtã intellexiſſet/falſus oino eſſet/ſiquidẽ ait hanc aſtro-

logiam:quā primus ægyptiis Abraā indicauerat a chaldæis ægyptios accepiſſe.
Liquet aūt ex ſupioribus ſuam ſibi ægyptios ad prædicendum aſtrologiam feciſſe
cui nihil fere cum dogmatis chaldæoꝝ ſit cōe:ſed in ea quæ de ſyderū motibus eſt/
paucos ſe chaldæos exercuiſſe abſq; eis ad alios defluxiſſe docet Pto.in magna cō-
Ptolæmeꝰ poſitione/non aliā igiť q̄ mathematicā iſtā Ioſephus intellexit. Irridendus autem/
Aboaſar Aboaſar qui ſuo loco filios Noe ī chaldæā cū ueniſſent hāc ait diſſeminaſſe ſciētiā/
Quinta quam cælitus habitā chaldaicā ipſe de finibus planetaꝝ reiicit opinionē. Sed non
ratio. fuit in confutandis his nugis tm̄ operæ inſumendū/cū nemo nō intelligat niſi tar-
diſſimus/hæc deliria eſſe hoiem ſuis ſomniis fidē ſic mancipantiū: ut quæ nulla ra-
tione protulerunt/ab Adam repetita auctoritate cōfirment. Nā illud rn̄deant cur
non aliæ quoq; artes atq; ſcientiæ per iſtam ad nos ſucceſſionē deuenerint:ſed inge
niis poſteriorū excogitatæ ſtudii ſecuta diligentia cōſumatæ ſunt: An in una aſtro-
logia quaſi utiliore diuinæ hoc nobis prouidētiæ munus obtigit? Verū quod non
ſolet dormitaſſet illa prouidentia/non aiaduertens fruſtra nobis ſeruari hanc diui-
natricem/niſi mathematica quoq; ſeruaretur/ſine qua uti recte illa non poſſumus.
Studium Neq;.n.prodeſt ſyderū uires & naturas habere cōpertas/niſi poſſis exacta ſupputa
Aſtrolo- tione notare ſingulis horis ſyderum habitus/formā/& poſiturā. Quod cū ſola ma
giæ quō thematica pręſtet/debuit hæc quoq; ad nos a prio patre hæreditaria traditione de
ſe debet uolui/ſi tam ſalutaris diuinationis uſum deeſſe uitæ diuina prouidētia noluit.
habere

Capuт II Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata aſtrologia.

SIc reiiciuntur qui nugalia hæc tam indigne de cælo tā mendaciter ficta:
quaſi de cælo tn̄ habita uenerant:quæ cum quis leget introſpectans tam
plane uidet uim eius/ut non relinquat nlla ſuſpitio cæleſtis inſpirationis
id qđ ex iam dictis hebetiſſimo cuiq; ſatis euidēs puto. Verūtamen non inutile fue
rit ſub uno q̄ſi conſpectu reputare lector quō nata peſtis iſta mundo ſe diffuderit:
hoc ē qbus auctoribus orta: qbus ꝑſuaſionibus recepta: q̄ auctoritate confirmata:
quibus fomentis aucta ꝑſeuerauerit in hanc diē: Nā hoc quoq; ad abrogādam illī
fidē detegendāq; illius uanitatē nō oino erit inefficax. Nata igiť de chaldæis ægy-
ptiiſq; parentibus de qbus dicendū aliqd priuſq̄ de uanitate ipſorum iſta dicamus.
Chaldai- Fuit igiť utraq; gens duarum rerum in primis ſtudioſa atq; ꝑita idolatricæ religio-
cæ ægy- nis/& mathematicæ. Ad hāc loci opportunitate inuitabanť:nam patentes campos
ptiæq; gē & planicies latas/habitabant:unde ſyderū facilis ueriorq; ꝓſpectus: in illa hoc eſt
tes quibꝰ uanis ſupſtitioſiſq; cerimoniis/cur præ cæteris gentibus occuparenť honorarenťq;
diligenter cum antiqtate factū pp̄ quā primi deorū cultus exercuerunt qualiq; parentes aliis:
ſtuduerit. & neceſſario magiſtri religionis fuere: Tum qđ alibi quoq; monſtrauimus pp̄ impe
ritiam ſapiæ phyſicæq; rōnis:& ruditatē ingeniorū. Nā mathematica qdē ſapientes
non facit:quare ueteribus pueroꝝ ſtudiū fuit: quin potius ut modice cū rōneq; gu
quid agāt ſtata uiā ſtruit p̄hiæ/ita ſiqs ei ſoli totum ſe tradiderit occaſiones erroꝝ in p̄hia ma-
mathema ximas parit Ariſtotele teſte. Fuerunt igiť ægyptii atq; chaldæi/quantū equidē aſſe
ticæ ad quor coniectura paꝝ facto ad ſapiam ingenio id qđ in hoibus earū regionum nunc
p̄hiam. quoq; conſpiciť:quibus ſi cultū ſtudii caſus ademiſſet:naturam tn̄ adimere non de-
Solutio buiſſet. Neq; uero nos fallat quod me quoq; adoleſcentem olim fallebat/ celebrata
dubitatio ueteribus etiāq; Platoni ægyptioꝝ ſapientia & chaldæoꝝ:quos adiiſſe Pythagorā
nis. & Democritū/Eudoxū/Platonē/alios cōplures nō ob aliđ q̄ cōparādæ ſapiæ grā/
memoriæ ꝓditū eſt. Nā celebre quidē illud atq; diuinū ſapiæ nomē de ſola ſibi ce
rimoniarum

rimoniarũ/& colẽdorꝝ deorꝝ cognitione uendicabãt qui fuit apud oẽs gentes/apud omnes etiã bonos philoſophos hæc ſemp pſuaſio ſummã ſapiẽtiã in religione cõſiſtere. Quare Plato/Pythagoras/aliiq́ cõplures hoc quidẽ recte uidẽtes uerìſſimã philoſophiã in diuinorꝝ eſſe notitia/cũ fama eſſet ægyptios huius imprimis eſſe peritos ad eos deſcẽdebãt auiditate diſcẽdi/qcquid apud illos occultius ſanctiuſq́ uideretur: Deſcendebãt etiã ut mathematicã diſcerent: quẽ quos mõ memorauimus auide cõbiberunt: Pythagoras ille/Democritus & Eudoxus. Verũ tñ ille titulus ſapiẽtiæ prærogatiuaq́ ſecretioris diſciplinæ nõ aliũde chaldæis ægyptiiſq́ q̃ de magiſteriis doctrinaq́ numinũ colendorꝝ: quã auditam ab illis ꝓbauerint nec ne boni philoſophi alibi diximus: hoc tñ aſſeueramus naturalis primęue philoſophię quę rõnibus demõſtrat̃/nihil græcos philoſophos quicũq́ recte philoſophati ſunt ab ægyptiis accepiſſe: ſed quæ ad cerimonias mathematicaq́ ſpectarẽt: cuius rei uel illud ſit argumento: Quod ſi aut de mathematicis/aut myſteriis agitur Chaldæos citari & Aegyptios uidemus eorũq́ ſentẽtias afferri ſempre in medium: in phiæ rõnibus apud Platonẽ & Ariſtotelẽ illorꝝ nomina nulla ſunt. Quod ſi philoſophatũ in ægypto Thaletẽ dicas nõ negabo: ut qui ob eis ẽt didicerit aquã eſſe rerũ principium in quã opinionẽ nõ ob aliud puto ductos ægyptios q̃ q́ de nili inundatione beati ſuã regionẽ & fieri fœcũdam uidebãt: Vñ ab illius quoq́ exitu per ægyptum annũ auſpicabant̃. Erãt.n. ꝓfecto rudiſſima ingenia ppeaq́ ſupſtitionibus idonea. Quas nihil magis q̃ ingenii uiuida uis accedẽte doctrina reiicit & aſpnat̃: ita faciles erãt q a dæmõibus ẽt ad oẽ genus inſaniæ ꝑducerent̃: q́ ſi nõ erat eis religio alid q̃ ſupſtitio qđ ex magna pte Iãblicus cõfitet̃ i malorꝝ eos dæmonũ cultu occupatiſſimos fuiſſe cõfirmãs: ſeqtur cũ nomẽ illis ſapiæ de religiõs noĩe foret: q̃to ſapientiores ferebant̃/tãto fuiſſe illos iſipiẽtiores: q̃q̃ ut ſupius dicebat̃ illorꝝ cõmercium græcis phis magis ſp fuit i mathematicis/q̃ illis fui i ſupſtitiõibus. Thales i epiſtola ad Pherecydẽ i ægyptũ inqt/ego eſt Solõe deſcẽdi ut ſacerdotes & aſtronomos uideremus/nil de phia. Idẽ ab eis ſe didiciſſe geometriã. Demetrius dicit Democritũ ad ægyptios iſſe ut geometriã diſceret: Interdũ Democritus & Platoni & prudẽtibus mõſtroſus ẽt Pythagoras dictus Sed ĩculpatũ illud Platõis ingeniũ exhibẽs qđ fuit ſatis ſæculoq́ neceſſariũ antiqtati honorẽ & titulo religionis/de cætero ſuã maſſã ægypti fermẽto nuſq̃ temerauit. Et ſic Eudoxus quoq́ i uera ægyptios eſt ſecutus aſtronomia i diuinatrice pterea illis nõ cõſentit. Verꝝ ne lõgius digrediamur ita cõcludims ægyptioa & chaldæos occupatiſſimos in idolatrica ſupſtitiõe plurimũq́ mathematicis deditos/in reliq̃ ſe phia parꝝ exercuiſſe. Nec quẽq̃ moueat qđ Auerrois ait apđ chaldæos olim ꝑfectã fuiſſe phiam: nã de chaldæis ipſe nõ loqt̃/quorũ mẽoria uel monumẽta ad nos ꝑuenerẽ: ſed ex illa opĩone quæ mũdi credẽs æternitatẽ infinities ait has artes & abolitas & redditas apud diuerſas gẽtes: nec nobis ẽt fraudi fuerit in uniuerſum chaldæos non ꝓbaſſe ex qbus Abraã fuerit uir diuinus. Neq́.n. Abraã chaldæus. ſed q̃q̃ ex regionũ uicinia chaldæus: iterdũ noiet̃: & dictũ ẽ Platonis i ea gẽte quæ plurimũ mala ẽ ſiqs bonus naſcat̃: eũ eẽ q̃ optimũ. Nec ipſe Abraã tam naturæ q̃ diuinæ grãæ obtinuit priuilegiũ: Sed redeamus ad aſtrologiã: in quare Aegyptios & chaldæos quidnã adduxerit facile eſt uidere poſt q̃ de illorũ ſtudiis & ingeniis ſatis multa diximus.

Caput III Quid Chaldæos Aegyptios in hanc opinionem induxerit fieri fatores humanas & de ſtellis poſſe præuideri.

Sapientia qdẽ nomẽ ſibi altiſſimũ uẽdicauit cum apud Platonẽ tum Ariſtotelem in methaphyſice.ſ. humanarꝝ diuinarũq́ rerũ cognitionẽ ideo

Plato Pytha. Demo. & reliq mathema. quoq́ ꝑquiſiuer.

Iãblicus.

Thales.

Demetri⁹

Dictorũ cõcluſio.

Auerrois ibi.n. auerrois dicit phiam potiſſimum ſæpiſſime corruptã fuiſſe.

SOlent quicũq; in aliquã diſciplinã ſe totos ingurgitarũt oĩa ad illã referre q̃ libentiſſime:non tam pp ambitionẽ:ut ſcire per illã oĩa uideant̃ :q̃ q; ita illis uidet̃ quibus.ſ.uſu uenit quod per niues iter agentibus:nã cætera quoq; illis alba uideri ſolẽt:cãdoris habitu in oculos iã recepto:reliqua in ſe tranſformãte:ſic amãtibus perdite qcq̃d occurrat amatæ/aut faciem aut oĩno aliquid refert ſub ditionẽ unius imaginis tota imagiaria amãtis facultate redacta.Q ui Theologus eſt:nec aliud q̃ theologus ad diuinas cãs oĩa refert:Medicus ad habitũ corporis:Phyſicus ad naturalia reꝝ principia/Mathematicus ad figuras & nũeros qđ phytagorici factitabãt:hac rõe cũ eẽnt ueteres chaldæoꝝ in cæleſtiũ motib⁹ metiẽdis & ſtellaꝝ curſibus obſeruãdis iugiter aſſidui:nec aliud qcq̃ eoꝝ magis ingenio detinerẽt/oĩa illis erãt ſtellæ:hoc ẽ ad ſtellas libẽter oĩa referebant id qđ de ægyptiis dictũ pariter intelligat̃.Cũ igit̃ ad hãc ex pfeſſione ppenſionẽ accederent cõiecturæ quas libro tertio narrauimus & cõfutauimus;ut corpa iferiora moueri a ſuperioribus.nõ poſſe ſtellaa uires ad influẽdũ maximas nõ hr̃e:uideri in ſole & luna quãtũ nr̃is corpibus aeriq; dñent̃:& ſimilia cũ occurrerẽt aĩs ad eẽ partẽ iã inclinatis/facile adducti ſunt:ut quæcũq; acciderẽt hoibus ſiue corpis ſortes:ſiue :aĩ: ſiue fortunæ:de cæleſtib⁹ cãis crederẽt puenire:Q uib⁹ quoq; cognitis & exploratis futura reꝝ oĩum euẽta præcognoſci.Neq;.n.adeo pſpectæ illis res phyſicæ:ut q; uniuerſalis cã differret a pticularib⁹:qđ q; illius & haꝝ eẽt officiũ/ſatis itelligerẽt:quid ſubſtãtiæ cæleſti cõueniret:qd repugnaret̃ qd eſſe quod p ſe dr̃ apud dialecticos:qd qđ ex accidẽti quãta diſſimilitudo inter naturæ opa & artis:̃ quid poſſet eſſe ſignũ alterius:huius tñ cã nõ eẽt:ut hia rõnibus excitati:nec:quaſi ceſſantibus pximis cãis cõi cauſæ particulares diuerſitates aſcriberẽt:nec q̃ſi deo cæloq; parũ bonis/& culpas aſtris piter ſuas iputarẽt.& pœnas tam aĩ mala q̃ corpis/īde deriuantes:nec quaſi natura corpis itelligeret/incidẽtiũ ſimul temere cãꝝ ad eã concurſus referret̃ :nec uelut ad intima reiq; ſubſtãtiã arte puadente nouas a cælo influi uires in artis opibus exiſtimarẽt:aut ſi nõ fierẽt hæc a cælo/crederẽt tñ poſſe ſignificari q̃q̃ nec ſi inuicẽ/uel effectu a uel cauſæ:nec ab eadẽ origine eodẽ mõ utraq; puenirent.Hæc oĩa illi cũ ignorarẽt paꝝ adhuc pfecta phia parũq; illis etiam indagata/qd miꝝ ſi tot cõtra trahẽtibus in errorẽ inducebant̃ primũ cõiecturis q̃s diximus inefficacibus illis quidẽ:ſed uulgo rudibuſq; phiæ magnæ pbabilitatis:tum aſſidua illa cũ ſtellis cõſuetudine quaſiq; familiaritate:qbus oĩbus accedebat ĩnata ſciendi futura hoĩbus curioſitas.Nã quæ fieri poſſe cupimus eadem facile poſſibilia credimus:Accedebat ſæculi uitiũ & in hoĩum mẽtes alte dedita p id tẽpus perſuaſio diuinãdi:cuius mille mõa & ſpẽs iſto lõge minus pbabiles/& inſaniæ plus habentes auidiſſime cõfectabant̃ :ut pyromãtias/geomãtias/aſtragatomãtias/& cætera id genus anilia nugamẽta: inter quæ poterat error aſtrologoꝝ ſapia ſũma exiſtimari.Adde q; idolatriæ cui erãt obnoxii mire cõſentiebat:ut quos deos colebãt eos auctores oĩum reꝝ arbitrarent̃ /nõ bonaꝝ mõ ſed malaꝝ.Nã erat in idolatrica hoc quoq; diſciplina alios eẽ deos bñficos/alios noxios/ut uel hinc cõtra rationem phiæ ſtellas alias bonas alias malas exiſtimauerint.Adde gloriæ & quæſtua occaſionẽ quã paratã ſibi uiderũt aſtronomi ſi de curſibus cæli quoa de magno labore/ſed exigua mercede forſitã indagarẽt putarentur futura præuideri:quibus omnibus adiice fraudes demonum improborum tunc maxime mundo imperitantium qui pcliues in hunc errorẽ ex cauſis memoratis illoꝝ aĩos/occultis magis inſtigationibus

Nota.

Vt.n.dicitur ab ariſtotele in ethicis fœlicitas in his tribus cõſiſtebat

Vñ Ariſt. primo metha.inqt oẽs hoĩes natura ſcire deſiderant.

tionibus impellebant: cū iudicia peruertētes oīno mentium ſibi mancipata; tum illorum prædicta nōnunq̄ confirmantes uel ad prædicendū illos mouentes quod euenturum: uel exequētes quod ab illis erat p̄dictū. Hæc oīa ſimul in cauſa fuiſſe non dubito/ cur primū apud ægyptios & chaldæos hoīes ſupſtitionibus & idolatriæ deditos/ in cæleſtiū motibus occupatiſſimos: phīæ parum peritos: opinio naſceret̄ ex ſyde⁊ ſtatu futura præuideri. Recepit opinionē ſæculū facile ob curioſitatē & iperitiā: cōfirmarūt aſtronomi libētiſſime ſpe quæſtus & gloriæ cōparādæ.

Cap. IIII. In ea quæ obſeruāda in p̄dictionibus ſtatuerūt quo pacto inciderit.

Vidimus apud quas gentes/ & qūo primū natus hic error fieri cælitus res humanas: uel indicari: qūo rurſus in hæc aſtrologi dogmata qbus utunt̄ in p̄dicēdo deuenerint facile eſt uidere. Nō. n. ut demōſtrauimus ueris ad hæc rōnibus ducti/ nā qui poſſent? cum nō ſit ratio uera mendacii: Tū rerū quoq; nobis & loco & natura cōiūctiorū ꝓprietates aliter q̄ ab operationibus nō exploramus: Sed nec iuducti expimētis alioquin ceſſare eos oportuit multas ſaltē ætates a prædicēdo/ cum extra controuerſiam diuturnis duntaxat obſeruationibus & ſæpius repetitis experimēta huiuſmodi ꝑficiāt̄ Quid igr̄ cōiecturas ſecuti ſūt partī a mathematicis qbus incūbebāt? partim a parabolicis qbuſdā ſimilitudinibus ſūptas qbus nihil poterat cogitari fallatius: ſed uel fellebāt̄ ipſi rudes phīæ & dialecticæ: uł falli poſſe putabāt imperitū uulgus: nec ꝓpetantibus ad diuinādi q̄ſtū & gloriā tā ſatiſſaciebat: q̄ uериſimilior/ q̄ q̄ facilior uia atq; paratior: ſic primū ſtatuerūt fata hoīum iſta de natali hora pēdere: tū qm̄ id fere uulgo uidet̄ hominē fieri cū naſcit̄. Tū ꝙ alia principia uel cōcipiendi fœtus uel aīandi poſita magis erāt in īcerto q̄ ut forēt obſuāda i p̄dicēdo: a mathematicis ſic accepta primū qm̄ mot⁹ ſyderū metiētes i duodecī ptes obliquū orbē diuiſerūt numerādi facilitate rurſuſq; eadē rōne quālibet partiū in trigita/ & trigeſimā quāq; i ſexaginta ſuſceperūt hanc diuiſionem quaſi natura nō arbitrio factā: & quot iam partes ipſi finxerant ſibi tot influxuū uires & proprietates diuerſas eſſe decreuerunt: tum pro numero ſigno⁊ duodecim loca diuiſere ſex ſupra finitorē: ſex infra: ſicut ſex quoq; ſigna ſub terra ſex ſupra ſemp reuoluuntur: Ita magno errore definitū obſeruandū in primis/ ſub quo loco quo ſigno planeta collocaret̄: alias. n. ad influendum pro loci ſigniq; uarietate uires adipiſci: poſt hæc quaſcūq; in motibus diuerſitates notarūt caſi operationibus quoq; ſtellarum notandis iudicarūt quaſi efficientiæ quoq; uis īde ſpecieſq; uariaret̄: Sic aliud facere planetam decreuerunt cum rectus incederet: aliud cum repedaret: aliud cum ſubſiſteret: tum pro ſyderum inter ſe uel coniunctione uel diſtantia fieri ab illis res diuerſas. Obſeruarunt autem in primis diſtātias quaſdam: quas cum motus nouis metiebantur inſigniores nōnullos mutationibus depræhenderant: ut trigonū interuallum: quod in eo Saturnus & Iuppiter ſoli configurati ſemper retrocederent: ſicut interdum mars in quadrangulo/ Mercurium & Venerem ultra ſexangulum remoueri a ſole nunquam uiderent. Cogitauerunt igitur iſtas ſyderum eſſe diſtantias obſeruandas/ cum inter ſe trigona uel exagona uel quadrata radiatione ponerentur: ſed & oppoſita cuius euidens ratio eſt præſertim ꝙ in his quoq; configurationibus lunæ ſchemata ad ſolē mutari conſpiciebant & cornicularē fieri in ſexangulo/ diuiduā in q̄drato: prætumidā in triangulo: plenam in diametro: ſicut itē cū circulo⁊ quorūdā ad uiam ſolis interſectiones fuerāt imaginati rem neceſſariā in motibus metiēdis: ſed uanā in influentiis: ita has quoq;

Diuinādi norma hic notatur & quęcunq; ab aſtrologis obſeruantur.

fatoꝝ decretis adhibuerũt caput caudãq; appellãt:q̃ſi deniq; uires afflatuſq; radiorum mathematicas has quãtitates ſitus/loca/puncta/diſtantias:nõ qualitates naturaſq; radiorum cõſequerẽtur. Sed hũc illi errorẽ nec aiaduertebãt ignoratiõe phyſicæ:nec poterãt euitare ſi ſingulis momẽtis alias in cælo cõſtellatiões eẽ uolebãt. quæ naſcentium identidem hominũ uitam fortunam mores ingenia uariarent.

Caput V Quid obſeruãda illa indicarent:qbus coniecturis definierunt.

SIc a mathematicis qd obſeruandũ foret acceperunt intẽtione puerſa quę fuit antiqs (ſi credimus Ariſtoteli) erroris quoq; occaſio dũ res naturales quaſi mathematicas iudicãt. Reſtabat poſt hæc iueſtigandũ qd hæc ipſa ſignificarẽt uel efficerẽt ſigna:ſydera:motus:aſpect⁹:cũ uel hoc mõ uel illo diſpoſita inuenirent:hic coniecturis egerunt leuiſſimis & fallaciſſimis quas narrabimus.

De cõpoſitis:elemẽtorũq; mixtione ęgiptios dubitaſſe.

De ſignis ita primũ cõmenti ſunt;erat ęgyptiis indubitatum oĩa conſtare ex q̃tuor elemẽtis. Cũ igit̃ ſigna iã duodecim accepiſſent occaſione quã diximus uiſa illis p bella cõmodaq; partitio:ut hæc quoq; p quatuor elemẽta diſtinguerẽt:qbus ter replicatis ſignoꝝ numerus iplebat̃. Et qm̃ prima fuiſſe corpa ignẽ terrãq; opinabantur:utpote centrũ & circũferentiã. Nã ignis illis erat ſupremum corpus/tum inter media aduenisse aerẽ & aquã:ut etiã Plato oñdit in thimæo. Iccirco primum ſigno igneũ ſtatuerũt:ſecũdum terreũ/tertiũ aereũ:quartũ aqueũ. Tum redeuntes ſimili conſequentia qntũ igneũ:ſextũ terreũ:atq; ita deinceps. Hinc euenit ut quæ trigono iteruallo diſtarẽt/tribus.ſ.mediis ſignis itercepris eadẽ natura cenſerent̃:quia.ſ. quintum ſignũ ad naturã primi reuertebat̃:quæ uero ſexangulo partim quidẽ affinia/parti diſcordia forẽt:ſed affinia magis:qñ primũ igneũ tertiũ erat aereũ. Quę uero tetragono penitus aduerſa ſi ignis & aqua penitus diſcordant:ſic figmentũ ut trigona radiatio bona foret:quadrata mala:ſexangula fere media:ſed quadrata melior oppoſitionem quoq; malam fore.q̄ ita poſita ſydera ex aduerſo ſe contuentur: Aliqui tamen mediã hanc etiã uolũt ſignorum qualitates in ea ſicut in aliis aſpiciẽtes. Eſt.n.inter ſigna quę altera quidẽ qualitate cõueniũt/altera diſcordant. Patet hinc ut ſe inuicẽ iſta placita pepererũt:& quæ ſeorſum audita ſuſpitionẽ cuiuſpiam rationis relinquũt/origine patefacta ſtatim contẽptibilia fiũt. Nã ſi illud primum fundamentũ nutãs & imbecillũ numeris.ſ.ſignoꝝ duodenariis arbitrio ſupputantiũ (ut aſtrologi cõfitent̃) iductũ ſit quæ ſuper ędificant̃ oĩa ruinoſa:ſunt aũt plurima ex ea una radice pullulantia:nam & trigona inde quæ magnã ſibi aſtrologię uẽdicãt partẽ/unde trigonocratores/hoc eſt dñi/ut dicunt/triplicitatũ/a qb⁹ rationẽ de finibus chaldęi poſteriores acceperũt/ ęgyptii monomirias/arabes a magnis cõiunctiõibus maxima dogmata. Ptolemæus & oẽs (q̄q̄ alii aliter) diſtributionẽ partium mundanaꝝ regionumq; ſub ſignis:ut hoc uidelicet trigono orienti/illud occidenti/aliud auſtro/aliud aqloni darent:unde pręditiones de anni fato magnopere pendent/ut ſciamus qua qd regione ſit uenturum. Sed redeamus ad alias ſignorum ꝓprietates. Nam myſterium diſtictionis in elemẽta ſatis deteximus deducto uelo tãtũ nugas ibi meraciſſimas deprehẽdim⁹. Excogitarũt igit̃ alia quidẽ ex his quæ ſubter labẽs ſigna Sol in illis operatur. Inde illa diuidẽtes in fixa mobilia/cõia/alia ex noĩe ptiũ circul q̃ſi reꝝ illarũ nõ imagine mõ ſed uiribus ſimiles naturaq; forent. uñ alia hũana ſigna dixerũt: alia bruta q̄ hoc ſignũ Aq̃riũ iuuenis ipſe figuratus: illud Aries diceret̃:ſic oĩa fere nata dogmata de ſignis uel ab opere Solis uel a noĩe imaginũ/uel a diuiſione per elemẽta quæ ſtatĩ iudicat unitatẽ tũ audire

Plato.

Trigonũ unde.

Trigonocratores unde.

cõfutata

cõfutata ſint. Naturã planetaꝶ a coloribus iudicarũt qđ Aboaſar testat/hãc eẽ cõiecturã dicẽs uniuerſitatis aſtrologoꝶ: & hinc ẽt ſixaꝶ: nã oẽs rubẽtes dixerũt eſſe de natura Martis ut oculũ Tauri: cor Scorpii/ea uero q̃ irrõnalia q̃ falſa ſatis iam demõſtratũ. Affinitates planetaꝶ cũ ſignis ſic paulatĩ introduxerunt exaltationes apud Chaldæos: primũ ut reor inuẽtę de quo ſcripſimus. lib. viii. q̃ in gradibus illis poſitæ ſtellę a cẽtris ſuaꝶ abſidũ erãt remotiſſimæ. Addiderũt Aegyptii domos de Leone primũ accepta cõiectura ſub quo uis Solis creſcere uidebat. ab eo prĩcipiũ faciẽtes reliq̃ ſigna planetis aliis pro ſphærarũ ordine ut uidimus diſpartiti ſunt. Trigona qđ ĩtroduxit diximus. terminos & decanos & dodecathemoria & nouenas & monomirias diuiſio ſignoꝶ fecit/q̃ cũ uaſtiora uiderent: q̃ ut aliis excluſis in unius tm̃ planetæ dictionẽ cõcederent/lineauerũt in partes uarias multifariam. & has quidẽ fines eẽ unius ſtellæ/illas alterius uoluerũt: qđ qm̃ alia qſq; cõiectura decernebat/hĩc natæ de finibus opiones qnq; de qbus adhuc ſine fine digladiantur. alii in decanos ſigna partiti ſunt hoc eſt in tres partes: alii in nouẽ: alii in .xii. ſed pro arbitrio oẽs nulla rõne: nã qs rõnẽ dicat. xii. partes ſignũ quodlibet diuidendum: q̃a ſigna. xii. ſunt: aut in tres partes ob ternarii pfectionẽ: aut in nouẽ: qm̃ nonũ ſignũ cũ primo qualitate cõcordat/Sagittarius. ſ. cũ Ariete: Capricornus cũ Tauro: atq; ita de reliq̃s. hæc ẽt Ptole. q̃q̃ aſtrologus cũ legiſſet irriſit. Illi uero diuini uiri Aegyptii Indi Chaldæi q̃ſi primã phiam amplexabant. Veniamus ad loca quoꝶ ꝓprietates ex ſimilitudine q̃dã definierũt: ut qm̃ cæli medium locus ſublimis quæ putant eẽ ſublimia ſignificaret/Impia/regna/ptãtes/quaſi nõ deſcẽdat intus potius homo q̃ aſcẽdat. oriẽs naſcẽtẽ indicaret ex utero ꝓdeũtẽ ſeptimus locus aduerſarios quia prio opponit: Duodecimus carceres & tenebras: qm̃ ad eũ locũ Sol cũ puenerit ſuſcitatis uaporibus nec diſſolutis aer ueluti tenebreſcit. Sed non oĩa ꝓſeq oportet quæ ſupra cõmemorauim⁹/tm̃ ſatis ad memoriã reuocare qũo ſyderea iſtius cæleſtiſq; diſciplinæ gradatĩ oracula ꝓdierũt quæ ſint ſibi inuicẽ mire cõnexa fabula fabulæ ubiq; manũ porrigẽte. Sic. n. cũ trigonũ & exagonũ interuallum bona determinaſſent/rurſuſq; planetas bonos Venerẽ & Iouem/ſed & Solẽ & Lunã qm̃ bonis boni gaudent/gaudere dixerũt Iouẽ in. xi. loco Solẽ in. ix. quoꝶ alter exagonus/alter trigonus eſt horoſcopo: Lunam in. iii. Venerẽ in. v. qui ab aſcendẽte ſimilibus diſtãt ĩteruallis/dederũtq; melioribus ac potioribus Ioui. ſ. atq; Soli loca ſupra terrã infirmioribus uero quæ ſub terra: ſed & Martẽ eadẽ rõne ſexto loco gaudere/Saturnũ. xii. uoluerũt qm̃ ſunt hæc loca mala ſicut illi quoq; planetæ mali. nec dubito pro natura deinde horum planetaꝶ multas ipſis locis ab eis tributas proprietates ut nono uaticinia quæ Sol dare credit: Tertio breuia itinera ſicut breuius oĩbus ſtellis ſpatiũ circuit Luna: Mœrorẽ. xii. pro cõditiõe Saturni. & clancularios inimicos: Sexto ſeruos & morbos/ob naturã nocẽtis ſed efficacis agiliſq; planetæ: Quinto gaudia filios uoluptates ob Venerẽ/quã & præſulẽ haꝶ reꝶ nõ alio magis iudicio ſtatuerunt q̃ de ſtellæ nitore/radiis: & pulchritudine: unde illud alma ſupne nectareũ ridens q̃re credita antiq̃s elegãtiaꝶ & uenuſtatis dea talibus uſi demõſtrationibus quaſi filiæ araneæ rete præſtigioſum cõtexuere. qđ ſi procul aſpicias fallat mẽtita filoꝶ magnitudine & illecebra textus nouitatiſq; lenocinio/ſi cõminus intuere cõtẽnax/ſi tãgas manu diſrũpas atq; diſſoluas. Auxere nepotes inuentũ patrũ quoq; fuit figmentũ antiqus eo robuſtius latẽte magis originis fraude/quodq; euenit ſemp auctoritatẽ ætate cõciliãte. Neq; uero nos oĩa diximus

Aboaſar planetarũ nã uñ ſit & alia notanda

De finib' aſtrologorũ maxia quæſtio.

Locorũ ꝓprietates unde

Nota planetatum gaudia

tũ inuctiõis methodũ hoc eſt erroris lubricũ demõſtrauim⁹:cætera uero ad id exẽ
plũ leuiſſimis.ſ.oĩa cõiecturis/& tenui nixa diſſimillimaꝗ ſi͂litudĩe/ẽt reꝝ terrenaꝝ
Retroceſſio. qualia ſũt illa fœlices eẽ planetas cũ ꝓcedũt ĩfauſtos cũ retrocedũt/cũꝗ ẽt ſtaꝛ cre
dunt:q̃ſi negẽt retrocedẽtes:qđ ꝑmiſerãt:expediãt ꝓcedẽtes quod pollicent:mo
Defectus luminarium. rentur ſubſiſtẽtes quod largiunt.Deficiẽtem Solẽ & Lunã parere magnas calami
tates.Nã hæc ĩ primis terrificãt ignota cã/q̃ſi uel deſerẽtibus nos deis uel abrogãti
bus.ĩ apogeo poſitis ſtellis naſcẽtẽ exaltari/qm̃ is locus ẽt ſit altiſſimus:ptes Lunæ:
tã alioꝝ deĩde ſydeꝝ: poſtremo & auenæ:& fabaꝝ qs ĩuexerit.error explicatũ.lib.
viii.Poſtꝗ aũt hmõi cõiectamẽtis hæc dogmata fũdauerũt cœpunt geneſes obſer
uaꝛ naſcẽtiũ:& ſi ſemel aut iteꝝ caſu dogmata rñdiſſẽt expimẽto nulla iã fides nl̃la
maior erat auctoriras:ut ſi forte gr̃a uerbi nat⁹ aliqs Marte Scorpiũ occupãte bel-
lo claruiſſet/ĩdubiũ hẽbaꝛ Scorpiũ eẽ Martis domiciliũ/q̃ſi nõ lõge ſit alid̃ Marte
ſic poſito alid̃ a Marte bellicoſũ naſci:q̃ſiꝗ ut diximus expiri fideĩr qcq̃ poſſẽt ĩ cæ
leſtiũ motibus tãta delinquẽtes.Annotabãt igr̃ ẽt q̃ euenerãt dño genituræ cuiuſ-
piã themate & regulas ĩde canoneſꝗ cõdebãt:qm̃ꝗ nõ erat hæc uia ueroꝝ expimẽ
toꝝ ſed illis pro rõne caſus atꝗ temeritas/ideo & aliis/& iiſdẽ ẽt alias obſeruãtibus/
aliter cõtingebat:quo factũ ut tot euaſerint pene aſtrologiæ/quot erant obſeruan-
tes:unde illa cõfuſio pugnãtiaꝗ opĩonũ quas ꝓximo libro late ſumus executi.

Caput VI Quibus fomentis aucta & quomodo propagata ſit.

SIc de nugacibus orta cõiecturis fallacibus adoleuit expimẽtis/fota ſęcu-
li uitio:nutritaꝗ hoĩum curioſitate:nullo nõ auido futura de ſe ſciẽdi:atꝗ
ea/e/cælo uerisſime peti:quotus.n.qſꝗ de populo de ſcholaſticis ẽt q̃ nõ
recte de cælo petũt iſta/cognoſcaꝛ:accedebãt prĩcipũ ſtudia nihil nõ credẽtiũ ob
impitiã:nec nõ ſpantiũ ob cupiditatẽ:qb⁹ ſi qñ de cælo fœlicitas ꝓnũciabaꝛ.(ꝓnũ
ciabaꝛ ãt ſp)tã uolebãt euerti aſtrologiã q̃ ne iſtã quoꝗ fœlicitatẽ.p̃dicebãt inter
dũ uera/nũc temeꝛ:nũc aſtute:nũc dæmõe ſuffragãte/modis quos explicauim⁹.qđ
Per apollinẽ aſtrologicum dogma cõfirmatũ eſt cui ẽt nõ ſuccedat multa p̃dicẽti:Tñ uero plauſus acclamatiões/& tñ mille menda
cia ſtati obruebat obliuio.ſed & multa illis fides anctoritaſꝗ ab oraclis nõ mõ ꝓbã
tib⁹ iſtã artẽ:ſed exercẽtibus.Interrogarus apollomas an fœmĩa naſcereꝛ:fœmina
rñdit:qm̃ ĩ cõceptu ad Venerẽ Lũa ferebaꝛ.qđ uero mai⁹ teſtimõiũ ꝓfeſſiõi q̃ deos
Demonis nomen eẽ uſitatum. hr̃e auctores:nouerũt.ſ.ĩprobi dæmões ſic nõ ſolũ a nr̃is/ſed a Platonicis quoꝗ nũ
cupati/nouerũt inquã ſubuna ſupſtitõe quãtũ mũdo ueneni ꝓpinarẽtꝗđ cũ altius
in uenas penetraſſet primũ qdẽ fidẽ adimeret religiõi/ſũmo hoĩum bono/q̃ſi de cæ
lo pẽdẽte fatali neceſſitate q̃ſi nulla miracula:nulla diuitus p̃cognitio futuroꝝ: ſed
Cũctas artes liberales/ut Theo. p̄hiam. & medi.tũ & religionẽ hac ſupſtitione cõtaminari oñdit ui cõſtellationũ oĩa ꝓuenirẽt:tũ nitiis ꝑociniũ faceret cælitus in nos deſcẽdẽtibus
atꝗ adeo fortaſſe bonis ſiquidẽ quæ a natura bona oĩa ſunt)inficere demũ bonas
artes medicinã & p̄hiam ut q̃s nõ euerteret/ſicut nec theologiã/ cõtaminaret tamẽ
& p̄hiam qdẽ a rõnibus ueris ad fabulas:medicinã a naturalibus efficacibuſꝗ reme
diis ad uanas obſeruatiões/& anilia deliramẽta cõuerteret:fieretꝗ una peſtis puer
ſæ ſupſtitiõis & corpi & aĩo ſimul exitialis.uidebãt peſſum ire prudẽtiã ꝑ q̃ iã cõſu
leretur aſtrologia qd agẽdũ:quo tpe:qua rõ͂e ſedẽs in ipſa ſtolidiſſima uanitas ui/
tæ clauũ ĩ manu teneret.poſtrẽo ſpabãt fore qđ euenit q̃ de una de cælo mathema
ticiſꝗ ſupputatiõibus captaret auctoritatẽ/reliq̃ꝝ ſupſtitionũ minus fraudẽ diſſi-
mulatã/minus fucatã infirmitatẽ/obtegeret.nec uanæ putarenꝛ quæ cæleſtis do-
ctrinæ ſeq̃ces appẽdices/& alũnæ forent.neꝗ.n.ulla eſt ut oñdimus.lib.prio quæ
qdẽ

qdē aſtrologiā uel ſociā/uel parentē/uel ducē non agnoſcat. An non digna res igit̄ pro q̄ ſe quoq; facerēt aſtrologos dæmones nocētiſſimi? nihilq; nō ꝓcurarent/quo magi indies peſtifera pſuaſio ſenſus hoīum ſtudiaq; poſſideret: nam uſos dæmones in oraculis aſtrologoꝝ regulis/credēdū ob aliđ q̄ ut fallerēt idest fallaciæ fidē facerēt: qs addubitet ēt Porphyrianus? qñ ipſe Pophyrius tūc mētita dicat oracula cū aſtrologicis nixa dogmatis rñdebāt qđ nō eueniſſet ſi uera foret. futuriq; præmōſtratrix qñ ī ea latere dæmones pitiſſimos reꝝ naturalium/nihil poterat. his fomētis adulta præſidiiſq; multa Aegyptios & Chaldæos penitus occupauit/pepitq; ſtatim apud eos ſupſtitioſam medicinā. ſcripſit. n. Necipſus ī Aegypto. q decanus quē morbū faceret: cuiuſq; rurſus decani ptāte curaret: rē habitā in arcanis interq; myſteria q̄ſi nō arbitraria ut demōſtrauimus iſta partitio decanorū irriſaq; & neglecta penitus a Ptolemæo hinc ſtatim emenſa magia/quæ nō eſt aliud q̄ cōplexus idolatriæ aſtrologiæ ſupſticioſeq; medicinæ quæ ſicut alias quoq; ſupſtitiōes in libris de uera fide aduerſum ſeptem hoſtes ſingulatim confutauimus.

porphyrius

Necipſus Medicinę ſupſtitioſæ ortus

Caput VII Quomodo ab Aegyptiis ad alios Aſtrologia deuenerit.

AB Aegyptiis & Chaldæis ad Græcos aſtrologia deuenit: ſed per auctores ignobiles. Nā excepta domibus circulatoꝝ: lyciū & academiā nō ītrauit Sed nec in porticū: quoq; licet ꝓcurāte thale cōcorditer admiſſa nec qui poterat atomis & uacuo aſtrologiæ tñ credere potuit Epicurus. Primus cēteſimo & q̄drageſimo poſt Chriſtū āno bene audiēs ī litteris eā coluit Ptole. ſed parcius q̄ cæteri/ita ut nō tā inſaniæ iſti fauere q̄ modum ponere uoluiſſe uideat̄: ut cūq; auctoritas unius hoīs ſemp mathematici/raro philoſophi. tot contra in mathematicis phiaq; hoīum clariſſimoꝝ obſtātibus præiudiciis relabit̄. Rapuit nomē Ptole. Græcos aliquos in errore/alioqn ad ſupſtitione ꝓpēſos ut Porphyriū cuius nimiā in cultu dæmonū oderē curāq; ſuperſtitionū & præceptor Plotinus/& diſcipulus Iāblicus dānauerūt. A Græcis ad arabas maiori tñ auctoritate deuoluta mirantib⁹ illis qcqd a græcis ſcriptū īueniebāt/& ī noīb⁹ Aegyptioꝝ & Chaldæoꝝ uanā illā antiqtatis ſpēm ſuſcipiētib⁹ ſicut āt acceptā illā a barbaris repurgauit ꝓ uirib⁹ cit/ cūciditq; Ptole. prudētiſſimus aſtrologoꝝ/ita acceptā a Græcis/Grāmaticus q̄dā Aboa. & ſcriptor hiſtoriæ refert nugis & fabulis īnumerabilib⁹/fecitq; aſtrologiā pene tāto peiorē aſtrologia Pto. q̄to bōis artib⁹ peior ē aſtrologiā/factus homo ad inanē loq̄citatē/nec mō phiæ/ſed aſtronomiæ quoq; fere penitus inſolēs/ſugillatus a doctiſſimo quoq; aſtrologoꝝ: multitudini gratus apud quā magnus q plura dixerit/nō q meliora. Creuit āt p ea tpa ſtudiū mathematicæ ſicut toti⁹ quoq; phiæ diſciplinaꝝq; oīum ī Hyſpania/in q̄ cū regnaret Alphōſus ī nūeris mathematicis & cæleſtiū motuū ſupputatiōe diligētiſſimus. amaret quoq; diuinatricē uanitatē alioqn phiæ ſtudiis nō ībutus & ī eius gratiā Arabū & Græcoꝝ multa ei⁹ artis monumēta ad nos puenerūt/p Ioānē prætertim Hyſpalēſem & Michaelē Scotū ſcriptorem nullius pōderis multæ uero ſupſtitōis. Amplexat⁹ hæc primū Albert⁹ utpote noua/natus. n. p ea tpa ſed puto nō tā ſenex ꝓbauit q̄ iuuenis: ſicut & magica adoleſcēs cum uulgaſſet matura ætate deteſtatus eſt ſctiſſimā ī cœnobio & iculpatā uitā degēs. Factū tñ tpe ꝓcedēte cū diuturnitate traditiōis: tū multitudine ſcriptoꝝ & q̄dā cū mathematica aſtronomia/tā noīs q̄ ſubiectaꝝ reꝝ affinitate: ut fere in controuerſiam iam ueniret an ſine fallacia ſcietia? an ſuperſtitio foret? uerum licet tam multis ſæculis a multitudine excepta cuius proprium nihil ſapere a ſupſtitioſis ex

Maia quid ſit Graiorū ſcholas huiuſmodi ſupſtitionem nō ſenſiſſe

Nota

Aboaſar dedecus.

Nota.

Qua uia ad Itala regna hæc ars peruenerit.

Nota.

culta/quorum ſcire delirare eſt:curioſis quęſita nullo iudicio uiris ita ſemper ut pri mo li.monuimus a prudentibus a philoſophis ſanctiſſimis uiris irriſa cõfutata pro fligata fuit.Nam quo tempore cum idolorum cultus in Aegypto atq; Chaldęa cũ q; omnium uanitatum inſania adoleſcebat/apud Hebræos ueri dei cultores per Moſem/per Eſaiam:per Hieremiam per alios prophetas:uoce/ſcriptiſq; dannabatur in Græciam cum uenit Pythagoræ non placuit auctore & Diogene & Theodoreto.Platonici & Periphathetici ne dignam quidem putauerunt de qua uerba aliquando facerent:facerent:ut quam inter artes circulatrices haberent. Eudoxus Gnidius legiſlator prudentiſſimus(ſcripſit enim leges ciuibus ſuis)idem magnus ſub Platone philoſophus mathematicis uero princeps ætatis ſuæ omniũ conſenſu/ nullo modo credendum aſtrologis affirmauit:ſcriptumq; reliquit fecerũt idem aliquot poſt annis Caſſander ac Archelaus inſignes mathematici:fecerunt Panetius & Carneades graues ueriq; philoſophi.Romam quotiens ueniebant uel ex Aegypto:uel ex Babylonia diuinatores iſti:totiens eos Romana illa prouidentia ſeueriſſimis legibus urbe ſubmouebat:ſic ſub Tiberio:ſub Vitellio:ſub Dioclitiano:ſub Conſtantino:ſub Gratiano:ſub Valentiniano:ſub Theodoſio:uel deſerere profeſſionem uel pœnas dare profeſſiõis coacti ſunt.Hadrianus horum præſtigiis cur ſit delectatus ſatis manifeſtum/nam propenſione q̃dã naturæ Aegyptũ ſic adamauit/ ut nihil Aegyptiacum poſſet illi non placere:quo tẽpore tamẽ Phauo.illos aperte Plutarchus oblique grauiſſimo uir iudicio ſugillauit.Mox ſub Ptole.cum parum uiſa eſt honeſtari ſtatim & Plotini magni Platonici:& Alexandri aphrodiſiadæ inſignis peripathetici & Origenis in omnibus diſciplinis eminentiſſimis/iudiciis infamata eſt.Cũ ad Arabes uenit:detinuit q̃dẽ Abezageles/& Aboaſares/nec dialecticos hoĩes:nec p̃hos Auerroes & Auicen.non detinuit.ubi uero in Academia Pariſienſi primitus apparuit uix impetratum a curioſis q̃n internitioni data ſub ignibus deliteſceret:cumq; aliquot poſt annos honeſtare eam Rogerius Bacchon &.alii q̃dam conarentur:Reſtiterum eis uiri doctiſſimi Guielmus Aluerni⁹ epiſcopus Pariſienſis:& poſt eum Nicolaus Oreſm⁹ mathematicus excellens:& Henric⁹ ex Aſia: & Ioannes Caton:& Brenlanlius Britannus aſtrologiam non ſolum qua parte lædit religionem/ſed plane totam/ut uanam falſamq; deteſtantes:q̃re nõ ita unq̃ artis nomẽ obtinuit ut ĩ præſcriptũ abierit.Nã ſemp aliq̃s ueritatis p̃onus obnũciauit.

Marginal notes: Diogenes Teodoretus Eudoxus — Q uãtum paruifacta ſit aſtrologia — Mouet dubitationem — Nota

❡Diſputationum aduerſus aſtrologos prædicendi diuinandiq; facultatem profitentes Ioannis Pici Mirandulæ liber duodecimus explicit nuper caſtigatiſſima lima emunctus atq; curatus.

❡Impreſſum Venetiis per Gulielmum de Fontaneto de Monteferrato.Anno Domini.M.D.XIX.Die.XXII.Martii.

❡Regiſtrum huius Operis.

A a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z
& ꝯ ꝶ A B C D E.

Omnes ſunt quaterni pręter r qui eſt duernus & A D E qui ſunt quaterni.
Q uint.XXV.Car.IIII.